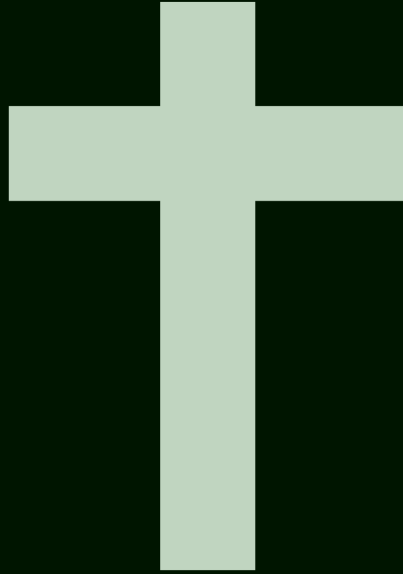

Luda yã takada kǝn
Bokobaru yão

The New Testament and portions of the Old Testament in the
Bokobaru language of Nigeria

Luda yǎ takada kǎn Bokobaru yǎo
The New Testament and portions of the Old Testament in the Bokobaru language of Nigeria

copyright © 2005 SIM International

Language: Bokobaru

Translation by: SIM

This translation text is made available to you under the terms of the Creative Commons License: Attribution-Noncommercial-No Derivative Works. (<http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/>) In addition, you have permission to port the text to different file formats, as long as you do not change any of the text or punctuation of the Bible.

You may share, copy, distribute, transmit, and extract portions or quotations from this work, provided that you include the above copyright information:

You must give Attribution to the work.

You do not sell this work for a profit.

You do not make any derivative works that change any of the actual words or punctuation of the Scriptures.

Permissions beyond the scope of this license may be available if you contact us with your request.

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2014-09-22

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 11 Nov 2022 from source files dated 9 Oct 2020
c31548a1-5316-53c2-be42-674e0e4c5ae5

Contents

NAANA	1
BONA	46
NARONA	70
DOKAGBESISINA	82
YOSUA	85
YAGOGORINŊ	97
RUTU	109
1 SAMUELI	112
2 SAMUELI	141
1 KINANŊ	167
2 KINANŊ	195
EZERA	222
NEEMAYA	229
ESITA	237
AYUBA	244
SAAMUNŊ	260
YAASINŊ	391
LAASUDEE	432
DANIELI	444
YUNUSA	458
ZAKARI	460
MALAKI	466
MATIU	469
MAAKU	505
LUKU	527
YOHANA	565
ZIRINŊ	590
ROMUDEENŊ	622
1 KORINTIDEENŊ	637
2 KORINTIDEENŊ	650
GALATIANŊ	659
EFESUDEENŊ	664
FILIPIDEENŊ	669
KOLOSEDEENŊ	673
1 TESALONIKADEENŊ	677
2 TESALONIKADEENŊ	680
1 TIMŊTI	682
2 TIMŊTI	686
TITU	689
FILIMŊ	691
EBERUNŊ	692
YEMISI	704
1 PITA	708
2 PITA	713
1 YOHANA	716
2 YOHANA	720
3 YOHANA	721
YUDA	722
ZIA YA	724

NAANA Musa takada káaku

Adamu 1:1-5:32
Nuu 6:1-11:32
Ibraĩ 12:1-20:18
Isaaku 21:1-26:35
Yakubu 27:1-36:43
Yusufu 37:1-50:26

Anduna naana

¹ À káaku Luda musu kɔ̃n tɔ̃tɛo kɛ. ² Guu da pãme à kɛkenaro, gusiaa bé à da ísiaala, ben Luda Ninii e yàa paa í pìla. ³ Ben Luda bè: Guu pu! Ben guu pù. ⁴ À è gupuraa pì maa, ben à gupuraa kɛkɔ̃a kɔ̃n gusiaao. ⁵ À tó kpà gupuraane fãantɛ, gusiaa sɔ̃ gwãavĩ. Guu sì guu dɔ̃, à gurɔ̃ káakun gwe.

⁶ Ben Luda bè: Bàtuma gɔ̃ kú íno dagura ɛ à í pìno kɛkɔ̃a. ⁷ Ben à bàtuma kɛ ɛ, à í kɛ kú bàtuma gĩĩ kɛkɔ̃a kɔ̃n í kɛ kú à musuo. ⁸ Ben à tó kpà bàtuma pìne ludambɛ. Guu sì guu dɔ̃, à gurɔ̃ plaadeen gwe.

⁹ Ben Luda bè: Í kɛ kú gĩĩ kakɔ̃a gu dɔ̃nkɔ̃n, gukori bɔ̃. Ben à kɛ ɛ. ¹⁰ À tó kpà gukori pìne tɔ̃tɛ, ben à tó kpà í kɛ kàkɔ̃aanɛ ísiaa. Ben à è à kɛ maa. ¹¹ Ben Luda bè: Lánɔ̃ bɔ̃e tɔ̃tɛ kɔ̃n sɛ wɛɛdeenɔ̃ kɔ̃n lí nédeenɔ̃, baade kɔ̃n a boriio. Ben à kɛ ɛ, ¹² lánɔ̃ bɔ̃e tɔ̃tɛ kɔ̃n sɛ wɛɛdeenɔ̃ kɔ̃n lí nédeenɔ̃, baade kɔ̃n a boriio. Ben Luda è à kɛ maa. ¹³ Guu sì guu dɔ̃, à gurɔ̃ aagɔ̃deen gwe.

¹⁴ Ben Luda bè: Pó gupurinɔ̃ gɔ̃ kú musu aɔ̃gɔ̃ fãantɛ kɛkɔ̃a kɔ̃n gwãavĩo, aɔ̃gɔ̃ wɛ sèedanɔ̃ kɔ̃n gurɔ̃ɔ̃nɔ̃ kɔ̃n wɛnɔ̃ ɔ̃daarĩne. ¹⁵ Aɔ̃gɔ̃ de pó gupurinɔ̃ ũ musu ɛ wàgɔ̃ anduna puu. Ben à kɛ ɛ. ¹⁶ À pó gupuri ìsinɔ̃ kɛ mèn plaa, à kɛ gbãaa ègɔ̃ kí blee fãantɛ, à kɛ busɛ ègɔ̃ kí blee gwãavĩ. À sɔ̃sɔ̃nenɔ̃ kɛ dɔ̃. ¹⁷ À n pɛpɛ musu ɛ aɔ̃gɔ̃ anduna puu ¹⁸ aɔ̃gɔ̃ kí blee fãantɛ kɔ̃n gwãavĩo, aɔ̃gɔ̃ gupura kɛkɔ̃a kɔ̃n gusiaao. Ben à è à kɛ maa. ¹⁹ Guu sì guu dɔ̃, à gurɔ̃ siigɔ̃deen gwe.

²⁰ Ben Luda bè: Pó wɛndideenɔ̃ í pa yélele, bãanɔ̃ dagula musu aɔ̃gɔ̃ vĩaa bàtumaa. ²¹ Ben à pó wɛndidee kɛ aɛ̃ lili o í guunɔ̃ kɛ kɔ̃n kpò gbɛntɛnɔ̃ píngi, baade kɔ̃n a boriio. À bãanɔ̃ kɛ píngi dɔ̃, baade kɔ̃n a boriio. Ben à è à kɛ maa. ²² À aubarika dàngu à bè, aɔ̃gɔ̃ né ii aɔ̃gɔ̃ kɔ̃, kpònɔ̃ ísiaa pa, bãanɔ̃ kɔ̃ tɔ̃tɛ. ²³ Guu sì guu dɔ̃, à gurɔ̃ sɔ̃ɔ̃rodeen gwe.

²⁴ Ben Luda bè: Pó wɛndideenɔ̃ bɔ̃e tɔ̃tɛa, pókãdeenɔ̃ kɔ̃n pótãa'onkuseanɔ̃ kɔ̃n nòbɔ̃sɛtenɔ̃, baade kɔ̃n a boriio. Ben à kɛ ɛ. ²⁵ Luda nòbɔ̃sɛtenɔ̃ kɛ baade kɔ̃n a boriio. À pókãdeenɔ̃ kɛ baade kɔ̃n a boriio. À pótãa'onkuseanɔ̃ kɛ baade kɔ̃n a boriio. Ben à è à kɛ maa.

²⁶ Ben Luda bè: Wà gbɛntee ke wa taka ũ, aɔ̃gɔ̃ de wa bà, aɔ̃gɔ̃ kí blee kpònɔ̃a kɔ̃n bãanɔ̃ kɔ̃n pókãdeenɔ̃ kɔ̃n nòbɔ̃sɛtenɔ̃ kɔ̃n pótãa'onkuseanɔ̃ píngi. ²⁷ Ben Luda gbɛntee kɛ a zĩnda taka ũ. À zĩnda takan à n kɛ à ũ. À n kɛ gɔ̃gbɛ kɔ̃n nɔ̃gbɛo. ²⁸ À aubarika dàngu à bènnɛ: Àgɔ̃ né ii àgɔ̃ kɔ̃ à anduna pa àgɔ̃ gbãaa bleea. Àgɔ̃ kí blee kpònɔ̃a kɔ̃n bãanɔ̃ kɔ̃n pó wɛndidee kɛ aɛ̃ tãa o tɔ̃tɛanɔ̃ píngi. ²⁹ Ben Luda bè: Ma pó wɛɛdee kɛ kú tɔ̃tɛanɔ̃ kpàawa a póblee ũ píngi kɔ̃n lí nédeenɔ̃ píngi. ³⁰ Ma sɛnɔ̃ kɔ̃n lánɔ̃ kpà pó wɛndideenɔ̃a píngi n póblee ũ, nòbɔ̃nɔ̃ kɔ̃n bãanɔ̃ kɔ̃n pótãa'onkuseanɔ̃ píngi. Ben à kɛ ɛ. ³¹ Luda pó kɛ à kɛnɔ̃ è píngi, à kɛ maa wásawasa. Guu sì guu dɔ̃, à gurɔ̃ swɛɛdodeen gwe.

2

¹ Len Luda musu kɔn tɔtɛo kɛ lɛ kɔn n pɔno pɔngi. ² Ai à guro swɛɛplaadee zĩ gɔ ká, à zĩ kɛ èe kɛɛ pì yàa. À guro swɛɛplaadee pìn à kámma bò kɔn zĩ kɛ à kɛno pɔngi. ³ Ben à aubarika dà guro swɛɛplaadee pìn à diɛ a pɔ ũ, kɛ zĩ beeen à kámma bò kɔn zĩ kɛ à kɛno pɔngi yānzi.

Edeni swadako

⁴ Musu kɔn tɔtɛo naana yān yè. Guro kɛ Dii Luda tɔtɛ kɔn musuo kɛ, ⁵ bura pɔkee e bɔɛ tɔtɛa kòro, baa sɛ, zaake Dii Ludaa e tó lou màro, bensɔ gbɛkee kuu à tɔtɛ zĩ kero. ⁶ Sukaa bé è kpá andunala, ben è mɔdo pisi tɔtɛa pɔngi.

⁷ Dii Luda gɔgbɛ í kàsa kɔn bɔsutio, ben à ĩa wɛndidee vù à yĩn, ben gɔgbɛ pì gɔ gbɛ bɛɛ ũ. ⁸ Dii Luda swadako diɛ ɔfántɛbɔɛ kpa kɛ wè be Edeni, ben à gɔgbɛ kɛ à kɛ pì dà gwe. ⁹ Dii Luda tò lí bori pɔngi bɔɛ tɔtɛa. Lí pìnɔ maa, bensɔ n be blena nna. Lí wɛndidee kú dàko pì gura. Lí kɛ è dɔna maa kɔn à zaaao iinne kú gwe do.

¹⁰ Swaa kú Edeni ègɔ mɔdo pisi dàko pì. Bɔna gwe à ɔne kɛ siigɔ. ¹¹ À káaku tón Pisɔ, àmbɛ à liga Avila bɔsuzi pɔngi. Vura kú bɔsu pì guu, ¹² vura pì maa. Gbɛ bèɛdeenɔ kú gwe do. ¹³ Swaa pì ɔne plaade tón Giɔ, à liga Kusu bɔsuzi pɔngi. ¹⁴ À ɔne aagɔde tón Tigiri, à dɔro tà Asiria bɔsu ɔfántɛbɔɛ kpa. Swaa pì ɔne siigɔde tón Yuflatì.

¹⁵ Dii Luda gɔgbɛ pì diɛ Edeni dàko pì guu lɛ àgɔ à zĩ kɛ àgɔ gwaa. ¹⁶ Ben à yā diɛnɛ à bè: Né fɔ n dàko pì lí pɔngi bɛɛ ble, ¹⁷ mɔde nton lí kɛ è dɔna maa kɔn à zaaao iinne bɛɛ blero. Tó n blè, n game.

¹⁸ Dii Luda bè: Gɔgbɛ kuuna adoo maaro. Mé dɔnleri kɛnɛ à gbɛndoo ũ. ¹⁹ Ben Dii Luda bɔsu kò à nòbɔno kɛo pɔngi kɔn bāano pɔngi, ben à mɔnyo gɔgbɛ pì kiia lɛ à e dian eé tó kpánnɛ nà. Tó kɛ gɔgbɛ pì kpà pɔ wɛndidee pìnɔne pɔngi gɔ n tó ũ. ²⁰ Gɔgbɛ pì tó kpà pɔkɛdeenɔne pɔngi kɔn bāano kɔn nòbɔsɛteno pɔngi, mɔde èe dɔnleri e n tɛ a gbɛndoo ũro. ²¹ Ben Dii Luda i òsi dà gɔgbɛ pìla. Kɛ èe ii oo, ben à à gbàntɛwa mèn doo bò, ben à à mèbaasi tàta a gbèn. ²² Ben à gɔgbɛ gbàntɛwa kɛ à bò pì liɛ nɔgbɛ ũ, ben à gāao à kiia. ²³ Ben gɔgbɛ pì bè: Kèki wá bò ma wá guumɛ, à mè sɔ bò ma mè guumɛ. Weé à sísi nɔgbɛ, kɛ Luda à bò gɔgbɛ guu yānzi.

²⁴ Bee yānzin gɔgbɛ è a de kɔn a dao tó, aɛè nakɔa kɔn a naɔo wà gɔ mè doo ũ. ²⁵ Gɔgbɛ kɔn a naɔo kú bɔu n plaa n pɔngi, wí sɔ è n kũro.

3

Gbɛntee kɛkɔana kɔn Ludao

¹ Mlɛ bé à mɔnafiki vĩ de pɔ kɛ Dii Ludaa kɛnɔla pɔngi, ben à nɔgbɛ là à bè: Luda bè àton dàko pì lí kɛ bɛɛ blenloo? ² Ben nɔgbɛ wè mlɛ pìla à bè: Wé fɔ wà dàko pì líbɛɛ ble, ³ mɔde lí kɛ kú dàko pì gura súusu, Luda bè wàton à bɛɛ blero wàton ɔ kea sero, lɛ wàton garo yānzi. ⁴ Ben mlɛ bènɛ: É ga sero! ⁵ Zaake Ludaa dɔ kɛ tó á blè, a wéé é kɛ é gɔ lán a bà, égɔ à maaa dɔ kɔn à zaaao.

⁶ Kɛ nɔgbɛ è lí pì bɛɛ maa, bensɔ à blena égɔ nna eé tó gbɛ wéé kɛ, ben à à bɛɛ wò à blè. À kpà a zāa sɔ, ben à blè. ⁷ Aɔ plaa n pɔngi wéé kɛ, ben aɔ dɔ sa kɛ aɔ kú bɔu. Ben aɔ gooda lá nàbi wà nānzi.

⁸ Kɛ gɔgbɛ kɔn a naɔo Dii Luda kĩ mà èe táa oo dàko pì guu uusie, ben aɔ ùtɛnɛ dàko pì lán. ⁹ Ben Dii Luda lé zù gɔgbɛzi à bè: N kú máme? ¹⁰ À wèàla à bè: Kè ma n kĩ mà, ben vĩa ma kũ kɛ má kú bɔu yānzi, ben ma utɛ. ¹¹ Ben Dii Luda

à là à bè: Dé bé à ònne ní kú búuu? Lí kè ma ginne ò à bée ble, ní blèn yó? ¹² À wèàla à bè: Nɔgbē kè ní kpàma àgō kúmao bé à lí pì bée kpàma má blè. ¹³ Ben Dii Luda nɔgbē là à bè: Bóyānzi ní kè lēzi? À wèàla à bè: Mlè bé à ma kēkē, ben má blè. ¹⁴ Ben Dii Luda bè mlēnē:

Kè ní kè lē, négō dē láari pò ũ
pókādeenɔ kōn nòbòsētēnɔ té píngi,
n gbēēēn négō gáēē,
bùsutin négō blee ai n wèndi lén.

¹⁵ Mé íbete da mpi kōn nɔgbēo dagura,
n bori kōn à boriio dagura.

À borii é n mì wí,
né à gbátoge kēnna.

¹⁶ Ben à bè nɔgbēnē:
Mé n nòsina wāwāa kaaranne,
négō né ii wāwāao.

N zā nii égō kúmmame,
eégō gbāa ví n musu.

¹⁷ Ben à bè gōgbēnē:
Lán n n naō yā mà nà,
lí kè ma ginne ò à bée blee ní blè,
tòote gō láari pò ũ n yānzi,
osi kōn osiion négō póblee en
ai n wèndi lén.

¹⁸ Eé lèno kōn lá ũkādeenɔ bōenne,
gbasa n bura póno ble.

¹⁹ Ísimmagaakpana guun né póblee en
ai n liara n gē bùsu guu,
zaake gwen ma n bōn.

Bùsutin n ũ,
né liara n gō bùsuti pì ũmē.

²⁰ Adamu tó kpà a naōne Awau, zaake gbē píngi dazimē. ²¹ Dii Luda báa uta kè Adamunē kōn à naō, ben à dànnē. ²² Ben à bè: Gbēntee à maa kōn à zaaao dǎ sa, à gō lán wa bà. Wé gíne à lí wèndide bée wo à ble, lē àtongō kuu guro píngiro yānzi. ²³ Ben Dii Luda pèa à à bò Eḍeni dàko pì guu. Ben Adamu gāa à tòote kè Luda à bòn zīi kē. ²⁴ Kè Dii Luda pèa, ben à kerubunɔ kàe Eḍeni dàko ofántēbɔe kpa, lē aōgō lí wèndide zé dākpaa kōn fēēdaa kè èe té kēē èe lieliēeo.

4

Kaini kōn Abilao

¹ Adamu a naō Awau dǎ nɔgbē ũ, ben à nò sī à Kaini ì. Ben à bè: Ma gōgbē ì kōn Dii gbāaao. ² Ben à à dāaro Abila ì dɔ. Abila kè sādāri ũ, Kaini sō kè búbari ũ. ³ Zíkea Kaini mò kōn a bura póno gbāa ũ Diine. ⁴ Abila sō mò kōn a sāne káaku mēkpanao. Abila yā kà Diine, ben à à gbāa sī. ⁵ Kaini sō yā e ká Diinero, ben èe à gba síro. Ben Kaini pò fē maamaa à uu yàkōtē. ⁶ Ben Dii bè Kainine: Bóyānzi n pò fēzi? À kè dia n uu yàkōtē? ⁷ Tó n yā maaa kè, mé n síroo? Tó nēe yā maaa kē sōro, durun naenne n kpēē. N nii e à dēē, séde n zī blea.

⁸ Ben Kaini bè a dāaro Abilane: Wà gá sèn. Kè aō kà gwe, ben à fēē a dāarozi à à dē. ⁹ Dii Kaini là à bè: Mán n dāaro Abila kún? À wèàla à bè: Má dōro. Ma dāaro dākpārín ma ũ? ¹⁰ Ben Dii bè: Bò ní kè? N dāaro aru e lē zuumazi zaa tòote. ¹¹ Tia sa négō láari pò ũmē, négō zā kōn tòote kè n dāaro aru mì n zīo.

¹² Tó n bú bà, tóote é àre kennero. Négõ sôki kpákpaà òngò likôaa zôo anduna guu. ¹³ Ben Kaini bè Diine: Íadamma beee gbãa demala, mé fôro. ¹⁴ Néε pεεma tóote kèa gbàame sa. Mé kékôanyo sa. Mégõ sôki kpákpaà màgõ likôaa zôo anduna guu, gbê kè kpàkũmao é ma de. ¹⁵ Ben Dii bène: Lenlo! Tó gbê n de, weé gëe bonne gènn swεεplaame. Ben Dii wēzā ke kè Kainia, le gbê kè kpàkũo tón à dero yānzi. ¹⁶ Ben Kaini dà zén à kè Diia. À gàa à vèe Nodu bùsun Edeni ofāntēboc kpa.

¹⁷ Kaini dàε kōn a naōo, ben à nò sî à Enoku i. À gbera Kaini wéte kàε, ben à a né pî tó kpà wéte pînε. ¹⁸ Enoku Irada i, Irada Meuyaeli i, Meuyaeli Metusaeli i, Metusaeli Lameki i. ¹⁹ Lameki nɔɔ sè mèn plaa, à doo tón Ada, à doo sô Zila. ²⁰ Ada Yabala i. Àmbe pódāri kè aōègõ kú bisakutaa guunɔ dezi káaku ũ. ²¹ À dāaro tón Yubala. Àmbe mɔɔlɛrinɔ kōn kureperinɔ dezi káaku ũ. ²² Zila sô bé à Tubala Kaini i. Sian à ũ. È pó píngi pî kōn mōsio kōn mōgotēo. À dāre tón Naama. ²³ Ben Lameki bè a naōonone:

Ada kōn Zilao, à ma yā ma,
ma naōnɔ, à swā kpá ma yāzi.
Gbêke ma kēnna, ben ma à dè,
gōkpare pî ma lemε, ben ma à kàate.

²⁴ Tó weé Kaini gëe bone gènn swεεplaa,
mamoma Lameki ma pó sô,
gènn baaagõ akuri awεεswεεplaame.

²⁵ Adamu dàε kōn a naōo dɔ, ben à négõgbê i. À tó kpàne Seti à bè, Luda a gba né pānde Abila kè Kaini dè gëe ũmε. ²⁶ Seti sô négõgbê i, ben à tó kpàne Enosu. Zaa zî beeean wà nà Dii sísinaa.

5

Adamu boriinɔ

¹ Adamu boriinɔ yān yè. Gurɔɔ kè Luda gbēnteenɔ kè, à ní ké lán a bàme. ² À ní ké gōgbê kōn nɔgbēo, ben à aubarika dàngu. À tó kpànnε gbēntee.

³ Adamu wè baswεεdo akuridee guun à né i a taka ũ à bòkôbao, ben à tó kpàne Seti. ⁴ Seti ina gbera à kè wè wàa siigõ à né pāndenɔ i dɔ gōgbēnɔ kōn nɔgbēnɔ. ⁵ Kè à kà wè wàa siigõ kpé baswεεdo akuri, ben à gà.

⁶ Seti wè basɔɔro asɔɔrodee guun à Enosu i. ⁷ À gbera à kè wè wàa siigõ awεεswεεplaa à né pāndenɔ i dɔ gōgbēnɔ kōn nɔgbēnɔ. ⁸ Kè à kà wè wàa siigõ kpé basɔɔro akuri awεεplaa, ben à gà.

⁹ Enosu wè basiigõ akuridee guun à Kenana i. ¹⁰ À gbera à kè wè wàa siigõ kōn gēroo à né pāndenɔ i dɔ gōgbēnɔ kōn nɔgbēnɔ. ¹¹ Kè à kà wè wàa siigõ kpé basɔɔro asɔɔro, ben à gà.

¹² Kenana wè baaagõ akuridee guun à Malaleli i. ¹³ À gbera à kè wè wàa siigõ kpé baplaa à né pāndenɔ i dɔ gōgbēnɔ kōn nɔgbēnɔ. ¹⁴ Kè à kà wè wàa siigõ kpé basɔɔro akuri, ben à gà.

¹⁵ Malaleli wè baaagõ asɔɔrodee guun à Yarēdi i. ¹⁶ À gbera à kè wè wàa siigõ kōn baaakurio à né pāndenɔ i dɔ gōgbēnɔ kōn nɔgbēnɔ. ¹⁷ Kè à kà wè wàa siigõ kpé basɔɔro sɔɔrosai, ben à gà.

¹⁸ Yarēdi wè basɔɔraagõ awεεplaadee guun à Enoku i. ¹⁹ À gbera à kè wè wàa siigõ à né pāndenɔ i dɔ gōgbēnɔ kōn nɔgbēnɔ. ²⁰ Kè à kà wè wàa siigõ kpé basɔɔraagõ awεεplaa, ben à gà.

²¹ Enɔku wɛ̀ baaagɔ asɔɔrodee guun à Metusela ì. ²² À gɛra à táa ò kɔ̀n Ludao ai wɛ̀ wàa do kpé basɔɔro à né pãndenɔ ì do gɔ̀gbɛ̀nɔ kɔ̀n nɔ̀gbɛ̀nɔ. ²³ À kà wɛ̀ wàa do kpé basɔraagɔ asɔɔro. ²⁴ À táa ò kɔ̀n Ludao, ben wà kòrazi, kè Luda à sè bɔna anduna guu yãnzì.

²⁵ Metusela wɛ̀ bakɛ̀ndo awɛɛswɛɛplaadee guun à Lamɛki ì. ²⁶ À gɛra à kè wɛ̀ wàa aagɔ kpé bakɛ̀ndo awɛɛplaa à né pãndenɔ ì do gɔ̀gbɛ̀nɔ kɔ̀n nɔ̀gbɛ̀nɔ. ²⁷ Kè à kà wɛ̀ wàa siigɔ kpé basɔraagɔ akuri dosai, ben à gà.

²⁸ Lamɛki kè wɛ̀ bakɛ̀ndo awɛɛplaa, ben à nɛ̀gɔ̀gbɛ̀ ì. ²⁹ À tɔ̀ kpàne Nuu à bè: Gbɛ̀ beee bé eé wa làakari kpáewe zĩ gbãaa kè wée ke yãnzì. Wée zĩ gbãaa pì kee Dii láarikena tɔ̀tɛne yãnzime. ³⁰ Nuu ina gɛra Lamɛki kè wɛ̀ wàa aagɔ sɔɔrosai à né pãndenɔ ì do gɔ̀gbɛ̀nɔ kɔ̀n nɔ̀gbɛ̀nɔ. ³¹ Kè à kà wɛ̀ wàa aagɔ kpé basɔraagɔ akuri awɛɛswɛɛplaa, ben à gà.

³² Kè Nuu kà wɛ̀ wàa plaa kpé basɔɔro, à Semu kɔ̀n Hamuo kɔ̀n Yafetio ì.

6

Gbɛ̀nteenɔ yakana

¹ Ke gbɛ̀nteenɔ nà parikũnaa aɔ̀ɔe daagula aɔ̀ɔe nɛ̀nɔ̀gbɛ̀nɔ ii, ² ben Luda nɛ̀nɔ̀ è gbɛ̀ntee nɛ̀nɔ̀gbɛ̀ pìnɔ̀ maa, ben aɔ̀ɔe ñ sɛɛ ñ pɔ̀yezia. ³ Ben Dii bè: Ma Ninii égɔ̀ kú gbɛ̀nteenɔ guu gurɔ̀ pínɡiro, zaake mèbaadeeme. À gurɔ̀nɔ̀ égɔ̀ wɛ̀ baswɛ̀do. ⁴ Gbɛ̀ gbàanɔ̀ kú anduna guu gurɔ̀ beee kɔ̀n gurɔ̀ beee gɛraao do, gurɔ̀ kè Luda né pìnɔ̀ gbɛ̀ntee nɛ̀nɔ̀gbɛ̀nɔ dɔ̀ nɔ̀gbɛ̀nɔ ù, ben aɔ̀ nɛ̀nɔ̀ ínɔ̀yo. Aɔ̀ né pìnɔ̀n gɔ̀sagbãaa kè aɔ̀ tɔ̀ bò zaa káakunɔ̀ ù.

⁵ Dii è kè gbɛ̀nteenɔ yã zaa kɛna bíta anduna guu. Gurɔ̀ pínɡi yã zaa laasuun aɔ̀égɔ̀ lɛɛ ado, ⁶ ben à nòse yàka gbɛ̀ntee kè à kè tɔ̀tɛa yã musu. À laasuu pãnde lè, ⁷ ben à bè: Mé gbɛ̀ntee kè má kè tɔ̀tɛa waa, gbɛ̀nteenɔ kɔ̀n nòbɔnɔ kɔ̀n pɔ̀taa'onkuseanɔ kɔ̀n bãanɔ̀, zaake ma nòse yàka ñ kɛna yã musu. ⁸ Mòde Nuu Dii pɔ̀nnaa è.

Nuu yã

⁹ Nuu boriinɔ̀ yã yè. Nuu né gbɛ̀ maaame. Kè à kuu, à mèn doo bé à taari vĩro, à táa ò kɔ̀n Ludao. ¹⁰ Nuu nɛ̀gɔ̀gbɛ̀nɔ ì gɔ̀n aagɔ, Semu kɔ̀n Hamuo kɔ̀n Yafetio. ¹¹ Ludaa è anduna gbɛ̀nɔ̀ yàka ñ pínɡi, taarikena anduna pà. ¹² Kè Luda anduna gwà, à è à yàka, zaake gbɛ̀ sãnda pínɡi kè ñ zéa.

¹³ Ben Luda bè Nuune: Mé gbɛ̀ sãnda pínɡi kaate, zaake aɔ̀ yãnzin taarikena dà andunalazi. Mé ñ kaate lɛdo kɔ̀n andunaome. ¹⁴ Ñ góro'ite keke kɔ̀n lí lèetɛgeɔ̀ ñ kpénenɔ ke à guu ñ kɔ̀ntaa kea à guu kɔ̀n à kpɛɛo. ¹⁵ Né góro pì ke lán kè bà. À gbãaa gàsãsuu wàa do kpé basɔɔro, à yàasa gàsãsuu baplaa akuri, à lezĩ sɔ̀ gàsãsuu baaakuri. ¹⁶ Ñ góro pì musu pápa, gbasa ñ guforoo tótó à dagura gwe gàsãsuu doodo zaa à musu kpa. Ñ gbà da góro pì kpado ñ góro pì ke didikɔ̀ana lɛo aagɔ.

¹⁷ Mapi sɔ̀ mé tó í da andunala lɛ mà pɔ̀ wɛ̀ndidee kè aɔ̀ wesa bonɔ kaate ñ pínɡi. Pɔ̀ kè aɔ̀ kú anduna guunɔ̀ é gaga pínɡi. ¹⁸ Mòde ma bà égɔ̀ kúnyo. Né gɛ góro pì guu kɔ̀n ñ nɛ̀gɔ̀gbɛ̀nɔ kɔ̀n ñ naɔ̀ kɔ̀n ñ nɛ̀nɔ̀ naɔ̀nɔ̀. ¹⁹ Né pɔ̀ wɛ̀ndide pínɡi sé ñ gɛ̀nyo mèn plaplaa lɛ aɔ̀égɔ̀ kú wɛ̀ndio. ²⁰ Bã boriinɔ̀ kɔ̀n nòbɔ boriinɔ̀ kɔ̀n pɔ̀taa'onkusea boriinɔ̀ pínɡi aɔ̀é mó ñ kiia mèn plaplaa lɛ wàgɔ kuu. ²¹ Ñ pɔ̀blee kè wè ble pínɡi sɛɛ ñ kakɔ̀a a kũsã ù, apinɔ̀ kɔ̀n pɔ̀ pìnɔ̀. ²² Ben Nuu kè lɛ à yã kè Ludaa òne kè pínɡi.

7

Í dana andunala

¹ Ben Dii bè Nuunε: Ñ gẽ góro guu kɔn n bεdeenɔ, zaake mbe ma n e yānnadee ũ tɔɔrigbẽnɔ té. ² Ñ nòbɔ kè de sa'opɔ ũunɔ sé ñ gẽnyo da kɔn à kyào mèn swεεplaplaa, ñ nòbɔ kè wè sa ooroonɔ sé mèn plaplaa da kɔn à kyào. ³ Ñ bāanɔ sé ñ gẽnyo dɔ da kɔn à kyào mèn swεεplaplaa lε ñ boriinɔ gɔ kú anduna gu pínɡia. ⁴ Zaake gurɔ swεεplaaa gbera mé tó lou ma tɔɔtea ai gurɔ baplaa fáantɛ kɔn gwāavĩo, lε mà pɔ wëndidee kè má kènɔ waa tɔɔtea pínɡi.

⁵ Nuu yā kè Dii ònε kè pínɡi. ⁶ Gurɔ kè í dà andunala, Nuu kuu wè wàa aagɔmε. ⁷ À gẽ góro'ite guu kɔn a nénɔ kɔn a naɔo kɔn a nénɔ naɔɔnɔ lε aɔ bɔ í pì yān. ⁸ Ben nòbɔ kè de sa'opɔ ũunɔ kɔn nòbɔ kè wè saa ooroonɔ kɔn bāanɔ kɔn pɔtaa'onkuseanɔ ⁹ mò Nuu kiia góro guu mèn plaplaa da kɔn à kyào lán Luda a ònε nà. ¹⁰ Gurɔ swεεplaaa gbera í daa pì dà andunala. ¹¹ Nuu wè wàa aagɔdee guu à mɔ plaade gurɔ gẽro awεεplaadee zĩ, ben í kè kú tɔɔte gĩzĩnɔ pùtā pínɡi, ben ludambe fòonɔ fĩ. ¹² Lou mà ai gurɔ baplaa fáantɛ kɔn gwāavĩo.

¹³ Zĩ beeean Nuu gẽ góro guu kɔn a nénɔ Semu kɔn Hamuo kɔn Yafetio kɔn api naɔo kɔn a nénɔ naɔɔnɔ gɔɔn aagɔ, ¹⁴ kɔn nòbɔsɛtenɔ pínɡi ñ boriia kɔn pókādeenɔ pínɡi ñ boriia kɔn pɔtaa'onkuseanɔ pínɡi ñ boriia kɔn pɔ vīanano pínɡi ñ boriia, bāanɔ kɔn pɔ dɛbɛdeenɔ pínɡi. ¹⁵ Pɔ kè aɔè wesaa bonɔ mò Nuu kiia góro guu bori kɔn boriio mèn plaplaa. ¹⁶ Pɔ wëndideenɔ bori pínɡi gẽ da kɔn à kyào lán Luda a dienε nà. Ben Dii gbà tātānle.

¹⁷ Lou mà ai gurɔ baplaa. Kè í e kaara, ben à góro pì sè tɔɔtela. ¹⁸ Í fɛε à kàara maamaa à dà tɔɔtela, ben góro pì fù íla. ¹⁹ Í kàara à dà tɔɔtela láe à dà kp̄ii lezĩ kè kú anduna guunɔla mím̄m̄io. ²⁰ Í fɛε à dà kp̄iii p̄inɔla ai gās̄asuu gẽro. ²¹ Pɔ wëndidee kè aɔè táa o tɔɔteanɔ gaga pínɡi, bāanɔ kɔn pókādeenɔ kɔn nòbɔsɛtenɔ kɔn pɔtaa'onkuseanɔ kɔn gbẽnteenɔ ñ pínɡi. ²² Pɔ kè aɔè wesaa boo kè aɔo kú s̄is̄iaanɔ gaga pínɡi. ²³ Luda pɔ wëndidee kè aɔo kú s̄is̄iaanɔ kàate pínɡi. À gbẽnteenɔ kɔn nòbɔnɔ kɔn pɔtaa'onkuseanɔ kɔn bāanɔ kàate anduna guu. Nuu bé à bò ado kɔn pɔ kè aɔo kúo góro guunɔ. ²⁴ Ben í gɔ da andunala ai gurɔ baswεεplaa akuri.

8

Í gona andunala

¹ Nuu kɔn nòbɔsɛtenɔ kɔn pókādee kè aɔo kúo góro guunɔ pínɡi yā dɔ Ludan. Kè à ĩa gbàre tɔɔtea, ben í nà babanaa. ² Í kè kú tɔɔte gĩzĩnɔ kɔn ludambe fòonɔ tàta, ben lou kè. ³ Í p̄i e babaa busεbusε èε lagoo ai gurɔ baswεεplaa akuri. ⁴ À mɔ swεεplaade gurɔ gẽro awεεplaadee zĩ góro pì d̄i kp̄iii kè wè be Ararataa. ⁵ Í p̄i e lagoo ai mɔ kuridee guu. Mɔ kuridee p̄i gurɔ káaku zĩ kp̄iinnɔ m̄is̄ont̄enɔ bòbɔ.

⁶ Gurɔ baplaa gbera Nuu góro windo kè à bò yāa wè, ⁷ ben à bā kánkāna gbàre. Èε vīaa èε gaa èε suu ai í bàba tɔɔtea. ⁸ À p̄t̄ɛε gbàre dɔ lε à e à d̄s̄ tó í làgo tɔɔtea. ⁹ Kè p̄t̄ɛε e z̄sk̄ii ero, ben a liara à sù Nuu kiia góro guu, zaake í da andunala pínɡime. Nuu ɔ bò à kù à gèò góro guu. ¹⁰ À kámma bò ai gurɔ swεεplaa, ben à èara à p̄t̄ɛε gbàre dɔ. ¹¹ P̄t̄ɛε p̄i liara à sù à kiia uus̄iε à kù lá kàs̄o à kp̄á a lézĩ. Ben Nuu d̄s̄ kε í làgo tɔɔtea. ¹² À kámma bò gurɔ swεεplaa dɔ, ben à èara à p̄t̄ɛε p̄i gbàre, èε liara à sù à kiia d̄ro. ¹³ Nuu wè wàa aagɔ awεedodee guu à mɔ káaku gurɔ káaku zĩ, í bàba tɔɔtea, ben à góro pì musu gò.

Kè à guu gwà, à è í yàa tɔtɛa. ¹⁴ À mɔ plaade gurɔ baaasɔɔro awɛɛplaadee zĩ í bàba tɔtɛa.

¹⁵ Ben Luda yā ò Nuunɛ à bè: ¹⁶ N bɔ góro guu kɔn n naɔo kɔn n nɛgɔgbɛnɔ kɔn n naɔɔnɔ. ¹⁷ N pɔ wɛndidee kè aɔ kúnɔnɔ bɔɛ pínɡi, bāanɔ kɔn nɔbɔnɔ kɔn pɔtaa'onkuseanɔ pínɡi, lɛ aɔ fāakɔa tɔtɛa aɔgɔ né ii aɔgɔ kaara anduna guu. ¹⁸ Ben Nuun bɔ kɔn a nɛnɔ kɔn a naɔo kɔn a né pínɔ naɔɔnɔ. ¹⁹ Nɔbɔnɔ pínɡi kɔn pɔtaa'onkuseanɔ pínɡi kɔn bāanɔ pínɡi kɔn pɔ kè aɔ taa o tɔtɛanɔ pínɡi bɔɛ góro guu bori kɔn boriio.

²⁰ Ben Nuun Dii gbāgbākii bɔ. À nɔbɔ kɔn bāa kè wè saa oonɔ kũ, ben à sa'opo kè wè ká tén à té kũ òa. ²¹ Kè Dii à gũu mà, à kènɛ nna, ben à laasuu lè à bè: Mé ɛara mà láari zĩ tɔtɛa gbɛntee yānzi dɔro, zaake gbɛntee laasuu ègɔ zaa zaa à òwazikɛgurɔmɛ. Mé ɛara mà pɔ wɛndideenɔ kaatɛ lán má kè nà dɔro. ²² Ai anduna gá àgɔ kuuo pɔtɔna kɔn pɔkɛkenao, ía kɔn guwāaa, buusie kɔn kwɛɛo, fāantɛ kɔn gwāavĩo, aɔ ke é yāaro.

9

Luda bà kuuna kɔn Nuun

¹ Ben Luda aubarika dà Nuun kɔn à nɛnɔ à bènnɛ: Àgɔ né ii àgɔ kaara à anduna pa. ² Nɔbɔnɔ kɔn bāanɔ kɔn pɔtaa'onkuseanɔ kɔn kpɔnɔ ègɔ a vĩa vĩa pínɡi. Ma n náare a ɔzĩ. ³ Pɔ kè aɔ taa oonɔ pínɡi ègɔ dɛ a pɔblee ũ. Ma n kpáawa pínɡi lán ma blɛ kè è bɔɛ tɔtɛanɔ kpáawa nà yā. ⁴ Mɔde àton nɔbɔ kè wè à kòto kpáro sóro, zaake à arun à wèndi ũ. ⁵ Mé a aru kè dɛ a wèndi ũu gɛɛ boare. Tó nɔbɔ gbɛ dè ke tó gbɛ a gbɛdaaa dè, mé a aru gɛɛ bonɛ. Mé gɛɛ bo gbɛ kè à a gbɛdaaa dèa. ⁶ Tó gbɛ a gbɛdaaa dè, wéé à dɛ, zaake ma gbɛntee kè ma taka ũmɛ. ⁷ Àgɔ né ii àgɔ kaara, à da andunala àgɔ kɔo.

⁸ Luda bè Nuunɛ kɔn à nɛnɔ dɔ: ⁹ Ma bà ègɔ kúao kɔn a boriinɔ ¹⁰ kɔn pɔ wɛndidee kè aɔ kúao kè aɔ bɔ góro guunɔ pínɡi, bāanɔ kɔn pɔkadeenɔ kɔn nɔbɔsɛtɛnɔ kɔn pɔ kè aɔ kú tɔtɛanɔ pínɡi. ¹¹ Ma bà ègɔ kúao. Mé í da andunala mà pɔ wɛndideenɔ kaatɛ pínɡi dɔro. Í é da andunala à à kaatɛ dɔro. ¹² Ben Luda ɛara à bè: Ma bà ègɔ kúao kɔn pɔ wɛndidee kè aɔ kúao ai gurɔ pínɡimɛ. À sèedan yè. ¹³ Mé ludambɛfɛɛdaa bɔ loua ma bà kuuna kɔn andunao sèeda ũ. ¹⁴ Tó má tò lou sɛsi ludambɛfɛɛdaa bà, ¹⁵ lán ma bà kúao nà kɔn pɔ wɛndide bori pínɡio, à yā é dɔmagumɛ. Mé tó í da andunala à pɔ wɛndidee kaatɛ pínɡi dɔro. ¹⁶ Tó ma ludambɛfɛɛdaa è loua, ma bà kuuna kɔn pɔ wɛndide bori pínɡio ai gurɔ pínɡi yā é dɔmagumɛ. ¹⁷ Ben Luda bè Nuunɛ: Ma bà kuuna kɔn pɔ wɛndidee kè aɔ kú anduna guu pínɡio sèedan gwe.

Nuun nɛnɔ

¹⁸ Nuun né kè aɔ bɔ góro guunɔ tón yè: Sɛmu, Hamu, Yafɛti. Hamun Kanaa dɛ ũ. ¹⁹ Nuun nɛnɔn gwe gɔɔn aagɔ. Aɔ boriinɔ bé wà dàgula anduna guu pínɡi.

²⁰ Nuun né búbarimɛ, ben à geepi líkpɛ bà. ²¹ Kè à geepiwɛɛ mì à kà, ben à daɛna búu a kpén. ²² Kè Kanaa dɛ Hamu a dɛ búukɛɛ è, à bɔ à gāa à ò Sɛmunɛ kɔn Yafɛtio. ²³ Ben Sɛmu kɔn Yafɛtio utadaa sè aɔ kà n gān n plaa aɔ taa ò kɔn kpɛɛo. N aɛ dɔna gu pāndea lɛ aɔton n dɛ búukɛɛ ero yānzi, aɔ gāa wà kù n dɛ búukɛɛla. ²⁴ Kè wɛɛ kè Nuun à fɛɛ, à mà lán a né zāa kèare nà, ²⁵ ben à bè: Kanaa ègɔ láari pɔ ũmɛ, àmbɛ ègɔ a gbɛnɔ zò zāa ũ.

²⁶ Ben à bè: Aubarikadeen Dii, Sɛmu Luda ũ, Kanaan ègɔ dɛ Sɛmunɔ zònɔ ũ.

²⁷ Luda kaarana ke Yafetine,
Yafetino n baka e Semuno aubarika guu,
Kanaano egɔ de Yafetino zɔno ũ.

²⁸ Í dana andunalaa gbera Nuu kɛ wɛ wàa do kpé baswɛɛplaa akuri. ²⁹ À kɛ wɛ wàa siigɔ kpé baswɛɛplaa akuri, ben à gà.

10

Nuu boriino

¹ Nuu nɛgɔgbɛno Semu kɔn Hamuo kɔn Yafetio kɔn n nɛgɔgbɛ kɛ aɔ i í dana andunalaa gberaano yān yɛ. ² Yafeti nɛgɔgbɛno tɔn yɛ: Goma, Magɔgu, Midia, Girisi, Tubala, Meseki kɔn Tirasao. ³ Goma nɛgɔgbɛno tɔn yɛ: Asakɛnaza, Rifa, Tɔgama. ⁴ Girisi nɛgɔgbɛno tɔn yɛ: Elisa, Tasisi, Sipiru, Rodanimu. ⁵ Borii pino bɛ wà dàgula ísia gɛɛzi, aɔ kɔ kpàatɛtɛ bɔsu kɔn bɔsuo bori kɔn boriio danɛdanɛ, baade kɔn a boriyāo.

⁶ Hamu nɛgɔgbɛno tɔn yɛ: Etiopia, Iyipiti, Libia kɔn Kanaao. ⁷ Etiopia nɛgɔgbɛno tɔn yɛ: Seba, Avila, Sabata, Raama kɔn Sabatekao. Raama nɛgɔgbɛnon Seba kɔn Dedāo ũ. ⁸ Nimlɔdu né Etiopia boriime do. Àmbe anduna gbāabitade tɔde káaku ũ. ⁹ Tofe sàmɛ Dii aɛzi. À yā bɛ à tò wɛ be: Lán Nimlɔdu de tofe sà ũ Dii aɛzi nà. ¹⁰ Babilɔnia bɔsu kɛ à kí blɛa káaku wɛtɛdaan Babeli kɔn ɛɛkio kɔn Akadao kɔn Kalanɛo ũ. ¹¹ Bɔna gwe à gàa Asiria bɔsun, ben à Nineva kàɛ kɔn Reobo'io kɔn Kalao ¹² kɔn Resɛ kɛ kú Nineva dagura kɔn Kalao. Ninevan wɛtɛda isi ũ.

¹³ Iyipiti boriinon yɛ: Luduno, Anamuno, Leabano, Nafatuno, ¹⁴ Patarusino, Kasaluno kɔn Keretino kɛ Filisitininɔ bɔ n guuno.

¹⁵ Kanaa daudu Sidɔ boriinon yɛ: Itino, ¹⁶ Yebusino, Amɔrinɔ, Gigasino, ¹⁷ Ivinɔ, Akinɔ, Sinino, ¹⁸ Avadanɔ, Zemarino kɔn Amatanɔ. Kanaa pino dàgula zāamɛ. ¹⁹ Aɔ bɔsu lézekiin yɛ. Bɔna zaa Sidɔ gana Gera kɛ kú Gaza saɛ ai Sɔdɔmu kɔn Gɔmɔrao kɔn Adamao kɔn Zeboimu kɛ kú Lasa saɛo. ²⁰ Hamu nɛgɔgbɛnon gwe bori kɔn boriio bɔsu kɔn bɔsuo danɛdanɛ, baade kɔn a boriyāo.

²¹ Yafeti dāaro Semu borii kɛ do. Àmbe Eberuno dezi káaku ũ. ²² Semu nɛgɔgbɛno tɔn yɛ: Elamu, Asiria, Apasada, Ludu kɔn Aramuo. ²³ Aramu nɛgɔgbɛno tɔn yɛ: Uzu, Hulu, Geta kɔn Mesekio. ²⁴ Apasada bɛ à Sela i, ben Sela Eberu i. ²⁵ Eberu nɛgɔgbɛno i gɔon plaa. À doo tɔn Pɛlegi, zaake à gurɔon wà kɛkɛa anduna guu. À dāaro tɔn Yɔkɔtā. ²⁶ Yɔkɔtā nɛgɔgbɛno tɔn yɛ: Alamɔdada, Selefɛ, Azamavɛ, Yera, ²⁷ Adoramu, Uzala, Dikala, ²⁸ Obala, Abimaɛli, Seba, ²⁹ Ofi, Avila kɔn Yobabuo. Yɔkɔtā nɛgɔgbɛnon gwe píngi. ³⁰ Bɔna Mesa gana Sefa kɔn kpíii kɛ kú ɔfántɛbɔɛ kpaano, àmbe n bɔsu ũ. ³¹ Semu nɛgɔgbɛnon gwe píngi bori kɔn boriio bɔsu kɔn bɔsuo danɛdanɛ, baade kɔn a boriyāo.

³² Nuu nɛgɔgbɛno boriinon gwe danɛdanɛ bɔsu kɔn bɔsuo. Aɔ kiian anduna bori píngi bɔn aɔ dàgula í dana andunalaa gbera.

11

Babeli kpédidikšana

¹ Anduna píngi guu boriyā mɛn doomɛ, yā dɔnkɔn wɛ o. ² Lán gbɛno e sɔki kpákpaa ɔfántɛbɔɛ kpa nà, kɛ aɔ kà Babilɔnia bɔsu gusararaan, ben aɔ vɛɛ gwe. ³ Aɔ bèkɔnɛ: Wà gá wà kúnku bɔ wà kpáta maamaa. Kúnkun n gbɛ ũ, kɔntaan n siminti ũ. ⁴ Ben aɔ bè: Wà wɛtɛdaa káɛ wà kpédidikšana bo à mìsɔntɛ zɔ ludambɛɛa. Wà wa zīnda tɔ bɔ lɛ wàtongɔ fāakšana doodo anduna guuro yānzi.

⁵ Ben Dii pita à wɛtɛdaa pì gwà kɔn kpé lezi kɛ gbɛnteenɔ bɔo. ⁶ Ben à bè: Aɔ píngi n borii dɔnkɔmɛ, yā dɔnkɔn aɛ o, ben yā kɛ aɔɛ bɔɔon yɛɔ? Yā kɛ aɔ

à laasuu lè tia sa aǝé keme, pǝke é kpáíne à kena guu dǝro. ⁷ Wà pita wà gá gwe wà n yǎ yǎkǝtǝíne le aǝton kǝ yǎ ma dǝro. ⁸ Ben Dii n fǎakǝa gwe doodo anduna guu píngi, ben aǝ n wétǝda kaena tò. ⁹ Beee yǎnzín wà tǝ kpà wétǝ pìne Babeli, zaake gwen Dii tò anduna bori píngi yǎ bǝn. Zaa gweme à n fǎakǝa anduna guu píngi.

Semu kǝn Terao boriinǝ

¹⁰ Semu boriinǝ yǎn yè. Semu wè basǝrodee guun à Apasada i ídana andunala gbera wè plaa. ¹¹ À gbera à kè wè wàa plaa kpé basǝro a né pǎndenǝ i dǝ gǝgbǝnǝ kǝn nǝgbǝnǝ.

¹² Apasada wè baaakuri asǝrodee guun à Sela i. ¹³ À gbera à kè wè wàa plaa kǝn aagǝǝ a né pǎndenǝ i dǝ gǝgbǝnǝ kǝn nǝgbǝnǝ.

¹⁴ Sela wè baaakuridee guun à Eberu i. ¹⁵ À gbera à kè wè wàa plaa kǝn aagǝǝ a né pǎndenǝ i dǝ gǝgbǝnǝ kǝn nǝgbǝnǝ.

¹⁶ Eberu wè baaakuri awǝesiigǝdee guun à Pǝlegi i. ¹⁷ À gbera à kè wè wàa plaa kǝn baaakurio a né pǎndenǝ i dǝ gǝgbǝnǝ kǝn nǝgbǝnǝ.

¹⁸ Pǝlegi wè baaakuridee guun à Rǝu i. ¹⁹ À gbera à kè wè wàa do akuri dosai a né pǎndenǝ i dǝ gǝgbǝnǝ kǝn nǝgbǝnǝ.

²⁰ Rǝu wè baaakuri awǝeplaadee guun à Serugu i. ²¹ À gbera à kè wè wàa do awǝeswǝeplaa a né pǎndenǝ i dǝ gǝgbǝnǝ kǝn nǝgbǝnǝ.

²² Serugu wè baaakuridee guun à Nao i. ²³ À gbera à kè wè wàa do a né pǎndenǝ i dǝ gǝgbǝnǝ kǝn nǝgbǝnǝ.

²⁴ Nao wè baaakuri dosaidee guun à Tera i. ²⁵ À gbera à kè wè baswǝedo dosai a né pǎndenǝ i dǝ gǝgbǝnǝ kǝn nǝgbǝnǝ.

²⁶ Tera kè wè baaagǝ akuri, ben à Abramun kǝn Nao kǝn Aranao i. ²⁷ Tera boriinǝ yǎn yè. Tera Abramun kǝn Nao kǝn Aranao i, ben Arana Lutu i. ²⁸ Arana gá a de Tera wáa zaa Urume Kaladia bǝsun, guu kè wà à in. ²⁹ Abramun kǝn Nao nǝ sè. Abramun naǝ tǝn Sarai, Nao naǝ sǝ tǝn Milika, Arana né. Arana pì bé à Isika i dǝ. ³⁰ Sarai sǝ pǎame, èe né iro.

³¹ Ben Tera a né Abramun kǝn a dio Lutuo kǝn Abramun naǝ Saraio sè bǝna Uru, Kaladia bǝsun, aǝe gaa Kanaa bǝsun. Kè aǝ kà Arana, aǝ vǝe gwe. ³² Tera wè wàa do asǝrodee guun à gá zaa Arana.

12

Dii ona Abramun à bǝ a bǝsun

¹ Dii bè Abramun: Ñ bǝ n bǝsun n danǝnǝ tǝ n de bǝ, n tá bǝsu kè mé ǝdǝnnǝn.

² Mé tǝ n borii kǝ pari,
mé aubarika dangu mà n tǝ bǝ,
n kiian weégae aubarika en.

³ Mé aubarika da gbǝ kè aǝé sa maaa onnǝnnǝn,
mé gbǝ kè aǝé sa zaaa onnǝnnǝn ká.
Anduna bori píngi é aubarika e n gǝzǝ.

⁴ Ben Abramun dà zén lán Dii òne nà. Lutu gǝao. À wè basiigǝ sǝrosaidee guun à bǝ Arana ⁵ kǝn a naǝ Saraio kǝn a vǝi né Lutuo kǝn n auziki kè aǝ vǝinǝ kǝn gbǝ kè aǝ sè gweenǝ. Len aǝ bǝ Arana le aǝ dà Kanaa zén. Kè aǝ kà gwe, ⁶ ben aǝ bǝe bǝsu pìn ai aǝ kà Mǝre gbíi lí kiia Sekemu. Kanaanǝ kú bǝsu pìn gurǝ beee. ⁷ Ben Dii bǝ à mò Abramuzi à bè: Mé bǝsu kèkii kpá n boriinǝame. Ben à Dii gbǝgbǝkii bǝ gwe. ⁸ Kè à fǝe gwe, à mì pè kpíiii kè kú Bǝteli ǝfǎntǝbǝe

kpaanɔ, ben à bùra kàe gwe, Beteli kú ɔfántēgēkpɛn kpa, Ai kú ɔfántēbɔe kpa. À Dii gbāgbākii bò gwe dɔ, ben à à sìsi. ⁹ Ben à dà zén dɔ à mì pè Nɛgɛvia.

¹⁰ Kè dekaa kà bùsu pìn, ben Abramù gàa gurɔ plaaa kɛ Igipiti, zaake dekaa pì gè ɔla. ¹¹ Kè à kà kī kōn Igipitio, à bè a nañe: Má dō nɔ maan n ũ. ¹² Tó Igipitinɔ n e, aɔ́e be ma nañ n ũ, aɔ́e ma de aɔ́e n tó. ¹³ N beñe ma dāremɛ n ũ lɛ wà ma sí ɔplaplaa n yānzi. Lán né ma mì sí nà n gwe. ¹⁴ Kè aɔ kà Igipiti, Igipitinɔ è nɔgbɛ pì maaa gè. ¹⁵ Kè Igipiti kí Fili'auna ibanɔ à è, aɔ à maaa gōgōnɛ, ben wà à sè wà gèo Fili'aunanɛ a bɛ. ¹⁶ Ben à Abramù gwà maamaa à yānzi, à sāanɔ kpàa kōn zùnɔ kōn zaakinɔ kōn gōgbɛ zīkerinɔ kōn nɔgbɛ zīkerinɔ kōn lakuminɔ. ¹⁷ Ben Dii gyā pāsīnɔ kà Fili'aunan kōn a bēdeenɔ Abramù naɔ pì yānzi. ¹⁸ Ben Fili'auna Abramù sìsi à bène: Bó yā n kè mɛ gwee? Bóyānzi nɛe omɛ kè n nañloo? ¹⁹ À kè dia n bè n dāremɛ, ben ma à sè nɔ ũu? N nañ yè! N n pò sé n táo. ²⁰ Fili'auna yā ò a gbēnɛ Abramù yā musu, ben aɔ gàa wà zènɛ kōn a nañ kōn a auzikinɔ pínɡi.

13

Abramu kēkōana kōn Lutuo

¹ Ben Abramù bò Igipiti à sù Nɛgɛvi kōn a nañ kōn a auzikinɔ pínɡi kōn Lutuo. ² Abramù né auzikideemɛ, à pókādeenɔ vī pari kōn kondogio kōn vuraa. ³ Bɔna Nɛgɛvi à sōki kpàkpa ai à gàa à kào Beteli, guu kè à bùra kàen káaku Beteli dagura kōn Aio, ⁴ guu kè à sa'okii bòn yā. Ben à Dii sìsi gwe.

⁵ Lutu ègɔ té kōn Abramuo lɛdo. À sāanɔ kōn zùnɔ kōn bisakutaanɔ vī se. ⁶ Aɔ pókādeenɔ pari, guu pì sè e mómma n pínɡiro. Beee yānzín aɔ́e fī wàgɔ kú gu dōnkōa lɛdo dɔro. ⁷ Ben leokpakōa gè Abramù pódārinɔ kōn Lutu pódārinɔ dagura. Zī beea sō Kanaanɔ kōn Perizinɔ kú bùsu pìn. ⁸ Ben Abramù bè Lutunɛ: À maa leokpakōa gɔ kú wa daguraro, ke ma pódārinɔ kōn n pódārinɔ dagura, zaake danenɔn wa ũ. ⁹ N bùsu gwa da n aɛ pínɡi. Wà kēkōa. Tó n gaa ɔzezi, mé gá ɔplazi. Tó n gaa ɔplazimɛ sō, mé gá ɔzezi. ¹⁰ Kɛ Lutu guu gwà, à è Yoda guzurɛ pínɡi mɔdɔ vī maamaa. Ai Dii gɔ gá Sɔdɔmu kōn Gómɔrao kaate, guzurɛ pì de lán Dii swadako bà, lán Igipiti bùsu bà, ai à gàa pé Zoaa. ¹¹ Ben Lutu Yoda guzurɛ sè pínɡi. Aɔ kēkōa, ben Lutu dà zén à tà ɔfántēbɔe kpa. ¹² Abramù gè Kanaa bùsun, Lutu sɔo kú Yoda guzurɛ wétɛnɔ dagura. À bùra kàe Sɔdɔmu saɛ. ¹³ Sɔdɔmudeenɔ sɔo zaa, durunkeri sànn n ũ Dii aɛzī.

¹⁴ Lutu tana gɛra Dii bè Abramunɛ: Guu kè n zén n wée sé n gu'igbāro kōn sɔomɛtɛo kōn ɔfántēbɔeo kōn ɔfántēgēkpɛn-o gwa. ¹⁵ Tɔɔtɛ kè n è pínɡi, má kpàmma, eégɔ de mpi kōn n boriinɔ pò ũ ai gurɔ pínɡi. ¹⁶ Mé tó n boriinɔ kɛ pari lán bùsu'āatɛ bà. Tó gbɛke é fɔ à bùsu'āatɛ nara, èndɛ eé fɔ à n boriinɔ nara. ¹⁷ N fɛɛ n liga bùsu pizi n à gbàa kōn à yàasao gwa, zaake má kpàmmamɛ. ¹⁸ Abramù fɛɛ à gàa à vɛɛ Mamare gbíi lí kè kú Eblɔnunɔ saɛ, ben à Dii gbāgbākii bò gwe.

14

Lutu mìnina

¹ Zikea Babilonia bùsu kí Amarafeli kōn Elasa bùsu kí Ariokio kōn Elamu bùsu kí Kɛdɔlaomao kōn Goyimu bùsu kí Tidalao ² e zī kaa kōn Sɔdɔmu kí Berao kōn Gómɔra kí Bisao kōn Adama kí Sinabuo kōn Zeboimu kí Sɛmɛbao kōn Bela kè wè be tia Zoa kinao. ³ Kí gōon sɔɔroo pìnɔ kō kàkōa n pínɡi Sidimu guzurɛn. Àmbe sèbɛ wisidee ũ tia. ⁴ Wè kuri awɛɛplaaa dagura aɔ́egɔ tángba kpaa Kɛdɔlaomaa. À wè kuri awɛɛ'aagɔdee guun aɔ gí bɔnezi. ⁵ À wè gɛro dosaidee guun Kɛdɔlaoma kōn kina kè aɔo kúonɔ mò wà zī blè Rɛfaimunɔa

zaa Asetero Kanaimu, aɔ zĩ blè Zuzinɔa zaa Hamu, aɔ zĩ blè Eminɔa zaa Save Kiriataimu, ⁶ aɔ zĩ blè Orinɔa n̄ kpĩĩ kè wè be Seia ai à gàa pé Eli Parana gbáaa.

⁷ Ben aɔ liara wà sù Emisipa. Àmbe wè be tia Kadesi. Aɔ zĩ blè Amaleki bùsua píngi kɔn Amori borii kè aɔ kú Azazótamanɔa dɔ.

⁸ Ben Sodomu kína kɔn Gómɔra kínao kɔn Adama kínao kɔn Zeboimu kínao kɔn Bela kè wè be tia Zoa kínao fɛe wà gàa wà zĩ kányo Sidimu guzuren. ⁹ Aɔɔe zĩ kaa kɔn Elamu bùsu kínao kɔn Goyimu bùsu kínao kɔn Babilonia bùsu kínao kɔn Elasa bùsu kínao. Kí gɔɔn siigɔɔ pínɔɔ e zĩ kaa kɔn kí gɔɔn sɔɔroonɔ. ¹⁰ Sidimu guzuren kɔntaa wèe ví pari. Kè Sodomu kína kɔn Gómɔra kínao e bàa lee, ben aɔ sì à guu, ben n̄ gbɛ kpaaanɔ bàa lè wà gàa gusĩsideen. ¹¹ Zĩblerinɔ Sodomu kɔn Gómɔrao auzikinɔ kɔn n̄ póbleenɔ sèe píngi aɔ tào. ¹² Gurɔɔ m̀̀a Abramuné v̄ĩ né Lutú kú Sodomu, ben aɔ à kú wà tào kɔn à auzikinɔ.

¹³ Ben gbɛ kè b̀̀ n̄ ɔzĩ gàa à ò Eberu bori Abramuné zaa Mamare gbíi línɔ sae. Mamare kɔn a d̄́aaronɔ Esekɔlu kɔn An̄eo né Amori boriinɔm̄e, aɔɔ de k̄́ gbɛ ũ kɔn Abramuo. ¹⁴ Kè Abramuné mà wà a dan̄e kú wà tào, ben à a be zĩkarinɔ sèe gɔɔn wàa do kpé baswɛedo plaasai à pèe kína pínɔzi, ben à n̄ lé Dani. ¹⁵ Ben à a gbɛnɔ kpàatete, ben aɔ sì n̄ té gwāavĩ. Aɔ zĩ blèmma aɔ pèmma ai Oba, Damasiku gu'igbāroo kpa. ¹⁶ À liara à sù kɔn auziki pínɔ píngi kɔn a v̄ĩ né Lutuo kɔn à auzikinɔ. À sù kɔn n̄gbɛnɔ kɔn gbɛ pāndenɔ dɔ.

¹⁷ Kè Abramuné zĩ blè Kédolaomaa kɔn kína kè aɔ kúonɔ èe suu, ben Sodomu kí b̀̀ à dàale Save Guzuren kè wè be tia Kí Guzuren. ¹⁸ Ben Salemu kí Melekizedeeki m̀̀ kɔn buredio kɔn geepiw̄ēo. Api né Luda Musude gb̄gb̄arim̄e. ¹⁹ Ben à sa maaa ò Abramuné à bè:

Luda Musude musu kɔn tɔt̄eo K̄eri
aubarika da Abramun.

²⁰ Aubarikadeen Luda Musude

kè à n̄ ibeenɔ n̄anne n̄ ɔzĩ ũ.

Ben Abramuné auziki kè èe suunɔ píngi kuridee kpàa. ²¹ Sodomu kína bè Abramuné: N̄ ma gbɛnɔ kpáma nḡo auziki kúna n̄ pó ũ. ²² Ben Abramuné bène: Má sì kɔn Dii Luda Musude musu kɔn tɔt̄eo K̄erio, ²³ mé n̄ póke séro, baa kyateyĩba, le n̄ton be n̄ ma ke auzikidee ũro yānzi. ²⁴ Mé póke séro, sé póblee kè ma gbɛnɔ blè baasiro. M̄de An̄e kɔn Esekɔluo kɔn Mamare kè aɔ ḡamaonɔ, n̄ tó aɔ n̄ baka sé.

15

Luda bà kuuna kɔn Abramuo

¹ Beee gb̄era Dii yā ò Abramuné w̄eegupu'ena guu à bè:

Abramuné! N̄ton v̄ia k̄ero.
Mámbe n̄ sengbango ũ,
n̄ asaia éḡo bíta maamaa.

² Ben Abramuné bè: Dii Luda, bón né ma gb̄aa? Má né v̄iro. Damasiku gbɛ Elieza bé éḡo de ma be túbibleri ũ. ³ Kè née ma gb̄a néro, ma be zĩkeri pì bé éḡo de ma túbibleri ũ. ⁴ Ben Dii bène: Àmbe eéḡo de n̄ túbibleri ũro. Né kè eé b̄o n̄ plèn bé eéḡo de n̄ túbibleri ũ. ⁵ Ben à b̄o bàazi à bè: N̄ musu gwa n̄ s̄os̄on̄en̄o n̄aro, tó né f̄o. Leme n̄ boriinɔ éḡo de le. ⁶ À Dii náane kè, ben Dii tò yā b̄o nna a náane kè à kè yānzi. ⁷ À bène dɔ: Diin ma ũ, mámbe ma n̄ b̄o Uru, Kaladia bùsun, le mà bùsu kèkii kpámma yānzi. ⁸ Ben Abramuné bè: Dii Luda, dian méḡo d̄o kè eéḡo de ma pó ũu? ⁹ À w̄èala à bè: N̄ z̄ununu w̄e aaḡo sé kɔn blè w̄e aaḡo kɔn s̄akaro w̄e aaḡo kɔn p̄t̄et̄engoo kɔn lukulukuo. ¹⁰ Ben à pó pínɔ sè à m̀̀o píngi à

pàrapara à gògokša, ben à kàe à n̄ ae dòdòkša, m̄ode èe bāano parapararo. ¹¹ Kè yeberekuno mò wà z̄z̄z̄ nòbo pìn̄o, ben Abram̄u pè̄m̄ma.

¹² Kè ɔfāntē e gēe kpén, i bíta Abram̄u kù, ben gusia bíta vīadee dààla. ¹³ Ben Dii bè̄n̄e: Nḡo d̄o kè n boriin̄o é̄ḡo nib̄o blee b̄usu kè d̄e n̄ p̄o ūroo guu, āéḡo z̄ò blee gwe, weéḡo w̄é t̄aam̄ma ai w̄é w̄aa plaa. ¹⁴ M̄ode mé ĩa k̄e borii kè āōe z̄ò bleeñnen̄o, n boriin̄o é b̄o k̄on auziki bít̄ao. ¹⁵ M̄m̄on s̄o, n̄éḡo aafiam̄e ai n̄ gá zi k̄u gbas̄a n̄ ká n̄ dez̄in̄o la w̄a n̄ v̄i. ¹⁶ N nas̄ion̄o bé weé liara w̄a su kè, zaake Am̄or̄in̄o durun e papa k̄oro.

¹⁷ Kè ɔfāntē gē kpén, guu s̄i, ben Abram̄u è k̄i kè èe t̄esukp̄e b̄o k̄on s̄et̄eo e gēe n̄bo kè à pàrapara p̄in̄o dagura. ¹⁸ Z̄i beeean Dii bè a bà é̄ḡo kú k̄on Abram̄uo à bè: Mé b̄usu k̄ek̄i kpá n boriin̄o zāa Igipiti gulez̄eki swaa ai swadaa kè w̄e be Yuflat̄i, ¹⁹ b̄usu kè Ken̄in̄o kún k̄on Ken̄izin̄o k̄on Kadam̄onun̄o ²⁰ k̄on It̄in̄o k̄on Per̄izin̄o k̄on Refaim̄un̄o ²¹ k̄on Am̄or̄in̄o k̄on Kanāan̄o k̄on Gigas̄in̄o k̄on Yebusin̄o.

16

Agyara k̄on a né Sumailao

¹ Abram̄u nāo Sarai e né iro. À n̄ogb̄e z̄ikeri v̄i Igipiti gb̄e ū kè w̄e ben̄e Agyara. ² Ben Sarai bè Abram̄un̄e: Lán Dii ma k̄e p̄aaa ū n̄a, n̄ d̄ae k̄on ma z̄ikerio. Má s̄i kè mé n̄en̄o e à ḡaz̄i. Ben Abram̄u Sarai ȳa mà. ³ Abram̄u w̄e kuri k̄ena Kanaa b̄usun̄o gberan Sarai a z̄ò Agyara kp̄aa n̄o ū. ⁴ Abram̄u dà̄eo, ben à n̄ò s̄i. Kè à è á n̄òsina, à d̄ok̄e a diio. ⁵ Ben Sarai bè Abram̄un̄e: Taari kè w̄a k̄em̄e ḡo n̄ ȳa ūm̄e. Ma a z̄ò kp̄amma. Kè à è á n̄òsina, ben è̄ḡo d̄ok̄em̄ao. M̄pi k̄on mapio, Dii bé eé ȳa ḡoḡowe. ⁶ Ben Abram̄u w̄è̄la à bè: N z̄ò kuu n̄ p̄o ūm̄e. N̄ k̄ene lán n̄ yezi n̄a. Kè Sarai ĩa dà̄a, ben à bà̄a l̄en̄e.

⁷ Dii Malaika à è íb̄okiizi gb̄aan, bia p̄i kú Suru z̄e saem̄e. ⁸ Ben à à là à bè: Sarai z̄ikeri Agyara, n̄ b̄o m̄ám̄e? N̄é gaa m̄ám̄e? Ben à w̄è̄la à bè: M̄é bà̄a l̄e ma dii Sarain̄e. ⁹ Ben Dii Malaika bè̄n̄e: N̄ eara n̄ tá n̄ dii p̄i kiia nḡo m̄i s̄ien̄e.

¹⁰ Mé n̄ borii kaara āoḡo pari, weé f̄o w̄a n̄ l̄e d̄oro.

¹¹ N̄ n̄òsina, né né i ḡogb̄e ū, né t̄o kp̄an̄e Sumaila, zaake Dii n̄ ȳa mà n̄ w̄et̄amma guu.

¹² Eéḡo d̄e lán zaakis̄et̄e bà, eé íbet̄e kpá k̄on gb̄e p̄inḡio, gb̄e p̄ingi é íbet̄e kp̄áo se. Eéḡo kú k̄o ȳan̄ k̄on a gb̄en̄oro.

¹³ Ben Agyara bè̄: Ma w̄é s̄i Luda kè è ma el̄e. Ben à t̄o kpà Dii kè ȳa ò̄nen̄e Ludak̄ema'ee. ¹⁴ À ȳa bé à tò w̄a t̄o kpà lò̄ḡo p̄in̄e Ludab̄ē̄ek̄ema'ee lò̄ḡo. À kú Kad̄esi k̄on Ber̄edio daguram̄e.

¹⁵ Agyara n̄éḡogb̄e ì k̄on Abram̄uo, ben Abram̄u t̄o kp̄an̄e Sumaila. ¹⁶ Gur̄o kè Agyara Sumaila ì, Abram̄u w̄e basiiḡo aw̄esw̄ed̄om̄e.

17

Bànguk̄ena ȳa

¹ Kè Abram̄u kà w̄e bas̄oro dosai, Dii b̄o à mòzi à bè: Luda Gb̄aabitaden ma ū. N̄ t̄aa omao nḡo kuu taari sai. ² Ma bà kuunanyo é̄ḡo gaa, mé n̄ borii kaaran̄e maamaa. ³ Abram̄u dà̄e a puua Luda ae, ben Luda bè̄n̄e: ⁴ Lán ma

bà kúnyo nà, né gɔ̃ bori pariino dezi ũ. ⁵ Weégae benne Abram dɔ̃ro, sé Ibraĩ, zaake mé n ke bori pariino dezi ũ. ⁶ Mé tó n bori ke pari, boriino kɔ̃n kɔ̃n é bɔ n kiia. ⁷ Ma bà égɔ̃ kúnyo kɔ̃n n boriino ai gurɔ̃ píngi. Mégɔ̃ de n Luda ũ kɔ̃n n boriino n gɛra. ⁸ Mé Kanaa búsu kè n kú à guu nibɔ ũ kpámma píngi kɔ̃n n boriino n gɛra, le aɔ̃gɔ̃ ví gurɔ̃ píngi, mégɔ̃ de n Luda ũ.

⁹ Luda èara à bè Ibraĩne: Mpi kɔ̃n n boriino, àgɔ̃ ma bà kuunaao yã kúna ai a boriia. ¹⁰ Ma bà kuunaao yã kè égɔ̃ kúnan yè, mpi kɔ̃n n boriino. Séde a gɔ̃gbè píngi bangu ke. ¹¹ À bangu ke ma bà kuunaao sèda ũ. ¹² Séde n bori négɔ̃gbèno bangu ke n gurɔ̃ sɔ̃raagɔ̃dee zĩ ai n boriia, né kè wà n í n beeno kɔ̃n zò kè wà n lú bori pãndenano n píngi. ¹³ Wà à i n ben yoo kesɔ̃ wà lú zò ũn yoo, sé à bangu ke. Beee égɔ̃ de ma bà kuunaao gurɔ̃ píngi sèda ũ a mèa. ¹⁴ Weé gɛfɔ̃dee bɔ a gbèno té, zaake gbè kè èe bangu kero yã kè má dìeare kúnaro.

¹⁵ Ben Luda èara à bè Ibraĩne: Nton be n naɔ̃ne Sarai dɔ̃ro, ñgae bené Sara sa. ¹⁶ Mé aubarika dan mà tó à né i gɔ̃gbè ũ, eé gɔ̃ boriino dazi ũ, búsu kɔ̃n é bɔ à kiia. ¹⁷ Ben Ibraĩ dàe a puua Luda aɛ à yáa dɔ̃ à bè a nòse guu: Gbè kè kà wè basɔ̃roo é né í? Lán Sara kà wè basiigɔ̃ akuri nà, eé né í? ¹⁸ Ben à èara à bè Ludane: N sùu ke n Sumaila gwa. ¹⁹ Luda bè: Yãpura n naɔ̃ Sara é né i gɔ̃gbè ũ, né tó kpáne Isaaku. Ma bà égɔ̃ kúo kɔ̃n à boriino ai gurɔ̃ píngi. ²⁰ Sumaila yã musu, ma n yã mà. Mé aubarika dan, eé né i à kaara maamaa. Eé négɔ̃gbèno i gɔ̃on kuri awɛeplaa, aɔ̃é gɔ̃ kɔ̃n ũ, à borii é ke pari. ²¹ Baa kɔ̃n beeeo ma bà kuunanyo é gɔ̃ Isaakuame. Zii mɔ̃ndaa'i Sara é à i. ²² Kè Luda yã ò Ibraĩne à yáa, ben à à tò à tà musu.

²³ Ben Ibraĩ a né Sumaila sè kɔ̃n a be gɔ̃gbè kè wà n í a beeno kɔ̃n zò kè wà n lúno n píngi, ben à bangu kènéne zĩ beee gɔ̃ lán Ludaa òne nà. ²⁴ Ibraĩ kà wè basɔ̃roo dosai, gbasa à bangu kè, ²⁵ à né Sumaila sɔ̃ wè kuri awɛe'aagɔ̃. ²⁶ Gurɔ̃ dɔ̃nkɔ̃ pì zĩ Ibraĩ bangu kè kɔ̃n a né Sumailao ²⁷ kɔ̃n a be gɔ̃gbè kè wà n í a beeno kɔ̃n zò kè wà n lú bori pãndeano n píngi. Aɔ̃ bangu kè gurɔ̃ dɔ̃nkɔ̃ zĩme.

18

Nibɔ̃no mɔ̃na Ibraĩ kiia

¹ Dii bɔ̃ à mò Ibraĩzi Mamare gbíi línɔ̃ sae. Ibraĩ vɛena a bisakuta kpɛele fãantɛ. ² Kè à wɛe sè musu, à gɔ̃on aagɔ̃ è zena. Kè à n é le, ben à fɛe kpɛelea kɔ̃n bào à gàa à dànlɛ à dàenɛe a puua ³ à bè: Dii, tó ma n pɔ̃nnaa è, nton gɛ mamɔ̃ma n zɔ̃blerilaro. ⁴ Mé móare ío à gbá pípi à kámma bo lí gbáru kè. ⁵ Lán a bɔe ma be kpa nà, mé móare pɔ̃bleeo féte le à gbáaa e, gbasa à da zén. Ben aɔ̃ bè: Tò, n ke lán n ò nà. ⁶ Ben à gàa Sara kiia kutaan à bè: N flawa kɔ̃ zaka lé aagɔ̃ n buredi ke kpakpaa. ⁷ Ben à bàa le à gè a zùno té à zùne bɔ̃ro maaa kù à kpà a zĩkeria, ben zĩkeri pì gàa à kèke kpakpaa. ⁸ Ben Ibraĩ zwifãani kɔ̃n zwi'ipuo kɔ̃n zù kè wà kèke pìo sè à gàa à diénne. Gurɔ̃ kè aɔ̃e pò blee, àpi ze n sae lí gbáru gwe.

⁹ Ben aɔ̃ à là wà bè: N naɔ̃ Sara kú máme? À bè: À kú kutaan gwe. ¹⁰ Ben Dii bè: Mé èara mà mó n kiia zii mɔ̃ndaa'i, n naɔ̃ Sara é né i gɔ̃gbè ũ. Sara kú à kpɛe kuta kpɛele èe maa. ¹¹ Ibraĩ kɔ̃n Sarao zi kù, Sara è nɔ̃gbèno pò ke dɔ̃ro. Ben Sara yáa dɔ̃ à bè a swè guu: ¹² Ma zi kù, ben ma dii zi kù dɔ̃. Mé pɔ̃nna yã pì dɔ̃ dɔ̃? ¹³ Ben Dii Ibraĩ là à bè: À kè dia Sara yáa dɔ̃? À bè amɔ̃ kè a zi kù é fɔ̃ à né i dɔ̃? ¹⁴ Yáke égɔ̃ zĩ'umero. Zii mɔ̃ndaa'i tó à gurɔ̃ kà, mé mó n kiia, gbasa Sara né i gɔ̃gbè ũ. ¹⁵ Ben Sara lé sè à bè ée yáa dɔ̃ro, zaake vía à kù. Ben Dii bè: É'e, n yáa dɔ̃.

Ibraĩ aduakɛna Sɔɔmunɛ

¹⁶ Kɛ gbɛ pɛnɔ fɛɛ, Ibraĩ gaa à zɛ́nɛ, ben aɔ Sɔɔmu kpaa gwà. ¹⁷ Ben Dii bè: Mé yá kè má yezi mà kɛɛ utɛ Ibraĩnɛro. ¹⁸ À boriinɔ éǵɔ́ bíta aǵéǵɔ́ gbãa vĩ. Anduna bori pínǵi é aubarika e à gāzĩmɛ. ¹⁹ Zaakɛ ma à sɛ́ lɛ à o a nénɔnɛ kɔn a boriinɔ a gbera aǵɔ́ ma yá kũna aɔ yá maa zédee kɛ, lɛ mà yá kè mà à lɛ gbɛnɛ kɛnɛ. ²⁰ Ben Dii èara à bè: Yá kè wèe oo Sɔɔmu kɔn Gómɔrao musu pari, ń durun gè ɔla. ²¹ Mé gá gwe sa mà gwa, tó yá kè aǵɔe kɛɛ zaa lán má mà nà. Tó aǵɔ de lɛ sɔro, mé dɔ.

²² Kè ń gɔɔn plaaa pɛnɔ dà zén aǵɔe gaa Sɔɔmu, ben Dii gò kɔn Ibraĩo gwe. ²³ Ben Ibraĩ sòzi à bè: Né gbɛ maaanɔ wara lɛdo kɔn gbɛ zaaanɔn yó? ²⁴ Tó gbɛ maaanɔ kú wéte pì guu aɔ kà gɔɔn baplaa akuri, né ń waran yó? Né sùu kɛ wéte pìo gbɛ maa gɔɔn baplaa akuri pɛnɔ yānziroo? ²⁵ N sùu kɛ! Nton kɛ lɛro. Nton gbɛ maaanɔ dɛdɛ lɛdo kɔn gbɛ zaaanɔro, zaakɛ aǵɔ dɔnkɔro. N sùu kɛ! Nton kɛ lɛro. Mmɔn kè ń dɛ anduna pínǵi yákpækɛri ũ, né yá kɛ a zéaroo? ²⁶ Ben Dii bè: Tó ma gbɛ maaanɔ è Sɔɔmu gɔɔn baplaa akuri, mé sùu kɛ wéte pìo ń yānzi. ²⁷ Ben Ibraĩ èara à bè dɔ: Mamɔma kè má dɛ būsuti kɔn túbuo ũ, ń gaafaa kɛmɛ mà yá onnɛ, Dii. ²⁸ Tó gɔɔn sɔɔroo kèšā gɔɔn baplaa akuri pì guu, gɔɔn sɔɔroo pɛnɔ yānzi né wéte pì kaatɛɔ? Ben Dii bè: Tó ma gbɛ maaanɔ è gɔɔn baplaa asɔɔro, mé wéte pì kaatɛro. ²⁹ Ben Ibraĩ kpé èe yá oonɛ à bè: Tó gbɛ maaanɔ kà baplaa sɔ né? Ben Dii bè: Mé yáke kɛro gɔɔn baplaaa pɛnɔ yānzi. ³⁰ Ben à bè: Dii, n yá nna! Nton pɔ fɛro, má yezi mà yá o dɔ. Tó gbɛ maaanɔ kà baaakuri sɔ né? À wèala à bè: Tó ma gbɛ maaanɔ è aɔ kà gɔɔn baaakuri, mé yáke kɛro. ³¹ Ben à bè: N gaafaa kɛmɛ dɔ Dii, mà yá onnɛ. Tó gbɛ maaanɔ kà gɔɔn baroo sɔ né? À wèala à bè: Mé wéte pì kaatɛro gɔɔn baroo pɛnɔ yānzi. ³² Ben à bè: Dii, nton pɔ fɛro, yá kèkii baasi mé yá o dɔro. Tó gbɛ maaanɔ kà gɔɔn kuri sɔ né? À wèala à bè: Mé wéte pì kaatɛro gɔɔn kuri pɛnɔ yānzi. ³³ Kè Dii yá ò Ibraĩnɛ à yáa, à gè zéla, ben Ibraĩ èara à tà bɛ.

19*Sɔɔmu kɔn Gómɔrao kaatɛna*

¹ Kè malaika gɔɔn plaaa pɛnɔ kà Sɔɔmu uusie, Lutu vɛɛna Sɔɔmu bĩi kpɛɛɛ. Kè à ń é, à fɛɛ à gaa à dànlɛ à kùɛ́nɛ à dàɛ a puua ² à bè: Ma diinɔ, a yá nna! À mɔ́ à gá pita mamɔma a zɔ̀bleri bɛ. À zú o à i kè, zia kɔngɔ idɛ'idɛ é da zén. Aɔ bè: Auo, wé i gāalɛmɛ. ³ Lutu nàkɔrɛ́mɛma maamaa, ben aɔ gè à kpén. À ń yàari kè maamaa à masa kè́nɛ, ben aǵɔ sò.

⁴ Ai aǵɔ́ gá daɛ, Sɔɔmudeenɔ lìga Lutu kpézi. Wéte pì gɔgbɛnɔ kàkɔa gwe mámmam, gɔkpɛrenɔ kɔn gbɛnsinɔ ń pínǵi. ⁵ Aɔ lɛ zù Lutuzi wà bè: Gɔgbɛ kè aɔ pìta n bɛ uusieanɔ kú máa? N bɔɛ́nyowe, wà pāpāa kɛ́nyo. ⁶ Lutu bò à zè kpɛɛɛ ń kiia, à gbà tàta kpɛɛo ⁷ à bè: O'o ma gbɛnɔ, àton yá zaaa kɛro. ⁸ Má nénɔgbɛnɔ vĩ gɔɔn plaa kè aǵɔ gɔgbɛ dɔro, mé ń bɔɛare. Lán á yezi nà à kɛ́nyo, mɔde àton yáke kɛ gɔgbɛ kèkiinɔnɛro, zaakɛ aɔ pìta ma bɛmɛ. ⁹ Aɔ bènɛ: N guwe gwe! Ben aɔ bè dɔ: Gbɛ kè né gbɛ zĩtɔmɛ, ben à yezi à kɛ wa yákpækɛri ũ. Wé yá zaaa kɛnnɛ dɛ ń pòla. Ben aɔ kùsia gbāaaao, aǵɔe mɔɔ kpé gbà gboro. ¹⁰ Ben gɔɔn plaaa pɛnɔ ɔ bò wà Lutu kù aɔ gèò kpén, ben aɔ zé tàta. ¹¹ Aǵɔ tò vĩa gbɛ kè aǵɔ kú kpɛɛlenɔ kù ń pínǵi né fète gbɛnsi, ben aǵɔe kpé gbà wɛtɛɛ ai aɔ kpàsa. ¹² Gɔɔn plaaa pɛnɔ bè Lutunɛ: Dé ń vĩ kè dɔɔ? Né gɔgbɛnɔ, nénɔgbɛnɔ, n né anzurenɔ kɔn gbɛ kè aǵɔ dɛ n gbɛ ũunɔ wéte guu ń pínǵi. N bɔɛ́nyo, ¹³ zaakɛ wa mɔ wà gura kè kaatɛmɛ. Yá zaaa kè wèe oo wéte pì deenɔ musu gè Dii swān, ben à wa zĩ wà wéte pì kaatɛ.

¹⁴ Lutu bò à gàa à ò a nénɔ anzurenɔnɛ à bè: À fɛɛ wà bɔɛ, zaake Dii é wéte kè pì kaate tiamɛ. Ben aɔɔe daa èe fàadi boomɛ.

¹⁵ Kè guu dò malaika pìnɔ nàkɔre Lutua wà bè: N fɛɛ n n naɔ kɔn n nénɔgbɛ gɔɔn plaaa kènɔ sɛɛ n bɔɛnyo kè, le nton ga wéte pì kaatena guuro yānzi. ¹⁶ Kè Lutu e seka kɛɛ, Dii à wɛnda bò, ben gɔɔn plaaa pìnɔ à kù a ɔɔa kɔn à naɔ kɔn à nénɔgbɛ gɔɔn plaaanɔ, aɔ bɔɛnyo wéte kpɛɛ. ¹⁷ Kè aɔ bɔɛnyo le, ben malaika pìnɔ doke bè Lutunɛ: N bàa lé n n zīnda mì sí. Nton kpɛɛ gwaro. Nton ze guzure pì guuro. N bàa lé n mì pé kpīiinɔa le nton garo yānzi. ¹⁸ Ben à bènnɛ: Auo ma dii! N yā nna! ¹⁹ Mamɔma n zɔbleri ma n pɔnnaa è, n gbɛkɛɛ kèmmɛ maamaa, n ma mì sì. Mɔde mé fɔ mà bàa lé mà kpīii pìnɔ kii lero. Ai màgɔ gá ká gwe, kaatena pì é ma le mà ga. ²⁰ N lakutu ke gwa kāaa. Lán à kīi nà, mé fɔ mà bàa lé mà gá gwe. Lakutu nɛngomɛ sɔ. N tó mà bàa sí mà tá gwe, mégɔ aafia. Asa à nɛngoroo? ²¹ Ben à bènnɛ: Ma n gba zé, mé lakutu kè nɛɛ oo pì kaatero. ²² N bàa lé n tá gwe kpakpaa, zaake mé yāke ke gīaro ai n gá káo gwe. Beee yānzin wà tɔ kpà lakutu pīnɛ Zoa.

²³ Kè Lutu Zoa lè, ɔfāntɛ e fɛɛɛ, ²⁴ ben Dii tò té kɔn ɔfāntɛgbɔò bò musu à kà Sɔɔmu kɔn Gɔmɔraola. ²⁵ À wéte pìnɔ kàate kɔn gbɛnɔ kɔn guzure pìo kɔn línɔ kɔn sɛnɔ pínɡi. ²⁶ Kè Lutu naɔ a kpɛɛ gwà, ben à lì à gɔ zɛna wisi gbè ũ.

²⁷ Kè guu dò, Ibraĩ fɛɛ kɔngɔ idɛ'idɛ, à gàa guu kè à kún yā kɔn Diio pìn. ²⁸ Kè à Sɔɔmu kɔn Gɔmɔrao kpaa gwà kɔn guzure pìo pínɡi, à è tésukpɛ e fɛɛɛ tɔɔte lán mɔdate tésukpɛ bà. ²⁹ Lemɛ kè Luda guzure kè Lutu kún wétenɔ kàate le, Ibraĩ yā dòn, ben à Lutu bò wéte kè à kàate pìnɔ guu.

Lutu boriinɔ

³⁰ Kè Lutu bò Zoa, à gàa à vɛɛ kpīiinɔ té kɔn a nénɔgbɛ gɔɔn plaaanɔ, kè à kuuna Zoa vīa vī yānzi. Ben à gɔ kú gbɛwɛɛn kɔn a nénɔgbɛ pìnɔ. ³¹ Ben Yɔò bè Bāanɛ: Wa de zi kù, ben gɔgbɛ kee kú bɔsun à daɛwao lán wè ke nàro. ³² N mɔ wà wɛɛ kákanɛ wé daɛo, le wàgɔ wa borii e à gāzī. ³³ Gwāavī beee aɔ wɛɛ kákanɛ, ben Yɔò gàa à dàɛo. Lutu e dɔ gurɔɔ kè à dàɛao ke gurɔɔ kè à fɛɛro.

³⁴ Kè guu dò Yɔò bè Bāanɛ: Ma daɛ kɔn ma deo gīa. Wà wɛɛ kákanɛ uusiea dɔ, né gá n daɛo, le wàgɔ wa borii ee à gāzī. ³⁵ Gwāavī beee dɔ aɔ wɛɛ kákanɛ, ben Bāa gàa à dàɛo. Lutu e dɔ gurɔɔ kè à dàɛao ke gurɔɔ kè à fɛɛro. ³⁶ Lemɛ Lutu nénɔgbɛ gɔɔn plaaa pìnɔ kè le wà nò sio. ³⁷ Yɔò né i gɔgbɛ ũ, ben à tɔ kpànɛ Mɔabu. Àmbe Mɔabu borii kè aɔ kuu ai gbāanɔ dezi káaku ũ. ³⁸ Bāa né i gɔgbɛ ũ se, ben à tɔ kpànɛ Benami. Àmbe Amɔni borii kè aɔ kuu ai gbāanɔ dezi káaku ũ.

20

Ibraĩ kɔn Abimɛlekio

¹ Ben Ibraĩ fɛɛ gwe à gàa Nɛgɛvi bɔsun Kadɛsi kɔn Suruo dagura. Kè à gàa à vɛɛ Gera, ² à bè a naɔ Sara né a dāremɛ, ben Gera kí Abimɛlekí gbɛ zī à à sè à sùo. ³ Ben Luda bò à mɔ Abimɛlekizi nanaa guu gwāavī à bènnɛ: Né ga nɔɔ kè n sè pì yānzi, zaake nɔzāreemɛ. ⁴ À mɔ à lè Abimɛlekí e daɛo kòro, ben à bè: Dii, né borii kè aɔɔe yāke kɛroonɔ dɛdɛn yɔ? ⁵ Àmbe à bèmmɛ a dārenloo? Nɔgbɛ pì sɔ bè a dāgɔmmɛ. Ma yā kè a zéamɛ, má taari vīro. ⁶ Ben Luda bènnɛ nanaa pì guu: Eè, má dɔ kè n yā kè a zéamɛ. Beee yānzi ma kpannɛ nton durun kemero, mée we n ɔ kè nɔgbɛ pìaro. ⁷ Tia sa, à gɔgbɛ pì nɔɔ kpáa, zaake annabimɛ. Eé adua kennɛ le n gɔ aafia. Tó nɛɛ à nɔɔ pì kpáa sɔro, nɛgɔ dɔ kè n game, mpi kɔn n gbɛnɔ a pínɡi.

⁸ Ben Abimeleki fɛɛ kɔŋɔ idɛ'idɛ, à a gbɛnɔ sisi à yā pì tɔkɛ́nnɛ ń pínɡi, ben vía ń kú maamaa. ⁹ Ben Abimeleki Ibraĩ sisi à bènɛ: Bóyānzi ń kèwe lɛzi? Bó taarin má kènnɛ gbasa ń tò ma gɔ durundee ũ kɔn ma bùsuo? N yā kè dɛ wà keroo kɛmɛ. ¹⁰ Bó laasuu ń lè gbasa n yā pì kè? ¹¹ Ibraĩ wèàla à bè: Mée daa yā gbɛkee Luda vía ví bùsu kèkii guuro, weé ma dɛ ma naɔ yānzimɛ. ¹² Bee gbɛra nɔgbɛ pì né ma dāremɛ yāpura. Wa de dɔnkɔmɛ, baade kɔn a dao, ben à gò ma nɔ ũ. ¹³ Kè Luda ma bɔ ma de bɛ yā, mée likɔaa zɔɔ, ben ma bè ma nɔ pìnɛ guu kè wé gán pínɡi, à gbɛkɛɛ kɛmɛ àgae be a dāgɔn ma ũ. ¹⁴ Ben Abimeleki mò kɔn sáanɔ kɔn zùnɔ kɔn gɔgbɛ zíkɛrinɔ kɔn nɔgbɛ zíkɛrinɔ à kpà Ibraña, ben à à naɔ sòkpanɛ. ¹⁵ Ben Abimeleki bè: Ma bùsun yè, n vɛɛ guu kè n yezin. ¹⁶ Ben à bè Saranɛ: Ma kondogi ɔ bɔɔ doo kpà n dāgɔa agbaakpabɔ ũ, lɛ gbɛ kè aɔ kúnyonɔ dɔ ń pínɡi kè nɛɛ taari kero. ¹⁷ Ben Ibraĩ wɛɛ kè Ludaa, ben Luda Abimeleki gbà aafia kɔn à naɔ kɔn à nɔ yìgisainɔ, lɛ aɔ né i, ¹⁸ zaake Dii tò Abimeleki bɛ nɔgbɛnɔ pāa kù yā Ibraĩ naɔ yā musu.

21

Isaaku ina

¹ Dii aubarika dà Saragu lán à ò nà, à kènɛ lán à lé gbɛnɛ nà. ² Ben à nò sì à né i kɔn Ibraĩ gɔgbɛ ũ à zikú guu gurɔ kè Luda diɛnɛa. ³ Ibraĩ tó kpà né pìnɛ Isaaku. ⁴ À bāngu kènɛ à gurɔ sɔraagɔdee zĩ lán Ludaa diɛnɛ nà. ⁵ À kà wè basɔro a né pì igurɔ. ⁶ Ben Sara bè: Luda yáadɔziyā kɛmɛ, gbɛ kè mà pínɡi é yāa dɔmao. ⁷ À bè dɔ: Weé we wà be Ibraĩnɛ yā mé gɔ nédandee ũ? Àɛ ma négɔgbɛ ò a zikú guu.

⁸ Kè né pì bíta kù à kè yɔa, ben Ibraĩ à kɛna yɔa pɔnnaa kè. ⁹ Sara è né kè Igipiti nɔgbɛ Agyara i kɔn Ibraĩ ègɔ Isaaku yāa dɔmɛ, ¹⁰ ben à bè Ibraĩnɛ: N pɛ zò pì a kɔn a néo, zaake zò né pì é túbi ble kɔn ma né Isaakuoro. ¹¹ Yā pì Ibraĩ pɔɔ yāka maamaa, zaake à nɛmɛ, ¹² ben Luda bènɛ: Nton tó n nòsɛ yaka n né kɔn n nɔgbɛ zíkɛri pìo yā musuro. Yā kè Sara e oonne pínɡi n ma, zaake Isaaku boriinɔn weégae beñnɛ n boriinɔ ũ. ¹³ Mé tó zò né pì bori kɛ se, zaake n nɛmɛ. ¹⁴ Ben Ibraĩ fɛɛ kɔŋɔ idɛ'idɛ, à pɔblee sɛ kɔn í tùuo à kpà Agyaraa. À diɛnɛ, ben à à né kpàa dɔ. À à gbàrɛ, ben à gàa èe likɔaa zɔɔ Bɛsɛba gbáan. ¹⁵ Kè í yāañma, à gɔkparɛ pì tò lí gbáru, ¹⁶ ben à gàa à vɛɛ aɛ kàzuleeki zā lén, zaake à bè á yezi à a né gana ero. Kè à gàa à vɛɛ kāa lɛ, ben à nà ɔɔdɔnaa.

¹⁷ Luda gɔkparɛ pì ɔ dɔɔ mà, ben Luda Malaika lé zù Agyarazi zaa musu à bè: Bó bé à n lee Agyara? Nton vía kero, zaake Luda né pì ɔ dɔɔ mà guu kè à kún. ¹⁸ N fɛɛ n n né pì sé n à kú a ɔɔa, zaake mé tó à gɔ bori isi ũ. ¹⁹ Luda nɔgbɛ pì wɛɛ kènɛ, ben à lògɔ è. À gàa à í tò a tùu pa, ben à mò à kpà a né pì a mì.

²⁰ Ludaa kú kɔn né pìo ai à isi kù. Ègɔ kú gbáan, ben à gò tofekarɛ ũ. ²¹ Gurɔ kè à kú Parani gbáa pì guun à da Igipiti bùsu nɔɔ sɛnɛ.

Ibraĩ kɔn Abimelekiò lɛdolekɛna

²² Gurɔ beea Abimeleki kɔn a zìkpɛnɔ gbɛnsi Fikɔluo gàa Ibraĩ kiia aɔ bènɛ: Ludaa kúnyo yā kè nɛɛ kɛɛ guu pínɡi. ²³ N la damɛ kè gɔɔ n sí kɔn Ludao kè né bɔ ma kpɛero ke ma nɛnɔ ke ma boriinɔ. Lán ma gbɛkɛɛ kènnɛ nà, n kɛmɛ lɛ kɔn bùsu kè n kú à guu gbɛ zìtɔ ũuo. ²⁴ Ben Ibraĩ bènɛ: Ma la dānnɛ. ²⁵ Ben Ibraĩ lògɔ kè Abimeleki gbɛnɔ sia yā sɛɛ à sìnɛ. ²⁶ Abimeleki bè: Má gbɛ kè aɔ yā beee kènɔ dɔro, nɛɛ omɛ yāro, gbáan má mà. ²⁷ Ben Ibraĩ sáanɔ kɔn zùnɔ kù à kpà Abimelekia, ben aɔ lɛdolɛ kè kɔo. ²⁸ Ben Ibraĩ sánunu mèn swɛɛplaaanɔ bɔ à kàɛ ndona. ²⁹ Abimeleki à là à bè: Sā mèn swɛɛplaaa kè n ń kàɛ ndona pìnɔ yā dɛ

diamε? ³⁰ Ben à wèàla à bè: Ñ sã mèn swεεplaaa pìnɔ sí sèeda ũ kè mámbe ma lɔɔ pì yò. ³¹ Beee yānzi wà tó kpà guu pìnε Bεεba, zaake gwen aɔ la dānkōnε. ³² Lεn aɔ lɛdole kè Bεεba lε, ben Abimeleki kōn a zīkpεεnɔ gbēnsi Fikɔluo liara wà tà Filisitininɔ bùsun. ³³ Ibraĩ sãma lí tò Bεεba, ben à Dii Luda Gurɔpingide sìsi gwe. ³⁴ Ben à gurɔplaa kè Filisitininɔ bùsu pì guu.

22

Isaaku kpana sa'opɔ ũ

¹ Beee gbera Luda Ibraĩ yò à gwà à bènε: Ibraĩ! Ben à wèàla à bè: Mac kè! ² Ben Luda bènε: Ñ n né mèn doo kè n yezi Isaaku sé n gáo Mɔria bùsun, n sa'opɔ kè wè ká tén à té kũ oo kpīii kè mé onnεεa. ³ Kè à fεε kɔngɔ idε'idε, à gàari yì a zaakinε, ben à a zīkerinɔ sè gɔɔn plaa kōn a né Isaaku pìo. À sa'oyaka pàra, ben à dà zén, èe gaa guu kè Ludaa ònεn. ⁴ À gurɔ aagɔdee zī kè à wée sè, à guu pì è kãa. ⁵ Ben à bè a zīkeri pìnɔnε: À gɔ kōn zaakio kè. Mapi kōn gɔkparε kèo wé gá aε wà dɔnzi kε Ludanε, wé liara wà su wà a le kè. ⁶ Ibraĩ sa'oyaka sè à dì a né pìnε, ben à té kũna kōn fεεo, aɔε gaa lɛdo. ⁷ Ben Isaaku yā ò a denε à bè: Baa! À wèàla à bè: Bómεε né? Ben à bènε: Wá té kũna kōn yàkao, sãnε bɔrɔ kè wé ká tén à té kũ kú mámε? ⁸ Ben Ibraĩ bè: Ma né, Luda bé eé sa'osã kpá. Ben aɔ tɛkɔzi wée gaa. ⁹ Kè aɔ kà guu kè Ludaa ònεn, à sa'okii bò gwe à yàka kpàkpaàla, ben à a né pì yì à dà yàka pila sa'okii musu. ¹⁰ Kè à fεε sè à ɔ bò lε à a né pì kòto kpá, ¹¹ ben Dii Malaika lé zùzi zaa musu à bè: Ibraĩ! Ibraĩ! À wèàla à bè: Mac kè! ¹² Ben à bè: Ñton ɔ na né pìaro ñton yáke kenεro. Má dɔ sa kè n ma vīa vī, née gímε kōn n né mèn doooro. ¹³ Ibraĩ wée sè, ben à sākaro è líwakaa kà à kobazi. Ben à gaa à à kũ à sa'opɔ kè wè ká tén à té kũ òo a né gεε ũ. ¹⁴ Ben à tó kpà guu pìnε Diiékpa, ben wègɔ oo ai kōn a gbàao wè be: Dii é kpá a kpīii musu. ¹⁵ Dii Malaika èara à lé zù Ibraĩzi zaa musu dɔ ¹⁶ à bè: Mamɔma Dii má sì kōn ma kuunao ma bè, lán n yā pì kè nà, née gí kōn n né mèn doooro, ¹⁷ mé aubarika dangu mà n bori kaaranne lán sɔsɔnεnɔ bà, aɔégɔ pari lán ísiale bùsu'aatε bà. N boriinɔ égɔ gbāa vī n ibεεnɔa. ¹⁸ Mé aubarika da anduna bori pínɡin n bori gāzī, kè n ma yā mà yānzi. ¹⁹ Kè Ibraĩ liara à sù a zīkerinɔ kiia, aɔ fεε wà tà Bεεba, ben à gurɔplaa kè gwe.

²⁰ Beee gbera wà ò Ibraĩnε wà bè: N vīi Nao naɔ Milika négɔgbēnɔ ì. ²¹ À daudu tón Uzu. À dāaronɔ tón yè: Buzu, Aramu de Kemueli, ²² Kesedi, Azo, Pilidasa, Yidilafa kōn Betuelio. ²³ Betueli pì bé à Rebeka ì. Né gɔgbē gɔɔn sɔraagɔ kè Milika ì kōn Ibraĩ vīi Naon gwe. ²⁴ À nɔ yìgisai Ruma né nɔ tón yè: Teba, Gaamu, Tasa kōn Maakao.

23

Sara gana

¹ Sara kè wè baswεedo awεεswεεplaa, ² gbasa à gà zaa Kiriataba kè wè be tia Eblɔnu, Kanaa bùsun. Ben Ibraĩ à sósobi kè à ɔɔ dɔ à gana yā musu. ³ Kè à gù a naɔ gè kiia, à gaa à bè Iti boriinɔnε: ⁴ Nibɔ kōn gbē zītɔon ma ũ a té. À tɔɔte yáma gèvīikii ũ mà gè vīin. ⁵ Ben Iti boriinɔ bènε: ⁶ Maree, n wa yā ma. Luda gbē aubarikadeen n ũ wa té. Ñ n gè vīi gbèwεε kè kènne maaa guu. Wa gbēke é n tē gbèwεε kè né n gè vīi à guuro. ⁷ Ben Ibraĩ fεε à kùε bùsu pì deenɔnε ⁸ à bènε: À ma yā ma, tó a we mà a gè vīi kè. À wée kemε Zoa né Eflɔnua ⁹ à Makpela gbèwεε kè kú à bú lézi yá ma à ɔɔa, eé gɔ ma gèvīikii ũ a bùsun.

¹⁰ Eflonu vɛɛna ń tɛ a wɛtɛ bɪlɛn gwe, ben à ò Ibraĩne Itino wáa ń pínɡi à bè: ¹¹ Auo mare, ń ma yā ma. Ma n gba buraa pì kɔn gbɛwɛɛ kè kú gweeo. Ma n gba ma gbɛnɔ wáa. Ma n gbame, lɛ ń n gɛ vɪin. ¹² Ibraĩ kùɛ bùsu pì deenɔnɛ, ¹³ ben à bè Eflonunɛ ń pínɡi wáa: Ẹ swā kpá ń ma yā ma. Mé buraa pì fɪa bonne. Ẹ ma ɔ sɪ, mé ma gɛ vɪin. ¹⁴ Ben Eflonu bènɛ: ¹⁵ Maree, ń ma yā ma. Tɔtɛ kè à ɔ kà kondogi wáa plaame, bɔn beee ũ wa dagura? Ẹ n gɛ vɪin. ¹⁶ Ibraĩ à yā mà, ben à kondogi kè à ò yɔnɛ gbɛnɔ wáa laatarinɔ zakaa. ¹⁷ Lemɛ Eflonu bú kè kú Makpɛla, Mamare saɛ, gɔ Ibraĩ pɔ ũ lɛ kɔn gbɛwɛɛ kè kú gweeo kɔn lí kè kú gweenɔ zaa bú pì lézi pínɡi. ¹⁸ À gɔ Ibraĩ pɔ ũ Iti kè aɔ mò wɛtɛ bɪlɛnɔ pínɡi wáa.

¹⁹ Beee gbera Ibraĩ a naɔ vɪi Makpɛla bura gbɛwɛɛ pì guu Mamare kè wɛ be tia Eblonu saɛ, Kanaa bùsun. ²⁰ Len bú kɔn gbɛwɛɛ kè dɛ Itino pɔ ũ yāao gɔ Ibraĩnɛ gɛvɪikii ũ lɛ.

24

Nɔwɛtɛna Isaakunɛ

¹ Ibraĩ zi kù à gurɔnɔ kà zà, ben Dii aubarika dàn yā pínɡi guu. ² Ben à ò a zɔ̀blerinɔ gbɛnsi kè dɛ a pɔ pínɡi yāgɔgɔri ũunɛ à bè: Ẹ ɔ sɔtɔ ma gbáda gbáru, ³ mé tó ń sɪ kɔn Dii musu kɔn tɔtɛo Luda tɔo kè né Kanaa kè má kú ń tɛnɔ nɔɔ sé ma nɛnɛro. ⁴ Ẹ gá ma bɛ bùsun ma danɛnɔ guu, ń nɔɔ sé ma nɛnɛ gwe. ⁵ Ben à zɔ̀bleri pì à là à bè: Tó nɔgbɛ pì e we à tɛmazi à sùmao bùsu kèkiin sɔro né? Mé gá kɔn n néo bùsu kè n bɔnn yɔ? ⁶ Ibraĩ bènɛ: Ẹ làakari kɛ! Ẹton gá kɔn ma néo gwero. ⁷ Dii Luda Musude ma bɔ ma de bɛ ma danɛnɔ bùsun, ben à yā òmɛ à la dà à bè é bùsu kèkii kpá ma boriinɔamɛ. Àmbe eé a Malaika zɪ à dɔnnɛ aɛ. Gwen né nɔɔ sɛn ma nɛnɛ. ⁸ Tó nɔgbɛ pì e we à tɛnziro, n bɔ ladana kè ń la dàmɛ kè guu. Ẹton gá gwe kɔn ma néoro fá! ⁹ Ben à zɔ̀bleri pì a ɔ sɔtɔ a dii gbáda gbáru, à la dànɛ yā pì musu.

¹⁰ Zɔ̀bleri pì a dii lakuminɔ sɛ mɛn kuri kɔn a dii auziki bori pínɡio, ben à fɛɛ à gàa Nao bɛ wɛtɛ zaa Siria Mɛsɔptamia bùsun. ¹¹ Kè à kà gwe, à tò lakuminɔ kámma bò lògɔ saɛ wɛtɛ kpɛɛ. Kè uusiɛ kè, gurɔ kè nɔgbɛnɔ è bɔɛ í tɔ, ¹² ben à adua kè à bè: Dii, ma dii Ibraĩ Luda, ń gbɛkɛɛ kɛ ma diinɛ ń tó ma tá kɛ nna uusiɛa. ¹³ Ẹ gwa, má zɛna lògɔ saɛ. Tó wɛtɛ nɔkpɛnɔnɔ bɔɛ í tɔ, ¹⁴ nɔkpɛnɛ kè má ònɛ à a loo pìta à í tɔmɛ mà mi, tó à bèmɛ mà mi, ben à kpà ma lakuminɔa dɔ, ɛndɛ mé dɔ kè n gbɛkɛɛ kè ma diinɛ, nɔgbɛ kè ń diɛ n zɔ̀bleri Isaaku pɔ ũun gwe. ¹⁵ Èe yā pì o à yāaro, ben Betuɛli né Rebeka bò kɔn looo dina a gǎn. Betuɛli né Ibraĩ vɪi Nao né kè à ì kɔn a naɔ Milikaomɛ. ¹⁶ Né pì maa bensɔ à lɛzime, gɔgbɛ kee e daɛo zikiro. À mò lògɔzi, à í tò à a loo pà, ben à liara èe taa. ¹⁷ Ben zɔ̀bleri pì bàa lè à gàa à zɛ zɔ̀nɛ à bè: Ẹ ma gba í mà mi, baa féte. ¹⁸ Nɔgbɛ pì bè: Ẹ mi Baa! Ben à a loo pìta gɔɔ à í kpàa à mì. ¹⁹ Kè à í kpàa à mì à yāa, à bè: Mé tó n lakuminɔnɛ dɔ, aɔ mi ai aɔ kǎ. ²⁰ Ben à a lo'i kà pónɔ ímibɔn gɔɔ, à liara à bàa lè à gàa à í tɔ lògɔn, ben à í tò lakuminɔnɛ pínɡi. ²¹ Gɔgbɛ pì zɛna èe à gwaa tíii, lɛ à e à dɔ tó Dii é tó a tá kɛ nna, ke eé kɛ nnaro. ²² Kè lakuminɔ í mì aɔ yāa, ben gɔgbɛ pì vura tǎnga maaa dà nɔɔ pìnɛ a yāa, à vura zāa dànɛ mɛn plaa. Tǎnga pì tiisi kà giramu sɔɔro, zāa pìnɔ sɔ giramu basɔsɔro. ²³ Ben à à là à bè: Ẹ omɛ, dé nɛn n ũu? Wé ikii e n de bɛɔ? ²⁴ Ben à wɛàla à bè: Betuɛli nɛn ma ũ, Milika kɔn Nao dio. ²⁵ Sɛ kɔn tàgaaɔ din wa bɛ, ben ikii kuu dɔ. ²⁶ Ben gɔgbɛ pì kùɛ à dɔnzi kè Diinɛ à bè: ²⁷ Dii ma dii Ibraĩ Luda aubarika vɪ kè èe gí gbɛkɛ kɔn náanɛo yā kɛnɛro yǎnzi. Mapi sɔ, Dii dòmɛ aɛ ma dii danɛnɔ bɛ.

²⁸ Ben nokparee pì bàà lè à gàa à yā pì tōkè a bēdeenone. ²⁹ Rebeka pì dāgō vī kè wè benē Labā. À bō wéte kpée kōn bàò à gàa à gōgbē pì lè lōgō léa, ³⁰ zaake à è a dāre tanga kōn zāao dana, ben à yā kè gōgbē pì òne mà. Kè à gàa à à lè kōn lakuminō lōgō léa, ³¹ à bè: Ñ mō mmōn kè Dii aubarika dāngu! À kè dia n zena wéte kpée? Ma kpé kèkennē kōn lakuminō bàdōkiio. ³² Gōgbē pì gè ua, ben Labā lakuminō asoo pòro à sèla kori kōn tàgaa kpàmma à í kpà gōgbē pì à a gbà pípio kōn à gbēno n píngi.

³³ Wà pòblee diēne, ben à bè: Mé pò ble gīaro ai mà yā kè ma mōo o. Ben Labā bè: Ñ o. ³⁴ Ben à bè: Ibraī zòblerin ma ũ. ³⁵ Dii aubarika kè ma diine maamaa, ben à gō auzikidee ũ. À à gbà sāano kōn zūno kōn kondogio kōn vurao kōn gōgbē zīkerino kōn nōgbē zīkerino kōn lakuminō kōn zaakinō. ³⁶ Ma dii pì naō Sara né ì gōgbē ũ a zikū guu, ben ma dii pò kè à vīi kpà né pìà píngi. ³⁷ Ma dii tò ma la dà, zaake à bè mātōn Kanaa kè à kú n tēno nōo sé a nēnero. ³⁸ À bè mà gá a de be a borii guu mà nōo sé a nēne gwe. ³⁹ Ben ma a dii là ma bè, tò nōgbē pì e we à témazi sōro né? ⁴⁰ À wēmala à bè, Dii kè a táa òo bé eé a Malaika zī à gá zeme, le ma tá ke nna, mé nōo sé a nēne a de be daneno té. ⁴¹ À bè tò ma gaa a borii kiia, tò wèe wero, mé bō ladana kè má la dàaree guu. ⁴² Kè ma ka lōgō kiia gbàa ma bè: Dii, ma dii Ibraī Luda, tò n we, n tò ma tá ke nna. ⁴³ Má kú lōgō léa. Nokparee kè mò í tó, ben ma bène à ma gba í fète mà mi, ⁴⁴ tò à bè mà mi, ben à tò ma lakuminone dō, mé dō kè nokparee kè n diē à ke ma dii né pò ũun gwe. ⁴⁵ Ai màgō yā pì o ma nōse guu mà yāa, ben Rebeka bō kōn looo dina a gān à mò lōgō léa à í tò. Ben ma bène à ma gba í mà mi. ⁴⁶ À a loo pita gōo, à bè mà mi, é kpà ma lakuminōa dō. Kè má mi, ben à kpà ma lakuminōa. ⁴⁷ Ben ma à là, dé nén à ũu? À bè Betueli nén a ũ, Milika kōn Nao dio. Ben ma tanga dāne a yīa, ma zāa dāne a dōnōa. ⁴⁸ Ben ma kue ma dōnzi kè Dii ma dii Ibraī Ludane ma sáabu kpàa, zaake à dōme ae zé maaa guu, le mà a dii vīi dio sé à nēne. ⁴⁹ Tia sa tò é we à gbēke kōn náaneo yā ke ma diine, à omē. Tó ée we sōro, à omē, mé gá gu pāndea. ⁵⁰ Labā kōn Betuelio wèàla wà bè: Yā pì bō Dii kiiame, wá yāke ona vīro, à maaa ke à zaaa. ⁵¹ Rebekan yē, n à sé n táo, à gō n dii né naō ũ lán Dii ò nà. ⁵² Kè Ibraī zòbleri pì n yā mà, à dāe tōte Diine. ⁵³ Ben à zāblebō kè wà kè kōn kondogio kōn vurao kōn pókāsāano bōe à kpà Rebekaa. À à vīi kōn à dao gbà pò dōdeenō dō. ⁵⁴ Ben àpì kōn gbē kè aōo kúono pò blè aō í mì, ben aō ì gwe.

Kè aō fēe kōngō à bè: À ma gbare mà tá ma diizi. ⁵⁵ Nōo vīi kōn à dao bè: Ñ tò né pì gōwao baa gurō kuri, é gbasà à tá. ⁵⁶ Ben gōgbē pì bēné: Lán Dii ma tá kè nna nà lán kè bà, àton ma dādā dōro. À ma gbare mà tá ma dii kiia. ⁵⁷ Ben aō bè: Wà né pì sísi wà à la. ⁵⁸ Ben wà Rebeka sísi wà à là wà bè: Né tá kōn gbē pìóó? Ben Rebeka bè: Mé táo. ⁵⁹ Ben aō Rebeka gbàre kōn gwàri kè à à gwà zaa à néngo zīo, aōe taa kōn Ibraī zòblerio kōn à gbēno. ⁶⁰ Aō sa maaa ò Rebekane wà bè:

Né, n gō gbē pariino dazi ũ,
n boriino gō gbāa vī n zangurinōa.

⁶¹ Ben Rebeka fēe kōn a nōgbē zīkerino, aō di lakuminō kpée aōo té gōgbē pìzi, ben à tànyo.

⁶² À mò à lè Isaaku sù kōn lōgō kè wè be Ludabēekēema'eeo à vēe Nēgevi būsun. ⁶³ À bō à gàa à laasuu lé sēn uusie, ben kè à wée sè, à è lakuminōo e mōo. ⁶⁴ Rebeka wée sè à Isaaku è se, ben à pita a lakumi kpée kpakpaa ⁶⁵ à zòbleri pì là à bè: Dén gōgbē kè èe táa oo sēn èe mōo dawale kāaa ũu? Ben zòbleri pì wèàla à bè: Ma diime. Ben Rebeka a pódangān sè à kù a uua. ⁶⁶ Kè aō kà Isaaku kiia,

zɔ̀bleri yā kè à kè tɔ̀kɛ̀nɛ pínɡi. ⁶⁷ Isaaku gɛ̀ kɔ̀n Rebekao a da Sara bisakutaan, ben à à sè à gɔ̀ à nɔɔ ũ. À ye nɔɔ pìzi, ben à làakari kpaena a da gaa gɛ̀ra.

25

Ibraĩ gaa

¹ Ibraĩ nɔ pānde sè dɔ à tɔn Ketura. ² Né kè à ìonɔ tɔn yè: Zimara, Yɔ̀kɔ̀sā, Mɛ̀dā, Midiā, Isibaki, Sua. ³ Yɔ̀kɔ̀sā bé à Seba kɔn Dedāo ì. Dedā boriinɔn Asunɔ kɔn Letusinɔ kɔn Lɛuminɔ ũ. ⁴ Midiā nɛ̀gɔ̀gbɛ̀nɔ tɔn yè: Efa, Efa, Anɔku, Abida, Elɛda. Aɔ́ pínɡi Ketura boriinɔmɛ.

⁵ Ibraĩ a auziki kpà Isaakua pínɡi, ⁶ ben à gba dà a nɔ yìgisai nénɔnɛ à n gbáe ɔ̀fántɛ̀bɔɛ kpa lɛ à kpé à ga, lɛ aɔ̀tongɔ́ kú kɔn Isaakuoro yānzi.

⁷ Ibraĩ kè wɛ̀ bakɛ̀ndo sɔɔrosai, ⁸ ben à gà. À zi kú kótokoto, gbasà à kà a gbɛ̀nɔla gèwāa. ⁹ À nénɔ Isaaku kɔn Sumailao à vɛ̀i Makpɛla gbèwɛɛ guu, Mamare ɔ̀fántɛ̀bɔɛ kpa, buraa kè dɛ Iti bori Zoa né Eflɔnu pɔ́ ũ yā ¹⁰ kè Ibraĩ pì lù Itinɔa. Gwen wà à vɛ̀in kɔn a naɔ Sarao. ¹¹ Ibraĩ gana gɛ̀ra Luda aubarika dà à né Isaakun. À vɛ̀ena Ludabɛ̀kɛ̀ema'ee lɔ̀gɔ́ saɛ.

Sumaila boriinɔ

¹² Ibraĩ né Sumaila boriinɔ yān yè. Sara zĩkɛri Agyara, Igipiti nɔgbɛ́ bé à né pì ìo. ¹³ Sumaila nɛ̀gɔ̀gbɛ̀nɔ tɔn yè lán wà n í nà. À daudu tɔn Nɛ̀bayo. À dāaronɔ tɔn yè: Keda, Adabeli, Mibisamu, ¹⁴ Misima, Duma, Masa, ¹⁵ Adada, Tema, Yetu, Nafisi kɔn Kedemao. ¹⁶ Sumaila nɛ̀gɔ̀gbɛ̀nɔ tɔn gwe. Aɔ́ baade a tó kpà a lakutu ke a bùranɛ. Aɔ́mbe à bori kuri awɛɛplaaanɔ kɔn nɔ ũ.

¹⁷ Sumaila kè wɛ̀ baswɛ̀do akuri awɛɛswɛɛplaa, ben à gà à kà a gbɛ̀nɔla gèwāa. ¹⁸ À boriinɔ vɛ̀e zaa Avila ai à gàa pé Surua, Igipiti ɔ̀fántɛ̀bɔɛ kpa gana Asiria bùsu kpa. Aɔ̀è kɔ́ té kpákpa kɔn Ibraĩ bori kpaaanɔro.

Isau kɔn Yakubuo ina

¹⁹ Ibraĩ né Isaaku boriinɔ yān yè. Ibraĩ Isaaku ì. ²⁰ Kè Isaaku kà wɛ̀ baplaa, ben à Labā dāre Rebeka sè. Àmbe Siria bùsu gbɛ́ Betueli kè bɔ̀ Mɛ̀sɔ̀pɔ̀tamia bùsun né ũ. ²¹ Isaaku wɛ̀e kè Diia a naɔnɛ, zaakɛ pāaamɛ, ben Dii à adua sì, à naɔ pì nò sì. ²² Sikanɔɔ e ɔ̀si kaa à gbɛɛn, ben à bè: Bóyānzi yā beee taka ma lezi? Ben à gàa à Dii là. ²³ Dii bènɛ:

Bori mèn plaaa kú n né'isɔn,
gɔ̀nɔn plaaa kè aɔ̀ kú n gbɛɛn pìnɔ é kɛ̀kɔ́a.

Bori mèn doo gbāaa éɡɔ́ dɛ a doola,
à kè bɔ̀ káaku éɡɔ́ zò né ũ zāanɛ.

²⁴ Kè à né'igurɔ̀ kà, ben à sikanɔ ì gɔ̀gbɛ̀nɔ ũ. ²⁵ Kè gbɛ́ káaku e bɔ̀, à bɔ̀ tɛɛ zónzon. À mèkā vɛ̀ lán uta kádee bà, ben wà tó kpànɛ Isau. ²⁶ Beee gɛ̀ra kè né plaadee e bɔ̀, à dɔ Isau gbátogea, ben wà tó kpànɛ Yakubu. Isaaku wɛ̀ baaagɔ́dee guun à né pìnɔ ì.

²⁷ Né pìnɔ bíta kù. Isau kè tofɛkari gbāaa kè è kɛ̀ sɛ̀tɛaroo ũ. Yakubu sɔ́ begwarimɛ. ²⁸ Isaaku ye Isauzi kè à nɔ̀bɔ́ lóu vɛ̀ yānzi. Rebeka sɔ̀ ye Yakubuzi.

²⁹ Zikea Yakubu e dɔ kuku, ben Isau sù kɔn sɛ̀tɛo nɔaa e à dɛɛ. ³⁰ Ben à bè Yakubunɛ: N yā nna! N tó mà dɔ tɛa beee blɛ, zaakɛ nɔaa e ma dɛɛmɛ. Beee yānzi wà tó kpà Isaunɛ Edomu. ³¹ Yakubu bè: N n daudukɛzɛ kpáma gĩa. ³² Ben Isau bè: Má kú gaa lézĩ, bɔ́n ma daudukɛzɛ é kɛmɛɛ? ³³ Ben Yakubu bènɛ: N lù sémɛ gĩa. Ben à lù sɛnɛ à a daudukɛzɛ kpàa. ³⁴ Ben Yakubu burɛdi kpàa kɔn bládo pìo. À blè à í mì, ben à fɛɛ à bɔ̀. Lɛmɛ Isau kè lɛ, à a daudukɛzɛ diɛ pā.

26

Isaaku kɔn Abimeleki

¹ Dekaa kà bɔsu pìn à káakupɔ kè kà Ibraĩ gurɔɔ baasi, ben Isaaku fɛɛ à gaa Filisitininɔ kí Abimeleki kiia Gera. ² Ben Dii bò à mòzi à bè: Nton tá Igipitiro, n vɛɛ guu kè mé onneɛn. ³ Ngɔ kú bɔsu kèkiin gĩa, mégɔ kúnyo mà aubarika kenne. Mé bɔsu kèkii kpámma pínɡi kɔn n boriinɔ, mé lù kè má sè n denɛ papanne. ⁴ Mé n borii kaara lán sɔsɔnenɔ bà, mé bɔsu kèkii kpámma pínɡi. Borii kè aɔɔ kú tɔɔtenɔ é aubarika e n borii gāzĩ n pínɡi ⁵ kè Ibraĩ ma yā mà yānzi. À ma ɔɔkii gwà, ben à yā kè má dienɔ kūna kɔn ma yādannenano kɔn ma dokayānɔ.

⁶ Ben Isaaku gɔ Gera. ⁷ Kè wéte pì deenɔ e à laa à naɔ yā musu, à bè a dāreme. Èe vĩa keɛ, zaake èe daa tó à bè a naɔme, weé a de nɔɔ pì yānzi, zaake nɔɔ pì né nɔ maaame. ⁸ Kè a gurɔplaa kè gwe, Filisitininɔ kí Abimeleki wéɛ kpàɛ windo guu, ben à è Isaaku e bɔnda gaa kɔn a naɔ. ⁹ Ben à Isaaku sisi à bè: Ase n naɔme! À kè dia n bè n dāreme? À wèàla à bè: Mée kpákpaa weé ma de à yānzime. ¹⁰ Abimeleki bè: Bó yā n kèwe leɛ? Féte bé à gɔ kè wa gběke é daɛ kɔn n nɔɔ pìo, le n wa da taarin. ¹¹ Ben Abimeleki gběɔ swā sùkāñne pínɡi à bè: Gbě kè ɔ kè gɔgbě pìà kɔn à naɔ, weé à de.

¹² Isaaku pɔ tɔ bɔsu pìn, ben à pɔ è wè beeeɛ leo basɔɔro, kè Dii aubarika dàn yānzi. ¹³ À kàara, à auziki e kaara ai à kè auzikide bíta ũ. ¹⁴ À sãano kɔn zùnɔ vĩ pari kɔn zònɔ, ben Filisitininɔ zàn. ¹⁵ Ben aɔ lògɔ kè à de Ibraĩ gběɔ yɔ a gurɔɔano tàta bɔsuo pínɡi. ¹⁶ Ben Abimeleki bè Isaakune: N fɛɛ wa kiia, zaake n gbāaa dɛwala maamaa.

¹⁷ Ben Isaaku bò gwe à bùra kàɛ Gera guzuren, ben à gurɔplaa kè gwe. ¹⁸ Lògɔ kè wà yɔ à de Ibraĩ gurɔɔa ben Filisitininɔ tàta à de gaa gberaanɔn à èara à bɔbɔ à tɔ dɔnkɔ kè a de kpàñne yāano kpàñne dɔ. ¹⁹ Isaaku zɔblerinɔ lògɔ pānde yɔ guzure pìn, ben aɔ bò í maaaa. ²⁰ Ben Gera pódārinɔ swèe kè kɔn Isaaku pódārinɔ wà bè: Wa íme. Ben à tɔ kpà lògɔ pìnɛ Swèe, kè aɔ swèe kèo yānzi. ²¹ Aɔ lògɔ pānde yɔ, ben wà swèe kè lògɔ pì yā musu dɔ, ben à tɔ kpàne Íbete. ²² À bò gwe, ben à lògɔ pānde yɔ dɔ, aɔɔe swèe ke à yā musu dɔro. Ben à tɔ kpàne Mèporokii, zaake à bè: Dii tò wa mè pòro, wé dagula sa.

²³ Beeɛ gbera à gaa Beɛɛba. ²⁴ Dii bò à mòzi gwāavĩ beeeɛ à bè: Mámbe n de Ibraĩ Luda ũ, nton vĩa kero, zaake má kúnyo. Mé aubarika kenne mà n borii kaara ma zɔbleri Ibraĩ yānzi.

²⁵ Gwen à sa'okii bòn à Dii sisi. Ben à bùra kàɛ gwe à gběɔ e lògɔ yɔ. ²⁶ Ben Abimeleki bò Gera à mò Isaaku kiia kɔn a kpàasi Auzaɔ kɔn a zìkpɛɛnɔ gběnsi Fikɔluo. ²⁷ Isaaku n lá à bè: Kè a zamagu a pema a be, à kè dia a mɔ ma kiia? ²⁸ Aɔ wèàla wà bè: Wá è Dii kúnyo, ben wa bè à maa wà lɛdole ke wà lù sèkɔne à yā musu ²⁹ kè né yā zaa ke kɛwero, zaake wée wéɛ tāmmaro. Yā maaan wá kenne wa n gbarɛ aafia, ben Dii aubarika kenne. ³⁰ Ben Isaaku n yàari kè, aɔ pò blè aɔ í mĩ. ³¹ Kè aɔ fɛɛ kɔngɔ, aɔ lù sèkɔne, ben Isaaku zèñne, aɔ bò à kiia aafia. ³² Zì beeeɛ Isaaku gběɔ mò wà lògɔ kè aɔ yɔ yā òne wà bè: Wa í è. ³³ Ben à tɔ kpàne Seba. Beeɛ yānzin wè wéte pì sisi Beɛɛba ai kɔn a gbāao.

³⁴ Kè Isau kà wè baplaa, à Iti nɔɔ sè mèn plaa, Beri né Yudi kɔn Elbni né Basɛmao. ³⁵ Isaaku kɔn Rebekao nòse ègɔ yakana n yānzime.

27

Isaaku sa'olekena Yakubune

¹ Isaaku zi kù à wée gbāa doro, èe guu ee maaro. Ben à a daudu sisi à bè: Né! Ben à wèàla à bè: Maε kè. ² Isaaku bè: Ma zi kù má a gagurɔɔ doro. ³ N n sá sé kɔn n gbàrao n gá n nòbɔsɛtɛ wɛtɛmɛ. ⁴ N ma pɔyezi dò kuku n mómɛ mà ble, mé sa'olɛ kennɛ lɛ mà kpé mà ga.

⁵ Rebeka yā kè Isaaku ò Isaunɛ pì mà. Kè Isau fɛɛ à gàa tofe ká, ⁶ ben à gàa à ò Yakubunɛ à bè: Má mà n de yā ò n vɛinɛ à bè ⁷ à gá à nòbɔ deare à a pɔyezi dò kukuoare à ble, é sa'olɛ kennɛ kɔn Dii tó lɛ á kpé à ga. ⁸ Ben Rebeka èara à bènɛ: N ma yā ma n yā kè má dànnɛɛ kɛ. ⁹ N gá blè kpàsa guu n blènɛ maaa kù mèn plaa n suo. Mé n de pɔyezi dò kukunɛ, ¹⁰ né gáonɛ à ble, eé sa'olɛ kennɛ lɛ à kpé à ga. ¹¹ Ben Yakubu bè a danɛ: Ma vɛi mèkā vī, ben ma mè pórɔpɔɔ. ¹² Tó ma de ɔ kɛma, tó à ma dɔ, eé be mée a kɛɛ pāpāmɛ, eé lé kɛmɛ sa'olɛ gɛɛ ũ. ¹³ Ben à da bènɛ: Luda tó lékɛnannɛɛ pì gómɛ. N ma yā ma dé! N gá n de n suomɛ.

¹⁴ Ben Yakubu gàa à blè pìnɔ dè à sùo a danɛ, ben à à de pɔyezi dò kùkunɛ. ¹⁵ Ben à a daudu pókāsā maaa kè kú a kpé guunɔ sè à dà a né sabideenɛ. ¹⁶ À blènɛ báa pìnɔ fɛfɛ à ɔnɔa kɔn à waa pórɔpɔɔ. ¹⁷ Ben à dò kɔn buredi kè à kèo kpàa.

¹⁸ Yakubu gàa a de kiia à bè: Baa! Ben à de bè: Maε kè! Ma né kpareemɛ? ¹⁹ Yakubu wèàla à bè: Mámbe Isau n daudu. Lán n òmɛ nà, má kè lɛ. N fɛɛ n vɛɛ n ma ɔzɛi ble lɛ n sa'olɛ kɛmɛ. ²⁰ Ben Isaaku bè a nɛnɛ: O'o! N è kòó? À wèàla à bè: Dii n Luda bé à ma tá kè nna. ²¹ Ben Isaaku bènɛ: N sɔmazì mà ɔ kemma lɛ mà dɔ tó ma né Isaunɛ yāpura. ²² Yakubu sɔ a dezi, ben à ɔ kèa à bè: Kòto kèkii né Yakubu kòtomɛ, ɔ kèkii sɔ Isau ɔmɛ. ²³ Ben èe à doro, kè à ɔnɔ ká vī lán Isau pò bà yānzì. À yezi à sa'olɛ kennɛ, ²⁴ ben à à là gīa: Ma né Isaun n ũ yāpura? À wèàla à bè: Mámbee! ²⁵ Ben à bè: N pò kpáma mà n ɔzɛi ble, mé sa'olɛ kennɛ. Kè à diɛnɛ, ben à blè. À mònɛ kɔn wɛɛo, à mì dɔ. ²⁶ Ben à de pì bènɛ: N sɔmazì n lé péma. ²⁷ Ben à sòzi à lé pèa. Kè Isaaku à pókāsāano gūu mà, ben à sa'olɛ kènɛ à bè:

Ma né gūu dɛ

lán buraa kè Dii aubarika dàn bà.

²⁸ Luda n gba mɔdɔ bɔna musu,

à n gba tɔtɛ maaa.

Blɛwɛɛ kɔn geepiwɛɛo égɔ dinzi.

²⁹ Gbɛnɔ é zò blennɛ,

boriino é kúɛ n aɛ,

négɔ dɛ n gbɛnɔ dii ũ,

n da nɛnɔ é kúennɛ.

Luda é lé kɛ gbɛ kè aɔ lé kènnɛɛnɔnɛ,

eé aubarika da gbɛ kè aɔ sa maaa ònnɛɛnɔn.

³⁰ Kè Isaaku sa'olɛ kè Yakubunɛ à yāa, ben Yakubu gù à kiia. Kè à vɛi sù kɔn tofekao gɔɔ, ³¹ ben à pòblee kè a denɛ dɔ à gàaonɛ, ben à bènɛ: Baa! N fɛɛ n ma ɔzɛi ble n sa'olɛ kɛmɛ. ³² Ben à de à là à bè: Mbe dé ũu? À wèàla à bè: Mámbe n daudu Isau. ³³ Yā pì Isaaku swɛ zɔ èe lugalugaa à bè: Dé bé à nòbɔ dè à mòmɛ yā ai nɛgɔ gá su má sò? Ma sa'olɛ kènɛ kò, àmbe eé aubarika e. ³⁴ Kè Isau a de yā pì mà, à pùtā à ɔ gbāaa dò à kè wɛnda, ben à bè: Baa! N sa'olɛ kɛmɛ dɔ. ³⁵ Ben à bè: N dāaro mò kɔn ɔndɔɔ à n sa'olɛ sì kò. ³⁶ Ben Isau bè: À tón Yakuburoo? À ma kɛkɛ à kè gɛn plaa gwe sa. À ma daudukɛzɛ sìma yā, ben à ma sa'olɛ sìma tia dɔ. Mé sa'olɛ e doroó? ³⁷ Isaaku wèàla à bè: Ma à diɛ n dii ũ, ma à danɛnɔ kè à zòblerino ũ n pínɡi, ma blɛwɛɛ kɔn geepiwɛɛo kpàa. Bón mé e mà kennɛ dɔɔ?

³⁸ Isau bè a denɛ: Baa, sa'ole beeen nĩ vĩ adoó? Ñ sa'ole pānde keme dɔ Baa. Ben Isau wii gbāaa lè. ³⁹ Ben à de wèàla à bè:

Tɔɔtɛ kè nэгɔ kún égɔ maaro,

mɔdɔ é bɔnnɛ zaa musuro.

⁴⁰ Nэгɔ fɛɛda kūna,

né zò ble n dāaronɛ.

Lɛmɛ dɔ n lāakari é gɔ kpaɛnaro,

né à gbóngo gonla.

⁴¹ Isau íbetɛ sè kɔn Yakubuo sa'ole kè à de kènɛ yānzi, ben à bè a nòsɛ guu: Ma de gaa zāro, gbasa mé ma dāaro dɛ. ⁴² Wà yā kè Isau ò kɔɔmɔɔ kè Rebekane, ben à Yakubu sɪsɪ à bè: Isau yezi à gɛɛ bomma à n dɛ. ⁴³ Ñ ma yā ma sa. Ñ fɛɛ ñ baale ñ gá ma dāgɔ Labā bɛ zaa Arana ⁴⁴ ñgɔ kúo gwe gĩa ai n vɪi pì pɔfɛ kpáɛ. ⁴⁵ Tó à nòsɛ kpáɛ, tó yā kè ñ kènɛ sǎn, mé gbɛ zĩ wà n gbè sé. Má yezi mà kora a gɔɔn plaaanɔzi píngi gurɔ doro.

⁴⁶ Ben Rebeka bè Isaakunɛ: Iti nɔgbɛnɔ nii bòmagu. Tó Yakubu Iti nɔɔ sè bùsu kèkiin lán Isau nɔgbɛ beeenɔ bà, ma kuuna égɔ nname doro.

28

Yakubu tana Labā kiia

¹ Ben Isaaku Yakubu sɪsɪ à sa'ole kènɛ à yā dànɛ à bè: Ñton nɔɔ sé Kanaa nɔgbɛnɔ téro. ² Ñ fɛɛ ñ gá Mesopotamia bùsun n da de Betueli bɛ, ñ nɔɔ sé gwe n desɛ Labā nénɔ té. ³ Luda Gbāapingide aubarika dangu à tó ñ né i maamaa, aṣgɔ kaara lɛ ñ gɔ boriinɔ dezi ũ. ⁴ Luda aubarika kè à dà Ibraĩn dangu kɔn n boriinɔ, lɛ bùsu kè nɛɛ nibɔ bleen gɔnnɛ, bùsu kè à kpà Ibraĩa. ⁵ Ben Isaaku Yakubu gbàrɛ à gá Labā kiia Mesopotamia bùsun. Labā né Siria bùsu gbɛ Betueli nɛmɛ, Yakubu kɔn Isauo desɛmɛ.

⁶ Isau mà Isaaku sa'ole kè Yakubunɛ à à gbàrɛ Mesopotamia lɛ à nɔɔ sé gwe. Kè à sa'ole pì kènɛ, à bè àton nɔɔ sé Kanaa nɔgbɛnɔ téro. ⁷ À tàasi kè kè Yakubu a de kɔn a dao yā mà à dà Mesopotamia zén. ⁸ Ben à dɔ sa kɛ a de pɔɔ nna kɔn Kanaa bùsu nɔgbɛnɔro. ⁹ Ben à gāa Ibraĩ né Sumaila kiia à à né Maala sè à nà a nɔ káakunɔa. Maala né Nebayo dāremɛ.

Yakubu nana'ona Beteli

¹⁰ Yakubu bò Beesɛba à dà Arana zén. ¹¹ Kè à kà gukea, à yezi à i gwe kè ɔfántɛ gɛ kpén yānzi. Ben à gbè sè guu pìn a mìdibɔ ũ à dàɛ gwe. ¹² Ben à nanaa ò à gāra è pɛɛna tɔɔtɛ ai à gāa à zò ludambɛɛa, Luda malaikanɔɔ e didiia aṣɔɛ pitaa. ¹³ À Dii è zenaala à bè: Mámbe Dii n dezi Ibraĩ kɔn n de Isaakuo Luda ũ. Mé bùsu kè ñ daɛa kèki kpámma, mpi kɔn n boriinɔ. ¹⁴ Ñ boriinɔ égɔ pari lán bùsuti bà, aṣɛ dagula ɔfántɛbɔɛ kpa kɔn ɔfántɛgɛkpɛn-o kɔn gu'igbārooo kɔn sɔɔmɛtɛo. Anduna bori píngi é aubarika e mpi kɔn n boriio gāzĩ. ¹⁵ Mégɔ kúnyo, mégɔ n dākpa guu kè nɛɛ gaan píngi, mé ɛara mà sunyo bùsu kèkiin, zaakɛ mé n tónlo mé yā kè má ònnɛɛ kɛ.

¹⁶ Kè Yakubu vù kɔn iio à bè: Dii kú gura kè, ben mɛɛ dɔro! ¹⁷ Vĩa à kù à bè: Guu kè ma kǎ fɛɛ. Luda bɛɛmɛ, ludambɛ zémɛ.

¹⁸ Yakubu fɛɛ kɔngɔ à gbè kè à kè mìdibɔ ũu pì sè à pɛɛ dɔngupɔ ũ, ben à nósi kùà. ¹⁹ Ben à tó kpà guu pìnɛ Beteli, mɔde wétɛ kè wà kàɛ gwe tó káakun Luzu.

²⁰ Yakubu lù sè Diinɛ à bè: Tó ñ kúmao, tó né ma dākpa ma wétɛ kèkii gana guu, tó né ma gba póblee kɔn pókāsāano ²¹ ai ma gaa ma su ma de bɛ aafia, nэгɔ dɛ ma Luda ũ, ²² gbè kè má pɛɛ dɔngupɔ ũu pì é gɔ n gbāgbākii ũ, pò kè n ma gba píngi, mé à kuridee kpámma.

29

Yakubu kana Labā be

¹ Yakubu èara à dà zén à gàa ɔfāntēbɔɛkpadeenɔ būsun. ² Kè à kà gwe, à lɔgɔ è sɛn sã kpàsa leɔ aagɔ kaena à saɛ, zaake lɔgɔ pì ín wè kpámma. Gbè bíta tatana lɔgɔ pìlɛ. ³ Tó kpàsa pìnɔ kàkɔa gwe píngi, ben wè gbè pì go lɔgɔ pìlɛ wà í kpámma, ben wè ɛara wà gbè pì tataàlɛ a gbèn. ⁴ Ben Yakubu sādārinɔ là à bè: Gbēnɔ, a bɔ māmɛ? Aɔ wèàla wà bè: Wa bɔ Aranamɛ. ⁵ Ben à n lá à bè: Á Nao dio Labā dɔɔ? Aɔ wèàla wà bè: Wá à dɔ. ⁶ Ben à n lá à bè: Á aafiaɔ? Aɔ bè: Á aafia. N à né Raseli gwa, èe mɔɔ kɔn sãanɔ kãaa. ⁷ Ben Yakubu bè: ɔfāntē kpé gbāa, sãanɔ tágurɔɔ e ká kòro. Á í kpámma à gá n dā. ⁸ Ben aɔ bè: Wé fɔro. Tó èe kɛ sã kpāsano kàkɔa píngi baasiro, wè gbè go lɔgɔ pìlɛ wà í kpámmaro.

⁹ Kè èe yā oonɛ lɛ, Raseli mò kɔn a de sãanɔ, zaake sādārin à ũ. ¹⁰ Kè Yakubu a desē Labā nénɔgbē Raseli è kɔn à de sãanɔ, à sò lɔgɔzi à gbè gò lɔgɔ pìlɛ, ben à í kpà a desē sãanɔa. ¹¹ Ben à lé pè Raselia à pɔnna ɔɔ dɔ. ¹² Ben à onɛ kè à de danɛ Rebeka nén a ũ. Ben Raseli bàale à gàa à ò a denɛ. ¹³ Kè Labā a dāre né Yakubu baaru mà, à bàale à gàa daàlɛ. Kè à kà, ben à kùsia à lé pèa à tào a bɛ. Ben Yakubu yā kè kènɔ onɛ píngi. ¹⁴ Ben Labā bènɛ: Ma arumɛ n ũ yāpura.

Yakubu Lea kɔn Raselio sɛna

Yakubu kè Labā bɛ mɔ do, ¹⁵ ben Labā bènɛ: Kè n de ma danɛ ũ yānzín né zīi kemɛ pǎɔ? Dia mé fīa bonnɛ nà n omɛ. ¹⁶ Labā sɔ nénɔgbēnɔ vī gɔɔn plaa. Yɔɔ tón Lea, Bāa sɔ Raseli. ¹⁷ Lea wée busana, Raseli sɔɔ nɔkparɛ maaamɛ, ben à kakana maa. ¹⁸ Yakubu ye Raselizi, ben à bè Labānɛ: Mé zīi kenne wè swɛɛplaa n né bāade Raseli yānzí. ¹⁹ Labā bè: Á sǎo mà à kpámma de mà à kpá gbē pāndeala. Ngɔ kú ma bɛ kè.

²⁰ Ben Yakubu zīi kenne wè swɛɛplaa Raseli yānzí, ase à kenne lán gurɔ plaa bāmɛ kè à yezi yānzí. ²¹ Ben à bè Labānɛ: Kè ma zīi gurɔɔ pàpa, n ma nɔɔ kpàma mà sé. ²² Ben Labā gwedeeno kàkɔa n píngi à nɔsɛpɔblee kènnɛ. ²³ Kè uusie kè, ben à a né Lea sè à kpàa, ben Yakubu dàeo. ²⁴ Labā a nɔgbē zīkeri Zilipa kpà Leaa zīkeri ũ. ²⁵ Kè guu dɔ Yakubu è Leamɛ, ben à bè Labānɛ: Bóyānzí n kèmmɛ lɛɛ? Raseli yānzín ma zīi kenneziroo? Bó bé à tò n ma kɛkɛ? ²⁶ Labā bè: Wa kiia wè Bāa kpá gɔɔa Yɔɔ āro. ²⁷ N azuma doo kɛ kɔn gbē beeeo gīa, mé à gbēndoo kpámma zīi kè né ɛara n kemɛ wè swɛɛplaa pānde pɔ ũ. ²⁸ Yakubu wèzi à azuma doo pì kè kɔn Leao, ben Labā a né Raseli kpàa nɔɔ ũ. ²⁹ Labā a nɔgbē zīkeri Bila kpà Raselia zīkeri ũ. ³⁰ Yakubu dàe kɔn Raselio sɔ, ben à yezi de Leala. Ben à ɛara à zīi kè Labānɛ ai wè swɛɛplaa dɔ.

Yakubu nénɔ

³¹ Dii è Yakubu ye Leaziro, ben à à kè nédandee ũ, Raseli sɔ pāaamɛ. ³² Lea nò sɔ à né i gɔgbē ũ, ben à tó kpànɛ Rubeni, zaake à bè: Dii ma nawēakɛna gwà. Ma zā égɔ yemazi sa. ³³ Kè à nò sɔ dɔ, à né i gɔgbē ũ, ben à bè: Dii mà ma zā yemaziro, ben à ɛara à né kèkii kpàma dɔ. Ben à tó kpànɛ Simeɔ. ³⁴ Kè à ɛara à nò sɔ dɔ, à né i gɔgbē ũ à bè: Kèkii sa ma zā é ma dièkii ero, zaake ma négɔgbē iò mèn aagɔ. Ben à tó kpànɛ Levi. ³⁵ Á ɛara à nò sɔ dɔ à né i gɔgbē ũ à bè: Kèkii sa ma Dii sáabu kpà, ben à tó kpànɛ Yuda. Ben à né'ii zè.

30

¹ Kè Raseli è ée né ii kɔn Yakubuoro, à gɔaanɔ kpà kɔn a vīio. Ben à bè Yakubunɛ: N nò dɔmagu. Tó mée e sɔro, mé gamɛ. ² Yakubu pɔ fèzi à bè: Mámbe Luda ũ kè n tɛ néɔ? ³ Ben Raseli bè: Ma zīkeri Bilan yè. N gá io à nénɔ imɛ, mé borii e se à gāzī. ⁴ Ben à a zīkeri Bila kpàa nɔɔ ũ. Yakubu dàeo, ⁵ ben à nò sɔ à

né ì gōgbē ũ. ⁶ Ben Raseli bè: Ludaà tò yā bōmao nna à ma yā mà, à ma gba négōgbē. Ben à tó kpàne Dani. ⁷ Raseli zīkeri pì èara à nò sɔ̀ à né ì gōgbē ũ dɔ̀, ⁸ ben Raseli bè: Ma ɔ̀si ìsi kà kōn ma vīio ma ɔ̀sɔ̀ nē. Ben à tó kpàne Nafatali.

⁹ Kè Lea è a né'ii zè, ben à a zīkeri Zilipa kpà Yakubua nɔ̀ ũ dɔ̀. ¹⁰ Ben Lea zīkeri pì né ì gōgbē ũ kōn Yakubuo. ¹¹ Ben Lea bè: Mìnnaame. Ben à tó kpàne Gada. ¹² Ben Lea zīkeri pì né ì gōgbē ũ dɔ̀ kōn Yakubuo. ¹³ Ben Lea bè: Ma pɔ̀ kè nna, zaake nɔ̀gbēnɔ̀ é be pɔ̀nnadeen ma ũ. Ben à tó kpàne Asa.

¹⁴ Rubeni bò ésekégurɔ̀ à yenzi ēzē è sèn, ben à bōbo à sùo a da Leane. Ben Raseli bène: Ñ n né yenzi ēzē pì dāmē. ¹⁵ Lea bène: Kè n ma gɔ̀ sɔ̀ma, beee e móm̃maro, ben n̄ yezi n̄ ma né yenzi ēzē sɔ̀ dɔ̀? Raseli bè: Tó n̄ kpàma, m̃be né io gbàa.

¹⁶ Kè Yakubu e suu kōn buraa uusia, Lea bò à gàa à dààlè à bè: Mámbe mé inyo gbàa, zaake ma n sēkā ma né yenzi ēzē yānzime. Ben à ìo gwāavī beee. ¹⁷ Luda Lea wéekē sɔ̀, ben à nò sɔ̀ à Sāani ì kōn Yakubuo. ¹⁸ Ben Lea bè: Luda láada kpàma, kè ma a zīkeri kpà ma zāa yānzɔ̀. Ben à tó kpàne Isaka. ¹⁹ Lea èara à nò sɔ̀ dɔ̀ à Tori ì, ²⁰ ben à bè: Luda gba maaa dāmē. Kèkii sa ma zā é ma kpe da, zaake ma négōgbēnɔ̀ ìo mèn swēdo. Ben à tó kpàne Zebuluni. ²¹ Zāazā à nénɔ̀gbē ì, ben à tó kpàne Dina.

²² Ben Raseli yā dɔ̀ Ludan à à wéekē sɔ̀, ben à kè nédandee ũ. ²³ À nò sɔ̀ à négōgbē ì, ben à bè: Luda wí bòmē. ²⁴ Ben à tó kpàne Yusufu à bè: Dii èara à négōgbē pānde kaaramē dɔ̀.

Yakubu póno dāna Labāne

²⁵ Kè Raseli Yusufu ì, Yakubu bè Labāne: Ñ ma gbare mà tá ma be būsun. ²⁶ Ma zīi kēnnē ma nɔ̀nɔ̀ kōn ma nēnɔ̀ yānzɔ̀. Ñ n̄ kpàma mà tá, zaake n̄ dɔ̀ lán ma zīi kēnnē nà. ²⁷ Ben Labā bène: Tó ma n pɔ̀nnaa è, n̄ gōmao kè. Ma màso kè má è Dii aubarika kēmē n yānzɔ̀. ²⁸ Ñ n̄ asaiapɔ̀ omē, mé kpámma. ²⁹ Yakubu bène: Ñ dɔ̀ lán ma zīi kēnnē nà. Ñ dɔ̀ lán n pókādeenɔ̀ kè ma ɔ̀zɔ̀ nà, ³⁰ zaake à fète kè n̄ vī zaale mée móroo kàara maamaa. Dii aubarika dāngu guu kè ma gaan n̄ be píngi. Bɔ̀ren mé ma zīinda be zīi kē sɔ̀? ³¹ Labā à là à bè: Bón mé fīa boonnee? Yakubu wèàla à bè: Ñton pókē kpámaro, m̃de n̄ yā kē kemē, mégɔ̀ n̄ póno dāanne. ³² Ñ tó mà gē n̄ póno té gbàa mà sã bakebakenɔ̀ kōn à togetogenɔ̀ pleple ma asaiapɔ̀ ũ kōn sãne bɔ̀rɔ̀ siaanɔ̀ kōn blè bakebakenɔ̀ kōn à togetogenɔ̀. ³³ Tó n̄ ma asaiapɔ̀ gwà gana gurɔ̀ aezɔ̀, né dɔ̀ tó má yāpuraá vī. Blè kè kuu bakebakero ben à togetogero, ke sãne bɔ̀rɔ̀ kè siaro, ēndē ma kpāi omē. ³⁴ Labā bè: Tò! Àgɔ̀ dē lán n̄ ò nà. ³⁵ Zī beee Labā à blèkoffi bakebakenɔ̀ sè kōn à wēzādeenɔ̀ kōn blèda togetogenɔ̀ kōn à bakebakenɔ̀, aɔ̀ pò kè aɔ̀ puraa vīnɔ̀ píngi kōn sãne bɔ̀rɔ̀ siaanɔ̀ píngi, à n̄ ná a négōgbēnɔ̀ne n̄ ɔ̀zɔ̀. ³⁶ Ben à kpāngu dà n̄ dagura kōn Yakubuo lán gurɔ̀ aagɔ̀ tá bà, ben Yakubu e Labā pò kpaaanɔ̀ dāa.

³⁷ Yakubu lí bori aagɔ̀ gà búsunɔ̀ zòzɔ̀ à n̄ wēzā kpàkpa à n̄ wēzā kè púu. ³⁸ Ben à lí kè à n̄ wēzā kpàkpa pìnɔ̀ pèpèe póno gbāngo ímikii, pò kè aɔ̀e mɔ̀ í mino wéen, zaake gwen aɔ̀e kpàkpa on. ³⁹ Tó aɔ̀ kpàkpa ò lí pìnɔ̀ sae, ben aɔ̀egɔ̀ né wēzādeenɔ̀ ii kōn à togetogenɔ̀ kōn à bakebakenɔ̀. ⁴⁰ Yakubu è pónē pìnɔ̀ pleple adona è à wēzādeenɔ̀ kōn à siaanɔ̀ ká Labā póno guu. Lēmē à a zīinda kpàsa bò lē, èe ká Labā póno guuro. ⁴¹ Tó pòbori maaanɔ̀ fēe kōn kpàkpa'ona, Yakubu è lí pìnɔ̀ pèpèe póno aezɔ̀ ímikii, lē aɔ̀ kpàkpa o n̄ sae. ⁴² Tó pò ginanɔ̀me sɔ̀, è lí pèpèeínero. Lēn pò ginanɔ̀ gò Labā pò ũ lē, ben pòbori maaanɔ̀ gò Yakubu pò

ũ. ⁴³ Ben Yakubu auziki ègõ kaara maamaa à póno pari kù kòn nɔgbẽ zĩkerino kòn gõgbẽ zĩkerino kòn lakuminɔ kòn zaakinɔ.

31

Yakubu bàalena Labāne

¹ Yakubu yā kè Labā nénɔ e oo mà kè aõ bè: Yakubu wa de póno sia píngi. Wa de auziki guun à kaarana èn. ² Yakubu dõ Labā wééa, kè a yā kú à nòsɛ guu lán yāa bà dɔro. ³ Ben Dii bèné: N̄ ɛara n̄ tá n̄ dezi bùsun n̄ danɛnɔ bɛ, mégõ kúnyo. ⁴ Ben Yakubu Raseli kòn Leao sìsi aõ mó a póno kiia sɛn. ⁵ À bèné: Má dõ a de wééa kè ma yā kú à nòsɛn lán yāa bà dɔro. Baa kòn beeeo ma de Ludaa kúmao. ⁶ Á dõ a zĩdane kè ma zĩi kè a denɛ ma gbāa lémmɛ. ⁷ A de òndõ kèmmɛ à ma láada liɛ gɛn̄ kuri, ben Ludaa e tó à yāke kèmmɛro. ⁸ Tó à bè sã bakebakenɔn ma baka ũ, sãanɔ ègõ né bakebakenɔn ii. Tó à bè à wẽzãdeenɔ bé wà ma baka ũ, sãanɔ ègõ né wẽzãdeenɔ ii. ⁹ Luda a de sãanɔ sia à kpàma.

¹⁰ Gurɔ kè blénɔ e kpákpa oo, ma nanaa ò, ben nanaa guu má è blèkoffi kè aõɛ kpákpa oonɔ né blè wẽzãdeenɔmmɛ kòn à bakebakenɔ kòn à togetogenɔ. ¹¹ Ben Luda Malaika bèmmɛ nanaa pì guu: Yakubu! Ben ma weàla ma bè: Mae kè! ¹² À bè: N̄ wéé sɛ n̄ gwa. Blèkoffi kè aõɛ kpákpa oonɔ píngi blè wẽzãdeenɔmmɛ kòn à bakebakenɔ kòn à togetogenɔ, zaake ma yā kè Labā kènnɛ è píngi. ¹³ Mámbe Luda kè bò à m̀nzi Beteli ũ, guu kè n̄ gbè pèen n̄ n̄sì kùà n̄ lù sɛma. Tia sa n̄ fɛɛ n̄ bɔ bùsu kèn n̄ tá n̄ bɛ bùsun. ¹⁴ Ben Raseli kòn Leao bèné: Wá túbi ví wa de bɛ dɔɔ? ¹⁵ Èe wa diɛ gbẽ zĩtɔnɔ ùnloo? A wa yamma, ben à à ɔ blè píngi. ¹⁶ Auziki kè Ludaa sì wa dea gò wa pò ũ píngimɛ kòn wa nénɔ. N̄ yā kè Ludaa ònnɛ kɛ píngi sa.

¹⁷ Ben Yakubu fɛɛ à a nénɔ kòn a nɔnɔnɔ dì lakuminɔ kpɛɛ. ¹⁸ À a pókãdeenɔ kòn auziki kè à è Mesopotamianɔ sɛ píngi, ben à dà zén èe taa a de kiia Kanaa bùsun. ¹⁹ Kè Labā gāa a sãanɔ kã kɛɛ, ben Raseli à tãanɔ sɛ kpāi à kpɛɛ. ²⁰ Yakubu s̄ òndõ kè Siria bori Labāne èe lé zaaro. ²¹ À fɛɛ à bàale kòn a póno píngi à bikù Yuflatia, ben à mì pè Giliada gusĩsĩdeea.

Labā pɛena Yakubuzi

²² À gurɔ aagõdee zĩ wà bè Labāne Yakubu bàale. ²³ À a gbẽnɔ kàkõa, ben à pèezi. À taa ò gurɔ swɛɛplaa, ben à à lè Giliada gusĩsĩdeen. ²⁴ Ben Luda bò à m̀zi gwāavĩ nanaa guu à bèné: N̄ làakari kɛ yā kè né o Yakubunɛzi à maaa kɛ à zaaa.

²⁵ Labā Yakubu bùra lè pɛena Giliada gusĩsĩdeen, ben à bùra kàe gwe kòn a gbẽnɔ se. ²⁶ Ben Labā gāa à bè Yakubunɛ: Bóyānzi n̄ òndõ kèmmɛ n̄ ma nénɔ sɛ n̄ tańyo lán zĩzɔnɔ bà? ²⁷ Bóyānzi n̄ òndõ kèmmɛ n̄ wure kpāi néé lé zamaro, lè ma gaa zenne kòn ponnakenao kòn lèsinao kòn gágāo kòn mɔrɔ. ²⁸ Néé tó ma lé zà ma nénɔ kòn ma dionɔaro. N̄ yónkɔyā kè. ²⁹ Ma gbāaa kà mà yā zaaa kɛare, ben n̄ de Luda yā òmmɛ gwāavĩ à bè mà làakari kɛ yā kè mé onnɛzi à maaa kɛ à zaaa. ³⁰ Néé taa sa, kè néé n̄ de bɛ bɛgɛ kɛ yānzi. À kè dia n̄ ma tãanɔ sɛ kpāii? ³¹ Yakubu wèàlā à bè: Ma vía kè mée daa né n̄ nénɔ símamɛ. ³² Gbẽ kè n̄ n̄ tãanɔ è à kiia, wà à dɛ. N̄ ma póno gwagwa wa gbẽnɔ wáa. Tó n̄ n̄ pò è, n̄ sɛ. Yakubu s̄ dõ kè Raseli Labā pò sɛ kpāiro. ³³ Labā gè Yakubu bisa kutaan à gè Lea kutaan à gè nɔgbẽ zĩkeri ḡon plaaa pìnɔ kutaan èe pòke ero. Kè à bò Lea kutaan, à gè Raseli kutaan. ³⁴ Raseli tãa pìnɔ sɛ à ùtɛ lakumi gàari guumɛ, ben à vèéa. Labā à kuta guu gwàgwa píngi, èe pòke ero. ³⁵ Raseli bè a denɛ: Baa, n̄ton pò fẽmaziro, zaake mée e mà fɛero kè má ɔ kùna yānzi. Lɛmmɛ Labā a tãanɔ wètɛ lɛ èe ero.

³⁶ Ben Yakubu pɔ fɛ̀ à léfɔtɔɔ kà Labāzi à bè: Bó dân má kè? Bɔ durunn má kè ben n pɛemazi wāawāa lán kè bà? ³⁷ Kè n ma pónɔ gwàgwa píngi, n n be pónɔ è gwe? N bɔɔ gupuraaa ma gbɛnɔ kɔn n gbɛnɔ wáa, aɔ yā nnaa kpá gbɛ kè a yā nnaaa. ³⁸ Ma ke n be wɛ̀ baro. N sãanɔ kɔn n blɛnɔ e nò bɔɛro, mɛɛ n sãa ke sóro. ³⁹ Mɛɛ sunne kɔn pɔ kè nòbɔ pásĩnɔ kù keoro, mɛɛ à fĩa bonne ma zĩndame. Nɛɛ pɔ kè wà à kpáì ò gwāavĩ ke fãantɛ fĩa lama. ⁴⁰ Ɔfãntɛ è ma lɛ fãantɛ, ãa è ma de gwāavĩ, mɛɛ itɛ ke. ⁴¹ Len ma ke n be lɛ ai wɛ̀ baro. Wɛ̀ gɛro dosai ma zĩi kɛnnɛ n nɛnɔgbɛ gɔɔn plaaanɔ yānzĩ. Ma wɛ̀ swɛɛdoo kè n kpàsa yā musu. N ma láada liɛ gɛn kuri. ⁴² Tó èe ke ma dezi Ibraĩ Luda kè ma de Isaaku à vĩa vĩa zèmao baasiro, lɛ n ma gbarɛ ɔkɔri. Luda zĩi kè má kè kɔn nawɛao è, ben à kpákɛnzi gĩa gwāavĩ.

⁴³ Ben Labā wɛ̀ Yakubula: Nɔgbɛ kèkiinɔ sɔ ma nɛnɔmɛ. Né kèkiinɔ sɔ ma dionɔmɛ. Pókādee kèkiinɔ sɔ ma pókādeenɔmɛ. Pɔ kè n è kè píngi ma pómɛ. Bón mé ke ma nɛnɔgbɛnɔ kɔn né kè aɔɔ ònɔnɛ gbàa? ⁴⁴ N tó wà ledolɛ ke àgɔ de sèeda ũ wa dagura. ⁴⁵ Ben Yakubu gbɛ sɛ̀ à pɛɛ yā pì dɔngupɔ ũ. ⁴⁶ À bè a gbɛnɔnɛ aɔ gbɛnɔ sɛɛ, ben aɔɔ sɛɛ aɔɔ didikɔa, ben aɔ pɔ blɛ à saɛ. ⁴⁷ Ben Labā tó kpà gbèdidikɔana pìnɛ Yega Saaduta. Yakubu tó kpànɛ Galɛɛdi. ⁴⁸ Labā bè: Gbèdidikɔana kèkiin sèeda ũ wa dagura gbàa. Bee yānzĩ wà tó kpànɛ Galɛɛdi. ⁴⁹ Wɛ̀ be dɔ Mizipa, zaake Labā bè: Dii wa dākpa wa kɛkɔana gɛra lɛ wàton zakɔnlo yānzĩ. ⁵⁰ Tó n ãa dà ma nɛnɔgbɛnɔa ke tó n nɔ pāndenɔ sɛ̀ dɔ, baa tó wà kú kɔ kiiaro, ògɔ dɔ sãnsãn kè Ludan wa yā pì sèedadee ũ. ⁵¹ Ben Labā bènɛ dɔ: N gbèdidikɔana kèkii gwa kɔn gbɛ kè má pɛɛ wa dagurao. ⁵² Eégɔ de sèeda ũ kè mé vĩala mà mó mà à zaaa kɛnnɛro, mpi sɔ né vĩala n mó n à zaaa kɛnnɛro. ⁵³ Ibraĩ kɔn Naoo kɔn n deo Ludan wa yākpækɛri ũ.

Ben Yakubu sì kɔn Luda kè a de Isaaku à vĩa vĩa tóo. ⁵⁴ À saa ò gusĩsĩdeen gwe, ben à a gbɛnɔ sìsì aɔ pɔ ble. Kè aɔ pɔ blɛ, ben aɔ ò gwe. ⁵⁵ Labā fɛɛ kɔngɔ idɛ'idɛ, à lé zà a dionɔa kɔn a nɛnɔ à sa maaa ònnɛ, ben à liara à tà a be.

32

Yakubu gbɛnɔ zĩna Isaua

¹ Yakubu dà zén, ben Luda malaikanɔ dààlɛ. ² Kè à n é, à bè: Luda bùran kè. Ben à tó kpà guu pìnɛ Manaimu. ³ À zĩrinɔ zĩ a aɛ a vĩa Isaua Sei bùsu kè wɛ̀ be dɔ ɛdɔmu bùsun. ⁴ À bè a zĩrinɔnɛ: À gá à o ma dii Isaunɛ à zòbleri Yakubu gurɔ plaa kè Labā be èe suu sa. ⁵ À onɛ má zùnɔ vĩa kɔn zaakinɔ kɔn sãanɔ kɔn blɛnɔ kɔn gɔgbɛ zĩkɛrinɔ kɔn nɔgbɛ zĩkɛrinɔ. Mámbe ma a zĩ à onɛ lɛ ma à pɔnnaa e.

⁶ Kè zĩrinɔ èara wà sù Yakubu kiia, aɔ bè: Wa gaa n vĩa kiia, èe mó à danlɛ kɔn gɔɔn wàa plaaanɔ. ⁷ Vĩa Yakubu kù èe bídi kɛɛ maamaa, ben à gbɛ kè aɔ kúonɔ kpàate leo plaa kɔn sãanɔ kɔn blɛnɔ kɔn zùnɔ kɔn lakuminɔ à bè: ⁸ Tó Isau mò à sì à leo dooa, à leo doo kè gɔ é bɔ. ⁹ Ben à adua kè à bè: Dii, ma dezi Ibraĩ kɔn ma de Isaakuo Luda, n òmɛ mà su ma bùsun ma danɛnɔ kiia, né aubarika damagu. ¹⁰ N gbɛkɛ kɔn náanɛ yāo kɛmɛ maamaa ma bèe káro. Gurɔ kè ma bikũ Yodaa, gò bé à na ma ɔzĩ ado. Tia sa ma su kɔn auziki leo plaaa kɛnɔ. ¹¹ Ma wɛɛ kɛmma n ma sí ma vĩa, zaake mɛɛ vĩa kɛnɛ kè eé sí wa té à nɔgbɛnɔ kɔn nɛnɔ dɛdɛ yānzĩ. ¹² Mpi sɔ, n bè né aubarika damagu né ma borii kaara lán ísialea bùsu'aatɛ bà wɛɛ fɔ wà n naroro n pari yānzĩ.

¹³ Gwen Yakubu òn. Pɔ kè à plèplɛ à a vĩa gbaanɔn yɛ: ¹⁴ Blèda mèn wàa do, à kofii mèn baro, sãda mèn wàa do, à karo mèn baro, ¹⁵ lakumida mèn baaakuri kɔn n né bɔrɔnɔ, zùda mèn baplaa, à sware mèn kuri, zaakida mèn baro, à kyà

34

Sekemu kusina Dinaa

¹ Lea nénɔgbɛ Dina kɛ à ì kɔn Yakubuo bò à wée kpáe bùsu pì nɔgbɛnɔzi. ² Kɛ bùsu pì kɪ Amɔ né Sekemu, Ivi borii à è, à à sè gbãaao, ben à dàeɔ. ³ À pɔɔ dɔ nɔkparɛ pìlɔ à yezi, ben à yã nnannaa ònɛ. ⁴ Ben Sekemu bè a denɛ: N nénɔkparɛ beee wɛtɛmɛ mà sɛ. ⁵ Kɛ Yakubu mà wà a nénɔgbɛ kpɛ bò, à nénɔ kú sɛn kɔn à pókãdeenɔ, ben à yɛtɛ ai aɔ sù. ⁶ Ben Sekemu de Amɔ gàa à Yakubu le à yã pì onɛ. ⁷ Kɛ Yakubu nénɔ bò sɛn wà sù, ben aɔ yã pì mà gɔɔ. Aɔ nòsɛ yàka aɔ pò fɛ maamaa, kɛ Sekemu wíyã kɛ Isarailinɔnɛ yãnzɪ, à dàɛ kɔn Yakubu nénɔgbɛo à yã kɛ de wà kɛroo kɛ. ⁸ Ben Amɔ bènnɛ: Ma né Sekemu pɔɔ dɔ a nénɔgbɛa. A yã nna. À à kpáa nɔɔ ũ. ⁹ Wà lɛdole kɛ wàgɔ wa nénɔgbɛnɔ kpásãakɔa. ¹⁰ Àgɔ kúwao, wa bùsu kuu a pò ũmɛ. À vɛɛn àgɔ laa taan àgɔ tɔɔtɛ vɛ. ¹¹ Ben Sekemu ò Dina de kɔn à dàgɔnɔnɛ à bè: À tó mà a pɔnnaa e. Pó kɛ a be mà kpáawa mé kpá. ¹² À anzureblebɔ lɛ damɛ bíta kɔn gbaanɔ paripari. Pó kɛ á ò mé kpá. À nénɔkparɛ pì kpáma nɔɔ ũ.

¹³ Ben Yakubu nénɔ wɛ Sekemu kɔn à de Amɔla kɔn mɔnafikio kɛ Sekemu nɛ dàre kpɛ bò yãnzɪ. ¹⁴ Aɔ bènnɛ: Wé fɔ wà beee kɛro, wé fɔ wà wa dàre kpá gɛfɔɔdeearo, zaake wíyãmɛ wa kiia. ¹⁵ Wé we a yãziro, sɛto à gɔ lán wapinɔ bà a gɔgbɛnɔ bangu kɛ nɛ pínɡi. ¹⁶ Tó a bangu kɛ, wé wa nénɔ kpásãawa wé a nénɔ sɛ nɔɔ ũ. Wégɔ kúao, wé gɔ bori dɔnkɔnɔ ũ. ¹⁷ Mɔde tó ée we wa yãziro, tó ée bangu kɛro, wé wa dàre sɛ wà táomɛ. ¹⁸ Yã pì kɛ Amɔ kɔn a né Sekemuonɛ nna. ¹⁹ Gɔkparɛ pì yã pì gɔgɔ kpakpaa kɛ Yakubu nénɔgbɛ yã kànɛ yãnzɪ. À bèɛ vɛ dɛrɪla a de bɛdeenɔ tɛ.

²⁰ Amɔ kɔn a né Sekemuo gàa nɛ wɛtɛ bɪlɛa, ben aɔ yã ò kɔn wɛtɛdeenɔ wà bè: ²¹ Gbɛ pinɔ yãke vɪwaoro. Wà tó aɔgɔ kú wa bùsun aɔgɔ laa taa, zaake bùsu pì yàasa ée mɔwa. Wé nɛ nénɔgbɛnɔ sɛ wé wa nénɔ kpámma. ²² Gbɛ pinɔ sɔ é we wàgɔ kúwao lɛ wà gɔ bori dɔnkɔ ũro, sɛto èe kɛ wa gɔgbɛ pínɡi bangu kɛ lán nɛ bà baasiro. ²³ Aɔ pókãdeenɔ kɔn nɛ auzikinɔ kɔn nɛ zùnɔ pínɡi é gɔ wa pò ũroo? Wà weñnɛ lɛ aɔgɔ kúwao. ²⁴ Wɛtɛ pì deenɔ Amɔ kɔn a né Sekemuo yã mà, ben aɔ gɔgbɛnɔ bangu kɛ nɛ pínɡi.

²⁵ À gurɔ aagɔdee zɪ, kɛ aɔ kú kɔn wãwãao aɔ kú kɔn yãke laasuuoro, Yakubu né gɔn plaaanɔ Simɛn kɔn Levio, Dina vɪlɔnɔ, aɔ baade a fɛɛdaa sɛ aɔ sɪ wɛtɛ aɔ gɔgbɛnɔ dɛdɛ nɛ pínɡi. ²⁶ Aɔ Amɔ kɔn a né Sekemuo dɛdɛ, ben aɔ Dina sɛ aɔ bòo Sekemu kpén aɔ tào. ²⁷ Wɛtɛdeenɔ dɛdɛna gɛra Yakubu nénɔ mò wà wɛtɛ pónɔ nàkɔa kɛ wà wí dà nɛ dàrea yãnzɪ. ²⁸ Aɔ nɛ sãanɔ kɔn nɛ blènɔ sɛɛ kɔn nɛ zùnɔ kɔn nɛ zaakinɔ, pò kɛ aɔ kú wɛtɛ guunɔ kɔn pò kɛ aɔ kú nɛ buraanɔ pínɡi. ²⁹ Aɔ nɛ auzikinɔ sɛɛ pínɡi kɔn nɛ nénɔ kɔn nɛ nɔgbɛnɔ kɔn pò kɛ kú nɛ bɛɛnɔ pínɡi.

³⁰ Ben Yakubu bè Simɛnɔnɛ kɔn Levio: A sumɛ yã zaaao. Kanaanɔ kɔn Perizinɔ kɔn bùsu kɛkii bori pãndenɔ égɔ ye ma kãziro. Lán wá pariɔ nà, tó aɔ lìgawazi, tó aɔ sɪwagu, aɛ ma de kɔn ma boriinɔ pínɡimɛ. ³¹ Ben aɔ wèlɔ wà bè: Kɛ à wa dàre dɛ kaarua ũ, beee maan gweó?

35

Luda aubarikadana Yakubun Beteli

¹ Luda bè Yakubunɛ: N fɛɛ nɛ tá Beteli nɛ vɛɛ gwe. Nɛ ma gbãgbákii bo gwe, zaake ma bɔ ma mɔnzɪ gwe gurɔ kɛ nɛɛ bàa lɛɛ n vɪlɛnɛ. ² Ben Yakubu bè a bɛdeenɔnɛ kɔn gbɛ kɛ aɔ kúonɔ nɛ pínɡi: À bori zɪtɔnɔ tãa kɛ á vɪlɔnɔ kwɛɛ à zú o à a pókãsaanɔ lendee kpá. ³ Wé fɛɛ wà tá Beteli. Mé Luda gbãgbákii bo gwe,

zaake à dòmale ma nawēakegurɔ, ègɔ kúmao guu kè ma gaan píngi. ⁴ Ben aɔ bori zítɔnɔ tãa kè aɔ vĩnɔ kpàa kɔn swãĩ kè aɔ dananɔ, ben à pɔ pìnɔ vĩi gbíí lí gbáru Sɛkɛmu sae. ⁵ Kè Yakubu kɔn a nénɔ dà zén, Luda a tò vĩa wétɛ kè kú n saenɔ deenɔ kù maamaa, ben aɔ gbēkee e pééńziro. ⁶ Ben Yakubu kɔn gbē kè aɔ kúonɔ n píngi kà Luzu kè wè be tia Beteli, Kanaa búsun. ⁷ À sa'okii bò gwe, ben à tɔ kpà guu pìnɛ Beteli Luda, zaake gwen Luda bò à mòzin gurɔ kè èe bàa sii a vĩinɛ. ⁸ Debora kè de Rebeka gwàri ũ yãa gà gwe, ben wà à vĩi gbíí lí gbáru Beteli sae. Ben wà tɔ kpànɛ Ɔɔɔlizi.

⁹ Luda bò à mò Yakubuzi dɔ à suna kɔn Mesopotamiao gbera, à aubarika dàn ¹⁰ à bè: N tón Yakubu, mɔde weé benne Yakubu dɔro, sé Isaraili. Lemɛ à tɔ kpànɛ Isaraili lɛ. ¹¹ Luda bènɛ dɔ: Luda Gbāapingiden ma ũ. Àgɔ né ii àgɔ kaara. Borii é bɔ n kiia kɔn bori pariinɔ dɔ, n bori kenɔ ègɔ de kínanɔ ũ. ¹² Mé búsú kè má kpà Ibraĩ kɔn Isaakuoa kpámma kɔn n boriinɔ n gaa gbera. ¹³ Ben Luda fɛɛ à bò guu kè à yã ònen. ¹⁴ Yakubu gbè pèe guu kè Luda yã ònen dɔngupɔ ũ. À í tɔa à nɔsi kù. ¹⁵ Ben Yakubu tɔ kpà guu kè Luda yã ònen pìnɛ Beteli.

Raseli kɔn Isaakuo gaa

¹⁶ Ben aɔ fɛɛ Beteli wà dà zén. Kè aɔ kà kĩi kɔn Eflatao, Raseli né'igurɔ kà, ben né'ii kèa zĩ'ũ. ¹⁷ Né'iwāwāa à kù gbāa, ben nésɛɛri bènɛ: Nton vĩa kero, n négɔgbē ì dɔ. ¹⁸ Raseli gbāa vĩ dɔro èe gaa, ben à tɔ kpà a né pìnɛ Benoni, ben à de tɔ kpànɛ Beyāmi. ¹⁹ Kè Raseli gà, wà à vĩi Eflata kè wè be tia Betɛlemu zén. ²⁰ Yakubu gbè dɔngupɔ pèe à miraa. Raseli mira gbè pì kú gwe ai kɔn a gbāao. ²¹ Isaraili èara à dà zén, ben à bùra kàe sādārinɔ gugwagba aɛ. ²² Gurɔ kè à kú búsú pìn Rubeni gà à dàe kɔn Bilao, Yakubu nɔ yìgisai, ben Yakubu yã pì mà.

Yakubu négɔgbēnɔ ì mèn kuri awɛɛplaa. ²³ Lea négɔgbēnɔn yè: Yakubu daudu Rubeni, Simɔ, Levi, Yuda, Isaka kɔn Zɛbulunio. ²⁴ Raseli nénɔn Yusufu kɔn Beyāmio ũ. ²⁵ Raseli zĩkɛri Bila nénɔn Dani kɔn Nafatalio ũ. ²⁶ Lea zĩkɛri Zilipa nénɔn Gada kɔn Asao ũ. Négɔgbē kè wà n í kɔn Yakubuo Mesopotamianɔn gwe.

²⁷ Ben Yakubu kà a de Isaaku kiia Mamare. À kú Kiriataba kè wè be tia Eblonu sae, guu kè Ibraĩ kɔn Isaakuo vɛɛn. ²⁸ Isaaku kà wè bakendo ²⁹ à zi kù kótokoto, ben à gà à kà a gbēnɔla, ben à nénɔ Isau kɔn Yakubuo à vĩi.

36

Isau boriinɔ

¹ Isau kè wè benɛ dɔ Edomu boriinɔ yān yè. ² Isau Kanaa nɔgbēnɔ sè, Iti bori Elni né Ada kɔn Ivi bori Ana né Ɔolibama, Zibɛɔ dioo. ³ À Sumaila né Basema, Nɛbayo dàre sè dɔ. ⁴ Ada Elifaza ò, ben Basema Ruɛli ì. ⁵ Ɔolibama Yeusu kɔn Yalamuo kɔn Korao ì. Isau négɔgbē kè wà n í Kanaa búsunɔn gwe.

⁶ Isau a nɔnɔ sèe kɔn a négɔgbēnɔ kɔn a nénɔgbēnɔ kɔn a bɛdeenɔ n píngi kɔn a pókādeenɔ kɔn a auziki kè à è Kanaa búsunɔ píngi, ben à gà Sei búsun à zã kù kɔn a dāaro Yakubuo, ⁷ zaake aɔ auziki bíta bé à tò aɛ fĩ wàgɔ kú kōoro. Búsú kè aɔ kún e móm̃maro, kè aɔ pónɔo pari yānzi. ⁸ Isau vɛɛ Sei gusĩsĩdeen kè wè be tia Edomu.

⁹ Isau kè de Edomunɔ dezi káaku ũ boriinɔn yè. ¹⁰ Isau négɔgbēnɔ tón yè: Ada né Elifaza kɔn Basema né Ruɛlio. ¹¹ Elifaza négɔgbēnɔn Temana, Oma, Zefo, Gatamu kɔn Kenazio ũ. ¹² Elifaza nɔ yìgisain Timina ũ. Àmbe à Amaleki ò. Isau nɔ Ada dionɔn gwe.

¹³ Rueli négōgbēnōn yè: Naata, Zera, Sama kōn Mizao. Isau nō Basema dionōn gwe.

¹⁴ Isau nō Ana né Ɔolibama, Zibēō dioo négōgbēnōn yè: Yeusu, Yalamu kōn Korao.

¹⁵ Isau bori kīnanōn yè: Isau daudu Elifaza bori kīnanōn Temana, Omaa, Zefo, Kenazi, ¹⁶ Kora, Gatamu kōn Amalekio ũ. Elifaza bori kīnanō, Ada dionōn gwe. Aōō kú Edōmunō būsun.

¹⁷ Isau né Rueli bori kīnanōn yè: Naata, Zera, Sama kōn Mizao. Rueli bori kīnanō, Basema dionōn gwe. Aōō kú Edōmunō būsun.

¹⁸ Isau nō Ɔolibama bori kīnanōn yè: Yeusu, Yalamu kōn Korao. Ana né Ɔolibama dionōn gwe. ¹⁹ Isau kè wè bene dō Edōmu négōgbēnōn gwe, à bori kīnanōn gwe.

Sei boriino

²⁰ Sei, Ori borii kè kú Edōmunō būsun zaa káaku négōgbēnōn yè: Lotana, Sobala, Zibēō, Ana, ²¹ Disō, Eza kōn Disāo. ²² Lotana négōgbēnōn yè: Ori kōn Omamuo. Lotana dāren Timina ũ. ²³ Sobala négōgbēnōn yè: Alavā, Manaa, Ebalā, Sefo kōn Onamuo. ²⁴ Zibēō négōgbēnōn yè: Aya kōn Anao. Ana pì bé à bō bia wāaa zaa gbāan gurōō kè èe a de zaakinō dāa. ²⁵ Ana négōgbēn Disō ũ, à nēnōgbē sō Ɔolibama. ²⁶ Disō négōgbēnōn yè: Emedā, Esebā, Itirana kōn Keranao. ²⁷ Eza négōgbēnōn yè: Bilana, Zavā kōn Akanao. ²⁸ Disā négōgbēnōn yè: Uzu kōn Aranao.

²⁹ Ori bori kīnanōn yè: Lotana, Sobala, Zibēō, Ana, ³⁰ Disō, Eza kōn Disāo. Ori bori kīnanō kōn ní borii kè aōō kú Sei būsunnōn gwe.

³¹ Kína kè aō kú blè Edōmunō būsun Isarailino kīnanō āanōn yè. ³² Bēō né Bela, Dinaba gbē bé à kú blè Edōmu káaku. ³³ Kè à gà, ben Zera né Yobabu, Bōzōra gbē kú blè à gēē ũ. ³⁴ Kè à gà, ben Temana būsū gbē Usamu kú blè à gēē ũ. ³⁵ Kè à gà, ben Bedada né Adada, Avi gbē kú blè à gēē ũ. Àmbe à zì blè Midiānōa Mōabuno būsun. ³⁶ Kè à gà, ben Masareka gbē Samala kú blè à gēē ũ. ³⁷ Kè à gà, ben Reobo kè kú Yuflatī sae gbē Saulu kú blè à gēē ũ. ³⁸ Kè à gà, ben Akabo né Baali Ana kú blè à gēē ũ. ³⁹ Kè à gà, ben Pau gbē Adada kú blè à gēē ũ. À nōō tón Metabeli, Matarēdi nēme, Mezaba dio.

⁴⁰ Isau bori kīnanō tón yè kōn ní būsuno: Timina, Alava, Yete, ⁴¹ Ɔolibama, Ela, Pino, ⁴² Kenazi, Temana, Mibiza, ⁴³ Magadieli kōn Iramuo. Edōmunō kīnanōn gwe wéte kōn wéteo būsū kè aō vèēn. Isau kè de Edōmunō dezi ũu boriinōn gwe.

37

Yusufu nana'ona

¹ Yakubu kú Kanaa būsun guu kè a de vèēn. ² Yakubu boriino yān yè. Yusufu né gōkpareme. À wè gēro awēēplaadee guu kè èe sāano dāa kōn a vīino, à de nōōnō Bila kōn Zilipao nēnō, ben à dà zaaa kè aōō kè kōmōto kè a denē. ³ Isaraili ye Yusufuzi de a né kpaaanōla kè à à i a zikū guu yānzi, ben à utagyaba zōnē. ⁴ Kè à vīino è ní dee ye Yusufuzi deñla, ben aō zàn aōē we wà yā nnaa ooro.

⁵ Yusufu nanaa ò, ben à tōkè a vīinōne, ben aō èara wà zàn de zi pōla. ⁶ À bèñne: À nanaa kè má ò ma. ⁷ Má è wée ése yiyii bura, ben ma ése bakaa fēē à zè. A pōnō lìgazi, ben aō nàēne. ⁸ Ben à vīino bèñne: Né kú blewan yó? Né gbāaa blewan yó? Ben aō èara wà zàn de yā pōla nanaa kè à ò pì yānzi.

⁹ Yusufu èara à nanaa ò dō, ben à tōkè a vīinōne à bè: Ma èara ma nanaa ò dō. Má è ɔfāntē kōn mōvurao kōn sōsōne mēn kuri awēēdoonōō e naēeme. ¹⁰ À nanaa pì tōkè a denē dō, ben à de pàtaa à bè: Nana kpree takan ní ò lēē? Mapi

kɔn n dao kɔn n vɛɛnɔ, wé mó wà kúe n aen yó? ¹¹ À vɛɛnɔ nòsɛgɔaanɔ kpào. À de sɔ nanaa pì yā kūna a nòsɛ guu.

¹² À vɛɛnɔ gaa n de sãanɔ dā Sɛkɛmu. ¹³ Ben Isaraili bè Yusufunɛ: N vɛɛnɔ e sãa dāa Sɛkɛmu. Mé n zī n kiia. À wèàla à bè: Ma yāa. ¹⁴ Ben à bènɛ: N gá n n vɛɛnɔ gwa kɔn sãanɔ, tó aɔ aafia. N ɛara n sumɛ kɔn aɔ baaruɔ. Ben à à gbàɛ, à bɔ ɛblɔnu guzuren à gaa Sɛkɛmu. ¹⁵ Èe likɔaa zɔ sɛn, ben gɔgbɛ ke dààlɛ à à là: Bón nɛɛ wɛtɛɛ? ¹⁶ À wèàla à bè: Mɛɛ ma vɛɛnɔ wɛtɛɛmɛ. Tó n n sādākii dɔ, n omɛ. ¹⁷ Gɔgbɛ pì bè: Kè aɔ bɔ gura kè, má mà aɔ bè wèe gaa Dotāmɛ. Ben Yusufu pèɛnzi à n lé Dotā.

¹⁸ Kè aɔ à è kãaa, ai àgɔ gá ká n kiia, aɔ lé kpàkɔsɔzi wà bè wà à dɛ. ¹⁹ Aɔ bèkɔnɛ: À gwa, nana'ori e mɔɔ kãaa. ²⁰ À tó wà à dɛ wà à zu lògɔ kènɔ doke guu, wé be nòbɔ pāsī bé à à dɛ à sò. Èndɛ wé e lán à nanaanɔ é mɛ dɛ nà. ²¹ Kè Rubɛni yā pì mà, à yezi à à mɛ sí, ben à bè: Wàton à dɛro, ²² àton aru bɔaro. À à zu lògɔ kèkiin gbáan kè. Àton à dɛro. Rubɛni ònɛ lɛ, kè à yezi à à mɛ sí à à kpá a dea yānzimɛ. ²³ Kè Yusufu kà a vɛɛnɔ kiia, aɔ à uta bɔ, à utagyaba maaa pì. ²⁴ Ben aɔ à sɛ wà à zù lògɔ pìn. Lògɔ pì da korimɛ à í vīro. ²⁵ Ben aɔ vɛɛ wèe pɔ blee. Kè aɔ wèe sɛ, aɔ Sumaila bori laatarinɔ è, aɔ bɔ Giliada bùsun aɔɛ gaa Igipiti. Aɔ lakuminɔɔ dò pónɔ kɔn lí'ɔ ɛzɛo kɔn lí'ɔ gū nnannaao sɛna. ²⁶ Ben Yuda bè a gbɛnɔnɛ: Tó wa wa dāaro dɛ, ben wa à gè ùtɛ, bó àren wé ee? ²⁷ À tó wà à yā Sumaila borii pìnɔa. Wàton à dɛro, wa dāaronloo? Wa aru dɔnkɔmɛ. Ben à gbɛnɔ à yā mà. ²⁸ Kè Midiā laatarinɔ pìnɔ e mɔɔ gɛ zéla, ben aɔ Yusufu gá wà bɔ lògɔn, aɔ à yā Sumaila borii pìnɔa kondogi baro, ben wà tào Igipiti.

²⁹ Kè Rubɛni mò lògɔ pì kiia, èe Yusufu e gwe dɔro, ben à a pókāsāanɔ gà à kèkɛ, ³⁰ ben à gaa a dāaronɔ kiia à bè: Né pì kú gwe dɔro. Mé gá má kɔn beeeo? ³¹ Aɔ blèkofii kú wà dɛ, ben aɔ Yusufu uta pì sɛ wà màɛ à aru guu. ³² Ben aɔ à utagyaba pì sɛ wà gāao n denɛ aɔ bè: Pó kè wá èn yè. N né utan yó, ke à pónlo? ³³ À dɔ, ben à bè: Ma né utamɛ, nòbɔ pāsī bé à à sò. Wāiyoo, wà ma né Yusufu kāsākāsākɔmɛ. ³⁴ Ben à a utadaa gà à kè à pókāsāa sɛ à dà, ben à a né pì sósobi kè gikɛna. ³⁵ À nɛgɔgbɛnɔ kɔn à nɛnɔgbɛnɔ mò à làakari kpáɛnɛ n pínɡi, mɔde à gí a làakari kpáɛzi à bè: Mégɔ ma né pì gè ɔɔ dɔɔmɛ ai mà gá táo à kiia gèwāan. Ben èe sósobi ɔɔ dɔɔ a né pì yā musu.

³⁶ Midiā pìnɔ sɔ Yusufu yā Pɔtifaa Igipiti. Fili'auna ìba kemɛ, àmbe à dogarinɔ gbɛnsi ũ.

38

Yuda kɔn Tamao

¹ Zī beee a Yuda bɔ a gbɛnɔ kiia à gaa à vɛɛ Adulamu gbɛ kè wè benɛ Ira bɛ. ² Gwen à dàkɔrɛ kɔn Kanaa bùsu gbɛ kè wè benɛ Sua nɛnɔgbɛo, ben à à sɛ nɔɔ ũ. ³ À nò sɛ à né i gɔgbɛ ũ, ben à tó kpànɛ ɛɛ. ⁴ À ɛara à nò sɛ dɔ à nɛgɔgbɛ i, ben à tó kpànɛ Ona. ⁵ À ɛara à nɛgɔgbɛ i dɔ, ben à tó kpànɛ Sela. Gurɔ kè à né pì i, à kú Kezibimɛ.

⁶ Ben Yuda nɔgbɛ kè wè benɛ Tama sɛ a daudu ɛɛnɛ. ⁷ ɛɛ kè Diinɛ zaa, ben à à dɛ. ⁸ Ben Yuda bè Onanɛ: N n vɛɛ gyaanɔ sɛ n borii kɛ n vɛɛnɛ, lán wè ke nà. ⁹ Kè Ona dɔ kè né kè é i kɔn a vɛɛ gyaanɔɔ ɛgɔ dɛ a borii ũro, tó à dàɛo ben à yezi a zīnda e, è à gɔgbɛ pɔ kwéemɛ, lɛ àton borii kɛ a vɛɛnɛro yānzɛ. ¹⁰ Yā kè èe kɛɛ pì kè Diinɛ zaa, ben à à dɛ dɔ. ¹¹ Ben Yuda bè a né gyaanɔ Tamane: N gá nɔgɔ gyaanɔ blee n de bɛ ai ma né Sela ìsi kú. Zaakɛ èe daa Sela é ga lán a vɛɛnɔ bàme. Ben Tama gaa à vɛɛ a de bɛ.

¹² Kè à gurɔɔ gi kè, ben Yuda naɔ gaa. Kè à nɔsɛ kpàɛ, à dà zén èe gaa a sākākēerino kiia Timina kɔn a gbēnna Irao. ¹³ Ben wà à baaru kpà Tamane wà bè: N zā de e gaa Timina a sãano kã kēɛ. ¹⁴ Ben à a gyaanɔbleponɔ bɔ à pɔdangān sè à kù a uua, ben à gaa à vɛɛ Enaimu bīilea Timina zén. Zaake à è Sela bíta kù, wèè à kpáa nɔɔ ũro. ¹⁵ Kè Yuda à è, ben à à diɛ kaarua ũ kè à pɔ kù a uua yānzi. ¹⁶ Ben à sɔzi zé saɛ à bè: N tó mà daɛnyo. Èe à dɔ a né gyaanɔ ũro. Ben nɔgbɛ pì bè: Tó n daɛmao, bɔn né kpámaa? ¹⁷ À wèàla à bè: Mé ma kpàsa blène mèn doo kpāsanne. Ben à bè: N tɔɔba dieme ai ngɔ gaa kpāsā. ¹⁸ Ben à à là à bè: Bɔ tɔɔban mé dienneɛ? A bè: N n sèedakebo kɔn a bɔo kɔn gò kè n kũnao kpáma. Ben à kpàa à dàɛo à nò dòn. ¹⁹ Ben nɔgbɛ pì fɛɛ à tà bɛ à a pɔdangān bɔ à a gyaanɔbleponɔ sè à dà. ²⁰ Yuda a gbēnna Adulamu gbɛ zĩ kɔn blèneo à tɔɔba boo nɔgbɛ pì kiia. Kè à kà, èe à ero. ²¹ Ben à gwedeeno lala à bè: Kaarua kè kú Enaimu zé saɛ kè yā kú máa? Aɔ wèàla wà bè: Kaarua kee kú kèro fá! ²² Ben à èara à tà, à bè Yudanɛ: Méɛ à ero. Gwedeeno bè wà kaarua ke dɔ gwe yā sero. ²³ Ben Yuda bè: Àgɔ pɔ pìnɔ kũna. Wé tó gbēno wa yāa dɔro. Ma n zĩ kɔn blè pì, néɛ à ero.

²⁴ Mɔ aagɔɔ gbera wà mò wà ò Yudanɛ wà bè: N né naɔ Tama kaarua kà, ben à nò sì a pāpākɛna pì guu. Yuda bè: À bɔo wà té sãa. ²⁵ Kè wèè bɔɔo bàazi, à lékpāsā kè a zā denɛ à bè: Gbɛ kè pɔ kèkiino vīi bé à nò dòmagu. N sèedakebo kɔn a bɔo kɔn gò kèkiio gwa, tó n à de dɔ. ²⁶ Yuda pɔ pìnɔ dɔ, ben à bè: Nɔgbɛ pì yā nna demala, zaake méɛ à kpá ma né Selaaro. Yuda e daɛo dɔro. ²⁷ Kè à kà né'ina, à mò à lè sikanɔ bé wà kú à gbɛɛ guu. ²⁸ Gurɔɔ kè èe né ii, aɔ gbēndoo ɔ bɔ, ben néseri wɔ tēaa dɔa à bè: Né kèkii bé à bɔ káaku. ²⁹ Kè né pì a ɔ sòkpa, ben né plaadee bɔ, ben nɔgbɛ pì bè: N bɔ bùime fá! Ben wà tó kpàne Perɛzi. ³⁰ Beee gbera kè à gbēndoo kè wà wɔ tēaa dɔ à ɔa bɔ, ben wà tó kpàne Zera.

39

Yusufu kɔn Pɔtifa naɔ

¹ Kè Sumaila boriino kà kɔn Yusufuo Igipiti, ben Igipiti gbɛ Pɔtifa à lùmma. Fili'auna ìba kemɛ, àmbɛ à dogarino gbēnsi ũ. ² Dii kú kɔn Yusufuo à à dàkɔre kɔn mìnnaao. À kú a dii Igipiti gbɛ pì bɛ. ³ Kè à dii pì è Dii kúo ègɔ à dakɔre kɔn saao yā kè èe kɛno guu pínɡi, ⁴ ben Yusufu à pɔnnaa è. Pɔtifa à diɛ a begwari ũ à pɔ kè à vīino nàne a ɔzĩ pínɡi. ⁵ Zaa gurɔɔ kè à à diɛ a begwari ũ, Dii aubarika dà à bɛen Yusufu yānzi. Dii aubarika dà pɔ kè de à pɔ ũunɔn pínɡi, bɛ pónɔ kɔn bura pónɔ mámmam. ⁶ Ben Pɔtifa a pɔ pínɡi nà Yusufune a ɔzĩ. À bà kú yākeoro, tó èe kɛ pɔblee baasiro. Yusufu sɔ né gɔ òwazime, ben à zena maa.

⁷ Zĩkea Yusufu nii gɛ a dii naɔgu, ben à bène: N daɛmao. ⁸ Ben à gi à bè: N gwa, ma dii bà kú yākeo ua kè guu dɔro, à pɔ kè à vīino nàne ma ɔzĩ pínɡi. ⁹ À gbāaa demala ua kè guuro, èe gime kɔn pòkeoro, sé mpi, kè n de à nɔ ũ yānzi. Mé fɔ mà yā zaa beee taka kɛ mà durun kɛ Ludanero. ¹⁰ Baa kè nɔgbɛ pì ègɔ oone baabɔre, èe we à dàɛoro, à yezi àgɔ kúo sero.

¹¹ Zĩkea kè Yusufu gɛ kpén a zĩi kɛ, à mò à lè ua zĩkeri kee kú kpé guuro. ¹² Ben nɔgbɛ pì à kù a utaa à bè: N daɛmao. Ben Yusufu a uta tònɛ gwe à bàa lè à bɔ bàazi. ¹³ Kè nɔgbɛ pì è a uta tòare à bàa lè à bɔ bàazi, ¹⁴ ben à ua zĩkerino sìsi à bène: À gwa, wà mòwe kɔn Eberuo, ben èe dɔkɛwao. À gèmazì à daɛmao, ben ma wii lè. ¹⁵ Kè à mà ma wiii dɔawa, ben à a uta tò kaena ma saɛ à bàa lè à bɔ bàazi. ¹⁶ Ben nɔgbɛ pì uta pì kàe a saɛ ai Yusufu dii sù, ¹⁷ ben à bène: Eberu zò kè n suowe dɔkèmao à gèmazì. ¹⁸ Kè ma wiii dɔa, ben à à uta tò kaena ma

sae à bàà lè à bò bàazi. ¹⁹ Kè nɔgbē pì yā pì ò a zāne à bè, lán n zò kème nán gwe, ben Yusufu dii pɔ fɛ maamaa. ²⁰ Ben à bè wà Yusufu kũ wà à da kpésiaan, guu kè kína pisinanɔ káen, ben à gurɔplaa kè gwe.

²¹ Baa kɔn beeeo Dii kúo à gběkee kène à tò à yā kà pisinanɔ dākparin. ²² Ben dākpari pì pisinanɔ nà Yusufune a ɔzĩ n pínɡi, wè yāke kè à sairo. ²³ Pisinanɔ dākpari pì bà ègɔ kú Yusufu yāoro, kè Dii kúo yānzi, ben ègɔ à daakɔre kɔn saao yā kè èe kèe guu pínɡi.

40

Yusufu pisinanɔ nana bɔkɔtena

¹ Beee gbera Igipiti kí Fili'auna wēkpaateri kɔn a buredikeriio taari kène. ² À pɔ fɛ a ìba gɔɔn plaaa pìnɔzi, à wēkpaateri kí kɔn à buredikeri kíó. ³ Ben à n ká kpésiaan a dogarinɔ gběnsi be, kpé kè wà Yusufu dàn. ⁴ Dogarinɔ gběnsi pì Yusufu diè àgɔ n gwaa, ben aɔ gurɔplaa kè kpé pìn gwe.

⁵ Gwāavĩ dɔnkɔa Igipiti kína wēkpaateri kɔn buredikeri pìo nanaa ò n gɔɔn plaaa n pínɡi, baade kɔn a pɔo kɔn a bɔkɔtenao. ⁶ Kè Yusufu mò n gwa kɔngɔ, à è aɔ uu sìsi. ⁷ Ben à n lá à bè: Bó yā bé à tò a uu sisina gbàa? ⁸ Aɔ wèàla wà bè: Nanaan wá ò, gběkee kú kè kè à à bɔkɔtena owero. Ben à bèné: Luda bé à nana bɔkɔtena vīroo? À a nanaa pìnɔ omè mà ma. ⁹ Ben wēkpaateri kí a pò òne à bè: Ma nanaa guu ma geepi lí è ma sae. ¹⁰ Geepi lí pì gá aagɔmè. À lá bò à vú kè à né ì à mà. ¹¹ Má Fili'auna togo kúna, ben ma geepi beè pìnɔ sè má fɛ à togo pì guu má kpàa. ¹² Yusufu bèné: Nanaa pì bɔkɔtenan yè. Lígá aagɔ pìnɔ né gurɔ aagɔmè. ¹³ Gurɔ aagɔ gbera Fili'auna é n mì sí. Eé éara à n da n zĩ guu, né éara ògɔ geepiwèe bɔɔne lán neègɔ kèe nà yā. ¹⁴ Tó yā bɔnyo nna, n tó ma yā gɔ dɔngu. N gběkee kème n ma yā o Fili'aunanè lè à ma bɔ kpésiaa kè guu. ¹⁵ Zaake wà ma kú kpái zaa Eberu bùsun, ben baa Igipiti kè mée yāke kè à kà wà ma da wèe kè guuro.

¹⁶ Kè buredikeri kí è Yusufu nanaa pì bɔkɔtena bò kɔn wēkpaaterio nna, ben à bèné: Ma nanaa guu sɔ má è má buredi sena gbíi aagɔ dikɔana. ¹⁷ Gbíi kè kú musu, buredi bori parii kè má kè Fili'aunanè ká à guu, ben bāanɔ e blee ma musu. ¹⁸ Yusufu bèné: À bɔkɔtenan yè. Gbíi aagɔ pìnɔ gurɔ aagɔmè. ¹⁹ Gurɔ aagɔ gbera Fili'auna é n mì zɔ à n logo lía, bāanɔ é n ble.

²⁰ À gurɔ aagɔdee sɔ Fili'auna igurɔ làa kɔkɔmè, ben à pɔblee kè a ìbanɔne. À wēkpaateri kí kɔn buredikeri kíó bɔe kpén a ìbanɔ wáa. ²¹ Ben à èara à wēkpaateri kí dà a zĩn à éara àgɔ í bɔare. ²² Ben à buredikeri kí lògo lía lán Yusufu n nanaanɔ bɔkɔtena òné nà. ²³ Yusufu yā e dɔ wēkpaaterikin dɔro, à yā sán.

41

Yusufu Fili'auna nana bɔkɔtena

¹ Wè plaa papana gbera Fili'auna nanaa ò, à è á zena Nili léa. ² À è zùda maa mèkpananɔ bɔe swaa pì wèen mèn swèeplaa aɔe sè blee tàfe guu. ³ Ben à zùda yāyāna wòzɔgɔwɔzɔgɔn è mèn swèeplaa dɔ. Aɔ bò swawèen wà tè à káakupɔnɔ kpèe aɔ zè n sae swa léa. ⁴ Ben zù yāyāna wòzɔgɔwɔzɔgɔ pìnɔ zù maa mèkpana pìnɔ mòmɔ, ben Fili'auna vù.

⁵ À èara à ii ò, ben à nanaa ò dɔ. À è ése sáko maa wéedee pía ése lí dɔnkɔa sáko swèeplaa. ⁶ Ben à ése sáko wée wodowodoo kè lou'i kèsámmanɔ è, à pía

ń gbera dɔ sáko swɛɛplaa. ⁷ Ben ése sáko wée wodowodoo pínɔ ése sáko maa wéedee pínɔ mòmɔ. Kè Fili'auna vù, à è nanaan á ò.

⁸ Kè guu dɔ, à kú bídi guu, ben à Igipiti mäsokerinɔ kɔn wéézɛrinɔ sisi ń pínɡi. À a nanaanɔ tškènnɛ, mɔde aɔ gběkee e fɔ à à bɔkɔtena òmɛro. ⁹ Ben wɛkpaateri kí fɛɛ à yā ò Fili'aunanɛ à bè: Taari kè má kè yāa dɔmagu gbāa. ¹⁰ Kí, n pɔ fɛɛ n zɔblerinɔzi yā, ben n ma da kpésiaan n dogarinɔ gběnsi bɛ lɛdo kɔn buredikɛrikio. ¹¹ Gwāavĩ dɔnkɔa wa nanaa ò, wa baade kɔn a pɔo kɔn à bɔkɔtena. ¹² Eberu gɔkparɛ kee kúwao gwe, n dogarinɔ gběnsi zòmɛ. Kè wa wa nanaanɔ tškènnɛ, ben à wa baade pɔ bɔkɔtena ònɛ. ¹³ Yā pínɔ kè lán à òwe nà. N ɛara n ma da ma zĩin, ben n buredikɛri kí pì lògo lía.

¹⁴ Ben Fili'auna gbě zĩ wà Yusufu sisi, ben wà gàa wà à bɔ wèen kpakpaa. À mì bò à a pókāsāanɔ liɛ, ben à gàa Fili'auna kiia. ¹⁵ Ben Fili'auna bènɛ: Ma nanaa ò, gběkee e fɔ à à bɔkɔtena òmɛro. Má mà wà bè tó wà ònnɛ, nɛɛ fɔ ń à bɔkɔtena ònnɛ. ¹⁶ Yusufu bènɛ: Èe kɛ māmbeero! Luda bé eé à bɔkɔtena onnɛ, kí. ¹⁷ Ben Fili'auna bènɛ: Ma nanaa guu má è má zɛna Nili léa. ¹⁸ Má è zùda maa mɛkpana mèn swɛɛplaaanɔ bɔɛ swawɛen aɔɛ sè blee tafe guu. ¹⁹ Ben ma zùda pāndenɔ è dɔ mèn swɛɛplaa aɔɔ yāyāna wòzɔgɔwɔzɔgɔ, mée zù yāyāna beee takanɔ e Igipiti kè zikiro. ²⁰ Ben zùda yāyāna wòzɔgɔwɔzɔgɔ pínɔ zù mɛkpana káakupɔ mèn swɛɛplaaa pínɔ mòmɔ. ²¹ Baa kè aɔ ń mómɔ, aɔ gò yāyāna lán yāa bāmɛ, gběke é dɔ kè aɔ ń mómɔ sero. Ben ma vu. ²² Nanaa guu dɔ má è, ése sáko maa wéede pía ése lí dɔnkɔa sáko swɛɛplaa. ²³ Ben má è ése sáko teee wée wodowodoo kè lou'i kèsāmmanɔ pía ń gbera dɔ sáko swɛɛplaa. ²⁴ Ben ése sáko wée wodowodoo pínɔ ése sáko wéedee pínɔ mòmɔ. Kè má ò mäsokerinɔnɛ, aɔ gběkee e fɔ à à bɔkɔtena òmɛro.

²⁵ Ben Yusufu bènɛ: Kí, nanaa kè ń ò pínɔ bɔkɔtena dɔnkɔmɛ. Luda yā kè à yezi à kɛɛ òdɔannɛmɛ, kí. ²⁶ Zù maa mèn swɛɛplaaa pínɔ né wè swɛɛplaamɛ. Ése sáko wéede sáko swɛɛplaaa pínɔ sɔ wè swɛɛplaamɛ. Nanaa pínɔ bɔkɔtena dɔnkɔmɛ. ²⁷ Zù yāyāna wòzɔgɔwɔzɔgɔ mèn swɛɛplaaa kè aɔ bɔɛ wà tɛ à káakupɔnɔ kpɛɛ pínɔ né wè swɛɛplaamɛ. Lemɛ ése sáko wée wodowodoo kè lou'i kèsāmma sáko swɛɛplaaa pínɔ dɛ lɛ dɔ. Beeenɔmɛ wè swɛɛplaaa kè dekaa é ká ũ. ²⁸ Lán má ònnɛ nà tia, kí, ma bè Ludaa e yā kè à yezi à kɛɛ òdɔannɛmɛ. ²⁹ Blɛwɛɛ éɡɔ di Igipiti gu pínɡia maamaa ai wè swɛɛplaa. ³⁰ Beee gbera dekaa é ká ai wè swɛɛplaa, kána gbāaa pì yā é sã Igipitinɔn. Dekaa pì é bɔsu pì dɛ. ³¹ Dekaa kè eé mó pì éɡɔ pásĩ maamaa, kána gbāaa pì yā é dɔ gběken dɔro. ³² Kí, kè gèn plaan n nanaa pì ò, kè Luda bé à diɛ yānzimɛ. Eé kɛ tiamɛ, à seka vĩro. ³³ Tia sa kí, ń wéézɛri ɔndɔdee wɛtɛ ń diɛ àɡɔ dɛ gbāadee ũ Igipiti. ³⁴ Kí, ń gběno diɛ gběnsinɔ ũ Igipiti aɔɡɔ blɛwɛɛ sɔɔrodee kaakɔa wè swɛɛplaaa kè blɛwɛɛ éɡɔ dín pì guu. ³⁵ Aɔé blɛɛ kakɔa wè maaa kè èe mɔɔnɔ guu wà blɛwɛɛ ká dɔnɔ guu wéte kɔn wéteo kɔn n tɔo, aɔéɡɔ dākpaa. ³⁶ Tó dekaa kè é kɛ wè swɛɛplaaa pì kà Igipiti, blɛɛ pì éɡɔ dɛ pɔ zikana ũ lɛ dekaa pì tón Igipitinɔ dɛdɛro yānzɪ.

Yusufu kíblena Igipiti

³⁷ Yā pì kè Fili'aunanɛ kɔn a ìbanɔ ń pínɡi, ³⁸ ben à bènnɛ: Gbě kèkii Luda Nini vĩ. Wé gběke e lán à bà dɔɔ? ³⁹ Ben à bè Yusufunɛ: Lán Ludaa tò ń yā beeenɔ dɔ pínɡi nà, wéézɛri ɔndɔdee kee kuu lán n bàro. ⁴⁰ Mbe néɡɔ dɛ ma ua gběnsi ũ, ma gběno éɡɔ mì siɛnnɛ ń pínɡi. Kpata bé é tó màɡɔ dɛnla ado. ⁴¹ Ben à ɛara à bènɛ: Néɡɔ gbāa vĩ Igipiti bɔsu gu pínɡia. ⁴² Ben à tanga sèedakebɔ bɔ a ɔnɛa à dà Yusufunɛ a ɔnɛa, à babagaa uta dānɛ à vura kāmbeɛ dānɛ a waaa. ⁴³ À

a sōgoro plaadee kpàa táa'obo ũ, ben gbě kè aṣo dṛne aenṛ ègṣ pataa: À kúe! À kúe! Leme Fili'auna tò Yusufu gbāa vī Iḡipiti bṛsun le. ⁴⁴ À bène dṛ: Mámbe Fili'auna, gběke é fṣ à yāke ke Iḡipiti kè n lé saero. ⁴⁵ À tṣ kpàne Zafena Panaa, ben à Eliṣṣṣli wéte sa'ori Potifera nénṛgbě Asena kpàa nṛṛ ũ.

⁴⁶ Gurṛṛ kè Yusufu zīi sè Iḡipiti kí Fili'auna be, à wè baaakurime. Ben à bṛ Fili'auna kiia à gāa à lili ò Iḡipiti gu pīngia. ⁴⁷ Kāna gbāaa kuu ai wè swēplaa, blēwee din maamaa. ⁴⁸ Ben Yusufu blēwee kè din Iḡipiti wè swēplaa pīnṛ kākakṣa wéte kṣn wéteo pṛ zikana ũ, wéte pīngi kṣn a buraa kè ligazinṛ pṛo. ⁴⁹ A blēwee kākṣa bítabita lán ísiale bṛsu'āatē bà, ben wà zè à zaka lé yṣnaa, kè weé fṣ wà à lé dṛro yānzi.

⁵⁰ Ai dekaa gṣ gá ká Yusufu naṣ Asena, Potifera né, négṣgbēnṛ ì mèn plaa. ⁵¹ Yusufu tṣ kpà a daudune Manase à bè: Ludaa tò ma de bēdeenṛ kṣn nawēa kè má kèo yā sāmāgu pīngi. ⁵² Ben à tṣ kpà à plaadeene Eflaimu à bè: Ludaa tò ma gṣ nédee ũ bṛsu kè wà wéé tāmāan.

⁵³ Kè kāna gbāaa kè kú Iḡipiti wè swēplaa pī yāa, ⁵⁴ ben wè swēplaa kè dekaa é ká nāa lán Yusufu ò nā. Dekaa kà bṛsu kṣn bṛsuo pīngi, mṛde blēwee di Iḡipiti gu pīngiame. ⁵⁵ Kè nṛaa gè Iḡipitinṛn pīngi, aṣ wii lè Fili'aunanṛ à pṛblee kpámma. Ben à bènéne í pīngi: À gá Yusufu kiia à ke lán eé oare nā. ⁵⁶ Dekaa dà bṛsu pīla pīngi, ben Yusufu dṛnṛ wèwè à blēwee yāya Iḡipitinṛa, kè dekaa pī gbāa kṣn bṛsun yānzi. ⁵⁷ Ben gbēnṛ bṛ anduna gu pīngia wà mṛ Iḡipiti blēwee lú Yusufua, zaake dekaa gbāa kṣn anduna guu pīngime.

42

Yusufu vīinṛ mṛna blēwee lú Iḡipiti

¹ Kè Yakubu mà blēwee kú Iḡipiti, à bè a nénṛne: Égṣ káe kè pṛṣ? ² Má mà blēwee kú Iḡipiti. À gá lúwe gwe, le wàton garo, wàgṣ kuu aafia yānzi. ³ Ben Yusufu vīi gṛṛn kurinṛ gāa Iḡipiti blēwee lú. ⁴ Yakubu e Yusufu dāaro Beyāmi zīnyoro, zaake à bè: Wègṣ dṛro tṣ yā zaaa é à le. ⁵ Ben Isaraili né pīnṛ gāa blēwee lú kṣn gbě pāndenṛ, zaake dekaa pī kà Kanaa bṛsun dṛ.

⁶ Yusufu bé à bṛsu pī gbēnsi ũ. Àmbe è blēwee yā baade pīngia. Ben à vīinṛ mṛ wà kṛene aṣ í ae pèe tṛṛtea. ⁷ Kè à a vīinṛ è, à í dṛ, ben à a zīnda kènéne nibṛ ũ. Ben à yā ònéne pāsīpāsī à í lá à bè: A bṛ máa? Aṣ wèàla wà bè: Wa bṛ Kanaa bṛsun wa mṛ blēwee lúme. ⁸ Yusufu a vīinṛ dṛ, mṛde aṣṛ è dṛro. ⁹ Nanaa kè à ò yā í yā musu dṛn, ben à bènéne: Gu'asiigwarinṛn a ũ, a mṛ wa bṛsu kēsákii gwame. ¹⁰ Aṣ wèàla wà bè: Auo dii! N zṛblerinṛn wa ũ, wa mṛ blēwee lúme. ¹¹ Dedṣnkṛdeenṛn wa ũ wa pīngi. Náanēdeenṛn wa ũ. Wapinṛ n zṛblerinṛ, gu'asiigwarinṛn wa ũro. ¹² Ben à bènéne: Egeme! A mṛ wa bṛsu asii dṛme. ¹³ Aṣ bè: Wapinṛ n zṛblerinṛ, dedṣnkṛdeenṛn wa ũ, wa gṛṛn kuri awēplaaame. Kanaa bṛsu gbēnṛn wa ũ. Wa dāaro gṛ be kṣn wa deo, wa gbēndoo kuuro. ¹⁴ Ben Yusufu bènéne: Lán má òare nā, gu'asiigwarinṛn a ũ. ¹⁵ Yā kè é tṣ mà a yāpura dṛṛn yè. Kṣn Fili'auna kuunao é bṛe kèro, sèto a dāaro pī mṛ kè baasiro. ¹⁶ À a gbēndoo zī à a dāaro sé, a gbě kpaaanṛ é gṣ kpésiaan kè, mé dṛ tṣ a yā yāpuraame. Tṣ lenlo, kṣn Fili'auna kuunao gu'asiigwarinṛn a ũ. ¹⁷ Ben à í ká kpén ai gurṛ aagṣ. ¹⁸ À gurṛ aagṣdee zī à bènéne: Má Luda vīa vī. À yā kè mé oaree ke, é bṛ aafia. ¹⁹ Tṣ náanēdeenṛn a ũ, à a gbēndoo tṣ da kpén kè, a gbě kpaaanṛ é tá kṣn blēwee a bēde nṛaderinṛne, ²⁰ é eara à mṛme kṣn a dāaro pīo, mé dṛ kè a yā yāpuraame, weé a dede dṛro. Ben aṣ wèzi le.

²¹ Aõ bèkõne: Yápuraame taarideenon wa ù yā kè wá kè wa dāarone yā yānzi. Wá è gurɔ kè èe agbaa kpaawe, à kè wēnda, ben wée à yā maro. Beee yānzin yā kè wa lezi. ²² Ben Rubeni bèñne: Kè má òare àton yāke ke né pìnɛro, ée ma yā maro. À aru gēen Ludaa e boowa kè. ²³ Aõ dō Yusufu e maaro, zaake kè èe yā ooñne, wèe liēñneme. ²⁴ Ben à gù ñ kiia à gāa à ɔɔ dō. Kè à sù, à yā òñne, ben à Simɛɔ bō ñ guu à à yì ñ wāa. ²⁵ Yusufu bè, wà blɛwɛɛ káñne ñ sàkinɔ pa wà ñ baade ɔɔ danɛ à pón wà zé kūsāe keñne. Kè wà kèñne le, ²⁶ aõ ñ blɛwɛɛno dì ñ zaakinɔne, ben aõ dà zén.

²⁷ Kè aõ kà guu kè aɔɔe iin, kè aõ gbēndoo a sàki pòro le à pò kpá a zaakia, ben à a ɔɔ è a sàki lén. ²⁸ Ben à bè a gbēnɔne: À ma sàki guu gwa, wà ma ɔɔ sòkpame! Ben swè kèñgu, aõ bèkõne kōn luganao: Bó yān Ludaa kèwe leɛ? ²⁹ Kè aõ kà ñ de Yakubu kiia Kanaa bùsun, aõ yā kè ñ lé tōkèñne píngi wà bè: ³⁰ Bùsu gbēnsi pì yā òwe pāsīpāsī à wa diɛ gu'asiigwarinɔ ùme. ³¹ Wa bène náanedeennon wa ù, gu'asiigwarinon wa ùro. ³² Dedōnkōdeennon wa ù, wa gōon kuri awɛɛplaame, wa gbēndoo kuuro, wa dāaro gō Kanaa bùsun kōn wa deo. ³³ Ben bùsu gbēnsi pì bèwe yā kè eé tó à wa dō náanedeennon ùun yè. À bè wà wa gbēndoo tóao, wà blɛwɛɛ sé wà táo wa bɛde nɔaderinɔne, ³⁴ wà liara wà móare kōn wa dāaroo, é dō sa kè gu'asiigwarinon wa ùro, náanedeennon wa ù, é wa gbēndoo kpáwa, wé laa tá bùsu pìn.

³⁵ Kè aɔɔe blɛwɛɛ bɔɛ ñ sàkinɔ guu, aõ baade a ɔɔɔno è a pò guu. Kè aõ ñ ɔɔno è le, vīa ñ kù ñ píngi kōn ñ deo. ³⁶ Ben aõ de bèñne: Á yezi mà gō né sain yó? Yusufu kuuro, Simɛɔ kuuro, ben á yezi à Beyāmi síma dɔɔ? Yā píngi e bɔɔme zaame. ³⁷ Ben Rubeni bè a denɛ: Tó mée suonnero, ñ ma négōgbē plaaano dede. Ñ à kpáma, mé suonne. ³⁸ Ben Yakubu bè: Ma né é gāaoro, zaake à vīi dadōnkōdee gā, àmbe à gō ado. Ma zi kù. Tó yāke à lè tá kè ée oo guu, eé tó mà tá miran kōn ɔɔsīaaome.

43

Yusufu vīinɔ ɛara à gana Igipti kōn Beyāmio

¹ Dekaa pāsī kù Kanaa bùsun. ² Kè aõ blɛwɛɛ kè aõ bōo Igipti blè wà yāa, aõ de bèñne: À ɛara à gá blɛwɛɛ lú fète dɔ. ³ Ben Yuda bène: Gōgbē pì òwe sānsāmmɛ à bè, tó wa dāaro kúwaoro, wé wée sikōlero. ⁴ Tó né we wa dāaro gāwao, wé gá wà blɛwɛɛ lúnne. ⁵ Tó né we sōro, wé gáro, zaake gbē pì òwe, tó wa dāaro kúwaoro, wé wée sikōlero. ⁶ Ben Isaraili bè: Bóyānzin a ĩa dāmazi, kè á ò gbē pīne á dāaro vīi? ⁷ Aõ wèala wà bè: Àmbe à yā gbèkawa kōn wa bɛdeenɔ yāo à bè: A de kuu ai tiaó? Á dāaro vīó? Yā beeenɔ musun wa wèala. Wá dō yā eé be wà mó kōn wa dāaroon yó? ⁸ Ben Yuda bè a denɛ: Ñ tó né pì gámao. Wé fɛɛ wà gá gōome, le wapinɔ kōn mpio kōn wa nénɔ tón gagaro yānzi, wégō kuu aafia. ⁹ À gō ma yā ùme. Ma a zīnda wēndi diɛ à pò gēɛ ù. Tó mée suonne aafiara, ma gō n taaridee ùme. ¹⁰ Tó wée seka ke yāro, le wa gaa gēn plaadeeo wa su. ¹¹ Ben aõ de bèñne: Tó lemɛ, à yā kèkii ke. À wa bùsu pò maaano sée à ká a sàkinɔ guu à gá à gōgbē pì gba. À lí'ɔ ēzē sé fète kōn zó'io fète kōn dò pónɔ kōn lí'ɔ gū nnannaao kōn gòroo kōn sīo. ¹² À gá kōn ɔɔo leo plaa à ɔɔ kè wà dàare a sàkinɔ guu sòkpañne. Ke wà sāsān yá, á dōro. ¹³ À a dāaro sé à ɛara à gá gōgbē pì kiia. ¹⁴ Luda Gbāapingide tó gbē pì a wēnda gwa à a gbēndo kōn Beyāmio gbarɛ aõ suo. Mapi sō, tó Luda ma nénɔ sìmame, à sìman gwe.

¹⁵ Aõ pò kè aɔɛ gá wà à gbaa pìnɔ sèe kōn ɔɔo leo plaa kōn Beyāmio aõ fɛɛ wà gāa Igipti, ben aõ gāa Yusufu kiia. ¹⁶ Kè Yusufu Beyāmi è ñ té, à bè a bɛgwarine:

N' gá kǝn gbē beeenɔ ma bε. N' nǝbɔ dε n' kεkε, zaakε gbē pɪnɔ é pǝ blemao fǎantεamε. ¹⁷ Bεgwari pɪ yǎ kε Yusufu dǎnε kε à gǎańyo à bε. ¹⁸ Kε wεe gǎańyo Yusufu bε lε, vǐa n' kǔ aǝ bε: ɔɔ kε wǎ dà wa sǎkɪnɔ guu yǎ bε à tò wεe mɔɔwao kε. Aǝ yezi wǎ lεewa wǎ gbāaa mǝwe wǎ wa kǔkǔ zǝnɔ ũ, wǎ wa zaakɪnɔ sέεmε. ¹⁹ Kε aǝ kǎ Yusufu bε kpεεlε, aǝ sǝ à bεgwari pɪzi aǝ bε: ²⁰ Maree, n' yǎ nna! Wa mɔ wǎ blεwεε lú kε yǎ kǎaku. ²¹ Kε wa ka guu kε wé iin, wa wa sǎkɪnɔ pǝro, ben wa baade a ɔɔ è a sǎki lén papana. Ben wa su ɔɔ pɪo wa ɔzɪ. ²² Wa mɔ ɔɔ pǎndeo lε wǎ blε pǎnde lúo. Wǎ dǝ gbē kε ɔɔ pɪ dà wa sǎkɪnɔ guuro. ²³ Bεgwari pɪ bε: Àton bídi kero, àton vǐa kero. A Luda, a de Luda bε à ɔɔ pɪ dàare a sǎkɪnɔ guu. A ɔɔ ma kii lè. Ben à Simεɔ bǝńnε. ²⁴ Bεgwari pɪ gěńyo Yusufu ua guu, à í kpǎmma aǝ zú oo, ben à sέ kpà n' zaakɪnɔa. ²⁵ Ben aǝ pǝ kε aǝé Yusufu gbāa pɪ yǎ kεkε ai àgǝ gǎ su fǎantε, zaakε aǝ mà weé pǝ ble à bεmε.

²⁶ Kε Yusufu sù bε, aǝ à gbà pǝ kε aǝ mǝo pɪnɔ aǝ dàε tɔɔtε à aε. ²⁷ À n' aafia gbèka, ben à bε: A de zikǔna kε a à yǎ ò pɪ gbāaǝ? À kú wëndioǝ? ²⁸ Aǝ wèàla wǎ bε: Wa de n' zǝbleri gbāa à kuu ai tia. Ben aǝ kùεnε wǎ aε pεe tɔɔtεa. ²⁹ Yusufu wéε sε à a dǎaro dadǝnkǝde Bεyāmi gwà à bε: A dǎaro kε a à yǎ òmεε pɪn yéǝ? Ben à bε Bεyāminε: Luda aubarika dangu. ³⁰ Kε à a dǎaro gwà, à pɔɔ kε nna bíta à yezi à ɔɔ dɔ, ben à gě kpétu kpakpaa, à ɔɔ dɔ gwe. ³¹ Kε à uu pɪpi, ben à bǝ à a zǐnda kǔ à bε wǎ mǝ pǝbleeo.

³² Wǎ pǝblee dɪεnε ado, aǝ pǝ sǝ adona, Igipiti kε aǝ kúonɔ pǝ adona dɔ, zaakε Igipitinɔ é pǝ ble kǝn Eberunɔro aǝ kǎkǎńyoro. ³³ Wǎ n' vεεvεε à aε n' sǎakεεa, zaa daudua ai n' gbē zāaa, ben aǝ lé àε wǎ kǝ gwàgwa. ³⁴ Ben wǎ pǝblee kε kú Yusufu aε kpàatεtεńnε. Bεyāmi pǝ bíta dε gbē kpaaanɔ pǝla lεo sɔɔro. Ben aǝ pǝ blè aǝ í mǝ kǝn Yusufu ai wǎ kǎ.

44

Kondogi togo dana sǎkin

¹ Yusufu bε a bεgwarinε: N' blεwεε kǎka gbē pɪnɔnε n' sǎkɪnɔ pa lán aǝé fǝ wǎ sέ nà. N' baade ɔɔ danε a sǎki lén ² n' ma kondogi togo sέ n' da n' dǎaro sǎkin kǝn à blεwεε ɔɔo. Ben à kε lán Yusufu ònε nà. ³ Kε guu dǝ gǝɔ, wǎ n' gbāε kǝn n' zaakɪnɔ. ⁴ Ai aǝgǝ gǎ kǎ zǎ, ben Yusufu bε a bεgwarinε: N' fεε n' pεéńzi. Tó n' n' lé, n' n' la n' be bǝyānzin aǝ fǐa bǝmε à zaaao à maaa gěε ũzi? ⁵ Bǝyānzin aǝ ma togoo kε mεé í mio mà mǝso kεo sέ kpǎii? N' ońnε kε aǝ yǎ zaaa kε.

⁶ Kε à n' lé, à yǎ pɪ òńnε, ⁷ ben aǝ wèàla wǎ bε: Maree, à kε dia n' ò lεε? Kúku! Wamɔwa n' zǝblerinɔ, weé yǎ beee taka kero. ⁸ ɔɔ kε wǎ è yǎ wa sǎkɪnɔ lé guu, wéε εara wa suonne bǝna zaa Kanaaroo? Wé fǝ wǎ kondogi ke vura sέ kpǎi n' dii bεǝ? ⁹ Maree, wa gbē kε n' è à kiia, adee gǎ, wa pǐngi wé gǝ n' zǝnɔ ũ. ¹⁰ À bε: Tǝ, à kε lán á ò nà. Gbē kε wǎ è à kiia é gǝ ma zǝ ũmε, a gbē kpaaanɔ é gǝ taari sai. ¹¹ Ben aǝ baade a sǎki pɪta à pǝro gǝɔ. ¹² Ben bεgwari pɪ n' sǎkɪnɔ gwàgwa. À nà n' vǐi pǝa ai à gǎa à kǎo n' dǎaro pǝa, ben à togoo pɪ è Bεyāmi pǝ guu. ¹³ Aǝ n' utanɔ gǎ wǎ kékε, ben aǝ baade a asoo yǐ a zaakɪnε aǝ εara wǎ gě wéte guu. ¹⁴ Kε Yuda kǝn a gbēnɔ kǎ Yusufu bε, aǝ à lè gwe, ben aǝ kùε à aε tɔɔtεa. ¹⁵ À bēnnε: Bǝyānzin á kε lezi? Á dǝ kε ma taka è mǝso kεroo? ¹⁶ Yuda wèàla à bε: Dii, wé bennε diamε? À yǎke ona vǐro. Wé kε dia wǎ wa zǐnda bǝ yǎn? Luda bε à bǝ wa taaria. Dii, wa gǝ n' zǝnɔ ũ kε, wapɪnɔ kǝn gbē kε wǎ togoo pɪ è à kiiao. ¹⁷ Ben Yusufu bε: Kai! Mé fǝ mà beee kero. Gbē kε wǎ togoo pɪ èa bε éé gǝ ma zǝ ũ, a gbē kpaaanɔ é εara à tá a de kiia aafia.

Yuda wéεkεna Yusufua Bεyāminε

¹⁸ Ben Yuda sòzi à bè: N yā nna dii! N tò mamoma n zòbleri mà yā onne. Nton pɔ fɛmaziro dii, zaake n sáa kɔn Fili'aunaome. ¹⁹ Dii, n wa la yā tó wá de vī ke dāaro. ²⁰ Ben wa bè wa de zi kù, bensɔ wa dāaro kuu dɔ, wa de à i a zikū guume. Né pì vīi dadɔnkɔdee gà, àmbè à gò ado, ben wa de pì yezi maamaa. ²¹ N ò wamowa n zòblerinɔne wà à sé wà mɔonne lɛ n wée siàlɛ. ²² Dii, wa bènnɛ né pì é fɔ à a de tóro. Tó à à tò, de pì é game. ²³ Ben n bèwe, tó wée mɔ kɔn wa dāaro pìoro, wé wée sikɔlɛro. ²⁴ Kè wa ta wa de kiia, wa n yā ònɛ. ²⁵ Ben wa de pì bè wà ɛara wà gá blɛwɛɛ lú fète dɔ. ²⁶ Wa bè, tó èe kɛ wa dāaro kúwao baasiro, wé fɔ wà gáro, zaake tó à kúwaoro, wa wée é sikɔlɛro. ²⁷ Ben wa de bèwe, wá dɔ kè a naɔ né i mèn plaa. ²⁸ Kè à doo bò à bɛ, èe à e dɔro ai gbàa. À bè nòbɔ pāsī bé à à sò. ²⁹ À bè tó wa né beee siawa, ben yā zaaa à lè, lán a zi kù nà, wé tó à tá miran kɔn pɔsɪaaome. ³⁰ Tia sa, tó ma ta ma de kiia, ben à né pì kúwaoro, eé game, zaake à pɔɔ nàame. ³¹ Tó wa dee e né pì e wa téro, eé tá miran a zikū guu kɔn pɔsɪaaome. ³² Ma a zīnda kpà ma dea né pì gɛɛ ũmɛ, ma bè tó mée suonero, mé gɔ à taaridee ũ ai ma wèndi lén. ³³ Dii, n yā nna! N tò mà gɔ n zò ũ né pì gɛɛ ũ, lɛ à tá kɔn a vīinɔ. ³⁴ Tó èe kɛ kɔn né pìoro, mé fɔ mà tá ma de kiia. Nton tò mà yā zaaa kè eé ma de lee ero.

45

Yusufu zīnda tɔkɛna a vīinɔne

¹ Yusufu e fɔ à a zīnda kù a ìba kè aɔ kú gweenɔ aɛzī dɔro, ben à pùtā à bè: Amɔa kè á kú kènɔ, à bɔɛ a pínɡi! Kè gbɛkee kú gwe dɔro, ben à a zīnda tɔkɛ a vīinɔne sa. ² Èe ɔɔ dɔɔ gbāngbān ai Igipitinɔɔ mà, ben Fili'auna bɛdeenɔ à baaru mà. ³ Ben à bè a gbɛ pīnɔne: Yusufun ma ũ. Ma de kuu ai tiaɔ? Ben swè kèngu, aɔɛ fɔ wà wèàlaro. ⁴ Ben Yusufu bènnɛ: À sɔmazi. Kè aɔ sòzi, ben à bè: Mámbe a dāaro Yusufu kè á yà wà sùo Igipiti kè ũ. ⁵ Tia sa àton tó a nòse yakaro. Àton pɔ fɛ ma yana yā musuro, zaake gbɛnɔ mīsina yānzín Luda ma zī a aɛ kèzi. ⁶ Dekaa kana bùsun kè wè plaadeen yè. Weé bú baro weé pɔ kèro ai wè sɔɔro. ⁷ Ludaa tò ma dɔare aɛ lɛ wa borii bɔ aafia anduna guu, mà a mì sí maamaa. ⁸ Èe kɛ ámbè a ma zī kèro, Ludamɛ. À ma diɛ Fili'auna lédammari ũ, à begwari ũ, Igipiti gu pínɡi gbɛnsi ũ. ⁹ À kɛ kpakpaa, à gá wa de kiia à onɛ à né Yusufu bè Luda a diɛ Igipiti bùsu gbāadee ũ. À su ma kiia kè gɔɔ. ¹⁰ Àgɔ kúmao kīi à vɛɛ Gosɛ bùsun kɔn a nénɔ kɔn a dionɔ kɔn a sāanɔ kɔn a blénɔ kɔn a zùnɔ kɔn pɔ kè à vīinɔ pínɡi. ¹¹ Mé à gwa kè, zaake dekaa égɔ kuu ai wè sɔɔro dɔmɛ. Tó lenlo, àpì kɔn a bɛdeenɔ kɔn pɔ kè à vīinɔ é kaate pínɡi. ¹² Apinɔ kɔn Beyāmio, á è wéɛo kè mamoma Yusufu mámbe mée yā ooare. ¹³ À bèe kè má vī Igipiti kè yā o ma denɛ kɔn pɔ kè á èo pínɡi. À gá à suo kè kpakpaa. ¹⁴ À vī à lògo a dāaro Beyāmi waaa à ɔɔ dɔ, ben Beyāmi mlèa à ɔɔ dɔ se. ¹⁵ Ben à lé pèpɛ a vīinɔa n pínɡi kɔn ɔɔ dɔɔ. Beee gbɛra a vīinɔ yā òo.

¹⁶ Kè Yusufu vīinɔ mɔna baaru kà Fili'auna bɛ, à kènɛ nna kɔn a ìbanɔ. ¹⁷ Ben à bè Yusufunɛ: N o n vīinɔne aɔ n asoo yi n zaakinɔne aɔ fɛɛ wà gá Kanaa, ¹⁸ aɔ n de sé kɔn n bɛdeenɔ aɔ suño ma kiia kè. Mé Igipiti bùsu gu maaa kpámma aɔgɔ nnaa maa. ¹⁹ N onne dɔ aɔ Igipiti zùgoronɔ sé n né fétenɔ kɔn n nɔgbɛnɔ yānzí, aɔ n de sé wà suo. ²⁰ Aɔton laasuu lɛ pɔ kè aɔ tó gweenɔaro, zaake Igipiti gu maaa é gɔ n pɔ ũmɛ.

²¹ Ben Isaraili né pīnɔ kè lɛ. Yusufu zùgoronɔ kpámma lán Fili'auna ò nà. À zé kūsāɛ kènnɛ dɔ. ²² À n gbá uta ìsinɔ n pínɡi, ben à Beyāmi gbà kondogi ɔɔ

mèn wàa do kpé basɔɔro kɔn uta isino mèn sɔɔro. ²³ À Igipiti pɔ maaano kpàsá a denɛ zaaki aso kuri kɔn blɛwɛɛo kɔn pɔbleeo zaaki aso kuri a de zé kūsáɛ ũ.

²⁴ Kè à n gbáɛ à bè: Àton swèe kɛ zénlo! Ben aɔ tà.

²⁵ Aɔ bò Igipiti, ben aɔ kà Kanaa bùsun n de Yakubu kiia. ²⁶ Aɔ bène: Yusufu kú wèndio ai tia, àmbe Igipiti bùsu gběnsi ũ. Ben Yakubu kè sàii, èe síro. ²⁷ Ben aɔ yā kè Yusufu ònne òne pínɡi. Kè Isaraili zùgoro kè Yusufu gbàre à a sɛno è, ben à laasuu kè do sa, ²⁸ ben à bè: Kèkii mò! Ma né Yusufu kú wèndio ai tia. Mé gá mà wée siàle le má kpé mà ga.

46

Yakubu tana Igipiti kɔn a nɛno

¹ Isaraili dà zén kɔn pɔ kè a vīno pínɡi. Kè à kà Beseba, à saa ò a de Isaaku Ludaa. ² Ben Luda bò à mòzi wéegupu'ena guu gwāavī à bè: Yakubu! Yakubu! À wèàla à bè: Mac kè! ³ Ben à bè: Mámbe Luda ũ, n de Luda. Nton bídi kɛ Igipiti gana yā musuro, zaake gwen mé n borii kaaran maamaa. ⁴ Mé gányo Igipiti mà ɛara mà su kɔn n boriino. Yusufu gbádaan né gan.

⁵ Ben Yakubu fɛe Beseba. À nɛno à dà zùgoro kè Fili'auna gbàre wà à sɛno guu kɔn n nɛno kɔn n naɔno. ⁶ Aɔ n pókādeenɔ kɔn auziki kè aɔ è Kanaa bùsu guuno sèe wà tào Igipiti. ⁷ Yakubu tà gwe kɔn a nɛgɔgbɛno kɔn a nɛnɔgbɛno kɔn a diono n pínɡi. ⁸ Isaraili kè aɔ tà Igipitinɔ tónon yè, Yakubu kɔn a boriino.

Yakubu daudu Rubeni. ⁹ Rubeni nɛgɔgbɛnon Anoku, Palu, Ezeronu kɔn Kaamio ũ. ¹⁰ Simɛno nɛgɔgbɛnon Yemueli, Yami, Oada, Yakī, Zoa kɔn Saulu kè à à i kɔn Kanaa nɔgbɛoo ũ. ¹¹ Levi nɛgɔgbɛnon Gesonu, Koa kɔn Merario ũ. ¹² Yuda nɛgɔgbɛnon Ɛɛ, Ona, Sela, Pɛɛzi kɔn Zerao ũ, mode Ɛɛ kɔn Onao gá Kanaame. Pɛɛzi nɛgɔgbɛnon Ezeronu kɔn Amuluo ũ. ¹³ Isaka nɛgɔgbɛnon Tola, Pua, Yasubu kɔn Simirɔnuo ũ. ¹⁴ Zebuluni nɛgɔgbɛnon Seredi, Eloni kɔn Yalelio ũ. ¹⁵ Nɛgɔgbɛ kè Lea n í kɔn Yakubuo Mesopotamianon gwe. Àmbe à a nɛnɔgbɛ Dina i do. Aɔ borii pino n pínɡi gɔon baaakuri awɛɛ'aagɔmɛ.

¹⁶ Gada nɛgɔgbɛnon Zefɔ, Agi, Suni, Ezebɔ, Eri, Arodi kɔn Arelío ũ. ¹⁷ Asa nɛgɔgbɛnon Imina, Isiva, Isivi kɔn Beriao ũ kɔn n dāre Sɛrao. Beria nɛgɔgbɛnon Eberu kɔn Malakielio ũ. ¹⁸ Labā bé à Zilipa kpà Leaa. Borii kè Zilipa kè kɔn Yakubuo gwe. Aɔ gɔon gɛro awɛɛdomɛ.

¹⁹ Yakubu naɔ Raseli nɛgɔgbɛnon Yusufu kɔn Beyámio ũ. ²⁰ Yusufu Manase kɔn Eflaimuo i Igipiti kɔn a naɔ Asena, Eliopolí sa'ori Potifera néo. ²¹ Beyámi nɛgɔgbɛnon Bela, Beke, Asabeli, Gera, Naama, Ehi, Rosu, Mupimu, Upimu kɔn Adao ũ. ²² Borii kè Raseli kè kɔn Yakubuo gwe. Aɔ gɔon gɛro dosaimɛ.

²³ Dani nɛgɔgbɛ Usimu. ²⁴ Nafatali nɛgɔgbɛnon Yazielí, Guni, Yɛzɛ kɔn Silɛmuo ũ. ²⁵ Labā bé à Bila kpà Raselia. Borii kè Bila kè kɔn Yakubuo gwe. Aɔ gɔon swɛɛplaamɛ.

²⁶ Yakubu borii kè aɔ tànɔyo Igipitinon gwe. Aɔ gɔon baaagɔ awɛɛswɛɛdomɛ à né naɔno baasi. ²⁷ Kè Yusufu né i Igipiti gɔon plaa, ben Yakubu borii kè aɔ tà gweeno kè gɔon baaagɔ akuri.

²⁸ Yakubu Yuda zī à dɔne aɛ Yusufu kiia, le à Gosɛ bùsu zé ɔɔbanɛ. Kè aɔ kà gwe, ²⁹ ben Yusufu gè a sɔgoron à gaa da a dele gwe. Kè à à lè, à mlèa à ɔɔ dò gikɛna. ³⁰ Ben Isaraili bè Yusufu: Lán ma wée sínle nà má è n kú wèndio, gaa é fɔ à ma sé sa.

³¹ Yusufu bè a vīnonɛ kɔn a de bɛdeenɔ: Mé gá mà o Fili'aunanɛ ma vīno kɔn ma de bɛdee kè aɔ kú Kanaa bùsunno sù ma kiia. ³² Mé onɛ kè sādārinon a ũ, á pókādeenɔ vī, ben a mɔ kɔn a sāano kɔn a blèno kɔn a zùno kɔn pɔ kè á vīno pínɡi. ³³ Tó Fili'auna a sisi, ben à a la bó zīin eè kɛ, ³⁴ à onɛ à be á pókādedeenɔ

ũ zaa a gɔ̃kparekɛguro ai kɔ̃n a gbãao lán a dezinɔ̀ bà. Tó á ònɛ lɛ, é e à vɛɛ Gosɛ̀ bùsun, zaakɛ̀ Igitipinɔ̀ è kakɔ̃a kɔ̃n sãdãrinɔ̀ro.

47

Isarailinɔ̀ vɛɛna Igitipiti

¹ Yusufu gaa à yã ò Fili'aunanɛ̀ à bè: Ma vɛ̃inɔ̀ bò Kanaa bùsun kɔ̃n n̄ sãanɔ̀ kɔ̃n n̄ blènɔ̀ kɔ̃n n̄ zùnɔ̀ kɔ̃n pɔ́ kè aɔ̃ vɛ̃inɔ̀ pínɡi, aɔ̃ mò Gosɛ̀ bùsun. ² Ben à a vɛ̃inɔ̀ sɛ̀ gɔ̃ɔ̃n sɔ̃ɔ̃ro à n̄ ɔ̃ɔ̃a Fili'aunanɛ̀. ³ Fili'auna n̄ lá à bè: Bó zĩn̄ eè kɛɛ? Aɔ̃ wèàla wà bè: Wamɔ̃wa n zòblierinɔ̀, sãdãrinɔ̀n wa ù lán wa dezinɔ̀ bà. ⁴ Ben aɔ̃ bènɛ: Wa mɔ̃ vɛɛ̀ bùsun kè guro plaamɛ̀, zaakɛ̀ dekaa kú Kanaa bùsun maamaa, sɛ̀ kuu kè wa sãanɔ̀ blero. Wamɔ̃wa n zòblierinɔ̀, n̄ wa gba zé wà vɛɛ̀ Gosɛ̀ bùsun. ⁵ Ben Fili'auna bè Yusufunɛ̀: Lán n̄ de kɔ̃n n̄ vɛ̃inɔ̀ sùn n̄ kiia nà, ⁶ n̄ n̄ káɛ̀ Igitipiti gu maaan. Aɔ̃ vɛɛ̀ Gosɛ̀ bùsun. Tó làakarideenɔ̀ kú n̄ té, n̄ ma pónɔ̀ nańnɛ̀ n̄ ɔ̃zĩ.

⁷ Ben Yusufu a de Yakubu sɛ̀ à gaa à ɔ̃ɔ̃a Fili'aunanɛ̀. Ben Yakubu sa maaa ònɛ. ⁸ Fili'auna à là à bè: N ka wɛ̃n gbaa? ⁹ À wèàla à bè: Ma kuuna anduna guu wè baswɛ̀do akurideen yè. Ma wè e ká ma dezinɔ̀ pɔ́ ũro, ben à yã'ɔ̃amma vĩ. ¹⁰ À sa maaa ò Fili'aunanɛ̀ ɔ̃, ben à bò à kiia.

¹¹ Yusufu a de kɔ̃n a vɛ̃inɔ̀ kàɛ̀ Igitipiti bùsu gu maaan, à n̄ gbá bùsu kè Ramɛ̀sɛ̀ dɛ̀ à wétɛdaa ù lán Fili'auna ò nà. ¹² Yusufu blɛwɛɛ̀ kpà a dea kɔ̃n a vɛ̃inɔ̀ kɔ̃n a de bɛdeɛnɔ̀ n̄ pínɡi ua kɔ̃n uao n̄ pari lén.

Dekaa gbãakũna

¹³ Dekaa kè gbãa, blɛwɛɛ̀ kú gukearo. Igitipinɔ̀ kɔ̃n Kanaanɔ̀ gbãaa yãa. ¹⁴ Wèe blɛwɛɛ̀ luu, ben Yusufu ɔ̃ kè kú Igitipiti kɔ̃n Kanaao sì pínɡi à tào Fili'auna bɛ. ¹⁵ Kè Igitipinɔ̀ kɔ̃n Kanaanɔ̀ ɔ̃ yãa, Igitipinɔ̀ mò Yusufu kiia n̄ pínɡi aɔ̃ bè: ɔ̃ kuu ɔ̃ro. N̄ wa gba blɛwɛɛ̀. N̄ton tó wà ga n wáaro. ¹⁶ Yusufu bè: Lán ɔ̃ kuuro nà, à mó kɔ̃n a pókãdeenɔ̀, mé blɛwɛɛ̀ kpáawa à musu. ¹⁷ Ben aɔ̃ mò Yusufunɛ̀ kɔ̃n pókãdeenɔ̀, ben à blɛwɛɛ̀ kpámma sɔ̃nɔ̀ kɔ̃n sãanɔ̀ kɔ̃n blènɔ̀ kɔ̃n zùnɔ̀ kɔ̃n zaakinɔ̀ musu. Wè beeeà à blɛwɛɛ̀ kpámma n̄ pókãdeenɔ̀ musumɛ̀.

¹⁸ Kè wè beee gètɛ, ben aɔ̃ mò à kiia à wè làa wà bènɛ: Dii, wé fɛ̀ wà yáke utennɛro. ɔ̃ yãa, ben wa pókãdeenɔ̀ gɛ̀ n̄ pɔ́ ũ. Pókee e gɔ̃ wà kpámmaro, wapinɔ̀ kɔ̃n wa buraanɔ̀ baasiro. ¹⁹ N̄ton tó wà ga n wáa kɔ̃n wa buraanɔ̀ro. N̄ wa lú kɔ̃n wa buraanɔ̀ n̄ fĩa bo kɔ̃n blɛwɛɛ̀ wà gɔ̃ Fili'auna zònɔ̀ ũ, wapinɔ̀ kɔ̃n wa buraanɔ̀. N̄ wa gba blɛwɛɛ̀ lɛ wàton garo wàgɔ̃ kuu, lɛ ɔ̃ wa buraanɔ̀ tón gɔ̃ taagaa ũro. ²⁰ Ben Yusufu Igitipiti buraanɔ̀ lù Fili'aunanɛ̀ pínɡi, zaakɛ̀ Igitipinɔ̀ baade a buraa yà, kè nɔ̃aa n̄ kú gbãa yãnzɛ̀, ben bùsu gɛ̀ Fili'auna pɔ́ ũ. ²¹ Yusufu Igitipinɔ̀ sì zònɔ̀ ũ n̄ pínɡi zaa n̄ bùsu lén kè gana à lé kãa. ²² Mòde è sa'orinɔ̀ buraanɔ̀ lúro, zaakɛ̀ Fili'auna diɛ̀ àgɔ̃ blɛwɛɛ̀ kpámma guro sãnda pínɡi. Lán aɔ̃ kú kɔ̃n blɛwɛɛ̀ kè Fili'auna è kpámmao nà, aɔ̃ɔ̃e n̄ buraanɔ̀ yáro.

²³ Ben Yusufu bè gbɛ̃nɔ̃nɛ: Ma a lú kɔ̃n a buraanɔ̀ sa, a gɔ̃ Fili'auna pɔ́ ũ. Blɛwɛɛ̀n yè. À gá à tɔ̃. ²⁴ Pókɛ̃guro àgae à lɛo sɔ̃ɔ̃rode kpá Fili'aunaa, à kpaa é gɔ̃are blɛwɛɛ̀ ũ kɔ̃n pɔ́bleeo. Àgae beee ble kɔ̃n a nénɔ̀ kɔ̃n a bɛdeɛnɔ̀ a pínɡi. ²⁵ Ben aɔ̃ bè: N wa mì sì. N̄ tó wà n pɔ̃nnaa e dii, wà gɔ̃ Fili'auna zònɔ̀ ũ. ²⁶ Ben Yusufu yã diɛ̀ Igitipiti à bè, burapɔ̀ lɛo sɔ̃ɔ̃rodeɛ̀ égɔ̃ dɛ̀ Fili'auna pɔ́ ũ. Yã pì kuu ai kɔ̃n a gbãao. Sa'orinɔ̀ bùsu bé èe gɔ̃ Fili'auna pɔ́ ũro ado.

Yakubu wéɛkɛna zãa

²⁷ Isarailinɔ̀ kú Gosɛ̀ bùsun zaa Igitipiti. Aɔ̃ n̄ zĩnda tɔ̃tɛ vĩ gwe, ben aɔ̃ né ì wà kàara maamaa. ²⁸ Yakubu kè wè gɛ̃ro awɛɛplaa Igitipiti, à wè pínɡipínɡi

baswεεplaa awεεswεεplaame. ²⁹ Kè à kà gana, à a né Yusufu sìsi, ben à bène: N yā nna! Tó ma n pɔnnaa è, n n ɔɔ da ma gbáda gbáru n gbēke kɔn náaneo yā kemε. Nton n ma vīi Igipitiro. ³⁰ Tó ma ka ma dezinɔla, n ma sé n bɔmao Igipiti kè n ma vīi ma dezi pìnɔ mirawεen. Ben Yusufu bène: Mé yā kè n ò kenne. ³¹ Ben Yakubu bè: N la dame. Kè à la dànε, ben Yakubu gbāa è a gòà à donzi kè.

48

Yakubu Eflaimu kɔn Manaseo diena a zīnda néno ũ

¹ Gurɔ plaaa gbera wà ò Yusufune à dee e gyāa keε, ben à a né gɔɔn plaaano Manase kɔn Eflaimuo sèε à gāańyo. ² Kè wà ò Yakubune à né Yusufu mò à gwa, à aīa kè à fēε à vēε a gádo musu. ³ À bè Yusufune: Luda Gbāapingide bò à mòmazi zaa Luzu, Kanaa būsun à aubarika dàmagu ⁴ à bène é tó mà né i maamaa, é ma kaara mà gɔ boriinɔ dezi ũ, é būsɔ pì kpá ma boriinɔa ma gbera n pò ũ ai gurɔ pínɡi. ⁵ Tia sa né gɔɔn plaaa kè n n í Igipiti ai màgɔ mó n kiianɔ ma pónɔme. Eflaimu kɔn Manaseo gɔ ma néno ũ lán Rubeni kɔn Simεɔ de nà. ⁶ Né kè né n í n gberaanɔ bé weégɔ de n pò ũ, aṣé n túbi e n vīinɔ kiia. ⁷ Zaake kè mée suu kɔn Mesɔpɔtamiao, n da Raseli gā zén Eflata kè wè be tia Betεleumu lézi zaa Kanaa būsun, ben ma à vīi zén gwe.

⁸ Ben Isaraili Yusufu néno gwà à bè: Dénɔn gwee? ⁹ À bè a denε: Né kè Luda ma gba kènnɔn gwe. Ben Isaraili bè: N mónyo ma kiia mà sa'ole kéńne. ¹⁰ Zikū Isaraili wée būsà èε guu ee maaro, ben Yusufu sɔzi kɔn né pìnɔ. Isaraili lé pèpémma à n kpá a kùla, ¹¹ ben à bè Yusufune: Mée kpákpaa yā mà wée sinle dɔro, ben Ludaa tò ma n e kɔn n néno dɔ. ¹² Yusufu n gú a de gbála, ben à kùene à a ae pèε. ¹³ Ben Yusufu a néno kù n plaa n pínɡi. À Eflaimu kù kɔn ɔplaaɔ Yakubu ɔzεεzi, ben à Manase kù a ɔzεεzi Yakubu ɔplaaɔzi, ben à sɔzi kɔn né pìnɔ. ¹⁴ Ben Yakubu a ɔɔ pàkɔla à a ɔplaa nà Eflaimu kè de dāaro ũu mìa à a ɔzεε nà Manase kè de daudu ũu mìa. ¹⁵ Ben à sa'ole kè Yusufune à bè:

Luda kè ma dezinɔ Ibraĩ
kɔn Isaakuo táa òò,
Luda kè dòmε ae
ma kuuna guu ai kɔn a gbāao,
¹⁶ à Malaika kè ma bɔ à zaaan pínɡi,
à aubarika da né kèkiinɔn,
à tó wàgɔ n sísii ma tóa,
kɔn ma dezinɔ Ibraĩ kɔn Isaakuo tóo,
à tó aṣgɔ kɔɔ maamaa anduna guu.

¹⁷ Kè Yusufu è a de a ɔplaa nà Eflaimu mìa, èε kene nnaro. À a de ɔɔ kù le à gu Eflaimu mìa à na Manase póa ¹⁸ à bè: Lenlo Baa, gbē kèkii bé à daudu ũ. N n ɔplaa na à mìa. ¹⁹ Ben à de gí à bè: Má dɔ ma né, má dɔ. Àpi sɔ eé gɔ borii ũ, eégɔ bíta, mɔde à dāaro bíta égɔ deàla, à borii égɔ pari. ²⁰ Zī beeeà à sa'ole kéńne à bè:

Isarailinɔ é sa maaa okɔne kɔn a tóo
aṣé be Luda tó n gɔ
lán Eflaimu kɔn Manaseo bà.
Lεme à Eflaimu dɔ Manasenε ae le.

²¹ Ben Isaraili bè Yusufune: Ma ka gana, mɔde Luda égɔ kúao, eé εara à táao a dezinɔ būsun. ²² Sekemu būsɔ maaa kè má sì Amɔrinɔa kɔn ma fēεdaao kɔn ma sáo, ma n gba, mmɔn kè n de n vīinɔla.

49

Yakubu sa'olekɛna a nɛnɔnɛ

¹ Yakubu a nɛnɔ sɪsi, ben à bè:

À kɔ kakɔa
mà yā kè eé a le ziakpɛɛ zĩ oare.

² À kɔ kakɔa ma nɛnɔ à swā kpá,
à a de Isaraili yā ma.

³ Rubeni ma daudu ma gbāaa,
ma kana gɔ lézĩ né káaku,
n bèɛ dɛńla kɔn n gbāaa.

⁴ Nĩ pāsĩ lán ísɔ bà,
mɔde nɛgɔ dɛńlaro,
zaake n didi n da n de gádoa,
n daɛ kɔn ma nɔnɔ dokeo.

⁵ Simɛn kɔn Levio bé wà kɔ gbɛnɔ ũ,
aɔ pāsĩ kɔn fɛɛdaao.

⁶ Ma lé kú aɔ kakɔana guuro,
ma baka kú aɔ yágɔgɔna guuro,
zaake aɔ gbɛnɔ dɛɛ pɔfɛ guu,
aɔ zù gbátĩkyanɔ zòzò lán aɔ yezi nà.

⁷ Luda láari zĩmma nĩ pɔfɛ bíta yānzi,
à lé kɛńne nĩ pāsĩke yānzi.
Mé nĩ kɛkɔa Yakubu boriinɔ té,
mé nĩ boriinɔ fāakɔa Isarailinɔ guu.

⁸ Yuda, n gbɛnɔ é n tó kpá.
Né n ibɛɛnɔ kũ nĩ waaa,
n de nɛnɔ é kúɛnnɛ.

⁹ Yuda dɛ lán músu bà,
ma né pĩ è su kɔn tofekao.

È gáɛ è daɛ a tòn.
dé bé é fɔ à à fɛɛɛ?

¹⁰ Kpata é gu Yudalaro,
à boriinɔ bé weégɔ gò kũna
ai Silo gá mó,
bori píngi é mĩ siɛnɛ.

¹¹ Eé a zaaki dɔ geepi lía,
eé a zaakinɛ yi geepi lí maaaa.
Geepiwɛɛ é gɔ dizimɛ
eé a pókāsāanɔ pípíio
eé a uta pípí kɔn geepi'io.

¹² Geepiwɛɛ é à wɛɛ tɛa kũ,
zwii é a swaa pura kũ.

¹³ Zebuluni é gɔ kú ísɪaa saɛ,
à bùsu é gɔ dɛ góro'itenɔ bàdɔkii ũ,
à bùsu lé é zɛ Sídɔ.

¹⁴ Isaka dɛ lán zaaki gbāaa
kè daɛna aso mèn plaaa dagura bà.

15 Tó à boriinɔ è ń kámmabokii maa,
bensõ aã bùsu pì vɛɛna nna,
aãé naε asosenanε wà zòzĩi kε.

16 Dani é a gbẽnɔ bɔ yān
Isaraili boriinɔ doke ũ.

17 Dani égõ de lán mlè kè kú zé saε bà,
lán pitigoo kè kú zéwεwε guu bà.

È sō lé a gbáa,
lε gbě kè di à musu lée a kpεεgānda.

18 Dii, mεε wée dɔ n m̀sinazi.

19 Gada sō, z̀kpεenɔ é síngu,
mɔde aãé lée ń gbě zāadeenɔa.

20 Asa blεwεε égõ nósi vĩ,
póblee kè à blena nna ḱinanɔnen eé kpá.

21 Nafatali de lán gběε lí
kè è gā maaanɔ kεε bà.

22 Yusufu de lán lí né'iri
kè kú bia saε bà,
à gānɔ è poro à da gūla.

23 Kàzurinɔ é íbete kpáo,
aãé péa kōn kào.

24 Eégõ a sá kūna degena sai
Yakubu Luda Gbāabitade gāzĩ,
à ɔ gbāaa égõ wāa
Isarailinɔ Gbèsi kè è dɔnε aε yānzi.

25 N de Luda é dɔnlε,
Gbāapingide é aubarika dangu
kōn lou'i kè è bɔ musuo,
kōn aubarika kè kaεna tɔɔte gĩzĩo,
lε n nɔɔnɔ kōn n pónɔ gō de nédandeenɔ ũ.

26 Sa'ole kè n de kēnnεε
de ma dezinɔ póla,
à bíta de kp̄ii ziinɔla.
Luda tó aubarika kēnɔ gō Yusufu m̄ia,
gbě kè wà diε adona a gbẽnɔ té musu.

27 Bεyāmi de lán lεwan pásĩ bà,
eè lée gbẽnɔa kongo
eè ń pónɔ kpaate uusie.

28 Isaraili bori mēn kuri awεεplaaanɔn gwe ń píngi. Sa'ole kè aã dee kḗnɔn
gwe baade kōn a ṕo.

Yakubu ga kōn à vĩinao

29 Ben à bḗnε: Tó ma anduna tò, à ma vĩi ma dezinɔ gbèwεε kè kú Iti bori
Eflɔnu buraa guu. 30 Gbèwεε pì kú Makpelamε, Mamare ɔfántēbɔε kpa Kanaa
bùsun, buraa kè Ibraĩ lù Iti bori Eflɔnua mirawεε ũ. 31 Gwen wà Ibraĩ kōn a naõ
Sarao v̄lin. Gwen wà Isaaku kōn a naõ Rεbεkao v̄lin. Gwen ma Lea v̄lin. 32 Wà

buraa pì kōn a gbèwεεo lù Itinɔamε. ³³ Kε Yakubu lé diε a nénɔnε à yǎa, à èara à dàε, ben à gà.

50

¹ Yusufu kùsi a dea à ɔɔ dɔ à musu à lé pèpεa. ² Ben à ò a zĩkeri ēzēdeenɔnε aǎ ēzē kε è tó gè vāroo máma a de gèa. Ben aǎ màma Isaraili gèa ³ ai guro baplaa le àton yai kũro yānzi, zaake len Igipitinɔ è kε le, ben aǎ à gè ɔɔ dɔ guro baaagǎ akuri. ⁴ Kε aǎ à gè ɔɔ dɔ wà yǎa, Yusufu bè Fili'auna bēdeenɔnε: A yǎ nna! Tó ma a pɔnnaa è, à omε Fili'aunanε à be: ⁵ Kε ma dee e gaa, à tò ma la dàne à bè mà a vĩ mirawεε kε à yǎ a zĩnda pó ũ Kanaa būsun. N ma gba zé mà gá mà a de vĩ sa, mé liara mà su. ⁶ Ben Fili'auna bène: N gá n n de vĩ, zaake à tò n la dàare.

⁷ Kε Yusufu e gaa a de vĩ, Fili'auna ibano kōn a be gbēnsinɔ kōn Igipiti būsū gbāadeenɔ gāao n pĩngi. ⁸ Yusufu bēdeenɔ kōn a vĩnɔ kōn a de bēdeenɔ gāao n pĩngi dɔ. Aǎ né fétenɔ kōn n sǎanɔ kōn n blènɔ kōn n zùnɔ bé wà gǎ Gosē būsun n̄tēε. ⁹ Sǎgoronɔ kōn sǎdeenɔ gāao dɔ. Gbē kε aǎ gāa zenε pìnɔɔ pari maamaa. ¹⁰ Kε aǎ kà Atada blēwεεgbēkiia Yoda baa, gwen aǎ wii gbāaa len ai, aǎ gè ɔɔ dɔ maamaa, ben Yusufu a de sósobi kε ai guro swεεplaa. ¹¹ Kε Kanaa būsudeenɔ è lán wèe gè kεε nà Atada blēwεεgbēkiia, ben aǎ bè: Igipitinɔ gèkenε bítan yē. Bēe yānzi wà tó kpà Yoda baa guu pìnε Abeli Igipiti.

¹² Len Yakubu nénɔɔ kε le lán à óhne nà. ¹³ Aǎ à gè sè wà gāao Kanaa būsun, ben aǎ à vĩ Makpela bura gbèwεε kε Ibraĩ lù Iti bori Eflonua mirawεε ũu guu Mamare ɔfāntēbɔε kpa. ¹⁴ Kε Yusufu a de vĩ à yǎa, à liara à tà Igipiti kōn a vĩnɔ kōn gbē kε aǎ gāa zenε à de gè vĩnɔ n pĩngi.

Yusufu náanekpana a vĩnɔa

¹⁵ Kε Yusufu vĩnɔ è n de gà, ben aǎ bè: Tó Yusufu íbetε kpàwao, ben à yezi à à zaaa kε wá kènε pĩngi fĩa bowe sǎ né? ¹⁶ Ben aǎ lékpāsā kènε wà bè: Le n dee kpé à ga à bè ¹⁷ wà onne n wa taari kōn wa durun-o kēwe, zaake à zaaan wá kēnnε. N yǎ nna! N wa taarinɔ kēwe. N de Luda zǎblerinɔn wa ũ. Kε wà yǎ pì ò Yusufunε, ben à ɔɔ dɔ. ¹⁸ Ben à vĩnɔ mò a kiia aǎ kùε à aezĩ aǎ bè: N zònɔn wa ũ. ¹⁹ Ben Yusufu bèhne: Àton vĩa kero. Ludan ma ũs? ²⁰ Á yezi à à zaaa kεme yǎ, ben Luda liε à maaa ũ, le à e à gbēnɔ mì sí pari lán èe kεε nà tia. ²¹ Àton vĩa kero. Mé a gwa kōn a nénɔ. Ben à náanε kpàríma à n làakari kpàε.

Yusufu gana

²² Yusufu kú Igipiti kōn a de bēdeenɔ ai à kà wè basɔɔro akuri. ²³ À wée sì Eflaimu swākpεenɔle, ben à wée sì Manase né Maki nénɔle dɔ. ²⁴ Ben Yusufu bè a gbēnɔnε: Ma ka gana. Luda bé eé mó dɔale à bɔao būsū kèn à gāao būsū kε à à lé gbē Ibraĩne kōn Isaakuo kōn Yakubuo guu. ²⁵ Ben Yusufu tò Isarailinɔ la dàare à bè: Guro kε Luda é mó dɔale, à ma wánɔ sée à bɔo guu kèn. ²⁶ Yusufu wè basɔɔro akurideen à gà. Ben wà ēzē kε è tó gè vāroo màma à gèa wà dà àkpati guu Igipiti.

BONA Musa takada plaadee

Musa kuuna Igipiti 1:1-11:10

Luda bona kɔn Isarailino Igipiti 12:1-15:21

Isarailino likɔazɔna gbáan 15:22-18:27

Luda bà kuuna kɔn Isarailino 19:1-20:26, 23:1-24:18

Bisakuta yá 31:1-18

Isarailino Luda bà kuunaño yá gborona 32:1-34:35

Bisakutadɔna 40:1-38

Wéetana Isarailino Igipiti

¹ Isaraili né kè aɔ tà Igipiti kɔn n̄ de Yakubuo, baade kɔn a bɛ gbɛnɔ tɔn yè:

² Rubeni, Simeɔ, Levi, Yuda, ³ Isaka, Zebulun, Beyāmi, ⁴ Dani, Nafatali, Gada kɔn Asao. ⁵ Yakubu borii pìnɔ n̄ pínɡi ɡɔɔn baaagɔ akurimɛ. Yusufu sɔ ɡɔake à kú Igipiti kò. ⁶ Ben Yusufu gà kɔn a v̄lino kɔn gbɛ kè aɔɔ kuu a gurɔɔano n̄ pínɡi.

⁷ Isarailino né ì wà kò, aɔ kàara wà pari kù maamaa, aɔ dà bùsu pìla pínɡi.

⁸ Kína dufu kè Yusufu dɔroo kpata blè Igipiti, ⁹ ben à bè a gbɛnɔnɛ: À Isarailino gwa, aɔ pari kù wà dàwala. ¹⁰ Wà gá wà ɔndɔɔ daɛnzi lɛ aɔton kaararo yānzi. Tó zì f̄ɛɛ, aɔɛ na wa ibɛɛnɔa aɔ zì káwao aɔɛ bɔɛ wa bùsun.

¹¹ Ben wà gbɛnɔ diɛnne n̄ diino ũ aɔ wée tām̄ma kɔn zī gbāaa kenao. Len aɔ Pitomu kɔn Ramɛsɛo kàɛ Fili'aunanɛ a pób̄lekaekiino ũ lɛ. ¹² Mode dian wèe ĩa daarm̄ma nà, len aɔɛgɔ kaara lɛ aɔɛ daagula, ben swè kè Igipitinɔn n̄ yā musu. ¹³ Ben wà n̄ dá zòzī pāsīn ¹⁴ wà n̄ nòsɛ yàka wà gù zī gbāaa dànnɛ kɔn kúnkubonano kɔn bura zī pínɡio. Wà zīi pìnɔ dànnɛ pínɡi pāsīpāsī.

¹⁵ Ben Igipiti kína Eberu nésɛerinɔ s̄isi, à doo tɔn Sifira, à doo s̄i tɔn Pua. ¹⁶ À bènnɛ: Tó é né i Eberu nɔgbɛnɔnɛ sa, tó ɡɔgbɛmɛ, à à dɛ. Tó nɔgbɛmɛ s̄i, à à tó.

¹⁷ Nɔgbɛ pìnɔɔ Luda v̄ia v̄i, aɔɛ yā kè à ɔnnɛ kero, aɔɛ néɡɔgbɛnɔ too. ¹⁸ Ben kína pì n̄ s̄isi à n̄ lá à bè: À kè dia á kè lɛ a néɡɔgbɛnɔ tò? ¹⁹ Aɔ wèàla wà bè: Eberu nɔgbɛnɔɔ dɛ lán Igipiti nɔgbɛnɔ bàro, aɔɔ wāa, ai wàgɔ gá ká, aɔɛ né i.

²⁰ Len Isarailino e kaara lɛ aɔɛ pari kuu. Ben Luda yā maaa kè nésɛeri pìnɔnɛ

²¹ à n̄ gbá nénɔ, kè aɔɔ à v̄ia v̄i yānzi. ²² Ben Fili'auna yā diɛ a gbɛnɔnɛ n̄ pínɡi à bè: À Eberu néɡɔgbɛ kè wà n̄ ínɔ ká Nili ín n̄ pínɡi, mode à nénɔgbɛnɔ tó.

2

Musa ina

¹ Levi bori ɡɔgbɛ Levi bori nɔgbɛ s̄ɛ. ² Nɔɔ pì nò s̄i à né ì ɡɔgbɛ ũ. Kè à è né pì maa, ben à à ùtɛ m̄o aagɔ. ³ Kè èe f̄ɔ à à ùtɛ dɔro, à kebu gbíi s̄ɛ à kɔntaa lèa lɛ í tɔn ɡɛ à guuro. Ben à né pì dàn à gaa à diɛ Nili í léa waa guu. ⁴ Né pì dāree zɛ káaa èe gwaa yā kè eé à lɛ.

⁵ Ben Fili'auna nénɔgbɛ gaa zú o swaa p̄izi, à gbɛnɔ e lili oo swaa p̄i léa. À gbíi è diɛna waan, ben à a zònkpare zī à gaa à à s̄ɛ. ⁶ Kè à wè, à né é dan, èe ɔɔ dɔɔ. À kènnɛ wènda à bè: Eberu néɡɔgbɛmɛ. ⁷ Ben né pì dāre m̄o à bè Fili'auna né p̄inɛ: N̄ yezi mà gá mà Eberu nɔgbɛ s̄isinne àgɔ ȳo kpaanne né p̄ian yó? ⁸ À wèàla à bè: Ee, n̄ gá! Ben nénɔgbɛ p̄i gaa à né p̄i da s̄isi. ⁹ Fili'auna nénɔgbɛ p̄i bènnɛ: N̄ né p̄i s̄ɛ n̄ táo n̄gɔ à gwaamɛ, méɡɔ f̄ia boonne. Ben à né p̄i s̄ɛ à tào, èe à gwaa. ¹⁰ Kè né p̄i bíta kù, à à s̄ɛ à gaa Fili'auna nénɔgbɛ p̄inɛ, ben à à s̄i a né ũ. À tó kpànɛ Musa, zaake à bè, a à b̄ò í guumɛ.

Musa bàà lé à tana Midià b̀sun

¹¹ Zikea kè Musa kè b́ta, à g̀aa a bori Eberuno gwa, ben à źi gb́aaa kè aɔ̀we kɛɛ è. À è Igipiti gb̃e e a bori daa gb̃e. ¹² Kè à guu gwàgwa, èe gb̃eke ero, ben à Igipiti gb̃e pì dè à à ùte b̀su'aat̃n.

¹³ Kè guu d̀, à b̀ à Eberuno è g̀ɔ̀n plaa, aɔ̀we swèe kɛɛ. Ben à gb̃e kè à ýa nnaroo là à b̀e: B́yānzi n̄e n gb̃endoo gb̃ezi? ¹⁴ À wèàla à b̀e: Dé bé à n dĩe kí yāg̃g̃rì ũwee? N̄ yezi n̄ ma de lán n Igipiti gb̃e dè n̄n ý? Ben v́ia Musa k̀ à b̀e: Wà ýa kè má kè d̀ f́a!

¹⁵ Kè Fili'auna ýa pì mà, èe w̃et̃e à Musa de, ben à bàa l̄ne à tà Midià b̀sun, ben à v̄e l̀g̃ sae gwe. ¹⁶ Midià sa'ori n̄n̄gb̃en̄ v́i g̀ɔ̀n sw̃eplaa, ben aɔ̀ mò wà í t̀, aɔ̀ kà pókādeen̄ gbāngo ímikiin n̄ de pókādeen̄. ¹⁷ Kè sādāri ken̄ mò aɔ̀we p̃ẽm̃ma, ben Musa f̃ẽ à ýa s̄nyo, ben à í kp̃ān̄e n̄ pókādeen̄. ¹⁸ Kè aɔ̀ tà n̄ de Rueli kiia, à n̄ lá à b̀e: À kè dia a su id̃e l̄e gb̃aa? ¹⁹ Aɔ̀ wèàla wà b̀e: Igipiti g̃gb̃e ke bé à wa si sādārin̄. Àmbe se à í t̀ à kp̃awe wa pókādeen̄. ²⁰ Ben à n̄ lá à b̀e: Adẽe pì kú m̃ame? B́yānzi a g̃gb̃e pì tò gwezi? À à s̄s̄i à m̀ à p̀ blewao. ²¹ Musa mò, ben à wè à v̄e k̄n g̃gb̃e p̄io, ben g̃gb̃e p̄i a n̄n̄gb̃e Zipora kp̃aa n̄ ũ. ²² Ben Zipora né ì g̃gb̃e ũ, ben Musa t̀ kp̃an̄e Ges̄mu, à b̀e: Gb̃e z̄it̄n ma ũ gb̃e p̃ānden̄ b̀sun kè.

²³ Kè à g̀ kè, ben Igipiti ḱina g̀. Isarailin̄ e m̃boo z̀z̄i kè aɔ̀we kɛɛ yānzi, aɔ̀we w̄i l̄e, ben aɔ̀ w̄i pì Luda l̄e. ²⁴ À n̄ m̃bona mà, à bà kè kú k̄n Ibrāio k̄n Isaakuo k̄n Yakubuo e s̄nlo. ²⁵ Luda Isarailin̄ gwà, ben aɔ̀ k̄ne w̄enda.

3

Luda Musa sisina

¹ Musa e a anzure Midià b̀su sa'ori pókādeen̄ d̃aa à v̄i gb̃aala ai à kà kp̄iii kè wè s̄s̄i Or̃bu kiia. ² Ben Dii Malaika b̀ à mòzi tévura guu gyanton. Musa gyanto pì gwà à è té kúa, m̃ode èe té kuro. ³ Ben à b̀e: Mé gá mà dabuyā pì gwa mà d̃ p̀ kè tò gyanto pì e té kuro. ⁴ Kè Dii è à mò gwa, ben à lé z̄uzi zaa gyanto pì guu à b̀e: Musa! Musa! Ben à wèàla à b̀e: Mãe kè! ⁵ Luda bè̃e: N̄ton s̄z̄iro. N̄ n kyatee b̀b̀, zaake guu kè n̄ zen kú adoname. ⁶ Ben à b̀e: Mámbe n̄ dezin̄ Ibrāi k̄n Isaakuo k̄n Yakubuo Luda ũ. Ben Musa p̀ kú a w̄ẽa, kè à Luda gwana v́ia v́i yānzi. ⁷ Ben Dii bè̃e: Ma ýa'amma kè ma gb̃en̄ kúo Igipiti è, ma w̄ii kè aɔ̀ w̄et̃āmmarin̄ tò aɔ̀we l̄e mà. Má wahaa kè aɔ̀ kúo d̃. ⁸ Ma pita mà n̄ sí Igipitin̄ mà n̄ b̀e b̀su p̄in mà gányo b̀su maa yāasan, guu kè zwi k̄n ź'io d̄in, b̀su kè Kanaan̄ kún k̄n Itin̄ k̄n Am̄rin̄ k̄n Perizin̄ k̄n Ivin̄ k̄n Yebusin̄. ⁹ Isarailin̄ wīlena kà ma kiia tia sa, ma īaa kè Igipitin̄ e daam̃ma è. ¹⁰ N̄ gá tia sa, ma n̄ źi Fili'aunaame l̄e n̄ ma gb̃e Isarailin̄ b̀e Igipiti. ¹¹ Ben Musa bè̃e Ludan̄: Dén ma ũ kè mé gá Fili'auna kiia mà Isarailin̄ b̀e Igipiti? ¹² Luda bè̃e: Még̃ kúnyo. Z̄ina kè ma n̄ z̄i s̄edan ȳe. Tó n̄ n̄ b̀e Igipiti, é d̄onzi k̄eme kp̄iii kè kiia.

¹³ Ben Musa bè̃e Ludan̄: Tó ma gaa má ò Isarailin̄ ma bè̃e, aɔ̀ dezin̄ Luda bé à ma z̄im̃ma, tó aɔ̀ ma la n̄ t̄z̄i s̄ né? Mé bẽn̄e diam̄? ¹⁴ Luda wèàla à b̀e: Mámbe gb̃e kè má de à ũ ũ. N̄ ōn̄e kè mámbe ma n̄ z̄im̃ma. ¹⁵ Luda bè̃e d̃: N̄ o Isarailin̄ kè mam̃ma Dii aɔ̀ dezin̄ Ibrāi k̄n Isaakuo k̄n Yakubuo Luda bé à n̄ z̄im̃ma. Ma t̄n̄ gwe gur̄ p̄ingi. Ag̃ ma sis̄i l̄e ai a boriia. ¹⁶ N̄ gá n̄ Isaraili gb̃ensin̄ kak̄a n̄ ōn̄e kè mam̃ma Dii aɔ̀ dezin̄ Ibrāi k̄n Isaakuo k̄n Yakubuo Luda bé à b̀ à m̄nzi. N̄ ōn̄e kè m̄e n̄ ee ma ýa kè wèe k̄ẽn̄e Igipiti è. ¹⁷ Mé n̄ b̀e Igipiti guu kè wèe w̄ẽ t̃āam̃ma p̄in, mé gányo b̀su kè Kanaan̄ kún k̄n Itin̄ k̄n Am̄rin̄ k̄n Perizin̄ k̄n Ivin̄ k̄n Yebusin̄, guu kè zwi

kɔn zó'io din. ¹⁸ Aɔ́é n yá ma. Mpi kɔn Isaraili gbɛnsinɔ à gá à Igipiti kína le à onɛ kè mamɔma Dii Eberunɔ Luda ma bɔ ma mɔazi, ma bè à a gba zé à gá guro aagɔ kɛ gbáan le à saa o mamɔma Dii a Luda. ¹⁹ Má dɔ́ kè Igipiti kína é we à gáro, séto ma gá nàa. ²⁰ Mé ɔ́ tɔ́ Igipitinɔ, mé dabuyánɔ kɛ mà kpáońzi, eé gbasa à a gbare. ²¹ Mé tó Igipitinɔ a wée gwa, le tó ée taa, é tá ɔ́koriro. ²² A nɔgbɛ píngi kondogi ke vura nɔmaablebɔnɔ kɔn pókásáanɔ gbeka a Igipiti nɔgbɛ daa kɔn n nɔgbɛ kè aɔ́ kú a bɛenɔ, à da a négɔgbɛnɔne kɔn a nénɔgbɛnɔ. Len é Igipitinɔ pónɔ símma le maamaa.

4

Musa gbana dabuyakena zé

¹ Musa wèàla à bè: Tó aɔ́e ma náane kero, ben aɔ́e ma yá maro, tó aɔ́ bè mbe n bɔ n mɔmaziro sɔ́ né? ² Ben Dii a là à bè: Bón n kúna gwee? À wèàla à bè: Gòme. ³ Dii bène: N gò pì pãe tɔ́te. Kè à pãe, ben à lì mlè ũ, ben Musa bòru kpeɛ. ⁴ Dii bène: N ɔ́ bɔ n kú à vlãa. Kè à kù, ben à èara à lì gò ũ à ɔ́zĩ. ⁵ Dii bène: Len né kɛ le, le aɔ́ sí kè mamɔma Dii aɔ́ dezinɔ Ibraĩ kɔn Isaakuo kɔn Yakubuo Luda bé à bò à mɔnzi.

⁶ Dii èara à bène dɔ́: N n ɔ́ sɔ́to n utan. Ben à sòton. Kè à bò, à è a ɔ́ lì kusu ũ, à kè púu lán buu bà. ⁷ Dii bène: N èara n n ɔ́ sɔ́to n utan. À èara à sòton. Kè à bò, à è à kè a gbèn. ⁸ Dii bène: Tó aɔ́e n náane kɛ wà sèeda káakupɔ́ sɔ́ro, aɔ́é à zãa pò sí. ⁹ Tó aɔ́e sèeda plaaa pìnɔ sí wà n yá mà sɔ́ro, n Nili í tó n kwée tɔ́te, eé lì aru ũ.

¹⁰ Ben Musa bène: N yá nna Dii! Zaa zi yá'ona aagamaoro. Baa zaa guro kè n yá òme, ma lé tìisime. ¹¹ Ben Dii bène: Dé bé à lé dò gbɛnteene? Dé bé è à néne nae ke è à swádo kúu? Dé bé è tó à guu e ke è à vĩa kúu? Mamɔma Dii, mámbeeroo? ¹² N gá! Mé n ïan ká yá'ona, mé yá kè né oo danne. ¹³ Ben à bè: N yá nna Dii! N yá nna! N gbɛ pãnde zĩ. ¹⁴ Ben Dii pɔ́ fɛ Musazi à bè: N vĩa Aruna Levi borii kuuroo? Má dɔ́ kè yá'ona zĩ'ũoro. Èe mɔ́ danle. Tó à wée sɔ́nle, à pɔ́ é kɛ nna. ¹⁵ N yá oo n yá kè eé oo dane. Mapi, mégɔ́ à ïan ká kɔn yá'ona, mégɔ́ yá kè é kɛ daaare. ¹⁶ Eé yá o gbɛnɔne n gɛe ũ, eégɔ́ de n légbekpari ũ, négɔ́ denɛ lán Luda bà. ¹⁷ N gò kè sé ngɔ́ kúna n sèedanɔ kɛo.

Musa èarana Igipiti

¹⁸ Musa tà a anzure Yetoro kiia à bène: N ma gba zé mà tá ma gbɛnɔ kiia Igipiti, mà e tó aɔ́ kpé kú wèndio ai tia. Yetoro bène: N pita aafia. ¹⁹ Àe sɔ́ Dii gĩake à bè Musane Midiã bùsun: N fɛe n tá Igipiti, zaake gbɛ kè aɔ́e n wetɛe wà n de yãanɔ gàga n píngi. ²⁰ Ben Musa a naɔ́ sè kɔn a négɔgbɛnɔ à n dí zaakia, à liara èe taa Igipiti à Luda gò pì kúna. ²¹ Ben Dii bène: Tó n ka Igipiti, n dabuyá kè ma à gbãaa kpàmmaanɔ kɛ Fili'auna aɛ píngi. Mɔ́de mé à kùgbãa kú, eé gí gbɛnɔ gbarezi. ²² N onɛ mamɔma Dii ma bè, Isaraili boriin ma daudu ũ, ²³ ben ma bène à ma daudu gbare à gá dɔ́nzi kemɛ. Lán à gí à gbarezi nà, mé à daudu de sa.

²⁴ Zé guu Musa e ii gukea, ben Dii à lè gwe à yezi à à de. ²⁵ Ben Zipora gbè fɛe sè à a né bangu kèo à a gefɔ́ nà Musa gbáa à bè: Yápurame, n demɛ gɔ́ arudee ũ. ²⁶ Bangukena beee yãnzin à bène gɔ́ arudeezi. Ben Dii Musa tò.

²⁷ Dii bè Arunanɛ: N gá da Musale gbáan. Ben à gaa à à lè Luda kpíi kiia, à lé pè à gasua. ²⁸ Musa yá kè Dii a zĩ à oo tókè Arunanɛ kɔn sèeda kè à bène à kɛenɔ. ²⁹ Ben Musa kɔn Arunao tà Igipiti aɔ́ Isaraili gbɛnsinɔ kákɔa. ³⁰ Aruna yá kè Dii ò Musane tókèíne n píngi, ben Musa dabuyá pìnɔ kè Isarailinɔ wáa.

³¹ Aõ yã pì sì. Kè aõ mà Dii bé à mò í gwa à í yá'ɔamma è, ben aõ kùe wà dɔnzi kènɛ.

5

Musa kɔn Arunao gana Fili'auna aɛzĩ

¹ Beee gbera Musa kɔn Arunao gaa wà Fili'auna lè aõ bèɛ: Yã kè Dii Isarailinɔ Luda a òn yè. À bè ò a gbɛnɔ gbarɛ aõ gá zĩbaa keare gbáan. ² Fili'auna wɛnla à bè: Dén Dii ũ kè mà à yã ma mà Isarailinɔ gbarɛ? Má Dii dɔro. Mé Isarailinɔ gbarɛro. ³ Ben aõ bèɛ: Eberunɔ Luda bé à bɔ à mɔwazi. Ñ wa gba zé wà gá wà gurɔ aagɔ ke gbáan wà saa o Dii wa Luda pía, lɛ àton gyãa káwaguro kesɔ zĩ. ⁴ Ben Igipiti kína pì bè Musa kɔn Arunaonɛ: À kè dia á tò gbɛnɔ làakari e goo í zĩia? À sokpa a zĩia. ⁵ Ben à èara à bè: Kè gbɛnɔ pari kù sa, ben á yezi aõ kámma bo kɔn í zĩioó?

⁶ Zĩ beea Fili'auna yã diɛ Isaraili wéetámmarinɔnɛ kɔn í dɔn'aɛdeenɔ à bè: ⁷ Àton sèburu kpámma aõ kúnku bɔ lán eè ke nà yã dɔro. Aõ gá wà í pó kè í zĩinda. ⁸ Mɔde aõ kúnku bɔ lán aõ è bɔ nà yã lén. Àton lagoónɛro, zaake mɛadeenɔmɛ. Beee yãnzɪ aõ wiii ègɔ dɔ, aõ bee wà yezi wà gá saa o í Ludaazi. ⁹ À zĩ kaaraínɛ lɛ aõton ãampakii e aõ làakari kpá egɛyãna dɔro.

¹⁰ Ben aõ wéetámmari pìnɔ kɔn í dɔn'aɛdeenɔ mò aõ bèínɛ: Fili'auna bè wàton sèburu kpáawa dɔro. ¹¹ À gá à wɛtɛ a zĩinda guu kè é en. Baa kɔn beeeo wé zĩ lagoarero, baa féte. ¹² Ben aõ fàakɔa wà gaa Igipiti gu pínɡi sè kè sèburu ũ. ¹³ Aõ wéetámmari pìnɔ ègɔ nakɔrɛrɛmma lán guu e dɔ nà, lɛ aõ í zĩ nɛ lán aõ è nɛ nà gurɔ kè wèe sèburu kpaárɛmma. ¹⁴ Wà gbɛna kè Isaraili dɔn'aɛdee kè aõ wéetámmarinɔ diɛnɔnɛ wà bèínɛ: À kè dia ée kúnku bɔ gbáa ke gĩa à kà lán wà a lɛ diɛare nà yároo? ¹⁵ Ben Isaraili dɔn'aɛdeenɔ gaa wà wii lè Fili'aunaa wà bè: À kè dia néɛ keɛ wamɔwa n zòblerinɔnɛ lɛɛ? ¹⁶ Wèe sèburu kpaawa dɔro, ben wèe bee wà kúnku bɔ. Wèe wa gbɛɛ, mɔde n gbɛnɔ bé wà taari ví. ¹⁷ Ben à bè: Mɛadeenɔn a ũ. Lén á dɛ lɛ! Beee yãnzɪ eègɔ bee é gá saa o Diiazɪ. ¹⁸ À gá zĩ kɛ. Wèe sèburu kpáawa dɔro, baa kɔn beeeo é kúnku bɔ lán wà dàare nà lémɛ.

¹⁹ Kè wà ò Isaraili dɔn'aɛdeenɔnɛ aõton gurɔ doo kúnkubɔna lagoro, aõ dɔ kè wà yã è sa. ²⁰ Kè aõ bɔ Fili'auna kiia, aõ dàkɔrɛ kɔn Musao kɔn Arunao, aõ bee í dāa, ²¹ ben aõ bèínɛ: Dii a yã gwa à yákpae keao, zaake á tò Fili'auna kɔn a gbɛnɔ ye wa káziro. A wa dɛna gbáaa kpárɛman gwe. ²² Ben Musa liara à gaa à bè Diinɛ: Dii, bɔyãnzɪ n ãa dà gbɛ pìnɔ? Beee yãnzɪn n ma zĩzió? ²³ Zaa gurɔ kè ma gaa ma yã ò Fili'aunanɛ kɔn n tóo, ben èe ãa da n gbɛnɔ, ben néɛ í bɔ sɔro né!

6

Dii légbɛna Musanɛ Isarailinɔ mɛsina yã musu

¹ Ben Dii bèɛ: Né yã kè mé ke Fili'aunanɛ e tia. Eé í gbarɛ ma gbáa bíta yãnzɪ. Eé pémma a búsun ma gbáa bíta yãnzɪ. ² Ben Luda èara à yã ò Musanɛ à bè: Mámbe Dii ũ, ³ ma bɔ ma mɔ Ibraĩ kɔn Isaakuo kɔn Yakubuozi Luda Gbáapingide ũ, mɔde aõ bee ma dɔ ma tó Diiaro. ⁴ Ma bà kúnyo, ma bè mé Kanaa búsɔ kè aõ kú à guu gbɛ zĩtɔ ũ kpáárɛmma. ⁵ Ma Isarailinɔ mbona mà aõ zòblɛna Igipitinɔnɛ yãnzɪ, ben ma bà kè kúnyo pì yã e sámaguro. ⁶ Beee yãnzɪ ñ o Isarailinɔnɛ kè mámbe Dii ũ. Mé a bɔ zĩ gbáaa kè Igipitinɔ dàaree guu, mé a bɔ zòbleen. Mé yákpae keńyo mà a bɔ kɔn ma gàsá gbáaa. ⁷ Mé a sé ma gbɛnɔ ũ, mégɔ dɛ a Luda ũ, égɔ dɔ kè mámbe Dii a Luda kè à a bɔ Igipiti zĩ gbáaa guu

ũ. ⁸ Mé gáao bùsu kè ma à lé gbè Ibraĩne kòn Isaakuo kòn Yakubuo guu. Mé a gba àgõ vĩ. Mámbe Dii ũ.

⁹ Musa yā pì ò Isarailinɔne, mɔde aɔɔe à yā maro kè zòzĩ pāsĩ n̄ mè yò yānzì. ¹⁰ Ben Dii ò Musane à bè: ¹¹ N̄ gá n̄ o Igipiti kí Fili'aunane à Isarailinɔ gbare aɔ bɔe a bùsun. ¹² Ben Musa wè Diila à bè: Lán Isarailinɔ è ma yā maro nà, mamoma kè ma lé tiisi, dian Fili'auna é ma yā ma nà?

Musa kòn Arunao bori bɔzia

¹³ Dii yā ò Musane kòn Arunao Isarailinɔ yā musu kòn Igipiti kínao, à ònne aɔ bɔe kòn Isarailinɔ Igipiti. ¹⁴ Aɔ bori uabede káakunɔ tón yè. Isaraili daudu Rubeni négɔgbɛnɔn yè: Anɔku, Palu, Ezerɔnu, Kaami. Rubeni boriinɔn gwe danedanɛ. ¹⁵ Simɛɔ négɔgbɛnɔn yè: Yemueli, Yami, Oada, Yakĩ, Zoa kòn Kanaa nɔgbɛ né Soluo. Simɛɔ boriinɔn gwe danedanɛ. ¹⁶ Levi négɔgbɛnɔ tón yè aɔ boriinɔa: Gesɔnu, Koa, Merari. Levi kè wè baswɛɛdo akuri awɛɛswɛɛplaame. ¹⁷ Gesɔnu négɔgbɛnɔn yè aɔ boriinɔa danedanɛ: Libini kòn Simɛio. ¹⁸ Koa négɔgbɛnɔ tón yè: Amlamu, Iza, Eblɔnu, Uzieli. Koa kè wè baswɛɛdo akuri awɛɛ'aagɔmɛ. ¹⁹ Merari négɔgbɛnɔn Mali kòn Musio ũ. Levi boriinɔn gwe danedanɛ.

²⁰ Amlamu a dasɛ Yɔkebɛdi sè nɔɔ ũ, ben à Aruna kòn Musao ò. Amlamu kè wè baswɛɛdo akuri awɛɛswɛɛplaame. ²¹ Iza négɔgbɛnɔn Kora kòn Nefegio kòn Zikirio ũ. ²² Uzieli négɔgbɛnɔn Misaili kòn Elezafão kòn Sitirio ũ. ²³ Aruna Aminadabu né Eliseba, Nasɔ dāre sè nɔɔ ũ, ben à Nadabu kòn Abiuo kòn Eleazao kòn Itamao ò. ²⁴ Kora négɔgbɛnɔn Asi kòn Elekanao kòn Abiasafao ũ. Kora boriinɔn gwe danedanɛ. ²⁵ Aruna né Eleaza Putieli nénɔgbɛnɔ doke sè nɔɔ ũ, ben à Fineasi ò. Levi bori uabede káakunɔn gwe danedanɛ.

²⁶ Aruna kòn Musa kè Dii ònne aɔ Isarailinɔ bɔe Igipiti gālì kòn gālìon gwe. ²⁷ Aɔpinɔ bé wà yā ò Igipiti kí Fili'aunane le aɔ Isarailinɔ bɔe Igipiti. ²⁸ Kè Dii yā ò Musane Igipiti, ²⁹ à bè ambe Dii ũ, yā kè ée oonɛn à o Fili'aunane pínɡi. ³⁰ Ben Musa bène a lé tiisi, dian Fili'auna é a yā ma nà?

7

Kisia mèn kuri zĩna Igipitia

¹ Ben Dii bè Musane: N̄ gwa! Ma n ke lán ma bà Fili'aunane, bensɔ n v̄li Aruna de n légbekpari ũ. ² N̄ yā kè má ònne pínɡi o n v̄li Arunane, eé o Fili'aunane à Isarailinɔ gbare aɔ bɔe a bùsun. ³ Baa kòn beeeo mé à kùgbāa kũ. Mé sèedano kòn dabuyānɔ ke Igipiti pari, ⁴ mɔde Fili'auna é a yā maro. Mé ɔ t̄s Igipitia mà yákpae keńyo pásĩpásĩ, mé bɔ kòn ma zĩkpe Isarailinɔ. ⁵ Tó ma bɔ ma gbāaao Igipitia, mé Isarailinɔ bɔen, Igipitinɔ é d̄s sa kè mámbe Dii ũ. ⁶ Ben Musa kòn Arunao kè lán Dii ònne nà. ⁷ Gurɔɔ kè aɔ yā ò Fili'aunane, Musa kuu wè basiigɔ, Aruna sɔ wè basiigɔ awɛɛ'aagɔ.

⁸ Ben Dii bè Musane kòn Arunao: ⁹ Tó Fili'auna dabuyā gbèkamma, n̄ o Arunane à a gò sé à pāe à aɛ, eé li ml̄ɛ ũ. ¹⁰ Kè Musa kòn Arunao gāa Fili'auna kiia, aɔ kè lán Dii ònne nà. Aruna a gò sè à pāe Fili'auna kòn a ibano aɛ, ben à li ml̄ɛ ũ. ¹¹ Ben Fili'auna Igipiti wéɛz̄erino kòn ɛz̄ɛdeenɔ sisi, ben aɔ dabuyā d̄onkɔ pìnɔ kè se n̄ ɛz̄ɛdekɛɛ guu. ¹² Kè aɔ baade a gò pāe, ben aɔ gò pìnɔ li ml̄ɛnɔ ũ, ben Aruna gò n̄ pónɔ mòmɔ. ¹³ Fili'auna swā gbāa, èe n̄ yā maro lán Dii ò nà.

Ínɔ lina aru ũ

¹⁴ Dii bè Musane: Fili'auna kù gbāa à gì gbɛnɔ gbarezi. ¹⁵ N̄ gá n̄ à le zia kɔngɔ gurɔɔ kè èe gaa swaazi. N̄gɔ à dāa Nili saɛ gwe. N̄gɔ n gò kè li ml̄ɛ ũu pì kũna.

¹⁶ Ñ benε mamoma Dii Eberuno Luda ma n zĩa, n òne à ma gbēno gbarε aĩ gá dɔnzi kεmε gbáan, mɔde ai tia à gĩmazi. ¹⁷ Mamoma Dii ma bè, yā kè eé tó àgō dō kè māmbe Dii ũun yè. Tó n Nili í lè kōn gò kè n kũnao, eé li aru ũ. ¹⁸ Kpò kè aĩo kú í pì guuno é gaga, Nili í é gũu sō, Igipitino é fua wà mi.

¹⁹ Ben Dii èara à bè Musanε: Ñ o Arunanε à a gò sé à dɔ Igipiti ínola, aĩ swaano kōn n swa'onenɔ kōn n íbokiino kōn n íkakiino pĩngi é gō aru ũ. Aru égō dagula Igipiti, baa kpēenɔ kōn orozā guuno.

²⁰ Ben Musa kōn Arunao kè lán Dii ónne nà. Aruna a gò pì sè, à Nili í lèo Fili'auna kōn a ìbano wáa, ben í pì gō aru ũ pĩngi. ²¹ Kpò kè aĩo kú à guuno gaga, ben Nili í pì gũu sō, Igipitino fua wà mi. Aru dagula Igipiti. ²² Igipiti ēzēdeenɔ kè le se n ēzēdekεε guu, ben Fili'auna kùgbāa kù, èe n yā maro lán Dii ò nà. ²³ Fili'auna liara à tà a bε, èe yā pì da sero. ²⁴ Igipitino íbókii yōyō Nili baa le wà í mi, zaake aĩoε fō wà swada í mĩro. ²⁵ À kuu le ai gurɔ swεεplaame Dii Nili lena gbera.

8

Blòno dagulana

¹ Ben Dii bè Musanε: Ñ gá n o Fili'aunanε, mamoma Dii ma bè à ma gbēno gbarε aĩ gá dɔnzi kεmε. ² Tó à gĩ n gbarεzi sō, mé tó blòno da à bùsu gu pĩngila. ³ Blòno é Nili pa ai aĩ bikũ baa, aĩé gē à ua guu ai à kpén, aĩé didi à gádo. Aĩé gē à ìbano uano guu kōn à gbēno uano. Aĩé ká à kĩino kōn à góno guu. ⁴ Blòno é didia kōn à gbēno kōn à ìbano n pĩngi.

⁵ Dii èara à bè Musanε: Ñ o Arunanε à a gò sé à dɔ swaanola kōn swa'onenɔ kōn íbokiino, blòno é da Igipiti bùsula. ⁶ Kè Aruna a gò dɔ Igipiti ínola, ben blòno bòe wà dà bùsu pila. ⁷ Ben ēzēdee pìnɔ kè le se n ēzēdekεε guu, aĩo tò blòno dà Igipitila.

⁸ Ben Fili'auna Musa kōn Arunao sìsì à bè: À agbaa kpá Diine à blòno kēma kōn ma gbēno, mé a gbēno gbarε aĩ gá saa oa. ⁹ Ben Musa bè Fili'aunanε: Ñ gurɔ diemε mà agbaa kpánne Diine kōn n ìbano kōn n gbēno, le à blòno kēmma kōn n uano aĩégō kú swaazi ado. ¹⁰ Fili'auna bè: Zia. Ben Musa bè: Eé kε lán n ò nà le ngō dō kè gbēkee dε lán Dii wa Luda bàro. ¹¹ Blòno é kēmma kōn n uano kōn n ìbano kōn n gbēno aĩégō kú swaazi ado.

¹² Kè Musa kōn Arunao gù Fili'auna kiia, Musa wée kè Diia blò kè aĩ dà Fili'aunalaano yā musu. ¹³ Dii Musa wéekεε sì, ben blòno gaga kpénɔ guu kōn uano kōn buraano. ¹⁴ Wà n kákakōa, ben bùsu gũu sō pĩngi. ¹⁵ Kè Fili'auna è à kè sào, à swā kpé gbāa, ben à gĩ Musa kōn Arunao yā mazi lán Dii ò nà.

Gai dagulana

¹⁶ Dii bè Musanε: Ñ o Arunanε à a gò sé, à tɔtε léo, bùsuti é li gāi ũ Igipiti gu pĩngia. ¹⁷ Ben aĩo kè le. Aruna a gò sè à tɔtε lèo, ben bùsuti lì gāino ũ, aĩ dà gbēnteenola kōn nòbɔno. Igipiti bùsuti lì gāino ũ pĩngi. ¹⁸ Ézēdeenɔ yō wà gwà se n ēzēdekεε guu, ben aĩ fua. Gāino dà gbēnteenola kōn nòbɔno. ¹⁹ Ben ēzēdeenɔ bè Fili'aunanε: Luda ɔgbemε. Mɔde Fili'auna swā kpé gbāa, à gĩ n yā mazi lán Dii ò nà.

Ifiino dagulana

²⁰ Dii bè Musanε: Ñ fεε kɔngɔ idε'idε n gá n Fili'auna le gurɔ kè èe gaa swaazi, n onε mamoma Dii ma bè, à ma gbēno gbarε aĩ gá dɔnzi kεmε. ²¹ Tó à gĩ n gbarεzi, mé ifiino daàla kōn à ìbano kōn à gbēno kōn à kpénɔ. Igipiti kpénɔ é pa kōn ifiino, baa tɔtε aĩé daàla. ²² Gurɔ beee mé Gosē bùsu guu kè ma gbēno

kún tó ado. Gwen ifiño é dan gularo, le àgō dō kè mámbe Dii ũ à būsun. ²³ Mé ma gbēno dōkōzi kōn à gbēno. Zian sèeda pì é kè.

²⁴ Ben Dii kè le. Ifiño kà Fili'auna ua guu kōn à ibano uano. Igipiti yàka píngi ifiño yānzi. ²⁵ Ben Fili'auna Musa kōn Arunao sìsi à bè: À gá saa o a Luda būsū kèn. ²⁶ Ben Musa bène: Eé sí kè wà kè lero, zaake pò kè wé saa oo Dii wa Luda pì de Igipitinone tē ũme. Tó wa saa ò kōn pò kè deñne tē ũuo n wáa, ašé wa pápa gbèò wà wa dèderoo? ²⁷ Wé táa o gbáan guu aagōme, wé gbasa wà saa o Dii wa Luda lán à òwe nà. ²⁸ Ben Fili'auna bè: Mé a gbare à gá saa o Dii a Luda gbáan, mōde àton gá zāro. À agbaa kpaneme sa. ²⁹ Musa bène: Tó ma ta, mé agbaa kpáne, eé ifiño kēmma zia kōn n ibano kōn n gbēno. Mōde nton mōnafiki kè doro. N tó gbēno gá saa o Diia. ³⁰ Kè Musa bō Fili'auna kiia, à agbaa kpáne Diine. ³¹ Dii à wékeke sì, ben ifiño kè Fili'aunaa kōn a ibano kōn a gbēno. Èe gō gukearo, baa mēn do. ³² Mōde Fili'auna swā kpé gbāa ai tia, à gī n gbarezi.

9

Pókādeenō gagana

¹ Dii bè Musane: N gá n Fili'auna le n one Dii Eberuno Luda bè à ma gbēno gbare aš gá dōnzi keme. ² Tó à gī n gbarezi, tó à kpé n kūna ai tia, ³ mé o tō à pókādeenō bura. Mé gagyā pāsī ká à sōnon kōn à zaakinō kōn à lakuminō kōn à zūnō kōn à sāano kōn à blēno. ⁴ Mé Isaraili pókādeenō dōkōzi kōn Igipitinō póno. Isarailino pókādeenō kè é garo. ⁵ Mamoma Dii ma à guu diē. Zian mé beee kè būsū kèn.

⁶ Kè guu dō, ben Dii kè le. Igipitinō pókādeenō gāga píngi, mōde Isarailino pókādeenō kee e garo. ⁷ Fili'auna yā kè kè pì gbēka, à mà Isarailino pókādeenō kee e garo, mōde à swā kpé gbāa, à gī gbē pino gbarezi.

Bògīi kana Igipitinon

⁸ Dii bè Musane kōn Arunao: À mōdakpe túbu kō ɔkū doodo, Musa fā Fili'auna aē. ⁹ Eé da Igipiti būsula píngi lán lutē bà, eé ká gbēnteenōn kōn nōbōnō bōgīi ũ gu píngia. ¹⁰ Ben aš mōdakpe túbu sēe aš gāao Fili'auna kiia. Kè Musa túbu pì fā musu, ben à ká gbēnteenōn kōn nōbōnō bōgīi ũ. ¹¹ Ezēdeenō e fō wà gāa Musa kiiaro bōgīi pino yānzi, zaake à dàńla kōn Igipitinō n píngi. ¹² Ben Dii Fili'auna kù kè gbāa lán à ò Musane nà, ben à gī n yā mazi.

Lougbe mana

¹³ Dii bè Musane: N fēe kōngō ide'ide n gá n Fili'auna le, n one mamoma Dii Eberuno Luda ma bè à ma gbēno gbare aš gá dōnzi keme. ¹⁴ Tia sa mé yā pāsī píngi daàla kōn a ibano kōn à gbēno, le àgō dō kè anduna guu píngi gbēkee de lán ma bàro. ¹⁵ Zaake tó ma o tōmāma ma gagyāa kàngu yā, le àpi kōn a gbēno yāa anduna guu. ¹⁶ Ma à ká kpatan le mà a gbāaa ɔdōane, wà ma tó kpá anduna guu píngi. ¹⁷ Lán èe a zīnda sēe lezī de ma gbēnola nà ai tia, èe n gbarero, ¹⁸ zia mōndaa'i mé tó lougbe pāsī ma maamaa, lougbe kè a taka e ma Igipiti zikiro zaa lán wà à kàe nà ai mōna gbāa. ¹⁹ N one à gbēno zī aš à pókādeenō kōn pò kè à vī buraano sēe wà káka kpén píngi. Gbēnteenō kōn pò kè aš kú bàazinō, tó wēe gēnyo kpénlo, lougbe é māmāma ašé gagame.

²⁰ Fili'auna iba kenō vīa kè Dii yāne, aš n zīkerino kōn n pókādeenō kàka kpén. ²¹ Mōde gbē kè ašoe Dii yā daroonō n zīkerino kōn n pókādeenō tō bàazi. ²² Ben Dii bè Musane: N o sé musu, lougbe é ma gbēnteenō kōn pókādeenō kōn bura póno Igipiti būsū gu píngia. ²³ Kè Musa a gō dō musu, Dii tò lou e pūtāa èe maa

kɔn gbɛ̀o ɛ̀e pii, ben laa e pɛɛɛ tɔtɛa. Dii tò loughɛ mà Igipitinɔla. ²⁴ Loughɛ e maa, lou e pii. Loughɛ pì pāsī. Zaa lán Igipiti bùsu kuu nà, lou beee taka e ma zikiro. ²⁵ Loughɛ pì pò kè kú bàazi Igipiti bùsu guuno ásarú kè píngi, gběnteenɔ kɔn pókādeenɔ kɔn bura pónɔ píngi. À sɛ̀tɛ línɔ ɛ̀'ɛ píngi. ²⁶ Gosɛ̀ bùsu guu kè Isarailinɔ kúnɔn loughɛ pì e kánlo ado.

²⁷ Fili'auna Musa kɔn Arunao sisi à bè́nɛ: Tia sa ma durun kè. Dii yā bé à nna, mapi kɔn ma gbě́nɔ taarideenɔn wa ũ. ²⁸ À agbaa kpáne. Lapatana kɔn loughɛ kèkiio mò lɛ. Mé a gbare sa, mé giare dɔro. ²⁹ Musa bè́nɛ: Tó ma bɔ wéte kpɛɛ, mé ma ɔɔnɔ dɔ Dii kúkiia, lapatana é zɛ, loughɛ é yāa, lɛ ñgɔ dɔ kè tɔtɛ né Dii pómɛ. ³⁰ Mɔde má dɔ kè mpi kɔn n ìbanɔ, ɛ́e vīa kɛɛ Dii Ludanero ai tia.

³¹ Nagā kɔn gbadoo yàka, zaake nagāa gīake à pīa, gbadoo mɔree bò. ³² Ése kɔn weaao e yakaro kè aɛ̀e ma zāa yānzi. ³³ Musa bò Fili'auna kiia à gāa wéte kpɛɛ à a ɔɔnɔ dɔ Dii kúkiia, ben lapatana kɔn loughɛo zè, lou e ma dɔro. ³⁴ Kè Fili'auna è lou kɔn loughɛo kɔn lapatanao zè, ben à kpé ɛ̀e durun kɛɛ, à swā kpé gbāa, àpi kɔn a ìbanɔ. ³⁵ À kù kpé gbāa à gī Isarailinɔ gbarezi lán Ludaa dà Musanɛ à ònɛ nà.

10

Sutɛ́nɔ dagulana

¹ Dii bè Musanɛ: Ñ gá Fili'auna kiia, zaake ma à kùgbāa kù kɔn à ìbanɔ, lɛ mà a dabuyā kèkiinɔ kɛ ñ té, ² lɛ ñ e ñ o n nénɔnɛ kɔn n dionɔ lán ma wéɛ tã Igipitinɔa nà kɔn dabuyā kè má kè ñ ténɔ, àgɔ dɔ kè mámbe Dii ũ. ³ Ben Musa kɔn Arunao gāa wà bè Fili'aunanɛ: Dii Eberunɔ Luda bè négɔ kuu mīsiɛnaare sai ai bɔrɛmɛ? Ñ a gbě́nɔ gbare aɔ gá dɔnzi kɛare. ⁴ Tó n gi ñ gbarezi, zia eé sutɛ́nɔ ká n bùsun. ⁵ Aɔ́e da tɔtɛla, weé guu ero. Aɔ́e lée pò kè gǝnnɛ loughɛ gberaanɔa kɔn línɔ píngi. ⁶ Aɔ́e pa n kpénɔ guu kɔn n ìbanɔ pónɔ kɔn Igipitinɔ pónɔ píngi. N denɔ kɔn n dezinɔ e à taka e zikiro zaa gurɔ kè aɔ vɛ́e bùsu kèn ai mɔna gbāa. Ben Musa liara à bò Fili'auna kiia.

⁷ Fili'auna ìbanɔ bè́nɛ: Gbɛ̀ pínɔ égɔ mónzi kpaawazi lɛ ai bɔrɛmɛ? Ñ gbɛ̀ pínɔ gbare aɔ gá dɔnzi kɛ Dii ñ Ludanɛ. Ñ dɔ kè Igipiti kàateroo? ⁸ Ben wà ɛ̀ara wà sù kɔn Musao kɔn Arunao Fili'auna kiia, à bè́nɛ: À gá dɔnzi kɛ Dii a Ludanɛ. A déɔ bé wé gāa? ⁹ Musa wèàla à bè: Né fété gbě́nsi. Wé gá wa píngimɛ kɔn wa négɔgbě́nɔ kɔn wa nénɔgbě́nɔ kɔn wa sāanɔ kɔn wa blénɔ kɔn wa zúnɔ, zaake Dii zībaan wé gaa kɛ. ¹⁰ Ben à bè́nɛ: Tó ma a gbare kɔn a nɔgbě́nɔ kɔn a nénɔ a píngi, ásarumɛ, Dii a bɔ! À làakari kɛ! Ée wetɛɛ à fɛ́maomɛ. ¹¹ Auo! A gɔgbě́nɔ bé wé gá dɔnzi kɛ Diinɛ, zaake len á gbèka lɛ. Ben wà pè́mɛma Fili'auna aɛ́zī.

¹² Dii bè Musanɛ: Ñ n ɔɔ dɔ Igipiti bùsula, sutɛ́nɔ é ká wà sè kɔn lá kè bòe loughɛ gberaanɔ ble píngi. ¹³ Kè Musa a gò dɔ Igipitila, Dii bò kɔn ñao ɔfántɛbɔɛ kpa, ɛ̀e paa bùsu pīa fāantɛ kɔn gwāavīo zɛna sai. Kɛ guu dɔ, ɔfántɛbɔɛ ña pì sù kɔn sutɛ́nɔ. ¹⁴ Ben sutɛ́ pínɔ mò wà dà Igipiti bùsula píngi. Aɔ́o pari dɛ à yā pónɔla, à taka é kɛ ziki dɔro. ¹⁵ Aɔ́ dà tɔtɛla gu píngi, ben tɔtɛ sia kù. Aɔ́ sè kɔn lánɔ kɔn líbɛɛ kè bò loughɛ gberaanɔ blè píngi. Sè kɔn láo kú Igipiti bùsun dɔro.

¹⁶ Gwe gɔɔ Fili'auna Musa kɔn Arunao sisi à bè: Ma durun kè Dii a Ludanɛ kɔn apinɔ. ¹⁷ À sùu gènn doo kèkii kɛmɛ kɔn ma durun-o à agbaa kpámɛ Dii a Ludanɛ à gagana kèkii kɛma. ¹⁸ Kè à bò Fili'auna kiia, à agbaa kpà Diinɛ. ¹⁹ Ben Dii bò kɔn ña gbāaao ɔfántɛgɛ́kpen kpa, à mò à sutɛ́nɔ sèɛ à kà Isia Tɛ́aan. Baa sutɛ́ mèn doo e gɔ Igipiti dɔro. ²⁰ Mɔde Dii Fili'auna kù kè gbāa, ben à gī Isarailinɔ gbarezi.

Gusia dana Igipitila

²¹ Dii bè Musane: Ñ ɔ sé musu, gusiaa kè weé fɔ wà ɔ kea é da Igipitila. ²² Kè Musa a ɔ dò musu, ben gusia níginigi dà Igipiti gu pínɡia ai gurɔ aagɔ. ²³ Wè kɔ ero, gbẽkee e gu a gbènlo ai gurɔ aagɔ pía. Mòde gupuraa kú guu kè Isarailinɔ kún pínɡi.

²⁴ Ben Fili'auna Musa sìsi à bè: À gá dɔnzi ke Diine kɔn a nɔgbɛnɔ kɔn a nénɔ a pínɡi, mɔde à a sãanɔ kɔn a blénɔ kɔn a zúnɔ tó. ²⁵ Musa bè: Ñ tó wàgɔ wa sa'opɔnɔ kɔn sa'opɔ kè wè ká tén à té kúnɔ kúna, le wà e wà Dii wa Luda gbãgbã. ²⁶ Sétó wà gá kɔn wa pókãdeenɔ, baa mèn doo é gɔro, zaake aɔ tén wé sa'opɔnɔ bɔn wà Dii wa Luda gbãgbã. Le wà kpé wà ká gwe, wá dɔ pɔ kè wé sé wà saa ooa gɔaro. ²⁷ Dii Fili'auna kùgbãa kù, èe we à n gbarero. ²⁸ Fili'auna bè Musane: Ñ gu ma ae! Ñton tó wa wée ke siigɔ dɔro. Zĩ kè wa wée sikòle, n game. ²⁹ Ben Musa bè: Lán n ò nà, né wée simale dɔro.

11

Igipiti daudunɔ gagana yã

¹ Àe sɔ Dii gĩake à bè Musane: Mé ãa da Fili'aunaa kɔn Igipiti bùsuo gèn do dɔ, eé gbasà à a gbarɛ. Tó èe a gbarɛ, eé péawame! ² Ñ o gbɛnɔne aɔ baade gɔgbẽ kɔn nɔgbẽo kondogi pónɔ kɔn vura pónɔ gbeka a Igipiti gbẽdaaaaa. ³ Mé tó Isarailinɔ ke Igipitinɔ nna. Musa sɔ ègɔ bèe vĩ Igipiti guu Fili'auna ìbanɔne kɔn a gbɛnɔ.

⁴ Ben Musa bè Fili'aunanɛ: Dii bè gwãavĩ lezãndo é ba Igipiti bùsula, ⁵ Igipiti daudunɔ é gaga n pínɡi sɛna zaa Fili'auna kè vɛɛna kpatan néa ai à gaa pé nɔgbẽ zĩkeri kè aɔé wísi lónɔ néa kɔn pókãde nékya káakunɔ n pínɡi. ⁶ Weé sósobi ɔ gbãaa dɔ Igipiti gu pínɡia, à taka e ke yãro, eé ke ziki dɔro. ⁷ Mòde Isarailinɔ té baa gbẽ é gbon ke gbɛntee ke pókãdeearo, le ngɔ dɔ kè Dii Igipitinɔ dɔkɔzi kɔn Isarailinɔ. ⁸ N ìba kèkiinɔ é mó ma kiia n pínɡi aɔé kúɛmɛ, aɔé be mà gá kɔn ma gbɛnɔ n pínɡi. Beee gbera sa mé gá. Ben Musa bɔ Fili'auna kiia kɔn pɔfẽ bítao.

⁹ Dii bè Musane yã: Fili'auna é n yã maro, le ma dabuyákenano e à pari kú Igipiti. ¹⁰ Musa kɔn Arunao dabuyã pínɔ kè Fili'auna ae pínɡi, ben Dii à kùgbãa kù. À gí Isarailinɔ gbarɛzi aɔ bɔ a bùsun.

12

Banla zĩbaa

¹ Dii yã ò Musane kɔn Arunao Igipiti à bè: ² Mɔɔ kèkii égɔ deare mɔ káaku ũ wè kɔn wèo. ³ À o Isarailinɔne n pínɡi, mɔɔ kèki gurɔ kuridee zĩ aɔé sãa bɔbɔ mèn doodo uale kɔn ualeo pínɡi. ⁴ Tó ua gbɛnɔ parii e ká aɔ sã mèn doo só sɔro, aɔ kpaate kɔn ua kè aɔ kú kɔ saeo à gbɛnɔ lén, le a kpaaa tón gɔro yãnzɔ. ⁵ À sãkaro ke blèkofii né bɔrɔ kè see vĩroo bɔ. ⁶ Isarailinɔ pínɡi, baade a pɔ gwa ai mɔɔ kèki gurɔ gɛro dosaidee zĩ. Uusien weé de, ⁷ weé à aru ma kpé kè weé à nɔbɔ sòn kpɛɛle gúnɔa ɔplazi kɔn ɔzezio kɔn musuo. ⁸ Gwãavĩ dɔnkɔ pía weé nɔbɔ pì kpá téa, weé só kɔn burɛdi sésɛ'èzɛsaio kɔn lá kyàkyã. ⁹ Àton só búsu ke fùfukɛnaro. À kpá téa kɔn a mìo kɔn a gbánɔ kɔn a pɔguunɔ. ¹⁰ Àton tó guu dɔ à kpaaaaro. Tó à kpaaa gɔ, à kpáta à té kù. ¹¹ Tó ée soo, à asaa dɔawa à kyatee kpá, a gò gɔ nana a ɔzĩ. À só kpakpaa, zaake Dii Banla sa'opɔmɛ.

¹² Gwãavĩ pía mé ba Igipitila mà daudunɔ dede bùsu pì gu pínɡia kɔn pókãde nékya káakunɔ n pínɡi, mé wí da Igipiti tãanɔa. Mámbe Dii ũ. ¹³ Aru pì égɔ de sèeda ũ kpé kè á kú à guunɔa. Tó mée ɔ tɔɔ Igipitinɔa, tó ma aru pì è, mé gɛala,

gagana pì é a lero. ¹⁴ À gurɔɔ pì diɛ ma zĩbaa gurɔɔ ũ dɔngu yānzi, àgɔ zĩbaa pì kɛɛ kèatokɔnɛɔ ũ ai a boriia.

Buredi Sése'ēzēsai zĩbaa

¹⁵ Gurɔ swɛɛplaaa guu à buredi sése'ēzēsai só. À gurɔ káakudee zĩ à buredisese'ēzē kè kú a kpé guunɔ kwéɛ, zaake gbē kè pòsesena sò gurɔ swɛɛplaaa pì guu, weé a bɔ Isarailinɔ té wà à demɛ. ¹⁶ À gurɔ káakudee zĩ kɔn à gurɔ swɛɛplaadeo à kɔ kakɔa à dɔnzi kemɛ. Àton zĩ ke ke gurɔɔ mɔnɔaro, sé pòblekena baade pínge baasiro, à lén gwe. ¹⁷ À Buredi Sése'ēzēsai zĩbaa kɛ, zaake zĩ beean ma a bɔɛ Igipiti lán zìkpɛɛnɔ bà. A boriinɔ gɔ zĩbaa pì kɛɛ kèatokɔnɛɔ ũ. ¹⁸ Mɔ káaku gurɔ gɛro dosaidee zĩ uusie, àgɔ buredi sése'ēzēsai soo ai à gurɔ baro awɛdodee zĩ uusie. ¹⁹ Gurɔ swɛɛplaaa guu buredisese'ēzē tón gɔ kú a bɛro, zaake gbē kè pòsesena sò, gbē zìtɔn yoo, bɛdeen yoo, weé à bɔ Isarailinɔ té wà à demɛ. ²⁰ Àton pòsesena só gurɔ pìaro. Guu kè á kún pínge, àgae buredi sése'ēzēsai só.

Banla zĩbaa káaku

²¹ Musa Isaraili gbɛnsinɔ sisi n pínge à bènnɛ: À gá à a ua sã kũ à dɛ Banla zĩbaakeɔ ũ. ²² À sɛsɔvlāa sé à zɔ aru kè kú taa guua à máma a kpɛɛɛ gũa, ɔplazi kɔn ɔɛɛzio kɔn à musuo. A gbɛke tón bɔ bàaziro ai guu dɔ. ²³ Tó Dii e baa būsula èɛ Igipitinɔ dɛdɛɛ, tó à aru è kpɛɛɛ gũnɔa, eé gɛ̀alame. Eé tó gbɛdɛderi gɛazi à a dɛdɛro. ²⁴ Apinɔ kɔn a boriinɔ àgɔ yã pì kũna keatokɔnɛɔ ũ ai a boriia. ²⁵ Tó a gɛ̀ būsua kè Dii é a gbaan lán à à lé gbɛ̀are nà, àgɔ dɔnziyã pì kũna. ²⁶ Tó a nɛnɔ dɔnziyã pì mɔ gbɛ̀kaawa, ²⁷ à oñnɛ kè Banla saa kè wè o Diiame, zaake kè à Igipitinɔ dɛdɛ, à gɛ̀ wa Isarailinɔ kpéla, èɛ wa dɛdɛro. Ben gbɛnɔ kùɛ aɔ dɔnzi kè Diine. ²⁸ Kè aɔ tà, aɔ kè lán Dii ò Musa kɔn Arunaone nà.

Igipiti daudunɔ gagana

²⁹ Gwãavĩ lezãndo Dii Igipiti daudunɔ dɛdɛ n pínge, naana zaa Fili'auna kè vɛɛna kpatan nɛa ai à gaa pé pisinanɔ nɛnɔa kɔn pókãde nékya káakunɔ n pínge. ³⁰ Fili'auna fɛɛ gwãavĩ kɔn a ibanɔ kɔn Igipitinɔ n pínge, ben sósobi ó dà Igipitila, zaake ua kee kuu gɛ̀ sairo. ³¹ Gwãavĩn Fili'auna Musa kɔn Arunao sisi à bènnɛ: À fɛɛ kɔn Isarailinɔ à bɔɛ ma gbɛnɔ té. À gá dɔnzi ke Diine lán á ò nà. ³² À a blèno kɔn a sãanɔ kɔn a zùnɔ sɛɛ lán á ò nà. À gá à sa maaa omɛ se.

³³ Igipitinɔ nàkɔrɛ gbɛ̀ pìnɔa aɔ bɔɛnɛ n būsun kpakpaa, zaake aɔ bè: Wé gaga wa pínge. ³⁴ Isarailinɔ n flawadɛnanɔ kà taanɔ guu a sése'ēzē sai, aɔ n utanɔ fífia aɔ dàda n gàn. ³⁵ Aɔ kè lán Musa ónnɛ nà, aɔ kondogi pónɔ kɔn vura pónɔ kɔn pókásãanɔ gbɛ̀ka Igipitinɔa. ³⁶ Dii tò aɔ kè kɔo nna, ben aɔ kpàmma. Lɛmɛ aɔ Igipitinɔ pónɔ sɔmma lɛ.

Isarailinɔ dana zén

³⁷ Isarailinɔ dà zén kɛɛ, aɔ bɔɛ kɔn Ramɛsɛo aɔ tà Suko. Gɔgbɛnɔ gɔɔn bɔro wàa aagɔmɛ, nɛnɔ kɔn nɔgbɛnɔ baasi. ³⁸ Bori zìtɔnɔ tányo pari dɔ. Blèno kɔn sãanɔ kɔn zùnɔ parii kè bíta. ³⁹ Aɔ buredi sése'ēzēsai kè kɔn flawadɛna kè aɔ bɔo Igipitio. Aɔ kè sése'ēzē sai, zaake wà pèmma Igipiti kãndomɛ. Aɔɛ e wà pòblee kè wà sè kūsãɛ ũro.

⁴⁰ Isarailinɔ kuuna Igipiti kè wè wàa plaa kɔn baaakurio. ⁴¹ Wè wàa plaa kɔn baaakurio pì papana gɛ̀era, zĩbaa pì zĩn Dii zìkpɛɛ pìnɔ bɔɛ Igipiti n pínge. ⁴² Gwãavĩ pì né Dii pómɛ. Isarailinɔ égɔ à itɛ kɛɛ ai n boriia, zaake gwãavĩ pìn Dii Isarailinɔ bɔna Igipiti itɛ kè.

Banla zĩbaa

⁴³ Dii bè Musane kɔn Arunao: Banla yā kè má dien yè. Bori zĩto ke toga à à nòbo sóro, ⁴⁴ mode zò kè á lù, tó à bangu kè, eé só. ⁴⁵ Nibo ke asiazĩkeri toga à sóro. ⁴⁶ À só kpén, àton bo kɔn à nòbo pìo bàaziro. Àton sãa pì wá ke éro. ⁴⁷ Isarailino píngi gae zĩbaa pì ke. ⁴⁸ Tó gbě zĩto kú a té, tó à yezi à Banla zĩbaa ke Diine, à a be gōgbēno bangu ke n píngi à gō bedee ũ, eé gbasa à ke. Gefodee toga à sóro. ⁴⁹ Bede kɔn gbě zĩto kè kúao, doka dōnkō pìme. ⁵⁰ Ben Isarailino kè lán Dii ò Musa kɔn Arunaone nà n píngi. ⁵¹ Zĩ beeean Dii Isarailino bōe Igipiti gáli kɔn gálio.

13

Buredi Sése'ēzēsai zĩbaa kɔn dauduno kpana Ludaao

¹ Dii yā ò Musane à bè: ² Àgae Isaraili dauduno kɔn pókāde nékya káakuno kpáma, zaake ma pónome n píngi.

³ Musa bè gbēno: A bōna Igipiti zòblenan gurɔ kèki yā gō dōagu, zaake Dii bé à a bōe Igipiti kɔn a ɔ gbāaa. Àton pōsesena só gurɔ pìaro. ⁴ Ée bōe Igipiti gbāame mō káaku kè wè sísi Abibu guu. ⁵ Dii lé gbē a dezinone à bè é būsú kè zwi kɔn zó'io din, kè Kanaan kɔn Itino kɔn Amōrino kɔn Ivin kɔn Yebusinɔ kún kpáawa. Tó à tò a ka, à zĩbaa pì ke mō kèkiin. ⁶ Àgae buredi sése'ēzēsai só ai gurɔ swēplaa. À gurɔ swēpladee pì zĩ égō deare Dii zĩbaa gurɔ ũ. ⁷ Àgae buredi sése'ēzēsai só ai gurɔ swēplaaa pì papa. Pōsesena ke buredi ēzē ke tóngō kú ua ke guu a būsuno. ⁸ Zĩ pia àgae o a nēgōgbēno eé kee le yā kè Dii kèare kè à a bōe Igipiti yānzime. ⁹ Zĩbaa pì égō deare sèeda ũ lán pò dana ɔa bà, ke lán dōngu pò yina mī'aea bà, le Dii doka gō kú a lén, zaake àmbe à a bōe Igipiti kɔn a ɔ gbāaa. ¹⁰ Àgae dokayā pì ke a gurɔa wè kɔn wèo.

¹¹ Tó Dii tò a ka Kanaa būsuno, ben à kpàawa lán à à lé gbèare nà kɔn a dezin, ¹² àgae a dauduno kpáa n píngi. A pókāde nékya káakuno ègō de à pò ũ n píngi. ¹³ Àgae a zaaki nékya káaku tɔba bo kɔn sãneo. Tó ée boro, à à waa fī. Àgae a dauduno tɔba bo n píngi. ¹⁴ Tó a nēgōgbēno a la à mizi zia wà bè, bó yān gwee, à beñe kè Dii a bōe zòbleen Igipiti yā kɔn a ɔ gbāaa yānzime. ¹⁵ Kè Fili'auna kùgbāaa kè à gí wa gbarezi, ben Dii Igipiti dauduno dède n píngi kɔn pókāde nékya káakuno n píngi. Beee yānzin weè saa oa kɔn pókāde nékya káakunzi píngi, weè wa dauduno tɔba bo. ¹⁶ Kèkii égō de sèeda ũ lán pò dana wa ɔa bà ke pò yina wa mī'aea bà, zaake Dii bé à wa bōe Igipiti kɔn a ɔ gbāaa.

Isarailino bōna Igipiti

¹⁷ Kè Fili'auna Isarailino gbàre, Luda e bōnyo Filisitinino būsú zé kparo, baa kɔn à kīkeo, zaake à bè: Tó wà fēñzi kɔn zìo, aṣé n nòse lie wà liara Igipiti. ¹⁸ Luda pà zé pìne, ben à gbáa zé sēnyo Isia Tēaa kpa. Isarailino bōe Igipiti aṣ n gōkebono kūna.

¹⁹ Musa Yusufu wáno sè èe taao, zaake Yusufu tò Isarailino lé gbèare yā à bè, tó Luda mò n bo, aṣé a wáno sée wà bōo gwe.

²⁰ Kè aṣ bō Suko, aṣ gaa wà bùra kàe gbáa léa zaa Etamu. ²¹ Dii ègō dōñne ae téluguu guu fāantē le àgō zé dōñañne. Gwāavĩ sō ègō dōñne ae tēne guu, le àgō guu puuñne aṣgō táa oo fāantē kɔn gwāavĩ. ²² Téluguu pì è gu n ae fāantēro, tēne pì è gu n ae gwāavĩro.

14

Igipitino pēena Isarailinozi

1 Dii bè Musane: 2 Ñ o Isarailinone aɔ ɛara wà gá bùra káe Pi'airo sae Migidolu kɔn ísiaa dagura, aedɔkɔana kɔn Baali Zefɔo. À bùra káe ísiaa sae gwe. 3 Fili'auna éǵɔ daa a sāsā, gbāa a kūme. 4 Mé a kùgbāa kù, eé pɛɛazi, mé tó bɔ Fili'auna kɔn a zìkpɛɛno yā sàabu, Igitipino éǵɔ dɔ kè mámbe Dii ũ. Ben Isarailinɔ kè le.

5 Kè wà ò Igitipi kɔ Fili'aunanɛ gbɛ pìnɔ bàa lè, ben àpi kɔn a ìbanɔ nɔsɛ lè Isarailinɔ yā musu wà bè: Bón wá kè, ben wá tò aɔ bò zòblenaween? 6 Ben Fili'auna góro dò a sɔne à a zìkpɛɛno kàkɔa. 7 À sɔgoro maaanɔ sè mèn wàa aagɔ kɔn Igitipi sɔgoronɔ pínɡi kɔn zìkari gbɛnsinɔ ká n guu. 8 Dii Igitipi kɔ Fili'auna kùgbāa kù, ben à pɛɛ Isaraili kè aɔɔe bɔɛɛ kɔn kùgbāaaonɔzi. 9 Ben Igitipino pɛɛnzi kɔn Fili'auna sɔnɔ kɔn à sɔgoronɔ kɔn à sɔdeenɔ kɔn à zìkpɛɛno n pínɡi, ben aɔɔe mɔɔ n le n búràn ísiaa sae kɔn Pi'airoo aedɔkɔana kɔn Baali Zefɔo.

10 Kè Fili'auna kà kɔi, Isarailinɔ wée sè, ben aɔ Igitipino è té n kpɛɛ. Vĩa n kù maamaa, ben aɔ wii pè Diizi. 11 Aɔ bè Musane: Miranɔ kú Igitipinloo? Bóyānzi n mɔwao gbáan kè wà gagazi? À kè dia n bɔwao Igitipi? 12 Asa wá ònne Igitipi wà bè n wa tó tɛɛɛ wà zò ble Igitipinone! Zòblenaíne maawe de gagana gbāa kènla. 13 Musa bènnɛ: Àton tó vĩa a kũro. À ze tɛɛɛ é e lán Dii é a mì sí nà gbāa, zaake Igitipi kè ée n ee gbāa kènɔ, é n e ziki dɔro. 14 Dii bé eé zì káare. Àǵɔ yĩtɛna kítikiti dé!

Isarailinɔ bikana Isia Tɛaala

15 Dii Musa là à bè: Bó wiiin nɛɛ pɛemazii? Ñ o gbɛnɔne aɔ fɛɛ wà bɔ kɔn táo. 16 Ñ n gò dɔ ísiaala à zòkɔɛ, le Isarailinɔ e wà gɛte à dagura gukoria. 17 Mapi, mé Igitipino kùgbāa kù, aɛé gɛn n gɛɛra, mé tó bɔ Fili'auna kɔn a zìkpɛɛno kɔn a sɔgoronɔ kɔn a sɔdeenɔ yā sàabu. 18 Tó ma tó bɔ Fili'auna kɔn a sɔgoronɔ kɔn a sɔdeenɔ yā sàabu, Igitipino éǵɔ dɔ sa kè mámbe Dii ũ. 19 Luda Malaika kè dɔ Isarailinone aɛ lɛara à gàa n kpɛɛ kpa, ben tɛluguu kè kú n aɛ lɛara à gàa n kpɛɛ dɔ 20 aɔpino kɔn Igitipino dagura. Tɛluguu pì guu pù Isarailinone à gusiaa kpà Igitipinone, ben aɔ gbɛkee e e à sɔ a daazi gwāavĩ beeearo.

21 Kè Musa a ɔ dɔ ísiaala, ben Dii bò kɔn ĩa gbāaao ɔfántɛbɔɛ kpa. À kàka ai guu gàa dò à ísiaa lè à kpàatekɔɛ, ben gukori bò. Kè í zòkɔɛ, 22 ben Isarailinɔ taa ò gukoria aɔ bikù. Í bĩ bò aɔ ɔplaazi kɔn ɔzezio. 23 Ben Igitipino pɛɛnzi. Fili'auna sɔnɔ kɔn a sɔgoronɔ kɔn a sɔdeenɔ pínɡi té n kpɛɛ ísiaa guu. 24 Gudɔnao Dii Igitipi zìkpɛɛno gwà za ténɛne guu, ben à tò aɔ lìkɔa. 25 À tò aɔ sɔgoronɔ vlɛɛ, à tò aɔ taa'ona kè zĩ'ũ, ben aɔ bè: Wà bàa lè Isarailinone, zaake Dii e zì kaawaoínnɛme.

26 Dii bè Musane: Ñ n ɔ dɔ ísiaala, í é da Igitipinola kɔn n sɔgoronɔ kɔn n sɔdeenɔ. 27 Ben Musa a ɔ dɔ ísiaala, ben í e suu a gbèn gudɔnao. Lán í e suu nà, ben Igitipino bàa sì aɔ yezi wà bɔɛ. Gwen Dii tò ísiaa dànlán. 28 Í sù a dà sɔgoronɔla kɔn sɔdeenɔ kɔn Fili'auna zìkpɛɛ kè aɔ gè ísiaa guu Isarailinɔ gbɛraanɔ n pínɡi. Aɔ kee e bɔro, baa mèn dɔ. 29 Isarailinɔ sɔ taa ò í dagura gukoria. Í bĩ bò aɔ ɔplaazi kɔn ɔzezio. 30 Zĩ beeean Dii Isarailinɔ sì Igitipinɔa, ben Isarailinɔ Igitipi pìnɔ gènɔ è ísiaa baa. 31 Kè Isarailinɔ Dii gbāa bíta kè à mò Igitipinone è, aɔ vĩa kènɛ, ben aɔ à náanɛ kè kɔn à zòbleri Musao.

15

Isarailinɔ lè

1 Ben Musa kɔn Isarailinɔ n pínɡi lè kè sì Diine wà bè: Mé lè sí Diine, zaake à tó bɔna,

à sōdeenɔ kɔn n sɔnɔ kà ísiaan.

² Dii bé ma gbāaa ũ, mé lé maa,

àpi bé à ma mì sɪ.

Àmbe ma Luda ũ, mé à tó kpá.

Àmbe ma de Luda ũ, mé à tó sé lezĩ.

³ Dii né zìkarime, à tón Dii.

⁴ À Fili'auna sōgoronɔ kɔn à zìkpɛɛnɔ kà ísiaan,

à zìkari gběnsinɔ vlɛɛ Isia Tɛaan.

⁵ Í lɔdee pì dàńla,

aɔ kpàɛ gĩzĩ lán gbè bà.

⁶ Dii, n ɔplaan gbāaa kún kɔn bítakeɛo,

Dii, n n ibɛɛnɔ dúgu zɔ kɔn n ɔplaaɔ.

⁷ N n zangurinɔ nè n gakui bíta guu,

n pɔ fɛ n n náɛ lán sɛ bà.

⁸ N pɔ bò n yĩzĩ, ben í zòkɔrɛ,

à gɔ zɛna lán bĩ bà,

ísiaa ì ai a guragura.

⁹ Wa ibɛɛ pìnɔ bè,

aɔé péɛwazi aɔ wa leme,

aɔé wa pónɔ sɛɛ lán aɔ yezi nà,

aɔé n fɛɛdaanɔ woto aɔ wa dɛdɛo.

¹⁰ N n lé'ĩa vù, ben ísiaa dàńla,

aɔ kpàɛ lán beoma bà í bíta pìn.

¹¹ Dii, tãanɔ té à kparee bé à dɛ lán n bà?

Dén weé lékɔzinyo?

Yábɔnsaɛkɛri, n bítakeɛ adona,

n gakui naasí vĩ.

¹² N n ɔplaa pòro, ben tɔɔtɛ n mɔmɔ.

¹³ Wamɔwa kɛ n wa bo zòbleenɔ

né dɔwe aɛ n gbɛkɛɛ guu,

né gáwao n bùsun kɔn n gbāaaɔ.

¹⁴ Tó boriinɔ mà, aɔé lugaluga,

Filisitini bùsudeenɔ kù égɔ vĩ.

¹⁵ Edɔmunɔ kínanɔ é bídi kɛ,

swè é kɛ Mɔabu dɔn'aɛdeenɔn,

Kanaa bùsudeenɔ mè é yó n pínɡi.

¹⁶ Vĩa bíta é n kũ, swè é kɛńgu,

aɔé gɔ kítikiti lán gbè bà

n gbāa bíta yānzi Dii,

ai wamɔwa kɛ n wa sɛ n pɔ ũunɔ gɛtɛ.

¹⁷ Dii, né gáwao kpíii kɛ n sɛ n pɔ ũu kíia,

né wa kásāa péɛ guu kɛ n dɛ n vɛɛkii ũun,

n kúkii kɛ n kɛkɛ n zĩndanɛ pì.

¹⁸ Dii égɔ kí bleɛ gurɔ pínɡime.

¹⁹ Kɛ Fili'auna sɔnɔ kɔn à sōgoronɔ kɔn à sōdeenɔ gɛ ísiaa guu, ben Dii sù kɔn

ío à dàńla, mɔde Isarailinɔ taa ò gukoria ísiaa pì guu. ²⁰ Ben annabi Miriamu,

Aruna dāre, a sēgēsēgē sè, ben nɔgbɛnɔ bò wà tézi n pínɡi, aɔɔe sēgēsēgē paa aɔɔe

ɔ wāa. ²¹ Miriamu lè sɪnnɛ à bè:

À lè sí Diine, zaake à tó bɔna,

à sōdeenɔ kɔn n sɔnɔ kà ísiaan.

Í kyàkya

²² Musa dà zén kǝn Isarailinɔ, aɔ kɛ Isia Tɛaaa aɔ gɛ Suru gbáan. Aɔ táa ò gurɔ aagɔ gbáa pìn aɔe í ero. ²³ Kɛ aɔ kà guu kɛ wɛ sísi Mara, aɔe fɔ wà à í mìro kɛ à kɛ kyàkyà yǎnzi. Beee yǎnzi wà tó kpà guu pìnɛ Mara. ²⁴ Ben gbɛnɔ zɔka kà Musazi wà bè: Bón wé mii? ²⁵ Musa wii pɛ Diizi, ben Dii lí òɔanɛ. Kɛ Musa lí pì zù ín, ben í pì kɛ nna. Gwen Dii yǎ diɛnɛ kǝn dokao à n lé à n gwá ²⁶ à bè: Tó a làakari dɔ mamɔma Dii a Luda yǎa ée yǎ kɛ má yezi kɛɛ, tó a yǎ kɛ má diɛnɔ mà, ben á ma dokanɔ kǝna píngi, mé gyǎa kɛ má kà Igipitinɔn ke káaguro, zaake mǎmbe Dii kɛ è a gba aafia ũ. ²⁷ Beee gbɛra aɔ kà Elimu, guu kɛ íbɔki mèn kuri awɛɛplaaanɔ kún kǝn damina lí mèn baaagɔ akurinɔ. Ben aɔ bùra kǎe í pì sae gwe.

16

Mana kǝn bùrunɔ

¹ Isarailinɔ fɛɛ Elimu n píngi, ben aɔ kà Sini gbáa kɛ kú Elimu kǝn Sinaio dagura aɔ bɔna Igipiti mɔ plaadee guu gurɔ gɛrodee zĩ. ² Ben aɔ zɔka kà Musa kǝn Arunaozi gbáan gwe n píngi ³ aɔ bènnɛ: Bóyǎnzi Dii e wa dɛɛ Igipitirozi? Gwe weɛ vɛɛ wà pɔ ble kǝn nòbɔ ai wà kǎ, ben a mɔwao gbáan kɛ à wa dɛɛ kǝn nɔaaɔ.

⁴ Dii bè Musanɛ: Bɔna musu mé pɔblee fákeare. Gbɛnɔ é bɔe wà gurɔ doo pɔ sɛɛ lán gu e dɔɔ nà n blena lén, lɛ mà n yɔ mà gwa tó aɔɔ ma doka kǝna. ⁵ Gurɔ swɛɛdodee zĩ gurɔ plaa pón aɛ sɛɛ aɔ à pɔblee kɛ. ⁶ Ben Musa kǝn Arunao bènnɛ n píngi: Uusiea é dɔ kɛ Dii bé à a bɔe Igipiti, ⁷ zia kɔngɔ é Dii gakui e. À zɔka kɛ á kǎazii mà. Bón wa ũ kɛ é gbasa a zɔka kǎwazii? ⁸ Musa ɛara à bè: Dii é a gba nòbɔ à só uusiea, zia kɔngɔ eé pɔblee kpáawa a blena lén, kɛ à zɔka kɛ á kǎazii mà yǎnzi. Póken wa ũro. Èe kɛ wámbe a zɔka kǎwaziro, Diime.

⁹ Ben Musa bè Arunanɛ: N o Isarailinɔnɛ n píngi aɔ sɔ Diizi, zaake à n zɔkakana mà. ¹⁰ Kɛ Aruna e yǎ ooónɛ, aɔ aɛ dɔ gbáa kpa, ben aɔɔ è Dii gakui bò à mǎnzi téluguu guu. ¹¹ Ben Dii yǎ ò Musanɛ à bè: ¹² Ma Isarailinɔ zɔkakana mà. N oónɛ uusiea aɛ nòbɔ só, zia kɔngɔ aɛ pɔ ble wà kǎ, aɛ dɔ kɛ mǎmbe Dii n Luda ũ.

¹³ Uusiea bùrunɔ mò wà dà n bùrala. Kɛ guu dɔ kpíi kpà à ligǎnzi. ¹⁴ Kɛ kpíi kɛ, ben pɔ gɔ kaɛna tɔɔɛa púu ketekete lán pɔ kokū bà. ¹⁵ Kɛ Isarailinɔ è, aɔ bèkɔnɛ: Bón gwee? Zaake aɔe dɔ tó bónlo. Musa bènnɛ: Pɔ kɛ Dii kpáawa à bleen gwe. ¹⁶ Yǎ kɛ Dii diɛareen yè: A baade sɛɛ a blena lén. À sɛɛ a baade mìa zaka lé doodo a uadeenɔ pari lén. ¹⁷ Isarailinɔ kɛ lɛ. Aɔ sɛɛ, gbɛkenɔ pɔ bíta, gbɛkenɔ pɔ néngo. ¹⁸ Kɛ wà zaka dàn, gbɛ kɛ sɛɛ bíta pɔ e diziro, gbɛ kɛ sɛɛ féte pɔ e kɛsǎaro. ¹⁹ Musa bènnɛ: Gbɛke tón à kpaa tó ai guu dɔaro. ²⁰ Gbɛkenɔ e Musa yǎ maro, aɔ à kpaaa tò ai guu dɔ, ben à kòkɔ kà à vǎ, ben Musa pɔ fɛ gbɛ pìnɔzi.

²¹ Lán guu e dɔɔ nà baade è sɛɛ a blena lén. Tó ɔfǎntɛ gbǎ, à kɛ gɔ tɔɔɛa è yómɛ. ²² Gurɔ swɛɛdodee zĩ aɔ pɔblee sɛɛ lɛo plaa, baade mìa zaka lé plaplaa. Ben aɔ gbɛnsinɔ gǎa wà ò Musanɛ n píngi. ²³ À bènnɛ: Lɛn Dii diɛ lɛ. Zia né kámmabogurɔ zĩmɛ, Dii gurɔmɛ. À pɔ kɛ á yezi à kpá tɛa kpá tɛa. À pɔ kɛ á yezi à disa disa, à à kpaaa kɛ gɔ diɛ ai guu dɔ. ²⁴ Aɔ diɛ ai guu dɔ lán Musa ò nà. Beekii e vǎro èe kòkɔ káro. ²⁵ Ben Musa bènnɛ: À ble gbǎa, zaake kámmabogurɔ zĩmɛ, é e gukea gbǎaro. ²⁶ Àgae sɛɛ ai gurɔ swɛɛdo. À gurɔ swɛɛplaadee né kámmabogurɔ zĩmɛ, eégɔ kuu zĩ pìaro.

²⁷ Gurɔ swɛɛplaadee zĩ gbɛkenɔ bɔ wà gàa sɛɛ, ben aɔɔe ero. ²⁸ Ben Dii bè Musanɛ: Égɔ kú kɔn doka kè má diɛ masaiɔ ai bɔɛmɛ? ²⁹ Àgɔ dɔ kè mamɔma Dii màmbe ma kámmabogurɔ diɛare. Beee yānzi gurɔ swɛɛdodee zĩ mɛɛ gurɔ plaaa pɔblee kpáawa. Baade gɔ kú a gbèn, gbɛke tɔn gu a gbèn gurɔ swɛɛplaadee pì zĩro. ³⁰ Ben aɔ kámma bɔ gurɔ swɛɛplaadee zĩ. ³¹ Isarailinɔ tɔ kpà pɔblee pìnɛ mana. À de lán pɔwɛɛ pura keteketenɔ bàme. À í nna lán kàrà zódee bà.

³² Musa bè: Yā kè Dii diɛn yè: Wà mana zaka lé doo diɛ wa boriinɔnɛ, le aɔ pɔblee kè à kpàwa wá blè gbáan wa bɔna Igipiti gberaa e se. ³³ Ben Musa bè Arunanɛ: N loo sé n mana zaka lé doo kán n diɛ Dii aɛ, le àgɔ diɛna wa boriinɔnɛ. ³⁴ Ben Aruna diɛ gbè walaanɔ saɛ le àgɔ diɛna lán Dii ɔ Musanɛ nà. ³⁵ Isarailinɔ mana blè wè baplaa ai aɔ gàa wà kàò bùsu kè gbɛnɔ kún. Aɔ mana pì blè ai aɔ gàa wà kàò Kanaa bùsu léa. ³⁶ Zaka lé doo né lita plaaame.

17

Í bɔna gbèn (Nar 20:2-13)

¹ Isarailinɔ fɛɛ Sini gbáan n pínɡi, aɔɔe bùra káɛkaɛɛ lán Dii ɔ́nɛ nà, ben aɔ gàa wà bùra kàɛ Rɛfidimu. Aɔɔe í e wà mì gwero, ² ben aɔ zɔka kà Musazi wà bè: N wa gba í wà mi. À bè́nɛ: Bóyānzi ée leokpakɔa kɛmaozi? A kè dia ée Dii lee ée gwaa? ³ Kè ímii e n deɛ, ben aɔ zɔka kà Musazi wà bè: Bóyānzi n bɔwao Igipitizi? N yezi ímii wa de kɔn wa nénɔ kɔn wa pókādeenɔn yó? ⁴ Ben Musa wii pè Diizi à bè: Dian mé kɛ kɔn gbɛ pìnɔ nà? À gò féte kè aɔɛ ma pápa gbèò wà ma de. ⁵ Dii bènɛ: N Isaraili gbɛnsinɔ sɛɛ à dɔ gbɛ pìnɔnɛ aɛ. N n gò kè n Nili lèò sé dɔ. ⁶ Mé ze n aɛ Orebu gbèsi saɛ gwe. N gbèsi pì lé, í é bɔ le aɔ mi. Ben Musa kè le Isaraili gbɛnsinɔ wáa. ⁷ Ben wà tɔ kpà guu pìnɛ Masa, zaake gwen aɔ Dii yɔn wà gwà wà bè: Dii kúwaon gweɔ? Wà tɔ kpànɛ Meriba dɔ, kè Isarailinɔ zɔka kà gwe yānzi.

Zìkana kɔn Amalekinɔ

⁸ Amalekinɔ mò zì ká kɔn Isarailinɔ Rɛfidimu. ⁹ Ben Musa bè Yɔsuanɛ: N gbɛnɔ pleple wa té à gá zì ká kɔn Amalekinɔ. Zia mégɔ zɛna sìsĩ kèkii mìsɔntɛa kɔn Luda gòò kùna. ¹⁰ Yɔsua kè lán Musa ɔnɛ nà, à gàa zì ká kɔn Amalekinɔ. Ben Musa kɔn Arunao kɔn Uruo dìdi sìsĩ pì mìsɔntɛa. ¹¹ Tó Musa a ɔnɔ sɛ, Isarailinɔ ègɔ zì blee Amalekinɔame, mode tó à a ɔnɔ diɛ sɔ, Amalekinɔ ègɔ zì blee Isarailinɔa. ¹² Kè Musa ɔnɔ wà, wà gbè sè wà diɛ à gbáru à vɛɛa, ben Aruna kɔn Uruo à ɔnɔ kùkùna, gbɛ doo ɔplazi, gbɛ doo ɔzezi, ben à ɔnɔ gò zɛna ai ɔfántɛ gàa à gèò kpén. ¹³ Ben Yɔsua zì blè Amalekinɔa à n déde kɔn fɛɛdaao.

¹⁴ Dii bè Musanɛ: N kèkii kɛ takada guu le àgɔ de dɔngu pò ũ n o Yɔsuanɛ, zaake mé Amalekinɔ borii bɔ anduna guu n pínɡi. ¹⁵ Musa gbāgbākii bɔ, ben à tɔ kpànɛ Diin ma tuuta ũ ¹⁶ à bè: Ma ɔ sè Dii kpata kpa. Dii ègɔ zì ká kɔn Amalekinɔ gurɔ pínɡi.

18

Yɛtoro gana Musa gwa

¹ Musa anzure Yɛtoro, Midiā sa'ori, yā kè Ludaa kè Musanɛ kɔn a gbɛ Isarailinɔ mà, lán Dii n bɔɛ Igipiti nà. ² Àɛ kè sɔ Musa gĩake à a naɔ Zipora zì be ³ kɔn a négɔgbɛ mèn plaaanɔ. À doo tɔn Gesomu, zaake Musa bè gbɛ zìtɔn a ũ danɔ bùsun. ⁴ À doo tɔn Elieza, zaake Musa bè a de Luda a faaba kè à a bɔ

Fili'auna fɛɛdaa lézĩ. ⁵ Ben Yetoro fɛɛ èe mɔɔ Musa kiia kɔn à néno kɔn à naɔo guu kè à bùra kàen Luda kpíi sae gbáan. ⁶ À lékpāsá kè Musane à bè: Mée mɔɔ n kiia kɔn n naɔo kɔn n né mèn plaaano. ⁷ Musa bò à gàa à dà a anzurelɛ à kùe à lé pè à gasua. Aɔ kɔ aafia gbèka, ben aɔ gè kpén. ⁸ Musa yá kè Dii kè Fili'aunane kɔn Igipitinɔ Isarailinɔ yānzi tɔkène pínɡi kɔn nawēa kè aɔ è zé guuno pínɡi kɔn lán Dii n bó nà. ⁹ Yetoro pɔɔ kè nna yá maaa kè Dii kè Isarailinɔne pínɡi kɔn lán à n bó Igipitinɔ ɔzĩ nà. ¹⁰ Ben à bè: Wà Dii sáabu kpá lán à a bɔ Fili'auna kɔn Igipitinɔ ɔzĩ nà. ¹¹ Má dɔ sa kè Dii bíta de tāanɔla n pínɡi. Kè Igipitinɔ kya kàagu, à yá mɔ́nne. ¹² Ben Yetoro sa'opo kè wè ká tén à té kũ ò Ludaa kɔn sa'opo pāndenɔ dɔ. Ben Aruna kɔn Isaraili gbēnsinɔ n pínɡi mò wà pó blèo Luda aɛ.

Yāgɔgɔrinɔ diena

¹³ Kè guu dɔ Musa vɛɛ èe yá gɔgɔ́nne, aɔ káezi zaa kɔngɔ ai uusie. ¹⁴ Kè Musa anzure yá kè èe kɛɛ́nne è pínɡi, ben à à là à bè: Bón nɛɛ kɛɛ kɔn gbē kènɔ lɛɛ? Bóyānzi nɛɛ yākpae kɛɛ́nne ndo, baade pínɡi káenzi zaa kɔngɔ ai uusie? ¹⁵ Musa wèala à bè: Gbēno è mɔ ma kiia aɔ Luda pɔyeziyā mamɛ. ¹⁶ Tó aɔ yáketɛ vĩ, aɔ è mɔ ma kiia mà yá pì gɔgɔ́nne mà Luda doka kè à dienɔ ónne.

¹⁷ Musa anzure bène: Yá kè nɛɛ kɛɛ maaro. ¹⁸ Né kpasa, gbē kè aɔ kúnyono é kpasa dɔ, zaake zĩ pì denla, né fɔ n kɛ ndoro. ¹⁹ N ma yá ma sa, mé lé damma, Luda éɡɔ kúnyo. Néɡɔ dénne yāgɔgɔ́ri ũ, néɡɔ gaa kɔn n yāno Luda kiia, ²⁰ néɡɔ doka kè Ludaa dienɔ daánne, néɡɔ zé kè de aɔ sé ɔdɔ́ánne kɔn yá kè aɔé kɛenɔ. ²¹ N gbē làakaride náanɛdee kè aɔ Luda vĩa vĩ ben aɔ è ɔdɔnkpɛegbaa síroono plɛplɛ n té, n n díe gɔɔn wàa sɔsɔ́roono dɔn'aɛdeenɔ ũ kɔn gɔɔn basɔ́sɔ́roo kɔn gɔɔn baplaa akurio kɔn gɔɔn kurikurio, ²² lɛ aɔgɔ yá gɔgɔ́ gbē pìnɔne guro pínɡi. Aɔé mɔ n kiia kɔn yá zĩ'ũuno pínɡi, mɔde aɔé yá néngonɔ gɔgɔ́ n zĩnda. Beee bé éé n asoo lagonne. ²³ Tó Dii wènnɛ, tó n kè lɛ, né fuaro, gbē pìnɔ é tá bɛ làakario kpaena.

²⁴ Musa a anzure yá mà à kè lán à òare nà pínɡi. ²⁵ À gbē làakarideeno plɛplɛ Isaraili boriinɔ té pínɡi à n díe gɔɔn wàa sɔsɔ́roono dɔn'aɛdeenɔ ũ kɔn gɔɔn basɔ́sɔ́roo kɔn gɔɔn baplaa akurio kɔn gɔɔn kurikurio. ²⁶ Ben aɔégɔ yá gɔgɔ́́nne guro pínɡi. Yá zĩ'ũun aɔé mɔo Musa kiia, ben aɔé yá néngonɔ gɔgɔ́ n zĩnda. ²⁷ Musa gàa à zè a anzurenɛ, ben à tà a bùsun.

19

Sinai kpíi sae

¹ Isarailinɔ bɔna Igipiti mɔ aagɔdee guu ² aɔ fɛɛ Rɛfidimu. Kè aɔ kà Sinai gbáan, ben aɔ bùra kàe gwe Sinai kpíi sae. ³ Musa didi à gàa Luda kiia kpíi pì musu, ben Dii lé zùzi à bè: N yá kèkii o Yakubu bori Isarailinɔne. ⁴ Á è lán má kè Igipitinɔne nà, lán ma a sɛ ma suao ma kiia, lán kúu è a né sé a dèbea nà. ⁵ Tó a ma yá mà á ma bà kuunaao yá kúna tia sa, éɡɔ de ma gbē yenzideeno ũ bori pínɡi té. Baa kè anduna de ma pó ũ pínɡi, ⁶ éɡɔ demɛ kínano kɔn sa'orinɔ ũ, ma gbē kè aɔ kú adonano ũ. Yá kè né o Isarailinɔnen gwe.

⁷ Musa pita à gbēnsinɔ sìsi, ben à yá kè Dii òne tɔkè́nne pínɡi. ⁸ Gbēno wèala n pínɡi wà bè: Yá kè Dii òwe pínɡi wé kɛ. Ben Musa gàa à yá kè wà ò tɔkè Diine. ⁹ Dii bène: Mé mɔ n kiia tésukpɛ gègete guu, lɛ guro kè mée yá oonne, aɔé ma aɔégɔ n náane vĩ guro pínɡi. Ben Musa yá kè gbēno ò tɔkè Diine. ¹⁰ Ben Dii bène: N gá n kiia n ónne aɔ gbāsĩ bɔ n zĩndan gbāa kɔn ziaao, aɔ n pókāsāano pípí. ¹¹ Aɔgɔ kú soru guu ziando, zaake à guro aagɔdee zĩ mé pita mà zɛ Sinai kpíi musu baade pínɡi wáa. ¹² N tɔtɛ lé sèeda dánne kpíi pì gɛɛzi ai à lìgazi

píngi. Ìn oníne aṣ l àakari ke. Aṣton didi kpíí pìaro. Aṣ gbēke tón ɔ kea sero. Gbē kè ɔ kèa, wà adee de. ¹³ Wàton ɔ ke adeearo. Wà à pápa gbèo ke wà à pápa kàò wà de. Pókádeen yoo, gbēnteen yoo, à gàme. Tó aṣò mà wà kuru pè wà à bà gà, aṣ sṣ kpíí pìzi.

¹⁴ Musa pìta kpíí pìà à mò à gbēno lè à ònne aṣ gbāsī bɔ ñ zīndan aṣ ñ pókāsāano pìpi. ¹⁵ À èara à bènne: Àgṣ kú soru guu guro aagṣdee zī yānzi. Àton dae kōn nɔgbēoro. ¹⁶ Kè guu dṣ à guro aagṣdee pìà, ben laa e pataa èe pii, ben lou sṣi kpíí musu. Kè aṣ kuru'ɔ gbāaa mà, ben vīa gbē kè aṣò kú búranno kù ñ píngi aṣe lugalugaa. ¹⁷ Musa bònnyo búràn à gàanyo Luda kiia, ben aṣ zè gīzī kpíí pì sae. ¹⁸ Tésukpe dà Sinai kpííla kè Dii pìta gwe kōn téo yānzi. Tésukpe pì fēe lán mòda tésukpe bà, ben kpíí pì e nigānigāa maamaa. ¹⁹ Kuru'ɔ gbāaa e kaara. Kè Musa yā ò, ben Luda wèàla lapatana guu.

²⁰ Dii pìta à zè Sinai kpíí mìsṣntēa à Musa sṣi, ben à dṣdṣi à gàa gwe. ²¹ Dii bène: Ìn pita ñ kpākē gbēnozi, aṣton vī gulèla aṣ mó wà ma gwaro, lè aṣ paridee tón gagaro yānzi. ²² Baa sa'ori kè aṣè sṣmaziino, aṣ gbāsī bɔ ñ zīndan lè m̀ton fēñziro yānzi. ²³ Musa bè Diine: Aṣé didiro, zaake n kpākēwazi n bè wà tṣṣe lè sèeda da kpíí pì gēezi à gṣ n pṣ ùme. ²⁴ Ben Dii bène: Ìn pita ñ Aruna sé ñ suo, m̀de sa'orino kōn gbē kpaaano tón vī guu baa aṣ mó ma kiiaro lè m̀ton fēñziro yānzi. ²⁵ Ben Musa pìta gbē pìno kiia à yā pì ònne.

20

Dokaya m̀en kurino

¹ Luda yā kèkii ò píngi à bè: ² Mámbe Dii a Luda ũ. Ma a bɔe zòbleen Igititi.

³ Àtongṣ dii ke vī ma gberaro.

⁴⁻⁵ Àton pṣke taka ke à kúe à dṣnzi kenero, pṣ kè kú musu ke tṣṣea ke í guun yoo, zaake mamoma Dii a Luda má ǹseḡṣaano vī. Mèè gbē kè yemaziroono yā zaa wí ñ boriino musu ai à gá pé ñ swākpēeno kōn ñ nasiono. ⁶ Gbē kè aṣò yemazi aṣò ma dokayāno kūnāno sṣ, mèèḡṣ gbēke vīnyome ai ñ boriia.

⁷ Àton mamoma Dii a Luda tṣ sí pāpāro, zaake gbē kè ma tṣ sṣ pāpāa mé tó à bɔ pāro.

⁸ Àgae dṣn kámmaboguro zī né ma pṣme. ⁹ Àgae a bura zī kōn a zī píngio ke guro swēedo, ¹⁰ à swēēplaadee ḡ deare kámmaboguro ũ, zaake mamoma Dii a Luda ma pṣme. Àton zī ke ke guro pì zīro, apino ke a néḡḡbē ke a nénḡbē ke a zīkeri ḡḡbē ke nḡbē ke a pókádee ke nibṣ kè kú a be. ¹¹ Zaake guro swēedon ma musu kōn tṣṣeo kè kōn ísiaao kōn pṣ kè kú ñ guuno píngi, ben ma kámma bṣ à guro swēēplaadee zī. Beee yānzi ma aubarika dà kámmaboguro pìnzi, má diè ma pṣ ũ. ¹² Àgae bèe lí a de kōn a daone, lè à gí ke bṣsu kè mamoma Dii a Luda mēe kpaaawaan.

¹³ Àton gbē dero.

¹⁴ Àton zina kero.

¹⁵ Àton kpāi oro.

¹⁶ Àton yā di a gbēdaaaaro.

¹⁷ Àton a gbēdaaa ua ni dero. Àton à nṣo ni dero ke à zīkeri ḡḡbē ke nḡbē ke à zṣ ke à zaaki ke pṣ kè à vīno píngi.

¹⁸ Baade píngi lapatana mà kōn kuru'ɔ, aṣ loupina è kōn tésukpeo dṣ kpíí musu, ben vīa ñ kú aṣe lugalugaa aṣò ze káaa. ¹⁹ Aṣ bè Musane: Ìn yā owe n zīnda, wé ma. Ìnton tó Luda yā owero, lè wàton gagaro yānzi. ²⁰ Musa bène: Àton tó vīa a kuro, zaake kè à a yṣ à gwa yānzin à mòzi, lè àḡṣ à vīa vī bensṣ

àton durun kero yānzi. ²¹ Aṣo ze káaa, ben Musa sò tésukpe gègete pìzi, guu kè Ludaa kún pìn.

Dii gbagbaki ya

²² Ben Dii bè Musan: Ì yā kèkii o Isarailin: Á mà a zīndanda lán ma yā òare zaa musu nà. ²³ Àton tãa ke ke à namaro. Àton kondogi ke vura pi tãano ũro. ²⁴ À ma gbāgbākii bo kōn ẽeo à saa oa kōn sãano kōn zùn, sa'opo kè wè ká tén à té kù kōn kennakōo sa'opo. Guu kè má dìeare àgō ma sísín, mé mó a kiia mà aubarika daagu. ²⁵ Tó ée ma gbāgbākii pì boo kōn gbèò, àton bo kōn gbè anaoro, zaake tó a gā pèea, á tò à gbāsī lèn gwe. ²⁶ Àton ma gbāgbākii bo à à didikii kero, le a būukèe tón òḃaaro yānzi.

23

Yakena a zéa

¹ Àton wàpe baaru kpáro. Àton ze kōn gbē zaaao ege sèedadee ũro. ² Àton té pariizi yāzaakena guuro. Àton ze kōn pariio yākpae guu à bō yāzede kpeero. ³ Tó takaaside yā nnaro, àton zero. ⁴ Tó n ibee zù ke à zaaki sàsā bensō n kpakūo, ò kù ò gáone be. ⁵ Tó n n zanguri zaaki è èe fuu asooa, ò à ìan ká, òton à tónlo.

⁶ Tó takaaside yā nna, àton bō à kpeero. ⁷ À zà kù kōn mōnafikio. Àton taari-saidee ke gbē maaa dero, zaake mé tó taaridee bō pāro. ⁸ Àton òḃnkpeegbaa síro, zaake òḃnkpeegbaa è tó wéedeeno vīa kūme, bensō è gbē maaano yā lie kpeegānda. ⁹ Àton wée tã bāmāro. Á bāmōkèe dō, zaake bāmōnōn a ũ yā zaa Igipiti. ¹⁰ Àgae pó tō a buraano à keke ai wè swēdo, ¹¹ à wè swēplaadeen à tó tōte kámma bō à ìam pá, le a takaasideeno e wà à zà kè bōe gweeno kōo we, nòbōsētēno e wà à kpaa só. À ke le dō kōn a geepi búo kōn a kùkpeo. ¹² Àgaegō zīi kee ai guro swēdo, à swēplaadeen àgae kámma bō, le a zùnō kōn a zaakinō e wà kámma bō, bensō a zònō kōn bāmōnō é e wà ìam pá. ¹³ Àgō yā kè má òareno kūna píngi. Àton tãano tó síro. Wàton ñ tó ma a lén sero.

Zĩbaa mèn aagōn

(Bōn 34:18-26)

¹⁴ Wè kōn wèò àgae mó zĩbaa keme gènn aagō. ¹⁵ Àgae Burēdi Sésē'ēzēsai zĩbaa ke lán má dìeare nà, àgae buredi sésē'ēzēsai só ai guro swēplaa mōo kè wè be Abibu guu a gurōa, zaake mōo pì guun a bōe Igipiti. Gbēke tón mó ma kiia òkoriro. ¹⁶ Àgae Pókekēna zĩbaa ke gurōo kè a na pókekēnaa, à a bura pó káakuno kpáma. Àgae Pódufublena zĩbaa ke wè yāanaa, gurōo kè a a bura pónō kākōa píngi. ¹⁷ Wè kōn wèò gènn aagō a gōgbē píngi mó kakōana ke mamōma Dii a Luda aezī. ¹⁸ Àton pōsesena kpáma ledō kōn sa'opo aruoro. Àton zĩbaa sa'opo nōsi diē guu ḃaro. ¹⁹ Àgae gá mamōma Dii a Luda ua kōn a bura pó káakuno. Àton blène nòbō kuku kōn à da yō'ioro.

Luda Malaika é dō a gbēnne ae

²⁰ Mé Malaika gbare à ḃare ae à a dākpa zén à káao guu kè má kèken. ²¹ À làakari dō à yāa à à yā ma. Àton bō à kpeero, zaake eé sùu keao a taari yā musuro kè ma tó kúa yānzi. ²² Tó a à yā mà bensō a yā kè má òaree kè píngi, mégō de a ibeenō ibee ũme, a wēderino wēderi ũ. ²³ Ma Malaika pì é ḃare ae à gá zeare bùsu kè Amōrinō kún kōn Itino kōn Perizino kōn Kanaano kōn Ivinō kōn Yebusinō, mé ñ kaate. ²⁴ Àton kúe ñ tãano à zò blénnero, àton ñ kena kero. À ñ gboro à ñ gbèno wíwi. ²⁵ À dō Dii a Ludazi, eé aubarika daare a pōbleen

kõn a íminao, eé gyãano kêawa. ²⁶ Nõgbẽno é nò bõe a bũsunlo bensõ pãaa égõ kuuro. Mé a wèndi bà ḍare k̄n m̄kyakooo. ²⁷ Mé vĩa dada gbẽ k̄e aõ kú a aen̄zi mé tó bídi ḡe borii k̄e a ka n̄ kiian̄n, mé tó a ib̄eno kp̄e kp̄aare. ²⁸ Mé z̄m̄ant̄en̄ gbar̄e a ae aõ ká Ivin̄n k̄n Kanaan̄ k̄n Itin̄ aõ p̄ém̄maare. ²⁹ Èe ke mé p̄ém̄maare w̄e doo guu ḡõnlo, le bũsu p̄i tón ḡõ lákpe ũ n̄b̄õs̄et̄en̄ daalaro yānzi. ³⁰ Méḡõ p̄ém̄maare busebusem̄e ai à gá pari k̄ũ à ká à bũsu p̄i sí. ³¹ Mé a bũsu lé keare zaa Isia T̄eã léa ai Filisitinin̄ Isia léa, zaa gbáa lén ai Yuflat̄i léa. Mé bũsu p̄i deen̄ naare a ɔ̄z̄i à p̄ém̄ma. ³² A bà tónḡõ kú n̄ yān ke n̄ t̄aan̄ yānlo. ³³ Àton tó aõḡõ kú a bũsunlo, le aõton tó à durun kem̄ero, zaake tó a n̄ t̄aan̄ gbāgbā, a takut̄e kp̄akpa a z̄indan̄em̄e.

24

Luda bà kuuna k̄n Isarailin̄ s̄eda

¹ Dii bè Musan̄e: Mm̄n k̄n Arunao k̄n Nadabuo k̄n Abiuo k̄n Isaraili gb̄ensi ḡõn baaaḡõ akurin̄, à didi kp̄iia à m̄o ma kiia, à d̄onzi kem̄e zaa k̄aa.

² M̄be né s̄m̄azi ndo, gbẽ kp̄aaan̄ tón m̄o k̄ĩro bensõ parii tón didiñyo kp̄iia k̄e musuro.

³ Musa ḡaa à yā k̄e Dii ò t̄k̄ẽñ̄ne p̄ingi k̄n dokayān̄ p̄ingi. Aõ w̄e ledole n̄ p̄ingi w̄a bè: Yā k̄e Dii ò p̄ingi w̄e ke. ⁴ Ben Musa yā k̄e Dii ò p̄in̄ k̄e takada guu p̄ingi.

À f̄e k̄onḡo ide'ide à gbāgbākii b̄o kp̄iiḡezi, ben à gb̄e p̄eep̄e m̄en kuri aw̄eplaa Isaraili bori kuri aw̄eplaaan̄ p̄o ũ. ⁵ À Isaraili ḡõkp̄aren̄ z̄i k̄n z̄uswarene b̄or̄n̄, ben aõ sa'op̄o k̄e w̄e ká t̄en̄ à té k̄ũ òo Diia k̄n s̄abukpana sa'op̄on̄. ⁶ Ben Musa z̄u p̄in̄ aru s̄i à kp̄aat̄e leo plaa. À à leo doo dīe k̄n taao à à leo doo àe gbāgbākii. ⁷ Ben à Dii bà kuunañyo takada s̄e à à kyó k̄ẽñ̄ne. Ben aõ bè: Yā k̄e Dii ò p̄ingi, w̄e ke w̄e m̄i sien̄e. ⁸ Ben à aru p̄i s̄e à f̄am̄ma à bè: Dii bà kuunaao arun gwe lán á mà nà p̄ingi.

⁹ Musa k̄n Arunao k̄n Nadabuo k̄n Abiuo k̄n Isaraili gb̄ensi ḡõn baaaḡõ akurin̄ didi kp̄iia. ¹⁰ Aõ Isarailin̄ Luda è. Safia gb̄e gusararaa kaena à gbá ḡĩz̄i, à í de búgu w̄asawasa lán ludambe búgu bà. ¹¹ Ludaa e p̄oke ke Isaraili gb̄aadee p̄in̄ero. Aõ w̄e sīale, ben aõ p̄o bl̄e aõ í m̄i.

Musa kuuna Sinai kp̄iia musu

¹² Dii bè Musan̄e: N̄ didi kp̄iia n̄ m̄o ma kiia n̄ḡõ kú gwe. Mé gb̄e walaa k̄e ma a dokayān̄ k̄e k̄p̄amma, le n̄ e n̄ dañ̄ne. ¹³ Ben à f̄e k̄n a kp̄asi Ȳosua, aõe gaa didi Luda kp̄iia. ¹⁴ Ben Musa bè gb̄ensin̄ne: Àḡõ wa d̄aa k̄e, w̄e ɛara w̄a su a kiia. Aruna k̄n Uruo éḡõ kúao. Tó gb̄eke yāke v̄i, à gáo n̄ kiia. ¹⁵ Ben Musa didi kp̄iia p̄ia. T̄esukpe dà à m̄is̄ont̄e, ¹⁶ ben Dii gakui p̄ia Sinai kp̄iia p̄ia. T̄esukpe p̄i daàla le ai gur̄o sw̄eedo, à gur̄o sw̄eep̄laadeen̄ Dii lé z̄u Musazi zaa t̄esukpe p̄i guu. ¹⁷ Isarailin̄ Dii gakui è lán té k̄e è n̄ ble b̄a kp̄iia p̄i m̄is̄ont̄e. ¹⁸ Ben Musa ḡe t̄eluguu p̄i guu à ɛara à didi kp̄iia p̄ia. À kú gwe ai gur̄o bap̄laa f̄aant̄e k̄n gw̄aav̄io.

31

Luda bisakutaa

¹ Dii yā ò Musan̄e à bè: ² N̄ ma! Ma Uri né Bezaleli, Uru dio, Yuda borii s̄e. ³ Má tò ma Ninii kúa, ben à ònd̄õ k̄n gonio k̄n d̄õnao è ɔ̄z̄i p̄ingi guu. ⁴ À z̄a ble p̄on̄a d̄õ k̄n vurao k̄n kondogio k̄n m̄oḡot̄e. ⁵ À gb̄e bèede ana d̄õ k̄n à dana p̄o guuo k̄n lí'anao k̄n ɔ̄z̄i s̄anda p̄inḡo. ⁶ Beee ḡbera ma Aisamaki né ɔ̄liabu, Dani borii dīe à d̄on̄l̄eri ũ. Ma ɔ̄z̄ik̄erin̄ gb̄a ònd̄õ n̄ p̄ingi, le aõ e w̄a p̄o k̄e má dīenneen̄ ke p̄ingi: ⁷ Dak̄oreki kuta k̄n doka àkpatio k̄n à nékp̄āeo k̄n kp̄e p̄i

pó ketenɔ́ píngi, ⁸ teebu kɔ́n a pó ketenɔ́, vura atɛɛ dabu kɔ́n a pó ketenɔ́ píngi, tuaetitikpatakii, ⁹ sa'opɔ́ kè wè ká tén à té kú oki kɔ́n a pó ketenɔ́ píngi, dàga kɔ́n a dibɔ́, ¹⁰ pókásáa kè wà tɔ́n, sa'ori Aruna pókásáa kè eé sɔ́omaziinɔ́ kɔ́n à néɔ́ sa'opɔ́kásáanɔ́ píngi, ¹¹ pɔ́ kyakenɔ́si kɔ́n bisakuta tuaetiti gũ nnaao. Aɔ́ pɔ́ pìnɔ́ kè, lán má dienne nà píngi.

Kámmabogurɔ́ yá

¹² Dii yá ò Musanɛ à bè: ¹³ N̄ o Isarailinɔ́nɛ aɔ́ kámmabogurɔ́ kè má diɛ yá da, zaakɛ à dɛ sèeda ũ mapi kɔ́n apinɔ́ dagura ai a boriia, lɛ à e à dɔ́ mamɔ́ma Dii ma a sɛ ma gbɛ́nɔ́ ũ. ¹⁴ Àgae kámmabogurɔ́ pì yá da, zaakɛ gurɔ́ pì kuuare adonamɛ. Gbɛ́ kè gurɔ́ pì tɛ́ kè, adee gámɛ. Gbɛ́ kè zĩi kè gurɔ́ pì, wà adee bɔ́ a gbɛ́nɔ́ té wà dɛ. ¹⁵ Àgae zĩi kè gurɔ́ swɛɛdo, à gurɔ́ swɛɛplaadeen é kámma bɔ́, zaakɛ mamɔ́ma Dii ma pómɛ. Gbɛ́ kè zĩi kè kámmabogurɔ́a gámɛ. ¹⁶ Isarailinɔ́ gaegɔ́ kámmabogurɔ́ pì yá kúna aɔ́ diɛ gurɔ́ isi ũ ai n̄ boriia ma bà kuunańyo yá ũ. ¹⁷ Eégɔ́ dɛ sèeda ũ mapi kɔ́n Isarailinɔ́ dagura gurɔ́ píngi, zaakɛ mamɔ́ma Dii ma musu kɔ́n andunao kè gurɔ́ swɛɛdomɛ, ben má yáa ma kámma bɔ́ à gurɔ́ swɛɛplaadee zĩ. ¹⁸ Kè Dii yá ò Musanɛ Sinai kpíii musu à yáa, ben à dokayá kè gbè walaanɔ́a mèn plaa kɔ́n a zĩnda ɔ́nɛo à kpàa.

32

Vura zùswarenɛ bɔ́rɔ́

¹ Kè gbɛ́nɔ́ é kè Musa e pita kpíii musu kpaaro, aɔ́ kàkɔ́a Arunazi aɔ́ bènɛ: N̄ fɛɛ n̄ tãa kenɔ́ kɛwe lɛ aɔ́ dɔ́we aɛ, zaakɛ Musa kè wa bɔ́ɛ Igipiti pì, wá dɔ́ yá kè à à lèro. ² Ben Aruna bèńnɛ: À a nɔ́gbɛ́nɔ́ vura swáinɔ́ bɔ́ɛ kɔ́n a négɔ́gbɛ́nɔ́ pónɔ́ kɔ́n a néɔ́gbɛ́nɔ́ pónɔ́ à móomɛ. ³ Ben n̄ píngi a vura swáinɔ́ bòbɔ́ aɔ́ kpà Arunaa. ⁴ À sì à kàsa lán zùswarenɛ bɔ́rɔ́ bà, ben à lɔ́lɔ́. Ben wà bè: Isarailinɔ́, a tãan yè! Àmbe à a bɔ́ɛ Igipiti. ⁵ Kè Aruna é lɛ, à sa'okii bɔ́ zù pì aɛ, ben à kpàakpa kè à bè: Dii zĩbaa kuu zia. ⁶ Kè guu dɔ́, gbɛ́nɔ́ fɛɛ wà sa'opɔ́ kè wè ká tén à té kú òa kɔ́n kennakɔ́o sa'opɔ́o. Gbɛ́nɔ́ vɛɛ wè pɔ́ blee wè í mii, ben aɔ́ fɛɛ wè pāpāa kɛɛ.

⁷ Ben Dii bè Musanɛ: N̄ pita n̄ gá! N gbɛ́ kè n bɔ́ńyo Igipitinɔ́ yàka. ⁸ Aɔ́ kè zé kè má òdɔ́ańnɛa kpakpaa, aɔ́ vura kàsa tãa ũ lán zùswarenɛ bɔ́rɔ́ bà, aɔ́ kùɛnɛ aɔ́ saa òa wà bè, Isarailinɔ́ tãa kè à n̄ bɔ́ɛ Igipitin gwe. ⁹ Ben Dii liara à bè Musanɛ: Má é gbɛ́ pìnɔ́ swā gbāamɛ. ¹⁰ N̄ gumala lɛ mà a pɛ́tɛ fɛɛńzi mà n̄ kaate, mɔ́de mé n boriinɔ́ kè bíta. ¹¹ Ben Musa agbaa kpà Dii a Ludanɛ à bè: Dii, bóyānzin n pɛ́tɛ é fɛɛ n gbɛ́nɔ́azi kè n n̄ bɔ́ɛ Igipiti kɔ́n n gbāa bítao kɔ́n n gāsā gbāaa? ¹² Igipitinɔ́ é be aɔ́ kaatena yānzin n n̄ bɔ́ɛzi, lɛ n̄ e n̄ n̄ dɛdɛ kpíiinɔ́ musu n̄ n̄ yáa anduna guu. N̄ n pɔ́fɛ kpáɛ n̄ yá kè n̄ yezi n̄ pita n gbɛ́nɔ́a pì bɔ́ n nòsɛn. ¹³ N̄ dɔ́ n zòblerinɔ́ Ibraĩ kɔ́n Isaakuo kɔ́n Isarailio yān, zaakɛ n̄ sìńnɛ kɔ́n n kuunao n bè, né n̄ borii kaara lán sɔ́ɔ́nɛnɔ́ bà, né búsú kè n̄ à yá òńnɛ kpá n̄ boriinɔ́a wàgɔ́ vĩ gurɔ́ píngi. ¹⁴ Ben Dii yá kè à bè é pita a gbɛ́nɔ́a pì bɔ́ a nòsɛn.

¹⁵ Musa èara à pita kpíiia, à doka gbè walaa mèn plaaa pìnɔ́ kúna a zĩ. Yá kèna gbè pìnɔ́a kpa plaplaa píngi. ¹⁶ Luda bé à gbè walaa pìnɔ́ à, àmbe à yá kèńma. ¹⁷ Yɔ́sua gbɛ́nɔ́ wiinɔ́ mà, ben à bè Musanɛ: N̄ zĩ wii ma dɔ́ bùran. ¹⁸ Musa bè: Zĩblena wiinɔ́ bé à dɔ́ gwero, wɛ́nda ɔ́dɔ́nan gwe sɔ́ro, gbɛ́nɔ́ lèsinan mɛɛ maa. ¹⁹ Kè à kà kĩ kɔ́n bùrao, à è wè ɔ́ wāa zùswaree pì aɛ, ben à pɔ́ fɛ́. À gbè walaa kè à kúna pìnɔ́ pāɛ kpíigɛɛzi gwe, aɔ́ wíwi. ²⁰ Ben à zùsware kè wà pì pì sè à dà tén. À à tí bɔ́, ben à kà ín à kpà Isarailinɔ́a, aɔ́ mì. ²¹ Ben Musa Aruna là à bè: Bón gbɛ́ pìnɔ́ kènnɛ, gbasa n̄ tò aɔ́ durun bíta kè taka kè? ²² Ben à wèàla

à bè: Nton pɔ fɛro, mare. N gbɛ pɪnɔ dɔ, kɛ aɔ zaa. ²³ Aɔmbe aɔ bèmɛ mà tãa ke kɛ à dɔ́nɛ aɛ. Aɔ bè Musa kɛ wa bɔɛ Igipiti pì, wà dɔ yã kɛ à lèro. ²⁴ Ben ma bènnɛ gbɛ kɛ aɔ vura vɪnɔ bɔɛ wà mɔo. Kɛ aɔ mɔo, ben má kà tén, ben à bò zùswarene bòrɔ pì ũ.

²⁵ Musa è Aruna tò gbɛnɔ e n pɔyezi kɛɛ, ben aɔ gɔ fabona pɔ ũ n ibɛɛnɔnɛ. ²⁶ Ben à zè bùra gɛkiia à bè: Gbɛ kɛ aɔ kú Dii kpaanɔ mɔ ma kuu. Ben Levi boriinɔ kàkɔa à kuu. ²⁷ À bènnɛ: Dii Isarailinɔ Luda bè, a baade a fɛdaa logo à dɔdɔ bùrazi gulɛ kɔn gulɛo, a baade a gbɛnɔ kɔn a gbɛnnanɔ kɔn a gbɛdaaanɔ dɛdɛ. ²⁸ Levi boriinɔ kɛ lán Musa dànnɛ nà. Gbɛ kɛ wà n dɛdɛ zĩ pìanɔ kà gɔɔn bɔrɔ aagɔ taka. ²⁹ Ben Musa bè Levi borii pɪnɔnɛ: Lán a bɔ a nɛnɔ kɔn a gbɛnɔ kpɛɛ nà, a a zĩnda kpà Diia gbàa, Dii aubarika dàagu gbàan gwe.

Musa agbaakpana Diine Isarailinɛ

³⁰ Kɛ guu dɔ Musa bè gbɛnɔnɛ: A durun bíta kɛ, baa kɔn beeeo mé ɛara mà didi kpɪiia mà gá Dii kiia dɔ, wɛgɔ dɔro ke mé e mà agbaa kpánɛare a durun yã musu. ³¹ Ben à ɛara à gáa Dii kiia à bè: N yã nna! Gbɛ pɪnɔ durun bíta kɛ, aɔ tãa ke kɛ n zĩdanɛ kɔn vura. ³² N sùu kɛ! N n durun kɛnnɛ. Tó lenlo, n ma tó gogo takada kɛ n kɛ guu. ³³ Dii bènnɛ: Gbɛ kɛ durun kɛmɛ tón mé gogo ma takada guu. ³⁴ N gá kɔn gbɛnɔ guu kɛ má ònnɛen sa. Ma Malaika é dɔnnɛ aɛ. Baa kɔn beeeo tó ma wɛɛtãmma gura kà, mé wɛɛ tãmma n durun yãnzɪ. ³⁵ Ben Dii gagyãa kà gbɛnɔn zùswaree kɛ aɔ tò Aruna pì pì yãnzɪ.

33

¹ Dii bè Musanɛ: N fɛɛ n gu kɛ, mpi kɔn gbɛ kɛ n bɔ́nyo Igipitinɔ, n gányo bùsu kɛ má la dà Ibraĩnɛ kɔn Isaakuo kɔn Yakubuo ma bè mé kpá n boriinɔan. ² Mé Malaika gbarɛ à dɔare aɛ mé péare Kanaanɔa kɔn Amɔrinɔ kɔn Itinɔ kɔn Perizinɔ kɔn Ivinɔ kɔn Yebusinɔ. ³ À gá bùsu kɛ zwi kɔn zɔ'io din pì guu. Mɔde mé gáaoro, lɛ màton a kaatɛ zénlo yãnzɪ, zaake swãgbãadeenɔn a ũ. ⁴ Kɛ gbɛnɔ yã pãsi pì mà, aɔ ɔ dɔ, ben gbɛkee e a zãblebɔnɔ da dɔro. ⁵ Zaake Dii gĩake à yã ɔ Musanɛ à o Isarailinɔnɛ à be: Swãgbãadeenɔn n ũ, baa tó ma tãa ónyo kɛsɛ do, mé n kaatɛ. Aɔ baade n zãblebɔnɔ bɔbɔ, mégɔ dɔ dian mé kɛnyo nà. ⁶ Ben Isarailinɔ n zãblebɔnɔ bɔbɔ, aɔɔe da dɔro zaa Oɛbu kpɪi kiia.

⁷ Musa è bisakuta sé à gá à dɔ bùra kpɛɛ bɔruna kɔn bùra pìo féte. À tó kpà kutaa pɪnɛ dakɔrɛki kutaa. Gbɛ kɛ ye Dii yãzi adee è bɔ à gá dakɔrɛki kutaa pì kiia bùra kpɛɛ gwe. ⁸ Tó Musa bɔ èe gaa kpé pì kiia, baade è bɔ à zɛ a kpɛɛlɛa àgɔ à gwaa ai à gá à gɛn. ⁹ Tó Musa gɛ kpé pìn, tɛluguu è pita àgɔ dɔ kpɛɛlɛa, ben Dii è yã oo. ¹⁰ Tó gbɛnɔ è tɛluguu pì dɔ kpɛɛlɛa pì, baade è dɔnzɪ kɛ a kpɛɛlɛ. ¹¹ Dii è yã o kɔn Musao tɛtɛntɛ, lán gbɛ è yã o kɔn a gbɛnnao nà. Musa è ɛara à su bùran, mɔde Nuni né Yɔsua à kpàasi è bɔ kpé pìnlo.

Dii bɔ à mɔna Musazi

¹² Musa bè Diinɛ: N bèmɛ mà gá kɔn gbɛ pɪnɔ, mɔde nɛɛ gbɛ kɛ nɛɛ daamɛɛ omɛro. Àɛ kɛ sɔ n bè, n ma dɔ n gbɛnna ũ bensɔ ma n pɔnnaa è. ¹³ Zaake ma n pɔnnaa è, n tó mà n laasuunɔ dɔ sa, lɛ mà e màgɔ n dɔ màgɔ nnanyo yãpura. Ngɔ dɔ kɛ borii kɛkɪi né n gbɛnɔmɛ. ¹⁴ Ben Dii wɛàla à bè: Ma wɛɛ égɔ téazi mà a gba kámmabona. ¹⁵ Musa bè: Tó né wɛɛ tɛwaziro, nton wa fɛɛ kèro. ¹⁶ Tó nɛɛ gáwaoro, dian wɛɛ e wà dɔ kɛ mapi kɔn n gbɛ pɪnɔ wá nnanyo? Wɛɛ wa dɔkɔzi kɔn bori pãndenɔ anduna guu diamɛ? ¹⁷ Dii bènnɛ: Yã kɛ n gbɛkamaa pì mé kɛ, zaake n ma pɔnnaa è, má n dɔ ma gbɛnna ũ.

¹⁸ Musa bè: N n gakui ɔɔamɛ. ¹⁹ Ben Dii wɛàla à bè: Mé tó ma maake pínɡi bɔ n aɛ, mé ma tó Dii sísi n aɛ, zaake gbɛ kɛ má yezi mà sùu kɛon mé kɛo, bensɔ

gbě kè má yezi mà wēnda dōnen mé dōne. ²⁰ Ben à bè: Né fĩ ò ma uu gwaro, zaake gbēntee é fĩ à wée simale àgō kuuro. ²¹ Dii bè: Ì guu gwa da ma sae kè. Ì zé gbè musu gwe. ²² Tó ma gakui pì e gēe, mé n soto gbèkotoon mà a ɔ kúnla ai mà gēte. ²³ Tó ma a ɔ gònla, né ma kpée kpaa e sa, mode weé fĩ wà ma uu ero.

34

Gbè walaa dufun

¹ Dii bè Musane: Ì gbè walaa ke mèn plaa lán káakupɔ̀nɔ̀ bà, mé yā kè kú à káakupɔ̀ kè ñ wìnɔ̀a kēm̃ma. ² Ngō kú soru guu kongo. Ì didi Sinai kpíiia ñ zé ma aɛ à mīsɔ̀ntēa. ³ Gbēke tón mōnyoro. Wàton gbēke e gukea kpíiia pìà sero. Baa sãa ke zù tón mó pò ble à gĩzĩro.

⁴ Musa gbè walaa à mèn plaa lán káakupɔ̀nɔ̀ bà. À fēe kongo ide'ide, ben à didi Sinai kpíiia à gbè walaa mèn plaa pìnɔ̀ kũna a ɔzĩ lán Dii òne nà. ⁵ Dii pìta tésukpe guu à zè à sae, ben à a zĩnda tó sisi. ⁶ Kè Dii e gēe à aɛ, à a tó sisi à bè: Dii, Dii Luda wēndadōnneri sùudeen ma ũ. Ma pɔ̀ ɛ fē kpaaro, má gbēke kōn náaneo vī bíta. ⁷ Mēegō gbēke vī kōn gbēnɔ̀ ai ñ bori lémm̃e, mé ñ yā zaaano kēñne kōn ñ taarinɔ̀ kōn ñ durunnɔ̀. Mode mēè tó taaridee bɔ̀ pāro. Mēè denɔ̀ yā zaaa wí ñ nēnɔ̀ musu kōn ñ dionɔ̀ kōn ñ swākpeɛnɔ̀ kōn ñ nasionɔ̀. ⁸ Musa dāe a puua à dōnzi kēne gō ⁹ à bè: Dii, zaake ma n pōnnaa è, ñ gáwao. Baa kè gbē pìnɔ̀ swā gbāa, ñ sùu kēwao kōn wa yā zaaano kōn wa durunnɔ̀, ñ wa sé n pōnɔ̀ ũ.

Luda bà kuuna kōn Isarailinɔ̀ (Bɔ̀n 23:14-19)

¹⁰ Dii bè: Ma bà égō kúaome. Mé yābɔ̀nsae ke a pínɡi wáa kè gbēkee e a taka ke bori ke guu andunan zikiro. Borii kè aɔ̀o ligaaziinɔ̀ é ma yākena e, zaake mé yā naasidee keao. ¹¹ Àgō yā kè má òare gbāa kũna, mé péare Amɔ̀rinɔ̀a kōn Kanaanɔ̀ kōn Itinɔ̀ kōn Perizinɔ̀ kōn Ivinɔ̀ kōn Yebusinɔ̀. ¹² À làakari ke! Àton lédole ke kōn bùsu kè ée gaa gēn deenɔ̀oro, lē àton takutēe kpákpa a zĩndanero yānzì. ¹³ À ñ sa'okiinɔ̀ gboro à ñ tãa gbēnɔ̀ wíwi à Asera línɔ̀ zōzō. ¹⁴ Àton kúe tãanero, zaake mamɔ̀ma Dii ma tón Nòsegāano, mēè nòsegāano kpá. ¹⁵ À làakari ke! Àton lédole ke kōn bùsu pì deenɔ̀oro, zaake tó aɔ̀e pāpāa kee ñ tãano yā musu, aɔ̀e saa oom̃ma, aɛ a sisi à ñ sa'onɔ̀bɔ̀ sónyome. ¹⁶ Àton nɔ̀ sé a nēnɔ̀ne ñ téro, zaake tó aɔ̀ nēnɔ̀gbēnɔ̀ e pāpāa kee ñ tãano yā musu, aɛ tó a nēnɔ̀ pāpāa keñyo se. ¹⁷ Àton mò pì tãa ũro.

¹⁸ Àgae Buredi Sése'ēzēsai zĩbaa ke. Àgae buredi sése'ēzēsai só guro swēeplaa mɔ̀ kè wè sisi Abibu guu lán má diēare nà, zaake mɔ̀ pì guun a bɔ̀e Igipiti. ¹⁹ A daudunɔ̀ né ma pónome ñ pínɡi kōn a pókāde nékya káakunɔ̀ ñ pínɡi, zù ke pò ketenɔ̀. ²⁰ Àgae zaaki nékya káaku bo kōn sãao. Tó ée boro, à à waa fĩ à dē. Àgae a daudunɔ̀ bo. Gbēke tón mó ma kiia okoriro. ²¹ Àgae zĩ ke guro swēedo à kámma bo à guro swēeplaadee zĩ, baa búwiguro ke pókēguro.

²² Àgae Pókēna zĩbaa ke guro kè a na bura pò káaku kēkenaa. Àgae Pódufublena zĩbaa ke wè yāanaa. ²³ Wè kōn wèo gōgbē pínɡi gae mó mamɔ̀ma Dii Isarailinɔ̀ Luda aezĩ gēn aagō. ²⁴ Mé péare boriinɔ̀a mé a bùsu lé kaaraare. Gbēke é a bùsu nii dē guro kè ée mɔ̀ mamɔ̀ma Dii a Luda aezĩ wè kōn wèo gēn aagōro. ²⁵ Àton pòsesena kpáma lēdo kōn sa'opo aruoro. Àton Banla sa'onɔ̀bɔ̀ diē guu dōaro. ²⁶ Àgae gá mamɔ̀ma Dii a Luda ua kōn a bura pò káakunɔ̀. Àton blēne nòbɔ̀ kuku kōn à da yō'ioro.

²⁷ Ben Dii bè Musane: Ì yā pìno kē takadan, zaake ma bà kuunanyo kōn Isarailino yāno me. ²⁸ Musa kú kōn Diio gwe ai guro baplaa fāantē kōn gwāavio pōblena sai ímina sai. Ben Dii a bà kuunaño yā mēn kurino kē gbè walaa pìnoa.

Musa uu tēkena

²⁹ Kē Musa pìta Sinai kpìia, à gbè walaa mēn plaaa kē doka kēa pìno kūna a zī. À dō kē a uu e té kēe aō yā'ona kōn Diio yānzīro. ³⁰ Kē Aruna kōn Isarailino à è n pìngi, à uu e té kēe, vīa n kū wà sōzi. ³¹ Ben Musa n sīsi. Aruna kōn gbēnsino èara wà mò à kiia, ben à yā ònyo. ³² Beee gbēra Isarailino sōzi n pìngi, ben à yā kē Dii diene Sinai kpìi musu ònne pìngi. ³³ Kē à yā ònne à yāa, à sáta kù a uua. ³⁴ Tó à gē à yā o Diio, è sáta go lē à kpé à bō. Tó à bō, è yā kē Dii diene o Isarailino, ³⁵ ben aōe e kē à uu e té kēe. Musa è èara à sáta kù a uua lē à kpé à gē à yā o Diio.

40

Bisakuta kyakena

¹ Dii bè Musane: ² Ì kutaa dō kē de dakōreki kutaa ũ mō káakun guro káaku zī ³ n àkpati kē doka gbè walaano kú à guu dien n lábure mò kpázi. ⁴ Ì gē kōn teebu mò n à taano káea zéazea. Ì gē kōn dabu mò n à fitiano kēkē. ⁵ Ì vura tuaetitikpatakii mò diē doka àkpati ae n kuta kpēle lábure logo n tataale. ⁶ Ì sa'opo kē wē ká tén à té kū okii diē dakōreki kpēlea, ⁷ n dàga mò diē dakōreki kutaa dagura kōn sa'okiio n í kán. ⁸ Ì kara mò kpá n ligazi, n lábure kpá kara pì léa.

⁹ Ì pō kyakenosi mò sé n kú kpé pì kōn pō kē kú à guuno pìngi n diē ma pō ũ kōn à zīkebōno, aōe gō ma pō ũ. ¹⁰ Ì nōsi pì kú sa'okii pì kōn a zīkebōno pìngi. Ì sa'okii pì diē ma pō ũ, eégō de ma pō ũ deñla. ¹¹ Ì nōsi pì kú dàga pì kōn a dibōo, aōe gō ma pō ũ. ¹² Ì mō kōn Arunao kōn a nēno dakōreki kpēlea n n zú o gwe. ¹³ Ì sa'ori pókāsāa mōno da Arunane, n nōsi kúa n à diē ma pō ũ, eé gō ma gbāgbāri ũ. ¹⁴ Ì mō kōn à nēno dō n utagyaba mōno dadañne, ¹⁵ n nōsi kúkuñma lán n kù n dea nà, aōe ma gbāgbā. Nsikuñmana pì bé eé tó aōgō de ma gbāgbārinō ũ ai n boriia. ¹⁶ Musa kē lán Dii òne nà pìngi.

¹⁷ Aō bōna Igipiti wē plaade mō káaku guro káaku zīn wà kutaa pì dō. ¹⁸ Kē Musa e kutaa pì dō, à à zebō mōno pēpēe gīa, ben à à lípēe mōno pēpen à à líkpanno kpàkpan, ben à lípēeno pēpēe. ¹⁹ À bisa dààla, ben à báa kpààla lán Dii òne nà. ²⁰ À sèeda gbè walaano sè à kà àkpati pì guu, à àkpati pì sélinō dà à zāano guu, ben à à né kùea. ²¹ À gēo kpén, ben à lábure kpà sèeda àkpati pìzi lán Dii òne nà. ²² À teebu diē dakōreki kutaan lábure pì kpēle kpa gu'igbāroo kpa. ²³ À buredi káea Diine zéazea lán à òne nà. ²⁴ À dabu diē dakōreki kutaan aedokōana teebua sōmetē kpa, ²⁵ à fitiano nana Dii ae lán à òne nà. ²⁶ Ben à vura tuaetitikpatakii pì diē dakōreki kutaan lábure sae, ²⁷ ben à tuaetiti gū nnaa kpàtaa lán Dii òne nà. ²⁸ Ben à lábure kpà kutaa pì léa.

²⁹ À sa'opo kē wē ká tén à té kū okii diē dakōreki kpēlea, ben à sa'opo kē wē ká tén à té kū òa kōn flawao lán Dii òne nà. ³⁰ À dàga mò diē dakōreki kutaa dagura kōn sa'okiio, ben à í kán. ³¹ Gwen Musa kōn Arunao kōn a nēngbēno è n wōno kōn n gbáno pìpin. ³² Tó aōe gēe dakōreki kutaan, kē tó aōe sō sa'okiizi, aōe n wōno kōn n gbáno pìpin lán Dii ò Musane nà. ³³ Ben à kara kpà à liga kutaa pìzi kōn sa'okiio, ben à lábure kpà kara pì léa. Len Musa zī pì kē à yāa lē.

Dii gakui pitana bisakutaan
(Nar 9:15-23)

³⁴ Ben téluguu pì dà dakõrɛki kutaa pìla, Dii gakui kutaa pì pà. ³⁵ Musa e fɔ̀ à gɛ̀ dakõrɛki kutaa pìnlo, kè téluguu dààla bensõ kè Dii gakui kutaa pì pà yānzi.

³⁶ Isarailinɔ́ táa'ona guu, tó téluguu pì gò kutaa pìla, ben aɔ̀è fɛɛ kɔ́n táo. ³⁷ Tó téluguu pì e goaro, aɔ̀è fɛɛ kɔ́n táoro, sé zĩ kè à gò. ³⁸ Fãantɛ Dii téluguu è da kutaa pìla, gwãavĩ sɔ́ té ègɔ́ kú téluguu pì guu. Lɛn Isarailinɔ́ è e lɛ́ ń pínɡi ń táa'ona guu pínɡi.

NARONA Musa takada siigõdee

Isarailinɔ kuuna gbáan 9:1-14:45, 20:1-21:35

Balamu 22:1-24:25

9

Banla zĩbaakena

¹ Dii yã ò Musanɛ Sinai gbáan Isarailinɔ bɔna Igipiti wɛ plaade mɔ káaku guu à bè: ² Isarailinɔ gae Banla zĩbaa kɛ à gurɔɔa. ³ À zĩbaa pì kɛ mɔɔ kèkii gurɔ gɛrodosaideen uusie. À kɛ lán má dàare nà píngi kɔn à dokayã kè má dàareno. ⁴ Musa ò Isarailinɔnɛ aɔ Banla zĩbaa kɛ, ⁵ ben aɔ zĩbaa pì kè Sinai gbáan mɔ káaku gurɔ gɛrodosaideen uusie. Aɔ kè lán Dii ò Musanɛ nà píngi. ⁶ Gbɛkenɔ kú gwe aɔ gbãsi kè aɔ ɔ kè gɛa yãnzɪ, ben aɔ e wà Banla zĩbaa kè zĩ beeearo. Ben aɔ gaa wà Musa kɔn Arunao lè zĩ beeeaa gɔɔ ⁷ aɔ bè Musanɛ: Gè yã musu wa gbãsi lè. Bóyãnzɪ wà gíwe wà mɔ kɔn gbaano Diine kɔn wa gbɛno à gurɔɔazi? ⁸ Musa wɛnla à bè: À zɛ ai mà ma lán Dii é o a yã musu nà. ⁹ Ben Dii bè Musanɛ: ¹⁰ Nɔ Isarailinɔnɛ, tó aɔ gbɛkenɔ ke aɔ boriino kpé gbãsi gè yã musu, ke aɔ gaa wɛtɛ zãazã ken, aɛ fɔ wà Banla zĩbaa kemɛ zãa. ¹¹ Mɔ plaadee gurɔ gɛrodosaidee uusien aɛ zĩbaa pì kɛ. Aɛ sã nòbɔ só kɔn buredi sɛsɛ'ɛzɛsaio kɔn lá kyàkyã. ¹² Aɔton à ke tó guu dɔaro bensɔ aɔton sãa pì wá ke éro. Aɛ Banla zĩbaa pì kɛ lán má diɛare nà píngi. ¹³ Gbɛ kè èe gbãsi léro bensɔ èe gá wɛtɛ kearo, tó à gí Banla zĩbaa pì kɛzi, wà adee bɔ a gbɛno té, zaake èe mómɛ kɔn gbaao à gurɔɔaro. À taari é wí à musu. ¹⁴ Bòamɔ kè kú a té bensɔ à yezi à Banla zĩbaa kemɛ, séde à kɛ lán ma à doka diɛare nà. Bòamɔ kɔn bɛdeeo n píngi yã dɔnkɔmɛ.

Tɛluguu dana bisakutaalaa

(Bɔn 40:34-38)

¹⁵ Zĩ kè wà bisakutaa mò dɔ, tɛluguu pì dà sèeda kutaa pìla. Zaa uusie ai guu gaa à dɔo tɛluguu pì kú kutaa pì musu lán té bà. ¹⁶ Lɛn ègɔ kuu lɛ gurɔ píngi, ègɔ kú kutaa pìla fáantɛ, gwãavĩ sɔ lán té bà. ¹⁷ Tó à gò kutaa pìla, ben Isarailinɔ è fɛɛ kɔn táo. Guu kè tɛluguu pì zɛn, gwen aɛ bura káɛn. ¹⁸ Tó Dii òdɔaɛnɛ lɛ, aɛ bura fɛɛ. Tó à òdɔaɛnɛ dɔ, aɛ ɛara wà bura káɛ. Tó tɛluguu pì da kutaa pìla sɔ, aɔ bura ègɔ kaɛname. ¹⁹ Tó tɛluguu pì e gurɔ plaaa kɛ kutaa pìla, aɛ ègɔ Dii yã maa, aɛ bura fɛɛro. ²⁰ Zĩkenɔa tɛluguu pì è gurɔ plaaa kɛ kutaalaro. Tó Dii òdɔaɛnɛ, aɛ bura káɛ, tó Dii ɛara à òdɔaɛnɛ dɔ, ben aɛ bura fɛɛ. ²¹ Zĩkenɔa sɔ tɛluguu pì è zɛ gu dɔnkɔ féte zaa uusie ai kɔngɔ. Tó à gò kɔngɔ, ben aɛ bura fɛɛ. Fáantɛ ke gwãavĩn yoo, tó tɛluguu pì gò, aɛ bura fɛɛmɛ. ²² Tó tɛluguu pì gò zɛna kutaa pìla gurɔ do ke mɔ do ke wɛ don yoo, aɛ ègɔ kaɛna buraamme, aɛ fɛɛro. Tó à gò, ben aɛ bura fɛɛ. ²³ Aɛ bura káɛ ke wà bura fɛɛ Dii lé saero. Aɛ ègɔ Dii yã maa lán à dà Musanɛ à ónɛ nà.

10

Kondogi kákaki mèn plaaanɔ

¹ Dii yã ò Musanɛ à bè: ² N kákaki pi mèn plaa kɔn kondogi kè wà gbɛgbɛ maamaaao gbɛno kakɔabɔ ũ lɛ aɔgae bura fɛɛ. ³ Tó wà kákaki pino pè, gbɛno é mɔ wà kakɔanzi n píngi dakɔreki kpɛɛɛa. ⁴ Tó kákaki mèn doon wà pè, Isaraili bori dɔn'aɛdee kè aɔ dɛ kí ũunɔ bé wé mɔ wà kakɔanzi. ⁵ Tó wà kákaki pino pè sikɔkenao, gbɛ kè aɔ bura kú ɔfántɛbɔɛ kpaano bé wé bura fɛɛ káaku. ⁶ Tó

wà à gènn plaadee pè sikōkenao, gbē kè aō bura kú sōomete kpaano bé wé bura fēe. Kākākipena sikōkenao pìn gbēno dana zén sèeda ũ. ⁷ Tó wà yezi wà gbēno kakōa, wàgae pé sikōkena sai.

⁸ Aruna né sa'orino bé wé kākāki pino pé. Eégō deare doka ũ guro pingi, apino kōn a boriino. ⁹ Gurō kè a ka a būsun, tó ée gaa zī ká kōn a ibēe kè aōé gà wà fēeaono, àgae kākāki pino pé sikōkenao, le a yā e à dō mamoma Dii a Ludan, mé a bō a ibēe pino zī. ¹⁰ Gurō kè ée pōnnaa kēe sō, zībaan yoo, mō dufu guro káaku zīn yoo, àgae kākāki pino pé a sa'opo kè wè ká tén à té kūnoa kōn a sáabukpana sa'opono, a yā é dōmagu. Mámbe Dii a Luda ũ.

Isarailino fēena Sinai

¹¹ Wè plaade mō plaade guro barodee zī, téluguu gò sèeda kutaala, ¹² ben Isarailino bura fēe Sinai gbáan, aōe sōki kpákpaai téluguu gaa à zè Parani gbáan. ¹³ Aō bura fēena káakun gwe. Aō kè lán Dii dà Musane à óñne nà.

¹⁴ Yuda zìkpēeno bé wà bura fēe gāli kōn gālio káaku kōn n tuutao. Aminadabu né Nasōn n dōn'aedee ũ. ¹⁵ Zua né Netanelin Isaka zìkpēeno dōn'aedee ũ. ¹⁶ Eloni né Eliabun Zebuluni zìkpēeno dōn'aedee ũ. ¹⁷ Gesonu boriino kōn Merari boriino kutaa pì gbòro, ben aō sè wà dào zén.

¹⁸ Ben Rubeni zìkpēeno bura fēe gāli kōn gālio kōn n tuutao. Sedeu né Elizun n dōn'aedee ũ. ¹⁹ Zurisadai né Selumielin Simeo zìkpēeno dōn'aedee ũ. ²⁰ Deweli né Eliasafan Gada zìkpēeno dōn'aedee ũ. ²¹ Ben Koa boriino Luda pōno sè wà dào zén. Wà kutaa pì dō ai aōgō ká.

²² Ben Eflaimu zìkpēeno bura fēe gāli kōn gālio kōn n tuutao. Amiudu né Elisaman n dōn'aedee ũ. ²³ Pedazu né Gamalielin Manase zìkpēeno dōn'aedee ũ. ²⁴ Gideoni né Abidān Beyāmi zìkpēeno dōn'aedee ũ.

²⁵ Ben Dani zìkpēeno bura fēe gāli kōn gālio kōn n tuutao. Aōmbe aōègō té kpēe. Amisadai né Ayezana dōn'aedee ũ. ²⁶ Okorana né Pagielin Asa zìkpēeno dōn'aedee ũ. ²⁷ Enana né Airan Nafatali zìkpēeno dōn'aedee ũ. ²⁸ Lán Isarailino è bura fēefēe wàgō tétékōzi nān gwe gāli kōn gālio.

²⁹ Obabun Musa anzure Rueli né ũ, Midiā boriime. Musa bène: Wée daa zén gana būsū kè Dii bè é wa gbaan. N mō n gawao, wé yā maaa kenne, zaake Dii nnamana gwe lé gbèwe. ³⁰ Ben à bène: Mé gáro, mé εara ma būsun ma bedeeno kiiame. ³¹ Musa bè: N yā nna. Nton wa tónlo, zaake n bürakaeki maaa dō bensō mbe né ke wa wéedee ũ. ³² Tó n gaawao, wé yā maaa kè Dii é kewee kenne se.

³³ Isarailino bura fēe Dii kpīi sae aō táa ò guro aagō. Wà dō ae kōn Dii bà kuunaño àkpatio le à bürakaekii òdañne. ³⁴ Tó aō fēe wà dà zén, Dii téluguu pì ègō kúñla fáantē. ³⁵ Tó wà dà zén kōn àkpatio, Musa è be:

N fēe Dii, le n ibēeno fáakōa,
le n zangurino bàa lénne.

³⁶ Tó wà diē, Musa è be:

Dii, n εara n su Isaraili boro ũgbangbanōa.

11

Dii téfēna

¹ Isarailino zōka kà Diizi n nawēakena yānzi. Kè Dii mà, à pō fē, ben à té fēe n té, aō bura kpadoo té kù. ² Ben gbēno wii pè Musazi. Kè à wée kè Diia, ben té pì zè. ³ Ben wà tó kpà guu pìne Tabera, kè Dii té fēe n té gwe yānzi.

Dii büruno gbarēna

⁴ Bori pāndenɔ kú Isarailinɔ té, aɔɔe póbɔle pānde nii deɛ, ben Isarailinɔ e ɔɔ doɔ se wà bè: Mán wé nòɔ en wà sóo? ⁵ Wée kpò kè wá sò Igipiti wa pɔyezia beɛ kɛ kɔn plɛnɔ kɔn gbɛzɛɛnɔ kɔn ɛfɔnɔ kɔn aubasanɔ kɔn aubasa gizonɔ.

⁶ Tia sa wa lé gà, zaake weè pókɛ ero, tó èe kɛ mana kè baasiro.

⁷ Mana pì wée kete, à de lán lí'ɔɔ bàme. ⁸ Isarailinɔ è sée wà ló gbèn ke aɔè zò gón. Aɔè disa wà kàra keo. À nna lán kàra tɛngo bà. ⁹ Tó kpíi kpà bùran gwāavĩ, ben mana pì è kwé se.

¹⁰ Musa mà wèe ɔɔ doɔ uale kɔn ualeo. Dii pɔ fɛ maamaa, ben à kè Musanɛ ñi ¹¹ à bène: Bóyānzín née wée tāmazi? Ma yā kparee bé à kènnɛ zaa, ben n gbɛ pìnɔ gwana asoo dímɛɛ? ¹² Mámbe ma gbɛ pìnɔ nò sís? Mámbe ma n ís? Bóyānzín n bèmɛ mà n kú kpɛ lán nédandee bà mà gányo bùsu kè n la dà aɔ dezinɔnɛnzi? ¹³ Mákpan mé nòɔ en mà kpá gbɛ pìnɔ n pínɡii? Zaake aɔɔe wii pɛemazi wée bee mà n gba nòɔ wà só. ¹⁴ Mé fɔ mà gbɛ pìnɔ kú kpɛ n pínɡi madoro, zaake aɔ asoo demala. ¹⁵ Tó len né kɛmɛ lɛ, n tó ma n pɔnnaa e n ma de gɔɔ. Nton tó mà nawɛa pì kɛ dɔro. ¹⁶ Ben Dii bène: N Isaraili gbɛnsi kè n n dɔn'aedee ũnɔ kakɔa gɔɔn baaagɔ akuri n mórnyo dakɔreki kuta kiia aɔgɔ kúnyo gwe. ¹⁷ Mé pita mà yā onnɛ gwe mà a Ninii kè kúmmaa kpadoo go mà diínɛ, aɔé gbɛnɔ gwana aso sényo lɛ ntongɔ n sɛna ndo dɔro yānzi. ¹⁸ N o gbɛnɔnɛ aɔ gbāsĩ bɔ n zīndan zia yānzi, aɔé nòɔ e wà só. Zaake aɔ wii pɛmazi wà bè, mán wé nòɔ en kè wà sóo? Aɔ bè wà sàɔ Igipiti. Bee yānzín mé n gba nòɔ aɔ sózi. ¹⁹ Aɔé só èe kɛ gurɔ donlo, gurɔ plaanlo, gurɔ sɔɔronlo, gurɔ kurinlo, gurɔ baronlo. ²⁰ Aɔé só mɔ do gbāngbān ai à bɔ n yīn à nii bɔ n pɔɔ guu. Zaake mamɔma Dii má kú n té, ben aɔ pā kpāmazi. Aɔ zɔka dòma wà bè, bóyānzín wà bɔ Igipitizi? ²¹ Ben Musa bè: Gɔgbɛnɔ kúmao tá guu gɔɔn bɔɔ wàa aagɔ, ben n bè né nòɔ kpámma wà só ai mɔ do gbāngbān-ɔ? ²² Baa tó wà sáanɔ kɔn zùnɔ dèdɛ paripari, eé mórímaɔ? Tó wà ísia kpòɔ sɛ pínɡi, eé mórímaɔ? ²³ Dii wèàla à bè: Ma gbāaa é kánloo? Né e tia, tó yā kè má ònnɛ é kɛ ke eé kɛro.

²⁴ Musa bɔ à Dii yā pìnɔ ónnɛ. À Isaraili gbɛnsinɔ kàkɔa gɔɔn baaagɔ akuri à n zé wà lɛg kutaa pìzi. ²⁵ Ben Dii pita téluguu guu à yā òo. À a Ninii kè kúa kpadoo gò à di gbɛnsi gɔɔn baaagɔ akuri pìnɔnɛ. Kè à a Ninii pì diínɛ lɛ, aɔ annabikɛ kè, beee gbera aɔɔe ɛara wà kè dɔro. ²⁶ Gbɛ kè Musa n sé gɔɔn plaaanɔ gò bùran, gbɛ doo tón ɛledada, gbɛ doo sɔ Mɛdada. Aɔɔe gá kutaa kiiaro, mɔde Ninii pì sùmma se, ben aɔ annabikɛ kè bùran. ²⁷ Gɔkpɛrɛ ke bàà lè à gàà à bè Musanɛ: ɛledada kɔn Mɛdadao e annabikɛyā oo bùran. ²⁸ Nuni né Yɔsuan Musa kpàasi ũ zaa a òwazikɛgurɔ, ben à bè: Baa Musa, n gínɛ. ²⁹ Ben Musa bène: Née nòsegɔaanɔ kɛényo ma yā musun yó? Tó Dii a Ninii di a gbɛnɔnɛ aɔ gò annabinɔ ũ n pínɡi, à maaroo? ³⁰ Ben Musa ɛara bùran kɔn Isarailinɔ gbɛnsi pìnɔ.

³¹ Dii tò ña bɔ ísiaa kpa à mò kɔn bùrunɔ, aɔ dà bùrala. Aɔ lɛg bùrazi baama pínɡi à kà tágurɔ doo ũ, bensɔ aɔ vīana lezĩ kà gàsásuu plaa. ³² Fāantɛ beee kɔn gwāavĩo kɔn à gu làa dɔnao aɔ fɛ wà gàà wà bùrunɔ kùkũ. Gbɛ kè èe kùkũ bítaroo kùkũ sùu baro. Ben aɔ fāe à gàga. ³³ Kè aɔ à nòɔ dà n lén gɔɔ, aɔɔe e wà só bítaroo, ben Dii pɔ fɛnzi à gagyāa kàngu. ³⁴ Ben wà tó kpà guu pìnɛ Lóudeenɔ Mira, zaake gwen wà gbɛ kè nòɔ lóu n kũnɔ vīin. ³⁵ Ben Isarailinɔ fɛe gwe aɔ gàà Azero aɔ gurɔplaa kè gwe.

12

Miriamu kɔn Arunao Musa taari'ena

¹ Miriamu kɔn Arunao Musa taari è Etiopia nɔɔ kè à sè yā musu, zaake à Etiopia nɔɔ sè. ² Aɔ bè: Musa adon Dii diè à yā ò à gāzĩɔ? Èe o wa gāzĩ seroo?

Dii yā pì mà. ³ Musa né gbě buseme, à sáa kú anduna guuro. ⁴ Gwe gɔɔ Dii bè Musa kɔn Arunao kɔn Miriamuone: À bɔe à gá dakɔreki kuta kiia a gɔɔn aagɔa. Ben aɔ gaa n gɔɔn aagɔa n pínɡi. ⁵ Dii pita téluguu guu à zè kutaa pì kpɛɛɛa. À Aruna kɔn Miriamuo sìsi, ben aɔ sɔzi n plaa n pínɡi. ⁶ À bènnɛ: À ma yā ma. Tó ma annabi kee kú a té, mɛɛ bɔ mà mózi wéegupu guu mɛɛ yā onɛ nanaa guumɛ. ⁷ Mɔde à de le kɔn ma zòbleri Musaoro. Zíkɛri náanɛdeemɛ ma ua gběno té n pínɡi. ⁸ Weè yā bɔ kɔ lén. Mɛɛ yā onɛ mà à ke utenɛro. È wéɛ si ma takalɛ. À kè dia ée ma zòbleri Musa taari'ena vĩa keroo? ⁹ Ben Dii pɔ fɛnzi, à a taa o.

¹⁰ Kè téluguu pì gò kutaa pila, kusu dà Miriamula gɔɔ, à pura kù lán buu bà. Kè Aruna liɛ à à gwà, à è kusu dààla, ¹¹ ben à bè Musanɛ: N yā nna Baa! Nton tó wà mìsaiyā taarikɛna gbè ero. ¹² Nton tó àgɔ de lán né kè wà i gè à mè kpadoo yakana bàro. ¹³ Musa wii pè Diizi à bè: Luda, n yā nna! N à kɛkɔa. ¹⁴ Ben Dii bènnɛ: Tó à de bé à lóu sù à uua, eé kɛnɛ wiyā ũ ai guro swɛɛplaroo? Wà bɔo bùra kpɛɛ guro swɛɛplaa gĩa, gbasà wà à sí. ¹⁵ Miriamu kú bùra kpɛɛ ai guro swɛɛplaa. Isarailinɔ e da zénlo sé kè wà èara wà à sì. ¹⁶ Beee gbɛra aɔ fɛɛ Azero aɔ gaa wà bùra kàɛ Parani gbáan.

13

Gu'asiigwari gɔɔn kuri awɛɛplaaanɔ zĩna

¹ Dii bè Musanɛ: ² N gběno zĩ aɔ gá Kanaa bùsu kè mɛɛ kpaa Isarailinɔa gwa. N n dezínɔ bori gbě kè aɔ de dɔn'aɛdee ũnɔ sé mèn doodo n n zĩ. ³ Ben à n gbáɛ le bɔna Parani gbáan lán Dii ò nà. Gbě pínɔ né Isaraili dɔn'aɛdeenɔmɛ n pínɡi. ⁴ Aɔ tónɔn yè:

Ruben boriinɔ guu Zaku né Samua,

⁵ Simɛɔ boriinɔ guu Ori né Safata,

⁶ Yuda boriinɔ guu Yefunɛ né Kalebu,

⁷ Isaka boriinɔ guu Yusufu né Igali,

⁸ Eflaimu boriinɔ guu Nuni né Osea,

⁹ Bɛyāmi boriinɔ guu Rafu né Paliti,

¹⁰ Zebulun boriinɔ guu Sodi né Gadɛli,

¹¹ Yusufu né Manase boriinɔ guu Susi né Gadi,

¹² Dani boriinɔ guu Gɛmali né Amiɛli,

¹³ Asa boriinɔ guu Mikaeli né Setu,

¹⁴ Nafatali boriinɔ guu Vofosi né Nabi,

¹⁵ Gada boriinɔ guu Maki né Guɛli.

¹⁶ Gbě kè Musa n zĩ bùsu gwaanɔn gwe. Musa tó kpà Nuni né Oseanɛ Yɔsua.

¹⁷ Kè Musa e n zĩ Kanaa bùsu gwa, à bènnɛ: À bɔe kɔn Negevì gbáao à di bùsu gusĩsĩdeea. ¹⁸ À gwa lán bùsu pì de nà, tó à gběno gbáa kesɔ aɔ busɛ, tó aɔ pari kesɔ aɔ pari, ¹⁹ tó aɔ bùsu maa kesɔ à zaa, tó aɔ wétɛnɔ bĩ vĩ kesɔ à vĩro, ²⁰ tó à tɔɔtɛ gbáa kesɔ à bùsa, tó à línɔ vĩ kesɔ à vĩro. À aĩa kɛ à bùsu pì líbɛnɔ sɛɛ à suo. Zaa kɛ geepi bɛ káakunɔ magurɔɔn yè. ²¹ Ben aɔ gaa wà bùsu pì asii gwàgwa zaa Zini gbáan ai Reobo, Lebo Amata kpa. ²² Kè aɔ bɔe kɔn Negevì gbáao, aɔ kà Eblonu, guu kè Anaki boriinɔ Aima kɔn Sesaio kɔn Talamaio kún. Eblonu kaena Zoã kè kú Igipiti à wè swɛɛplaamɛ. ²³ Kè aɔ kà Esekolu guzurɛn, aɔ geepi yɔ doo zò gwe aɔ lògo lía, ben gɔɔn plaaanɔ sɛna. Aɔ biisioo kɔn kākāpuraao sè dɔ. ²⁴ Wà tó kpà guu pínɛ Esekolu guzurɛ, geepi yɔ kè Isarailinɔ zò gwe yānzi. ²⁵ Kè aɔ bùsu pì yakè guro baplaa, ben aɔ èara wà sù.

Gu'asiigwarinɔ baarukpana

²⁶ Kè aǝ sù Kadesi, Parani gbáan, aǝ gaa Musa kǝn Arunao kǝn Isarailinǝ kiia píngi. Aǝ sù kǝn baaruo Isarailinǝ nǝ píngi, ben aǝ bǝsu pì líbǝenǝ òdǝaǝnǝ. ²⁷ Aǝ yǝ pì gbǝ Musanǝ wǝ bǝ: Wa gaa bǝsu kǝ n wa zǝin. Zwi kǝn zǝ'io di gwe. À líbǝenǝn yǝ. ²⁸ Mǝde bǝsu pì deenǝ gbǝa. Aǝ wǝtǝenǝ bǝi vǝ bǝnsǝ aǝ wǝtǝe pǝnǝ bíta maamaa. Wa Anaki boriinǝ è gwe se. ²⁹ Amalekinǝ kú Nǝgǝvi gbáan. Itinǝ kǝn Yebusinǝ kǝn Amǝrinǝ kú bǝsu gusǝsǝideen, bǝnsǝ Kanaanǝ kú ísiaa saǝ kǝn Yoda saǝo. ³⁰ Kalebu gbǝnǝ lé yǝtǝ Musa aǝ, ben à bǝ: Wǝ gǝ wǝ bǝsu pì sí, zaake wǝ fǝ wǝ zǝ blǝmǝma. ³¹ Ben gbǝ kǝ aǝ gǝaonǝ bǝ: Wǝ fǝ wǝ lǝǝ gbǝ pǝnǝaro, zaake aǝ gbǝaa dǝwala. ³² Ben aǝ bǝsu kǝ aǝ yakǝ pì fabǝ Isarailinǝnǝ wǝ bǝ: Bǝsu kǝ wǝ yakǝ pì nǝ bǝsu kǝ è a gbǝnǝ mǝmǝmǝ. Gbǝ kǝ wa nǝ è gweenǝ nǝ píngi nǝ gbǝ gbǝaanǝmǝ. ³³ Wa gbǝ gbǝagbǝaanǝ è gwe Anaki boriinǝ ũ. Wa a zǝinda è lán babanǝnǝn bà, lǝn wǝ dǝ lǝ nǝ wǝǝn se.

14

Isarailinǝ bǝna Dii kpǝǝ

¹ Isarailinǝ e wii gbǝaa pǝǝ nǝ píngi, aǝǝe ǝ ǝǝ gwǝavǝ beee. ² Aǝ zǝka dǝ Musaa kǝn Arunao nǝ píngi wǝ bǝǝnǝ: Tó wa gaga Igipiti kesǝ gbáan kǝ, lǝ à kǝ maa. ³ Bǝyǝnzin Dii e taawao bǝsu pǝnzi? Weǝ wa dǝdǝ kǝn fǝǝdaaomǝ, weǝ wa nǝgbǝnǝ kǝn wa nǝnǝ kúkǝ. Wa sǝkpana Igipiti sǝǝroo? ⁴ Ben aǝ bǝkǝnǝ: Wǝ dǝn'aǝdee diǝ wǝ ǝara wǝ tá Igipiti.

⁵ Musa kǝn Arunao dàǝ nǝ puua gbǝ píngi aǝ. ⁶ Ben gu'asiigwarinǝ gǝǝn plaa Nuni nǝ Yǝsua kǝn Yefunǝ nǝ Kalebuo nǝ utanǝ gǝga wǝ kǝkǝ ⁷ aǝ bǝ gbǝnǝnǝ: Bǝsu kǝ wa bǝǝn wǝ yakǝ pì maa maamaa. ⁸ Tó wa yǝ kǝ Diinǝ, eǝ gǝwao bǝsu pǝn, bǝsu kǝ zwi kǝn zǝ'io dǝn pì, à wa gba. ⁹ Àton bǝ Dii kpǝǝro. Àton vǝa kǝ bǝsu pì deenǝnǝro, zaake wa blǝǝnǝmǝ, aǝǝ utǝkii vǝ dǝro. Dii kúwao, àton vǝa kǝro.

¹⁰ Baade píngi e bee wǝ nǝ pápa kǝn gbǝo, ben Dii gakui bǝ à mǝ Isarailinǝzi dakǝreki kuta kiia. ¹¹ Dii bǝ Musanǝ: Gbǝ pǝnǝ éǝǝ kya kaamagu guro pǝngin yǝ? Baa kǝn dabuyǝ parii kǝ má kǝ nǝ tǝnǝ, aǝéǝǝ gii ma náanǝ kǝzi guro pǝngin yǝ? ¹² Mé gagyǝ kpǝnzi mà nǝ kaatǝ, mé nǝ boriinǝ kǝ pari, aǝ gbǝaa éǝǝ dǝ gbǝ pǝnǝla. ¹³ Ben Musa bǝ Diinǝ: Mǝbe nǝ gbǝ pǝnǝ bǝǝ Igipiti kǝn nǝ gbǝaaao. Tó Igipitinǝ mà, ¹⁴ aǝé gǝ o bǝsu kǝ deenǝnǝziro. Zaake aǝǝ dǝ kǝ nǝ kúwao, nǝǝ bǝ nǝ mǝwazi tǝtǝntǝ. Aǝǝ dǝ kǝ nǝ tǝluguu éǝǝ kú wa musu, nǝǝ dǝwe aǝ à guu fǝantǝ, gwǝavǝ sǝ tǝ guu. ¹⁵ Tó nǝ gbǝ pǝnǝ dǝ kǝndǝ gǝǝ, boriinǝ kǝ aǝ yǝ pì mànǝ é be: ¹⁶ Dii fúa à gǝ kǝn gbǝ pǝnǝ bǝsu kǝ à la dànnǝn, beee yǝnzin à nǝ dǝdǝ gbǝanzin. ¹⁷ Dii, nǝ nǝ gbǝa bíta ǝdǝaǝnǝ sa, lán nǝ ò nà nǝ bǝ ¹⁸ nǝ pǝǝ è fǝ kpaaro, nǝ gbǝkǝǝ vǝ bíta, nǝǝ gbǝnǝ yǝ zaaanǝ kǝn nǝ taarinǝ kǝǝnǝ, mǝde nǝǝ tó taaridee bǝ pǝro. Nǝǝ dǝnǝ yǝ zaaanǝ wǝ nǝ boriinǝ musu ai à gǝ à pǝ nǝ swǝkpǝǝnǝa kǝn nǝ nasionǝ. ¹⁹ Lán nǝ sùu kǝ kǝn gbǝ pǝnǝ nà zaa Igipiti ai aǝ gǝa wǝ kǝo kǝ, nǝ nǝ durun kǝǝnǝ nǝ gbǝkǝ bíta guu.

Zǝkakarinǝ wǝtǝǝmmana

²⁰ Ben Dii bǝ: Lán nǝ wǝǝ kǝma nà, mé sùu kǝǝyo. ²¹ Mǝde lán mǝéǝǝ kuu nà bǝnsǝ ma gakui dà andunala píngi, ²² gbǝ kǝ aǝ ma gakui è kǝn dabuyǝ kǝ má kǝ Igipiti kǝn gbǝa guuo kǝ aǝ ma lǝ wǝ ma gwa gǝǝn kuri aǝ gǝ ma yǝ mazinǝ, ²³ nǝ gbǝkǝ é wǝǝ si bǝsu kǝ ma la dà nǝ dezinǝnǝ pǝlǝro. Gbǝ kǝ aǝ kya kǝmaguunǝ ke é wǝǝ siǝlǝro. ²⁴ Lán ma zǝbleri Kalebu nǝǝ bǝ adǝ nà, à tǝmazi kǝn nǝǝo dǝ, mé tó à gǝ bǝsu kǝ à gǝan pì guu, à boriinǝ è e túbi ũ. ²⁵ Zaake Amalekinǝ kǝn Kanaanǝ kú guzuren gwe, à ǝara à da gbǝa zǝn zia Isia Tǝaa kpa.

²⁶ Dii bǝ Musanǝ kǝn Arunao: ²⁷ Gbǝ zaaa kǝnǝ é zǝka kǝmazi guro pǝngin yǝ? Ma zǝka kǝ aǝǝ kaamazii mà. ²⁸ Nǝ bǝǝnǝ mamǝma Dii ma bǝ má kuu. Lán aǝ

wée kèma nà, len mé kèíne le. ²⁹ Aõ gèno é gõ kaena gbáan kè, aõ gbè kè aõ kà wè baro ke deàlaano píngi. Aõ gbè kè wà n náro bensõ aõ zoka kàmaziino ³⁰ é gẽ bũsu kè ma à lé gbèínenlo, séde Yefune né Kalebu kòn Nuni né Yosuao baasiro. ³¹ Aõ né kè aõ bè weé n kũkũnon mé gẽnyo, le aõ bũsu kè n deno gizi pì nnaa ma. ³² Aõpino sõ, aõ gèno é gõ kaena gbáan kème. ³³ Aõ neno é póno dādā gbáan kè ai wè baplaa, aõ n deno náane sai gbè e. Aõ deno gèno é gõ gbáan kè n píngi. ³⁴ Lán wà bũsu pì yakè guro baplaa nà, len ašégõ n yā zaaa gbè e le ai wè baplaa, wè doodo guro doodo, ašégõ dõ lán íbetekpanamao de nà. ³⁵ Mamoma Dii mámbe ma yā pì ò, leme sõ mé ke gbè zaaa kè aõ kàkõamazii pínone le. Aõé gaga gbáan kè n píngi.

³⁶ Gbè kè Musa n zĩ aõ bũsu yakè kè aõ sù aõ kya kà bũsu pìn aõ tò wà zoka dāno, ³⁷ Dii gagyāa kà gbè pínon, ben aõ gaga. ³⁸ Gbè kè aõ gaa wà bũsu yakè pínó té, Nuni né Yosuao kòn Yefune né Kalebuo bé wà gõ wèndio.

³⁹ Musa yā pínó tókè Isarailinone píngi, ben aõ ɔ̀ dō maamaa. ⁴⁰ Aõ fēe kongo ide'ide, aõ mì pè kpíiinɔ́a aõ bè: À gwa, wée gaa guu kè Dii òn. Wa wa durun dō sa. ⁴¹ Musa bè: Bóyānzi ée pāa Dii yānzi? Beee é sí kero. ⁴² Àton gáro, zaake Dii kúaoro. A íbēno é zĩ bleawa. ⁴³ Amalekinɔ́ kòn Kanaanɔ́ kú a ae gwe. Ašé a dede kòn fēdaao. Dii égõ kúaoro, kè a gi tēzizi yānzi. ⁴⁴ Ben aõ wada yā kè aõ mì pè kpíiinɔ́a, baa kè Dii bà kuunaño akpati gò bũran kòn Musao. ⁴⁵ Ben Amalekinɔ́ kòn Kanaa kè aõ kú gusĩsĩdee pínno lèrĩmma aõ zĩ blèrĩmma wà pèrĩmma ai ɔ́oma.

20

Íbɔna gbèn (Bɔn 17:1-7)

¹ Isarailinɔ́ kà Zini gbáan n píngi mɔ́ káaku guu, ben aõ vèe Kadesi. Gwen Miriamu gàn, wà à v̄i. ² Í kuu wà miro, ben aõ kàkõa Musa kòn Arunaozi. ³ Aõ zoka kà Musazi wà bè: Tó wa gaga yā kòn gbè kè aõ gaga Dii aeno, le beee sã. ⁴ Bóyānzi a mɔ́wao gbáa kèkiin le wà gaga kè kòn wa pókādeenɔ́zi? ⁵ Bóyānzi a bɔ́wao Igipiti a mɔ́wao gu zaaa kè guuzi? Pówēe ke kākā lí ke geepi bēe ke biisioo kú kero, bensõ í kú kè wà miro. ⁶ Musa kòn Arunao parii tò aõ gaa dakoreki kpēlea aõ dāe n puua, ben Dii gakui bō à mōnzi. ⁷ Dii yā ò Musane à bè: ⁸ N gò sé, mpi kòn n v̄i Arunao à gbè pínó kakõa à yā o gbèsi kèkāane n wāa, í é bɔn. Len né í bɔ́ne gbè pìn aõ mì le kòn n pókādeenɔ́.

⁹ Musa gò sè Dii aezĩ lán à òne nà. ¹⁰ Musa kòn Arunao n kākõa gbèsi pì ae, ben à bèíne: À ma a swāgbāadeenɔ́! Á yezi wà í bɔ́are gbè kèkii guun yó? ¹¹ Ben Musa ɔ́ sè musu à gbè pì lè kòn a gòo gèen plaa. Í bō maamaa, ben aõ mì kòn n pókādeenɔ́. ¹² Ben Dii bè Musane kòn Arunao: Zaake ée ma náane ke a ma tó bō Isarailinɔ́ero, é gẽnyo bũsu kè mēe kpaarĩmanlo. ¹³ Meriba íbɔ́kiin gwe, guu kè Isarailinɔ́ zoka kàn Diizi, ben à a ludakēe òdɔ́aíne.

Edɔmunɔ́ gina Isarailinone aõ bɔ́e kòn n bũsuo

¹⁴ Musa gbèno zĩ aõ bō Kadesi wà gaa Edɔmunɔ́ kina kiia aõ bè: Wamɔ́wa n dane Isarailinɔ́ bè, n nawēa kè à wa leeno dõ píngi. ¹⁵ Wa dezinɔ́ gaa Igipiti, ben wa gi kè gwe. Igipitinɔ́ ía dāwa kòn wa dezinɔ́. ¹⁶ Wa wii pè Diizi, ben à yā siwao. À a Malaika zĩ à bōwao Igipiti. Tia sa wá kú Kadesi, n bũsu lēzekiia. ¹⁷ N wa gba zé wà bɔ́e kòn n bũsuo. Wé gẽ buraano ke geepi búnonlo, wé a lògɔ́'i miro. Wégõ té kina zédaa guume. Wé lie ɔ́plazi ke ɔ́zeziro ai wà gá gēteo n bũsula. ¹⁸ Ben Edɔmunɔ́ bèíne: É e à bɔ́e kòn wa bũsuoro. Tó a gi, wé bɔ́ wà

daale kɔn fɛɛdaao. ¹⁹ Isarailino bènnɛ: Wé bɔɛ kɔn zédáaomɛ. Tó wapino ke wa pókádeenɔ a í mí, wé à fíá bo. Wá yezi wà bɔɛmmɛ pã. ²⁰ Edomunɔ bè: É e à gɛro. Ben aɔ zìkarino bɔɛ paripari aɔ mò dańle kɔn gbáaao. ²¹ Zaake Edomunɔ gí Isarailinɔne aɔ gɛ kɔn n búsuo, ben Isarailino pánne.

Aruna gana

²² Isarailino bò Kadesi n píngi aɔ kà Oru kpíi kiia ²³ Edomunɔ búsú lézekiia. Gwen Dii yá òn Musane kɔn Arunao à bè: ²⁴ Aruna é ká a dezinɔla tia, eé gɛ búsú kè mée Isarailino gbaa guuro, kè a gɔɔn plaaa a gi ma yá mazi za Meriba yānzi. ²⁵ N Aruna kɔn a né Elɛazao sé n didińyo Oru kpíiia ²⁶ n Aruna pókásāano bɔɛa n da à né Elɛazane gwe. Gwen Aruna é gan à ká a dezinɔla.

²⁷ Musa kè lán Dii òne nà. À didi Oru kpíiia gbēno wáa píngi ²⁸ à Aruna pókásāano bɔɛa à dà à né Elɛazane, ben Aruna gá kpíi pì musu gwe. Kè Musa kɔn Elɛazao pita kpíi pì ²⁹ bensɔ Isarailino mà kè Aruna gá, ben aɔ à gè sósobi kè guro baaakuri.

21

Zìblena Kanaanɔ Negevi búsun

¹ Aradi kè kú Negevi búsun kína né Kanaa gbēmɛ. Kè à mà Isarailino té Atarimu zén aɔɔe moɔ, ben à bò à dańle kɔn zìo à n gbēkenɔ kùkù. ² Ben Isarailino lù sè Diine wà bè: Tó n gbē pino nàwe wa ɔzì, wé n wétɛno kaate mámmam. ³ Dii Isarailino yá mà, ben à Kanaa pino kpàrma. Aɔ n káate kɔn n wétɛno píngi, ben wà tó kpà guu pìne ɔma.

Mɔgotɛ mlè

⁴ Kè aɔ fɛɛ Oru kpíi pì kiia, aɔ Isia Tɛa zé sè le wà pã Edomunɔ búsune. Ben aɔ fù menaa zén ⁵ aɔ Luda kɔn Musao taari è wà bè: Bóyānzina a bɔwao Igipiti le wà gaga gbáan kèzi? Póblee kuuro, í kuuro, wa za poble gina kèn. ⁶ Ben Dii mlè pásino zìmma aɔ n léle, ben aɔ gaga paripari. ⁷ Gbēno mò Musa kiia wà bè: Wa durun kè, zaake wa Dii kɔn mpio taari è. N agbaa kpánewe le à wa kèkɔa kɔn mlè kènɔ. Ben à agbaa kpàneńne. ⁸ Dii bène: N mlè pì n logo lía n péɛ. Tó mlè gbē lè, tó à wée sè à gwà, eé aafia e. ⁹ Ben à mògotɛ pì mlè ũ à lògo lía à pèɛ. Tó mlè gbē lè bensɔ à wée sè à mògotɛ mlè pì gwà, è aafia e.

Isarailino pana Edomu kɔn Mɔabunɔ búsunɔne

¹⁰ Isarailino dà zén, ben aɔ bùra kàe Obo. ¹¹ Bona Obo aɔ gàa wà bùra kàe Iɛ'abarimu gbáan Mɔabunɔ búsú ɔfántɛbɔɛ kpa. ¹² Bona gwe aɔ gàa wà bùra kàe Zeredi guzuren. ¹³ Bona gwe aɔ bùra kàe Anɔ baa kãa kpa, gbáa kè kú Amɔrino búsú lézekiia. Anɔ pìn Mɔabu kɔn Amɔrino búsunɔ lézekii ũ. ¹⁴ Beee yānzín wà bè Dii zìkatakada guu: Waɛbu kè kú Sufa búsun kɔn Anɔ swa'ɔnenɔ ¹⁵ kɔn n guzure kè tà ai Aranɔ Mɔabunɔ búsú lézekiio. ¹⁶ Bona gwe dɔ aɔ gàa Lògɔ, guu kè Dii bèn Musane: N gbēno kakɔa mà í kpàrma. ¹⁷ Gwen Isarailino lè kèkii sìn: Í bɔ lògɔn, gbasà wà lè sínɛ,

¹⁸ lògɔ kè wa dɔn'aɛdeenɔ yè kɔn línɔ,

lògɔ kè wɛɛnenɔ pà kɔn n gònɔ.

Bona gbáan aɔ gàa Matana. ¹⁹ Matana gbera Nalieli, Nalieli gbera Bamɔ.

²⁰ Bamɔ gbera guzure kè kú Mɔabunɔ búsun, guu kè Pisiga mìsɔntɛ aɛ dɔ gbáaa.

Zìblena Siɔ kɔn Oguoa

²¹ Isarailino gbēno zì Amɔrino kí Siɔa aɔ bè: ²² N wa gba zé wà bɔɛ kɔn n búsuo. Wé gɛ buraano ke geepi búnonlo, wé a lògɔ'i miro. Wégɔ té kína zédáa guume

ai wà gá gēte n būsula. ²³ Siō e n gba zé aō gēte a būsuno. À a zìkarino kàkōa n pìngi, aō bōe wēe gaañzi gbáan. Kè aō kà Yaza, aō zì kà kōn Isarailino, ²⁴ ben Isarailino n déde kōn fēdaao aō n būsuno sìmma zaa Anō ai Yabokuzi Amōrino būsuno, zaake Amōrino būsuno lézekii pì pásì, è sí gēnlo. ²⁵ Isarailino Amōri wētēno sì pìngi kōn Esebō kōn a lakutuno pìngi, ben aō vēen. ²⁶ Esebōn Amōrino kí Siō wētēdaa ũ. Siō zì kà yā kōn Mōabuno kina káakuo, ben à à būsuno sia ai Anō swaazi. ²⁷ Beee yānzin kerēeno è be:

À mó Esebō,

wà Siō wētēdaa pì kēke wà káe!

²⁸ Té bō Esebō yā,

zìkarino bō Siō wētē pì guu,

aō Mōabuno būsuno wētēda Ara kàate

Anō mì sīsì gbē pino.

²⁹ Wāiyoo Mōabuno!

Kemosi gbāgbārin, a kaateme!

Kemosi tò a gōgbēno fāakōa,

à a nōgbēno kpà Amōrino kí Siōa zìzono ũ.

³⁰ Ben wa n fú,

wa n déde zaa Esebō ai Dibō.

Wa n kàate ai Nōfa kōn Mēdebao.

³¹ Len Isarailino vēe Amōrino būsuno lē. ³² Musa gbēno zì Yaza asii gwa, ben Isarailino gwee sì kōn à lakutuno pìngi, aō pē Amōri kē aō kú gweeno.

³³ Ben Isarailino liē aō Basā zé sē. Ben Basā kí Ogu gaañzi kōn a zìkpēeno n pìngi aō zì kànyo Ederēi. ³⁴ Dii bē Musane: Nton vīa kenēro, zaake ma à nānne n zī kōn à gbēno kōn à būsuno pìngi. N kenē lán n kē Amōrino kí Siō kē kí blē Esebōne nà. ³⁵ Ben aō Ogu dē kōn à nēno kōn à zìkpēeno n pìngi, baa gbē mēn doo e boro, ben aō à būsuno pì sì.

22

Mōabuno kí Balaki Balamu sisina

¹ Isarailino dà zén, ben aō bura kàe Mōabuno būsuno sēn Yoda baa kaa kē aē dō Yerikoa kpa. ² Zipo né Balaki Mōabuno kina è lán Isarailino kē Amōrinone nà, ³ ben swē kē Mōabunon, vīa n kū Isarailino parikēe yānzi. ⁴ Ben Mōabuno bē Midiā gbēnsinone: Parii kēkii é pō kē ligawaziino ble pìngi lán zù è sē ble nà. ⁵ Ben Balaki gbēno zì Bēo né Balamua ai Peto, Yuflatī saē à bē būsuno. À bēnne aō à sísi à mó aō benē: Gbēkeno bō Igipiti aō dàgula aō káe ma saē. ⁶ N yā nna! N mó n n káme, zaake aō gbāaa demala. Wēgō dōro ke mé e mà zì blēm̄ma mà pēm̄ma būsuno kēn gwēē. Má dō kē gbē kē n sa maaa òne égō dē aubarikadee ūmē. Gbē kē sō n sa zaaa òne, eégō dē kana pō ūmē.

⁷ Mōabu kōn Midiā gbēnsino dà zén, aō māsokena gbaa kē aōé da Balamune kūna. Kè aō kà à kiia, aō yā kē Balaki n zīo òne. ⁸ À bēnne: À i kē, mé yā kē Dii é omēe oare. Ben Mōabu kine pino i Balamu bē. ⁹ Ben Luda bō à mò Balamuzi à à là à bē: Dēnon gbē kē aō kúnyo kēkiino ūu? ¹⁰ À wēàla à bē: Zipo né Balaki, Mōabuno kina bē à n zīma. Aō bē ¹¹ gbē kenō bō Igipiti aō dàgula. Ben à bē mà mó mà n káare lē à e à zì blēm̄ma à pēm̄ma. ¹² Ben Luda bēne: Nton ténziro. Nton sa zaaa oñnero, zaake ma aubarika dàngu kò. ¹³ Kē Balamu fēe kōngō, à bē Balaki kinenone: À tá a būsuno, zaake Dii gime mà téazi. ¹⁴ Ben Mōabu kine pino fēe wà tà Balaki kiia aō bē: Balamu gi mōwaozi.

¹⁵ Balaki èara à kine pāndenɔ zĩ dɔ, aɔ pari kɔn n gakuio de gbẽ káakunɔla. ¹⁶ Kè aɔ kà Balamu kiia, aɔ bè: Zipo né Balaki bè nton tó póke kpánne kɔn mɔna a kiiaoro, ¹⁷ zaake eé gbaa kenne maamaa. Pó kè n òne píngi é ke. N yā nna! N mɔ n gbẽ pìnɔ káme. ¹⁸ Ben Balamu bè Balaki zĩri pìnɔne: Baa tó Balaki kondogi kɔn vura kè kú a beɔ kpàma píngi, mé fɔ mà bɔ Dii ma Luda yā kpɛero, baa féte. ¹⁹ À i kè gwāavĩa lán gbẽ káakunɔ kè nà ai mà ma dɔ yā kè Dii é kaaramɛ. ²⁰ Luda bɔ à mɔzi gwāavĩ à bène: Zaake gbẽ kènɔ mò n sísì, n fɛɛ n gányo, mɔde yā kè mé oon n ke.

Balamu zaaki yā'ona

²¹ Balamu fɛɛ kɔngɔ à gàari yì a zaakine, ben à gàa kɔn Mɔabu kine pìnɔ. ²² Luda pɔ fɛ à gana yānzi, ben Dii Malaika gàa à ze à zé zɔne. Balamu di a zaaki kpɛɛ, à zĩkeri gɔɔn plaaanɔn téo. ²³ Kè zaaki pì è Dii Malaika zena zé guu à fɛɛdaa wòto à kũna, ben à liɛ sɛn. Balamu à lè, ben à èara à dà zén. ²⁴ Dii Malaika gàa à zè zé wéwen geepi líkpɛ kè gbè kara ligazinɔ dagura. ²⁵ Kè zaaki pì Dii Malaika è, à nà gũa à Balamu gbá lɔa. Ben Balamu èara à à lè dɔ. ²⁶ Dii Malaika èara à gàa aɛ dɔ à zè gu kpaatogoo kè liɛkii vĩroon. ²⁷ Kè zaaki pì Dii Malaika pì è, à kùe kɔn Balamuo. Ben Balamu pɔ fɛ à à lè gòo. ²⁸ Ben Dii zaaki pì gbà lé à yā ò Balamune à bè: Bón má kènne n ma le ai gɛn aagɔɔ? ²⁹ Balamu wèala à bè: Kè n yɔnkɔyā kème yānzime. Tó má fɛɛ kũna, le ma n de gɔɔ. ³⁰ Ben zaaki pì bène: N zaaki kè neɛgɔ diia gurɔ sānda píngia mɔna gbàan ma ũroo? Má kènne le zikiɔ? À bè: Auo. ³¹ Ben Dii Balamu wéɛ kènne, à à Malaika è zena zén à fɛɛdaa wòto à kũna. Ben à kùe à mì pèɛ.

³² Dii Malaika à là à bè: Bóyānzin n n zaaki lè ai gɛn aagɔzi? Ma mɔ zé zɔnneme, zaake n wāme. ³³ Kè zaaki pì ma e, ben à lieme ai gɛn aagɔ. Tó èe lieme yāro, le ma n de ma à tò. ³⁴ Balamu bè Dii Malaika pìne: Ma durun kè, zaake má dɔ kè n zé zɔmero. Zaake ma gana kènne zaa, mé èara mà tá. ³⁵ Ben Dii Malaika bè Balamune: N gá kɔn gbẽ pìnɔ, yā kè mé dannɛen n o. Ben Balamu gàa kɔn Balaki kine pìnɔ.

³⁶ Kè Balaki mà Balamu e mɔɔ, ben à gàa à dààle wéte kè kú Anɔ baa, Mɔabuno bùsu lézekiia. ³⁷ Ben à bè Balamune: Kè ma gbɛnɔ zĩ wà n sísì yā, à kè dia néé mɔroo? Mé fɔ mà gbaa kennɛnloo? ³⁸ Balamu wèala à bè: Ma mɔ sa, mɔde má yā sānda píngi ona zé vĩro. Yā kè Luda é damɛen mé o. ³⁹ Ben Balaki gàa kɔn Balamuo Kiria'uzo. ⁴⁰ À saa ò kɔn zùnɔ kɔn sāanɔ à à nòbɔ kpà Balamua kɔn kine kè aɔɔ kúo lɛdoonɔ. ⁴¹ Kè guu dɔ, à Balamu sè à gàao Bamɔ Baali. Gwen Balamu Isarailinɔ bùra kpadoo èn.

23

Balamu yā káaku kè à è ona

¹ Balamu bè Balakine: N gbāgbākii bome kè mèn swɛɛplaa, n mómɛ kɔn zùswareenɔ mèn swɛɛplaa kɔn sākaronɔ mèn swɛɛplaa. ² Balaki kè lán Balamu òne nà, ben aɔ saa ò kɔn zùswaree kɔn sākaro gbāgbākii pìnɔa píngi. ³ Ben Balamu bène: N ze n sa'opɔzi. Mé gá mà gwa tó Dii é mó yā omɛ, mé yā kè eé omɛ onne. Ben à gàa à zè gu lezĩ gbāagbaaa. ⁴ Luda mò à à lè, ben Balamu bène: Ma gbāgbākii bò mèn swɛɛplaa, ben ma saa òmɛma píngi kɔn zùswaree kɔn sākaro. ⁵ Dii yā dànɛ à lén, ben à bè: N èara n gá n Balaki le n onɛ lán má dannɛ nà. ⁶ Ben à èara à gàa à à lè zena a sa'opɔzi kɔn Mɔabu kinenɔ n píngi, ⁷ ben à yā kè à è ò à bè: Mɔabunɔ kí Balaki ma sisi Siria bùsun,

ben ma bɔ ɔfántɛbɔɛ kpa kpiiinɔ kiia ma mɔ.

À bè mà bɔare Isarailinɔ kpɛɛ,
mà mó mà sa zaaa oare Yakubu borii pìnɔnɛ.

⁸ Mé kɛ dia mà gbɛ kè Luda e n károonɔ káa?

Mé kɛ dia mà bɔ gbɛ kè Dii e bɔ n kpɛeroonɔ kpɛɛɛ?

⁹ Zaa kpíi mìsɔntɛan mée n ee,

zaa gulezĩan mée wée siiínlɛ.

Gbɛ pìnɔɔ kú ndona,

aɔ n zĩnda diɛ ndona kɔn bori pāndenɔ.

¹⁰ Yakubu boriinɔɔ pari lán bùsu'aatɛ bà,

weé fɔ wà Isarailinɔ naro wà n lé dɔro.

Luda tó ma gaa gɔ de lán a gbɛnɔ pɔ bà,

ma yāana gɔ de lán n pɔ bà.

¹¹ Ben Balaki bènɛ: N kɛmɛ dian gwee? Ma mɔnyo lɛ n ma ibɛɛnɔ kámɛ, ben sa maaan n ònnɛɔ? ¹² À wèàla à bè: Yā kè Dii dàme ma lén n mé oroo?

Balamu yā plaadee kè à è ona

¹³ Balaki bènɛ: N mó wà gá gu pāndea, guu kè né n en. N n kámɛ gwe, zaake aɔ kpadoon né e, né n e n píngiro. ¹⁴ Ben à gāao gudākparinɔ guun Pisiga kpíi mìsɔntɛa. À gbāgbākii bò gwe mèn swɛɛplaa, ben à saa òmɛma píngi kɔn zùswareeo kɔn sākaro.

¹⁵ Ben Balamu bènɛ: N zɛ n sa'opɔzi kè, mé gá mà à le gwe. ¹⁶ Ben Dii mò à yā dānɛ à lén, ben à bènɛ: N ɛara n gá n Balaki le n onɛ lán má dānnɛ nà.

¹⁷ Ben à ɛara à gāa à à lè zɛna a sa'opɔzi kɔn Mɔabu kínnɔ.

Balaki à là à bè: Dii bè diamɛ? ¹⁸ Ben à yā kè à è ò à bè:

Zipo né Balaki,

n swā kpá n ma yā ma!

¹⁹ Luda né gbɛnteenlo gbasa à ɛgɛɛ to,

è nɔsɛ liɛ lán busānsi bàro.

Eé gí yā kè à ò kɛziɔ?

Eé gí lé kè à gbɛnnɛ papaziɔ?

²⁰ À bèmɛ mà sa maaa oñnɛmɛ.

À aubarika dàngu, mé fɔ mà gíro.

²¹ Mée yā zaa ke e Yakubu boriinɔaro,

mée yā'ɔamma ke e Isarailinɔaro.

Dii n Ludaa kúnɔ,

aɔè à kíkɛ tɔ bɔ n tɛ.

²² Luda n bóɛ Igipiti,

aɔ gbāaa vī lán zùsɛtɛ bà.

²³ Weé fɔ wà pɔ da Yakubu boriinɔaro,

weé fɔ wà àisi zaaa kpá Isarailinɔziro.

Zaa gbāa weégae o n yā musu,

kè yā kè Ludaa kèn gwe.

²⁴ Borii pì è fɛɛ lán músudaa bà,

è a zĩnda sé lán musukya bà.

È daero ai à gá pɔ kú à só,

ai à gá pɔ kè à dɛnɔ aru mio.

²⁵ Balaki bènɛ: Nton n káro. Nton sa maaa oñnɛ sero. ²⁶ Balamu bènɛ: Mée onnɛ kè yā kè Dii dàmmɛn mé oroo?

Balamu yā aagɔdee kè à è ona

²⁷ Balaki bè Balamunε: Ñ mó sa, mé gányo gu pāndea. Wègō dōro tó eé ke Ludanε ñ gbē pìnō kámε gwe sa. ²⁸ Ben Balaki gāao Peo kpiii musu kè aε dō gbáaa. ²⁹ Balamu bènε: Ñ gbāgbākii bomε kè mèn swεεplaa, ñ mómε kōn zùswareenō mèn swεεplaa kōn sākaronō mèn swεεplaa. ³⁰ Balaki kè lán à ònε nà à saa òrma kōn zùswaree pìnō kōn sākaro pìnō.

24

¹ Kè Balamu è sa maa ona Isarailinōnε kà Diin, èe gá māsō kε lán yāa bà dōro, ben à aε dō gbáaa. ² Kè à wée zù, ben à Isarailinō è kaena n boriia. Luda Nini pītaa, ³ ben à yā kè à è ò à bè:

Bεō né Balamu yān yè,
mamōma kè ma wée kēna yān yè.

⁴ Mamōma kè mēè Luda yā ma yān yè.

Ma Gbāapingide wée gupu è,
má daena ma puua, ma wée wēna.

⁵ Yakubu boriinō būrakaena maa fá!
Isaraili bisakutaanō maa!

⁶ Aō kaena lán guzurε dākono bà,
lán swa dōrō kara búno bà.
Aō dε lán zà lí kè Dii bāno bà,
lán sida lí kè aō kú í saeno bà.

⁷ Í é n orozāno pa yélele,
aō pótōnanō é í e maamaa.
Aō kina gbāaa égō dε Agagala,
aō kpata é tó bō.

⁸ Luda n bōε Igipiti,
aō gbāaa vī lán zūsēte bà.
Aōè zī ble borii kè aō íbete kpànyonōa,
aōè n wāno wíwi aōè n pápa kào.

⁹ Aōè sōpεε wà daε lán músu bà,
dé bé eé fō à n fεεε?
Luda aubarika da gbē kè aōé sa maaa oñnenōn,
à gbē kè aōé sa zaaa oñnenō ká.

¹⁰ Balaki pō fē Balamuzi à ontee dōa à bè: Ma ibεeno kana yānzín ma n sisizi, ben n sa maaa óñne gēn aagōó? ¹¹ Ñ tá n bε tia gōō. Ma bè mé gbaa kennεmε yā, mōde Dii ginnε ñ láada e. ¹² Balamu bènε: Mée o gbē kè n n zīmaanōnεroo! ¹³ Ma bè baa tó n ma gba n bεε kè pana kōn kondogio kōn vurao, mé bō Dii yā kpεε mà yā kε kōn ma zīnda poyezioro, à maaa ke à zaaa. Yā kè Dii bè mà oon mé o.

¹⁴ Mée taa ma gbēno kiia sa. Ñ mó mà onne lán gbē pìnō é kε n gbēnōnε nà zia.

Balamu yā siigōdee kè à è ona

¹⁵ Ben Balamu yā kè à è ò à bè:

Bεō né Balamu yān yè,
mamōma kè ma wée kēna yān yè.

¹⁶ Mamōma kè mēè Luda yā ma yān yè.

Má Luda Musude nōεguuyā dō.
Ma Gbāapingide wée gupu è,
má daena ma puua, ma wée wēna.

¹⁷ Mée Isarailinō ee, èe kε tianlo,
mée n gwaa, à gurōō e ká gīaro.
Sōsōnε é bō Yakubu boriinō té,
kpatableri é bō Isarailinō té,

eé Mɔabunɔ̀ mì wíwi,
eé zɔ̀kakari pìnɔ̀ mìwatoro f̃f̃f̃.

¹⁸ Edɔ̀munɔ̀ bùsu é g̃ɔ̀ à pɔ́ ũ,
à ibɛɛ Sei bùsu é g̃ɔ̀ à pɔ́ ũ,
Isarailinɔ̀ gbāaa é g̃ɔ̀ kaaramɛ.

¹⁹ Yakubu bori ke é kí bleńma,
eé gbɛ̀ kpaaa kè ã g̃ɔ̀nɔ̀ kaatɛ.

²⁰ Balamu Amaleki boriinɔ̀ è, ben à yā kè à è ò à bè:
Amaleki boriinɔ̀ né boriinɔ̀ mĩdeemɛ,
mɔ̀de ãé kaatɛ zāa.

²¹ Kè Balamu Keninɔ̀ è, ben à yā kè à è ò à bè:
A kúkii gbāa gínɡin,
a sà kú gbè musu.

²² Baa k̃ɔ̀n beeeo weé a kaatɛmɛ,
Asirianɔ̀ é a kũkũ z̃iz̃ɔ̀nɔ̀ ũ.

²³ Balamu yā kè à è ò dɔ̀ à bè:
O'o, tó Ludaa kè lɛ, dé bé eé bɔɔ?

²⁴ Góro'itenɔ̀ é bɔ̀ Sipiru bùsun,
ãé z̃i ble Asirianɔ̀ k̃ɔ̀n Eberunɔ̀a,
mɔ̀de ãɔ̀pinɔ̀ é kaatɛmɛ se.

²⁵ Balamu f̃ɛɛ à tà a bɛ, ben Balaki dà zén se.

DOKAGBESISINA Musa takada sɔɔrodee

30

Dii Isarailinɔ sɔkpana n̄ gwena ziin

¹ Tó aubarika kɔn kana yā kè má diɛaree kèkiinɔ a le píngi, àgɔ don borii kè Dii a Luda é péawa à a fāakɔa n̄ ténɔ guu. ² Tó apinɔ kɔn a nénɔ ɛara wà aɛ dɔ Dii a Ludaa, tó a à yā kè mée diɛare gbàa mà píngi kɔn nòseɔ do kɔn pɔyezinao, ³ Dii a Luda é a wènda gwa, eé ɛara à a kakɔa zaa borii kè à a fāakɔa n̄ ténɔ guu à suao a gwena ziin. ⁴ Baa tó à pèawa à a fāakɔa bùsu kè aɔ kú ai anduna léanɔ guu, eé a boriinɔ kakɔa gwe à suńyo. ⁵ Eé ɛarańyo bùsu kè de aɔ dezinɔ pɔ ũu guu. Tó aɔ bùsu pì kù, eé aubarika dańgu, eé tó aɔ pari kù de n̄ dezinɔla. ⁶ Dii a Luda é a swè pípiare kɔn a boriinɔ, a ninii égɔ yezi kɔn nòseɔ do le àgɔ kú wèndio. ⁷ Dii a Luda é láari kèkiinɔ zĩ a ibe kè aɔ zàagu aɔwe wée t̄aaawaanɔ, ⁸ é ɛara à Dii yā ma àgɔ zĩ kee kɔn à yādiɛna kè mée ooare gbàanɔ. ⁹ Dii a Luda é aubarika daagu a zĩ píngin, eé tó a nénɔ kɔ kɔn a pókādeenɔ kɔn a bura pónɔ. À pɔɔ é ɛara à keawa nna, eé à maaa keare lán à pɔɔ kè nna a dezinɔ na. ¹⁰ Tó a Dii a Luda yā mà a à ɔɔkii gwà bensɔ á à yādiɛna kè aɔ kú doka takada kèkii guunɔ kũna, tó a aɛ dɔ Dii a Ludaa kɔn nòseɔ do kɔn pɔyezinao, eé beeenɔ keare píngi.

Wèndi ke gaa

¹¹ Yā kè mée diɛare gbàa pì zĩ'ũu de a gbàa lélaro. À sɔɔ z̄aaoro. ¹² À kú ludamɛro, gbasa à be, dé bé eé gá ludamɛ à pitao le à ma à zĩ kea. ¹³ À kú ísɔaa baa k̄aa kparɔ, gbasa à be, dé bé eé bikũ ísɔaa baa à suo le à ma àgɔ kũna. ¹⁴ Yā pì kúao k̄ik̄i, à kú a lén kɔn a nòseɔ le à e à zĩ kea. ¹⁵ À ma! Mée wèndi kɔn yā maaao diɛ a are gbàa kɔn gaao kɔn yā zaaao. ¹⁶ Mée diɛare gbàa, àgɔ ye Dii a Ludazi àgɔ té à kèsegbezi, à à ɔɔkii gwa àgɔ à yādiɛnanɔ kɔn à dokayānɔ kũna, le àgɔ kuu à pari kù, Dii a Luda é aubarika daagu bùsu kè eé gaa sí guu. ¹⁷ Mɔde tó a kp̄e l̄ine bensɔ ée à yā maro, tó a k̄ea bensɔ a t̄aanɔ gb̄agb̄a a donzi k̄eńne, ¹⁸ mée ooare gbàa, a kaaten gwe! É ḡi ke bùsu kè eé bikũu Yodaa ée gaa sí guuro. ¹⁹ Ludamɛ kɔn t̄ɔteon ma s̄eedadeenɔ ũ gbàa a yā musu. Ma wèndi kɔn gaao diɛ a are, aubarika yānɔ kɔn kana yānɔ. À wèndi sé le apinɔ kɔn a nénɔ e àgɔ kuu. ²⁰ Àgɔ ye Dii a Ludazi àgɔ à yā maa à naa, zaake àmbe a wèndi ũ. Eé tó à ḡi ke bùsu kè à la dà a dezi Ibraĩ kɔn Isaakuo kɔn Yakubunɔne, à bè é kp̄áma guu.

31

Yɔsua diɛna Musa ḡe ũ

¹ Kè Musa yā kèkiinɔ ò Isarailinɔne à yāa, ² à bè: Tia la ma ka wè basw̄eɛdo, mé f̄ɔ mà ɔɔare aɛ ɔɔro. Dii bèm̄e mé bikũ Yodaaro. ³ Dii a Luda bé eé ɔɔare aɛ à bikũ. Eé borii kè aɔ kú gweenɔ kaateare le à n̄ bùsu sí. Yɔsua bé eégɔ ɔɔare aɛ sa lán Dii ò nà. ⁴ Dii é ke borii p̄inɔne lán à kè Am̄orinɔ k̄inanɔne nà Siɔ kɔn Oguo kɔn n̄ bùsuo kè à n̄ k̄áate. ⁵ Dii é n̄ naare a ɔzĩ, é keńne lán má diɛare nà píngi. ⁶ À a làakari kp̄áe àgɔ w̄órɔngɔ v̄i! Àton tó v̄ia a kũro, àton tó swè k̄eagu n̄ yānz̄iro, zaake Dii a Luda bé èe gaao. Eé a tónlo eé p̄a kp̄áaz̄iro.

⁷ Ben Musa Yɔsua sɔsi Isarailinɔ pɔngi wáa à bènɛ: Ñ zɛ gbáa ñgɔ wórɔngɔ vɛ, zaake mbe né gá kɔn gbɛ kɛnɔ bɔsu kɛ Dii la dà n dezi káakunɔnɛ à bè é kpámma guu. Mbe né bɔsu pɛ kpaatɛtɛnɛ. ⁸ Dii bé eé dɔnnɛ aɛ. Àmbe eégɔ kúnyo, eé n tónlo eé pã kpánzi zikiro. Ñton tó vĩa n kũro ñton bídi kero.

⁹ Musa doka pɛ kɛ takada guu à kpà sa'ori Levi borii kɛ aɔégɔ Dii bà kuunaño àkpati senanɔa kɔn Isaraili gbɛnsinɔ n pɔngi. ¹⁰ Musa yã diɛnɛ à bè: Wɛ swɛɛplaplaaa gbera, wɛ kɛ wɛ fiadeenɔ kɛ Kutadɔna zĩbaaguro, ¹¹ tó Isarailinɔ mɔ wà n zĩnda òdɔa Dii n Ludanɛ n pɔngi guu kɛ eé sé guu, àgae doka takada kɛki kyó kɛnɛ wà ma. ¹² Àgae n kakɔa, gɔgbɛnɔ kɔn nɔgbɛnɔ kɔn né fétɛnɔ kɔn bɔamɔ kɛ aɔ kú a wétɛnɔ, lɛ wà ma wà dada, wà e wàgɔ Dii a Luda vĩa vɛ, wàgɔ dokayã pɛn kũna pɔngi wàgɔ zĩ kɛɛa. ¹³ Aɔ né kɛ aɔ yã pɛ dɔroonɔ é ma, aɔégɔ vɛakena Dii a Ludanɛ dadaa gurɔ kɛ á kú bɔsu kɛ ée bikũu Yodaa à gá sí pɛ guu.

Dii gĩake à Isarailinɔ bɔna a kpɛɛ yã ò

¹⁴ Dii bè Musanɛ: N gagurɔ kà kɛi. Ñ Yɔsua sɔsi à gá zɛ dakɔrɛkiia, mé zĩ nanɛ a ɔzĩ. Ben Musa kɔn Yɔsua gaa wà zɛ dakɔrɛkiia. ¹⁵ Dii bò à mɔnzi gwe tɛluguu kɛ zena kutaa pɛ kpɛɛ guu. ¹⁶ Ben Dii bè Musanɛ: Tó n ka n dezinɔla, gbɛ pɛn é fɛ wà pãpãa kɛ wà dɔ bɔsu kɛ aɔɛ gɛɛn tãanɔzi. Aɔé pã kpámazi aɔ ma bà kuunaño yã gboro. ¹⁷ Zĩ pɛa mé pɔ fɛnzi mà pã kpánzi, mé kpɛɛ liñnɛ wà n kaatɛ. Kisianɔ é wɛ n musu bíta aɔé nawɛanɔ kɛ. Zĩ pɛa aɔé be: Kisia pɛn wɛ wa musu kɛ wa Ludaa kúwaoro yãnzin yee? ¹⁸ Zĩ pɛan mé kpɛɛ liñnɛ yã zaaa kɛ aɔ kɛ yãnzɛ, aɔ aɛ dɔ tãanɔa.

¹⁹ Ñ lɛ kɛkɛi kɛ takadan sa n dada Isarailinɔnɛ aɔ sí, lɛ àgɔ demɛ aɔ bɔna ma kpɛɛ sèeda ũ. ²⁰ Tó ma gaaño bɔsu kɛ má la dà n dezi káakunɔnɛ guu, bɔsu kɛ zwi kɔn zó'io din pɛ, tó aɔ kà wà mɛ kpà, aɔé aɛ dɔ tãanɔamɛ wà n gbãgbã. Aɔé pã kpámazi wà ma bà kuunaño yã gboro. ²¹ Tó kisia pɛn n lɛ bíta aɔɛ nawɛa kɛɛ, lɛ pɛ bé eé n yã zaaa kánɛ n ɔzĩ, zaake à yã é sã n boriinɔnlo. Má yã kɛ kú n nɔsɛn gbãa dɔ ai màgɔ gáño bɔsu kɛ má la dànnɛ guu. ²² Musa lɛ pɛ kɛ takadan zĩ pɛa, ben à dà Isarailinɔnɛ.

²³ Dii yã diɛ Nuni né Yɔsuanɛ à bè: Ñ làakari kpáɛ ñgɔ wórɔngɔ vɛ! Mbe né gá kɔn Isarailinɔ bɔsu kɛ má la dànnɛ guu, bensɔ mapi mégɔ kúnyo.

²⁴ Kɛ Musa dokayã pɛn kɛ takadan à yãa pɔngi, ²⁵ à yã diɛ Levi borii kɛ aɔégɔ Dii bà kuunaño àkpati senanɔnɛ à bè: ²⁶ À doka takada kɛkɛi sí à diɛ Dii a Luda bà kuunaño àkpati saɛ, àgɔ kú gwe a bɔna Dii kpɛɛ sèeda ũ. ²⁷ Zaake má a swãgbãaa dɔ, lán eé gí yãzi nà. Zaa gurɔ kɛ má kúao eégɔ bɔ Dii yã kpɛɛ ai kɔn à tiaao. Weé ma gaa gbera pɔ o dɔ? ²⁸ À a bori gbɛnsinɔ kɔn a dɔn'aɛdeenɔ kakɔamɛ, lɛ mà yã kɛnɔ dànnɛ n swãla, ludambe kɔn tɔtɛo égɔ dɛ ma sèedadeenɔ ũ a yã musu. ²⁹ Zaake má dɔ kɛ é a zĩnda yaka ma gaa gbera, é kɛ zé kɛ má òdɔaareea. Beee gbera kisia é a le, zaake é yã kɛ zaa Diinɛ kɛ, eé pɔ fɛazi tãa kɛ á kɛnɔ yãnzɛ.

³⁰ Ben Musa lɛ pɛ yã dà Isaraili kɛ aɔ kakɔananɔnɛ n swãla mámmam.

34

Musa gana

¹ Musa bò Mɔabunɔ bɔsu sɛtɛ à didi Nebo kpɛiia ai Pisiga kpɛi mɛsɔntɛ kɛ aɛ dɔ Yerikoa, ben Dii bɔsu pɛ òdɔanɛ pɔngi zaa Giliada bɔsun ai Daninɔ bɔsun ² kɔn Nafatalinɔ bɔsuo pɔngi kɔn Eflaimunɔ bɔsuo kɔn Manasenɔ bɔsuo kɔn Yudanɔ bɔsuo pɔngi ai ísɛa kɛ kú ɔfántɛgɛkpɛn kpa ³ kɔn Negevɛio kɔn Yeriko daminalide

guzureo ai Zoa. ⁴ Ben Dii bène: Bùsu kè ma la dà Ibraĩne kɔn Isaakuo kɔn Yakubuo ma bè mé kpá n boriinɔa pìn gwe. Má tò n wée siàle, mode né bikũ Yodaa n gɛnlo.

⁵ Ben Dii zòbleri Musa gà Mɔabunɔ bùsun gwe lán Dii ò nà. ⁶ Ben Dii à vɛi guzuren gwe Betepeo kpa. Gbẽkee à mira kii dɔro ai kɔn a gbãao. ⁷ Musa gà a wè baswɛɛdodee guumɛ. À wée nna bensɔ à gbãaa e lagoro. ⁸ Isarailinɔ à gè kè gurɔ baaakuri Mɔabunɔ bùsu sɛtɛ, ben à gèsosobikɛna kɔn ɔɔ dɔɔ yàa.

⁹ Nuni né Yɔsua pana ɔndɔɔ kè Musa ɔ nàa yãnzɛ. Isarailinɔ à yã mà, aɔ kè lán Dii dà Musanɛ nà. ¹⁰ Annabi kee e bɔ Isarailinɔ guu lán Musa bà dɔro. È yã o kɔn Diio tɛtɛntɛ ¹¹ bensɔ à sèedanɔ kɔn dabuyã kè Dii à zìonɔ kè Igipiti, Fili'auna kɔn a ìbanɔ kɔn a gbɛnɔ aɛ n pínɡi. ¹² Gbẽkee e yã naaside bíta kɛ kɔn iko gbãaa lán Musa bà Isarailinɔ wée siàle dɔro.

YOSUA

Ziblena Kanaa būsua 1:1-11:23

Yosua lézamma kōn à ganao 23:1-24:33

Dii yadiena Yosua

¹ Dii zòbleri Musa gaa gbera Dii yā ò Musa kpàasi Yosua, Nuni néne à bè: ² Ma zòbleri Musa gà. Ì fée ò bikū Yodaa kè sa, mpi kōn Isarailinò ò píngi, à gē būsua kè má kpàawaan. ³ Guu kè a gbá pèen píngi, má kpàawa lán má ò Musane nàme. ⁴ Sena zaa gbáan ai gana Lebanò būsua, sena zaa swa bíta kè wè be Yuflati ai gana ísía kè kú fāntēgēkpen kpa, Itinò būsua pì é gō a būsua ū píngime. ⁵ Ai ò gá gao gbēke é e à n gāsā fīro. Lán má kú kōn Musao nà, len mégō kúnyo le. Mé n tónlo, mé pā kpánzi zikiro.

⁶ Ì ze gbāa ngō wórongo vī, zaake mbe né būsua kè ma à lé gbē a dezi káakunone ma bè mé kpámma sí ò kpá gbē kēno. ⁷ Ì ze gbāa ngō wórongo vī dé! Ì làakari dō doka kè ma zòbleri Musa dānnēēa ngō kūna píngi. Ìton kēa ò na oplazi ke ozeziro, n tá égae ke nna. ⁸ Ì tó Musa doka takada pì yā gō da n lén, ngō laasuu leēa fāantē kōn gwāavīo. Ì làakari dō yā kè kú à guunò píngi ò zīi kēa, n tá égō nna n yā égae bō maa. ⁹ Mámbe ma yā dienneroo? Ì ze gbāa ngō wórongo vī. Ìton tó vīa n kūro. Ìton bídi kero, zaake mamoma Dii n Luda, mégō kúnyo guu kè néē gaan píngi.

¹⁰ Ben Yosua bè Isaraili dōn'aēdeenone: ¹¹ À gēte buraan à o gbēnone aō kūsāe soru ke, zaake gurō aagō gbera aōé bikū Yodaa kè, aōé gá būsua kè Dii ò Luda kpámma wāgō vī sí. ¹² Yosua bè Rubeninone kōn Gadano kōn Manaseno kpadoo: ¹³ À dō yā kè Dii zòbleri Musa diēaree kēkiin, à bè Dii a Luda é tó à kāmabokii e à būsua kēkii kpàawa. ¹⁴ Bee yānzi a nōgbēno kōn a né féteno kōn a pókādeenō gō būsua kè Musa kpàawaan Yoda baa kè kpa, a zīkpeeno dō ò gbēnone aē wà bikū ò píngi, aōgō ò gōkēbōno kūna aō dōnle ¹⁵ ai Dii gō tó a gbēno kāmabokii e lán à kēare nà, aōpino sō égō būsua kè Dii a Luda e kpaaríma vī. Bee gbera é su būsua kè gō a pō ūu kè guu, é vēe būsua kè Dii zòbleri Musa kpàawa Yoda baa kè fāntēbōe kpaa pìn. ¹⁶ Ben aō wēala wà bè: Yā kè ò diēwe píngi wé ke. Guu kè n wa zīin píngi wé gāme. ¹⁷ Lán wa zīi kè Musa yāa nà píngi, len wé zīi ke n yāa le se. Dii n Luda gō kúnyo, lán à kú kōn Musao nà. ¹⁸ Gbē kè bō n yā kpeē à gī yā kè ò diēne kezi, adee gāme. Ì ze gbāa ngō wórongo vī dé!

2

Gu'asiigwarino zīna Yeriko

¹ Zaa Sitimu Nuni né Yosua gu'asiigwarino zī gōn plaa asii guu à bè: À gá à wēe kpāe būsua pizi, atēnsa Yeriko. Ben aō gāa gwe, aō gāa wà pita kaarua kè wé sísi Rahabu bēen. ² Ben wà bè Yeriko kīnane: Isaraili kenō gē kè uusia le wà wa būsua asii gwa. ³ Ben kīna pì gbēno zī Rahabua aō bè: Ì bō kōn gōgbē kè aō mò n kīianō, zaake wa būsua píngi asii gwana yānzin aō mòzi. ⁴ Àe sō nōgbē pì gīake à gōn plaaa pino ùte kò, ben à bè: Gbē pino mò ma kīia kè yāpura. Má dō guu kè aō bōnlo. ⁵ Kè guu sì bīzetatagurō, aō bōe. Má dō tó mákpan aō tànlo. À ò gbē sé kpakpaa, é ò le. ⁶ Àe sō à gīake à ò sé à gāanyo kpé musu à ò ùte gbōo lí kè kaena gween kò. ⁷ Zīrinō pēēnzi zēn ai Yoda bikūkiia, ben wà bīze tātā ò kpeē gō.

⁸ Ai gu'asiigwari pìno gɔ daɛ, Rahabu didi n̄ kiia kpé musu ⁹ à bènnɛ: Má dɔ kɛ Dii bùsu kɛ kpàawa. A vĩa wa kũ, ben bùsu kɛ deenɔ kã gã n̄ píngi a yãnzì. ¹⁰ Wa mà lán Dii Isia Tɛaa zòkɔreare nà gurɔ kɛ a bɔɛ Igipiti kɔn yã kɛ á kɛ Siɔ kɔn Oguonɛ, a Amɔrinɔ kína gɔon plaa pìno kɛ dúgudugu Yoda baa kãa kpa. ¹¹ Kɛ wá mà, swè kèwagu, wa ninii dà batan a yãnzì, zaake Dii a Ludan musu kɔn tɔtɛo Luda ù. ¹² Zaake ma gbɛkɛɛ kɛare, apino sɔ à sime sa kɔn Dii tɔo kɛ é gbɛkɛɛ kɛ ma de bɛdeenɔnɛ. À sèeda kemɛ lɛ màgɔ dɔ sãnsãn ¹³ kɛ é ma de kɔn ma dao kɔn ma vɛino kɔn ma dāaronɔ kɔn wa gbɛno mì sí n̄ píngi à wa bɔ gaa lɛzĩ. ¹⁴ Ben gɔgbɛ pino wɛàla wà bè: Mbe wa wɛndi ù, wámbe n wɛndi ù se. Tó nɛɛ wa yã o gbɛkee màro, tó Dii bùsu kɛ kpàawa, wé gbɛkɛɛ kennɛ yápura.

¹⁵ Ben à n̄ bóɛ windo guu à n̄ pita bii kpɛɛ kɔn bɔo, zaake à bɛɛ kɛ à kún kú wɛtɛ bii musumɛ. ¹⁶ À bènnɛ: À mì pé kpíiinɔa lɛ a gbɛserino tón dakɔreaoro yãnzì. Àgɔ utena gwe gurɔ aagɔ ai a gbɛserino su, é gbasa à da zén. ¹⁷⁻¹⁸ Ben gɔgbɛ pino bènnɛ: Tó wa sara wa gɛ a bùsun, n̄ wɔo tɛaa kɛkii dɔ windo kɛ nɛɛ wa bɔɛn kɛa, n̄ n de kɔn n dao kɔn n vɛino kɔn n dāaronɔ kɔn n de bɛdeenɔ kakɔanzi n̄ píngi n kpé kɛkiin. Tó nɛɛ kɛ lero, wa bà égɔ kú ladana kɛ n̄ tò wá la dānnɛn dɔro. ¹⁹ Tó aɔ gbɛke bɔ n kpén à gaa gāale, à a zĩnda dɛn gwe, wa yān dɔro. Tó aɔ gbɛkee kúnyo kpén, ben wà à dɛ, wámbe à gana yã é wí wa musu. ²⁰ Tó n wa kɔmɔto kɛ gbɛnɔnɛ sɔ, wa bà égɔ kú ladana kɛ n̄ tò wá la dānnɛ pìn dɔro. ²¹ Ben Rahabu bè: Àgɔ dɛ lán á ò nà. Ben à n̄ gbáɛ aɔ tà. Ben à wɔo tɛaa pì dɔ a windo.

²² Kɛ aɔ pita bii lɛ, aɔ mì pè kpíiinɔa, ben aɔ ì gwe gurɔ aagɔ ai n̄ gbɛserino gaa sùo. Aɔ gbɛseri pino n̄ wɛtɛ zé saɛ píngi aɔɔɛ n̄ ero. ²³ Ben gɔon plaa pino dà zén aɔ pita kpíii pìnɔa aɔ bikù swaaa. Kɛ aɔ kà Nuni né Yosua kiia, aɔ yã kɛ à n̄ lé gbànnɛ píngi ²⁴ wà bè: Dii bùsu pì nàwe wa ɔzĩ píngi. Bùsu pì deenɔ kã gã n̄ píngi wa yãnzì.

3

Isarailinɔ bikuna Yodaa

¹ Yosua fɛɛ kɔngɔ idɛ'idɛ kɔn Isarailinɔ n̄ píngi. Bɔna Sitimu aɔ gaa Yodazi, ben aɔ bùra kàɛ gwe ai aɔgɔ gá bikù. ² Gurɔ aagɔo gbɛra Isaraili dɔn'aɛdeenɔ dɔdɔ bùrazi ³ aɔ yã diɛ gbɛnɔnɛ wà bè: Tó á è Levi bori sa'orinɔ Dii a Luda bà kuunawao àkpati sɛna, à da zén àgɔ té n̄ kpɛɛ, ⁴ lɛ à e à dɔ zé kɛ é sé, zaake éé zé pì sé zikiro. Àgɔ té zàazã lán kiloo do taka bàɔɔ! Àton sɔ àkpati pìziro. ⁵ Ben Yosua bè gbɛnɔnɛ: À gbāsĩ bɔ a zĩndan, zaake Dii é yābɔnsaɛ kɛ a té zia. ⁶ Ben à èara à bè sa'orinɔnɛ: À Dii bà kuunawao àkpati sé à dɔ gbɛnɔnɛ aɛ à bikùo. Ben aɔ àkpati pì sè wà dɔo gbɛnɔnɛ aɛ.

⁷ Dii bè Yosuanɛ: Mé na n sɛna lezĩa Isarailinɔnɛ gbàa, aɔégɔ dɔ kɛ má kúnyo lán má kú kɔn Musao nà. ⁸ N̄ o sa'ori kɛ aɔo ma bà kuunaaɔ àkpati sɛnanɔnɛ, tó aɔ kà Yodazi, aɔ gɛ wà zɛ à ín. ⁹ Ben Yosua bè Isarailinɔnɛ: À mó kɛ à Dii a Luda yã ma. ¹⁰ Ben à èara à bè: Lɛn égɔ dɔ kɛ Luda Wɛndidee kúao lɛ, bɛnsɔ éé péare Kanaanɔa kɔn Itinɔ kɔn Ivinɔ kɔn Perizinɔ kɔn Gigasinɔ kɔn Amɔrinɔ kɔn Yebusinɔo. ¹¹ À gwa! Anduna píngi Dii bà kuunawao àkpati é dɔare aɛ ai Yoda ín. ¹² À gɔon kuri awɛɛplaaanɔ sé a té, bori kɔn boriio gbɛ mɛn doodo. ¹³ Tó sa'ori kɛ aɔo anduna píngi Dii àkpati sɛnanɔ gbá pɛɛ Yoda ín, í pì é zòkɔrɛ, í kɛ èè bɔo swaa musu é bii kɛ à gɔ zena a gbɛn.

¹⁴ Kɛ gbɛno bùra fɛɛ wà dà zén, aɔɔɛ gaa bikù Yodaa, sa'ori kɛ aɔo Dii bà kuunañyo àkpati sɛnanɔo té n̄ aɛ lɛ. ¹⁵ Pókekegurɔ píngi swaa pì è pa ai à dà

sìsìla, mɔde gurɔ kɛ àkpatiseri pínɔ kà swaa pìzi, kɛ aɔ gbá pɛɛ ín, ¹⁶ ben í kɛ èe bɔɔ swaa pì musu zòkɔrɛ à bɛi kɛ à gò zena a gbèn zaa zàazā wétɛ kɛ wè be Adamu sae Zarɛtā bùsun. Í kɛ èe taa sɛbɛ wisideen zòkɔrɛ míómíó, ben gbɛnɔ bikù aɛdɔkɔana kɔn Yɛrikoo. ¹⁷ Sa'ori kɛ aɔ Dii bà kuunaŋyò àkpati sɛnanɔ gò zena Yoda wɛɛn tɔtɛ koría gíngin, ben Isaraili bori pínɡi té gukori pín ai aɔ gaa wà bikù n pínɡi wà yaa.

4

Gbè mèn kuri awɛɛplaaanɔ didikɔana sèda ũ

¹ Kɛ Isaraili bori pínɡi bikù Yodaa wà yaa, ben Dii bè Yɔsuanɛ: ² A bori mèn kuri awɛɛplaaanɔ té à gbɛnɔ sɛn doodo ³ n onɛ aɔ gbè sɛɛ swawɛɛn mèn kuri awɛɛplaa guu kɛ sa'orinɔ zɛn súusu, aɔ bikù wà káɛ guu kɛ é in gwāavīa. ⁴ Ben Yɔsua gɔɔn kuri awɛɛplaaanɔ diɛ Isaraili boriinɔ té doodo, ben à n sísí ⁵ à bèñɛ: À gá Yoda wɛɛn Dii a Luda àkpati aɛ, a baade gbè sé à di a gàn a Isaraili boriinɔ pari lén. ⁶ Gbè kèkiinɔ é gɔare sèda ũ. Tó a nɛnɔ a la zia, bón gbè kènɔ deare à ũ, ⁷ à beñɛ, kɛ wèe bikù kɔn Dii bà kuunawao àkpatio, ben à í zòkɔrɛ, ben gbè pínɔ gò Isarailinɔ à dɔngu pɔ ũ ai gurɔ pínɡi. ⁸ Lɛn Isarailinɔ kɛ lɛ lán Yɔsua òñɛ nà. Aɔ gbè sɛɛ Yoda wɛɛn mèn kuri awɛɛplaa Isaraili boriinɔ pari lén lán Dii ò Yɔsuanɛ nà. Aɔ bikù aɔ káɛ guu kɛ aɔ ín. ⁹ Gbè mèn kuri awɛɛplaa kɛ wà sɛɛ swawɛɛn sa'ori kɛ aɔ àkpati sɛna pínɔ zekiian Yɔsua didikɔa, aɔ kú gwe ai kɔn a gbàao.

¹⁰ Sa'ori kɛ aɔ àkpati pì sɛnanɔ gò zena swawɛɛn ai yā kɛ Dii diɛ Yɔsuanɛ à ò gbɛnɔ gaa à kɛo pínɡi lán Musa diɛnɛ nà. Gbɛnɔ kɛ kpaa aɔ bikù. ¹¹ Kɛ aɔ bikù n pínɡi wà yaa, gbasaa sa'orinɔ bikù kɔn Dii àkpatio gbɛnɔ waa. ¹² Rubeni bori gɔgbɛnɔ kɔn Gada bori gɔgbɛnɔ kɔn Manasenɔ kpado gɔgbɛnɔ bé wà dò Isaraili bori kpaaanɔ aɛ wà bikù lán Musa òñɛ yā nà. Aɔ n gòkɛbɔnɔ kùna. ¹³ Aɔ zìkpɛɛnɔ kà gɔɔn bɔɔ baplaa taka. Aɔ bikù Dii aɛ aɔ gaa Yɛriko gbáan kɔn zì soruo. ¹⁴ Zì beeean Dii Yɔsua sè lezì Isarailinɔ n pínɡi, ben aɔ à yā mà ai à gaa à gao lán aɔ Musa yā mà nà.

¹⁵ Ben Dii bè Yɔsuanɛ: ¹⁶ N o sa'ori kɛ aɔ doka àkpati sɛnanɔ aɔ bɔ swawɛɛn. ¹⁷ Ben Yɔsua òñɛ aɔ bɔ swawɛɛn, ¹⁸ ben aɔ bòn. Kɛ aɔ gbá pɛɛ sìsìla, ben swa'i èara à sù a gbèn gɔɔ. À pà à dàgula ai à dà sìsìla lán káakupɔ bà.

¹⁹ Mɔ káaku gurɔ kuridee zín Isarailinɔ bò Yoda swawɛɛn aɔ gaa wà bùra káɛ Giligala, Yɛriko ofántɛbɔɛ kpa. ²⁰ Yɔsua gbè mèn kuri awɛɛplaa kɛ wà sɛɛ Yoda wɛɛn pínɔ didikɔa Giligala gwe. ²¹ À bè gbɛnɔ: Tó a nɛnɔ gá wà n denɔ là zia wà bè, gbè kènɔ yáasi de diame? ²² À beñɛ, a bikùna Yodaa gukoria sèdame, ²³ zaake Dii a Luda à í bàbaare a zén, ben a bikù lán a bikù Isia Tɛaa kɛ à à í bàbaareea nà. ²⁴ Dii kɛ lɛ, lɛ anduna bori pínɡi gɔ dɔ kɛ à gbāa vī, apínɔ sɔ àgɔ Dii a Luda vīa vī gurɔ pínɡi.

5

¹ Kɛ Amɔrinɔ kína kɛ aɔ kú Yoda ofántɛgɛkpen kpaanɔ kɔn Kanaanɔ kína kɛ aɔ kú ísía saenɔ mà lán Dii Yoda í zòkɔrɛ Isarailinɔ aɔ bikù nà, ben swè kɛngu aɔ ká gá n pínɡi Isarailinɔ yānzí.

Bàngukɛna Isarailinɔ Giligala

² Gurɔ beeeaa Dii bè Yɔsuanɛ: N gbè fɛɛnɔ kɛ n èara n bangu kɛ Isarailinɔ. ³ Ben Yɔsua bè wà gbè fɛɛnɔ kɛ, ben wà bangu kɛo Isarailinɔ guu kɛ wè be

tia Gefɔɔ Sɪsɪ. ⁴ Yā kè tò à bāngu kènnɛn yè. Isarailinɔ bɔɛna Igipiti gɛra, aɔ tá guu, gɔ gbāaa kè aɔ bāngu kènnɔ gāga gbáan n pínɡi. ⁵ Gbɛ kè aɔ bɛ Igipitinɔ bāngukɛna n pínɡi. Gbɛ kè wà n í gbáan zé guu bɔna Igipiti gɛraanɔ, aɔmbe aɔɔe bāngu kero. ⁶ Isarailinɔ té gbáan wè baplaa ai gbɛ kè aɔ de gɔ gbāaano ũ gurɔ kè aɔ bɛ Igipitinɔ gāa wà gāgao n pínɡi, zaake aɔɔe Dii yā maro. Dii bènnɛ aɔé wéɛ si bɔsu kè a à lé gbè n dezinɔnɛ à bè é kpámmlero, bɔsu kè zwi kɔn zó'io din pì. ⁷ Aɔ né kè Dii tò aɔ fɛɛ n gɛraanɔn Yɔsua bāngu kènnɛ, zaake gefɔɔdeenɔmɛ, wè bāngu kènnɛ zénlo. ⁸ Kè Isarailinɔ bāngu kè n pínɡi wà yāa, aɔ gɔ guu kè aɔ bura kàen gwe ai n bɔ gāa à yāao. ⁹ Ben Dii bè Yɔsuanɛ: Ma wí kè Igipitinɔ dāawaa bɔare gbāan gwe. Ben wà tó kpà guu pìnɛ Giligala ai kɔn a gbāao.

¹⁰ Isarailinɔ bura kaɛna Giligala ben aɔ Banla zĩbaa kè Yɛriko gbáan gwe mɔɔ pì gurɔ gɛro dosaidee zĩ uusiɛ. ¹¹ Kè wà zĩbaa pì kè guu dɔ aɔ bɔsu pì bura póno blè, bureɔi sésɛ'ɛzɛsainɔ kɔn pówɛɛ kpatanao. ¹² Aɔ bɔsu pì bura póno blena gɛra, kè guu dɔ, manakwɛɛna zè, è kweénnɛ dɔro, ben aɔ Kanaa bɔsu blɛɛ blè wè beee sa.

Dii zìkpɛɛnɔ dɔn'aɛdee

¹³ Kè Yɔsua kà kĩ kɔn Yɛrikoo, à wéɛ sè à guu gwà, ben à gɔgbɛ ke è zɛna a aɛ kɔn fɛɛdaao na à ɔzĩ. Ben Yɔsua sɔzi à à là à bè: N kú wa kpɛɛn yó, ke wa ibɛɛnɔ kpɛɛ? ¹⁴ À wèàla à bè: Lɛnlo. Dii zìkpɛɛnɔ dɔn'aɛdeen ma ũ, ma kanan yè. Ben Yɔsua kùɛɛ à mɪ pɛɛ, ben à à là à bè: Bón ma Dii é o mamɔma a zòblerinɛ? ¹⁵ Dii zìkpɛɛnɔ dɔn'aɛdee pì wèàla à bè: N n kyatee bɔbɔ, zaake guu kè n zén kú adona. Ben Yɔsua kè lɛ.

6

Yɛriko bĩ lɛna

¹ Wà Yɛriko bĩzɛ gbàno tàta gínɡin Isarailinɔ yānzi. Gbɛkee e bɔro, gbɛkee e gɛro. ² Ben Dii bè Yɔsuanɛ: N gwa, ma Yɛriko nànnɛ n ɔzĩ kɔn à kinao kɔn à zìkpɛɛnɔ. ³ Mpi kɔn n zìkpɛɛnɔ à gá liga wéte pizi gènn do a pínɡi à su. Agɔ ligaazi lɛ gènn doodo ai gurɔ swɛɛdo. ⁴ Sa'ori gɔɔn swɛɛplaaanɔ dɔ àkpatinɛ aɛ aɔgɔ kuu kūna. À gurɔ swɛɛplaadee zĩ à liga wéte pizi gènn swɛɛplaa gurɔ kè sa'ori pìnɔ e n kuu pɛɛ. ⁵ Tó aɔ kuu pè aɔɔe à bà gaa, ben a à ó mà, gbɛ pínɡi wii lé gbāngbān, wéte bĩi é lɛɛ, a baade é sin súusu.

⁶ Ben Nuni né Yɔsua sa'orinɔ sìsi à bènnɛ: À Dii bà kuunawao àkpati sé, a gɔɔn swɛɛplaaanɔ é dɔnɛ aɛ, a baade égɔ kuu kūna. ⁷ Ben à bè gbɛnnɛ: À fɛɛ à gá liga wétezi gènn do. Zìkpɛɛnɔ bé wà dɔ Dii àkpatinɛ aɛ. ⁸ Kè Yɔsua yā ò gbɛnnɛ, ben sa'ori gɔɔn swɛɛplaaa kè aɔ kuu kūna pìnɔ fɛɛ wà dɔ Dii bà kuunaño àkpatinɛ aɛ, aɔɔe n kuu pɛɛ. ⁹ Zìkpɛɛnɔ té sa'ori pìnɔ aɛ, parii té àkpati kpɛɛ, bensɔ kuuno ó dɔ. ¹⁰ Yɔsua gĩake à ò gbɛnnɛ à bè: Àton wii léro. Àton tó wà a kĩ maro. Àton tó yāke bɔ a lénlo ai gurɔ kè mé oare à wii lé, gbasa à lé. ¹¹ Aɔ gāa wà liga wéte pizi kɔn àkpatio gènn do lɛ, ben aɔ èara wà tà n buraan aɔ ò gwe.

¹² Yɔsua fɛɛ kɔngɔ idɛ'idɛ, ben sa'orinɔ Dii àkpati sè. ¹³ Sa'ori gɔɔn swɛɛplaaa kè aɔ kuu kūna pìnɔ dɔ Dii àkpatinɛ aɛ, aɔɔe pɛɛ. Zìkpɛɛnɔ dɔnnɛ aɛ, parii té àkpati pì kpɛɛ, bensɔ kuuno ó dɔ. ¹⁴ Aɔ liga wéte pizi gènn do à gurɔ plaadee zĩ, ben aɔ èara wà tà n buraan. Aɔ kè lɛ ai gurɔ swɛɛdo. ¹⁵ À gurɔ swɛɛplaadee zĩ aɔ fɛɛ idɛ'idɛ gudɔnao, ben aɔ èara wà gāa wà liga wéte pizi lán aɔɛ kɛ nà. Mɔde zĩ beee aɔ lìgazi gènn swɛɛplaame. ¹⁶ À gènn swɛɛplaadee pì gurɔ kè sa'orinɔ

e gaa n̄ kuu pé gbāngbān, ben Yosua bè gbēn̄n̄: À wii lé, zaake Dii wéte pì kpàawame. ¹⁷ Dii wéte pì kōn pò kè kún̄n̄ diē a pò ũ. Wà n̄ kaate n̄ pín̄gi. Kaarua Rahabu kōn gbē kè aō kúo à bēen̄o bé wé b̄o n̄tēē, zaake àmbē à gu'asiigwari kè wà n̄ zīn̄o ùtē. ¹⁸ À làakari ke! Àton pò kè Dii tē ke séro, lē àton kaatero yānzi. Tó á sè, é yā gáe a bùran̄e à gō kaatena pò ũ. ¹⁹ Kondogi kōn vuraō kōn mōgotē pón̄o kōn mōsi pón̄o pín̄gi né Dii póm̄e. Séde wà ká Dii auziki utēkiin.

²⁰ Kè wà kuu pè bensō Isarailin̄o wii lē gbāngbān lē, wéte bīn̄o lēē. Ben aō baade sìn súusu, ben aō wéte pì sì. ²¹ Aō pò kè kún̄n̄ diē Dii pò ũ, ben aō gbēn̄o kàate n̄ pín̄gi kōn fēdaao, gōgbēn̄o kōn n̄gbēn̄o, né fēten̄o gbēnsin̄o kōn zùn̄o kōn sāan̄o kōn zaakin̄o.

²² Yosua bè gōn plaaa kè aō gaa wà bùsu pì asii gwàn̄n̄: À gē kaarua pì bēen̄ à b̄o kōn a gbēn̄o, lán a à lē gbēn̄e nà. ²³ Ben gōkpare pìn̄o gaa wà b̄o kōn Rahabuo kōn a deo kōn a dao kōn a vīn̄o kōn a dāaron̄o kōn a gbēn̄o n̄ pín̄gi. Aō sūo kōn à dan̄en̄o n̄ pín̄gi, ben aō n̄ káe Isarailin̄o bùra sae. ²⁴ Ben aō té sō wéte pì kōn pò kè kún̄n̄ pín̄gi, tó èe kē kondogi kōn vuraō kōn mōgotē pón̄o kōn mōsi pò kè aō sèe wà kàe Dii bisakuta auziki utēkiin baasiro. ²⁵ Yosua tò kaarua Rahabu b̄o aafia kōn à de bēdeen̄o kōn à gbēn̄o n̄ pín̄gi, kè à gu'asiigwari kè Yosua n̄ zī Yeriko asii gwaan̄o ùtē yānzi, ben aō gō Isarailin̄o té ai kōn a gbāao. ²⁶ Gur̄o beeeā Yosua lé kè à bè: Dii láari kē gbē kè eé fēē à Yeriko wéte kè kēkē à káa.

Tó à à bīi ēē kpàe, à daudu é ga.

Tó à à gbàn̄o pēē sō, à né zāadee é ga.

²⁷ Dii kú kōn Yosuaō, ben à tó dà bùsu pìla pín̄gi.

7

Aka durun̄ya

¹ Isarailin̄o tē pò kè. Kaami né Akā, Zimiri dio, Zera swākpēē, Yuda borii bé à tē pò ken̄o sè, ben Dii pò fē Isarailin̄ozi.

² Yosua gbēn̄o zī à bè, aō b̄o Yeriko wà gá Ai kè kú Betavē sae Beteli ofāntēb̄oē kpa lē wà bùsu pì asii gwa. Ben aō gaa wà Ai asii gwà. ³ Kè aō sū Yosua kiia, aō bēn̄e: Aideen̄o pariō, èe ká wà gá gwe wa pín̄giro. Tó gōn wàa kuri ke wàa gēroo gaa, aōé wéte pì sí. N̄ton īa da gbēn̄o n̄ pín̄giro. ⁴ Kè gōn wàa gēroon̄o gaa gwe, ben Aideen̄o n̄ fú ⁵ aō pēm̄ma b̄ona zaa n̄ wéte bīl̄eā ai gbēwikiia, aō n̄ déde sīsīgēēzi gōn baaakuri awēeswēēdo. Ben swē kè Isarailin̄o aō ninii dà batan.

⁶ Yosua a uta gá à kē à dàe a puua Dii àkpati aē ai uusie. Àpi kōn Isaraili gbēnsin̄o bùsu kùku n̄ mīa. ⁷ Ben Yosua bè: Á'a, Dii Luda! À kè dia n̄ wa bikū Yodaa n̄ wa na Am̄rin̄n̄e n̄ ɔzī aō wa kaatēē? Tó wá v̄ēna Yoda baa k̄ā kpa yā né! ⁸ N̄ yā nna Dii! Zaake Isarailin̄o b̄oru kpēē n̄ ibēen̄n̄e, mé be dia saa? ⁹ Kanaan̄o kōn bùsu kè deen̄o é yā pì ma n̄ pín̄gi, aō ligawazi aō wa kaate andunan. N̄ tó bítakēē sō né? Né kēo diame? ¹⁰ Ben Dii bè Yosuan̄e: N̄ fēē n̄ zē! À kè dia n̄ daēna n̄ puua? ¹¹ Isarailin̄o durun̄ kè, aō ma bà kuunañyo yā gbòro. Aō tē pò ken̄o sè, aō kpāi ò, aō m̄nafiki kè, aō pò pì dà n̄ pón̄o guu. ¹² Beee yānzi aōē f̄ō wà n̄ ibēen̄o gā fīro. Aō b̄oru kpēēn̄e, kè aō gō kaatena pò ũ yānzi. Mégō kúao d̄oro, séto a tē pò kè kú a tén̄o kàate. ¹³ N̄ fēē n̄ gá gbāsī b̄o n̄ gbēn̄o. N̄ beñē aō gbāsī b̄o n̄ zīndan̄ ai guu gō gá d̄o, zaake mam̄ma Dii Isarailin̄o Luda ma bè, tē pò kú a tēme. É f̄ō à zē a ibēen̄o aēro séto à pò pì b̄o a té. ¹⁴ Tó guu d̄o, à s̄mazi bori kōn borii. Borii kè má sè é s̄mazi dan̄edan̄e, dan̄e kè má sēn̄o é s̄mazi uale kōn ualeo, uale kè má sè sō, à gōgbēn̄o é s̄mazi doodo. ¹⁵ Gbē kè wà gá wà

tè pò pì èa, weé adee kpata kòn pò kè à vīno píngi, zaake à ma bà kuunaao yā gbòrome, à wí dà Isarailinɔa.

¹⁶ YŌsua fèe kongo ide'ide, à tò Isarailinɔ sɔ̃ Diizi bori kòn boriio, ben gbè Yuda borii sè. ¹⁷ Ben à tò Yudanɔ sɔ̃zi danɛdanɛ, ben gbè Zera danɛnɔ sè. À tò Zera danɛnɔ sɔ̃zi uale kòn ualeo, ben gbè Zimiri ua sè. ¹⁸ Ben à tò à ua gɔ̃gbɛnɔ sɔ̃zi doodo, ben gbè Kaami né Akā, Zimiri dio, Zera swākpɛɛ, Yuda borii sè. ¹⁹ Ben YŌsua bè Akānɛ: Né, n yāpuraa o n bèe lí Dii Isarailinɔ Ludanɛ. N yā kè n kè omɛ. Nton à ke utemero. ²⁰ Ben Akā wèala à bè: Yāpuramɛ, ma durun kè Dii Isarailinɔ Ludanɛ. Yā kè má kèn yè. ²¹ Ma Babilonia gumusu maaa è n pónɔ té kòn kondogio kiloo plaa kòn vura kiloo kusuo, ben à nii gèmagu má sè. À utena wèen ma kpén, kondogi kú gīzī. ²² Ben YŌsua gbɛnɔ zī gwe. Aɔ kè kpaa aɔ gāa wà gè à kpén, ben aɔ è utena gwe, kondogi kú gīzī. ²³ Ben aɔ sèe wà mòo YŌsuanɛ kòn Isarailinɔ n píngi, aɔ kàe Dii aɛ. ²⁴ Ben YŌsua kòn Isarailinɔ Zera swākpɛɛ Akā sè kòn kondogi pìo kòn gumusu pìo kòn vura pìo kòn à nɛgɔ̃gbɛnɔ kòn à nɛnɔgbɛnɔ kòn à zùnɔ kòn à zaakinɔ kòn à sāanɔ kòn à bisakutaa kòn à pónɔ píngi, aɔ gāaño Akoo guzurɛn. ²⁵ Ben YŌsua bè: N yā gāewe fá! Dii é yā mónne gbāa sɔ̃. Ben Isarailinɔ à pàpa gbèo n píngi, aɔ à dè kòn à gbɛnɔ n píngi, ben aɔ n kpáta. ²⁶ Aɔ gbè kàkaàla, gbèdidikɔana bíta pì kú gwe ai kòn a gbāao. Ben Dii pɔfɛ kpàe. Beee yānzin wè be guu pìne Akoo guzurɛ.

8

Ai kaatɛna

¹ Dii bè YŌsuanɛ: Nton tó vīa n kūro. Nton bídi kero. N zìkpɛɛnɔ sée n gányo n píngi, à lée Aia, zaake ma Ai kína nannɛ n ɔzī kòn à gbɛnɔ kòn à wéte kòn à bùsuo. ² N ke Ai kòn a kínaone lán n kè Yeriko kòn a kínaone nà, mode é fɔ̃ à n pónɔ kòn n pókādeenɔ sée a pò ũ sa. N naɛnɛ n wéte kpɛɛ. ³ Ben YŌsua kòn a zìkpɛɛnɔ gāa wà lée Aia n píngi. À gɔ̃sagbāaanɔ sè gɔ̃n bɔrɔ baaakuri, ben à n gbáe gwāavī ⁴ à bènnɛ: À swā kpá! À naɛnɛ n wéte kpɛɛ. Àton ke zà wéte pìoro. Àgɔ kú soru guu a píngi. ⁵ Mapi kòn gbɛ kè aɔ kúmaonɔ wé sɔ̃ wéte pìzi. Tó aɔ bɔ̃ dawale, wégɔ̃ bàa lénnɛ lán káaku bà. ⁶ Aɛ péwa ai aɛ kè n wéte zà, zaake aɛgɔ̃ daa wée bàa lénnɛ lán káaku bàme. Tó wée bàa lénnɛ lɛ, ⁷ à fɛe a utekiia à wéte pì sí. Dii a Ludaa nàare a ɔzīme. ⁸ Tó a wéte pì sì, à té sɔ̃a lán Dii ò nà. À làakari kè, à ke lán má diɛare nà.

⁹ Ben YŌsua n gbáe, aɔ gāa guu kè aɛ e wà n zāmba ken. Aɔ nàe Beteli kòn Aio dagura Ai ɔfāntɛgɛkpɛn kpa. Gwāavī beee YŌsua i bùran gwe kòn a gbɛnɔ. ¹⁰ À fèe kongo ide'ide à gbɛnɔ kàkɔa, ben àpi kòn Isaraili gbɛnsinɔ dɔ̃nnɛ aɛ ai aɔ gāa káo Ai. ¹¹ Zìkpɛɛ kè aɔ kúonɔ sɔ̃ wéte pìzi n píngi. Kè aɔ káo kī, aɔ bùra kàe à aɛ gu'igbāroo kpa. Guzurɛ kú n dagura kòn Aio. ¹² YŌsua gbɛnɔ sè bɔrɔ sɔ̃ro. À gīake à n úte Beteli kòn Aio dagura kò Ai ɔfāntɛgɛkpɛn kpa. ¹³ Isarailinɔ bùra kàe wéte gu'igbāroo kpa, bensɔ̃ gbɛ kè aɔ naɛna pìnɔ kú wéte ɔfāntɛgɛkpɛn kpa. Gwāavī beee YŌsua i guzurɛmmɛ.

¹⁴ Kè Ai kína Isarailinɔ è lɛ, àpi kòn a wétedeenɔ fèe wà kè kpaa wà gāanzi kòn zìo guu kè aɛ dɔ̃ Araba gbāaa. À dɔ̃ kè gbɛnɔ naɛna a wéte kpɛero. ¹⁵ YŌsua kòn Isarailinɔ e kɛ lán wà be Aideenɔ e n fuu bà, aɔe bàa lénnɛ aɔ mī pè gbāaa. ¹⁶ Aideenɔ kɔ̃ sisi n píngi aɔ bɔ̃e wà pé YŌsuanɔa, ben aɔ pèmma ai aɔ gāa wà kè n wéte zāazā. ¹⁷ Gɔ̃gbɛ kee e gɔ̃ wéte guuro, aɔ bɔ̃e wà pè Isarailinɔa n píngi, ben aɔ n wéte bīile tò wèna, aɔe pɛɛ Isarailinɔa.

¹⁸ Dii bè Yosuanɛ: N sári kɛ́ n kúna dɔ́ Aia, zaakɛ́ má nànnɛ n ɔ́zĩmɛ. Ben Yosua a sári pì dɔ́ Aia. ¹⁹ Kɛ́ à ɔ́ pòro lɛ, ben gbɛ́ kɛ́ aɔ́ naɛnàno fɛɛ wà sɪ wétɛn gɔ́o aɔ́ sɪ, ben aɔ́ kɛ́ kpaa wà té sɔ́a. ²⁰ Kɛ́ Aideenɔ́ liɛ wà n kɛɛ gwà, ben aɔ́ è tésukpɛ fɛɛ à dà n wétɛla, ben aɔ́ ɛ gákii e dɔ́ro, zaakɛ́ Isaraili kɛ́ aɔ́ bàa lɛ wà mɪ pɛ gbáaano liɛ wà aɛ dɔ́ n pɛmmari pìnɔ́a. ²¹ Kɛ́ Yosua kɔ́n Isarailinɔ́o è n gbɛ́ kɛ́ aɔ́ naɛnàno wétɛ sɪ bɛnsɔ́ tésukpɛ fɛɛ à dà wétɛla, ben aɔ́ ɛara wà lɛɛ Aidee pìnɔ́a. ²² Isaraili kpaaano bɔ́ɛ wétɛ pìn aɔ́ gàa Aideenɔ́zi kɔ́n zĩo, ben aɔ́ ligánzi. Aɔ́ lɛɛmɛma, ben aɔ́ gbɛ́kɛɛ e e à bòro, aɔ́ gbɛ́kɛɛ e e à bàa lèro. ²³ Mɔ́de aɔ́ Ai kína kù bɛɛ aɔ́ gàao Yosuanɛ.

²⁴ Isarailinɔ́ Aideenɔ́ dɛɛ mímio buraano kɔ́n sɛtɛnɔ́ guu kɛ́ aɔ́ n lén. Kɛ́ aɔ́ Aideenɔ́ dɛɛ kɔ́n fɛɛdaao lɛ, ben aɔ́ ɛara wà gɛ́ wétɛ pìn, aɔ́ gbɛ́ kɛ́ aɔ́ gɔ́ gweenɔ́ dɛɛ dɔ́. ²⁵ Gbɛ́ kɛ́ aɔ́ gàga zĩ pìano gɔ́gbɛ́nɔ́ kɔ́n nɔ́gbɛ́nɔ́ n pínɡi gɔ́on bɔ́ro kuri awɛɛplaamɛ. Aideenɔ́ sɔ́ lén gwe. ²⁶ Yosua ɔ́ kɛ́ à sári kúnao pì kpé dɔ́ ai wà gàa wà Aideenɔ́ dúgu zɔ́o. ²⁷ Isarailinɔ́ wétɛ pì pókádeenɔ́ kɔ́n à pónɔ́ nàkɔ́a wà tàò lán Dii ò Yosuanɛ nà. ²⁸ Lɛn Yosua té sɔ́ Aia lɛ, à tò à gɔ́ bɛzĩ ũ, ben à gɔ́ da kori ai kɔ́n a gbàao. ²⁹ Ben à Ai kína lògo lía ai uusɛ. Kɛ́ ɔ́fántɛ e gɛɛ kpén, à bè wà à gɛ́ bakɛ́ lía wà zu wétɛ bĩlɛa gwe. Ben wà gbɛ́ kàkɔ́aa paripari, gbɛ́didikɔ́ana pì kú gwe ai kɔ́n a gbàao.

Dii bà kuuna kɔ́n Isarailinɔ́ kɛ́kɛna Ebalá kpíi musu

³⁰ Yosua Dii Isarailinɔ́ Luda gbàgbákii bò Ebalá kpíi musu ³¹ lán Dii zòbleri Musa diɛ Isarailinɔ́nɛ nà. À bò lán Musa kɛ́ a doka takada guu nà, à bè wà bɔ́ kɔ́n gbɛ́ kɛ́ wɛɛ gá pɛɛa wà àroonɔ́. Ben wà sa'opɔ́ kɛ́ wɛ́ ká tén à té kú ò Diia gwe kɔ́n sáabukpana sa'opɔ́nɔ́. ³² Ben Yosua doka kɛ́ Musa kɛ́ pì kɛ́ gbɛ́ pìnɔ́a gwe Isarailinɔ́ wáa. ³³ Isarailinɔ́ pínɡi, bɛdeenɔ́ kɔ́n bàmamɔ́nɔ́ kɔ́n n gbɛ́nsinɔ́ kɔ́n n dɔ́n'aadeenɔ́ kɔ́n n yákpaɛkɛrinɔ́o zɛna àkpati saɛ ɔ́plazi kɔ́n ɔ́ɛɛzio. Aɔ́ aɛ dɔ́ Levi bori sa'ori kɛ́ aɛgɔ́ Dii bà kuunańyo àkpati sɛnanɔ́a. Gbɛ́ kpadoonɔ́ aɛ dɔ́na Gerizimu kpíiia, gbɛ́ kpadoonɔ́ sɔ́ Ebalá kpíiia, lán Dii zòbleri Musa gĩakɛ à diɛ wà sa maaa o Isarailinɔ́nɛ nà. ³⁴ Bɛɛ gɛɛra Yosua dokayá pìn kyó kɛ́rɛnɛ pínɡi, aubarika kɛ́ Dii è dańgunɔ́ kɔ́n kɛ́ è bɔ́ńgunɔ́o lán à kú Musa doka takada guu nà. ³⁵ Yá kɛ́ Musa diɛnɔ́ té pínɡi, à kɛɛ e gɔ́ kɛ́ Yosua gɪ à kyó kɛ́ pariinɛziro. Baa nɔ́gbɛ́nɔ́ kɔ́n nɛ fétɛnɔ́ kɔ́n bàmamɔ́ kɛ́ aɔ́ kú n ténɔ́ kú gwe n pínɡi.

9

Gibiɔ́deenɔ́ ɔ́ndɔ́kɛna Isarailinɔ́zi

¹ Borii kɛ́ aɔ́ kú Yoda ɔ́fántɛgɛ́kɛn kpaaano, sɪsɪdeenɔ́ kɔ́n gusararadeenɔ́ kɔ́n ísialɛadeenɔ́ ai à gàa pé Lebano búsua, Itinɔ́ kɔ́n Amɔ́rinɔ́ kɔ́n Kanaanɔ́ kɔ́n Perizinɔ́ kɔ́n Ivinɔ́ kɔ́n Yebusinɔ́o, kɛ́ aɔ́ kínano Ai yá pì baaru mà, ² ben aɔ́ kɔ́ kàkɔ́a n pínɡi lɛ wà gá wà zĩ ká kɔ́n Yosua kɔ́n à gbɛ́ Isarailinɔ́.

³ Kɛ́ Gibiɔ́deenɔ́ yá kɛ́ Yosua kɛ́ Yerikonɛ kɔ́n Aio baaru mà, ⁴ aɔ́ ɔ́ndɔ́o dàɛńzi. Aɔ́ kúsáɛ kàka sàki zikúnano guu aɔ́ didi zaakinɔ́nɛ kɔ́n geepiwɛ́ tùu zi parana nabinabinanɔ́o. ⁵ Aɔ́ kyate nambata nananano kpákpana, aɔ́ pɔ́sia utano dadana. Aɔ́ bureɛdi kúsáɛ gagana bɛnsɔ́ à pù kpà.

⁶ Aɔ́ fɛɛ wà gàa wà Yosua lɛ kɔ́n a gbɛ́nɔ́ Giligala bùran, ben aɔ́ bènnɛ: Bùsu kɛ́ wa bɔ́n zà. Wá yezi à ledolɛ kɛwao. ⁷ Ben Isarailinɔ́ bè Ivi pìnɔ́nɛ: Tó a bɛɛ kú kɛ́ kĩimɛ, wé ledolɛ kɛaoro yooo! ⁸ Ben aɔ́ bè Yosuanɛ: N zòblerinɔ́n wa ũ. Ben Yosua n lá à bè: Dɛnɔ́n a ũu? A bɔ́ mámɛ? ⁹ Aɔ́ wɛàla wà bè: Wamɔ́wa n zòblerinɔ́, wa bɔ́ bùsu zàazámme Dii n Luda tó kɛ́ dàgula yánzi. Wa à baaru mà kɔ́n yá kɛ́ à kɛ́ Igipitinɔ́ pínɡi ¹⁰ kɔ́n yá kɛ́ à kɛ́ Amɔ́rinɔ́ kína gɔ́on plaaa kɛ́ aɔ́ kú Yoda baa káa kpaaanɛ, ɛsɛbɔ́ kí Siɔ́ kɔ́n Basá kí Ogu kɛ́ kú Asataroo.

¹¹ Wa gběnsinɔ kɔn wa bɔsudeenɔ bè wà kūsāe sé wà mó wà a le, wà beare a zɔ̀blerinɔn wa ũ. Beee yānzi à lɛdole kɛwao. ¹² Wa kūsāen yè. Wa bɔɔ bɛ burɛdi wāaa ũmɛ gurɔ̀ kè wa da zén wée mɔ̀ɔ a kiia. À gwa dian à kori kù nà à pù kpà. ¹³ Wa geepiwē tūunɔn yè. Wa geepiwē kàn tūu dufu ũmɛ. À gwa dian aɔ̀ pàrapara nà. À wa utanɔ kɔn wa kyateenɔ gwa. Aɔ̀ yàkayaka tá gbāa kè wà ò yānzi. ¹⁴ Ben Isarailinɔ́ n kūsāe blènyo Dii lé sae. ¹⁵ Yosua lɛdole kènyo à bè é n dɛdɛro, ben Isaraili dɔn'aɛdeenɔ la dà à yā musu.

¹⁶ Aɔ̀ lɛdolekenanɔyɔ gbera à gurɔ̀ aagɔ́dee zī, ben aɔ̀ mà kè aɔ̀ bɛɛ zānyoro, aɔ̀ kú kɔ̀ saemɛ. ¹⁷ Ben Isarailinɔ̀ dà zén, à gurɔ̀ aagɔ́dee zī aɔ̀ kà n wétɛnɔ kiia, Gibiɔ́ kɔn Kefirao kɔn Beroo kɔn Kiriayarimuo. ¹⁸ Aɔ̀ lɛɛ́m̃maro, zaake aɔ̀ dɔn'aɛdeenɔ̀ sìnnɛ kɔn Dii n Luda tóomɛ. Gbē píngi e wisɔ̀ n dɔn'aɛdeenɔ̀zi, ¹⁹ ben dɔn'aɛdee pínɔ̀ bènnɛ: Wámbe wá sìnnɛ kɔn Dii wa Luda tóo. Èe kɔ̀ sío kè wà ɔ̀ nańma dɔro. ²⁰ Yā kè wé kènnɛn yè. Wé n tó gwe ladana kè wá kènnɛ yānzi, lɛ Dii pɔ́fɛ tón pita wa musuro. ²¹ Ben aɔ̀ ɛara wà bè: Wà n tó, aɔ̀égɔ̀ dɛ wa yàkawerinɔ̀ ũ kɔn wa ítɔ̀tɔ̀rinɔ̀. Ben Isarailinɔ̀ zè kɔn n dɔn'aɛdeenɔ̀ yā pìo.

²² Ben Yosua Gibiɔ́deenɔ̀ sìsi à bènnɛ: Bóyānzín a ɛgɛɛ tòwe lɛzi? Ase wá kaena kɔ̀ gbálamɛ, ben a bè a kúkii zāwaoɔ́? ²³ A gɔ̀ kana pó ũ ma Luda kiia sa. Égɔ̀ dɛ à kpé yàkawerinɔ̀ ũ kɔn à ítɔ̀tɔ̀rinɔ̀ gurɔ̀ píngi. ²⁴ Ben aɔ̀ bènnɛ: Wà bè wamɔ̀wa n zɔ̀blerinɔ̀nɛ súusu lán Dii n Ludaa ò a zɔ̀bleri Musanɛ nà. À bè é bɔ̀su pì kpáawa píngi à gbē kè aɔ̀ kúnno kaatɛare n píngi. Vía wa kú maamaa wa wèndi yā musu, beee yānzi wa kè lɛzi. ²⁵ Wá kú n ɔ̀zĩmɛ sa. Yā kè kènnɛ maa bensɔ̀ à zé vĩn kɛwe. ²⁶ Len Yosua kè lɛ à n bɔ̀ Isarailinɔ̀ ɔ̀zĩ, aɔ̀ lɛ n dɛdɛro. ²⁷ Zĩ beeean à n díɛ Isarailinɔ̀ yàkawerinɔ̀ kɔn n ítɔ̀tɔ̀rinɔ̀ ũ, aɔ̀égɔ̀ yàka wɛɛ, aɔ̀égɔ̀ í tɔ̀tɔ̀ Dii gbāgbākiinɛ guu kè Dii é dien. Ben aɔ̀ kuu lɛ ai kɔn a gbāao.

10

Ɔfāntɛ zɛna a gbèn

¹ Yerusalemu kí Adonizɛdɛki mà kè Yosua Ai sì à kènnɛ dúgudugu, à kè Ainɛ kɔn a kínao lán à kè Yeriko kɔn a kínaonɛ nà. À mà dɔ̀ kè Gibiɔ́deenɔ̀ kɔ̀ yā mà kɔn Isarailinɔ̀ bensɔ̀ aɔ̀ kú kɔ̀ sae. ² Ben vía Yerusalemudeenɔ̀ kú maamaa, zaake Gibiɔ́ né mɛɛwimɛ lán kína wétɛ ke bà. À bíta dɛ Aila bensɔ̀ à gɔ̀gbɛnɔ̀ né zĩkari gbāaanɔ̀mɛ. ³ Ben Yerusalemu kí Adonizɛdɛki lékpāsā kè Eblɔnu kí Oamunɛ kɔn Yamu kí Piramuo kɔn Lakisi kí Yafiao kɔn Egɛlɔni kí Debio à bè: ⁴ À mó à dɔmale wà gá lɛɛ Gibiɔ́deenɔ̀a, zaake aɔ̀ kɔ̀ yā mà kɔn Yosua kɔn Isarailinɔ̀. ⁵ Ben Amɔrinɔ̀ kína gɔ̀ɔn ɔ̀ɔ̀roo pínɔ̀, Yerusalemu kína kɔn Eblɔnu kínao kɔn Yamu kínao kɔn Lakisi kínao kɔn Egɛlɔni kínao kɔn n zĩkpɛenɔ̀ kɔ̀ kàkɔ̀a. Aɔ̀ gāa wà bura kàɛ Gibiɔ́ sae, ben aɔ̀ gāanɔ̀zi kɔn zĩo.

⁶ Ben Gibiɔ́deenɔ̀ gbɛnɔ̀ zĩ Yosuaa Giligala bùran aɔ̀ bè: Nton pā kpá wamɔ̀wa n zɔ̀blerinɔ̀ziro. N kɛ kpaa n mó n wa mì sí. N mó n dɔwale, zaake Amɔrinɔ̀ kína kè aɔ̀ kú gusĩsĩdeenɔ̀ kàkɔ̀awazi n píngi. ⁷ Ben Yosua kɔn a gɔ̀sagbāaanɔ̀ kɔn a zĩkpɛenɔ̀ bɔ̀ɛ Giligala, aɔ̀ lɛ mɔ̀ɔ̀ n píngi. ⁸ Ben Dii bè Yosuanɛ: Nton vía kènnɛro. Ma n nánne n ɔ̀zĩ, aɔ̀ gbēke é fɔ̀ à n gā fĩro. ⁹ Bɔ̀na Giligala Yosua táa ò gwāavĩ ai guu gāa à dɔ̀ à sùmm̃a kāndo zɛna sai. ¹⁰ Ben Dii tò aɔ̀ kè gĩri aɔ̀ lɛkɔ̀a Isarailinɔ̀ aɛ, ben Isarailinɔ̀ lɛɛ́m̃ma aɔ̀ n dɛdɛ maamaa Gibiɔ́ gwe, ben aɔ̀ pɛ́m̃ma Bɛtoroni zén dɔ. Aɔ̀ n dɛdɛ ai à gāa pé Azeka kɔn Makɛdaoa. ¹¹ Kè aɔ̀ lɛ Isarailinɔ̀nɛ zé kè bɔ̀ Bɛtoroni kè à gāa Azeka guu, Dii loughɛ gbèntɛ sì n té. Gbē kè loughɛ pì n dɛdɛnɔ̀ pari dɛ gbē kè Isarailinɔ̀ n dɛdɛ kɔn fɛɛdaaonɔ̀la.

¹² Gurɔɔ kɛ Dii Amɔri pɪnɔ nà Isarailinɔnɛ n̄ ɔzĩ, ben Yɔsua yā ò Diio Isarailinɔ wāa à bè:

N̄ tó ɔfántɛ zɛ a gbɛn Gibiɔla!

N̄ tó mɔɔ zɛ tɛɛɛ Ayalɔni guzurela!

¹³ Ben ɔfántɛ zɛ a gbɛn lɛ, ben mɔɔ zɛ dɔ ai Isarailinɔ gāa wà gɛɛ bò n̄ ibɛɛnɔa. Yā pì kú Yasa takadan. ɔfántɛ gò zɛna mɪdangura, èe gu a gbɛnlo ai gurɔ do gbāngbān. ¹⁴ Wèe gurɔ beee taka e zikiro, bensɔ wèe e à gbɛraro. Dii gbɛntee yā mà, zaake èe zĩ kaa Isarailinɔnɛmɛ. ¹⁵ Ben Yɔsua tà Giligala bùran kɔn a gbɛnɔ n̄ píngi.

Yɔsua Amɔri kɪnanɔ dɛdɛna

¹⁶ Kɛ kɪ gɔɔn sɔɔroo pɪnɔ bàa lɛ, wà gāa wà ùtɛ gbɛwɛɛn zaa Makɛda, ¹⁷ ben wà bè Yɔsuanɛ: Wà bò kɪ gɔɔn sɔɔroo mɔnɔa gbɛwɛɛn zaa Makɛda. ¹⁸ Ben Yɔsua bè: À gbɛ gbɛntɛnɔ yĩpa à tata gbɛwɛɛ pìlɛ, à gbɛnɔ diɛ gwe wàgɔ dākpa. ¹⁹ Àton zɛro. À péɛ a ibɛɛnɔzi à lɛɛrɪma kpɛɛ kpa. Àton tó aɔ n̄ wétɛnɔ lero, zaake Dii a Luda n̄ náare a ɔzĩmɛ.

²⁰ Yɔsua kɔn a gbɛnɔ n̄ dɛdɛ ai aɔ yezi wà yāa, aɔ gbɛ kɛ aɔ bɔnɔ kà n̄ wétɛ b̄ideenɔ guu. ²¹ Ben Isarailinɔ sù Yɔsuaa bùran Makɛda aafia n̄ píngi. Gbɛkee e fɔ à yāke ò Isarailinɔ yā musu dɔro. ²² Ben Yɔsua bè: À gbɛ go gbɛwɛɛ pìlɛ à bɔɛmɛ kɔn kɪ gɔɔn sɔɔroo pɪnɔ. ²³ Ben aɔ kɛ lɛ aɔ bɔɛnɛ kɔn kɪ gɔɔn sɔɔroo pɪnɔ, Yerusalemu kina kɔn Eblɔnu kinao kɔn Yamu kinao kɔn Lakisi kinao kɔn Egelɔni kinao. ²⁴ Kɛ wà n̄ bɔɛ lɛ, ben à Isaraili zìkpɛɛnɔ sɪsɪ n̄ píngi à bè n̄ dɔn'aɛdee kɛ aɔ gāaɔnɔnɛ: À sɔ k̄i à gbá zɛzɛ kina kɛnɔ waaa. Ben aɔ mò wà gbá zɛzɛ n̄ waaa. ²⁵ Yɔsua bènɛ: Àton tó vĩa a kũro, àton bídi kero. À zɛ gbāa àgɔ wórɔngɔ vĩ, zaake lɛn Dii é kɛ lɛ kɔn a ibɛɛ kɛ é zĩ kányonɔ n̄ píngi. ²⁶ Beee gbɛra Yɔsua n̄ dɛdɛ à n̄ lógo lía, baade kɔn a lío, ben aɔ gò logologona gwe ai uusiɛ. ²⁷ Kɛ ɔfántɛ e gɛɛ kpén, à bè wà n̄ gɛnɔ bakɛ lí pɪnɔa wà n̄ zu gbɛwɛɛ kɛ aɔ ùtɛn pɪn. Ben wà kɛ lɛ, wà gbɛ gbɛntɛnɔ tàta wèe pìlɛ, à kú gwe ai kɔn a gbāao. ²⁸ Zĩ beeean Yɔsua Makɛda sɪ. À à kina kɔn à gbɛnɔ dɛdɛ n̄ píngi kɔn fɛɛdaao à n̄ káatɛ. Baa gbɛ mɛn doo e bɔro. Ben à kɛ Makɛda kɪnanɛ lán à kɛ Yeriko kɪnanɛ nà.

Yɔsua zìblɛna Amɔrinɔ bùsua

²⁹ Yɔsua kɔn Isarailinɔ bɛ Makɛda n̄ píngi, ben aɔ gāa Libina aɔ lɛɛa. ³⁰ Dii wétɛ pì kɔn a kinao nánɛ n̄ ɔzĩ, ben aɔ n̄ dɛdɛ kɔn fɛɛdaao n̄ píngi, aɔ gbɛkee e bɔro. Ben aɔ kɛ à kɪnanɛ lán aɔ kɛ Yeriko kɪnanɛ nà. ³¹ Ben Yɔsua kɔn a gbɛnɔ bɛ Libina aɔ gāa Lakisi. Aɔ lìgazi aɔ lɛɛa. ³² Dii Lakisi nánɛ n̄ ɔzĩ, à gurɔ plaadee zĩn aɔ sɪ. Aɔ gbɛ kɛ aɔ kúnno dɛdɛ kɔn fɛɛdaao n̄ píngi lán aɔ kɛ Libinanɛ nà. ³³ Kɛ Gɛza kɪ Oramu mò à dɔ Lakisideenɔlɛ, ben Yɔsua zĩ blɛa kɔn à zìkpɛɛnɔ, aɔ gbɛkee e bɔro. ³⁴ Aɔ bɔ Lakisi, ben aɔ gāa wà lìga Egelɔnizi aɔ lɛɛa. ³⁵ Aɔ wétɛ pì sɪ zĩ beee a gɔɔ, ben aɔ gbɛ kɛ aɔ kúnno dɛdɛ kɔn fɛɛdaao aɔ n̄ káatɛ lán aɔ kɛ Lakisinɛ nà. ³⁶ Kɛ aɔ bɛ Egelɔni, ben aɔ gāa Eblɔnu aɔ lɛɛa. ³⁷ Aɔ wétɛ pì sɪ aɔ à gbɛnɔ kɔn à kinao dɛdɛ kɔn fɛɛdaao kɔn à lakutudeenɔ. Aɔ gbɛ kɛ aɔ kúnno káatɛ, aɔ gbɛkee e bɔro, lán aɔ kɛ Egelɔninɛ nà. ³⁸ Ben aɔ gāa Dɛbɪ aɔ lɛɛa. ³⁹ Aɔ wétɛ pì sɪ kɔn à kinao kɔn à lakutunɔ píngi. Ben aɔ n̄ dɛdɛ kɔn fɛɛdaao aɔ gbɛ kɛ aɔ kúnno káatɛ lán aɔ kɛ Eblɔnunɛ nà, aɔ gbɛkee e bɔro. Aɔ kɛ Dɛbinɛ kɔn à kinao lán aɔ kɛ Libinanɛ kɔn à kinao nà.

⁴⁰ Yɔsua bùsu pì deenɔ kɔn à kɪnanɔ dɛdɛ n̄ píngi, gusĩsĩdeenɔ kɔn Nɛgɛvideenɔ kɔn gusararadeenɔ kɔn sɪsĩgɛɛdeenɔ n̄ píngi. Èe gbɛke tó bɛɛro, à gbɛ kɛ aɔ kú gweenɔ káatɛ lán Dii Isarailinɔ Ludaa ònɛ nà. ⁴¹ À n̄ dɛdɛ sɛna zaa Kadɛsɪ Banɛa ai à gāa pé Gazaa, zaa Gosɛ bùsun píngi ai à gāa pé Gibiɔa. ⁴² Yɔsua zĩ blɛ kina

pìnɔa kɔn n̄ būsuno gɛn do gɔɔ, kɛ Dii Isarailino Ludaa e z̄i kaańne yānzi. ⁴³ Ben à ɛara kɔn a gbɛnɔo b̄uran zaa Giligala.

11

Yosua z̄i ble à m̄idena Kanaa b̄usua

¹ Kɛ Azo k̄i Yab̄i à baaru mà, à gbɛnɔ z̄i Mad̄o k̄i Yobabua kɔn Simirɔnu k̄inao kɔn Akasafa k̄inao ² kɔn k̄ina kɛ aɔ kú gu'igb̄aroo kpaano n̄ p̄ingi, k̄ina kɛ aɔ kú gukpiideeno kɔn s̄etepɔtu kɛ kú Galili sɔɔmɛtɛ kpaao kɔn gusararaao kɔn D̄oru gus̄is̄idee kɛ kú ɔf̄ant̄eḡekpen kpaao. ³ Ben à ɛara à gbɛnɔ z̄i d̄o Kanaa kɛ aɔ kú ɔf̄ant̄eb̄ɔɛ kpaano kɔn ɔf̄ant̄eḡekpen kpaano n̄ p̄ingi, Am̄orino kɔn Itino kɔn P̄erizino kɔn Yebusi kɛ aɔ kú gukpiideenno kɔn Ivi kɛ aɔ kú Mizipa b̄usun Em̄oni gbɛ saenɔo. ⁴ Aɔ b̄ɛ kɔn n̄ z̄ikp̄eenɔ n̄ p̄ingi paripari lán ísiale b̄usu'aat̄ɛ b̄a. Aɔ s̄ɔnɔ kɔn n̄ s̄goronɔo pari. ⁵ Ben k̄ina p̄ino k̄o k̄ak̄ɔa aɔ mò wà b̄ura k̄aɛ l̄edo Meromu íno saɛ, lɛ wà z̄i k̄a kɔn Isarailino.

⁶ Ben Dii bè Ȳosuanɛ: N̄ton v̄ia k̄eńnero. Zia m̄ondaa'i mé n̄ na Isarailino n̄ ɔz̄i aɔ n̄ d̄ɛɛ. N̄ n̄ s̄ɔnɔ gb̄at̄ikyanɔ z̄ɔz̄ɔ n̄ n̄ s̄goronɔo kpata. ⁷ Ben Ȳosua kɔn a z̄ikp̄eenɔ ḡaání z̄i k̄ando n̄ p̄ingi aɔ d̄ańla Meromu íno saɛ gwe. ⁸ Dii n̄ náńne n̄ ɔz̄i, ben aɔ n̄ d̄ɛɛ aɔ p̄ɛ n̄ gb̄ekenɔa ai Sid̄o m̄ɛwin kɔn Misirefo Maimuo kɔn Mizipa guzure kɛ kú ɔf̄ant̄eb̄ɔɛ kpaao. Aɔ n̄ d̄ɛɛ, aɔ gb̄ɛke e b̄oro. ⁹ Ȳosua k̄eńne lán Dii òne nà, à n̄ s̄ɔnɔ gb̄at̄ikyanɔ z̄ɔz̄ɔ à n̄ s̄goronɔo kpata.

¹⁰ Z̄i p̄ia Ȳosua liara à ḡaa à Azo sì, ben à à k̄ina d̄ɛ kɔn f̄ɛdaao. Azo p̄in k̄ina p̄ino w̄ɛtɛ m̄idee ũ gurɔ beee. ¹¹ Isarailino gb̄ɛ kɛ aɔ kúnno d̄ɛɛ kɔn f̄ɛdaao aɔ n̄ k̄aatɛ, aɔ gb̄ɛke e ḡoro, ben aɔ t̄ɛ s̄ɔa. ¹² Ȳosua w̄ɛtɛ p̄ino sì p̄ingi kɔn n̄ k̄inano, à n̄ d̄ɛɛ kɔn f̄ɛdaao à n̄ k̄aatɛ lán Dii z̄ɔbleri Musa ò nà. ¹³ M̄ode Isarailino e t̄ɛ s̄ɔ w̄ɛtɛ kɛ wà ɛara wà k̄aɛ n̄ bez̄i gb̄ennɔaro, séde Azo kɛ Ȳosua t̄ɛ s̄ɔa p̄i baasiro. ¹⁴ Isarailino w̄ɛtɛ p̄ino p̄ono n̄ak̄ɔa n̄ p̄o ũ kɔn n̄ p̄ok̄adeeno aɔ t̄ao. Aɔ n̄ gb̄enɔ d̄ɛɛ kɔn f̄ɛdaao n̄ p̄ingi ai aɔ n̄ k̄aatɛ, aɔ ɛ gb̄ɛke t̄o b̄ɛero. ¹⁵ Ȳa kɛ Dii ò a z̄ɔbleri Musanɛ, Musa ȳa p̄i ò Ȳosuanɛ, ben Ȳosua kɛ lɛ p̄ingi, ɛɛ ȳa kɛ Dii ò Musanɛ ke t̄oro.

¹⁶ Len Ȳosua b̄usu p̄i sì lɛ p̄ingi, à gukpiide kɔn Negevio p̄ingi kɔn Gos̄ɛ b̄usuo p̄ingi kɔn gusararaao kɔn s̄etepɔtu p̄ingi. À Isaraili gukpiide kɔn gusararaao sì ¹⁷ sena zaa Alaki gb̄ɛ kɛ kú Sei b̄usun ai à ḡaa pé Baali Gada kɛ kú Lebano b̄usu guzuren Em̄oni gb̄ɛ saɛ. À n̄ k̄inano k̄uk̄u n̄ p̄ingi à n̄ d̄ɛɛ. ¹⁸ À z̄ikana ḡi kɛ kɔn k̄ina p̄ino n̄ p̄ingi. ¹⁹ Ivi kɛ aɔ kú Gibiɔno baasiro w̄ɛtɛ kee e k̄o ȳa mà kɔn Isarailino, aɔ n̄ bl̄ɛ z̄i p̄ingi. ²⁰ Dii bé à t̄o aɔ sw̄a gb̄agb̄a, ben aɔ z̄i k̄a kɔn Isarailino, lɛ Isarailino e wà n̄ kaatɛ n̄ w̄ɛndagwana sai, à ȳańyo m̄ammam lán à ò Musanɛ nà.

²¹ Gurɔ p̄ian Ȳosua ḡaa à Anakino d̄ɛɛ gukpiideen kɔn Ebl̄onuo kɔn Deb̄io kɔn Anabuo. À n̄ k̄aatɛ à n̄ w̄ɛtenɔ kɛ dúgudugu Yuda gukpiideen kɔn Isaraili gukpiideeo p̄ingi. ²² Anaki bori kee e ḡɔ Isarailino b̄usun d̄oro, séde Gaza kɔn Gatao kɔn Asad̄odio. ²³ Ȳosua b̄usu p̄i sì p̄ingi lán Dii ò Musanɛ n̄amɛ, ben à kp̄a Isarailino à kp̄aat̄et̄ɛn̄ dan̄edan̄e t̄ubi ũ. Ben b̄usu p̄i ḡɔ kaena aafia z̄i sai.

23

Yosua l̄ɛzana Isarailino

¹ À gurɔplaa kɛ kɛ Dii t̄o Isarailino k̄amma b̄o n̄ ib̄ɛ kɛ aɔ liḡańzino ȳa musu, bens̄o Ȳosua zi k̄u k̄otokoto. ² Ben à Isarailino sìsi, aɔ gb̄ɛnsino kɔn n̄ m̄ideeno kɔn n̄ ȳakp̄akerino kɔn n̄ d̄on'aɛdeenɔ n̄ p̄ingi, à bèńne: Ma zi k̄u k̄otokoto. ³ A w̄ɛɛ è ȳa kɛ Dii a Ludaa kɛ bori beeenɔne a ȳanzi. Dii a Luda bé à z̄i k̄aare. ⁴ Ma borii

kè aǝ gǝ Yoda dagura kǝn ɔfǎntǝgǝkpen kpa ísia bítaonɔ̀ bǝsu kpàate a boriinɔ̀ne túbi ũ kǝn borii kè ma ń káatenɔ̀ pǝ́. ⁵ Dii a Luda é ɔ sǝ́nziare eé pǝ́mmaare, é ń bǝsunɔ̀ sǝ́mma le àgǝ vǝ lán à à lé gbǝare nà. ⁶ À ze gbǝa maamaa. À làakari ke àgǝ zǝi ke yǝ kè kú Musa doka takada guua. Àton pǝne ɔplazi ke ɔzeziro. ⁷ A bà tǝngǝ kú kǝn borii kè aǝ gǝ a té pǝnɔ̀ro. Àton ń tǝanɔ̀ tǝ sísiro, àton la dańyoro. Àton dǝńzi à kúeńnero. ⁸ Àgǝ naa Dii a Ludazi ado lán ée kee nà ai kǝn a gbǝao. ⁹ Dii ɔ sǝare bori bíta gbǝadeenɔ̀zi, gbǝkee e fǝ à a gǝ fǝro ai kǝn a gbǝao. ¹⁰ A gbǝ mèn doo è gǝon wǝa sɔɔroonɔ̀ fu, kè Dii a Ludaa e zǝ kaaare lán à à lé gbǝare nà yǝnzi. ¹¹ À làakari ke maamaa àgǝ ye Dii a Ludazi.

¹² Tǝ a kpǝe lǝne, ben a na borii kè aǝ gǝ a té pǝnɔ̀, tǝ a ń nǝgbǝnɔ̀ sè bensǝ a kakǝańyo, ¹³ àgǝ dǝ sǝnsǝn kè Dii a Luda é pǝare borii pǝnɔ̀ dǝro. Aǝé gǝare takutee ke mò ũ ke flǝnɔ̀ ũ a kpǝegura kesǝ kǝkǝnɔ̀ ũ a wǝen ai a gaa kaateo bǝsu maaa kè Dii a Ludaa kpàawa kèkii guu. ¹⁴ À gwa! Ma ka gana anduna pǝngi gǝkii sa. Á dǝ a nǝsen kǝn a laasuo pǝngi kè sa maaa kè Dii a Ludaa òareenɔ̀ guu, baa mèn doo e ke pǝro. À pǝpa pǝngi, aǝ kee e lée pǝro. ¹⁵⁻¹⁶ Lán sa maaa kè Dii a Ludaa òaree pǝpa a musu nà pǝngi, tǝ a Dii a Luda bà kuunao yǝ kè à dǝaree gbǝro, a gaa a dǝ tǝanɔ̀zi a kúeńne, Dii é tǝ sa zaaa kè à ò pǝnɔ̀ pǝngi a le ai à gǝ à a kaateo bǝsu maaa kè à kpàawaa kèkiin. Dii é pǝfǝ pitaawa, é kaate gǝo bǝsu maaa kè à kpàawaa kèkii pǝn.

24

Yosua gbǝnɔ̀ gbana làakari zaa Sekemu

¹ Yosua Isaraili boriinɔ̀ kǝkǝa Sekemu. À Isaraili gbǝnsinɔ̀ kǝn ń mǝdeenɔ̀ kǝn ń yǝkpǝkerinɔ̀ kǝn ń dǝn'aǝdeenɔ̀ sisi, ben aǝ mò wǝ zè Luda aǝ. ² Ben Yosua bǝńne: Yǝ kè Dii Isarailinɔ̀ Ludaa òn yè: A dezinɔ̀ kú Yuflati baa kǝa kpame yǝ, aǝ dǝ tǝanɔ̀zi. Ibraĩ kǝn Naonɔ̀ de Tera kú ń té. ³ Ben ma a dezi kǝaku Ibraĩ sè zaa Yuflati baa kǝa kpa, ma gǝteo Kanaa bǝsun pǝngi, ben má tò à borii kǝ. Ma à gbà Isaaku, ⁴ ben ma Isaaku gbà Yakubu kǝn Isauo. Ma Isau gbà Sei gusǝsǝdee. Yakubu kǝn a nǝnɔ̀ sǝ aǝ tà Igipiti.

⁵ Ma Musa kǝn Arunao zǝ, ben ma wǝe tà Igipitinɔ̀ kǝn yǝ kè má kè ń tǝnɔ̀, ben ma a bǝen. ⁶ Kè ma a dezinɔ̀ bǝe Igipiti, kè a ka ísiaazi, ben Igipitinɔ̀ pǝeazi kǝn sǝgoronɔ̀ kǝn sǝdeenɔ̀ ai Isia Tǝaazi. ⁷ Kè a wii pǝmazi, ben ma gusǝa dà a dagura kǝn Igipiti pǝnɔ̀, ben má tò ísiaa dàńla mǝmǝ. A wǝe yǝ kè má kè Igipitinɔ̀ne è. Beee gbǝra a gurǝplaa kè gbǝan.

⁸ Ma mǝao Amǝri kè aǝ kú Yoda ɔfǎntǝbǝe kpaanɔ̀ bǝsun. Kè aǝ fǝeazi zǝo, ben ma ń náare a ɔzǝ. Ma ń káate, ben aǝ bǝsu gǝ a pǝ ũ. ⁹ Kè Zipo né Balaki, Mǝabunɔ̀ kína fǝeazi zǝo, à Bǝo né Balamu sisi à a kǝ. ¹⁰ Ben ma gi Balamu yǝ mazi má tò à sa maaa òare, ma a bǝ Balaki ɔzǝ. ¹¹ Beee gbǝra a bikǝ Yodaa a ka Yeriko. Ben Yerikodeenɔ̀ zǝ kǝao. Amǝrinɔ̀ kǝn Pǝrizinɔ̀ kǝn Kanaanɔ̀ kǝn Itinɔ̀ kǝn Gigasinɔ̀ kǝn Ivinɔ̀ kǝn Yebusinɔ̀ zǝ kǝao dǝ, ben ma ń náare a ɔzǝ. ¹² Ma zǝmantǝnɔ̀ gbǝare a aǝ, aǝ pǝare Amǝrinɔ̀ kína gǝon plaaanɔ̀. Èe ke a fǝeadaa ke a kǝ bé à pǝmǝmaro. ¹³ Ma tǝote kè ámba a à zǝi kǝroo kpàawa kǝn wǝte kè ámba á kǝeroonɔ̀, ben á kú wǝte pǝnɔ̀ guu. Èe geepi lí kǝn kú lí kè ámba á bàroonɔ̀ bǝe blee.

¹⁴ Ben Yosua bè: Àgǝ Dii vǝa vǝ àgǝ dǝozi yǝpura kǝn nǝseo do. À tǝa kè a dezinɔ̀ dǝńzi Yuflati baa kǝa kpa kǝn Igipitinɔ̀ bǝ a té à dǝ Diizi. ¹⁵ Tǝ zǝblena Diine kǝare zaa, ǝndǝ à ze kǝn tǝa kè á yezi à dǝzio gbǝa, tǝa kè a dezinɔ̀ dǝńzi Yuflati baa kǝa kpaanɔ̀n yoo, kesǝ Amǝri kè á kú ń bǝsunɔ̀ pǝ́. Mǝde mamǝma kǝn ma

bɛdeenɔ, Diin wégɔ dɔɔzi. ¹⁶ Ben gbɛnɔ wɛ̀àla wà bè: Gyam! Wé fɔ̀ wà pǎ kpá Diizi wà dɔ tǎanɔziro. ¹⁷ Dii wa Luda bé à wa bɔ zɔ̀bleen Igipiti bɔsun kɔ̀n wa denɔ. Àmbe à dabuyǎ bíta pìnɔ kè wa wǎa, à wa dǎkpa wa tǎa'ona guu pínɡi à wa bɔ borii kè wa gɛ̀tɛ́ n̄ guunɔ zǐ́ n̄ pínɡi. ¹⁸ Dii bé à pèwe Amɔrinɔa kɔ̀n borii kè aɔ̀ kú bɔsu kèkiinnɔ. Beee yǎnzi wégɔ dɔɔ Diizi se, zaakɛ àmbe wa Luda ũ.

¹⁹ Ben Yɔsua bè gbɛnɔnɛ: É fɔ̀ à dɔ Diiziro. Zaakɛ à kú adona, Luda n̄sɛgɔaanɔdeemɛ. Eé a taarinɔ kɔ̀n a durunnɔ kɛ́arero. ²⁰ Baa kè à yǎ maaa kèare yǎ, tó a pǎ kpàzi a dɔ bori zǐ́tɔnɔ tǎanɔzi, eé ɛara à kisia zǐ́awa à a kaatɛ.

²¹ Ben gbɛnɔ bè Yɔsuanɛ: Lɛnlo! Diin wégɔ dɔɔzi. ²² Ben Yɔsua bè́nɛ: Àmbe a zǐ́nda sèedadeenɔ ũ, kè a zɛo àgɔ dɔɔ Diizi. Ben aɔ̀ bè: Ee! À sèedadeenɔn wa ũ.

²³ Ben Yɔsua bè: Tó lɛmɛ, à bori zǐ́tɔnɔ tǎa kè aɔ̀ kúaonɔ bɔ a té à a swè kpá Dii Isarailinɔ Ludaa. ²⁴ Ben gbɛnɔ bènɛ: Dii wa Ludan wégɔ dɔɔzi wàgɔ à yǎ maa.

²⁵ Zǐ́beeean Yɔsua ɛara à Dii bà kuunańyo yǎ kèkɛ gbɛnɔnɛ. Zaa Sɛkɛmu gwe à dokayǎnɔ kɔ̀n yǎdienanɔ zé kpàɛ́nɛ, ²⁶ ben à yǎ pìnɔ kè Luda doka takadan. Ben à gbè gbèntɛ̀ sè à pèe gbíí lí gbáru Dii gbǎgbǎkiia gwe. ²⁷ Ben à bè gbɛnɔnɛ: À gwa! Gbè kèkii bé eégɔ dɛwe sèedadee ũ. Gbè pì yǎ kè Dii òwee mà pínɡi. Eégɔ dɛare sèedadee ũ lɛ àton mɔnafiki kɛ a Ludanero. ²⁸ Yɔsua gbɛnɔ gbàɛ, ben baade tà a bɔsu kè wà kpàa túbi ũu guu.

²⁹ Yǎ beeenɔ gɛ́era Dii zɔ̀bleri Yɔsua, Nuni né gà. À kè wè basɔɔro akuri. ³⁰ Wà à v̄i guu kè dɛ à túbi ũu guu Timina Sera, ɛflaimunɔ gukpiideen Gaasi kpíi gu'igbāroo kpa. ³¹ Isarailinɔ dɔ Diizi Yɔsua gurɔ pínɡi kɔ̀n gbɛnsi kè aɔ̀ kuu à gɛ́eraanɔ gurɔɔ dɔ. Gbɛnsi pìnɔ wée sɔ̀ yǎ kè Dii kè Isarailinɔnɛlɛ pínɡi.

³² Yusufu wánɔ kè Isarailinɔ bɔ̀o Igipiti sɔ̀, aɔ̀ v̄i Sɛkɛmu tɔ̀tɛ guu, kè Yakubu lù Sɛkɛmu de Amɔ nénɔa kondogi basɔɔro. Tɔ̀tɛ pì kú Yusufunɔ túbi guumɛ.

³³ Kè Aruna né ɛlɛaza gà, ben wà à v̄i zaa Gibɛa, wéte kè wà kpà à né Finɛasia túbi ũ ɛflaimunɔ gukpiideen.

YĀGŌGŌRINŌ

Isarailinŋ pākpana Diizi 1:1-3:6

Yāgōgōri káakunŋ 3:7-3:31

Debora 4:1-24

Gidion 6:1-8:35

Samuṣi 13:1-16:31

Isarailinŋ zīkana kōn Kanaa borii kē aṣ gōnŋ

¹ Yōsua gaa gbera Isarailinŋ Dii gbēka wà bè: Dénŋ bé weé gá zī káwe kōn Kanaanŋ káakuu? ² Ben Dii bè: Yudanŋ bé weé gá. À ma! Ma būsū pì nàññe nì ɔzĩmē. ³ Ben Yudanŋ bè nì danē Simēonŋ: À mó à gá zewe guu kē Ludaa kpàwa túbì ũu guu, wà zī ká kōn Kanaanŋ wé gbasa wà gá zēare guu kē à kpàawaan. Ben Simēonŋ gāaño. ⁴ Kē Yudanŋ gāa lē, Dii Kanaanŋ kōn Perizinŋ nàññe nì ɔzĩ, ben aṣ nì dēdē zaa Bēzeki bōrŋ kuri. ⁵ Gwen aṣ Adonibēzeki lèn aṣ zī kào, ben aṣ Kanaanŋ kōn Perizi pìnŋ dēdē. ⁶ Kē kína pì e bàa lē, ben aṣ pèa. Aṣ à kù, ben aṣ à ɔnēmidaanŋ kōn à gbánēmidaanŋ zōzō. ⁷ Ben Adonibēzeki bè: Ma kí gōn baaagō akurinŋ ɔnēmidaanŋ kōn nì gbánēmidaanŋ zōzō, ben aṣ póblee kē lē ma teebu gĩzĩ kō wē. Lán má kē gbē pìnŋ nà, à fīan Ludaa bōmē. Ben aṣ gāao Yerusalemu, gwen à gàn.

⁸ Kē Yudanŋ lē Yerusalemua, aṣ sī, ben aṣ à gbēnŋ dēdē kōn fēdaao aṣ té sōa. ⁹ Beee gbera Yudanŋ gāa wà zī ká kōn Kanaa kē aṣ kú gusĩsīdeenŋ kōn Negevio kōn gusararaao. ¹⁰ Aṣ gāa wà lē Kanaa kē wà kú Eblonunŋa. Eblonu tón Kiriataba yā. Gwen aṣ zī blèn Sesai kōn Aimaio kōn Talamaioa.

¹¹ Bōna gwe aṣ gāa lē Debideenŋa. Debi tón Kiriasefa yā. ¹² Ben Kalebu bè: Gbē kē lē Kiriasefa pì à sìn, mé ma nénŋgbē Akasa kpáa nŋ ũ. ¹³ Kalebu dāaro Kenazi né Ɔtonieli bé à sī, ben Kalebu a nénŋgbē pì kpàa. ¹⁴ Kē à à sē, ben à nākōrea à gá tōtē wē ke a dea. Kē nŋgbē pì pìta a zaakia, ben Kalebu à là à bè: Bón nì yezi? ¹⁵ Ben à wèàla à bè: Nì gbāa kemē. Zaake guu kē n ma gbāa kú Negevi gbāan, nì ma gba à íbókidee dŋ. Ben Kalebu à gbà guu kē à íbókii kún sīsī musu kōn kē à íbókii kú guzurē guuo.

¹⁶ Musa anzure borii kē wē be Keninŋ bō wété daminalideen kōn Yudanŋ, aṣ gāa wà vēēño nì būsū Aradi sae Negevi gbāan. ¹⁷ Ben Yudanŋ kōn nì danē Simēonŋ gāa wà lē Kanaa kē aṣ kú Zefanŋa. Aṣ wété pì kàate mámmam, ben aṣ tó kpàñe Ɔoma. ¹⁸ Yudanŋ Gaza kōn Asakelbunio kōn Ekeronuo kōn nì guunŋ sī. ¹⁹ Dii kúnŋyo, ben aṣ nì gukpīidee sī, mōde aṣe fī wà pē gusararadeenŋaro, kē gbē pìnŋ sōgoro mōponŋ vī yānzī. ²⁰ Wà Eblonu kpà Kalebua, lán Musa à lé gbē nà, ben à pē Anaki bori gōn aagōnŋa gwe. ²¹ Bēyāminŋ sō e pé Yebusi kē aṣ kú Yerusalemunŋaro, ben Yebusinŋ kúnŋyo Yerusalemu ai kōn a gbāao.

²² Yusufunŋ sō lē Betelia bensō Dii kúnŋyo. ²³ Beteli tón Luzu yā. Kē aṣ gbēnŋ zī Beteli asii gwa, ²⁴ gu'asiigwari pìnŋ gōgbē ke è èe bō wété pìn, ben aṣ bèñe: Nì owe dian wē ke nà wà gē wété guu wē gbēkē kenne. ²⁵ Kē à zé òdāññe, ben aṣ wété pì deenŋ dēdē kōn fēdaao, ben aṣ gōgbē pì tò kōn à danenŋ nì pínŋgi. ²⁶ Gōgbē pì gāa Itinŋ būsū à wété kàe gwe, ben à tó kpàñe Luzu. Tó beee bé à gōñe ai kōn a gbāao.

²⁷ Manasenŋ e pé Kanaa kē aṣ kú Betesā kōn Tanakio kōn Dōruo kōn Ibleamuo kōn Megidoo kōn nì lakutunŋaro, zaake aṣ gī wà kpé vēe būsū pīmme.

²⁸ Kē Isarailinŋ gbāaa è, ben aṣ Kanaanŋ dà zōzīn, aṣe pémma nì pínŋgiro.

²⁹ Leme se Eflaimunɔ e pé Kanaa kè aɔ kú Gezanɔaro, ben aɔ kú gwe ledɔ.
³⁰ Leme dɔ Zebuluninɔ e pé Kanaa kè aɔ kú Kitironu kɔn Naloluonɔaro, ben aɔ n dá zòzĩin. ³¹ Leme dɔ Asanɔ e pé gbě kè aɔ kú Ako kɔn Sidɔ kɔn Alabuo kɔn Akazibuo kɔn Elebao kɔn Afekio kɔn Reobuoaro, ³² ben aɔ vɛɛ ledɔ kɔn Kanaa bɔsudee pìnɔ. ³³ Leme dɔ Nafatalinɔ e pé Besemesideenɔ kɔn Betanadeenɔaro, ben aɔ vɛɛ ledɔ kɔn Kanaa bɔsudee pìnɔ aɔ n dá zòzĩin. ³⁴ Amɔrinɔ Daninɔ yĩpa aɔ n kpá gukpiideen, aɔɔe weńne aɔ mó vɛɛ gusararaanlo. ³⁵ Amɔri pìnɔ gĩ wà kpé vɛɛ Eresi kpiiia kɔn Ayalɔnio kɔn Salabimuo. Kè Yusufunɔ gbāaa kàara, ben aɔ n dá zòzĩin. ³⁶ Amɔrinɔ bɔsu lézekii nàa zaa Swí Gbèkotozen ai à gàa pé Selaai à gàao ae kpa.

2

Dii Malaika bɔ à mɔna Isarailinɔzi zaa Bokimu

¹ Dii Malaika bɔ Giligala à gàa Bokimu à bè: Ma a bɔe Igipiti, ma gɛao bɔsu kè ma la dà a dezinɔne kèkii guu. Ma bè mé ma bà kuuna a yā gboro zikiro. ² Má òare a yā tón kakɔa kɔn bɔsu kè deenɔoro. Má òare à n sa'okiinɔ gboro, ben ée ma yā maro. À kè dia á kè lee? ³ Tò! Mée ooare, mé pérmmaare dɔro. Aɔégɔ deare lè ũ a gbàntɛa bensɔ aɔ tãanɔ égɔ deare takutɛ ũ. ⁴ Kè Dii Malaika yā pì ò Isarailinɔne, aɔ ɔɔ dɔ gbāngbān. ⁵ Ben aɔ tó kpà guu pìne Bokimu, ben aɔ saa ò Diia gwe.

Isarailinɔ kpɛlina Ludane

⁶ Yɔsua gbɛnɔ gbarɛna gbera baade gàa à guu kè wà kpàa túbi ũu kù. ⁷ Aɔ dɔ Diizi Yɔsua gurɔɔa pिंगi kɔn gbɛnsi kè aɔ kuu à gberaanɔ gurɔɔ dɔ. Gbɛnsi pìnɔ wée sɔ yā bíta kè Dii kè Isarailinɔnele pिंगi. ⁸ Kè Dii zòbleri Nuni né Yɔsua kè wè basɔro akuri, ben à gà. ⁹ Wà à vĩ guu kè de à túbi ũu guu zaa Timina Eresi, Eflaimunɔ gukpiideen, Gaasi kpìi gu'igbāroo kpa.

¹⁰ Kè Yɔsua gurɔ gbɛnɔ gàga n pिंगi, né kè aɔ fɛɛ n gberaanɔ Dii dɔro, bensɔ aɔ yā kè à kè n dezinɔne dɔro. ¹¹ Ben aɔ yā kè zaa Diine kè aɔ dɔ tãanɔzi. ¹² Aɔ pā kpà Dii n dezinɔ Luda kè à n bɔe Igipitizi, aɔ tɛ borii kè aɔ liganzino tãanɔzi aɔ dɔnzi kèńne, ben aɔ Dii pɔɔ fɛ. ¹³ Aɔ pā kpàzi aɔ dɔ Baalizi kɔn Asatorɛo. ¹⁴ Ben Dii pɔ fɛńzi à n ná n wétámmarinɔne n ɔzĩ aɔ n wáa. À n kpá n ibɛɛ kè aɔ liganzino, ben aɔɔe fɔ wà gĩ n zĩndao n ibɛɛ pìnɔ ɔzĩro. ¹⁵ Gurɔ kè aɔ gàa zĩ ká pिंगi, Dii è bɔ n kpɛeme le yā tón bɔńyo nnaro yānzi, lán à dàńne n swála nà, ben aɔ gɔ wétámma bíta guu.

¹⁶ Ben Dii yāgɔgɔrinɔ bɔbɔ n té le aɔ n sí n wétámmarinɔa. ¹⁷ Mɔde aɔè n yāgɔgɔri pìnɔ yā maro, aɔ pāpāa kè wà dɔnzi kè tãanɔne. Aɔ kè zé kè n dezinɔ sɛa kpakpaa, aɔégɔ yā kè Dii diɛńnenɔ kũna lán n dezi pìnɔ bàro. ¹⁸ Tó Dii yāgɔgɔri bɔ n té, ègɔ kú kɔn yāgɔgɔri pìo, ben ègɔ n sí n ibɛɛnɔ ɔzĩ ai yāgɔgɔri pì wɛndi lén, zaake tó aɔ mbo gbě kè aɔɔe ɔ tɔmɔma aɔɔe ĩa darɔmanɔ yānzi, Dii è n wɛnda gwamɛ. ¹⁹ Tó yāgɔgɔri gà sɔ, aɔè ɛara wà yaka de n denɔlamɛ. Aɔè dɔ tãanɔzi aɔè n gbāgbā aɔè dɔnzi kèńne. Aɔè n yāzaakena pìnɔ kɔn n swāgbāao tóro.

²⁰ Ben Dii pɔ fɛńzi à bè: Zaake borii kè ma bà kuuna kɔn n dezinɔ yā gbòro aɔɔe ma yā maro, ²¹ mé péńne borii kè Yɔsua gà à n tó n bɔsunɔ kea dɔro. ²² Mé n swi ke Isarailinɔa le mà n yɔ mà gwa, tó aɔè ma zé sé aɔgɔ ma yā kũna lán n dezinɔ kù nà, ke tó aɔè ke lero. ²³ Beee yānzin Dii borii pìnɔ tò gwezi. Èe n na Yɔsuanɛ a ɔzĩ à pèmmma gɔro.

3

¹ Dii borii pìno tò gwe le à Isaraili kè wèe Kanaa bùsu zì ká n wáaroono yō à gwao, ² le dō à zìkana dada gbē kè aō zìkana dō yāroo pìno. Borii pìno yē: ³ Filisitininō kína gōon sōroono kōn Kanaano pìngi kōn Sidōdeenō kōn Ivi kè aō kú Lebanō gukpiideenō zaa Baali Emōni gbēa ai à gāa pé Lebo Amataa. ⁴ À n tó le à Isarailinō yō à gwao, tó aōgō yā kè à diē n dezinō Musa gāzīnō kūna. ⁵ Beee yānzin Isarailinō vēe Kanaano té kōn Itinō kōn Amōrinō kōn Perizinō kōn Ivinō kōn Yebusinōzi. ⁶ Aō n nēnōgbēnō sē nō ũ bensō aō n nēnōgbēnō kpāsā borii pìno nēgōgbēnōa, ben aō dō n tāanōzi.

Ɔtonieli

⁷ Isarailinō yā kè Dii gizi kè. Dii n Luda yā sǎngu, ben aō dō Baalizi kōn Asatorēo. ⁸ Ben Dii pō fēnzi à n yā Mesopotamia bùsu kí Kusārisataimua, ben aō zò blēne ai wē soraagō. ⁹ Kè aō wii pè Diizi, ben à mīsiri bōñne, àmbe Kalēbu dāaro Kenazi né Ɔtonieli ũ. Àmbe à n bō. ¹⁰ Dii Nini sūa, ben à yā gōgō Isarailinōne à dōñne aē zì guu. Dii Mesopotamia bùsu kí Kusārisataimu nāne a ɔzī, ben à gbāaa mōne. ¹¹ Ben aō bùsu gō kaena aafia wē baplaa ai Kenazi né Ɔtonieli gāa gao.

Eudu

¹² Isarailinō èara wà yā kè Dii gizi kè dō, ben Dii tò Mōabu kí Egēlōni gbāaa mōñne à zaaa kè aō kè pì yānzi. ¹³ Egēlōni Amōninō kōn Amalekinō nàawa, ben aō mò wà lēe Isarailinōa aō wēte daminalidee sì. ¹⁴ Isarailinō zò blē Mōabu kí Egēlōnine ai wē baro plaasai. ¹⁵ Ben aō wii pè Diizi, ben à mīsiri bōñne, àmbe Gera né Eudu, Beyāmi borii ũ. Ɔedeeme. Isarailinō à zì tángba kpá Mōabu kí Egēlōnia. ¹⁶ Eudu fēe lékpaplaadee pì à gbāa kà gāsāsuu dō. À nà a gbáda ɔplaaa a uta gbáru, ¹⁷ ben à gāa à tángba kpá Egēlōnia. Egēlōni sō né gbē mēdeeme maamaa. ¹⁸ Kè Eudu kōn gbē kè aō tángba sē wà gāaonō tángba kpáa wà yāa, ben Eudu a gbē pìno gbàre zén. ¹⁹ Ben à èara taa kè kú Giligala sae à sù kína pì kiia dō à bè: Má asiiyā ke vī mà onne. Ben kína pì bè: À tó mà yā ma, ben à ìba kè aō kúonō bōe. ²⁰ Egēlōni vēena ado kpé musu ãampakiin, ben Eudu sōzi à bè: Má yā kè bō Luda kiia vī mà onne. Kè kína pì fēe a kitan, ²¹ ben Eudu a fēe gā à wòto kōn ɔzeo a gbáda ɔplaaa, ben à à zōo a gbēen. ²² Ben fēe pì gē à gbēen kōn a páo pìngi ai à bō à kpēe kpa. Eudu e fēe pì wotoro ai à gbēe nōsí dàala. ²³ Eudu bō kpēlea à kpé ãampakii pì zé tàta à mōne kà.

²⁴ À bōna gbera Egēlōni zìrinō mò aō ãampakii pì zé è kána, ben aō bè: Eégō bīikpēe kēe kpé ãampakiiian yee? ²⁵ Aōe à dāa ai aō bídi kè. Kè aō è èe zé wēñnero, ben aō mōne sē wà wē aō gē wà n dii è daena tōte gē ũ. ²⁶ Gurō kè aō kpé wēe kí dāa le, Eudu bàa lè à dō taa pìnozi à tà Seira. ²⁷ Kè à kà gwe, à tò wà kuu pè Eflaimu gukpiideen, ben Isarailinō pìtao kpìiinōa, Eudu dōñne aē. ²⁸ À bèñne: À témazi, zaake Dii a ibēe Mōabunō nàare a ɔzī. Aō tēzi, ben aō Yoda bikūkii kè è gá Mōabunō bùsun sì, aōe we gbēke bikū dōro. ²⁹ Zī beee aō Mōabu gō gbāaano dēde lán bōro kuri bà, aō gbēkee e bōro. ³⁰ Zī beeean Isarailinō gbāaa mò Mōabunōne, ben aō bùsu gō kaena aafia ai wē basiigō.

Samaga

³¹ Eudu gbera Anata né Samaga Filisitininō dēde gōon wàa aagō kōn zùdāgoo. À Isarailinō mì sì se.

4

Debora kɔ̃n Barakio

¹ Kɛ Ɔudu gà, Isarailinɔ ɛara wà yā kɛ Dii gɪzi kɛ dɔ. ² Ben Dii n yá Kanaa kí Yabĩ kɛ vɛɛna Azoa. À zĩkpɛɛnɔ gbɛnsi tɔn Sisera. À bɛɛn Arose Goyimu. ³ À sɔgoro mɔpɔnɔ vĩ mɛn wàa siigɔ kpé basɔɔro. À gbãaa mɔ Isarailinɔnɛ pāsĩpāsĩ ai wɛ̃ baro, ben Isarailinɔ wii pɛ̃ Diizi.

⁴ Gurɔ beeeɛ nɔgbɛ̃ annabi kɛ wɛ̃ benɛ Debora, Lapido naɔ̃ dɛ Isarailinɔ yāgɔgɔri ũ. ⁵ È yā gɔgɔnɛ a damina lí gbáru Rama kɔ̃n Betelio dagura Ɛflaimunɔ gukpɪideen. Isarailinɔ ɛgɔ̃ gaa à kiia gwe. ⁶ Ben à Abinɔamu né Baraki kɛ kú Kɛdesi, Nafatalinɔ bɔsun sɪsi à bènɛ: Dii Isarailinɔ Luda bè n̄ fɛɛ n̄ gá Nafatalinɔ kɔ̃n Zebuluninɔ sé gɔ̃n bɔrɔ kuri n̄ gányo Tabo kpɪiia. ⁷ Dii é Yabĩ zĩkpɛɛnɔ gbɛnsi Sisera gáɛ à móo Kisɔ swaazi kɔ̃n à sɔgoronɔ kɔ̃n à zĩkpɛɛnɔ paripari, gwen eé à nannɛ n ɔ̃zĩ. ⁸ Ben Baraki bènɛ: Tó né gámao dé, mé gá. Tó né gámao sɔro, mé gáro. ⁹ Ben Debora bè: Mé gányo, mɔde zaake n̄ ò lɛ, èe kɛ n tó bé eé bɔro. Nɔgbɛ̃n Dii é Sisera nanɛ a ɔ̃zĩ sa. Ben Debora fɛɛ à gàao Kɛdesi. ¹⁰ Ben Baraki Zebuluninɔ kɔ̃n Nafatalinɔ kàkɔa Kɛdesi, ben à dà zén kɛsɛ kɔ̃n gɔ̃n bɔrɔ kuri pɪnɔ. Debora kú n̄ tɛ.

¹¹ Keni bori Eberu bɔ̃ Keninɔ bɔsun yā, à mɔ à bùra kàɛ gbíi lí kɛ kú Zananimu gbáru Kɛdesi saɛ. Keninɔ né Musa anzure Obabu boriinɔ dokemɛ.

¹² Wà ò Siseranɛ kɛ Abinɔamu né Baraki gàa Tabo kpɪiia, ¹³ ben à a sɔgoro mɔpɔnɔ kàkɔa mɛn wàa siigɔ kɔ̃n basɔɔrooo kɔ̃n zĩkari kɛ aɔ̃ kúonɔ. À n̄ sé Arose Goyimu, aɔ̃ gàa Kisɔ swaazi. ¹⁴ Ben Debora bè Barakinɛ: N̄ gá, zaake gbãan Dii é Sisera nannɛ n ɔ̃zĩ. À dɛ Dii gĩake à dɔnnɛ aɛ kò fá. Ben Baraki pìta Tabo kpɪiia kɔ̃n zĩkari gɔ̃n bɔrɔ kuri pɪnɔ. ¹⁵ Dii tò Sisera kɔ̃n à sɔgoronɔ kɔ̃n à zĩkarinɔ lèkɔa Baraki fɛɛdaanɛ, ben Sisera bɔ̃ a sɔgoron à bàa lè. ¹⁶ Baraki pɛ̃ Sisera zĩkarinɔ kɔ̃n n̄ sɔgoronɔzi ai Arose Goyimu. Gwen à n̄ dɛdɛn kɔ̃n fɛɛdaao n̄ píngi, baa gbɛ̃ mɛn do èe gɔro. ¹⁷ Ben Sisera bàa lè kɛsɛ à gàa Keni bori Eberu naɔ̃ Yaɛli kuta kiia, zaake Azo kí Yabĩ kɔ̃n Eberu bɛdeɛnɔ kɔ̃ yā mà yā. ¹⁸ Yaɛli bɔ̃ à dààlɛ à bè: N̄ mó n̄ gɛ̃ kpén, Maree. N̄ gɛ̃! N̄ton tó vĩa n kũro. Kɛ à gɛ̃, ben nɔgbɛ̃ pì bisa dààla, ¹⁹ ben Sisera bènɛ: Ímii e ma dɛɛ. N̄ ma gba í mà mi. Ben à zwi tũu sɛ̃ à tònɛ à mì, ben à ɛara à bisa kùàla. ²⁰ Sisera bènɛ: N̄ zɛ kpɛɛlɛ. Tó gbɛ̃ke mɔ̃ à n la à be, gbɛ̃kee kú kèó, n̄ benɛ, auo. ²¹ Kpasa'ii à sɛ̃, ben Eberu naɔ̃ Yaɛli kuta káro sɛ̃ kɔ̃n ereeo à sɔ̃o Siserazi tɛɛɛ, ben à káro pì pè à swāgɛɛa à pà ai à gɛ̃ à gàa à tɔtɛ kũ, ben à gà. ²² Baraki sɔ̃o e pɛɛɛ Siserazi, ben Yaɛli bɔ̃ à gàa à dààlɛ à bè: N̄ mó mà gbɛ̃ kɛ̃ n̄ɛ wɛtɛɛ ɔ̃ɔbannɛ. Kɛ à gɛ̃ kpén, ben à Sisera è daɛna, à gà kɔ̃n károo pɛna à swāgɛɛa. ²³ Zĩ beeean Luda Kanaa kí Yabĩ bùsa Isarailinɔnɛ. ²⁴ Ben Isarailinɔ pāsĩkɛɛ e kaara ai aɔ̃ gàa wà Kanaa kí Yabĩ dɛo.

Ben aɔ̃ bùsu gɔ̃ a làakaria ai wɛ̃ baplaa.

6

Midiānɔ ɔ̃tɔna Isarailinɔa

¹ Isarailinɔ ɛara wà yā kɛ Dii gɪzi kɛ dɔ, ben Dii n ná Midiānɔnɛ n̄ ɔ̃zĩ ai wɛ̃ swɛɛplaa. ² Kɛ Midiānɔ e ɔ̃ tɔ̃m̃ma, ben Isarailinɔ utɛkiinɔ kɛkɛ gukpɪideenɔn kɔ̃n gbɛwɛɛnɔ kɔ̃n sɛ̃tɛpɔ̃tunɔ. ³ Tó aɔ̃ pó t̃ɔ̃, Midiānɔ kɔ̃n Amalekinɔ kɔ̃n ɔ̃fántɛbɔɛ kpa bori pāndenɔ è mó wà lɛɛm̃mame. ⁴ Aɔ̃è mó wà bùra kàɛ n̄ bɔsun, ben aɔ̃è n̄ bura pónɔ yakánnɛ ai à gá péo Gazaa. Aɔ̃è pókɛ tó Isarailinɔnɛro ke sãa ke zù ke zaaki. ⁵ Aɔ̃è mó kɔ̃n n̄ pókádeenɔ kɔ̃n n̄ bisakutaanɔ paripari lán

sutēno bà. Gbēke ègō m̄pino kōn n̄ lakumino lé dōro. Aōè mó wà b̄usu yakame.
⁶ Midiāno Isarailino kpà takaasikēzi, ben aō wii pè Diizi.

⁷ Kè aō wii pè Diizi Midiāno yā musu lán beee bà, ⁸ ben Dii annabi b̄ōnne à bè: Mamoma Dii Isarailino Luda ma bè ma a b̄o z̄ōbleen ma a b̄o Igipiti. ⁹ Ma a b̄o Igipitino z̄ōi kōn gbē kè aō t̄ōawaano n̄ p̄ngi ma p̄r̄mmaare, ben ma n̄ b̄usu kpàawa. ¹⁰ Kè ma bèare māmbe Dii a Luda ũ, àton Am̄ori kè á kú n̄ b̄usunno t̄āano gbāgbāro, ben a gi ma yā mazi.

Dii Malaika b̄o à m̄na Gidionzi

¹¹ Dii Malaika mò à v̄ē gbíí lí gbáru zaa Ōfla, Abieza bori Yoasi b̄e w̄ēte. À né Gidion e bl̄ewē gbē geepi'ifēki w̄ēn l̄e Midiāno tón à ero yānzi. ¹² Kè Dii Malaika b̄o à m̄zi, à bène: Gō gbāaa, Dii kúnyo. ¹³ Ben Gidion bène: Maree, tó Dii kúwao, b̄oyānzin yā k̄ēno wa lezi p̄ngii? Dabuyā kè wa deno à yā t̄ōk̄ēweeno kú māmē? Aō bè Dii wa b̄o Igipiti, m̄ode tiala à p̄a kpàwazi, ben à wa na Midiāno n̄ z̄ōi. ¹⁴ Ben Dii aē d̄ōa à bè: N̄ gá kōn gbāaa kè n̄ v̄io n̄ Isarailino b̄o Midiāno z̄ōi. À de māmbe m̄ē n̄ z̄ōi fá. ¹⁵ Ben Gidion à là à bè: Maree, mé f̄ō mà Isarailino b̄o diamē? Ma ua bé à k̄ēsāna Manaseno té bens̄o māmbe má néngo deŋla ma de b̄ēdeen̄o té. ¹⁶ Dii w̄ēla à bè: Mégō kúnyo, né Midiāno lé n̄ n̄ lán gbē m̄ēn doo bà. ¹⁷ Ben Gidion bène: Tó ma n̄ p̄onnaa è, n̄ s̄ēda ōd̄ame l̄e m̄agō d̄ō kè m̄be né yā oomao. ¹⁸ N̄ton gu k̄ēro ai mà su. Mé m̄ōnn̄e kōn gbāao mà dienne. Ben à w̄ēla à bè: Mégō kú kè ai n̄ eara n̄ su.

¹⁹ Gidion ḡaa à bl̄ēne d̄ē à k̄ēke, à bur̄edi s̄ēsē'ēzēsai kè kōn w̄isiti kilo kurio. À n̄b̄o k̄a gbíin à d̄ō k̄a oroon à ḡao gbíí lí p̄i gbáru gwe, ben à dienne. ²⁰ Luda Malaika bène: N̄ n̄b̄o kōn bur̄edio s̄ē n̄ k̄áe gb̄ē k̄ēkiia n̄ d̄ō ēēa. Ben à k̄ē l̄e. ²¹ Ben Dii Malaika ḡo kè à k̄ūna z̄ō n̄b̄o kōn bur̄edi p̄ioa, ben té b̄o gb̄ē p̄i guu à k̄ū n̄b̄o kōn bur̄edi p̄ioa, ben Dii Malaika p̄i gusii l̄ē. ²² Kè Gidion d̄ō Dii Malaikame, à bè: Kúku Dii Luda, ase n̄ Malaikan ma w̄ē s̄iàl̄e t̄ēt̄ēt̄ē? ²³ Ben Dii bène: Ngō kú aafia! N̄ton tó v̄ia n̄ k̄ūro. Né garo. ²⁴ Gidion Dii gbāgbākii b̄o gwe, ben à tó kpà guu p̄ine Dii Aafiade. À kú Ōfla Abieza gwe ai kōn a gbāao.

Taa gbāgbākii gborona

²⁵ Zī beee gwāav̄i Dii bène: N̄ n̄ de z̄ūswaree kè k̄a w̄ē sw̄ēplaa k̄ū n̄ Baali gbāgbākii kè n̄ dee v̄i gboro n̄ As̄era lí kè z̄ē à saē z̄ō n̄ n̄. ²⁶ N̄ mamoma Dii n̄ Luda gbāgbākii b̄o a z̄ēa gu gbāaa k̄ēkii musu. N̄ As̄era lí kè n̄ z̄ō s̄ē yāka ũ n̄ sa'op̄o kè w̄ē k̄á t̄ēn à té k̄ū oma kōn z̄ū p̄io. ²⁷ Ben Gidion a z̄īkerino s̄ē ḡōn kuri à k̄ē lán Dii òn̄e n̄a. Kè èē v̄ia k̄ē a de b̄ēdeen̄o kōn w̄ēt̄ēdeen̄o yānzi, èē w̄ē à k̄ē f̄āant̄ēro, gwāav̄in à k̄ē.

²⁸ Kè w̄ēt̄ēdeen̄o f̄ēē k̄ōnḡo, aō è wà Baali gbāgbākii gb̄oro wà As̄era lí kè z̄ē à saē z̄ō wà nè wà saa ò kōn z̄ūo sa'oki dufu kè wà b̄ōa. ²⁹ Ben aō k̄ō l̄àla: Dé bé à k̄ēkii kè? Kè wà d̄ōn̄zi wà gb̄ēkagbeka, ben aō mà wà bè: Yoasi né Gidion bé à k̄ē l̄e. ³⁰ Ben w̄ēt̄ēdeen̄o ḡaa wà bè Yoasine: N̄ b̄o kōn n̄ néo wà à de, zaak̄ē à Baali gbāgbākii gb̄oro bens̄o à As̄era lí kè z̄ē à saē z̄ō à nè. ³¹ Ben Yoasi bè gb̄ē kè aō ligaaizin̄o: Ámbe é yā sí kōn Baalio? Ámbe é à b̄ó? Weé gb̄ē kè yā s̄io de ai guu ḡō gá d̄o. Tó t̄āan à ũ, à ḡi a z̄īndao à gbāgbākii kè wà gb̄oro yānzi. ³² Zī beeean wà tó kpà Gidionne Yerubaali wà bè: Wà à tó kōn Baalio, zaak̄ē à gbāgbākii à gb̄oro.

Gidion s̄ēdagbekana Diia

³³ Midiāno kōn Amalekin̄o kōn f̄ānt̄ēb̄o kpa gb̄ē p̄ānden̄o k̄ō k̄āk̄ōa n̄ p̄ngi aō bik̄ū Yodaa, ben aō b̄ura k̄āe Ȳez̄erili guzuren. ³⁴ Dii Nini s̄ū Gidion-a, ben à

Abiezano sìsi kōn kuuo le aō mō wà téazi. ³⁵ À gbēno zì Manaseno bùsu gu píngia wà n sísì se aō mō wà téazi. Ben à gbēno zì Asano bùsun kōn Zebulunino bùsuo kōn Nafatalino bùsuo. Ben aō mò wà nàmmá.

³⁶ Gidion bè Ludane: Tó né Isarailino bō ma gāzī lán n à lé gbēmē nà, ³⁷ n gwa, mée sākā kaεε blēwεεgbēkiia. Tó kpíi kpà sākā pìà ado, bensō tōtē gō kori, mé dō sa kè né Isarailino bō ma gāzī lán n ò nà. ³⁸ Ben à kè le. Kè guu dō, ben à fēε ide'ide, à sākā pì fēε, à í taa pà. ³⁹ Ben Gidion bè Ludane: Nton pō fēmaoro. Má yezi mà yā gbekamma gèn do dō. N tó mà gwa sākāa gèn do dō. Kèkii sa, n tó kpíi kpà tōtēa ado, sākā gō kori. ⁴⁰ Gwāavī beeeá Ludaa kè le. Kpíi kpà tōtēa gu píngia, sākā bé à gō kori ado.

7

Gidion kōn a gbēno zìblena Midiāno

¹ Gidion kōn gbē kè aō kúono fēε kōngō ide'ide aō gāa wà bùra kàe Arodi íbōkiia. Midiāno bùra kú guzuren gu'igbāroo kpa Mōre sìsīgēzi. ² Ben Dii bè Gidionne: Gbē kè aō kúnyono kè pari, mé Midiāno nañne n zīro. Tó má n nánne n zī, aōé ía dā wà be n zīnda gbāaa bé à n bō. ³ N kpàakpa ke gīa n beñne, gbē kè swē kēn, ben èe lugalugaa, adee εara. Ben gōn bōro baro awēεplaaa εara, gōn bōro kuri bé à gō. ⁴ Ben Dii bè Gidionne: Aō kpé pari ai tia. N gányo í kiia, mé n pleplenne gwe. Gbē kè má ònne aōé gányono bé weé gá, gbē kè má ònne aōé gányoroono sō bé weé gō. ⁵ Kè à gāányo í kiia, Dii bène: N gbē kè n è aō lé pè ía lán gbēε bāno plēkōtē kōn gbē kè aō kùε n kosooa wà í dā wō wēε miino. ⁶ Gbē kè aō lé pè íano gōn wāa do kpé basōroome. Gbē kpaaano sō kùε n kosooa aō í mī. ⁷ Ben Dii bè Gidionne: Mé Midiāno naare a zī kōn gōn wāa do kpé basōroo kè aō lé pè íano sa mà a bō. N gbē kpaaano gbare, aō baade tá a be. ⁸ Ben Gidion gōn wāa do kpé basōroo pino sē, aō gbē kè aōε taa beεno kūsāeno kōn n kuuno sìmma, ben à n gbāε.

Gidion kú sìsī musu, Midiāno bùra kú guzuren à gīzī. ⁹ Gwāavī beeeá Dii yā òne à bè: N fēε n gánzi n bùran, zaake ma n nánne n zī. ¹⁰ Tó vīa e n kūu n gánzime, n pita n gá lēdo kōn n zīkeri Purao ¹¹ n swā kpá yā kè aōε oozi. Yā pì é n gba swē le n gánzi n bùran. Ben à pita kōn a zīkeri Purao aō sō n bùra lézi. ¹² Midiāno kōn Amalekinō kōn fāntēbōε kpa gbē pāndenō kaεna guzuren n píngi, aō kpá lán sutēno bà. Wēε fī wà n lakuminō nāroro, aō pari lán ísiale bùsu'āatē bà.

¹³ Kè Gidion kà gwe, à gbēke lè, èe a nanaa tōkēε a gbēndoonε à bè: N nanaa kè má ò ma. Má è buređi kōo kporogoo e gbegere paa, ben à lēε wa bùran à sì bisakutaaa, ben kutaa pì lēε kpεεgānda à gō kaεna. ¹⁴ Ben à gbēndoo pì bène: Yoasi né Gidion, Isaraili bori fēēdaan n è gwe, èε ke pō pāndenlo. Luda Midiāno kōn wa bùrao nāne à zī píngi. ¹⁵ Kè Gidion nanaa pì yā mà kōn à bōkōtenao, à dōnzi kè Diine. Ben à εara Isarailino bùran à bè: À fēε! Dii Midiāno nàwe wa zī. ¹⁶ À gōn wāa do kpé basōroo pino kpàate gāli aagō, ben à kuu kōn lo korio kpà n baadea. Ben wà sē té sōtōsoto loo pino guu. ¹⁷ À bèñne: Mée gaa ai n bùra léa. Àgō ma gwaa. Lán á è má kè nà, à ke le se. ¹⁸ À liga n bùrazi píngi. Tó mapi kōn gbē kè aō kúmaono wa kuu pè, à a pō pé se à wii lé à be: Dii pómε kōn Gidion-o.

¹⁹ Gidion kōn gōn basōroo kè aō kúono kà bùra léa lezāndo gudākparino kō lendekena gbera gō. Ben aō n kuu pè n píngi, aō loo kè aō kūnāno wīwi. ²⁰ Ben gāli aagō pino baade a kuu pè aō n loono wīwi. Aō sē tēno kūna zεεo, aō kuu kè aōε pēεno kūna oplan. Ben aō wii lè wà bè: Dii kōn Gidion-o fēēdaame.

21 Baade ze a gbèn ligana bùrazi, ben bùradeenɔ fɛɛ wà lè kɔ̃a kɔ̃n wiio aɔ bàa lè. 22 Kè wà kuu mèn wàa do kpé basɔroonɔ pè lɛ, Dii tò bùra pì deenɔ kɔ̃ dèdɛ kɔ̃ tɛɛ kɔ̃n fɛɛdaao. Zìkari pìnɔ bàa lè wà tà Bɛtɛsita kɔ̃n Zererao ai Abeli Mɛɔla léa Taba kpa. 23 Wà Nafatalinɔ kɔ̃n Asanɔ sìsi kɔ̃n Manasenɔ ń pínɡi, ben aɔ pèè Midiānɔzi. 24 Ben Gidion gbɛnɔ zì aɔ gàa Eflaimunɔ gukpiideen pínɡi, aɔ bènnɛ: À pita à gá Midiānɔzi. À zé zɔ̃nnɛ Yoda bikúkiinɔ ai Bɛtɛbara. Ben wà Eflaimunɔ sìsi ń pínɡi aɔ gàa wà zé zɔ̃nnɛ Yoda bikúkiinɔ ai Bɛtɛbara. 25 Ben Eflaimunɔ Midiā kínanɔ kù gɔ̃n plaa, Orɛbu kɔ̃n Zebu. Aɔ Orɛbu dè gbè saɛ, kè wè be tia Orɛbu gbè. Aɔ Zebu dè dɔ, guu pìn wè be tia Zebu geepi'ifɛkii. Ben aɔ èara wà pè Midiānɔ. Ben wà kína pìnɔ mì zɔ̃zɔ̃ wà gàao Gidionnɛ Yoda baa kãa kpa.

8

1 Eflaimunɔ Gidion là wà bè: Bóyānzin ń kèwe lɛzi? Kè nɛɛ gaa zì ká kɔ̃n Midiānɔ, ben nɛɛ wa sísiroo? Ben aɔ wisɔ̃zi lɛ pāsīpāsī, 2 ben à bènnɛ: Bón má kè kè kà a pó ũu? A Eflaimunɔ geepi kɔ̃wɛna maa dɛ wamɔwa Abiezano geepikɛkɛnala. 3 Luda Midiā kínanɔ Orɛbu kɔ̃n Zebu nàare a ɔ̃zì. Bón ma fɔ̃ má kè kè kà a pó ũu? Kè à ònnɛ lɛ, ben aɔ pɔfɛ gbasa à kpàɛ sa.

Zɛba kɔ̃n Zalamunao dɛdɛna

4 Gidion kɔ̃n a gbɛ gɔ̃n wàa do kpé basɔroonɔ kpé wèè pɛɛɛ Midiānɔzi, baa kè aɔ gbāaa bùsa. Kè aɔ kà Yodazi, ben aɔ bikù. 5 Ben à bè Sukodeenɔnɛ: À ma gbɛnɔ gba póblee. Aɔ gbāaa bùsa bensɔ má kpé mɛɛ pɛɛɛ Midiā kínanɔ Zɛba kɔ̃n Zalamunaozi. 6 Ben Suko gbɛnsinɔ bè: Zɛba kɔ̃n Zalamunao gè n ɔ̃zì kòn yó? À kè dia wé n zìkarinɔ gba póblee? 7 Gidion wènlá à bè: Zaakɛ á ò lɛ, tó Dii Zɛba kɔ̃n Zalamunao nàme ma ɔ̃zì, mé a ke gyáigyai kɔ̃n gbāa lè. 8 Zaa gwe à gàa Penieli, ben à wée kèmmá lɛ dɔ. Penielideenɔ wèlala lán Sukodeenɔ wèlala nàme dɔ, 9 ben à bènnɛ se: Tó ma gaa ma su aafia, mé gudákpaki lezì kè gboro.

10 Zɛba kɔ̃n Zalamunao kú Kako kɔ̃n ń zìkarinɔ gɔ̃n bɔrɔ gɛro. ɔ̃fántɛbɔɛ kpa zìkpɛɛ kè aɔ gɔ̃nɔn gwe. Aɔ fɛɛdadeenɔ gàga gɔ̃n bɔrɔ baswɛɛdo. 11 Gidion laatarinɔ zé sè Nɔba kɔ̃n Yɔgbɛao ɔ̃fántɛbɔɛ kpa, ben à sì zìkari pìnɔ té gurɔ kè aɔ sà ń zìnda yān. 12 Midiā kína pìnɔ Zɛba kɔ̃n Zalamunao bàa lè, ben à pènnɛzi à ń kùkù, ben à tò ń zìkarinɔ lèkɔ̃a ń pínɡi.

13 Kè Yoasi né Gidion bò zìlan èe suu, à bɛɛ Eresì Gbèkotozen, 14 ben à Suko gɔ̃kparɛ ke kù à à lala yāzi, ben gɔ̃kparɛ pì Suko gbɛnsinɔ tó kènnɛ takadan gɔ̃n baaagɔ akuri awɛɛswɛɛplaa. 15 Ben Gidion gàa à Sukodeenɔ lè à bè: Zɛba kɔ̃n Zalamunao yè. A ma lalandi kè yā a bè, Zɛba kɔ̃n Zalamunao e gɛ ma ɔ̃zì kòro. É fɔ̃ à ma gbɛ kè ń gbāaa bùsanɔ gba póbleeero. 16 Ben à wéte pì gbɛnsi pìnɔ kùkù à ń ké gyáigyai kɔ̃n gbāa lè, aɔ dè ń mèa. 17 Ben à gàa à Penieli gudákpaki lezì gbòro à wéte gɔ̃gbɛnɔ dèdɛ.

18 Ben à Zɛba kɔ̃n Zalamunao là à bè: Gbɛ kè a ń dɛdɛ Tabonɔ dɛ diame? Aɔ wèlala wà bè: Aɔ dɛ lán n bàmɛ, aɔ kakana dɛ lán kínɛnɔ bà. 19 Ben Gidion bènnɛ: Ma vìi dadɔnkɔdeenɔn gwe. Tó a ń tó yā, kɔ̃n Diio mé a dɛdɛro. 20 Ben à bè a daudu Yɛtanɛ: N fɛɛ ń dɛdɛ. Né pì e a fɛɛdaa wotoro, vīa à kù, zaakɛ né fétɛmɛ. 21 Ben Zɛba kɔ̃n Zalamunao bè: N fɛɛ ń wa dɛdɛ n zìnda. Baade kɔ̃n a gbāaaomɛ. Ben Gidion fɛɛ à ń dɛdɛ à mò kāmbeɛ kè da ń lakuminɔ waale bɛɛ.

22 Isarailinɔ bè Gidionnɛ: N gɔ̃ wa mīdee ũ kɔ̃n n boriinɔ. Zaakɛ mbe n wa bɔ Midiānɔ ɔ̃zì. 23 Ben Gidion bènnɛ: Mé gɔ̃ a mīdee ũro, baa ma né. Diin a kí ũ. 24 Ben à èara à bènnɛ: Mɛɛ wée kɛɛawa: A baade swāi kè à sìmmá kpáma mèn doodo. Midiānɔ ègɔ̃ vura swāi dana, zaakɛ Sumaila boriinɔmɛ. 25 Aɔ bènnɛ:

Wé kpámma kŏn nŏseŏ do. Aŏ bisa kpàe, ben baade swāi kè à sìrmanŏ dàn mèn doodo. ²⁶ Vura swāi kè à gbèkaŏmma pìnŏ tìisi kà kilo baro, mòkāmbeŏnŏ kŏn swāinŏ kŏn gumusu tēaa kè Midiā kīnanŏ dananŏ kŏn mòkāmbeŏ kè da n lakuminŏ waalenŏ baasi. ²⁷ Ben à pì māsokēbŏ ũ à pèe a be wétēn zaa Ōfla. Ben Isarailinŏ pāpāa kè wà dōzi n pīngi, ben à gŏ takutēē ũ Gidionnē kŏn à bēdeenŏ.

²⁸ Lēn Isarailinŏ Midiānŏ gbāaa būsā lē. Midiānŏ e e wà mī bō dōro. Ben Isarailinŏ būsū gŏ kaēna aafia Gidion gurŏ ai wē baplaa.

Gidion gana

²⁹ Yoasi né Gidion gāa à vèe a be. ³⁰ À négōgbē kè à n īnŏ gŏn baaagŏ akurimē, zaake à nŏnŏnŏ pari. ³¹ À nŏpŏsēē vī dŏ zaa Sēkemū kè à négōgbē īo, ben wà tŏ kpānē Abimēlēki. ³² Yoasi né Gidion gā a zikūmmē, ben wà à mira kpākōzi kŏn a de pŏo zaa Ōfla Abiēza.

³³ Kè Gidion gā gŏ, ben Isarailinŏ èara wà pāpāa kè wà dō Baalizi. Ben aŏ tāa kè wē be Baalibaakuwao pèe n dīi ũ, ³⁴ ben Dīi n Luda kè à n bŏ n ībēē kè aŏ liganzi kpa pīngianŏ ōzī yā sāngu. ³⁵ Aŏe gbēkēē kē Gidion kè wē benē dŏ Yerubaali bēdeenŏne yā maaa kè à kēnē pīngi musuro.

13

Samusī ina

¹ Isarailinŏ èara wà yā kè Dīi gīzi kè dŏ, ben Dīi n ná Filisitininŏne n ōzī ai wē baplaa. ² Gōgbē kee kú Zōra, Dani boriimē, à tŏn Manŏa. À naŏ né pāaamē, èe né iro. ³ Dīi Malaika bō à mò nōgbē pīzi à bē: N ma! Pāaan n ũ, nēe né iro, mōde né nŏ sī n né i gōgbē ũ. ⁴ N lāakari kē! Nton geepiwēē ke í gbāa ke miro. Nton tē ke blero. ⁵ Né nŏ sī n né i gōgbē ũ. Gēe tŏn na né pī mīaro, zaake eégŏ dē Luda pŏ ūmē zaa a igurŏ. Àmbe eē na Isarailinŏ bŏnaa Filisitininŏ ōzī.

⁶ Ben nōgbē pī gāa à ò a zānē à bē: Luda gbēke mò ma kiia. Tŏ n à è, à dē lán Luda Malaika bà à naasi vī maamaa. Mēē à la tŏ mán à bŏnlo, bensŏ èe a tŏ omēro. ⁷ À bēmē mé nŏ sī mà né i gōgbē ũ. À bēmē mātŏn wēē ke í gbāa ke miro, bensŏ mātŏn tē ke blero, zaake né pī égŏ dē Luda pŏ ūmē zaa a igurŏ ai à wēndi lén. ⁸ Ben Manŏa wēē kè Dīia à bē: N yā nna Dīi! N tŏ gbē kè n zī èara à mŏ dŏ à yā kè wē ke kŏn né pīo à ina gberaa dawē. ⁹ Luda Manŏa yā mà, ben Luda Malaika pī èara à mò nōgbē pīzi gurŏ kè à kú bura. À zā Manŏa kúo gwero, ¹⁰ ben à kè kpaa à bàa lē à gāa à ònē à bē: Gōgbē kè bō à mò mazi zī mŏa kè dŏee! ¹¹ Manŏa fēē à tē a naŏzi. Kè à kà gōgbē pī kiia, à à là à bē: Mbe n yā ò ma naŏŏ? À wēàla à bē: Mámbee! ¹² Ben Manŏa à là à bē: Tŏ n yā pī gāa à kè lē, né pī kuuna égŏ dē diamē? Bŏ zīin eégŏ kēē? ¹³ Dīi Malaika wēàla à bē: N naŏ gŏ yā kè má ònē kūna pīngi. ¹⁴ Àton geepi lí pŏke blero. Àton wēē ke í gbāa ke miro. Àton tē ke blero. Àgŏ yā kè má diēnē kūna pīngi. ¹⁵ Ben Manŏa bēnē: N yā nna, n zē gīa ai wà blēnē bŏrŏ kēkēnē. ¹⁶ Dīi Malaika wēàla à bē: Baa tŏ ma gŏ kè, mé n pŏke blero. Tŏ n sa'opŏ kè wē ká tén à tē kŏ soru kè, n ŏ Dīia. Manŏa e dŏ kè Dīi Malaikanlo, ¹⁷ ben à à là à bē: N tŏn diaa? Tŏ yā kè n ò pī kè, wē sáabu kēnē. ¹⁸ Dīi Malaika wēàla à bē: Bŏyānzīn nēē ma tŏ gbekaazi? Tŏ bŏnsaemē. ¹⁹ Ben Manŏa blēnē bŏrŏ kŏ à flawa sē à Dīi gbāgbāo gbē ke musu. Kè Manŏa kŏn a naŏ wēē kà wēē gwaa, ben Dīi yābŏnsaē kè ²⁰ à tŏ tē bŏ sa'okii pīn à fēē musu, ben Dīi Malaika fēē tēnēnē pī guu à tà musu. Kè Manŏa kŏn a naŏ è lē, ben aŏ dàē n puua.

²¹ Dīi Malaika e gā à mò Manŏa kŏn a naŏzi dŏro, ben Manŏa dŏ sa kè Dīi Malaikamē. ²² Manŏa bē a naŏnē: Wa gan gweee! Zaake wa wēē sì Ludalē.

²³ Ben à naŏ bène: Tó Dii yezi à wa demē, le èe saa kè wá òa kŏn flawao síro, le èe yă kènŏ owero bensŏ èe yă pì ɔɔawero.

²⁴ Nɔgbē pì né ì gŏgbē ũ, ben à tó kpàne Samusĩ. Né pì bíta kù, bensŏ Dii aubarika dân. ²⁵ Dii Nini nà zīkenaa à guu gurɔ kè à kú Daninɔ bùran, Zɔra dagura kŏn Esetaolu.

14

Samusĩ nɔsena Filisitininɔ té

¹ Samusĩ gaa Timina, ben à Filisitini nénɔkparɛ ke è gwe. ² Kè à sù, ben à bè a de kŏn a daone: Ma Filisitini nénɔkparɛ ke è zaa Timina. À gá à à wetemɛ mà sé nɔɔ ũ. ³ Ben à de kŏn à dao bène: Nɔɔ kú n danenɔ ke n borjino ténloo? Ben né gá ñ nɔɔ sé Filisitini gefɔdeenɔ téɔ? Ben Samusĩ bè a denɛ: Ñ gá ñ à wetemɛ dé, zaake nɔkparɛ pìn má yezi. ⁴ À de kŏn à dao e dŏ kè yă pì bò Dii kiianlo, zaake Dii e zé wetɛ à yă mɔ Filisitininɔnemɛ. Gurɔ beee Filisitininɔ bé wèe kí blee Isarailinɔa.

⁵ Ben Samusĩ e gaa Timina kŏn a de kŏn a dao. Kè aŏ kà Timina geepi bura, músune bɔrɔ bò Samusĩzi èe pūtāa. ⁶ Dii Nini sù, ben à músu pì kù à kèkɔre lán wà be blène bɔrɔ à kèkɔre bà. À pòke kùna à ɔzĩ sŏro. Èe yă kè à kè pì o a de ke a danero. ⁷ Ben à gaa à yă ò kŏn nɔkparɛ pìo, nɔkparɛ pì sŏ kène maa.

⁸ Kè à gurɔplaa kè, à fɛɛ èe gaa nɔɔ pì sé sa, ben à liɛ à gaa músu gè pì gwa. Ben à è zónɔ sà dò à gèa ai aŏ í kè. ⁹ Ben à ɔ dân à à sà gá à wòto èe blee, ben èe taao. Kè à kà a de kŏn a dao kiia, à línne aŏ blè, mɔde èe onne kè a bò músu gè guunlo.

Samusĩ gara gbotoo dana Filisitininɔne

¹⁰ À de gaa nɔkparɛ pì kiia, ben Samusĩ pɔnna pòblee kènnɛ lán nɔseri è ke nà. ¹¹ Kè à mò, wà gŏkparɛnɔ sisi gŏɔn baaakuri wàgŏ kúo. ¹² Ben Samusĩ bènnɛ: Má gara gbotoo ke ví mà daare. Ai pòblena gurɔ swɛɛplaaa kè gá papao, tó a fŏ à gara pì bòmɛ, mé bisa kpáawa pii baaakuri kŏn utao waa baaakuri. ¹³ Tó ée fŏ à bòmɛ sŏro, ámbé é bisa pii baaakuri kŏn uta waa baaakurio kpáma. Ben aŏ bène: Ñ ñ gara pì dawɛ wà ma. ¹⁴ À bènnɛ:

Pòblee bò pòsori guu,
pó nnaa bò pò gbāaa guu.

Ben aŏe fŏ wà gara pì bòro ai gurɔ aagŏ. ¹⁵ À gurɔ siigŏdee zĩn aŏ bè Samusĩ naŏne: Ñ ñndɔ ke n zāzi à gara pì bowe. Tó lenlo, wé n kpata kŏn n de bɛdeenɔ. Ase a wa sisi le à wa pónɔ síwame? ¹⁶ Ben Samusĩ naŏ e ɔɔ dɔɔne à bè: N zamagu! Ñ yemaziro! N gara ke dà ma gbɛnɔne, bensŏ née bomero. Ben à bène: Méɛ bo ma de ke ma danero. Bó bé à tò mé onne? ¹⁷ Èe ɔɔ dɔɔne ai gurɔ swɛɛplaaa pì gaa à papao. À gurɔ swɛɛplaadee pì zĩ ben Samusĩ gara pì bònɛ kè à nàkɔrea yānzi, ben nɔɔ pì gaa à ò a gbɛnɔne. ¹⁸ À gurɔ swɛɛplaadee zĩ ai ɔfántɛ gŏ gá gè kpén wéte pì gŏkparɛnɔ bène:

Bó nnaa bé à de zólaa?
Bó gbāaa bé à de músulaa?

Ben Samusĩ bènnɛ: Tó èe ke a bú wì kŏn ma zùnunuoro, le ée fŏ a ma gara pì bòro.

¹⁹ Dii Nini sù, ben à gaa Asakɛlɔni à gŏgbɛnɔ dèdɛ gŏɔn baaakuri à ñ pókāsāano pìtiríma, ben à gaa à kpà gbē kè aŏ à gara pì bònɛnɔa. Ben à pɔ fɛ à tà a de bɛ.

²⁰ Ben wà Samusĩ nɔɔ pì kù wà kpà à gbɛnna kè zè à saɛ nɔɔ pì ségurɔ zĩ.

15

Samusĩ tésɔna Filisitininɔ buraaa

¹ Kè à kè gurɔ plaa, burapɔnɔkɛkɛgurɔ kà, ben Samusĩ blènɛ bɔrɔ kũ à gàa a nɔɔ pì gwao. À bè: Má yezi mà gá ma naɔzi kpé guu. Ben à nɔɔ pì de e à gba zéro ² à bè: Mée daa n yezinlo, ben ma à kpà n gbēnnaa. À dāaro maa dēala. N à sé à gēē ũ. ³ Samusĩ bènnɛ: Tó ma yā zaaa kè a Filisitininɔnɛ sa, mégɔ taari vī dɔro.

⁴ Samusĩ gàa à gbēngboonɔ kũkũ wàa do kpé basɔro, ben à sè yìyi sòɔɔɔɔɔ. À gbēngboo pìnɔ vlāa yìyi kōa plaplaa, ben à sè pì yìyi n vlāa pìnɔa. ⁵ À té nà sè pìnɔa, ben à gbēngboo pìnɔ gbàɛ Filisitininɔ bura. Aɔ blɛwɛɛ té kũ pínɡi kōn n blɛwɛɛ gbànɔ kōn n geepi búɔn kōn n kùkpɛnɔ pínɡi. ⁶ Ben Filisitininɔ bè: Dé bé à yā kè taka kèwee? Ben wà bè: Samusĩmɛ, Timina gbē anzure. À anzure pì à nɔɔ siame, ben à kpà à gbēnnaa. Ben Filisitininɔ gàa wà té sò nɔɔ pì a kōn a deo. ⁷ Samusĩ bènnɛ: Zaa kè lɛ, mé kámma boro ai ma gaa gēē booawa. ⁸ À sì n té à n kè dúgudugu, aɔ dɛdɛna pì gè ɔla, ben à gàa à vèē Etamu gbèwɛɛn.

Filisitininɔ dɛdɛna kōn zaaki gɛɛwao

⁹ Filisitininɔ gàa wà bùra kàɛ Yudanɔ bùsun, aɔgɔ kpá guula ai Gɛɛwa saɛ. ¹⁰ Ben Yudanɔ n lá wà bè: Bóyānzín a mɔwazi kōn zìozì? Ben aɔ bè: Wa mɔ wà Samusĩ kũmɛ, lɛ wà kɛnɛ lán à kèwe nà. ¹¹ Ben Yudanɔ gɔɔn bɔrɔ aagɔɔnɔ gàa Etamu gbèwɛɛ kiia aɔ bè Samusĩnɛ: N dɔ kè Filisitininɔ bé wèe kí bleewaroo? Bó yān n kèwe gwee? À wènlá à bè: Pó kè aɔ kèmɛɛn má kènnɛ. ¹² Ben aɔ bè: Wa mɔ wà n yi wà n kpámamɛ. Ben Samusĩ bè: À la damɛ kè é ma dɛ a zīndaro. ¹³ Ben aɔ bènnɛ: Auo! Wé n dero. Wé n yi kōn bàomɛ wà n nańnɛ n ɔzĩ. Ben aɔ à yì kōn bà dufuo mèn plaa aɔ bɔo gbèwɛɛ pì guu. ¹⁴ Kè wà kào Gɛɛwa, ben Filisitininɔ mò wà daàlɛ, aɔɔe wuu kaaa. Dii Nini sù Samusĩa, ben bà kè wà à yìo a ɔɔnɔa gò lán zīndoo tékūna bà, ben bà pìnɔ zòzòkɔrɛ à ɔɔa. ¹⁵ À zaaki gè dufu gɛɛwa è, ben à nàɛ à sè à gɔɔn wàa sɔɔroonɔ dèdɛo. ¹⁶ Samusĩ bè: Zaaki gɛɛwan ma gɔɔn wàa sɔɔroonɔ dèdɛo, zaaki gɛɛwan ma n tɔtɔokɔla.

¹⁷ Kè à yā pì ò à yāa, ben à gɛɛwa pì zīnna. Ben wà tó kpà guu pìnɛ Gɛɛwa sìsĩ.

¹⁸ Ímii à kũ gbāa, ben à wii pè Diizi à bè: N tò mamɔma n zòbleri ma zì blè maamaa, ben né tó mà ga kōn ímiiò mà lée Filisitini gɛfɔɔdeenɔ ɔzĩ? ¹⁹ Luda Gɛɛwa gu zòoto pàra, ben í bòn. Samusĩ mì, ben à wèndi sù à gbāaa è. Beee yānzín wè guu pì sísi Enakore. À kú Gɛɛwa ai kōn a gbāao. ²⁰ Samusĩ yā gògò Isarailinɔnɛ ai wè baro Filisitininɔ kíblemmanagurɔ.

16

Samusĩ Gaza gɛkii gbà gborona

¹ Samusĩ gàa Gaza à kaarua ke è gwe, ben à gè à daɛo. ² Wà bè Gazadeenɔnɛ: Samusĩ kú kè. Ben aɔ liga guu pìzi, wèe à kpákpaa wéte gɛkiia gwāavĩ. Aɔ yìte gwāavĩ pì wà bè: Tó guu dò, wé à demɛ. ³ Samusĩ dàɛ gwe ai lezāndo, ben à fèe à gàa à wéte gɛkii gbà kũ kōn a lípɛɛ mèn plaaanɔ à wùrɛ kōn à gbāngao lèdo. À dà a gān à gàa à zīnna sìsĩ kè aɛ dɔ Èblɔnua musu.

Samusĩ kōn Delilao

⁴ Beee gbɛra Samusĩ yè nɔgbɛ kezi zaa Sɔrɛki guzuren, à tón Delila. ⁵ Ben Filisitininɔ kīnanɔ gàa wà nɔgbɛ pì lè aɔ bènnɛ: N ɔndɔɔ daɛzi lɛ n e n à gbāa bíta pì asii dɔ kōn dian wé kɛ nà wà gbāaa mónɛo. Tó wa à yì bào wa à gbāaa bùsa, wa baade é n gba kondogi ɔ mèn wàa sɔɔro kpé basɔro. ⁶ Ben Delila bè Samusĩnɛ: N n gbāa bíta asii omɛ kōn dian weé kɛ nà wà n yi bào wà n gbāaa

busao. ⁷ À wèlala à bè: Tó wà ma yi kŏn kyā yī mèn swēplaaa, beee bé eé ma busa màgŏ de lán baade bà. ⁸ Filisitininŏ kŏnanŏ mò Delilanē kŏn kyā yī kè èe kori kŭrooo mèn swēplaaa, ben à à yìo. ⁹ À kŭrinŏ utena kpétu, ben Delila bè Samusīne: Samusī! Filisitininŏ zenla fá! Ben à kyā pìnŏ kèkē lán bà muna bà, wèe à gbāaa asii dŏro.

¹⁰ Ben Delila bène: Néē ma lalandi kēē, néē egēē toomēmē. N omē sa dian weé n yi nà. ¹¹ Ben à bène: Tó wà ma yi kŏn bà gègete dufu kè wèe zīi kēo zikirooo, eé ma busa màgŏ de lán baade bà. ¹² Ben Delila bà pì sè à à yìo. À kŭrinŏ utena kpétu, ben à bè: Samusī! Filisitininŏ zenlaee! Ben Samusī bà kè dŏ a ɔɔa pì kèkē lán ɔɔbuba bà. ¹³ Delila bène: Néē ma lalandi kēē ai tia. Néē egēē toomē. N omē sa dian weé n yi nà? Ben à bène: Tó n ma mìkā gbāa mèn swēplaaanŏ kŭ n dà àsan n tã, ben n káro pèa, mé busa màgŏ de lán baade bà. Delila tò ii à sè, ben à à mìkā gbāa mèn swēplaaa pìnŏ kŭ à tã lán bisatāna bà ¹⁴ à káro pèa. Ben à bè: Samusī! Filisitininŏ zenlaee! Ben à vù à àsa pì gà à wùre kŏn a mìkāo.

¹⁵ Delila èara à bène dŏ: Nègŏ bee n yemazi, bensŏ nèē ma náane kero né? N ma lalandi kè à kà gèen aagŏ. Néē n gbāa bíta asii omēro. ¹⁶ Len ègŏ nakŏrēēa lē kŏn yā beee takao yāana sai. Èe a zīnda busaane ai à gāa à fù menaa à yezi à ga. ¹⁷ Ben à yā kè kú a swēn òne pínŭi sa à bè: Gēē e na ma mīa zikiro, zaake wà ma kē Luda pŏ ūmē. Tó wà ma mī bò, ma gbāaa é bŏmagu, mé busa màgŏ de lán baade bà. ¹⁸ Kè Delila è à yā kè kú à swēn òare pínŭi, ben à lékpāsā kè Filisitininŏ kŏnanŏne à bè: À èara à mó gèen dŏ dŏ, zaake à à pínŭi òmē sa. Ben aŏ èara wà mò à kiia, aŏ kondogi pì kŭna. ¹⁹ Delila tò ii Samusī sè a gbála, ben à gŏgbē ke sìsi. À à mìkā gbāa mèn swēplaaa pìnŏ bò, ben à nà busanaa à gbāaa pì bŏn. ²⁰ Delila bè: Samusī! Filisitininŏ zenlaee! Ben à vù èe daa é kē lán yāa bà à a zīnda bŏmē. À dŏ kè Dii a tonlo. ²¹ Ben Filisitininŏ à kŭ, wà à wéeno bŏbŏ, ben aŏ gāao Gaza. Aŏ mògotē gata kpāne, ben wà à dà èe wísi lŏ kpésiaan. ²² À mìkā pì èara à nà kpaenaa dŏ à bona gbera.

Samusī gana

²³ Filisitininŏ kŏnanŏ kŏ kākŏa lē wà n tãa Dagŏni gbāgbā, ben aŏe pŏnnaa kēē wèe bè: Wa tãa wa ibēē Samusī nàwe wa ɔɔl. ²⁴ Kè Filisitininŏ à è, aŏ n tãa sáabu kpà wà bè:

Wa ibēē wa bùsu dē,
à wa gbēnŏ dèdē dúgudugu,
ben wa tãa à nàwe wa ɔɔl.

²⁵ Lán aŏ pŏw kè nna nà aŏ bè: À Samusī sísi à kŏkŏ owe. Ben wà à bŏ kpésiaan à yáadŏziyā kèrīne.

Kè wà à zè kpé wesagbanŏ dagura, ²⁶ à bè gŏkparē kè à à ɔ kŭnanē: N gámao wesagba kè aŏ kpé senanŏ sae lē mà ɔ nanaa mà gbāaa ea. ²⁷ Tāakpē pì pà, gŏgbēnŏ kŏn nŏgbēnŏ kú gwe kŏn Filisitininŏ kŏnanŏ n pínŭi. Gbē kè aŏ kú kpé pì musu kà gŏn bŏrŏ aagŏ, kè aŏ mò Samusī kŏkŏ gwa.

²⁸ Samusī wéē kè Diia à bè: Dii Luda, n tó ma yā dŏngu. Luda, n ma gba gbāaa gèen dŏ dŏ lē mà gēē boo Filisitininŏa ma wéē mèn plaa yā musu. ²⁹ À ɔ nanaa wesagba mèn plaaa kè aŏ kpé pì kŭna gura súusunŏa, à ɔplaa kú à dooa à ɔzēē kú à dooa dŏ. ³⁰ À bè: N tó mà ga kŏn Filisitininŏ! À nàe, ben à ɔ yīpazi kŏn gbāaa, ben kpé pì gbŏrŏ à sì Filisitininŏ kŏnanŏa kŏn gbē kè aŏ kú à guunŏ n pínŭi. Gbē kè Samusī n dèdē a gagurŏwŏwŏ pari de gbē kè à n dèdē gurŏwŏwŏ kè à kú wèndiola. ³¹ À dāaronŏ kŏn à de bēdeenŏ mò n pínŭi aŏ à gè sè wà tào, ben

aŋ à mira kpàkōzi kōn à de Manōa pōo, Zōra kōn Esetaoluo dagura. À yā gōgō Isarailinōne ai wē baro.

RUTU

Naomi kɔ̃n Rutuo

¹ Gurɔ̃ kɛ yāgɔ̃gɔ̃rinɔ̃ e kɪ ble Isarailinɔ̃ bɔ̃sun, dekaa kà, ben gɔ̃gbɛ ke bɔ̃ Betelɛmu, Yudanɔ̃ bɔ̃sun, à gàa gurɔ̃plaa kɛ Mɔ̃abunɔ̃ bɔ̃sun kɔ̃n a naɔ̃ kɔ̃n a nɛgɔ̃gbɛ gɔ̃ɔ̃n plaaanɔ̃. ² Gɔ̃gbɛ pɪ tɔ̃n Elimɛlɛki. À naɔ̃ tɔ̃n Naomi. À nɛnɔ̃ tɔ̃n Malonu kɔ̃n Kiliɔ̃. Ɛflata bɔ̃su gbɛnɔ̃mɛ. Aɔ̃ gàa Mɔ̃abunɔ̃ bɔ̃sun, ben aɔ̃ kú gwe. ³ Gwen Naomi zā Elimɛlɛki gàn, ben à gɔ̃ gwe kɔ̃n a nɛ gɔ̃ɔ̃n plaaa pìnɔ̃. ⁴ Aɔ̃ Mɔ̃abu nɔ̃gbɛnɔ̃ sɛ nɔ̃ɔ̃n ũ, à doo tɔ̃n Opa, à doo sɔ̃ Rutu. Aɔ̃ kú gwe lán wɛ̃ kuri taka bà, à gberan ⁵ Malonu kɔ̃n Kiliɔ̃ gà n plaa n pínɡi, ben Naomi gɔ̃ gɔ̃ sai nɛ sai.

⁶ Kɛ à kú Mɔ̃abunɔ̃ bɔ̃sun gwe, à mà kɛ Dii a gbɛnɔ̃ wɛ̃nda gwà à n gbá pɔ̃blee, ben à soru kɛ à ta kɔ̃n a nɛ naɔ̃ pìnɔ̃. ⁷ Ben à fɛɛ guu kɛ à kún à dà zɛn kɔ̃n a nɛ naɔ̃ pìnɔ̃, aɔ̃e taa Yudanɔ̃ bɔ̃sun. ⁸ Ben à bè a nɛ naɔ̃ pìnɔ̃nɛ: À liara à tá a danɔ̃ kiia. Dii gbɛkɛɛ kɛare lán á kɛ a gɔ̃ kɛ aɔ̃ gànɔ̃nɛ nà kɔ̃n mapio. ⁹ Dii tó a baade ɛara à zā kɛ à vɛɛkii e. Kɛ à lé zām̃ma, ben aɔ̃ ɔ̃ dɔ̃ gbāngbān. ¹⁰ Aɔ̃ bènɛ: Wé tányo n gbɛnɔ̃ kiiamɛ. ¹¹ Ben à bè a nɛ gyaanɔ̃ pìnɔ̃nɛ: À liara! Bóyānzi é támaozi? Mé ɛara mà nɛgɔ̃gbɛnɔ̃ i lɛ à e à zā kɛm̃ma dɔ̃n yó? ¹² À liara à tá! Ma zi kù, mé e mà zā kɛ dɔ̃ro. Baa tó ma bè mé wɛ̃e dɔ̃ zākenazi, ben má è uusiea ma nɛgɔ̃gbɛnɔ̃ ò, ¹³ é fɔ̃ à n dā ai aɔ̃ bíta kú? É fɔ̃ àgɔ̃ kuu pɔ̃sɛ n yānzió? Auo, ma nɛnɔ̃! Dii kpɛɛ limɛmɛ. Yā kɛ à a lee pɪ e kɛmɛ nnaro fá!

¹⁴ Aɔ̃ ɛara wà nà ɔ̃ dɔ̃a, ben Opa lé zā a zā da pìà, mɔ̃de Rutu gɪ à nàa. ¹⁵ Ben Naomi bènɛ: Ñ gwa, n gbɛndoo e taa a gbɛnɔ̃ kɔ̃n a tāanɔ̃zi. Ñ liara ñ táo. ¹⁶ Ben Rutu bènɛ: Ñton nakɔ̃rɛma mà n tɔ̃n mà táro. Guu kɛ n kɛsɛ e pɛɛɛn, wégɔ̃ lɛdomɛ. Guu kɛ n pitan, gwen mé pitan. N gbɛnɔ̃ é gɔ̃ ma gbɛnɔ̃ ũ, n Luda é gɔ̃ ma Luda ũ. ¹⁷ Guu kɛ n gan, gwen mé gan wà ma ṽi gwe. Gaa baasiro pɔ̃ke é wa kɛkɔ̃aro. Tó ma kɛmma, Dii yā kɛmɛ pāsīpāsī. ¹⁸ Kɛ Naomi è à zɛo à táaomɛ, èe yāke onɛ dɔ̃ro.

¹⁹ Ben aɔ̃ plaa n pínɡi gàa aɛ ai aɔ̃ kà Betelɛmu. Kɛ aɔ̃ kà gwe, wɛ̃te lògo ñ yā musu. Gbɛnɔ̃ bè: Naomin gwe sɔ̃? ²⁰ Ben à bènɛ: Àtongae ma sísi Naomi dɔ̃ro, séde Mara, zaake Gbāapingide pɔ̃siayā kɛmɛ. ²¹ Ma gaa wɛ̃tea kɔ̃n pɔ̃o, ben Dii sùmao ɔ̃kɔ̃ri. Bó yā bé à tò é ma sísi Naomii? Dii bɔ̃ ma kpɛɛ, Gbāapingide yā'ɔ̃amma kpāmazi. ²² Lán Naomi sù kɔ̃n Mɔ̃abunɔ̃ bɔ̃suo ñan gwe kɔ̃n a nɛ naɔ̃ Rutu, Mɔ̃abu boriio. Aɔ̃ kà Betelɛmu gurɔ̃ kɛ wà nà nagākɛnaamɛ.

2

Rutu dakɔ̃rɛna kɔ̃n Bɔ̃azao

¹ Naomi zā Elimɛlɛki bɛ gɔ̃gbɛ kee kuu, gbɛnsi auzikideemɛ, à tɔ̃n Bɔ̃aza. ² Mɔ̃abu nɔ̃gbɛ Rutu bè Naominɛ: Ñ tó mà gá bura nagā kɔ̃ wɛ m̃agɔ̃ té gbɛ kɛ ma wɛ̃nda gwà kpɛɛ. Ben à bè a nɛ gyaanɔ̃ pìnɛ: Ñ gá! ³ Ben à fɛɛ à gàa nagā kɔ̃ wɛ bura, ègɔ̃ té pɔ̃kɛrinɔ̃ kpɛɛ. À mò à lè bura kɛ à gāan pɪ nɛ Elimɛlɛki danɛ Bɔ̃aza buraamɛ. ⁴ Ben Bɔ̃aza bɔ̃ Betelɛmu. Kɛ à kà gwe, à ò kpà pɔ̃kɛrinɔ̃ à bè: Dii gɔ̃ kúao! Ben aɔ̃ bènɛ: Dii aubarika dangu! ⁵ Bɔ̃aza bè a zīkɛri kɛ dɛ à pɔ̃kɛrinɔ̃ gwàri ũunɛ: Dé bé à nɔ̃kp̃arɛ kɛk̃āa ṽi? ⁶ Ben à wèàla à bè: Nɔ̃kp̃arɛ pɪ nɛ Mɔ̃abu nɔ̃gbɛ kɛ Naomi bɔ̃o Mɔ̃abunɔ̃ bɔ̃sun à sùomɛ. ⁷ À bè mà tó à nagāa kɔ̃ wɛ pɔ̃kɛrinɔ̃ kpɛɛ, ben èe zī kɛɛ zaa kɔ̃ngɔ̃. Tian à mò kām̃ma bo fɛ̃te kutaa guu.

⁸ Ben Bɔaza gaa à bè Rutunɛ: N ma yā ma. Nton gá nagā kɔɔ wɛ bú pānde guuro. Nton gɛwalaro. N gɔ kɛ kɔn ma nɔgbɛ zikerino. ⁹ N wɛɛ dɔ zĩi kɛ aɔɔe kɛɛzi n̄gɔ té n̄ kpɛɛ. Má ò ma gɔkpɛɛnɔnɛ aɔton ïa dammaro. Tó ímii e n dɛɛ, n̄ gá n̄ í kɛ aɔɔ kà orozānɔn mi. ¹⁰ À kùɛɛ à mì pɛɛ à bè: À kɛ dia mamɔma kɛ bori pānde nɔgbɛn ma ũ, n làakari dɔma, ben n yā maaa kɛmɛɛ? ¹¹ Ben Bɔaza wèàla à bè: Wà yā kɛ n̄ kɛ n zā danɛ n zā gaa gɛraa òmɛ pínɡi, lán n n de kɔn n dao tò nà kɔn n bùsuo, ben n mɔ n vɛɛ gbɛ kɛ n̄ n̄ dɔ yároonɔ té. ¹² Dii fĩa bonnɛ yā kɛ n̄ kɛ musu. Lán n mɔ n sɔɔ Dii Isarailinɔ Luda ɔru guu nà, à fĩa bonnɛ maamaa. ¹³ Rutu bè: Baa, n yā maaa kɛmɛ fá! N ma làakari kpàɛmɛ, n yā nnaa ò mamɔma n zikerinɛ, baa kɛ n zikerino doken ma ũro.

¹⁴ Póbleguro Bɔaza bènɛ: N mɔ n̄ pɔ ble kɛ n̄gɔ bureɔdi zɔɔ dòà. Ben à vɛɛ pɔkɛrinɔ saɛ. Bɔaza pɔwɛɛ kpatana kpàa, ben à pɔ blè à kà ai à kpaaa gò. ¹⁵ Kɛ à fɛɛ èe gaa pɔ kɔɔ wɛ, ben Bɔaza ò gɔkpɛɛnɔnɛ à bè: Baa tó èe pɔ kɔɔ wɛɛ nagāa kɛ kaɛna té, àton wí daaro. ¹⁶ À à sà kenɔ bɔbɔnɛ nagāa guu à tó à kɔɔ wɛ. Àton pataaro.

¹⁷ Ben à pɔ kɔɔ wè ai uusie. Kɛ à zɔ à à wɛɛ bò, à kà koto lé do taka bà. ¹⁸ Kɛ à sè à tào bɛ, ben à pɔ kɛ à kɔɔ wè pì òdɔa a zā danɛ. À pɔ kɛ à fùà à blee pì kpàa dɔ. ¹⁹ Ben à zā da à là à bè: Mákpan n pɔ kɔɔ wèn gbàa? N zĩi kɛ máme? Luda aubarika da gbɛ kɛ làakari dɔmmaan. Ben à gbɛ kɛ à zĩi kɛ à bura yā ònɛ à bè: Gbɛ kɛ ma zĩi kɛ à bura gbàa tón Bɔaza. ²⁰ Ben Naomi bè: Ma Dii sáabu kɛ! À kpé èe gbɛkɛɛ kɛɛ wamɔwa kɛ wá bɛɛnɔnɛ kɔn wa gbɛ kɛ aɔ gànɔ. Ben à èara à bè: Gbɛ pì né wa danɛ fɛfɛ bòrinɔ dokemɛ. ²¹ Ben Mɔabu nɔgbɛ Rutu bè: À bèmɛ mà na a zikerinɔa ai aɔ gá pɔ kɛ wà yāao. ²² Ben Naomi bè a né gyaanɔ pìnɛ: À maa n̄ gá kɔn à nɔgbɛ zikerino le wàton ïa damma bura pāndearo yānzì. ²³ Ben à nà Bɔaza nɔgbɛ zikerinɔa. Ègɔ pɔ kɔɔ wɛɛ n̄ kpɛɛ ai wà gaa wà nagā kɔn gbadoo kɛ wà yāa. À kú a zā da bèmɛ.

3

Rutu kɔn Bɔazao zaa blɛwɛɛgbɛkiia

¹ Naomi bè a né gyaanɔ pìnɛ: À maa mà bɛɛ wɛɛnɛ, guu kɛ né e n̄gɔ kún aafia. ² Bɔaza kɛ n̄ kú kɔn à zikerino né wa danɛnloo? Àmbe èe pɔwɛɛ gbɛɛ uusiea. ³ N̄ zú o n̄ nósi kemma. N̄ n pɔ maaa da n̄ gá blɛwɛɛgbɛkiia. Nton tó à n yā dɔro ai à pɔ blè à í mì à yāa. ⁴ Tó à dàɛ, n̄ guu kɛ à dàɛn gwa, n̄ gá n̄ à bisa lé sé n̄ daɛ à gbá saɛ. Eé yā kɛ né kɛɛ onnɛ. ⁵ Ben à bènɛ: Yā kɛ n̄ ò pínɡi, mé kemɛ. ⁶ Ben à gaa blɛwɛɛgbɛkiia à yā kɛ a zā daa ònɛ pì kɛ pínɡi.

⁷ Bɔaza pɔ blè à í mì, à pɔ kɛ nna. À gaa à dàɛ pɔwɛɛ tò saɛ káa kpa, ben Rutu ɔɔtɛzi tɛɛɛ, à bisa gò à gbála à dàɛ gwe. ⁸ Lezāndo kɛ Bɔaza kɛ gírì, à vù kɔn iio à liɛ, ben à è nɔgbɛ bé à daɛna a gbá saɛ. ⁹ Kɛ à bè, déme, ben Rutu wèàla à bè: N zikeri Rutumɛ. N̄ n bisa lé kúmala, zaake ma danɛ fɛfɛ kɛ eé ma boon n ũ. ¹⁰ À bènɛ: Dii aubarika dangu! Gbɛkɛɛ kɛ n̄ kɛ zāa kèkii de à káakupɔla. Néé gá n gɔkpɛɛ wɛɛro, takaasidee kesɔ auzikidee. ¹¹ Nton tó vĩa n kũro. Pɔ kɛ n wɛɛ kɛ pínɡi, mé kennɛ, zaake wɛɛɛdeenɔ dɔ n̄ pínɡi kɛ nɔ maaan n ũ. ¹² Yāpuraame! N danɛn ma ũ, mɔde danɛ fɛfɛ pāndee kuu à fɛfɛkɛɛ demala. ¹³ N̄ i kɛ gwāavĩa, zia kɔngɔ tó à yezi à n bome, à maa, à n bo. Mɔde tó èe weziro, má sì kɔn Diio mé n bo. N̄ i kɛ ai guu dɔ.

¹⁴ À daɛna à gbá saɛ gwe ai gukɛkɔanao, ben à fɛɛ ai guwɛɛ gɔ gá kɛ, zaake Bɔaza bènɛ àton tó gbɛkɛɛ dɔ kɛ à mò blɛwɛɛgbɛkiaro. ¹⁵ À bènɛ dɔ: N̄ n pɔdangán poro n̄gɔ kũna. Kɛ à kũna, ben Bɔaza nagāa kànnɛ zaka lé swɛɛdo à

dìne, ben à tàò bε. ¹⁶ Kè à kà bε, à zā da à là à bè: Yā kè dia gwee? Ben à yā kè gōgbē pì kènε òne pìngi ¹⁷ à bè: À ma gba nagā zaka lé swεεdoo kèkiimε. À bè à maa mà tá ma zā daa ɔkoriro. ¹⁸ Ben Naomi bè: Ñ vεε tεεε ai ñ yā pì mīdena dō, zaake gōgbē pì é kámma bo gbāa yā pì mīdena sairo.

4

Rutu zākεna Bɔazao

¹ Bɔaza gāa à vεε wéte bīlεa, ben à è danε fēfē bōri kè à à yā ò pì e mɔɔ. Ben à bè: Ma gbē, ñ mɔ ñ vεε. ² Ben à wéte gbēnsinɔ sīsì gōɔn kuri à bè aō vεε. ³ Ben à bè danε fēfē pīne: Naomi kè sù kōn Mɔabunɔ būsuo e wa vūi Elimεlεki bura kpadoo yaa. ⁴ Ben má è à maa mà à yā onne, le ñ lú wa gbēnsi kè aō vεεna kēnɔ wāa. Tó n yezi ñ bome, ñ bo. Tó n yezi ñ bo sōro, ñ omε mà ma, zaake ríbe n à bona zé vī. Tó n baka gē, sé mapi. Ben gōgbē pì bè: Mé bo. ⁵ Ben Bɔaza bè: Tó n tɔɔte pì lù Naomi kōn Mɔabu nɔgbē Rutuoa, né gbē kè gà gyaanɔ e dɔ, le à tó e à gō à túbia. ⁶ Ben danε fēfē bōri pì bè: Tó len à dε le, mé boro, le mātɔn ma zīnda túbì yakaro yānzi. Ñ n pɔ bo, zaake mé fō mà boro. ⁷ Isarailinɔ būsun yā tó gbē e tɔɔte boo ke èe à lendee kpaa, tó èe yā mī dεε, è a kyate gbá doo bɔ à dɔ gbēnεmε yā pì mīdena sèeda ũ Isarailinɔne. ⁸ Kè danε fēfē bōri pì bè Bɔazanε à lú, ben à a kyatee bɔ à kpà Bɔazaa. ⁹ Ben Bɔaza bè gbēnsi pīnɔne kōn gbē kpaaanɔ n pīngi: Ámbe sèedadeenɔ ũ gbāa, kè ma Elimεlεki kōn Malonuo kōn Kilišo pónɔ lù Naomia pīngi. ¹⁰ Ben ma Malonu gyaanɔ Rutu, Mɔabu nɔgbē è nɔɔ ũ dɔ, le gbē kè gà pì tó e àgō kú à túbia, le à tó tón ga à gbēnɔ té ke à wéte kè guuro. Ámbe yā pì sèedadeenɔ ũ gbāa.

¹¹ Ben gbēnsi pīnɔ kōn gbē kè aō kú gānu guunɔ bè n pīngi: Wámbe sèedadeenɔ ũ. Dii tó nɔgbē kè èe gēε n ua pì gō lán Raseli kōn Leao bà. Aō plaa n pīngi bé wà Isarailinɔ borii kè. Eé tó ñ gbāa kū Eflata būsun ñ tó bɔ Betεlεmu. ¹² Dii tó borii kè eé kpámma kōn nɔgbē pīnɔ gō lán Pεrεzi kè Tama i Yudanε boriinɔ bà.

Dauda bori bɔzia

¹³ Ben Bɔaza Rutu sè nɔɔ ũ. À dàεo, ben Dii tò à nò sī, ben à né i gōgbē ũ. ¹⁴ Ben nɔgbēnɔ bè Naominε: Wa Dii sáabu kè, èe n tó borii sai gbāaro. Luda tó né pì tó bɔ Isarailinɔ té. ¹⁵ Eé n làakari kpáennε, eé n gwa n zikū guu, zaake n né gyaanɔ kè yenzi bé à à ñnε, à sō à maanne dε négōgbē gōɔn swεεplaaanɔla. ¹⁶ Ben Naomi né pì sè à kpà a kùla à gō à gwàri ũ. ¹⁷ Ben nɔgbē kè aō kú gweenɔ bè: Wà négōgbē i Naominε. Ben aō tó kpànε ɔbedi. Ámbe Yεε de, Dauda dezi ũ.

¹⁸ Pεrεzi boriinɔ zékpaen yè:

Pεrεzi bé à Ezerɔnu i,

¹⁹ Ezerɔnu Ramu i, Ramu Aminadabu i,

²⁰ Aminadabu Nasō i, Nasō Salamɔ i,

²¹ Salamɔ Bɔaza i, Bɔaza ɔbedi i,

²² ɔbedi Yεε i, ben Yεε Dauda i.

SAMUELI TAKADA KAAKU

Samueli 1:1-7:17

Solu 8:1-15:35

Solu kɔn Daudao 16:1-31:13

Elekana kɔn a gbɛnɔ

¹ Gɔgbɛ kee kú Rama, Eflaimu bùsu gusĩĩdeen. Zufu boriime, à tón Elekana, Yeroamu néme. Eflaimu borii kè wè benɛ Zufu pì bé à Tohu ì, ben Tohu Eliu ì, ben Eliu Yeroamu pì ì. ² Elekana nɔɔnɔ vī mèn plaa, à káaku tón Ana, à plaade tón Penina. Penina bé à néno vī, Ana sɔɔ e né iro. ³ Wè kɔn wèo gɔgbɛ pì è bɔ a wéte guu à gá dɔnzi ke Dii Zìkpɛdenɛ zaa Silo à saa oa. Eli négɔgbɛ mèn plaaanɔ ɔfini kɔn Fineasio kú gwe Dii gbàgbàrinɔ ũ. ⁴ Gurɔ kè Elekana saa ò, è à nòbɔ kpá a naɔ Peninaa kɔn à négɔgbɛnɔ kɔn à nénɔgbɛnɔ n pínɡi, ⁵ ben è à leo plaaa kpá Ana kè à yezi yānzi, baa kè Dii à kè pāaa ũ. ⁶ À gɔaanɔ pì sɔ, ègɔ à faboo kè à kuu pāaa ũ yānzi, le à à nòse fɛenɛ. ⁷ Len ègɔ keɛnɛ le wè kɔn wèo. Tó Ana gaa Dii kpé guu, à gɔaanɔ pì è à fabo, ben è ɔɔ dɔ ai à fua à pɔ ble. ⁸ Ben à zā è à lá: Ana, bó bé à n le néɛ ɔɔ dɔɔ, ben n gi pɔ blezii? À kè dia n nòse yàka? Má denne négɔgbɛ mèn kurilaroo?

⁹ Zìkea kè aɔ kú Silo, aɔ pɔ blè wà yāa, sa'ori Eli vɛɛna kítaa Dii kpé kpɛɛɛ, ben Ana fɛɛ ¹⁰ kɔn nòseyakana bítao, à wéɛ kè Diia kɔn ɔɔ dɔɔ maamaa. ¹¹ Ben à lù sè Diine à bè: Dii Zìkpɛde, n tó mamɔma n zòbleri yā dɔngu! N ma wènda gwa! Tó ma yā e sānguro, bensɔ n ma gba négɔgbɛ, mé à kpámma n pɔ ũ ai à wèndi lén, gɛɛ é na à mìa zikiro. ¹² Kè à wéɛkɛna Diia pì e yāaaro, ben Eli e à lé tàasi keɛ. ¹³ Ana e adua pì keɛ a swè guu, à lé bé èe keɛ zúgizugi, èe yā o à bɔ a lén gbɛkee màro. Eli e daa wéɛ e à dɛɛmɛ, ¹⁴ ben à bènɛ: Wéɛ ègɔ n dɛɛ ai bɔrɛmɛ? N mī kè wéɛa. ¹⁵ Ben Ana wèàla à bè: Èe ke lenlo Baa! Nɔgbɛ pɔsiadeen ma ũ, mée wéɛ ke í gbāa ke miro. Mée ma yā ɔammanɔ oo Diinɛmɛ. ¹⁶ Nton mamɔma n zòbleri diɛ nɔgbɛ pāpādee ũro. Ma nòse kè yàka kɔn ma kuuna bídi guuo bé à tò mée wéɛ keɛ gura kè ai tia. ¹⁷ Ben Eli bènɛ: N tá kɔn aafiao. Isarailinɔ Luda n gba pɔ kè n wéɛ kèa. ¹⁸ Ben Ana bè: N tó mapi n zòbleri yā kánne. Ben à tà à pɔ blè à uu wère.

Samueli ina

¹⁹ Kè guu dɔ, aɔ fɛɛ ide'ide aɔ gaa wà dɔnzi kè Diine. Ben aɔ èara wà tà n be wéte zaa Rama. Kè Elekana dàɛ kɔn a naɔ Anao, à yā dɔ Diin. ²⁰ Gurɔ beeean à nò sɔ à né ì gɔgbɛ ũ, ben à tó kpàne Samueli, zaake à bè: Ma à wéɛ kè Diiamɛ.

²¹ Ben Elekana fɛɛ kɔn a bɛdeenɔ n pínɡi, aɔ èara wà gaa saa kè wè o wè kɔn wèo o Diia, aɔ lù kè aɔ sènɛ fīa bo. ²² Mòde Ana e gáro. À bè a zānɛ: Tó né pì kè, ben mé gá à ɔɔa Diine, eégɔ kú gwe gurɔ pínɡi. ²³ Ben à zā bènɛ: Lán à kènne maa nà n ke. N tó ai à kè. Dii tó yā pì ke. Ben nɔgbɛ pì a né gwà ai à gaa à kèo.

²⁴ Kè à kè, ben à à sè à gaa Dii kpén zaa Silo kɔn zùsware wè aagɔɔ kɔn wísitio konko dɔ kɔn geepiwéɛo tùu dɔ. Né pì kè gɔkparɛ ũ. ²⁵ Kè aɔ zùswaree pì kòto kpà, ben aɔ gaa kɔn né pìo Eli kiia. ²⁶ Ben Ana bènɛ: Baa, n gaafaa kɛmɛ! Kɔn n kuunao māmbe nɔgbɛ kè ze mée wéɛ keɛ Diia n wáa gura kè ũ. ²⁷ Né kèkiin ma wéɛ kè Diia, ben à ma gba pɔ kè má gbèkaa pì. ²⁸ Beeɛ yānzin ma mɔ à kpá Diiazi, le àgɔ kuu à pɔ ũ ai a wèndi lén. Ben aɔ dɔnzi kè Diine gwe.

2

Ana aduakɛna
(Luk 1:46-55)

- ¹ Ben Ana adua kɛ̀ à bè:
Ma nòsɛ e yāa dɔɔ Diia,
ma mì da'iana Dii yānzi.
Mée woo kaa ma ibɛɛnɔa,
ma pɔɔ kɛ̀ nna, kɛ̀ à ma mì sì.
- ² Gbɛ́kee kú adona lán Dii bàro,
gbɛ́kee kuu lán à bàro,
gbèsi kee kuu lán wa Luda bàro.
- ³ Àton yā bɔɛ kɔ́n yɔ́nkɔ́oro,
àton tó wadayā bɔ a lénlo,
zaake Dii Ludan yādōri ũ,
àmbe è wa yākenanɔ yɔ̀ à gwa.
- ⁴ Gɔ́sagbāaano sá è'ɛ,
mɔde gbɛ́ funanɔ gbāa asaa dɔ́ n pii.
- ⁵ Gbɛ́ kána e a zīnda aya kɛɛ pɔ́blee yānzi,
mɔde nɔaa e gbɛ́ kɛ̀ èè à dɛ yāa dɛ dɔro.
Pāaa né ì mèn swɛɛplaa,
mɔde népari'iri gò wēnda.
- ⁶ Dii bé è tó gbɛ́ ga,
bensɔ̀ è tó gbɛ́ gɔ́ kuu.
Àmbe è tó gbɛ́ gɛ̀ bùsu guu,
bensɔ̀ è gè vu.
- ⁷ Dii bé è mó kɔ́n takaasio kɔ́n kuuna nnaao,
è ɔ́ tɔ́ gbɛ́kenɔa, è gbɛ́kenɔ sɛ̀ lezĩ.
- ⁸ È wēndadeenɔ bɔ̀ bùsutitin,
è takaasideenɔ bɔ̀ tubura.
È n vɛɛ gu dɔ́nkɔ́n kɔ́n kínɛnɔ,
è tó aɔ́ kpata ble kɔ́n gakuio.
Zaake tɔ́tɛ kāsāpɛɛkiino né Dii pómɛ,
ben à anduna kàɛa.
- ⁹ È a gbɛ́nɔ gbápɛɛki dākpańɛ,
è zaakerino dúgu zɔ́ gusiaan.
Gbɛ́ke é fɔ̀ à ɔ́sii nɛ kɔ́n a zīnda gbāaaoro.
- ¹⁰ Dii é a ibɛɛnɔ ú ló,
eé pata a ibɛɛnɔ zaa musu,
eé yākpae kɛ́nyo ai anduna lézɛkiia.
Eé gbāaa kpá kína kɛ̀ à kàa,
eé gbɛ́ kɛ̀ à sè pì mì da ía.
- ¹¹ Ben Elɛkana tà a bɛ wéte zaa Rama, ben négɔ́gbɛ́ pì gò, èè zĩi kɛɛ Diine kɔ́n sa'ori Elio.

Eli négɔ́gbɛ́nɔ

- ¹² Eli négɔ́gbɛ́nɔ né né pāsĩnɔmɛ, aɔ̀ è Dii daro. ¹³ Yā kɛ̀ sa'ori pìno è kɛ́nɛn yè. Tó gbɛ́ saa ò, gurɔɔ kɛ̀ èè nòbɔ pì fùfu kɛɛ, sa'ori ìba ke è mó kɔ́n saka gbàdā aagɔ́dee kūna. ¹⁴ Ben è pɛɛ taa guu ke oroo ke mò'oroo, ben sa'ori è pɔ́ kɛ̀ saka pì bɔ̀ sɛ̀ a pɔ́ ũ pínɡi. Lɛn aɔ̀ è kɛ Isaraili kɛ̀ aɔ̀ mò Silonɔnɛ lɛ n pínɡi. ¹⁵ Baa ai wàgɔ́ gá nòbɔ kpá téa à nɔ́si yāa, sa'ori ìba ke è mó à be gbɛ́ kɛ̀ saa ò pìnɛ: Ñ nòbɔ kpá sa'oria à kpá téa, zaake eé we à nòbɔ fùfukɛna símmaro, sɛ̀ à búsu. ¹⁶ Tó gbɛ́ pì bènɛ é nòbɔ kpá téa gĩa a nɔ́si yāa, gbasa pɔ́ kɛ̀ à yezi à sɛ̀ sa, ben ìba pì è be:

Auo! Ì kpáma gɔɔ! Tó n gi, mé bɔ kɔn gbáaa. ¹⁷ Gɔkparɛ pínɔ durun kè bíta Diine maamaa, zaake aɔɔe kya kaa à sa'onɔbɔmmɛ.

¹⁸ Négɔgbɛ Samuéli sɔ ègɔ zĩ kɛ Diine kɔn dansiki utao dana. ¹⁹ À da è uta gyaba néngo zɔnɛ. Tó èe mɔɔ saa o kɔn a záo wɛ kɔn wɛo, ben è mɔnɛ. ²⁰ Eli è sa maaa o Elɛkananɛ kɔn a nɔɔ pìo à be: Dii n gba né dɔ kɔn n nɔɔ pìo, né kè à à wɛe kè ben à kpà Diia pì gɛɛ ũ. Ben aɔè tá n bɛ. ²¹ Ben Dii aubarika dà Anan, à èara à né ì mèn sɔɔro, gɔgbɛnɔ gɔɔn aagɔ, nɔgbɛnɔ plaa. Négɔgbɛ Samuéli sɔ e bíta kũ Dii ɔzĩ.

²² Eli zi kũ kótokoto, à yá kè a nénɔ e kɛ Isarailinɔnɛ mà pínɡi kɔn lán aɔè dae kɔn nɔgbɛ kè aɔègɔ zĩ kɛ dakɔrɛki kuta kpɛlɛnɔ nà. ²³ Ben à n lá à bè: Bó bé à tò ée yá kɛ lɛ? Má mà baade pínɡi e a yázaakɛna oo. ²⁴ Àton kɛ lɛro ma nénɔ! Baaru kè má mà kè èe daagula Dii gbɛnɔ té pì maaro. ²⁵ Tó gbɛ durun kè a gbɛdaaanɛ, Luda é à yá gɔgɔ, mɔde tó gbɛ durun kè Diine, dé bé eé agbaa kpánɛ? Ben aɔ gi n de yá mazi, zaake Dii zè kɔn n dedɛna yáomɛ. ²⁶ Négɔgbɛ Samuéli sɔ e bíta kũ èe kaara. Ègɔ nna kɔn Diio kɔn baade pínɡio.

Aisi zaa dɔna Eli bɛdeenɔ

²⁷ Ben Luda gbɛke mò à bè Elinɛ: Dii bè, gurɔ kè n dezi Aruna bɛdeenɔ e zò blee Firi'aunanɛ zaa Igipiti, a bɔ a mɔnzi tɛtɛntɛ, ²⁸ Isaraili boriinɔ té pínɡi n dezi Arunan á sè a gbàgbàri ũ. Ben à a gbàgbà, à tuaetiti kàare tén kɔn sa'o'utao dana. Dii bè, a sa'opɔ kè Isarailinɔ è kpáta kpà à boriinɔa pínɡi. ²⁹ Dii bè, bó bé à tò eè a sa'onɔbɔ zɔ kɔn gbáo kɔn gbaa kè á diɛ aɔ mɔoare a kpé guuo? À bè, bóyánzi nɛè n nénɔ diɛ dɛalazi, ben ée mè kpaa kɔn a gbɛ Isarailinɔ sa'onɔbɔ maaa? ³⁰ Beee yánzi Dii Isarailinɔ Luda bè, á diɛ yá n boriinɔ kɔn n dezi boriinɔ bé wàgae a gbàgbà ai gurɔ pínɡi, mɔde tia ée we beeezi dɔro. À bè, gbɛ kè à a kpe dàn é bèe línɛ, gbɛ kè kya kàaguun é kɛ pɔ ũro. ³¹ Ì ma! À bè, gurɔke é mɔ, é n bɛ gbáaa símma kɔn n de bɛ pɔo. Mare zi ke ègɔ kú n ua dɔro. ³² Né nawɛa e a bɛ. Baa tó a aubarika pisi Isarailinɔa n pínɡi, mare zi ke ègɔ kú n uaro ai gurɔ pínɡi. ³³ N uadeenɔ é gaga zégbán n pínɡi. N gbɛ kè ée à bɔ a gbàgbàzĩnloo é tó n wɛe wo kɔn ɔɔ dɔɔo, n pɔɔ é sia kũ. ³⁴ N né gɔɔn plaa ɔfini kɔn Finɛasio é gaga gurɔ dɔnkɔ zĩ aɔ plaa n pínɡi. Beee ègɔ dɛnnɛ sèeda ũ kè yá kè á ò é kɛ pínɡi. ³⁵ Dii bè, é gbɛ sé sa'ori náanɛdee ũ, eé a pɔyeziyá kɛ lán á yezi nà. É à boriinɔ gba gbáaa gínɡin, eégɔ zĩ kɛ kína kè é kánɛ ai gurɔ pínɡi. ³⁶ N borii kè aɔ gɔnɔ é mɔ wà kúe kɛnɛ ɔ ke buredi yánzi aɔ be: Ì sa'ori zĩ ke dawɛ wà kɛ, lɛ wà pɔ féte e wàgɔ blee.

3

Dii lézuna Samuélizi

¹ Négɔgbɛ Samuéli e zĩ kɛ Diine Eli ɔzĩ. Gurɔ beee Dii yá è su gbɛa kpakpaaro, ben wɛɛgupu'ena kuu pariɔ. ² Zĩkea Eli daɛna a daekiia. À wɛe bùsa, èe guu ee maamaa dɔro. ³ Samuéli daɛna Dii kpén, guu kè Luda àkpati kún. Luda fitia e ga kòro. ⁴ Ben Dii lé zù Samuélizi. À wɛàla à bè: Maɛ kè! ⁵ Ben à bàa lè à gàa Eli kiia à bè: N lé zùmazin yó? Maɛ kè. Ben à bènɛ: Mée lé zunziro. Ì gá daɛ. Ben à èara à gàa à dàɛ. ⁶ Dii èara à lé zùzi dɔ, ben à èara à gàa Eli kiia à bè: N lé zùmazin yó? Maɛ kè. Ben à bè: Ma né, mée lé zunziro. Ì gá daɛ. ⁷ Samuéli sɔ Dii dɔ gĩaro, Dii yá e sua kòro. ⁸ Dii èara à lé zùzi à gɛn aagɔdeeo, ben à fɛɛ à gàa Eli kiia dɔ à bè: N lé zùmazin yó? Maɛ kè. Ben Eli dɔ sa kè Dii bé èe lé zuu gɔkparɛ pizi. ⁹ Ben à bènɛ: Ì gá daɛ. Tó à lé zùnzi sa, n be: Ì yá o Dii, n zòbleri swá dɔ. Ben Samuéli gàa à dàɛ a daekiia.

¹⁰ Dii mò à zè gwe, à lé zùzi lán yā pò bà à bè: Samueli! Samueli! Ben Samueli bè: Ìn yā o Dii, mamoma n zòbleri ma swā dɔ. ¹¹ Ben Dii bènɛ: Ìn ma! Mé yā kɛ Isarailinɔ té, gbɛ kè à à baaru mà é kɛkɛ à swā wɛmɛ. ¹² Gurɔ beee mé àisi kè má kpà Eli bɛdeenɔzi kɛ pínɡi zaa à daɛnaa ai à mɛɛnaa. ¹³ Ma bènɛ mé tó yā gae wí à bɛdeenɔ musu ai gurɔ pínɡi à zaaa kè à à yā dɔ yānzɪ. À nɛnɔ ñ zīnda kpɛ bò, ben èe gínɛro. ¹⁴ Bee yānzɪ ma la dà Eli bɛdeenɔ yā musu ma bè: Sa'ona ke gbadana é Eli bɛdeenɔ taari kɛmɛma zikiro.

¹⁵ Samueli dàe ai guu dɔ, ben à Dii kpé gbàno wèwɛ. À wéegupu kè à è onà Elinɛ vīa vī. ¹⁶ Ben Eli à sisi à bè: Samueli ma né! À wèàla à bè: Maɛ kè! ¹⁷ Ben à à là à bè: À bènnɛ diame? Ìnton yā pì utɛmɛro. Tó n yā kè à ònnɛ ke ùtɛmɛ, Luda yā kennɛ pāsīpāsī. ¹⁸ Ben Samueli yā pì tōkènnɛ pínɡi, èe à ke utɛmɛro. Ben Eli bè: Diin à ũ. Lán à kènnɛ maa nà à kɛ.

¹⁹ Samueli e bíta kũu, bensɔ Dii kúo. Èe tó yā kè à ò lèe pāro. ²⁰ Ben Isaraili kè aɔ kú zaa Dani ai Besebanɔ dɔ ñ pínɡi sa kè Samueli né Dii annabimɛ yāpura. ²¹ Dii ègɔ bɔɔ àgɔ mɔɔ Samuelizi zaa Silo, guu kè à a zīnda òdɔanɛn káaku. È yā onɛ, ben Isarailinɔ e à yā maa ñ pínɡi.

4

Filisitininɔ Dii àkpɛti sina

¹ Isarailinɔ bɛe aɔ gaa Filisitininɔzi zìlo. Aɔ bùra kàe Ebeɛza, Filisitininɔ sɔɔ kú Afeki. ² Filisitininɔ zìlɔ pòro aɔ gaa Isarailinɔzi. Kè zì gbàa kù, ben Filisitininɔ Isarailinɔ blè aɔ ñ dɛdɛ zìlan gwe lán gɔɔn bɔɔ siigɔ taka bà. ³ Kè Isarailinɔ sù ñ bùran, aɔ gbɛnsinɔ bè: Bóyānzɪ Dii tò Filisitininɔ wa ble zìlo gbàazi? Wà gá wà Dii bà kuunawao àkpɛti sé zaa Silo wà suo àgɔ kúwao, le àgae wa bɔ wa ibɛɛnɔ ɔzì. ⁴ Ben aɔ gbɛnɔ zì Silo aɔ gaa wà Dii bà kuunaɲyo àkpɛti sè wà sùo. Àmbe Dii Zìkpɛde kíblekita ũ kɛrubunɔ dagura. Eli né gɔɔn plaaanɔ ɔfini kɔn Fineasio kú kɔn àkpɛti pìo gwe. ⁵ Kè wà kào Isarailinɔ bùran, aɔ vī kɔn pɔnna wiio ñ pínɡi ai tɔtɛ nìgà. ⁶ Kè Filisitininɔ wiio pì mà, aɔ bè: Bó wii gbàaa bé à dɔ Eberunɔ bùran lɛ? Kè aɔ dɔ Dii àkpɛti bé à pìta ñ bùran, ⁷ vīa ñ kũ aɔ bè: Taa ke pìta ñ bùramɛ. Yā giwao sa! Yā beee taka e kɛ zikiro. ⁸ Yā giwao! Dé bé eé wa bɔ taa gbàadee pìnɔ ɔzì? Taa pìnɔ bé wà yā gae Igipitinɔne gbáan. ⁹ Wamɔwa Filisitininɔ wà swè die wà gɔgbɛkɛ kɛ. Tó wée kɛ lero, wé zò ble Eberunɔne lán aɔɔe bleewe nàme. Wà gɔgbɛkɛ kɛ wà zì káɲyo.

¹⁰ Ben Filisitininɔ fɛe Isarailinɔzi kɔn zìlo aɔ ñ fu, ben aɔ baade bàà lè wà tà bɛ, zaake aɔ dɛdɛna kè bíta. Filisitininɔ ñ gbɛ kè aɔ té kèsenɔ dɛdɛ gɔɔn bɔɔ baaakuri. ¹¹ Aɔ Luda àkpɛti sɛmɛma, ben wà Eli né gɔɔn plaaanɔ ɔfini kɔn Fineasio dɛdɛ.

¹² Bɛyāmi bori gbɛke bò zìlan à bàà lè à gaa Silo zì pì. À a pókāsāanɔ gá à kèkè à bùsu kù a mìa. ¹³ Kè à kà, à Eli lè vɛɛna kítaa zé sae, èe guu dàkpaa, zaake à làakari kpaɛnaro Luda àkpɛti yānzɪ. Kè gbɛ pì gè wɛtɛn, à baaru kpà wɛtɛdeenɔne, ben aɔɔe ɔɔ dɔ ñ pínɡi. ¹⁴ Kè Eli wiio pì mà à bè: Zòka beee bò māmɛ? Ben gbɛ pì kè kpakpaa à gá onɛ. ¹⁵ Eli zii kà wè basɔɔro plaasai, à wée gɔ dāadāa, èe guu e dɔro. ¹⁶ Ben gbɛ pì bènɛ: Tian ma bɔ zìlan, ma bɔ zaa gwe kɔn bào gbàamɛ. Ben Eli à là à bè: Bó bé à kè gwee, ma gbɛ? ¹⁷ Baarukpɛti pì wèàla à bè: Isarailinɔ bàà lè Filisitininɔne, ben Filisitininɔ ñ dɛdɛ paripari. N né gɔɔn plaaanɔ ɔfini kɔn Fineasio gaga dɔ. Wà Luda àkpɛti sɛmɛma dɔ. ¹⁸ Kè à Luda àkpɛti yā ò, Eli bò a kitan à lèe a kpɛgānda wɛtɛ bīlɛ sae, ben à waa è à gá, zaake à zi kù, bensɔ gbɛ kānamɛ. À dɔ Isarailinɔne aɛ ai wè baplaa.

¹⁹ Eli né Fineasi naõ nòsina, à kà né'ina. Kè à Luda àkpati sina baaru mà kòn a zã de ganao kòn a zã ganao, ben à kùe à né ì, zaake nòwãwãa fèea. ²⁰ Kè èe gbãsi lèe, gbè kè aõ à kùkùnanò bène: Nton tó vĩa n kùro, zaake n né ì gōgbè ũ. Mòde èe wènlaro, èe n yã daro. ²¹ Ben à tó kpà né pìne Ikabodu à bè: Isarailinò gakui kò è. Zaake wà Luda àkpati sìmma, bensõ à zã de kòn à zão gaga do. ²² À bè: Isarailinò gakui kò è, zaake wà Luda àkpati sìmma.

5

Luda àkpati kuuna Filisitininò kiia

¹ Kè Filisitininò Luda àkpati sì, aõ bòo Ebeneza aõ tào Asadodi. ² Ben aõ gèo n tãa Dagoni kpén aõ diè à sae. ³ Kè guu dò, Asadodideenò fèe ide'ide, ben aõ è Dagoni lèe tóte a puua Dii àkpati ae. Ben aõ Dagoni sè wà pèe a gbèn. ⁴ Kè guu dò do, aõ fèe ide'ide, ben aõ è Dagoni lèe tóte a puua do Dii àkpati ae. À mì kòn à òòòò wòkòre kaena kpèele tintia. À gbàn gò diena ado. ⁵ Beee yãnzì Dagoni gbàgbàrinò kòn gbè kè aõe gèe à kpén Asadodinò è kèse pèe à kpé kpèele tintiarozi ai kòn a gbàao.

⁶ Dii ò tò Asadodideenò à n ásarù kè à gbènè kàngu, Asadodi kòn a lakutunò pínghi. ⁷ Kè Asadodideenò è lè, aõ bè: Isarailinò tãa àkpati é e agò kúwao kè doro, zaake èe ò tówa kòn wa tãa Dagoninò pāsīpāsī. ⁸ Ben aõ gbènò zì aõ n kínano kàkõa n pínghi, ben aõ n lá wà bè: Dian wé ke nà kòn Isarailinò tãa àkpatioee? Ben aõ bè: Wà gáo Gata. Ben aõ gàao.

⁹ Kè aõ kào gwe, Dii ò tò wéte gwe deenò do, ben wéte pì lògo. Dii gagyãa kàngu, gbènè dànlà n pínghi né fète gbènsi. ¹⁰ Ben aõ gaa kòn Luda àkpati pìo Èkeronu. Kè aõe gèeo, wéte pì deenò wii lè wà bè: Wà gèwazi kòn Isarailinò tãa àkpatio le aõ wa dede wa boriiame. ¹¹ Ben aõ gbènò zì aõ n kínano kàkõa n pínghi aõ bènnè: À Isarailinò tãa àkpati sé à táo a gbèn, le àton wa dede wa boriiaro. Zaake gagaa tò wéte pì lògo, Luda ò tòmma gwe maamaa. ¹² Gbènè kà gbè kè aõe garoonon, ben wéte pì deenò wiii kà ludambe.

6

Èarana kòn àkpatio Isaraili bùsun

¹ Dii àkpati kú Filisitininò bùsun ai mò swèeplaa, ² ben aõ sa'orinò kòn màsokerinò kàkõa aõ n lá wà bè: Dian wé ke nà kòn Dii àkpatioee? À owe lán wé ke nà wà táo à gbèn. ³ Ben aõ wènlà wà bè: Tó ée taa kòn Isarailinò tãa àkpatio, àton táo koriro. À à gba pò a taari yãnzì, é kèkõa, é yã kè à tò èe ò goawaroo dõ. ⁴ Ben aõ n lá wà bè: Bón wé à gba wà táo wa taari yãnzii? Aõ wènlà wà bè: À vura pì lán gbènè bà mèn sòro kòn èenò do mèn sòro a kínano pari lén, zaake gyã dñnkò pì a le kòn a kínano a pínghi. ⁵ À a gbènèenò taka pì kòn èe kè aõe wa bùsu yakaanò, à Isarailinò tãa kpe dao. Ke eé ò gowa kòn wa tãano kòn wa bùsuo gwèe? ⁶ Bóyãnzin á yezi à swāgbāaa ke lán Igipitinò kòn Firi'aunao kè nàee? Kè à wée tàmma ai aõ Isarailinò gbàre aõ tà, à yã e daguroo? ⁷ Tia sa à gá à zùgoro dufu ke, à mó kòn zù nédande mèn plaaa kè wée gbóngo dànnè zikiroonò. À goro pì dómma, à n né kè aõ ténzinò kèrma à tányo n kara guu. ⁸ À Dii àkpati sé à da goro pì guu, à vura pò kè ée kpāsāa a taari yãnzinò ká batan à diè àkpati pì sae, à zùnò da zén aõ gáo ⁹ agò gwaa. Tó àkpati pì a bùsu zé sè èe gaa Besemesi kpa, èndè àmbe à kisia bíta pì zìwa. Tó èe zé sé gwe kpa sòro, wégò dõ kè àmbe à ò tòwaro, yã bé à sù le.

¹⁰ Ben aɔ kɛ lɛ, aɔ goro dɔ zù nédande mèn plaaanɔ aɔ n nɛnɔ kà kara guu, ¹¹ ben aɔ Dii àkpati dà goro pì guu kɔn bata kɛ vura ɛɛnɔ kɔn gbɛnɛ takanɔ kú à guuo. ¹² Ben zù pìnɔ zɛ sɛ súusu aɔ aɛ dɔ Bɛsɛmɛsi zéa, aɔɔe gaa aɔɔe ɔɔ dɔɔ, aɔɔe lɛ ɔplazi ke ɔzɛziro. Filisitininɔ kɔnanɔ tɛ n kɛɛ ai Bɛsɛmɛsi bùsu lézɛkiin.

¹³ Bɛsɛmɛsideenɔ e pówɛɛ kɛkɛɛ guzuren. Kɛ aɔ wɛɛ sɛ musu, aɔ àkpati pì è, ben aɔ pɔɔ kɛ nna kɔn à enao. ¹⁴⁻¹⁵ Kɛ goro pì kà Bɛsɛmɛsi gbɛ Yɔsua búgbɛa, ben à zɛ gbɛ gbɛntɛ ke saɛ gwe. Ben Levinɔ Dii àkpati pì bɔ kɔn bata kɛ vura pɔnɔ kú à guuo, aɔ kàɛ gbɛ gbɛntɛ pì. Ben Bɛsɛmɛsideenɔ goro pì lí zɛzɛkɔrɛ yàka ũ, aɔ sa'opɔ kɛ wɛ ká tén à tɛ kũ ò Diia kɔn zù pìnɔ. Zĩ beee aɔ sa'opɔ kɛ wɛ ká tén à tɛ kũn ò Diia kɔn sa'opɔ pāndenɔ. ¹⁶ Filisitininɔ kina gɔɔn ɔɔroonɔ yā pì è, ben aɔ ɛara wà tà Ɛkɛrɔnu zĩ beee zĩ. ¹⁷ Vura gbɛnɛ kɛ Filisitininɔ kpāsā Diine n taari yānzinɔn yɛ: Asadɔdi pɔ mèn do, Gaza pɔ mèn do, Asakɛlɔni pɔ mèn do, Gata pɔ mèn do, Ɛkɛrɔnu pɔ mèn do. ¹⁸ Vura ɛɛnɔ kuu dɔ Filisitini mɛɛwi pìnɔ pari lɛn, aɔ kina gɔɔn ɔɔroonɔ pɔ ũ. Aɔ mɛɛwi bĩdee pìnɔ baade kɔn a lakutunɔ. Gbɛ gbɛntɛ kɛ wà Dii àkpati diɛa Bɛsɛmɛsi gbɛ Yɔsua búgbɛa pìn sèeda ũ ai kɔn a gbāao. ¹⁹ Ben Dii Bɛsɛmɛside kenɔ dɛdɛ, kɛ aɔ a àkpati guu gwà yānzi. À n dɛdɛ gɔɔn baaagɔ akurimɛ, ben wà sósobi ɔɔ dɔ, kɛ Dii kaatɛ bíta kpānzi yānzi. ²⁰ Ben Bɛsɛmɛsideenɔ bè: Dé bé eé fɔ à zɛ Dii Luda kɛ kú adona pì aɛɛ? Wɛ àkpati pì kpāsā dɛnɔ kiia saa? ²¹ Ben aɔ gbɛnɔ zĩ Kiriayarimudeenɔ aɔ bè: Filisitininɔ sù kɔn Dii àkpatio. À mó à sé à táo a kiia.

7

Samuɛli dɔna Isarailinɔnɛ aɛ

¹ Ben Kiriayarimudeenɔ mɔ wà Dii àkpati pì sɛ aɔ tào Abinadabu bɛ sɛsɛ musu. Ben aɔ à né Ɛlɛaza diɛ à dākpari ũ. ² Àkpati pì kú Kiriayarimu à gɛ kɛ, à kɛ gwe wɛ baro.

Isarailinɔ e wii pɛɛ Diizi n pिंगi, aɔɔe à kii wɛtɛɛ. ³ Ben Samuɛli bè Isarailinɔnɛ n pिंगi: Tó a aɛ dɔ Diia kɔn nɔsɛo do, à bori zɛtɔnɔ tāanɔ kɔn Asatorɛnɔ bɔɛ a tɛ, à a zĩnda kpá Diia àgɔ dɔɔzi ado, eé a bɔ Filisitininɔ ɔzĩ. ⁴ Ben Isarailinɔ Baalinɔ kɔn Asatorɛnɔ bɔɛ n tɛ, aɔɔe dɔɔ Diizi ado.

⁵ Ben Samuɛli bè: a Isarailinɔ à kɔ kakɔa Mizipa a pिंगi, mé agbaa kpáare Diine. ⁶ Kɛ aɔ kɔ kakɔa gwe, ben aɔ í tò aɔ kwɛɛ Dii aɛ. Zĩ beeean aɔ lé yì aɔ bè: Wa durun kɛ Diine. Ben Samuɛli yā gɔgɔ Isarailinɔnɛ Mizipa gwe.

⁷ Kɛ Filisitininɔ mà Isarailinɔ kɔ kakɔa Mizipa, ben aɔ kɔnanɔ gàa lɛɛmɛma. Kɛ Isarailinɔ mà, vĩa n kũ, ⁸ ben aɔ bè Samuɛline: N̄tongɔ yĩtɛnaro! N̄ wii pé Dii wa Ludazi lɛ à wa sí Filisitininɔa. ⁹ Ben Samuɛli sãnɛ yɔmiri sɛ à sa'opɔ kɛ wɛ ká tén à tɛ kũ ò Diia, ben à wii pèzi Isarailinɔnɛ. Ben Dii sio. ¹⁰ Kɛ Samuɛli e saa pì oo, Filisitininɔ e mɔɔ Isarailinɔa kɔn zĩo. Zĩ beeean Dii tò la gbāaa pàta Filisitininɔa. Aɔ bídi kɛ wà lɛkɔa, ben Isarailinɔ n ásarɔ kɛ. ¹¹ Kɛ Isarailinɔ bɔɛ Mizipa aɔ pè Filisitininɔa, aɔ n dɛdɛ aɔ n kpá ai Bɛtɛka. ¹² Ben Samuɛli gbɛ pɛɛ Mizipa kɔn Senio dagura à tó kpànɛ Ɛbɛnɛza, zaake à bè: Dii bé à wa ɪan ká ai wa kao kɛ.

¹³ Lɛn aɔ Filisitininɔ fù lɛ, ben aɔɔe fɔ wà ɛara wà mɔnzi zĩo n bùsun dɔro. Dii ɔ gbāaa mɔ Filisitininɔnɛ ai Samuɛli kuuna gurɔ zakan. ¹⁴ Wɛtɛ kɛ Filisitininɔ sɛ Isarailinɔa yāanɔ ɛara à gɔ n pɔ ũ zaa Ɛkɛrɔnu ai à gàa pé Gataa. Isarailinɔ wɛtɛ pìnɔ kɔn n bùsunɔ sɛ Filisitininɔa pिंगi. Isarailinɔ kɔn Amɔrinɔ sɔɔ kú kɔo yāketɛ sai.

¹⁵ Samuɛli né Isarailinɔ dɔn'aɛdeemɛ ai a kuuna gurɔ zakan. ¹⁶ Wɛ kɔn wɛɔ ɛgɔ gaa Bɛtɛli kɔn Giligalao kɔn Mizipao, è yā gɔgɔ Isarailinɔnɛ wɛtɛ pìnɔ guu.

¹⁷ Ben è ɛara à tá Rama, zaake à bɛɛn gwe. È yā gōgō Isarailinɔnɛ gwe dɔ. Gwen à Dii gbāgbākii bòn.

8

Isarailinɔ kína gbekana

¹ Kè Samuɛli zi kù, à a nénɔ diɛ Isarailinɔnɛ dɔn'aɛdeenɔ ũ. ² À négōgbē káaku tón Yoeli, à plaadeɛ Abia. Aɔmbe aɔè yā gōgṓnɛ Bɛɛba. ³ Mɔde à né pìnɔ e té à tuubaziro. ɔyā n swè blè, aɔè ɔdɔnkpɛɛgbaa sí, aɔè yā gōgō a zéaro. ⁴ Ben Isaraili gbɛnsinɔ kō kākōa, aɔ gāa wà Samuɛli lè Rama ⁵ aɔ bè: N̄ gwa, n zi kù, ben n nénɔ té n tuubaziro. N̄ kína diɛwe sa lɛ àgō dɛ wa dɔn'aɛdee ũ, lán bori pínɡi a pó vī nà. ⁶ Kè aɔ bè à kíkánɛ àgō dɛ n̄ dɔn'aɛdee ũ, yā pì e kɛ Samuɛlinero, ben à wéɛ kè Diia. ⁷ Ben Dii bè Samuɛlinɛ: N̄ gbē pìnɔ yā ma, zaake mbe aɔ gínziro. Mámbe aɔ gímazi lɛ m̀aton kíkí bleńnero yānzí. ⁸ Lán aɔɛ kɛɛ nà zaa gurɔ kè ma n̄ bɔɛ Igipiti ai gbàa, aɔ pā kpàmazi aɔ d̀ t̄aanɔzi, lɛn aɔɛ kɛɛnne lɛ dɔ. ⁹ N̄ n̄ yā ma sa, n̄ lɛ daríma n̄ tó aɔgō d̄ lán gbē kè eé kíkí bleńne yānɔ égō dɛ nà.

¹⁰ Ben Samuɛli Dii yā pì t̄kè gbē kè aɔɛ kína gbekaaanɔnɛ pínɡi ¹¹ à bè: Lán gbē kè eé kíkí bleare yānɔ égō dɛ n̄ n̄ yè. Eé a négōgbēnɔ sí à n̄ diɛ a s̄gorodeenɔ k̄n a s̄deenɔ ũmɛ. Aɔégō t̄aa oo à s̄goro aɛ k̄n b̄ao. ¹² Eé n̄ diɛ ḡɔn w̄aa s̄ɔs̄ɔro ke ḡɔn baplaa akurikurinɔ gbɛnsinɔ ũ. Aɔégō à bú wiine, aɔégō à pónɔ kɛkɛɛnɛ, aɔégō à z̄ikabɔnɔ piine k̄n à s̄goro pónɔ. ¹³ Eé a nénɔgbēnɔ sí à n̄ diɛ n̄s̄igūnnakerinɔ k̄n p̄blekerinɔ k̄n bur̄dikerinɔ ũ. ¹⁴ Eé a buraanɔ k̄n a geepi búɔn k̄n a kùkpɛ maaanɔ síawa à kpá a ìbanɔa. ¹⁵ Eé a blɛwɛ k̄n a geepi bɛenɔ lɛo kuridee síawa à kpá a begwarinɔ k̄n a ìbanɔa. ¹⁶ Eé a z̄ògōgbēnɔ k̄n n̄gbēnɔ sí k̄n a zù maaanɔ k̄n a zaakinɔ àgō a z̄inda z̄i kɛɛo. ¹⁷ Eé a pókādeenɔ lɛo kuridee síawa, apinɔ é gō à z̄onɔ ũ. ¹⁸ Gurɔ beeeɛ sa é wii pé Diizi gbē kè á sè a kína ũu pì yānzí, mɔde eé weala gurɔ beeeɛ d̄ro.

¹⁹ Ben aɔ gí Samuɛli yā mazi aɔ bè: Auo! Wá yezi w̄agō kína v̄imɛ, ²⁰ wégō dɛ lán bori kpaaanɔ bà se. Wa kína bé eégae yā gōgōwe, àmbe eégae d̄owe aɛ z̄i guu. ²¹ Kè Samuɛli n̄ yā mà pínɡi, à gāa à gb̄a Diinɛ. ²² Ben Dii bènɛ: N̄ n̄ yā ma, n̄ kína kánɛ. Ben Samuɛli bè Isaraili pìnɔnɛ: A baade tá a wéɛ.

9

Samuɛli k̄'ena k̄n Soluo

¹ Bɛyāmi bori kee kuu, à tón Kisi. Auzikideemɛ. Bɛyāmi borii bé à Afia ì, Afia Bekora ì, Bekora Zero ì, Zero Abieli ì, ben Abieli Kisi pì ì. ² À négōgbē vī, à tón Solu. Gōkparɛ maaamɛ. À maa s̄aa kú Isarailinɔ t̄ero, aɔ gbēke gbàa e vī à ḡanlaro.

³ Kè Kisi pì zaakinɔ s̄às̄a, ben à bè a né pìnɛ: N̄ fɛɛ n̄ z̄ikerinɔ m̄en doo sé à gá zaaki pìnɔ wɛɛ. ⁴ Ben aɔ ɛflaimu bùsu gus̄is̄idee p̄ara k̄n Salisa bùsuo, aɔɛ n̄ ero. Ben aɔ Salimu bùsu p̄ara, mɔde aɔ kú gwero. Ben aɔ Bɛyāmi bùsu p̄ara, aɔɛ zaaki pìnɔ ero. ⁵ Kè aɔ kà Zufu bùsun, Solu bè z̄ikeri kè aɔ té l̄edoo pìnɛ: N̄ mó wà ɛara. Tó wéɛ t̄aro, ma maree é bídi kɛ wa yāzi, eé zaakinɔ yā da d̄ro. ⁶ Ben à wèàla: N̄ ma! Luda gbēkee kú wéɛ kè guu. À bèɛ vī, yā kè à ò bé è kɛ. Wà gá gwe. Ke eé zé kè wé sé wà wa zaaki pìnɔ eo owe gwɛɛ. ⁷ Ben Solu wèàla à bè: Tó wéɛ gaa, bón wé gáonɛ? P̄ble kee e gō wa b̀k̄n d̄ro. Wá p̄oke vī wà Luda gbē pì gbaro. Ke bón wá v̄i? ⁸ Ben z̄ikeri pì ɛara à bè Solunɛ: N̄ gwa! Má ɔ vī f̄éte kè. Mé à gba, eé wa da zé kè dɛ wà s̄éa. ⁹ Isarailinɔ bùsun yā, tó gbē e gaa yā gbeka Ludaa è be: N̄ mó wà gá wéɛgupu'eri kiia. Zaake gbē kè wè s̄isi

gbàa annabi ũ, àmbe wè sísí yā wéegupu'eri ũ. ¹⁰ Ben Solu bè a zīkerine: N yā maaa ò. Wà gá. Ben aōe gaa wéte kè Luda gbē pì kún-a.

¹¹ Kè aōe wéte pì sīsī kūu, aō dākōre kōn nōkpareno, aōe gaa í tó. Ben aō n lá wà bè: Wéegupu'eri kú beó? ¹² Aō wénla wà bè: Eè, à kú ae gwe. À ke kpakpaa. Gbàan à sù, zaake wà yezi wà saa o gbāgbākiiame. ¹³ Tó a gē wéten, é à e ai àgō gá pó ble gbāgbākii pì. Zaake weé pó ble gīaro, à gō ai à mó, àpi bé eé aubarika da sa'opobleen gīa, gbasa gbē kè wà n sísino pó ble. Àgō wāa, zaake à eguro zakan yè.

¹⁴ Kè aō gē wéte pì guu, ben aō dākōre kōn Samuelio gō, à bō èe gaa gbāgbākii pì. ¹⁵ Ai Solu gō gá mó, Dii gīake à yā kè dà Samueline a swāla à bè: ¹⁶ Zia mōndaa'i mé Beyāmi bùsu gbē zīmma. N nōsi kúa n à diē ma gbē Isarailino dōn'aedee ũ. Eé ma gbē pino bō Filisitinino zī. Ma a gbē pino wiii mà, ben ma n wēnda gwà.

¹⁷ Kè Samueli Solu è, Dii bène: Gbē kè ma à yā ònne pìn gwe. Àmbe eé kí ble ma gbēno. ¹⁸ Ben Solu sō Samuelizi wéte bīile a à là à bè: Wéegupu'eri beé kú mame? N dōame. ¹⁹ Ben Samueli wēla à bè: Mámbe adee pì ũ. N dōme ae wà gá gbāgbākii, né pó blemao gbāa. Zia kōngō mé n nōseguuyā onne pīngi, gbasa mà n gbarē. ²⁰ Nton n zaaki kè sāsā zaa guro aagōno damu kero, zaake wà n é. Dén Isarailino yezi n pīngi, tó èe ke mpi kōn n de bedeen baasiro? ²¹ Ben Solu bè: Beyāmi boriin ma ũroo? Ma borii bé à néngo de Isaraili boriinla n pīngi, ben ma daneno bé wà kēsānānzi Beyāmi boriino té. Bóyānzi né yā beee taka oomezi?

²² Ben Samueli Solu kōn a zīkerio sè à gēnyo poblekpen, à vēeki maaa kpàmma gbē kè wà n sísino té. Gbē pino kà gōn baaakuri taka bà. ²³ Ben Samueli bè poblekerine: N nōbō kè má kpàmma ma bè n à diēkii keé pì sé n mó. ²⁴ Ben poblekeri pì mò kōn nōbō gbá pìo à diē Solu ae. Ben Samueli bè: Pó kè wà dienneen yè. N só, zaake wà dienne ai mōndaa'i kōn gbē kè ma n sísino. Ben Solu pó blē kōn Samuelio zī beee.

²⁵ Kè aō pita gbāgbākii pì, aō gē wéte guu, ben Samueli gāa à yā ò kōn Soluo a kpé musu. ²⁶ Ben aō i gwe. Kè guu yezi à dō, ben Samueli lé zù Soluzi kpé musu gwe à bè: N fēe, mà gá zenne. Kè Solu fēe, àpi kōn Samuelio aō bō bàazi n plaa. ²⁷ Kè aō kà wéte kpēe, ben Samueli bè Solune: N o n zīkerine àgō gaa, mpi n ze gīa le mà yā kè Dii ò onne.

10

Samueli nōsikuna Solu mìa

¹ Ben Samueli nōsi tūu sè à nōsi kù Solune a mìa, ben à lé pèa à bè: Dii bé à n diē dōn'aedee ũ a gbē Isarailino. Né kí ble Dii gbēno n n bō n ibee kè aō ligānzino zī. Sēda kè eé tó n dō kè Dii bé à n diē a gbēno dōn'aedee ũun yè. ² Tó wa kēkōa kè tia, né da gōn plaaanle Zeleza, Raseli mira sae, Beyāmi bùsu lézekiia. Aōé benne: Wà zaaki kè n gaa weteeno è. Aō yā n de kūna gbāa dōro, n yā kāhānn èe keé sa, èe bee dian é ke a né yā musu nà? ³ Bōna gwe, tó n gaa ae, tó n ka gbí lí beee kiia zaa Tabo, gōn aagō é danle gwe dō, aōe gaa Luda gbāgbā zaa Beteli. Aō gbē doo blēno kūna mēn aagō, aō gbē doo buredi kūna mēn aagō, ben aō gbē doo geepiwē kūna tūu dō. ⁴ Aōé n aafia gbeka, aōé buredi mēn plaa kpàmma, né sí. ⁵ Bee gbera tó n ka Luda sīsī kè kú Gibea, guu kè Filisitinino gudākpakii kún, tó n ka kī kōn wéte pìo, né kpākōa kōn annabinō aō tétékōzi, aōe pitaa gbāgbākii. Wēe dōnne ae kōn kuntiginō

kɔ̃n gǎgǎnɔ̃ kɔ̃n kurenɔ̃ kɔ̃n mɔ̃rɔ̃nɔ̃, aɔ̃ɔe annabikɛyǎ oo. ⁶ Dii Nini é summa, né annabikɛyǎ ońyo, né li gbě dufu ũ. ⁷ Tó sèeda beeenɔ̃ kè lɛ, ñ yǎ kè n à kɛna zé è kɛ, zaake Ludaa kúnyo. ⁸ Ñ dɔ̃mɛ aɛ gana Giligala, mé n le gwe, mé sa'opo kè wè ká tén à té kũ o kɔ̃n kɛnnakɔ̃o sa'opo. Ñ ma dǎ gwe ai gurɔ̃ swɛɛplaa, mé mó mà n le gwe, mé yǎ kè né kɛɛ onne.

⁹ Kè Solu kpɛɛ li Samuelinɛ, èe taa, Luda à nɔ̃sɛ liɛnɛ, ben sèeda pínɔ̃ kè zĩ beee zĩ pínɡi. ¹⁰ Kè aɔ̃ kà Gibɛa, annabinɔ̃ dààlɛ aɔ̃ tétɛkɔ̃zi, ben Luda Nini sùà, èe annabikɛyǎ oońyo. ¹¹ Kè gbě kè aɔ̃ à dɔ̃ɔ̃nɔ̃ à è, èe annabikɛyǎ oo kɔ̃n annabinɔ̃, aɔ̃ kɔ̃ lala wà bè: Bó bé à Kisi né lèee? Solu kú annabinɔ̃ tɛmɛ see? ¹² Ben Gibɛa gběke yǎ wɛńla à bè: Gbě kpaaanɔ̃ denɔ̃n déno ũ sɔ̃ɔ̃? Ben à gɔ̃ pena pó ũ wè be: Solu kú annabinɔ̃ tɛmɛ see? ¹³ Kè Solu annabikɛyǎ ò à yǎa, ben à gàa gbǎgbákii pía.

¹⁴ Kè Solu tà bɛ kɔ̃n a zĩkerio, à desɛ ń lá à bè: A gaa máme? Solu wèàla à bè: Wa gaa zaakinɔ̃ wɛtɛmɛ. Kè wée ń ero, ben wa gaa Samueli kiia. ¹⁵ Ben Solu desɛ bènɛ: Yǎ kè Samueli òaree tɔ̃kɛmɛ. ¹⁶ Ben Solu bè: À bèwe wà zaaki pínɔ̃ è. Mɔ̃de èe kpata yǎ kè Samueli ònɛ tɔ̃kɛnɛro.

Samueli bɔ̃na kɔ̃n Solu kíblena yǎo gupuraa

¹⁷ Ben Samueli Isarailinɔ̃ kàkɔ̃a Dii aɛ Mizipa. ¹⁸ À bèńnɛ: Dii a Luda bè, a a bɔ̃ɛ Igipiti, a a si Igipitinɔ̃ kɔ̃n borii kè aɔ̃ ɔ̃ tɔ̃awaanɔ̃ ɔ̃zĩ ń pínɡi. ¹⁹ Luda a bɔ̃ a yǎ ɔ̃ammanɔ̃ kɔ̃n a nawɛakenanɔ̃ guu pínɡi, ben a gizi gbǎa, a bènɛ à kí káare kpatan. Tò, à mó à zɛ Dii aɛ sa bori kɔ̃n boriio, ualɛ kɔ̃n ualɛo. ²⁰ Kè Samueli mò kɔ̃n Isaraili boriinɔ̃ ń pínɡi, ben Bɛyǎmi boriinɔ̃ kàbankpɛ blè. ²¹ Ben à mò kɔ̃n Bɛyǎmi boriinɔ̃ ualɛ kɔ̃n ualɛo. Ben Matari ua kàbankpɛ blè. Uadee pínɔ̃ té Kisi né Solu bé à blè. Kè wà à wɛtɛ, wèe à ero. ²² Ben wà ɛara wà Dii là dɔ̃ wà bè: Gɔ̃gbě pì mò kè kòó? Ben Dii bè: À utena asoonɔ̃ dagura. ²³ Ben wà bàà lè wà gàa wà à bɔ̃ wà sùo ń té. Kè à zè ń té, aɔ̃ pínɡi gbǎa zè à gǎ lén. ²⁴ Ben Samueli bèńnɛ ń pínɡi: A gbě kè Dii sè ès? Gběkee kuu lán à bà a tɛro. Ben baade pínɡi wii lè wà bè: Luda wa kína dɔ̃ kɔ̃n aafiao! ²⁵ Ben Samueli kíblena zé bòkɔ̃tɛńnɛ, ben à kè takadan à diɛ Dii kpén. Ben à ń gbáɛ, baade tà a bɛ. ²⁶ Solu sɔ̃ tà a bɛ zaa Gibɛa. Gɔ̃ wórɔ̃ngɔ̃dee kè Luda zĩ kè ń swè guunɔ̃ tɛzi. ²⁷ Ben gbě pǎ kenɔ̃ bè: Gbě beee bé eé wa mì sí? Ben aɔ̃ kya kàn, aɔ̃ɔe mónɛ kɔ̃n pòkeoro, mɔ̃de Solu a yĩtɛ o.

11

Solu zĩblena Amɔ̃ninɔ̃a

¹ Amɔ̃ni bori Naasa mò kɔ̃n a zĩkpɛɛnɔ̃, aɔ̃ bùra kàɛ Yabesi Giliada saɛ, ben Yabesideenɔ̃ bè Naasanɛ: Ñ lɛdole kɛwao, wé mì siennɛ. ² Ben Naasa bèńnɛ: Tó ma a baade wée ɔ̃plakpapɔ̃ bòbɔ̃, ben wí Isarailinɔ̃ kũ ń pínɡi, mé gbasa mà lɛdole kɛao. ³ Ben Yabesi gběnsinɔ̃ bènɛ: Ñ wa gba gurɔ̃ swɛɛplaaa lɛ wà gběno zĩ Isarailinɔ̃ bùsu guu pínɡi. Tó gběkee kuu à wa mì síro, wé wa zĩnda kpámma.

⁴ Kè zĩri pínɔ̃ kà Solu bɛ zaa Gibɛa, aɔ̃ yǎ pì òńnɛ, ben wà sósobi ɔ̃o dɔ̃. ⁵ Gurɔ̃ beee Solu e suu kɔ̃n buraaɔ̃, à té a zùnɔ̃zi, ben à bè: Bó yǎ bé à mò, ben wèe ɔ̃o dɔ̃ɔ̃? Ben wà Yabesidee pínɔ̃ yǎ tɔ̃kɛnɛ. ⁶ Kè Solu yǎ pì mà, Luda Nini sùà, ben à pɔ̃ fɛ maamaa. ⁷ À zù sè mèn plaa à dè à zòzòkɔ̃rɛ, ben à gběno zĩ Isarailinɔ̃ bùsu guu pínɡi aɔ̃ bè: Lɛn wé kɛ gbě kè e té Soluzi kɔ̃n Samuelioroo zùnɔ̃nɛ lɛ. Ben vĩa ń kũ Dii yǎ musu, aɔ̃ bɔ̃ wà tɛńzi lɛdo ń pínɡi. ⁸ Solu ń náro zaa Bezeki. Isarailinɔ̃ kà gɔ̃ɔ̃n bɔ̃rɔ̃ wàa do kpé basɔ̃ro. Yudanɔ̃ kú ń té gɔ̃ɔ̃n bɔ̃rɔ̃ baaakuri.

⁹ Ben wà bè zìri kè aǝ mǝ pìnǝnǝ: À gá à o a gbēnǝnǝ, zia ai ɔfǎntē gǝ gá gbǎ, wé n mǝ sí. Kè zìrinǝ tǎ, aǝ yǎ pǝ baaru kpà Yabesideenǝnǝ, ben aǝ pǝw kè nna.

¹⁰ Aǝ bè Amǝninǝnǝ: Wé wa zǝnda kpáawa zia, é a pǝyeziyǎ kewa.

¹¹ Solu a gbēnǝ kpàatete gǎli aagǝ. Gudǝnaon aǝ sì Amǝninǝn n bǝran aǝ n dede ai ɔfǎntē gǎa à fǝeo. Ben gbē kè aǝ gǝnǝ fǎakǝa doodo.

¹² Ben wà bè Samuēlinǝ: Dénǝ bé wà bè Solu é kí bleweroo? À bǝényo wà n dede. ¹³ Ben Solu bè: Weé gbēke de gbǎaro, zaake Dii Isarailinǝ mǝ sì gbǎame.

¹⁴ Ben Samuēli bè gbēnǝnǝ: À mó wà gá Giligala wà ɛara wà Solu kpà kpatan gwe dǝ. ¹⁵ Ben aǝ gǎa Giligala n pǝngi, aǝ ɛara wà Solu kpà kpatan Dii ae gwe dǝ, aǝ kennakǝo saa ò Diia, ben Solu kǝn Isarailinǝ pǝnnaa kè gwe n pǝngi maamaa.

12

Samuēli ɔgbarena kpatazi

¹ Samuēli bè Isarailinǝnǝ n pǝngi: Ma yǎ kè á òmǝe mà pǝngi, ma kí kàare kpatan. ² Àpi bé eé dǝare ae sa. Mapi sǝ ma zi kǝ, ma mǝkǎ pura kǝ ben ma nénǝw kúao. Ma dǝare ae zaa ma gǝkparekǝgurǝ ai kǝn a gbǎao. ³ Ma e kè! À kǝ ma sèedadeenǝ ũ Dii kǝn kí kè à kpǎo ae. Ma zǝ ke zaaki sì a gbēkeaǝ? Ma a gbēke blǝs? Ma wé tǎ a gbēkeaǝ? Ma ɔdǝnkpǝegbaa sì a gbēkea ai à ma wé tǎtǎs? Tó má kè lǝ, mé à fǝa bonǝ. ⁴ Ben aǝ wèla wà bè: Né e wa blero, né e wé tǎwaro, né e pǝke sí wa gbēkearo. ⁵ Samuēli bènnǝ dǝ: Dii kǝn kí kè à kǎon a sèedadeenǝ ũ gbǎa, kè ée taari emaro. Aǝ bè: Dii bé wa sèedadee ũ. ⁶ Ben Samuēli bènnǝ: Dii bé à Musa kǝn Arunao diǝ, ben aǝ bǝ kǝn a dezinǝw Igipiti. ⁷ À ze tǝe Dii ae, mé yǎ maaa kè à kèare kǝn a dezinǝw tǝkǝare. ⁸ Yakubunǝ gana Igipiti gbǝra a dezinǝw wii pǝ Diizi, ben à Musa kǝn Arunao diǝ, aǝ n bǝe Igipiti, ben aǝ n kǎe bǝsu kǝkiin. ⁹ Kè Dii n Luda yǎ sǎngu yǎnzi, ben à n kpà Azo zǝkpǝenǝ gbēnsi Siseraa kǝn Filisitininǝ kǝn Mǝabunǝw kǝo, aǝw zǝ kǎaǝnyo. ¹⁰ Ben aǝ wii pǝ Diizi wà bè: Wa durun kè wa pǎ kpǎnzi wa dǝ Baalinǝw kǝn Asatorennǝ. N wa bǝ wa ibǝenǝ ɔzǝ sa, wégǝ dǝnnzi. ¹¹ Ben Dii Gidion diǝ kǝn Barakio kǝn Yefetao kǝn Samuēlio aǝ a bǝ a ibǝe pǝnǝ ɔzǝ baama pǝngi, ben a gǝ kǎena aafia.

¹² Kè á è Amǝni kí Naasa e mǝw lǝeawa, baa kè Dii a Ludan a kǝna ũ, a bèmǝ: Lǝnlo! Kín á yezi! ¹³ Tia la kǝna kè á gbǝka á sèn yè, àe kè Dii à diǝare. ¹⁴ Tó á Dii vǝa vǝ ben ée dǝwzi, tó ée à yǎ maa ben ée bǝ à yǎ kpǝero, tó apinǝ kǝn gbē kè èe kí bleareeo té Dii a Ludazi, égǝ aafia. ¹⁵ Tó ée Dii yǎ ma sǝro, ben a bǝ à yǎ kpǝe, eé ɔ tǝawame lán à kè a dezinǝnǝ nǎ. ¹⁶ À ze à yǎ bíta kè Dii é kǝaree e. ¹⁷ Ésekǝgurǝw wá kún kèroo? Mé Dii sísi, eé tó lou vǝ à ma, égǝ dǝ kè a kǝna gbekana kè Diinǝ zaa maamaa.

¹⁸ Ben Samuēli Dii sísi, ben Dii tò lou vǝ à mà zǝ beee. Ben baade pǝngi vǝa kè Diinǝ kǝn Samuēlio maamaa. ¹⁹ Ben aǝ bènnǝ: N wé kǝwe Dii n Ludaa lǝ wapinǝ n zǝblerinǝw tón gagarǝ. Wa yǎ zaaa kǎ wa durunnǝla, kè wa kǝna gbǝka.

²⁰ Samuēli bènnǝ: Àton tó vǝa a kǝro. A yǎ zaaa pǝ kè pǝngime, mǝde àton kǝ Diiaro. Àgǝ dǝwzi kǝn nǝseo dǝ. ²¹ Àton kǝa à té pǝ ginanǝwziro. Aǝw àre vǝro, aǝé fǝ wà gbē bǝro, zaake pǝ pǎanǝme. ²² Dii é a gbēnǝ zǝnnaro a zǝnda tó bíta yǎnzi, zaake à kènnǝ à a kǝ a gbēnǝ ũ. ²³ Mapi sǝ, Dii tón tó mà durun kǝare mà aduakǝnaare tóro. Mé zé maaa kè de à sé ɔdǝare. ²⁴ À vǝa kǝ Diinǝ, àgǝ dǝwzi kǝn náanǝw kǝn nǝseo dǝ. À laasuu lǝ yǎ bíta kè à kèareenǝa. ²⁵ Tó a gi a tǝ à zaaazi, apinǝ kǝn a kǝnao, weé a kaate a pǝngi.

13

Samueli kpákēna Soluzi

¹ Kè Solu kí blè Isarailinɔ wè plaa, ² à n zìkarinɔ sè gɔɔn bɔɔ aagɔ. Gɔɔn bɔɔ plaaa kúo Mikimasa kɔn Beteli gusísídee. Gɔɔn bɔɔ doo kú kɔn à né Yonatāo Gibea, Beyāmi búsun. Ben à gbě kpaaanɔ gbàre, baade tà a bɛ.

³ Yonatā lèe Filisitini gudākpakii kè kú Gebaa, ben Filisitininɔ à baaru mà. Ben Solu zì kuu pè Isarailinɔ búsú gu pínɡia à bè Eberunɔ ma! ⁴ Ben Isarailinɔ mà n pínɡi wà bè, Solu lèe Filisitini gudākpakii, ben Filisitininɔ Isarailinɔ kyākyāma bò. Ben wà Isarailinɔ sìsi, aɔ mò wà nà Solua Giligala. ⁵ Ben Filisitininɔ kɔ kàkɔa aɔ zì ká kɔn Isarailinɔ. Aɔ sɔgoronɔ kà bɔɔ baaakuri, aɔ sɔgorodeenɔ kà bɔɔ swɛɛdo, ben aɔ kèsɛdeenɔ pari lán ísiale búsú'áatɛ bà. Ben aɔ fɛe wà gàa wà bùra kàe Mikimasa, Betavɛ ɔfántɛbɔe kpa. ⁶ Kè Isarailinɔ è wà kú nawɛa guu wèe naakɔrɛmɛma, ben aɔ ùte gbɛwɛenɔ guu kɔn dàkonɔ kɔn gbè sòtonɔ kɔn kokotɛwɛenɔ kɔn lɔgonɔ. ⁷ Aɔ gbɛkenɔ toke lè wà bikù Yodaa ai Gada búsun kɔn Giliada búsuo. Solu kpé kú Giligala, vĩa e gbě kè aɔ kúonɔ kúu maamaa.

⁸ À Samueli dà gurɔ swɛɛplaa lán à dienne nà. Kè èe móro, ben à gbɛnɔ e fāakɔa. ⁹ Ben Solu bè: À móme kɔn sa'opɔ kè wè ká tén à té kúo kɔn sáabukpa sa'opɔnɔ. Ben à sa'opɔ kè wè ká tén à té kú pì ò. ¹⁰ Kè à yàa, Samueli e kaa, ben Solu pì gàa à dààlɛ à gbāake kpàzi. ¹¹ Ben Samueli bène: Bó yān n kè gwee? Solu wèàla à bè: Kè má è ma gbɛnɔ e fāakɔa, bensɔ née mó gurɔ kè n diɛaro yānzime. Filisitininɔ e kɔ kaakɔa Mikimasa, ¹² ben ma bè, aɔton léema Giligala kè ai mà Dii gbeka. Ben ma saa pì ò tiasi. ¹³ Ben Samueli bène: N faasaiyā kè! N yā kè Dii n Ludaa dienne kúnaro. Tó n kúna yāme, le Dii é tó n boriinɔ gɔ kpata blee Isarailinɔ gurɔ pínɡi. ¹⁴ Tia la né gí ke kpatanlo. Lán n yā kè Dii dienne kúnaro nà, à gĩake à gbě kè à pɔɔ kènɛ wète, à à diɛ a gbɛnɔ dɔn'aedee ũ. ¹⁵ Ben Samueli fɛe Giligala à gàa Gibea, Beyāmi búsun. Ben Solu a zìkari kè aɔ kúonɔ nàro, aɔ kà gɔɔn wàa aagɔ taka bà.

¹⁶ Solu kɔn a né Yonatāo kɔn a zìkari kè aɔ kúnýonɔ kú Gibea, Filisitininɔ sɔ bùra kàe Mikimasa. ¹⁷ Zìkari gālì aagɔonɔ bɛ Filisitininɔ bùran aɔ gàa lèe Isarailinɔa. Gālì doo gàa ɔfla kpa Suali búsun, ¹⁸ gālì doo gàa Betoroni kpa, ben à aagɔdee gàa Isarailinɔ búsú lén, sìsì kè aɛdɔna kperanɔ guzurea kɔn gbáao.

¹⁹ Sia kú Isarailinɔ búsunlo, zaake Filisitininɔ bè, Eberunɔ tón fɛɛda ke sári piro. ²⁰ Filisitininɔ kiian Isarailinɔ è gá swaaronɔ kɔn zùswaaronɔ kɔn kpásanɔ kɔn kontonɔ lé kɛken pínɡi. ²¹ Swaaro kɔn zùswaaro lékɛkena kà kondogi ɔɔ plaplaa, sakanɔ kɔn kpásanɔ sɔ kondogi ɔɔ doodo. ²² À yā bé à tò zì pì káguro Solu kɔn Yonatāo zìkarinɔ fɛɛda ke sári kúnaro, sé Solu kɔn Yonatāo baasiro.

²³ Filisitini gudākparinɔ gàa Mikimasa gbèkotoon.

14

Yonatā zìblena Filisitininɔa

¹ Zìkea Solu né Yonatā bè gɔkpare kè à a zìkaponɔ kúnane: N mó wà gá Filisitini gudākii kpa kaa. Èe o a denɛ sɔro. ² Solu kú biisio lí gbáru zaa Migirɔnu, Gibea sae kɔn zìkpɛenɔ gɔɔn wàa aagɔ. ³ Sa'ori Ahia kú n té, à a dansiki dana. Ikabodu vɛi Aitubu néme. Aitubu pì né Fineasi néme, Eli kè de Luda gbàgbàri ũ zaa Silo diome. Aɔ gběkee dɔ Yonatā gàa gukearo.

⁴ Gbèkotoo kè Yonatā yezi à gɛn à Filisitini gudākparinɔ le, gbè sòntenɔ pɛɛpɛenan ɔplazi kɔn ɔzezio. A doo tón Bozezi, a doo sɔ Sɛnɛ. ⁵ A doo kú gu'igbāroon Mikimasa kpa, a doo sɔ sɔɔmetɛ Geba kpa. ⁶ Ben Yonatā bè

gɔ̃kpaɾɛ pìnɛ: Ñ mɔ wà gá gɛfɔ̃de gudākpari pìnɔ kiia. Ke Dii é wa ïan ká gwɛɛ? Zaake pókɛ é fɔ̃ à kpá Diinɛ à gí wà mì síziro, baa tó wá pari kesɔ̃ wá pariɾo. ⁷ Ben à zìkapɔ̃ɔ̃sɛri pì bènɛ: Lán à n pɔ̃ɔ̃ gbà nà pínɡi dé, ñ kɛ. Lán ñ sè nà, má kúnyo kɔ̃n nòsɛo domɛ. ⁸ Ben Yonatá bè: Tò, wà gáñzi wà wa zĩnda ɔ̃ɔ̃ańɛ. ⁹ Tó aɔ̃ bèwɛ wà zɛ wà ñ dāme, wé zɛ wa gbèn, wé gáñzi dɔ̃ro. ¹⁰ Tó aɔ̃ bè wà mómɛ sɔ̃, wé gáñzi, zaake beee bé eégɔ̃ dɛ sèeda ũ kè Dii ñ náwɛ wa ɔ̃ĩ.

¹¹ Ben aɔ̃ ñ zĩnda ɔ̃ɔ̃a Filisitini gudākpari pìnɔnɛ. Ben Filisitini pìnɔ bè: À gwa! Eberunɔ̃ e bɔ̃ɔ̃ wèɛ kè aɔ̃ ùtɛnnɔ̃ guu. ¹² Ben gudākpari pìnɔ lé zù Yonatázi kɔ̃n a zìkapɔ̃ɔ̃sɛrio wà bè: À mɔ wà yáke oare kè. Ben Yonatá bè a zìkapɔ̃ɔ̃sɛrinɛ: Ngɔ̃ té ma kpɛɛ, zaake Dii ñ ná Isarailinɔ̃nɛ ñ ɔ̃ĩmɛ. ¹³ Ben Yonatá e lɔ̃tɛɛ kuɛna, ben à zìkapɔ̃ɔ̃sɛri té à kpɛɛ. Kè Yonatá ñ né, ben à zìkapɔ̃ɔ̃sɛri pì ñ dɛdɛ. ¹⁴ Léemmana káaku pì guu Yonatá kɔ̃n a zìkapɔ̃ɔ̃sɛrio ñ dɛdɛ gɔ̃ɔ̃n baro taka bà. Guu pì kpàngu kà lán bàlɛna basɔ̃ɔ̃ro taka bà. ¹⁵ Ben swè kè Filisitininɔ̃n ñ bùran kɔ̃n zìlan-o pínɡi. Vĩa ñ zìkpɛɛnɔ̃ kù, gudākparinɔ̃ kɔ̃n gbɛ kè aɔ̃è gá lée Isarailinɔ̃anɔ̃ ñ pínɡi. Ben tɔ̃tɛ nìgānigā. Luda bé à tò swè kèńgu lɛ.

¹⁶ Kè Solu gudākpari kè aɔ̃ kúo Gibɛanɔ̃ è Filisitini zìkpɛɛnɔ̃ bàà lè wèɛ fāakɔ̃a baama pínɡi, ¹⁷ ben Solu bè gbɛ kè aɔ̃ kúaaɔ̃nɔ̃nɛ: À wa gbɛnɔ̃ dɔ̃ɔ̃ à gwa, wé dɔ̃ gbɛ kè aɔ̃ bò wa té. Kè aɔ̃ gwà, aɔ̃ è Yonatá kɔ̃n a zìkapɔ̃ɔ̃sɛrio bé wà kú ñ téro. ¹⁸ Ben Solu bè Ahianɛ: Ñ mɔ kɔ̃n n dansiki utao wà gbeka Diia. Zaake zĩ beee a sa'o'uta pì dana Isarailinɔ̃ té gwemɛ. ¹⁹ Gurɔ̃ kè Solu e yā oo sa'ori pìnɛ, zɔ̃ka kè dɔ̃ Filisitininɔ̃ bùran kèkɛ èè kaara, ben Solu bènɛ à tó gwe. ²⁰ Solu a zìkpɛɛnɔ̃ kākɔ̃a ñ pínɡi, aɔ̃ gè zĩn, ben aɔ̃ è swè kè Filisitininɔ̃n maamaa, aɔ̃e kɔ̃ ásarɛ kɛɛ fɛɛdaao. ²¹ Eberu kè aɔ̃ vèɛ Filisitininɔ̃ té yā kè aɔ̃ mòńyo ñ bùra guunɔ̃ èara wà nà ñ gbɛ kè aɔ̃ kú kɔ̃n Soluo kɔ̃n Yonatáoa. ²² Kè Isaraili kè aɔ̃ utena ɛflaimu bùsu guɔ̃sĩsĩdeen gweenɔ̃ mà Filisitininɔ̃ e bàà lɛɛ, aɔ̃ nà ñ gbɛnɔ̃a dɔ̃ aɔ̃ pèɛńzi zĩn. ²³ Lɛn Dii Isarailinɔ̃ bò lɛ zĩ beee, ben aɔ̃ zì blè ai Bɛtavɛ.

Yonatá zóblɛna

²⁴ Isarailinɔ̃ nawɛa kè zĩ beee, zaake Solu lù sè kɔ̃n Luda tóo a zìkpɛɛnɔ̃nɛ à bè: Ai uusie gá kɛo, gbɛ kè pò blè ai màgɔ̃ gá gɛɛ bo ma ibɛnɔ̃a, adee gɔ̃ láaripɔ̃ ũmɛ. Ben aɔ̃ gbɛkɛe e pò blero. ²⁵ Zìkpɛɛnɔ̃ sì lákpen ñ pínɡi, ben aɔ̃ zó'i è di guu pìn. ²⁶ Kè aɔ̃ sì lákpen lɛ, aɔ̃ è zó'i e bàà lɛɛ, mɔdɛ aɔ̃ gbɛkɛe e ɔ̃ zɔ̃a à dà a lénlo, kè aɔ̃e vĩa kɛɛ ladana kè Solu kè yānzi. ²⁷ Yonatá sɔ̃ e yā kè a dee diɛ a zìkpɛɛnɔ̃nɛ maro, ben à a gò kè à kũna zɔ̃ zɔ̃sa pía. À ɔ̃ kèa à dà a lén, ben à wéɛ kè. ²⁸ Ben zìkari ke bènɛ: N de lù sè a zìkpɛɛnɔ̃nɛ kɔ̃n Luda tóo à bè, gbɛ kè pò blè gbàa, adee gɔ̃ láaripɔ̃ ũmɛ. Beee yānzín ñ baade pínɡi mè bùsazi. ²⁹ Ben Yonatá bè: Ma dee e ïa dāńmame. Ñ gwa lán ma wéɛ kè nà, kè ma zó pì mòsɔ̃ féte yānzi. ³⁰ Tó gbɛnɔ̃ pò kè aɔ̃ sì ñ ibɛnɔ̃a blè gbàa yā dé, lɛ aɔ̃ Filisitininɔ̃ dèdɛ dɛ beela.

³¹ Zĩ beeean Isarailinɔ̃ Filisitininɔ̃ dèdɛ sɛna zaa Mikimasa ai Ayalɔ̃ni. Aɔ̃ kpàsa búgubugu, ³² ben aɔ̃ sì ñ pókādeenɔ̃ té, aɔ̃ sãanɔ̃ kɔ̃n zùnɔ̃ kɔ̃n zùnenɔ̃ kùkù aɔ̃ dèdɛ gwe gɔ̃ɔ̃, aɔ̃e soo kɔ̃n a aruo. ³³ Ben wà à baaru kpà Solunɛ wà bè: Ñ gwa! Wèɛ durun kɛɛ Diinɛ, wèɛ nòbɔ̃ soo kɔ̃n à aruo. Ben Solu bè: A bɔ̃ Dii yā kpɛɛ. À gbè gbèntɛ gbegere pá à suome kè kpakpaa. ³⁴ Ben à bè: À fāakɔ̃a ñ té, à beńɛ aɔ̃ baade mɔ ma kiia kɔ̃n a zùo ke a sãa, aɔ̃ kòto kpá gura kè wà só. Àton durun kɛ Diinɛ à nòbɔ̃ só kɔ̃n à aruoro. Ben baade mò kɔ̃n a zùo gwāavĩ beee, à à kòto kpàkpa gwe. ³⁵ Solu Dii gbāgbākii bò gwe. Sa'okii kè à bò káakun gwe.

³⁶ Ben Solu bè: Wà pée Filisitininɔzi gwāāvīa wàgō n̄ dēdē ai guu gá dɔo. Wàton n̄ gbēke tóro. Ben wà bène: N̄ ke lán à kènne maa nà. Ben sa'ori bè: À tó wà gbeka Ludaa kè gĩa. ³⁷ Ben Solu gbeka Ludaa: Wà pée Filisitininɔzi, n̄ n̄ nawe wa ɔzĩ? Ben èe weàla zĩ beee zĩro. ³⁸ Ben Solu bè: a zìkpe gbēnsinɔ a pínɡi, à s̄mazi kè, l̄e wà e wà d̄o durun kè wà kè gbàa. ³⁹ K̄on Dii Isarailinɔ Misiri t̄o, baa tó ma né Yonatā bé à durun kè, séde à ga. Ben gbēkee e yā siàlaro. ⁴⁰ Ben à bèné: À z̄e kpado k̄aa, mapi k̄on ma néo wégō kú kpado kè. Ben wà bène: N̄ ke lán à kènne maa nà. ⁴¹ Solu bè Dii Isarailinɔ Ludane: N̄ tó wà yāpura d̄o. Ben yā Yonatā k̄on Soluo blè, ben parii mì b̄ò bàn. ⁴² Solu bè: À gbè la mapi k̄on ma néo musu. Kè yā Yonatā blè, ⁴³ ben Solu bène: N̄ yā kè n̄ kè om̄e. Ben Yonatā bène: Ma gò lé s̄onten má z̄ò z̄o, féte má m̄òs̄o. Ma kè! Mà ga. ⁴⁴ Ben Solu bè: Yonatā, tó n̄e garo, Luda yā kem̄e p̄āsīp̄āsī. ⁴⁵ Ben wà bè Solune: Yonatā gaó! Àm̄o kè tò wa z̄i bl̄és? Auo! K̄on Ludao wée we kè baa à m̄ikā m̄en doo l̄e t̄ot̄ero, zaake Luda d̄onlen à beee k̄eo gbàa. Len wà Yonatā mì s̄i l̄e, èe garo. ⁴⁶ Ben Solu k̄amma b̄ò k̄on p̄ena Filisitininɔzio, ben Filisitininɔ t̄a n̄ b̄usun.

⁴⁷ Kè Solu v̄e Isarailinɔ kpatan à yāa, à z̄i k̄a k̄on a ib̄eɛnɔ gu pínɡia: M̄abunɔ k̄on Am̄oninɔ k̄on Ed̄munɔ k̄on Zoba k̄inanɔ k̄on Filisitininɔ. Kpaa kè à lien pínɡi, è z̄i b̄lem̄ame. ⁴⁸ À w̄or̄nḡoke tó b̄ò à z̄i bl̄e Amalekinɔa, à Isarailinɔ s̄i n̄ w̄et̄āmmarinɔa. ⁴⁹ Yonatā k̄on Isiboseo k̄on Malakisuaon Solu n̄éḡgb̄enɔ ũ. À n̄én̄gb̄enɔ v̄i ḡon plaa. À k̄áaku t̄on Meraba, à plaade t̄on Mikala. ⁵⁰ À nās̄ t̄on Ainɔama, Aimaza n̄em̄e. À z̄ikp̄eɛnɔ gb̄ensi t̄on Abana. Solu p̄i d̄aarom̄e, à des̄e N̄ere n̄em̄e. ⁵¹ Solu de Kisi k̄on Abana de N̄ereon Abieli n̄enɔ ũ. ⁵² Solu guro èḡo p̄āsī k̄on Filisitininɔ guro pínɡi. Tó Solu ḡosagb̄aa ke w̄or̄nḡodee è, è à sí à na a z̄ikp̄eɛname.

15

Dii gina Soluzi kí ũ

¹ Samuéli bè Solune: Mámbe Dii ma zĩ, ben ma n̄osi k̄umma n̄ kpatablena à gb̄e Isarailinɔne s̄eɛda ũ. Tò! N̄ swā kpá Dii yāzi sa. ² Dii Z̄ikp̄ede bè, é ḡe bo Amalekinɔa yā kè āo kè Isarailinɔne, kè āo z̄é z̄ñ̄ne n̄ b̄ena Igipiti gbera yānzi. ³ N̄ gá l̄eér̄ma sa, n̄ n̄ kaate n̄ pínɡi. N̄ton n̄ gbēke tóro. N̄ n̄ dēdē n̄ pínɡi, ḡōgb̄enɔ k̄on n̄gb̄enɔ k̄on n̄enɔ k̄on n̄ekp̄ant̄enɔ k̄on z̄unɔ k̄on s̄aano k̄on lakuminɔ k̄on zaakinɔ.

⁴ Ben Solu a gb̄enɔ s̄isi à n̄ kak̄a Telaimu. À z̄ikp̄e k̄es̄eɛdenɔ ḡon b̄or̄o w̄aa dom̄e. Yudanɔ kuu d̄o ḡon b̄or̄o kuri. ⁵ Ben Solu ḡaa Amalekinɔ w̄ete, à n̄e èe n̄ kpák̄paa swaw̄eɛn. ⁶ Solu lékp̄ās̄a kè Keninɔne à bè: À b̄e Amalekinɔ té l̄e m̄aton a d̄ed̄eńyoro yānzi, zaake ámbe a yā maaa kè Isarailinɔne n̄ b̄ena Igipiti gbera. Kè Keninɔ b̄e Amalekinɔ té, ⁷ ben Solu ḡaa à l̄e Amaleki p̄inɔa sena zaa Avila ai à ḡaa péo Suru kè kú Igipiti ɔf̄ant̄eb̄e kpaaa. ⁸ À Amaleki kí Agaga k̄u b̄e, ben à à gb̄enɔ d̄ede k̄on f̄eɛdaao n̄ pínɡi. ⁹ Solu k̄on a z̄ikp̄eɛnɔ e Agaga d̄ero, bens̄o āo s̄a maaano s̄e k̄on z̄unɔ k̄on z̄une m̄ekpanano k̄on s̄ane b̄or̄onɔ k̄on p̄o maaano pínɡi, āo we wà n̄ d̄ed̄ero. P̄o ginano k̄on p̄o yāyānanon āo d̄ede pínɡi.

¹⁰ Ben Dii yā s̄u Samuelia à bè: ¹¹ Ma Solu kana kpatan tò ma n̄os̄e yāka, zaake à kp̄e lim̄e. Lán má d̄ane nà, è ke l̄ero. Yā p̄i d̄i Samuelia, ben à w̄ii p̄e Diizi ai guu ḡaa à d̄o. ¹² Kè Samuéli f̄e k̄onḡo id̄e'id̄e, à ḡaa da Solule, ben wà bène: Solu ḡaa Kameli. À s̄eɛda p̄e gwe a z̄inda d̄ongup̄o ũ, ben à ḡete à t̄a Giligala. ¹³ Kè Samuéli Solu l̄e, ben Solu bène: Dii aubarika dangu! Má kè lán Dii òme nà. ¹⁴ Ben Samuéli à là à bè: S̄a w̄iii kè ma swā e maa d̄e diam̄e? Z̄u w̄iii kè m̄e

maa bò mame? ¹⁵ Ben Solu wèàla à bè: Amalekinò pónome, zaake wà ñ sãano kòn ñ zù maaano sèe wà sùo wà saa oo Dii n Ludaame. Wa ñ kpaaano dèdè.

¹⁶ Ben Samueli bène: Ñ yĩte le, mé yã kè Dii òme gwãavĩa onne. Ben Solu bè: Ñ o. ¹⁷ Ben Samueli bè: Kè n n zĩnda fète bò yã, nées gō Isaraili boriino don'aedee ũroo? Dii n ka kpatan Isarailino kina ũ, ¹⁸ ben à n zĩ bokōte keare kè à bè: Ñ gá ñ Amalekinò dèdè, zaake durunkerinome. Ñ gá ñ zĩ kányo ai ñ ñ kaate. ¹⁹ À kè dia n gi Dii yã mazi, n lee ñ póna, n yã kè Dii yeziroo kè? ²⁰ Ben Solu bène: Ma Dii yã mà, ma bokōte kè à ma zĩ mà kee kè. Ma Amalekinò dèdè ñ píngi, ben ma su kòn ñ kí Agagao. ²¹ Ben zĩkarino sã maaano kòn zù maaano bò pó kè wà sèe pino té, le wà saa oo Dii n Luda zaa Giligala kè. ²² Ben Samueli bè:

Dii yã kũna maane de

sa'opo kè wè ká tén à té kũla.

Misienane de sa'onala.

À yãmana de

sa'ona kòn sãkaro mèkpanaola.

²³ Gina à yã mazi durun sènkpe kòn māsokenaome.

Dokenao zaa sènkpe kòn tãagbãgbãnaome.

Lán n gi Dii yã mazi nà,

àpi gi n kíkèezi se.

²⁴ Ben Solu bène: Ma durun kè. Ma pã Dii yã kè ñ òmèene, zaake ma vĩa kè gbẽno, ben ma ñ yã mà. ²⁵ Ñ sùu kemao kòn ma durun pìo sa. Ñ ɛara ñ gámao le mà e mà donzi ke Diine. ²⁶ Ben Samueli bène: Mé gányoro. N gi Dii yãzi, ben à ginnè ngō de Isarailino kina ũ.

²⁷ Kè Samueli kpèe li, èe taa, ben Solu à kũ a uta léa, ben à kè à ɔzĩ. ²⁸ Ben Samueli bène: Dii n bɔ Isarailino kpatan zaa gbãa, ben à n gbẽdaaa kè à maa denlaa kàn. ²⁹ Isarailino Luda Gakuide è egeɛ toro, è a laasuu liero, zaake gbẽnteenlo, gbasa à a laasuu li. ³⁰ Ben Solu bène: Ma durun kè. Baa kòn beeeo n yã nna, ñ ma kpe da Isaraili gbẽnsino kòn gbẽ píngio aɛ. Ñ gá zeme le mà e mà donzi ke Dii n Luda. ³¹ Ben Samueli ɛara à gaa à zène, ben Solu donzi kè Diine.

³² Ben Samueli bè: À mó kòn Amaleki kí Agagao. Kè kina pì e mɔɔ, èe kpákpa kè yãkee kuuro, zaake èe daa a bɔ gaa lézĩme. ³³ Ben Samueli bè: Lán n fẽdaa tò nɔgbẽ paridee kòra a nézi nà, len n da é kora a nézi le se. Ben à Agaga zòzòkòre Dii aɛ Giligala gwe. ³⁴ Ben à tà Rama. Solu sɔ tà a be Gibea. ³⁵ Baa kè Solu kè Samueline wẽnda, Samueli e gá à wée kpáezi dɔro ai à gaa gao, zaake Dii pɔɔ yàka kè à Solu kà Isarailino kina ũ yãnzĩ.

16

Samueli nòsikuna Dauda mìa

¹ Dii bè Samueline: Négō ɔɔ dɔɔ Solu yã musu ai bɔɔɔme? Ma gine à kí ble Isarailino. Ñ nòsi ká koban à pa ñ da zén. Ma n zĩ Betelému gbẽ Yese kiia, zaake à néno doken má sè à gō kí ũ. ² Ben Samueli bè: Dian mé ke nà mà gá gwee? Tó Solu mà, eé ma de. Ben Dii bène: Ñ zùnunu sé ñ gáo ñ be n mɔ ma gbãgbãme. ³ Ñ Yese sísi saa pì onaa, mé yã kè né kee onne, né nòsi kúme gbẽ kè mé ɔɔɔannè mìa.

⁴ Samueli yã kè Dii òne kè. Kè èe kaa Betelému, lakutu pì gbẽnsino gaa wà dààle. Vĩa ñ kũ, ben aɔ à là wà bè: Aafian n mɔ kè? ⁵ À bè: Aafiam. Ma mɔ Dii gbãgbãme. À gbãsi bɔ a zĩndan à gámao saa o. Ben à gbãsi bò Yese kòn a négōgbẽno à ñ sísi sa'onaa. ⁶ Kè aɔ kà, Samueli Eliabu è, ben à laasuu le à bè: Gbẽ

kè Dii sè bé à zena à aε gwe. ⁷ Ben Dii bène: Nton à zena ke à gbàakεε gwaro, ma gizime. Mεε gbε gwa lán gbēntee è gwa nàro. Gbēntee è gbε gwa a mεame, mapi sɔ, swèn mεε gwa. ⁸ Ben Yεε Abinadabu sìsi, à mò Samueli aε, ben à bè: Dii e gbε kèkii séro. ⁹ Ben Yεε Sama sìsi, à mò Samueli aε dɔ, ben à bè: Dii e gbε kèkii séro. ¹⁰ Ben Yεε a négɔgbε gɔɔn swεεplaaanɔ sìsi, aɔ mò Samueli aε, ben à bè: Dii e n gbεke séro. ¹¹ Ben à Yεε là à bè: N gɔkparenɔ lén yè n píngi? À wèala à bè: Aɔ gbε zāadee bé à kú kéro, èe sāa dāame. Ben Samueli bène: N gbε zĩ wà à sísi. Wé póke kero séto à sù. ¹² Ben à gbε zĩ, à mò. Né pì né gbε tēame, à zena maa bensɔ à uu kēkōana. Ben Dii bè: N fεε n nósi kú à mìa, zaake àpin gwe. ¹³ Ben Samueli koba pì sè à nósi kú à mìa à vlinɔ wáa. Zaa zĩ beeean Dii Nini sù Daudaa. Beee gbera Samueli èara à tà Rama.

Dauda zĩkena Solune

¹⁴ Dii Nini gò Solua, ben Dii tò zĩn pāsĩ sù. ¹⁵ À ìbanɔ bène: Ludaa tò zĩn pāsĩ e wée tāamma. ¹⁶ Kí, n tó wamɔwa n ìbanɔ gbε kè mɔɔlɛna dɔɔ wetε. Tó Ludaa tò zĩn pāsĩ pì sùmma, eégae mɔɔ lénne, ngae e n ke sàɔ. ¹⁷ Ben à bè a ìbanɔne. À gbε kè mɔɔlɛna dɔ maamaa wetε à móome. ¹⁸ Ben à ìbanɔ doke bène: Ma Betelemu gbε Yεε né ke è, à mɔɔlɛna dɔ. Zìkpε wɔɔrɔngɔdeeme, bensɔ à yā'ona dɔ. Gɔ maaame, bensɔ Dii kúo. ¹⁹ Ben Solu gbēnɔ zĩ Yεεa, aɔ gaa wà bène: Solu bè n n né Dauda kè è sāanɔ dā gbareare.

²⁰ Ben Yεε burɛdi dì zaakine kɔn geepiwεεo tùu do kɔn blèkoffine bɔɔɔ, à a né Dauda gbàreɔ Solua. ²¹ Kè à kà Solu kiia, à gɔ à zĩkeri ũ. Solu yezi maamaa, ben à à diε a zìkapɔnɔserinɔ doke ũ. ²² Ben Solu gbε zĩ Yεεa à bè: N tó Dauda gɔ ma zĩkeri ũ, zaake à yā è kemε nna. ²³ Tó Ludaa tò zĩn pì sù Solua, ben Dauda è a mɔɔ sé àgɔ lεεne. Tó zĩn pì gò, ben è ke sàɔ, à su a làakaria.

17

Dauda kɔn Gɔlaya

¹ Filisitininɔ n zìkpεεnɔ kàkɔa, aɔε zĩ soru keε Soko zaa Yudanɔ bùsun, ben aɔ bùra kàε Efesi Damimu, Soko kɔn Azekao dagura. ² Solu kɔn Isarailinɔ sɔ kɔ kàkɔa aɔ bùra kàε Ela gusararaan, aɔε soru keε aɔ gá Filisitininɔzi zìo. ³ Filisitininɔ kú sìsĩa kaa kpa, Isarailinɔ sɔ kú sìsĩa kè kpa, guzure kú n dagura. ⁴ Ben Gata gɔsagbāaa kè wè sìsi Gɔlaya bɔ Filisitininɔ bùran. À gbāa kà gāsāsuu swεedo. ⁵ À mògotē fura kuna, à mògotē uta kè dε lán kpòtεε bà dana kè à tisi kà kiloo baaagɔ. ⁶ À mògotē sòkoto yina dɔ, bensɔ à mògotē sári lèetεgεε logona a kpεε kpa. ⁷ À sári sɔnte kūna, à pá dε lán bisatāri àsa lí bà. À wée tisi kà kiloo swεεplaa. À sengbangoseri tena à aε.

⁸ Gɔlaya zè à lé zù Isaraili zìkpεεnɔzi à bè: Bóyānzín a bɔε kɔn zìozi? Á dɔ kè Filisitinin ma ũroo? Amɔa sɔ, Solu zònnɔ a ũ. À gbεke bɔ a té à pita à mó ma kiia. ⁹ Tó eé fɔ à zĩ kámao à ma dε, ma gbēnɔ é gɔ a zònnɔ ũ. Tó mámbe ma à dè sɔ, é gɔ wa zònnɔ ũ, é gɔ zò bleewe. ¹⁰ Ben Filisitini pì èara à bè: Mée kùse biii Isaraili zìkpεεnɔa gbāa. À gbε wetεme lε wà zĩ ká lɛdo. ¹¹ Kè Solu kɔn Isarailinɔ à yā pì mà n píngi, aɔ bídi kè, swè kēngu.

¹² Dauda né Efata gbε Yεε néme. Yεε né Betelemu kè kú Yudanɔ bùsun gbēme. À négɔgbēnɔ ì gɔɔn sɔraagɔ. Solu guru gbε zikūname. ¹³ À né gbāa gɔɔn aagɔɔnɔ kú zìlan kɔn Soluo. À négɔgbē káaku tón Eliabu, à plaade tón Abinadabu, à aagɔde tón Sama. ¹⁴ Daudan Yεε né zāadee ũ. À vli pìnɔɔ té

Soluzi, ¹⁵ mɔde Dauda ɛ gá Solu kiia à ɛara à su Betelemu à a de sãano dã. ¹⁶ Filisitini pì ɛ bɔ à a zĩnda ɔɔbañne kɔngɔ kɔn uusieo ai guro baplaa.

¹⁷ Zĩkea Yese bè a né Daudane: Ñ ɛse kpatana kpɛe doo kɛ kɔn bureɔdi mɛn kuri kɛnɔ sɛ ñ gáo n vɛinɔne kpakpaa n bũran. ¹⁸ Ñ gási mɛn kuri kɛnɔ sɛ ñ kpá n gáli gbɛnsia. Ñ gá ñ n gwa, tó aɔo aafia, ñ su sèedao kɛ aɔo kuu aafia. ¹⁹ Aɔo kú kɔn Soluo kɔn Isarailino píngi Ela guzuren, aɔo zĩ kaa kɔn Filisitininɔ.

²⁰ Dauda fɛe kɔngɔ ide'ide, à a sãano tò kɔn sãdãri pãndeo. À a asoo sɛ, ben à dà zén lán Yese òne nà. Kɛ à kà zĩkpɛɛnɔ bũran, à mò à lè aɔo gaa zĩlan, aɔo wii gbãaa lɛɛ. ²¹ Isarailino kɔn Filisitininɔ e soru kɛɛ aɔ aɛ dɔkɔa. ²² Ben Dauda a asoo nà pódãkparine a ɔzĩ, ben à bàa lè à gàa zĩlan. À a vɛino lè gwe, ben à ì kpàmma. ²³ Kɛ ɛe yã oonɔyo, Filisitininɔ gɔsagbãa Gɔlaya, Gata gbɛ bɔ Filisitini zĩkpɛɛnɔ té, à ɛara à fɛe kɔn a yã pìo. Dauda yã pì mà. ²⁴ Kɛ Isarailino à è, swè kɛngu, aɔ lèkɔa n píngi. ²⁵ Aɔo ookɔne wèe bee: Ɛe gɔgbɛ pì e à bɔroo? Tó à bɔ, è kùse biiwamɛ. Gbɛ kɛ à à dè, kína é adee gba auziki bíta, eé a nɛnɔgbɛ kpáa dɔ nɔo ũ, bensɔ à bɛdeenɔ é bɛ'ɔo kpá dɔro.

²⁶ Ben Dauda gbɛ kɛ aɔo zɛna a saenɔ là à bè: Bón weé kɛ gbɛ kɛ à Filisitini pì dè à Isarailino bɔ wí guune? Dén Filisitini gefɔodee pì ũ, gbasa àgɔ Luda Wɛndide zĩkpɛɛnɔ lé gwa yãzii? ²⁷ Ben wà bène lán gbɛnɔo e oo nà: Len weé kɛ gbɛ kɛ à à dɛne lɛ. ²⁸ Kɛ à vɛi gbɛnside Eliabu mà Dauda e yã oo kɔn gbɛnɔ, à pɔ fɛzi à bè: À kɛ dia n mɔ kɛ? Dén n sã fɛte kɛgweenɔ tɔne gbáan? Má n wada kɔn n nɔse zaaao dɔ. N mɔ zĩ gwamɛ. ²⁹ Dauda bè: Bón má kɛ? Yãn má gbèkaroo? ³⁰ Ben à kpɛe line à gàa à yã dɔnkɔ pì là gbɛ pãndea. Lán gbɛ káaku òne nà, len wà òne lɛ dɔ. ³¹ Wà yã kɛ Dauda ò pì tɔkɛ Solune, ben à gbɛ zĩ wà à sìsi.

³² Kɛ Dauda mò, à bè Solune: Gbɛke tón tó swè kɛagu Filisitini pì yã musuro. Mamɔma n zɔbleri, mé gá zĩ káo. ³³ Ben Solu bène: Né fɔ ñ gá zĩ ká kɔn Filisitini pìoro. Né fɛten n ũ. Gɔgbɛ pì sɔ né zĩkarime zaa a gɔkparekɛguro. ³⁴ Ben Dauda bène: Mamɔma n zɔbleri, mámbe mɛɛgɔ ma de sãano dãa. Tó músu ke kpera mò à sãa kù kpàsan, ³⁵ mɛè à gbɛse mà lé mà sãa pì bɔ à lézĩ. Tó à ɛaramazi, ben mɛè à kù a létãnkaa mà lé mà dɛ. ³⁶ Mapi n zɔbleri, ma músu dè, ma kpera dè. Filisitini gefɔodee pì é gɔ lán n bà, zaake ɛe Luda Wɛndide zĩkpɛɛnɔ lé gwaa yãzi. ³⁷ Dauda ɛara à bè: Lán Dii ma bɔ músu kɔn kperao lézĩ nà, len eé ma bɔ Filisitini pì ɔzĩ lɛ. Ben Solu bène: Ñ gá! Dii gɔ kúnyo.

³⁸ Solu a zĩka'uta dàne à a mɔgotɛ fura kùne, ben à a mò uta dàne. ³⁹ Dauda Solu fɛɛdaa lògo zĩka'uta pìà. Kɛ à yɔ táa, ben à fua, zaake ɛe kɔ dɔoro. Ben à bè Solune: Mé fɔ mà gá kɔn pɔ pìno, zaake mɛe kɔ dɔoro. Ben à pɔ pìno bɛ píngi à kàe. ⁴⁰ À a gò sɛ, ben à gàa à gbɛ pɔrɔpɔrɔ sɛe swawɛen mɛn sɔoro à kà a sãdãbɔkɔn. Ben ɛe sɔo Filisitini pìzi, à a gbɛmba kùna.

⁴¹ Ben Filisitini pì e sɔo Daudazi, à sengbangoseri té à aɛ. ⁴² Kɛ à Dauda gwà, à è né fɛte tɛa maaamɛ, ben à dɔkɛo ⁴³ à bène: Gbɛen ma ũ, ben n gbasa nɛe mɔomazi kɔn gòo? Ben à à kà kɔn a tãa tóo. ⁴⁴ Ben à ɛara à bè: Ñ sɔmazi ñ gwa, bãano é n ble, nɔbɔ pãsĩno é n só. ⁴⁵ Dauda bène: Fɛɛda kɔn sári lɛetɛgɛɛo kɔn sári sɔnteon nɛe mɔo mazi. Mapi sɔ, Dii Zĩkpɛde Isarailino Luda kɛ n à lé gwà yãzi tón mɛe mɔonzi. ⁴⁶ Dii é n name ma ɔzĩ gbãa. Mé n dɛ mà n mì zɔ, mé Filisitini zĩkpɛɛnɔ gɛnɔ kpá bãanɔa kɔn nɔbɔ pãsĩno gbãa aɔ só, anduna é dɔ kɛ Ludaa kú kɔn Isarailino. ⁴⁷ Gbɛ kɛ aɔ kàkɔa gura kɛnɔ é dɔ kɛ Dii è zĩ ble kɔn fɛɛdaao ke kɔn sárioro. Dii bé à zĩ vɛ, eé a nawe wa ɔzĩ.

⁴⁸ Gurɔ kɛ Filisitini pì e sɔ Daudazi, à mó dakɔreɔ, ben Dauda bàà lè èe gaazi guu kɛ weé zì kán. ⁴⁹ Ben à ɔ gɛ a bòkɔn à gbè bò à dà a gbèmban. Kè à Filisitini pì gbào, ben à à pà a aɛa. Gbè pì gɛ à aɛwan, ben à lèe a puua. ⁵⁰ Gbèmban Dauda zì blèò Filisitini pì. À à pàò a nè, baa fɛɛdaa à kúnaro. ⁵¹ Ben à bàà lè à gàa à zèàla, à à fɛɛdaa wòto à kpén à à dè à à mì zɔo. Kè Filisitininɔ è ní gɔsagbãaa pì gà, ben aɔ lèkɔa. ⁵² Ben Isarailinɔ kɔn Yudanɔ pèɛnzi kɔn wiio, aɔ pèmma ai Gata bĩlea kɔn Ekerɔnu bĩleo. Gbè kè aɔ ní dɛɛɛnɔ gènɔ gɔ kaena sena zaa Saraimu zén ai Gata kɔn Ekerɔnuo. ⁵³ Kè aɔ sù kɔn pɛna Filisitininɔao, ben aɔ ní bùra pónɔ nàkɔa wà gɛteɔ. ⁵⁴ Dauda Filisitini pì mì sè à gàao Yerusalem, à à gɔkebonɔ kàe a kpén.

⁵⁵ Gurɔ kɛ Dauda e sɔ Filisitini pìzi, Solu e à gwaa, ben à a zìkpɛɛnɔ gbɛnsi Abana là à bè: Dé nén négɔgbɛ pì ũu? À wèàla à bè: Kí, kɔn n kuunao, má dɔro. ⁵⁶ Ben kína bè: N gbeka n ma tó dé nén gɔkparɛ pì ũ. ⁵⁷ Kè Dauda sù kɔn Filisitini pì dɛnao, Abana à sè à gàao Solu kiia, à Filisitini pì mì kúna. ⁵⁸ Ben Solu à là à bè: Gɔkparɛ, dé nén n ũu? À wèàla à bè: N zòbleri Yɛɛ, Betelemu gbè nén ma ũ.

18

Solu ibetɛkpana kɔn Daudao

¹ Kè Dauda yā ò kɔn Soluo à yāa, ben Yonatā gbɛnna kpào à yezi lán a zĩnda wèndi bà. ² Zaa zĩ beeean Solu à diɛ a bɛ, èe we à tá a de bɛ dɔro. ³ Yonatā yā yìò kè à yezi lán a zĩnda wèndi bà yānzi. ⁴ Ben à a utadaa kè à dana bò à à gbà kɔn a zìka'utao kɔn a fɛɛdaao kɔn a sáo kɔn a asaa. ⁵ Guu kè Solu Dauda gbàren zì ká píngi, è saa kúme, ben à à diɛ zìkpɛɛnɔ gbɛnsi ũ. À yā è kɛ baade píngine nname kɔn Solu ibanɔ ní píngi.

⁶ Kè zìkpɛɛnɔ e suu Dauda Filisitini pì dɛna gbera, nɔgbɛnɔ bò Isaraili wétɛnɔ guu píngi, aɔ gàa da ní kí Solulɛ, aɔɛ lè sii aɔɛ ɔ wāa, aɔɛ gāgā lɛɛ aɔɛ pɔnnaa kɛɛ aɔɛ sɛgɛsɛgɛ paa. ⁷ Aɔɛ lè sii wèe dɔɔkɔnɛ, aɔɛ ɔ wāa wèe bee:

Solu gbɛnɔ dèdɛ gɔɔn wàa sɔsɔro,
Dauda sɔ gɔɔn bɔɔ leo ũgbangba.

⁸ Yā pì kè Solunɛ zaa maamaa, ben à pɔ fɛ à bè: Wà gɔɔn bɔɔ leo ũgbangba kpà Daudaa, mapi sɔ wàa sɔsɔro. Kpata bé à gɔ à sí sa. ⁹ Zaa zĩ beeean à wée dònɛ.

¹⁰ Kè guu dò, ben Ludaa tò Solu zĩn pāsì pì dià, èe yābuu tãa a kpén, ben Dauda a mɔɔ sè, èe lɛ lán è lé nà. Solu a sári kúna, ¹¹ ben à à gbào, èe daa é Dauda páo lɛ à nakɔa kɔn guòmɛ. Ben Dauda a zĩnda gbɛɛnɛ ai gèn plaa. ¹² Solu e vĩa kɛɛ Daudanɛ kè Dii kúo bensɔ à kpɛɛ liare yānzi. ¹³ Ben à pè Daudaa a kiia, à à diɛ zìkpɛ gɔɔn wàa sɔsɔroonɔ gbɛnsi ũ. Àmbe ègɔ dɔnɛ aɛ zìlan. ¹⁴ Guu kè à gāan píngi è saa kúme, kè Dii kúo yānzi. ¹⁵ Kè Solu è ègɔ saa kúu, ben à vĩa kènɛ dɛ káakula. ¹⁶ Isarailinɔ kɔn Yudanɔ sɔ ye Daudazi ní píngi, kè ègɔ dɔnɛ aɛ zìlan yānzi.

¹⁷ Ben Solu bènɛ: Mé ma nénɔgbɛ káaku Mɛraba kpámma nɔɔ ũ. N wórɔngɔ kɛ n Dii zì kámɛ. Zaakɛ Solu laasuu lè à bè: Mé ɔ naaro, Filisitininɔ bé wé à dɛ.

¹⁸ Ben Dauda bènɛ: Dén ma ũu? Dén ma bɛdeɛnɔ kɔn ma de boriinɔ ũ kè mé gbasa mà gɔ n anzure ũu? ¹⁹ Kè Mɛraba kà wà à kpá Daudaa, ben Solu à kpá Mɛɔla gbɛ Adariɛlia.

²⁰ Solu nénɔgbɛ Mikala ye Daudazi. Kè wà yā pì ò Solunɛ, à kènɛ nna ²¹ à bè: Mé à kpáamɛ, eé gɔnɛ takutɛ ũ, Filisitininɔ é à dɛ. Ben à bè Daudanɛ: Né ma né pānde e n sɛ sa. ²² Ben à bè a ibanɔnɛ: À yā o Daudanɛ asii guu, à onɛ à yā kámɛ,

bensõ ma ìbanɔ yezi ń píngi. À ma nénɔgbě sé. ²³ À ìbanɔ yā pì dà Daudanɛ a swāla, ben à bènne: Gõna kína né zā ũu né yā aagan yó? Takaasideen ma ũ, dé bé à ma dɔɔ? ²⁴ Kè Solu ìbanɔ sù, aɔ Dauda yā pì tɔkène. ²⁵ Ben Solu bè: À onɛ má ye anzure pókeziro, sé à gɛɛ bome ma ìbɛɛ Filisitininɔa, à sumɛ kɔn ń gɛfɔɔnɔ mèn basɔɔro. Èe kpákpa Filisitininɔ é à demɛ.

²⁶ Kè ìba pìnɔ yā pì tɔkè Daudanɛ, gõna kína né zā ũu kènɛ nna sa. Ai nɔɔ pì ségurɔɔ gɔ gá ká, ²⁷ Dauda kɔn a zìkpɛɛnɔ fɛɛ wà gàa wà Filisitininɔ dèdɛ gɔɔn wàa do, ben à sù kɔn ń gɛfɔɔnɔ à kpà kínaa píngi, lɛ à e à gɔ à né zā ũ yānzi. Ben Solu a né Mikala kpàa nɔɔ ũ. ²⁸ Kè Solu è lɛ, à dɔ kè Dii kú kɔn Daudao bensõ a né Mikala yezi, ²⁹ ben à vīakenanɛ kàara, à gɔ à ìbɛɛ ũ ai à gàa gào. ³⁰ Gurɔɔ kè Filisitininɔ kɔnanɔ e bɔɛɛ wà gá zì ká, Dauda è saa kú dɛ Solu ìba kpaaanɔla, ben à tó bò maamaa.

19

Solu wɛɛna à Dauda dɛ

¹ Solu ò a né Yonatānɛ kɔn a ìbanɔ ń píngi aɔ Dauda dɛ. Mɔde Yonatā yezi à ɔ gɛ, ² ben à à gbà làakari à bè: Ma dee e wɛɛɛ à n dɛ. Ngɔ n zīnda kūna dɔ zia kɔngɔ. Ń utɛkii wɛɛ nɔ kú gwe. ³ Mé bɔ wɛɛ kɛɛ kɔn ma deo, wé zɛ guu kè n utɛn. Mé n yā onɛ. Lán à òmɛ nà, mé onne.

⁴ Ben Yonatā gàa à Dauda maa bò a denɛ à bè: Baa, nton yā zaaa kɛ n zòbleri Daudanɛro, zaake èe zaa ke kɛnnɛro. À yākenanɔ àrɛ vīnne maamaa. ⁵ Kè à Filisitini pì dè, à gɔ a wèndizimɛ, ben Dii tò wa zì bíta blè wa píngi. Ń è, ben n pɔɔ kè nna. Bóyānzi ń yezi ń yā zaaa kɛ taarisaidee pìnɛzi ń à dɛ pāa? ⁶ Solu à yā mà, ben à lù sè à bè: Kɔn Dii weé à dɛro. ⁷ À gɛra Yonatā Dauda sìsì, à yā pì tɔkène píngi, ben à gàa kɔn Daudao Solu kiia, ben èe zī kɛɛnɛ lán a zii bà.

⁸ Zì èara à fɛɛ, ben Dauda gàa zì ká kɔn Filisitininɔ. À sìngu à zì blèmmà búgubugu, ben aɔ bàa lènɛ.

⁹ Dii tò Solu zīn pāsī pì èara à dìa gurɔɔ kè à vɛɛna a kpén. À a sári kūna, ben Dauda e a mɔɔɔ lɛɛnɛ. ¹⁰ Solu wɛɛ à Dauda páo lɛ à à nakɔa kɔn gũo. Kè à gbɛɛnɛ, ben sári pì gàa à gũ pà. Gwāavī beeean Dauda bàa lè à tà.

¹¹ Ben Solu gbɛnɔ zì Dauda bɛ, lɛ aɔ à dā dā aɔ à dɛ kɔngɔ, ben à naɔ Mikala à gbà làakari à bè: Tó nɛɛ bàa sí gwāavīaro, weé n dɛ zia. ¹² Ben Dauda bò windo guu, Mikala à gbàrɛ kɔn bào tɔɔtɛ, ben à bàa lè à gɛ zéla. ¹³ Ben Mikala tāa sè à dàɛ gádoa, à blè báa sè à kù tāa pì mɔla, ben à bisa kùàla. ¹⁴ Kè Solu gbɛnɔ zì Dauda kú, Mikala bè à gbāaro. ¹⁵ Ben Solu èara à gbɛnɔ zì Dauda gwa à bènne: À à sé kɔn a gádoo lɛdo, à suomɛ lɛ mà à dɛ. ¹⁶ Kè aɔ gɛ kpén, tāa pìn aɔ è gádoa, blè báa kú à mɔla. ¹⁷ Ben Solu Mikala là à bè: Bóyānzi n bɔ ma kɛɛ n ma ìbɛɛ gbàrɛ à pìtimaguzi? Mikala wèàla à bè: À bèmɛ mà tó à gɛ zéla. Tó ma gi sɔ, é ma dɛ.

¹⁸ Kè Dauda bàa lè à gɛ zéla, à gàa Samuɛli gwa zaa Rama. À yā kè Solu kènɛ tɔkène píngi, ben aɔ gàa wà vɛɛ Nayo lɛdo. ¹⁹ Kè wà ò Solunɛ Dauda kú Nayo zaa Rama, ²⁰ ben Solu gbɛnɔ zì à kú. Kè aɔ kà gwe, aɔ lè annabi gāli e dɛdɛɛ, Samuɛli kú ń tɛ ń dɔn'aɛdee ũ. Ben Luda Nini sù zìri pìnɔa, aɔɛ dɛdɛɛ se. ²¹ Kè wà ò Solunɛ, ben à gbɛ pāndenɔ zì, ben aɔ dèdɛ lɛ dɔ. Solu èara à gbɛnɔ zì à gɛn aagɔdeeo, ben aɔ dèdɛ se dɔ. ²² Ben Solu pì fɛɛ èe gaa Rama a zīnda sa. Kè à kà lògɔ bíta kè kú Sɛku saɛ, à gbɛnɔ gbèka à bè: Samuɛli kɔn Daudao kú māmɛ? Ben wà bènɛ: Aɔ kú Nayo zaa Rama. ²³ Kè èe gaa gwe, ben Luda Nini sù baa

àpia se, èe dɛdɛɛ èe gaa ai à gaa à kàò Nayo zaa Rama. ²⁴ À a pókāsāano pìtiawa, à dɛdɛ Samuɛli aɛzĩ. Zĩ beee faantɛ kɔn gwāavĩo pĩngi ègɔ daena būumɛ. À yā bé à tò wè be: Solu kú annabinɔ tɛmɛ se dɔɔ?

20

Dauda kɔn Yonatāo

¹ Dauda bò Nayo zaa Rama, à bàà lè à gaa à Yonatā lè, ben à à là à bè: Bón má kè? Dà kpareen má kè? Yā zaa kpareen má kè n denɛ kè èe wɛtɛɛ à ma dɛɛ? ² À wèàla à bè: Gyam! Né garo. Ñ gwa, ma de è yāke kɛ à gí damɛ ma swālaziro, yā bíta ke à néngon yoo. Ma de égɔ yā beee taka kɛɛ à gí omɛziɔ? Mée síro! ³ Ben Dauda bè dɔ: N dee dɔ sãnsãn kè ma n pɔnnaa è. Bee yānzin èe tó n yā pì màro, lɛ n pɔɔ tón yakaro yānzì. Kɔn Dii kuunao kɔn n kuunao má kú gaa lɛzĩmɛ. ⁴ Ben Yonatā bènɛ: Pó kè ñ yezi pĩngi mé kennɛ. ⁵ Ben Dauda bènɛ: Ñ gwa, mɔ dufu zĩbaame zia. À kù mà vɛɛ mà pó ble kɔn kínaomɛ. Ñ tó mà gá mà ute sètɛ ai ziando uusie. ⁶ Tó n de ma gbeka, ñ benɛ ma zé gbèkamma mà gá ma bɛ wétɛ Bɛtɛlemu kpakpaa, kè ma bɛdeenɔ pĩngi e saa kè wè o wè kɔn wèro oo gwe yānzì. ⁷ Tó à bè à maa, mégɔ aafia, mɔde tó à pɔ fɛ maamaa, ñgɔ dɔ kè yā zaaan à zèò à kɛmɛ gwe. ⁸ Ñ gbèkɛɛ kɛ mamɔma n zòblerinɛ, zaake n yā yĩmao kɔn Dii dɔnaomɛ. Tó má taari vĩ, ñ ma de n zĩnda. Ñton ma kpá n dearo. ⁹ Ben Yonatā bè: Gyam! Tó má dɔ kè ma de zèò à zaaa kennɛ, lɛ mé onnɛroo? ¹⁰ Ben Dauda à là à bè: Tó n de gá à yā pāsĩ ònnɛ, dé bé eé omɛɛ? ¹¹ Ben Yonatā bènɛ: Ñ mɔ wà gá sètɛ. Ben aɔ bɛ wà gaa sètɛ ñ plaa.

¹² Ben Yonatā bè: Má sì kɔn Dii Isarailinɔ Ludao, ai ziando mɔndaa'i mé ma de yɔ mà gwa. Tó n yā kànɛ, mé lékpāsā kennɛ. ¹³ Tó ma dee yezi à à zaaa kennɛmɛ sɔ, ben mée lékpāsā kennɛ ma n gbare n ta aafiaro, Dii yā kɛmɛ pāsĩpāsĩ. Dii gɔ kúnyo lán à kú kɔn ma deo yā nà. ¹⁴ Lán má kpé kú wèndio nà ñ gbèkɛɛ kɛmɛ lán Dii è kɛñnɛ nà, kè wàton ma dero yānzì. ¹⁵ Ñ gbèkɛɛ tón yāa kɔn ma bɛdeenɔ zikiro, baa tó Dii tò n ibɛenɔ yāa anduna guu. ¹⁶ Lɛn Yonatā yā yì kɔn Daudao lɛ, ben à bè: Dii gɛɛ bonnɛ n ibɛenɔa. ¹⁷ Ben Yonatā tò Dauda èara à lù sèare dɔ a yenzi yānzì, zaake à yezi lán a zĩnda wèndi bàme.

¹⁸ Ben Yonatā bènɛ: Mɔ dufu zĩbaa kuu zia. Tó wèe gbèke e n vɛɛkiinlo, wèe n gbeka. ¹⁹ Ziando ñ gá ñ ute guu kè n uten yāa pì naanaguro, négɔ kú gbè kè de tɔtɛ lé sèeda ũu sae gwe. ²⁰ Mé kà zu gbè pì sae wén aagɔ lándɔ mée pó gbāa bà, ²¹ mé négɔgbè ke zĩ à gá kà pìnɔ wɛtɛ. Tó ma bènɛ, kànɔɔ kú à kpɛɛ, à sɛɛ à mɔ, ñ mɔ, má sì kɔn Diio négɔ aafiamɛ, kari kuuro. ²² Tó ma bènɛ kànɔɔ kú à aɛ sɔ, ñ gá, zaake Dii bé à n gbare. ²³ Yā kè wá yì kɔo sɔ, Dii bé eégɔ de yā pì sèedadee ũ guro pĩngi.

²⁴ Ben Dauda gaa à ùtɛ sɛn. Kè mɔ dufu bò, kína vɛɛ lɛ à pó ble. ²⁵ À vɛɛ a vɛɛkiia gù sae. Yonatā vɛɛ à aɛ, Abana kú à sae. Dauda vɛɛkii sɔ, gbèkɛ kú gwero. ²⁶ Solu e yāke o zĩ beeearo, zaake èe daa yāke bé à à lè, à kú gbāsĩomɛ, beee bé à kpànɛ. ²⁷ Kè guu dò mɔ guro plaadee zĩ, Dauda vɛɛkii gɔ da kori, ben Solu a né là à bè: Bóyānzì Yɛɛ né e mɔ pó ble gĩa kɔn gbāaoroo? ²⁸ Ben à bènɛ: À zé gbèkama, à bè é gá Bɛtɛlemu. ²⁹ À bè mà tó à gá, zaake a bɛdeenɔ e saa oo wétɛ pì guumɛ, ben a vɛi bèare à mɔ. À bè tó à kèmɛ, mà a gbare à gá a vɛlinɔ gwa. Bee yānzin èe mɔ pó blenyorozi. ³⁰ Ben Solu pɔ fɛ Yonatāzi à bè: Né faasai swāgbāade! Má dɔ kè n ze Yɛɛ né kpɛemɛ. N wí dà n zĩndaa kɔn n dao. ³¹ Tó Yɛɛ né pì gɔ kú kù wèndio, né e ñ kpata blero. Ñ gbènɔ zĩ aɔ à kù wà suome tia. Séto à ga. ³² Ben Yonatā à là à bè: Bóyānzin eé gazi? Bón à kè?

³³ Ben Solu Yonatā gbă kōn sário lɛ à e à à dɛ, ben Yonatā dō sa kè a de zè kōn Dauda dɛnaomɛ.

³⁴ Yonatā fɛɛ à gò póbɛlela kōn pɔfɛo, èe gà à pò blè mɔ gurɔ plaadee pì zĩ dɔro, zaakɛ à nòsɛ yàka Dauda yā musu, kè à de à diɛ gbɛ futaa ũ yānzì.

³⁵ Kè guu dò, Yonatā bò à gaa Dauda le guu pìn. Négɔgbɛ kee tézi. ³⁶ Ben à bè né pìnɛ. N baa lé n gá kaa. Tó ma kà zù, né wɛɛ. Kè né pì baa lè èe gaa, ben Yonatā kà zù à mɪla. ³⁷ Kè né pì kà guu kè Yonatā kà pèen, ben à lé zù né pìzi à bè: Kà pìnɔ kú n aɛ kaa. ³⁸ Ben Yonatā èara à lé zùzi dɔ à bè: N gá kpakpaa, nton zero. Ben né pì kà pìnɔ sɛɛ à sùo a diinɛ. ³⁹ Né pì e yā pì dɔro, séde Yonatā kōn Daudao. ⁴⁰ Ben Yonatā a gɔkɛbɔnɔ kpà né pìà à bè: N sí n táo bɛ.

⁴¹ Kè né pì tà, Dauda fɛɛ gbè kpɛɛ à mò à kùɛ Yonatānɛ gèn aagɔ à dàɛ a puua. Ben aɔ lé pèkɔa aɔ dɔ dɔ n plaa n pínɡi, Dauda pò bé à bíta. ⁴² Ben Yonatā bènɛ: N tá aafia, zaakɛ wa lù sè kōn Dii tóo wa bè, Diin wa sèedadee ũ ma boriinɔ kōn n boriinɔ dagura ai gurɔ pínɡi. Dauda bò gwe, ben Yonatā èara à tà a bɛ.

21

Dauda kuuna Nɔbu

¹ Kè Dauda e gaa sa'oriki Aimeleki kiia zaa Nɔbu, Aimeleki pì bò à gaa à daàlɛ. Vĩa à kù, ben à à là à bè: Bó bé à tò n té ndo, gbɛkee kúnyoroe? ² Dauda wèàla à bè: Kí bé à zĩi dàme, à bè màton tó gbɛke yā kè á diemɛ à ma zĩ mà kɛɛ dɔro. Ben wa guu zòkōnɛ kōn ma ìbanɔ aɔ dɔmɛ aɛ. ³ Póbɛ kpáreen n vĩ kè tiaa? N ma gba buredi mèn sɔɔro kesɔ pò kè n vĩ pínɡi dé. ⁴ Ben sa'oriki pì bè: Buredi pā kuuro, séde kè wà kàɛ Ludanɛ baasirò. Tó n gbɛnɔ e kakɔa kōn nɔgbɛoro, mé kpámma. ⁵ Ben Dauda bènɛ: À dɛ lɛ kò, wá wa zĩnda kũna nɔgbɛnɔ yā musu, lán weè kɛ nà wà gbasá wà da zén wà gá zĩ ká. Ma gbɛnɔ mènɔ gbásirò. Baa gurɔ kè wée pɔyezi táa oo, aɛgɔ gbásirò, atɛnsa tá kè wée oo gbàaro. ⁶ Ben sa'oriki pì Luda buredi sè à kpàa, zaakɛ buredi kee kú gwero, sé kè wà kàɛ Ludanɛ. Wè buredi pì sé Dii aemɛ, ben wè à lende kpá kōn buredi dufuo.

⁷ Solu ìbanɔ dokee kú gwe gurɔ pìà, à tón Dɔgi. Edɔmu boriimɛ, àmbɛ Solu sādāriki ũ. ⁸ Ben Dauda Aimeleki là à bè: N sári ke fɛɛdaa vĩ kè? Mée e ma a fɛɛda ke gɔkɛbɔ ke sèro, zaakɛ kí zĩ kùrukuru dàmemɛ. ⁹ Sa'oriki pì wèàla à bè: Gɔlaya, Filisitini kè n dè Ela guzuren fɛɛdaa kú kè. À kú dansiki kpɛɛ, bisa fĩfia. Tó n yezi, n sé, zaakɛ à pāndee kú kè dɔro, séde beee pì. Ben Dauda bè: N kpáma, à sáa kuuro.

Dauda ìadeyānɔ kekɛna

¹⁰ Dauda baa lè Solunɛ zĩ beee, à tà Gata kí Akisi kiia. ¹¹ Ben Akisi ìbanɔ bènɛ: Isarailinɔ bùsu kí Daudan yèroo? Àpin wè ɔ wā wà lè sí à yā musuroo? Wè be:

Solu gbɛnɔ dèdɛ gɔɔn wàa sɔsɔro,
Dauda sɔ gɔɔn bɔrɔ leo ũgbangba.

¹² Yā pì Dauda kù gbāa, èe vĩa kɛɛ Akisinɛ maamaa. ¹³ Ben à a zĩnda lìɛ, èe ìadeyānɔ kekɛɛ n aɛzĩ. À ɔgbɛ gàɛgàɛ bĩi zé gbànɔa, à tò lóu e plaa a létānkaa.

¹⁴ Ben Akisi bè a ìbanɔnɛ: À gwa! Gbɛ pì né ìadeemɛ. Bóyānzín a à sè a mɔo ma kiiazi? ¹⁵ Ìadeenɔ kèsāmamɛ, ben a gbɛ pì sè a mɔo ma kiia lɛ à ìadeyānɔ kekɛmɛ? Eé e à gɛ ma uaro.

22

Solu Nɔbu sa'orinɔ dɛdɛna

¹ Dauda bò gwe à bàà lè, à gàa à gè Adulamu gbèwɛɛn. Kè à v̄lino k̄n à de bēdeenɔ à baaru mà, aɔ gàa wà à lè gwe. ² Yǎ'ɔammadeenɔ k̄n fīadeenɔ k̄n gbē kè yā è k̄n̄n̄roonɔ kàk̄ɔazi n̄ p̄ngi, ben à ḡɔ n̄ gbēnsi ũ. Aɔ kà ḡɔn wàa plaa taka bà. ³ Bona zaa gwe Dauda gàa Mizipa, M̄abunɔ b̄usun, à bè M̄abu k̄inanɛ: N̄ ma de k̄n ma dao gba zé aɔḡɔ k̄nyo ai mà d̄ɔ lán Luda é k̄emɛ nà. ⁴ Ben à n̄ tó k̄n M̄abu k̄inao gwe. Aɔ kúo gur̄ɔ kè Dauda kú s̄ɛɛ p̄r̄ɔtu. ⁵ Bee gbera annabi Gada mò à yā ò Daudanɛ à bè: N̄tonḡɔ kú s̄ɛɛ p̄r̄ɔtu d̄ɔro. N̄ ɛara n̄ tá Yudanɔ b̄usun. Ben à f̄ɛɛ à gàa ɛɛɛti líkpen.

⁶ Zikea Solu v̄ɛna s̄ama lí gb̄aru Gibea s̄is̄ia. À a s̄ari k̄una, à ìbanɔ lìgazi n̄ p̄ngi. Ben à mà wà Dauda k̄n gbē kè aɔ kúonɔ kúkii d̄ɔ. ⁷ Ben à bè a ìba p̄inɔnɛ: a B̄eyāmi boriinɔ, à ma yā ma a p̄ngi. Yɛɛ né é buraanɔ k̄n geepi búno kp̄áawaɔ? Eé a diɛ z̄ikari ḡɔn wàa s̄ɔs̄ɔro ke ḡɔn bas̄ɔs̄ɔroonɔ gbēnsinɔ ũ? ⁸ A p̄ngi a lé kp̄ak̄s̄mazimɛ. Kè ma né yā yì k̄n Yɛɛ néo, a gbēkee e omero. A gbēkee e ma w̄enda gwaro. Èe damɛ ma sw̄ala kè ma né ma ìba p̄i n̄s̄e f̄ɛɛ àḡɔ ma w̄ɛɛ à ma d̄ɛ, lán èe k̄ɛ nà tiaro. ⁹ ɛd̄omu bori Doegi kú k̄n Solu ìbanɔ gwe, ben à bè: Ma Yɛɛ né è, à mò Aitubu né Aim̄eleki kiia zaa N̄bu. ¹⁰ À yā gb̄ekanɛ Diia, ben à k̄us̄aɛ kp̄aa k̄n Filisitini bori Ḡolaya f̄ɛdaao.

¹¹ Ben k̄ina gb̄enɔ z̄i aɔ sa'oriki Aim̄eleki s̄isi k̄n a de bēdee kè aɔ d̄ɛ sa'orino ũ zaa N̄bunɔ n̄ p̄ngi. Ben aɔ mò k̄ina kiia n̄ p̄ngi. ¹² Ben Solu bènɛ: N̄ sw̄a kp̄a n̄ ma, Aitubu né. À w̄èala à bè: Ma sw̄a d̄ɔ, Baa. ¹³ Ben Solu à là à bè: B̄óyānz̄in mm̄on k̄n Yɛɛ néo a lé kp̄ak̄s̄mazizi? B̄óyānz̄in n̄ p̄óblee kp̄aa k̄n f̄ɛdaaozi? N̄ yā gb̄ekanɛ Ludaa, l̄ɛ à f̄ɛmazi àḡɔ ma w̄ɛɛ à ma d̄ɛ, lán èe k̄ɛ nà tia. ¹⁴ Aim̄eleki w̄èala à bè: N̄ ìbanɔ té p̄ngi, dé bé à náanɛ v̄i à kà Dauda ũu? N̄ né z̄amɛ, n̄ z̄inda dogarinɔ k̄inanɛ, bens̄ɔ à tó bò n̄ b̄ɛ. ¹⁵ M̄ɛɛ gb̄ekanɛ Ludaa zikiroo? Kai! Baa, n̄ton yā di mam̄oma n̄ z̄òbleriario ke ma de bēdeenɔ, zaake má yāke d̄ɔ yā p̄i musuro p̄atipati. ¹⁶ Ben kí bènɛ: Né gamɛ, mpi k̄n n̄ de bēdeenɔ n̄ p̄ngi. ¹⁷ Ben à ò dogari kè aɔ kú gweenɔnɛ à bè: À f̄ɛɛ à Dii gb̄agb̄arinɔ d̄ɛd̄ɛ, zaake n̄ ɔ kú Dauda yāmmɛ. Aɔ à bàalɛna yā d̄ɔ, ben aɔɔe omero. M̄ode à ìba p̄inɔ e wezi wà ɔ s̄è wà Dii gb̄agb̄ari p̄inɔ d̄ɛd̄ɛro. ¹⁸ Ben kí bè Doeginɛ: N̄ f̄ɛɛ n̄ sa'ori p̄inɔ d̄ɛd̄ɛ. Ben à f̄ɛɛ à n̄ d̄ɛd̄ɛ ḡɔ. À sa'o'utadari p̄inɔ d̄ɛd̄ɛ ḡɔn basiiḡɔ as̄ɔromɛ. ¹⁹ Ben Solu ɛara à sa'ori p̄inɔ w̄ɛɛ N̄budeenɔ d̄ɛd̄ɛ d̄ɔ, ḡɔgb̄enɔ k̄n n̄gb̄enɔ k̄n né gb̄aaanɔ k̄n nékp̄ant̄enɔ k̄n z̄unɔ k̄n zaakinɔ k̄n s̄aanɔ. Wà n̄ d̄ɛd̄ɛ k̄n f̄ɛdaao n̄ p̄ngi.

²⁰ Ben Aim̄eleki né ke p̄it̄ingu, à t̄on Abiata. À bàà lè à gàa à nà Daudaa. ²¹ À bè Daudanɛ, Solu Dii gb̄agb̄arinɔ d̄ɛd̄ɛ n̄ p̄ngi. ²² Ben Dauda bènɛ: Kè ma ɛd̄omu bori Doegi è gwe z̄i beea, má d̄ɔ s̄ans̄an kè eé o Solunɛ. Ma yānz̄in wà n̄ de bēdeenɔ d̄ɛd̄ɛzi n̄ p̄ngi. ²³ Nḡɔ kúmao. N̄ton tó v̄ia n̄ k̄uro. Gbē kè èe n̄ w̄ɛɛ à n̄ d̄ɛɛ e ma w̄ɛɛ à ma d̄emɛ se. Yāke é n̄ le ma kiiaro.

23

Dauda K̄eiladeenɔ m̄isina

¹ Wà ò Daudanɛ wà bè: N̄ gwa, Filisitininɔ e z̄i kaa k̄n K̄eiladeenɔ, aɔɔe n̄ p̄ówɛenɔ naak̄ɔa. ² Ben Dauda gb̄eka Diia à bè: Mà gá mà l̄ɛ Filisitini p̄inɔan ȳɔ? Ben Dii bènɛ: N̄ gá n̄ l̄ɛm̄ma n̄ K̄eiladeenɔ m̄i sí. ³ Ben Dauda gb̄enɔ bènɛ: Lán v̄ia e wa k̄uu Yudanɔ b̄usu k̄en nà, wé f̄ɔ wà gá wà z̄i kà k̄n Filisitininɔ K̄eilaɔ? ⁴ Dauda ɛara à gb̄eka Diia d̄ɔ, ben Dii bènɛ: N̄ f̄ɛɛ n̄ gá K̄eila, zaake mé Filisitininɔ nanne n̄ ɔz̄i. ⁵ Ben Dauda gàa K̄eila k̄n a gb̄enɔ, à z̄i kà k̄n Filisitininɔ, ben à n̄ p̄ók̄adeenɔ s̄im̄ma. À Filisitininɔ d̄ɛd̄ɛ paripari, ben à K̄eiladeenɔ m̄i sì. ⁶ Kè

Aimeleki né Abiata bàà lè èe gaa Dauda kiia yā, à a sa'o'uta kūna, ben à gāao Keila.

Solu pɛɛna Daudazi

⁷ Kè Solu mà Dauda gāa Keila, à bè: Luda gɛzimɛ, ben à à nàmɛ ma ɔzĩ, zaake à a zĩnda tàta wéte bĩidee guumɛ. ⁸ Solu a zìkpɛɛnɔ kàkɔa ní pínɡi, le aɔ gá Dauda kagura ke kɔn à gbɛnɔ zaa Keila. ⁹ Kè Dauda mà Solu e à zaaa kpaakɔsɔazi, ben à bè sa'ori Abiatanɛ à mó kɔn sa'o'utao. ¹⁰ Ben Dauda bè: Dii Isarailinɔ Luda, mapi n zɔbleri má mà Solu e zé wɛtɛɛ à mó Keila à wéte kè kaate ma yānzi. ¹¹ Keiladeenɔ é ma kpáan yó? Solu é mó kè lán má mà nān yó? Dii Isarailinɔ Luda, n o mamoma n zɔblerinɛ. Ben Dii bènɛ: Eé mó. ¹² Ben Dauda à là dɔ: Keiladeenɔ é ma kpáa kɔn ma gbɛnɔn yó? Ben Dii bè: Aɔé a kpáamɛ. ¹³ Ben Dauda kɔn a gbɛnɔ fɛɛ, aɔ kà gɔɔn wāa aagɔ taka bà. Kè aɔ bò Keila, ben aɔɔe sɔki kpákpa. Kè Solu mà Dauda bò Keila, èe gā à gāa gwe dɔro.

¹⁴ Dauda kú zeki gbāaan gbāan Zifi bɔsu sɛsɛideen. Lán guu e dɔɔ nà Solu ègɔ à wɛtɛɛ à dɛ, mɔde Ludaa e Dauda nanɛ à ɔzĩro. ¹⁵ Gurɔɔ kè Dauda kú Zifi bɔsu líkpen, à mà Solu kɔn à gbɛnɔɔ e mɔɔ a dɛ. ¹⁶ Ben Solu né Yonatā fɛɛ à gāa à Dauda lè zaa líkpe pín, à à gbà swè kɔn Luda tóo. ¹⁷ À bènɛ: Nton tó vĩa n kũro, zaake ma de é e à ɔ nammáro. Mbe né kí ble Isarailinɔnɛ, mapi sɔ mégɔ dɛ n plaadee ũ. Ma de pì beee dɔ se. ¹⁸ Ben aɔ yā yì kɔo ní plaa Dii aɛ. Dauda gɔ líkpen gwe, ben Yonatā tà bɛ.

¹⁹ Beee gbɛra Zifideenɔ gāa wà Solu lè Gibɛa aɔ bè: Dauda utena wa bɔsun sɛtɛ pòrɔtu. À kú líkpen Akila sɛsɛigɛɛzi Yesimɔ sɔɔmɛtɛ kpa. ²⁰ Kí, gurɔɔ kè ní yezi pínɡi, n mó gwe, wé à kpámma. ²¹ Ben Solu bè: Dii aubarika daagu kè a ma wēnda gwà yānzi. ²² À tá à ɛara à soru ke. À guu kè è gán gbekagbeka kɔn gbɛ kè aɔ à ènɔ, zaake má mà wà bè, à ɔndɔɔ né ɔndɔɔnlo. ²³ À gbekagbeka le à e à à utekiinɔ dɔ pínɡi, à ɛara à mó à ma le, le mà à sānsān ma, mé gāao. Tó à kú a bɔsun gwemɛ, mé pɛɛzi Yuda boriinɔ té pínɡi. ²⁴ Ben aɔ dà zén, aɔ dɔ Solunɛ aɛ gana Zifi. Aɛ sɔ Dauda kɔn a gbɛnɔ gĩake wà kú Maɔni gbāan sɛtɛ Yesimɔ sɔɔmɛtɛ kpa.

²⁵ Kè Solu kɔn a gbɛnɔɔ e mɔɔ pɛɛzi, à à baaru mà, ben à pìta kpìii pìà à gāa à kú Maɔni gbāan. Kè Solu mà, ben à pɛɛzi Maɔni gbāan gwe. ²⁶ Solunɔ e táa oo kpìii kpɛɛ kāa kpa, Daudanɔ e táa oo à kpɛɛ kè kpa, aɔɔe wāa aɔɔe bàa lɛɛ Solunɛ. Gurɔɔ kè Solu kɔn a gbɛnɔɔ e ligaa Daudanɔzi aɔ ní kũ, ²⁷ ben gbɛke mò à baaru kpà Solunɛ à bè: N ke kpakpaa, Filisitininɔ mò wà lɛɛ wa bɔsua. ²⁸ Ben Solu pɛɛna Daudazi tò, à gāa Filisitininɔ le. Beee yānzi wè guu pì sísi Kɔkpaatekpìii. ²⁹ Beee gbɛra Dauda bò gwe à gāa à vɛɛ sɛtɛ pòrɔtu, guu kè wè sísi Engɛdi.

24

Dauda gina Solu denazi gbèwɛɛn

¹ Kè Solu sù kɔn pɛɛna Filisitininɔzio, wà bènɛ Dauda kú Engɛdi gbāan. ² Ben à Isaraili zìkpɛɛnɔ sɛɛ gɔɔn bɔro aagɔ à dànyo zén, le aɔ Daudanɔ wɛtɛ guu kè wè sísi Zɔnɔ Gbɛa. ³ Kè à kà sāanɔ kara kè kú zé saɛ kiia, à gbèwɛɛ è gwe, ben à gɛn à gāa dɔzɛzi ke. Dauda kɔn a gbɛnɔ sɔɔ kú gbèwɛɛ pín zaa à lézekiia. ⁴ Ben Dauda gbɛnɔ bènɛ: N gwa, à gurɔɔn gbāa kè Dii bè é n ibɛɛ nanne n ɔzĩ n yā kenɛ lán ní yezi nà. Ben Dauda fɛɛ tɛɛɛ, à Solu utagumusɔ lé zɔ à saɛ. ⁵ À gbɛra Dauda gè laasuun Solu uta lé kè à zɔ pì yānzi, ⁶ à bè a gbɛnɔnɛ: Kai! Dii tón tó mà yā beee taka ke ma dii kè à à kpànerɔ. Mé ɔ naaro, zaake Dii bé à à kpà kpatan.

⁷ Dauda kpàkē a gbēnɔzi kɔn yā pìo, èe tó aɔ Solu dèro. Kè Solu bò gbèwɛɛn, èe gɛɛ zéla, ⁸ ben Dauda bò gbèwɛɛ pìn, à lé zùzi à bè: Ma dii kí! Kè Solu liè à a kpɛɛ gwà, ben Dauda kùɛ à dàɛ a puua. ⁹ Ben à bè Solunɛ: Tó wà bè ma yā zaaa kpàkpa n musu, bó yā bé à tò nèɛ síi? ¹⁰ N gwa! N wɛɛ è gbàa lán Dii n namɛ ma ɔzĩ nà gbèwɛɛn. Wà bèmɛ mà n dɛ, ben ma n wɛnda gwà, ma bè mé ɔ na ma diiaro, zaake Dii bé à à kpà kpatan. ¹¹ N gwa kè Baa! N gwa, má n uta lé kùna kè! Ma n uta lé zĩ, mɔde mɛɛ n dɛro. N dɔ sa kè má n kùna kɔn nɔsɛ zaaaoro. Mɛɛ taari kennɛro, ben nɛɛ ma wɛtɛɛ n ma dɛ. ¹² Dii yā gɔgɔwe à gɛɛ bommame, mɔde mapi mé ɔ nammaro. ¹³ Lán wà yáasi zù zaa zĩ nà wà bè, yā zaaa è bɔ zaakerinɔ kiiamɛ, mé ɔ nammaro. ¹⁴ N Isarailinɔ kína, dé yānzin n bɔzi? Dén nɛɛ péɛzi? Gbɛɛ gèn yó? Ke kòkò néngo? ¹⁵ Dii ma yā gwa à yā gɔgɔwe. À yā nnaa kpáma à zɛmao à ma bɔ n ɔzĩ.

¹⁶ Kè Dauda yā beee ò Solunɛ à yàa, Solu bè: Ma né Dauda, n kòton gweɔ? Ben Solu vì wiio ¹⁷ à bè Daudanɛ: N yā nnaa demala, zaake yā zaaan má kɛnnɛ, ben n fĩa bòmɛ kɔn à maaao. ¹⁸ N yā maaa kè n kɛmɛɛ ò tia. Kè Dii ma nannɛ n ɔzĩ, nɛɛ ma dɛro. ¹⁹ Tó gbɛ bò a ibɛɛa, è tó à tá aafiaɔ? Dii yā maaa kè n kɛmɛ gbàa fĩa bonnɛ. ²⁰ Má dɔ sa kè né gɔ kí ũ, négɔ kí blee Isarailinɔnɛ. ²¹ N símɛ kɔn Dii tóo kè né ma borii kaatero, né ma tó dɛ ma de bɛdeenɔ téro. ²² Ben Dauda la dà Solunɛ. Kè Solu tà bɛ, ben Dauda kɔn a gbēnɔ èara wà tà sɛtɛ pòrɔtu.

25

Dauda kɔn Nabalao kɔn Abigailio

¹ Samuɛli gà, ben Isarailinɔ kàkɔa n pínɡi, aɔɔɛ ɔɔ doo à gaa musu, ben wà à vìi a bɛ zaa Rama. Beee gbɛra Dauda gàa Parani sɛtɛ. ² Maɔni gbɛkee kuu, à bɔkɔtɛ vì Kameli gwe. Auzikide sàmɛ, à sãanɔ vì bɔrɔ aagɔ kɔn blènɔ wàa sɔɔro. Ben à mò Kameli lɛ à a sãanɔ kã kɛɛ. ³ À tón Nabala, à naɔ tón Abigaili. Nɔgbɛ pì làakari vì bensɔ à kakana maa, mɔde à gɔɔ pì gbɛke wí vìro, à yãkɛnanɔɔ dɔrɔ vìro. Kalɛbu boriimɛ.

⁴ Gurɔɔ kè Dauda kú sɛtɛ, à mà Nabala mò a sãanɔ kã kɛɛ. ⁵ Ben à a ìbano zĩ gɔɔn kuri à bènnɛ: À fɛɛ à gá Nabala kiia zaa Kameli, à ì kpáamɛ ⁶ à onɛ à be: Luda n dɔ aafiao kɔn n uao kɔn n gbēnɔ n pínɡi. ⁷ Má mà n mɔ kɔn sãkãkɛerinɔ. Kè n sãdãrinɔ kúwao, wée ãa dammaro, n kuuna Kameli guu, pòkee e kɛsãmmaro. ⁸ N n zĩkɛri pìnɔ la, aɛɛ onnɛ. N tó ma ìbano n pɔnnaa e, zaake zĩbaa zĩmɛ. N zòbleri pìnɔ kɔn mamɔma n néo n wa gba pò kè n è.

⁹ Kè Dauda ìba pìnɔ kà, aɔ yā pì tɔkè Nabalane kɔn Dauda tóo, ben aɔ sòkpazi. ¹⁰ Ben Nabala bènnɛ: Dén Dauda ũu? Dén Yɛsɛ né pì ũu? Zò kè aɔ kè n diinɔa gbàanɔɔ pari. ¹¹ Á yezi mà a bureɔdi kɔn ma ío kɔn nòbɔ kè má dè ma sãkãkɛerinɔnɛo sɛɛ mà kpá gbɛ kè má n bɔkii dɔroonɔan yó? ¹² Ben Dauda gbēnɔ èara wà dà zén aɔ tà. Kè aɔ kà, aɔ yā pìnɔ gbànnɛ pínɡi. ¹³ Ben Dauda bè a gbɛ pìnɔnɛ: A baade a fɛɛdaa logo. Ben n baade a fɛɛdaa lògo kɔn Daudao se. Gbɛ kè aɔ gàa kɔn Daudaonɔ kà wàa plaa taka, ben gɔɔn wàa doo gò kɔn asoonɔ.

¹⁴ À mò à lè zĩkɛri pìnɔ doke gàa à ò Nabala naɔ Abigailine à bè: Dauda gbēnɔ zĩ aɔ bò sɛtɛ aɔ mò wà ì kpà wa diia, ben à pàtamɛma. ¹⁵ Gbɛ pìnɔ sɔ yā maaa kèwɛ maamaa, aɔɔɛ ãa dawaro. Kè wá kúnɔyɔ sɛtɛ, pòke è sãsãwaro. ¹⁶ Gurɔɔ kè wée sãa dãa n saɛ fãantɛ kɔn gwãavĩo pínɡi, aɔègɔ ligawazi lán bĩ bà. ¹⁷ N

laasuu lé yā kè né kéəa, zaake aō zèò wà yā zaaa ké wa diine kōn à uadeenō n pīngi. Àpi maaro, è gbě lédamma síro.

¹⁸ Ben Abigaili buređi nàkōa kpakpaa mèn wàa do kōn geepiwēəo tùu plaa kōn sãa kè wà kèkēnō mèn sɔɔro kōn pówēē kpatanao kpēē sɔɔro kōn geepi kàranō mèn basɔɔro kōn kākā bē kori kàranō mèn wàa do, aō yì zaakinōnē.

¹⁹ Ben à bè a zīkerinōnē: Àgō dɔɔ aē, mégō té a kpēē. Èe yāke o a zā Nabalanero.

²⁰ Ben à di a zaakia, èe pitaa sīsīa. Kè à bò sīsī kpēē, aō dàkōre Daudao, èe pitaa sīsīa se kōn à gbēnō, aōe mɔɔ. ²¹ Dauda e oo a gbēnōnē: Ma gbě pì pónō dākpane sètē pāmē. Wée à pòke séro, ben à yā maaa kè má kēnē fīa bòmē kōn à zaaa.

²² Tó ma à gōgbē ke tò bēē ai guu gō gá dɔ, Luda yā kemē pāsīpāsī.

²³ Kè Abigaili à è, ben à pita a zaakia kpakpaa, à kùe Daudanē à aē pēē. ²⁴ Ben à kùe à gbá sae à bè: Baa, taari pì gō ma mèn do musu. N mamoma n zòbleri gba zé mà yā onnē. N swā kpá mamoma n zòbleri yāzi. ²⁵ Baa, Nabala maaro. Nton à yā daro. À yānɔɔ de lán a tó bàme. À tón Misaide, bensō mīsayān ègō kéē. Mamoma n zòbleri sō, mée gbě kè n n zīnō ero. ²⁶ Baa, lán Dii kuu bensō n kuu nà, Dii ginnē n gbě de n gēē bo n zīnda. Dii tó n ibēnō kōn gbě kè aōe n kpákpaà à zaaaonō gō lán Nabala bà. ²⁷ Tia sa Baa, n gbaa kè mamoma n zòbleri ma mōonnnē kè sí n kpá n ibanɔa. ²⁸ N sùu ké kōn mamoma n zòblierio kōn ma taario dɔ. Dii é tó n boriinō gō kí blee ai gurɔ pīngi, zaake nēē zī ká Diinēmē, wēē à zaa ke emma zikiro. ²⁹ Baa tó gbēke fēē èe pēēenzi à n de, Dii n Luda é n wēndi dākpa, eé n ibēnō wēndi da gbēmban à zu. ³⁰ Baa, tó Dii yā maaa kēnnē lán à lé gbēnnē nà pīngi, tó à n diē Isarailinō gbēnsi ũ, ³¹ nton gē laasuun à n da yān gbēdena pā ke gēēbona n zīndanē yā musuro. Baa, tó Dii yā maaa kēnnē, n tó mamoma n zòbleri ma yā gō dōngu.

³² Ben Dauda bè Abigailinē: Wà Dii Isarailinō Luda sáabu kpá, zaake à n zī n damalē gbāa. ³³ Ma n sáabu kpá se kōn lédamma kè n ma gbaao, zaake mbe n kpamē gbāa, ben mée gbě de ma gēē bò ma zīndanero. ³⁴ Tó beenlo, kōn Dii Isarailinō Luda kè gīmē mà yā zaaa kēnnēəo, tó nēē wā n mɔ n damalē yāro, le guu é dɔ Nabala négōgbē kearo. ³⁵ Ben Dauda pò kè Abigaili mōnē sì à bè: N ká bē aafia. Ma n yā mà, ma n yodaado kè.

³⁶ Kè Abigaili kà Nabala kiia, à è èe pò blee lán kina bà. À pɔɔ kè nna, à wēē gbě à kà. Ben à naō pì e lé bɔ à yāke ònēro, sé kè guu dɔ. ³⁷ Kè guu dɔ, Nabala wēē kē, ben à naō yā kè à kè pì ònē. Ben swē kēn, à gō lán gbě bà. ³⁸ Kè à kè lán gurɔ kuri bà, ben Dii gò tōa, à gā.

³⁹ Kè Dauda Nabala gana baaru mà, à bè: Wà Dii kè zēmao sáabu kpá, à wí kè Nabala dàmaa bòmē. À gīmē mà yā zaaa ké, ben à tò Nabala zaakēna wì à zīnda musu. Beee gbera Dauda gbēnō zī Abigailia aō onē á yezi à à sé nɔɔ ũ. ⁴⁰ Kè Dauda iba pìnō kà Abigaili kiia zaa Kameli, aō bènē: Dauda bé à wa zīmma, à yezi à n sé nɔɔ ũ. ⁴¹ Ben à fēē à kùe à a mì pēē à bè: À zòblierin ma ũ, má yāana mà a dii ibanɔ gbá pípiínē. ⁴² Ben à fēē à di zaakia gō. À nɔgbē zīkerinō gāao gōɔn sɔɔro. Aō dà zén kōn Dauda zīrinō, ben à gō à nɔɔ ũ. ⁴³ Dauda Yezērili gbē Ainɔama kūna nɔɔ ũ dɔ. Aō plaa n pīngi kè à nɔɔnō ũ. ⁴⁴ Solu a né Mikala kè de Dauda nɔɔ ũ yāa kpà Laisi né Palatieli, Galimu gbēa.

26

Dauda gina Solu denazi gēn plaadee

¹ Zifideenɔ gaa wà Solu lè Gibea aɔ bènɛ: Dauda utena Akila sɛsɛgɛzi kè aedɔna Yesimɔa. ² Ben Solu gaa Zifi sɛtɛ kɔn Isaraili zɛkpɛenɔ gɔɔn bɔɔ aagɔ, aɔɔe Dauda wetɛ wà à dɛ sɛ pìn. ³ Solu bùra kàe zé sae Akila sɛsɛgɛ kè aedɔna Yesimɔa, ben Dauda kú sɛn. Kè à mà Solu e pɛɛɛazi, ⁴ ben à gu'asiigwarinɔ zì, gbasà à dɔ sa kè Solu kà. ⁵ Ben Dauda fɛɛ à gaa guu kè Solu bùra kàen. À Solu kɔn a zɛkpɛenɔ gbɛnsi Nɛɛ né Abanao daeki è. Solu daena bùra guu, à gbɛnɔ kàe wà ligazi. ⁶ Ben Dauda Iti bori Aimɛleki kɔn Zeruya né Abisaio là à bè: Dé bé eé gámao bùra pìn Solu kiia? Ben Abisai bènɛ: Mámbe mé gányo. ⁷ Kè Dauda kɔn Abisaio lɔtè gbɛ pìnɔzi gwāavī, ben aɔ Solu è daena, èe ii oo bùra guu, à sári pɛena à mìzi. Abana kɔn a gbɛnɔ daena wà ligazi n pínɡi.

⁸ Ben Abisai bè Daudanɛ: Luda n ibɛɛ nannɛ n ɔzì gbàa. N tó mà à zɔ kɔn sário mà à nakɔa kɔn tɔtɛo. Mé à zɔ gɛn domɛ, èe kɛ gɛn plaanlo. ⁹ Ben Dauda bènɛ: Nton à dɛro. Dé bé eé fɔ à ɔ na kína kè Dii kàa à bɔ pāa? ¹⁰ Ben Dauda èara à bè: Dii kuu! Dii bé eé gò tɔa à ga, tó à gurɔɔ pàpa kesɔ à gà zìlan. ¹¹ Kai! Dii tón tó mà ɔ na kína kè à kàaro. Wà gá wà sári kè kú à mìzi sɛ kɔn à í zèrɛo wà táo. ¹² Dauda sári kɔn í zèrɛ kè kú Solu mìzio sɛ, ben aɔ tào. Aɔ gbɛkee e n ero, aɔ n yā dɔro, aɔɔe ii oo n pínɡi. Aɔ gbɛkee e vuro, zaake Dii bé à tò i ìsi dàńla.

¹³ Kè Dauda bikù guzurɛ baa kaa kpa, ben à zè sɛsɛ musu zàazā, gu yàasa dana n dagura. ¹⁴ Ben à lé zù Abanazi kɔn a gbɛnɔ à bè: Abanaooo! N yītenan yɔ? Abana wèala à bè: Dé bé èe lé zuu kínazi? ¹⁵ Dauda bènɛ: Gɔsagbāaan n ũroo? Gbɛke kà lán n bà Isarailinɔ bùsunn yɔ? Gbɛke mò n dii kína dɛ. Bó yā bé à tò néɛ à dākparoo? ¹⁶ Néɛ yā kɛ a zéaro. Má sɛ kɔn Diio a kɔ sio wà a dɛdɛmɛ, zaake ée a dii kína kè Dii kpà kpatan dākparoo. N gwa! Kí sári kɔn à í zèrɛ kè kú à mìzio kú máme? ¹⁷ Solu Dauda kòto dɔ, ben à bè: Dauda ma né, n kòton gweɔ? À wèala à bè: Ma dii kí, ma kòtomɛ. ¹⁸ Dauda èara à bè: Bó yā bé à tò ma dii e pɛɛɛ mamɔma a zòbleriazɛ? Bón má kè? Bó taarin má kè? ¹⁹ Ma dii kí, n swā kpá mamɔma n zòbleri yāzi sa. Tó Dii bé à n swi kèma, à ma sa'ona gūu ma. Tó gbɛnteenomɛ sɔ, Dii láari kɛmɛma, zaake aɔ pèma wà ma bɔ Dii gbɛnɔ té, aɔ bè mà gá mà dɔ tāanɔzime. ²⁰ Nton tó wà ma dɛ zà kɔn Diioro. Isarailinɔ kína bɔ, èe kòkɔ néngo wetɛ à dɛ, lán wègɔ pɛɛ dɔɔa sɛsɛnɔ musu nà. ²¹ Ben Solu bè: Ma durun kè. Ma né Dauda, n èara n su. Mé ĩa damma dɔro, zaake n ma wèndi bèe kè gbàa. Yāpuramɛ, ma yōnkoyā kè, ma zā yāa maamaa. ²² Ben Dauda bènɛ: N sárin yè. N tó n ibanɔ doke bikū à mó à sí. ²³ Dii è fīa bo baadenɛ à maakɛna kɔn a náanɛo musu. Dii n namɛ ma ɔzì gbàa, mɔde mée we mà ɔ nammáro kè Dii bé à n ka kpatan yānzɛ. ²⁴ Lán ma n wèndi bèe kè gbàa nà, Dii ma wèndi bèe dɔ lɛ, à ma sí yā zaa pínɡia. ²⁵ Ben Solu bènɛ: Luda aubarika dangu ma né Dauda. Né yā ìsi kɛ, n mì égɔ da'iana. Kè Dauda gè zéla, ben Solu tà bɛ.

27

Dauda kuuna Filisitininɔ bùsun

¹ Dauda laasuu lè à bè: Solu é ma dɛ zīkea. Tó mée bàa lé ma ta Filisitininɔ bùsunlo, eé bɔmao nnaro. Tó ma bàa lè, Solu é mì kè ma wetenaa, mé bɔ à ɔzì. ² Ben Dauda fɛɛ à gaa Gata kí Akisi, Maoku né kiia. Gɔɔn wàa aagɔɔnɔ gāao. ³ Ben Dauda kɔn a gbɛnɔ vèe Gata kɔn Akisio, baade kɔn a bɛdeenɔ. Dauda kú gwe kɔn a nɔɔnɔ mèn plaa, Yezɛrili gbɛ Ainɔama kɔn Kamɛli gbɛ Abigaili kè dɛ Nabala nɔɔ ũ yāao. ⁴ Kè wà ɔ Solunɛ Dauda bàa lè à tà Gata, èe pɛɛzi dɔro.

⁵ Dauda bè Akisine: Tó ma n pɔnnaa è, n ma gba zé mà vèe gukea n lakutuno doke guu. Mamɔma n zòbleri má yezi màgɔ kúnyo n mɛɛwinlo. ⁶ Zì beeean

Akisi Zikilaga kpàa, ben à gò Yudanò kínànò pò ù ai kòn a gbàao. ⁷ Dauda kuuna Filisitininò bùsun kà wè do kòn mò siigwò.

⁸ Ben Dauda kòn a gbènò gàa wà lèe Gesurunò kòn Gizinò kòn Amalekinò. Gbè pìnò kú bùsu pìn zaa zimè bonà zaa Suru ai à gàa pé Igipitia. ⁹ Tó Dauda zì blè bùsu pì lakutunò, è gōgbè ke nōgbè ke tó bēero, sãanò kòn zùnò kòn zaakinò kòn lakuminò kòn pókāsāanò è nakōa. Tó à tà, è gá Akisi kiia. ¹⁰ Tó Akisi à là guu kè à lèen gbènò gbàa, Dauda è benè a gaa Nēgēvi bùsun, Yudanò ke Yerameli boriinò ke Keninò kiiamē. ¹¹ Dauda è gōgbè ke nōgbè ke tó bēe wà suo Gataro, zaake èe bee: Gbēke é kòmto kēnne à be dia má kè nàn yè. Lēn ègō kee lē gurò kè à kú Filisitininò bùsun. ¹² Akisi Dauda náane kè à bè a zīndane: Isarailinò gí à kāzimē. Eégō de ma zòbleri ūmē gurò pīngi.

28

Solu kòn nōgbè weegūnnade gèsisirio

¹ Gurò beenò Filisitininò n zìkpēnò kākōa, aō yezi wà gá wà zì ká kòn Isarailinò. Ben Akisi bè Daudane: Asa n dō kè mmòn kòn n gbènò é gámao zì ká sō? ² Ben Dauda bène: Tò, né e sa lán mamoma n zòbleri mé ke nà. Ben Akisi bène: Tó lēmē, mé n ke ma dākpārì ù ai gurò pīngi.

³ Samuēli sō gīake à gà kò, Isarailinò kākōa n pīngi, aō sò dō à ga yā musu, ben aō à vī a be wétēn zaa Rama. Solu pè weegūnnadeenò kòn gèsisirinò Isarailinò bùsun. ⁴ Kè Filisitininò kō kākōa, aō mò wà bùra kàe Sunemu. Ben Solu Isarailinò kākōa n pīngi, aō bùra kàe Giliboa. ⁵ Kè Solu Filisitini zìkpēnò è, vīa à kù, swè kēn maamaa. ⁶ À gbèka Diia, ben Dii e wèala nanaa guu ke kòn Urimuo ke annabinò gāzīro. ⁷ Ben Solu bè a ìbanne: À nōgbè wegūnnade gèsisiri ke wētēmē, lē mà gá mà yā gbekaa. Ben aō bène: Nōgbè wegūnnade gèsisiri kee kú Endò.

⁸ Ben Solu a zīnda līe à pókāsā pāndenò dà, ben à gàa à nōgbè pì lè gwāavī, à gōn plaaanò tēzi. À bène: N tó n zīn mó n gè kè mé à tó onne sísime. ⁹ Ben nōgbè pì bène: N dō sãnsãn yā kè Solu kè, kè à a bùsu zé zò wegūnnadeenò kòn gèsisirinò. Bó yā bé à tò nēe takutēe kpákpaamē lē wà ma dēzi? ¹⁰ Ben Solu sìne kòn Dii tóo à bè: Má sì kòn Diio weé ïa damma yā kè musuro. ¹¹ Ben nōgbè pì bè: Gè kpareen mà sísinnē? À bè: Samuēli gēmē. ¹² Kè nōgbè pì Samuēli è, à vī wiiio à bè Solunē: Ase mbe Solu ū? Bóyānzín n òndò kēmēzi? ¹³ Ben kí bène: Nton tó vīa n kūro. Bón n è? À bène: Gèwāadeen má è, èe bō tōtēn. ¹⁴ Ben Solu à là à bè: À kè diamē? À bène: Mare zi ke bé èe mò, à utadaa dana. Ben Solu dō kè Samuēlimē, ben à kùe à dàe a puua. ¹⁵ Ben Samuēli à là à bè: Bóyānzín n ïa dāmazi, kè n ma sisiee? À wèala à bè: Ma nawēa bíta èmē. Filisitininò bé wà mò zì kámao, ben Luda kpēe līmē. È wemala annabi gāzī ke nanaa guu dōro. Beee yānzín ma n sisizi. N omē lán mé ke nà. ¹⁶ Samuēli bène: Dii kpēe līnne à gò n ibēe ù, ben n mò nēe yā gbekaama sō né? ¹⁷ Dii kēnne lán à dàme má ònne nà. À n bō kpatan à n gbēdaa Dauda kàn. ¹⁸ Dii beee kēnne gbàa, kè nēe à yā maro yānzime. Nēe pōfē pāsī bōbōne Amalekinòaro. ¹⁹ Dii é Isarailinò kòn mpio kpá Filisitininòamē. Mmòn kòn n nēgōgbènò égō kúmao kè zia. Dii é Isaraili zìkpēnò kpá Filisitininò. ²⁰ Samuēli yā pì tò vīa Solu kù maamaa, ben à lēe a puua sòròrò gō. À gbàa yāa, zaake èe pòke ble gurò beee ke gwāavī beeearo.

²¹ Kè nōgbè pì mò Solu kiia, à è swè kēn maamaa, ben à bène: Mamoma n zòbleri ma n yā mà, ma a zīnda kpà karizi, ma yā kè n òmēe kè. ²² N n zòbleri

yã ma sa. N tó mà póblee dienne n ble, le n gbãa e n da zén. ²³ Ben Solu gi à bè: Mé pò blero. Kè à ìbano nàkōrea lèdo kōn nōgbē pìo, ben à n yã mà. Ben à fēe tōote à vēe gádoa. ²⁴ Nōgbē pì zù né bōrō mēkpana vī bàdona a bē. À gāa à dē gō, ben à flawa sè à dē, à burēdi sēsē'ēzēsai kēo. ²⁵ À diē Solune kōn à ìbano. Aō blē, ben aō fēe wà tà gwāavī beee a gō.

29

Filisitinino kīnān Dauda gbarēna Zikilaga

¹ Filisitinino n zīkpēeno kākōa Afeki, bensō Isarailino bura kú Yēzerili íbōkiia. ² Filisitinino kīnān e gētēe kōn n zīkpē gālin, aō kēn gōn basōōro, aō kēn wāa sōōro. Dauda kōn a gbēnō tē n kpēe kōn Akisio. ³ Ben Filisitinino kīna pīn Akisi là wà bè: Eberu kēn sō né? À wēnla à bè: Daudan yē. Isarailino kí Solu ìba kemē yā. À gurōplaa kēmao. À kúmao dē wē doola. Naana zaa gurō kē à mò ma kiia ai gbāa, mēe taari ke earo. ⁴ Ben kīna pīn pētē kēo wà bè: N gōgbē pì gbarē à tá guu kē n kpāan. Eē e à gáwao zīlanlo, le àton bō wa kpēe gwero yānzī. Dian eē e à ke nna kōn a diio nà, tó èe kē à tà kōn wa gbēkeno mīo baasiroo? ⁵ Dauda kē wà lē sī wà ō wā à yā musun gweroo? Kē wà bè: Solu gbēnō dēde gōn wāa sōōro, Dauda sō gōn bōrō leo ūgbangba. ⁶ Ben Akisi Dauda sīsī à bènē: Má sī kōn Diio n kuu gbē maaa ū ma kiia, n ganamao zīlan kēmē nna, zaake naana zaa gurō kē n mō ma kiia ai gbāa, mēe taari ke emmaro. Mōde n yā e kē wa kīnānēro. ⁷ Nēara n tá kōn aafiao le nton yāke kē à kēnē zaaro. ⁸ Ben Dauda Akisi là à bè: Bón má kē? Naana zaa gurō kē ma mō n kiia ai gbāa, bón n èmaa? Bóyānzīn mé e mà gá mà zī ká kōn ma dii kí íbēenōroo? ⁹ Ben Akisi bènē: Má dō kē n maame lán Luda malaika bà, mōde wa kīnān bè nton gáwao zīlanlo. ¹⁰ Tó guu dō, n fēe kōngō idē'idē kōn n dii Solu zōbleri kē aō mōnyon, à tá. ¹¹ Ben Dauda fēe kōngō idē'idē kōn a gbēnō, aōe taa Filisitinino būsūn. Filisitinino sō gāa Yēzerili.

30

Dauda Amalekinō kaatēna

¹ Dauda kōn a gbēnō kà Zikilaga à gurō aagōdee zī. À mò à lē Amalekinō mò wà lēe Negevi būsua kōn Zikilagao n kpēe. Aō lēe Zikilagaa aō té sōa. ² Aō nōgbē kē aō kú gweeno kùkū, nēnōgbēnō kōn nōgbē ìsino n pīngi. Aōe n gbēke dēro, aō n sēe wà tànyo. ³ Kē Dauda kōn a gbēnō kà n bē wētē, aō è wà té sōa wà n nōgbēnō kōn n nēgōgbēnō kōn n nēnōgbēnō kùkū wà tànyo. ⁴ Ben Dauda kōn gbē kē aō kúonō wii lē aō ō dō ai aō gbāaa yāa, ai aōe fō wà ō dō dōro. ⁵ Wà Dauda nōnō kùkū wà tànyo n plaa Ainaama kōn Abigailio. ⁶ Dauda wētāmma è maamaa, zaake wēe bee wà à pápa gbēo wà demē. Aō baade pīngi nōsē yāka aō nēgōgbēnō kōn n nēnōgbēnō yā musu. Mōde Dauda gbāa è Diī a Luda, ⁷ ben à bè sa'ori Abiatanē: N mó kōn n dansiki utao. Kē à gāaonē, ⁸ ben Dauda yā gbēka Diīa, à à là à bè: Mà péē gbāamōnneri pīnōzi mé n leō? À bènē: N péēnzi, né n le n n gbēnō mī sí. ⁹ Ben Dauda dà zén kōn gōn wāa aagōnō. Kē aō kà Beso swaazi, gbēkeno gō gwe. ¹⁰ Gōn wāa doonō gbāaa yāa, aōe fō wà bikū swaa pīaro, ben Dauda bikū, à té n gbēzi kōn gōn wāa plaaanō.

¹¹ Aō Igipiti gbēke è sētē, ben aō gāao Dauda kiia. Wà póblee kpāa à blē, wà í kpāa à mī. ¹² Ben aō kākā bē kori kpāa kōn geepi kàrao mēn plaa à sō. Ben à mē sù, zaake à kē fāantē kōn gwāavīo gurō aagō póblesai ímisai. ¹³ Ben Dauda

à là à bè: Dé gbě̀n n ũu? N bọ́ máme? Ben Igipiti gbě̀ pì bè: Amaleki zòn ma ũ. À guro aagɔ́deen yè, ma dii pǎ kpàmazi kè mée gyāa kée yānzi. ¹⁴ Wa lee Negevi būsuaɛ, guu kè Kiritinɔ kún kɔn Yudanɔ kɔn Kalebu boriinɔ, ben wà té sɔ́ Zikilagaa. ¹⁵ Ben Dauda à là à bè: Né fɔ́ n gámao gbě̀ pìnɔ kiiaɔ? À wèàla à bè: Tó n sìme kɔn Luda tóo kè né ma dero, tó né ma kpá ma diiaro, mé gányo n kiia.

¹⁶ Ben à gāao. Kè aɔ́ kà, aɔ́ n lé, aɔ́ fāakōana gu píngia, aɔ́e pó blee, aɔ́e í mii, aɔ́e pɔ́nnaa kée pó bíta kè aɔ́ sèe Filisitininɔ būsunnɔ kɔn Yudanɔ būsuo yānzi. ¹⁷ Ben Dauda sì n té à n dède naana zaa uusie ai gu làa gāa à dɔo uusie. Aɔ́ gbě̀kee e bókii ero, séde gɔ́kparaɛ gɔ́n wàa plaaa kè aɔ́ dì lakumia aɔ́ bàa lènn baasiro. ¹⁸ Dauda gbě̀ kè Amalekinɔ n kũkũnɔ mì sì n píngi kɔn a nɔnɔ n plaa. ¹⁹ Aɔ́ gbě̀kee e sāsāro, né fète gbě̀nsi, négɔ́gbě̀nɔ kɔn nénɔgbě̀nɔ n píngi. Baa pó kè aɔ́ sèenɔ, Dauda èara à pó pìnɔ sì píngi. ²⁰ À sāanɔ kɔn zùnɔ nàkōa, ben à gbě̀nɔ pókadee pìnɔ kpan'ae kè aɔ́ bè: Dauda pónnɔ yè.

²¹ Ben Dauda kà gɔ́n wàa doo kè aɔ́ gbāaa yāa aɔ́e fɔ́ wà gāaoro aɔ́ gò Beso swaazinɔ kiia. Aɔ́ bɔ́e wà dààlɛ kɔn gbě̀ kè aɔ́ kúonɔ. Kè Dauda sɔ́nzi, à ì kpámma, ²² ben gbě̀ pāsī gaabudee kè aɔ́ té Daudazinɔ bè: Lán aɔ́e gāwaoro nà, wé pó kè wá sìnɔ ke kpámmaro, tó èe kè aɔ́ baade naɔ́ kɔn a nénɔ baasiro. Aɔ́ n sé wà tányo. ²³ Ben Dauda bè: Auo! Ma gbě̀nɔ, àton ke le kɔn pó kè Dii kpàwaanɔro, zaake à wa dākpa à gbāamɔnnɛri kè aɔ́ lèewaano nàwe wa ɔ́zī. ²⁴ Dé bé é yā kè á ò kèkii sí sɔ́? Gbě̀ kè aɔ́ gò aɔ́e pónɔ dākpaano asaia égɔ́ dōnkɔ́ kɔn gbě̀ kè aɔ́ gāa zìlannɔme. Wé kpaatetɛkōnɛ sáasaame. ²⁵ Kè Dauda yā pì diè, ben à gò doka ũ Isarailinɔnɛ zaa zī beeeai ai kɔn a gbāao.

²⁶ Kè Dauda kà Zikilaga, à pó kè à sì kenɔ kpāsā Yudanɔ būsuo gbě̀nsi kè aɔ́ de a gbě̀nna ũunɔnɛ à bè: Gbaa kè á è pó kè wá sì Dii ibeɛnɔa guunɔn gwe. ²⁷ À kpāsānɛ Beteli kɔn Ramɔ Negevio kɔn Yatio ²⁸ kɔn Aroao kɔn Sifimɔ kɔn Esetemɔao ²⁹ kɔn Rakalao kɔn Yerameli bori wétɛnɔ kɔn Keni wétɛnɔ ³⁰ kɔn ɔ́mao kɔn Borasão kɔn Atakao ³¹ kɔn Eblɔnuo kɔn guu kè Dauda lili òn kɔn a gbě̀nɔ píngi.

31

Solu gana kɔn a négɔ́gbě̀nɔ

¹ Filisitininɔ zī kà kɔn Isarailinɔ, ben Isarailinɔ bàa lènnɛ ai aɔ́ paridee gāga Giliboa sīsīgeɛzi. ² Filisitininɔ pèe Solu kɔn a négɔ́gbě̀nɔzi, ben aɔ́ à né pìnɔ Yonatā kɔn Abinadabuo kɔn Malakisuaò dède. ³ Zī kè wèe kaa Solu sae pāsī kũ, ben kàzurinɔ à pà, à kènnna maamaa. ⁴ Ben à bè a zìkapɔ́nɔserine: N n fēɛdaa woto n ma zɔ́ n ma dɛo. Tó lenlo, gefɔ́ɔdee kènɔ é ma zɔ́ aɔ́ kɔ́kɔ omao. Ben vīa à zìkapɔ́nɔseri kũ, èe weziro, ben Solu a fēɛdaa sè, à a zīnda ò'òàla. ⁵ Kè à zìkapɔ́nɔseri è à gā, ben à a zīnda ò'ò a fēɛdaala se à gā. ⁶ Len Solu kɔn a négɔ́gbě̀ gɔ́n aagɔ́ kɔn a zìkapɔ́nɔserio kɔn a gbě̀nɔ gāga lèdo le zī dōnkɔ́ pì zī n píngi.

⁷ Kè Isaraili kè aɔ́ kú guzuren gweenɔ kɔn n gbě̀ kè aɔ́ kú Yoda baa kāa kpaano è n zìkpɛenɔ bàa lè, bensɔ Solu kɔn a nénɔ gāga, aɔ́ bàa lè aɔ́ n wétɛnɔ tò gwe, ben Filisitininɔ mò wà vèen. ⁸ Kè guu dò, ben Filisitininɔ mò aɔ́e pónɔ bɔ́bɔ́ gbě̀ kè aɔ́ gāganɔa, ben aɔ́ Solu kɔn a né mèn aagɔ́ pìnɔ gè è kaena Giliboa sīsīgeɛzi. ⁹ Ben aɔ́ Solu mì zò aɔ́ à gōkeɔnɔ bɔ́ea, ben aɔ́ gbě̀nɔ zī aɔ́ à baaru kpākpa Filisitininɔ būsuo gu píngia kɔn n tākpenɔ. ¹⁰ Wà à gōkeɔnɔ kàe tāa kè wè sīsī Asatore kpén, ben wà à gè lògo Betesā bīia.

¹¹ Kè Yabesi Giliadadeenɔ yā kè Filisitininɔ kè Solunɛ pì mà, ¹² ben aɔ́ gōsagbāaano fēe n píngi aɔ́ tá gwāavī ò zī beeeai, aɔ́ Solu kɔn a nénɔ gènɔ bàkè

Betesã bĩa, ben aĩ tào Yabesi aĩ tẹ sòmma gwe. ¹³ Aĩ ń wánɔ sèè aĩɔ vɛi sãma lí gbáru Yabesi gwe, ben aĩ lé yì gurɔ swεεplaa.

SAMUELI TAKADA PLAADDEE

Dauda kíblena Yudanɔnɛ 1:1-4:12

Dauda kíblena Isaraili bori pínginɔnɛ 5:1-12:31

Abusalomu bɔna Dauda kpɛɛ 13:1-20:26

Dauda kíblena zãa 21:1-24:25

Dauda Solu ga baaru mana

¹ Solu gana gɛra Dauda sù kɔn zìblena Amalekinɔao, ben à gɔ̃ Zikilaga guro plaa. ² À guro aagɔdee zĩ gɔ̃gbɛ ke bò Solu bùran à mò. À pókàsãanɔ kɛkɛna, bùsu ká à mìn. Kè à kà Dauda kiia, à kùɛɛ à dàɛ a puua. ³ Dauda à là à bè: N bɔ mámɛ? À wèàla à bè: Ma bɔ Isarailinɔ bùrammɛ. ⁴ Ben Dauda à là dɔ: À kè diamɛ? N omɛ. Ben à wèàla à bè: Isarailinɔ bò zìlan wà bàa lè. Aɔ paridee lèe wà gàga. Solu kɔn a né Yonatão gà dɔ. ⁵ Ben Dauda gɔ̃kparɛ kè èe baaru pì kpaanɛ là à bè: N kɛ dian nĩ dɔ kè Solu kɔn a né Yonatão gà? ⁶ À wèàla à bè: Àɛ sɔ má kú Giliboa kpiigɛɛzi gwemɛ, ben ma Solu è, èe gbãa ee a sària. Sɔgorodeenɔ kɔn sɔdeenɔ e kaao kĩi. ⁷ Kè à liɛ ma kpa, à ma e, ben à ma sisi. Ma bè: Mác kè! ⁸ Ben à ma la, mámbe dé ũu? Ben ma weàla ma bè Amaleki boriin ma ũ. ⁹ Ben à bèmɛ mà sɔazi mà a dɛ, zaake á kú gaa lészĩmɛ, baa kè a wée kpé kèna féte. ¹⁰ Ben ma sɔzi ma à dɛ, zaake má dɔ eé fɔ à ble à lɛna gɛra dɔro. Ben ma à kifura kè à kuna sè kɔn zãa kè à danao, ben ma suonɛ kè ma dii. ¹¹ Ben Dauda a pókàsãanɔ gà à kè, ben gbɛ kè aɔ kúonɔ nĩ pónɔ kèkè se. ¹² Aɔ Solu kɔn a né Yonatão gana ɔɔ dɔ kɔn Dii gbɛ Isarailinɔ, zaake zĩ nĩ blé. Wée'i bòmɛma, ben aɔ lé yì ai uusie.

¹³ Dauda gɔ̃kparɛ kè à baaru pì kpànɛ là à bè: N bæe kú mámɛ? Ben à bènɛ: Bòamɔ nén ma ũ, Amaleki borii. ¹⁴ Ben Dauda à là à bè: À kè dia kína kè Dii kà dɛna vĩa e n kúroo? ¹⁵ Ben Dauda a gɔ̃kparɛnɔ doke sisi à bè: N à lé n dɛ se. Ben à à lè à dè. ¹⁶ Zaake Dauda gĩake à bènɛ: N n zĩnda dèmɛ. N zĩnda lé bé à n da yān, n bè n kína kè Dii kà dè.

Sósobìlɛ kè Dauda sì Solu kɔn Yonatão ga yā musu

¹⁷ Dauda sósobi lè kè sì Solu kɔn a né Yonatão ga yā musu. ¹⁸ À bè wà lè pì dada Yudanɔnɛ. À kú Yasa takadan.

¹⁹ Isarailinɔ gakuideenɔ gàga sɔ̃sĩgɛɛzi, gɔ̃sagbãaanɔ ii òmɛ!

²⁰ Àton à baaru kpá Gata zédaanlo, lɛ Filisitini nɔgbɛnɔ tón à pɔnnaa kero yānzi. Àton à kpàakpa kɛ Asakelɔniro, lɛ gɛfɔɔde nénɔgbɛnɔ tón áyuwi kero.

²¹ Kpíi tón kpá Giliboa gbè musua dɔro, lou tón ma buraa kè aɔ kú gweenɔa dɔro, gwen wà ɔ sɔ̃ gɔ̃sagbãaanɔ sɛngbangonɔzi, nɔsi dɔkɔna Solu sɛngbangoa lé zè!

²² Kè wèe gɔ̃sagbãaa aru fãa guua, wèe nĩ gbɛɛɛ paraa, Yonatã kázuri pásĩ è kpɛɛ gwaro, Solu fɛɛdade pásĩ è su koriro.

²³ Solu kɔn Yonatão, gbɛ maa yenzideenɔmɛ! Aɔɔe kèkɔa wèndi ke gaanlo.

Aɔ wāaa de kúunɔla,
aɔ gbāaa de músunɔla.

²⁴ Isaraili nɔgbɛnɔ,
à wée'i kán Solu ga yā musu.

À bisa tēaa yàare kɔn nɔmaablebɔnɔ,
à a pókāsāanɔ kèkɛare kɔn zāblebɔ kè wà pì kɔn vuraonɔ.

²⁵ Gɔsagbāaanɔ ii ò zīlan fá!

Yonatā daena gè ũ sīsīgɛɛzi.

²⁶ Ma gbɛ Yonatā,
ma gɔ nawēa guu n yānzi,

ń maame wásawasa.
Yenzi kè ń vīmao sáa vīro,
à de nɔ yenzila.

²⁷ Gɔsagbāaanɔ ii ò fá!

Aɔ gɔkɛbɔnɔ kàate.

2

Dauda kana Yudanɔ kpatan

¹ Beee gbera Dauda Dii là à bè: Mà gá Yuda wétɛnɔ doke guuɔ? Dii bènɛ à gá, ben Dauda èara à là à bè: Mákpan mà gán? Dii wèàla à bè: Èblɔnu kpa.

² Ben Dauda gàa gwe kɔn a nɔ mèn plaaanɔ, Yezɛrili gbɛ Ainaama kɔn Nabala gyaanɔ Abigaili, Kameli gbɛo. ³ Dauda gàa kɔn gbɛ kè aɔ kúonɔ dɔ, baade kɔn a bɛdeenɔ, ben aɔ vɛɛ Èblɔnu kɔn à lakutunɔ. ⁴ Ben Yudanɔ gbɛnsinɔ mò wà nɔsi kù Dauda mìa gwe, aɔ à kà Yudanɔ kína ũ.

Kè Dauda mà Yabesi Giliadadeenɔ bé wà Solu vīi, ⁵ à gbɛnɔ zīmma, aɔ gàa wà bènnɛ: Dauda bè Dii aubarika daagu, kè a gbɛkɛ kè Solu a diinɛ a à vīi. ⁶ Dii gbɛkɛ yā kɔn náanɛ yāo kɛare. Mapi sɔ mé à maaa kɛare kè a yā pì kè yānzi.

⁷ Tia sa àgɔ gbāa à kùgbāaa kɛ. A dii Solu gá ben Yudanɔ ma ka ń kína ũ.

⁸ Nɛɛ né Abana, Solu zìkpɛɛnɔ gbɛnsi gĩake à gàa se kɔn Solu né Isiboseo Manaimu. ⁹ Ben à à kà kí ũ Giliada bùsun kɔn Asa boriinɔ bùsuo kɔn Yezɛrilio kɔn Èflaimu boriinɔ bùsuo kɔn Bɛyāmi boriinɔ bùsuo kɔn Isarailinɔ bùsu kpaaanɔ píngi. ¹⁰ Solu né Isibose wè baplaadee guun à gò Isarailinɔ kína ũ. À kí blè wè plaa. Yudanɔ sɔ, Daudan aɔ zèo. ¹¹ Dauda kí blè Yudanɔnɛ zaa Èblɔnu ai wè swɛɛplaa kɔn mɔ swɛɛdooo.

Isarailinɔ zìkana kɔn Yudanɔ

¹² Nɛɛ né Abana kɔn Solu né Isibose zìkpɛɛnɔ bɔ Manaimu wà gàa Gibiɔ.

¹³ Zeruya né Yoabu kɔn Dauda zìkpɛɛnɔ fɛɛ wà gàa dańlɛ Gibiɔ íkaekii saɛ. Aɔ gáli doo kú í baa kè kpa, aɔ gáli doo kú í baa kāa kpa. ¹⁴ Ben Abana bè Yoabunɛ:

Ñ tó gɔkpare kenɔ fɛɛ kɔzi wà gwa. Ben Yoabu bè: Aɔ gá. ¹⁵ Ben Bɛyāmi zìkarinɔ fɛɛ gɔɔn kuri awɛɛplaa Isibose pɔ ũ, ben Dauda zìkarinɔ fɛɛ gɔɔn kuri awɛɛplaa se. ¹⁶ Baade ɔ kà a ɔsikari daa mìkpɛɛzi, ben aɔ kɔ zòzɔ kɔ gbàntɛa kɔn fɛɛo aɔ lèe ledolɛ. Ben wà tó kpà Gibiɔ guu pìnɛ Fɛɛlennabura. ¹⁷ Zì kè wà kà zì beee pāsī maamaa, ben Dauda zìkpɛɛnɔ zì blè Abana kɔn Isarailinɔ.

¹⁸ Zeruya négɔgbɛ gɔɔn aagɔɔnɔ kú gwe, Yoabu kɔn Abisaio kɔn Asahelio. Asaheli sɔ bà nna lán zɔ bà. ¹⁹ Ben à pɛɛ Abanazi, èe liɛ ɔplazi ke ɔzɛziro. ²⁰ Kè Abana a kpɛɛ gwà à à è, ben à bè: Asaheli, mbe gweɔ? À wèàla à bè: Mámbee!

²¹ Ben Abana bènɛ: Ñ liɛ n ɔplaazi ke ɔzɛzi, ñ gɔkparenɔ doke kú ñ à pónɔ sía. Mòde Asaheli e zɛnɛro. ²² Abana èara à bènɛ dɔ: Ñton sɔmaziro. Ñ yezi mà

n den yó? Tó ma n de, mé we wa wée ke siigõ kôn n vîi Yoabuo dɔɔ? ²³ Mɔde Asaheli gi, èe zɛnɛro, ben Abana à zò a gbɛɛn kôn a sári páo ai à bò kpɛɛ kpa. Gwen à lɛɛn à gà gɔɔ. Kè baade píngi kà guu kè à lɛɛ à gà pìn, aɔ zè wèe gwaa.

²⁴ Ben Yoabu kôn Abisaio pè Abanazi ai ɔfántɛ gaa à gèò kpén. Aɔ kà Ama sìsĩ kè kú Gia ɔfántɛbɔɛ kpa Gibiɔ gbáa zén. ²⁵ Beyāmi boriino kàkɔa Abanazi gáli do, ben aɔ gaa wèe gii kôn n zĩndao sìsĩ musu. ²⁶ Ben Abana lé zù Yoabuzi à bè: Wé ze kɔdɛɛnanɛroo? Nĩ dɔ kè yā pì é mì de kôn pɔsɪaaoroo? Né o n gbɛnɔnɛ aɔ zɛwe aɔ ɛara wà tároo? ²⁷ Ben Yoabu wèàla à bè: Luda kuu! Tó nɛé lé sí yāro, ma gbɛnɔ é zɛarero ai gu gá dɔ. ²⁸ Kè Yoabu kuru pè, ben à gbɛnɔ kámma bò, aɔɛ gá Isarailinɔa zìlɔ dɔro.

²⁹ Gwāavĩ beea Abana kôn a gbɛnɔ táa ò sɛn aɔ bikù Yodaa, ben aɔ dò swadɔɔzi ai aɔ gaa wà kà Manaimu. ³⁰ Kè Yoabu sù kôn pena Abanaao, ben à a zìkpɛɛnɔ kàkɔa n píngi. Dauda gbɛnɔ té gɔɔn baro dosai bé wà kuuro, Asaheli baasi. ³¹ Aɔ Beyāmi kè aɔ kú kôn Abanaonɔ dɛdɛ gɔɔn wàa do kôn basɔraagɔɔ. ³² Aɔ Asaheli gè sè aɔ vîi à de miran Betelemu. Ben Yoabu kôn a gbɛnɔ táa ò gwāavĩ aɔ kà Eblonu gudɔnao.

3

¹ Zì kè Solu bɛdeenɔ kà kôn Dauda bɛdeenɔ gi kè. Dauda gbāaa e kaara, Solu bɛdeenɔ sɔ gbāaa e lagoo.

Dauda négɔgbɛnɔ

² Négɔgbɛ kè Dauda ò Eblonunɔ tón yè. À káaku tón Aminɔ. À da tón Ainɔama, Yezzerili gbɛmɛ. ³ À plaade tón Kiliabu. À da tón Abigaili, Nabala gyaanɔ Kameli gbɛmɛ. À aagɔde tón Abusalomu. À da tón Maaka, Gesuu kína Talamai nɛmɛ. ⁴ À siigɔde tón Adonia. À da tón Agi. À sɔɔrode tón Sefatia. À da tón Abitali. ⁵ À swɛɛdode tón Itiriamu. À da tón Egela. Dauda nɔɔnɔ né pìnɔ ò Eblonumɛ.

Abana nana Daudaa

⁶ Gurɔ kè Solu bɛdeenɔ e zì kaa kôn Dauda bɛdeenɔ, Abana e gbāa kũu Solu bɛdeenɔ guu. ⁷ Solu nɔ yìgisai vī yā, à tón Rizipa, Aya nɛmɛ. Isibose bè Abananɛ: N ke dia n daɛ kôn ma de nɔɔ? ⁸ Abana pɔ fɛ maamaa Isibose yā pì yānzi à bè: Gbɛɛ gèn ma ũ Yudanɔ kpaɔ? Mɛɛ gbɛkɛɛ kɛɛ n de Solu bɛdeenɔnɛ kôn à dāaronɔ kôn à gbɛnnanɔ ai kôn a gbāao. Mɛɛ n na Daudanɛ a ɔzĩro, ben nɛɛ ma taari ee nɔgbɛ pì yā musu saa? ⁹ Tó mɛɛ lé kè Dii gbɛ Daudanɛ kenɛro, Luda yā kɛmɛ pāsĩpāsĩ. ¹⁰ Mé kpata sí Solu bɛdeenɔa mà tó Dauda gɔ Isarailinɔ kôn Yudanɔ kína ũ sɛna zaa Dani ai à gá péo Bɛɛɛbaa. ¹¹ Isibose e sí à wè Abanala dɔro, kè èe vīa kɛɛnɛ yānzi.

¹² Abana gbɛnɔ zì Daudaa kôn a tóo à bènɛ: Dé bé à bùsu vīi? Wà lɛdole kɛ, mé dɔnle lɛ Isarailinɔ bà e àgɔ kúnyo n píngi. ¹³ Ben Dauda bè: À maa, mé lɛdole kenyo, mɔde yā mèn doon mɛɛ gbekaamma. Tó nɛɛ mɔɔ ma gwa, tó nɛɛ mómɛ kôn Solu nɛnɔgbɛ Mikalaoro, nton tó wa wée sikɔlɛro. ¹⁴ Dauda lékpāsā kè Solu né Isibosɛnɛ à bè: N ma naɔ Mikala sukpamɛ. Ma anzure blè kôn Filisitininɔ gɛfɔɔ mèn basɔro. ¹⁵ Ben Isibose gbɛnɔ zì, aɔ nɔgbɛ pì sì a zā Palatieli, Laisi néa. ¹⁶ Ben à zā pì e gaao à tézi ai Bahurimu, èe ɔɔ dɔ. Ben Abana ònɛ à ɛara à tá, ben à ɛara.

¹⁷ Abana yā ò kôn Isaraili gbɛnsinɔ à bè: Zaa zi ée wɛtɛɛ Dauda gɔ de a kína ũ. ¹⁸ À à ká sa, zaake Dii lé gbɛnɛ à bè, é a gbɛ Isarailinɔ bɔ Filisitininɔ kôn n ibɛnɔ ɔzĩ n píngi a zòbleri Dauda pì gāzĩmɛ. ¹⁹ Abana yā pì dà Beyāmi boriinɔnɛ n swāla dɔ. Ben à gaa Eblonu, lɛ à yā kè à kè Beyāmi boriinɔ kôn Isarailinɔnɛ pì

o Daudane. ²⁰ Kè à kà Dauda kiia zaa Eblonu kòn g̃ɔn baroo kè ã kúonɔ, ben Dauda pɔnna pɔblee kèñne. ²¹ Ben Abana bè Daudane: Ma dii kí, ò tó mà fɛɛ mà gá mà Isarailinɔ kakɔanne ñ pínɡi, ɛ ã ɛdole kenyo, néɡɔ de bùsu kè n pɔɔ yezi pínɡi kína ũ. Ben Dauda Abana gbàre, à tá aafia.

Abana dena

²² Zĩ beee Yoabu kòn Dauda gbẽnɔ sù kòn léemmanao. Ã pónɔ sɪ gbẽnɔ maamaa ã sùo. Abana kú kòn Daudao gwe dɔro, zaake à à gbàre, à tá aafia. ²³ Kè Yoabu kòn zìkari kè ã kúonɔ kà, wà òne Nere né Abana mò kína gwa, ben à à gbàre à tá aafia. ²⁴ Ben Yoabu gàa à kína lè à bè: Bó yān ñ kè gwee? Kè Abana mò n kiia, bóyānzi ñ tò à tàzi? ²⁵ N̄ Nere né Abana d̄roo? À mò ònd̄ɔ kenzi, ɛ à e àɡɔ n gágurɔ kòn n sugurɔɔ d̄ kòn n yākenanɔ pínɡi. ²⁶ Kè Yoabu b̄ Dauda kiia, ben à gbẽnɔ zĩ, ã p̄e Abanazi. Ã à lè Sira l̄ɡɔ kiia, ben ãɔe suuo, m̄de Dauda à yā d̄ro. ²⁷ Kè wà kà kòn Abanao Eblonu wéte b̄ileá, ben Yoabu à sisi lánd̄ɔ à yezi à asiiyā one bà, ben à à z̄ɔ a gb̄een, à à d̄e. À d̄aro Asaheli dena ḡeen à bòa gwe.

²⁸ Beee gb̄era kè Dauda mà, à bè: Mapi kòn ma kíkeɛo, méɡɔ taari v̄i Diine Nere né Abana dena yā musuro. ²⁹ Yā p̄i é w̄i Yoabu musume kòn à de bedeeno ñ pínɡi. Yoabu bedeeno éɡɔ kuu kentudee ke kusu ke ɛɛ ke gb̄e kè z̄i à bl̄e ke nɔad̄eri sairo. ³⁰ Yoabu kòn Abisaio Abana d̄e, kè àmbe à ñ d̄aro Asaheli d̄e z̄ilan zaa Gibīs yānzi. ³¹ Ben Dauda bè Yoabune kòn gb̄e kè ã kúonɔ ñ pínɡi: À a pókāsāanɔ gága à k̄k̄e, à uta kāsāanɔ dada, àɡɔ té aɛ kòn Abana ḡeo kòn ɔɔ d̄ɔɔ. Kí Dauda s̄ɔ té ñ kp̄e. ³² Ben wà à v̄i Eblonu gwe. Kína sósobi ɔɔ d̄o gbāngbān Abana miraa, ben baade pínɡi ɔɔ d̄o se. ³³ Ben kína sósobile k̄k̄ii s̄i Abana yā musu à bè:

Abana gana lán m̄isaidee bà maan gweɔ?

³⁴ W̄e n ḡa yinne n kp̄e kparo,

w̄e gata kp̄ann̄ero,

n ga lán gb̄e kè ḡe zaakerinɔ ɔz̄i bà.

Ben baade pínɡi èara wà ɔɔ d̄o d̄o. ³⁵ Baade pínɡi mò wà ò Daudane à p̄o ble ai guu ḡo gá si, m̄de à ladà à bè: Tó ma buredi ke p̄oble ke dà ma lén ɔf̄ant̄e ḡena kp̄én sai, Luda yā kem̄e p̄ās̄ip̄ās̄i. ³⁶ Baade pínɡi w̄e t̄e yā p̄izi, ben à kèñne maa. Yā kè kí e k̄e pínɡi è k̄e gb̄en̄ne maame. ³⁷ Zĩ beee Dauda gbẽnɔ kòn Isarailinɔ pínɡi d̄e sa kè kí lé kú Nere né Abana dena yānlo. ³⁸ Ben à bè a gb̄e p̄in̄ne: Á d̄e kè Isaraili d̄on'aede bíta gá gb̄aroo? ³⁹ Mam̄oma s̄o, baa kè Luda ma ka kí ũ, ma busa gb̄aa. Zeruya né p̄inɔ yākena p̄ās̄i de ma póla. Dii bé eé f̄ia bo zaakerine a zaa lén.

4

Isibose dena

¹ Kè Solu né Isibose mà Abana gá Eblonu, à k̄a gá, ben Isarailinɔ ḡo bídi guu ñ pínɡi. ² Solu né p̄i z̄ikpe gb̄ensinɔ v̄i ḡon plaa, à doo tón Baana, à doo s̄o Rekabu. Beero gb̄e Rimɔ, B̄eyāmi bori n̄en̄me. Wà Beero dīe B̄eyāmi bùsu p̄o ũ yāme, ³ zaake Beerodeeno bàà lè wà tà Gitaimu āɔ kú gwe ai kòn a gb̄aa. ⁴ Solu né Yonatā s̄o né v̄i ɛɛ ũ. Gurɔ kè né p̄i kà w̄e s̄ɔro, ben Solu kòn Yonatāo gana Ȳez̄erili baaru sù. Kè à gwàri à s̄e èe bàà ɛ̄e, à wāna guun né p̄i p̄itia à ɛ̄e. Bee bé à tò à ɛɛ k̄u. À tón M̄efibose.

⁵ Beero gb̄e Rimɔ né p̄inɔ Rekabu kòn Baanao f̄e, ɔf̄ant̄e gb̄aaazin āɔ kà Isibose b̄e, gurɔ kè èe i f̄aant̄e oo. ⁶ Ben Rekabu kòn a d̄aro Baanao ḡe kp̄én āɔ kè lánd̄ɔ w̄e gaa p̄ów̄e k̄o bà. ⁷ Kè āɔ ḡe kp̄én, Isibose daena a gádoa, ben āɔ

gèzi kpéne guu aɔ à zɔ wà dè. Ben aɔ à mi zɔ aɔ sè wà tào. Aɔ pèe Yoda sèn, ben aɔ táa ò ai guu gàa à dɔ. ⁸ Aɔ mò Dauda kiia Eblonu kɔn Isibose mío aɔ bène: N gwa, n ibee Solu kè à wète à n de né Isibose mìn yè. Wa dii kí, Dii gèe bònne Solu kɔn a boriinɔ gbàa. ⁹ Dauda wènlà à bè: Dii kuu! À ma bɔ ma nawɛakɛna guu píngi. ¹⁰ Kè gbèke mò ma kiia Zikilaga yá à bè Solu gà, èe daa baaru nnaan ée kpaa, ben ma à kù má dè. À baaru àren gwe. ¹¹ Debeeelana lán amɔa gbè zaaanɔ a taarisaidee dè a gádo a kpén nà, mé à dɛna gèe boawa mà a wèndi bɔ se. ¹² Ben Dauda yá ò a gbènɔne, ben aɔ n dɛdɛ. Aɔ n ɔla kɔn n gbálanɔ zɔzɔ, ben aɔ n gènɔ lògo Eblonu ítɔkii sae. Ben wà Isibose mi sè wà vɛi Abana miran zaa Eblonu.

5

Dauda kana Isarailinɔ kpatan

¹ Isarailinɔ mò n boriia n píngi Dauda kiia zaa Eblonu aɔ bè: Wa aru dɔnkɔmɛ. ² Zaa zi gurɔ kè Solu de wa kí ũ, mbe nèe dɔwe ae zɛlan, gana kɔn sunao. Ben Dii bènnɛ, mbe négɔ de a gbè Isarailinɔ dɔn'aɛdee ũ, aɔ kina ũ. ³ Kè Isaraili gbènsinɔ mò kí Dauda kiia zaa Eblonu n píngi, gwen à lɛdole kènnɔyo Dii ae, ben aɔ nɔsi kù à mìa aɔ à kà Isarailinɔ kpatan. ⁴ Dauda kè wè baaakuri gurɔ kè à nà kíblena, à vèe kpatan wè baplaa. ⁵ À kí blè Yudanɔne zaa Eblonu wè swɛɛplaa kɔn mɔ swɛɛdoo, ben à kí blè Yudanɔne kɔn Isarailinɔ píngi zaa Yerusalemu wè baaakuri awɛɛ'aagɔ.

⁶ Kí kɔn a gbèno gàa Yerusalemu lɛ à zɛ ká kɔn Yebusi kè aɔ kú gweenɔ. Ben aɔ bè Daudanɛ: Né gè kèro, baa vɛianɔ kɔn ɛrenɔ aɔé pémma. Aɔe daa Dauda é e à gè gwero. ⁷ Kɔn beeeo Dauda wète bɛidee kè wè sísi dɔ Zayon pì sì, ben à gè à wètɛdaa ũ. ⁸ Zɛ beeeo Dauda bè: Tó gbè yezi à Yebusinɔ dɛdɛ, séde à gè íze kè wà yò gbèn guu, eé ɛrenɔ kɔn vɛia pìnɔ le. Dauda ibɛenɔmɛ. Bee yānzi wè be, vɛianɔ kɔn ɛrenɔ é gè kíbero. ⁹ Ben Dauda bɛe kù wète bɛidee pì guu, à a zɛnda tó kpànɛ, Dauda Wète. À kpénɔ bòbo à lìgazi ai gura kè wà wèe tàtan, wè be Milo. ¹⁰ Dauda gbàaa e kaara, zaake Dii Luda Zìkpɛdee kúo.

¹¹ Taya kí Hiramù gbèno zɛ Daudaa kɔn sida línɔ kɔn lí'arinɔ kɔn gbè'arinɔ, ben aɔ bɛe bònɛ. ¹² Ben Dauda dɔ sa kè Dii a ka Isarailinɔ kí ũmɛ, bensɔ à a kpata kàaraare kè Isarailinɔ de Dii gbèno ũ yānzi.

¹³ Dauda bɔna Eblonu gbera à èara à nɔ pāndenɔ sè à kàara Yerusalemu dɔ kɔn nɔ yìgisainɔ, ben à négɔgbèno kɔn nénɔgbèno ínɔ. ¹⁴ Né gɔgbè kè à n í Yerusalemu pìnɔ tón yè: Samua, Sobabu, Natā, Sulemanu, ¹⁵ Ibaa, Elisua, Nefegi, Yafia,

¹⁶ Elisama, Eliada kɔn Elifeletio.

¹⁷ Kè Filisitininɔ mà wà Dauda kà Isarailinɔ kí ũ, ben aɔ gàa wèe wɛtɛe wà à de n píngi. Kè à n baaru mà, ben à gàa sète pòrɔtu. ¹⁸ Filisitininɔ zɛ'ɔ pòro Refaimu guzuren, ¹⁹ ben Dauda Dii là à bè: Mà gá mà lée Filisitininɔ, né n name ma ɔzɛ? Ben Dii wèala à bè: N gá, mé n nannɛ n ɔzɛ. ²⁰ Ben Dauda gàa Baali Perazimu, à zɛ blèmmɛ gwe. Ben à bè: Dii dòmmɛ ae, à bɔ à mò ma ibɛenɔzi bùi lán í è guu fɔ nà. Ben à tó kpà guu pìnɛ Baali Perazimu. ²¹ Filisitininɔ n tãanɔ tò gwe, ben Dauda kɔn a gbèno sèe wà tào.

²² Filisitininɔ èara wà mò dɔ, aɔ zɛ'ɔ pòro Refaimu guzuren. ²³ Ben Dauda èara à Dii là dɔ. Ben Dii wèala à bè: Nton gánzi súusuro. N liganzi kpɛe kpa n lèmmɛ kpè líkpe sae. ²⁴ Tó a kèse kɛi mà lí pìnɔ musu, à ke kpakpaa, zaake mámbe ma bɔ ma dɔare ae gwe, lɛ mà zɛ bleare Filisitini zìkpɛenɔa yānzi.

²⁵ Dauda kè lán Dii ònè nà, ben à zĩ blè Filisitininɔa sɛna zaa Gibiõ ai à gàa pé Gɛzaa.

6

Suna kɔ̀n Dii àkpátio Yerusalemu

¹ Dauda ɛara à Isaraili kè à n̄ sɛnɔ kàkɔa gɔ̀n bɔ̀rɔ baaakuri. ² Ben à fɛɛ à dànyo zén, aɔ̀ gàa Baala kè kú Yuda bùsun, lɛ aɔ̀ Luda àkpátí sé wà suo. Dii Zìkpɛde ɛgɔ̀ vɛɛna kpatan àkpátí pì malaika dèbɛdeenɔ dagura, bee yānzín wè be à tó kúazi. ³ Aɔ̀ àkpátí pì dà zùgoro dufu guu Abinadabu bɛ s̄s̄i musu, ben aɔ̀ dào zén. Abinadabu nénɔ Uza kɔ̀n Ahioo bé aɔ̀ɔe dɔ̀ɔ zùgoro pìzi, ⁴ Luda àkpátí kún. Ahio bé à té aɛ, ⁵ ben Dauda kɔ̀n Isarailinɔ̀ e ɔ̀ wāa n̄ pínɡi Dii aɛ n̄ gbāa zaka lén kɔ̀n lèsinao. Wèe mɔ̀rɔ lɛɛ kɔ̀n kúuo kɔ̀n s̄ḡɛs̄ḡɛo kɔ̀n fagao kɔ̀n s̄ḡɛo.

⁶ Kè aɔ̀ kà Nakɔ̀ ésegb̄ekiia, zùnɔ̀ gɛ̀n sì, ben Uza ɔ̀ bò à nà Luda àkpátia. ⁷ Ben Dii pɔ̀ fɛ̀zi, à à lè a dè àkpátí saɛ gwe dà kè à kè yānzí. ⁸ Dauda nòɛ yàka, kè Dii pɔ̀ fɛ̀ Uzazi yānzí, ben wè guu pì s̄s̄i Pɔ̀fɛ̀'uzazi ai kɔ̀n a gbāao. ⁹ Zĩ beee a vĩa Dauda kù Dii yā musu à bè: Dian mé kɛ nà mà Dii àkpátí sé mà táo? ¹⁰ Ben ɛe wè à táo a wéte guu dɔ̀rɔ, à l̄ɛ à tào Gata gb̄ɛ Ɔbɛdi Ɛdɔmu bɛ.

¹¹ Dii àkpátí kú à bɛ ai mɔ̀ aagɔ̀, ben Dii aubarika dàn kɔ̀n à bɛdeenɔ n̄ pínɡi. ¹² Wà bè kí Daudanɛ: Dii aubarika dà Ɔbɛdi Ɛdɔmu bɛdeenɔn kɔ̀n pó kè à v̄ĩno pínɡi a àkpátí yānzí. Ben Dauda gàa gwe, à Luda àkpátí sè ɛe suuo a wéte guu kɔ̀n pɔ̀nnaao. ¹³ Kè gb̄ɛ kè aɔ̀ Dii àkpátí senanɔ gbá sè gɛ̀n swɛɛdo, ben Dauda saa ò kɔ̀n zùswareeo kɔ̀n zùne bɔ̀rɔ m̀ekpanao. ¹⁴ Dauda sa'o'uta dana, ɛe ɔ̀ wāa Dii aɛ a gbāa zaka lén. ¹⁵ Àpì kɔ̀n Isarailinɔ̀ pínɡi e suu kɔ̀n Dii àkpátio, aɔ̀ɔe pɔ̀nna wii lɛɛ, aɔ̀ɔe kuru pɛɛ. ¹⁶ Kè Dii àkpátí e ḡɛɛ Dauda wéte guu, ben Solu né Mikala e tɔ̀tɛ gwaa windo guu. Kè à è kí Dauda e v̄ĩv̄ĩ ɛe ɔ̀ wāa Dii aɛ, à kya kàn a swè guu. ¹⁷ Kè wà sù kɔ̀n Dii àkpátio, wà diɛ a gbèn bisakutaa kè Dauda dɔ̀ne guu. Ben à sa'opɔ̀ kè wè ká tén à té kũ ò Dii aɛ kɔ̀n kennakɔ̀ sa'opɔ̀. ¹⁸ Kè à saa ò à yāa, à sa maaa ò gb̄ɛnɔne kɔ̀n Dii Zìkpɛde tó. ¹⁹ Ben à burɛdi kpàatɛɛ Isaraili kè aɔ̀ kakɔana gweenɔne kɔ̀n doodo ḡgb̄ɛnɔ kɔ̀n nɔgb̄ɛnɔ n̄ pínɡi kɔ̀n damina kàrao mèn doodo kɔ̀n geepi kàrao mèn doodo.

²⁰ Kè Dauda e suu bɛ lɛ à sa maaa o a bɛdeenɔne, ben Solu né Mikala bò à gàa à dààlɛ à bè: Mmɔ̀n Isarailinɔ̀ kína, gb̄ɛ bèɛde yān n̄ kè gwe gbāaó? N n̄ zĩnda mè òɔa n̄ ìba nɔgb̄ɛ z̄ĩkerinɔne, lán wisaidee è a zĩnda mè ɔ̀ɔaíne nà. ²¹ Ben Dauda bè Mikalanɛ: Diin ma ɔ̀ wānɛ. Dii bé à ma sɛ n̄ de kɔ̀n a bɛdeenɔ ḡɛ ỹ, à ma kɛ a gb̄ɛ Isarailinɔ̀ dɔ̀n'aɛdee ỹ. ²² Mé gb̄ɛ futa yā kɛ de beeela, mé ma zĩnda k̄s̄a n̄ ena guu, mɔ̀de nɔgb̄ɛ z̄ĩkeri kè n̄ t̄m̄ma pìnɔ̀ bé aóé ma bèe kɛ. ²³ Solu né Mikala s̄ɔ̀ e né iro ai à gàa à gà o.

7

Luda légb̄ɛna Daudanɛ

¹ Kè kí v̄ɛɛ a bɛ, Dii à bò ibɛɛ kè aɔ̀ ligazinɔ̀ ɔ̀zĩ à à gbà ĩampakii, ² ben kí bè annabi Natānɛ: Á'a! Kpé kè wà dɔ̀ kɔ̀n sida líon mégɔ̀ v̄ɛɛn, Luda àkpátí gɔ̀ diena bisakutaan-ó? ³ Natā wèàla à bè: Lán à kènne nà n̄ kɛ, zaake Dii kúnyo. ⁴ Gwāavĩ beee a Dii yā sù Natāa à bè: ⁵ N̄ gá n̄ o ma zòbleri Daudanɛ kè ma bè, àmbɛ eé kpé kè mégɔ̀ kún dɔ̀mɛro. ⁶ Zaa gurɔ̀ kè ma Isarailinɔ̀ bòe Igipiti ai gbāa mée bɛɛ kũro. Mɛɛgɔ̀ s̄ɔ̀ki kpákpaame, bisakuta bé ma kúkii ỹ. ⁷ Guu kè ma s̄ɔ̀ki kpákpan kɔ̀n ma gb̄ɛ Isarailinɔ̀ n̄ pínɡi mɛ̀ dɔ̀n'aɛdeenɔ diɛ aɔ̀ dɔ̀ríne aɛ. Má ò n̄ gb̄ɛkenɛ, à kè dia ɛe kpé dɔ̀mɛ kɔ̀n sida líoro zikió? ⁸ N̄ gá n̄ o ma

zòbleri Daudane, mamoma Dii Zìkpède ma bè, ma à sè sādākiia le àgō de ma gbē Isarailino don'aedee ũ. ⁹ Má kúo guu kè à gàan píngi, ben ma à ibeeno dèdene. Mé à tó bọ maamaa sa, eégō kú anduna tódeenó té. ¹⁰ Mé būsū kpá ma gbē Isarailino, mé n káen, ašé vèen n pọ ũ. Aš làakari gō kpaena. Gbē zaaano é e wà wée tāmma lán aš wée tāmma káaku ¹¹ gurō kè ma don'aedeenó diēne nà doro. Mé à bọ a ibee pino zī n píngi.

Mamoma Dii mée oone, mámbe mé ua péene à boriino gbāa'ekii ũ. ¹² Tó à gurō pàpa à gà, mé à borii kè bọ à mèn ke sé lezī, mé à kpá kpatan. ¹³ Àpi bé eé kpé dō kè ma tó égō kúa, mé à kpatablana gbá péé, eégō kí blee ai gurō píngi. ¹⁴ Mégō dené De ũ, eégō de ma né ũ. Tó à taari kè, mé wée taa kōn gòome, lán gbēntee è gbē gbē nà. ¹⁵ Mòde ma gbēke é kēkōao lán má kēkōa kōn Solu kè má à bọ Dauda aezī nàro. ¹⁶ À boriino égō kpata blee gurō píngi. À kpata pì égō yāana víro.

¹⁷ Ben Natā yā pì gbà Daudane lán Dii òne nà píngi.

Dauda wékena Diia

¹⁸ Ben kí Dauda gè à vèe Dii aè à bè: Dii Luda, bón ma ũu? Dénon ma bēdeenó ũ kè n ma ka gwena kè takaa? ¹⁹ Dii Luda, bee né yā néngome n kiia, ben n mamoma n zòbleri borii kè ašégō kú ziaano yā ò dōó? Len neè keñne leó, Dii Luda? ²⁰ Dii Luda, mé benne diamé dōó? Mamoma n zòbleri n ma dō. ²¹ N yā bíta pì kè lán n pōo yezi nà yā kè n ò yānzi, ben n tó mamoma n zòbleri má dō. ²² Dii Luda, n bíta fá! Weé gbēke lékōzinyoro. N baasiro dii ke kuuro, lán wá mà kōn wa swāo nà. ²³ Dén weé lékōzi kōn n gbē Isarailino? Anduna boriino té bori mèn doo pìn n bọ n gaa n bọ, le ašgō de n gbēno ũ. N n zīnda tó bọ, n yā bíta bōnsaeno kè n gbē pìnne, n pè bori kenā kōn n tāano n gbē kè n n bó Igipitino aezī. ²⁴ N Isarailino dié ašgō de n gbēno ũ ai gurō píngi. Dii, n gō n Luda ũ. ²⁵ Dii Luda, lé kè n gbē mamoma n zòblerine kōn ma boriino yā musu, ògō zīi keea gurō píngi. N ke lán n ò nà ²⁶ le n tó bọ maamaa ai gurō píngi. Gbēno é be Dii Zìkpède bé Isarailino Luda ũ. Mamoma n zòbleri Dauda, né ma boriino kāsāa péé, ²⁷ zaake Dii Zìkpède Isarailino Luda, n òme n bè, né ma ua péeme ma boriino gbāa'ekii ũ. Bee yānzi mamoma n zòbleri ma kùgbāaa kè ma wéee kè kēm̄mazi. ²⁸ Dii Luda, mbe Luda ũ, n yā náane vī, ben n yā maa kèno lé gbē mamoma n zòblerine. ²⁹ N aubarika da mamoma n zòbleri boriino sa, n wée égō téñzi gurō píngi. Dii Luda, n yā ò n aubarika dà mamoma n zòbleri boriino, ašégō aubarika vī ai gurō píngi.

8

Dauda zìblena bori pāndenā

¹ Bee gbera Dauda zì blè Filisitininā à n búsa à n mēwi Gata sìmma. ² À zì blè Mōabuno, ben à tò aš dàe kō sae tōote. À bà yōmma. Tó à gbē kè aš kú bà plaa dagura dède, è gbē kè aš kú bà do dagura tó bē. Ben Mōabuno gō Dauda zòblerino ũ, ben ašégō tángba kpaane. ³ Dauda zì blè Reobo né Adadeza, Zoba kínaa, gurō kè kí pì èara èe gaa ọ tō Yuflatī swasaedeenā. ⁴ Ben à à sōgorono kùkū mèn wāa sōoro kōn sōgorodeeno gōon boro swēplaa kōn gbē kè aš té kēeno gōon boro baro. Ben à n sōno gbátīkyano zōzō píngi, mèn basoro bé aš bọ. ⁵ Siria kè aš kú Damasakuno mō ọ da Adadezaa, ben Dauda n gbēno dède gōon boro baro awēplaa. ⁶ À gudākpārino diēdiē Siria būsūn, ben aš gō à zòblerino ũ, ašégō tángba kpaane. Dii tò Dauda zì blè guu kè à gàan píngi. ⁷ Dauda Adadeza

ìbanɔ vura sɛngbangonɔ sɛɛ à tào Yerusalemu. ⁸ À m̀gotɛ sɛɛ bítabita Adadeza wéte kè wè sísí Teba kɔn Berotaio guu.

⁹ Kè Amata kí Tou mà Dauda zì blè Adadeza zìkpɛɛnɔa ń pínɡi, ¹⁰ ben à a né Adoramu zì ì kpáa. À à sáabu kpà zì kè à blè Adadezaa yānzi, zaake Tou zì kào yā. Adoramu mò kɔn vura pónɔ kɔn kondogi pónɔ kɔn m̀gotɛ pónɔ, ¹¹ ben kí Dauda kàe Dii pò ũ lán à kè kɔn borii kè à gbāaa blèmmannɔ kondogi pónɔ kɔn vura pónɔ nà pínɡi, ¹² Edomunɔ kɔn Mɔabunɔ kɔn Amɔninɔ kɔn Filisitininɔ kɔn Amalekinɔ. Len à kè le kɔn pò kè à sì Zoba kí Adadeza, Reobo néao. ¹³ Len Dauda tó bò le. Kè à zì blè Sirianɔa à sù, à Edomunɔ dèdɛ Guzurɛ Wisideen gɔɔn borɔ baro plaasai. ¹⁴ Ben à gudākparinɔ diɛdiɛ Edomu b̀sun dɔ, ben Edomu pínɔ gɔ à z̀blierinɔ ũ. Guu kè Dauda gàan pínɡi Dii è tó à zì bleme.

¹⁵ Daudan Isaraili bori pínɡi kína ũ, à yā maaa kè a gbɛnnɛ a zéa. ¹⁶ Zeruya né Yoabun zìkpɛɛnɔ gbɛnsi ũ. Ailudi né Yosafatan baarukpari ũ. ¹⁷ Aitubu né Zadoki kɔn Abiata né Aimɛlekion sa'orikinɔ ũ. Serayan takadakɛri ũ. ¹⁸ Yoyada né Benayan dogarinɔ gbɛnsi ũ. Dauda zinda négɔgbɛnnɔn a kpàasinɔ ũ.

9

Dauda gbɛkɛɛ kena Mefibosɛnɛ

¹ Dauda gbɛnɔ là: Solu bori kee e gɔroo? Má yezi mà gbɛkɛɛ kenɛ Yonatā yānzi. ² Solu bɛ zìkɛri ke kuu, à tón Ziba, ben wà à sisi kí Daudanɛ. À à là à bè: M̀be Ziba ũ? À wèlà à bè: Ee, n z̀blierin ma ũ. ³ Ben kí pì à là à bè: Solu bori ke kuu ai tiaó? Má yezi mà Luda gbɛkɛɛ kenɛmɛ. Ben Ziba wèlà à bè: Yonatā né ke kuu ai tia. Eɛmɛ. ⁴ Ben kí à là à bè: À kú máme? Ziba wèlà à bè: À kú Amieli né Maki bɛ zaa Lodeba. ⁵ Kí Dauda gbɛnɔ zì, ben wà m̀ò. ⁶ Kè Yonatā né Mefibosɛ, Solu dio kà Dauda kiia, à kùɛɛ à dàɛ a puua. Ben Dauda bè: Mefibosɛ! À wèlà à bè: N z̀blierin ma ũ. ⁷ Ben Dauda bèɛ: Nton tó vĩa n kũro, zaake mé gbɛkɛɛ kennɛ n de Yonatā yānzimɛ. Mé n dezi Solu buraanɔ sukpannɛ pínɡi, négaegɔ mɔɔ pò blemao gurɔ pínɡi. ⁸ Mefibosɛ kùɛɛ à bè: Bón mamɔma n z̀blieri ũ kè né ma wènda gwaa? Má dɛ lán gbɛɛ gè bàroo?

⁹ Ben kí Dauda Solu zìkɛri Ziba sisi à bèɛ: Pò kè dɛ Solu pò ũ kɔn à bɛdeenɔ pò pínɡi, má kpà n dii dioamɛ. ¹⁰ Mpi kɔn n nénɔ kɔn n zìkɛrinɔ, àgae à tɔɔtɛ zīi kenɛ, à à pónɔ kɛkɛ, le à e àgɔ kūsāɛ vī. N dii dio Mefibosɛ égaegɔ pò blemao gurɔ pínɡi. Ziba sɔ négɔgbɛnɔ vī gɔɔn gɛro kɔn zìkɛrinɔ gɔɔn baro. ¹¹ Ben Ziba bè kine: Yā kè ma dii kí ò mamɔma a z̀blierinɛ, mé ke pínɡimɛ. Ben Mefibosɛ ègɔ pò blee kɔn kíó, à gɔ lán kína nénɔ doke bà. ¹² Mefibosɛ négɔgbɛ vī, à tón Mika, bensɔ Ziba bɛdeenɔ gɔ Mefibosɛ zìkɛrinɔ ũ ń pínɡi. ¹³ À kú Yerusalemu, zaake ègɔ pò blee kɔn kíó gurɔ pínɡimɛ. Bensɔ ɛɛn à ũ.

10

Dauda z̀blɛna Amɔninɔa

¹ Beeɛ gbera Amɔni kína gà, ben à né Anuni vèɛ à gɛɛ ũ. ² Dauda bè: Mé gbɛkɛɛ ke Naasa né Anuninɛ lán à de gbɛkɛɛ kɛmɛ yā nà. Ben Dauda a ìba kenɔ zīa, le aɔ gá Amɔninɔ b̀sun wà à làakari kpáɛnɛ à de ga yā musu. Kè Dauda ìba pínɔ kà gwe, ³ Amɔni kinenɔ bè n dii Anuninɛ: Née daa Dauda gbɛnɔ zìmma n de gè kpedana yānzi le à n làakari kpáennɛn yó? À n zī le aɔ mó wa wéte asii gwame, le aɔ ɛara wà mó wà wéte ble zīo. ⁴ Ben Anuni Dauda ìba pínɔ kũkũ à n létānka ká bò kpadokpado, à n pókāsāanɔ zòzò n pòrɔnɔ dagura, ben à n gbáɛ. ⁵ Kè wà ò Daudanɛ, ben à gbɛnɔ zī aɔ gá dañle, zaake wí n kũ maamaa. Aɔ bènnɛ: Kí bè, à vèɛ Yeriko ai a létānka ká kú, é gbasa à su.

⁶ Kè Amóninɔ̀ è Dauda ye n kázi dɔro, ben aɔ́ fíla bò gbɛ́nɔ̀nɛ lɛ aɔ́ zì kánnɛ: Siria kè aɔ́ kú Betereobu kɔ́n Zobao kè aɔ́ té kèsenɔ́ gɔ́n bɔ́rɔ́ baro kɔ́n kí Maaka zìkpɛ́nɔ́ gɔ́n bɔ́rɔ́ do kɔ́n Tobudeenɔ́ gɔ́n bɔ́rɔ́ kuri awɛɛplaa. ⁷ Kè Dauda mà lɛ, ben à Yoabu gbàrɛ́mma kɔ́n zìkarinɔ́ n pínɡi. ⁸ Amóninɔ́ bò wà zì'ɔ́ pòro n wéte bĩlɛa, ben Zoba kɔ́n Betereobuo Sirianɔ́ kɔ́n Tobudeenɔ́ kɔ́n Maaka gbɛ́nɔ́ kú sɛ́n n̄tɛɛ. ⁹ Kè Yoabu è wà zì'ɔ́ pòro a aɛ kɔ́n a kpɛɛo, ben à Isaraili zìkari maaanɔ́ plèplɛ à n kpáatɛtɛ aɔ́ gá lɛɛ Sirianɔ́a. ¹⁰ Ben à zìkari kpaaanɔ́ nà a dāaro Abisainɛ a ɔ́zì, ben à n gbáɛ aɔ́ gá lɛɛ Amóninɔ́a. ¹¹ À bè: Tó Sirianɔ́ gbāaa e ma fuu, n mó n ɔ́ dama. Tó Amóninɔ́ gbāaa e n fuume sɔ́, mé mó mà ɔ́ damma. ¹² Ngɔ́ gbāa, wà gɔ́gbɛ́kɛɛ kɛ wa gbɛ́nɔ́ kɔ́n wa Dii wétenɔ́ yá musu. Dii é yá kè kènɛ maa kɛ. ¹³ Ben Yoabu kɔ́n zìkari kè aɔ́ kúonɔ́ gāa Sirianɔ́a kɔ́n zìo, ben Siria pìnɔ́ bàa lènnɛ. ¹⁴ Kè Amóninɔ́ è Sirianɔ́ bàa lè, ben aɔ́ bàa lè Abisainɛ se aɔ́ sì wéte guu, ben Yoabu n tó gwe à tà Yerusalemu.

¹⁵ Kè Sirianɔ́ è Isarailinɔ́ zì blè́mma, ben aɔ́ ɛara wà kɔ́ kàkɔ́a. ¹⁶ Ben Adadeza gbɛ́nɔ́ zì, aɔ́ sù kɔ́n Siria kè aɔ́ kú Yuflatì baa kāa kpaanɔ́, ben aɔ́ gāa Elamu. Sobakin Adadeza zìkpɛɛ pìnɔ́ gbɛ́nsi ũ. ¹⁷ Kè Dauda mà lɛ, ben à Isarailinɔ́ kàkɔ́a n pínɡi, à bikúnyo Yodaa à gāa Elamu. Ben Sirianɔ́ zì'ɔ́ pòrozi, ben aɔ́ sìkɔ́n. ¹⁸ Kè aɔ́ɛ bàa lɛɛ Isarailinɔ́nɛ, ben Dauda n dɛdɛ sɔ́gorodeenɔ́ gɔ́n wāa aagɔ́ kpé basɔ́ro kɔ́n gbɛ́ kè aɔ́ té kèsenɔ́ gɔ́n bɔ́rɔ́ baplaa. Gwen wà n zìkpɛ́nɔ́ gbɛ́nsi Sobaki dɛn. ¹⁹ Kè kí kè aɔ́ dɛ Adadeza zòblerinɔ́ ũu è Isarailinɔ́ zì blè́mma lɛ, ben aɔ́ lɛdole kè kɔ́n Isarailinɔ́ aɔ́ gò n zòblerinɔ́ ũ. Vía Sirianɔ́ kù, aɔ́ɛ gá wà ɔ́ da Amóninɔ́a dɔro.

11

Dauda yena Basɛbazi

¹ Kè í kè tɔ́tɛa, gurɔ́ kè kínanɔ́ è gá zì ká, ben Dauda Yoabu zì kɔ́n a ìbanɔ́ kɔ́n Isarailinɔ́ n pínɡi. Aɔ́ Amóninɔ́ ásarɛ kè, ben aɔ́ lĩga Rabazi. Dauda sɔ́ kú Yerusalemu. ² Kè uusie kè, ben Dauda fɛɛ a gádoa, è lĩgaa a kpé musu. Zaa kpé musu gwe ben à nɔ́gbɛ́ kɛ è, è zú oo. Nɔ́gbɛ́ pì né nɔ́ maaamɛ maamaa, ³ ben à gbɛ́ zì wà nɔ́gbɛ́ pì yá gbeka. Ben wà bènɛ: Eliamu né Basɛban gwe, Iti bori Uria naɔ́mɛ. ⁴ Ben Dauda gbɛ́nɔ́ zì wà à sísi. Kè à m̀, ben Dauda dàɛo, ben nɔ́gbɛ́ pì tà bɛ. Àɛ sɔ́ à zúbáɛ gbāsì bò dufumɛ. ⁵ Kè à nò sì, ben à lékpāsā kè Daudanɛ à bè a nò sì.

⁶ Ben Dauda gbɛ́ zì Yoabua à bè: N̄ Iti bori Uria gbareme. Ben Yoabu à gbàrɛnɛ. ⁷ Kè Uria pì m̀, ben Dauda Yoabu aafia gbèka kɔ́n zìkpɛ́nɔ́ kɔ́n zì kè aɔ́ɛ kaao. ⁸ Ben Dauda bènɛ: N̄ tá bɛ n zú o. Kè Uria bò kíbe, ben kína gbɛ́ zì kɔ́n pòbleeo. ⁹ M̀de Uria e tá a bɛro, kíbe gānu guun à ìn kɔ́n kíbe zìkerinɔ́. ¹⁰ Kè wà ò Daudanɛ wà bè, Uria e tá a bɛro, ben à Uria là à bè: À dɛ n bɔ́ tázi n sumɛ gwɛɛ? À kè dia néɛ tá bɛroo? ¹¹ Uria wèala à bè: Àkpati kɔ́n Isarailinɔ́ kɔ́n Yudanɔ́ kú bisakutaanɔ́ guu. Ma dii Yoabu kɔ́n a gbɛ́nɔ́ kú zìllan. Mé fɔ́ mà tá bɛ mà pòble mà í mi, mà daɛ kɔ́n ma naɔ́ro. Kɔ́n n kuunao mé yá pì taka kero. ¹² Ben Dauda bènɛ: N̄ gɔ́ kè gbāa dɔ́, zian mé n gbare. Ben Uria gò Yerusalemu zì beeeaa kɔ́n a gudɔ́ làao dɔ́. ¹³ Dauda à sìsi à pòblè à í m̀, ben Dauda í kàkanɛ. M̀de kè à bò uusie, à gāa à ì kɔ́n a dii kína zìkerinɔ́omɛ, è tá a bɛro. ¹⁴ Kè guu dɔ́ Dauda takada kè Yoabunɛ, ben à Uria gbàrɛo. ¹⁵ Takada pì guu à bè: À Uria dɔ́nnɛ aɛ guu kè zì pāsīn, é bɔ́ à kpɛɛ lɛ wà e wà à dɛ.

¹⁶ Gurɔ kɛ Yoabu e ligaa wɛtɛ pɪzi, ben à Uria dà guu kɛ à dɔ gɔsa gbāaano kún. ¹⁷ Kɛ wɛtɛdeeno bɛ wɛ zɪ kaa kɔn Yoabuo, aɔ Dauda zɪkari kenɔ dɛdɛ. Iti bori Uria kú n tɛ.

¹⁸ Ben Yoabu gbɛ zɪ Daudaa lɛ à zɪ yā gbānɛ pɪngi. ¹⁹ À bè zɪri pɪnɛ: Tó n zɪ yā gbā kɪnɛ pɪngi n yāa, ²⁰ tó à nɔsɛ fɛɛ à n la à bè: Bó bé à tò a sɔ wɛtɛzi kɪkɪ kɔn zɪo? Á dɔ kɛ bɪmusudeeno è kà gbarɛnzi tɔtɛroo? ²¹ Dé bé à Gidion né Abimeleki dɛ? Nɔgbɛ bé à sɔ sɔ wɪsilɔgbɛzi zaa bɪ musu, ben à à dɛ Tebeziroo? À kɛ dia a sɔ bɪzi kɪkɪ lɛɛ? Tó à ɔnnɛ lɛ, n benɛ a zɔbleri Uria, Iti borii gà dɔ. ²² Ben zɪri pɪ dà zɛn. Kɛ à kà Dauda kiia, à yā kɛ Yoabu dānɛ ɔnɛ pɪngi. ²³ À bè: Gbɛnɔ bɛ wɛtɛ guu wɛ gbāa mɔwe bɪ kpɛmɛ, ben wa pɛmɛ ai n wɛtɛ bɪlɛa. ²⁴ Aɔ kàzurinɔ kú zaa bɪ musumɛ, ben aɔ kà fā n gbɛnɔ tɛ tɔtɛ aɔ n gbɛkenɔ dɛdɛ. N zɔbleri Uria, Iti borii gà se. ²⁵ Ben Dauda bè zɪri pɪnɛ: N o Yoabunɛ aton tó yā pɪ à nɔsɛ yakaro. Wɛgɔ dɔ gbɛ kɛ zɪ é n blero. À zɪ ká wɛtɛ pɪo kɔn gbāaao à kaatɛ. N à gba swɛ lɛ. ²⁶ Kɛ Uria naɔ mà a zā gà, à sɔ dɔ. ²⁷ Kɛ wà gɛ kɛ wà yāa, Dauda gbɛnɔ zɪ aɔ sùo a bɛ, ben à gɔ à nɔ ũ. À né io gɔgbɛ ũ, ben yā kɛ Dauda kɛ pɪ kɛ Diinɛ zaa.

12

Annabi Natā kpākēna Daudazi

¹ Dii Natā zɪ Daudaa. Kɛ à kà, à bènɛ: Gɔgbɛ gɔn plaa kenɔ bé wà kú wɛtɛ ke guu, gbɛ doo né auzikideemɛ, gbɛ doo sɔ takaasideemɛ. ² Auzikidee pɪ sāano kɔn zúnɔ vɪ paripari, ³ takaasidee pɪ sɔ pókɛ vɪro, sã núnu néngo mɛn doken à lù. Ben à dàto ai à bíta kú à bɛ kɔn à néno. Aɔgɔ pók dɔnkɔ blee aɔgɔ í mii ta dɔnkɔn, è dàɛ à potɛ, ben èɛ à gwaa lán a zɪnda nɛnɔkparɛ bà. ⁴ Kɛ nibɔ pɪta auzikidee pɪa, ben èɛ we à sãa ke zù kú a kpàsa guu à nibɔ pɪ yàari kɛoro. Takaasidee sã núnu néngo pɪn à sɪa à a nibɔ pɪ yàari kɛo. ⁵ Ben Dauda pɔ fɛ auzikidee pɪ yā musu maamaa, à bè Natānɛ: Kɔn Dii kuunao, à kɔ sɪo wà gbɛ kɛ yā pɪ kɛ demɛ. ⁶ Kɛ à kɛ lɛ, èɛ à wɛnda gwaro, ɛndɛ à sãa pɪ fɪa bo lɛo siigɔ. ⁷ Ben Natā bè Daudanɛ: Mbe adee pɪ ũ. Dii Isarailinɔ Luda bé à yā kɛ ɔ à bè: Ma n ka Isarailinɔ kɪ ũ, ma n bɔ Solu ɔzɪ, ⁸ ben ma n dii pɪ bɛ kpàmma, ma à nɔnɔ nānnɛ n ɔzɪ. Ma Isarailinɔ kɔn Yudanɔ kpàmma n gbɛnɔ ũ. Tó beeenɔ kɛmma néngo yā, lɛ mà à pāndenɔ kaaranɛ dɔ. ⁹ Bóyānzi n kya kà ma yānzi? N yā kɛ má yeziroo kɛ, n Iti bori Uria dɛ kɔn fɛɛdaao, n à nɔ sɪa n sɛ. N tó Amɔninɔ à dɛ zɪ guu. ¹⁰ Zaa gbāa yā pāsɪ é kɛ n bɛɛa ziki dɔro, zaakɛ n kya kàmagu, n Iti bori Uria nɔ sɪa n sɛ. ¹¹ Ben Dii ɛara à yā kɛ ɔ dɔ à bè: N ma! Mé tó n zɪnda bɛdeenɔ mɔnzi kɛnnɛ. Mé n nɔnɔ sɪmma mà n kpá n gbɛdaa kea n wāa, eɛ daɛnyo gupuraaa. ¹² N yā pɪ kɛ asii guumɛ. Mapi sɔ mé yā pɪ kɛnnɛ gupuraaa Isarailinɔ wāa n pɪngi.

¹³ Ben Dauda bè Natānɛ: Ma durun kɛ Diinɛ. Ben Natā bènɛ: Dii n durun kɛmma, né garo. ¹⁴ Mɔde lán n dɔkɛ Diio maamaa nà kɔn yā pɪ kɛnao, bee yānzi négɔgbɛ kɛ nɔgbɛ pɪ ònyo é game. ¹⁵ Kɛ Natā tà bɛ, ben Dii tò né kɛ Uria naɔ i kɔn Daudao pɪ gyā kú. ¹⁶ Ben Dauda e kúɛ kɛ Ludanɛ né pɪ yā musu kɔn léyinao, gwāavɪ è daɛ tɔtɛmɛ. ¹⁷ À bɛ gbɛnsinɔ ègɔ zɛàla lɛ aɔ à fɛɛ tɔtɛ, mɔde è weziro, è pók blɛnyoro. ¹⁸ À gurɔ swɛɛplaadee zɪn né pɪ gà. Vɪa Dauda ìbanɔ kú, aɔɔɛ fɔ wà ɔnɛ kɛ né pɪ gáro. Aɔ bè: Gurɔ kɛ né pɪ kuu, wa yā ɔnɛ, èɛ wa yā maro. Dian wé onɛ nà sa kɛ né pɪ gà? Eé yā zaaa kɛ. ¹⁹ Dauda è a ìbanɔ e yā kpāi ookɔnɛ, ben a dɔ kɛ né pɪ gàmɛ. Á n lá à bè: Né pɪ gàn yó? Ben aɔ wɛàla wà bè: Ee! À gàmɛ. ²⁰ Dauda fɛɛ tɔtɛ à zú ɔ, à nɔsi kɛawa à a pókāsāano lɛ, ben à

gàa à kùe Diine a kpén. Kè à èara à tà be, à pòblee gbèka, ben wà kpàa à blè. ²¹ À ìbanò à là wà bè: À kè dia né yā kēe lē? Gurɔɔ kè né pì kuu, n lé yì n ɔɔ dò. Kè à gà sa, n fēe n pò blè. ²² À wènlà à bè: Gurɔɔ kè né pì kuu, ma lé yì ma ɔɔ dò, zaake ma bè, ke Dii é ma wēnda gwa à tó né pì gɔ kuu gwēe, dé bé à dɔɔ? ²³ Lán à gà nà sa, bɔyānzin mégɔ léyinazi dɔɔ? Mé fɔ mà à vun yó? Mé gà à kiame, mɔde eé èara à su ma kiiaro.

²⁴ Dauda a naɔ Baseba làakari kpàene, ben à gàa à dàeo. À né ì gɔgbē ũ, ben à tó kpàne Sulemanu. Dii yezi, ²⁵ ben à annabi Natā zīa à tó kpà né pìne Yedidia Dii yenzi pì yānzi.

Raba sina Amɔninɔ

²⁶ Ai tia Yoabu kpé e zī kaa kɔn Amɔninɔ zaa Raba, ben à kíbēe sì. ²⁷ Ben à gbēnɔ zī Daudaa à bè: Ma zī kà kɔn Rabadeenɔ, ben ma n ítokii sìrɔmma. ²⁸ N zìkpe kpaaanɔ kakɔa sa, n mó n liga wéte pizi n sí. Tó lenlo, mé sí, weé ma tó kpáne. ²⁹ Ben Dauda zìkpeenɔ kàkɔa n pínɡi, à gàa à lèe Rabaa à sì. ³⁰ Wà n kína vura fura gò wà kù Daudane. À tisi kà kiloo baaakuri, bensɔ gbè bèede kúa. À wéte pì pónɔ nàkɔa maamaa, ³¹ ben à gbē kè aɔ kú gweenɔ kùkù à bɔɛnyo, à n dá sagasigi zīin kɔn diga zīio kɔn kpása zīio, bensɔ à tò aɔ kúnku bò. Len à kè Amɔni wétenone le pínɡi, ben à èara à tà Yerusalemu kɔn a zìkpeenɔ n pínɡi.

13

Aminɔ yena a dāre Tamazi

¹ Beee gbera Dauda né Abusalomu dāre maaa vī, à tón Tama, ben Dauda né Aminɔ yezi. ² Yā pì e ĩa daa Aminɔ pì ai à kà gyākɛna a dāre Tama pì yānzi, zaake à gɔgbē dɔro, eé fɔ à yāke kɛnero. ³ Aminɔ gbēnna ke vī, à tón Yonadabu, Dauda vīi Simɛa néme. Yonadabu ɔndɔ gbāa, ⁴ ben à Aminɔ là à bè: À kè dia n kine'ina n mè ègɔ busana lán guu e dɔɔ nà lē? Né omeroo? Ben Aminɔ wèàla à bè: Má ye ma dāaro Abusalomu dāre Tamazime. ⁵ Ben Yonadabu bène: N gà n dae n gádoa lán gyāreen n ũu bà. Tó n de mò n gwa, n oné n yezi n dāre Tama mó à pòblee kpámma. À mó à kēkē n wāa le n wēe gɔ ee, gbasa à nanne n ɔzī. ⁶ Ben Aminɔ dàe lán gyāree bà. Kè kí mò à gwa, ben à bène: N tó ma dāre Tama mó à kàra keme ma wāa, à kpáma kɔn a ɔɔo. ⁷ Ben Dauda gbē zī Tamaa a be à bè: N gà n vīi Aminɔ kpén n pòblee kene. ⁸ Kè Tama gē à kpén, à à lè daena, ben à wísiti yà à kàra kàsao à wāa. ⁹ Ben à taa sè à kàra pì kànnɛ. Aminɔ gí sózi à bè: N pé gbēnɔa aɔ bɔe n pínɡi. Kè gbē kè aɔ kúonɔ bɔe n pínɡi, ¹⁰ ben à bè Tamane: N mó kɔn pòblee pìo kpéne guu kè n kpáma. Ben Tama kàra kè à kè sè à gèo a vīi Aminɔ pì kiia kpéne guu. ¹¹ Kè à sɔzi, èe mɔɔ kpáa à só, ben à a dāre pì kù à bè: N tó mà daenyò.

¹² Ben à bè a vīi pìne: Auo! Nton gbāa mómɛro. Zaake wa Isarailinɔ weé yā beee taka kero. Nton yā dɔrɔsai beee taka kemero. ¹³ Mé gē máme kɔn wíyā beeeo? Mmɔn sɔ, Isarailinɔ é n die gbē pāa ũ. N sùu ke! N yā o kine, eé gí ma kpámmaziro. ¹⁴ Èe we à à yā màro. À gbāa mɔne, ben à kùsia à dàeo. ¹⁵ Ben Aminɔ zàn pāsīpāsī. Zangu kè à sè kɔn Tama pìo de yenzi kè à vīo yāala. Ben à bène: N fēe n bɔ. ¹⁶ Ben nɔgbē pì bè a vīi pìne: Auo! N penama taari bíta de pò kè n kēmɛla. Baa kɔn beeeo èe we à à yā màro. ¹⁷ Ben Aminɔ a zīkeri gɔkpare sìsi à bè: N pé nɔgbē kèa à bɔme ma kpén, n gbà tata n à mɔne ká. ¹⁸ Ben à zīkeri pì à sè à bɔo bàazi, à gbà tata à à mɔne kà. Nɔgbē pì uta gbāa dana, zaake uta

beee takan kí nénokpare leziino ègõ dana. ¹⁹ Ben Tama túbu gbè a mìa, à a uta gbàa kè à dana pì gà à kè à ɔ̀ dì a musu, èe ɔ̀ ɔ̀ èe taa.

²⁰ À dāgõ dadõnkõde Abusalomu bène: N dāgõ Aminɔ̀ dàenyon yó? Nton o gbēke maro, zaake n dāgõme. Ntongõ yā pì kũna n swè guuro. Ben Tama vèe a dāgõ Abusalomu be nòseɔ yakana. ²¹ Kè kí Dauda yā pì mà, à pɔ̀ fè maamaa. ²² Abusalomu e yāke o Aminɔ̀nero, yā zaaa ke à maaa. À zàn, kè à kùsi a dāre Tamaa yānzi.

Aminɔ̀ dena

²³ Wè plaa gbera Abusalomu kú Baali Azo, Eflaimu bùsu lén kɔ̀n a sākākēerinɔ̀, ben à kína nénɔ̀ sìsi pɔ̀nna póbleea n píngi. ²⁴ Ben à gàa à kí lè à bè: Kí, wèe mamɔ̀ma n zòbleri sãanɔ̀ kã kēee. Mpi kɔ̀n n ìbanɔ̀ é tēmaziroo? ²⁵ Ben kí wè a né pila à bè: Auo! Wé fĩ wà gá wa píngiro. Wé kenne asoo ũ. À nākõrea, mɔ̀de èe gáro, ben à sa maaa òne. ²⁶ Ben Abusalomu bè: Tó né gáro, n tó ma vīi Aminɔ̀ gáwao. Kí à là à bè: Bóyānzi n yezi à gányozi? ²⁷ Abusalomu nākõrea, ben kí tō Aminɔ̀ gáao kɔ̀n a né kpaaanɔ̀ n píngi.

²⁸ Abusalomu yā diè a gbēnɔ̀ne à bè: À swā kpá! Tó í Aminɔ̀ kù, tó má òare à à zõ, à à de. Àton tó vīa a kũro. Mámbe ma a dan! À ze gbàa à gōgbēkee ke. ²⁹ Abusalomu gbēnɔ̀ kè lán à diérine nà aõ à dè, ben kína né kpaaanɔ̀ fèe wà dì n bāagāsɔ̀nɔ̀ kpèe aõ bàà lè. ³⁰ Gurɔ̀ kè aõ té zén, Dauda à baaru mà wà bè: Abusalomu kí nénɔ̀ dède n píngi, aõ gbēkee e gōro. ³¹ Dauda fèe à a pókāsāanɔ̀ gà à kè, ben à dàe tɔ̀tɔ̀e. À ìba kè aõ zezezinɔ̀ n pókāsāanɔ̀ gà wà kèkè se. ³² Ben Dauda vīi Simèa né Yonadabu bè: Baa, ntongõ daa wà n né gōkparenɔ̀ dède píngiro, Aminɔ̀ ado bé à gà. Wà yā pì dõ Abusalomu wèea zaa gurɔ̀ kè Aminɔ̀ kùsi a dāre Tamaame. ³³ Ma dii kí, ntongõ yā pì kũna n nòse guuro. N nēgōgbēnɔ̀ e gaga píngiro, séde Aminɔ̀ ado. ³⁴ Abusalomu sō bàà lè.

Kè gōkpare gudākpari wée zù, à è wà té Oronaimu zén sìsìgēezi paripari. À gàa à bè kine: Ma gbēnɔ̀ è té sìsìgēezi Oronaimu kpa. ³⁵ Ben Yonadabu bè kine: N éó? N nénɔ̀ bé aõe suu gwe lán má ònne nà. ³⁶ Kè à yā pì ò à yāa, ben kína né pìnɔ̀ kà gōɔ, aõe sósobi ɔ̀ ɔ̀. Kí kɔ̀n a ìbanɔ̀ ɔ̀ dɔ̀ n píngi maamaa dɔ̀.

³⁷ Abusalomu bàà lè à tà Amiudu né Talamai, Gesuu kína kiia. Kí Dauda sō ègõ a né ga ɔ̀ ɔ̀ gurɔ̀ píngi. ³⁸ Kè Abusalomu bàà lè à tà Gesuu, à kú gwe ai wè aagõ. ³⁹ Kè kí Dauda nòse kpàe Aminɔ̀ ga yā musu, ben èe Abusalomu bege kee sa.

14

Abusalomu suna Yerusalemu

¹ Zeruya né Yoabu dõ kè kí pɔ̀ kpé kú Abusalomua, ² ben à gbēnɔ̀ zì Tekoa, aõ nōgbē òndõde ke sè wà sùo. Ben à bène: N ke lándõ née sósobi kee bà. N gyaanɔ̀ pókāsāanɔ̀ da. Nton nòsi kemmaro. N ke lán nōgbē kè à gbē gà, èe à ɔ̀ ɔ̀ à gí kè bà. ³ N gá kí kiia le, n yā kè one. Ben Yoabu yā kàka nōgbē pìne. ⁴ Kè Tekoa nōgbē pì gàa à kí lè, à kùene à mì pèene à bè: Kí, n ma mì sí! ⁵ Ben kí pì à là à bè: Bón n yezi? À wèàla à bè: Gyaanɔ̀n ma ũ, ma zā gà. ⁶ Mamɔ̀ma n zòbleri, má nēgōgbēnɔ̀ vī gōn plaa. Kè aõ swèe kee n kō tēe bura, gbēkee kuu à n yokōaro. Ben gbē doo a gbēndoo lè à dè. ⁷ Ben ma bēdeenɔ̀ fèe n píngi, aõ bè mamɔ̀ma n zòblerine mà ma né kè à a gbēndoo dè pì kpámma wà de, kè à a gbēndoo dè yānzi. Aõ yezi wà yàka témio kè gōme túbibleri ũu pì té demè, le ma zā tóngõ tó ke borii vī anduna guu dɔ̀ro yānzi. ⁸ Ben kí bè nōgbē pìne: N tá be, mé yā diè n yā pì musu. ⁹ Ben Tekoa nōgbē pì bè: Ma dii kí, taari pì wí ma musu kɔ̀n ma

de bedeeno, mpi ngõ kuu taari sai kòn n kíkεεo. ¹⁰ Ben kí bè: Tó gbēke lé pà yā pia, n mío ma kiia kè, eé n lé weteo doro. ¹¹ Ben nɔgbē pì bè: Kí, n lé gbē kòn Dii n Luda tío, le gēebori tón ma né doo kè gò laata kpáro yānzi. Ben kí pì bè: Kòn Diio n né pì mikā ke é lée tɔtɔero. ¹² Ben nɔgbē pì bè: Ma dii kí, mamoma n zɔbleri n ma gba zé mà εara mà yā onne. À wèàla à bè: N̄ o! ¹³ Ben à bène: À kè dia née Luda gbēno kpákpa kòn à zaaao? Yā kè n̄ òmεε bé à n da yān, zaake née gbē kè n pεa gbεε n suoro. ¹⁴ Wa píngi wé ga, wégō de lán í kè kwéε tɔtε gbēkee e e à sèε doro bā. Luda è gbē kè wà pèa wèndi boro, è zé wete adee εara à suawame. ¹⁵ Ma mo yā pì o ma dii kínεme, zaake gbēno tó vīa ma kū. Ben mamoma n zɔbleri ma bè mé yā pì gbānne. Wégō doro ke né ma wéεkena sí ¹⁶ n ma bɔ gbē kè yezi à mapi kòn ma néo tɔtε kè Ludaa tòwe sí wa zĩ. ¹⁷ Ma dii kí, mamoma n zɔbleri ma bè n yā é tó ma làakari kpác, zaake n̄ de lán Luda malaika bàme, nèε swā kpá yā maa kòn a zaaaozi píngime. Dii n Luda gō kúnyo.

¹⁸ Ben kí bène: N̄ton gí yā kè mée n laa oziro. Ben nɔgbē pì bè: N̄ o ma dii kí! ¹⁹ Ben kí à là à bè: Yoabu lé kú yā pì guu? Nɔgbē pì wèàla à bè: Ma dii kí, kòn n kuunao yā kè n̄ ò pì gagana vīro. Ee, n zɔbleri Yoabu bé à yā pì kàkame píngi. ²⁰ N zɔbleri Yoabu kè le, le à e à yā kè logona tiaa kè kεke yānzime. Ma dii, n̄ ɔndō lán Luda malaika bàme, n̄ yā kè kè anduna guu dō píngi. ²¹ Ben kí gāa à bè Yoabune: Tò, mé yā pì ke sa. N̄ gā n̄ gōkpare Abusalomu gbεε n suo. ²² Ben Yoabu kùε kine à m̄ pèene, à à sáabu kpà à bè: Ma dii kí, mamoma n zɔbleri, má dō gbāa sa kè ma yā kànne, zaake n ma yā mà. ²³ Ben Yoabu fεε à gāa à Abusalomu gbεε zaa Gesuru à sùo Yerusalemu. ²⁴ Ben kí bè: N̄ one à gā vεε a zĩnda be, wa wéε é ke siigōro. Ben Abusalomu gāa à vεε a be, aɔɔe wéε sikōle kòn kíoro.

²⁵ Gō maa kee kú Isarailino té lán Abusalomu bàro. Wégō à maake yā oo maamaa. Sēna zaa à kèsea ai à gāa pé à m̄dangura see kee kúaro. ²⁶ Ègō a m̄ boo wè kòn wèome. È kea tiisi. Tó à bō, è yō kilooa, à tiisi ègō de kiloo plaala. ²⁷ À négōgbēno ì gōon aagō kòn nénɔgbēo mèn do. Nénɔgbē pì tón Tama. N̄ maaame. ²⁸ Abusalomu kú Yerusalemu ai wè plaa wéesina kile sai.

²⁹ Ben à Yoabu sìsi à gāare kí kiia, m̄de Yoabu e we à mò à kiiaro. Ben à εara à à sìsi dō, èe we à mòro. ³⁰ Ben à bè a zīkerino: À Yoabu buraa kè kú ma pó sae gwa, à nagāa mà. À gā à té sōa. Ben Abusalomu zīkerino gāa wà té sō Yoabu buraa pia. ³¹ Ben Yoabu fεε à gāa Abusalomu be, à à là à bè: Bóyānzi n zīkerino té sō ma buraaazi? ³² Ben Abusalomu wèàla à bè: N̄ gwa, ma gbē zĩmma ma bè n̄ mó mà n zī kía, le n̄ à la bó bé à tò à ma gbεε zaa Gesuru à sūmaozi? Ma kuuna gwee s̄ome de gura kèla! Má yezi mà kō e kòn kíó tia. Tó má taari ke vī, ɛndē à ma de. ³³ Ben Yoabu gāa à yā pì ò kine. Ben kí Abusalomu sìsi. Kè à mò, à kùene à dàε a puua. Ben kí lé pèa.

15

Abusalomu bɔna Dauda kpεε

¹ Beee gbera Abusalomu sōgoro è a zĩndane kòn sōno kòn gōgbēno gōon baplaa akuri kè aḡégō bàa lee à aeno. ² È fεε kongo idε'idε agō zena bĩile sae. Tó gbē yā vī kòn a gbēdaaao èe gaao kí kiia à kεkene, Abusalomu è adee sísi à bene: Wéte kpareen n bɔn? Tó à wèàla à bè: Mamoma n zɔbleri ma bɔ Isaraili borii kè guume, ³ ben Abusalomu è bene: N̄ yā nname, bensō à zé vī, m̄de kí gbēkee kuu à swā kpá n yāziro. ⁴ Abusalomu è εara à be: Tó wà ma ke yākpakekiri ũ wa bùsun, gbē kè yā vī ke gbē kè èe gbē gbekaa yākpakekiia n̄ píngi eégae mó ma kiia, mégae à yā kεkene a zéa. ⁵ Tó gbē mò à kùε à aε, è ɔ bɔ à adee kū à lé

peame. ⁶ Len egō kee le Isaraili kè aṣṣe mó yákpae ke kí kiianone ń píngi, ben aṣ swè tà à kpa.

⁷ Wè siigō gbera à bè kine: N ma gba zé mà gá lù kè má sè Diine saa o zaa Eblonu. ⁸ Mamoma n zòbleri ma lù pì sènè gurō kè má kú Gesuru, Siria bùsun ma bè: Tó Dii tò ma su Yerusalemu, mé saa oa Eblonume. ⁹ Kí bène: N gá n su aafia! Ben à fèe à gaa Eblonu. ¹⁰ À gbēno zì Isaraili boriino kiiia píngi à bè: Tó a kuru'ò mà dō, à be Abusalomu bé à kí blè Eblonu. ¹¹ Gurō kè èe fèe Yerusalemu à gbēno sisi gōon wàa do aṣ gá zeare, ben aṣ gaa kōn nṣeo do, aṣ yā pì asii dōro. ¹² Gurō kè èe saa oo, à Gilo gbē Aitofeli, Dauda lédammari sisi zaa à be wétén, ben lékpakṣṣna Daudazi e kaara. Gbē kè aṣ kú kōn Abusalomuonō pari kù wèe kaara.

Dauda bàalena

¹³ Baarukpari mò à bè Daudane: Isarailino swè tà Abusalomu kpa. ¹⁴ Ben Dauda bè a ìba kè aṣ kúao Yerusalemunone: À fèe wà bàa lé. Tó wée ke lero, wé piti Abusalomunlo. Wà ke kpakpaa. Tó wée ke kpakpaaro, eé wa le kè, eé wa ásarú ke, eé wétēdeenō dēde kōn fēdaaome. ¹⁵ Kí ìbano bène: Wa dii kí, yā kè n zeo píngi, wamowa n zòblerino wá yāaname. ¹⁶ Ben kí dà zén. À bēdeenō bō wà tēzi ń píngi, mōde à a nō yìgisai mēn kurino tò gwe aṣgō bēe gwaa. ¹⁷ Kí dà zén le kōn a gbēno. Kè aṣ kà wéte kpe, à lèe à zè. ¹⁸ Ben à ìbano píngi kōn a dogarino kōn Gatadeenō gōon wàa aagō kè aṣ tēzi zaa Gatanō gēte ń píngi.

¹⁹ Ben kí bè Gata gbē Itaine: Bóyānzi nēe gaawaozi? N̄ eara n̄ tá ngō kú kōn kí dufuo, zaake gbē zītōn n̄ ũ, n bō n būsūmme. ²⁰ N suna e gurōplaa kero, ben n̄ yezi ngō likṣaa zōwao? Má dṣ guu kè mēe gaanlo. N̄ n gbēno kakṣa n̄ tányo. Dii gbēke kōn náane yāo kenne. ²¹ Ben Itai wèala à bè: Ma dii kí, kōn Dii kuunao kōn n kuunao, guu kè n̄ kún píngi, mamoma n zòbleri mégō kú gweme, gaan yoo kesṣ wēndi yoo. ²² Ben Dauda bène: N̄ dōme ae wà gá! Ben Gata gbē Itai èara à dà zén kōn a gbēno kōn a danē kè aṣ kúono ń píngi. ²³ Kè aṣe gēe zéla ń píngi, ben būsudeenō wiili sìn. Kè kí bikù Kidironua, ben aṣ píngi aṣ gbáa zé sè.

²⁴ Zadōki kú gwe dō kōn Levinō ń píngi. Aṣ Luda bà kuunaño àkpai sēna. Aṣ àkpai pì diē Abiata sae ai gbēno bōe wétén wà yāa ń píngi. ²⁵ Ben kí bè Zadōkine: N̄ Luda àkpai sé n̄ gēo wéte guu. Tó ma Dii ma pōnnaa è, eé tó mà su mà wée siàle kōn à kúkiio. ²⁶ Tó à bè ma yā e káaguro sṣ, ma yāa. À kemē lán à kēne maa nà. ²⁷ Ben kí èara à bè sa'ori Zadōkine: Wégupu'erin n̄ ũroo? N̄ eara n̄ tá wéte guu aafia kōn n̄ né Aimazao kōn Abiata né Yonatāo. À tá kōn a né gōon plaaa pìno. ²⁸ Mégō zena swabikūkiia sēte ai mà baaru ma a kiiia. ²⁹ Ben Zadōki kōn Abiatao Luda àkpai sè wà tào Yerusalemu, ben aṣ gō gwe. ³⁰ Dauda e Kùkpe sìsì kūu èe sō dō. À pó kù a mìa, à kyatee kpanaro. Gbē kè aṣ kúono pó kù n̄ mìa ń píngi, aṣe sō dō wèe gaao. ³¹ Kè wà bè Daudane Aitofeli kú gbē kè zè kōn Abusalomuonō té, ben Dauda adua kè à bè: Dii, n̄ tó à lédamma gō de faasaiyā ũ.

³² Kè Dauda kà sìsì mìsōntēa, guu kè dōnzikekii kún, Aki gbē Usai mò à dààle, à uta kēna bensō bùsu kú à mìa. ³³ Dauda bène: Tó n gaamao, négō demē asoo ũme. ³⁴ Tó n eara n ta wétén, ben n̄ bè Abusalomune à zòblerin n̄ ũ sṣ, né Aitofeli lédamma gboromeme. N̄ bene à de zòblerin n̄ ũ yā, mōde tia n̄ gō à zòbleri ũme sa. ³⁵ Sa'orino Zadōki kōn Abiatao gō kúnyo gwe. N̄ yā kè n̄ mà kibe tōkēñne píngi. ³⁶ Aṣ né gōon plaaano kúnyo gwe, Zadōki né Aimaza kōn Abiata né Yonatāo. Tó n yāke mà, n̄ né pìno zī aṣ mó wà ome. ³⁷ Ben Dauda gbēnna Usai pì tà, à kà Yerusalemu gurō kè Abusalomu e gēe.

16

Dauda kɔn Zibao kɔn Simɛio

¹ Kɛ Dauda vɛ sɛsɛ mɛdangurala fɛtɛ, à è Mɛfibosɛ bɛgwari Ziba gàari yì zaakinɔnɛ mèn plaa, èe mɔɔ daale. Aɔɔ buredi sena mèn wàa do kɔn geepi kàrao mèn basɔɔro kɔn kàkà kàrao mèn basɔɔro kɔn geepiwɛɛo tùu do. ² Ben Dauda Ziba là à bè: Bó bé à tò n mɔ kɔn beeeo? Ziba wèàla à bè: Kí, zaakinɔ né n bɛdeenɔ pómɛ aɔ dia. Buredi kɔn kàranɔ né n gbɛnɔ póbleemɛ. Geepiwɛɛ sɔ, gbɛ kɛ aɔ kpàsa gbàa guunɔ íminamɛ. ³ Kí à là à bè: N dii kɛ kɛ sai dio kú mámɛ? Ziba wèàla à bè: À gɔ Yerusalemu, zaake èe daa Isarailinɔ a ká a dezi kpatan gbàamɛ. ⁴ Ben kí bènɛ: Pó kɛ Mɛfibosɛ vɛ píngi gɔ n pɔ ũ. Ben Ziba bè: Máu kúe kɛ! Ma dii kí, n tó màgɔ n pɔnnaa e lɛ.

⁵ Kɛ kí Dauda sɔ Bahurimuzi, à è gɔgbɛ ke bò. À tɔn Simɛi, Gera néme. Àmbe bori dɔnkɔ kɔn Solu bɛdeenɔ. À bò wɛtɛ guu, èe Dauda kaa. ⁶ Èe kí Dauda kɔn à gbɛnɔ gbàgbàa kɔn gbɛo, baa kɛ à zɛkarinɔ kɔn à dogarinɔ kú à ɔplaaɔ kɔn à ɔzɛɛzio n píngi. ⁷ Èe à sɔsɔ èe bee: N gá! N gá! Gbɛderi! Pó pà! ⁸ Dii fɛa bònne Solu kɛ n kí blè à gbèn bɛdeenɔ dɛdena yā yānzi. Dii n bɔ kpatan à n né Abusalomu kàn. Ásarú kɛmma sa, zaake gbɛderin n ũ. ⁹ Ben Zeruya né Abisai bè kɛnɛ: Ma dii kí, à maa gbɛɛ gɛ kɛ gɔ n sɔsɔro. N tó mà gá mà à mì zɔ. ¹⁰ Ben kí bè: Zeruya nɛnɔ, bó bé à wa kakɔaa? Tó Dii bé à ònɛ à ma sɔsɔ, ben èe ma sɔsɔ, dé bé eé fɔ à à la à be, bóyānzi èe kɛɛ lɛzi? ¹¹ Ben Dauda ò Abisainɛ kɔn a ìbanɔ n píngi à bè: À gwa, ma zɛnda nɛ'ina bé èe wɛtɛɛ à ma dɛ, èndɛ wɛé Bɛyāmi bori kɛki né o dɔɔ? À à tó gwe. Tó Dii bé à bènɛ à ma sɔsɔ, à maamɛ. ¹² Wègɔ dɔro ke Dii é ma nawɛakɛna gwa à fɛa bomɛ kɔn à maaao sɔsɔ kɛ wèe kɛemɛ gbàa kɛ yānzi gwɛɛ. ¹³ Kɛ Dauda té zén kɔn a gbɛnɔ, Simɛi té sɛsɛ pānde gɛɛzi, èe à sɔsɔ èe à gbàgbàa kɔn gbɛo èe bùsu fāa. ¹⁴ Kɛ kí kɔn a gbɛ kɛ aɔ kúonɔ kà swaazi, aɔ kpàsa, ben aɔ kámma bò gwe.

Abusalomu kana Yerusalemu

¹⁵ Abusalomu kà Yerusalemu kɔn Isarailinɔ n píngi. Aitofeli kúo. ¹⁶ Ben Dauda gbɛnna Usai, Aki gbɛ gaa à Abusalomu lè à bènɛ: Luda n dɔ kɔn aafiao Zaaki! Luda n dɔ kɔn aafiao Zaaki! ¹⁷ Abusalomu à là à bè: Gbɛkɛ kɛ n vɛ kɔn n gbɛnnaon gwe? À kɛ dia nɛɛ gá kɔn n gbɛnnaoroo? ¹⁸ Usai wèàla à bè: Lɛnlo! Gbɛ kɛ Dii sɛ kɔn gbɛ kɛkiinɔ pón ma ũ. Ma zɛ kɔn kína kɛ Isarailinɔ kà pìo. ¹⁹ Beee gbɛra dɔ, dé bé à maa mà zò blenɛ, n baasiroo? Lán ma zò blè n denɛ nà, lɛn mé blennɛ lɛ.

²⁰ Abusalomu bè Aitofeline: À lɛ dawa. Bón wé kɛɛ? ²¹ Ben Aitofeli wèàla à bè: N gá n dɛ kɔn n de nɔ yìgisai kɛ à n tó kɛ aɔɔe bɛɛ gwaanɔ, lɛ Isarailinɔ e wà dɔ n píngi kɛ n tò n deɛ ye n káziro, gbɛ kɛ aɔ kúnyonɔ gbàaa é kaara. ²² Ben wà bisakutaa dɔ Abusalomunɛ kpé musu, ben à gaa à dɛ kɔn a de nɔ pìnɔ gwe Isarailinɔ píngi wáa. ²³ Gurɔ beeenɔa lɛ kɛ Aitofeli è damma dɛ lán gbɛ kɛ yā gbèka Ludaa yā bàme. Lɛn Aitofeli lédamma dɛ lɛ Daudanɛ kɔn Abusalomuo n píngi.

17

Usai ɛndɔkɛna Abusalomunɛ

¹ Aitofeli bè Abusalomunɛ: Tó mámbee, mé zɛkarinɔ sɛ gɔɔn bɔro kuri awɛɛplaa mà pɛɛnyo Daudazi gwāavīa. ² Mé lɛɛa gurɔ kɛ à kpàsa à ɔɔ bùsa, mé à fu. À gbɛnɔ é bàa lɛ n píngi, mé à dɛ ado, ³ mé sunnɛ kɔn gbɛ pìnɔ n píngi. Gbɛ kɛ nɛɛ wɛtɛɛ n à dɛɛ gaan gbɛ pìnɔ suna ũ n píngi. Tó à gà, gbɛ kpaaanɔ é gɔ aafia n píngi. ⁴ Yā pì kɛ Abusalomunɛ nna kɔn Isaraili gbɛnsinɔ n píngi.

⁵ Ben Abusalomu bè: Wà Aki gbě Usai sísi dɔ wà ma lán eé o nà se. ⁶ Kè Usai kà, Abusalomu bène: Lán Aitofeli ò nà n yè. Wà ke lán à ò nà n yó? Ke wàton ke lero. N è diame? ⁷ Usai wèàla à bè: Lé kè Aitofeli dàawa gbàa kèkii maaro. ⁸ N n de dɔ kɔn a gběno. Zìkari maaanɔn n ũ, aɔ pāsī lán mūsu nédandee kè wà à néno sía bàme. N de né zìkari gbàaame, eé we à i gu dɔnkɔn kɔn a gběnooro. ⁹ Guu kè à kún tia, eégɔ utena gbèwee guu ke gukea. Tó à gà à lèe wa gběnoa káaku sɔ, gbě kè à à baaru mà é be, wà zì blè Abusalomu zìkpɛɛnoame. ¹⁰ Baa gɔsagbàaa kè wórɔngɔ vī lán mūsu bànɔ swè é kèngume, zaake Isarailino dɔ n pínɡi kè n de né zìkari pāsime, bensɔ gɔsagbàaanɔ kúo. ¹¹ Beee yānzi lédamma yā kè má vīin yè. N Isarailino kakɔanzi n pínɡi zaa Dani ai gana Beseba, aɔgɔ pari lán ísiale bùsu'āatē bà, n dɔrine ae zìlan. ¹² Wé à le guu kè à kún pínɡi, wé léa lán kpíi è kwé tɔɔtea nà. Àpi kɔn gbě kè aɔ kúono n pínɡi, aɔ gběke é boro. ¹³ Tó à gà à gè wéte ke guume sɔ, Isaraili baade pínɡi é bà sé à gáo gwe, aɔé wéte pì kaebɔnɔ gáe wà táo guzuren. Baa à gbè kaso ke, weé e gwe dɔro. ¹⁴ Ben Abusalomu kɔn Isarailino bè n pínɡi: Usai lédamma maa de Aitofeli pɔla. Dii bé à zèò à Aitofeli lédamma maaa pì gboro, le à e à Abusalomu ásarú ke yānzi.

¹⁵ Ben Usai ò sa'ori Zadokine kɔn sa'ori Abiatao à bè: Aitofeli lé dà Abusalomua kɔn Isaraili gběnsino à bè à ke lán kè bà, ben ma lé dàmma ma bè aɔ ke lán kè bà. ¹⁶ À gběno zì kpakpaa aɔ gá wà o Daudane àton i swabikūkiiaro, à bikū kpakpaa, le wàton àpi kɔn gbě kè aɔ kúono dúgu zoro yānzi. ¹⁷ Yonata kɔn Aimazao kú Enlogeli, zaake aɔé fɔ wà bɔ gupuraa Yerusalemu. Ben nɔkpare zìkeri ke gáa à òrine aɔ gá baaru pì kpá kí Daudane. ¹⁸ Bensɔ gɔkpare ke n é, ben à gáa à ò Abusalomune. Gɔon plaaa pino dà zén gɔo aɔ gáa gběke be Bahurimu. Lògɔ kú uan gwe, ben aɔ gèn. ¹⁹ Ben bedee pì naɔ lògɔ pì né kpàale à pówɛe fàea, gběkee à yā dɔro. ²⁰ Kè Abusalomu gběno mò nɔgbě pì be aɔ bè: Aimaza kɔn Yonatao kú máme? À wénla à bè: Aɔ bikū swa'onea. Aɔ n wéte, aɔe n ero, ben aɔ èara wà tà Yerusalemu. ²¹ Kè aɔ tà, ben gɔon plaaa pino bɔe lògɔ pì guu, aɔ gáa wà bè kí Daudane: N bikū swaaa kpakpaa, zaake Aitofeli n kpakpa kɔn à zaaaome. ²² Dauda dà zén kɔn gbě kè aɔ kúono n pínɡi, aɔ bikū Yodaa. Kè guu dɔ, aɔ gběkee e gɔro, aɔ bikū n pínɡi. ²³ Kè Aitofeli è wèe zīi ke a lédammaaro, à fèe à gàari yì a zaakine à tà a be wéte. À a be pónɔ nàkɔa, ben à a zīinda lògo à gà, ben wà à vīi a de mirawɛen.

²⁴ Dauda gáa Manaimu, ben Abusalomu bikū Yodaa kɔn Isarailino n pínɡi.

²⁵ Abusalomu Amasa diè zìkpɛɛno gběnsi ũ Yoabu gèe ũ. Amasa né Sumaila bori Yeta néme. À dan Naasa né Abigaili ũ, Yoabu da Zeruya dāarome.

²⁶ Isarailino kɔn Abusalomuo bùra kàe Giliada bùsun.

²⁷ Kè Dauda kà Manaimu, Naasa né Sobi, Raba wéte kè kú Amɔnino bùsun gbě mò kɔn Lodeba gbě Amieli né Makio kɔn Rogelimu kè kú Giliada bùsun gbě Bazilaio. ²⁸ Aɔ mò kɔn daebɔnɔ kɔn taanɔ kɔn oroonɔ kɔn éseo kɔn nagāao kɔn wísitio kɔn pówɛe kpatanao kɔn bláo kɔn dò pónɔ ²⁹ kɔn zóo kɔn zwifāanio kɔn sã nɔbɔo kɔn gàsio, aɔ kpà Daudaa kɔn gbě kè aɔ kúono aɔ ble, zaake aɔ bè: Nɔa kɔn ímiio gbě pino dè gbáan, aɔ kpàsame.

18

Abusalomu gaa

¹ Dauda gbě kè aɔ kúono kàkɔa, ben à gběnsino dièdiè gɔon bɔro doodoonone kɔn gɔon basɔɔroonɔ. ² Ben à a zìkari pino kpàatete gāli aagɔ. À gāli doo nà Zeruya né Yoabune a ɔzī, à doo sɔ Yoabu dāaro Abisai ɔzī, à doo sɔ Gata gbě Itai ɔzī. Ben kí bè a zìkarinone: Mámbe mé dɔare ae. ³ Ben gběno bè: Nton gáro. Tó

wa gà wa bàà lè, aǎé wa yǎ daro. Baa tó wa gbě kpadoonɔ gàga, aǎé wa yǎ daro. Mmɔn aǎé n gwaa de gɔɔn bɔɔɔ kurinɔla. N dɔnawale wéte guu bé à maa. ⁴ Ben kí bènnɛ: Lán à kèare maa nànn mé kɛ. Kí gàa à zè bǐile saɛ, ben zìkarinɔ bòe gǎli kɔn gǎlio gɔɔn basɔɔroonɔ kɔn gɔɔn bɔɔɔ doodonɔ. ⁵ Ben kí yǎ diɛ Yoabunɛ kɔn Abisaio kɔn Itaio à bè: À kɛ gɔkparɛ Abusalomunɛ busebusɛ ma yǎnzi. Zìkarinɔ yǎ kè kí diɛ gběnsinɔnɛ Abusalomu yǎ musu mà n pínɡi. ⁶ Zìkpɛɛnɔ bòe wà gàa lákpen, lɛ wà zì ká kɔn Isarailinɔ, ben aǎ sɔkɔn ɛflaimu dàkon. ⁷ Dauda zìkpɛɛnɔ zì blè Isarailinɔa. Gbě kè aǎ gàga zì beeeanɔɔ pari, gɔɔn bɔɔɔ baromɛ. ⁸ Zì pì dà bùsu pila pínɡi, ben zì beee a sɛte gběnɔ blè pari de fɛɛdaala.

⁹ Kè Abusalomu kpàkɔa kɔn Dauda gběnɔ, à dina bǎagǎsɔ kpɛɛ. Ben bǎagǎsɔ pì gàa gbíi lí ɛsi gǎnɔ gbáru, ben à waa kpà lígǎn gínɡin, ben à sɔ pì gɛ zéla, à gò logona lígǎn gwe. ¹⁰ Kè gběke à è, à gàa à bè Yoabunɛ: Ma Abusalomu è kpana lígǎn. ¹¹ Ben Yoabu bè gbě kè baaru pì kpànnɛ: Bóɔɔ? N à ɛsɔ? Bóyǎnzín nɛɛ à lé n nɛziroo? Lɛ yǎ ma n gba kondogi ɔɔ mèn kuri kɔn zìka'asaa. ¹² Ben gbě pì wè Yoabula à bè: Baa tó wà kondogi ɔɔ wàa sɔɔroo yò wà kà ma ɔɔn, mé fɔ mà ɔ pá kína né piaro, zaake kí yǎ diennɛ kɔn Abisaio kɔn Itaio wa swǎ mà, à bè wà kɛ gɔkparɛ Abusalomunɛ busebusɛ. ¹³ Tó ma à dè, lɛ ma ásarɔ kè ma zìndanɛmɛ. À kee utɛna kɔnanɛro, mmɔn sɔ né zemaoro. ¹⁴ Yoabu bè: Mé zɛ mà n dà dɔro. Ben à sári sɔntɛ sè mèn aagɔ, à gàa à Abusalomu zɔo a swèn gurɔɔ kè à kpana lígǎn bɛɛ. ¹⁵ Ben Yoabu zìkapɔnɔsɛri gɔɔn kurinɔ ligazi aǎ à dè.

¹⁶ Ben Yoabu kuru pè à a zìkarinɔ milɛ blè, ben aǎ kámma bò kɔn pɛɛna Isarailinɔzio. ¹⁷ Aǎ Abusalomu gè sè aǎo zù wɛɛ bíta guu lákpen gwe, ben aǎ gbè kàkɔaa, à gò gbèdidikɔana bíta ũ. Isarailinɔ sɔ bàà lè, baade tà a bɛ.

¹⁸ Gurɔɔ kè Abusalomu kuu, à gbè pɛɛ a zìndanɛ Kína guzurɛn, zaake à bè á nɛgɔgbě vïro, ben á yezi a tó garo. À a zìnda tó kpà gbè kè à pɛɛ pìnɛ, ben wè gwe sísi Abusalomu Dɔngupɔ ai kɔn a gbǎao.

Dauda Abusalomu ga baarumana

¹⁹ Zadɔki né Aimaza bè: N tó mà bàà lé mà gá baaru kpá kɛn, lán Dii yǎ nnaa kpàa nà à à bò a ibɛɛnɔ ɔzì. ²⁰ Ben Yoabu bènnɛ: Né e n baaru kpá gbǎaro, sé gurɔɔ pǎnde zì. Gbǎa pò kèkiin né kpáro, kè kína né gá yǎnzi. ²¹ Ben Yoabu bè Etiopia boriinɛ: N gá n yǎ kè n è o kɛn. Ben Etiopia borii pì kùɛ Yoabunɛ à fɛɛ kɔn bào. ²² Zadɔki né Aimaza ɛara à bè Yoabunɛ: Baa à fɔ à kɛ dia, n tó mà bàà lé màgɔ té Etiopia borii pì kpɛɛ. Ben Yoabu bènnɛ: Né, bóyǎnzín n yezi n gázi? Baaru pì égɔ àrɛ ke vɔnnɛro. ²³ Ben Aimaza bè: Baa à fɔ à kè dia, mà yezi mà gámɛ. Ben Yoabu bènnɛ: N gá! Ben à bàà lè à gàa à bòe swaa saɛ zéɔ, à Etiopia borii pì kè.

²⁴ Dauda vɛɛna wéte bǐile gbà mèn plaaanɔ dagura. Gudákpari didi bǐia ai gǎnu pì musu. Kè à wɛɛ zù, à gběke è à té kɔn bào. ²⁵ À lé zù kızı à ònɛ. Ben kí bè: Lán à té ado nà, èe mɔɔ kɔn baaru nnaaomɛ. Kè èe mɔɔ, à kà kǐi. ²⁶ Ben gudákpari pì gbě pǎnde è dɔ, èe bàà lɛɛ. À lé zù zédákparizi à bè: Gbě pǎndee té à kpɛɛ kǎa kɔn bào, èe mɔɔ dɔ. Ben kí bè: Èe mɔɔ kɔn baaru nnaaomɛ se dɔ. ²⁷ Ben gudákpari pì bè: Má è gbě káaku bàalɛna de lán Zadɔki né Aimaza bàalɛna bà. Ben kí bè: Gbě maaamɛ, baaru nnaan èe mɔɔo. ²⁸ Aimaza lé zù kızı à bè: Aafia kuu! Ben à kùɛ kɛn à mɔ pɛɛ tɔɔtɛa à bè: Wà Dii n Luda sáabu kpá, à gbě kè aǎ kùɛ bɔimmaanɔ nànnɛ n ɔzì, ma dii kí. ²⁹ Ben kí à là à bè: Gɔkparɛ Abusalomu kú aafiao? Aimaza wèàla à bè: Kè Yoabu e n zòbleri zìi kɔn mamɔma n zòblerio, mà mà zòka fɛɛ maamaa, mɔde mà dɔ tó bó bé à sùro.

³⁰ Kí bè: N zɛ kpado kè gǐa. Ben à zè gwe.

³¹ Kè Etiopia borii sù, à bè: Ma dii kí, ma mɔnnɛ kɔn baaru nnaaomɛ. Dii yā nnaa kpàmma gbàa, à n bɔ gbɛ kè aɔ bɔ n kpɛɛnɔ ɔzĩ. ³² Ben kí à là à bè: Gɔkparɛ Abusalomu kú aafiaoó? Etiopia borii pì wèlà à bè: Ma dii kí, Luda tó n ibɛɛnɔ kɔn gbɛ kè aɔ fɛɛ wèè ãa daammaanɔ gɔ lán gɔkparɛ pì bà. ³³ Swè kè kín, à dídì à gè kpé kè kú gānu pì musu, ben à ɔɔ dɔ gwe. Gurɔ kè èè didii gwe à bè: O'o ma né Abusalomu! Ma né Abusalomu! Ma gana n gɛɛ ũu sàɔ yā! Abusalomu ma né! Ma né!

19

Yoabu kpākēna Daudazi

¹ Wà bè Yoabunɛ: Kí e ɔɔ dɔɔ, èè sósobi kɛɛ Abusalomu yā musu. ² Zĩ beee zìkarinɔ zìblena pɔnnaa lì sósobikena ũ, zaake aɔɔ mà wà bè, kí nɔsɛ yàka a né yā musu. ³ Zĩ beee zìkarinɔ gè wétɛn sòɔɔɔɔ lán gbɛ kè aɔ bàà lè zìlan, wí n kũnɔ bà. ⁴ Kí pò kù a wéla, èè sósobi ɔɔ dɔɔ èè bee: O'o ma né Abusalomu! Abusalomu ma né! Ma né!

⁵ Ben Yoabu gàa à kí lè kpén à bè: N wí dà n gbɛnɔa gbàa. Aɔ n bɔ gbàa kɔn n négɔgbɛnɔ kɔn n nénɔgbɛnɔ kɔn n naɔnɔ kɔn n nɔ yìgisainɔ. ⁶ N zangurinɔn n yénzi, ben n za n yenzideenɔn. N òɔɔawe gbàa, kè wamɔwa n zìkpɛ gbɛnsinɔ kɔn wa gbɛnɔ wée kánne pòke ũro. Má dɔ sa, tó Abusalomu kuu gbàa, ben wapinɔ wa gaga wa píngi, beee bé eé kenne nna. ⁷ N fɛɛ n bɔ sa. N gá n yā nnaa o n gbɛnɔnɛ. Má sìnne kɔn Diio, tó née gáro, aɔ gbɛke é inyo kè gwáavĩaro. Bee é kenne zaa de yā zaaa kè à n le zaa n òwazikɛgurɔ ai mɔna gbàala. ⁸ Ben kí fɛɛ à gàa à vèè bĩlɛa. Kè wà ò gbɛnɔnɛ kí vèena gānulɛa, ben aɔ mò wà zè à aɛ n píngi.

Dauda gbɛsɛna

Isarailinɔ bàà lè, baade tà a bɛ. ⁹ Isaraili boriinɔ té píngi gbɛnɔ e lɛokpakɔa kɛɛ wà bè: Kí wa si wa ibɛɛnɔa à wa bɔ Filisitininɔ ɔzĩ, ben à bàà lè à bɔ wa bùsun Abusalomu yānzi. ¹⁰ Wa Abusalomu kpà kpatan, ben à gà zìlan. Bón éè dāa kɔn kína gbɛsɛnao dɔɔ?

¹¹ Kí Dauda gbɛnɔ zĩ sa'ori Zadokia kɔn sa'ori Abiatao à bè: Yā kè Isarailinɔ e oo píngi gè ma swān zaa ma kúkiia kè. À yā kèkii gbeka Yuda gbɛnsinɔa à be: Bóyānzi a gɔ kpɛɛ kɔn ma gbɛsɛnaozi? ¹² Ma gbɛnɔ, pò dɔnkɔnɔn wa ũ, wa aru dɔnkɔmɛ. À kè dia a gí kè kɔn ma gbɛsɛnao? ¹³ N o Amasanɛ pò dɔnkɔnɔn wa ũ, wa aru dɔnkɔmɛ. Tó mée tó à gò ma zìkpɛɛnɔ gbɛnsi ũ Yoabu gbɛn zaa gbàaro, Luda yā kemɛ pāsīpāsī. ¹⁴ À yā Yudanɔ swè blè, aɔ lé kè do, ben aɔ lékpāsā kèné wà bè: N su kɔn n gbɛnɔ n píngi.

¹⁵ Kí e suu, à kà Yodazi, ben Yudanɔ gàa daàlɛ zaa Giligala, lɛ wà bikũo swaa pía. ¹⁶ Gera né Simɛi, Bɛyāmi borii kè kú Bahurimu wà à gá da kí Daudalɛ kɔn Yudanɔ. ¹⁷ Bɛyāmi boriinɔ kúo gɔɔn wàa sɔɔro. Solu begwari Ziba gàa dɔ kɔn a négɔgbɛ gɔɔn gɛroonɔ kɔn a zíkɛri gɔɔn baroonɔ. Aɔ wà wà kà Yoda léa kí ā, ¹⁸ lɛ wà e wà bikũ kɔn kíbɛdeenɔ, aɔ yā kè eé kɛ kine nnaa kɛ yānzi. Ben Gera né Simɛi dàɛ kí aɛ ai àgɔ gá bikũ Yodaa. ¹⁹ À bèné: Ma dii, nton ma taari yā daro. Yā zaaa kè mamɔma n zòbleri má kenne gurɔ kè n bɔ Yerusalemu tón dɔnguro. Ma dii kí, ntongɔ yā pì kũna n swè guuro. ²⁰ Mamɔma n zòbleri, má dɔ kè ma durun kè. Yusufu boriinɔ té píngi, mámbe ma dɔnne aɛ ma mɔ danlɛ gbàa ma dii kí. ²¹ Ben Zeruya né Abisai bè: Simɛi láari bɔ kí kè Dii kàn. Èe ká wà à deroo? ²² Ben Dauda bè: Zeruya nénɔ, bón wa vī kɔo? Á yezi à zé zɔmɛ

gbàan yó? Wé gbêke de Isarailino bûsun gbàaro, zaake má dõ gbàa kè mámbe Isarailino kína ũ. ²³ Ben kí bè Siméine: Né garo. Ben kí la dànè.

²⁴ Solu dio Mefibose gàa da kílè. Zaa gurɔɔ kè kí bò wéte ai gurɔɔ kè à sù aafia, Mefibose e a gbá pípiro, èe a yĩkã zõzõro, èe a póno pípiro. ²⁵ Kè à bò Yerusalemu à mò à dà kílè, ben kí à là à bè: Mefibose, à kè dia nées gámaoro? ²⁶ À wèàla à bè: Ma dii kí, ma zĩkeri bé à ɔ̀ndõ kèmazì. Má ònè à gàari yime ma zaakine mà dia mà gányo, zaake eren ma ũ. ²⁷ Ma dii kí, ben à gàa à mamoma n zòbleri yàka n kija. Ma dii kí n de lán Luda malaika bàme. N ke lán à kènne maa nà. ²⁸ Ma dii kí, à de yã n ma de bedeeno dède n píngi, ben n mamoma n zòbleri baka kàkõa kòn n gbè kè aṣè pò ble lèdoonɔ. Má zé vĩ mà kúe ke kènne doro. ²⁹ Ben kí bène: Yã kpareen né o dɔɔ? Má diè kè mpi kòn Zibao, à tɔɔte kpaatekõneme. ³⁰ Ben Mefibose bè kine: Ma dii kí, zaake n su be aafia, n tó à sé píngi.

³¹ Giliada bûsu gbè Bazilai bò Rogelimu à gàa ze kine ai Yoda baa kãa kpa. ³² Bazilai zi kù maamaa, à kà wè basigɔ. À kí yàari kè gurɔɔ kè à kú Manaimu, zaake auzikide bitame. ³³ Ben kí bène: N bikūmao, mé n gwa ma be zaa Yerusalemu. ³⁴ Bazilai wèàla à bè: Wè ũgba bé à gòme anduna guu kè mà tányo Yerusalemu? ³⁵ Ma ka wè basigɔ kò. Má pò maa kòn à zaaao dõkõzi dɔɔ? Mamoma n zòbleri mé fĩ mà pòblena ke pómína nnaa ma dɔɔ? Mé gōgbè ke nōgbè lèsirino kòto ma dɔɔ? Ma dii kí, n tó mà asoo lagonne. ³⁶ Mamoma n zòbleri wé Yoda bikū lèdo, mà zenne kīkī gwe. À kè dia n yezi n fīa bome lèe? ³⁷ Mamoma n zòbleri, n tó mà ɛara mà tá ma be wéte, le gaa tón ma sé màgɔ zà kòn ma de kòn ma da miraoro. N ma né n zòbleri Kimamu gwa kè. Ma dii kí, n tó à bikūnyo. N kene lán à kènne maa nà. ³⁸ Ben kí bè: Kimamu é bikūmao. Mé yã kè à kènne maaa kene, yã kè n gbèkama sō píngi mé kenne.

³⁹ Baade píngi bikū Yodaa, ben kí bikū. Kí lé pè Bazilaia à sa maaa ònè, ben Bazilai ɛara à tà a be. ⁴⁰ Kè kí bikū à gàa Giligala, Kimamu bikūo.

Yuda zĩkarino n píngi kòn Isaraili zĩkari kpadoonɔ kí bikū. ⁴¹ Ben Isaraili bori píngi mò wà kí lè aṣ bène: À kè dia wa gbè Yudano bikūao kpāi, mmɔn kòn n bedeeno kòn n gbèno píngi? ⁴² Ben Yudano wèníla wà bè: Kè kí de wa danè ũ yānzime. Bóyānzi yã beee kèare zaazi? Wée kí kūsāe blero, wée à pòke sí wa pò ũro. ⁴³ Ben Isarailino bè Yudanone: Zaake wa bori lèo kurime, wa baka kú kòn kí Daudao de a póla. Bóyānzi a wa diè futazi lèe? Wámbe wa kí gbesena yã ò káakuroo? Mòde Yudano wena pásĩ de Isarailino póla.

20

Seba bɔna Dauda kpɛ

¹ Gaabude ke bé à kú gwe, à tón Seba, Bikiri né, Beyāmi boriime. Ben à kuru pè à bè:

Wa baka kakõana kòn Daudaoro,
wa bà kú kòn Yese néoro,
a Isarailino, a baade tá a be.

² Ben Isarailino kè Daudaa n píngi aṣ gàa wà nà Bikiri né Sebaa, mōde Yudano zè kòn n kío bɔna zaa Yodazi ai Yerusalemu. ³ Kè Dauda sù a be Yerusalemu, à a nò yìgisai gɔɔn kuri kè à tò aṣbe bee gwaano sè à n ká kpén wàgɔ n dākpaa. Dauda n gwá, mōde èe daéño doro. Wà n káka kpén gyaanonɔ ũme ai aṣ gàa wà gágao.

⁴ Ben kí bè Amasane: N Yuda zĩkpene sísì aṣ kakõamazi gurɔ aagɔ dagura. Mmɔn sō, négɔ kú kème. ⁵ Amasa gàa à Yudano sísì, mōde à gí kè de gurɔɔ kè kí dienela. ⁶ Ben Dauda bè Abisaine: Bikiri né Seba é ĩa dawa tia de ĩaa kè

Abusalomu dàwaala. Ì ma gbě̀n sée à péezi, lẹ̀ àton sí wéte b̄ideen à piti wa ɔ̄ĩro yānzi. ⁷ Ben Yoabu gbě̀n k̄n kí dākparin k̄n z̄ikarin n̄ p̄ngi wà b̄e Yerusalemu wà p̄e Bikiri né S̄ebazi.

⁸ Gurɔ̄ k̄e āɔ kú gb̄e gb̄ent̄e k̄e kú Gibīs sae, ben Amasa mò dańl̄e. Yoabu z̄ika'uta dana, à f̄e d̄ona à pii. K̄e à s̄o Amasazi, à f̄e p̄i wòto a kp̄een ⁹ à b̄ene: Ma gb̄e, n̄ aafiaó? Ben à Amasa k̄u a lét̄ankaa k̄n a ɔ̄ plaaao lán à yezi à lé péa bà. ¹⁰ Amasa e f̄e k̄e kú Yoabu ɔ̄n tàasi káro, ben Yoabu à z̄o a gb̄een, à n̄aen̄o b̄e à k̄e t̄ote. Yoabu e gà à z̄o ḡen plaa d̄oro, zaake à gà k̄e. Ben Yoabu k̄n a d̄aaro Abisaio p̄e Bikiri né S̄ebazi.

¹¹ Yoabu iban̄o doke ḡo z̄ena Amasala à b̄e: Gb̄e k̄e z̄e k̄n Yoabuo k̄n Daudao, à d̄o Yoabuzi. ¹² Aru daa Amasa ḡela z̄edaan, ben z̄ikari k̄e āɔe m̄oɔn̄o z̄e āɔe gwaa n̄ p̄ngi. K̄e Yoabu iba p̄i è gb̄e k̄e āɔe m̄oɔ gween̄o n̄ p̄ngi wà z̄e w̄e gwaa, ben à Amasa ḡe ḡae à ḡuo z̄en à d̄ie s̄en, ben à uta k̄uàla. ¹³ K̄e à ḡae à ḡuo z̄en l̄e, baade p̄ngi b̄o à t̄e Yoabuzi, ben āo Bikiri né S̄eba gb̄e.

¹⁴ S̄eba lili ò Isaraili boriin̄o b̄usun p̄ngi ai Ab̄eli Bet̄emaka, ben B̄eri boriin̄o mò wà k̄ak̄sa wà t̄ezi gwe. ¹⁵ Yoabun̄o mò wà l̄igazi zaa Ab̄eli Bet̄emaka. Wà b̄usu k̄aekae w̄e b̄i sae, ben āɔe w̄ete wà b̄i p̄i gboro. ¹⁶ Ben n̄ogb̄e ɔ̄nd̄ode ke lé z̄u zaa w̄ete guu à b̄e: À swā kpá! À swā kpá! Ì o Yoabun̄e à mó k̄e, mà yā on̄e. ¹⁷ K̄e Yoabu s̄o n̄ogb̄e p̄izi, ben à à là à b̄e: M̄be Yoabu ū? À w̄èla à b̄e: Mámbee! Ben à b̄ene: Ì swā kpá mam̄oma n̄ z̄òbleri yāzi. À b̄e: Ma swā kpá. ¹⁸ Ben n̄ogb̄e p̄i b̄e: W̄e be yā, n̄ yā gb̄eka Ab̄elideen̄o, yā e à mì d̄e. ¹⁹ Wà kuu yāket̄e sai Isaraili gb̄e náan̄deen̄o ū, ben n̄e w̄ete ñ Isaraili w̄ete t̄odee k̄e kaateó? B̄oyānzi n̄ yezi ñ Dii w̄ete d̄ezi? ²⁰ Yoabu w̄èla à b̄e: Agya! Lenlo! Má yezi mà a d̄ed̄ero. Má yezi mà a w̄ete kaatero. ²¹ Lenlo! Gb̄e k̄e w̄e sísi Bikiri né S̄eba, Eflaimu boriin̄o b̄usu s̄is̄ide gb̄e bé à f̄e kí Daudazi. À gb̄e m̄en doo p̄i kpáma, mé go a w̄et̄ela. Ben n̄ogb̄e p̄i b̄ene: Ì ma! Weé à mì zunne zaa b̄i musu.

²² N̄ogb̄e p̄i ḡaa à a gb̄en̄o l̄e k̄n a ɔ̄nd̄ok̄eyāo, ben wà Bikiri né S̄eba mì z̄o wà z̄u Yoabun̄e. Yoabu kuru p̄e, ben wà f̄aak̄sa, wà w̄ete p̄i tò gwe. Baade tà a b̄e, ben Yoabu p̄i tà kí kiia Yerusalemu.

Dauda iban̄o

²³ Yoabun̄o Isaraili z̄ikp̄een̄o p̄ngi gb̄ensi ū. Yoyada né Benayan dogarin̄o gb̄ensi ū. ²⁴ Adoniram̄u bé z̄on̄o gb̄ensi ū. Ailudi né Yosafatan baarukpari ū. ²⁵ Sevan takadak̄eri ū. Zad̄oki k̄n Abiataon sa'orikin̄o ū. ²⁶ Yairi gb̄e Iran Dauda kp̄asi ū.

21

Ḡēbona Gibīsdeen̄e

¹ Dekaa kuu Dauda gurɔ̄a, à ḡi k̄e ai w̄e aaḡo. Dauda Dii w̄e w̄ete, ben Dii b̄e: Solu yānzim̄e. Gb̄ed̄eyā w̄i à b̄e musu, k̄e à Gibīsdeen̄o d̄ede yānzi. ² Ben kí Gibīsdeen̄o sìsi, à yā ònn̄e. Gibīsdeen̄o d̄e Isarailin̄o ūro, Am̄ori borii k̄e ḡon̄om̄e. Isarailin̄o la dànn̄e yā wà b̄e w̄e n̄ d̄ed̄ero, ben Solu w̄ete à n̄ laata kpá a āakena Isarailin̄on̄e k̄n Yudan̄o yānzi. ³ Ben Dauda Gibīsdeen̄o là à b̄e: B̄ón á yezi mà k̄earee? Mé agbaa kp̄áare diame, l̄e à e à Dii gb̄en̄o s̄ábu kp̄aa? ⁴ Āo w̄èla wà b̄e: Wà z̄e v̄i wà kondogi ke vura gb̄eka Solua ke a b̄ed̄eean̄o, bens̄o wà z̄e v̄i wà Isaraili gb̄eke d̄ero. Ben Dauda n̄ lá à b̄e: Ée bee diame? B̄ón mé k̄earee? ⁵ Āo w̄èla wà b̄e: Gb̄e k̄e à wa d̄ede à lé kp̄ak̄s̄owazi à wa yā l̄e à e à wa borii b̄o Isarailin̄o guu yānzi, ⁶ tó wà à bori ḡogb̄e m̄en sw̄eplaaan̄o kp̄awa, w̄e n̄ logo lía Dii ae Gib̄ea, kí Solu k̄e Dii kà p̄i b̄e w̄eten. Ben kí b̄e: Mé n̄

kpáawa. ⁷ Kí e Yonatã né Mefibose, Solu dio kpám̃maro, lé kè aɔ̃ kè Diia lɛdo kɔ̃n Yonatão yãnzì. ⁸ À nɛ́gɔ̃gbɛ̃ gɔ̃ɔ̃n plaaa kè Aya nɛ́nɔ̃gbɛ̃ Rizipa ì kɔ̃n Soluo sɛ̃. Aɔ̃ tɔ́n yè: Aamɔ̃ni kɔ̃n Mefiboseo. À nɛ́gɔ̃gbɛ̃ gɔ̃ɔ̃n sɔ̃ɔ̃roo kè Solu nɛ́nɔ̃gbɛ̃ Meraba ì kɔ̃n Mɛɔ̃la gbɛ̃ Bazilai né Adielionɔ̃ sɛ̃ dɔ̃. ⁹ À ń ná Gibiɔ̃deenɔ̃ne ń ɔ̃zĩ, ben aɔ̃ ń logo lía sɛ̃sɛ̃ musu Dii aɛ. Gɔ̃ɔ̃n swɛɛplaaa pìnɔ̃ gà lɛdomɛ, wà ń dɛdɛ pɔ́ dúfu kɛkɛgurõ.

¹⁰ Aya né Rizipa pɔ̃sia utanõ sɛ̃ à kpàɛ a zĩndane gbɛ̃a gwe. Zaa pɔ́ dúfu kɛkɛgurõ ai lou gàa à gɛ̃ pìnɔ̃ gbɛ̃, ègɔ̃ gii bāanɔ̃ne aɔ̃ zɔ̃r̃ma fāantɛ̃, ègɔ̃ gii sɛ̃tɛ̃ nɔ̃bɔ̃nɔ̃ne aɔ̃ sɔ̃nzi gwā. ¹¹ Wà yā kè Solu nɔ̃ yìgisai pì kè ò Daudane, ¹² ben à gàa à Solu kɔ̃n à né Yonatão wánɔ̃ sɛ̃ Yabesi Giliadadeenɔ̃ kiia. À mò à lè wà ń gènɔ̃ sɛ̃ kpāi Betesā gāale, guu kè Filisitininɔ̃ ń logo bīia Solu dɛna Giliboa gbera. ¹³ Dauda tò wà ń gèwa pìnɔ̃ sɛ̃ wà tào, wà kàkɔ̃a kɔ̃n gbɛ̃ kè wà ń logo pìnɔ̃ gèwanõ, ¹⁴ ben wà ṽii Solu de Kisi miran Zela, Beyāmi boriinɔ̃ bùsun. Wà yā kè kína diɛ kè pínɡi, ben Luda adua kè wà kè Isarailinɔ̃ bùsu yā musu sìnýo.

Gbɛ̃ gbàagbāanõ dɛdɛna

¹⁵ Filisitininɔ̃ èara wà zĩ kà kɔ̃n Isarailinɔ̃ dɔ̃. Dauda kɔ̃n a gbɛ̃nɔ̃ gàa wà zĩ kànyo. Kè Dauda gbāaa yāa, ¹⁶ ben gbɛ̃ gbāanõ bori Isibi Benɔ̃bu bè é Dauda demɛ. À mògotɛ̃ sári t̃isi dɛ kiloo aagɔ̃la, à fɛ̃da dufu logona. ¹⁷ Ben Zeruya né Abisai dɔ̃alɛ à Filisitini pì dɛ. Ben Dauda gbɛ̃nɔ̃ la dānɛ wà bè: Né gáwao zĩlan dɔ̃ro, lɛ wa Isarailinɔ̃ fitia tón garo yãnzì.

¹⁸ Beeɛ gbera aɔ̃ɛ zĩ kaa kɔ̃n Filisitininɔ̃ Gobu, ben Usa gbɛ̃ Sibekai gbɛ̃ gbāa borii kè wè s̃isi Safa dɛ. ¹⁹ Zĩ èara à fɛ̃ kɔ̃n Filisitininɔ̃ Gobu dɔ̃, ben Betelɛmu gbɛ̃ Yairi né Elana Gata gbɛ̃ Gɔ̃laya dāaro Lami dɛ. Lami sári pá dɛ lán bisatāri àsa lí bàme. ²⁰ Kè aɔ̃ɛ zĩ kaañyo Gata dɔ̃, gbɛ̃ bíta kee kú gwe, à ɔ̃nenɔ̃ kɔ̃n à gbánenɔ̃ mèn swɛɛdodomɛ, à kè pínɡi baaasɔ̃ro dosai. Gbɛ̃ gbāanõ boriime dɔ̃. ²¹ À kùsɛ̃ bìi Isarailinɔ̃a, ben Dauda ṽii Simɛa né Yonatã à dɛ. ²² Gɔ̃ɔ̃n siigɔ̃ pìnɔ̃ né Gata gbɛ̃ gbāanõ boriinɔ̃me. Dauda kɔ̃n a gbɛ̃nɔ̃ bé wà ń dɛdɛ.

22

Dauda Dii sáabukpana a zĩblena yā musu (Saa 18)

¹ Kè Dii kí Dauda bò Solu kɔ̃n à ibɛɛ kpaaanõ ɔ̃zĩ, à lè dà kɔ̃n Dii tóo ² à bè: Diin ma gbɛ̃si kɔ̃n ma zeki gbāaaoo ũ, ma m̃sirime.

³ Ma Ludan ma gbɛ̃si ũ, mɛ̃ nazi.

Àmbe ma sɛngbango ũ
ma m̃siri gbāa kɔ̃n ma gulezĩo,
ma uteki kɔ̃n ma bɔ̃kiio,
è ma sí gbɛ̃ pásĩnɔ̃a.

⁴ Dii kà wà à sáabu kpá.
Mɛ̃ à s̃isi, è ma bɔ̃ ma ibɛɛnɔ̃ ɔ̃zĩ.

⁵ Góro'ite vlɛɛmao,
ísɔ̃ kè è ń kaate e ma blee.

⁶ Mira bānɔ̃ ligamazi,
gaa takutɛ̃ kpàkpame ma aɛ.

⁷ Kè má kú nawɛ̃a guu lɛ, ma Dii s̃isi,
ma wii pè ma Ludazi,
ben à ma kòto mà zaa a bɛ,

ma wiili kà à kiia, à gè à swān.

⁸ Tɔɔte lùgaluga à nìgānigā,
kpiiino dègedege ai n kāsāan.

Aɔ lùgaluga kè à pɔ fè yānzi.

⁹ Tésukpe bɔ à yīzī,
té kè è n kpata bɔ à lén,
à yɔnɔɔ e té kee à ae.

¹⁰ À musu wè à pìta,
lou sisi à gbá gīzī.

¹¹ Èe vīaa dina kerubu kpee,
èe yaa paa ĩala.

¹² À gusiaa dà a zīndala,
ludambe sia kù à kúkiila.

¹³ Zaa à gakui tékena guu
lou e pii pāsīpāsī.

¹⁴ Dii pàta zaa musu,
Luda Musude kòto dɔ lapatana ũ.

¹⁵ À kà fà ma ibeenɔa à n fāakɔa,
à tò lou pīmma à pēmma.

¹⁶ Kè Dii pàtāmma,
kè à pɔ bɔ a yīzī,
isia tɔɔte bɔ gupuraaa,
anduna kāsāa gò kaena pōtē.

¹⁷ À ɔ bɔ zaa musu à ma kũ,
à ma bɔ swadaa guu.

¹⁸ À ma si ma ibee gbāaa ɔzī
kɔn ma zanguri kè aɔ gbāaa demalaano.

¹⁹ Aɔ lèema ma mɔnzikεguɔ,
mɔde Dii zèmao.

²⁰ À ma bɔ à ma gba mēporokii,
à ma mì sì, kè à yemazi yānzi.

²¹ Dii yā kème ma nòse maa lén,
à fīa bème ma gbāsīsaiké lén.

²² Zaake má Luda yādienano kūna,
mée à zaaa ké ma a Luda tònlo.

²³ À dokayāno ègɔ dɔɔme ae píngi,
mée kpee li yā kè à dienɔnero.

²⁴ Má kuuna taari vī Diinero,
má a zīnda kūna durun sai.

²⁵ Dii fīa bème ma nòse maa lén,
zaake à è má kuu gbāsī sai.

²⁶ Náanɛdeen n ũ náanɛdeenɔne,
taarisaideen n ũ taarisaideenɔne.

²⁷ N wásawasa gbē wásawasano,
mɔde neè íbetε kpá kɔn gbē dɔrɔsaideenɔ.

²⁸ Neè zīndabusarino mì sí,
neè gbē kè aɔ è n zīnda sé lezīno sɔe.

29 Dii, mbe ma fitia ũ,
 Dii, neè ma gusiaa lie gupuraa ũ.
 30 Kõn n gbãaa mé fĩ mà kù kpá karaa,
 ma Luda gāzĩ mé fĩ mà vĩ gũla.
 31 Luda kèkii sō yākēna bōezina,
 Dii yā see vīro, à wāsawasa,
 à de sengbango ũ gbē kē aō nāzinōne.
 32 Dii baasiro, dén Luda ũu?
 Wa Luda baasiro, dén gbèsi ũu?
 33 Luda bé è ma gba gbāaa,
 àmbe è zé porome súusu.
 34 È tó ma gbá kái gō nna lán zō pó bà,
 è tó màgō táa oo gulezĩno musu.
 35 È zĩkana dadame,
 ai ma gāsā é fĩ à mōgotē sá gá.
 36 Neè n zĩblesengbango kpáma,
 neè nae ñ ma tó bō.
 37 Neè ma zé yāasa kũme,
 le ma gbá tón sataro.

38 Ma pēē ma ibēēnozi ma ñ dúgu zĩ,
 mēē eara mà suro, sé kē ma gaa ma ñ dede.
 39 Ma ñ wiwi dúgudugu, aōōe fĩ wà fēē dōro,
 aō lēē wà gō kaena ma gbá gĩzĩ.
 40 N ma gba gbāaa ma zĩ kào,
 ñ tò ma ibēēno mì nāeme.
 41 N tò ma zangurino kpēē lì,
 ben ma a ibēē pino kàate.
 42 Aō wii lē, gbēkee e ñ mì síro,
 aō lé zù Diizi, èe weñlaro.
 43 Ma ñ ké tikitike lán būsutiti bà,
 ma táa òmma lán zé guu bōtonga bà.

44 N ma bō ma gbē kē aō fēemaziino zĩ,
 n ma ke boriino mīdee ũ.
 Borii kē má ñ dōroono è zò blemē,
 45 bori zĩtōno è na ñ sāsaa ma ae.
 Tó aō ma yā mā, aōè mì sieme.
 46 Aō kā è ga,
 aōè bō ñ zeki gbāaanon kōn luganao.

47 Dii kuu! Aubarikadeen ma gbèsi ũ!
 Wà Luda ma gbèsi ma mīsiri tó bō!
 48 Luda bé è gēē bome,
 è tó boriino mì sieme,
 49 è tó mà piti ma ibēēnon.
 N ma gba gbāaa de ma zangurinola,
 n ma bō gbē pāsīno zĩ.
 50 Beeē yānzĩ mé n sáabu kpá boriino té,
 mé n tó kpá, Dii.
 51 Dii è zĩ bíta ble kína kē à à sēne,

è gběkεε kε kína kè à à kàne,
mamoma Dauda kǝn ma boriinoo
ai guro píngi.

23

Yā zāa kè Dauda ò

¹ Yā zāa kè Dauda òn yè.

Yεε né Dauda yān yè,
gbě kè Luda à gbà gbāaa yá'oname.
Yakubu Luda à kà kí ũ,
àmbe Isarailino lèdari maaa ũ.

² Dii Nini yā dàme,
à yā da ma lén.

³ Isarailino Luda yā ò,
Isarailino Gbèsi bème:
Tó gbě kí blè gbēnne a zéa,
tó à kí blè vīakεna Ludanε guu,

⁴ ègō dε lán ɔfāntē boεna gupuraa bàme,
lán gudona gukεkōana bà,
lán lou kè è tó sè boε bà.

⁵ Ma bεdeenoo nna kǝn Ludaoroo?

À bà égō kúmao ai guro píngi.

À à yā gōgō píngi, à seka vīro.

Eé ma mīsina yā kεkε à pàparoo?

Eé pó kè má à nii vī kpáma píngiroo?

⁶ Gbē pāanoo dε lán lè bàme,
wè zō wà zīnname, è sí kū kyáuro.

⁷ Gbē kè yezi à ɔ pāa,
séto àgō gōkεbo ke gò kūna,
è té sōa guu kè à kún.

Dauda gōsagbāaanoo

⁸ Dauda gōsagbāaanoo tón yè. Takemoo gbē Yasobeamun zìkari tóde gōon aagōonoo gbēnsi ũ. Àmbe à sári sè gōon wàa siigōonoozi à n zōzōo n píngi guro dōnkō zī. ⁹ Gbē beee gbεra Dodai né Elεaza, Ahoa gbē kú zìkari gōon aagōo pìno té do. À kú kǝn Daudao guroo kè Isarailino kākōa aō zī kà kǝn Filisitinino zaa Pasadamimu. Isarailino boru kpεε, ¹⁰ àmbe à fēε à Filisitinino dèdε ai à ɔ yāa à gbāgbā à gō fēεda pá kūna. Dii tò à zī blè maamaa zī beee. Zìkari kpaaano èara wà sù aō à lè, mode pónoo pitina gènoa yānzime. ¹¹ Gbē beee gbεra Age né Sama gusīsīde gbē. Kè Filisitinino gāli kākōa guu kè blá bú kún, Isarailino bàa lèné, ¹² àmbe à zè à gí bú pì dagura. À bú pì sīmma à Filisitinino dèdε. Dii tò à zī blè maamaa.

¹³ Pókéguro wórongoode gōon baaakurino té, gōon aagōonoo bò wà gāa Dauda kiia zaa Adulamu gbèwεen. Filisitinino gāli bùra kaεna Refaimu guzuren.

¹⁴ Guro beee Dauda kú sète pòrotu, Filisitini gudākparino sōo kú Betεlemu.

¹⁵ Dauda e a bε í ni dεε à bè: Dé bé eé gá à Betεlemu bīile lògō'i tómeε?

¹⁶ Wórongoode gōon aagōo pìno bé wà gāa wà gè Filisitinino bùran, aō Betεlemu bīile lògō'i tò wà sùo Daudanε. Ben èe we à miro, à kwεε Dii aε sa'o'i ũ. ¹⁷ À bè: O'o Dii, mé fō mà í kè miro. Gbē kè aō gí n wèndizino arumε. Èe we à miro. Wórongoode gōon aagōo pìno yākenan gwe.

¹⁸ Zeruya né Abisai, Yoabu dāaro bé wórɔngɔde gɔɔn baaakurino gbɛnsi ũ. Àmbe à sári sè gɔɔn wàa do kpé basɔɔroonɔzi à n dɛdɛ, ben à tɔ bɔ gɔɔn baaakuri pino té. ¹⁹ À tɔ bɔ dɛ wórɔngɔde gɔɔn aagɔɔ pino la, ben à gɔ n gbɛnsi ũ, mɔde à kú wórɔngɔde tɔde gɔɔn aagɔɔ pino téro. ²⁰ Yoyada né Benaya, Kabazeli gbɛn zikari wórɔngɔdee ũ. À yákenanɔɔ pari. À Mɔabu zikari tɔdeenɔ dɛdɛ gɔɔn plaa. À gɛ wɛɛ guu gurɔɔ kè loughɛ kwɛɛ, à músu dè. ²¹ À Igipiti gɔsagbāaa kè sári kúna dè. À sɔzi kɔn gòo à à sári sia à à dèo. ²² Yoyada né Benaya bé à yā pino kè, ben à tɔ bɔ wórɔngɔde gɔɔn baaakuri pino té. ²³ À tɔ bɔ dɛ wórɔngɔde gɔɔn baaakuri pino la, mɔde à kú wórɔngɔ tɔde gɔɔn aagɔɔ pino téro. Ben Dauda à diɛ a dākparinɔ gbɛnsi ũ.

²⁴ Gɔɔn baaakuri pino tɔn yè:
 Yoabu dāaro Asaheli,
 doodo né Elana Betelému gbɛ,
²⁵ Arodi gbɛnɔ Sama kɔn Elikao,
²⁶ Paliti gbɛ Elɛzi,
 Tekoa gbɛ Ikɛsi né Ira,
²⁷ Anato gbɛ Abiɛza,
 Usa gbɛ Mebunai,
²⁸ Ahoa gbɛ Salamɔ,
 Netofa gbɛ Marai,
²⁹ Netofa gbɛ Baana né Elɛbu,
 Gibɛa kè kú Beyāmi busun gbɛ Ribai né Itai,
³⁰ Piratɔ gbɛ Benaya,
 Gaasi guzure gbɛ Idai,
³¹ Araba gbɛ Abialabɔ,
 Bahurimu gbɛ Azamavɛ,
³² Salaboni gbɛ Eliabu,
 Yasɛ néno,
³³ gusiside gbɛ Sama né Yonatā,
 gusiside gbɛ Saraa né Ahiamu,
³⁴ Maaka gbɛ Asabai né Elifeleti,
 Gilo gbɛ Aitofeli né Eliamu,
³⁵ Kameli gbɛ Ezero,
 Larubu bori Parai,
³⁶ Zoba gbɛ Natā né Igali,
 Gada bori Bani,
³⁷ Amɔni bori Zɛlɛki,
 Bero gbɛ Narai, Zeruya né Yoabu zikapɔnɔseri,
³⁸ Yɛta gbɛnɔ Ira kɔn Garebuo
³⁹ kɔn Iti bori Uriao.
 Aɔ pingi aɔ gɔɔn baaakuri awɛɛswɛɛplaame.

24

Dauda zikpɛnɔ narona

¹ Dii ɛara à pɔ fɛ Isarailinozi, ben à Dauda dà à ɔ kà yāzi à bè: N gá n Isarailino kɔn Yudanɔ naro. ² Ben kí bè Yoabune kɔn zikpɛ gbɛnsi kè aɔ kúono à bè: À Isaraili boriino busu para sena zaa Dani ai à gá pé Besɛbaa, à zikarinɔ naro lɛ mà e mà n pari lé dɔ. ³ Ben Yoabu bè kíɛ: Ma dii kí, Dii n Luda n gbɛnɔ kɔnnɛ leo basɔɔro n wɛɛ siàlɛ, mɔde ma dii kí, à kè dia n yezi n kɛ lɛɛ? ⁴ Baa kɔn beeeo kí yā Yoabu kɔn zikpɛ gbɛnsino blè, ben aɔ bɔɛ kí kiia aɔ gaa Isarailino naro.

⁵ Kè aǎ bikũ Yodaa, ben aǎ bùra kàe Aroa sae. Wéte pì kú guzuremm̃e. Ben aǎ lili ò Gada bùsun ai Yaza. ⁶ Aǎ lili ò Giliada bùsun aǎ gaa Kadesi, Itinò bùsun ai Daniyani, ben aǎ gaa Sidò kpa. ⁷ Aǎ gaa Taya wéte b̃ideen k̃on Ivi wétenò k̃on Kanaa wétenò p̃ingi, ben aǎ gaa Yudanò bùsu s̃om̃ete kpa ai Bes̃eba. ⁸ Aǎ lili ò bùsu p̃in p̃ingi. Mò k̃endo k̃on gurò barooo gb̃era aǎ èara wà sù Yerusalemu. ⁹ Ben Yoabu gb̃e kè à ñ naronò lé ò k̃ine. Isaraili g̃ogb̃e kè aǎ f̃eēdaa d̃onò g̃on b̃orò wàa siig̃. Yudanò s̃ g̃on b̃orò wàa plaa kpé bas̃oro.

¹⁰ Gb̃e p̃inò narona gb̃era Dauda kú tóad̃yaa guu, ben à bè Diine: Ma durun kè yā pì kena guu maamaa. Dii, mam̃oma n z̃òbleri, ñ ma taari k̃em̃e sa, zaake ma ỹonk̃oyā kè. ¹¹ Ai Dauda g̃ó gá f̃eē k̃ongò, Dii yā d̃idi annabi Gada, Dauda wéegupu'eria à bè: ¹² Ñ gá ñ o Daudane kè ma bè, mé yā m̃en aag̃ó kp̃ae à aezi. À yā p̃inò doke gwa à sé, mé k̃ene. ¹³ Ben Gada gaa à Dauda lè à bène: Dekaa kana n bùsun w̃e sw̃eplaaa ke n ib̃eenò p̃eenanzi ñ bàa léine mò aag̃ó ke gagyāa g̃ena n bùsun gurò aag̃ó, à kpareen ñ s̃e? Ñ laasuu léa ñ gwa, mé gá mà o Luda kè ma z̃ine. ¹⁴ Ben Dauda bè Gadane: Má kú naw̃ea bíta guu. Má sì wà lée wà da Dii z̃i, zaake à w̃enda ṽi maamaa. Àton tó mà lée mà da gb̃entee z̃i. ¹⁵ Ben Dii tò gagyāa g̃e Isarailinò za k̃ongò beee a ai gurò kè à z̃e. S̃ena za Dani ai à gaa pé Bes̃ebaa Isarailinò gaga g̃on b̃orò baaag̃ó akuri. ¹⁶ Kè malaika ò b̃ò à Yerusalemudeenò kaate, Dii a ñs̃e liè yā pì musu, ben à bè malaika kè èe ñ kaate p̃ine: Ñ ze le! Ñ n ò s̃okpa sa. Yebusi bori Arauna blew̃egb̃ekiin Dii malaika pì kún. ¹⁷ Gurò kè Dauda malaika pì è èe ñ dede, à bè Diine: Mámbe ma durun kè ma taari kè. Gb̃e p̃inò né ma kp̃asa s̃aañom̃e, aǎ yake kero. Ñ tó n p̃of̃e pita mapi k̃on ma de b̃edeeña.

¹⁸ Zi beee a Gada gaa à Dauda lè à bène: Ñ gá Dii gb̃agb̃akii bo Yebusi bori Arauna p̃ow̃egb̃ekiia. ¹⁹ Ben Dauda gaa lán Dii à yā ò Gadane nà. ²⁰ Kè Arauna w̃ee z̃u, à è k̃i k̃on a gb̃eñò e mò a kiia, ben à gaa à k̃ene à dàe a puua ²¹ à bè: Ma dii k̃i, à kè dia ñe mò mam̃oma n z̃òbleri kiia lee? Dauda w̃eàla à bè: Ma mò mà n p̃ow̃egb̃eki lúmma mà Dii gb̃agb̃akii bom̃e, le gagyāa pì e à go gb̃eña yānz̃i. ²² Ben Arauna bè Daudane: Ma dii k̃i, ñ p̃ó kè k̃enne maaa sé ñ saa oo. Ñ z̃unò gwa sa'op̃o ũ. Ñ p̃ow̃egb̃egonò k̃on gb̃ongonò s̃e yàka ũ. ²³ K̃i, ma n gbaa p̃ingi. Arauna èara à bène d̃o: Dii n Luda síñne. ²⁴ Ben k̃i bène: Auo! Mé lúmm̃e, mé à f̃ia bonne. Mé saa o Dii ma Ludaa p̃a f̃iabosairo. Ben à p̃ow̃egb̃ekii pì k̃on z̃unò lù kondogi baplaa akuri. ²⁵ Ben à Dii gb̃agb̃akii b̃ò gwe à sa'op̃o kè w̃e ká tén à té k̃u òa k̃on kennak̃o sa'op̃onò. Dii sine à bùsu yā musu, ben gagyāa pì z̃e.

KINANŌ TAKADA KAAKU

Sulemanu kíblena 1:1-2:46

Kí Sulemanu yā 3:1-11:43

Yudanŏ kŏn Isarailinŏ kŏkpaatena 12:1-16:34

Ilia yā 17:1-22:54

Adonia a zĩnda kana kí ũu

¹ Gurŏŏ kè kí Dauda zi kũ kótokoto, baa tó wà bisanŏ kùàla, ĩa ègŏ kpɛɛ à dɛɛmɛ. ² Ben à ĩbanŏ bènɛ: Wa dii kí, ñ tó wà nŏkparɛ wɛtɛnnɛ, àgŏ zĩi kɛɛnnɛ àgŏ n gwaa, àgŏ daɛɛ n saɛ lɛ ĩa tón n dɛ dŏro. ³ Ben wà gàa wà kpáɛ kè nŏkparɛ maaazi Isarailinŏ bùsun píngi, ben wà bŏ Sunɛmu nŏgbɛ Abisagaa, wà à sè wà sùo kínanɛ. ⁴ Nŏkparɛ pì né nŏ maaamɛ. Ègŏ kína gwaa àgŏ zĩi kɛɛnɛ, mɔde kí à dŏ nŏgbɛ ũro.

⁵ Dauda naŏ Agi né Adonia a zĩnda diɛ kè a ka, ben à bè ámbɛ é kí ble. Ben à sŏgoronŏ sè kŏn sŏdeenŏ kŏn gŏgbɛ gŏŏn baplaa akuri kè aŏégŏ bàa lɛɛ wàgŏ téarɛ aɛnŏ. ⁶ À dee e kpákɛzi ziki à be, à kè dia néɛ kɛɛ lɛɛro. Àpì sŏ né gŏ maaamɛ. Abusalomu bé à yŏ mì à kpàa. ⁷ Ben à lɛdɔlɛ kè kŏn Zeruya né Yoabuo kŏn sa'ori Abiatao, ben aŏ zèò. ⁸ Mɔde sa'ori Zadŏki kŏn Yoyada né Benayao kŏn annabi Natão kŏn Simɛio kŏn Dauda gbɛnnanŏ kŏn à dogarinŏ e zɛoro. ⁹ Adonia saa ò kŏn sãanŏ kŏn zùnŏ kŏn zùnɛ mɛkpananŏ Mlègbɛ kè kú Enlogeli saɛa. À a dãaro kínɛnŏ sɛsɛ í píngi kŏn Yuda kè aŏ dɛ kína ĩba ũunŏ í píngi. ¹⁰ Èɛ annabi Natã sísiro ke Benaya ke Dauda dogarinŏ ke a zĩnda dãaro Sulemanu.

¹¹ Ben Natã gàa à Sulemanu da Baseba là à bè: Néɛ ma kè Agi né Adonia kí blè wa dii kí Dauda dŏna sairoo? ¹² Tò, ñ tó mà lɛ damma sa lán né kɛ nà, ñ n zĩnda mì sí kŏn n né Sulemanu pŏo. ¹³ Ñ fɛɛ ñ gá kí Dauda lɛ ñ bɛnɛ, kè à la dānnɛ yā à bè n né Sulemanu bé eé kí ble a gɛɛ ũ à vɛɛ a kpatan sŏ né? À kè dia Adonia gŏ kí ũu? ¹⁴ Gurŏŏ kè í kpé néɛ yā oonɛ, mé gɛ mà yā'i kaara se. ¹⁵ Ben Baseba gàa à kína lè à kpén, guu kè Sunɛmu nŏgbɛ Abisaga e à gwaan. Kí sŏ zi kũ. ¹⁶ Baseba kùɛ à mì pèɛnɛ, ben kí à là à bè: Bón í yezi? ¹⁷ À wèàla à bè: Ma dii, mbe í sɛ mamŏma n zŏbleriɛ kŏn Dii n Luda tŏo, n bè ma né Sulemanu bé eé kí ble n gɛɛ ũ à vɛɛ n kpatan. ¹⁸ Tia sŏ ma dii kí, Adonia bé à kè kí ũ, bensŏ í à yā dŏro. ¹⁹ À saa ò kŏn zùnŏ kŏn zùnɛ mɛkpananŏ kŏn sãanŏ paripari, à n néɛnŏ sɛsɛ í píngi kŏn sa'ori Abiatao kŏn zìkpɛ dŏn'aɛde Yoabuo, mɔde èɛ n zŏbleri Sulemanu sísiro. ²⁰ Ma dii kí, mbe Isarailinŏ píngi sŏkpanzi, wà ma tó dé bé eé kɛ kí ũ n gbèn. ²¹ Ma dii kí, tó n gaa n dezinŏ kúkiia, mapi kŏn ma né Sulemanuo, weégŏ wa gwaa taarideenŏ ũmɛ.

²² Kè à kpé èɛ yā oo kŏn kínaŏ, ben annabi Natã mò. ²³ Wà ò kínɛ kè annabi Natã kú kè. Ben Natã gɛ à kùɛ kínanɛ à dàɛ a puua ²⁴ à bè: Ma dii kí, mbe n bè Adonia kɛ kí ũ à vɛɛ kpatan n gɛɛ ũŏ? ²⁵ Zaake à gàa à saa ò gbàa kŏn zùnŏ kŏn zùnɛ mɛkpananŏ kŏn sãanŏ paripari. À n néɛnŏ sɛsɛ í píngi kŏn n zìkpɛ dŏn'aɛdeeo kŏn sa'ori Abiatao. Aŏɛ pŏ bleeo, wèɛ í mii tia, aŏɛ bee: Luda kí Adonia dŏ kŏn aafiao! ²⁶ Mɔde èɛ mamŏma n zŏbleri sísiro ke sa'ori Zadŏki ke Yoyada né Benaya ke n zŏbleri Sulemanu. ²⁷ Ma dii kí, ase lɛ n kè lɛɛ, ben n gí gbɛ kè eé vɛɛ kpatan n gɛɛ ũu o wamŏwa n zŏblerinŏnɛziŏ?

Sulemanu kana kí ũ

²⁸ Ben kí Dauda bè: À Baseba sísimɛ. Kè Baseba mò à gɛ, à mò à zè kí aɛ. ²⁹ Ben kína la dànɛ à bè: Kŏn Dii kuunao! Àmŏ kè à ma bŏ nawɛa píngi guu. ³⁰ Ladana

kè má kènne kōn Dii Isarailinŋ Luda tóo, ma bè n né Sulemanu bé eé kí ble ma gbèn à v̄e kpatan ma ḡe ũ, mé papa gb̄aa k̄ank̄amme. ³¹ Ben Bas̄ba kùe à mì p̄e t̄ote k̄inan̄e à bè: Ma dii kí Dauda, Luda n d̄o kōn aafiao gurŋ p̄ingi!

³² Ben kí Dauda bè: À sa'ori Zad̄ki s̄isime kōn annabi Nat̄ao kōn Yoyada né Benayao. Kè āo mò k̄ina kiia, ³³ à bènn̄e: À ma ìbanŋ kak̄ōa é ma né Sulemanu sé à à di ma b̄aḡās̄ōa, é gáo Gīs. ³⁴ Gwen sa'ori Zad̄ki kōn annabi Nat̄ao é n̄osi k̄ua āo à ká Isarailinŋ kí ũ, é kuru pé à wii lé à be: Luda kí Sulemanu d̄o kōn aafiao! ³⁵ Beee gb̄era é suo, eé v̄e kpatan àḡo kí blee ma gbèn. Àmbe má dīe Isarailinŋ kōn Yudanŋ d̄on'āedee ũ. ³⁶ Ben Yoyada né Benaya bè k̄inan̄e: À ke le! Dii n Luda n légb̄e sí ma dii kí! ³⁷ Lán Dii k̄únyo nà ma dii kí, àḡo kú kōn Sulemanu le, à à k̄ike sé lez̄i de n p̄ola se.

³⁸ Ben sa'ori Zad̄ki kōn annabi Nat̄ao kōn Yoyada né Benayao kōn dogarinŋ ḡaa wà Sulemanu di kí Dauda b̄aḡās̄ōa, āo ḡaa zēne Gīs. ³⁹ Ben sa'ori Zad̄ki n̄osi t̄uu s̄e Dii kp̄én, à n̄osi p̄i kù Sulemanua. Ben wà kuu p̄e, baade p̄ingi wii l̄e wà bè: Luda kí Sulemanu d̄o kōn aafiao! ⁴⁰ Ben baade p̄ingi b̄o wà t̄ezi, āo suu āo gaasia p̄ee, āo p̄on̄naa kee maamaa ai t̄ote n̄iḡa k̄i k̄e āo kee p̄i ȳanzi.

⁴¹ Kè Adonia kōn gb̄e k̄e à n̄i sisinŋ p̄o bl̄e wà ȳaa, āo m̄oo f̄ee, ben āo k̄i p̄i mà. Kè Yoabu kuru'ŋ p̄i mà, ben à bè: Bó z̄oka bé à d̄o w̄ete guu lēe? ⁴² Èe ȳa p̄i o à ȳaaro, ben sa'ori Abiata né Yonat̄a ḡaa k̄ao ḡō. Ben Adonia bè: N̄ ḡe. Gb̄e b̄ēdeen n ũ, m̄ee sii baaru nnaa n suo. ⁴³ Ben Yonat̄a bè Adonian̄e: Lenlo! Wa dii kí Dauda Sulemanu kp̄a kpatan. ⁴⁴ À sa'ori Zad̄ki kōn annabi Nat̄ao kōn Yoyada né Benayao kōn a dogarinŋ gb̄are āo gáo, ben āo ḡaa wà à di k̄ina b̄aḡās̄ōa. ⁴⁵ Ben sa'ori Zad̄ki kōn annabi Nat̄ao n̄osi k̄ua āo à kà kí ũ zaa Gīs. Kè āo b̄o gwe, āo s̄u kōn p̄on̄nak̄enao, ben w̄ete lògo. K̄i k̄e á màn gwe. ⁴⁶ Baa diam̄e Sulemanu v̄e kpatan k̄o. ⁴⁷ Ben wa dii kí Dauda ìbanŋ mò wà ì kp̄aa se, āo bè Luda Sulemanu t̄o b̄o de à p̄ola! Luda à k̄ikee gba gb̄aaa de à p̄ola! Ben Dauda mì n̄ae à d̄onzi k̄e Diine a dāb̄oa ⁴⁸ à bè: Wà Dii Isarailinŋ Luda s̄aabu kp̄a, k̄e à tò ma w̄ee sì ma ḡee kana kí ũle gb̄aa.

⁴⁹ Kè gb̄e k̄e Adonia n̄i sisinŋ mà le, ben āo làakari f̄ee, baade a z̄é k̄u. ⁵⁰ Kè Adonia e v̄ia kee Sulemanun̄e ȳanzi, ben à f̄ee à ḡaa à nà Dii gb̄agb̄akiizi, à a koba k̄u. ⁵¹ Ben wà bè Sulemanun̄e: Adonia e v̄ia keenne, à ḡaa à nà Dii gb̄agb̄akiizi à à koba k̄una, èe bee n̄ la da am̄a n z̄òblerin̄e gb̄aa, k̄e né a d̄ero. ⁵² Ben Sulemanu bè: Tó à a z̄inda k̄una d̄o gb̄e maaa ũ, baa à mìk̄a wén do eé l̄ee t̄ot̄ero. Tó wà ḡa wà à zaa ke èa s̄o, à ḡame. ⁵³ Ben kí Sulemanu gb̄enŋ z̄i, āo Adonia gò Dii gb̄agb̄akiia. Kè Adonia p̄i mò à k̄unen̄e, ben Sulemanu bènn̄e: N̄ tá n be.

2

Dauda lédīena Sulemanun̄e

¹ Kè Dauda gagurŋ k̄a k̄i, à lé dīe a né Sulemanun̄e à bè: ² M̄ee gaa anduna gb̄e p̄ingi ḡakiia. N̄ ze gb̄aa, né n z̄inda ōd̄a k̄e n̄éḡgb̄en n ũ! ³ Ngaeḡo Dii n Luda ȳanŋ k̄una, n̄éḡo té à z̄ezi, n̄éḡo à ōd̄k̄ii gwaa, n̄éḡo à ȳadīenanŋ k̄una kōn à dokaȳanŋ kōn à ȳa'onnenano, lán à kú Musa doka takadan nà, ȳa k̄e n̄ee kee p̄ingi éḡo b̄oo maa, n tá p̄ingi éḡo nna. ⁴ Len Dii é ȳa k̄e à òm̄ee papa le à bè, tó ma n̄enŋ n̄i z̄inda k̄una d̄o bens̄o āo té ma z̄ezi kōn n̄eseo do kōn p̄oyezinao p̄ingi, ma boriinŋ éḡo v̄eena Isarailinŋ kpatan gurŋ p̄ingi.

⁵ N̄ ȳa k̄e Zeruya né Yoabu k̄em̄ee d̄o, lán à Isaraili z̄ik̄pe d̄on'āede ḡōn plaaano d̄ede nà, N̄ee né Abana kōn Yeta né Amasao. À gb̄e p̄inŋ d̄ede, èe ke s̄o z̄i gurŋnlo. Āo aru ḡo à musu, à kù à asaaa kōn à kyateenŋ. ⁶ N̄ ȳa kēne n ònd̄ona lén. N̄ton

tó à mikā pura kũ gbasa à dae miran yĩ guuro. ⁷ N gbẽkẽe ke Giliada gbẽ Bazilai nẽgõgbẽnõnẽ. N n diẽ gbẽ kè égõ pó blee lèdoonõ té, zaake aõmbe aõ zèmao gurõ kè mée bàa sii n vĩi Abusalomunẽ. ⁸ Beyeami bori Gera né Simeĩ, Bahurimu gbẽ kúnyo dõ. À ma ka pāsĩpāsĩ gurõ kè mée gaa Manaimu. Kè à mò à ma le Yodazi, má sinẽ kõn Diio kè mé à dero. ⁹ Baa kõn beeeo ñton à tó pã wéetamma sairo. N ɔndõ, n dõ dian né kenẽ nà à ga zégbãn à gẽ miran.

¹⁰ Ben Dauda gà. Yerusalemu fáandi kè wà à vĩin wè be Dauda wéte. ¹¹ À kè Isarailinõ kí ũ ai wè baplaa, Eblõnu wè swéplaa, Yerusalemu wè baaakuri awé'e'aagõ. ¹² Sulemanu vèe a de gbèn bensõ à kpata kāsãa penna.

Adonia gana

¹³ Agi né Adonia gàa à Sulemanu da Baseba lè, ben Baseba à là à bè: Aafian n mój? À wèlà à bè: Aafiamẽ! ¹⁴ Adonia èara à bè: Má yã vĩ mà onnẽ. Baseba bè: N o! ¹⁵ Ben Adonia bè: N dõ kè kpata né ma pómẽ yã. Isarailinõ wée kúma n pínghi mà ke n kí ũ, ben yã lìe, ma dāaro bé à kpata blè, zaake Dii bé à à kà. ¹⁶ Tia sa yã mèn doon mée wée kemma, ñton gí kemziro. Baseba bè: N o! ¹⁷ Ben à bè: N wée kemẽ kí Sulemanua à Sunemu nõgbẽ Abisaga kpáma nõ ũ, zaake eé gionnero. ¹⁸ Baseba bè: Tò, mé onennẽ.

¹⁹ Kè Baseba gàa à kí Sulemanu lè Adonia yã pì musu, ben kina pì fèe à gàa à dàale à kùenẽ, ben à èara à mò à vèe a kiblekitan. Ben wà mò Basebanẽ kõn kiblekita pādeo, ben à vèe kí ɔplaa. ²⁰ Baseba bè: Póken má yezi mà wée kemma, ñton ma tẽro. Ben kí bè: N wée ke Naa, mé n tẽro. ²¹ Ben Baseba bè: N tó wà Sunemu nõgbẽ Abisaga kpá n vĩi Adoniaa à à sé nõ ũ. ²² Ben kí Sulemanu a da là à bè: Bóyānzin nẽe Sunemu nõgbẽ Abisaga wée kee Adonianezi? N kpata wée kenẽ gõomẽe! Zaake ma vĩimẽ. Nẽe kpata wée keene kõn sa'ori Abiatao kõn Zeruya né Yoabuomẽ. ²³ Ben kí Sulemanu si kõn Diio à bè: Tó Adonia e kora a wèndizi yã kè à wée kè kè yānzirõ, Luda yã kemẽ pāsĩpāsĩ. ²⁴ Zaake Dii ma ka kpatan, à ma diẽ ma de Dauda gẽe ũ, à ma borii gbà gbāaa lán à à lé gbẽ nà, má si kõn Diio Adonia é ga gbāamẽ. ²⁵ Ben kí Sulemanu Yoyada né Benaya dà, à gàa à Adonia lè à dè.

Sulemanu penna Abiataa kõn Yoabu ganao

²⁶ Kina bè sa'ori Abiatanẽ: N ɛara n tá n guun Anato. À kó sio n game, mode mé n de tiaro, zaake mbe n Dii Luda àkpati sè n dõ ma de Daudanẽ aẽ, bensõ n zẽo à nawẽa pínghi guu. ²⁷ Len Sulemanu pè Abiataa lè, à à bõ Dii gbāgbāna zĩn, lè yã kè Dii ò Eli bēdeenõ musu zaa Silo e à papa yānzĩ.

²⁸ Kè Yoabu yã pì baaru mà, ben à bàa si à gàa Dii bisakuta kiia, à nà Dii gbāgbākiizi à à koba kù. Yoabu zè kõn Adoniaomẽ yã, mode èe zẽ kõn Abusalomuoro. ²⁹ Wà ò kí Sulemanunẽ kè Yoabu bàa lè à gàa Dii bisakuta kiia, à kú sa'okii pì sae, ben Sulemanu bè Yoyada né Benayanẽ à gá à yāao gwe. ³⁰ Kè Benaya kà Dii bisakuta kiia, à bè: Kina bè n bõ gwe! Ben Yoabu bè: Auo! Gura kèn mé gan. Ben Benaya gbẽnõ zĩ kinaa à bè: Lán Yoabu wèmala nàn yè. ³¹ Ben kina bè: N kenẽ lán à ò nà. N à de, né à vĩi, lè à gbēdena pã yã tón wí mapi kõn ma de bēdeenõ musuro. ³² Dii é tó à gbēdena yã wí à musu, zaake à lèe taarisaide gõn plaa kè aõ maaa dēalaanõ. À Nee né Abana, Isaraili zĩkpe dõn'aede kõn Yeta né Amasa, Yuda zĩkpe dõn'aedeeo dèdè ma de lé sae. ³³ Aõ dena yã égõ wii Yoabu kõn a boriinõ musu gurõ pínghi, mode Dii égõ Dauda kõn a boriinõ kõn a uao kõn a kpatao gbaa aafia gurõ sãnda pínghia. ³⁴ Ben Yoyada

né Benaya gaa à Yoabu lè à dè, ben wà à vɛi a bɛ zaa gbáan. ³⁵ Ben kína Yoyada né Benaya diɛ zɛkpe dɔn'aɛdee ũ Yoabu gbèn, sa'ori Zadoki sɔ, Abiata gbèn.

Simeì gana

³⁶ Kína gbèno zɛ aɔ Simeì sìsi, ben à bène: N bɛɛ bo Yerusalemu kè ngɔ kún. Nton bo bea kè n gá gukearo. ³⁷ Ngɔ dɔ sãnsã zɛ kè n bikù Kidironua, n gan gwe. Mɔde mbe n n zɛnda dè. ³⁸ Ben Simeì bè kine: Yã maaan n ò ma dii kí. Mamoma n zɔbleri mé ke lán n ò nà. Ben à kú Yerusalemu lɛ ai à gí kè.

³⁹ Wè aagɔ gbera Simeì zò gɔon plaaano bàà sì wà tà Maaka né Akisi, Gata kína kiia, ben wà bè Simeine: N zɔno kú Gata. ⁴⁰ Ben Simeì fɛɛ à gàari yì a zaakine, à gaa Akisi kiia Gata a zò pino wete. Kè à n é, ben à n sɛɛ Gata à sùnyo. ⁴¹ Ben wà ò Sulemanune, Simeì bò Yerusalemu à gaa Gata à èara à sù. ⁴² Ben kína gbèno zɛ aɔ Simeì sìsiare, ben à bène: Má tò n sì kɔn Diio, ben ma lé dàmma ma bè, zɛ kè n bo kè n gaa gukea, ngɔ dɔ kè n game. Ben n bème, yã maaame, n mà. ⁴³ Bóyãnzin n bo ladana kè n kè kɔn Dii tɔo kpɛzi kɔn yã kè má dànnɛɔ? ⁴⁴ Ben kína èara à bène dɔ: Yã zaaa kè n kè ma de Daudane dɔngu píngi. Dii bé eé tó à zaaa pì wí n musu sa, ⁴⁵ mɔde eé aubarika damagu à tó Dauda kpata kãsãa gɔ pɛna ai gurɔ sãnda píngia. ⁴⁶ Kína Yoyada né Benaya dà, ben à gaa à Simeì lè à dè. Len Sulemanu kpata kãsãa pɛɛ lɛ.

3

Sulemanu ɔndɔ wɛkɛna

¹ Sulemanu ledole kè kɔn Igipiti kí Fili'aunao, à à nɛnɔgbɛ sɛ noo ũ à sùo Dauda wɛten àton a bɛ kɔn Dii uao kɔn Yerusalemu bɛio bo à mì de. ² Gurɔ beeeaa wèe kpé bo Diine kòro, ben wɛgɔ saa oo kpíi musu tãagbãgbãkiino. ³ Sulemanu ye Diizi, à a de Dauda yãdienano kúna, mɔde è saa o gbãgbãkii pino, ben ègɔ tuaetiti kpata gwe.

⁴ Ben à gaa saa o zaa Gibiɔ, zaake gbãgbãkii pì bé à de à kpaaanɔla. À sa'opo kè wè ká tén à té kú ò gwe mèn wàa sooro. ⁵ Gwen Dii bò à mɔzi nanaa guu gwãaví à bè: N pò kè n yezi wɛɛ kema. ⁶ Ben Sulemanu bè: N gbɛkɛ kè n zɔbleri ma de Daudane maamaa, kè à denne gbɛ maa náanɛde nɔɛpuradee ũ yãnzì. N gbɛke bíta kènɛ, n tò mamoma à né e kí blee à gɛɛ ũ gbàa kèa. ⁷ Tia sa Dii ma Luda, n mamoma n zɔbleri kà kí ũ ma de Dauda gbèn. Né féten ma ũ, má yãke gbá dɔro. ⁸ Mamoma n zɔbleri, má kú n gbɛ kè n sɛno té. Aɔo pari, wéé fɔ wà n naro wà n lé dɔro. ⁹ N mamoma n zɔbleri gba ɔndɔ, lɛ mágae yã gɔgɔ n gbènoɛ a zéa, mágɔ à maaa dɔkɔzi kɔn à zaaa. Tó lenlo, dian mé ke nà mà yã gɔgɔ n gbɛ pari daa pinoɛ? ¹⁰ Yã kè Sulemanu wɛɛ kè pì kè Diine, ¹¹ ben à bène: Zaake yã kè n wɛɛ kèn gwe, néé wèndi gbàa wɛɛ kero ke auziki ke n ibɛno gaa, séde yãgɔgɔna a zéa dɔnan n wɛɛ kè, ¹² mé ke lán n wɛɛ kè nà, mé n gba ɔndɔ kɔn wɛɛzɛɔ. Gbɛ kee kuu n ã ke n gbera kè eégɔ ɔndɔ lán n bàro. ¹³ Mé pò kè néé wɛɛ kero kpámma dɔ. Mé n gba auziki kɔn gakuio píngi ai n wèndi lén. Kína ke é ká n ũro. ¹⁴ Tó n tɛmazi, bensɔ n ma yã'onnenano kɔn ma yãdienano kúna lán n de Dauda kúna nà, mé n wèndi dɔnnɛ kɔn mòkyakooo. ¹⁵ Ben Sulemanu vù, à è kè nanaan á ò. Ben à tà Yerusalemu, à gaa à zè Dii bà kuuna kɔn Isarailino àkpati aɛ, à sa'opo kè wè ká tén à té kúno kɔn kennakɔo sa'opono ò gwe, ben à pɔnna pòblee kè a ibanone.

Sulemanu yãgɔgɔna kaaruanɛ

¹⁶ Zikea kaarua gɔon plaa kenɔ mò Sulemanu kiia, aɔ zè à aɛ. ¹⁷ Aɔ gbɛ doo bè: N gaafaa kemɛ kí. Mapi kɔn nɔgbɛ kèo wá kú kpé dɔnkɔmmɛ. Ben ma né ì

wámbe wa plaa kpé pì guu. ¹⁸À gurɔ aagɔdee zĩ nɔgbē pì né ì se. Wámbe wa plaa kpé pì guu, gbēkee kúwao gwero. ¹⁹Kè nɔgbē pì dàe a négɔgbē pì gwāavĩ, ben à gà. ²⁰Ben à fēe gwāavĩ lezāndo, à ma négɔgbē sè ma sae gurɔ kè mamoma n zòbleri e ii oo, à dàe a sae, ben à a né gè kii sè à dàeme ma sae. ²¹Kè ma vu kɔngɔ mà yō kpá ma néa, ben má è gè. Kè má gwà tíii, ben má è ma nénlo. ²²Ben nɔgbē pì gbēndoo bè: Egeeme! Ma né bé à bēe, n pò bé à gà. Ben nɔgbē káaku bè: Egeeme! N né bé à gà, ma pò bé à bēe. Ben aɔe leokpakɔa kēe kína aezĩ.

²³Ben kína bè: Gbē kèkii e bee a né bé à bēe, n pò bé à gà, bensɔ gbē kèkãa e bee, egeeme, n né bé à gà, a pò bé à bēe. ²⁴Ben kína bè: À mómē kɔn fēdaao. Ben wà mɔnē. ²⁵Ben kína bè: À né kè bēe zɔkɔre plaa, à à kpadoo kpá gbē dooa, é à kpadoo kpá dooa. ²⁶Nɔgbē kè a né bēe sɔ, né pì kènē wēnda, ben à bè kínane: Kí, ñ né kè bēe pì kpáa, ñton à dero. Ben à gbēndoo bè: Wà à zɔkɔre plaa, wa píngi wà korazi. ²⁷Ben kína yā mì dè à bè: À né kè bēe pì kpá nɔgbē káakua. Àton à dero. À dan gwe. ²⁸Kè Isarailinɔ yákpae kè kína kè pì mà, aɔ vĩa kènē, zaake aɔ è Luda à gbà ɔndɔ à yā gɔgɔ a zéa.

4

Sulemanu ibano

¹Kí Sulemanun Isaraili bori píngi kína ũ. ²À bùsu dɔn'aedeenɔ tón yè: Zadoki né Azarian sa'oriki ũ. ³Sisa nénɔ Eliorefi kɔn Ahiaon à takadakērinɔ ũ. Ailudi né Yosafatan yāzibaarukēri ũ. ⁴Yoyada né Benayan à zìkpē dɔn'aedee ũ. Zadoki kɔn Abiataon sa'orinɔ ũ. ⁵Natā né Azarian à gu dɔn'aedeenɔ gbēnsi ũ. Sa'ori Zabudu, Natā nén à kpàasi ũ. ⁶Aisan à begwari ũ. Abada né Adoniramun zòzĩ gbēnsi ũ.

⁷Kí Sulemanu Isarailinɔ bùsu gbēnsinɔ diēdie guunɔa gɔɔn kuri awēeplaa. Wè kɔn wèo aɔ baade è mó kína kɔn a uadeenɔne kɔn pòbleeo aɔ baade kɔn a mɔɔo. ⁸Aɔ tón yè: Benuru bé à Eflaimu boriinɔ gu sīsīdee vĩ. ⁹Benideka bé à Makaza kɔn Salabimuo kɔn Besemesio kɔn Eloni Betanao vĩ. ¹⁰Benesedi bé à Arubo kɔn Sokoo vĩ kɔn Efa guuo píngi dɔ. ¹¹Benabinadabu bé à Doru gusīsīdee vĩ. Sulemanu nénɔgbē Tafame à nɔɔ ũ. ¹²Ailudi né Baana bé à Tanaki vĩ kɔn Megidoo kɔn Betesā guu kè kī kɔn Zaretāo Yezzerili gĩzĩ kpa píngi zaa Betesā ai Abeli Mēla ai Yókemeamu kaa kpa. ¹³Benigeba bé à Ramɔ Giliada vĩ kɔn Manase né Yairi lakutu kè kú Giliada guunɔ kɔn Agobu guu kè kú Basāo kɔn à mēwi bīide mèn baaagɔɔnɔ. Wà ñ zé gbānganɔ kè kɔn mɔgotēome. ¹⁴Ido né Ainadabu bé à Manaimu guu vĩ. ¹⁵Aimaza bé à Nafatali guu vĩ. Àmbe à Sulemanu nénɔgbē Basema sè nɔɔ ũ. ¹⁶Usai né Baana bé à Asa guu vĩ kɔn Alotio. ¹⁷Parua né Yosafata bé à Isaka guu vĩ. ¹⁸Ela né Simēi bé à Beyāmi guu vĩ. ¹⁹Uri né Gēba bé à Giliada guu vĩ. Amorinɔ kí Siɔ kɔn Basā kí Oguo bé wà kú gwe yā. Gēban guu pì dɔn'aedee ũ ado. ²⁰Yudanɔ kɔn Isarailinɔ pari lán ísiale bùsu'aatē bà. Aɔgɔ pò blee wàgɔ í mii wà pɔnnaa kē.

Sulemanu nnamana kɔn à ɔndɔɔ

²¹Zaa Yuflati ai Filisitininɔ bùsun kɔn Igipiti bùsu léo, Sulemanu bé à kí blè bùsu pìnɔa píngi. Bùsu pìnɔ gbēnɔ ègɔ tángba kpaaa ai à wèndi lén. ²²Sulemanu ua gurɔ do blēen yè: Flawa sàki baplaa akuri, wísiti sàki basɔɔro. ²³Zù mèkpana kè wà gwà bē mèn kuri, kpàsa zù mèn baro, sã mèn basɔɔro kɔn gāanɔ kɔn zɔnɔ kɔn dùanɔ kɔn ko maaanɔ dɔ. ²⁴Zaake à kí blè bùsu kè kú Yuflati ɔfántēgēkpen kpaanɔa píngi sēna zaa Tifisa ai Gaza, bensɔ yākete kú gukearo. ²⁵Sulemanu gurɔa Yudanɔ kɔn Isaraili kè aɔ kú zaa Dani ai Besēbanɔ kaena ñ bùsun ñ làakaria, baade kɔn a geepi línɔ kɔn a kākāpura línɔ.

²⁶ Sulemanu sɔ̃ kɛ̃ aʒè góro gáenɔ̃ kɛ̃sɛ̃ bɔɔɔ siigɔ̃. À sɔ̃ kɛ̃ wè dirɔ̃manɔ̃ sɔ̃, bɔɔɔ kuri awɛɛplaa. ²⁷ Gu gbɛ̃nsi pìnɔ̃ sɔ̃, aʒ baade ègɔ̃ mɔɔɔnɛ̃ kɔ̃n blɛɛɔ a mɔɔɔn kí Sulemanu kɔ̃n gbɛ̃ kɛ̃ aʒè mɔ́ pɔ́ bleonɔ̃ pɔ́ ũ. Póke è kɛ̃sǎm̃maro. ²⁸ Aʒègɔ̃ mɔɔ sɔ̃ pìnɔ̃nɛ̃ kɔ̃n éseo kɔ̃n sɛ̃o dɔ̃ guu kɛ̃ aʒɔ̃ kún, lán wà diɛ̃ n̄ baadenɛ̃ nà.

²⁹ Luda Sulemanu gbà ɔ̃ndɔ̃ kɔ̃n wɛ̃ɛzɛ̃ɛɔ̃ maamaa. Weé fɔ̃ wà à dɔ̃na lé dɔ̃ro, lán weé fɔ̃ wà ísialẽ bɔ̃su'áatɛ̃ lé dɔ̃ro nà. ³⁰ Sulemanu ɔ̃ndɔ̃ de ɔ̃fántɛ̃bɔ̃ɛkpadeenɔ̃ kɔ̃n Igipitinɔ̃ pɔ́la n̄ píngi. ³¹ À ɔ̃ndɔ̃ de gbɛ̃ píngila. À de ɛzɛra bori Etani pɔ́la kɔ̃n Maoli nénɔ̃ Emaní kɔ̃n Kalakɔ̃lio kɔ̃n Daadao. À tó bɔ̃ bɔ̃su kɛ̃ ligazinɔ̃ guu píngi. ³² À yáasi zù bɔɔɔ aagɔ̃ bensɔ̃ lè kɛ̃ à dànɔ̃ kà bɔɔɔ do kɔ̃n mèn sɔɔroo. ³³ À línɔ̃ kɔ̃n lánɔ̃ yá bɔ̃kɔ̃tɛna kɛ̃, naana zaa sida lí kɛ̃ kú Lebano bɔ̃sun ai à gàa pé sɛ̃sɔ̃vláa kɛ̃ è bɔ̃ɛ b̃iianɔ̃a. À nòbɔ̃nɔ̃ yá dàrínɛ̃ dɔ̃ kɔ̃n b̃aano kɔ̃n pɔ́taa'onkuseano kɔ̃n kpònnɔ̃. ³⁴ Kína kɛ̃ aʒɔ̃ kú anduna guunɔ̃ à ɔ̃ndɔ̃ baaru mà n̄ píngi. Bɔ̃su kɔ̃n bɔ̃suo píngi n̄ gbɛ̃nɔ̃ z̃i wà gá à ɔ̃ndɔ̃yá ma.

5

Dii ua kaɛna soru

¹ Kè Taya kí Hiramú mà kɛ̃ wà Sulemanu kà kí ũ a de gɛ̃ɛ ũ, à a ìba kenɔ̃ z̃ia, zaakẽ Dauda gbɛ̃nnamɛ̃ yá. ² Ben Sulemanu lékpásá kɛ̃ Hiramunɛ̃ à bè: ³ N̄ dɔ̃ kɛ̃ ma de Dauda e e à kpé bɔ̃ Dii a Ludanero, kɛ̃ borii kɛ̃ aʒɔ̃ ligazinɔ̃ e z̃i kaao yānz̃i, ai Dii gàa à n̄ kɛ̃nɛ̃ tinti ũ. ⁴ Tia sa Dii ma Ludaa tò ma ìampakii è. Ibɛ̃ kee kú gukearo, mɔ́nz̃i kee kuuro. ⁵ Beee yānz̃in má yezi mà kpé bo Dii ma Ludanɛzi, lán Dii ò ma de Daudanɛ̃ nà, à bè à né kɛ̃ é kpá kpatan à gɛ̃ɛ ũu bé eé kpé boare. ⁶ N̄ gbɛ̃nɔ̃ da aʒ Lebano sida línɔ̃ z̃ɔ̃z̃mɛ̃. Ma z̃ĩkerinɔ̃ é z̃ĩ pì kɛ̃ kɔ̃n n̄ z̃ĩkerinɔ̃ lɛdo, mé n̄ z̃ĩkeri pìnɔ̃ f̃ia bonnɛ̃ lán n̄ ò nà píngi. N̄ dɔ̃ kɛ̃ wá gbɛ̃ke ṽi à l̃iz̃ɔ̃na dɔ̃ lán a Sidɔ̃deenɔ̃ bàro.

⁷ Kè Hiramú Sulemanu yá pì mà, à pɔɔ kɛ̃ nna maamaa à bè: Wà Dii tó kpá gbàa, zaakẽ à Dauda gbà né ɔ̃ndɔ̃dee, èe dɔɔ a gbɛ̃ pariinɔ̃nɛ̃ aɛ. ⁸ Ben Hiramú gbɛ̃nɔ̃ z̃ĩ Sulemanua à bè: Ma lékpásá kɛ̃ n̄ kɛ̃mɛ̃ɛ mà. Mé kɛ̃ lán n̄ yezi nà sida línɔ̃ kɔ̃n pini línɔ̃ yá musu. ⁹ Ma z̃ĩkerinɔ̃ é lí pìnɔ̃ sé zaa Lebano kp̃ĩiinɔ̃ musu, aʒé pitao ísialẽa, mé yiyi mà gbɛ̃nɔ̃ z̃ĩoñne ísiaala. Guu kɛ̃ n̄ òm̃en, gwen mé tó wà káennnɛ̃, gbasa n̄ táo. Mpi sɔ̃, yá kɛ̃ má yezi n̄ kɛ̃m̃ɛ̃en yè: N̄ pɔ́blee kpá ma uadeenɔ̃a. ¹⁰ Len Hiramú ègɔ̃ sida línɔ̃ kɔ̃n pini línɔ̃ kpaa Sulemanua lɛ lán à yezi nà. ¹¹ Sulemanu sɔ̃ ègɔ̃ pówɛɛ kpaaa wè kɔ̃n wèo tɔ̃n wàa plaa kɔ̃n n̄sio lita bɔɔɔ wàa plaa. ¹² Dii Sulemanu gbà ɔ̃ndɔ̃ lán à à lé gbɛ̃nɛ̃ nà. Hiramú kɔ̃n Sulemanuo nna k̃ɔ̃o, ben aʒ lɛdo lɛ ṽi.

¹³ Kí Sulemanu gbɛ̃nɔ̃ sɛ̃sɛ̃ Isaraili boriinɔ̃ té píngi à n̄ dá z̃ĩ pì guu g̃ɔ̃ɔn bɔɔɔ baaakuri. ¹⁴ Ègɔ̃ n̄ z̃ĩ Lebano bɔ̃sun mɔ̃ kɔ̃n mɔ̃o g̃ɔ̃ɔn bɔɔɔ kuri. Gbɛ̃ pìnɔ̃ è kɛ̃ Lebano mɔ̃ do, ben aʒè su wà kɛ̃ bɛ̃ mɔ̃ plaplaa. Adoniramun z̃ɔ̃z̃ĩ pì gbɛ̃nsi ũ. ¹⁵ Sulemanu gbè'arinɔ̃ ṽi gukp̃ĩideen g̃ɔ̃ɔn bɔɔɔ basiigɔ̃, à sɛ̃serinɔ̃ sɔ̃ g̃ɔ̃ɔn bɔɔɔ baaagɔ̃ akuri. ¹⁶ Gbɛ̃ pìnɔ̃ baasi, Sulemanu gbɛ̃nɔ̃ diɛ̃diɛ̃ g̃ɔ̃ɔn bɔɔɔ aagɔ̃ kɔ̃n wàa aagɔ̃o, aʒgɔ̃ wɛ̃ɛ tɛɛ z̃ĩ p̃izi. ¹⁷ Kína yá diɛ̃, ben wà gbè gbèntɛ̃ maaano ỹỹỹ wà à, wà sɛ̃ɛ wà s̃uò kpé pì ɛ̃daɛbɔ̃nɔ̃ ũ. ¹⁸ Len Sulemanu z̃ĩkerinɔ̃ kɔ̃n Hiramú z̃ĩkerinɔ̃ kɔ̃n Gebalideenɔ̃ lí z̃ɔ̃z̃ lɛ aʒ kèkè, aʒ gbè kèkè kpé pì bobo ũ.

6

Dii ua kaɛna

¹ Isarailinɔ̃ b̃ona Igipiti wè wàa plaa kpé basiigɔ̃o gbɛra, Sulemanu kíblena wè siigɔ̃deen, à mɔ̃ plaadee kɛ̃ wè be Zivi guu, ben à nà Dii ua kaɛnaa. ² Kpé kɛ̃

à bò Diine pì gbàa kà gàsāsuu baaagō, à yàasa baro, à lezī baaakuri. ³ Kpé pì gbàadaaa vī a ae, à gbàa sēnkpeo gàsāsuu baro, à yàasa sō gàsāsuu kuri. ⁴ À à windono bōbō, à lénō de yàasa, à guu kpaa de kpaatogo. ⁵ À kpéneno bōbō à liga kpé pìzi kōn a Ludakukii kpa plaplaa kōn a kpéeo. ⁶ À didikōana aagōgō, kpéne kè kú tōteno yàasa kà gàsāsuu sōsōoro, kè kú guranō swēedodo, kè kú musuno swēeplaplaa. Dii kpé gbè kè kú musuno yàasa kēsā tōte pōzi, le wà e wà kpéne pì zāno didia kpé pì gbēfōna sai.

⁷ Kè wèe kpé pì boo, wà bò kōn gbè kè wà à zaa a yōkiiaome. Wèe eree ke gā ke zīkebo ke kīi ma kpé pì bokiiaro. ⁸ Kpéne kè kú tōteno pīngi gēkii kú à sōomete kpame. Didikii gāa kpéne kè kú guranō kōn kpéne kè dī à musuno kiia. ⁹ Kè à kpé pì bò à yāa, à dō kōn zā līno kōn sida lí lèetēgeeno. ¹⁰ À kpéne pīno bò kpé pì gbàa lémmē. À pīngi lezī gàsāsuu sōsōorome, bensō wà n pēpe kpé pīa kōn sida lío.

¹¹ Ben Dii yā ò Sulemanune à bè: ¹² Kpé kè néē boo kēki yā musu, tó néē ma oḍokii gwaa, tó n ma yādannenano kè, tó n yā kè má diēnēno kūna néē zīi keea, mé lé kè má gbē n de Daudane papanne. ¹³ Mégō kú ma gbē Isarailino té, mé n tónlo.

¹⁴ Kè Sulemanu kpé pì bò à yāa, ¹⁵ à sida lí lèetēgeeno nāna à gūa à guu sélele zaa tōte ai à sātazi, ben à pini lí lèetēgeeno kpāe à tōte pīngi. ¹⁶ À kpéne kè kpé pì guu Ludakukii ū, à gbàa kà gàsāsuu baro, ben à sida lí lèetēgeeno nāna à gūa sélele zaa tōte ai à sātazi. ¹⁷ Kpé pì gānu gbàa kà gàsāsuu baplaa. ¹⁸ Sida lí kè wà nāna kpé pì guu, wà oḗi kēa lán tūu kōn lāvu pianao bà. À pīngi né sida líme, wè gbè ke e gupuraaro. ¹⁹ À kpé pì kpéne kēke Dii bà kuuna kōn Isarailino àkpati diēkii ū. ²⁰ Kpéne pì gbàa kà gàsāsuu baro, à yàasa dō baro, à lezī sō baro. À vura atēe nāna kpéne pì gūa pīngi. À tuaetitikpatakii kè wà kè kōn sida lío nāna kōn vura dō. ²¹ À vura atēe nāna gānu gūa dō, ben à mōkyakoo kè wà pì kōn vuraono lògologo kpéne gū kè à vura nānaa pīa kpēele kpa. ²² À vura nāna kpé pì guuguu sélele kōn tuaetitikpatakii kè kú kpéne pì saeo.

²³ À kù lí à kerubuno ū mēn plaa, à diē kpéne guu. Kerubu pīno lezī kà gàsāsuu kuri. ²⁴ Aō dēbeno gbàa kà gàsāsuu sōsōoro. Zaa dēbe do léa kè ai à do léa kāa à gbàa gàsāsuu kuri. ²⁵ Kerubu mēn plaaa pīno bōkōba, aō sēnkpeme. ²⁶ Aō plaa n pīngi lezī kà gàsāsuu kurikuri. ²⁷ Ben à n káe kpé pì kpéne guu. Aō dēbeno poroporona, à doo dēbe gāa à pē gūa kāa, à doo pō pē gūa kè, ben aō dēbe kè gōno pē kōa kpéne pì guragura. ²⁸ À vura nāna kerubu pīno dō. ²⁹ À oḗi kè kpé pì gūno gānu kōn kpéneo pīngi, à kerubuno wēzā kè kōn damina líno kōn lāvu pianano. ³⁰ À vura kpāe kpé pì tōte dō, gānu kōn kpéneo pīngi. ³¹ À kpéne pì gbāno kōn à lípēno kè kōn kù lío. À musu kè sōnte. ³² À oḗi kè kù lí gbà mēn plaaa pīno, à kerubuno wēzā kè kōn damina líno kōn lāvu pianano, ben à vura nānaa. ³³ À gānu gbà lí kè kusua siigō kōn kù lío dō. ³⁴ À à gbāno kè kōn pini lío oḗa plaa. Gbà pīno oḗa pīngi è nakōa guragura. ³⁵ Ben à oḗi kè gbà pīno, à kerubuno wēzā kè kōn damina lío kōn lāvu pianao, ben à vura nānaa.

³⁶ À bīi bò à liga à uazi. Bīi pì gbè kè wà āno vī didikōana leo aagōgō, ben sida lí kè wà zōno kpákpa à musu. ³⁷ Wà Dii kpé pì ēe kpāe Sulemanu kīblena wē siigōden, à mōo kè wè be Zivi guume, ³⁸ ben wà à laata kpā à wē kuri awēedodeen, à mō sōraagōdee kè wè be Bulu guu lán à kpé zīi diē nā. À bona kōn à kēkenao kà wē swēeplaa.

7

Sulemanu be bona

¹ Sulemanu a be bona zĩi kè píngi wě kuri awεε'aagõmε. ² À kpé kè wè be Lebano líkpe bò, à gbàa kà gàsāsuu basõro, à yàasa kà gàsāsuu baplaa akuri, à lezĩ sõ baaakuri. À sida línõ pèpεε dõrõ siigõ, ben à sida lí kè wà ànõ kpàkpańla ³ mèn baplaa asõro, dõrõ kõn dõrõ gẽrogẽro leo aagõ, ben à sida línõ kpàkpa lí kè wà kpà pínola. ⁴ À à windonõ bõbõ dõrõ aagõgõ didikõana aeo dõdõkõa. ⁵ Kpé pì lénõ lezĩ kõn à yàasao píngi sēnkpekpεmε. À lénõ mèn aagõgõ kãa kpa kõn kè kpaa aeo dõdõkõa. ⁶ À wesagbanõ pèpεε kpé pì kpεεε. Kpεεε pì gbàa kà gàsāsuu baplaa akuri, à yàasa sõ baaakuri. À gānu bò wesagba pínõ aε, ben à wesagbanõ pèpεε à gbàadaaa dõ gānu pì léa.

⁷ À a kiblekita diε gānu pìn. Gwen è yā gõgõn, ben wè be Yākpaεεkpε. À sida lí lèetεgεenõ nàna à gūa zaa tõtε ai à sàtaa. ⁸ À kpé kè è in kú aε. À bõkõba kõn gānu pì. Len kpé kè à dõ Fili'auna nénõgbē kè à sè nõ ũunε dε lε dõ. ⁹ Kpé pínõ bona, gbè maaanõn wà εε dàeo ai à gāa pé à sàtaa. Wà gbè pínõ yõyõ gbasà wà zõzõkõrε kõn sagasigio kpa plaplaa píngi. Lemε ua guu kpaa dε lε kõn bàazi kpaa. ¹⁰ Wà kpé pínõ εε dàe kõn gbè gbèntē maaanõ, à kenõ gbàa kà gàsāsuu kuri, à kenõ sõ soraagõ, ¹¹ gbasà wà bò kõn gbè maaa kè wà yõyõ wà ànõ kõn sida lí. ¹² À bĩi bò à lĩga ua bíta pìzi, à gbè kè wà ànõ vĩ didikõana dõrõ aagõ, ben sida lí kè wà ànõ kpàkpa à musu, lán Dii kpé kõn à gbàadaaa ua bĩi dε nà.

Dii ua pónõ

¹³ Kí Sulemanu gbēnõ zĩ Huramu sísi zaa Taya, ben wà sùo. ¹⁴ Huramu pì da né Nafatali boriimε, bensõ gyaanõmε. À de né Taya gbēmε, bensõ mògotē õzĩkerimε. Huramu pì wéεzεε vĩ kõn dõnao mògotē zĩ píngi guu. Kè à mò kí Sulemanu kiia, ben à zĩi kè à dàne kè píngi. ¹⁵ À wesagba pì mèn plaa kõn mògotē. À píngi lezĩ kà gàsāsuu baro plaasai, à lé yàasa sõ kuri awεεplaa. ¹⁶ À à mífura pì kõn mògotē mèn plaa à dì wesagba pínõ musu. Mífura pínõ lezĩ kà gàsāsuu sõsõro. ¹⁷ À mòkyakoonõ pì, ben à fĩfĩ à mì pínõ lán kāmbeε bà, aõ logologona mèn swεεplaa. ¹⁸ À pónõ pì lán biisio beεnõ bà à dõdõ wesagba mì pínõ à ligazi dõrõ plaa, mòkyakoo pínõ gĩzĩ kõn à musuo. À mì pínõ sēnkpe píngi. ¹⁹ À Dii kpé gbàadaaa wesagba mì pínõ pì kõn dõnao lán ítebaagunna vù bà. Ítebaagunna vù pínõ lezĩ kà gàsāsuu siisiigõ. ²⁰ Biisio beε pínõ dõdõ wesagba mì pínõ kùdõkii musu mèn wàa doodo ligana mòkyakoo pínõzi dõrõdõrõ. ²¹ Ben à wesagba pínõ pèpεε kè aõ Dii kpé gbàadaa kũna. À tó kpà õplaa kpa pónε Eé Káε, õzεε kpa pó sõ Gbāaa Kúa. ²² Wesagba pínõ mìnõ bò lán ítebaagunna vù bà. Len à wesagba pínõ pì lε píngi.

²³ À mò kàsa íkakii ũ bòotoko. À lé kè kpa ai à lé kãa kpaa kà gàsāsuu kuri, à lezĩ kà gàsāsuu sõro, à lé yàasa sõ baaakuri. ²⁴ À õzĩi kè íkakii pì lán tũunõ bà, à lĩga à lézi gĩzĩ dõrõ plaa, gàsāsuu do píngi tũu mèn kuri. À íkakii pì kàsa lēdo kõn tũu wēzādee pínõ. ²⁵ Íkakii pì di zùsware mèn kuri awεεplaaanõ musu. Zù mèn aagõõnõ mì dõ gu'igbāroo kpa, mèn aagõõnõ õfántēgēkpεn kpa, mèn aagõõnõ sõmεte kpa, mèn aagõõnõ sõ õfántēbõε kpa. Íkakii pì di n̄ musu, bensõ aõ pòrõnõ dõdõ gura. ²⁶ Íkakii pì gègete kà ɔla yàasa ũ. À swā dε lán oro swā bà, lán ítebaagunna swā bà. Gānõ lé wàa do ín è sí.

²⁷ À tadibõnõ pì kõn mògotē mèn kuri. Aõ píngi gbàa kà gàsāsuu siigõ, à yàasa dõ siigõ, à lezĩ sõ aagõ. ²⁸ Kè wà tadibõ pínõ pì, wà mò lèetεgεenõ kpà à

gbáño dagura. ²⁹ Ben wà músu wēzāño kè mò lèetēgē pìnɔa pínɡi kǒn zùsware wēzāño kǒn kērubu wēzāño. Wà lāvutāna wēzā kè músu pìnɔ kǒn zùswaree pìnɔ musu kǒn à gīzĩ. ³⁰ Tadibɔ pìnɔ m̀gotē górogba kǒn gòo vī mèn siisiigō. Aǎ gbá vī mèn siisiigō dɔ. Gbá pìnɔ musun wè taa dín. Wà gbá pìnɔ kàsa, wà lāvutāna wēzā kè à kpa siigōa. ³¹ Tadibɔ pìnɔ lé wēna b̀otoko, à lé kpaa b̀ona gāsāsuu do, bensō à z̀oto kà ɔtā do. Wà wēzā kè à lé kè b̀o musua dɔ. Tadibɔ pìnɔ mò lèetēgē goodadeenɔ vī, aǎ de b̀otokoro. ³² Górogba pìnɔ kú mò lèetēgē pìnɔ gīzĩ. À gònɔ pépena tadibɔ pìnɔ gbánɔa. Górogba pìnɔ lezĩ kà gāsāsuu do kǒn a kusuo. ³³ Wà górogba pìnɔ pì lán s̀goro p̀ bàmē. Wà à gònɔ kǒn à górogbanɔ kǒn à m̀teenɔ kǒn à oroonɔ kàsa kǒn m̀gotēo pínɡi. ³⁴ Tadibɔ pìnɔ kúkii vī mèn siisiigō a goodanɔa. ³⁵ Tadibɔ pìnɔ musu de b̀otoko, à lezĩ kà ɔtā do. À gbánɔ kǒn à mò lèetēgēenɔ na tadibɔ pìnɔ musu. ³⁶ À kērubu wēzā kè à gbánɔ kǒn à mò lèetēgēenɔa kǒn músu wēzāño kǒn damina línɔ wēzāño, guu kè à è pínɡi. À lāvutāna wēzā kè à lìgazi dɔ. ³⁷ Len à tadibɔ pìnɔ pì le. À kàsa p̀ d̀nkō guumē, aǎ bítake kǒn ní b̀nao s̀enkpemē.

³⁸ Ben à dàga pì kǒn m̀gotēo mèn kuri. À pínɡi è í sí à kà gǎnɔ lé siisiigō. Dàga pìnɔ yàasa kà gāsāsuu siisiigō. Kè à dàga pìnɔ d̀di tadibɔ mèn kuri pìnɔa, ³⁹ ben à kàe Dii kpé ae, mèn s̀oro ɔplazi, mèn s̀oro ɔzezi. À íkakii pì di ɔzezi Dii kpé gooda kè kú ɔfántēb̀e s̀omete kpaa sae. ⁴⁰ Ben Huramu oro túbukab̀onɔ kǒn a s̀eb̀onɔ kǒn ta arusib̀onɔ pì dɔ. Len à Dii ua zĩ kè kí Sulemanu d̀ane kè le, à à laata kpà pínɡi. ⁴¹ Zĩ kè à kè pìnɔn yè: Wesagba mèn plaa, à mì kè b̀o lán loo bà kè kú wesagba pìnɔ musu mèn plaa, m̀kyakoo kè à zā blèo à mì pìnɔa mèn plaa, ⁴² biisio b̀e kè à d̀dɔ m̀kyakoo pìnɔa musu mèn wàa plaa. À kè ai d̀ro plaa zābleb̀o ũ wesagba mì pìnɔa. ⁴³ Tadibɔ pìnɔ mèn kuri kǒn à dàganɔ mèn kuri. ⁴⁴ Íkakii mèn do kǒn zùswaree kè kú à gīzĩ mèn kuri awēplaa. ⁴⁵ Túbukab̀o pìnɔ kǒn a s̀eb̀onɔ kǒn ta arusib̀onɔ. P̀ kè Huramu pì kí Sulemanunē Dii ua p̀ ũunɔ pínɡi, à ní pì kǒn m̀gotē l̀b̀naomē. ⁴⁶ Kína tò wà p̀ pìnɔ kàsa kǒn Yoda guo zaa Suko kǒn Zaretāo dagura. ⁴⁷ Sulemanu e tó wà p̀ kè wà pì kǒn m̀gotēo pìnɔ yō kilooa à à t̀isi d̀ro, kè à kè pari yānzi.

⁴⁸ Sulemanu p̀ kè kú Dii kpé guunɔ pì dɔ, tuaetitikpatakii kè wà kè kǒn vuraɔ kǒn vura teebu kè wè Dii burēdi káeo ⁴⁹ kǒn dabu kè wà kàe gǎnu guu kpénē ae ɔplazi kǒn ɔzezio mèn s̀oro. Wà pì kǒn vuraɔ atē kǒn à fitianɔ kǒn à kpàkonɔ pínɡi, wà lāvɔ wēzā kēm̃ma. ⁵⁰ À vura ímib̀onɔ pì dɔ kǒn fitiadeb̀onɔ kǒn taanɔ kǒn g̃mb̀onɔ kǒn tésib̀onɔ kǒn kpénē kè wè be Ludakuki gbà asigbenɔ kǒn gǎnu p̀onɔ. ⁵¹ Kè kí Sulemanu Dii ua zĩ pì kè à yāa pínɡi, ben à mò kǒn vuraɔ kǒn kondogio kǒn p̀ kè a de Dauda diē Dii p̀ ũunɔ, ben à kà Dii ua auzikikaēkiin.

8

Tana kǒn Dii àkpatio a kpén

¹ Ben kí Sulemanu Isaraili gbēnsinɔ sìsi Yerusalemu, aǎ borii d̀n'aēdeenɔ kǒn ní uabēdeenɔ ní pínɡi, le aǎ mó wà Dii bà kuunańyo àkpati sé Dauda wété kè wè be Zayon wà suo. ² Ben Isarailinɔ kàkōa à ae ní pínɡi m̀ swēplaa de Etanimu zĩbaagurɔ zĩ. ³ Kè Isaraili gbēnsinɔ p̀kōre ní pínɡi, ben sa'orinɔ Dii àkpati pì sè ⁴ kǒn dakōreki kutaaɔ kǒn Dii p̀ kè kú à guunɔ. Sa'orinɔ kǒn Levi boriinɔ bé wà p̀ pìnɔ sè wà s̀o, ⁵ ben kí Sulemanu kǒn Isaraili kè aǎ kàkōa à aenɔ saa ò kǒn s̀aanɔ kǒn zùnɔ àkpati pì ae. P̀ kè aǎ saa òo pìnɔ pari kè bíta, èe sí naroro. ⁶ Ben sa'orinɔ gē kǒn Dii bà kuunańyo àkpatio à kpén ai kpénē kè wè be Ludakukiin. Aǎ diē à diekiia gwe kērubunɔ gīzĩ. ⁷ Kērubu pìnɔ d̀benɔ poroporona àkpati

pì kɔ̃n à sɛ́linɔ́la. ⁸ À sɛ́li pìnɔɔ gbàa ai wè ñ lé e Dii kpé gānu guu, mɔde wè e ua kparo. Lí pìnɔɔ kú gwe ai kɔ̃n a gbàao. ⁹ Pókee kú àkpati pì guuro, tó èe ke gbè walaa mèn plaaa kè Musa dân zaa Orebu, guu kè Dii bè a bà égɔ́ kú kɔ̃n Isarailinɔ́ aɔ́ bɔna Igipiti gberaa baasiro.

¹⁰ Kè sa'orinɔ́ bɛ́e Dii kpén, tésukpɛ kpé pì pà, ¹¹ aɔ́e fɔ́ wà gè wà ñ zĩi ke gwero tésukpɛ pì yānzi, zaake Dii gakui a kpé pà. ¹² Ben Sulemanu bè: Dii bè égɔ́ kú tésukpɛ siaa guumɛ. ¹³ Ben à bè Diinɛ: Ma kpé naasidee kèkii bònne, ñgɔ́ kú à guu guro pínɡi. ¹⁴ Ben à liɛ à aɛ dɔ́ pariia à sa maaa ò́nne. ¹⁵ Ben à bè: Wà Dii Isarailinɔ́ Luda sáabu kpá! À lé gbè ma de Daudanɛ, ben à pàpa. Zaake à bè, ¹⁶ zaa gurɔɔ kè a a gbè Isarailinɔ́ bɛ́e Igipiti, ée Isaraili wéte ke diɛ wà kpé bon arero. Daudan a sè a gbè Isarailinɔ́ dɔ́n'aɛdee ũ. ¹⁷ Kè ma de Dauda yezi à kpé bo Dii Isarailinɔ́ Ludanɛ, ¹⁸ ben Dii bène kpébonaare lɛ a tó gɔ́ kúa laasuu kè à kè pì maa, ¹⁹ mɔde èe ke àpì bé eé boarero, à zĩnda né ke bé eé boare. ²⁰ Ben Dii kè lán à à lé gbène nà. Ma gɔ́ ma de Dauda gɛɛ ũ, ma vɛɛ Isaraili kpatan lán Dii Isarailinɔ́ Luda à lé gbè nà, ben ma kpé kè bònne lɛ a tó gɔ́ kúa yānzi. ²¹ Gwen ma Dii àkpati diɛkii kèken. Dii bà kuuna kɔ̃n wa dezinɔ́ aɔ́ bɔna Igipiti gbera yā kú à guu.

Sulemanu aduakɛna a gbènnɛ

²² Sulemanu aɛ dɔ́ Dii gbāgbākii Isaraili kè aɔ́ kakɔ́ana gweenɔ́ wáa ñ pínɡi, ben à a ɔɔɔ sè musu ²³ à bè: Dii Isarailinɔ́ Luda, gbèke è sí lékɔ́zinyo musu ke tɔ́tɔ́ero. N gbèkeɛ guu n bà kú kɔ̃n n zòbleri kè aɔ́ té n zén kɔ̃n nòsɛ dooonɔ́. ²⁴ N yā kè n à lé gbè n zòbleri ma de Daudanɛ pàpa. Ñ ò kɔ̃n léome yā, gbàa san ñ pàpa. ²⁵ Tia sa Dii Isarailinɔ́ Luda, n lé gbè n zòbleri ma de Daudanɛ n bè, tó à boriinɔ́ ñ zĩnda kúna dɔ́ bensɔ́ aɔ́ té n zén lán à tézi nà, aɔ́égɔ́ kú Isaraili kpatan guro pínɡi. ²⁶ Isarailinɔ́ Luda, ñ tó yā kè ñ ò n zòbleri ma de Daudanɛ ke yāpuraa ũ sa. ²⁷ Mɔde Luda, négɔ́ kú tɔ́tɔ́e kè yāpuraan yó? Musu kɔ̃n a lezíkɛɛo é fɔ́ à n síro, benle kpé kè má bònneɛ kèkii saɔ́? ²⁸ Dii ma Luda, ñ làakari dɔ́ mapi n zòbleria, ñ ma aduakɛna kɔ̃n ma agbaakpanannɛɛo sí. Ñ swā kpá wiili kè mapi n zòbleri mée pɛɛnzii zi kɔ̃n adua kè mée kɛɛmmaao gbàa. ²⁹ Ñ tó n wée gɔ́ pena kpé kèkii gwāavĩ kɔ̃n fāantɛo, guu kè n bè n tó égɔ́ kúa kèkii pì. Ñ adua kè mapi n zòbleri mɛɛ kɛɛ aɛdɔ́na guu kèkii ma. ³⁰ Tó mapi n zòbleri ke n gbè Isarailinɔ́ aɛ dɔ́ guu kèkii, tó wa wée kɛmma, ñgae wa wéekɛna sí zaa n kúkiia musu ñ sùu kɛwao.

³¹ Tó gbè taari kè a gbèdaaane, ben wà bène à la da, tó à mò à la dà n gbāgbākii kè aɛ, ³² ñgae zeńyo zaa n kúkiia musu ñ ɔ́ɔ́ańne. Ñgae yā gɔ́gɔ́ n zòblerinɔ́ne ñ yā da taarideela, lɛ à yākɛna wí à musu ñ yā nnaa kpá taarisaideea, lɛ wà e wà dɔ́ kè à yāke vĩro. ³³ Tó n gbè Isarailinɔ́ ibɛɛnɔ́ zĩ blèmma durun kè aɔ́ kènnɛ yānzi, aɔ́ tǎńyo, tó aɔ́ èara wà aɛ dɔ́mma wà n sisi, tó aɔ́ wée kɛmma wà agbaa kpànnɛ kpé kèkii, ³⁴ zaa n kúkiia musu ñgae zeńyo ñ sùu kɛńyo kɔ̃n ñ durunɔ́, ñ ɛarańyo bùsu kè ñ kpà ñ dezinɔ́a kèkii pì guu.

³⁵ Tó ludambɛɛ gɔ́ da wáawaa, lou gí mazi kè aɔ́ durun kènnɛ yānzi, tó aɔ́ aɛ dɔ́ guu kèkii aɔ́ wée kɛmma aɔ́ n sisi, bensɔ́ aɔ́ kpɛɛ lì ñ durunne kè n wée tǎńma yānzi, ³⁶ zaa n kúkiia musu ñgae zeńyo ñ sùu kɛńyo kɔ̃n ñ durunɔ́. Ñgae ñ da zé maaan, né tó lou ma n bùsu kè ñ kpà n gbènnɔ́a aɔ́ pɔ́ ũu kè guu. ³⁷ Tó dekaa ke gagyāa kà bùsu kèn, ke pówɛɛpɔ́si ke pópukpana ke sutɛnɔ́ ke kwaanɔ́ ke tó ibɛɛnɔ́ liga ñ wéte kezi ke tó mɔ́nzi ke gyāa gè ñ té, ³⁸ tó aɔ́ gbèke yā kè à a lee dɔ́, tó à a ɔɔ dɔ́ kpé kèkii kpa, tó à wée kɛmma à agbaa kpànnɛ, ³⁹ zaa n kúkiia musu ñgae zeo ñ sùu kɛo, né dɔ́alɛ. Ñgae fĩa bonɛ a yākɛnaa, zaake ñ à nòsɛ dɔ́.

Mbe ní baade píngi nòse dɔ. ⁴⁰ Len aǎégɔ vĩa kɛnnɛ lɛ ai ní wɛ̀ndi lén bùsu kè ní kpà ní dezinɔa kè guu.

⁴¹⁻⁴² Zaake weé n tó bíta kɔ́n n gàsá gbãaa kɔ́n n ɔ kè poronao baaru ma, tó gbɛ zĩtɔ kè de n gbɛ Isaraili borii ũroo bò bùsu zãazã à mò n tó yãnzɪ, tó à aɛ dɔ kpé kèa à wée kɛmma, ⁴³ zaa n kúkiiia musu ñgae zɛo ñ yã kè à wée kɛmmaa kɛnɛ, lɛ anduna bori píngi e à n tó dɔ, wà vĩa kɛnnɛ lán n gbɛ Isarailinɔ è kɛnnɛ nà, aǎégɔ dɔ kè n tó kú kpé kè má bò kèa.

⁴⁴ Tó n gbɛnɔ bɔe wà gàa zĩ ká kɔ́n n íbɛɛnɔ, baa guu kè n ní zĩn píngi, tó aɛ dɔ wéte kè ní sè kèa kɔ́n kpé kè má bɔnnɛ kɛo, tó aɛ wée kɛmma, ⁴⁵ zaa n kúkiiia musu ñgae zɛnyo agbaa kè aɔ kpànnɛ yãnzɪ, ñ yã nnaa kpámma. ⁴⁶ Zaake gbɛke è gí durun kezɪro, tó aɛ durun kɛnnɛ, tó n pɔ fɛ́nzɪ n ní ná ní íbɛɛnɔnɛ ní ɔzĩ, tó aɛ tànyo ní bùsun zĩzɔnɔ ũ bùsu zãazã ke à kɛ́in yoo, ⁴⁷ tó aɛ nòse liɛ bùsu kè aɔɔe zò bleen pì guu, tó aɛ èara wà agbaa kpànnɛ gwe wà bè: Wa durun kè, wa taari kè, wa yã zaaa kè, ⁴⁸ tó aɛ dɔmma kɔ́n nòseɔ do kɔ́n pɔyezinao píngi zaa bùsu kè aɔɔe zò bleen ní íbɛɛnɔnɛ pì guu, tó aɛ dɔ bùsu kè ní kpà ní dezinɔa kɔ́n wéte kè ní sɛo kɔ́n kpé kè má bɔnnɛ kɛoa, tó aɛ wée kɛmma, ⁴⁹ zaa n kúkiiia musu ñgae zɛnyo agbaa kè aɔ kpànnɛ yãnzɪ, ñ yã nnaa kpámma. ⁵⁰ Ñgae sùu kɛ kɔ́n n gbɛ kè aɛ durun kɛnnɛnɔ kɔ́n taari kè aɔ kɛo, ñ tó gbɛ kè aɔɔe zò bleɛ́nɛnɔ ní wɛ̀nda gwa, ⁵¹ zaake n pɔvĩnanɔmɛ, n gbɛ kè n ní bɔɛ Igipitinɔ wéetamma pásĩ guunɔmɛ.

⁵² Ñ tó n wée gɔ kú mapi n zòbleria, ñ swã kpá agbaa kè má kpànnɛzi kɔ́n agbaa kè n gbɛ Isarailinɔ kpànnɛɔ. Ñ swã kpánzi gurɔ kè aɛ wii pɛnzɪ píngi. ⁵³ Dii Luda, zaake anduna bori píngi guu aɔpinɔn n ní sé n gbɛnɔ ũ, lán ní ò n zòbleri Musa gãzĩ nà gurɔ kè n wa dezinɔ bɔɛ Igipiti.

⁵⁴ Gurɔ kè Sulemanu e wée kɛ Diia, à kuena a kosooamɛ kɔ́n à ɔɔnɔ porona musu. Kè à adua kè à yãa, ben à fɛɛ à zè Dii gbãgbãkiiia gwe, ⁵⁵ ben à sa maaa ò Isaraili kè aɔ kú gweenɔnɛ ní píngi, à ò gbãngbã à bè: ⁵⁶ Wà Dii sáabu kpá, zaake à wamɔwa a gbɛ Isarailinɔ gbà ãampakii lán à ò nà. Yã maaa kè à à lé gbɛ a zòbleri Musa gãzĩnɔ pàpa píngi, à kee e lɛɛ pãro. ⁵⁷ Dii wa Luda gɔ kúwao, lán à kú kɔ́n wa dezinɔ nà. Àton wa tónlo, àton pã kpáwaziro. ⁵⁸ À tó wà swè gɔ kúawa wàgɔ té à zén, wàgɔ à yãdienanɔ kúna kɔ́n yã kè à dà wa dezinɔnɔnɔ, wàgɔ à ɔɔkii gwaa. ⁵⁹ Adua kè má kè Dii wa Ludaa gɔ dɔn fãantɛ kɔ́n gwãavĩo. Àgɔ yã nnaa kpá mamɔma a zòbleria kɔ́n a gbɛ Isarailinɔ lán guu e dɔ nà, ⁶⁰ anduna bori píngi é à dɔ kè Dii né Ludamɛ, à pãndee kuuro. ⁶¹ À kú à a swè kpá Dii wa Ludaa mámmam, àgɔ à ɔɔkii gwaa, àgɔ à yãdienanɔ kúna lán á kúna gbãa nà.

Dii ua kyakɛna

⁶² Ben kína kɔ́n Isarailinɔ ní píngi saa ò Diia. ⁶³ Sulemanu kennakɔ saa ò Diia kɔ́n zùnɔ bɔrɔ baro awɛɛplaa kɔ́n sãanɔ bɔrɔ baswɛɛdo. Len kína kɔ́n Isarailinɔ ní píngi Dii ua kya kè lɛ. ⁶⁴ Zĩ pía kína gbãsí gò ua kè kú Dii kpé aɛa, ben à sa'opɔ kè wè ká tén à té kú ò gwe kɔ́n pówɛ gbãao kɔ́n kennakɔ sa nɔsio, zaake sa'okii kè à kè kɔ́n mògotɛo kè kú Dii kpé aɛ bítarɔ, èɛ fĩ à sɪ píngiro. ⁶⁵ Zĩ beɛɛa Sulemanu kɔ́n Isarailinɔ ní píngi zĩbaa kè Dii ní Ludanɛ ai gurɔ swɛɛplaa, ben aɛ Kutadɔna zĩbaa kè gurɔ swɛɛplaa dɔ. À píngi kè gurɔ gɛro dosai. Wà pari maamaa, wà bò zaa Lebo Amata ai à gàa pé Igipiti gulɛzeki swaaa. ⁶⁶ À gurɔ sɔraagɔdee zĩ à ní gbáɛ, ben aɛ lé zàa aɛ tà ní bɛ kɔ́n pɔnnaao. Aɛ pɔɔ kè nna yã maaa kè Dii kè a zòbleri Dauda kɔ́n a gbɛ Isarailinɔnɛ píngi yãnzɪ.

9

Dii b̀̀ à m̀̀na Sulemanuzi

¹ Kè Sulemanu Dii ua kàè à yàa kòn a uao kòn zĩi kè à pɔɔ kúanɔ pínɡi, ² ben Dii èara à b̀̀ à m̀̀zi à gènn plaadeeo lán à b̀̀ à m̀̀zi Gibiɔ nà ³ à bènn: Ma adua kè n kè kòn agbaa kè n kpàmm̃eo mà. Ma kpé kè n b̀̀ pì diè ma pò ũ, ma tó éɡɔ kúa yàana sai. Ma wée éɡɔ kúa, ma pɔɔ éɡɔ kúa. ⁴ Mpi sɔ, tó n té ma zén súusu kòn nòse puraa lán n de Dauda bà, tó n yà kè má dienñenñ kúna kòn ma yá'onñenñ, tó ñe ma ɔɔkii gwaa, ⁵ mé n kpata kàsaa péè Isarailinɔ té, eéɡɔ yàana ṽiro, lán ma à lé gb̃è n de Daudañ nà, ma bè à boriinɔ éɡɔ kú Isaraili kpatan gurɔ pínɡi. ⁶ Tó mpi ke n ñenñ kp̃eè lim̃e sɔ, tó á ma dokayānɔ kòn yà kè má dièareenñ kúnaro, tó a gaa a dɔ t̃aanɔzi ai ée n gbāgbāa, ⁷ mé Isarailinɔ b̃oe b̃usu kè má kpāmman, mé gí kpé kè má diè ma pò ũu p̃izi, ašé gɔ fabona pò ũ, pena pò ũ bori pínɡiñe. ⁸ Baa kòn kpé p̃i naasik̃eɔ, à yà é b̃o gb̃è kè aš̃oe g̃et̃e à saenñ sae. Ašé sio gá wà be: À kè dia Dii kè b̃usu kè kòn kpé k̃onñe l̃e? ⁹ Weé beññe: Kè aš̃ p̃a kpà Dii ñ Luda kè à ñ dezinñ b̃oe Igipitizi yānzim̃e. Aš̃ zè kòn t̃aanɔ, aš̃oe ñ gbāgbāa aš̃oe kuēññe. Beee yānzinñ Dii m̃onzi beee kp̃añzi pínɡizi.

Sulemanu yāk̃ena kpaaanɔ

¹⁰ Sulemanu ua m̃enñ plaa pinñ kàè w̃è barom̃e, Dii ua kòn à z̃inda uao. Beee gberan ¹¹ à Galili b̃usu w̃et̃e kpà Taya kí Hiramua m̃enñ baro, zaak̃e Hiramua sida lí kòn pini lío kòn vuraɔ kp̃aa lán à yezi nà. ¹² Kè Hiramua b̀̀ Taya à g̃aa à w̃et̃e kè Sulemanu kp̃aawaanɔ gw̃à, èe keñero, ¹³ ben à bè: Ma gb̃è, w̃et̃e kp̃aree takañon ñ kp̃ama gwee? Ben wà tó kpà guu pinñe Kabulu ai kòn a gb̃aaɔ. ¹⁴ Hiramua g̃iak̃e à vura kp̃as̃a Sulemanuñe yà t̃on siig̃ɔ.

¹⁵ Gb̃è kè Sulemanu ñ dá z̃òz̃inñ yān yè. Gb̃è pinñ bé wà Dii ua kòn Sulemanu uao z̃ii kè. Aš̃ Milo w̃è t̃ata kòn b̃usuo, aš̃ Yerusalemu b̃ii b̃o, aš̃ èara wà Azo kòn Megidoo kòn G̃ezao k̃e k̃e wà kàè. ¹⁶ Igipiti kí Fili'auna l̃èe G̃eza p̃ia yā, ben à si à té s̃aa à Kanaa kè aš̃ kú à guunñ d̃èd̃e, ben à kpà a ñenñgb̃eā zāk̃ena gbaa ũ gurɔ kè à à kp̃as̃a Sulemanua. ¹⁷ Ben Sulemanu èara à G̃eza p̃i k̃e k̃e à kàè kòn Betoroni g̃i z̃i p̃oo ¹⁸ kòn Baalao kòn Tadam̃ kè kú à b̃usu gb̃aan-o ¹⁹ kòn w̃et̃e kè à kūs̃aè k̃aenñ kòn w̃et̃e kè à s̃goronñ kòn à s̃onñ kunñ kòn kpé kè à yezi à dɔ Yerusalemunñ kòn Lebañ kòn b̃usu kè èe kí b̃leeañ pínɡi. ²⁰ Borii kè aš̃ de Isaraili ũroonñ: Am̃orinñ, Itinñ, Perizinñ, Iviñ kòn Yebusi kè aš̃ g̃onñ ñ pínɡi, ²¹ gb̃è kè Isarailinñ e f̃ wà ñ d̃ed̃eronñ, aš̃ borii kè aš̃ g̃ ñ b̃usu pinñon Sulemanu ñ dá z̃òz̃inñ, ben aš̃eg̃ z̃ii p̃i k̃e l̃e ai kòn a gb̃aaɔ. ²² Èe Isarailinñ da z̃òz̃inñlo. Aš̃mbe à ñ díe a z̃ik̃p̃eenñ ũ, a ìbañ, a k̃ina daanñ, a gb̃enñ d̃onñ aèdeeñ, a s̃gorodeenñ, a s̃deeñ. ²³ Aš̃mbe z̃ii kè w̃è k̃e p̃i gb̃ensinñ ũ dɔ, aš̃ g̃onñ w̃aa plaa kpé basw̃eplaa akuri.

²⁴ Kè Fili'auna ñenñgb̃è b̀̀ Dauda w̃et̃e à tà a kpé kè Sulemanu b̃onñ, à gberan Sulemanu Milo w̃è t̃ata. ²⁵ W̃è kòn w̃è Sulemanu éɡɔ saa oo g̃enñ aag̃g̃ɔ. È sa'opp̃ kè w̃è ká tén à té k̃ kòn kennak̃so sa'opp̃ o sa'okii kè à b̀̀ Diiñe, è tuaetiti kpata Dii aè gwe dɔ. L̃en à Dii ua z̃inñ kè l̃e m̃ammam.

²⁶ Kí Sulemanu g̃oro'itenñ kè Eziš̃ G̃eba Elata sae Ed̃ommunñ b̃usun Isia T̃eā l̃eā. ²⁷ Hiramua a g̃orodee kè aš̃ ísiaa d̃onñ z̃i, ben aš̃ dà ísiaala l̃edo kòn Sulemanu gb̃enñ. ²⁸ Aš̃ g̃aa Ofi, aš̃ vura s̃èe gwe t̃on g̃ero aš̃ s̃uo kí Sulemanuñe.

10

Seba b̃usu k̃ina kè de ñgb̃è ũ m̀̀na Sulemanu kiia

¹ Kè Seba bùsu kína kè de nɔgbẽ ũu mà lán Sulemanu tó bò nà Dii yã musu, ben à mò à yõ à gwa kɔn yãgbekana zĩ'ũuo. ² À kà Yerusalemu kɔn a ìbano paripari kɔn pɔ gũ nnannaano kɔn vura sà bítao kɔn gbè bèede kè lakuminɔ senano, ben à gaa Sulemanu kiia à yã kè kú a nòse guu fãadi bòo píngi. ³ Ben Sulemanu yã kè à lalaano bókɔtene píngi. À ke bókɔtena e à furo. ⁴ Kè nɔgbẽ pì Sulemanu òndyãno mà píngi, bensɔ à à bɛ kè à bò è ⁵ kɔn pɔblee kè è bleeno kɔn à ìbano gwenao kɔn à bɛ zĩkerino kuunao kɔn ní pókásãano kɔn à wɛkpaaterino kɔn sa'opo kè wè ká tén à té kú kè à ò Dii uano, yã pì à kú gbãa, ben à lé àe. ⁶ Ben à bè kínane: N yákenano kɔn n òndɔ baaru kè má mà zaa ma bùsun-o né yápurame. ⁷ Mée yã pino síro ai ma gaa ma kao kè, ben ma wée siàle sa. Wée omɛ píngi sero fá! N òndɔ kɔn n auzikino de lán ma à baaru mà nàla zã. ⁸ Mìnnadeenon n gbẽno ũ kɔn n ìba kè aɔègɔ kúnyo guro píngi, aɔgɔ n òndyã maano! ⁹ Wà Dii n Luda sáabu kpá, zaake n yã kàne, ben à n ka Isarailino kín. Yenzi kè Dii vĩ kɔn Isarailino guro píngi bé à tò à n ka kí ũzi, le ògɔ yã gɔgɔɔ́ne a zéa. ¹⁰ Ben nɔgbẽ pì kína gbà vura tɔn siigɔ kɔn pɔ gũ nnannaano paripari maamaa kɔn gbè bèedeeno. Pɔ gũ nnannaa kè à kí Sulemanu gbà pino bíta, gbẽkee e mɔne à kà le ziki dɔro.

¹¹ Hiramú góro'ite kè aɔ sù kɔn Ofio kɔn vuraono sù kɔn lí bèedeeno maamaa kɔn gbè bèedeeno dɔ. ¹² Ben kína Dii ua póno kèo kɔn a zĩnda bɛ póno, à mɔrono kɔn kúuno kèo lèsirinone dɔ. Wée mó kɔn lí pì boriio à kà le ziki dɔro, wée wée si à takale dɔro ai kɔn a gbãao.

¹³ Pɔ kè Seba bùsu kína pì yezi píngi à gbèka kí Sulemanua, ben à à gbà, gbàa kè à kène yɔnkɔyɔnkɔno baasi. Ben à èara à tà a bùsun kɔn a ìbano.

Sulemanu gakuikɛ

¹⁴ Vura kè è gɛ Sulemanuzi wè kɔn wèo è ká tɔn baro awɛɛ'aagɔ, ¹⁵ tángba kè táa'orino kɔn latarino kɔn Larubu kínano kɔn a bùsu gbẽnsino è mɔne baasi. ¹⁶ À sɛngbango bítao kè kɔn vura kè wà gbègbẽo mèn wàa dɔ, aɔ baade tiisi kà kiloo aagɔgɔ kɔn a kusuo. ¹⁷ À sɛngbango néngono kèo dɔ, aɔ baade tiisi yezi à ká kiloo plaplaa. À sɛngbango pino kàe kpé kè wè be Lebano Líkpen. ¹⁸ Kína kiblekita bíta kè kɔn wesa swaao, ben à vura atɛ kùea. ¹⁹ Kíta pì didikii vĩ, à gbápɛekii mèn swɛɛdo. À kpɛɛnaki musu de mɔno gooda sai. À gàsádikiino vĩ, músu taka kè wà kèno zezena gàsádikii pino sae. ²⁰ Músu pino zezena gbápɛekii pino kpa plaplaa, à píngi kà kuri awɛɛplaa. Wée kíta pì taka kè bùsu ken zikiro. ²¹ Kí Sulemanu togoono né vurame píngi. Kpé kè wè be Lebano Líkpe póno píngi né vurame atɛ. Kondogi pókee kú gwero, zaake wè kondogi diɛ póke ũ Sulemanu gurɔaro.

²² Kína góro'iteno ègɔ dana ísiaala kɔn Hiramú górono. Wè aagɔ píngi aɔègɔ suu kɔn vuraono kɔn kondogio kɔn wesa swaao kɔn gbakũno kɔn zãno. ²³ Kí Sulemanu auziki kɔn à òndɔno bíta de anduna kínano póla ní píngi. ²⁴ Baade píngi e zé wɛtɛ à wée si Sulemanule à à òndyã kè Ludaa dànɛ à swèn ma. ²⁵ Wè píngi baade ègɔ mɔne kɔn a gbàao: Kondogi póno, vura póno, utano, gɔkebɔno, pɔ gũ nnannaano, sɔno kɔn bāagāsɔno. ²⁶ Sulemanu sɔgorono kɔn sɔno kàkɔa. À sɔgoro pino kà wàa swɛɛplaa, à sɔno sɔ bɔro kuri awɛɛplaa. Wè à sɔ pino gwa à sɔgoro wétɛno guu kɔn à bɛ Yerusalemuo. ²⁷ Kína tò kondogi gɔ di Yerusalemu lán gbè bà, bensɔ sida lí kè wè kpé dɔo pari lán bète lí bà sɛn. ²⁸ Wè bɔ kɔn Sulemanu sɔ pino zaa Igipiti kɔn Silisia bùsuome. Kína latarino bé wè gá lulu gwe. ²⁹ Aɔ sɔgorono lulu Igipiti kondogi ɔ mèn wàa aagɔmɛ, sɔno sɔ mèn baswɛɛplaa akuri, ben è èara à sɔ pino yá Iti kínano kɔn Siriano kínano.

11

Sulemanu *nɔɔnɔ*

¹ Kí Sulemanu yè bori pānde nɔgbēnɔzi pari. Fili'auna nénɔgbē baasi, ben à Mɔabunɔ kɔn Amɔninɔ kɔn Edɔmunɔ kɔn Sidɔdeenɔ kɔn Itinɔ sèse nɔɔnɔ ũ. ² Dii bè Isarailinɔne aɔton borii pìnɔ séro, zaake aɔé n sāsāme, le aɔ té n tāanɔzi. Baa kɔn beeeo aɔ yenzi Sulemanu swè blè. ³ À kinenɔ sèse nɔɔnɔ ũ gɔɔn wàa aagɔ kpé basɔɔro, bensɔ à nɔ yìgisainɔ vī dɔ wàa do kpé basɔɔro. Ben à nɔ pìnɔ à sàsā. ⁴ Kè zikū e gēen, à nɔɔnɔ tò à tè tāanɔzi, èe a swè kpá Dii a Ludaa mámmam lán a de Dauda bàro. ⁵ À tè Sidɔdeenɔ taa Asatorezi kɔn Amɔninɔ taa Mɔleki kè Luda zàn-o. ⁶ À yā kè Dii yeziroo kè, èe tézi kɔn nòseɔ do lán a de Dauda bàro. ⁷ Ben à gàa à tāagbāgbākii bò sīsī kè kú Yerusalemu ɔfāntēbɔe kpaa musu Mɔabunɔ taa gina Kemɔsinɔ kɔn Amɔninɔ taa gina Mɔlekio. ⁸ Len à kè le a bori pānde nɔɔnɔne n pिंगi, ben aɔ tuaetiti kpàta n tāanɔne aɔ saa òmma.

⁹ Ben Dii Isarailinɔ Luda pɔ fè Sulemanuzi, kè à kpɛɛ lìnɛ à swè kúa dɔro yānzi, zaake Dii bò à mòzi yā gēn plaa. ¹⁰ Baa kè Dii bène, àton té tāanɔziro, èe yā kè Dii diɛ pì maro. ¹¹ Ben Dii bène: Zaake n kè le, née ze kɔn ma bà kuunanyo yā kè má diennɛɛoro, mé kpata bɔ n ɔzī mà n zòbleri ke ká n gēe ũ. ¹² Mòde n de Dauda yānzi mé ke le n gurɔɔaro, n nén mé kenɛ. ¹³ Baa kɔn beeeo mé kpata bɔ à ɔzī mámmanno. Bori leɔ doon mé tó n né pìnɛ ma zòbleri Dauda kɔn Yerusalemu kè má sè ma pò ũuo yānzi.

Sulemanu ibeenɔ

¹⁴ Ben Dii tò Edɔmu gbē Adada kè de wēenɛ ũ íbetɛ kpà kɔn Sulemanuo. ¹⁵ Gurɔ kè Dauda e zī kaa kɔn Edɔmunɔ yā, à zìkpɛenɔ dɔn'aɛdee Yoabu gàa à Isarailinɔ gēnɔ vīi, ben à Edɔmunɔ bùsu gɔgbēnɔ dèdɛ gwe n pिंगi. ¹⁶ Àpì kɔn a gbēnɔ kú gwe ai mɔ swɛɛdo ai aɔ gàa wà Edɔmunɔ bùsu gɔgbē pìnɔ dèdɛ n pिंगi. ¹⁷ Kè Adada bàa sì, èe taa Igipiti kɔn a de ìba kenɔ. Gurɔ beeeo sɔ Adada né gɔkparemɛ. ¹⁸ Aɔ bò Midiā aɔ gàa Parani, ben aɔ Paranide kenɔ sè wà gàaño Igipiti kí Fili'auna kiia. Fili'auna kpé kpàa kɔn pòbleeo kɔn tɔtɛo. ¹⁹ Adada yā kà Fili'aunanɛ maamaa, ben à a naɔ Tapɛnɛsi dāaro kpàa nɔ ũ. ²⁰ Ben Tapɛnɛsi dāaro pì né ì gɔgbē ũ, wè benɛ Genuba, ben Tapɛnɛsi né pì gwà Fili'auna ua kɔn Fili'auna nénɔ leɔdo. ²¹ Gurɔ kè Adada kú Igipiti, à mà kè Dauda gà bensɔ à zìkpɛenɔ dɔn'aɛde Yoabu gà dɔ. Ben à bè Fili'aunanɛ: N ma gba zé mà tá ma bùsun. ²² Ben Fili'auna à là à bè: Bó bé èe kēsāamma ma kiia, kè tò n yezi n tá n bùsun? À wèàla à bè: Pókee e kēsāamaro, n ma gba zé dé!

²³ Ben Ludaa tò dɔ Eliada né Rezɔ kè bàa sì a dii Zoba kí Adadɛzanɛ yāa fèe Sulemanuzi. ²⁴ Kè Dauda Adadɛza gbēnɔ dèdɛ, ben Rezɔ gbēnɔ kàkōaazi aɔ kè gbāamɔnnɛrinɔ gāli ũ, ben à gò n dɔn'aɛdee ũ. Aɔ gàa wà vèe Damasiku, ben à gwee sì. ²⁵ Rezɔn Isarailinɔ ibee ũ ai Sulemanu wèndi lén, yākete kè Adada fèeɔ baasi. À kpata blè Siria bùsun, à gì Isarailinɔ kāzi.

Yeroboamu bɔna Sulemanu kpɛ

²⁶ Nɛbati né Yeroboamu né Sulemanu ìba kemɛ. Eflaimu boriime, kè bò Zerɛda, ben à bò Sulemanu kpɛɛ. À da né gyaanɔmɛ, à tón Zerua. ²⁷ Lán à kè nà à bò kína kpɛen yè. Sulemanu wèe kè wè be Milo tàta bùsuo, ben à a de Dauda wéte bīi bò à pèkōre. ²⁸ Yeroboamu né nɛgɔgbē làakarideemɛ. Kè Sulemanu è kè òwazi pì aīa vī, ben à à diɛ zī gbāaa kè Yusufu boriinɔ e kee pì gbēnsi ũ. ²⁹ Gurɔ beeean Yeroboamu bò Yerusalemu, ben à dākōre kɔn annabi Ahia, Silo gbēo zén, à uta dufu dana. Aɔ kú sèn gwe n plaa. ³⁰ Ben Ahia a uta dufu pì gà à kè à pàrapara leɔ kuri awɛɛplaa. ³¹ Ben à bè Yeroboamunɛ à à parana

pì sée mèn kuri, zaake Dii Isarailino Luda bè: Mé Sulemanu bɔ kpatamme mà Isaraili bori leo kuri kpámma. ³² Mé bori leo doo tónɛ ma zòbleri Dauda kɔn Yerusalemu kè má sè Isaraili bori píngi wétɛno téo yānzi. ³³ Mé kɛnɛ lɛ, kè à ma zīnna à gāa èe Sidōdeenɔ tāa Asatorɛ kɔn Mɔabuno tāa Kemɔsio kɔn Amɔninɔ tāa Molekio gbāgbāa yānzi. Èe tɛmaziro, èe yā kè maamɛɛ kɛro, èe ma ɔɔkii gwaro, à ma dokayānɔ kūna lán a de Dauda bàro. ³⁴ Baa kɔn beeeo mé kpata bɔ à ɔzī māmmanlo, zaake ma gīake ma à kè kí ũ ai a wèndi lémmɛ ma zòbleri Dauda kè má sè yānzi, kè à ma yādienanɔ kūna bensɔ à ma ɔɔkii gwà. ³⁵ À nén mé kpata sí à ɔzī, mà Isaraili bori leo kurino kpámma. ³⁶ Isaraili bori leo doon mé tó à né pínɛ, lɛ ma zòbleri Dauda bori gɔ kí bleemɛ Yerusalemu guro píngi, wéte kè má sè ma tó gɔ kúa pì. ³⁷ Mpi sɔ, ma n sɛ Isarailino kína ũ, lɛ ngɔ kí blee pɔ kè n pɔɔ yezia píngi. ³⁸ Tó nɛɛ yā kè má diennɛɛ kɛɛ píngi, tó n tɛmazi, nɛɛ yā kè maamɛɛ kɛɛ, tó nɛɛ ma ɔɔkii gwaa bensɔ n ma yādienanɔ kūna lán ma zòbleri Dauda bà, mégɔ kúnyo, mégɔ n boriino kaa Isaraili kpatan guro píngi, lán ma Dauda boriino kàn nà. ³⁹ Mé Dauda boriino ɛara kpɛɛ yā kè aɔ kè pì yānzi, mɔde èe kɛ ai guro pínginlo.

⁴⁰ Sulemanu zé wéte à Yeroboamu dɛ, ben à fɛɛ à bàa sì à tà Igipiti kí Sisaki kiia, à gɔ gwe ai Sulemanu gāa à gào. ⁴¹ Sulemanu yā kpaaanɔ kɔn ɔndɔyā kè à kènɔ píngi kú Sulemanu yānɔ takadan. ⁴² Sulemanu kè Isaraili bori píngi kína ũ Yerusalemu wè baplaamɛ. ⁴³ Kè à gà, wà à vɛi à de Dauda wéte, ben à né Reoboamu vɛɛ à gbèn.

12

Isarailino bɔna Reoboamu kpɛɛ

¹ Reoboamu gāa Sekemu, zaake gwen Isaraili bori píngi gāan lɛ wà à ká kí ũ. ² Kè Nebati né Yeroboamu à baaru mà, ben à bɔ Igipiti à sù, zaake gwen à kún zaa guro kè à bàa sì Sulemanunɛ. ³ Ben Isaraili kè aɔ kɔ kàkɔa pìnɔ à sìsi, ben aɔ gāa wà yā ò lɛdo kɔn Reoboamuo wà bè: ⁴ N de zī gbāaa dàwe pāsīpāsī. Mmɔn sɔ, n zī gbāaa pì kɔn aso tiisi kè à diweeo ligo, wé mɛ siennɛ. ⁵ Ben à wèrla à bè: À tá gīa ai guro aagɔ, gbasa à ɛara à mó. Ben aɔ tà.

⁶ Kí Reoboamu yā pì gbà gbɛnsi kè aɔ de a de Sulemanu iba ũunɔnɛ à bè: Yā kpāreen á è à maa mà sí gbɛ pìnlāa? ⁷ Ben aɔ wèlā wà bè: Tó n mɛ siɛnɛ gbāa, ben n yā maa siñla, aɔégɔ de n zòblerino ũ guro píngi. ⁸ Ben Reoboamu gɛ gbɛnsi pìnɔ lédammazi, à gāa à yā pì gbà a iba gɔkpāre kè aɔ né blè lɛdoonɛ. ⁹ À n lā à bè: Gbɛ kè aɔ bèmɛ mà zī gbāaa kè ma dee dànnɛ ligoñɛ pìnɔ, yā kpāreen á è à maa wà siñlāa? ¹⁰ Ben gɔkpāre pìnɔ wèlā wà bè: Gbɛ kè aɔ bènnɛ n de aso tiisi diñnɛ n ligoñɛ pìnɔ, n oñnɛ n ɔnɛzāa gbèrɛ de n de piila. ¹¹ N de aso tiisi diñnɛ, mmɔn sɔ, né asoo pì kaarañnɛ. N de wéɛ tāmɛma kɔn flāomɛ, mɔde flā lèdeen né wéɛ tāmɛma.

¹² À guro aagɔdee zī Yeroboamu kɔn Isarailino ɛara wà mò wà Reoboamu lè n píngi, lán à ònnɛ nà à bè, aɔ ɛara wà mó guro aagɔ gbera. ¹³ Ben kína gɛ gbɛnsino lédammazi à yā wèrlā pāsīpāsī. ¹⁴ À tɛ gɔkpārenɔ lédammazi à bè: Aso tiisin ma dee diare, mamɔma sɔ mé asoo pì kaaraaremmɛ. Flān ma de wéɛ tàoawa, mapi sɔ, flā lèdeen mé wéɛ tàoawa. ¹⁵ Ben kína gɛ Isarailino yā mazi, zaake yā pì bɔ Dii kiiamɛ, lɛ yā kè à ò Nebati né Yeroboamunɛ annabi Ahia, Silo gbɛ gāzī e à kɛ yānzi.

¹⁶ Kè Isarailino è kína gɛ n yā mazi, aɔ bènnɛ:
Wa bà kú kɔn Daudaoro,
wa lé kú Yesɛ né yānlo.

Isarailino, a baade tá a be!

Dauda bori, ñ n zĩnda be kũ!

Ben Isarailino tà n be. ¹⁷ Isaraili kè aɔ kú Yuda boriino wéte guunon Reoboamu gɔ́ n kína ũ ado. ¹⁸ Kí Reoboamu a zòzĩ gbēnsi Adoniramumu zĩ Isarailino, ben aɔ à pàpa gbèò wà à dè. Ben kí Reoboamu fɛe kɔn wáaao à sì a sɔgoron à bàa sì à tà Yerusalemu. ¹⁹ Len Isarailino gĩ Dauda boriinozi le ai kɔn a gbàao. ²⁰ Kè Isarailino mà n pĩngi kè Yeroboamu sù, ben aɔ à sìsi kakɔana guu, ben aɔ à kà Isaraili boriino kína ũ. Isaraili bori kee e ze kɔn Dauda boriino dɔro, tó èe ke Yuda boriino baasiro.

²¹ Kè Reoboamu kà Yerusalemu, à Yudanɔ kàkɔa n pĩngi kɔn Beyāmi boriino. Zĩkari pino gɔɔn bɔɔ bakēndomɛ. Ben aɔɛ gaa zĩ kà kɔn Isarailino, le wà e wà Sulemanu né Reoboamu kpata sínɛ wà kpáa dɔ. ²² Ben Luda yā sù Luda gbē kè wè be Semayaa à bè: ²³ Ñ o Yudanɔ kí Sulemanu né Reoboamunɛ kɔn Yudanɔ n pĩngi kɔn Beyāmi boriino kɔn gbē kpaaanɔ, ²⁴ mamɔma Dii ma bè, àton gá zĩ kà kɔn a Isaraili daanɔoro. A baade tá a be, zaake yā kè kè pì bò ma kiiamɛ. Ben aɔ yā kè Dii ònne mà aɔ tà.

²⁵ Yeroboamu Sekemu kè kú Eflaimu gu kpiideen bĩi bò, ben à vèen. Zaa gwen à gaa à Penieli kèkè à kàe. ²⁶ Ben à laasuu lè à bè: Weé ɛara wà Dauda borii sɔkpa kpatammɛ fá! ²⁷ Tó Isarailino e gaa saa o Dii ua Yerusalemu, aɔé ɛara wà ze kɔn n dii Yudanɔ kí Reoboamuomɛ, aɔé ma de wà zeo. ²⁸ Kè kína yā pì gwà, ben à vura zùswarene bɔɔɔn pì mèn plaa, ben à bè gbēnɔne: Isarailino, a gana Yerusalemu mò le. A dii kè aɔ a bɔe Igipitinɔn yè! ²⁹ Ben à à doo diè Beteli, à doo sɔ ai Dani. ³⁰ Ben yā pì gɔ́nne durun ũ, aɔé gá dɔnzi ke à doone Beteli, à doo sɔ ai Dani. ³¹ Yeroboamu kpé bò zù pìnne tãagbãgbãkiiɔa, ben à gbē diè sa'orino ũ, baa kɔn gbē kè aɔ de Levi borii ũroonɔ. ³² Ben à mɔ sɔraagɔde guro gērodee diè zĩbaa ũ lán Yudanɔ pò bà se, ben à saa ò tãagbãgbãkii kè kú Beteli pì. À saa ò zùswaree kè à pì pìnɔa, ben à sa'orino diè gwe. ³³ Ben à saa ò sa'okii kè à kè Beteli pì mɔ sɔraagɔde guro gērodee zĩ. Gurɔ pìn à diè a zĩnda poyezia zĩbaa ũ Isarailinɔne.

13

Luda gbē lékena Beteli sa'okiine

¹ Luda gbēke bò Yudanɔ busun à mò Beteli lán Dii dàne nà gurɔ kè Yeroboamu zena sa'okii pì sae le à saa o. ² Ben à sa'okii pì kà à bè: Sa'oki, sa'oki, Dii bè weé né i Dauda be, weé tó kpáne Yosia. Api bé eé saa omma kɔn tãagbãgbãkii sa'ori kè aɔɛ zĩi kee kènɔ, eé gbēntee wánɔ kpátamma. ³ Gwe gɔɔ Luda gbē pì yā pì kena sèeda ònne à bè: Sèeda kè Dii òn yè. Sa'okii pì é parakɔre à túbu é kwée.

⁴ Kè kí Yeroboamu lé kè Luda gbē pì kè Beteli sa'okii pìnɛ mà, ben à òdɔa zaa sa'okiia gwe à bè: À à kũ! Ben ɔ kè à dɔa pì gbãgbã, eé fɔ à kòko dɔro. ⁵ Ben sa'okii pì pàrakɔre à túbu kwée lán Dii dà Luda gbē pìnɛ à ò nà. ⁶ Ben kína bè Luda gbē pìnɛ: Ñ agbaa kpámɛ Dii n Ludanɛ. Ñ wée keamɛ le ma ɔ e à su a gbèn. Ben Luda gbē pì agbaa kpà Diine, ben à ɔ sù a gbèn lán a zii bà. ⁷ Ben kína bè Luda gbē pìnɛ: Ñ mɔ wà gá ma be wà pò ble, mé gba danna. ⁸ Ben à bè kína pìnɛ: Baa tó n n auziki kpadoo kpàma, mé gányoro. Mé pò ble ke mà í mi guu kèro, ⁹ zaake Dii bèmɛ màton pò ble kèro, màton í mi kèro, màton sɔ tá kɔn zé kè ma mɔoro. ¹⁰ Ben à zé pānde sè, èe zé kè à mò Beteli sé dɔro.

¹¹ Annabi zi kee kú Beteli gwe. Kè à néno sù, aɔ yā kè Luda gbē pì kè gwe zĩ beee tókè n denɛ kɔn yā kè à ò kɔn pĩngi. ¹² Ben aɔ de n lá à bè: Zé kpareen à sè? Ben à néno zé kè Luda gbē kè bò Yudanɔ busun pì sè gɔgɔne. ¹³ Ben à bènne:

À gàari yime zaakine. Ben aɔ yine aɔ à dì à kpɛɛ. ¹⁴ Kè à pɛɛ Luda gbɛ pìzi, ben à à lè vɛɛna gbí lí gbáru. Ben à à là à bè: Luda gbɛ kè bò Yudano bùsumn n ũs? À wèàla à bè: Mámbeel! ¹⁵ Ben annabi zii pì bènɛ: N mɔ wà gá ma bɛ, n pɔ ble. ¹⁶ À wèàla à bè: Mé fɔ mà ɛara mà tányoro. Mé fɔ mà pɔ ble ke mà í minyo guu kèro, ¹⁷ zaake Dii bèmɛ màton pɔ ble ke mà í mi kèro, màton sɔ tá kɔn zé kè ma mɔoro. ¹⁸ Ben annabi zii pì bènɛ: Annabin ma ũ lán n bà. Malaika ke bé à Dii yá òmɛ à bè mà péenzi mà sunyo ma bɛ, lɛ n pɔ ble n í mi. Mɔde ɛgɛɛn annabi pì e too. ¹⁹ Ben Luda gbɛ pì ɛarao, à pɔ blé à bɛ à í mi. ²⁰ Gurɔ kè aɔ vɛɛna pɔbleezi, Dii yá sù annabi zii kè sùo pì, ²¹ ben à wii lè Luda gbɛ kè bò Yudano bùsun pì à bè: Dii n Luda bè, lán n gí a yá mazi nà, néɛ yá kè à ònnɛ maro, ²² n ɛara n mɔ n pɔ blé n í mi guu kè à ònnɛ nton pɔ blenlo nton í minlo pì, wéɛ n vīi kɔn n dezinɔoro. ²³ À pɔblena kɔn à íminao gɛra, annabi kè sùo pì gàari yine zaakia. ²⁴ Kè à dà zén, ben à kpàkū kɔn músuo, músu pì à dè. À gè gò diena zén, ben zaaki kɔn músuo gò zena à gè pìzi. ²⁵ Kè gbɛ kè aɔɛ gɛtɛɛnɔ à gè è daena zén gwe kɔn músu kè zezio, ben aɔ gaa wà à baaru kpà wéte kè annabi zii pì kún guu. ²⁶ Kè annabi kè sùo pì à baaru mà, à bè: Luda gbɛ kè gí Dii yá mazin gwe. Ben Dii à kpà músua, à à ɛ'ekɔre à dè lán Dii ònɛ nà. ²⁷ Ben à bè a nénɔnɛ: À gàari yime zaakine. Ben aɔ yine. ²⁸ À dà zén, ben à gaa à à gè lè daena, zaaki kɔn músuo zezí. Músú pì e gè pì sóro bensɔ èɛ zaaki pì ɛ'ekɔrero. ²⁹ Ben annabi pì Luda gbɛ pì gè sè à dì zaaki musu à sùo a bɛ wétɛn, lɛ à gè ɔɔ dɔ à à vīi. ³⁰ Ben à à vīi a zīnda mirawɛɛn, à ɔɔ dɔ à bè: Wāiyoo ma gbɛ! ³¹ Kè à à vīi à yāa, à bè a nénɔnɛ: Tó ma ga, à ma vīi mirawɛɛ kè ma Luda gbɛ pì vīin à wa gè kpákōzi. ³² Zaake yá kè Dii dànɛ à ò Beteli sa'okii musu kɔn tāakpɛ kè kú Samaria bùsu wéte tāagbāgbākiiianɔ é ke yāpura.

³³ Baa kɔn beeeo Yeroboamu e kpɛɛ li a yāzaakenanɛro, à ɛara à Isaraili bori píngi diɛ tāagbāgbāki sa'orinɔ ũ dɔ. Gbɛ kè aɔ yezi wà gɔ tāagbāgbāki sa'orinɔ ũun à n kè à ũ. ³⁴ Durun kè tò wà Yeroboamu boriinɔ dúgu zɔ aɔ yāa anduna guun gwe.

14

Annabi Ahia yá kè éé Yeroboamu lee ona

¹ Gurɔ beee gyāa Yeroboamu négɔgbɛ Abia kù. ² Ben Yeroboamu bè a naɔnɛ: N fɛɛ n n zīnda liɛ, lɛ wàton n dɔ ma nɔ ũro, n gá Silo. Annabi Ahia kú gwe. Àmbe à bèmɛ mégɔ dɛ Isarailinɔ kína ũ. ³ N burɛdi sé mèn kuri kɔn kàranɔ kɔn zó tùuo, n gáonɛ. Éé yá kè éé né pì lee onnɛ. ⁴ Ben Yeroboamu naɔ kè lɛ, à fɛɛ à gaa Silo à gè Ahia bɛ. Ahia wéɛ e guu e dɔro, zaake à zi kú à wéɛ gò dāadāa. ⁵ Dii gīake à ò Ahianɛ kè Yeroboamu naɔ né e gyāa kɛɛ, ben èɛ mɔɔ lɛ à yá gbekamma. N onɛ la, n onɛ la, zaake tó à mò, éé a zīnda lienne gbɛ pānde ũmɛ.

⁶ Kè Ahia à kèɛ kīi mà, èɛ gɛɛ kpén, à bè: N gɛ Yeroboamu naɔ! Bóyānzín n n zīnda liɛ lezi? Yá pásīn Luda bè mà onnɛ. ⁷ N gá n o Yeroboamunɛ, Dii Isarailinɔ Luda bè, ámbɛ a n sɛ n gbɛnɔ té, a n kɛ a gbɛ Isarailinɔ dɔn'aɛdee ũ. ⁸ A kpata bò Dauda boriinɔ ɔzī, ben a n kpan, mɔde n dɛ lán à zòbleri Dauda bàro, kè à a yādienanɔ kūna, à tézi kɔn nòsɛo dɔ à yá kè á yezi kè. ⁹ N yá zaaa kè dɛ gbɛ kè aɔ dònne aenola, n gaa n tāanɔ kè n zīndanɛ, mò kè n kàsa pìnɔ, ben n kpɛɛ liare, n a pɔɔ fɛ. ¹⁰ Beee yānzín é múnzi kpá n boriinɔzizi, é n gɔgbɛnɔ kaate Isarailinɔ guu zònɔ kɔn wɛɛnɛnɔ n píngi, é té sɔ n bɛɛa, lán wé té sɔ zùgbɔa nà ai à té kú à yāa píngi. ¹¹ Gbɛnɔ é n borii kè aɔé gaga wétɛnnɔ só, bāanɔ é n gbɛ kè aɔé gaga sɛnnɔ ble. Dii bé à ò lɛ. ¹² Mmɔn sɔ nɔgbɛ, n fɛɛ n tá bɛ. Tó n kèɛ pɛɛ

wéte guu gɔɔ, né pì é ga. ¹³ Isarailino é à gè ɔɔ dɔ wà à v̄i. Yeroboamu boriino té n̄ p̄ngi, àmbe weé v̄i ado, zaake àmbe ado kè Dii Isarailino Luda yā maaa èa Yeroboamu ua. ¹⁴ Dii é kina pānde diɛ a gbɛ Isarailinoɛ. Àmbe eé Yeroboamu boriino dɛdɛ. Gbāa kèa! Bóɔɔ? Lɛmɛ, tiaaɛmɛ! ¹⁵ Dii é gò tɔ Isarailino, aɔ́é gò lán kàba kè èe nigāa í guu bà. Eé Isarailino bɔɛ bùsu maaa kè à kpà n̄ dezinɔa kèn à n̄ fāakɔa Yuflati baa kaa kpa, kè aɔ́ Asatorɛ lí pèɛpɛɛ aɔ́ Dii pɔɔ fèone yānzi. ¹⁶ Eé Isarailino kpámma durun kè Yeroboamu kè à Isarailino dà à kenan yānzi. ¹⁷ Ben Yeroboamu naɔ́ fèe èe taa. Kè à kà Tiza, kè à kèɛ zè kpɛɛɛa gɔɔ, ben négɔgbɛ pì gā. ¹⁸ Wà à v̄i, ben Isarailino ɔɔ dɔ n̄ p̄ngi lán Dii ò a zòbleri annabi Ahia gāzī nà. ¹⁹ Yeroboamu yā kpaaanɔ kú Isarailino kinanɔ gīayākenanɔ takadan, zī kè à kànɔ kōn à kīkeyānɔ p̄ngi. ²⁰ Yeroboamu kī blè wè baro awɛɛplaamɛ. Kè à gā, ben à né Nadabu v̄ɛɛ à gbèn.

Yudanɔ kī Reoboamu

²¹ Sulemanu né Reoboamun Yudanɔ kina ũ. À kī blè a wè baplaa awɛɛdodeemmɛ, ben à kī blè Yerusalemu wè gēro awɛɛplaa, wéte kè Dii sè Isaraili bori p̄ngi wétɛnɔ té lɛ à tó gɔ kúa. À da tón Naama, Amōni boriimɛ. ²² Yudanɔ yā kè Dii yeziroo kè, aɔ́ à pɔɔ fè de n̄ dezinɔa n̄ p̄ngi n̄ durun kè aɔ́ kè yānzi. ²³ Aɔ́ tāagbāgbākiino bò n̄ zīndane sīsī lezī sānda p̄ngi musu kōn lí bíta sānda p̄ngi gbáruo, aɔ́ gbènɔ kōn línɔ pèɛpɛɛn. ²⁴ Baa se tāagbāgbāki kaaruanɔ kú Isarailino bùsun gɔgbɛnɔ kōn nɔgbɛnɔ. Lɛmɛ Isarailino borii kè Dii pèmmānɛnɔ dà zaaanɔ sèe lɛ p̄ngi. ²⁵ Kī Reoboamu kīblena wè ɔɔrodee guun Iyipiti kī Sisaki mò à lèe Yerusalemua. ²⁶ À Dii ua auzikinɔ kōn kībe pónɔ nàkɔa à vura sɛngbango kè Sulemanu pìnɔ sèe p̄ngi. ²⁷ Ben kī Reoboamu sɛngbango pìnɔ gēe pì kōn m̀gotɛò à nà a bɛ dogari dɔn'aɛdeenɔne n̄ ɔzī a bɛ kpɛɛɛ. ²⁸ Tó kina e gaa Dii ua, dogari pìnɔ ègɔ sɛngbango pìnɔ kūna. Tó aɔ́ ɛara wà sù, aɔ́ɛ ɛara wà káɛ n̄ kpén. ²⁹ Reoboamu yā kpaaanɔ kōn yā kè à kènɔ p̄ngi kú Yudanɔ kinanɔ gīayākenanɔ takadan. ³⁰ Reoboamu kōn Yeroboamuo ègɔ zī kaa kōo gurɔ p̄ngi. ³¹ Kè Reoboamu gā, wà à mira kpàkōzi kōn a dezinɔ póo Dauda wéte. À da tón Naama, Amōni boriimɛ. Ben à né Abia v̄ɛɛ à gbèn.

15

Yudanɔ kī Abia

¹ Nebati né Yeroboamu kīblena wè baro plaasaidee guun Abia gò Yudanɔ kina ũ ² à kī blè Yerusalemu wè aagɔmɛ. À da tón Maaka, Abusalomu boriimɛ. ³ À durun kè a dee kènɔ kè p̄ngi, èe a zīnda kpá Dii a Luda lán a dezi Dauda bàro. ⁴ Mòde Dauda yānzin Dii à Luda tò à bori kī blè Yerusalemu, à à borii pì diɛ à gēe ũ à tò Yerusalemu gbāaa è. ⁵ Zaake Dauda yā kè Dii yezi kè, èe gí yā kè Dii diɛne mazi ai a wèndi lén, tó èe ke yā kè à kè Iti bori Uriane baasiro. ⁶ Abia kōn Yeroboamuo ègɔ zī kaa kōo ai Abia wèndi lén. ⁷ Abia yā kpaaanɔ kōn yā kè à kènɔ p̄ngi kú Yudanɔ kinanɔ gīayākenanɔ takadan. ⁸ Kè à gā, wà à v̄i Dauda wéte, ben à né Asa v̄ɛɛ à gbèn.

Yudanɔ kī Asa

⁹ Isarailino kī Yeroboamu kīblena wè barodee guun Asa gò Yudanɔ kina ũ, ¹⁰ ben à kī blè Yerusalemu wè baplaa awɛɛdo. À dazi tón Maaka, Abusalomu boriimɛ. ¹¹ Kī Asa yā kè Dii yezi kè lán a dezi Dauda bà. ¹² À pè tāagbāgbāki

kaaruanɔa a bɔsun, ben à tãa kɛ a dezinɔ kɛnɔ kwɛ pɔngi. ¹³ Baa se à a dazi Maaka bɔ kpatan, kɛ à Asatore lí gina pɛɛ yãnzɪ. Kí Asa lí pì zɔ à té sɔa Kidironu guzuren. ¹⁴ À a zĩnda kpà Diia ai a wɛndi lɛn, mɔde ɛɛ tãagbãgbãkii kɛ wà bònɔ gbororo. ¹⁵ À vura kɔn kondogio kɔn pɔ pãnde kɛ api kɔn a deo diɛ Dii pɔ ũuno sɛɛ à kàɛ Dii ua.

¹⁶ Asa kɔn Isarailinɔ kí Baasao ɛgɔ zĩ kaa kɔo ai n kɔblena gurɔlɛn. ¹⁷ Baasa bé à gaa à lɛɛ Yudanɔ bɔsua, ben ɛɛ bĩi boo à liga Ramazi, lɛ gbɛke tɔn bɔ ke à gɛ Yudanɔ kí Asa bɔsunlo yãnzɪ. ¹⁸ Ben Asa kondogi kɔn vura kɛ gɔ Dii ua làasinɔ sɛɛ kɔn pɔ kɛ kú a bɛ làasinɔ, à nà a ìbanɔnɛ n ɔzĩ, ben à n zĩ Damasiku, Siria bɔsu kí Benadada, Tabirimɔ né, Eziš dio kiia à bè: ¹⁹ Wà lɛdole kɛ lán ma de kɔn n deo kɛ nà yã. À kondogi kɔn vuraon yɛ. N lɛdole kɛ n vĩ kɔn Isarailinɔ kí Baasao gboro, lɛ à gumala kɔn a zĩkpɛɛnɔ. ²⁰ Ben Benadada lɛdole kɛ kɔn Asao à a zĩkpɛɛnɔ gbàɛ aɔ gaa wà lɛɛ Isaraili wɛtɛnɔa. Aɔ Iyona sì kɔn Danio kɔn Abeli Betemakao kɔn Genesareti guuo kɔn Nafatali boriinɔ guuo dɔ pɔngi. ²¹ Kɛ Baasa à baaru mà, ben à bĩibona Ramazi tò à tà Tiza. ²² Ben kí Asa kpàakpa kɛ Yudanɔnɛ n pɔngi, ɛɛ gbɛke tɛ boro à bè, aɔ Rama gbɛnɔ kɔn lí kɛ Baasa e bĩi boonɔ sɛɛ. Ben à bĩi bòo à liga Gɛba kɛ kú Beyãmi boriinɔ guuzi kɔn Mizipao. ²³ Kí Asa yã kpaaanɔ kú Yudanɔ kɔnanɔ gĩayãkɛnanɔ takadan, à nɛgɔgbɛkɛyãnɔ kɔn yã kɛ à kɛnɔ pɔngi kɔn wɛtɛ bĩi kɛ à bònɔ. Kɛ à zi kũ, gyãa à kũ a gbálanɔa. ²⁴ Kɛ à gà, wà à mira kpàkɔzi kɔn a dezinɔ pɔo a dezi Dauda wɛtɛ, ben à né Yosafata vɛɛ à gbɛn.

Isarailinɔ kí Nadabu

²⁵ Yudanɔ kí Asa kɔblena wɛ plaadeɛ guun Yeroboamu né Nadabu kɛ Isarailinɔ kina ũ à kí blɛ wɛ plaamɛ. ²⁶ À yã kɛ Dii yeziroo kɛ kɛ à zɛ kɔn yã kɛ a dee kɛ à Isarailinɔ dà durun guuo. ²⁷ Ahia né Baasa, Isaka bori lɛ kpàkɔsɔzi gurɔ kɛ àpi kɔn Isarailinɔ e ligaa Filisitini wɛtɛ Gibetɔzi, ben à à dɛ gwe. ²⁸ À à dɛ Yudanɔ kí Asa kɔblena wɛ aagɔdee guumɛ, ben à vɛɛ à gbɛn. ²⁹ Kɛ à nà kɔblenaa, ben à Yeroboamu boriinɔ dɛdɛ n pɔngi, ɛɛ n gbɛke tɔro, à n káatɛ lán Dii ò a zɔbleri Ahia, Silo gbɛ gãzĩ nà. ³⁰ Yã pì kɛ lɛ durun kɛ Yeroboamu kɛ yãnzɪ, kɛ à Isarailinɔ dà à kenan à Dii Isarailinɔ Luda pɔo fɛonɛ. ³¹ Nadabu yã kpaaanɔ kɔn yã kɛ à kɛnɔ pɔngi kú Isarailinɔ kɔnanɔ gĩayãkɛnanɔ takadan. ³² Kí Asa kɔn Isarailinɔ kí Baasao zĩ kà kɔo ai n kɔblena gurɔlemmɛ.

Isarailinɔ kí Baasa

³³ Yudanɔ kí Asa kɔblena wɛ aagɔdee guun Ahia né Baasa kɛ Isarailinɔ kina ũ. À kí blɛ Tiza wɛ baro awɛɛsiigɔ. ³⁴ À yã kɛ Dii yeziroo kɛ, kɛ à zɛ kɔn Yeroboamu yãkɛnao kɔn durun kɛ à Isarailinɔ dà à kenan-o.

16

¹ Dii yã sù Anani né Yehua, ben à yã ò Baasanɛ à bè: ² Ma n bɔ bɔsutin, ma n kɛ ma gbɛ Isarailinɔ dɔn'aɛdee ũ, ben n zɛ kɔn Yeroboamu yãkɛnanɔo n ma gbɛ Isarailinɔ dà durun guu, ben aɔ durun pɔnɔ ma pɔo fɛ. ³ Mmɔn kɔn n boriinɔ, mé a dúgu zɔmɛ sa. Mé kɛ n uanɛ lán má kɛ Nɛbati né Yeroboamu uanɛ nà. ⁴ Gbɛɛnɔ é n gbɛ kɛ aɔé gaga wɛtɛ guunɔ só, bãanɔ é n gbɛ kɛ aɔé gaga sɛnnɔ ble. ⁵ Baasa yã kpaaanɔ, yã kɛ à kɛnɔ kɔn à nɛgɔgbɛkɛyãnɔ kú Isarailinɔ kɔnanɔ gĩayãkɛnanɔ takadan. ⁶ Kɛ Baasa gà, wà à vɛi Tiza, ben à né Ela vɛɛ à gbɛn.

⁷ Dii yã pì ò Baasanɛ kɔn a boriinɔ annabi Yehu, Anani né gãzĩ, yã zaaa kɛ à kɛ à Dii pɔo fɛonɛ lán Yeroboamu boriinɔ kɛ nà yãnzɪ kɔn Yeroboamu borii kɛ à n kaatenɔ yão dɔ.

Isarailino kí Ela

⁸ Yudano kí Asa kíblena wè baaasɔɔro awɛɛdodee guun Baasa né Ela kè Isarailino kína ũ à vɛɛ Tiza wè plaa. ⁹ À ibano do Zimirin à sɔgorono kpadoo gbɛnsi ũ, ben à lé kpàkɔsɔzińyo. Gurɔ kè í Ela kù a begwari Aza kpén zaa Tiza, ¹⁰ ben Zimiri gè à à dè Asa kíblena wè baaasɔɔro awɛɛplaadee guu, ben à vɛɛ à gbèn. ¹¹ Kè à kí blè gɔɔ, ben à Baasa boriino dèdè n pínɡi, èe gɔgbɛ ke tó à daneno ke à gbɛnnano téro. ¹² À Baasa borii pino kàate n pínɡime, lán Dii ò annabi Yehu gāzĩ nà. ¹³ Baasa kɔn a né Elao Dii Isarailino Luda pɔɔ fɛne durun kè aɔ kè taa pāpāano yā musu, ben do aɔ Isarailino dà à kenan yānzi. ¹⁴ Ela yā kpaaano kɔn yā kè à keno pínɡi kú Isarailino kínano gīayākenano takadan.

Isarailino kí Zimiri

¹⁵ Yudano kí Asa kíblena wè baaasɔɔro awɛɛplaadee guun Zimiri kí blè Tiza guro swɛɛplaa. Guro beee Isaraili zìkpɛeno bùra kú Filisitini wéte Gibetɔ sae. ¹⁶ Kè zìkpɛe pino mà Zimiri lé kpàkɔsɔ kɔn gbɛno kínazi à à dè, ben aɔ n don'aede ɔmiri kà Isarailino kína ũ n bùran gwe gɔɔ. ¹⁷ Ben ɔmiri kɔn Isaraili zìkpɛeno fɛe Gibetɔ aɔ gaa wà lɛga Tizazi. ¹⁸ Kè Zimiri è aɔ a wéte siawa, ben à didi à gè a be kpédidikɔana musun à té sɔa, ben à té kù, à gā ¹⁹ durun kè à kè yānzi. À yā kè Dii yeziroo kè kè à zè kɔn Yeroboamu yākenao. À durun kè, ben do à Isarailino dà à kenan. ²⁰ Zimiri yā kpaaano kɔn lé kè à kpàkɔsɔńyo Elazio kú Isarailino kínano gīayākenano takadan.

Isarailino kí ɔmiri

²¹ Isarailino kpàate leo plaa. Aɔ kpadoono yezi wà Ginati né Tibini ká kí ũ, n kpadoono sɔ ɔmiri. ²² Kè gbɛ kè aɔ zè kɔn ɔmiriono gbāaa dè gbɛ kè aɔ zè kɔn Ginati né Tibinionla, ben wà Tibini dè, ɔmiri kí blè. ²³ Yudano kí Asa kíblena wè baaakuri awɛɛdodee guun ɔmiri kè Isarailino kína ũ, à kí blè wè kuri awɛɛplaa. À kè Tiza wè swɛɛdo, ²⁴ ben à Samaria sɛsĩ lù Sema kɔn kondogio kiloo baaagɔ akuri, ben à wéte kàea à tó kpàne Samaria kè Sema bé à sɛsĩ pì vī yā yānzi. ²⁵ ɔmiri yā kè Dii yeziroo kè à durun kè de gbɛ kè aɔ dɔne aeno póla n pínɡi. ²⁶ À zè kɔn Nebati né Yeroboamu yākenao pínɡi. À Dii Isarailino Luda pɔɔ fɛne kɔn durun kè à kè taa pāpāano yā musuo à Isarailino dà à kenan do. ²⁷ ɔmiri yā kpaaano kɔn yā kè à keno kɔn à négɔgbɛkeyāno kú Isarailino kínano gīayākenano takadan. ²⁸ Kè à gā, wà à vīi Samaria, ben à né Ahabu vɛɛ à gbèn.

Isarailino kí Ahabu

²⁹ Yudano kí Asa kíblena wè baplaa plaasaidee guun ɔmiri né Ahabu kè Isarailino kína ũ à kí blè Samaria wè baro awɛɛplaame. ³⁰ À yā kè Dii yeziroo kè de gbɛ kè aɔ dɔne aeno póla n pínɡi. ³¹ À zena kɔn Nebati né Yeroboamu durunkenao e kene yāke ũro, ben à Sidɔdeen kɔn ɛtabaali nénogbɛ Yezɛbeli sè no ũ, ben à nà Baali tāagbāgbānaa, ègɔ kuene. ³² À kpé bò Baaline Samaria, ben à à gbāgbākii pèe kpé pì guu. ³³ À Asera lí pèen do à èara à Dii Isarailino Luda pɔɔ fɛne de Isarailino kína kè aɔ dɔne aeno póla n pínɡi.

³⁴ Ahabu gurɔan Beteli gbɛ Iyeli Yeriko kèke à kàe. Kè à à bīi ɛe dàe, ben à négɔgbɛ káaku Abiramu gā. Kè à à zé gbàno pèe, ben à né zāade Segubu gā lán Dii ò Nuni né Yɔsua gāzĩ nà.

17

Gbāa kánkānāno annabi Ilia gwana

¹ Tisibɛ gbɛ Ilia bò a bɛ Giliada bùsun à gàa à Ahabu lè à bè: Kɔn Dii Isarailino Luda kè mée dɔɔzi kuunao, zaa wɛ kɛa kpíi é kpáro, lou é maro, séde gurɔ kè má ò baasiro.

² Ben Dii yá sù Iliaa à bè: ³ N fɛɛ n gá ɔfántɛbɔɛ kpa, n ute Keriti swawɛɛn Yoda baa káa kpa. ⁴ Négɔ swaa pì í mii. Má diɛ gbáa kánkánanɔnɛ aɔgɔ n gwaa gwe. ⁵ Ben à gàa à kè lán Dii ònɛ nà, à vɛɛ Kɛ riti swawɛɛn Yoda baa káa kpa. ⁶ Gbáa kánkánanɔnɛ ègɔ mɔɔnɛ kɔn buredio kɔn nɔbɔo kɔngɔ kɔn uusieo, ben ègɔ swaa pì í mii.

Zarefa gyaanɔ Ilia gwana

⁷ Gurɔ plaaa gbɛra swaa pì í bàba kè lou e ma bùsu pìnlo yānzi. ⁸ Ben Dii yá sù à bè: ⁹ N fɛɛ n gá Zarefa Sidɔ bùsun, ngɔ kú gwe. Ma gyaanɔ ke diɛ àgɔ n gwaa gwe. ¹⁰ Ben à fɛɛ èe gaa Zarefa. Kè à kà wɛtɛ pì saɛ, à gyaanɔ ke lè, èe yàka wɛɛ gwe. Ben Ilia lé zù gyaanɔ pizi à bè: N gá mómɛ kɔn ío, baa féte, mà mi. ¹¹ Kè èe gaa tó, Ilia èara à lé zùzi à bè: N mómɛ kɔn buredi kusuo dɔ. ¹² Ben nɔgbɛ pì bènɛ: Kɔn Dii n Luda kuunao, baa buredi má vīro, séde wísiti ɔkū doo kè gɔ gbaka guu kɔn nɔsio féte tùu guu baasiro. À yàkan mée wɛɛ kè, lɛ mà tá bɛ mà pɔblee kɛo, wà ble kɔn ma néo wàgɔ ga dāa. ¹³ Ben Ilia bènɛ: Nton tó vīa n kūro. N gá kɛ lán n ò nà, mɔde n buredi kɛo féte n mómɛ gīa, né gbasa n n pɔ kɛ kɔn n néo. ¹⁴ Zaake Dii Isarailino Luda bè, wísiti gbaka pì égɔ da koriro, bensɔ nɔsi é yāa tùu pìnlo ai gurɔ kè eé tó lou ma bùsu pìn. ¹⁵ Gyaanɔ pì gàa à kè lán Ilia ònɛ nà, ben pɔblee mòmɛma ai gurɔ ũgbangba, àpi kɔn a bɛdeenɔ kɔn Iliao. ¹⁶ Wísiti e yāa gbaka pìnlo, bensɔ nɔsi e yāa tùu pìnlo, lán Dii ò Ilia gāzī nà.

¹⁷ Beeɛ gbɛra nɔgbɛ bɛdee pì né e gyāa kɛɛ. Kè gyāa gbāaa kpà maamaa, ben à wɛndi bò. ¹⁸ Ben nɔgbɛ pì bè Iliane: Luda gbɛ, bó bé à wa ka kè n mɔmazii? N mɔ ma durun dɔ Ludan lɛ à ma né de yānzin yó? ¹⁹ Ben Ilia bènɛ: N n né pì kpáma. Ben à né pì sì nɔgbɛ pì ɔzī à didio kpé musu guu kè à pìtan. À à dàɛ a gádoa gwe, ²⁰ ben à wii pè Diizi à bè: Dii ma Luda, mbe n tó gyaanɔ kè ma pita à bɛ né gà n pɔsiaa kpàzi? ²¹ Ben à dàɛ à a zīnda pòro négɔgbɛ pila gɛn aagɔ à wii pè Diizi à bè: Dii ma Luda, n tó à wɛndi èara à su à mè guu. ²² Dii Ilia wiipɛna mà, ben wɛndi èara à sù né pì à fɛɛ. ²³ Kè Ilia négɔgbɛ pì sè à pìtao, à gèo kpén, ben à à kpà à daa à bè: N gwa, n né pì wɛndi sù! ²⁴ Ben nɔgbɛ pì bè Iliane: Má dɔ sa kè Luda gbɛn n ũ. Dii yá kè bò n lén né yāpuraamɛ.

18

Ilia kɔn Obadiao

¹ À gurɔ plaaa kè, ben Dii yá sù Iliaa lousaiwɛ aagɔdee guu à bè: N gá n n zīnda ɔɔa Ahabunɛ, mé tó lou ma à bùsun. ² Ben Ilia fɛɛ èe gaa a zīnda ɔɔa Ahabunɛ.

Kè dekaa gbāaa kpà Samaria, ³ ben Ahabu a begwari Obadia sisi. Obadia pì sɔo Dii vīa vī maamaa. ⁴ Kè Yezebeli e Dii annabino dɛdɛ yā, ben Obadia n gbɛ kenɔ sɛɛ gɔɔn basɔɔro à n úte gbɛwɛɛnɔ guu gɔɔn baplaa akurikuri, ben à n gwá kɔn pɔbleeo kɔn ío. ⁵ Ben Ahabu bè Obadianɛ: Wà dɔdɔ guuzi wà gá íbɔkiino kɔn swawɛɛnɔn pínɡi. Wègɔ dɔro ke wé sɛ e wà kpá wa sɔnɔa kɔn wa bāagāsɔnɔ. ⁶ Ben aɔ guu kpàatɛ, aɔ baade a zé sɛ. ⁷ Kè Obadia tɛna, ben aɔ kpàkɔa kɔn Iliao. À à dɔ, ben à dàɛ a puua à bè: Ma dii Ilia, mbe gwe? ⁸ Ilia wèala à bè: Mámbee! N gá o n diinɛ má kú kè. ⁹ Ben Obadia bè: Bó taarin má kè, kè néɛ mamɔma n zɔbleri naa Ahabunɛ a ɔzī à ma dɛɛ? ¹⁰ Má sì kɔn Dii n

Ludao bori ke bùsu kee kuu kè ma dii gĩ gbẽno zĩmma wà n wɛtɛnziro. Tó wà bè n kú gwero, è tó aɗ ladamɛ. ¹¹ Ben nɛɛ oomɛ dɔ mà gá mà o ma dii Ahabunɛ kè n kú kɛ́? ¹² Tó ma da zén, mégɔ dɔ guu kè Dii Nini é n sé à tányoro. Tó ma gaa má ò Ahabunɛ, tó à mò èe n ero, eé ma demɛ. Mamɔma n zòbleri sɔ má Dii vĩa vĩa zaa ma òwazikɛgurɔmɛ. ¹³ Ma dii Ilia, kè Yɛzɛbɛli e Dii annabinɔ dɛdɛɛ, nɛɛ yá kè má kè maroo? Mámbe ma n gbɛkenɔ sɛɛ gɔɔn basɔɔro, ma n úte gbɛwɛɛnɔ guu gɔɔn baplaa akurikuri, ma n gwá kɔn pɔbleeo kɔn ío. ¹⁴ Ben n bèmɛ dɔ mà gá mà o ma dii Ahabunɛ n kú kɛ́? Eé ma dɛɛɛ. ¹⁵ Ben Ilia bè: Má sì kɔn Dii Zĩkpɛde kè mɛɛ dɔɔzio, mé ma zĩnda ɔɔbanɛ gbàa sa.

Ilia kɔn Baali tãagbãgbãrinɔ Kameli kpĩii musu

¹⁶ Ben Obadia gaa à dà Ahabunɛ à yá pì ònɛ, ben Ahabu gaa da Ilialɛ. ¹⁷ Kè Ahabu Ilia è, à bènɛ: Isarailinɔ bùsu dèri, mbe gweɔ? ¹⁸ Ben Ilia bè: Èe kɛ mámbe ma Isarailinɔ bùsu dèro, mbe kɔn n de bɛdeenɔ ámbɛ á dè, zaakɛ a pã kpà Dii yãdienanɔzi a dɔ Baalizi. ¹⁹ N Isarailinɔ sɔsɔ n pĩngi, wà dakɔrɛ Kameli kpĩii musu lɛdo kɔn Baali tãagbãgbãri gɔɔn waa plaa kpé baplaa akuri kɔn Asɛra tãade gɔɔn waa plaaa kè aɗɛ pɔ ble kɔn Yɛzɛbɛlionɔ.

²⁰ Ahabu Isarailinɔ sɔsɔ n pĩngi, ben à tãadee pìnɔ kàkɔa Kameli kpĩii musu. ²¹ Ben Ilia sɔ gbɛnɔzi à n lá à bè: A laasuu égɔ kpaatɛna ai bɔrɛmɛ? Tó Dii né Ludamɛ, à tézi. Tó Baalimɛ sɔ, à tézi. Aɔɔɛ yáke siàlaro, ²² ben Ilia bènɛ: Dii annabinɔ té mámbe ma gɔ mado. Baali tãagbãgbãrinɔ sɔ, gɔɔn waa plaa kpé baplaa akurimɛ. ²³ À zùswareenɔ kpáwa mèn plaa, tãadee pìnɔ à mèn doo sé aɗ zòzòkɔrɛ wà ká yàkala, aɗton té naaro. Mamɔma sɔ, mé à doo kɛkɛ mà ká yàkala, mé té naa sero. ²⁴ Aɗmɔnnɔ é Baali sɔsɔ, mamɔma sɔ mé Dii sɔsɔ. Aɗ gbɛ kè mà, ben à sù téo, ámbɛ Luda ũ. Ben baade pĩngi bè: Yá maaamɛ! ²⁵ Ben Ilia bè tãadee pìnɔnɛ: À zùsware mèn doo sé à kɛkɛ káaku, zaakɛ ámbɛ á pari. À a tãa sɔsɔ, mɔde áton té naaro. ²⁶ Ben aɗ zùswaree kè wà kpàrɔmma sì aɗ kɛkɛ, ben aɔɔɛ Baali sisii zaa kɔngɔ ai ɔfãntɛ gaa káo mĩdangura. Aɔɔɛ ɔ waa, aɔɔɛ ligaa sa'okii kè wà bòzi, aɔɔɛ bee: Baali, né yá mawaroo? Baa kɔn beeeo aɔɔɛ yáke maro, èe yá marɔmaro. ²⁷ Kè ɔfãntɛ kà mĩdangura, ben Ilia e n lalandi kɛɛ à bè: À wii lé gbàa à kaara, à dɛ diimɛ gwɛɛ! Ke à laasuu tà gu pãndeamɛ. Ke à gaa bĩikpɛɛ kemɛ. Ke à gaa wɛtɛamɛ. Ke èe ii oomɛ, ben ée à vuroo? ²⁸ Ben aɔɔɛ wii lɛɛ kɔn kòto gbàaa, aɔɔɛ n zĩnda lilii kɔn fɛɛdaao kɔn sário lán aɔɔ kɔ dɔo nà, ai aru e plaa n mɛa. ²⁹ Kè ɔfãntɛ gò mĩa, ben aɔɔɛ yá yaa ai sa uusie ogurɔ gaa à kào. Baa kɔn beeeo èe yáke sínlaro, èe yá marɔmaro, èe swã kpánziro.

³⁰ Ben Ilia bè pariinɛ: À sɔmazi kè! Kè aɗ sòzi n pĩngi, ben à Dii gbãgbákii kè gbòro kèkɛ èe boo. ³¹ À gbè sɛsɛ mèn kuri awɛɛplaa Yakubu boriinɔ pari lén. Yakubun Dii yá ònɛ yá à bè wàgae benɛ sa Isaraili. ³² Kè à Dii gbãgbákii pì bò, ben à wɛɛ yò à ligazi. Wɛɛ pì kà à í sí lita gɛro. ³³ À yàka kà sa'okii pìla, à zù pì zòzòkɔrɛ à kà yàka pìla à bè: À í tó lo siigɔ, é ká sa'opɔ pìla kɔn yàka pìo. ³⁴ Kè aɔɔ tò, ben à bè: À ɛara à tó dɔ. Kè aɔɔ tò, ben à bè: À ɛara à tó à kɛ gɛn aagɔ. Ben aɔɔ tò ai gɛn aagɔ. ³⁵ Í pì bàa lè à ligaa sa'okii pìzi ai wɛɛ pì pà. ³⁶ Sa uusie ogurɔ ben annabi Ilia sòzi à bè: Dii, Ibrai kɔn Isaakuo kɔn Isarailio Luda, n tó wà dɔ gbàa kè mbe Isarailinɔ Luda ũ bensɔ n zòblerin ma ũ, mɛɛ yá kè kɛɛ kè mbe n ma dan yãnzɛ. ³⁷ N yá mama Dii! N yá mama, lɛ gbɛ kènɔ e wà dɔ kè Dii, mbe n Luda ũ bensɔ nɛɛ n nòsɛ liɛnɛ lɛ aɗ ɛara wà summa. ³⁸ Ben Dii té sù sa'obɔ pìla kɔn yàkao kɔn gbènɔ kɔn bùsuo, aɗ té kù, ben í kè kú wɛɛ pìn bàba. ³⁹ Kè gbɛnɔ è, ben aɗ dàɛ n puua wà bè: Diimɛ Luda ũ! Diimɛ Luda ũ! ⁴⁰ Ben Ilia dànnɛ à

bè: À Baali tãagbãgbãri pìno kùkù, aã gbêke tón pitiaguro. Kè wà n kùkù, ben Ilia gàaño Kisõ guzuren à n dèdè gwe.

⁴¹ Ilia bè Ahabune: N gá pò ble n í mi, zaake ma lou kii mà dɔ. ⁴² Ben Ahabu gaa pò ble à í mi. Ben Ilia didi à gaa Kameli mìsɔntɛa à vɛɛ à mì kà tú. ⁴³ À bè a zĩkerine: N gá guu gwa ísiaa kpa. Ben à gaa à gwà. Kè à sù à bè: Pókee kú gwero. Ben Ilia bène à ɛara à gá gwa dɔ, ben à gaa lɛ ai gɛn swɛɛplaa. ⁴⁴ À gɛn swɛɛplaadeeo zĩkeri pì bè: Ma lou sèeda è sɛtɛɛgɛ lán ɔla bà, èe fɛɛ ísiaala. Ben Ilia bène: N gá n o Ahabune à sɔgoro dɔ sɔnɔa à gɛn à pita kpíiaa ai lou gɔ gá à dādā. ⁴⁵ Lou e sisii busɛbusɛ, zàgā'ia fɛɛ, ben lou mà maamaa. Ahabu kú sɔgoron, èe taa Yɛɛrili. ⁴⁶ Dii gbāaa mɔ Iliaa, ben à a utadaa kàkakōa à kù, à bàa lè à Ahabu kè ai à gaa káo Yɛɛrili.

19

Dii yā'ona Iliao Orɛbu

¹ Ben Ahabu yā kè Ilia kè tɔkè Yɛɛɛbeline píngi, lán à tãadee pìno dèdè nà kɔn fɛɛdaao n píngi. ² Ben Yɛɛɛbeli lékpāsā kè Iliane à bè: Ai zia mɔndaa'i, tó mɛɛ kennɛ lán n kè tãadeenɔne nàro, tãano yā kemɛ pāsīpāsī! ³ Ben vīa Ilia kù, ben à fɛɛ à bàa sì à a zĩnda mibókii wɛtɛ. Kè à kà Bɛɛɛba, Yudanɔ bɛsun, gwen à a zĩkeri tòn, ⁴ ben à táa ò gbáan guro dɔ. À gaa à vɛɛ sɛ lí gbáru, ben à adua kè à e à ga à bè: Dii, yā kèkii mɔma lɛ. N ma wɛndi sɛ gɔɔ, zaake má dɛ ma dezinɔlaro. ⁵ Ben à dàɛ èe ii oo sɛ lí pì gbáru.

Èe gí kero ben malaika mɔ à ɔ kèa à bè: N fɛɛ n pò ble. ⁶ Kè Ilia guu gwà, ben à kàra aasana è kɔn í tũuo kaena a mizi. Ben à pò blè à í mi à ɛara à dàɛ. ⁷ Dii Malaika ɛara à mɔ à gɛn plaadeeo, à ɔ kèa à bè: N fɛɛ n pò ble, zaake tá gbáan néɛ mɔɔ o. ⁸ Ben à fɛɛ à pò blè à í mi. Póblee pì tò à gbāaa è, ben à táa ò guro baplaa fãantɛ kɔn gwãavĩo ai à gaa à kà Luda kpíii kè wè be Orɛbua. ⁹ Ben à gɛ gbɛwɛɛn à i gwe, ben Dii yā súa à bè: Ilia, bɔn néɛ kɛɛ kè? ¹⁰ À wèala à bè: Dii Luda Zĩkpɛde, ma làakari fɛɛ maamaa, zaake Isarailino pā kpà n bà kuunaño yāzi, ben aã n gbãgbãkiino gbòro aã n annabino dèdè kɔn fɛɛdaao. Mámbe ma gɔ mado, ben aãɔe ma wɛɛ se. ¹¹ Ben Dii bè: N bɔ n gá zɛ ma aɛ kpíii musu, mé gɛtɛ n aɛ.

Zàgā'ia gbāaa fɛɛ, èe kpíii pìno paraa èe gbèno wiwii Dii aɛ, mɔde Dii kú ĩa pì guuro. ĩa pì gɛra tɔtɛ nigānigā, mɔde Dii kú tɔtɛ nigānigāna pì guuro. ¹² Tɔtɛ nigāna pì gɛra ben té bɔ, mɔde Dii kú té pì guuro. Té pì gɛra ben kòto buse bɔ tɛɛɛ. ¹³ Kè Ilia kòto pì mà, à a utadaa kù a wéla. Ben à bɔ à gaa à zè gbɛwɛɛ pì léa, à mà wà bèare: Ilia, bɔn néɛ kɛɛ kè? ¹⁴ À wèala à bè: Dii Luda Zĩkpɛde, ma làakari fɛɛ maamaa, zaake Isarailino pā kpà n bà kuunaño yāzi, ben aã n gbãgbãkiino gbòro aã n annabino dèdè kɔn fɛɛdaao. Mámbe ma gɔ mado, ben aãɔe ma wɛɛ se. ¹⁵ Ben Dii bène: N ɛara n tá Damasiku gbáan. Tó n ka gwe, n Azaili ká Siriano kina ũ, ¹⁶ né Nimisi dio Yehu ká Isarailino kina ũ, né Abeli Mɛɔla gbɛ Safata né Elisa kɛ n gɛɛ ũ annabi ũ. ¹⁷ Gbɛ kè bɔ Azaili fɛɛdaa lézĩ, Yehu bé eé à dɛ. Tó à bɔ Yehu fɛɛdaa lézĩ sɔ, Elisa bé eé à dɛ. ¹⁸ Baa kɔn beeeo má Isarailino kũna gɔɔn bɔɔ swɛɛplaa, kè aã gbɛkee e kúɛ Baaline à lé pèaro.

Elisa sisina

¹⁹ Ben Ilia fɛɛ à bɔ gwe à gaa à Safata né Elisa lè, èe bú wii kɔn zũno swaaro kuri awɛɛplaa. Àmbe à té zù swaaro kpɛɛdeezi. Ben Ilia sɔzi à a gyaba gò à dàala. ²⁰ Ben Elisa a zũno tò gwe à bàa lè à bɔ à té Ilia kpɛɛ, ben à bène: N tó mà gá lé za ma de kɔn ma daoa gĩa, mé gbasa mà mó mà ténzi sa. Ben Ilia bène: N

gá ñ ɛara ñ su. Asa nĩ dõ yã kè má kènne. ²¹ Ben Elisa ɛara à gàa à a zùno kòto kpà à té lè kòn a zù swaaro gbóngoo, ben à zù pìno nòbo fùfu kè à kpà gbènɔa aɔ sò. Ben à bò à tè Iliazi, à gò à plaadee ũ.

20

Benadada kòn a zìkpɛɛno ligana Samariazi

¹ Siria kí Benadada a zìkpɛɛno kàkɔa nĩ pìngi. Kí gɔɔn baaakuri awɛɛplaaano kúo kòn nĩ sɔno kòn nĩ sɔgorono. Ben aɔ gàa wà liga Samariazi aɔ lèɛa. ² Ben à gbènɔ zì Ahabua wéte guu à bè: Ma Benadada ma bè, ³ n kondogi kòn n vuraogò ma pò ũ. N no maaano kòn n né maaano gò ma pò ũ dɔ. ⁴ Ben Isarailino kína bè: Ma dii kí, mapi kòn pò kè má vīno gò n pò ũ pìngi lán n ò nà. ⁵ Ben Benadada ɛara à gbènɔ zì dɔ à bè: Ma Benadada ma gbènɔ zì ma n kondogi kòn n vuraogò kòn n noɔno kòn n néno làmma. ⁶ Zia mɔndaa'i mé ma gbènɔ zìmma aɔ n beɛ kpoke kòn n gbènɔ beɛno, aɔɛ a pò bèɛdeenɔ sée wà suome pìngi. ⁷ Ben Isarailino kína a bùsu gbènsino sisi nĩ pìngi à bèrĩne: Á è lán èe ma lé wɛtɛɛo nà? Kè à gbènɔ zìma, à ma noɔno kòn ma néno kòn ma kondogio kòn ma vuraogò làma, mée gíonero. ⁸ Ben gbènsi pìno kòn gbè kpaaano bène: Nton à yã maro, nton wenero. ⁹ Ben à bè Benadada zìrinone: À gá à o ma dii kine, pò kè à là mamoma a zòbleria káakun mé ke. Pò kè à làma zaa kèkiin mé kero. Ben zìri pìno ɛara wà gàa Benadadaa kòn lékpāsā pìo. ¹⁰ Ben à ɛara à gbènɔ zì Ahabua dɔ à bè: Tó Samaria bùsuti gò à kà kè ma gbènɔ e à kòkò ɔkū doodo, tāano yã keme pāsīpāsī! ¹¹ Ben Isarailino kína bè: À gá à one, gbè kè èe zìka'uta daa tón ãa dā lán gbè kè uta pì bò à kàɛ bàro. ¹² Kè Benadada yã pì mà gurɔ kè èe í mii kòn a kína daano nĩ bisakutaano guu, ben à bè a gbènɔne aɔ soru ke. Ben aɔ gàa soru ke.

Ahabu zìblena Benadadaa

¹³ Annabi ke mò à Isarailino kí Ahabu lè à bène: Dii bè, n zìkpe parii kègweenɔ ɛs? É nĩ nanne n ɔzì gbāa, négɔ dõ kè ámbɛ Dii ũ. ¹⁴ Ben Ahabu à là à bè: Dé bé eé beee keɛ? À wèàla à bè: Dii bè, n bùsu gu gbènsino òwazi zìkarino bé wé ke. Ben Ahabu à là dɔ: Dé bé eé na zì káakuu? À wèàla à bè: Mbee! ¹⁵ Ben Ahabu gu gbènsino òwazi zìkari pìno kàkɔa gɔɔn wàa dɔ kpé baaakuri awɛɛplaa. Ben à a zìkpɛɛno kàkɔa nĩ pìngi, aɔ kè gɔɔn boɔ swɛɛplaa. ¹⁶ Aɔ fèe wéten ofántɛo di mĩdangura, gurɔ kè í e Benadada kòn a kína daa pìno dɛɛ nĩ bisakutaano guu. ¹⁷ Ben gu gbènsino òwazi zìkari pìno bòe káaku. Ben Benadada zìrino gàa wà òne, gbènɔ e boɔ Samaria. ¹⁸ Ben Benadada bè: Tó aafian aɔɛe mɔɔn yoo ke kòn zìo, à nĩ kùkù bēɛ. ¹⁹ Kè gu gbènsino òwazi pìno bò wéte guu, zìkpɛɛno té nĩ kpɛɛ, ²⁰ ben aɔ baade a ibɛɛ dè. Kè Siriano lèkɔa, ben Isarailino pèmma, ben Siria kí Benadada kòn a sɔde kenɔ bàa sì wà nĩ kè sɔ musu. ²¹ Ben Isarailino kína bò à gàa à sɔdeenɔ kòn sɔgorodeenɔ dèdɛ à Siriano ásarukè maamaa. ²² Annabi pì ɛara à mò à Isarailino kína lè à bè: N n zìkpɛɛno kaara ngɔ kú kòn soruo, zaake tó Sètántɛ kà, Siriano kína é ɛara à mó léemma dɔ.

²³ Ben Siriano kína ibano bène: Isaraili tāano né sīsī tāanome. Bee yānzin aɔ gbāaa dɛwalazi. Tó wée zì kaaño gusararaan, wa gbāaa égɔ dɛñla. ²⁴ N n kína daano lendee kpá, né don'aede pāndenɔ diɛdiɛ nĩ gbèn. ²⁵ Séde n zìkpɛɛno kòn n sɔno kòn n sɔgorono gɔ pari lán káakupɔ kè n korazino bà, wé zì káño gusararaan, wa gbāaa égɔ dɛñla. Kína nĩ yã mà, ben à kè le.

²⁶ Kè Sètántē kà, Benadada SirianƆ kàkɔa, ben à gàa zĩ ká kɔn IsarailinƆ zaafeki. ²⁷ Wà IsarailinƆ kàkɔa wà kūsāe kènnē, ben aɔ gaañzi. SirianƆ dàgula baama píngi, ben IsarailinƆ bùra kàe lán blè kpàsa néngɔ seteege leo plaaano bà, wà aɛ dɔkɔa. ²⁸ Ben Luda gbē pì mò à bè IsarailinƆ kɔnanē: Dii bè, zaake SirianƆ e daa sìsĩnɔ diin a ũ, guzurē diin a ũro, é à zĩkari parii kèkiinɔ nannē n ɔzĩ, négɔ dɔ kè ámbē Dii ũ. ²⁹ Aɔ bùranɔ aɛ dɔdɔkɔa lē ai gurɔ swēēplaa, à gurɔ swēēpladee pìn aɔ nà zĩa. Ben IsarailinƆ Siria kēsēdeenɔ dèdē gɔɔn bɔrɔ basɔrɔ zĩ pìa. ³⁰ Kè gbē kpaaano lèkɔa wà sì Afeki wétēn, ben à bĩ lē à sìmmā. Gbē pìnɔ kà gɔɔn bɔrɔ baaasɔrɔ awēeswēēplaa. Benadada sɔ bàa sì à sì wétē pìn se, à gàa à ùtē kpétu. ³¹ Ben à ibanɔ bènē: Wá mà IsarailinƆ kɔnanɔ gbēkēē vĩ. Wà pɔsia utanɔ dɔ wa pii, wà bà dɔ wa waalē, wà bɔ wà gá wà à le. Wègɔ dɔro ke eé n tó wèndio. ³² Ben aɔ pɔsia utanɔ dɔ n pii, aɔ bà dɔ n waalē, aɔ gàa wà IsarailinƆ kína lē wà bè: N zòbleri Benadada bè n a tó wèndio. Ben IsarailinƆ kína bè: Ase à kpé kuu? Ma gbēmē. ³³ Yá pì kè gbē pìnɔnē àisi maaa ũ, ben aɔ yá pì dà wà kù wà bè: Ee, Benadada né n gbēmē. Ben kína bè: À gá à à sé à suo. Kè Benadada sù, ben Ahabu bènē à gēao a sōgoron. ³⁴ Ben Benadada bènē: Wétē kè ma de sì n deanɔ mé ɛara mà sɔkpannē, négɔ laa yaa Damasiku lán ma dee kè nà Samaria. Ben Ahabu bè: Wà lédolē kē beee musu, mé n gbare. Ben à lédolē kèò à à gbare.

Annabi yādana kí Ahabula

³⁵ Dii bè annabi gāli gbēkenē à o a gbēdaaane à a lé. Kè annabi pì ònē, ben à gí. ³⁶ Ben à bènē: Zaake néē Dii yá maro, tó wa kèkɔa gɔɔ, músu é n demē. Kè aɔ kèkɔa, ben músu à è à dè. ³⁷ Annabi pì gbēke è dɔ, ben à bènē à a lé. Ben à à lè à kènna. ³⁸ Ben annabi pì bisa kù a wéela à a zĩnda liē, ben à gàa èe kína dāa zé léa. ³⁹ Kè kína e gētēē, ben annabi pì lé zùzi à bè: Mamɔma n zòbleri, kè ma gaa zĩlan, ben gbēke mò ma kiia kɔn gōgbē keo, à bè màgɔ à dākpaa. Tó má tò à pìtimagu, ma wèndi musu, kesɔ mà fĩa bo kɔn kondogio kiloo baplaa sɔɔrosai. ⁴⁰ Kè ma làakari tà gu pāndea, ben gōgbē pì gè zéla. Ben IsarailinƆ kína bènē: Lán weé wéé tām̄ma nán n ò gwe. ⁴¹ À bisa pì gò a wéela kpakpaa, ben IsarailinƆ kína à dɔ annabi ũ. ⁴² Ben annabi pì bènē: Dii bè, zaake n gōgbē kè á diē à gaa gbare, né ga à gēē ũ, n gbēnɔ é gaga à gbēnɔ gēē ũ. ⁴³ Ben IsarailinƆ kína dà zén à tà a be zaa Samaria. À nòse yàka à uu sìsi.

21

Naboti geepi líkpē

¹ Beee gbera Yez̄erili gbēkee kuu, à tón Naboti. À geepi líkpē vĩ gwe Samaria kí Ahabu bēē saē. ² Ben Ahabu bènē: N n geepi líkpē kpáma mà kē dɔ kara ũ, zaake à kú ma bēē saē. Mé geepi líkpē kè à maa de beeela kpám̄ma à gēē ũ. Tó n yezi, mé fĩa bonnē kɔn kondogio lán à kù nà. ³ Ben Naboti bè Ahabunē: Kai, eé sí kero! Mé fĩ mà túbi kè ma dezínɔ tòmmē kpám̄maro. ⁴ Ben Ahabu nòse yàka, à tà be kɔn pɔsiaao kè Yez̄erili gbē Naboti bènē é túbi kè a dezínɔ tòare kpáaro yāñzi. Ben à dàe a gádoa à aɛ dɔ gūa à gí pɔ blezi. ⁵ À naɔ Yez̄ebeli mò à à là à bè: Bó bé à n le n uu sìsi, néē pɔ bleroo? ⁶ Ben à wèàla à bè: Ma bè Yez̄erili gbē Nabotinē à a geepi líkpē kpáma, mé fĩa bonē kɔn kondogio. Tó geepi líkpē pānden à yezi sɔ, mé kpáa à gēē ũ. Ben à bè é kpám̄maro. ⁷ Ben à naɔ Yez̄ebeli bènē: N IsarailinƆ kí ina yākenan yè? N fēē n pɔ ble kɔn pɔnnaao, mé Yez̄erili gbē Naboti geepi líkpē sínne.

⁸ Ben à takadanɔ kèkē kɔn Ahabu tóo à à tambari làa, à kpāsákpāsā gbēnsino kɔn kine kè aɔ kú Naboti wétē guunɔnē. ⁹ Takada pìnɔ guu à bè: Á léyigurɔ diē

à à kpàakpa ke. À vëekii maaa kpá Nabotia gběno té ¹⁰ à gbě ginano wete gɔɔn plaa à n káe à ae, le aɔ yá dia wà be à Luda kɔn kinao tɔ zaaa sì. À à kú à bɔo wete kpee, é à pápa gbèò à dè. ¹¹ Ben Naboti wete gběnsino kɔn kinenɔ kè lán Yezebeli ò takada kè à kpàsánneno guu nà. ¹² Aɔ léyiguro dè, ben aɔ vëekii maaa kpá Nabotia gběno té. ¹³ Ben gbě gina gɔɔn plaaa pino mò wà vëe à ae, aɔ yá dia gběno wáa wà bè à Luda kɔn kinao tɔ zaaa sì. Ben wà à kú wà bɔo wete kpee wà à pápa gbèò wà dè. ¹⁴ Ben wà lékpāsá kè Yezebeline wà bè, wà Naboti pápa gbèò wà dè.

¹⁵ Kè Yezebeli mà wà Naboti pápa gbèò wà dè, ben à gàa à bè Ahabune: N fɛe n gá Naboti geepi líkpe kè à gionne pi sí n pɔ ũ, zaake à kuu dɔro à gà. ¹⁶ Kè Ahabu mà Naboti gà, ben à fɛe èe gaa le à à geepi líkpe sí a pɔ ũ.

¹⁷ Ben Dii yá sù Tisibe gbě Iliaa à bè: ¹⁸ N fɛe n gá Samaria kí Ahabu le. À gàa Naboti geepi líkpe sí, à kú gwe. ¹⁹ N onɛ kè mamoma Dii ma bè, à gbě dè à mò à túbi sín gweroo? Né onɛ dɔ kè guu kè gběno Naboti aru sàsán, gwen aɔé àpi pɔ sàsán se.

²⁰ Kè Ahabu Ilia è à bè: Ma ibee, ai tia née ma tóroo? Ben Ilia bène: Ee, méé n tóro, zaake n n zinda dà yá kè zaa Diine kenan. ²¹ Ben Dii bè é mɔnzi kpánzi é n boriino kaate, n gɔgbě ke é gɔ Isarailino busunlo, baa wɛene kesɔ zò. ²² É ke n uane lán à kè Nebati né Yeroboamu uane nà, lán à kè Ahia né Baasa uane nà, zaake n Isarailino dà durunkenan n à pɔ fɛne. ²³ Yezebeli sɔ, Dii bè gběno é à sɔ Yezirili bii sae. ²⁴ Gbèno é n gbě kè aɔé gaga wete guuno sɔ, bāano é n gbě kè aɔé gaga sɛnno ble.

²⁵ Gběkee kuu ziki kè à a zinda dà yá kè Dii yeziroo kenan lán Ahabu bàro, bensɔ à naɔ Yezebeli è té kán. ²⁶ À yá kè wà tɛno kè maamaa, à tɛ tāanozi lán Amorino kè nà, kè Dii pèrma Isarailino.

²⁷ Kè Ahabu mà le, ben à a uta gà à kè à pɔsia utano dà ai à lo, ben à lé yì à gò té kɔn pɔsiaao. ²⁸ Ben Dii yá sù Iliaa: ²⁹ N è dian Ahabu a zinda nàeme nàò? Zaake à a zinda nàeme, mé yá zaaa pì ke à beene à gurɔaro. À négɔgbɛn mé yá zaaa pì ke à beene.

22

Mikaya annabikéyá zaa ona Ahabune

¹ À kà wè aagɔ kè Siriano kɔn Isarailino e zì ká kɔoro. ² À wè aagɔdee pì guun Yudano kí Yosafata gàa à Isarailino kina lè. ³ Isarailino kina bè a gběno: Á dɔ kè Ramo Giliada né wa pɔme yāroo? Mɔde wée à sina Siriano kinaa yā kero. ⁴ Ben à Yosafata là à bè: Né gámao zì ká kɔn Ramo Giliadadeenɔroo? Ben Yosafata wèàla à bè: Pɔ dɔnkɔn wa ũ, ma gběno né n gběno. Ma sɔno né n sɔno. ⁵ Ben à èara à bène: N Dii gbeka n ma gĩa. ⁶ Ben Isarailino kina annabino kàkɔa lán gɔɔn wàa plaa bà, ben à n lá à bè: Mà gá zì ká kɔn Ramo Giliadadeenon yó, ke mɔton gáro? Ben aɔ wèàla wà bè: N gá! Dii é n nannɛ n zĩ. ⁷ Ben Yosafata bè: Dii annabi kee kú kè wà à laroo? ⁸ Ben Isarailino kina wèàla à bè: Gɔgbě kee kuu dɔ, à tɔn Mikaya, Imlá néme. Éé fɔ à yá gbekawe Diia, mɔde má ye à yāziro, zaake é yā maaa e à omɛ zikiro, séde à zaaa. Ben Yosafata bè: Kí, nton o lero! ⁹ Ben Isarailino kina a ibano doke sisi à bène: N gá n Imlá né Mikaya sisi à mó kpakpaa.

¹⁰ Isarailino kí kɔn Yudano kí Yosafatao baade a kible'uta dana, aɔ vɛena n kiblekitaa pɔwɛegbɛkii kè kú Samaria bii lea, ben annabi pino e annabikéyá oo n ae n píngi. ¹¹ Kenana né Zedekia mòsi pì lán koba bà à bè: Dii bè koba kɛnon

né Siriano zōzōo ñ ñ dēdē ñ píngi. ¹² Ben annabi pínno e yā dōnkō oo ñ píngi wèe bee: Ñ gá léé Ramo Giliadaa, né fuaro. Dii é ñ nánne n zĩ.

¹³ Gbē kē gāa Mikaya sísi bène: N annabi daano lé kē don yee! Yā nnaan aōe oo kínane. Ñ yā dōnkō pì o se ñ yā nnaa one. ¹⁴ Ben Mikaya bè: Má sì kōn Dii kuunao, yā kē Dii òmēen mé o kínane.

¹⁵ Kē à kà, ben kína à là à bè: Mikaya, wà gá zì ká kōn Ramo Giliadadeenon yó, ke wàton gáro? Ben à wèàla à bè: Ñ gá léérma! Né fuaro. Dii é ñ nánne n zĩ. ¹⁶ Ben kína bène: Gēn ūgban mé n da ñ sí kōn Dii tóo kē yāpuraan né omēe? ¹⁷ Ben Mikaya bè: Ma Isarailino è fāakōana sīsīno gēzi lán sāa kē aō dāri vīroonò bà. Ben Dii bène, gbē pínno dōn'aēdee vīro. Aō baade tá a bē aafia. ¹⁸ Ben Isarailino kína bè Yosafatanē: Né ma gweroo? Mēe onne kē è yā nnaa e à omē zikiro, séde à zaaa? ¹⁹ Ben Mikaya èara à bè: Ñ Dii yā ma! Ma Dii è vēena a kpatan, ludambe zīkpēenno zēzē à sae ñ píngi oplazi kōn ozezio. ²⁰ Ben Dii bè: Dé bé eē òndō daeme Ahabuzi à gá léé Ramo Giliadaa lē à ga gwee? Ben gbēke bè la, gbē pānde bè la dō. ²¹ Ben nini ke bō à mò à zē Dii aē à bè: Mámbe mé gá òndō daezi. Ben Dii à là à bè: Né kē diame? ²² Ben à wèàla à bè: Mé gá mà kē nini egēdee ū mà yā soso mà ká à annabinone ñ lén. Ben Dii bè: Né òndō daezi, né fuaro. Ñ gá kē lē. ²³ Lēn Dii tò nini egēdee pì yā soso à kà n annabi kēnon ñ lén lē ñ píngi. Mōnzin Dii kpānzi. ²⁴ Ben Kenana né Zedekia gāa à Mikaya sán kē à bè: Bōren Dii Nini gòmala à gāa à yā ònnēe? ²⁵ Ben Mikaya wèàla à bè: Né dō zĩ kē n bàa lē n gaa utē kpétu. ²⁶ Ben Isarailino kína bè: À Mikaya kū à táo wéte kí Amō kōn ma né Yoasio kiia, ²⁷ é oñne ma bè wà à da kpésiaan, wāgō buređi kpáa kōn ío fétefete ai mà gá suo aafia. ²⁸ Ben Mikaya bè: Tó n gaa n su aafia, ēndē Dii e yā o ma gāzīro. Ben Mikaya èara à bè: Asa a baade píngi ma yā pì mà.

Ahabu gana zaa Ramo Giliada

²⁹ Isarailino kí kōn Yudanó kí Yosafatao gāa Ramo Giliada. ³⁰ Ben Isarailino kína bè Yosafatanē: Mé ma zīnda liē mà si zīn. Mmōn sō, ñgō kú kē kōn n kible'utao dana. Ben Isarailino kína a zīnda liē à sì zīn. ³¹ Siriano kína gīake sō à ò a sōgoro dōn'aēde gōon baaakuri awēplaaanone à bè: Àton aē pé gbēkea zīnlo, baa déme, séde Isarailino kína ado. ³² Kē sōgoro dōn'aēdee pínno Yosafata è, aōe daa Isarailino kiname. Kē aō sō dāa, ben Yosafata wii lē. ³³ Kē aō è Isarailino kīnanlo, ben aō à tò gwe.

³⁴ Kē gbēke kà gbàre, ben à gāa à Isarailino kína pà à gē à mò'uta pékōrekii dagura. Ben à bè a sōgorodeene: Ñ sō lé liē wà bō zīn, wà ma kēnname gwe. ³⁵ Zī pì gbāa kpà zī beee, ben wà kína pì kūkūna a sōgoro guu, wà aē dō Siriano. Guu kē wà à kēnnan pì e aru bō èe kwēee sōgoro guu. Zī pì uusien à gā. ³⁶ Kē ofāntē e gēe, zīkpēeno wiii kākūn wà bè, baade tá a būsūn ai a bē wéte. ³⁷ Lēn kína pì gā lē, ben wà à gē sē wà sūo Samaria wà vīi. ³⁸ Wà à sōgoro pìpi Samaria íkaekiia, guu kē kaaruanò è zú on, ben gbēeno mò wà à aru sāsā lán Dii gīake à ò nà.

³⁹ Ahabu yā kpaaanno kú Isarailino kīnanò gīayākenano takadan, yā kē à kēno píngi kōn kpé kē à bō kōn wesa swaao kōn wéte kē à kēke à kàeno. ⁴⁰ Kē Ahabu gā, ben à né Aazia vēe à gbèn.

Yudanó kí Yosafata

⁴¹ Isarailino kí Ahabu kīblena wē siigōdee guun Asa né Yosafata kē Yudanó kína ū. ⁴² À wē baaakuri asōrodee guun à kē kí ū, ben à kí blē Yerusalemu wē

baaasɔɔro. À da tón Azuba, Sili némɛ. ⁴³ À zè kɔn a de Asa yáɛnanɔ zé píngi guu, èe pānɛro, à yā kè Dii yezi kè. Baa kɔn beeeo èe tãagbãgbãkii kè wà bònò gbororo. Wà kpé wè saa ooa wèe tuaetiti kpataa gwe.

⁴⁴ Yosafata kɔn Isarailinɔ kinao kú kɔo aafia. ⁴⁵ À yā kpaaanɔ kú Yudanɔ kinao gĩayáɛnanɔ takadan, à négɔgbẽkɛyãɔ kɔn zĩ kè à kànɔ píngi. ⁴⁶ Tãagbãgbãki kaarua kpaaa kè aɔ gò à bùsun zaa a de Asa gurɔɔanɔ, à pèrĩma gɔgbẽnɔ kɔn nɔgbẽnɔo nĩ píngi. ⁴⁷ Edɔmunɔ bùsu kina vĩ gurɔ beeearo, séde gbẽnsi kè Yudanɔ kí diɛ.

⁴⁸ À góro'ite latabɔnɔ kè lɛ aɔ gá vura sé Ofi, mɔde aɔɔe e wà bɔ táo ísiaalaro, zaake góro pínɔ wíwi zaa Eziɔ Gɛba. ⁴⁹ Gurɔ beeean Ahabu né Aazia bè Yosafatanɛ à tó a gbẽnɔ da ísiaala kɔn à gbẽnɔ lɛdo, mɔde Yosafata e wero. ⁵⁰ Kè Yosafata gà, wà à mira kpàkɔzi kɔn a dezin póo a dezi Dauda wéte, ben à né Yoramú vèè à gbèn.

Isarailinɔ kí Aazia

⁵¹ Yudanɔ kí Yosafata kíblena wè gẽro awɛɛplaadee guun Ahabu né Aazia kè Isarailinɔ kina ũ Samaria, à kí blè wè plaa. ⁵² À yā kè Dii yeziroo kè kè à zè kɔn a de kɔn a dao yāo kɔn dɔ Nɛbati né Yeroboamu kè Isarailinɔ dà durunkɛnan yāo. ⁵³ À dɔ Baalizi à à gbãgbã, ben à Dii Isarailinɔ Luda pɔɔ fĩnɛ lán à dee kè nà.

KINANƆ TAKADA PLAADƆEE

Ilia yā 1:1-2:18

Elisa yā 2:19-8:15

Yudano kɛnanƆ kɔn Isarailino kɛnanƆ 8:16-16:20

Isarailino gɔna zɛzɔnƆ ũ 17:1-17:41

Yudano kɛnanƆ 18:1-24:20

Yudano gɔna zɛzɔnƆ ũ 25:1-25:30

Ilia kɔn kɛ Aaziao

¹ Ahabu gaa gbɛra Moabuno n zɛnda si Isarailino. ² Gurɔ kɛ Aazia bɔ à lɛɛ zaa a kpɛ musu windo guu Samaria, à kɛnna maamaa. Ben à gbɛnƆ zɛ à bè: À gá à Ɛkerɔnu taa Baalizebubu gbekame, tó mé kɛkɔa. ³ Ben Dii Malaika bè Tisibɛ gbɛ Ilianɛ: N fɛɛ n gá da Samaria kɛna zɛrinɔlɛ n n la, asa Ludaa kú Isarailino bɛsunlo, àmbɛ à tò aɔɔe gaa yā gbeka Ɛkerɔnu taa Baalizebubua? ⁴ Bee yānzin ma bè, Aazia é fɛɛ a gyāpɛ kɛ à daɛaaro, eé game. Ben Ilia gaa à ò lɛ.

⁵ Kɛ zɛri pɛnƆ ɛara wà tà kɛna kiia, ben à n lá à bè: À kɛ dia a ɛara a su kpakpa lɛɛ? ⁶ Ben aɔ wɛàla wà bè: Gɔgbɛ ke bé à mò à dàwalɛ à bèwɛ wà ɛara wà su wà onnɛ, Dii bè á kú Isarailino bɛsunloo, ben n gbɛnƆ zɛ wà yā gbeka Ɛkerɔnu taa Baalizebubua? Bee yānzin né fɛɛ n gyāpɛ kɛ n daɛaaro, né game. ⁷ Ben kɛ n lá à bè: Gɔgbɛ kɛ mò à dàalɛ à yā òaree pɛ dɛ diamɛ? ⁸ Aɔ wɛàla wà bè: Pókā utan gɔgbɛ pɛ dana, bensɔ à báa asaa dò a pii. Ben kɛ bè: Tisibɛ gbɛ Iliame gwe.

⁹ Kɛ a zɛkpɛ gɔn baplaa akuri kɔn n don'aɛdeeo zɛ wà Ilia kú, ben aɔ gaa wà à lɛ vɛɛna sɛsɛ musu. Don'aɛdee pɛ bènɛ: Luda gbɛ, kɛna bè n pita n mó! ¹⁰ Ilia wɛàla à bè: Tó Luda gbɛn ma ũ, té bɔ ludambɛ à a dɛdɛ kɔn n zɛkpɛ gɔn baplaa akurino. Ben té bɔ ludambɛ à n dɛdɛ n píngi. ¹¹ Ben kɛ ɛara à zɛkpɛ gɔn baplaa akuri pāndenƆ zɛ dɔ kɔn n don'aɛdeeo. Don'aɛdee pɛ bè: Luda gbɛ, kɛ bè n pita n mó kpakpaa! ¹² Ilia bènɛ: Tó Luda gbɛn ma ũ, té bɔ ludambɛ à a dɛdɛ kɔn n zɛkpɛ gɔn baplaa akurino. Ben Luda té bɔ zaa musu à n dɛdɛ n píngi. ¹³ Ben kɛ ɛara à zɛkpɛ gɔn baplaa akuri pāndenƆ zɛ kɔn n don'aɛdeeo à gɛn aagɔdee zɛ. Don'aɛdee pɛ gaa à kùɛ Ilianɛ à agbaa kpànɛ à bè: Luda gbɛ, mapi kɔn n zɔbleri gɔn baplaa akuri kɛnƆ, n wa wɛndi bèɛ gwa. ¹⁴ Té bɔ ludambɛ à don'aɛde gɔn plaa káakupɔnƆ dɛdɛ kɔn n zɛkpɛnƆ n píngi. Tia sa n ma wɛndi bèɛ gwa. ¹⁵ Ben Dii Malaika bè Ilianɛ: N pita n tézi, nton vɛa kɛnɛro. Ben à pita, aɔ gaa kɛ pɛ kiia lɛdo. ¹⁶ Ben Ilia bè kɛnɛ: Dii bè, asa á kú Isarailino bɛsunlo, àmbɛ à tò n gbɛnƆ zɛ wà yā gbeka Ɛkerɔnu taa Baalizebubua? Bee yānzin né fɛɛ gyāpɛ kɛ n daɛaaro, né game. ¹⁷ Ben kɛ Aazia gà lán Dii ò Ilia gāzɛ nà.

Yudano kɛ Yehoramu, Yosafata né kɛblena wɛ plaadee guun Yoramuu vɛɛ Aazia gbɛn, kɛ Aazia nɛgɔgbɛ vɛro yānzɛ. ¹⁸ Aazia yā kpaaanƆ kú Isarailino kɛnanƆ gɛyākɛnanƆ takadan kɔn yā kɛ à kɛnƆ.

2

Ilia tana Dii kiia

¹ Gurɔ kɛ Dii yezi à Ilia sé kɔn zāga'iao à táo a kiia, Ilia kɔn Elisao bɔ Giligala aɔ té zɛn. ² Ben Ilia bè Elisane: N zɛ kɛ! Dii ma zɛ Beteli. Ben Elisa bè: Kɔn Dii kuunao kɔn n kuunao mé kɛmmaro. Kɛ aɔɔe gaa Beteli, ³ ben annabino gāli gbɛ kɛ aɔ kú Betelino bɔ wà mò wà Elisa là wà bè: Asa n dɔ kɛ Dii yezi à n dii

símma gbàa? À wènlà à bè: Má dǎ. À beee tó! ⁴ Ben Ilia bè Elisane: Ñ ze kè! Dii ma zĩ Yeriko. Ben à wèàla à bè: Kǎn Dii kuunao kǎn n kuunao mé kǝmmaro. Ben aǎ gǎa Yeriko lǎdo. ⁵ Annabinǎ gǎli gbǝ kè aǎ kú Yerikonǎ bǎ wǎ mò wǎ Elisa là wǎ bè: Asa n dǎ kè Dii yezi à n dii símma gbàa? À wènlà à bè: Má dǎ! À beee tó! ⁶ Ben Ilia bène: Ñ ze kè! Dii ma zĩ Yodazi. Ben à wèàla à bè: Kǎn Dii kuunao kǎn n kuunao mé kǝmmaro.

Ben aǎ tékǎzi, ⁷ annabi gǎon baplaa akurinǎ ténzi. Kè gǎon plaaa pínǎ zè Yoda baa, ben annabi pínǎ zè kǎa wèe n gwaa. ⁸ Ben Ilia a utagyaba bǎ à fǝkǎa à í lèo, ben í pì zǝkǝre zaa baa kè kpa ai baa kǎa kpa. Gukori bǎ, ben aǎ gǎon plaaa pínǎ bikǎ. ⁹ Kè aǎ bikǎ, ben Ilia Elisa là à bè: Bǎn n yezi mà kenne ai Luda gǎ gǎ ma símmaa? Elisa wèàla à bè: Ñ tó n annabikǝgbǎaa kè n vǝi gǎme túbi ũ lǎo plaa. ¹⁰ Ben Ilia bène: Yǎ kè n gbèkamaa pì zĩ'ũ. Gurǎ kè Ludaa e ma siimma, tó n ma e, eé gǎnnǎ. Tó née ma e sǎro, né ero. ¹¹ Kè aǎ tǎna, wèe yǎ oo lǎdo, ben sǎgoro téde kǎn sǎ tédeenǎ n kǝkǎa, ben Ilia tà musu kǎn zǎga'ǎao. ¹² Kè Elisa è lǎ, à wii lè à bè: Baa! Baa! Mbe Isaraili sǎgoronǎ kǎn à sǎdeenǎ ũ. Zaa gwe èe à e dǎro, ben à a pǎkǎsǎanǎ gǎ à kǝkǝre. ¹³ À Ilia utagyaba kè bǎ à lèea sè, ben à èara à gǎa à zè Yoda baa. ¹⁴ À í lè kǎn Ilia utagyaba kè à kǎna pìo à bè: Dii Ilia Ludaa kú máme? Kè à í lèo, ben í pì zǝkǝre zaa baa kè kpa ai baa kǎa kpa, ben à bikǎ.

¹⁵ Annabinǎ gǎli gbǝ kè aǎ bǎ Yerikonǎ e à gwaa, ben aǎ bè: Ilia annabikǝgbǎaa gǝ Elisane. Ben aǎ mò wǎ dààle wǎ kǎne ¹⁶ wǎ bè: Wamǎwa n zǝblerinǎ, wǎ gǎsagbǎa gǎon baplaa akurinǎ vǝ. Ñ tó aǎ gǎ n dii wete. Wègǎ dǎro tó Dii Nini à sè à zù kpìi ke musu ke guzure ken gwǎe. Ben Elisa bè: Àton n zĩro. ¹⁷ Aǎ nǎkǝrea, ben à n wí dè à bè: À n zĩ. Ben aǎ gǎon baplaa akuri pínǎ gbǎre, aǎ kpǎe kè Iliazi gurǎ aagǎ, aǎe bǎaro. ¹⁸ Kè aǎ èara wǎ sǎ, aǎ Elisa lè Yeriko, ben à bènnǎ: À dǎ má òare àton gǎ à à weteroo?

Elisa dabuyǎ kǎakunǎ

¹⁹ Wete pì deenǎ bè Elisane: Ñ gwa dii! Wa wete kaena maa lán n è nǎ. À í bé à nnaro, à tǎte è pǎ ke maaro. ²⁰ Ben à bè: À wisi kǎ ta dufun à móome. Ben wǎ mǎone. ²¹ À gǎa íbǎkǝia, ben à wisi pì kǎn à bè: Dii bè a gbǎsǎ bǎ í pìn. Í pì é mó kǎn gagaa ke tǎte pǎkǝmaasaio dǎro. ²² Ben í pì kè nna ai kǎn a gbǎao lán Elisa ò nǎ.

²³ Kè Elisa bǎ gwe, èe gaa Beteli. Gurǎ kè à té zén, ben gǎkpare kenǎ bǎe wete guu aǎ à kè pǎopǎo wǎ bène: Mǝgbaasude, ñgǎ gaa! Mǝgbaasude, ñgǎ gaa! ²⁴ À liè à n gwǎ, ben à n kǎ kǎn Dii tǎo. Ben nǎbǎ pǎsǎnǎ bǎe líkpen mèn plaa, aǎ né gǎon baplaa awǎeplaaa pínǎ kǝkǝkǝre. ²⁵ Kè Elisa bǎ gwe, à gǎa Kameli kpìii musu, ben à èara à tà Samaria.

3

Mǎabunǎ n zĩnda sina Isarailinǎ

¹ Yudanǎ kí Yosafata kíblena wè baro plaasaidee guun Ahabu né Yoramu kè Isarailinǎ kǎna ũ Samaria, à kí blè wè kuri awǎeplaa. ² À yǎ kè Dii yeziroo kè, mǎde èe kǎ a de kǎn a dao pǎ ũro. À Baali gbè kè à dee pǎe wǎre, ³ mǎde à zè kǎn durun kè Nebati né Yeroboamu Isarailinǎ dà à kenan-o, èe pǎnero.

⁴ Mǎabu kí Mesa sǎ kpǎsanǎ vǝ, ègǎ sǎne bǎronǎ tángba kpaa Isarailinǎ kǎnaa bǎro basǎro kǎn sǎkarǎ bǎro basǎroonǎ kǎo. ⁵ Kè Ahabu gǎ, ben Mǎabu kǎna a zĩnda sì Isarailinǎ kǎnaa. ⁶ Gwe gǎo kí Yoramu bǎ Samaria à Isarailinǎ kǎkǎa n pínǎ. ⁷ À gbǎnǎ zĩ Yudanǎ kí Yosafataa à bè: Mǎabu kǎna a zĩnda sìma. Né

gámao zì ká kǝn Mǝabunǝroo? À wǝàla à bè: Mé gá, zaake pǝ dǝnkǝn wa ũ. Ma zǝkpǝenǝ né n zǝkpǝenǝme, ma sǝnǝ né n sǝnǝme.

⁸ Kǝ Yosafata mǝ, ben à Yoramũ là à bè: Mákpān wé sǝen wà lǝémmaa? Yoramũ wǝàla à bè: Wé sǝe Edǝmu gbáa kpame. ⁹ Ben Isarailinǝ kína dà zǝn kǝn Yudanǝ kína kǝn Edǝmunǝ kína. Kǝ aǝ lǝga guuzi gurǝ swǝeplaa, ben í yǝa zǝkpǝenǝa kǝn n pǝkádeenǝ. ¹⁰ Ben Isarailinǝ kína bè: Yǝ gǝ! Dii wa kína gǝǝn aagǝǝnǝ kǝkǝa à wa na Mǝabunǝnǝ n zǝzǝ? ¹¹ Ben Yosafata bè: Dii annabi kee kú kǝ à gbekawe Diiaroo? Ben Isarailinǝ kína ìbanǝ doke bè: Safata né Elisa kuu. Àmbe è í kú Ilianǝ a ǝa yǝ. ¹² Ben Yosafata bè: Dii kúo. Ben Isarailinǝ kína kǝn Yosafatao kǝn Edǝmunǝ kína gǝa Elisa kiia. ¹³ Ben Elisa bè Isarailinǝ kinanǝ: Wa bà kú kǝo máme? N gá n de kǝn n dao tǝagbǝgbǝarinǝ kiia. Ben Isarailinǝ kína wǝàla à bè: Auo! Wa kína gǝǝn aagǝǝnǝ, Dii bé à wa kǝkǝa à wa na Mǝabunǝnǝ n zǝzǝ. ¹⁴ Ben Elisa bè: Kǝn Dii Zǝkpǝde kǝ mǝe zǝi keenǝ kuunao, tǝ èe ke Yudanǝ kí Yosafata yǝnzinlo, mé wǝe sé mà n gwa sero. ¹⁵ À mǝme kǝn mǝǝlerio. Kǝ mǝǝlerio pǝ nà à lenaa, ben Dii gbǝaa sù Elisaa ¹⁶ à bè: Dii bè à wǝe yǝyǝ swawǝe kǝkiin. ¹⁷ Dii bè è zǝga'ǝa kǝn louo ero, mǝde í è guzurǝ kǝkii pa, è mi kǝn a pǝkádeenǝ. ¹⁸ Dii kiian yǝ pǝ zǝ'ũro. Eé Mǝabunǝ naare a ǝzǝme dǝ. ¹⁹ É lǝe aǝ wǝte maa bǝideenǝa pǝngi. É lí kǝ wǝ à bǝe bleenǝ zǝzǝ pǝngi. É ìbǝkiinǝ tata pǝngi. É búgbǝ maaanǝ yaka kǝn gbǝo pǝngi. ²⁰ Kǝ guu dǝ sa kǝngǝ ogurǝ, ben í bǝ Edǝmunǝ bǝsu kpa à dà tǝtela pǝngi.

²¹ Kǝ Mǝabunǝ mǝ kína pǝnǝ mǝ zǝ kǝnyo, aǝ gbǝ kǝ aǝ kǝ wǝ zǝ kǝn sǝsi n pǝngi né féte gbǝnsi, ben aǝ n kǝkǝa n bǝsu lǝzekiia. ²² Kǝ aǝ fǝe kǝngǝ, ǝfǝntǝ dǝ í pǝa n aǝ, à kǝnǝ tǝe lán aru bà. ²³ Ben aǝ bè: Arun gwe fá! Kína pǝnǝ aǝ dǝ kǝa aǝ kǝ dǝde! Mǝabunǝ, wǝ gá wǝ n pǝnǝ sǝe! ²⁴ Kǝ aǝ kǝ Isarailinǝ bǝran, ben Isarailinǝ fǝe wǝ lǝémma, ben Mǝabu pǝnǝ lǝkǝa. Ben Isarailinǝ sǝ n bǝsun aǝ n dǝde. ²⁵ Aǝ n wǝtenǝ wǝwi. Baade gbǝ sǝe wǝ zǝzu búgbǝ maaanǝn, aǝ dà búgbǝ pǝnǝla pǝngi. Aǝ ìbǝkiinǝ tata pǝngi. Aǝ lí kǝ wǝ à bǝe bleenǝ zǝzǝ pǝngi. Aǝ mǝewi Kirarǝe bé à gǝ lǝzi ado, ben gbǝzurinǝ lǝgazi, aǝ wǝte pǝ bǝi papaa kǝn gbǝ bítanǝ. ²⁶ Kǝ Mǝabu kína è wǝ yezi wǝ zǝ bleawa, ben à fǝedadeenǝ sǝ gǝǝn wǝa aagǝ kpǝ basǝro, lǝ aǝ gbǝnǝ kǝguu gana Edǝmunǝ kína kiia, mǝde aǝ fǝa. ²⁷ Ben à a nǝgǝgbǝ kǝaku kǝ eé kí ble à gbǝraa sǝ à saa òo bǝia. Ben vǝa Isarailinǝ kǝ, aǝ gǝ Mǝabunǝla wǝ tà n bǝsun.

4

Gyaanǝ nǝsi tǝu yǝ

¹ Annabinǝ gǝli gbǝke naǝ wii pǝ Elisazi à bè: Ma zǝ kǝ de n gbǝ ũu gǝ. N dǝ kǝ n gbǝ pǝ Dii vǝa vǝ. À fǝadee e mǝ à ma nǝgǝgbǝ gǝǝn plaaanǝ sǝe a zǝnǝ ũ. ² Ben Elisa bè: Bǝn n yezi mà kennǝe? N omǝ, bǝn n vǝ n kpén? Ben à bè: Mamǝma n zǝblerio, nǝsi kǝ kú tǝu guu baasiro má pǝke vǝro. ³ Ben Elisa bè: N gǝ bàazi n ta korinǝ gbekagbeka n gbǝdaaanǝa n pǝngi, àgǝ pari, ⁴ né gǝ kpén n zǝ tatanlǝ kǝn n nǝnǝ, nǝgǝ nǝsi kǝkaa taa pǝnǝ guu, taa kǝ pǝ né diǝ kpado.

⁵ Ben nǝgbǝ pǝ fǝe à bǝ à kiia à gǝa ke lǝ. À gǝ kpén kǝn a nǝnǝ à zǝ tǝta, aǝ taa dǝǝnǝ, ben èe nǝsi kǝkaan. ⁶ Kǝ taa pǝnǝ pǝ pǝngi, à bè a nǝnǝ dokenǝ à ta pǝnde dǝare, ben à bè ta kee kuu dǝro, ben nǝsi pǝ yona zǝ. ⁷ À gǝa à ò Luda gbǝ pǝnǝ, ben Luda gbǝ pǝ bè: N gǝ n nǝsi pǝ yǝ n fǝa boo, mpi kǝn n nǝnǝ ègǝ pǝ ble kǝn à kpaaa kǝ gǝo.

Elisa Sunǝmu nǝgbǝ né fǝena gaan

⁸ Zíkea Elisa gaa Sunemu. Nɔgbɛ tóde kee kú gwe, à nàkɔrea à bè, à pɔ ble a bɛ, ben à pɔ blè. Zaa gurɔ beee tó èe gɛtɛɛ, è bɔɛ à pɔ ble gwe. ⁹ Ben nɔgbɛ tódee pì bè a zānɛ: Má dɔ kè gbɛ kè ègɔ gɛtɛɛ kè gɛn baaagɔ pì né Luda gbɛmɛ súusu. ¹⁰ Wà kpénɛ bo wa kpé musu wà gádo diɛnɛ gwe kɔn teebuɔ kɔn kítao kɔn fitiao. Tó à mò wa gwa, eégae pita gwe.

¹¹ Zíkea kè Elisa mò gwe, à gɛ a kpé pìn à dàɛ. ¹² Ben à bè a zíkɛri Geazine. N Sunemu nɔgbɛ pì sísi. Kè à à sìsi, ben à mò à zè Elisa aɛ. ¹³ Ben Elisa bè Geazine: N onɛ à nibɔkɛɛ kèwe maamaa. Bón à yezi wà kɛare sɔɔ? À yezi wà yáke oare kɛnɛ ke zíkɛ dɔn'aedeɛnɛ? Ben nɔgbɛ pì bè: Pókee e kēsāma ma gbɛnɔ téro. ¹⁴ Ben Elisa Geazi là à bè: Bón à dɛ wà kɛnɛ? Ben Geazi wèàla à bè: Too, à négɔgbɛ ke vīro, bensɔ à zā zi kù. ¹⁵ Ben Elisa bè: N à sísi. Kè à à sìsi, ben à mò à zè kpɛɛɛ. ¹⁶ Ben Elisa bènɛ: Zii mɔndaa'i négɔ négɔgbɛ kūna n ɔzī. Ben nɔgbɛ pì bè: Auo ma dii Luda gbɛ, nton mamɔma n zɔbleri kekero.

¹⁷ Ben nɔgbɛ pì nò sì. Kè wè làa kà, à né i gɔgbɛ ũ lán Elisa ònɛ nà. ¹⁸ Kè né pì ìsi kù, ben zíkea à gaa à a de lè bura kɔn pókɛrinɔ. ¹⁹ Ben à bè a de pìnɛ: Ma mì! Ma mì! Ben à de pì bè a zíkɛrinɛ: N né pì sé n táo a danɛ. ²⁰ Kè à à sè à tàò a danɛ, ben à da pì à sè à kpà a gbála. Kè ɔfántɛ kà mɛdangura, ben à gà. ²¹ Ben à à sè à dìò Luda gbɛ pì kpén à à dàɛ à gádo, ben à bɔ à zé tàtààɛ. ²² Ben à a zā sìsi à bènɛ: N zíkɛrinɔ doke gbareɛmɛ kɔn zaakio. Má yezi mà gá Luda gbɛ kiia mà su kpakpaa. ²³ Ben à à lá à bè: À kè dia néɛ gaa à kiia gbáa? Mɔ dufu ke kámmabogurɔ zīn gbàaro né! Ben nɔgbɛ pì bè: Beeɛ yáke vīro. ²⁴ À gàari yì zaakine à dia, ben à bè a zíkɛrinɛ: N à kpakɛ wà gá. Nton zero, séto ma ònnɛ. ²⁵ Aɔ dà zén wà gaa Luda gbɛ pì kiia zaa Kameli kpīii musu. Kè Luda gbɛ pì à è té kaaa, à bè a zíkɛri Geazine: N Sunemu nɔgbɛ gwa, à té kaa! ²⁶ N bàà lé n gá dààɛ, né à la, tó à aafia kɔn a zāo kɔn a néo. Ben nɔgbɛ pì wèàla à bè: Aafiamɛ! ²⁷ Kè à kà Luda gbɛ kiia kpīii pì musu, ben à à kù a gbáa. Kè Geazi mò à ɔ sɔzi, ben Luda gbɛ pì bè: N à tó. À nɔɛ yakanamɛ, mɔde Dii beee ùtemɛ, èe omɛro. ²⁸ Ben nɔgbɛ pì bè: Ma dii, ma négɔgbɛ wée kèmmann yɔ? Mée be nton ma kekerooro?

²⁹ Ben Elisa bè Geazine: N n asaa dɔmma n ma gò sé n gá. Tó n da gbɛkelɛ, nton i kpáaro. Tó gbɛke i kpàmma sɔ, nton wero. N gá n ma gò pì na né pì aɛa. ³⁰ Ben né pì da bè: Kɔn Dii kuunao kɔn n kuunao mé tá n sairo. Ben Elisa bɔ à tézi. ³¹ Geazi dɔ aɛ à gaa à gò pì nà né pì aɛa, mɔde èe kī ke kero, èe nigāro. Ben Geazi èara à gaa à dà Elisalɛ à bènɛ: Né pì e fɛɛro. ³² Kè Elisa kà bɛɛ pìn, à né pì è daɛna a gádo gè ũ. ³³ Ben à gɛ né pizi ado, à zé tàtà à wée kè Diia. ³⁴ Ben à dàɛ né pì. À lé pè à léa à wée pè à wɛɛn à ɔ dàda à ɔnɔn. Lán à dàɛ né pì nà, ben à mè kè lógɔlógɔ. ³⁵ Elisa fɛɛ à zè à táa ò kpé pìn à gaa à sù, ben à èara à dàɛ né pì a dɔ. Ben né pì yī sà gɛn swɛɛplaa à wée wè. ³⁶ Ben Elisa Geazi sìsi à bènɛ: N Sunemu nɔgbɛ pì sísi. Kè à à sìsi à mò, ben Elisa bènɛ: N nɛn yè. ³⁷ Ben à kùɛ à mì pèɛ à gbá saɛ à a né pì sè à bɔo.

Sewɛɛ kana do'oroon

³⁸ Elisa tà Giligala. Gurɔ beee dekaa kú bùsu pìn. Annabinɔ káɛ à aɛ, ben à bè a zíkɛrinɛ: N dàga di téa, né dò kuku annabi kènnɛ. ³⁹ Kè aɔ gbɛke gaa dò pɔnɔ wɛtɛ bura, ben à bɔ sètɛ boboa. À à bɛɛ bòbo à kà a uta lébaan à pà. Kè à sùo, ben wà pàrapara wà kà dòn, gbɛkee dɔ lán à dɛ nàro. ⁴⁰ Kè wà dò pì tò gbɛ pìnɔnɛ aɔ pɔ bleo, kè aɔ dā, aɔ wii lè wà bè: Luda gbɛ, gaa bé à kú do'oroo pìn. Ben aɔɛ fɔ wà blèro. ⁴¹ Ben Elisa bè: À flawa sé à móo. Ben à kò à kà do'oroo pìn à bè: N kpaatɛnɛ aɔ ble. Ben sewɛɛ pì yāa do'oroon.

Pɔblekpana gɔɔn basɔɔroo

⁴² Gbɛke bɔ Baali Salisa à mɔ Luda gbɛ pɛnɛ kɔn burɛdi kɛ wà kɛ kɔn pɔwɛɛ káakuo mɛn baro kɔn gbado dufuo. Ben Elisa bè: N̄ kpá gbɛnɔa aɔ só. ⁴³ Ben à zĩkeri à là à bè: Gbɛ pɛnɔ kà gɔɔn basɔɔro, dian mé beee kpaatɛ́nne nà? À wɛ̀àla à bè: N̄ kpárimma aɔ só, zaake Dii bè aɔé só, à kpaa é gɔ. ⁴⁴ Ben à kpárimma, aɔɔ sò, à kpaaa gɔ́ lán Dii ò nà.

5

Naama kɛkɔana kɔn a kusuo

¹ Naaman Siriano kína zĩkpɛɛnɔ dɔn'aɛdee ũ. À bèɛ vĩ a dii ɔzĩ bensɔ à tɔ bɔ, zaake à gāzĩn Dii tò Siriano zĩ blèzi. Négɔgbɛmɛ zĩ guu, mɔde à kusu kũ. ² Gurɔɔ kɛ Siria zĩkari gbāamɔnnerinɔ gāa Isarailinɔ bɔsun yā, aɔ nɛnɔkparɛ ke kũ, ben à gɔ Naama naɔ zĩkeri ũ. ³ Ben nɛnɔkparɛ pì bè a diine: Tó wa bɛdee é fɔ à gá annabi kɛ kú Samaria kiia yā, lɛ à à kɛkɔa kɔn a kusuo. ⁴ Ben Naama gāa kína kiia à bè: Yā kɛ nɔkparɛ kɛ bɔ Isarailinɔ bɔsun òn yè. ⁵ Ben Siriano kína bè: N̄ gá, mé takada kɛ Isarailinɔ kɛnane. Ben Naama kondogi sɛɛ kiloo wāa do kpé baswɛɛplaa kɔn vurao kiloo baaagɔ akuri kɔn utao waa kuri. ⁶ À gāa kɔn takada kɛ kína kɛ Isarailinɔ kɛnane do. Takada pì guu kína bè: Ma takada kɛ kpāsanne kɔn ma iba Naamao, lɛ n̄ à kɛkɔame kɔn à kusuo. ⁷ Kɛ Isarailinɔ kína takada pì kyó kɛ, à a utadaa gā à kɛ à bè: Ludan ma ũ kɛ mé gbɛ wɛ̀ndi bɔ mà sɔkpane dɔɔ? Bóyānzin à gbɛ kɛ gbàrema mà à kɛkɔa kɔn a kusuozi? À gwa lán èe ma lé wɛtɛɛ nà fá!

⁸ Luda gbɛ Elisa mà kɛ Isarailinɔ kína a utadaa gā à kɛ, ben à lékpāsā kɛnɛ à bè: Bóyānzin n n utadaa gā n̄ kɛzi? N̄ tó adee pì mó ma kiia, eé dɔ kɛ annabi kú Isarailinɔ bɔsun. ⁹ Ben Naama gɛ a sɔgoron à gāa à zè Elisa bɛ gāale. ¹⁰ Ben Elisa gbɛ zĩà à bè: N̄ gá n̄ zú o Yoda swaan gɛn swɛɛplaa, n mɛ é ɛara à su a gbɛn, né kɛkɔa wásawasa. ¹¹ Ben Naama pɛtɛ kɛ, èe taa à bè: Mée daa eé bɔ ua à mó à zɛ ma aɛ à Dii a Luda sísi à ɔ liga ma bɔzi, lɛ ma kusu pì yāame. ¹² Damasuku swaanɔ Abana kɔn Faapao í maa dɛ Isaraili swaanɔ ílaroo? Mé fɔ mà zú o gwe mà gɔ wásawasaroo? Ben à ɛara kɔn pɔfɛo, èe taa.

¹³ Ben à ibanɔ tɛzi wà bè: Baa, tó yā zĩ'ũun annabi pì dānne yā, né kɛroo? Kɛ à bènne n̄ gá zú o, né gɔ wásawasa, beee é n fuó? ¹⁴ Ben à gāa à a zĩnda kpàɛ Yoda ín gɛn swɛɛplaa lán Luda gbɛ pì ònɛ nà. Ben à mɛ ɛara à sù a gbɛn wásawasa lán né féte pɔ bà. ¹⁵ Ben Naama kɔn a ibanɔ ɛara wà gāa Luda gbɛ kiia n̄ pínɡi. À zè à aɛ à bè: Má dɔ sa kɛ Ludaa kú gukea anduna guuro, séde Isarailinɔ bɔsun. N̄ gbāa kɛ mamɔma n zɔbleri ma mɔonnɛɛ kɛ sí. ¹⁶ Ben Elisa bè: Kɔn Dii kɛ mɛè zĩi kɛnɛ kuunao mé síro. Naama nàkɔrea à sí, baa kɔn beeeo à gí sízi. ¹⁷ Ben Naama bè: Tó nɛé síro, n̄ mamɔma n zɔbleri gba zé mà bɔsu sé bāagāsɔ aso plaa, zaake mé saa o tāaa dɔro, séde Dii. ¹⁸ Dii sùu kɛmao kɔn yā kɛkiio. Tó ma kína gāa Rimɔ gbāgbā à kpén, tó ma gaa zɛnɛ, tó ma kue Rimɔ kpé pìn, Dii sùu kɛmao kɔn yā pìo. ¹⁹ Ben Elisa bènɛ: N̄ ká bɛ aafia!

Kɛ à dà zén, à taa ò féte, ²⁰ ben Luda gbɛ Elisa zĩkeri Geazi laasuu lè à bè: Ma dii tò Siria gbɛ Naama e taa pā, èe pɔ kɛ à mɔnɛ síro. Kɔn Dii kuunao mé pɛɛzi mà pɔke sía. ²¹ Ben Geazi pɛɛ Naamazi. Kɛ Naama è à té n̄ kpɛɛ kɔn bāo, ben à bɔ a sɔgoron, èe à dāa. Kɛ à kà, ben Naama à là à bè: Aafian yó? ²² À wɛ̀àla à bè: Aafiamɛ. Ma dii bé à ma zĩmma, à bè annabinɔ gāli gɔkparɛ gɔɔn plaa kenɔ bé wà bɔ ɛflaimu gusĩsĩdeen aɔ mɔ a kiia tia. N̄ n̄ gba kondogi kiloo baplaa kɔn utao waa plaa. ²³ Ben Naama bè: ɛndɛ n̄ kondogi kiloo basiigɔɔ sí gɔɔ. À

kàne sàkin mèn plaa kɔn utao waa plaa. À kpà a ìba gɔɔn plaaanɔ, ben aɔ sè wà dò Geazine aɛ. ²⁴ Kè aɔ kà Elisa bɛ sɪsɪ musu, ben Geazi pɔ pɪnɔ sɪmɪma à kàe a kpén, ben à gbɛ pɪnɔ gbàre aɔ tà. ²⁵ Kè à gàa a dii Elisa kiia, ben Elisa à là à bɛ: Geazi, mán n gaan? À wèàla à bɛ: Mamɔma n zòbleri, mée gá gukearo. ²⁶ Ben Elisa bène: Kè gɔgbɛ pɪ bɔ a sɔgoron, èe n dɔa, n dɔ kè ma ninii kúnyo gweroo? Kondogi ke utano sɪmmana gurɔɔn yèro né, ke kùkpɛnɔ ke geepi búno ke sáano ke zúno ke gɔgbɛ kɔn nɔgbɛ zíkɛrinɔ. ²⁷ Naama kusu é gɔnnɛ kɔn n boriino ai guro pínɡi. Kè à bɔ Elisa kiia, ben kusu pɪ dààla púu lán buu bà.

6

Kpásawee funa íla

¹ Annabi gáli gbɛnɔ bɛ Elisane: N̄ gwa, guu kè wèe kakɔana kɛen kèwe néngo. ² Wà gá Yodazi, wa baade é lí zɔ wà kpé dɔo gwe, guu kè wégɔ kun. Ben Elisa bè: À gá. ³ Ben aɔ gbɛke bè: Né sùu kɛ n̄ gáwaaroo? Ben à bɛ: Mé gá. ⁴ Ben à gàańyo. Kè aɔ kà Yodazi, aɔɔe lí zɔzɔ. ⁵ Kè aɔ gbɛkee e lí zɔ, ben à kpása wée bɔ a pán à zù ín bùdum, ben à wii lè Elisazi à bɛ: O'o dii, ma kpása pɪ sɛm̄mame fá! ⁶ Ben Luda gbɛ bè: Mákpan à zùn súusuu? Kè à òdɔane, ben Elisa lí zɔ à zù ín gwe, à tò kpása pɪ wée fù íla. ⁷ Elisa bè: N̄ sé n̄ bɔo! Ben gbɛ pɪ ɔ bɔ à kù.

Siria zìkpɛnɔ vɪakuna

⁸ Siria kí fɛɛ Isarailinɔzi kɔn zìo. À lé kpàkɔsɔ kɔn a ìbano, ben à bèné gukean weé bùra káen. ⁹ Ben Luda gbɛ lékpásá kè Isarailinɔ kɪnane à bɛ, àgɔ guu pɪ dàkpaa àton gɛàlaro, zaake Siriano e mɔo gwemɛ. ¹⁰ Ben Isarailinɔ kina gbɛnɔ zì guu kè Luda gbɛ à yá òne pɪ guu. Len Elisa ègɔ lé daaa gɛn baaagɔ le, ben è tó wàgɔ guu pɪnɔ dàkpaa. ¹¹ Ben Siriano kina làakari fɛɛ yá pɪ yánzi. À a ìbano kàkɔa, ben à n̄ lá à bɛ: Wa dé bé à dɛ Isarailinɔ kina gbɛ ũu? À ome. ¹² À ìba pɪnɔ doke wèàla à bɛ: Ma dii kí, èe kɛ wa gbɛke né à gbɛnlo. Isarailinɔ bùsu annabi Elisa bé è yá kè neɛ o zaa n̄ kpé guu gbá Isarailinɔ kɪnane. ¹³ Ben kina bè: À gá à à wete guu kè à kún, mé gbɛnɔ zì wà à kù. Ben wà bène: À kú Dotámɛ. ¹⁴ Ben kina zìkpɛnɔ gbàre gwe paripari kɔn sɔdeenɔ kɔn sɔgoronɔ. Aɔ gàa gwe gwáavɪ aɔ lɪga wéte pizi.

¹⁵ Kè Luda gbɛ zíkɛri fɛɛ kɔngɔ idɛ'idɛ, à bɔ, ben à zìkpɛɛ pɪnɔ è ligana wétezi kɔn sɔdeenɔ kɔn sɔgoronɔ. Ben à bɛ Elisane: O'o dii, wé kɛ diame? ¹⁶ À wèàla à bɛ: N̄ton tó vɪa n̄ kùro. Gbɛ kè aɔ kúwaonɔo pari dɛ gbɛ kè aɔ kúnyonɔla. ¹⁷ Ben Elisa wée kè à bɛ: Dii, n̄ à wée kɛne. Ben Dii zíkɛri pɪ wée kɛne. Kè à guu gwà dɔ, ben à sɔdeenɔ kɔn sɔgoro tédeenɔ è ligana Elisazi, aɔ dà sɪsɪ pɪla. ¹⁸ Kè Siriano e mɔo Elisa kù, ben à wée kè Diia à bɛ: N̄ tó gbɛ pɪnɔ vɪa kù. Ben Dii tò aɔ vɪa kù lán Elisa wée kèa nà. ¹⁹ Ben Elisa bè Siria zìkpɛɛ pɪnɔne: Zé kèkiinlo! Wéte kèkiinlo! À témazi mà gáao gbɛ kè ée wete kiia. Ben à gàańyo Samaria. ²⁰ Kè aɔ gè wéte pɪ guu, ben Elisa bè: Dii, n̄ n̄ wée wɛ́nne sa. Kè Dii n̄ wée wɛ́nne, aɔ guu gwà aɔ è kè Samarian wà kún. ²¹ Kè Isarailinɔ kina n̄ é, à Elisa là à bɛ: Mà n̄ dɛdɛn yó? Baa, mà n̄ dɛdɛn yó? ²² Ben Elisa wèàla à bɛ: N̄ton n̄ dɛdɛro. Neɛ gbɛ kè n̄ n̄ kùkù zìlanno dɛdɛn yó? N̄ pòblee kpám̄ma aɔ ble. N̄ í kpám̄ma aɔ mi, gbasa wà tá n̄ diia. ²³ Ben kina pɔnna pòblee kè́nne, aɔ blè wà í mi, ben wà n̄ gbáe, aɔ tà n̄ diia. Beee gbera Siria gbáam̄nnerinɔ e eara wà mò lée Isarailinɔ bùsua dɔro.

Siriano Samaria kagurakɛna

²⁴ Gurɔ plaaa gbera Siria kí Benadada a zìkpɛɛno kàkɔa n pínɡi, ben aɔ̀ m̀ wà Samaria kagura kè. ²⁵ Ben nɔaa gbãa kù wéte pìn, wà à kagura kè à gí kè ai wée zaaki mì yaa kondogi kiloo do, lukulukú gbɔ̀ zaka néngo lé doo sɔ̀ kondogi ɔ̀ mèn sɔ̀ro. ²⁶ Kè Isarailino kína té bɔ̀i musu, ben nɔgbɛ́ ke wii pèzi à bè: Ma dii kí, n ma mì sí. ²⁷ Ben kína bène: Tó Dii e n mì síro, mé e mà n mì sí diamɛ? Má blɛwɛɛ ke geepiwɛɛ vɛ́n yó? ²⁸ Ben à èara à à là à bè: Bó bé à n lee? Ben nɔgbɛ́ pì wèala à bè: Nɔgbɛ́ ke bé à bèmɛ mà mó kɔ̀n ma négɔ̀gbɛ́o wà só gbãa, zian sɔ̀ wé a pó só. ²⁹ Ben wa ma né kùku wá sò. Kè guu d̀, ben ma bène à mó kɔ̀n a pó sɔ̀ wà só, ben à a pó kii ùte. ³⁰ Kè kína mà yá kè nɔgbɛ́ pì ò, ben à a utadaa gà à kè. Kè wà wée sè wà à gwà lán à té bɔ̀i musu nà, wà à è kɔ̀n posia utano dana a utadaa gɔ̀zĩ. ³¹ Ben kína bè: Tó méɛ Safata né Elisa mì zɔ̀ gbãaro, Luda yá keme pásĩpási.

³² Elisa vɛ́ena a kpén kɔ̀n gbɛ́nsino. Ben kína gbɛ́ zĩ à ɔ̀are aɛ à gá Elisa kù ai àgɔ̀ ká. Ai zĩri pì gɔ̀ gá ká gwe, ben Elisa bè gbɛ́nsi pìnɔ̀ne: Gbɛ́deri pì gbɛ́ zĩ, èe mɔ̀ à ma mì zɔ̀. À làakari ke! Tó zĩri pì kà, à zé tatanɛ, àton tó à gɛ́ro. Ée à dii kèse kɔ̀i ma ɔ̀ à kpɛ́eroo? ³³ Kè à kpé èe yá oońne, ben zĩri pì kà à kiia. Ben kína pì kà à bè: Mónzi kè b̀ Dii kiiaɛ, bó mé wée ɔ̀zi ɔ̀ɔ̀?

7

¹ Ben Elisa bè: À Dii yá ma! À bè zia mɔ̀ndaa'i weé flawa yá Samaria bɔ̀ilɛa zaka lé do kondogi ɔ̀ mèn do, pówɛɛ sɔ̀, zaka lé plaa kondogi ɔ̀ mèn do. ² Ben kína kpàasi yá sì Luda gbɛ́ pìla à bè: Baa tó Dii ludambɛ fòono fɔ̀fɔ̀, yá pì é sí kéó? Ben Elisa bène: Né wée siàlɛ, mɔ̀de né e n blero.

Kusunɔ baaru nna kpana

³ Kusu gɔ̀ɔ̀n siigɔ̀ɔ̀no kù bɔ̀ilɛa. Ben aɔ̀ bèkɔ̀ne: Bóyānzín wégɔ̀ vɛ́ena kè ai wà gá gagaa? ⁴ Tó wa bè wé gɛ́ wéte guu, nɔaa kù gwe, wé gagamɛ. Tó wa gɔ̀ kè sɔ̀, ga dɔ̀nkɔ̀ pime. Wà fɛɛ wà gá na Siriano bùraa. Tó aɔ̀ wa to bɛ́ɛ, wégɔ̀ kuu. Tó aɔ̀ wa dɛdɛmɛ sɔ̀, wa gagan gwe. ⁵ Ben aɔ̀ fɛɛ uusie, aɔ̀ɔ̀e gaa Siriano bùran. Kè aɔ̀ kà bùra lézi, aɔ̀ è gbɛ́kee kù gwero. ⁶ Dii tò Siria bùradeeno sɔ̀gorono kɔ̀n sɔ̀no kɔ̀n zìkpɛ́ pariino kɔ̀i mà, ben aɔ̀ bèkɔ̀ne, Isarailino kína fɔ̀a b̀ Iti kɔ̀nanɔ̀ne kɔ̀n Igipiti kɔ̀n aɔ̀ mó wà léewa. ⁷ Ben aɔ̀ bàa sì uusie pìla gɔ̀ aɔ̀ n bisakutaano tò gwe kɔ̀n n sɔ̀no kɔ̀n n zaakino. Aɔ̀ n bùra tò gwe lán à dɛ nà, aɔ̀ lèkɔ̀a aɔ̀ n zĩnda mibókii wète.

⁸ Kè kusu pino kà bùra pìn gwe, aɔ̀ gè bisakutaa pino doke guu, aɔ̀ pó blè wà í mì, ben aɔ̀ kondogi kɔ̀n vurao kɔ̀n pókāsāano sèɛ aɔ̀ gàa wà ùte. Kè aɔ̀ èara wà sù, aɔ̀ gè bisakuta pānden ɔ̀, aɔ̀ póno nàkɔ̀a aɔ̀ gàa wà ùte. ⁹ Ben aɔ̀ bèkɔ̀ne: Yá kè wée kɛɛ kè maaro. Gbãa bé à dɛ wà baaru nnaa kpá, ben wá yĩtɛnaó? Tó wa yĩtɛ lɛ ai guu gàa à d̀ò, à gò é wa lé. Wà fɛɛ gɔ̀ wà gá o kíbɛdeenɔ̀ne. ¹⁰ Kè aɔ̀ kà gwe, aɔ̀ lé zù wéte zédákparinozi wà bè: Wa gaa Siriano bùran, wée gbɛ́ke e gwero, wée gbɛ́ke kɔ̀i maro. Aɔ̀ sɔ̀no kɔ̀n n zaakino bé wà bàdɔ̀ɔ̀na gwe, bensɔ̀ aɔ̀ bisakutaano kù n gbèn gborona sai. ¹¹ Kè zédákpari pino lé zù wà óńne wétɛn, ben wà à baaru kpá kíbɛ ua guu. ¹² Ben kína fɛɛ gwāavĩ, à bè a ibano: Mé yá kè Siriano kèwee oare. Kè aɔ̀ dɔ̀ kè nɔaa wa kù gbãa, beee yānzín aɔ̀ b̀è n bùranzi aɔ̀ gàa wà ùte sɛ́n. Aɔ̀ɔ̀e daa wé b̀ɔ̀e wétɛn gbasa wà wa kùkù bɛ́ɛ wà wa wéte símɛ. ¹³ Ben à ibano doke bène: Zaake wamɔ̀wa kè wa gɔ̀ɔ̀no wá kù gaa lézĩmɛ, n tó wà sɔ̀ mèn sɔ̀roo kè aɔ̀ gɔ̀no sé wà gbɛ́no zĩo, lɛ wà yá kè kè gwa. ¹⁴ Ben aɔ̀ sɔ̀gorono sè mèn plaa kɔ̀n sɔ̀no, ben kína n gbáɛ à bè: À gá à Siria zìkpɛ́ɛno gbɛ́ɛ à gwa! ¹⁵ Ben aɔ̀ n gbɛ́ɛ ai Yodazi. Aɔ̀ è kè Siriano

bàa sìme, aã ñ pókāsāano kōn ñ gōkebono fàakōa zé guu gwe. Ben zìri pìno èara wà sù aã yā pì gbà kìnane.

¹⁶ Ben wà b̀e wà g̀a Siriano b̀uran wà p̀ono s̀e, ben ẁe flawa yaa zaka lé do kondogi ɔ m̀en do, p̀wɛɛ zaka lé plaa kondogi ɔ m̀en do lán Dii ò nà. ¹⁷ Kína a kpàasi diè b̀ilè dākpari ũ, ben gb̃no k̀e z̀e z̀e b̀ilèa gwe à gà, lán Luda gb̃e g̃ake à ò nà gurɔ k̀e kína mò à b̀e. ¹⁸ À k̀e lán Luda gb̃e pì ò kìnane nà à b̀e: Weé flawa yá zia m̀ondaa'i Samaria b̀ilèa zaka lé do kondogi ɔ m̀en do, p̀wɛɛ s̃ zaka lé plaa kondogi ɔ m̀en do. ¹⁹ Kína kpàasi yā s̃ Luda gb̃ela à b̀e: Baa tó Dii ludambe f̀ono f̃, yā pì é k̀e? Ben Luda gb̃e b̀ene: Né ẁe siàlè, m̀ode né e ñ b̀ero. ²⁰ Len à k̀e lè s̃, wà k̀e z̀e z̀e b̀ilèa à gà.

8

Kína Sunemu nɔgb̃e bura sɔkpanena

¹ Elisa bè nɔgb̃e k̀e à à né f̀e p̃ne à f̀e à tá b̀usu pānden kōn a b̀edeenɔ à gurɔ plaaa k̀e gwe, zaake Dii diè nɔaa é g̃ Isarailino b̀usun ai ẁe swɛɛplaame. ² Ben nɔgb̃e pì k̀e lán Luda gb̃e òne nà. Àpì kōn a b̀edeenɔ g̀a wà v̀e Filisitininɔ b̀usun ai ẁe swɛɛplaa. ³ Ẁe swɛɛplaa pì gberan à b̀ Filisitininɔ b̀usun à sù, ben à g̀a ẁe k̀e kína a b̀e kōn a buraa yā musu. ⁴ Gurɔ beee kína e fàadi boo kōn Luda gb̃e z̃keri Geazio à b̀e: Ñ yā b́ta k̀e Elisa k̀en t̃k̃eme. ⁵ Gurɔ k̀e èe à g̀f̃ena yā oo kìnane, ben nɔgb̃e k̀e à à né g̃gb̃e f̀ene pì mò ẁe k̀e kína p̃a, lè à a b̀e kōn a buraa sɔkpaare. Ben Geazi bè: Ma dii k̃, nɔgb̃e k̀e Elisa à né f̀ene p̃n yè kōn a néo. ⁶ K̀e kína à làla yā p̃zi, ben nɔgb̃e pì yā p̃ t̃k̃ene. Ben kína bè a ìbanɔ dokene: Ñ nɔgb̃e pì p̀ono sɔkpane kōn bl̃e k̀e k̀e à buraa zaa gurɔ k̀e à f̀e k̀e ai kōn a gb̃aao.

Azaili kí Benadada dena

⁷ Elisa g̀a Damasiku gurɔ k̀e Siria kí Benadada e gyāa k̀e. K̀e wà òne Luda gb̃e mò k̀e, ⁸ ben kína bè Azailine: Ñ gbaa sé ñ g̀a dao Luda gb̃e ñ kp̃a ñ one à Dii gbekame, tó mé f̀e kōn gyāa k̀ekiio. ⁹ Ben Azaili Damasiku p̀o maaano s̀e lakumi aso baplaa, ben à g̀a dao Elisalè. K̀e à k̀a à kiia à b̀e: N z̀bleri Siria kí Benadada bé à ma z̃mma mà n gbeka, tó é f̀e a gyāp̃e. ¹⁰ Ben Elisa ẁela à b̀e: Ñ g̀a ñ one eé f̀e kōn beeeo, m̀ode Dii òd̃ame k̀e eé game. ¹¹ Ben Luda gb̃e ẁe pè Azailia ai w̃i à k̀, ben Luda gb̃e nà òd̃naa. ¹² Ben Azaili à là à b̀e: Ma dii, b́yānz̃in néé ò d̃zi? À ẁela à b̀e: K̀e má yā zaaa k̀e né k̀e Isarailinɔ d̃ yānz̃ime. Né té s̃ ñ z̃ki gb̃aano, né ñ g̀kpareno d̃de kōn f̀e daao, né ñ néno yāmiyāmi, né ñ ǹsindadeeno gb̃e f̃f̃. ¹³ Ben Azaili bè: Mam̃ma n z̀bleri, d̃n ma ũ mà gbasa mà yā b́ta beee taka k̀e? Ben Elisa bène: Dii òd̃ame k̀e né g̃ Siriano kína ũ.

¹⁴ K̀e à b̀ Elisa kiia, à èara à tà a dii kiia. K̀e kína à là yā k̀e Elisa ònezi, ben à b̀e: À bène né f̀e aafia. ¹⁵ K̀e guu d̀, Azaili bisa g̀ete s̀ à yāku, ben à k̀ kína uula ai à gà, ben Azaili v̀e à gb̃en.

Yudano kí Yehoramu

¹⁶ Isarailino kí Ahabu né Yoramu kíblena ẁe s̃rodee guu, Yudano kí Yosafata né Yehoramu nà kíblena. ¹⁷ À ẁe baaakuri awɛɛplaadeen à kí bl̃e, à v̀e kpatan Yerusalem ẁe s̃raag̃. ¹⁸ À z̀ kōn Isarailino kìnano yākenao lán Ahabu b̀deenɔ bà, zaake à Ahabu ñnɔgb̃e s̀e nɔ ũ, ben à yā k̀e Dii yeziroo k̀e. ¹⁹ Baa kōn beeeo Dii e we à Yudano dúgu z̃ro a z̀bleri Dauda yānz̃i, zaake à lé gb̃ene à b̀e, à borii é g̃ kí bl̃e ai gurɔ p̃ngi.

²⁰ Yehoramu kiblegurɔɔan Edɔmunɔ ń zĩnda sì Yudanɔa aɔ ń zĩnda kína kà. ²¹ Beee yānzi Yehoramu gàa Zai kɔn a sɔgoronɔ pĩngi, ben Edɔmunɔ lìgazi kɔn a sɔgorodeenɔ. À fɛɛ à ń kēguu gwāavĩ à tà, ben à zĩkpɛɛnɔ bàa sì wà tà bɛ. ²² Edɔmunɔ ń zĩnda sì Yudanɔa ai kɔn a gbàao. Gurɔ beeean Libinadeenɔ ń zĩnda sì Yudanɔa se. ²³ Yehoramu yā kpaaanɔ kɔn yā kè à kènɔ pĩngi kú Yudanɔ kɔnanɔ gĩayākenanɔ takadan. ²⁴ Yehoramu gà, wà à mira kpàkōzi kɔn a dezinɔ pɔo Dauda wéte, ben à né Aazia vɛɛ à gbèn.

Yudanɔ kí Aazia yā

²⁵ Isarailinɔ kí Ahabu né Yoramú kíblena wèlè kuri awɛɛplaadee guun Yudanɔ kí Yehoramu né Aazia nà kíblena. ²⁶ À wèlè baro awɛɛplaadee guun à kí blè, à vɛɛ kpatan Yerusalem wèlè domɛ. À da tón Atalia, Isarailinɔ kí Ɔmiri diomɛ. ²⁷ Aazia zè kɔn Ahabu bɛdeenɔ yākenao, à yā kè Dii yeziroo kè lán Ahabu bɛdeenɔ bà, zaake à anzurenɔmɛ. ²⁸ À gàa à nà Ahabu né Yoramua, ben aɔɔe zĩ kaa lɛdo kɔn Siria kí Azailio zaa Ramo Giliada. Kè Sirianɔ Yoramú kènna, ²⁹ ben à èara à tà Yezèrili ai a bò pì gō yāa. Ben Aazia gàa wéɛ kpáezi gwe.

9

Yehu kana Isarailinɔ kína ũ

¹ Annabi Elisa annabi gālì gbēke sìsi, ben à bène: Ñ asaa dɔmma ñ kũ, ñ nòsi tùu kè sí ñ gáo Ramo Giliada. ² Tó n ka gwe, ñ kpáɛ ke Yosafata né Yehu, Nimisi diozi ñ bɔo a gbēnɔ té, né gēo kpén ai kpétu. ³ Ñ tùu pì nòsi kú à mìa, né one kè Dii bè a à kà Isarailinɔ kína ũ. Beee gbɛra ñ zé wɛ, né bàa sí ñ su. Ñton gí ke gwero. ⁴ Ben annabi gōkparɛ pì gàa Ramo Giliada. ⁵ Kè à kà gwe, à zĩkari dɔn'aɛdeenɔ è kaena, ben à bè: Dɔn'aɛde, má yā vī mà onne. Ben Yehu à là à bè: Wa dé n ń téa? À wèàla à bè: Mbee dɔn'aɛde. ⁶ Kè Yehu fɛɛ à gè kpén, ben gōkparɛ pì nòsi kú à mìa à bè: Dii Isarailinɔ Luda bè a n ka a gbē Isarailinɔ kína ũ. ⁷ Ñ Ahabu bɛdeenɔ dɛdɛ, Dii é a zòbleri annabinɔ gɛɛ bońma kɔn a zòbleri kè Yezèbeli ń dé n ń pĩngi. ⁸ Ñ Ahabu bɛdee pìnɔ dɛdɛ zònɔ kɔn wɛɛnenɔ ń pĩngi. Aɔ gōgbē ke tón gō Isarailinɔ bùsunlo, ⁹ Ahabu ua é gō lán Nebati né Yeroboamu ua bà, lán Ahia né Baasa ua bà. ¹⁰ Gbɛɛnɔ é Yezèbeli gè só Yezèrili bĩkpɛɛmɛ, gbēke é à vīro. Ben annabi pì zé wèlè à bàa sì. ¹¹ Kè Yehu bò à gàa a dɔn'aɛde daanɔ kiia, ben aɔ à là wà bè: À kè diamɛ ìadee pì mò n kiiaee? À wènlà à bè: Á à dō kè yāzōzōrimɛ. ¹² Ben aɔ bè: Egɛɛmɛ! Ñ owe. Ben à bè: Yā kè à òmɛɛn yè. À bè Dii bè a ma ka Isarailinɔ kína ũ. ¹³ Ben aɔ baade kè kpakpaa à a utadaa sè à kàɛ à gbá gĩzĩ didikiia, ben aɔ kuu pè wà bè: Yehu kè kí ũ.

¹⁴ Ben Yehu lé kpàkōsōńyo Yoramuzi. Gurɔ beee sɔ kí Yoramú pì kɔn Isarailinɔ ń pĩngi e gii kɔn Ramo Giliadao, aɔɔe zĩ kaa kɔn Siria kí Azailio. ¹⁵ Kè Sirianɔ à kènna, ben à èara à tà Yezèrili ai à kēkōa. Ben Yehu bè a gbē pìnɔne: Tó a zemaomɛ, àton tó gbēke bɔ wétɛn à gá yā kè baaru kpá Yezèriliro. ¹⁶ Ben Yehu gè a sɔgoron, èe gaa Yezèrili. Yoramú daɛ gwe kènnana, Yudanɔ kí Aazia kú gwe dɔ, à gàa wéɛ kpáezi. ¹⁷ Kè gudákpari kè kú Yezèrili gudákpaki lezĩ musu Yehu è kɔn a gbēnɔ, aɔɔe mɔɔ, ben à wii lè à bè: Ma gbēnɔ è, aɔɔe mɔɔ. Ben Yoramú bè: Ñ sōdee gbarɛ à gá dańlɛ à ń la tó aafian aɔɔe mɔɔo. ¹⁸ Ben sōdee bò à gàa à Yehu lè à bè: Kína bè, aafian nées mɔɔoó? Yehu wèàla à bè: N bà ũgba kɔn aafiaomɛ? Ñ mó ñgō témazi. Ben gudákpari bè: Zĩri pì ń lé, mɔde èe ɛara à sùro. ¹⁹ Ben kína sōde plaadee gbàɛ dɔ. Kè à ń lé, à bè: Kína bè, aafian nées mɔɔoó? Ben Yehu wèàla à bè: N bà ũgba kɔn aafiaomɛ? Ñ mó ñgō témazi.

²⁰ Ben gudākpari pì bè: À n lé, mɔde èe sɔ ɛara à sùro. Gbɛ̀ pì górofina de lán Nimisi dio Yehu bà, è góro baka lán ñadee bà.

²¹ Ben kí Yoramú bè: N góro dɔme sɔnɔa! Kè wà dɔa, ben à bò wétɛn kɔn Yudanɔ́ kí Aaziao, baade kɔn a sɔgoroo, aɔɔe gaa da Yehule. Ben aɔ̀ dàkɔre Yezɛrili gbɛ̀ Nabɔti kè wà à dè yāa bura. ²² Kè Yoramú wée sɔ Yehule, ben à à là à bè: Yehu, aafian nées mɔɔɔ? À wèàla à bè: Aafia kú máme? Zaake n da Yezɛbeli tāagbāgbāna kɔn à pɔdammanao dàgula. ²³ Kè Yoramú liɛ èe bàa sii, ben à lé zù Aaziazì à bè: Bɔnkpeɛyāme Aazia! ²⁴ Ben Yehu a sá gà à Yoramú pàò a kafatawa dagura. Kà pì gāa à à swè zò, ben à kè yòkɔ a sɔgoron. ²⁵ Ben Yehu bè a zìkpe gbɛnsi Bidikanɛ: N à gè sé n zu Yezɛrili gbɛ̀ Nabɔti bura gwe. Ma dɔn kè wá kú sɔgoro guu lɛdo yā wa plaa, wá té à de Ahabu kpɛɛ, gurɔ̀ mɔ̀a Dii gĩake à lé kè à yā musu à bè ²⁶ á è lán wà Nabɔti dè nà kɔn a nɛnɔ. Bura kɛn é Nabɔti pɔ gɛɛ bonɛ Ahabua. Beee yānzin n à gè sé n zīnna bura gwe lán Dii ò nà.

²⁷ Kè Yudanɔ́ kí Aazia è ɛ, ben à dà Betagā zén kɔn bàò. Ben Yehu pèezi èe bee: À à de se. Ben wà à pà a sɔgoro guu gurɔ̀ kè èe Guru sìsĩ kūu Ibleamu saɛ. Ben à n kè à tà Megido, gwe à gāa à gàn. ²⁸ À ibanɔ̀ à gè sè wà dà sɔgoro guu wà tào Yerusalemú, ben aɔ̀ à mira kpàkɔzi kɔn a dezinɔ́ pɔo Dauda wétɛ. ²⁹ Ahabu né Yoramú kíblena wèè kuri awɛɛdodee guun Aazia kè Yudanɔ́ kí ũ.

Yezɛbeli gana

³⁰ Kè Yehu mò Yezɛrili, Yezɛbeli à baaru mà, ben à kiroo kà à a mìkã kèkɛ. Zaa bĩi kpé musu windo guun èe wée kpaɛɛ. ³¹ Kè Yehu gè bĩilea, ben Yezɛbeli bè: N ke sɛnkpe kɔn Zimirio, n n dii dè. Aafian n mɔo kèɔ? ³² Kè Yehu wée sè musu, à windo gwà, ben à bè: Dé bé à zèmao? Dé bé à kú ma kpaa? Kè kibe zĩkeri gɔɔn plaa ke aagɔɔnɔ̀ mò wà wée kpàɛ windo guu, ³³ ben Yehu bènnɛ: À ɔ̀ yĩpazi à à pàɛ. Kè aɔ̀ yĩpazi aɔ̀ à pàɛ, ben Yehu kiti pàa kɔn sɔgoroo ai à aru fāfā gūa kɔn a sɔnɔ. ³⁴ Kè Yehu gè kibe, à pɔ̀ blè à í mì, ben à bè: Baa kè wà láari bò nɔgbɛ̀ pìn, wà à vīi, zaake kí boriimɛ. ³⁵ Kè wà gāa wà à gè sé wà vīi, ben wèe póke ero, tó èe ke à mīwatoro kɔn à gbálanɔ́ kɔn à ɔlanɔ́ baasiro. ³⁶ Ben wà ɛara wà gāa wà ò Yehunɛ, ben à bè: Yā kè Dii ò a zòbleri Tisibɛ gbɛ̀ Ilia gāzīn gwe, à bè: Gbɛɛnɔ́ é Yezɛbeli nòbɔ́ sɔ Yezɛrili bĩi kpɛɛ. ³⁷ Yezɛbeli gè é gɔ́ káɛ tɔɔtɛ lán pókāde gbò bà Yezɛrili bĩi kpɛɛ. Gbɛke é e à be Yezɛbelin yèro.

10

Ahabu boriinɔ́ dedɛna

¹ Ahabu boriinɔ́ kú Samaria gɔgbɛnɔ́ ũ gɔɔn baaagɔ́ akuri. Ben Yehu takada kè à kpàsā Samaria gbāadeenɔ́nɛ kɔn gbɛnsinɔ́ kɔn gbɛ̀ kè aɔɔe Ahabu né gwaanɔ́ à bè: ² Tó takada kèkii gè a ɔ̀zĩ, zaake a dii Ahabu boriinɔ́ kúao bensɔ́ á sɔgoronɔ́ vī kɔn sɔnɔ́ kɔn wétɛ bīideeo kɔn gɔ̀kɛbɔnɔ́, ³ à a dii né kè kèare maa de gbɛ̀ kpaaanɔ́lāa ká à de kpatan à zì ká a dii pì bedeenɔ́nɛ. ⁴ Ben vīa n kú maamaa aɔ̀ bè: Zaake kí gɔɔn plaaanɔ́ e fĩ wà gĩnɛro, wámbe wé fĩ wà gínɛɔ́? ⁵ Ben kibe dākpari kɔn wétɛ dɔn'aɛdeeo kɔn gbɛnsinɔ́ kɔn négwari pìnɔ́ gbɛnɔ́ zì Yehua wà bè: N zòblerinɔ́n wa ũ. Yā kè n òwe pínɡi wé ke. Wé gbɛke ká kí ũro. N ke lán à kɛnnɛ maa nà. ⁶ Ben Yehu takada pānde kènnɛ à bè: Tó a zèmao, ée ma yā maa, à a dii Ahabu négɔgbɛ̀ pìnɔ́ mī zɔ̀zɔ̀ à mɔome Yezɛrili zia mɔndaa'i.

Kíne pìnɔ́ sɔ ká gɔɔn baaagɔ́ akuri, aɔ̀ kú kɔn wétɛ gbɛnsi kè aɔɔe n tò to kɛɛnɔ. ⁷ Kè takada pì kà, ben aɔ̀ kíne gɔɔn baaagɔ́ akuri pìnɔ́ kùkù aɔ̀ n dede n pínɡi, ben aɔ̀ n mìnɔ́ zɔ̀zɔ̀ wà kàka gbíin aɔ̀ kpàsānɛ zaa Yezɛrili. ⁸ Kè zĩri pì kà, ben à bè

Yehune: Wà mò kɔ̃n kíne pínɔ̀ mìnɔ̀. Ben Yehu bè wà káe bĩlɛa lɛo plaa ai guu dɔ̀.

⁹ Kè guu dɔ̀, ben Yehu bò à gàa à zè gbɛ̃nɔ̀ aɛ à bè: Amɔ̃nɔ̀ á yáke vĩro, mámbe ma bɔ̀ ma dii kpɛɛ ma à dɛ, mɔ̃de dé bé à gbɛ̃ kɛ̃nɔ̀ dɛdɛ. ¹⁰ Agɔ̀ dɔ̀ sa kè yá kè Dii gĩake à ò Ahabu bɛdeennɔ̀ yá musu, à ke é lée pāro. Dii kè lán à ò a zòbleri Ilia gāzĩ nà. ¹¹ Ben Yehu Ahabu bɛdee kè aɔ̀ gɔ̀ Yɛzɛrilinɔ̀ dɛdɛ n̄ pínɡi kɔ̃n à ìba gbɛ̃nsinɔ̀ kɔ̃n à gbɛ̃nnanɔ̀ kɔ̃n à sa'orinɔ̀. Èe à gbɛ̃ke tó wɛ̀ndioro.

¹² Ben à fɛɛ à dà Samaria zén. Kè à kà sādārinɔ̀ bùrakækiia, ¹³ ben à dàkɔ̃rɛ kɔ̃n Yudanɔ̀ kí Aazia danɛnɔ̀ à n̄ lá à bè: Dénɔ̀n a ũu? Aɔ̀ wèàla wà bè: Aazia danɛnɔ̀n wa ũ, wa mɔ̀ ì kpá kí Yoramu bɛdeennɔ̃amɛ kɔ̃n à da Yɛzɛbɛli bɛdeennɔ̀.

¹⁴ Ben Yehu bè a gbɛ̃nɔ̃nɛ: À n̄ kúkū bɛɛ! Ben aɔ̀ n̄ kúkū aɔ̀ n̄ dɛdɛ bùra pín lògɔ̀ saɛ. Aɔ̀ gɔ̃nɔ̀n baplaa awɛɛplaamɛ, aɔ̀ gbɛ̃kee e bɔ̃ro.

¹⁵ Kè à bò gwe, à dàkɔ̃rɛ kɔ̃n Rekabu né Yonadabuo, èe mɔ̀ daàlɛ. Ben Yehu à là à bè: N swè kúma lán ma swè kúmɔ̃ma nàɔ̀? Yonadabu wèàla à bè: Ee! Ben Yehu bè: Zaake lɛmɛ, n̄ n̄ ɔ̀ dɔ̃mɛ. Kè à ɔ̀ dɔ̀ Yehuzi, ben Yehu à kù à gèò a sɔ̃goro guu. ¹⁶ Yehu bè: Wà gá lɛdo, né aĩa kè má vĩ kɔ̃n Dii yāo e. Ben à tò à gāaaɔ̀ lɛdo a sɔ̃goro guu. ¹⁷ Kè Yehu kà Samaria, à Ahabu borii kè aɔ̀ gɔ̀ gweeno dɛdɛ mámmam. À n̄ dúgu zò lán Dii ò Ilia gāzĩ nà.

Baali tãagbãgbãrinɔ̀ dɛdɛna

¹⁸ Yehu gbɛ̃nɔ̀ kàkɔ̃a n̄ pínɡi, ben à bèñnɛ: Ahabu dɔ̃nzi kè Baalinɛ fétengomɛ, mamɔ̃ma Yehu, mé dɔ̃nzi kɛnɛ maamaa. ¹⁹ N̄ Baali tãadeennɔ̀ sísime n̄ pínɡi kɔ̃n à gbãgbãrinɔ̀ kɔ̃n à gɛ̃sãndeenɔ̀ n̄ pínɡi. Aɔ̀ gbɛ̃ke tón gí mɔ̀ziro, má yezi mà sa bíta o Baaliame. Gbɛ̃ kè gí mɔ̀zi, à gámɛ. Yehu e ɔ̃ndɔ̀ kɛ̃nɛ lɛ à e à Baali gbãgbãri pínɔ̀ kaatɛmɛ. ²⁰ Ben à bè: À zĩbaa diɛ Baali pó ũ. Ben wà à kpàakpa kè. ²¹ À lékpāsā kè Isarailinɔ̀ bùsun pínɡi, ben Baali gbãgbãrinɔ̀ mò n̄ pínɡi, aɔ̀ gbɛ̃kee e gɔ̃ro. Kè aɔ̀ gɛ̃ Baali kpén, aɔ̀ kpé pì pà zĩnzĩm, gbápɛ̃kii kuuro. ²² Ben Yehu bè kpé pì utakæki dākparinɛ: N̄ bɔ̃ɛ kɔ̃n utanɔ̀ Baali gbãgbãrinɔ̃nɛ n̄ pínɡi. Ben à bɔ̃ɛnɛ kɔ̃n uta pínɔ̀. ²³ Yehu kɔ̃n Rekabu né Yonadabuo gè Baali kpén, ben Yehu bè Baali gbãgbãri pínɔ̃nɛ: À wɛɛ té gbɛ̃nɔ̃zi à n̄ gwagwa maamaa, lɛ Dii gbãgbãrinɔ̀ tóngɔ̀ kúao kèro, sé a Baali gbãgbãrinɔ̀ atɛɛ. ²⁴ Ben Yehu kɔ̃n Yonadabuo gè lɛ wà saa o. À mò à lè Yehu gĩake à gbɛ̃nɔ̀ kàekæ bàazi gɔ̃nɔ̀ basiigɔ̀. À kpàkɛ̃nzi à bè tó aɔ̀ gbɛ̃kee tò gbɛ̃ kè èe n̄ naãnɛ n̄ ɔ̃zĩnɔ̀ doke pítĩngu, à wɛ̀ndi musumɛ. ²⁵ Kè Yehu sa'opɔ̀ kè wè ká tén à té kù ò à yāa, ben à bè dogarinɔ̀ kɔ̃n zĩkpɛ gbɛ̃nsi pínɔ̃nɛ: À gɛ̃ à n̄ dɛdɛ! Àton tó aɔ̀ gbɛ̃ke pitiaguro. Kè aɔ̀ n̄ dɛdɛ kɔ̃n fɛɛdaao aɔ̀ n̄ gɛ̃nɔ̀ kwɛɛ bàazi, ben aɔ̀ gɛ̃ Baali kúkii. ²⁶ Aɔ̀ Baali tãakpɛ gbèpɛɛ sè wà bò aɔ̀ té sɔ̃a, ²⁷ ben aɔ̀ wìwi aɔ̀ à kpé gbòro, ben wà guu pì kè bĩkɛ̃kɛ̃kii ũ ai kɔ̃n a gbāao.

²⁸ Len Yehu Baali tãagbãgbãna mì dɛ lɛ Isarailinɔ̀ bùsun. ²⁹ Baa kɔ̃n beeeo èe kpɛɛ li durun kè Nebati né Yeroboamu Isarailinɔ̀ dà à kenannero, à té vura zùswarenɛ bòro kè aɔ̀ kú Beteli kɔ̃n Danionɔ̃zi. ³⁰ Dii bènɛ: Zaake n̄ yá kè maa, n̄ yá kè má yezi kè, n̄ kè Ahabu bɛdeennɔ̃nɛ lán ma zɛo nà, n̄ borii égɔ̀ wɛ̃ena Isaraili kpatan ai n̄ nasionɔ̃a. ³¹ Mɔ̃de Yehu e zɛ kɔ̃n Dii Isarailinɔ̀ Luda dokaoro, èe làakari dɔ̃a kɔ̃n nòsɛo doro. Èe kpɛɛ li durun kè Yeroboamu Isarailinɔ̀ dà à kenannero.

³² Gurɔ̀ beeean Dii tò Isarailinɔ̀ bùsu nà lagonaa. Azaili gbāaa blè Isarailinɔ̀ bùsu ³³ kè kú Yoda ɔ̃fántɛbɔ̃ɛ kpaaa pínɡi sɛna zaa Aroa kè kú Anɔ̀ swadɔ̃zi ai Giliada kɔ̃n Basā bùsuo. Gada boriinɔ̀ kɔ̃n Rubɛni boriinɔ̀ kɔ̃n Manase boriinɔ̀ kú gwe. ³⁴ Yehu yá kpaaa kè à kɛ̃nɔ̀ kú Isarailinɔ̀ kɛ̃nanɔ̀ gĩayākɛnanɔ̀ takadan

kɔn à négɔgbẽkɛyānɔ pínɡi. ³⁵ Yehu gà, wà à vɛi Samaria, ben à né Yoaza vɛɛ à gbèn. ³⁶ Yehu vɛɛ Samaria à kí blè Isarailinɔnɛ wɛ baaakuri plaasai.

11

Yoasi kɔn a dazi Ataliao

¹ Kè Aazia da Atalia è a né gà, ben à fɛɛ èe kí boriinɔ dɛdɛɛ n pínɡi. ² Ben kí Yehoramú nɛnɔgbẽ Yoseba, Aazia dāre, Aazia né Yoasi sè n saɛ kine kè wɛɛ n dɛdɛɛnɔ té. À à ùtɛ Atalianɛ kpé kè gádonɔ kaenan kɔn nɔgbẽ kè èe yɔ kpaaao lɛdo, ben wɛɛ e wà à dèro. ³ Né pì gò utena Dii ua kɔn a gwàri pìo ai wɛ swɛɛdo. Gurɔ beɛɛa Atalian Yudanɔ bùsu kina ũ.

⁴ À wɛ swɛɛplaadee guun sa'oriki Yoyada kibe dogari gbɛnsinɔ kɔn zìkpe gbɛnsinɔ sìsi, ben wà mɔ́nyo à kiia Dii ua. Ben à yā yínɔyò à tò aɔ la dà Dii ua gwe, ben à kí négɔgbẽ pì òdɔaínɛ. ⁵ Ben à yā diérínɛ à bè: Yā kè é kɛɛn yè. Tó a mɔ guu dākpaa kammabogurɔ zĩ, a gāli káaku éɡɔ kibe dākpaa, ⁶ a gāli plaadee sɔ Suru gānu, a gāli aagɔdee éɡɔ gānu kè kú dogari kpaaanɔ kpɛɛ dākpaa. ⁷ A gāli plaaa kè aɔɛ kámma boo kammabogurɔ zĩnɔ éɡɔ kina pì dākpaa Dii ua. ⁸ À ligazi, a baade kɔn a gɔkɛbɔo kúna. Gbẽ kè gà à sòzi, à à dɛ. Àɡɔ té kina pìzi guu kè èe gaan pínɡi.

⁹ Zìkpe gbɛnsinɔ kè lán sa'oriki Yoyada ònɛ nà. Aɔ baade a gbɛnɔ sè à gānyo Yoyada kiia, gbẽ kè aɔɛ kámma boonɔ kɔn gbẽ kè aɔɛ mɔ n lende kpánɔ n pínɡi. ¹⁰ Ben Yoyada kí Dauda sárinɔ kɔn à sengbango kè kú Dii uanɔ kpà zìkpe gbɛnsi pìnɔa. ¹¹ Ben dogari pìnɔ mò wà kàɛ Dii kpé kɔn sa'okiio kpɛɛɛa sɛna zaa Dii ua ɔplazi ai à ɔzɛzi, baade kɔn a gɔkɛbɔo kúna, lɛ wàɡɔ kina pì dākpaa. ¹² Ben Yoyada bò kɔn kí négɔgbẽ pìo à kífura kúnɛ à doka takada kpàa. Kè wà nɔsi kù à mìa wà à kà kí ũ, ben wà ɔpa lɛ wà wii lɛ wà bè: Luda kina dɔ kɔn aafiao! ¹³ Kè Atalia dogarinɔ kɔn gbẽ kpaaanɔ kii pì mà, ben à fɛɛ à gāa n kiia Dii ua. ¹⁴ Kè à wɛɛ sè, à kina pì è zɛna wesagba saɛ lán wè kɛ nà. Zìkpe gbɛnsinɔ kɔn kákākipɛrinɔ zɛna à saɛ, bensɔ baade pínɡi e pɔnnaa kɛɛ aɔɛ kákāki pɛɛ. Ben Atalia a pókāsāanɔ gà à kè à vɛ wiio à bè: Wà bò ma kpɛɛ! Wà bò ma kpɛɛ! ¹⁵ Ben sa'oriki Yoyada bè zìkpe gbɛnsi pìnɔnɛ: À nɔgbẽ pì sé à bɔo bàazi, é gbẽ kè aɔ bò wà tɛzinɔ dɛdɛ kɔn fɛɛdaao. Zaake à bè waton à dɛ Dii uarɔ. ¹⁶ Gurɔ kè nɔgbẽ pì kà kibe gānule kè sɔnɔ è gɛn kiia, ben wà ɔ pɛɛa gwe wà à dɛ.

¹⁷ Yoyada tò kina kɔn a gbɛnɔ Dii bà kuunańyò yā kèkɛ, lɛ aɔ e wàɡɔ dɛ Dii gbɛnɔ ũ yānzì. À tò kina kɔn a gbɛnɔ lɛdole kè kɔo dɔ. ¹⁸ Ben aɔ gāa wà Baali kpé gbòro, aɔ à gbāgbākiinɔ kɔn à tāanɔ wìwi dúgudugu, ben aɔ Baali gbāgbāri Matā dɛ gbāgbākii pìnɔ saɛ.

Yoyada Dii ua nà gudākparinɔnɛ n ɔzĩ, ¹⁹ ben à zìkpe gbɛnsinɔ sɛɛ kɔn dogarinɔ kɔn gbẽ kpaaanɔ n pínɡi, aɔ bò Dii ua kɔn kina pìo, aɔ kibe gānule kè dogarinɔ è gɛn zé sè. Kè aɔ kà kibe, ben kina pì vɛɛ kpatan, ²⁰ ben bùsu pì baade pínɡi pɔ kè nna, bensɔ wéte gɔ kaena yākete sai, kè wà Atalia dɛ kɔn fɛɛdaao kibe yānzì. ²¹ Yoasi kí blè a wɛ swɛɛplaadee guumɛ.

12

Dii ua kɛkɛna

¹ À kè kí ũ Yehu kiblɛna wɛ swɛɛplaadee guu, ben à kí blè Yerusalemú wɛ baplaa. À da né Besɛba gbɛmɛ, à tón Zibia. ² Gurɔ kè sa'oriki Yoyada lé dà Yoasia, ben à yā kè maa Diinɛ kè. ³ Mɔde èe tāagbāgbākii kè wà bònɔ gbororo, wà kpé wɛɛ saa oo gwe, wɛɛ tuaetiti kpataa.

⁴ Yoasi bè sa'orinɔnɛ: À ɔɔ kɛ wà m̀ò Dii ua kakɔa, ɔɔ kɛ wà lili baadenɛ kɔn légbɛna ɔɔ kɔn pɔyezi gbaano pínɡi. ⁵ Sa'orinɔ gae ɔɔ pì sí ɔɔsirinɔa wà Dii ua guu kɛ yàkano kekero. ⁶ Ben Yoasi kí blè ai wè baro awɛɛ'aagɔ, m̀de sa'orinɔ e Dii ua guu kɛ yàkano kekero, ⁷ ben kí Yoasi sa'oriki Yoyada sìsi kɔn sa'orinɔ ní pínɡi à ní lá à bè: À kɛ dia ée Dii ua guu kɛ yàkano kekeroo? Àton ɔɔ sí ɔɔsirinɔa dɔro. À tó wàgae Dii ua guu kɛ yàkano kekero. ⁸ Ben sa'orinɔ wè kɛ aɔé ɔɔ ke sí gbɛnɔa dɔro, aɔé sɔ Dii ua guu kɛ yàkano kekero. ⁹ Ben sa'oriki Yoyada àkpati sè à à nékpae fɔ, ben à diɛ sa'okii sae tó wèe gɛɛ Dii kpé ua ɔplaaɔi. Ben sa'ori kɛ aɔɔe kpé zé dákpaano è ɔɔ kɛ wà m̀ò Dii ua kán pínɡi. ¹⁰ Tó aɔɔ è àkpati pì ɔɔ kɛ bíta, ben kína takadakɛri kɔn sa'orikio è naro wà káka sàkinɔ guu. ¹¹ Aɔé ɔɔ pì dennabaru kɛ wà na gbɛ kɛ wà Dii ua zĩ dǎnnɛnɔnɛ ní ɔzĩ, ben aɔé fĩa boo lí'arinɔnɛ kɔn kpéborinɔ ¹² kɔn gùborinɔ kɔn gbè'arinɔ. Ben aɔ lí kɔn gbè anano lùluo dɔ, lɛ wà Dii ua guu kɛ yàkano kekero yǎnzi kɔn kpé kekɛna zĩ pǎndenɔ pínɡi. ¹³ Wèe Dii ua kondogi taano pì kɔn ɔɔ kɛ wà m̀ò Dii ua pìoro, ke fitia tédeɔnɔ ke arusibɔnɔ ke kákákinɔ ke vura pónɔ ke kondogi pò kpaaano. ¹⁴ Dii ua kɛkerinɔn wè fĩa boónɛ. ¹⁵ Gbɛ kɛ wà ɔɔ pì kpámma aɔ fĩa boo zĩkerinɔnɛnɔ, wè ní gbeka ɔɔ pì yáziro, zaake gbɛ pínɔ né gbɛ náanɛdeenɔmɛ. ¹⁶ ɔɔ kɛ wà kpà taari fĩabobo ke durun agbaakpabo ũunɔ, wè gɛo Dii uaro, sa'orinɔ pómɛ.

¹⁷ Gurɔ beeean Siria kí Azaili gaa à lèe Gataa à sì, ben à èara èe m̀ɔɔ lée Yerusalemua dɔ. ¹⁸ Ben Yudanɔ kí Yoasi pò kɛ a dezi Yudanɔ kínano Yosafata kɔn Yoramuo kɔn Aaziao kpà Diiano sèe kɔn kɛ à kpà Diiano dɔ kɔn vura kɛ kú Dii ua laasi guuo kɔn a bɛ laasi guuo pínɡi, à kpàsá Azailine, ben Azaili gù Yerusalemula. ¹⁹ Yoasi yǎ kpaaano kɔn yǎ kɛ à kènɔ pínɡi kú Yudanɔ kínano gĩayǎkenano takadan. ²⁰ À ibano lé kpàkɔsɔzi, ben aɔ à dè zaa Betemilo Sila zén. ²¹ Gbɛ kɛ aɔ à dè pínɔ tón yè: Simeata né Yozabada kɔn Soma né Yehozabadao. Kè Yoasi gà, wà à mira kpàkɔzi kɔn a dezino póo Dauda wéte, ben à né Amazia vèe à gbèn.

13

Isarailinɔ kí Yoaza

¹ Yudanɔ kí Aazia né Yoasi kíblena wè baro awɛɛ'aagɔdee guun Yehu né Yoaza kè Isarailinɔ kí ũ, ben à kí blè Samaria wè gɛro awɛɛplaa. ² À yǎ kè Dii yeziroo kè kè à zè kɔn durun kè Nebati né Yeroboamu Isarailinɔ dà à kenanno, èe pǎnɛro. ³ Ben Dii pò fè Isarailinɔzi à ní ná Siria kí Azailine a ɔzĩ kɔn a né Benadadao ai Yoaza kíblena lén. ⁴ Yoaza agbaa kpà Diine, ben Dii wène, zaake à è dian Siriano kína pì e wée tǎa Isarailinɔa nà. ⁵ Dii tò aɔ m̀siri è, ben aɔ bò Siriano ɔzĩ, ben baade kú a ua lán à zii bà. ⁶ M̀de aɔɔe kpɛ li durun kè Nebati né Yeroboamu ní dá à kenannɛro, aɔ zèo. Asera lí sɔ kpé pɛena Samaria. ⁷ Yoaza zĩkpɛnɔ kà yǎana, séde sɔde gɔɔn baplaa akurinɔ kɔn sɔgoro mèn kurinɔ kɔn zĩkpɛ kèsede gɔɔn bɔro kurinɔ bé wà gò, zaake Siriano kína ní ké dúgudugu, aɔ gò lán búsuti bà. ⁸ Yoaza yǎ kpaaano, yǎ kè à kènɔ kɔn à négɔgbɛkeyǎnɔ kú Isarailinɔ kínano gĩayǎkenano takadan. ⁹ Kè Yoaza gà, ben wà à vɛi Samaria, ben à né Yehoasi vèe à gbèn.

Isarailinɔ kí Yehoasi

¹⁰ Yudanɔ kí Yoasi kíblena wè baaakuri awɛɛswɛɛplaadee guun Yoaza né Yehoasi kè Isarailinɔ kí ũ, ben à kí blè wè gɛro awɛɛdo. ¹¹ À yǎ kè Dii yeziroo kè, èe kpɛ li durun kè Nebati né Yeroboamu Isarailinɔ dà à kenannɛro, à kpé èe kɛ. ¹² Yehoasi yǎ kpaaa kè à kènɔ kɔn à négɔgbɛkeyǎnɔ kɔn zĩ kè à kà kɔn

YudanƆ kɪ Amaziao kɪ IsarailinƆ kɪnanƆ gɪayãkenanƆ takadan. ¹³ Kè à gà, wà à mira kpàkɔzi kɔn IsarailinƆ kɪnanƆ pɔo Samaria, ben Yeroboamu vɛɛ à gbèn.

Elisa gana

¹⁴ Elisa e gyãa kɛɛ, eé fɔ à ble dɔro, ben IsarailinƆ kɪ Yehoasi gà à à lè, èè ɔɔ doo à bènɛ: Baa! Baa! Mbe IsarailinƆ sɔgoronƆ ũ kɔn nɪ sɔdeenƆ. ¹⁵ Ben Elisa bènɛ: N̄ sá sé kɔn kànƆ. Kè à sè, ¹⁶ ben Elisa bènɛ: N̄ kà kpà sála. Kè à kpà sála, ben Elisa a ɔɔnƆ didi kina pɪ ɔɔnƆa ¹⁷ à bè: N̄ ɔfántɛbɔɛ kpa windo wɛ. Kè à wɛ, ben Elisa bè: N̄ kà pɪ zu. Kè à zù, ben Elisa bè: Dii zɪblena kàn gwe. Zɪblena SirianƆa kàmɛ. Né SirianƆ kaatɛ mámmam zaa Afeki. ¹⁸ Ben Elisa bè: N̄ kà pɪnƆ sɛɛ. Kè à sɛɛ, ben Elisa bènɛ: N̄ tɔɔtɛ léo. À lèo gɛn aagɔ, ben à ɔ zè. ¹⁹ Ben Luda gbɛ pɪ pɔ fɛzi à bè: Wà be n tɔɔtɛ lèo gɛn sɔɔro ke swɛɛdomɛ yã, le n zɪ blè SirianƆa mámmam. Tia sa né zɪ blemɪma gɛn aagɔmɛ.

²⁰ Elisa gà, ben wà à vɛi. Tó Sɛtántɛ kà, ben Moabu gbãamɔnnerinƆ è mó lɛɛ IsarailinƆ bɔsua. ²¹ Zɪ kɛa gbɛnƆɔ e gè vɛii. Kè aɔ gbãamɔnnerinƆ gáli è, ben aɔ gè pɪ sè wà zù Elisa miran. Kè gè pɪ lɛɛ à nà Elisa wánƆa, ben à wɛndi è à fɛɛ à zè.

²² Siria kɪ Azaili gbãaa mò IsarailinƆnɛ ai Yoaza kɪblena lén. ²³ Ben Dii sùu kɛnyo à wɛnda dɔnnɛ, à n̄ wɛɛ gwà a bà kuuna kɔn Ibraio kɔn Isaakuo kɔn Yakubuo yãzi. Èe we à n̄ dúgu zɔro, èè n̄ zɪnnaro ai kɔn a gbãao. ²⁴ Kè Siria kɪ Azaili gà, ben à né Benadada vɛɛ à gbèn. ²⁵ Kè Yoaza né Yehoasi zɪ kà kɔn Azaili né Benadada pɪo, à èara à wɛtɛ kè Azaili sɪ a de YoazaanƆ sia. Yehoasi zɪ blèa gɛn aagɔmɛ, ben à Isaraili wɛtɛ pɪnƆ sia.

14

YudanƆ kɪ Amazia

¹ IsarailinƆ kɪ Yoaza né Yehoasi kɪblena wɛ plaadee guun Yoasi né Amazia kè YudanƆ kina ũ. ² À wɛ baaasɔɔrodee guun à kɪ blè, à vɛɛ kpatan Yerusalemu wɛ baaakuri dosai. À da né Yerusalemu gbɛmɛ, à tɔn Yoadini. ³ À yã kè Dii yezi kè, mɔde èè ká a dezi Dauda pɔ ũro. À a de Yoasi zékpɛ sè súusu. ⁴ Èe tãagbãgbákii kè wà bònƆ gbororo, wà kpé wɛɛ saa oomɪma wɛɛ tuaetiti kpataa gwe. ⁵ Kè à kpata kásãa pɛɛ à yãa, ben à a ìba kè aɔ a de dènƆ dèdɛ se. ⁶ Lán à kɪ Musa doka takadan nà, èè gbɛdɛri pɪnƆ nénƆ dɛdɛro. Takada pɪ guu Dii bè wàton dènƆ dɛdɛ n̄ nénƆ durun yãziro, bensɔ wàton nénƆ dɛdɛ n̄ dènƆ durun yãziro. Baade é ga a zɪnda durun yãzimɛ. ⁷ Amazia bé à zɪ blè ɛdomunƆa gɔn bɔrƆ kuri zaa Guzuru Wisideen. Zɪ pɪ guun à Sela sì, ben à tó kpànɛ Yɔkɔteli, tó pɪ kpé kúa ai kɔn a gbãao.

⁸ Beee gbɛra Amazia gbɛnƆ zɪ IsarailinƆ kɪ Yoaza né Yehoasi, Yehu dioa, à bènɛ: N̄ mó wà dakɔrɛ zɪlan. ⁹ IsarailinƆ kɪ Yoasi wɛàla à bè: LɛbanƆ bɔsu lɛkara lɛkpàsá kè LɛbanƆ bɔsu sida línɛ à bè à a nénƆgbɛ kpàsá a néa, ben LɛbanƆ bɔsu nòbɔ pàsɪ mò à kiti pà lɛkara pìà. ¹⁰ N zɪ blè ɛdomunƆa, ben n n zɪnda sè lezɪ. N̄ zɛ kɔn n tómaakɛɛo n̄ vɛɛ tɛɛɛ. À kè dia néɛ ɔ kaa yã pàsɪzi? Beee é sunne kɔn mɔnzio kɔn YudanƆ se. ¹¹ Mɔde Amazia yã pɪ kpà swákoto, ben Yehoasi mò lɛɛa. Aɔ dàkɔrɛ zaa Besɛmesi YudanƆ bɔsun. ¹² IsarailinƆ zɪ blè YudanƆa, ben YudanƆ bàà sì wà tà n̄ bɛ. ¹³ Besɛmesi gwen Yehoasi Amazia kùn à gàao Yerusalemu. À a bɪi gbòro lán mita wàa doo bà zaa ɛflaimu gānu lè ai gana Gooda gānulea. ¹⁴ À vura kɔn kondogio kɔn pɔ kè kɪ Dii uanƆ kɔn pɔ kè kɪ kɪbe laasinƆ sèè pɪngi, ben à gbɛkenƆ kùkù à tànyo Samaria zɪzɔnƆ ũ.

¹⁵ Yehoasi yā kpaaa kè à kènŋ kōn a nэгōgbēkeyānŋ kú Isarailinŋ kínanŋ gīayākenanŋ takadan. Lán à zī kà kōn Yudanŋ kí Amaziao nà kú gwe dŋ. ¹⁶ Kè Yehoasi kà a dezinŋla, wà à mira kpàkōzi kōn Isarailinŋ kínanŋ pŋo Samaria, ben à né Yeroboamu vèè à gbèn.

¹⁷ Yudanŋ kí Amazia kè wè gēro Yehoasi gana gbera. ¹⁸ Amazia yā kpaaanŋ kú Yudanŋ kínanŋ gīayākenanŋ takadan. ¹⁹ Wà lé kpàkōsōzi Yerusalemŋ, ben à bàà sī à tà Lakisi. Ben wà gbēnŋ gbàre wà pèezi wà à dè gwe. ²⁰ Ben wà à gè sè kōn sŋo wà sŋo Yerusalemŋ, wà à mira kpàkōzi kōn a dezinŋ pŋo Dauda wéte. ²¹ Ben Yudanŋ Uzia kè kà wè gēro awēdoo kà kí ũ à de Amazia gbèn. ²² Àmbe à Elata sī à kèkè à kàe Yudanŋne a de gana gbera.

Isarailinŋ kí Yeroboamu plaadee

²³ Yudanŋ kí Yoasi né Amazia kíblena wè gērodee guun Isarailinŋ kí Yoasi né Yeroboamu kè kí ũ Samaria, à vèè kpatan wè baplaa awēdo. ²⁴ À yā kè Dii yeziroo kè, èe kpèe li durun kè Nebati né Yeroboamu Isarailinŋ dà à kenannero. ²⁵ Àmbe à èara à Isarailinŋ bùsu sìnne zaa Lebo Amata ai gana Ísia Wisideezi, lán Dii Isarailinŋ Ludaa ò a zòbleri Amitai né Yunusa, Gatefa gbē gāzī nà. ²⁶ Zaake Dii è Isarailinŋ e nawēa kèe maamaa, zònŋ kōn wēenŋnŋ n pínŋi, bensŋ aŋ gbēke vī à dŋnŋero. ²⁷ Dii e be é Isaraili tŋ dèdè anduna guuro, ben à n mī sī Yehoasi né Yeroboamu gāzī. ²⁸ Yeroboamu yā kpaaa kè à kènŋ kōn zī kè à kànŋ kú Isarailinŋ kínanŋ gīayākenanŋ takadan. Lán à èara à Damasiku kōn Amatao sī Isarailinŋne nà kú gwe dŋ. ²⁹ Kè à kà a dezinŋla, wà à mira kpàkōzi kōn a dezi Isarailinŋ kínanŋ pŋo, ben à né Zakari vèè à gbèn.

15

Yudanŋ kí Uzia

¹ Isarailinŋ kí Yeroboamu kíblena wè baaasŋoro awēplaadee guu Amazia né Uzia kè Yudanŋ kína ũ. ² À wè gēro awēdodee guun à kí blè, ben à vèè kpatan Yerusalemŋ wè baplaa akuri awēplaa. À da né Yerusalemŋ gbēme, à tŋn Yekolia. ³ À yā kè Dii yezi kè lán à de Amazia kè nà. ⁴ Mode èe tāagbāgbākii kè wà bŋnŋ gbororo, wà kpé wèe saa oŋmma wèe tuaetiti kpataa gwe. ⁵ Dii tò à kusu kù, à kúo ai à gāa à gāo. Wà kpé bŋne ado. À né Yotamu bé à kibe ua kūna, àmbe Yudanŋ dŋn'aēdee ũ. ⁶ Uzia yā kpaaanŋ kú Yudanŋ kínanŋ gīayākenanŋ takadan kōn yā kè à kènŋ pínŋi. ⁷ Kè à kà a dezinŋla, wà à vīi kōn a dezinŋ Dauda wéte, ben à né Yotamu vèè à gbèn.

Isarailinŋ kí Zakari

⁸ Yudanŋ kí Uzia kíblena wè baplaa plaasaidee guun Yeroboamu né Zakari kè Isarailinŋ kína ũ Samaria, à kí blè mŋ swēdo. ⁹ À yā kè Dii yeziroo kè lán à dezinŋ kè nà. Èe kpèe li durun kè Nebati né Yeroboamu Isarailinŋ dà à kenannero. ¹⁰ Ben Yabesi né Salumu lé kpàkōsōzi kōn gbēnŋ à dè zaa Ibleamu, ben à vèè à gbèn. ¹¹ Zakari yā kpaaanŋ kú Isarailinŋ kínanŋ gīayākenanŋ takadan. ¹² Len yā kè Dii ò Yehune kè le, à bè à boriinŋ bé wégŋ Isarailinŋ kí blee ai à gā pé à nasionŋa.

Isarailinŋ kí Salumu

¹³ Yabesi né Salumu kè kí ũ Yudanŋ kí Uzia kíblena wè baplaa dosaidee guu, à kí blè Samaria mŋ do. ¹⁴ Ben Gadi né Menahemu bŋ Tiza à gāa Samaria, ben à Yabesi né Salumu lè à dè gwe, ben à vèè à gbèn. ¹⁵ Salumu yā kpaaanŋ kōn lé kè à kpàkōsŋ kōn gbēnŋ Zakarizio kú Isarailinŋ kínanŋ gīayākenanŋ takadan.

¹⁶ Gurɔ beeean Menahemu bɔ Tiza à gàa à lèe Tifisaa kɔn gbɛ kè aɔ kú à guuno kɔn guu kè ligazinɔ pínɡi, zaake aɔ gí zé wɛnɛzi. À nɔsindadeenɔ gbɛɛɛ pàrapara n pínɡi dɔ.

Isarailinɔ kí Menahemu

¹⁷ Yudanɔ kí Uzia kíblena wɛ baplaa dosaidee guun Gadi né Menahemu kè Isarailinɔ kí ũ, ben à kí blè Samaria wɛ kuri. ¹⁸ À yá kè Dii yeziroo kè ai a wɛndi lén. Èe kpɛɛ li durun kè Nebati né Yeroboamu Isarailinɔ dà à kenannero.

¹⁹ Kè Asiria kí Tigila Pilesa lèe Isarailinɔ búsua, ben Menahemu à gbà kondogi tɔn baaakuri awɛɛsiigɔ, lè Tigila Pilesa e à ɔ daawa, à kpata kásáa e à pɛɛ yánzi. ²⁰ Menahemu tò Isarailinɔ kondogi pì fíà bɔ, ben ɔɔdeenɔ kondogi ɔ kpà n miamia mèn baplaa akurikuri Asirianɔ kína pɔ ũ. Ben Asirianɔ kína pì èara à tà, èe zé n búsun dɔro. ²¹ Menahemu yá kpaaanɔ kú Isarailinɔ kínanɔ gíayákenanɔ takadan kɔn yá kè à kènɔ pínɡi. ²² Kè à kà a dezinɔla, ben à né Pekaya vɛɛ à gbèn.

Isarailinɔ kí Pekaya

²³ Yudanɔ kí Uzia kíblena wɛ baplaa akuridee guun Menahemu né Pekaya kè Isarailinɔ kí ũ, à kí blè Samaria wɛ plaa. ²⁴ À yá kè Dii yeziroo kè, èe kpɛɛ li durun kè Nebati né Yeroboamu Isarailinɔ dà à kenannero. ²⁵ À zíkari gbɛnsi Remalia né Peka lé kpàkɔsɔzi kɔn gbɛnɔ. Ben à Giliada búsudeenɔ sè gɔɔn baplaa akuri à sɛnyo kína pìzi à zeki gbàan Samaria, à à dè kɔn Agobuo kɔn Ariɛo, ben à vɛɛ à gbèn. ²⁶ Pekaya yá kpaaanɔ kú Isarailinɔ kínanɔ gíayákenanɔ takadan kɔn yá kè à kènɔ pínɡi.

Isarailinɔ kí Peka

²⁷ Yudanɔ kí Uzia kíblena wɛ baplaa akuri awɛɛplaadee guun Remalia né Peka kè Isarailinɔ kí ũ, à kí blè Samaria wɛ baro. ²⁸ À yá kè Dii yeziroo kè, èe kpɛɛ li durun kè Nebati né Yeroboamu Isarailinɔ dà à kenannero. ²⁹ Peka gurɔɔan Asiria kí Tigila Pilesa mò à Iyona sì kɔn Abeli Betemakao kɔn Yanɔao kɔn Kedɛsio kɔn Azoo. À Nafatali boriinɔ guu sì dɔ, Giliada kɔn Galilio pínɡi, ben à guu pì deenɔ kùkù à tànyo Asiria. ³⁰ Ela né Osea lé kpàkɔsɔ kɔn gbɛnɔ Pekazi, ben à à dè à vɛɛ à gbèn Uzia né Yotamu kíblena wɛ barodee guu. ³¹ Peka yá kpaaanɔ kú Isarailinɔ kínanɔ gíayákenanɔ takadan kɔn yá kè à kènɔ pínɡi.

Yudanɔ kí Yotamu

³² Isarailinɔ kí Remalia né Peka kíblena wɛ plaadee guun Uzia né Yotamu kè Yudanɔ kí ũ. ³³ À wɛ baaasɔrodee guun à kí blè, ben à vɛɛ kpatan Yerusalem wɛ gɛro awɛɛdo. À da tɔn Yerusa, Zadoki néme. ³⁴ À yá kè Dii yezi kè lán à de Uzia kè nà. ³⁵ Mɔde èe tãagbãgbãkii kè wà bònɔ gbororo, wà kpé wèe saa oomma wèe tuaetiti kpataa gwe. Àmbe à Dii ua gānu kè kú musu kpaa kèkɛ. ³⁶ Yotamu yá kpaaanɔ kú Yudanɔ kínanɔ gíayákenanɔ takadan kɔn yá kè à kènɔ pínɡi. ³⁷ Gurɔ beeean Dii tò Siria kí Rezī kɔn Remalia né Peka nà lɛɛna Yudanɔaa. ³⁸ Kè Yotamu kà a dezinɔla, wà à mira kpàkɔziinyo Dauda wéte, ben à né Aaza vɛɛ à gbèn.

16

Yudanɔ kí Aaza

¹ Remalia né Peka kíblena wɛ gɛro awɛɛplaadee guun Yotamu né Aaza kè Yudanɔ kí ũ. ² À wɛ barodee guun à kí blè, ben à vɛɛ kpatan Yerusalem wɛ gɛro awɛɛdo. Èe yá kè Dii a Ludaa yezi kè lán a dezi Dauda bàro. ³ À zè kɔn Isarailinɔ kínanɔ yákenao ai sé à sa'opo kè wè ká tén à té kù ò kɔn a négɔgbɛo. À

yā zaaa kè lán borii kè Dii pèrma Isarailinonon è kè nà yā. ⁴ À saa ò à tuaetiti kpàta tāagbāgbākii kè wà bònɔa kòn sìsī musunɔ kòn lí bíta píngi gbáruo.

⁵ Beee gbera Siria kí Rezī kòn Isarailinɔ kí Remalia né Pekao mò zī ká Yerusalemu. Gwen aɔ ligan Aazazi, mode aɔɔe fɔ wà zī blèaro. ⁶ Guro beeean Rezī pè Yudanɔ à n bɔe Elata à èara à gwee sìmma, ben Edomunɔ mò wà vèe gwe ai kòn a gbàao. ⁷ Ben Aaza gbèno zī Asiria kí Tigila Pilesaa à bè: N zòblerin ma ũ, n nén ma ũ. N mɔ n ma bɔ Sirinɔ kína kòn Isarailinɔ kína kè aɔ fèemaziinɔ ɔzī. ⁸ Aaza kondogi kòn vura kè kú Dii ua kòn a bɛ laasi guuo sèe à Asiriano kína gbà à kpàsāne. ⁹ Ben Asiriano kína à yā mà, à gaa à lèe Damasikua à sì. À Rezī dè, ben à tà kòn Damasikudeenɔ ai Kiri. ¹⁰ Kí Aaza gaa à dà Asiria kí Tigila Pilesale zaa Damasiku. À sa'okii è gwe, ben à à taka gà takada guu à kpàsā sa'ori Uriane kòn à kèna takao píngi. ¹¹ Sa'ori Uria sa'okii pì kè lán kí Aaza kpàsāne nà déede, à à mì dè kí pì ton su kòn Damasikuo. ¹² Kè à sù, à sa'okii pì è, ben à sòzi. ¹³ À sa'opo kè wè ká tén à té kú òa à wísiti kàn à í tɔa à kennakɔ sa'o'aru kúa. ¹⁴ Dii gbāgbākii kè wà pì kòn mɔgotɔ kú sa'oki dufu pì kòn Dii kpéo dagura, ben Aaza sè à diè sa'oki dufu pì ɔplazi. ¹⁵ Ben à yā diè sa'ori Uriane à bè: Négae sa'o kongo pɔ kè wè ká tén à té kú o sa'oki bíta pía kòn uusie pówɛetiti kòn kína sa'opo kè wè ká tén à té kúo kòn à pówɛetiti gbao kòn gbèno sa'opo kè wè ká tén à té kúo kòn n pówɛetiti gbao kòn n sa'o'io. Négae sa'opo kè wè ká tén à té kú aru kúa kòn kennakɔ sa'o'aru. Sa'okii kè wà pì kòn mɔgotɔ sɔ, eégɔ de ma māsokékii ũ. ¹⁶ Ben sa'ori Uria kè lán kí Aaza ònè nà.

¹⁷ Kí Aaza mò lèetɛgɛnɔ gògo tadibonɔ à n taanɔ gò à diè. À íkakii gò mɔgotɔ zùswaree kè aɔ kú à gĩzĩnɔ à diè gbè kĩa. ¹⁸ À kína tinti kè wà bò Dii ua kòn à gānu kè kú gweeo gbòro mìsiɛna Asiriano kɛnane yānzi. ¹⁹ Aaza yā kpaaanɔ kú Yudanɔ kɛnanɔ gĩayākenanɔ takadan kòn yā kè à kènɔ píngi. ²⁰ Aaza kà a dezinɔla, ben wà à mira kpākɔzińyo Dauda wéte, ben à né Ezekaya vèe à gbèn.

17

Osea, Isarailinɔ kí zāadee

¹ Yudanɔ kí Aaza kiblɛna wè kuri awɛɛplaadee guun Ela né Osea kè Isarailinɔ kí ũ Samaria, à kí blè wè kèndo. ² À yā kè Dii yeziroo kè, mode èe kè lán Isarailinɔ kína kè aɔ dònɛ aenɔ kè nàro. ³ Asiria kí Samanɛsa mò à lèe, ben Osea kè à zòbleri ũ, èe tángba kpaaa. ⁴ Osea gbèno zī Igipiti kí Soa, ben èe tángba kè è kpá Samanɛsaa wè kòn wèo kpáa dɔro. Kè Samanɛsa è Osea bò a kpɛɛ, ben à à kú à à dà kpésiaan. ⁵ Ben Samanɛsa lèe Isarailinɔ búsua píngi. À gbèno mò wà Samaria kagura kè ai wè aagɔ. ⁶ Osea kiblɛna wè kèndodee guun Samanɛsa Samaria sì à tà kòn Isarailinɔ a busun, à n káekae Ala kòn Gozā kè kú Abo baao kòn Midiā búsua wétenɔ guuo.

Isarailinɔ gɔna zìzɔnɔ ũ n durun yānzi

⁷ Yā pì kè lɛ, kè Isarailinɔ durun kè Dii n Ludane kè à n bó Igipiti kí Fero ɔzī yānzi. Aɔ donzi kè tāanɔne ⁸ aɔ borii kè Dii pèrmańnenɔ zékpae sè aɔ zè kòn yā kè Isarailinɔ kɛnanɔ dāńnenɔ. ⁹ Aɔ yā dɔrosai diè Dii n Luda yā gbèn aɔ tāagbāgbākiiinɔ bò n zĩdane n wétenɔ guu píngi zaa gudākpakiia gana ai wéte bĩidee. ¹⁰ Aɔ gbèno kòn línɔ pèpɛɛ sìsĩ lezĩnɔa píngi kòn lí bíta píngi gbáruo. ¹¹ Aɔ tuaetiti kpàta tāagbāgbākii kè aɔ bò pìnɔa píngi lán borii kè Dii pèrmańnenɔ kè nà. Yā zaaa kè aɔ kè pìnɔ bé à Dii pɔ fène. ¹² Aɔ dɔ tāanɔzi, baa kè Dii bèńne aɔton kero. ¹³ Dii Isarailinɔ kòn Yudanɔ swā gà a annabinɔ kòn wéegupu'erino

gāzī́ n pínɡi à bè, aǎ kpeɛ li n yǎ zaaanɔnɛ, aǎgɔ̃ Dii yǎdiɛnanɔ kɔ̃n à yǎdannɛnao
kūna, lán à kú doka takada kè à diè n dezinɔnɛ guu nà, ben à èara à ò a zòbleri
annabino gāzī́.

¹⁴ Baa kōn beeeo Isarailino gì mazi, aṣ swā gbāa lán n̄ dezi kè aṣe Dii n̄ Luda náane keroonṣ pò bàme. ¹⁵ Aṣ gì à ɔɔkii gwazi, aṣ à bà kuuna kōn n̄ dezinṣ yā gbòro, aṣe lé kè à nàaṣne yā daro. Aṣ tè pò pāpāanṣi, ben aṣpinṣ kè pā. Aṣ borii kè aṣo liganzinṣ zékpae sè, borii kè Dii bè aṣton n̄ dà séroo pìnṣ. ¹⁶ Aṣ pā kpà Dii n̄ Luda yādienanṣi, aṣ mò kàsa mèn plaa lán zùswareenṣ bà n̄ tāanṣ ũ, aṣ Asera lí pèe, aṣ sɔsɔnenṣo gbàgbā, aṣ dò Baalizi. ¹⁷ Aṣ sa'opo kè wè ká tén à té kù ò kōn n̄ nénṣ, gōgbēnṣo kōn nōgbēnṣo, aṣ màso kè aṣ ēzē kè, aṣ n̄ zīnda kpà yā kè Dii yezirooa, aṣ à pɔɔ fèñe. ¹⁸ Ben Dii pò fèñzi maamaa à pèrma. Yudanṣ bé wà gò ntēe. ¹⁹ Baa se Yudanṣ e Dii n̄ Luda yādienanṣo maro, aṣ Isarailino zékpae sè. ²⁰ Ben Dii gì Isaraili borii pìnṣi n̄ píngi. À wée tāmma à n̄ ná gbē kè aṣe gbāaa mɔɔñnenṣe n̄ ɔɔi ai à gàa péorma.

²¹ Kè Dii Isarailinɔ kɛ Dauda boriinɔa, ben aɔ Nebati né Yeroboamu diɛ́ ń kína ũ. Yeroboamu bé à Isarailinɔ swā gbàgbā Diine, à tò aɔ durun bíta kè. ²² Isarailinɔ kpé wèè durun kè Yeroboamu kènɔ kɛɛ, aɔɔe kpɛɛ linero, ²³ ben Dii pèmmá lán à ò a zòbleri annabinɔ gāzĩ nà. Asirianɔ Isarailinɔ sɛɛ́ ń bùsun aɔ tányo zizɔnɔ ũ, ben aɔ kú gwe ai kɔn a gbàao.

Samariadeenᵛyā

²⁴ Asiriano kína tò gbě̀nò bẹ̀e Babilonu kɔ̃n Kutao kɔ̃n Avao kɔ̃n Amatao kɔ̃n Sefavaimuo, ben à ní káékáé Samaria wéténò guu Isarailinò gbèn. Len aṣ Samaria bùsu kè ní pọ́ ũ lẹ, aṣ v̄ēv̄ē à wéténò guu. ²⁵ Kè aṣ kà gwe káaku, aṣoe dónzi ké Diinero, ben à músunò gbàréríma, aṣoe ní gbēkenò dedée. ²⁶ Ben wà gàa wà ò Asirianò kínanε wà bè: Gbē kè n ní s é n ní káékáé Samaria wéténò guunò, aṣò bùsu pì tǎakekεna dōro, ben à músunò gbàréríma, aṣoe ní dedée. ²⁷ Ben Asirianò kína bè: Wà Samaria sa'ori kè wa suñyonò doke gbarε, à tá gwe à bùsu pì tǎakekεna dadańne. ²⁸ Ben Samaria sa'orinò doke èara à tà gwe à v̄ē Beteli. À dàda gbě̀nòne dian aṣé ké nà wà dónzi ké Diine.

²⁹ Guro beee a gbē kè aǝ mò wà v̄ē wéte pìno guuno, bori píngi kǝn a tǝao, ben aǝ n̄ tǝa pìno taka kè aǝ p̄ep̄ee tǝagbǝgbǝkii kè Isarailin̄o b̄ono kp̄en̄on. ³⁰ Babil̄onudeen̄o Sukoben̄ti tǝa kè, Kutadeen̄o Negali tǝa kè, Amatadeen̄o Asima tǝa kè, ³¹ Avadeen̄o Nibazi kǝn Tatakio tǝa kè, Sefavaimudeen̄o sa'op̄o kè wè ká tén à té kǝ n̄ n̄en̄o n̄ tǝa Adaramelekia kǝn Anam̄elekio. ³² Ben aǝ èara wà d̄onzi kè Diin̄e d̄o. Gbēn̄o diena tǝagbǝgbǝkii pìno sa'orin̄o ũ tè v̄in̄nero, ben aǝèḡo saa oon̄ne tǝagbǝgbǝkii pìno kp̄en̄o guu. ³³ Aǝ d̄onzi kè Diin̄e, ben aǝe n̄ tǝan̄o gbǝgbǝa lán b̄usu kè aǝ b̄on̄ f̄eakaarayǝ de nà. ³⁴ Len aǝ n̄ f̄eakaarayǝ kǝna l̄e ai kǝn a gbǝao. Aǝe v̄ia ke Diin̄ero, zaake aǝ è à ōōkii gwaro, aǝèḡo à yǝdannena kǝnaro ke à doka ke yǝ kè à dīe Yakubu kè à èara à tó kp̄an̄e Isaraili boriin̄on̄en̄o. ³⁵ Kè Dii bè a bà èḡo kú kǝn Isaraili pìno yǝ, à bè aǝton d̄o tǝan̄oziro aǝton kúen̄nero, aǝton n̄ gbǝgbǝro aǝton saa om̄maro, ³⁶ séde am̄oa kè à n̄ b̄ōe Igipiti kǝn a gbǝa bítao kǝn a gǝsǝ gbǝaaao. Ambe aǝḡo d̄onzi kēeare, aǝḡo kūeare, aǝḡo saa ooawa. ³⁷ À bè aǝḡo a ōōkii gwaa, aǝḡo a yǝdannenan̄o kǝna kǝn a dokayǝn̄o kǝn yǝdīena kè à k̄en̄ne takada guuno ai guro píngi. Aǝton d̄onzi ke tǝan̄on̄ero. ³⁸ Aǝton tó a bà kuunańyo yǝ sańguro. Aǝton tǝan̄o sísiro. ³⁹ Aǝgae d̄onzi ke am̄oa Dii n̄ Ludan̄e ado. Ámbe é n̄ b̄o n̄ ib̄en̄o ōzi n̄ píngi.

⁴⁰ Baa kōn beeeo aō gī mazi, ben aō zē kōn n fεεakaarayāo. ⁴¹ Borii pīno donzi kē Diine, mōde aō kpé wēe n tāano gbāgbāame dō, ben aō nēno kōn n dionno e kee lán n dezinō kē nà ai kōn a gbāao.

18

Yudano kí Ezekaya yā

¹ Isarailino kí Ela né Osea kíblena wēe aagōdee guun Aaza né Ezekaya kē Yudano kí ũ. ² À wēe baaasōrodee guun à kí blē, à vēe kpatan Yerusalemu wēe baaakuri dosai. À da tón Abia, Zakari néme. ³ À yā kē Dii yezi kē lán à dezi Dauda kē nà pīngi. ⁴ À tāagbāgbakii kē wà bōno gbōro à taa gbēno wīwi à Asera lípeeno zōzō. À mōgotē mlē kē Musa pī gbēgbē à è'ekōre, zaake ai gurō beeeo Isarailino kpé wēe tuaetiti kpataaa. Mlē pīn wà tó kpāne Neusutā. ⁵ Ezekaya Dii Isarailino Luda náane kē. Yudano kína kee e sí lékōzioro, gbē kē aō kí blē à āano kesō gbē kē aō kí blē à kpεeno. ⁶ À nà Diizi, èe kpεe linero. À yā kē Dii dà Musaneno kūna. ⁷ Dii kúo, ben yā kē à kēno saa kù pīngi. À bō Asiriano kína yā kpεe, èe zō blene dōro. ⁸ À zī blē Filisitininōa ai Gaza kōn guu kē ligazinō sena zaa gudākpakiia ai wēte bīideea.

⁹ Kí Ezekaya kíblena wēe aagōdee guu, Isarailino kí Ela né Osea kíblena wēe swēēpladee guun Asiria kí Samanēsa mō wà Samaria kagura kē. Aō kaena gwe ¹⁰ ai wēe aagō, aō wēte pī sì Ezekaya kíblena wēe swēēdodee guu. Isarailino kí Osea kíblena wēe kēndodeen gwe. ¹¹ Asiriano kína Isarailino sēe à tànyo a būsun à n káekae Ala kōn Gozā kē kú Abo baa kōn Midiā būsū wēteno guuo. ¹² Yā pī kē le kē aōe Dii n Luda yā maro yānzime. Aō à bà kuunaño yāno kūnaro, aōe yā kē Dii zōbleri Musa diē ma wà zīi kēaro.

Asiriano kína vīadadana Yerusalemudeenōzi

¹³ Kí Ezekaya kíblena wēe gēro dosaidee guun Asiria kí Senakeribi mō à lēe Yuda wēte bīideeno à sì pīngi. ¹⁴ Ben Yudano kí Ezekaya gbēno zī Asiriano kínaa zaa Lakisi à bè: Ma taari kē. N̄ gumala, mégō fīa bonne lán né líme nà. Ben Asiriano kína kondogi lī Ezekayane tōn kuri kōn vurao tōn dō. ¹⁵ Ben Ezekaya kondogi kē à è Dii ua kōn a bε laasi guuo kpāa pīngi. ¹⁶ Gurō beeeo à vura gō Dii kpé gbāno kōn pō kē à kùe gbà pīno lípeenoao à kpā Asiriano kínaa.

¹⁷ Ben Asiriano kína a kpāasi kōn a ìbano gbēnsio kōn a zīkpe gbēnsio zī, aō bō Lakisi aō mō Yerusalemu kí Ezekaya kiia kōn zīkpεeno paripari. Kē aō kà Yerusalemu, aō mō wà zē musu kpa íkaekii sae òsiwēela zén. ¹⁸ Aō kína sìsi, ben kībεgwari Ilikia né Eliakimu kōn à takadakēri Sebenao kōn à yāzibaarukēri Asafa né Yoao bō wà gāa n̄ kiia. ¹⁹ Ben zīkpεeno gbēnsi pī bèné: À gá o Ezekayane, Asiriano kína ìsi bé èe à laa à bè: Bón à kēse pēea lēe? ²⁰ À bè á zīkana gbá dō bensō á gbāa, mōde yā pā korime. Dén èe náane kee, ben à bō ma yā kpεe? ²¹ À Igipiti kína kē èe à náane kee pī gwa. À dε lán kapa gō ena bàme. Gbē kē gbāa èa, è à lí a oame. ²² Tó a bème Dii a Ludan á náanekena, à dε à tāagbāgbākiino kōn à sa'okiinōn Ezekaya gbōro fá! Ben à bè Yerusalemudeeno kōn Yudano n̄ pīngi aō mó wà donzi ke sa'okii kēa Yerusalemu. ²³ À gōgō à dokōzi kōn ma dii Asiriano kínao, mé à gba sō bōro plaa, tó á gbēno vī kē aō dīm̄ma dé! ²⁴ Zaake èe Igipiti sōgorono kōn sōdeenō náane kee, dian eé fō à kpá baa ma dii zīkari gbēnsi kē kēsānzino dokene? ²⁵ Èe daa ma dii mō lēe gura kēa à kaate Dii lé saen yó? Dii bé à bène à lēe būsū kē pīa à kaate.

²⁶ Ben Eliakimu kɔn Sebenao kɔn Yoao bè zɪkpɛɛnɔ gbɛnsi pɪnɛ: N yā o wamɔwa n zɔbɪlɛrɪnɔnɛ kɔn Siria yāo, zaake weè beee ma. Nton yā owe kɔn Eberu yāoro, lɛ gbɛ kɛ aɔ kú bɪi musunɔ tɔn maro yānzi. ²⁷ Ben gbɛnsi pɪ wɛnla à bè: Ma dii e ma zɪ mà yā pɪ òare kɔn a diio atɛero, kɔn gbɛ kɛ aɔ vɛena bɪi musunɔmɛ se, zaake aɛ́ n zɪnda bɔtɔ ble, aɛ́ n zɪnda osoro mi lán a bà. ²⁸ Ben gbɛnsi pɪ fɛɛ à pùtá kɔn Eberu yāo à bè: À Asiriano kína ìsi yā ma! ²⁹ Kína pɪ bè, àton tó Ezekaya a kekero, zaake eé fɛ à a bɔ a ɔzɪro. ³⁰ Ezekaya bè Dii é a bɔ eé a wéte kɛ kpá Asiriano kínaaro. Àton Ezekaya yā ma à Dii náanɛ kɛ yā beee musuro. ³¹ Àton Ezekaya yā maro. Asiriano kína bè, à a yā ma à su a kpa, a baade é a zɪnda geepi bɛ kɔn a zɪnda káká bɛɛo ble, eé a zɪnda orožá í mi ³² ai àgɔ mó a sɛɛ à táao bɪsu kɛ dɛ lán a pɔ bà guu. Pɔwɛɛ kɔn geepiwɛ nnaao dimmɛ, buredi kɔn geepi búo kɔn kù línɔ kɔn zɔ'io dimmɛ. À zɛ kɔn wɛndio. Àton zɛ kɔn gaaoro. Ezekaya bè Dii é a bɔ, mɔde àton weziro, àton tó à a kekero. ³³ Boriino taa ke fɛ à gɪ Asiriano kɪnanɛ kɔn n bɪsuo lɛ àton sɪmmaroʔ? ³⁴ Amata kɔn Apadao taaŋɔ kú mame? Sefavaimu ke Ena ke Iva taaŋɔ kú mame? Samaria taaŋɔ fɛ wà gɪnɛ kɔn n wéteosʔ? ³⁵ Bɪsu pɪnɔ kperee taa bé à fɛ à gɪnɛ kɔn a bɪsuo? Wàton be Dii é fɛ à gɪnɛ kɔn Yerusalemuo?

³⁶ Gbɛnɔ yɪtena kítikiti, aɔɛ yā siàlaro, zaake aɔ kína bènnɛ aɔton yā siàlaro. ³⁷ Ben kɪbegwari Ilikia né Eliakimu kɔn à takadakɛri Sebenao kɔn Asafa né Yoa à yāzibaarukɛrio n pókāsāano kɛkɛ aɔ èara wà sù Ezekayaa aɔ zɪkpɛɛnɔ gbɛnsi yā pɪ gbānɛ.

19

Ezekaya wékena Diia

¹ Kɛ kɪ Ezekaya yā pɪ mà, à a uta gà à kɛ, ben à uta kāsāa dàala à gāao Dii ua. ² À a begwari Eliakimu kɔn a takadakɛri Sebenao kɔn sa'orikɪnɔ zɪ annabi Isaya, Amɔzu néa kɔn pɔsia utanɔ dadana. ³ Aɔ bènnɛ: Ezekaya bè yā gɪ gbāa, wà kpākɛwazi wà wí dàdawa. Wa gɔ lán nɔgbɛ kɛ à né kà bɔna à gbāaa vɪ à iroo bà. ⁴ Asiriano kína a zɪkpɛ gbɛnsi zɪ, à mɔ à Luda Wɛndide lalandi kɛ. Dii n Luda yā pɪ mà, eé kpākɛzi yā pɪ ona yānzɪn yó, wá dɔro. N adua kɛ wamɔwa gbɛ kpāaa kɛ wa gɔnɔnɛ.

⁵ Kɛ kɪ Ezekaya zɪri pɪnɔ gà wà Isaya lɛ lɛ, ⁶ à bènnɛ: À gá o a diinɛ, Dii bè àton tó vɪa à kú Asiriano kína ìbanɔ dɔkenaa yā kɛ à mà pɪ yānzɪro. ⁷ À ma! Tó Asiriano kína baaru ke mà, Dii é tó laasuu gɛn à tá a bɪsun, Dii é tó wà à dɛ kɔn fɛɛdaao gwe.

⁸ Kɛ zɪkpɛ gbɛnsi mà Asiriano kína fɛɛ Lakisi, ben à èara à gà à à lɛ, èe zɪ kaa kɔn Libinadeenɔ. ⁹ Kɛ Asiriano kína mà Etiopia kɪ Tiraka e mɔɔ zɪ káao, ben à èara à zɪrɪnɔ gbàɛ Ezekayaa kɔn takadao à bè: ¹⁰ À o Yudanɔ kɪ Ezekayanɛ, taa kɛ èe à náanɛ kɛɛ gbasa à bè é Yerusalemu name ma ɔzɪroo, àton tó taa pɪ a kekero. ¹¹ Èe ma lán Asiriano kɪnanɔ kɛ bɪsunɔnɛ nà à n dúgu zɔ pɪngiroo? Àmbe eé bɔ ado saa? ¹² Borii kɛ ma dezinɔ n káate Gozā kɔn Aranao kɔn Rezeffio kɔn Edeni kɛ kú Telasaonɔ, aɔ taaŋɔ n bɔoʔ? ¹³ Amata kína kú máa? Apada kína kú máa? Sefavaimu ke Ena ke Iva kɪnanɔ kú máa?

¹⁴ Ezekaya Asiriano takada sɪ zɪri pɪnɔa. Kɛ à à kyó kɛ, ben à gà Dii ua à pòro à aɛ ¹⁵ à wéɛ kɛa à bè: Dii Isarailinɔ Luda, n kú kerubunɔ dagura, mbe bɪsu kɛ kú anduna guu pɪngi Luda ũ. Mbe n musu kɛ kɔn tɔtɛo. ¹⁶ N swā kpá n yā ma, Dii. N wéɛ sɛ n guu gwa, Dii. N dɔkena kɔn n Luda Wɛndideo lékpāsā kɛ Senakeribi kɛ ma fá! ¹⁷ Yāpurame Dii, Asiriano kɪnanɔ borii pɪnɔ kàate n pɪngi,

aõ bùsunɔ gɔ̀ beɹĩ ũ. ¹⁸ Aõ ñ tãanɔ kà tén aõ ñ kpáta, zaake pɔ̀ pìnɔ kú póke lézĩro, pɔ̀ kè gběntee kè kɔ̀n lío kɔ̀n gbèonɔmɛ. ¹⁹ Dii wa Luda, ñ wa bɔ̀ à ɔ̀zĩ, le bùsu kè kú anduna guu píngi gɔ̀ dɔ̀ kè n Dii, mbe Luda ũ ndo.

Senakeribi gana

²⁰ Ben Amɔ̀zu né Isaya lékpāsā kè Eɹekayanɛ à bè: Dii Isarailinɔ Luda bè a adua kè ñ kè Asiria kí Senakeribi yā musu mà, ²¹ ben à lé kènɛ à bè:

Zayɔ̀n nɔ̀kpārɛ lezii e kya kaangu,

èe n lalandi kɛɛ n kpɛɛ.

Yerusalemu nɔ̀gbɛ̀ e ère kɛɛ,

èe a mì dadaa a gàn.

²² Dén n dɔ̀keo ñ sɔ̀sɔ̀?

Dén n pataa n n mì dàne íaa?

Isarailinɔ Luda kè kú adonan n beee kènɛ.

²³ Ñ dà n zĩrinɔnɛ, ben aõ Dii sɔ̀sɔ̀,

n bè n didi kpĩĩnɔ musu

kɔ̀n n sɔ̀goronɔ paripari

ai Lebanɔ bùsu kpĩi mĩsɔ̀ntɛa.

N sida lí gbãanɔ zɔ̀zɔ̀,

n pini lí bítanɔ nè,

n ka à léa musu ai à líkpe sisinan.

²⁴ N lògɔ̀ yɔ̀ bori pāndenɔ bùsun,

n à í mì,

n kèse pèpɛɛ Igipiti swaanɔa ai ñ í bàba.

²⁵ Kè māmbe má diɛ le zaa zi,

née maroo?

Ma zɛo à gĩ kè, ben má tò à kè.

Má tò n ñ wéte bĩideenɔ gbòro bitimm,

à gbènɔ gɔ̀ kaena.

²⁶ Wétepiddeenɔ gbāaa kèsā,

aõ gɔ̀ sũmm, wí ñ kũ,

aõ de lán sè bà, lán sèla bòrɔ̀ bà,

lán sè kè bɔ̀e kpé musu à gàga gɔ̀ bà.

²⁷ Má n kúkii dɔ̀,

má n gana kɔ̀n n sunao dɔ̀,

má n fɛnamazii dɔ̀.

²⁸ Zaake n fɛemazi,

n wéekaka kè ñ vĩ yā gè ma swān,

mé bà kánnɛ n yĩn,

mé aizi kánnɛ n lén,

mé tó ñ ɛara ñ tá kɔ̀n zé kè n mɔ̀oo.

²⁹ Eɹekaya, yā kèkii égɔ̀ dɛnnɛ sèeda ũ:

É pɔ̀ zā ble wɛ̀nzi,

zii dɔ̀ é ble gwe.

Zii kāa sa é pɔ̀ tɔ̀ é pɔ̀ kɛkɛ,

é geepi lí pépɛ é à bɛɛ ble.

³⁰ Yuda kpāaa kè aõ gɔ̀nɔ

é kāsāa péɛ tɔ̀tɛ gbasa aõ né kpá musu.

³¹ Zaake gbɛ̀ kpāaanɔ é bɔ̀ Yerusalemumɛ,

gbɛ̀ kè aõ gɔ̀ pìnɔ é ɔ̀ tá zaa Zayɔ̀n kpĩiia.

Dii Zĩkpɛde aĩa bé eé beee kɛ.

³² Beee yānzin ma yā kè ò Asiriano kína musuzi:

Eé gē wéte kènlo,
eé kà zunlo,
eé a sēngbango dōnēro,
eé ligazi à gbà lezī daziro.

³³ Eé ɛara à tá kōn zé kè à mōo,
eé gē wéte kènlo.

Mamoma Dii māmbe má ò.

³⁴ Mé gí kōn wéte kēome,
mé à mì sí ma zīnda yānzi
kōn ma zòbleri Dauda yāo dō.

³⁵ Gwāāvī beeean Dii Malaika bō à gāa Asiriano būran à gbēno dēde boro bakēndo asoro. Kè aō fēe kōngō, ben aō gēno è kaena gu sānda pīngia. ³⁶ Ben Asiria kí Sēnakeribi fēe a bura pìn à ɛara à tà Nīnēva à gō gwe. ³⁷ Zīkea kè à kuena a tāa Nisiroku kpén, ben à nēno Adaramēleki kōn Sarezaō à dē kōn fēdaao. Aō bàa sì wà tà Ararata būsūn, ben à né Esaradō vēe à gbēn.

20

Ezekaya gyākena

¹ Gurō beeeā Ezekaya gyāa kè à kà gana, ben annabi Isaya, Amozu né gāa à lè à bène: Dii bè n lé diē n gbēnōne, zaake nēe mōo game, né fēe doro. ² Ben Ezekaya aē dō gūa à wēe kè Diiā ³ à bè: Dii, n yā nna! Zaake ma dōnzi kōn yāpuraao, bensō ma yā kè n yezi kè kōn nōseō dō, n tó à dōngu. Ben à wēnda sō dō. ⁴ Lē Isaya gō gā bō ua, ben Dii yā sūa à bè: ⁵ N gā n o ma gbēno dōn'aede Ezekayanē, kè mamoma Dii à dezi Dauda Luda, ma bè ma à aduakēna mà, ma à wēe'i è. Mé à kēkōa, à gurō aagōdee zī eé gā ma kpén. ⁶ Ma à gurō kàaranē wē gēro. Mé à sí Asiriano kīnaa kōn wéte kēo. Mé gí kōn wéte kēo ma zīnda yānzi kōn ma zòbleri Dauda yāo.

⁷ Isaya bè wà kākā bēe ló. Kè wà lò, wà dōkō à bōgīia, ben à kēkōa. ⁸ Ben Ezekaya Isaya là à bè: Zaake Dii bè é ma kēkōa mé gā a kpén à gurō aagōdee zī, bō bé eégō dē à sēda ūu? ⁹ Ben Isaya wēla à bè: Sēda kè Dii é kenne lé kè à gbēnne yā musun yē. Ora kè ɔfāntē e suuo Aaza didikiinōa, n yezi à gā ai à gbápeki mēn kurian yó, ke à ɛara à su kpeē kpa mēn kuriame? ¹⁰ Ben Ezekaya wēla à bè: Ora pitana gbápeki mēn kuria zī'ūro. À tó à ɛara à sōkpa kpeē kpa gbápeki mēn kuria. ¹¹ Kè annabi Isaya Dii wēe kè, ben ora kè ɔfāntē e suuo ɛara à sōkpa gbápeki mēn kuri kè à pītaā yāanōa.

Babilonu būsū zīrinō mōna Yerusalēmu

¹² Gurō beeeā Baladā né Mērodaki Baladā, Babilonu kína takada kpāsā Ezekayanē kōn gbāao, kè à à gyākena baaru mà yānzi. ¹³ Ezekaya gbāakeē kpà zīri pīnōzi à gāaño a laasin, à a kondogi pōnō òdōańne kōn vura pōnō kōn pō gū nnannaano kōn nōsi maaao. À gāaño a gōkebōkaēkiin dō à a auzikinō òdōańne māmamm. Pōkee kú à bē ke à būsūn kè à gī ɔdōańnezīro. ¹⁴ Ben annabi Isaya gāa à lè à là à bè: Yā kpareen gbē pīnō ònnēe? Zaa mákpan aō bōn wà mò n kīiaa? Ben Ezekaya wēla à bè: Aō bōkii zā, Babilōnun aō bōn. ¹⁵ Ben Isaya à là à bè: Bón aō è n bēe? À wēla à bè: Aō ma bē pō pīngi è. Ma auziki kee kuu kè ma gī ɔdōańnezīro. ¹⁶ Ben Isaya bène: N yā kè Dii ò ma: ¹⁷ Gurō e mōo, wēe n bē pō pīngi kōn auziki kè n dezinō tōnnē n kūna ai gbāano sēe wà táo Babilōnu. Dii bè à ke é gōro. ¹⁸ Wēe né kè né n i kenō sēe wà tányo, aōé gō Babilōnu kībe zīkerinō ū. ¹⁹ Ben Ezekaya bè Isayanē: Dii yā kè n òmēe pī maa. Zaake èe daa

vɛɛna aafia yākete sai éǵõ kuu ai a wɛ̀ndi lémmɛ. ²⁰ Ɛzɛkaya yā kpaaano kɔ̀n à néǵõgbɛkɛyāno kú Yudano kɔ̀n gīayākenano takadan. Lán à íkaɛkii kè nà kɔ̀n íbaaze kè à bò gbèn è mó kɔ̀n ío wɛ̀tɛ guu kú gwe do. ²¹ Kè à kà a dezinola, ben à né Manase vɛɛ à gbèn.

21

Yudano kí Manase

¹ Manase wɛ̀ kuri awɛɛplaadee guun à kí blè, ben à vɛɛ kpatan Yerusalemu wɛ̀ baaagɔ sɔɔrosai. À da tón Ɛfɛziba. ² À yā kè Dii yeziroo kè kè à zè kɔ̀n borii kè Dii pèrɔmma Isarailinoneno yāzaakenano. ³ À tāagbāgbākii kè a de Ɛzɛkaya gbòrono kèkè à bò kɔ̀n Baali sa'okiino. À Asera lí pè lán Isarailino kí Ahabu kè nà yā. À kùɛ sɔɔnononɛ à n gbāgbā. ⁴ À sa'okiino bò Dii ua guu Yerusalemu, guu kè Dii bè a tó éǵõ kúa pì. ⁵ À sa'okiino bò Dii ua mèn plaaano guu sɔɔnononɛ píngi. ⁶ À sa'opo kè wè ká tén à té kũ ò kɔ̀n a néǵõgbɛo, à pó dàrɔmma à masono kè, à yā gbèka gèsisirinɔa kɔ̀n weegūnnadeeno, à yā kè Dii yeziroo kè maamaa, ben à a pɔɔ fɛ̀nɛ. ⁷ À Asera tāa kè à kè pì diɛ Dii ua guu kè Dii bè Daudane kɔ̀n à né Sulemanuo a tó éǵõ kúa guro píngi, zaake Isaraili wɛ̀tɛno té píngi Yerusalemun à sè. ⁸ À bè, tó Isarailino yā kè á diɛnɛno kũna píngi, tó aɔ zè kɔ̀n doka kè a zòbleri Musa kpàrɔmao píngi, é ɛara à n bɔɛ bùsu kè á kpà n dezinanlo, é tó aɔ likɔ́aa zɔ́ dɔro. ⁹ Baa kɔ̀n beeeo aɔ gí à yā mazi. Manase n sāsā, ben aɔ yā zaaa kè de borii kè Dii n kaate n dezinoneno pɔ́la.

¹⁰ Ben Dii yā ò a zòbleri annabino gāzī à bè: ¹¹ Zaake Yudano kí Manase yā kè à de tè ũuno kè à yā zaaa kè de Amɔri kè aɔ kú a āanɔla, à Yudano dà durunkenan tāa kè à kèno yā musu, ¹² beee yānzin mamoma Dii Isarailino Luda ma bè, mé mɔ́nzi kpá Yerusalemuzi kɔ̀n Yudano bùsuo píngi. Gbɛ kè aɔ à baaru mánɔ é ke gíri. ¹³ Zaka kè má yɔ̀o Samarianen mé yɔ̀o Yerusalemune se. Mé kɛnɛ lán má kè Ahabu beɛnɛ nà. Mé Yerusalemu wawa lán wè taa wawa wà à lé kúɛ nà. ¹⁴ Mé pā kpá ma gbɛ kpaaa pínɔzi mà n na n ibɛenonɛ n ɔ́zī. Aɔ́é n pónɔ nakɔ́a wà n sɛɛ, ¹⁵ zaake aɔ yā kè má yeziroo kè, aɔ́èǵõ ma pɔɔ fɛ̀mɛ zaa guro kè aɔ dezinò bò Igipiti ai kɔ̀n a gbāao.

¹⁶ Manase taarisaideeno dèdɛ paripari ai aɔ gèno Yerusalemu pà zaa à léa kè ai à léa kāa, durun kè à kè à Yudano dà yā kè Dii yeziroo kenan baasi. ¹⁷ Manase yā kpaaano kɔ̀n durun kè à kèno píngi kú Yudano kɔ̀n gīayākenano takadan.

¹⁸ Kè à kà a dezinola, wà à vɛ̀i a bɛ, Uza karan, ben à né Amɔ vɛɛ à gbèn.

Yudano kí Amɔ

¹⁹ Amɔ wɛ̀ baro awɛɛplaadee guun à kí blè, ben à vɛɛ kpatan Yerusalemu wɛ̀ plaa. À da tón Mɛsulɛmɛ, Aruzu né, Yɔ̀tɔba gbɛmɛ. ²⁰ À yā kè Dii yeziroo kè lán à de Manase kè nà. ²¹ À a de zékpae sè píngi. À dò tāa kè a de dɔ́nɔzinozi à kùɛnɛ. ²² À Dii a dezinò Luda tòn, èè à zé séro. ²³ Ben à ibano lé kpàkɔ́sɔzi wà à dè a bɛ. ²⁴ Kè Yudano gbɛ kè aɔ lé kpàkɔ́sɔzi pínɔ dèdɛ n píngi, ben aɔ à né Yosia kà kí ũ à gbèn. ²⁵ Amɔ yā kpaaano kú Yudano kɔ̀n gīayākenano takadan kɔ̀n yā kè à kèno píngi. ²⁶ Kè wà à vɛ̀i Uza karan, ben à né Yosia vɛɛ à gbèn.

22

Yudano kí Yosia

¹ Yosia wɛ̀ sɔraagɔdee guun à kí blè, ben à vɛɛ kpatan Yerusalemu wɛ̀ baaakuri awɛɛdo. À da tón Yedida, Adaya né, Bɔ́zɔka gbɛmɛ. ² À yā kè Dii yezi kè à a dezi Dauda zékpae sè píngi, èè pānɛ oplazi ke ɔ́zɛziro. ³ À kíblena wɛ̀ baro

plaasaidee guun à a takadakēri Safana, Azalia né, Mesulamu dio zĩ Dii ua à bè: ⁴ Ñ gá sa'oriki Ilikia kiia ñ onε à ɔɔ kè wà m̀ò Dii ua kè zédákparinɔ sɪ ñ ɔɔĩ naro ⁵ à na gbē kè wà ñ díε Dii ua zĩkerinɔ gbēnsi ũunɔne ñ ɔɔĩ, aɔ fīa boo gbē kè aɔɔe kpé pì guu kè yàkanɔ kekεenɔne, ⁶ lí'arinɔ kɔn kpéborinɔ kɔn gbè'arinɔ. Wà lí lúo dɔ kɔn gbè ananɔ wà kpé pì kekεo. ⁷ Wàton gbeka lán aɔ ɔɔ kè wà nàñne ñ ɔɔĩ pì blè nàro, zaake gbē náanεdeenɔmε.

⁸ Sa'oriki Ilikia bè takadakēri Safananε a bɔ Musa doka takadaa Dii ua, ben à kpàa. Kè à à kyó kè, ⁹ ben à gàa kína kiia à à yā gbǎnε à bè: N ibanɔ ɔɔ kè kú Dii ua b̀ɔe wà nà ua zĩkerinɔ gbēnsinɔne ñ ɔɔĩ. ¹⁰ À èara à bène sa'ori Ilikia takada kpàawa, ben à à kyó kè kɪnanε. ¹¹ Kè kína Musa doka takada pì yā mà, ben à a utadaa gà à kè. ¹² Ben à bè sa'ori Ilikiane kɔn Safana né Aikamuo kɔn Mikaya né Akaboo kɔn takadakēri Safanao kɔn a lba Asayao à bè: ¹³ À gá gbekame Diia Yudanɔne ñ píngi takada kè wà b̀òà kè yā musu. Dii pɔ fèwazi à kè bíta, zaake wa dezinɔ e wa yā kè kú takada kè guu ma wà zĩ kèaro. ¹⁴ Ben sa'ori Ilikia kɔn Aikamuo kɔn Akaboo kɔn Safanao kɔn Asayao gàa wà yā pì ò nɔgbē annabi Uludanε. Nɔgbē pì kú Yerusalemu fáandi plaadee guume, à zā tɔn Salumu, Tikiva né, Arasa diomε. Arasan Dii ua utakaeki dákpari ũ. ¹⁵ Dii Isarailinɔ Luda yā sù nɔgbē pìà à bè: À gá à o gbē kè à a zĩmaane, ¹⁶ mamɔma Dii ma bè mé mɔnzi kpá gu kèkiizi kɔn gbē kè aɔɔ kúnno lán à kú takada kè Yudanɔ kína à kyó kè pì guu nà. ¹⁷ Mé pɔfē pita gu kèkiia, ma pɔfē pì é kpáero, zaake aɔ ma ton aɔ tuaetiti kpàta tãanɔa aɔ ma pɔɔ fème tãa kè aɔɔ kè pìnɔ yānzɪ. ¹⁸ À o Yudanɔ kína kè à a zĩ à gbekamaane, yā kè à mà pì musu, mamɔma Dii Isarailinɔ Luda ma bè ¹⁹ yā kè má ò guu kèkiia kɔn gbē kè aɔɔ kúnno, ma bè eé gɔ bezĩ ũ kana pɔ ũmε, zaake à swè kpà yā pìà à a zĩnda bùsa à a utadaa gà à kè à ɔɔ d̀ò, beee yānzɪn ma à yā màzi. Mamɔma Dii mámbe má ò. ²⁰ Bee yānzɪn mé tó à ga, weé à vīi yīyīi. Eé wéε si mɔnzi kè mé kpá guu kèzilero. Ben zĩri pìnɔ èara wà tà kína kiia kɔn yā pìo.

23

Yosia zena kɔn Dii bà kuuna kɔn Isarailinɔ yānɔ

¹ Kína Yerusalemu gbēnsinɔ kɔn Yuda gbēnsinɔ sisi, ben aɔ kàkɔazi ñ píngi. ² À gàańyo Dii ua kɔn sa'orinɔ kɔn annabinɔ kɔn Yerusalemudeenɔ kɔn Yudanɔ ñ píngi, né féte gbēnsi, ben à tò wà Dii bà kuunańyo takada kè wà è à ua pì kyó kè ñ wáa píngi. ³ Kína zena kpé wesagba saε, ben à èara à zè kɔn Dii bà kuunańyo yānɔ. À bè á té Diizi, égɔ à yādienanɔ kɔn à yādannenano kūna, égɔ à ɔɔɔkii gwaa kɔn ǹɔseo do kɔn a pɔyezinao píngi, lán à kú takada pì guu nà. Ben baade píngi zè kɔn Dii bà kuunańyo yāo d̀ò.

⁴ Kína bè sa'oriki Ilikiane kɔn à kpàasio kɔn Dii ua zédákparinɔ aɔ pɔ kè wà kè Baaline kɔn Aserao kɔn ɔɔɔɔnenɔ sèε wà b̀òo Dii ua guu. Ben à gàa à té s̀àa Yerusalemu bĩ kpεε Kidironu guzure búgben, ben wà à túbu sèε wà tàò Beteli. ⁵ Ben kína pè tãa sa'orinɔa kè Yudanɔ kɪnanɔ ñ díε aɔ saa o Yuda wéte tãagbāgbākiiinɔa kɔn pɔ kè liga Yerusalemuzinɔ ñ píngi kɔn sa'ori kè aɔ saa ò Baalianɔ kɔn ɔfántēo kɔn m̀ɔvurao kɔn ɔɔɔɔne tódeenɔ kɔn ɔɔɔɔne kpaaanɔ píngi. ⁶ À Asera lípεε sè à b̀òo Dii ua à gàa à té s̀àa Yerusalemu bĩ kpεε zaa Kidironu guzuren, ben à à tí b̀ò à fǎke talakanɔ miranɔa. ⁷ À gɔgbē kaaruanɔ kpé kè kú Dii ua guunɔ gb̀òro d̀ò. Kpé pìnɔ guun nɔgbēnɔ è Asera kuta bisanɔ tãn. ⁸ À tò sa'ori kè aɔɔ kú Yuda wétennɔ sù Yerusalemu, ben à tãagbāgbākii kè wà b̀ò kè sa'orinɔ saa òanɔ gbāsĩ lè sēna zaa Gēba ai Beseba. À tãagbāgbākii kè kú wéte d̀on'aεde Yɔsua gānulea wéte pì bĩle ɔzezɪnɔ gb̀òro. ⁹ Baa kè tãagbāgbāki

sa'ori pìno è saa ò Diia Yerusalemuro, aṣè bureḍi sésè'ēzēsai só kōn n sa'ori daano. ¹⁰ À tò sa'okii kè kú Tofeti, Beninomu guzuren gbāsī lè, lè gbēke tón sa'opo kè wè ká tén à té kú o Molekia kōn a nэгōgbē ke a nэнōgbēo doro. ¹¹ À sō kè Yudanō kīnanō kyakè ofāntē pó ūuno Dii kpé kpelele go, ben à sō pìno górono kpàta. Sō pìno kú gbāade Natāmeleki kpé sae. ¹² À sa'okii kè Yudanō kīnanō bò Aaza kpé musuanō gbòro kōn kè Manase bò Dii ua mèn plaaa guuno. À wìwi dúgudugu, ben à à bùru sèè à kwèe Kidironu guzuren. ¹³ Isarailino kí Sulemanu tāagbāgbākii bō yā Sidōdeenō taa Asatorene kōn Moabuno taa Kemōsio kōn Amōnino taa Molekio Yerusalemuro ofāntēboe kpa zaa Kùkpe sīsīgeezi soomete kpa, ben Yosia tò tāagbāgbākii pìno gbāsī lè. ¹⁴ À à gbèpeeno wìwi à à lípeeno zōzō, ben à gbēntee gèwano fāakōa guu pìno.

¹⁵ Baa tāagbāgbākii kè Nebati né Yeroboamu bò Beteli kōn à sa'okiio à Isarailino dào durunkenan pì, Yosia gbāgbākii pì kōn a sa'okiio gbòro. À gbāgbākii pì gbèno wìwi à à tí bō à té sō Asera lípeea dō. ¹⁶ Kè à wée zù, à mirano è sīsīa gwe, ben à gèwano bèn à kpàta sa'okii pì à tò à gbāsī lè, lán Dii gīake à ò nà Luda gbē gāzī. ¹⁷ Ben kína bè: Dé miran wà sèeda kèa kaaa? Ben wétépideeno bè: Luda gbē kè bō Yudanō bùsumme. Àmbe à gīake à yā kè n kè Beteli sa'okii kèkiine pì ò. ¹⁸ Ben kína bè: À à tó gwe. Gbēke tón à wá sé à sōki kpáoro. Ben wà à wánò tò gwe kōn annabi kè bō Samaria pío. ¹⁹ Tāagbāgbāki kpé kè Isarailino kīnanō bò Samaria bùsu wéteno guu aṣ Dii pō fēonenon Yosia wìwi píngi lán à kè Beteli pónè nà. ²⁰ Ben à gbāgbākii pìno sa'orino kòto kpàkpa sa'okii kè aṣè saa oano n píngi à gbēntee gèwano kpàtaa, ben à èara à tà Yerusalemuro.

²¹ Kína bè baade píngine: À Banla zībaa ke Dii a Ludane lán à kú Dii bà kuunawao takada kè guu nà. ²² Zaa gurō kè yāgōgōrino dō Isarailinone ae kōn gurō kè Isarailino kīnanō kōn Yudanō kīnanō e kí bleo píngi, wè Banla zībaa pì ke à kà lero. ²³ Kí Yosia kīblena wè baro plaasaidee guun wà Banla zībaa pì kè Yerusalemuro. ²⁴ Beee gbera à yāa kōn gèsisirino kōn weegūnnadeeno kōn kpé guu tāano kōn ua tāano kōn tē pó kè wà è Yerusalemuro kōn Yudanō bùsuono píngi, lè à zī ke dokayā kè kú takada kè sa'oriki Ilikia bōa Dii ua pìno. ²⁵ Kína kè aṣo kú à āano kōn kína kè aṣo kú à gberaano té, aṣ gbēkee e ae dō Diia kōn nòseo dō kōn pōnnao píngi lán à bàro. À Musa doka kūna píngi a gbāa lén. ²⁶ Baa kōn beeeo Dii pōfēna Yudanōzi kōn pētē pāsio yā zaaa kè Manase kè yānzi e kpáero. ²⁷ Dii bè: Mé pé Yudanō mà n gomala lán ma pè Isarailino mà n gómala nà. Mé gí Yerusalemuro kè má sèzi kōn kpé kè ma bè ma tó égō kúao. ²⁸ Yosia yā kpaaano kú Yudanō kīnanō gīayākenano takadan kōn yā kè à kèno píngi.

²⁹ Kí Yosia gurōa kè Igipiti kí Fero Neko e gaa Asiriano kína le Yuflatì, ben Yosia gāa zī káo Megido. Kè aṣ kō lè, ben Neko à dè. ³⁰ À ibano à gè sè wà dà sōgoro guu, aṣ sùo Yerusalemuro wà vīi. Ben Yudanō à né Yoaza kà kí ū à gbèn.

Yudanō kí Yoaza

³¹ Yoaza wè baro awē'aagōdee guun à kí blè, ben à vèe kpatan Yerusalemuro aagō. À da tón Amutali, Yeremaya né, Libina gbēmē. ³² À yā kè Dii yeziroo kè lán à dezinō kè nà. ³³ Ben Fero Neko mò kàa Ribla, Amata bùsun, lè àtongō de kí ū Yerusalemuro yānzi, ben à bè Yudanō fīa boare kondogi tōn aagō kōn a kusuo kōn vurao kiloo baaakuri asoro. ³⁴ Ben à Yosia né Eliakimu diè kí ū a de gēe ū, ben à à tó liene Yoyakimu. Ben à Yoaza sè à tào Igipiti, gwen à gàn. ³⁵ Yoyakimu kondogi kōn vura kè Fero Neko gbèkaa sì a bùsudeeno baade gbāa lén, ben à kpàa.

Yudano kí Yoyakimu

³⁶ Yoyakimu wè baaasɔrodee guun à kí blè, ben à vèe kpatan Yerusalemu wè kuri awɛɛdo. À da tón Zebida, Pedaya né, Ruma gbɛmɛ. ³⁷ À yā kè Dii yeziroo kè lán a dezinɔ kè nà.

24

¹ Yoyakimu kíblegurɔan Babilonu kí Nebukanɛza mò à lèe Yudano búsua, ben Yoyakimu gɔ̀ à zòbleri ũ ai wè aagɔ́. Beee gbera Yoyakimu nòsɛ liɛ, ben à bò à kpɛɛ. ² Dii Babilonia gbãamɔnnɛrinɔ gbàɛa kɔn Siriano kɔn Mɔabunɔ kɔn Amɔninɔ. À n gbáɛ wà Yudano búsua kaatɛ lán à ò a zòbleri annabinɔ gāzĩ nà. ³ Yā pì Yudano lè kè Dii bé à ò yānzi, lɛ à pémma à n goala durun kè Manase kènɔ yānzi kɔn yā kè à kènɔ pínɡi ⁴ kɔn taarisaidee kè à n dɛdɛnɔ yāo. Manase tò Yerusalemu pà kɔn taarisaidee kè à n dɛdɛnɔ aruo. Beee yānzi Dii e we à sùu kèoro. ⁵ Yoyakimu yā kpaaanɔ kú Yudano kɔnan gĩayākenanɔ takadan kɔn yā kè à kènɔ pínɡi. ⁶ Kè à kà a dezinɔla, ben à né Yoyakini vèe à gbèn. ⁷ Igipiti kina e ɛara à bò a busun dɔro, zaake Babilonu kina búsua kè de Igipiti pò ũ yāa sɔa pínɡi zaa Igipiti gulezeki swaazi ai gana Yuflatizi.

Yudano kí Yoyakini

⁸ Yoyakini wè baro plaasaidee guun à kí blè, ben à vèe kpatan Yerusalemu mɔ aagɔ́. À da tón Neusuta, Elenatā né, Yerusalemu gbɛmɛ. ⁹ À yā kè Dii yeziroo kè lán a dee kè nà. ¹⁰ Gurɔ beeean Babilonu kí Nebukanɛza zìkpɛɛnɔ mò Yerusalemu aɔ̀ à kagura kè. ¹¹ Ben Nebukanɛza mò gwe gurɔ kè à zìkpɛɛ pìnɔ ligazi. ¹² Ben Yudano kí Yoyakini bò à gàa à a zĩnda kpàa, àpi kɔn a dao kɔn a ibanɔ kɔn a asakpaanɔ kɔn a kpàasinɔ. Babilonu kina Yoyakini kù a kɔblena wè sɔraagɔ́dee guu. ¹³ Ben à Dii ua auzikinɔ nàkɔa à bòo gwe kɔn kibe auzikinɔ pínɡi. À vura pò kè Isarailinɔ kí Sulemanu kè Dii kpé pò ũunɔ zòzòkɔrɛ pínɡi lán Dii gĩake à ò nà. ¹⁴ À Yerusalemu gbɛnsinɔ kɔn zìkpɛɛnɔ kùkù à tànɔyo zìzɔnɔ ũ n pínɡi. Aɔ̀ kà gɔ́ɔn bɔrɔ kuri. À tà kɔn lí'arinɔ kɔn sianɔ dɔ. Gbɛkee e gɔro, séde talakanɔ. ¹⁵ Len à Yoyakini kù Yerusalemu lɛ kɔn à dao kɔn à nɔnɔ kɔn à kpàasinɔ kɔn búsua gbɛnsinɔ à tànɔyo Babilonu zìzɔnɔ ũ. ¹⁶ À tà Babilonu kɔn gɔ gbãaanɔ gɔ́ɔn bɔrɔ swɛɛplaa kɔn zìkɛrinɔ kɔn sianɔ gɔ́ɔn wàa sɔro. Aɔ̀ pínɡi zìkari gbãaanɔmɛ. ¹⁷ À Yoyakini desɛ Matania diɛ kí ũ à gbèn, ben à à tó liɛnɛ Zedekia.

Yudano kí Zedekia

¹⁸ Zedekia wè baro awɛɛdodee guun à kí blè, ben à vèe kpatan Yerusalemu wè kuri awɛɛdo. À da tón Amutali, Yeremaya né, Libina gbɛmɛ. ¹⁹ À yā kè Dii yeziroo kè lán Yoyakimu kè nà. ²⁰ Dii pɔfɛ bé à tò yā pì Yerusalemu kɔn Yudano búsua lè pínɡi ai à gàa pémma à n goala. Ben Zedekia bò Babilonu kina kpɛɛ.

25

Yerusalemu kaatɛna

¹ Zedekia kɔblena wè kɛndodee guu, à mɔ kuri gurɔ kurideen Babilonu kí Nebukanɛza mò lèe Yerusalemua, àpi kɔn a zìkpɛɛnɔ n pínɡi. Aɔ̀ bùra kàɛ à bĩ saɛ, ben aɔ̀ gbà lezĩnɔ dɔ wà ligazi. ² Aɔ̀ wéte pì kagura kè lɛ ai kí Zedekia kɔblena wè kuri awɛɛdodee guu. ³ À mɔ siigɔ gurɔ kɛndodeen nɔaa gbãaa kpà wéte pìn, gbɛke pòblee vĩ dɔro. ⁴ Kè wà bĩ fɛ, baa kè Babilonianɔ ligana wéte pìzi, ben Yuda zìkpɛɛnɔ bàà sì n pínɡi, aɔ̀ bòe kɔn kibe karao aɔ̀ bòe wéte gɛkiia gwāavĩ, ben aɔ̀ pèe Yoda sɛn. ⁵ Ben Babilonia zìkpɛɛnɔ pèe kina pìzi aɔ̀ à lè sɛn Yeriko

kpa. Kè Zedekia zìkpɛɛno lèkɔ̃a wà à tòn, ⁶ ben wà à kù wà tàò Babilonu kɔ̃nane zaa Ribla, ben wà yā dààla. ⁷ Wà à nɛno dèdɛ à wáa, ben wà à wɛɛ bòbò wà m̀gotɛ gata kpàne wà tàò Babilonu.

⁸ Babilonu kɔ̃na kɔ̃blena wɛ̀ baro dosaidee guu, à m̀ sooro guu swɛɛplaadee zĩ à ìba Nebuzaradā m̀ Yerusalemu. Àmbe Nebukanɛza dogarinò gbɛ̃nsi ũ. ⁹ À té sò Dii uaa kɔ̃n kɔ̃bɛɛo kɔ̃n Yerusalemu kpɛ̃no pínɡi. Kpé kè dɛ kpé bíta ũ pínɡi dé, à té sòame. ¹⁰ Ben à tò Babilonia zìkpɛɛno n pínɡi Yerusalemu bĩ gbòro. ¹¹ À gbɛ̃ kè aɔ̃ gò wɛ̀te pì guuno sɛ̀ à tànyo Babilonu kɔ̃n gbɛ̃ kè aɔ̃ gàa wà nà Babilonu kɔ̃naano kɔ̃n gbɛ̃ kpaaano. ¹² Talakanon à tòn lɛ aɔ̃gɔ̃ geepi búno kɔ̃n búgbeno sɛ̀ waa.

¹³ Babilonianò Dii ua m̀gotɛ wesagbanò kɔ̃n tadibonò kɔ̃n íkaki bítao wìwi aɔ̃ tàò Babilonu. ¹⁴ Aɔ̃ túbukabonò kɔ̃n a sɛ̀ebonò kɔ̃n fitiadɛbonò kɔ̃n gɔ̃mbonò kɔ̃n m̀gotɛ pò pànde kè wè Dii zĩ keonò nàkɔ̃a wà tàò dɔ. ¹⁵ Ben dogarinò gbɛ̃nsi pì takasonò kɔ̃n arusibonò kɔ̃n pò kè wà pì kɔ̃n vurao ke kɔ̃n kondogionò sɛ̀ pínɡi. ¹⁶ Wesagba mèn plaa kɔ̃n íkakii pìo kɔ̃n tadibò kè Sulemanu pì Dii ua pò ũunò, wè fɔ̃ wà à m̀gotɛ yò kilooaro, à tìisi kè bíta. ¹⁷ Wesagba pìno lezĩ kà gàsásuu baro plaplaasai, bensò à m̀fura kè kú musunò lezĩ kà gàsásuu sooro. M̀kyakotāna kɔ̃n ɔ̃zĩ kè wà kè lán biisio bɛ̀ bāno ligana m̀fura pìnozi pínɡi. Wesagba mèn plaa pìno sɛ̀nkpeɛ.

¹⁸ Dogari gbɛ̃nsi pì sa'oriki Seraya kù kɔ̃n à plaade Zefanayao kɔ̃n zédākpari gɔ̃on aagɔ̃on. ¹⁹ À gbɛ̃nsi kè dɛ zìkpɛ̃ don'aɛdee ũu kù wɛ̀te guu kɔ̃n kɔ̃na ìba gɔ̃on sooro kè à b̀m̀ma wɛ̀te guunò dɔ kɔ̃n zìkpɛ̃ gbɛ̃nsi takadakɛ̃ri kè è gbɛ̃no tó da sozan-o kɔ̃n à gbɛ̃no gɔ̃on baaagɔ̃ kè wà b̀m̀ma wɛ̀te guunò. ²⁰ Nebuzaradā n sɛ̀ à tànyo Babilonu kɔ̃nane zaa Ribla, ²¹ ben Babilonu kɔ̃na n dɛdɛ Ribla gwe Amata b̀sun. Len wà Yudanò sɛ̀ n b̀sun wà tànyo lɛ.

Gedalia diɛna Yudanò b̀su gbɛ̃nsi ũ

²² Babilonu kí Nebukanɛza Aikamu né Gedalia, Safana dio diɛ gbɛ̃ kè aɔ̃ gò Yudanò b̀sunno gbɛ̃nsi ũ. ²³ Kè zìkpɛ̃ don'aɛdeenò kɔ̃n n gbɛ̃no mà Babilonu kɔ̃na Gedalia diɛ gbɛ̃nsi ũ, ben aɔ̃ mò à kiia Mizipa. Netania né Sumaila kú n té kɔ̃n Kareia né Yoananao kɔ̃n Tanumɛ né Seraya, Netofa gbɛ̃o kɔ̃n Maaka gbɛ̃ né Yazaniao kɔ̃n n gbɛ̃no. ²⁴ Ben Gedalia la dàíne kɔ̃n n gbɛ̃ pìno à bè: Àton vĩa ke Babilonia gbãadeenonero. À vɛ̀ wa b̀sun kè à zò ble Babilonu kɔ̃nane, égɔ̃ aafia. ²⁵ M̀dɛ à m̀ swɛɛplaadee guun Netania né Sumaila, Elisama dio kè dɛ kɔ̃ne ũu mò kɔ̃n gɔ̃on kurinò à Gedalia dɛ kɔ̃n Yuda kè aɔ̃ kúo Mizipanò kɔ̃n Babilonia kè aɔ̃ kúo gweenò. ²⁶ Ben Yudanò fɛ̀, né féte gbɛ̃nsi n pínɡi kɔ̃n zìkpɛ̃ don'aɛdee pìno, aɔ̃ bàa sì wà tà Igipiti, kè aɔ̃e vĩa kɛ̀ Babilonianone yānzi.

Yoyakini gbarɛna

²⁷ Yudanò kí Yoyakini tana Babilonu wɛ̀ baaakuri awɛɛswɛɛplaade, à m̀ kuri awɛɛplaa guu baaasoro awɛɛplaadeen Babilonu kí Evili Merodaki à b̀ kpɛ̃siaan a kɔ̃blena wɛ̀ káaku guu. ²⁸ À yā maaa òne, ben à vɛ̀ekii kpàa kè dɛ à kɔ̃na daa kè aɔ̃ kúo Babilununò pòla. ²⁹ Ben Yoyakini a kpɛ̃sia uta b̀ à kàe, égɔ̃ pò ble kɔ̃n kɔ̃nao lɛdo ai a wɛ̀ndi lén. ³⁰ Lán guu e dɔ̃ nà kɔ̃na égɔ̃ pòblee kè à yezi kpaaa ai à gàa à gào.

EZĒRA

Sirusu Isarailinɔ gbarɛna

¹ Pesianɔ kɛ Sirusu kɛblena wɛ káaku guu Dii té kàn lɛ yã kɛ à dà Yɛɛmayane à ò e à kɛ yãnzɛ. Ben Sirusu kpàakpa kɛ a bùsun pínɡi, gbasa à kɛ takadan à bè:

² Yã kɛ mamɔma Sirusu, Pesianɔ kína má òn yɛ. Dii Luda Musudee tò anduna kpata pínɡi gɛ ma pó ũ, ben à ma diɛ mà kpé boare Yerusalemu, Yudanɔ bùsun.

³ Gbɛ kɛ dɛ à gbɛ ũ a té, Luda gɔ kúo à tá Yerusalemu, Yudanɔ bùsun, à kpé bo Dii Isarailinɔ Luda kɛ dɛ Dii ũ Yerusalemune gwe. ⁴ Aɔ gbɛ kɛ aɔ gɛ pínɔ gbɛdaaano dɔ́nɛ kɔn kondogio kɔn vura kɔn auzikinɔ kɔn pókãdeenɔ kɔn Luda kpé kɛ aɔɛ gaa bo Yerusalemu gbaano.

⁵ Ben Yudanɔ kɔn Beyāminɔ uabɛdeenɔ kɔn sa'orinɔ kɔn Levinɔ kɔn gbɛ kɛ Luda té kàngunɔ fɛɛ aɔɛ gaa Dii kpé bo Yerusalemu. ⁶ Aɔ gbɛdaaano ɔ dàrma aɔ n gbá kondogi pónɔ kɔn vura pónɔ kɔn auzikinɔ kɔn pókãdeenɔ kɔn pó ɔɔdeenɔ kɔn Dii kpé gbaano pínɡi. ⁷ Ben Pesianɔ kɛ Sirusu bò kɔn Dii kpé pó kɛ Nebukanɛza sɛɛ yã zaa Yerusalemu à kàɛ a tãa kpé guunɔ. ⁸ À bè a ɔɔ'uteri Mitiredane à pó pínɔ nara à kpá Yudanɔ kɛ Sesebazaa, ben à kɛ lɛ. ⁹ Pó pínɔ pari lén yɛ:

Vura taa baaakuri,
kondogi taa bɔrɔ do,
tapɛenti baaakuri dosai,

¹⁰ vura togoo baaakuri,
kondogi togoo wàa plaa kɔn kurio,
ta bori pāndenɔ bɔrɔ do.

¹¹ Vura kɔn kondogi taano fɛɛ pínɡi mèn bɔrɔ ɔɔro kpé wàa plaa. Kɛ zìzɔ pínɔ bɔɛ Babilɔnu aɔ sù Yerusalemu, ben Sesebaza mò kɔn pó pínɔ pínɡi.

2

Zìzɔ kɛ aɔ sùnɔ

¹ Babilɔnu kɛ Nebukanɛza Isarailinɔ kùkù zìzɔnɔ ũ yã à tànɔyo Babilɔnu, ben aɔ gbɛkenɔ bò zìzɔkɛɛ pín aɔ sù Yerusalemu, Yudanɔ bùsun sa, ben n baade tà a wéte. ² Aɔ dɔn'aɛdeenɔn yɛ: Zerubabeli, Yesua, Nɛɛmaya, Seraya, Relaya, Mɔdekai, Bilisá, Misipa, Bigivai, Reumu kɔn Baanao. Isaraili gɔgbɛ kɛ aɔ sùnɔ pari lén yɛ.

³ Parɔsu boriinɔ gɔɔn bɔrɔ plaa kɔn mèn basɔraagɔ akuri awɛɛplaa.

⁴ Sefatia boriinɔ gɔɔn wàa do kɔn mèn basɔraagɔ akuri awɛɛplaa.

⁵ Ara boriinɔ gɔɔn wàa aagɔ kɔn mèn bakendo ɔɔrosaio.

⁶ Pamɔabu borii kɛ aɔ dɛ Yesua kɔn Yoabuo boriinɔ ũunɔ gɔɔn wàa gɛro dosai kɔn kuri awɛɛplaa.

⁷ Elamu boriinɔ gɔɔn wàa swɛɛdo kɔn mèn baplaa akuri awɛɛsiigɔ.

⁸ Zatu boriinɔ gɔɔn wàa siigɔ kɔn mèn baswɛɛplaa asɔroo.

⁹ Zakai boriinɔ gɔɔn wàa aagɔ kɔn mèn basɔraagɔ.

¹⁰ Bani boriinɔ gɔɔn wàa aagɔ kɔn mèn baplaa awɛɛplaa.

¹¹ Bebai boriinɔ gɔɔn wàa aagɔ kɔn mèn baro awɛɛ'aagɔ.

¹² Azagada boriinɔ gɔɔn wàa swɛɛdo kɔn mèn baro awɛɛplaa.

¹³ Adonikamu boriinɔ gɔɔn wàa aagɔ kɔn mèn baaagɔ awɛɛswɛɛdoo.

¹⁴ Bigivai boriinɔ gɔɔn bɔrɔ plaa kɔn mèn baplaa akuri awɛɛswɛɛdoo.

¹⁵ Adini boriinɔ gɔɔn wàa plaa kɔn mèn baplaa akuri awɛɛsiigɔ.

- 16 Ata boriino gẓon baswero plaasai.
 17 Bezai boriino gẓon wàa do kōn mēn baswēdo awē'aagẓo.
 18 Yora boriino gẓon baswero akuri awēplaa.
 19 Asumu boriino gẓon wàa do kōn mēn baro awē'aagẓo.
 20 Giba boriino gẓon baswero sworosai.
 21 Betēlēmudeen gẓon baswēdo awē'aagẓ.
 22 Nētofadeen gẓon baplaa akuri awēswēdo.
 23 Anatodeen gẓon baswēdo akuri plaasai.
 24 Azamavēdeen gẓon baplaa awēplaa.
 25 Kiriayarimudeen kōn Kēfiradeen kōn Berodeen gẓon wàa aagẓ kōn mēn baswēplaa awē'aagẓo.
 26 Ramadeen kōn Gēbadeen gẓon wàa aagẓ kōn mēn baro awēdoo.
 27 Mikimasadeen gẓon baswēdo awēplaa.
 28 Betēlideen kōn Aideen gẓon wàa do kōn mēn baro awē'aagẓo.
 29 Nēbodeen gẓon baplaa akuri awēplaa.
 30 Magbisideen gẓon baswēplaa akuri awēswēdo.
 31 Elamu pānde boriino gẓon wàa swēdo kōn mēn baplaa akuri awēsiigẓo.
 32 Arimu boriino gẓon wàa do kōn mēn baswēdoo.
 33 Lodudeen kōn Adidideen kōn Onodeen gẓon wàa aagẓ kōn mēn baswēdo asweroo.
 34 Yērikodeen gẓon wàa do kōn mēn baswēplaa asweroo.
 35 Senadeen gẓon wàa baro plaasai kōn mēn baaakurio.
 36 Sa'ori borii kē aẓ sūnōn yē:
 Yesua bori Yedaya boriino gẓon wàa siigẓ kōn mēn basweraagẓ akuri awē'aagẓo.
 37 Ima boriino gẓon boro do kōn mēn baplaa akuri awēplaa.
 38 Pasu boriino gẓon wàa swēdo kōn mēn baplaa awēswēplaa.
 39 Arimu boriino gẓon boro do kōn mēn gēro awēplaa.
 40 Levi kē aẓ sūnōn yē:
 Odavia bori Yesua kōn Kadamiēlio boriino gẓon baaagẓ akuri awēsiigẓo.
 41 Asafa bori lēsirin gẓon baswēdo akuri plaasai.
 42 Zēdākpari kē aẓ dē Salumu kōn Atao kōn Talamō kōn Akubuo kōn Atitao kōn Sobaio borii ūunō gẓon baswēplaa dosai.
 43 Gbē kēnō boriino bē Luda ua zīkerinō ū:
 Zia, Asufa, Tabao,
 44 Kerosu, Sia, Padō,
 45 Lebana, Agabu, Akubu,
 46 Agabu, Salamai, Anana,
 47 Gideli, Gaa, Raya,
 48 Rezī, Nēkoda, Gazamu,
 49 Uza, Pasea, Besai,
 50 Asana, Mēunimu, Nefusimu,
 51 Bakabuku, Akufa, Aru,
 52 Bazalu, Meida, Asa,
 53 Bakosi, Sisera, Tema,
 54 Nēzia kōn Atifao.
 55 Sulemanu zōbleri kēnō boriino bē wà bō zīzōkēen wà sū:
 Sotai, Asofere, Peruda,
 56 Yaala, Dakō, Gideli,
 57 Sefatia, Atili, Pōkere Azebaimu kōn Amio.
 58 Luda ua zīkeri pīnō kōn Sulemanu zōbleri borii pīnō kà gẓon wàa do kōn mēn bakēndo akuri awēplaa.

⁵⁹ Gbēkeno bò Telēmela kōn Telasao kōn Kerubuo kōn Adōo kōn Ima o, ben aōe e wà n̄ bori bōzia òn̄ne kè Isarailin̄n n̄ ũro. ⁶⁰ Delaya kōn Tobiao kōn Nekodao boriin̄ome, aō kà gōon wàa aagō kōn mèn baplaa akuri awēēplaa. ⁶¹ Sa'ori borii kè aō de Obaya kōn Akozuo kōn Bazilaio boriin̄o ũu sù dō. Bazilai pì Giliada būsū gbē Bazilai né sè yā, ben à a anzure pì tó sè. ⁶² Gbē pìn̄o n̄ tó wēt̄e bori bōzia takadan, m̄ode aōe bōaro, ben wà gīn̄ne sa'orikēeo. ⁶³ Būsū dōn'aedee bènn̄e, tó èe kē sa'ori n̄ yā gwà kōn Urimuo kōn Tumimuo baasiro, aōton sa'opo blero.

⁶⁴ Gbē pìn̄o n̄ pīngi gōon bōro baplaa awēēplaa kpé wàa do kōn basōraagōme. ⁶⁵ Aō zòbleri gōgbēn̄o kōn nōgbēn̄o kuu dō gōon bōro swēēplaa kpé wàa do kōn baswēedo akuri awēeswēēplaa. Lèsirin̄o gōgbē kōn nōgbēo kún̄yo dō gōon wàa do. ⁶⁶ Aō sō vī mèn wàa aagō kōn baswēedo akuri awēeswēēdoo, bāagāsō mèn wàa do kōn baplaa asōoro, ⁶⁷ lakumi wàa plaa kōn baplaa sōrosaio, zaaki bōro swēedo kpé wàa aagō kōn baswēēdoo.

⁶⁸ Kè aō kà Dii kpé bokiia Yerusalem̄u, aō uabēdeen̄o gba dàda l̄e wà e wà Luda kpé kēkē wà boo a gbèn. ⁶⁹ Aō gba dà kpé zī oodakii guu n̄ gbāa lén, vura kiloo wàa plaa kpé basōoro, kondogi tōn aagō kōn sa'ori gyaban̄o basōoro. ⁷⁰ Sa'orin̄o kōn Levin̄o kōn lèsirin̄o kōn zédākparin̄o kōn Luda ua zīkerin̄o kōn gbē kpaa ken̄o v̄ēv̄ēe lakutu kè wà kèkēnn̄en̄o guu, ben Isaraili kpaaan̄o v̄ēe n̄ wēt̄en̄o guu.

3

Dii gbāgbaki bona

¹ Kè w̄e m̄o swēēplaadee kà, Isarailin̄o v̄ēena n̄ wēt̄en̄o guu, ben aō kō kākōa Yerusalem̄u gbē dōnkō ũ. ² Yozadaka né Yesua kōn a sa'ori daan̄o kōn Sealatieli né Zerubabelio kōn a gbēn̄o Isarailin̄o Luda gbāgbākii bō, l̄e wà sa'opo kè wè ká tén à té kũ oa lán Luda gbē Musa ò a doka guu nà. ³ Baa kè aōe vīa kēe gbē kè aō kú būsū pì guun̄ne, aō gbāgbākii pì bō a gbēm̄me, ben aō sa'opo kè wè ká tén à té kũ ò Diia kōnḡo kōn uusieo. ⁴ Aō Kutadōna zībaa kè lán à kú takada guu nà, aōgō sa'opo kè wè ká tén à té kũ oo lán guu e dōo nà lán wà à l̄e dīe nà. ⁵ Beee gbera aō sa'opo kè wēgō ká tén à té kũ gur̄o pīngi ò kōn m̄o dufu p̄oo kōn zībaa kè Dii dīen̄o p̄oo kōn gbaa kè wè m̄on̄en̄o. ⁶ M̄o swēēplaade gur̄o káaku zīn̄ aō nà Dii gbāgbānaa l̄e, baa kè w̄e à kpé bo k̄oro.

⁷ Aō oō kpà gbē'arin̄o kōn lí'arin̄o, ben aō p̄oble kōn íminao kōn n̄ósio kpà Sidōdeen̄o kōn Tayadeen̄o, l̄e aō sida lí zōzō Leban̄o būsūn̄ aō yīyi wà gáo ai Yopa funa ísiaala, lán Pesian̄o kína Sirusu n̄ gbá zé nà. ⁸ Aō kana Luda kpé bokiia Yerusalem̄u w̄e plaade m̄o plaadee guu, Sealatieli né Zerubabeli kōn Yozadaka né Yesua ò nà zīia kōn n̄ gbē kpaaan̄o, sa'orin̄o kōn Levin̄o kōn gbē kè aō bō zīzōkēen̄ wà sù Yerusalem̄un̄o n̄ pīngi. Aō Levi kè aō kà w̄e baro ke aō deàlaan̄o dīe Dii kpé zī pì gbēnsin̄o ũ. ⁹ Yesua kōn a boriin̄o nākōa kōn Kadamielio kōn à né Odavia boriin̄o, ben aō ḡō zī pì gbēnsin̄o ũ kōn Enadadao kōn à boriin̄o. Levin̄ome n̄ pīngi. ¹⁰ Kè Dii kpéborin̄o e kpé pì ēe daēē, sa'orin̄o zēzē gwe sa'ori p̄kāsāan̄o dadana, aō n̄ kuun̄o kũkūna, bensō Levi né Asafa boriin̄o kú gwe dō kōn s̄ēḡēn̄o l̄e wà Dii táaki léo, lán Isarailin̄o kí Dauda dīe yā nà. ¹¹ Aō l̄e s̄i aō Dii táaki l̄e aō à sáabu kpà wà bè:

Dii maa,

à gbēkēē kena wa Isarailin̄one yāana vīro.

Ben baade pīngi wii gbāaa l̄e aō Dii táaki l̄e, kè wà Dii kpé ēe dàe yānzi. ¹² M̄ode sa'ori parideen̄o kōn Levin̄o kōn bēdee kè aō zi kũ aō w̄ēē s̄i kpé káakulen̄o, kè aō kpé pì ēbona è, aō sósobi oō d̄ò. Gbē parideen̄o s̄o, aōe p̄onna wii l̄e. ¹³ Gbēkee e

pɔnna wiili dōkōzi kōn sósobi ɔ kè wée dɔɔɔ dɔro, kè baade e wi gbaaa lɛ yānzi, bensɔ wà wisɔɔ pì mà zà.

4

Íbetekpana kōn Dii kpéborinɔ

¹ Kè Yudanɔ kōn Beyāminɔ ibeenɔ mà zìzɔ kè aɔ sùnɔɔ e kpé boo Dii Isarailinɔ Ludanɛ, ² aɔ mò wà Zerubabeli kōn uabedeennɔ lè aɔ bènnɛ: À tó wà kpé boao, zaake weè a Luda kii wete lán a bàme se. Weègɔ à gbāgbāame zaa gurɔɔ kè Asirianɔ kí Esaradɔ sùwao kè. ³ Ben Zerubabeli kōn Yesuao kōn Isaraili bɛde kpaaanɔ bènnɛ: Wa Luda kpé bona de a yā ũro. Wé wa pɔ bo Dii Isarailinɔ Ludanɛ watɛ lán Pesianɔ kí Sirusu diewe nà. ⁴ Ben bɔsu pì deennɔ e wete aɔ Yudanɔ nòse yaka, aɔwe wée tāmma lɛ aɔton kpé pì boro yānzi. ⁵ Aɔ fīa bò kína lédammarinɔne zaa Sirusu gurɔɔ ai à gàa pé Pesianɔ kí Dariusu kiblegurɔɔa, ben aɔ giñne kōn yā kè aɔwe pɛɛao.

⁶ Aɔ takada kè Asuerunɛ à kiblenao gɔɔ, aɔ gbɛ kè aɔ kú Yerusalemunɔ kōn Yudanɔ bɔsuo píngi káara kpà à kiia. ⁷ Bisilamu kōn Mitiredao kōn Tabelio kōn n gbɛ kpaaanɔ takada kè Pesianɔ kí Atasesene dɔ à kiblegurɔɔa. Aɔ kenne kōn Siria yāo, ben wà bókōtenɛ. ⁸ Bɔsu gbɛnsi Reumu kōn a takadakēri Simisaio takada kè kí Atasesene Yerusalemu yā musu dɔ wà bè: ⁹ Bɔsu gbɛnsi Reumu kōn a takadakēri Simisaio kōn n gbɛ kpaa yākpakerinɔ kōn gbāadeennɔ kōn Tiripolideennɔ kōn Pesianɔ kōn Erekidennɔ kōn Babilɔnudeennɔ kōn Susadee kè aɔ bɛ Elamu bɔsu guunɔ ¹⁰ kōn gbɛ kè kína bíta bèede Asubanipali n bɛ n bɔsun à n vɛvɛ Samaria wéten kōn Yuflati baa kè kpa gu pāndenɔ, ¹¹ wamɔwa Yuflati baakekpadeennɔ n zòblerinɔ bé wà takada kè kenne, kí Atasesɛ, wa bè:

¹² Kí, ngɔ dɔ kè Yuda kè aɔ bò n kiia aɔ sù kènɔ gàa wée Yerusalemu wete zaa pāsī pì kaɛɛ, aɔ èara wée à bīi boo dɔ, aɔwe à bɛzī fɛɛɛ. ¹³ Kí, ngɔ dɔ dɔ, tó aɔ èara wà wete pì kàe aɔ à bīi bò wà yāa, aɔé tángba kpámma dɔro ke yàra'ɔɔ ke bɔsu'ɔɔ, n ɔɔ kè nè sí é lago. ¹⁴ Tia lán kè bà kí, lán n bɛ wisin weè ble nà, èe kɔ sío wà n kpɛ ero. Beee yānzin wa takada kèkii kpāsannezi lɛ wà yā pì onne. ¹⁵ N wete n dezinɔ takadanɔ guu n gwa, né e n dɔ dia wete pì deennɔ swā gbāa, aɔ ĩa dà kinanɔa kōn bɔsu gbāadeennɔ. Zaa zi wete pì deennɔ yākete kè bíta. Beee yānzin wà wete pì gbòrozi. ¹⁶ Kí, wée oonne, tó wà èara wà wete pì fɛɛ wà èara wà à bīi bò wà yāa, négɔ pòke vī Yuflati baa kè kpa dɔro.

¹⁷ Beee gɛra kína takada kpāsáñne à bè: Bɔsu gbɛnsi Reumu kōn a takadakēri Simisaio kōn a gbɛ kpaa kè aɔ kú Samaria kōn Yuflati baa kaa kpaaanɔ, ma ì kpàawa. ¹⁸ Takada kè á kpāsāme, wà à kyó kè wà bókōtemɛ. ¹⁹ Ma bè wà wete takada ziinɔ guu, ben wà é yāpurame, wete pì deennɔ ègɔ bɔɔ kinanɔ kpɛɛme. Zaa zi yāketedeennɔme. ²⁰ Kína ìsinɔ kpata blè Yerusalemu gwe, aɔ gbāaa blè Yuflati baakāakpadeennɔa n píngi, wà tángba kpámma kōn yàra'ɔɔ kōn bɔsu'ɔɔ. ²¹ À yā diɛ gbɛ pìnɔne aɔ kámma bo sa. Aɔton ɛara wà wete pì vuro ai mà n gba lé. ²² À làakari ke! Aton nigāzīi kpá yā pìziro, lɛ à zaaa pì tón ɔ tá à wa ásarú kero yānzi.

²³ Kè wà kí Atasesɛ lá pì kyó kè wà bókōte Reumunɛ kōn a takadakēri Simisaio kōn n gbɛ kpaaanɔ, ben aɔ fɛɛ wà gàa wà Yudanɔ lè Yerusalemu gɔɔ. Aɔ giñne pāsīpāsī wà bè aɔ kámma bo. ²⁴ Len aɔ kámma bò lɛ kōn Luda kpé zīi kè aɔwe kɛ Yerusalemuo ai Pesianɔ kí Dariusu kiblena wè plaadee guu.

5

Tatenai takadakēna kí Dariusunɛ

¹ Annabi Agai kōn annabi Zakari, Ido néo annabikēē kē Yuda kē aō kú Yerusalemuno kōn Yudano būsuo kōn Isarailino Luda tó. ² Ben Sealatieli né Zerubabeli kōn Yozadaka né Yesuao fēē wà nà Luda kpé bonaa Yerusalemu. Luda annabi pìnoo kúnyo aōē dōnle. ³ Gwe gōo Yuflati baa kē kpa dōn'aede Tatenai kōn Seta Bozenaio kōn n gbēno mō wà n lé aō n lá wà bè: Dé bé à a gba zé à kpé kē kēkē à boo? ⁴ Aō gbē kē aōē kpé pì boonō tó gbēka dō. ⁵ Mōde Ludaa e wēē té Yuda gbēnsi pìnozi, ben aōē oñne aō kamma boro. Aō bè weé lékpāsā kē Dariusune gĩa, weé takada kē eé kē à yā musu e. ⁶ Yuflati baa kē kpa dōn'aede Tatenai kōn Seta Bozenaio kōn n gbē Pesiano takada kē, ben aō kpāsā kí Dariusune. ⁷ Lékpāsā kē aō kēnen yē, aō bè:

Kí Dariusu, wa i kpamma maamaa. ⁸ Kí, ngō dō kē wa gaa Yudano būsun ai Luda kē bíta kpén. Wēē kpé pì boo kōn gbē gbēntēno wēē lí lēetēge kpaēē kpé pì gūno. Wēē zīi pì kēē kōn làakario èē táa oo. ⁹ Wa yā lala n gbēnsino wa bè: Dé bé à a gba zé à kpé kēkii kēkē à boo? ¹⁰ Wa n tó gbēka le wà e wà onne, ben wa n dōn'aedee pìno tó dà takadan. ¹¹ Dia aō yā siwala nān yē. Aō bè, musu kōn tōtēo Luda zōblerino n ũ. Kpé kē wà bō yā à wē kēn wà kēkē wēē boo dō. Isarailino kí bíta bé à bō yā. ¹² Aō bè n dezinō Luda Musude pō fē, ben à n ná Kaladia bori Nebukanēza, Babilonu kīnane a ozi, ben à kpé pì wīwi à gbē pìno sēē à tānyo Babilonu. ¹³ Mōde Babilonu kí Sirusu kīblena wēē káaku guu à yā diē à bè wà ēara wà Luda kpé pì bo dō. ¹⁴ Baa vura kōn kondogi pō kē Nebukanēza sēē Luda kpén zaa Yerusalemu à kàē a taa kpén Babilonuno, kí Sirusu bōē à kpā Sesebaza kē à diē būsuo dōn'aedee ũua. ¹⁵ À bèē à pō pìno sé à gá à káē Luda kpén zaa Yerusalemu, tó wà kpé pì kēkē wà bō. ¹⁶ Ben Sesebaza mō Luda kpé ēē dàē. Wēē kpé pì boo zaa guro beēē ai kōn a gbāao, mōde èē yāa kōro. ¹⁷ Kí, tó à kēnnē maa, n takada wētē kīnāo takadakaēkiia zaa Babilonu n gwa tó kí Sirusu yā diē wà Luda kpé bo Yerusalemu. Lán n è nà, n lékpāsā kēwe.

6

Dariusu yadiēna Luda kpé bona yā musu

¹ Kí Dariusu yā diē, ben wà takada wētē takada kē wà kàē Babilonu takadakaēkiiano té. ² Ben wà bō takada kokonaa Ekēbatana wētē bīideen Midiā būsun. Yā kēkii kú à guu le wāton sānlo yānzi:

³ Kí Sirusu kīblena wēē káaku guu à yā diē Luda kpé kē kuu Yerusalemu musu, à bè wà kpé pì bo sa'okii ũ. Wà à ēē daē, kpé pì lezī ká gāsāsuu baaagō, à yāasa gāsāsuu baaagō. ⁴ Wāgae gbē gbēntē mēn aagō didikōa, lí lēetēge mēn do, gbē gbēntē aagō, lí lēetēge mēn do. Weé à fīa bo kōn kībe oō. ⁵ Vura kōn kondogi pō kē Nebukanēza sēē Luda kpén Yerusalemu à sūo Babilonuno sō, weé ēara wà gá káē à gbēn Luda kpén Yerusalemu.

⁶ Ben kí Dariusu lékpāsā kē à bè: Tia sa Yuflati baa kāa dōn'aede Tatenai kōn Seta Bozenaio kōn a gbē kē aō kú Yuflati baa gweeno, à a zīnda gá gwe. ⁷ À Luda kpé bōrino tó tēē. À tó Yuda dōn'aedeenō kōn n gbēnsino Luda kpé pì kēkē wà bo. ⁸ Mēē yā kē àton kē Yuda gbēnsino Luda kpé pì bona musu diēēare. À pō kē aō yezino sēē ma auzikikaēkiin gwe kōn Yuflati baa kāa kpa tángba kē wà kpào, à kpámma píngi le zīi pì tón zē dōro yānzi. ⁹ Pō kē aō yezi píngi, zūswaree, sākaro, sāne bōro kē aōē Luda Musude gbāgbāo, pówēē, wisi, geepiwēē, nōsi, àgō kpaa Yerusalemu sa'orino lán guu e dōo nà lán aō gbēka nà funa sai, ¹⁰ le aō e wà saa kē kà Luda Musuden oa, aō wēē kēame kōn ma nēgōgbēno. ¹¹ Tó gbēke yā kē má diē kēkii liē, weé adee kpé lí wo wà à páa wà pēē wà à bēē kē tuburaa ũ. ¹² Tó kīna ke bori kee e wētēē à yā pì liē ke èē wētēē à Luda kpé kē kú

Yerusalemu pì wí, Luda kè tò a tó kúa à kaate. Mamoma Dariusu mámbe ma yā pì diē. Wā zīi kea maamaa.

Luda kpé kyakena

¹³ Kè kí Dariusu lékpāsā pì kè le, Yuflati baa kè kpa don'aede Tatenai kōn Seta Bozenaio kōn n gbeño yā pì kè kōn làakario. ¹⁴ Ben Yuda gbēnsino kpébona e gaa ae lán annabi Agai kōn annabi Zakari Ido néo annabikēē kè nà. Aō kpé pì dò wā yāa lán Isarailino Luda a ò nà, lán Pesiano kínano Sirusu kōn Dariusu kōn Ataseseo à yā diē nà. ¹⁵ Aō Luda kpé mì dè Ada guro aagōdee zī kí Dariusu kīblena wē swēdodee guu. ¹⁶ Ben Isarailino Luda kpé kyakè kōn pōnnaao, sa'orino kōn Levino kōn gbē kpāaa kè aō sù kōn zīzōkēēono n pīngi. ¹⁷ Luda kpé kyakena pì yānzi aō saa ò kōn zùswareeno mēn basōoro kōn sākaronō mēn wāa do kōn sāne bōrōno mēn wāa plaa, ben aō saa ò kōn blēkoffino mēn kuri awēplaa Isaraili bori pari lén aō pīngi durun agbaakpabō ũ.

¹⁸ Aō sa'orino diēdiē gāli kōn gālio, ben aō Levino diēdiē gāli kōn gālio do le aō zīi ke Ludane Yerusalemu lán à kú Musa takada guu nà. ¹⁹ Mō káaku guro kuri awēsiigōdee zī, zīzō kè aō sù pino Banla zībaa kè. ²⁰ Sa'orino kōn Levino gbāsī bō n zīndan aō gō gbāsī sai n pīngi, ben aō Banla sā koto kpākpa zīzō kè aō sūnōne kōn n sa'ori daano pōo kōn n zīnda pōo. ²¹ Isaraili zīzō kè aō sù pino bé wā sō kōn gbē kè aō n zīnda kè bori pādeno yābēēkenanōa aōe Dii Isarailino Luda kii wēteeno. ²² Ben aō Buredi Sése'ēzēsai zībaa kè kōn pōnnaao ai guro swēplaa. Dii tò aō pōo kè nna, zaake à tò Asiriano kina nōse liē n yā musu, ben à dōñle à kpé bona zīi guu, Isarailino Luda pì.

7

Ezera su à Yerusalemu sorukena

¹⁻⁵ Yā beeno gbera Pesiano kí Atasese kībleguroa Ezera bō Babilōnu à sù. Sa'oriki isi Aruna bé à Elēaza i, Elēaza Fineasi i, Fineasi Abisua i, Abisua Buki i, Buki Uzi i, Uzi Zeraya i, Zeraya Merayo i, Merayo Azaria i, Azaria Amaria i, Amaria Aitubu i, Aitubu Zadōki i, Zadōki Salumu i, Salumu Ilikia i, Ilikia Azaria i, Azaria Seraya i, ben Seraya Ezera pì i. ⁶ Ezera né yādannerime, à Musa doka kè Dii Isarailino Luda a diē dō sānsān. Lán Dii à Luda o kúa nà, kina pō kè à wēē kēa kpāa pīngi. ⁷ Kí Atasese kīblena wē swēplaadee guu Isaraili keno sù Yerusalemu do. Sa'orino kú n té kōn Levino kōn lēsirino kōn zédākparino kōn Luda ua zīkerino. ⁸ Ezera kà Yerusalemu kina kīblena wē swēplaade mō sōorodee guu. ⁹ À fēē Babilōnu mō káaku guro káaku zī, ben à kà Yerusalemu mō sōoro guro káaku zī. À Luda o kúa, ¹⁰ zaake Ezera mè kpà Dii doka wàaripanaa kōn à kenao, le à e à yādienano kōn à dokayāno dada Isarailino.

Takada kè kí Atasese kpà Ezeraa

¹¹ Takada kè kí Atasese kpà sa'ori Ezeraa yān yē, kè è Dii yādienano kōn à dokayāno da Isarailino. ¹² Atasese, kínano kí bé à takada kèkii kè Luda Musude dokadanneri sa'ori Ezerane. Ma i kpāmma. ¹³ Ma yā diē, ma bè Isaraili ke sa'ori ke Levi kè kú ma būsun kè yezi à gányo Yerusalemu gá. ¹⁴ Mapi kōn ma iba gōon swēplaaano bé wa n gbare, le n gá Yerusalemu kōn Yudanō būsuo pīngi yā gwagwa n Luda doka kè n kūna musu. ¹⁵ N kondogi kōn vura kè mapi kōn ma ibanō wa Isarailino Luda kè à bēē kú Yerusalemu gbà sēē n gáo ¹⁶ kōn kondogio kōn vura kè n è Babilōnu būsun-o pīngi kōn pō kè gbēno kōn sa'orino kpà n Luda kpé pō ũ Yerusalemuo. ¹⁷ N zùswareeno kōn sākaronō kōn sāne bōrōno lulu kōn o pio n làakaria n saa kè oo n Luda kpé gbāgbākīia zaa Yerusalemu kōn flawa gbāao kōn pōmina gbāao. ¹⁸ Mpi kōn n gbēno à ke kōn

kondogio kɔ̃n vura kɛ̃ gɔ̃o lán à kɛ̃are maa nà, lán a Ludaa yezi nà. ¹⁹ N pɔ̃ kɛ̃ wà nànnɛ n ɔ̃zi n Luda kpé dɔ̃nzikɛ̃bɔ̃ ũunɔ̃ kpá Luda kɛ̃ kú Yerusalɛ̃mu pìà. ²⁰ Tó n ye Luda kpé pɔ̃ kpaaanɔ̃zi, tó à kɛ̃kɛ̃na gɔ̃ n yā ũmɛ, n sɛ̃ ma làasin gwe. ²¹ Ma kí Atasɛ̃sɛ̃, ma yā diɛ Yuflatì baa kãa kpa ɔ̃'uterinɔ̃nɛ n pínɡi. À wéɛkɛ̃ kɛ̃ Luda Musude dokadannɛri sa'ori Ezera kɛ̃awa kpáa gɔ̃ pínɡi. ²² Kondogi tón dɛ̃ tɔ̃n aagɔ̃ɔ̃laro. Pɔ̃wɛɛ tón dɛ̃ tɔ̃n baaakurilaro. Geepiwɛ̃ kɔ̃n nɔ̃sio tón dɛ̃ lita wàa basɔ̃sɔ̃rolaro. Wisi sɔ̃, lán à yezi nà lén. ²³ Lán Luda Musudee diɛ pínɡi nà, à kpá gɔ̃ à kpé pɔ̃ ũ, lɛ̃ àton pɛ̃tɛ̃ kɛ̃ kɔ̃n ma kíɛ̃ɛ̃o kɛ̃ kɔ̃n ma nénɔ̃oro. ²⁴ Àgɔ̃ dɔ̃ sɔ̃ kɛ̃ á zé ví à tángba kɛ̃ yàra'ɔ̃ kɛ̃ bɛ̃'ɔ̃ sí Luda ua pì zíkɛ̃rinɔ̃aro kɛ̃ sa'orinɔ̃ kɛ̃ Levinɔ̃ kɛ̃ lèsirinɔ̃ kɛ̃ zédākparinɔ̃ kɛ̃ zíkɛ̃ri pāndenɔ̃.

²⁵ Mpi sɔ̃ Ezera, n yākpækɛ̃rinɔ̃ kɔ̃n yāgɔ̃gɔ̃rinɔ̃ diɛdiɛ ɔ̃ndɔ̃ kɛ̃ n Ludaa kpàmma lén, lɛ̃ aɔ̃gae yā kɛ̃kɛ̃ a zéa gbɛ̃ kɛ̃ aɔ̃ kú Yuflatì baa kãa kpaanɔ̃nɛ n pínɡi. Aɔ̃égɔ̃ dɛ̃ gbɛ̃ kɛ̃ aɔ̃ n Luda doka dɔ̃nɔ̃ ũ. Gbɛ̃ kɛ̃ aɔ̃ dɔ̃roonɔ̃ sɔ̃, n dadañɛ. ²⁶ Gbɛ̃ kɛ̃ n Luda doka kɔ̃n bùsu dokao kũna ɔ̃plaplaaro, weé yā daàla, à dɛ̃na kɛ̃ à bɔ̃na bùsun kɛ̃ à auziki sinaa kɛ̃ à dana kpésiaann yoo.

²⁷ Ben Ezera bè: Wà Dii wa dezinɔ̃ Luda sáabu kpá! À laasuu maaa dà kínanɛ a swɛ̃n, ben kína pì gbāaa kpà à kpé kɛ̃ kú Yerusalɛ̃mua lɛ̃. ²⁸ À tò ma yā kà kína kɔ̃n a ìbanɔ̃n kɔ̃n à kí gbāade daanɔ̃ n pínɡi. Lán Dii ma Luda ɔ̃ kúma nà, ma kú kɛ̃ gbāa, ben ma Isaraili dɔ̃n'aɛdeenɔ̃ kàkɔ̃a aɔ̃ gámao.

NĚEMAYA

NĚemaya Yerusalemu damukena

¹ Akalia né NĚemaya yān yè. Atasese kiblana wè barode mɔɔ kè wè be Kisilevi guu má kú kibe Susa wétèdaan. ² Ben ma dāaro Anani bò Yudanɔ busun à mò kɔn gbēkenɔ. Ma yā gbēkarímma Yuda gbē kpaaa kè aɔ bò zìzɔkɛɛnnɔ musu kɔn Yerusalemuo. ³ Aɔ wèmala wà bè, gbē kè aɔ bò zìzɔkɛɛn wà tà Yudanɔ busu guunɔ e nawēa kɛ maamaa, wèe n lalandi kɛ, zaake Yerusalemu bīi gborona bensɔ à bīile gbàno tékūna. ⁴ Kè ma yā pì mà, ma vèe, ben wèe'i bòma. Ma ɔɔ dò guro plaa, mée lé yīi, mée wèe kɛ Luda Musudea ⁵ ma bè: N yā nna Dii Luda Musude! N bíta bensɔ n naasi vī. Gbēkɛ guu n bà ègɔ kú kɔn gbē kè aɔ yenzi aɔ n yādienanɔ kūnanɔ. ⁶ N wèe té mamɔma n zòblerizi n swā kpá adua kè mée kɛ fāanté kɔn gwāavīo n zòbleri Isarailinɔnezi. Mée durun kè wá kènnɛ yā oo. Baa mapi kɔn ma de bēdeenɔ wa durun kè se. ⁷ Wa yā zaaa kènnɛ maamaa, wèe n yādienanɔ daro, wèe n ɔɔkii gwaro, wá n doka kè n diɛ n zòbleri Musanɛ kūnaro. ⁸ N tó yā kè n diɛ n zòbleri Musanɛ kèkii dɔngu. N bè tó wa bɔ n kpɛɛ, né wa fāakɔa boriinɔ té. ⁹ N bè dɔ tó wa ɛara wa aɛ dɔmma bensɔ wá n yādienanɔ kūna wèe zīi kɛɛa, baa kè n pèwa ai anduna léa, né wa kakɔa né suwao guu kè n sè ben n tó kúa pìn. ¹⁰ Gbē pìnɔ né n zòblerinɔmɛ, n gbē kè n n bó kɔn n iko bítao kɔn n gāsā gbāaaonɔmɛ. ¹¹ N yā nna Dii, n swā kpá mamɔma n zòbleri aduakɛnazi kɔn n zòbleri kè n yā è kènnɛ nna bensɔ aɔ n vīa vīinɔ aduakɛnao. N mamɔma n zòbleri dakɔɛ kɔn mìnnaao gbāa lɛ kína ma wènda gwa.

Guro beee a sɔ, kína pì wèkpaaterin ma ũ.

2

Kí Atasese NĚemaya zīna Yerusalemu

¹ Kí Atasese kiblana wè barode mɔɔ kè wè be Nisā guu kína yezi à geepiwèe mi, ben má sè má kpāa. Èe ma e kɔn uusisinao zikiro, ² ben à ma la à bè: Bó yā bé à tò n uu sisina? Née gyāa kero. N nòsɛ bé à yàka? Vīa ma kū maamaa, ³ ben ma bènnɛ: Luda n dɔ kɔn aafiao, Zaaki! Ma uu sisina, zaake wète kè ma dezino mira kún gɔ bezi ũ. À bīile gbàno té kù. ⁴ Ben à bènnɛ: N yezi mà kɛ diamɛ? Ma wèe kè Luda Musudea gīa, ⁵ ben ma weāla ma bè: Kí, tó à kènnɛ maa bensɔ mamɔma n zòbleri yā kàngu, n ma zī Yudanɔ busu wète kè ma dezino mira kún pia, lɛ mà e mà keke mà káɛ. ⁶ Kína pì naɔ vèena à saɛ, ben à ma la à bè: Dian n tá é gí kè nà? Bɔren né suu? Kè kína wè ma ganazi, ben ma guro diɛnɛ. ⁷ Ma bènnɛ: Tó à kènnɛ, n takada kè Yuflati baa kāa kpa dɔn'aɛdeenɔnɛ n kpāma. N oñnɛ aɔ tó mà gēte n busun ai mà gá káo Yudanɔ busun. ⁸ N takada kè n líkpe dākpari Asafanɛ dɔ. N onɛ à ma gba lí mà zeki gbāaa kè kú Luda kpé saɛ lé keo kɔn bīilenɔ kɔn kpé kè mégɔ kún pɔo. Ben kína pɔ kè má gbèka kpāma, zaake ma Luda ɔ kúma. ⁹ Kína soza bàdeenɔ kɔn sɔdeenɔ dāmɛ aɔ gámao. Ben ma gaa ma Yuflati baa kāa kpa dɔn'aɛdeenɔ lè ma kína lánɔ kpāmma. ¹⁰ Kè Oronu gbē Sambala kɔn à iba Tobia, Amɔni boriio mà gbēke mò Isarailinɔ gwena kaara, à kènnɛ īi maamaa.

¹¹ Kè ma ka Yerusalemu, ma kámma bò gīa guro aagɔ. ¹² Ben ma fɛɛ gwāavī kɔn gbēkenɔ, mée yā kè ma Ludaa dà ma swèn mà kɛ Yerusalemu o gbēkenɛro. Má di zaaki kpɛɛ, gbē kpāaanɔ té kèɛ. ¹³ Ma bɔ Guzurɛ bīilen gwāavī ma mì

pè Gbēngbo lōgɔa kōn Tubura bīileo. Mée Yerusalemu bīi kè wà gbòro gwagwa kōn à bīile kè té kùnɔ. ¹⁴ Ben ma gaa aε ai Íboki bīilea kōn Kína íkakiio. Gu kee kú gwe, ma zaaki e fĩ à gēnlo, ¹⁵ ben má té swawεen gwāavĩ, mée bīi gwagwaa. Ben ma εara ma su ma gē Guzurε bīilen. ¹⁶ Gbāadeenɔ guu kè ma gaan ke yā kè má kè dōro, zaake mée yāke o Yudanɔne gĩaro, baa sa'orinɔ ke kinenɔ ke gbāadeenɔ ke gbē kpaaa kè aśé zĩ pì kεenɔ. ¹⁷ Ben ma bèñne: A nawēa kè wa lee éś? Yerusalemu gē bezi ũ, à bīilenɔ té kũ. À tó wà εara wà bīi bo dɔ le wàtongō dε fabona pó ũ dōro yānzi. ¹⁸ Ma bèñne dɔ lán ma Luda ɔ kùma nà kōn yā kè kína òmεeo. Ben aś bè: Wà fεε wà na à bonaa. Ben aś nà zĩ maaa pì a ɔplaplaa.

¹⁹ Kè Oronu gbē Sambala kōn a ìba Tobia, Amɔni boriio kōn Larubu bori Gesemuò à baaru mà, aś wa fabò aś kya kàwagu aś bè: Bón ée kεε gwee? Ée bɔɔ kína yā kpεen yó? ²⁰ Ben ma yā sìnla ma bè: Luda Musude é wa dakōre kōn mìnnao. Wamɔwa à zòblerinɔ, Yerusalemu bīibonan wé naa kè. Amɔa sɔ a baka kùnlo. A yā kú kè dōro, a tó égō dɔ gbēken wéte kè guu dōro.

4

Íbetekpana kōn Yerusalemu bīiborinɔ

¹ Kè Sambala mà wa Yudanɔ wée Yerusalemu bīi boo, à pɔ fē à làakari fεε maamaa, ben èe wa kεε pónɔpɔnɔ. ² À bè a gbēnɔ kōn Samaria zìkpεenɔ wáa: Bón Yuda gina pìnɔ e kεε? Aśé fĩ wà εara wà bīi pì boś? Aśé saa o aś zĩ pì né gurɔ doś? Aśé fĩ wà wéte pì vu kōn gbè kè té kũ à kaena pìnɔś? ³ Amɔni bori Tobia kú à saε, ben à bè: Bīi kè aśe boo pì, tó gbēngboo dīdia, à gbēnɔ é gboro fá!

⁴ Ben ma bè: Wa Luda, n wa yā ma, zaake aś dɔkèwao. N tó wa lalandi kè aśe kεε wí n musu. N tó wà n kũkũ wà tánɔyo zìzɔnɔ ũ. ⁵ Nton lá kú n taarinɔlaro. Nton n durunnɔ gogoro, zaake aś bīiborinɔ sòsɔ. ⁶ Len wa bīi pì bò le ai à pèkɔa, ben à lezi kà guragura, zaake gbēnɔ e zĩ pì kεε kōn nòseò domε.

⁷ Kè Sambala kōn Tobiao kōn Larubunɔ kōn Amɔninɔ kōn Asadɔdideenɔ mà Yerusalemu bīikekεna e gaa aε, bensɔ guforonɔ e tataa, aś pɔ fē maamaa. ⁸ Ben aś lé kpàkɔsɔ n píngi aś bè weé mó wà léε Yerusalemua wà yàkete liganzi. ⁹ Ben wa wée kè wa Ludaa, bensɔ wa gudākparinɔ dīediε fāantē kōn gwāāvĩ aś yānzi. ¹⁰ Ben Yudanɔ bè: Asoserinɔ gbāaa e yāaa. Gbè kè wà gbòro wà dàε pari, wé fĩ wà bīi pì bo wà à mì dero. ¹¹ Wa ibεenɔ bè, ai wàgō gá n yā dō, weé siwagu wà wa dēdε, zĩ pì é gō kpana zén. ¹² Wa gbē kè aś kú n saenɔ mò wà bèwe à kà gēn kuri aś bè: Aśe bɔɔ gu píngia, aś yezi wà mó wà léewa. ¹³ Ben ma gbēnɔ dīediε bīi fòonɔzi kōn à guu kè kè εetenɔ. Ma n dīediε danεdanε, baade kōn a fēdaao kōn a sário kōn a sáo. ¹⁴ Kè ma wée tè guunɔzi, ma fεε ma bè kinenɔne kōn gbāadeenɔ kōn gbē kpaaanɔ: Àton vĩa keñnero. Àgō dō kè Dii bíta à naasi vĩ. À zĩ ká a gbēnɔne kōn a négōgbēnɔ kōn a nénōgbēnɔ kōn a nɔnɔ kōn a beenɔ. ¹⁵ Kè wa ibεenɔ mà Luda n fú à tò wa n lékpakɔsɔna asii mà, ben wa píngi wa εara wa na bīibonaa, baade kōn a zĩio.

¹⁶ Zaa gurɔ beee ma gbēnɔ kpàate leo plaa. Gbēkenɔ e zĩ kεε, gbēkenɔ sári kũna kōn sengbangoo kōn sáo kōn mò'utao dana. Gbēnsinɔ zena gbē kè aśe bīi boonɔ kpεε. ¹⁷ Gbē kè aś asoo senanɔ aso kũna ɔdo, gōkebo ɔdo. ¹⁸ Bīiborinɔ fēdaa dɔna n piia n píngi. Kuruperi égō kú ma saε. ¹⁹ Ben ma bè kinenɔne kōn gbāadeenɔ kōn gbē kpaaanɔ: Zĩ pari bensɔ bīi pì gbāa, ben wa kō kpàatete à lézi. ²⁰ Guu kè á mà wée kuu pεen, à kō kakɔawazi gwe, wa Luda é zĩ káwe. ²¹ Ben wa εara wa na zĩia, gbēkenɔ sári kũna zaa bùgubugua ai sɔsɔnenɔ gàa wà bòeo. ²² Zĩ beeean ma bè gbēnɔne: A baade gae i Yerusalemu kè kōn a ìbanɔ, le

àgae e à gu dākpa gwāavĩ, àgae zĩi kɛ fāantē. ²³ Mapi kōn ma dāaron kōn ma ìban kōn gudākpari kè aō kúmaon, weè wa pókāsāa boro, baade ègō a gōkɛbo kūna a ɔplaammɛ.

5

Neemaya zena kōn takaasideen

¹ Gurɔ beean wa Yuda kenɔ kōn n naōnɔ e wii lɛɛ n gbɛnɔa maamaa. ² Aō gbɛkenɔ bè: Wapinɔ kōn wa nɛnɔ wá pari. Wá ye pówɛɛzi wá pó ble wá e wágō aafia. ³ Aō gbɛkenɔ bè dɔ: Nɔaa kuu, ben wa wa buraanɔ kōn wa geepi búno kōn wa kpénɔ tɔɔba kpà pówɛɛ yānzi. ⁴ Aō gbɛkenɔ bè: Wa ɔ sɛkǎ lɛ wá wa buraanɔ kōn wa geepi búno tángba bɔ kínanɛ yānzi. ⁵ Baa tó wa borii dōnkōmɛ, bensɔ wa nɛnɔ dōnkō kōn n nɛnɔ, wée wa nɛnɔ yaarmma zōnɔ ũ tiasi. Wa nɛnɔgbɛ kenɔ e zò blee kò bensɔ wa gbāaa e ká wá póke kèro, zaake wa buraanɔ kōn wa geepi búno gō n pó ũmɛ.

⁶ Kè ma n wii pì mà kōn gbɛnɔ káara kè aō kèò, ma pɔ fɛ maamaa. ⁷ Ma yā pì wàari pà ma swè guu, ben ma zɔka dò kínanɔ kōn gbāadeenɔa ma bènnɛ: A baade e ɔ'i kaara a gbɛdaaanɛ. Ben ma bè wá parii kakōa aō yā pì yānzi. ⁸ Ma bènnɛ: Wa wa gbɛ Yuda kè aō gō bori pāndenɔ pó ũunɔ bò wa gbāa lén, ben á tò a gbɛnɔ e n zīnda yaawa dɔɔ? Ben aō yītɛ kpɛkpɛ, aōɛ yāke e wá òro. ⁹ Ben ma ɛara ma bè: Yā kè ée kɛɛ pì maaro. Àgō wa Luda vīa vī lɛ wa ibɛɛ bori pāndenɔ tón wa sōsōro yānzi. ¹⁰ Mapi kōn ma danɛnɔ kōn ma ìbanɔ, wa ɔ kōn pówɛɛo sɛkǎnnɛ dɔ. À ɔ'ikaarannɛna tó sa, ¹¹ à n buraanɔ kōn n geepi búno kōn n kùkpenɔ kōn n kpénɔ sɔkpañnɛ kōn pó basɔrodee kè ée siimma ɔ'i ũuo, ɔ kōn pówɛɛo kōn geepiwɛɛo kōn nósio píngi. ¹² Ben aō bè: Wé sɔkpañnɛ, wé póke wetɛmma dɔro. Wé kɛ lán n ò nà. Ben ma sa'orinɔ sisi má tò gbɛ pìnɔ la dà n wāa lán aō à lé gbɛ nà. ¹³ Ma a utadaa kpòke ma bè: Luda gbɛ kè èe zīi kɛ lɛ kè à gbɛ piaroo kpokɛ lɛ à à bɛ kōn à auzikinɔ sía. Luda à kpokɛ lɛ à gō kori lɛ. Gbɛ pariinɔ bè: Aami! Ben aō Dii sáabu kpà. Ben gbɛnɔ kè lán aō à lé gbɛ nà.

¹⁴ Beee gbera zaa gurɔ kè kí Atasɛɛ ma diɛ Yudanɔ bùsu dɔn'aɛdee ũ a kíblena wè barodeen ai à wè baaakuri awɛɛplaadee guu, à kà wè kuri awɛɛplaa, mapi kōn ma danɛnɔ wée dɔn'aɛdekɛ pó blero. ¹⁵ Dɔn'aɛde káaku kè à dómɛ aenɔ aso tiisi tò gbɛnɔa, aō póble kōn geepiwɛɛo sì baadea kōn kondogi ɔ mèn baplaplaao. Aō ìbanɔ gbāaa blèmmá dɔ. Mapi sɔ, mée kɛ lero, zaake má Luda vīa vī. ¹⁶ Ma mè kpà bīi pì bonaa, mée tɔtɛ sé ma pó ũro. Ma ìbanɔ kakōana gwe zīi pì yānzi. ¹⁷ Yudanɔ ègō pó blee ma bɛ gōn baswɛɛplaa akurikuri, gbāadeenɔ kōn gbɛ kè aō bò borii kè aō ligawaziinɔ kiianɔ. ¹⁸ Lán guu è dɔ nà wègō zù kɛkɛmɛ mèn doodo kōn sá mèkpananɔ mèn swɛɛdodo kōn koonɔ, bensɔ wègō geepiwɛɛ baa bítabita gurɔ kuri kōn gurɔ kurio. Baa kōn beeeo mée dɔn'aɛdekɛ póblee gbekammaro, zaake zīi kè gbɛ beeenɔ e kɛɛ bíta. ¹⁹ Ma Luda, yā maaa kè má kè gbɛ beeenɔ píngi gō dɔngu.

6

Neemaya ibɛenɔ zéwetɛna wá ɔndɔ kɛzi

¹ Ma bīi bò má yāa à foo kú gukea dɔro, mɔde mée à bīilɛ gbànɔ pépɛɛ gīaro. Kè Sambala kōn Tobiao kōn Larubu bori Gesemu kōn ma ibɛɛ kpaaanɔ à baaru mà, ² Sambala kōn Gesemu pìo lékpāsā kèmmɛ wá bè mà mó mà danlɛ Onɔ guzurɛ lakutu ke guu. À zaaan aōɛ wetɛmao. ³ Ma gbɛnɔ zīmma ma bè: Mée zī bíta kɛmɛ, mé e mà móro. Mé e mà zīi pì tó mà mó a kiiaro. ⁴ Aō lékpāsā pì kèmmɛ gèn siigō, ben ma yā mèn doo pì sínla. ⁵ À gèn sɔrode Sambala a ìba

ke zìma. À takada kè wèe kãe'ɔ naaro kūna. ⁶ Wà kè lá pì guu wà bè: Wa yáke wàpe mà bori pāndenɔ kiia, ben Geseɓu bè yāpurame. À bè mpi kōn Yuda kpaaanɔ a zeo à bɔ kína yā kpeeme. Beee yānzin ée bīi pì bozi. Wà bè dɔ n yezi n gɔ Yudanɔ kína ũme, ⁷ ben n annabinɔ diɛ aɔ o Yerusalemu kè mbe n kína ũ. Kína é yā pì ma. Beee yānzin n mó wà lé kpakōsōzi. ⁸ Ben ma lékpāsā kènɛ ma bè: Yā kè néɛ oo kuuro. Mbe n yā pì ò n zīndaa. ⁹ Aɔ pīngi aɔ yezi vīa ma kūme, aɔɔe daa wa ɔ é gɔ dɔwazime, wé e wà zīi pì mī dero. Ma Luda, n ma ɔ gba gbāaa.

¹⁰ Ma gaa Delaya né Semaya, Metabeli dio be, zaake à a zīnda yì a kpén. À bè: Wà kpakōa Luda kpén wà à gbà tatawale, zaake gbēnɔ e mɔɔ n demɛ. Aɔé mó wà n de gwāavīme. ¹¹ Ben ma bè: Ma taka è bàa síó? Ma taka é fɔ à gá ute Luda kpén ma zīnda mīsina yānzíó? Mé gáro. ¹² Má dɔ ma zīndaa à yā pì e bɔ Luda kiiaro. À annabikeyā pì ò ma yā musu kè Tobia kōn Sambalao fīa bònɛ yānzime. ¹³ À fīa bònɛ le vīa e à ma kū mà durun ke mà gá gwe, aɔé gbasa wà ma tó yaka wà ma sōsɔ. ¹⁴ Ma Luda, Tobia kōn Sambalao yākena pì gɔ dɔngu. Nɔgbē annabi Nɔadia yā gɔ dɔngu dɔ kōn annabi kpaaa kè aɔ yezi vīa ma kūnɔ.

Yerusalemu bīi mīdena

¹⁵ Guro baplaa akuri awɛɛplaaa gbera wà bīi pì mī dè Elulu mɔ guro baaasɔrodeea. ¹⁶ Kè wa ibɛnɔ à baaru mà bensɔ borii kè aɔ ligawaziinɔ wéɛ siàle, aɔ kã gá aɔ dɔ sa kè wa zīi pì kè kōn wa Luda gbāaa. ¹⁷ Guro beeean Yudanɔ kīnenɔ e takada kpāsāa Tobiane pari, bensɔ Tobia pì e kpāsāaɛnɛ. ¹⁸ Yudanɔ yā yìo pari, zaake Ara né Sekanian à anzure ũ bensɔ Berokia né Mesulamu bé Tobia né Yoanana anzure ũ. ¹⁹ Aɔè à sáabu kpá ma wáa dɔ, ben aɔè ɛara wà ma yā tōkēnɛ. Tobia pì lánɔ kpāsāme dɔ le vīa e à ma kū.

7

¹ Kè wa bīi bɔ bensɔ ma à lé gbànɔ pèpɛɛ, wà zédákparinɔ kōn lèsirinɔ kōn Levinɔ diɛ. ² Ben ma a dāaro Anani diɛ Yerusalemu gbēnsi ũ kōn zeki gbāaa gbēnsi Ananiao, zaake gbē náanɛdeeme. À Luda vīa vī de gbē pariinɔla. ³ Ma bēɛnɛ: Wātongae Yerusalemu bīile gbànɔ wēro ai ɔfāntē gá gbāa kū. Wāgae zé tata wà gbānganɔ dan ai zédákparinɔ tá. Wà Yerusalemudeenɔ diɛdiɛ gudákparinɔ ũ dɔ, aɔ gbēkenɔ gɔ kú dákpaɛiia, aɔ gbēkenɔ n be saɛ.

8

Ezera Musa doka kyókɛna

¹ Baade pīngi kākōa kōn ledoleo gāale kè kú Í bīile saɛ, ben wà bè danneri Ezɛranɛ à bɔ kōn Musa doka kè Dii diɛ Isarailinɔne takadao. ² Mɔ swɛɛplaa guro káakun sa'ori Ezɛra bɔ kōn Musa dokao parii aɛ. Gōgbēnɔ kōn nɔgbēnɔ kōn gbē kè aɔé fɔ wà yā maanɔ n pīngi kú gwe. ³ À aɛ dɔ gāale kè kú Í bīile pì saɛa, ben è takada pì kyó kɛɛ zaa kōngɔ idɛ'idɛ ai ɔfāntē kà mīdangura gōgbēnɔ kōn nɔgbēnɔ kōn gbē kè aɔé fɔ wà maanɔ wáa. Baade pīngi swā dɔ Musa doka takada pì kyókɛnazi. ⁴ Danneri Ezɛra zena tinti lezī kè wà kè kōn lío musu lá pì kyókɛna yānzí. Matitia kōn Semaɔ kōn Anayao kōn Uriao kōn Ilikiao kōn Masiao kú à ɔplaazi. Pedaya kōn Misailio kōn Malakiao kōn Asumuo kōn Asabadanao kōn Zakario kōn Mesulamuo kú à ɔɛɛzi. ⁵ Kè Ezɛra takada wè, baade pīngi è, zaake à zekii lezī dɛɛɛla. Kè à wè, baade pīngi fɛɛ wà zè. ⁶ Ezɛra Dii Luda Bítade sáabu kpà, ben baade pīngi ɔ sè musu aɔ bè: Aami! Aami! Ben aɔ mī pèɛ tɔɔte wà dɔnzí kè Diinɛ. ⁷ Gurɔ kè gbēnɔ zena gwe, Levi kenɔ Musa doka dàdaɛnɛ. Levi pīnɔ tón yè: Yesua, Bani, Serebia, Yami, Akubu, Sabetai, Odia, Masia, Kelita,

Azaria, Yozabada, Anana kōn Pelayao. ⁸ Aō Luda doka takada pì kyó kè, ben aō b̀k̀k̀t̀t̀ wà à wée wè́nne, le aō e wà kyó pì d̄. ⁹ Ben b̀su gb̄ade Nēemaya kōn danneri sa'ori Ezerao kōn Levi kè aōe yā dadaa gb̄en̄en̄ b̄́nne: Gur̄ k̀k̀k̀i né Dii a Luda póm̄. Àton ke wēndaro àton s̄o d̄ro. Zaake kè aōe Musa doka yā maa, aōe s̄o d̄o n̄ p̄ngi. ¹⁰ Nēemaya bè: À gá à p̄ n̄sidee ble à í nnannaa mi. À li gb̄ kè aō p̄ke v̄roon̄ne. Gur̄ k̀k̀k̀i né wa Dii póm̄. Àton s̄sobi s̄o d̄ro, zaake p̄onnaa kè Dii è kp̄awa de a gb̄aa'ekii ũ. ¹¹ Levin̄ ḡa wà gb̄en̄ n̄se kp̄aḗne wà bè: À ȳt̄! Gur̄ k̀k̀k̀i né Luda póm̄, àton s̄sobi s̄o d̄ro. ¹² Ben aō f̄e wà ḡa wà p̄ bl̄e aō í m̄, aō lik̄ne aō p̄onnaa kè maamaa, zaake aō yā kè wà ò́nne mà sa.

¹³ M̄o pì gur̄ plaadeea uab̄deen̄ kōn sa'orin̄ kōn Levin̄ k̀k̀k̀a danneri Ezerazi, le wà e wà wée té Musa dokazi. ¹⁴ Ben aō yā kè Dii dī Musan̄ è gwe à bè, Isarailin̄ ḡo kú lá kutaan̄ guu m̄ sw̄eplaade z̄baagur̄o, ¹⁵ aō yā k̀k̀k̀i kp̄aakpa ke n̄ lakutun̄ guu kōn Yerusalemuo wà be: À b̄e à gá s̄en̄ à kù lán̄ kaso à suo kōn s̄ama lán̄ kōn sw̄ lán̄ kōn damina lán̄ kōn lí ɔrade lán̄, le à lá kutaan̄ d̄o lán̄ à kú takadan n̄. ¹⁶ Ben gb̄en̄ ḡa wà k̄asokaso wà s̄o, baade kutaa d̄o a kp̄e musu ke ua ke Luda ua ke Í b̄ile ḡaale ke Eflaimu b̄ile ḡaale. ¹⁷ Gb̄ kè aō b̄o z̄z̄k̄een̄ p̄in̄ lá kutaan̄ d̄o n̄ p̄ngi, ben aō kú à guu. Zaa Nuni né Ȳsua gur̄ ai gur̄ beee Isarailin̄ e z̄baa pì ke lero. Ben aō p̄onnaa kè maamaa. ¹⁸ Ezer̄ èḡo Luda doka takada kyó k̄e lán̄ guu è d̄o n̄ naana zaa z̄baagur̄ k̄akua ai à ḡa à m̄ d̄o. Aō z̄baa pì kè gur̄ sw̄eplaame. À gur̄ s̄raaḡdeea aō kak̄ana kè lán̄ wà dī n̄.

9

Isarailin̄ n̄ durunn̄ ona Ludan̄

¹ M̄o d̄n̄k̄ pì gur̄ baro aw̄esiiḡdeea Isarailin̄ k̄o k̀k̀k̀a kōn l̄yinao kōn p̄sia utan̄ dadana, b̀su ká n̄ m̄n. ² Aō n̄ z̄inda k̄e bori p̄anden̄a ben aō z̄ena, aōe n̄ durunn̄ kōn n̄ dezin̄ yāzaaken̄an̄ oo. ³ Aō ḡo z̄ena guu kè aō kún, ben wà Dii n̄ Luda doka takada kyó k̄ḗnne awa aaḡ, ben aō n̄ durunn̄ ò aō d̄onzi kè Dii n̄ Ludan̄ awa aaḡ. ⁴ Levi ken̄ z̄ena tinti kè wà k̄ḗnne musu, aō lé z̄u Dii n̄ Ludazi gb̄angb̄an̄. Aō t̄on̄ ȳ: Yesua, Bani, Kadamieli, Sebania, Buni, Serebia, Bani kōn Kenanio. ⁵ Levin̄ Yesua kōn Kadamielio kōn Banio kōn Asabaniao kōn Serebiao kōn Odiao kōn Sebaniao kōn Petayao bè:

À f̄e à Dii a Luda táaki lé!

À kuu zaa k̄aku ai gur̄ p̄ngi.

Wà n̄ t̄o gakuidee b̄o,

à de gb̄ t̄okpana kōn táakiola p̄ngi.

⁶ M̄be Dii ũ ndo.

N̄ b̄atuma kè kōn n̄ b̄e kè kú musuo kōn p̄o kè kú gween̄ p̄ngi.

N̄ anduna kè kōn p̄o kè kún̄.

N̄ ís̄iaa kè kōn p̄o kè kú à guun̄.

N̄e w̄endi kp̄a n̄ p̄ngia,

n̄ be malaika pariin̄ è d̄onzi k̄enne.

⁷ M̄be Dii Luda kè à Abram̄ s̄e ũ,

n̄ b̄o Uru, Kaladia b̀sun,

n̄ à t̄o līne Ibraĩ.

⁸ N̄ è à n̄ náane v̄i a sw̄e guu,

ben n̄ bè n̄ bà èḡo kúo,

né Kanaa b̀su kp̄aa kōn à boriin̄,

bùsu kè Itinò kǝn Amòrinò kún
kǝn Perizinò kǝn Yebusinò kǝn Gigasinò.

Ben n lé kè n gbèné pì pàpa,
kè n maa yānzi.

⁹ N nawēa kè wa dezinò kè Igipiti è,
n wiii kè aō lè Isia Tēaazi mà.

¹⁰ N sēedanò kǝn dabuyānò kè Fili'aunanē,
n mǝnzi kpāzi kǝn à ibanò
kǝn à būsudeenò n pīngi,
zaake n dǝ lán aō āa pāsī kè kǝn wa dezinò nà.
N tó bǝ lán à kuu ai kǝn a gbāao nà.

¹¹ N ísīaa zǝkǝrēnē,
ben aō táa ò gukorin aō bikù.
N gbē kè aō pēēnzinò zù í lǝn,
n n zú lán gbè bà í isi pì guu.

¹² N dǝ n gbēnǝnē ae tēluguu guu fāantē,
gwāavī sǝ té guu.
N zé kè dē aō sé pūnē.

¹³ N pita Sinai kpīii musu,
n yā òhē zaa musu.
N doka zéde yāpuradee kpārīma
kǝn yā maaa kè n dīenò.

¹⁴ N tǝ aō kāmabogurò dǝ n pǝ ũ.
N n yādiēnanò kǝn n ǝdǝkīio
kǝn n dokao dà n zǝbleri Musanē
ben à kpārīma.

¹⁵ Kè nǝaa n dē,
n pǝblee gbàrēnē zaa musu.
Kè ímīi n dē,
n í bǝhēnē gbèsin.

Bùsu kè n à lé gbēnē n bè né kpārīman
n bènē aō gá wà sí n pǝ ũ.

¹⁶ Baa kǝn beeeo wa dezi pìnò karambaani vī,
aō swā gbāa kù,
aōègǝ n yādiēnanò kūnarò.

¹⁷ Aō gǝ n yā mazi,
dabuyā kè n kēnēnǝ yā sǝngu.
Aō swā gbāa kù aō bǝ n yā kpē
aō dǝn'aeēde dīe à ēara à tǝnyo zǝbleen.
Luda, nēē gbēnò durun kēnē,
n sūu vī kǝn sǝsobio,
n pǝ è fē kpaaro,
n gbēkē vī bíta,
ben nēē pā kpārīziro.

¹⁸ Baa kè aō mò kàsa lán zūswarenē bǝrò bà,
aō bè n dīi kè à n bǝe Igipitin gwe,
bensǝ aō dǝkēnyo maamaa,

¹⁹ nēē pā kpārīzi gbāanlo
n sǝsobi bíta yānzi.
Tēluguu pì dǝnē ae à zé òdǝnē fāantē,
té pì zé kè dē aō sé pūnē gwāavī,

èe n̄ tón zikiro.

²⁰ N n̄ Ninii kpàám̄ma à yā dàín̄e.

Né̄e n̄ tē manaro,
kè ím̄ii e n̄ d̄e, n̄ n̄ gbá í.

²¹ N n̄ gwá gbáan wē baplaa,
pók̄ee e kēsā́m̄maro.

Ās pók̄āsā́an̄o e yakaro,
ās gbá e sēs̄ero.

²² N boriin̄o kpàám̄ma k̄on n̄ b̄usun̄o,
n̄ n̄ b̄usu p̄in̄o kpàateín̄e m̄íom̄io.

Ās Ɛs̄eb̄o k̄í Sīs̄ b̄usu s̄i n̄ p̄ó ũ
k̄on Bas̄á k̄í Ogu p̄ó.

²³ N̄ t̄o ās boriin̄o pari k̄ù lán s̄os̄on̄en̄o bà,
n̄ gḗnyo b̄usu k̄e n̄ ò n̄ den̄on̄e ās gá wà s̄i n̄ p̄ó ũ guu.

²⁴ K̄e ās n̄en̄o ḡaa wà b̄usu p̄i s̄i n̄ p̄ó ũ,
ben n̄ Kanaa k̄e ās k̄ú gween̄o k̄ā d̄eín̄e,

n̄ n̄ náín̄e n̄ ɔ̄z̄i k̄on n̄ k̄inan̄o n̄ p̄ingi,
n̄ b̄usu p̄i boriin̄o kpàám̄ma,

ās n̄ p̄oyeziyā k̄er̄ma.

²⁵ Ās w̄éte b̄iideen̄o s̄i k̄on t̄ot̄e maaao,
ās kp̄en̄o s̄i k̄on p̄ó maaa k̄e ās k̄ún̄no

k̄on l̄oḡo k̄e wà ȳon̄o

k̄on geepi búno k̄on k̄ùkpen̄o

k̄on lí k̄e w̄e à b̄e bleen̄o à k̄e b̄íta.

Ās p̄ó bl̄e wà k̄a ās m̄e kpà,
ās nnamana mà n̄ aubarika b̄íta yānzi.

²⁶ Baa k̄on beeeo ās swā gbāa k̄ù,

ben ās b̄ò n̄ yā kp̄e,

ās kp̄e l̄i n̄ dokan̄e.

Ās annabi k̄e ās lé dà́m̄ma

l̄e ās summaan̄o d̄èd̄e,

ās d̄ok̄en̄yo maamaa.

²⁷ N n̄ ná n̄ ib̄een̄on̄e n̄ ɔ̄z̄i,

ās gbāaa m̄òín̄e,

ben ās w̄ii l̄enzi n̄ naw̄eak̄ena guu.

Zaa musu n̄ n̄ w̄éek̄e s̄i

n̄ s̄osobi b̄íta yānzi,

n̄ m̄isirin̄o d̄iēín̄e,

ben ās n̄ b̄ó n̄ ib̄ee p̄in̄o ɔ̄z̄i.

²⁸ T̄o ās à ȳi è,

ās̄e ɛara wà yā k̄e à zaann̄e k̄em̄e,

ben n̄ n̄ kpá n̄ ib̄een̄o,

ās gbāaa bl̄er̄ma.

Ās ɛara wà w̄ii l̄enzi,

ben zaa musu n̄ n̄ w̄éek̄e s̄i,

n̄ n̄ b̄ó ḡen̄ ũgbangba n̄ s̄osobi yānzi.

²⁹ N lé dà́m̄ma ās āe d̄o n̄ dokaa,

m̄ode ās d̄ok̄en̄yo,

ās̄eḡo n̄ yādienan̄o k̄ūnaro,

yā k̄e t̄o gb̄e k̄ūna ēeḡo kuu à ḡāz̄i.

Ās z̄ā n̄ yā p̄in̄o ās kp̄e l̄in̄e,

ās swā gbāa k̄ù ās ḡi n̄ yā mazi.

30 N menańyo à wè pari,
n Ninii yā dà n annabinɔne,
ben aɔ lé dàoríma aɔɔe swā dɔziro,
ben n n ná bori pāndenɔne n ɔzĩ.

31 N sósobi bíta guu néé n mì dero,
Luda sùude sósobideen n ũ,
néé pā kpánziro.

32 Beee yānzi wa Luda,
n bíta, n gbāa bensɔ n naasi vĩ,
lán n bà ègɔ kúwao n gběke guu nà,
nawēa kè à wa le
kɔn wa kínano kɔn wa don'aɛdeenɔ
kɔn wa sa'orinɔ kɔn wa annabinɔ
kɔn wa dezinɔ kɔn n gbēnɔ n pínɡi
zaa Asirianɔ kínano guro ai kɔn a gbāao,
nton tó à kenne fétero.

33 Yā kè à wa leenɔ pínɡi musu n maa,
baa kè wa yā zaaa kè, n náane vĩ.

34 Wa kínano kɔn wa don'aɛdeenɔ
kɔn wa sa'orinɔ kɔn wa dezinɔ
aɔɔe zĩ kè n dokaaro,
aɔɔe làakari dɔ n yādienanɔaro
ke lé kè n dàmmannɔ.

35 Baa gurɔ kè aɔ n zĩnda vĩ
bensɔ aɔ pɔ maa parii kè n n gbánɔ vĩ
kɔn bùsu yàasa taakidee kè n kpàmmao,
aɔɔe donziro,
aɔɔe kpɛ li n yā zaaanɔnero.

36 N gwa! Zònɔn wa ũ gbāa.
Bùsu kè n kpà wa dezinɔa
aɔ à líbɛenɔ kɔn à pɔ maaanɔ ble,
zònɔn wa ũ à guu.

37 Kína kè n tò aɔ kí blewaanɔ,
wa búgbɛ yàasanɔ gɔ n pɔ ũ
wa durunnɔ yānzi.
Aɔè kí blewa kɔn wa pókādeenɔ
lán aɔ yezi nà.

Wá kú wétamma bíta guu.

38 Yā beeenɔ yānzi pínɡi wée lɛdole kɛnyo kɔn yāpuraao wée kɛ lá guu. Wa
don'aɛdeenɔ kɔn Levinɔ kɔn wa sa'orinɔ e n sèeda kɛa.

ESITA

Kí Asueru naṣ Vasati b̄na kpatan

¹ Kí Asueru guro à kí blè b̄su mèn baswēdo awēswēplaaan̄a s̄ena za India b̄sun ai à ḡa pé Etiopia b̄sua. ² Vēena à b̄e za Susa wētēdaan ³ à kibl̄ena wē aaḡdee guu à gb̄adeen̄o k̄n a ìban̄o k̄k̄ōa n̄ p̄ngi z̄ibaa p̄bleea. P̄sia k̄n Midião b̄su z̄ikari b̄adeen̄o kú gwe k̄n gb̄ē b̄ēdeen̄o k̄n b̄su gb̄adeen̄o. ⁴ À a k̄pata auziki b̄itan̄o k̄n a b̄itake gakuio òd̄aān̄e ai m̄o swēdo. ⁵ K̄e guro beeen̄o p̄apa, à z̄ibaa p̄blee k̄e gb̄ē k̄e aṣ̄o kú Susan̄e, k̄inen̄o k̄n talakan̄o n̄ p̄ngi. W̄a z̄ibaa p̄o bl̄e ai guro swēplaa à b̄e ua líkpen. ⁶ W̄a bisa pura k̄n à búguo d̄d̄o kondogi t̄angan̄a k̄n b̄a puraan̄o k̄n b̄a gaarura'ideen̄o, ben w̄a lògo kp̄e wesagba k̄e w̄a b̄o k̄n gb̄epun̄a. Vura k̄n kondogi daeb̄n̄o kaena gusararaa k̄e w̄a k̄e k̄n gb̄epuo k̄n gb̄ēt̄eo k̄n gb̄e siaao k̄n gb̄e búguoa. ⁷ W̄a w̄ē d̄ōn̄e gwe k̄n vura ímib̄n̄o. Ímib̄o p̄n̄o bori doodo p̄ngime. K̄ina w̄ē p̄i kp̄ám̄ma à ḡē òla. ⁸ K̄ina dīe k̄e w̄aton gí w̄emirin̄oero. À b̄e a b̄egwarin̄o aṣ̄o w̄ē kp̄a baadea lán à yezi n̄a.

⁹ Kí Asueru naṣ Vasati z̄ibaa p̄blee k̄e n̄gb̄ēn̄e k̄ibe d̄o. ¹⁰ À guro swēpladee z̄i k̄ina p̄o k̄e n̄na w̄ēea, ben à b̄e a dogari ḡōn swēplaa k̄e w̄a n̄ f̄ē k̄ēn̄e: M̄uma, Bizita, Abona, Bigita, Abagata, Zeta k̄n Kakasao ¹¹ aṣ̄o m̄oare k̄n a naṣ Vasatio k̄n à kí naṣ f̄uraō kuna, l̄e à à maak̄e òd̄a gb̄ēn̄e k̄n gb̄adeen̄o, zaake n̄gb̄ē p̄i n̄e n̄oome. ¹² K̄e k̄ina dogari p̄n̄o ȳa p̄i ò à naṣn̄e, à ḡi m̄ōzi, ben k̄ina p̄ēt̄e k̄e à f̄ēzi maamaa. ¹³ K̄ina ȳa p̄i ò w̄ēz̄ēri s̄ōs̄ōneyādr̄in̄e, zaake èḡō ȳa p̄ngi gb̄ekaa gb̄ē k̄e aṣ̄o b̄su doka d̄ōn̄ame. ¹⁴ P̄sia k̄n Midião gb̄adee k̄e aṣ̄eḡō kú à sae ḡōn swēplaaan̄o t̄on̄ ȳe: Kasena, Seta, Adamata, Tasisi, M̄ēresi, Masena k̄n M̄emuk̄āo. Aṣ̄mbe à kp̄asin̄o ũ. À k̄pata gb̄adeen̄on̄ gwe. ¹⁵ À b̄ēn̄e: Ma a dogarin̄o z̄i ma naṣ Vasatia k̄n ȳa, ben à ḡi m̄azi. W̄e k̄eo diam̄e? Doka b̄e diam̄e? ¹⁶ Ben M̄emuk̄ā b̄e k̄inan̄e k̄n gb̄adee p̄n̄o: Kí, m̄be n̄ naṣ Vasati taari k̄ēn̄e ndoro, à taari k̄e gb̄adeen̄on̄e k̄n n̄ b̄su gb̄ē s̄anda p̄ngio. ¹⁷ Ȳa k̄e n̄ naṣ p̄i k̄e é dagula, n̄gb̄ē p̄ngi é ma aṣ̄e k̄ya k̄a n̄ z̄ān̄on̄ w̄a be: Kí Asueru b̄e w̄a a naṣ Vasati s̄isiare, ben à ḡi m̄ōzi. ¹⁸ P̄sia k̄n Midião b̄su gb̄adeen̄o n̄o k̄e aṣ̄o n̄ naṣ ȳa p̄i m̄an̄o égae ȳa sí n̄ z̄ān̄ola tia. L̄é'ēna k̄ōa k̄n z̄okao é k̄e b̄ita. ¹⁹ Kí, t̄o à k̄ēn̄e, n̄ ȳa dīe Vasatine àton w̄ē sin̄le d̄oro, n̄ n̄gb̄ē k̄e d̄ēla kp̄a k̄patan à ḡē ũ. W̄ē ȳa p̄i k̄e P̄sia k̄n Midião doka k̄e w̄e ḡbororo takada guu. ²⁰ T̄o w̄a ȳa k̄e n̄ dīe kp̄aak̄pa k̄e n̄ b̄su b̄ita guu p̄ngi, n̄gb̄ēn̄o é b̄ē lí n̄ z̄ān̄on̄e, n̄o gb̄adeen̄o k̄n n̄ēn̄ok̄paren̄o n̄ p̄ngi. ²¹ Ȳa p̄i k̄a k̄inan̄e k̄n gb̄adeen̄o n̄ p̄ngi, ben à k̄e lán M̄emuk̄ā òn̄e n̄a. ²² Ben à lékp̄ās̄a k̄e b̄su k̄e èe kí bleem̄man̄on̄e p̄ngi, b̄su k̄n b̄suo k̄n à l̄āk̄ēna boriio, bori k̄n boriio baade k̄n a boriȳāo. À b̄e ḡōgb̄ē b̄e eéḡō gb̄āaa b̄lee a ua guu, à boriȳān̄ w̄āgae o ua p̄i guu.

2

Esita ḡōna k̄ina naṣ ũ

¹ Ȳa beeen̄o gb̄era k̄e kí Asueru p̄o w̄ērea, ȳa k̄e Vasati k̄ēn̄e k̄n ȳa k̄e à dīe à ȳa musuo e s̄ānlo. ² Ben k̄ina ìban̄o b̄ēn̄e: Kí, n̄ t̄o w̄a n̄ok̄pare maaan̄o w̄et̄ēn̄e. ³ N̄ gb̄ēnsin̄o dīe n̄ b̄sun̄o guu p̄ngi aṣ̄o n̄ok̄pare maaan̄o kak̄ōa aṣ̄o m̄o w̄a k̄a n̄ n̄gb̄ēn̄ola Susa k̄e. N̄ n̄gb̄ēn̄o gw̄ari Egai k̄e w̄a à f̄ē k̄e é n̄ gwa k̄n n̄ n̄oōn̄o,

wéé n̄ k̄k̄e k̄ōn n̄omaableb̄ōn̄ w̄asawasa. ⁴ N̄ogb̄ē k̄ē k̄ēnn̄ē é ḡō n̄ naō ū Vasati ḡē ū. Yā p̄i k̄ē k̄inan̄e nna, ben à z̄ēo l̄e.

⁵ Yuda kee kú Susa Beyāmi boriime, à t̄ōn M̄dekai, Yairi n̄ēme. Sim̄ei k̄ōn Kisio kú à dezin̄o té. ⁶ À kú z̄iz̄o k̄ē Babil̄onu k̄i Nebukan̄eza n̄ k̄ūkū Yerusalem̄u k̄ōn Yudan̄o k̄i Yek̄oniao à t̄ar̄yon̄o té. ⁷ Èe a des̄ē né Adasa k̄ē w̄ē ben̄e d̄o Esita gwaa, zaake à de k̄ōn à dao kuuro. N̄okpare p̄i kakana maa bens̄o à maa. K̄ē à de k̄ōn à dao ḡa, M̄dekai à s̄ē a né ū. ⁸ K̄ē w̄ā yā k̄ē k̄ina d̄iē p̄i m̄a, ben w̄ā ḡaa k̄ōn n̄okparen̄o paripari Susa w̄ā n̄ ná Egaine a z̄z̄i. Ben w̄ā Esita s̄ē w̄ā ḡaao k̄ibe k̄ina n̄ogb̄ēn̄o gw̄ari pin̄e. ⁹ N̄okpare p̄i k̄ēn̄e maa, ben à gb̄ēk̄ē k̄ēn̄e à bè w̄ā à k̄ēk̄e k̄ōn n̄omaableb̄ōn̄ w̄asawasa ḡō, w̄ā p̄oble maaa kp̄aa. À k̄ibe n̄okpare k̄ē à s̄ē ḡōn sw̄ēplaaan̄o kp̄aa, ben à kp̄ē maaa kp̄aa k̄ina n̄ogb̄ēn̄o b̄e. ¹⁰ Esita e a borii ke a b̄e b̄usu o gb̄ēken̄ero, zaake M̄dekai b̄ēn̄e àton t̄o gb̄ēkee d̄ōro. ¹¹ Lán guu e d̄ō n̄a M̄dekai èḡō k̄ina n̄ogb̄ēn̄o b̄e ḡaale z̄é s̄o, l̄e à e àḡō Esita kuuna d̄ō k̄ōn yā k̄ē èe à leeo.

¹² Ai n̄okparen̄o z̄é e w̄aḡō ḡa i k̄ōn k̄i Asueruo, s̄eto aō yā k̄ē w̄ā d̄iēn̄e ke ḡia ai m̄o kuri aw̄ēplaa. W̄eḡō n̄osi k̄ē w̄ā k̄ē k̄ōn lí'ō ḡū nnannaao k̄ēn̄ma ai m̄o sw̄ēdo, ben w̄eḡō n̄ k̄ēk̄ē k̄ōn tuaen̄o k̄ōn n̄ogb̄ē m̄ēk̄ēk̄ēb̄ōn̄ ai m̄o sw̄ēdo. ¹³ N̄okpare k̄ē k̄ina bè ina k̄aa, k̄i naōn̄o b̄e p̄o k̄ē à gb̄ēka p̄ingi w̄ē kp̄aa à ḡaome. ¹⁴ È ḡa uusīe à su k̄i naōn̄o b̄e k̄onḡo gw̄ari k̄ē w̄ē ben̄e Sasagaza k̄ē w̄ā à f̄ē k̄ē fáandi. Àmbe è ̄o liga k̄i n̄o ȳiḡisai p̄in̄zi. È e à eara à ḡa k̄ina kiia d̄ōro, s̄eto à yā k̄a k̄ina pin̄e à à s̄isi d̄o baasiro. ¹⁵ K̄ē ina k̄a Abiaili né Esita k̄ē à des̄ē M̄dekai à s̄ē né ūu p̄ia, èe p̄oke gb̄ekaro, s̄ede p̄o k̄ē k̄ina n̄ogb̄ēn̄o gw̄ari Egai p̄i òn̄e baasiro. Esita yā k̄a gb̄ē k̄ē aō w̄ē s̄iàlen̄on̄e n̄ p̄ingi. ¹⁶ K̄ina k̄iblena w̄ē sw̄ēplaaadee guu w̄ā ḡaao à b̄e m̄o kuride Tebe guu. ¹⁷ K̄ina ye Esitazi de a n̄o kp̄aaan̄ola n̄ p̄ingi. À yā k̄an̄e, à k̄ēn̄e maa de n̄okpare kp̄aaan̄ola n̄ p̄ingi, ben à k̄i naō f̄ura k̄ūn̄e à à d̄iē a n̄o Vasati ḡē ū. ¹⁸ Ben k̄ina p̄i z̄ibaa p̄oble k̄ē à gb̄aadeen̄o k̄ōn a ìban̄o k̄āk̄ōa Esita sena yā musu. À d̄iē k̄ē w̄ā z̄ibaa b̄ita ke, ben w̄ā à kp̄aakpa k̄ē b̄usu k̄ōn b̄usuo, ben à gba dà gb̄ēn̄on̄e à ḡē ̄ola.

M̄dekai k̄ōn Amanao

¹⁹ N̄okparen̄o kak̄ōana ḡēn̄ plaadee M̄dekai v̄ēena k̄ibe ḡānu guu. ²⁰ Esita e a b̄e b̄usu ke a boriyā o gb̄ēkee m̄aro lán M̄dekai òn̄e n̄a. À t̄ē M̄dekai yāzi lán èḡō k̄ē n̄a zaa gur̄o k̄ē èe à gwaa. ²¹ K̄ē M̄dekai v̄ēena k̄ibe ḡānu guu l̄e, k̄i Asueru dogari z̄éd̄ak̄pari ḡōn̄ plaaan̄o p̄o f̄ē k̄in̄azi, ben aō l̄é kp̄āk̄s̄ōzi w̄ā à de. Aō t̄ōn̄ ȳē: Bigitana k̄ōn Teresio. ²² K̄ē M̄dekai yā p̄i kp̄ai m̄a, à ò k̄ina naō Esitan̄e, ben Esita ò k̄inan̄e k̄ōn M̄dekai t̄o. ²³ W̄ā yā p̄i gw̄agwa w̄ā è yāpuram̄e, ben w̄ā ḡōn̄ plaaa p̄in̄o lògo lía aō ḡa. W̄ā yā p̄i k̄ē b̄usu ḡiayākenan̄o takadan k̄ina w̄aa.

3

¹ Yā beeen̄o gb̄era k̄i Asueru Am̄edata né Amana, Agaga borii gwena k̄àara à à gb̄a gb̄aa, à v̄ēk̄ii k̄ē de a gb̄aade daan̄o p̄ingi p̄olaa kp̄aa. ² K̄ina ìba k̄ē aō kú à b̄e ḡānu guun̄o è dae n̄ puua w̄ā m̄i sīe Amanan̄e lán k̄ina d̄iē n̄a, m̄ode M̄dekai è dae a puua à m̄i sīen̄ero. ³ Ben k̄ina ìba p̄in̄o M̄dekai là w̄ā bè: À k̄ē dia né k̄ina yā maroo? ⁴ Lán guu e d̄ō n̄a aōèḡō oon̄e l̄e, m̄ode è n̄ yā daro, à bè Yudan a ū. Ben aō ò Amanan̄e l̄e w̄ā e w̄ā d̄ō t̄o eē M̄dekai yāken̄a p̄i f̄. ⁵ K̄ē Amana è M̄dekai è dae a puua à m̄i sīearero, ben à p̄o f̄ē. ⁶ K̄ē w̄ā M̄dekai borii òn̄e, à m̄èn do d̄ena k̄ēn̄e nénḡo, ben èe z̄é wet̄ē à M̄dekai bori Yuda k̄ē aō kú Asueru b̄usu guun̄o kaate n̄ p̄ingi.

Amana l̄ékp̄āk̄s̄ōna Yudan̄zi

⁷ Kí Asueru kíblena wě kuri awεεplaadeen à mɔ káaku Nisā guu, Amana gbè kè wè be purimu là, lε à mɔɔ kè eé yā pì kea dō kōn à gurɔɔɔ. Ben yāgbekana pì bɔ mɔ kuri awεεplaaa kè wè be Ada guu. ⁸ Ben Amana bè kí Asuerunε: Bori kee kuu à gbēnɔ fāakōa bori pāndenɔ té n būsɔ pariinɔ guu pīngi. Aō fεεakaarayānɔ bɔ doodo kōn bori kpaaanɔ pɔo, aōn n doka daro. Eε kō sío n n tó tεεero. ⁹ Kí, tó à kēnnε nna, n yā diε lε wà n kaate, mé kondogi tɔn wāa plaaa kpá n ɔɔ'uterinɔa aō ká n auzikikaekiin. ¹⁰ Kína a tanga sēedakebɔ bɔ à kpà Amεdata né Amana, Agaga bori Yudanɔ zanguri pía ¹¹ à bè: N kε borii pīnε lán à kēnnε maa nà, ngō kondogi pì kūna n pɔ ũ.

¹² Mɔ káaku gurɔ kuri awεε'aagōdee zī Amana kína takadakērinɔ sisi. Aō yā kè Amana diε kína ibanɔ kōn kína kè aō kú būsɔ kōn būsuoɔɔ, bori kōn boriiio gbāadeenɔnε dà takadan. Aō kè bori kōn boriiionε, baade kōn a yāo, būsɔ kōn būsuo kōn à takadakēna boriiio. Aō kè kōn kí Asueru tóo, ben aō à sēeda kè takada pía kōn à tångao. ¹³ Aō takada pīnɔ nà zīrinɔnε n zī aō n gbāε kí būsɔ parideenɔ guu. Takada pì guu wà bè wà Yudanɔ dedε wà n kaate wà n borii bɔ, né fēte gbēnsi, gōgbēnɔ kōn nōgbēnɔ gurɔ doo guu, mɔ kuri awεεplaade Ada gurɔ kuri awεε'aagōdee zī, wà n pónɔ nakōa. ¹⁴ Weé yā kè à diε pì takada kpāsā būsɔ kōn būsuo pīngi lε āgō de doka ũ, weé à kpàakpa kε bori pīnginε lε āgō kú soru guu gurɔ pì zī. ¹⁵ Zīrinɔ wà wà gāa gō yā kè kína diε pì yānzi, ben wà à kpàakpa kè Susa wētēdaan. Kína kōn Amanao vεε aōε í sēε. Susadeenɔ sō bīdi kè yā pía.

4

Mɔdekai wéekena Esitaa lε à lé da yān

¹ Kè Mɔdekai yā kè wà kè pì mà, à a pókāsāanɔ gā à kè, ben à pɔsia utano kùlā à túbu gbè a mīa, ben èe lili oo wéte guu èe wēnda ó gbāaa dɔɔ. ² À gāa ai kibe gāale, zaake gbēke è fō à gē kibe gānu guu kōn pɔsia utano danaro. ³ Wà yā kè kína diε doka ũu pì kpàakpa kè būsɔ kōn būsuo pīngi, ben Yudanɔ nà ɔɔɔnnaa maamaa baama pīngi kōn léyinao. Aōε wéε'i kwεεε aōε sósobi ɔɔ dɔɔ. Aō gbē paridee pɔsia utano kùlā aō túbu gbè n mīnɔa.

⁴ Kè Esita iba nōgbēnɔ kōn gōgbēnɔ mɔ wà ònε, à nòse yāka maamaa. À pókāsāanɔ kpāsā Mɔdekainε à da pɔsia utano gbēn, mɔde èe we à sīro. ⁵ Ataka kè wà à fεε kēn dogari kè kína diε āgō kú Esita saε ũ. Esita à sisi à à zī Mɔdekaia à gā à à lá: Bó yā bé à sù? Bóyānzin èe kεε lεzi? ⁶ Ataka bɔ kibe gāale à Mɔdekai lè. ⁷ Mɔdekai yā kè à à lee tōkēnε pīngi, ben à kondogi kè Amana bè é ká kína auzikikaekiin Yudanɔ dedena yānzi lé ònε papana. ⁸ À yā kè wà diε Yudanɔ dedena yā musu kè wà à kpàakpa kè Susa takada kpāa dɔ lε à ɔɔa Esitanε à à bɔkōte kēnε. À bè à o Esitanε à gā kína kīia à kúε kēnε à wéε kea a gbēnɔ yā musu. ⁹ Ataka tà à yā kè Mɔdekai ò tōkē Esitanε.

¹⁰ Ben Esita bènε à gā à yā kè o Mɔdekainε: ¹¹ Kína ibanɔ kōn a būsɔ gbēnɔ dō n pīngi kè tó gōgbē ke nōgbē sō kīnazi à kpé guu, tó èe à sísīro, doka kuu mēn domε. Wé adee demε, tó èe kε kína a vura gò dō adeea lε à e āgō kuu baasiro. Mapi sō, à kà gurɔ baaakuri kè wéε ma sisi mà gā kína kīiaro. ¹² Kè à gāa à Esita yā pì tōkē Mɔdekainε, ¹³ ben Mɔdekai èara à lékpāsā kēnε à bè: Ntongō daa mbe né bɔ ndo Yudanɔ té n kuuna kibe yānzīro. ¹⁴ Tó n yītēna gurɔ kè taka guu, dɔnle é bɔ gukea à Yudanɔ mī sí à n bɔ. Mpi kōn n de bēdeenɔ sō é gaga. Tó gurɔ kè taka yānzīn n gō kína naō ũzi, dé bé à dō? ¹⁵ Ben Esita lékpāsā kè Mɔdekainε à bè: ¹⁶ N gā n Yuda kè aō kú Susanɔ kakōa n pīngi, à lé yi ma yā musu. Àton

pó blero àton í miro guro aagõ fãantẽ kõn gwãavĩo. Mapi kõn ma ibano wé lé yi lé se. Beee gbera mé gá kína kiia, baa tó má gana zé vĩro. Tó mé game, mà ga. ¹⁷ Ben Mòdekai tà à yā kè Esita ònè kè píngi.

5

Esita wéekena kínaa

¹ À guro aagõdee zĩ Esita a kí naõ bisano yì, ben à gàa à zè kíbe ua guu kpé kè à kún kpélele. Kína vèena kiblekitaa kpé guu gwe, à ae dõna kpélele. ² Kè à a naõ Esita è zena kpélele, à pòò kèa nna, ben à a vura gò kè à kũna dõa. Esita sòzi, à ɔ zò à gò pì léa. ³ Kína à là à bè: Esita, bó n yezi? Bón nées gbekaamaa? Baa ma kpata kpadoome mé kpámma. ⁴ À wèàla à bè: Kí, tó à kènne maa, n Amana sísi pòblee kè mée kennea gbàa. ⁵ Ben kína bè wà mó kõn Amanao gõ, le aõ gá wà yā kè Esita gbeka pì kè. Ben kína kõn Amanao gàa le wà pòblee kè Esita kènne pì ble.

⁶ Kè aõde wée mii, kína Esita là à bè: Bón nées wée kee maa? Mé kenne. Yā kpareen nées gbekaamaa? Baa ma kpata kpadoome mé kpámma. ⁷ Esita wèàla à bè: Yā kè mée wée kemmaan yè. ⁸ Kí, tó ma n ponnaa è, tó à kànne, n yā kè mée wée kemmaa keme, à mó à pòblee kè mé keare ziaa ble, mé yā kè n ma lazi onne.

⁹ Kè Amana bò zĩ beee, à pòò kè nna èe yāa dõ. Mòde kè à Mòdekai è kíbe gānu guu èe fearero èe vĩa kearero, ben à pò fèzi. ¹⁰ À a zĩnda kũ à tà be. Kè à a gbennano sísi kõn a naõ Zeresio, ¹¹ ben èe ìa dāa a auziki bíta kõn a nēgōgbē pariino yā musu. À bè kína a gwena kàara à a gba gbāaa de à ìba kpaaanola kõn gbāadeenno n píngi. ¹² À bè dõ: Mámbe mado kè kína naõ Esita ma sísi à pòblee kème kõn kínao. À èara à ma sísi mà pó ble kõn kínao zia dõ. ¹³ Baa kõn beeeo tó ma Yuda bori Mòdekai è vèena kíbe gānu guu, yā beeno píngi è keme pòke ũro. ¹⁴ Ben à naõ Zeresi kõn à gbennano bène: N tó gbēno lí péenne à lezĩ kà gāsasu baplaa akuri, n wée ke kínaa zia kongo à n gba zé n Mòdekai logoa, né gbasa n gá kõn kínao pó ble kõn ponnaao. Yā pì kà Amanane maamaa, ben à lí pì pèe.

6

Bèekaarana Mòdekaine

¹ Gwãavĩ beee kína e fõ à ii òro. Ben à bè wà mó kõn a bùsu gĩayākenano takadao. Wà à kyó kènne, ² ben wà Mòdekai yā è gwe, lán kína dogari zédākpari gõon plaaano Bigitana kõn Teresio lé kpàkòsõzi nà, ben Mòdekai bò. ³ Kína a ibano là à bè: Wà Mòdekai bèe kàara wà à gbà gbāaa yā pì yānzì diamè? Aõ wèàla wà bè: Wèe yāke kenero. ⁴ Ben kína bè: Dé bé à kú ua guu gwee? Àe sō Amana gè kíbe ua guu gõ le à Mòdekai logona lí kè à pèe pì yā onè. ⁵ Ben kína ibano wèàla wà bè: Amana bé à kú uan gwe. Ben kína bè à gē. ⁶ Kè à gē, kína à là à bè: Bón weé ke gōgbē kè má yezi mà à gwena kaaranè? Amana laasuu lè à bè: Dén kína yezi à bèe kaaranè de mapilaa? ⁷ Ben à wèàla à bè: Tó n yezi n gbē bèe kaara, ⁸ weé kína gumusu kè n dà yā sé wà mó kõn n sō kè wà kífura kúao. ⁹ N gumusu pì kõn sō pìo kpá n gbāade bèedeeno gbē mèn dooa, à gumusu pì da gbē kè n yezi n à bèe kaaranè à à di sōa agō té à ae wéte zédaano guu agō pūtā agō bee: Len kína è ke le gbē kè à yezi à à bèe kaaranè. ¹⁰ Ben kína bène: N gá n gumusu pì sé gõ kõn sōo lán n ò nà, n yā pì ke Yuda bori Mòdekai kè ègō vèena ma be gānu guune. Nton yā kè n bè wà kènne pì ke tóro.

¹¹ Amana gàa à gumusu pì sè kòn sō pìo à sùo. Ben à gumusu pì dà Mòdekaine à à dì sōa, à té à aε wéte zédaano guu, èe pūtāa à bè: Len kína è kε le gbē kè à yezi à à bèe kaaranε. ¹² Kè aō sù, Mòdekai gàa à vèe kίbe gānu guu, ben Amana ɔ kù a wéεa à tà be kòn ɔɔɔɔɔ. ¹³ À yā kè a lee tōkè a naō Zεresine kòn a gbēnnano n pīngi. Ben à lédammari pìno kòn Zεresio bène: Zaake Mòdekai kè née kēsāazi pì né Yuda boriime, né à fō doro, eégō gbāaa bleemmame. ¹⁴ Gurɔ kè aōe yā pì oone, kína dogari kè wà n fēe kènɔ kà, ben aō à sè kpakpaa aō gāao póblee kè Esita kèa.

7

Amana logona lía

¹ Ben kína kòn Amanao gāa pò ble kòn Esitao. ² Gurɔ kè aōe wēe mii à guro plaadee pì zī, ben kína Esita lā à bè: Esita, bòn né wéε kεmaa? Mé kenne. Yā kpareen née gbekaamaa? Baa ma kpata kpadoo mé kpámma. ³ À wèàla à bè: Tó ma n ponnaa è bensō yā pì kànne, n tó mágō kú wèndio. Wéεkeε kè má kèmmaan gwe. N tó ma gbēno gō wèndi vī. Yā kè má gbèkan gwe. ⁴ Zaake mapi kòn ma gbēno, wà diε kè wà wa dεdε wà wa kaate wà wa borii bōme. Tó wèe wa yaa zòno ũ yāme, le má yītena. Nawēa beee taka e ká mà ĩa dammaro. ⁵ Ben kína à là à bè: Démee? Dé bé eé fō à ze kòn yā beee taka bori kenaoee? ⁶ À wèàla à bè: Amana vāii kèn ibee kè zàwaguu pì ũ. Swè kè Amanan kína kòn a naō pìo yā musu. ⁷ Kína fēe a wēela pōfē guu à gāa líkpen a ua guu. Amana sō gō gwe kòn Esitao, ben Amana e kúe kεene a wèndi yā musu, zaake à è kè kína zèo à zaaa keareme. ⁸ Kè kína bō líkpen à sù póbekiia gō, Amana lèe kíta daεbo kè Esita geekesekena ben à bè: À yezi à kusi ma naōa ma wāa kpé guu kèn yó? Kè yā pì bō kína lén gō, wà mò wà pó yì Amana uua. ⁹ Kína dogarinɔ doke Abona bène: Lí pēena Amana pì beε sae à kà gāsāsuu baplaa akuri. Àpì bé à lí pì pèe le à Mòdekai kè yā maaa kènnεε logoa. Ben kína bè: À à logo lí pì. ¹⁰ Kè aō Amana lògo lí kè à pèe Mòdekaine pì, ben kína pōfē kpàe.

8

Kína yā pānde diena Yudanɔ yā musu

¹ Zī beeean kí Asueru Yudanɔ zanguri Amana beε kpà a naō Esitaa. Esita bè kínane Mòdekain a danε ũ, ben Mòdekai sō kínazi. ² Kína a tānga kè à sì Amanaa bō à dà Mòdekaine, ben Esita Amana beε nāne à ɔzī.

³ Esita èara à gāa yā o kínane dɔ. À dàe à gbá sae èe wéε'í kwεεε, à kúe kènne le à à zaaa kè Agaga bori Amanaa à lé kpàkōsō Yudanɔzi gboro. ⁴ Kína vura gò dā, ben à fēe à zè à aε ⁵ à bè: Tó à kènne bensō ma n ponnaa è, tó yā kè zé vī bensō ma yā kànne, zaake Amadata né Amanaa, Agaga borii zèo à Yuda kè aō kú n bùsu guuno dεdε n pīngi, n o n takadakērinɔne aō takada kē wà Amanaa yā pì lie kpεεgānda. ⁶ Mé kε dia mágō mónzi kè eé ma gbēno lee gwaa? Mé kε dia mágō ma boriino dεdεna gwaa? ⁷ Ben kí Asueru bè a naō Esitane kòn Mòdekaio: À gwa, ma Amanaa beε kpà Esitaa, ben ma Amanaa pì lògo lía kè à à zaaa kpàkōsō Yudanɔzi yānzi. ⁸ À takada kē Yudanɔ yā musu lán à kèare maa nà. À kē kòn ma tóo à ma tānga sèda kεa, zaake takada kè wà kè kòn ma tóo wà ma tānga sèda kèa gborona vīro. ⁹ Gwe gō aō kína takadakērinɔ sìsi. Mɔ aagōde Sivā guro baro awεε'aagōdee zīn aō yā kè Mòdekai diε Yudanɔne kòn kína ibano kòn kínano kòn bùsu gbāadeenɔ kè pīngi bùsu mèn baswεedo awεεswεεplaaanone sēna zaa India bùsun ai à gāa pé Etiopia bùsua. Aō takada kè bùsu kòn bùsuo

kõn n̄ lākēna boriio, bori kõn boriio kõn n̄ yāo. Aõ takada kē Yudanone kõn n̄ lākēna takao kõn n̄ boriyāo dɔ. ¹⁰ Mɔdekai takada kē kõn kɪ Asueru tɔo à kina tanga sèeda kēa à takada pìnɔ nà zìrinone n̄ ɔzĩ, ben aõ dì sɔ bàaleri kē aõ bò kina sɔ gānu guunɔa aõ gāao.

¹¹ Yā kē kina diē pì Yuda kē aõ kú wéte kõn wéteonɔ gbà zé aõ kɔ kakɔa aõ gí kõn n̄ zĩndao. Tó bori ke bɔsu zìkpɛe ke lèémma kõn n̄ nénɔ kõn n̄ nɔgbēnɔ, aõ n̄ dɛdɛ aõ n̄ kaate aõ yāanyo aõ n̄ pónɔ sée. ¹² À n̄ gbà zé aõ beee ke kɪ Asueru bɔsunɔ guu pínɡi mɔ kuri awɛɛplaade Ada guro kuri awɛɛ'aagɔdee zĩ. ¹³ Wà yā kē à diē pì takada kpàsā bɔsu kõn bɔsuo pínɡi doka ũ. Wà à kpàakpa kē bori pínɡine lɛ Yudanɔ gɔ kú soru guu aõ yā yā n̄ ibɛenɔa zĩ beee yānzĩ. ¹⁴ Kina yādiena pì yānzĩn zìri pìnɔ kē kpakpaa dina kina sɔ bàalerinɔa aõ gāa. Bensɔ wà yā pì kpàakpa kē Susa wétedaan. ¹⁵ Mɔdekai bò kibe à kike pɔ pura kõn pɔ búguo dana, à kífura bíta kē wà pì kõn vurao kuna. À táaru bisa gumusu tēaa dana dɔ, ben Susadeenɔ guda kē kõn pɔnnaao. ¹⁶ Guu pù Yudanone zĩ beee, aõɛ pɔnnaa kɛɛ kõn yáadɔɔ, zaake wà n̄ gbà gbāaa. ¹⁷ Bɔsu kõn bɔsuo wéte kõn wéteo, guu kē kina yā diena pì kàn pínɡi Yudanɔ pɔnnaa kē kõn yáadɔɔ aõ zĩbaa kē kõn pɔblenao. Bori pāndenɔ gɔ Yudanɔ ũ pari, kē vĩa n̄ kú Yudanɔ yā musu yānzĩ.

9

Yudanɔ zĩblena n̄ ibɛenɔa

¹ Mɔ kuri awɛɛplaade Ada guro kuri awɛɛ'aagɔdee zĩn yā kē kina diē kɛguro ũ. Zĩ beeean Yudanɔ ibɛenɔ wéɛ dɔzi yā kē aõ gbāa mɔ Yudanone, mɔde yā pì liɛ kpɛɛgānda, ben Yudanɔ gbāaa mɔ n̄ ibɛenone. ² Kɪ Asueru bɔsunɔ guu pínɡi Yudanɔ kɔ kākɔa fáandi kē aõ kún lɛ wà lée gbē kē aõ à zaaa kpākɔsɔ́nzĩnɔa. Gbēkee e fɔ à n̄ furo, zaake bori pāndenɔ vĩa kè́nne n̄ pínɡi. ³ Bɔsu gbāadeenɔ, kɪ ibanɔ kõn kinenɔ kõn à zĩkerinɔ n̄ pínɡi zè Yudanɔ kpɛɛ, kē aõɛ vĩa kɛɛ Mɔdekaine yānzĩ. ⁴ Mɔdekai bèe vĩ kibe, ben à tó dà bɔsu pínɡila, zaake à gbāaa e kaara.

⁵ Yudanɔ n̄ ibɛenɔ dèdɛ kõn fɛɛdaao aõ n̄ káate n̄ pínɡi aõ n̄ pɔyezi kē n̄ zanguri pìnɔa. ⁶ Aõ gɔgbēnɔ dèdɛ Susa wétedaan gɔɔn wàa plaa kpé basɔɔro. ⁷ Aõ Pasandata kõn Dalafɔ kõn Asapatao ⁸ kõn Poratao kõn Adaliao kõn Aridatao ⁹ kõn Pamasatao kõn Arisaio kõn Aridaio kõn Vaizatao dèdɛ dɔ. ¹⁰ Gbē pìnɔ né Amɛdata né Amana, Yudanɔ zanguri négɔgbē gɔɔn kurinɔmɛ. Baa kõn beeeo aõɛ ɔ kɛ n̄ pɔkearo.

¹¹ Guro dɔ́nkɔ pì zĩ wà gbē kē wà n̄ dèdɛ Susanɔ pari lɛ gbà kinanɛ. ¹² Ben à bè a naõ Esitane: Yudanɔ gɔgbēnɔ dèdɛ Susa kē gɔɔn wàa plaa kpé basɔɔro kõn Amana négɔgbē gɔɔn kurinɔ. Bón aõ kē ma bɔsu kpaaanɔ guu sɛɛ! Yā kpareen néɛ wéɛ kɛema dɔɔ? Mé kenne. Bó yān néɛ gbekaamaa? Mé kpámma. ¹³ Esita wèàla à bè: Kɪ, tó à kènnɛ maa, n̄ Yuda kē aõ kú Susa kènɔ gba zé aõ yā kē n̄ diē aõ kɛ gbāa kɛ zia dɔ, wà Amana négɔgbē gɔɔn kuri pìnɔ logo lía. ¹⁴ Kina bè, wà kɛ lɛ. Wà à kpàakpa kē Susa, ben wà Amana né pìnɔ gè lògologo. ¹⁵ Yuda kē aõ kú Susanɔ kɔ kākɔa Ada guro gēro dosaidee zĩ, ben aõ gɔgbēnɔ dèdɛ dɔ gɔɔn wàa dɔ kpé basɔɔro. Baa kõn beeeo aõɛ ɔ kɛ n̄ pɔkearo.

¹⁶ Yuda kpaaa kē aõ kú kina bɔsunɔ guunɔ n̄ pínɡi kɔ kākɔa lɛ wà gí kõn n̄ zĩndao aõ bɔ n̄ ibɛenɔ yān, ben aõ n̄ zanguri pìnɔ dèdɛ gɔɔn bɔɔrɔ basiigɔ ɔɔro sai. Baa kõn beeeo aõɛ ɔ kɛ n̄ pɔkearo. ¹⁷ Aõ yā pì kē Ada guro kuri awɛɛ'aagɔdee zĩmɛ, à guro gēro dosaidee zĩn aõ kámma bò. Aõ guro pì diē zĩbaa ũ lɛ wà zĩbaa pɔblee kɛ wà pɔnnaa kɛ guro pì.

¹⁸ Yuda kē aõ kú Susanɔ kɔ kākɔa à guro kuri awɛɛ'aagɔdee zĩ kõn à guro gērodosaidee zĩo, ben aõ kámma bò à guro gērodee zĩ. Aõ guro pì diē zĩbaa ũ lɛ

wà zĩbaa póblee kẹ wà pɔnnaa kẹ gurɔ pía. ¹⁹ Beee yānzin Yuda búbari kẹ aɔ kú lakutu guunɔ è zĩbaa pì kẹ Ada gurɔ gẽro dosaidee zĩ aɔ zĩbaa póblee kẹ wà pɔnnaa kẹ, aɔ póblee dakɔnɛ.

Purimu zĩbaa diena

²⁰ Mɔdekai yā pìnɔ kẹ takada guu, ben à kpàsá Yuda kẹ aɔ kú kí Asueru bùsu guunɔnɛ n pínɡi, gbě kẹ aɔ kú kíno kɔn gbě kẹ aɔ kú zānɔ n pínɡi. ²¹ À diénne kẹ aɔgae zĩbaa pì kẹ wẹ kɔn wẹo Ada gurɔ gẽro dosaidee zĩ kɔn à gurɔ gẽrodee zĩo. ²² Gurɔ pìnɔn Yudanɔ bɔna n ibeenɔ zĩ zĩbaa ũ. Mɔ pì guu aɔ pɔsɔaa liɛ pɔnnaa ũ, aɔ sósobikena liɛ zĩbaakena ũ. Aɔgae zĩbaa pì kẹ gurɔ pìnɔ zĩ, aɔgae zĩbaa póblee kẹ wàgae pɔnnaa kẹ, aɔgae póblee dakɔnɛ, aɔgae gba da takaasideenɔnɛ. ²³ Yudanɔ zè kɔn yā kẹ Mɔdekai kẹnnɛo, ben zĩbaa kẹ aɔ kẹ pì gɔnnɛ fɛɛakaarayā ũ.

²⁴ Amɛdata né Amana, Agaga bori Yudanɔ pínɡi zanguri à zaaa kpàkɔsɔnzi à n dɛdɛ, ben à gbè kẹ wẹ sísí purimu gbèka lɛ à e à n fu à n dɛdɛ. ²⁵ Mɔde kẹ kína yā pì asii mà, à yā diɛ takada guu, lɛ à zaaa kẹ à à lɛ kpàkɔsɔ Yudanɔzi pì wí à musu. Ben wà à lògo lía kɔn a nɛgɔgbɛnɔ lɛdo. ²⁶ Beee yānzi wẹ gurɔ pìnɔ sísí Purimu, zaake gbè kẹ à là tón gwe. Yā kẹ Mɔdekai kẹ takada pì guu kɔn yā kẹ à n lénɔ yānzin ²⁷ aɔ sì kẹ wà zĩbaa kẹ gurɔ plaaa pìnɔ guu wẹ kɔn wẹo. Aɔ bè nɔpìnɔ kɔn n nénɔ kɔn gbě kẹ aɔ nàmmannɔ é gí zĩbaa pì kẹziro, wàgae kẹ à gurɔa lán wà kẹ lán nà. ²⁸ Wẹ kɔn wẹo gurɔ pìnɔ yā gae dɔngu, aɔgae à zĩbaa kẹ uale kɔn ualeo wéte kɔn wéteo bùsu kɔn bùsuo, lɛ Purimu zĩbaa pì tón mì dɛ Yudanɔ kiiaro yānzi, à kegurɔ tón yāa n boriinɔaro.

²⁹ Kína naɔ Esita, Abiaili né takada plaadee kẹ kɔn a ikoo pínɡi Purimu yā musu, à gbāaa kpàò takada kẹ Yuda bori Mɔdekai kẹa. ³⁰ Mɔdekai takada pì kpàsá Yuda kẹ aɔ kú kí Asueru bùsu mèn baswɛɛdo awɛɛswɛɛplaaa guunɔnɛ. À kuuna aafia làakario kpaena yā ònnɛ, ³¹ ben à Purimu zĩbaa pì diɛ a gurɔa, lán àpì kɔn kína naɔ Esitaɔ diénne nà, lán aɔpìnɔ sɔ sì wà kẹ nà kɔn n boriinɔ n kpeɛ kɔn léyinao kɔn ɔɔ dɔɔɔ. ³² Yā kẹ Esita diɛ pì gbāaa kpà Purimu doka pìnɔa, ben wà kẹ takadan.

10

Kí Asueru kɔn Mɔdekaio yā

¹ Kí Asueru tò gbě kẹ aɔ kú a bùsu guunɔ pínɡi kɔn ísia luannɔ tángba kpáawa. ² Yā bíta kẹ à kènnɔ kɔn à ikokɛyānɔ kèna Midiañɔ kɔn Pesianɔ kínannɔ gĩayākenannɔ takadan. Lán kína Mɔdekai gbà gbāaa à gɔ gbɛnsi ũ nà, à yā kú takada pì guu dɔ. ³ Yuda bori Mɔdekain kí Asueru kpàasi ũ. À tó bɔ Yudanɔ té bensɔ à yā kà n gbě parideen, zaake à a gbɛnɔ aafia wéte, ben à kuuna nna zé kẹkẹ a borii pìnɔnɛ.

AYUBA

Setān Ayuba yōna 1:1-2:13

Ayuba kyakana a igurɔɔn 3:1-3:26

Ayuba gbēnnanɔ yāsialana 4:1-5:22

Ayuba wena a gbēnnanɔ 14, 19, 31

Dii wena Ayubala 38:1-41:34

Ayuba yā mīdɛna 42:1-42:17

Setān Ayuba yōna káaku

¹ Gōgbē kee kú Uzu būsun yā à tón Ayuba. Gbē maaame, ègō taari vīro. À Luda vīa vī bensō à gī yāzaakenazi. ² À négōgbēnɔ vī gōɔn swēplaa, nénɔgbēnɔ gōɔn aagō. ³ À sāanɔ vī bɔɔ swēplaa, lakuminɔ bɔɔ aagō, zùnɔ bɔɔ do, zaakinɔ wāa plaa kpé basɔɔro, bensō à zīkerinɔ pari maamaa. À auziki bíta de ɔfāntēbɔe kpa gbēnɔ póla pínɡi. ⁴ À négōgbēnɔ ègō ponna póblee kēkōnɛ bɛ kōn bēɛo, ašè n̄ dāre pínɔ sísi aš mó wà pó ble wà í mīnyo lɛdo. ⁵ Gurɔ kè aš ponna pó blè wà yāa pínɡi, Ayuba è gbē zīm̄ma wà gbāsī bɔ́ngu. Tó à guu dò, è fēɛ kɔngɔ idɛ'idɛ à sa'opɔ kè wè ká tén à té kú o aš baadenɛ à be: Wègō dōro ma nénɔ durun kè aš dɔkè kōn Ludao n̄ swēn gwēɛ. Lɛn Ayuba ègō kēɛ lɛ gurɔ pínɡi.

⁶ Zīkea malaikanɔ mò wà zè Dii aɛ, bensō Setān kú n̄ té. ⁷ Ben Dii bè Setānnɛ: N bɔ māmɛ? À wèàla à bè: Mée gaa mée suu mée likōaa zō anduna guumɛ. ⁸ Ben Dii bènnɛ: N ma zòbleri Ayuba ès? À sáa kú anduna guuro. Gbē maaame, à taari vīro. À ma vīa vī bensō à gī yāzaakenazi. ⁹ Ben Setān bè Diinɛ: Ayuba n vīa vī pān yó? ¹⁰ Mbe n kara kpà n ligazi kōn à bēɛo kōn pó kè à vīnɔ pínɡi. N aubarika dà à zīin, ben à pónɔ kò à dàgula. ¹¹ N ɔ bɔ n̄ pá à pónɔa pínɡi n̄ gwa, tó èè yā zaaa onnɛro. ¹² Ben Dii bènnɛ: Tò! Ma à pó pínɡi nānnɛ n ɔzī, mɔde n̄ton ɔ pá à mèaro. Ben Setān gù Dii aɛ.

¹³ Zīkea Ayuba négōgbēnɔ kōn à nénɔgbēnɔ e pó blee ašɔe geepiwēɛ mii n̄ vīi bɛ. ¹⁴ Ben gbēke mò Ayuba kiia à bè: Zùnɔ e bú wii bensō zaakinɔ e sè blee n̄ saɛ, ¹⁵ ben Sebanɔ lèér̄ma aš n̄ sée wà tàn̄yo, aš n̄ dàrinɔ dèdɛ kōn fēɛdaao. Mámbe ma bɔ mado ma mɔ à baaru kpán̄nɛ. ¹⁶ Èe yā o à yāaro, ben gbē pānde mò à bè: Laa pèɛ n sā kpàsanɔa aš té kù, pódārinɔ gāga. Mámbe ma bɔ mado ma mɔ à baaru kpán̄nɛ. ¹⁷ Èe yā o à yāaro, ben gbē pānde mò à bè: Kaladianɔ kō kpàate gāli aagō aš mò wà lèɛ n lakuminɔa wà n̄ sée wà tàn̄yo, wà n̄ dàrinɔ dèdɛ kōn fēɛdaao. Mámbe ma bɔ mado ma mɔ à baaru kpán̄nɛ. ¹⁸ Èe yā o à yāaro, ben gbē pānde mò à bè: N négōgbēnɔ kōn n nénɔgbēnɔ e pó blee ašɔe geepiwēɛ mii n̄ vīi bɛ, ¹⁹ ben zàga'īa gbāaa kàka à bò gbáan à sù n̄ kpé gooda siigōɔnɔa, ben à lèɛ à s̄i né pínɔa aš gāga. Mámbe ma bɔ mado ma mɔ à baaru kpán̄nɛ.

²⁰ Ben Ayuba fēɛ à a uta gà à kè à a mì bò. Ben à dàɛ a puua à dɔnzi kè Ludanɛ ²¹ à bè:

Ma bɔ ma da gbēɛɛn ɔkori

bensō mé ɛara mà tá ɔkori.

Dii kpàma ben à ɛara à sìma.

Wà Dii sáabu kpá.

²² Yā pínɔ guu pínɡi Ayuba e durun kè à Luda taari èro.

2

Setān Ayuba yōna gēn plaadee

¹ Zīkea malaikanɔ ɛara wà mò wà zè Dii aɛ, Setān sɔɔ kú n̄ té. À zè Dii aɛ, ² ben Dii à là à bè: N bɔ́ máme? À wèàla à bè: Mée gaa mée suu mée likɔ́aa zɔɔ anduna guume. ³ Ben Dii bène: N ma zòbleri Ayuba ès? À sáa kú anduna guuro. Gbē maaame, à taari vīro. À ma vīa vī bensɔ́ à gí yāzaakenazi. Baa kè n ma swā vume, ma mónzi kpàzi pā, à kpé kuu taari sai ai tia. ⁴ Ben Setān bène: N̄ keme mà kenne. Pó kè gbē vī píngi eé kpá a m̄sina yānzi. ⁵ N̄ n ɔɔ bɔ́ n̄ pá à mèa n̄ gwa. Eé yā zaaa onne. ⁶ Ben Dii bène: Tò! Ma à n̄anne n ɔɔzĩ, m̄ode n̄ à wēndi tó.

⁷ Setān gù Dii aɛ, ben à bògĩ zĩ Ayubaa s̄ena zaa à k̄es̄ea ai à ḡaa pé à m̄idangura. ⁸ Ben Ayuba takaso s̄è à ḡaa à v̄ēe tubura, èe a zĩnda waa. ⁹ À nās̄ bène: Néḡɔ́ kp̄ee kuu taari sai ai tian yó? N̄ yā zaaa o Ludan̄e n̄ ga. ¹⁰ Ben à bène: N̄ee yā oo lán n̄ogbē yōnkɔɔ bà. Wéḡɔ́ à maa ee Luda ɔɔzĩ wà gí à zaaa ezió? Yā p̄ino guu píngi Ayuba e durun k̄e a yā'ona guuro.

Ayuba gbēnnanɔ m̄ona à kiia

¹¹ Kè Ayuba gbēnna ḡɔɔn aaḡɔɔnɔ kisia k̄è à à l̄enɔ baaru mà, ās̄ baade bò a b̄e ās̄ k̄ò kàk̄ɔa, ben ās̄ ḡaa wà s̄ósobi k̄eo ās̄ à làakari kp̄áene. Ās̄ tónɔn ȳè: Temana gbē Elifaza, Sua gbē Bilidada k̄on Naamati gbē Zofao. ¹² Kè ās̄ à wēnd̄e k̄è z̄aaz̄a, ās̄e à d̄s̄ro, ben ās̄ ɔɔ d̄ò, baade a uta ḡà à k̄è, ben ās̄ b̄usu k̄ò wà f̄a musu à kú n̄ m̄ia. ¹³ Ben ās̄ v̄ēeo t̄ōte gurɔ sw̄ēeplaa f̄aant̄e k̄on gw̄av̄io. Ās̄ gbēkee e ȳake ooro, zaake ās̄ è lán à naw̄ea k̄è b̄ita n̄a.

3

Ayuba kyakana a igurɔɔn

¹ Beee gb̄era Ayuba lé w̄è à yā zaaa ò a igurɔɔ musu ² à bè:

³ Luda ma igurɔɔ k̄e p̄a
at̄ensa gw̄av̄i k̄è wà ma n̄ò sì p̄i.

⁴ Gurɔɔ p̄i li gusiaa ũ,
zaa musu Luda tón à yā daro,
àton tó guu puaro.

⁵ Gusia k̄ū n̄iginigi gurɔɔ p̄ia,
ludambe siaa k̄úea,
gusia b̄itim daàla.

⁶ Gw̄av̄i p̄i s̄s̄ sia k̄ū n̄iginigi,
w̄aton da w̄è gurɔɔnɔ té d̄oro,
w̄aton naro m̄o gurɔɔnɔ guuro.

⁷ Gw̄av̄i p̄i k̄e gw̄av̄i f̄i ũ,
guda tónḡɔ́ d̄o gurɔɔ beeearo.

⁸ P̄ódamari k̄è ās̄è tó ɔ̄f̄ant̄e guu puroonɔ láari k̄e gurɔɔ p̄ia,
gbē k̄è ās̄ d̄s̄ lán w̄è ɔ́ k̄á k̄ùkukuzi p̄ino.

⁹ À gud̄nao s̄ɔs̄on̄enɔ sia k̄ū,
w̄ēe à gud̄na d̄a p̄a, guw̄ēe é k̄ero.

¹⁰ Zaake gurɔɔ p̄i e ma da n̄é'is̄o z̄é tatamalero,
à tò ma w̄ēe sì naw̄eale.

¹¹ À k̄è dia w̄èe ma i ḡè ũroo?
B̄óyānzi m̄ee b̄o gb̄een ma s̄okpa ḡɔɔroo?

¹² À k̄è dia wà ma kpa gb̄alaa?

Bóyānzin wà yǎ kpàma má mìzi?

¹³ Tó ma ga yǎ, lɛ ma gɔ́ kítikiti,

lɛ ma ii ò ma kámma bò

¹⁴ kǒn kínanɔ́ kǒn anduna guu lédammari

kè aǎ kíbɛ ziinɔ́ kèkɛ wà bò n zīndanɛnɔ́,

¹⁵ wɛɛnɛ kè aǎ vura kàkɔ́ańzinɔ́

bensɔ́ aǎ kondogi kà n kpén à pà.

¹⁶ À maa yǎ wà ma vīi lán nòbɔ́ɛnɛ bà,

lán né kè mò gè ũ èè anduna eroo bà.

¹⁷ Gwen zaakerinɔ́ è n zaakɛna tón

bensɔ́ gbɛ busananɔ́ è kámma bon.

¹⁸ Zizɔ́nɔ́ è ĩampakii e gwe,

aǎ è n wɛɛtāmmarinɔ́ kòto ma dɔ́ro.

¹⁹ Gbāadeenɔ́ kǒn talakanɔ́ kú gwe n píngi,

bensɔ́ zò ègɔ́ dɛ a dii pó ũ gwe dɔ́ro.

²⁰ Bóyānzi Luda è guu pu wëndadeenɔ́nɛzi?

À kè dia è wëndi kpá gbɛ kè aǎ pɔ́ɔ siaanɔ́a?

²¹ Aǎ wɛɛ ègɔ́ dɔ́ gaazi aǎ è ero,

aǎ è kpáɛ kezi dɛ auziki kè utɛnala.

²² Tó aǎ gà wà n vīi, aǎ è pɔ́nnaa kɛ,

aǎ nòsɛ è kɛ nna.

²³ Luda n zia yǎ ùtɛńnɛ,

à kara lìgańzi kpa sǎnda píngia.

²⁴ Wesakakɔ́a à bo bé à gǔ ma póblee ũ,

ma nìbona è yǎaro.

²⁵ Yǎ kè ma vīa kènɛ pì bé à ma le,

yǎ kè ma kǎ gizi pì bé à sùma.

²⁶ Má ĩampana vīro, ma làakari kpaɛnaro.

Má kámmabona vīro, ma nawɛakɛna è yǎaro.

4

Elifaza yāsina Ayubala

¹ Ben Temana gbɛ Elifaza yǎ siàla à bè:

² Asa tó gbɛ yǎ ònnɛ, né pɔ́ fɛroo?

Zaakɛ mé fɔ́ màgɔ́ yītenaro.

³ N dɔ́n lán n lé dà gbɛnɔ́a pari nà,

n gbɛ kè aǎ gbāaa yāanɔ́ gbà swɛ.

⁴ N yǎ gbɛ kè aǎ ɛ fuunɔ́ sè lezĩ,

n gbɛ kè aǎ busananɔ́ gbà gbāaa.

⁵ Kè yǎ n le sa, ben nɛɛ fuu,

kè à sùmma, ben n bídi kè.

⁶ N vīakɛna Ludanɛ e n làakari kpáeroo?

N kuuna taari sai è tó ògɔ́ tāmaa vīroo?

⁷ N laasuu lé n gwa!

Kisia taarisaidee lè ziki ai à gǎɔ́?

Mán wà gbɛ maaanɔ́ kàatɛn zikii?

⁸ Gbɛ kè yǎ zaa bú wì à yǎkete tǎa,

má è beee bé è bɔ́ɛnɛ.

⁹ Luda lé ĩa bé è à kaate,

à pó bɔ́na a yīn bé è à dúgu zɔ́.

10 À pūtāna kōn kòto gbāaa lán músu bà è yāa,
Luda è à swaa worone.

11 È ga lán músu kè nòbò wète à kòrazi bà,
à nénò é gbasa wà fāakōa.

12 Ma yā kpāi mà ĩala,
yā pì asii gè ma swān.

13 Gurɔɔ kè mée nana bèe oo gwāavĩ,
gurɔɔ kè gbēnɔ ii ò wà kà zā,

14 vĩa ma kũ mée lugalugaa,
ma mè píngi e lugaa.

15 Īa ke borii ma pa ma uua,
ma mèkāsese fēe à zè.

16 Kè à zè, mée à taka dōro,
pó pì kú ma ae,

ben ma à kòto kpāi mà à bè,

17 gbēntee é fĩ àgō de yānnadee ũ Ludanéó?
Gbē é fĩ àgō zēna a Kèri aeó?

18 Zaake Luda è a malaikano náane kero,
bensō è a zòbleri pìnò taari e,

19 wamɔwa kè wa mè de lán gũ kpé bà,
wa kasana de bùsu kori ũ
bensō wè wa dúgu zō lán dāmboo bà,
weé wa pó o dɔɔ?

20 Zaa kɔngɔ ai uusie gbēnɔ è gaga,
aōè kaate ai guro píngi,
wè ní tàasi kero.

21 Luda è ní kuta lí gborońne,
ben aōè ga òndòkūsai.

5

1 Nì lé zú sa nì ma, tó gbēke é wenla.
Malaika kpareen né ae dɔa?

2 Íbetekpana è yōnkɔɔ de,
nòsegōaano è mīsaidee kaate.

3 Má è yōnkɔɔ kāsāa pèe,
ben kāsāa pì yò kāndo.

4 À nénɔɔ zā kōn aafia'ekiio,
wè ní yā máemaenēne yākpaekekiia,
gbēke è ze ní kpεero.

5 Nɔaderino è à bura pónò ble,
baa pó kè à lè lìgazino,
ímiderino è luga à auzikizi.

6 Kisia è fēe bùsunlo,
nawēa è bɔe tɔɔtero.

7 Lán tépūtāna gana musu seka vīro nà,
lɛn gbē kè wà ì píngi è nawēa e lɛ.

8 Tó māmbee sō, Ludan mé gbeka,
mé ma yā kpáe à aezi.

9 È yā bíta ke kè weé fĩ wà à gbá dōro,
weé fĩ wà à yābɔnsaekenano lé dōro.

10 È tó lou ma tɔɔtɛa,
è tó à í dagula sètɛ.

11 È gbɛ busananɔ sé lezĩ,
è sósobikerinɔ gba pɔnnaa.

12 È yā kè mɔnafikideenɔ e pɛɛa gboro,
lɛ n ɔzĩ tóngɔ aubarika vĩro yānzi.

13 È ɔndɔrinɔ kũ n wɛɛzɛɛ guu,
è tó yāɛkpɛɛ'orinɔ yāgɔgɔna kɛ pā.

14 Guu è sia kũmɛma fāantɛ,
aɔè ɔ māmɛma fāantɛ lán gwāavĩ bà.

15 È takaasideenɔ bɔ gaa lézĩ,
è pɔsaideenɔ bɔ gbāamɔnnɛrinɔ ɔzĩ.

16 Beee yānzi gbāasaideenɔ tāmāa vĩ,
yāzɛdesaideenɔ è yītɛ kyɔ.

17 Aubarikadeen gbɛ kè Luda è à tòto kɛɛ ũ.
Tó Gbāapingidee e n swā gagaa, nton yābuu tāro.

18 Zaakɛ è gbɛ kɛnna ben è à bò gwa,
è gbɛ wíwi ben è à kɛkɔa.

19 Eé n bɔ yān gɛn swɛɛdo,
baa tó à kà gɛn swɛɛplaa, kisia é n lero.

20 Eé n sí gaaa dekaagurɔ,
eé n bɔ fɛɛdaa lézĩ zĩlan.

21 Dii é n bɔ gbɛyakarinɔ ɔzĩ,
tó mɔnzi mɔ, vĩa é n kũro.

22 Né mɔnzi kɔn nɔaao yāa do,
né vĩa kɛ nòbɔ pāsĩnɔnɛro.

23 Zaakɛ négɔ kuu aafia kɔn gbènɔ,
négɔ nna kɔn nòbɔsɛtɛnɔ,

24 négɔ dɔ kè n ua égɔ nna,
tó n gaa n kpàsan, póke é kɛsāro.

25 Négɔ dɔ kè n nénɔ é kɛ pari,
n boriinɔ é dagula lán sɛ bà.

26 Né zi kũ kótokoto n gbasa n ga
lán ése kè mà wà kè à gurɔɔa bà.

27 Kè wa yā pì asii gbèka, len à dɛ lɛ.
N yā pì sí négɔ dɔ kè n zĩnda yāmɛ.

14

Ayuba yā'ona Ludanɛ

1 Gbɛntee è bɔ nɔgbɛ kiiamɛ,
à wɛndi kusu, ègɔ kuu yāketɛ sairo.

2 È pia lán lávu bà è kori kũ,
è gɛtɛ lán ɔra bà è gí kɛro.

3 Gbɛ beee takan né wɛɛ dɔnɛ
n yākpɛ kɛoó?

4 Pó gbāsĩ é fɔ à pó gbāsĩsai íó?
Eé sí kɛro.

5 N gbɛntee gurɔɔ diɛnɛ,
à mɔ lé kú n ɔzĩ,

n à wè lé dànɛ, eé fĩ à vĩàlaro.

⁶ N wée goa n à tó gwe
ai à guro lé papa lán ayazĩkeri bà.

⁷ Lí ègõ tãmaa vĩmɛ,
zaakɛ tó wà zĩ, è ɛara à pìto pá,
bensõ à pìto dufu pì è furo.

⁸ Baa tó à kāsāa zi kũ tɔɔtɛ guu,
bensõ à kusu gà bũsun,

⁹ tó à í gũu mà, eé pìto pá,
eé gà bɔ lán lí kè wà pè bà.

¹⁰ Tó gbɛ gà sɔ, ègõ daɛna sòrɔrɔ,
è tá ègõ kuu dɔro.

¹¹ Lán sèbɛ'i è lagoonà,
bensõ swa'i è baba à yāa,

¹² lɛn gbɛntee è daɛ lɛ è fɛɛ dɔro,
ai ludambɛɛ gá gɛtɛo, eé vuro,
eé vu kɔn ii pìoro.

¹³ Tó né ma utɛ gèwāan
n ɔ kúma ai n pɔɔ wèrema dé!
Tó né guro lé diɛmɛ gwe
gbasa n dɔ ma yān dé!

¹⁴ Tó gbɛ gà, eé ɛara àgõ kuuó?
Tó lɛmɛ, mégõ wée dɔɔ ma vunazi
ma ɔsikana guu guro píngi.

¹⁵ Né lé zumazi mé wenla,
né mamɔma kè má dɛ n ɔzĩi ũu bɛgɛɛ kɛ.

¹⁶ Gurɔ beee n wée ègõ té ma yākenanɔzi,
mɔde né ma durun yā da dɔro.

¹⁷ Né ma taarino ká bòkɔn n yi n diɛ,
né lá kú ma zaakɛna pìnɔla.

¹⁸ Lán kpíi è gboro à fāakɔa nà,
bensõ sɔsɔ musu gbè gbɛntɛ è sɔki kpá,

¹⁹ lán swa'i è gbè lɔlɔ nà,
bensõ í è bũsu sɛɛ à táo,
lɛn nɛè gbɛntee tãmaa nɛnɛ lɛ.

²⁰ Nɛè gbāaa mónɛ à tá, è su dɔro,
nɛè tó à uu liɛ à anduna tó.

²¹ Tó à nénɔ gɔ gbɛ bɛɛdeenɔ ũ, eé dɔro,
tó aɔ kè gbɛ fétenɔ ũmɛ sɔ, eé ero.

²² Wāwāan eégõ maa ado,
à zĩnda pɔsiaan ègõ kɛɛ.

19

Ayuba wena a gbɛnnanɔla

¹ Ben Ayuba wè a gbɛnnanɔla à bè:

² Ai bɔrɛn ègõ ĩa daama,
àgõ ma nòsɛ yakaamɛ kɔn yāzɔzɔɔ?

³ A ma sɔsɔ à kè gɛn kuri sa,

ée ma faboo, wí è a kũro.

⁴ Tó ma sāsāme yāpura,
ma taari de ma zīnda yā ũme.

⁵ Tó a gi ée a zīnda sēē lezī demala,
bensō ée ma taari ee yā kè ma lee musu,

⁶ àgō dō kè Luda bé à yā kè kème kpēegānda,
à takuteē kpàkpame à ma kũ.

⁷ Mēē faaba wii lé, gbēke è wemalaro,
mēē mīsina ɔɔ dɔ, yāzēdee kuuro.

⁸ Luda zé zōme, gēkii kuuro,
à gusiaa dà ma zéla.

⁹ À ma kpe bò,
à ma fūra gò.

¹⁰ È ma wíwi kpe pīngia ai ma yāa,
è ma tāmāa ne lán wè lí ne nà.

¹¹ È a pɔfē bɔbɔma,
è ma diē a ibēē ũ.

¹² À zīkpēeno è fēemazi lēdo,
aōè ma kagura kē,
aōè bùra káē wà liga ma kpézi.

¹³ À tò ma gbēno è kakōamao dɔro,
gbē kè aō ma dōno lè zō wà tātamale.

¹⁴ Ma daneno pā kpāmazi,
ma gbēnnano sà ma yān.

¹⁵ Ma gō nibo ũ ma bē zīkerinone,
ma gōné lán bori zītò bà.

¹⁶ Tó ma a begwari sisi, è wemala dɔro,
baa tó ma agbaa kpāne kōn ma zīnda léo.

¹⁷ Ma léŋa è kē ma naōne léfona ũme,
ma vīino kōn ma dāaron yemazi dɔro.

¹⁸ Baa né keteno è kya kāmāgu,
tó ma tēna, aōègō ma faboomē.

¹⁹ Ma kpāasinɔ ye ma yāziro,
ma gbē yenzideeno bò ma kpēē.

²⁰ Ma mè yitoo kù,
à gō féte kè mé ga.

²¹ À ma wēnda gwa ma gbēnnano,
à ma wēnda gwa, zaakē Luda ɔ tōmame.

²² À kè dia eè wēē dōme lán Luda è wēē dōme nà?
Ma nòbo sona e mōawa leroo?

²³ Lē wà ma yāno kē
wà kà lán.

²⁴ Lē wà kē gbēa kōn gāo,
wà beoma kpāen àgō kuu ai guro pīngi.

²⁵ Zaakē má dō kè ma Zenyodee kuu,
eé fēē à zē ma sēedadee ũ zāazāa.

²⁶ Tó ma mēbaa kēkii kàate,
mé wēē si Ludale mè sai.

²⁷ Mé wēē siāle ma zīnda,

eé keme gbẽ zĩto ũro.
 Yã pì ma kũna gbãa ma swè guu.
 28 À kè dia a wée dòmẽ,
 a bè mámbe ma a zĩnda lèo?
 29 À vĩa ke Luda fẽedaane,
 zaake eé pofẽ bobbo zaakerinɔa,
 le àgõ dõ kè yãkpa e a dĩa.

31

Ayuba zena kɔn a taarisaikeeo

1 Ma la dà kè ma wée égõ kú nɔkparearo.
 2 Bó bé eé gõ gbẽntee baka ũ Luda kiia zaa musuu?
 Bó túbin eé e Gbãapingide kiia zaa ludambẽe?
 3 Gbẽ zaaanɔn kisia è ń leroo?
 Zaakerinɔn mɔnzi è gẽńziroo?
 4 À de Ludaa e ma yãkenanɔ ee
 à ma kèsesena lé dõroo?
 5 Mèègõ táa oo kɔn mɔnafikion yó?
 Mèè wã mà gbẽ sàsán yó?
 6 Luda ma yõ a zéa à gwa,
 eé dõ kè má taari vĩro.
 7 Tó ma pã zéne,
 bensõ pó kè ma wée ènɔ bé èe ma swè blee,
 ke tó ma ɔ kú yã zaa ke guu,
 8 èndẽ mà pó tõ gbẽ pãndenɔ ble,
 wà pó kè má bànɔ biẽbiẽ.
 9 Tó gbẽke nɔɔ nii gè ma swèn,
 tó ma naguzi ma gbẽdaaa nɔɔ yãnzì,
 10 èndẽ gbẽ pãnde gbá di ma naõa,
 àgõ kĩi kee danɔne.
 11 Zaake tó ma yã pì kè, dà zaaame,
 durun kè à kà wà à yã gõgõmẽ.
 12 Yã pì né té pokaaterime,
 kè de à dɔ ma bura pónɔa à té kũ kororo.
 13 Tó ma gõgbẽ ke nɔgbẽ zĩkeri yã vĩmao,
 tó mée gõgõ a zéaro,
 14 mé ke diamẽ, tó Luda fẽemazii?
 Tó à mòmazi, mé bene diamẽ?
 15 Luda kè à ma í kàsa né'ison bé à adee í kàsa seroo?
 Luda mèn doo pì bé à wa baade kè à da gbẽenloo?
 16 Tó ma takaasidee tè pó kè èe à nii de,
 tó ma gi gyaanɔ wẽnda bozi,
 17 tó ma pó blè,
 ma tone kè gwàri vĩroo tè sõ, tò!
 18 Lenlo! Zaa ma gõkparekeguro
 tonenɔ den ma ũ.
 Zaa lán ma bɔ mà da né'ison nà
 gyaanɔnɔ donlerin ma ũ.

19 Tó ma gbēke è kè ãa e à dεε,
 ke tó ma takaasidee è kè à bisa vī à kúalaro,
 20 tó èe ma sáabu kpá
 kè ma a sākā bisa kùàla à mè kè lógɔɔgɔro,
 21 tó ma gbāaa mò tonεε,
 kè má dō kè weé zεmao yākpaεkenan yānzi,
 22 ma gā bɔkūn,
 ma gāsā wó a pékiia.
 23 Má Luda wétāmma vīa vī,
 à bítake yānzi mé fī mà yā beee taka kero.

24 Tó vuran ma gbāaa èa,
 tó ma bè vura atēen má náanεkena,
 25 tó ma auziki bitan ma pɔɔ dɔa,
 ɔɔdaa kè à gè ma ɔzī pì,
 26 tó ɔfāntē tékenan má tézi,
 ke mɔvura táa'ona kōn à maakeεo,
 27 ben aĩ yā e ma swè blee busεbuse,
 ai ma lé pè ma ɔɔa ma ì kpàom̃ma,
 28 beee né durun kè à kà wà à yā gōgōmε,
 mɔnafikikεna Luda Musudenεn gwe.

29 Mée pɔnnaa ke ma zanguri mónzi'ena yā musuro,
 mée à yāa dɔ kè yā à lè yānziro.
 30 Mée we ma durun kè ma à kàro.
 31 Dé bé à pítama kè èe pó ble à kàroo?
 Ma bεdeenɔn ma sèedadeenɔ ũ.
 32 Ma bε zé ègō wēna nibɔnɔnε,
 mεè we gbē kè èe gētεε ì gāalero.
 33 Ma a taarinɔ ùtε gbēnɔnεó?
 Ma lá kù ma durunnɔan yó?
 34 Parii vīa ma kũ ai ma fua mà yā óó?
 Kè weé kya kámagu yānzin ma gi bɔ kpénzió?

35 O'o! Dé bé eé ma yā kè maaaa?
 Ma zεo. Gbāapingide wemala sa.
 Luda kè yā vīmao pì kē takadan.
 36 Mé takada pì sé mà da ma gān,
 mé kú fūra ũ,
 37 mé gá mà yā kè má kènɔ tōkēne píngi,
 mé gāzi lán wēεnε bà.

38 Tó ma buraa e giimazi,
 bensō à dōrɔnɔɔ e wii lεema,
 39 tó ma bura pó blè bensō mée tɔɔtε pì fīa boro,
 ke tó ma gbē kè aōɔ vī yāanɔ dēdε,
 40 ēndē lèkara bɔε gbado gēε ũ,
 pampaa sō bɔε ése gbèn.

Ayuba yā lén gwe.

38

Dii a kíkée ɔɔana Ayubane

- ¹ Ben Dii yā sì Ayubala zàga'íá guu à bè:
² Dé bé èe faasaiyā kaa ma ɔ̀ndɔ́lāa?
³ N̄ fɛɛ n̄ zɛ lán négɔ̀gbɛ̀ bà,
 mé n la yāzi, né wemala.
⁴ Kè ma anduna kàe, n̄ kú máme?
 Tó n̄ dɔ́na vī, n̄ omɛ.
⁵ Dé bé à à tɔ̀tɛ lézekiinò lè?
 Dé bé à bà yāa à gwà? À de n̄ dɔ́o?
⁶ Bó bé à tɔ̀tɛ kūna?
 Dé bé à à ɛɛ dàe
⁷ gurɔ̀ kè gudɔ́na sɔ̀sɔ́nenɔ̀ e guda kɛɛ,
 Luda malaikanò pɔ́nna wiii dɔ́ n̄ pínɡii?
⁸ Kè ísíaá guu fɔ̀ à bɔ̀,
 dé bé à zé tàtààlɛɛ?
⁹ Ma ludambɛ luguu dànɛ pókāsāa ũ,
 ma gusiaa yìne bisa ũ.
¹⁰ Ma à lézekii dànɛ,
 ma zénɔ̀ tàtààlɛ ma gbānganò dàdan.
¹¹ Ma bène: Négae ká kè n̄ton vīàlaro,
 n̄ ísókana gbāaanò é zɛ kè.
- ¹² Zaa lán wà n̄ i nà n̄ yā dìe kɔ́ngɔ́nɔ́?
 N̄ bókii òɔa gudɔ́nanɛ zikió?
¹³ Gudɔ́na è anduna kū a léa
 lɛ à gbāke lán bisa bà à zaakerinò kwéɛ.
¹⁴ È anduna liɛ kodekode lán kwā kpɛɛ bà,
 kpíinò è bɔ̀ gupuraa lán uta yiyikɔ́ana bà.
¹⁵ È gí zaakerinòne aɔ́ n̄ gusia yā kɛ,
 è n̄ ɔ̀ sena musu é'ɛ.
- ¹⁶ N̄ gaa ai zaa ísia íbókíinòaó?
 N̄ táa ò í lò pì gānulea zikió?
¹⁷ Wà gaa kpɛɛlɛ gbànò òɔanneó?
 N̄ gèwāa gānulenɔ̀ èó?
¹⁸ N̄ anduna yàasa lé tàasi kèó?
 Tó n̄ yā beeenɔ̀ dɔ́ pínɡi, n̄ omɛ.
- ¹⁹ Gupuraa bɛ zén máa?
 N̄ gusiakukii dɔ́ó?
²⁰ Né fɔ̀ n̄ gányo n̄ bùsun-ó?
 N̄ n̄ bɛ zé dɔ́roo?
²¹ N̄ dɔ́ sera, à de wà n̄ i gurɔ̀ beeeá!
 À de n̄ wè lé vīroo?
- ²² N̄ gɛ làasi kè ma gu yīi kàen-ó?
 N̄ ma loughɛ dɔ̀ èó?
²³ Mèè ute ai nawēakegurɔ̀a,
 mèè gbare zìkagurɔ̀ zī.
²⁴ Gupuraa è bɔ̀ máme à dagulaa?
 ɔ̀fántɛbɔ̀e kpa ía è bɔ̀ à da tɔ̀tɛla diamɛ?

25 Dé bé è zé bɔ lou bítanɛ?
 Dé bé è guu para lapatananɛ?
 26 È mɔdɔ pisi tɔtɛ kè gbẽkee kúnlooa,
 baa gbáa kè gbẽntee kúnloo.
 27 È bezia kɔ́n taagaa yĩ kũ,
 è tó sɛ̀ bɔɛ gwe.
 28 Lou de vĩs?
 Dé bé à kpíi ì?
 29 Dé né'isɔn loughɛ è bɔn?
 Dé bé è sukaa i gbasa à kpáa?
 30 Dé bé è tó í li à kɛ gbè ũ
 è tó ísia musu kɛ kpàkpaakpa?
 31 Né fĩ ñ sɔsɔnɛ mèn swɛɛplaaano yi ñ kakɔ́a?
 Né fĩ ñ sɔsɔnɛ flɛngonɔ fáakɔ́a?
 32 Né fĩ ñ mɔgaakiblee bɔ a gurɔ́a?
 Né fĩ ñ guu ɔdɔa sɔsɔnɛ ko nédande kɔ́n a nénɔnɛs?
 33 N musu pɔ́nɔ doka dɔ́s?
 Né fĩ ñ n kpá kpatan tɔ́tɛla?
 34 Né fĩ ñ lé zu louzi lɛ à sisi
 à í bɔ à n yaku?
 35 Né fĩ ñ loupinanɔ gbare aɔ da zén yó?
 Aɔ̀è mɔ̀ wà benne wáɛ kè́s?
 36 Dé bé à ɔ́ndɔ́ɔ dà ludambɛ luguunɔnɛ à lou maa?
 Dé bé à dɔ́na kpà sukaaa à kpáa?
 37 Dé ɔ́ndɔ́ɔ bé à kà à ludambɛ luguunɔ naroo?
 Dé bé eé fĩ à musu orozãno kpákazíaa?
 38 Tó à í bɛ̀, bùsu kori è gɔ̀ bɔ́tɔ́nga ũ,
 làkpakɔ́nɔ è nanakɔ́a.
 39-40 Mbe neè tofe ká músudaane,
 tó èè nòbɔ dádáa dàko guu?
 Mbe neè póblee kpá à nénɔa aɔ̀ kã
 gurɔ́ kè aɔ́ kú n tòn-s?
 41 Tó gbáa kãnkãna nénɔ e ligaligaa guuzi,
 aɔ́ɛ lé zuu Ludazi kè póblee kèsãmma yãzi,
 dé bé è póblee kpármãa?

39

1 N zĩ né'igurɔ́ dɔ́s?
 N gãsi è gurɔ́ kè èè né iis?
 2 Neè n nò mɔ́ɔ dɔ́dɔ́s?
 Neè n né'igurɔ́ dɔ́s?
 3 Aɔ̀è kúɛ wà né ime,
 ben aɔ̀ né'iwãwãa è kpáɛ.
 4 Aɔ̀ nénɔ è gbãa kũ sɛ̀n aɔ̀è pɛɛ,
 aɔ̀è gɛ̀ zéla aɔ̀è su n danɔa dɔ́ro.
 5 Dé bé à tò zaakisɛ̀tɛ gɔ́ a zĩndanɛ?
 Dé bé à à pòro à à gbàɛɛ?
 6 Ma sɛ̀tɛ diɛnɛ à bɛɛ ũmɛ,

ma tɔɔtɛ wisidee kɛnɛ à kúkii ũ.

⁷ È pã kpá wétɛ kīizi,
è a kpàkɛri zɔka maro.

⁸ Ègɔ té sīsĩnɔa àgɔ sè wɛtɛɛ,
ègɔ kpáɛ kɛɛ pɔ ísinɔzi píngi.

⁹ Zùsɛtɛ é we à zīi kɛnnɛɔ?
Eé we à i n zùnɔ karan yɔ?

¹⁰ Né bà dɔa lɛ à bú wínneɔ?
Né gbóngo danɛ lɛ à kpasee kɛnnɛɔ?

¹¹ Né náanɛ dɔa à gbãa bíta yānzii?

Né n zīi tónɛɔ?

¹² Né à náanɛ kɛ à n pówɛɛ sésɛ
à suonɛ pówɛɛgbɛkīiaɔ?

¹³ Taataa è a dɛbɛkãnɔ poro kɔn pɔnnaao,
mɔde eé sí lékɔzi kɔn tokū dɛbɛkãoro.

¹⁴ È négbere da tɔɔtɛ,
è tó bùsu'āatɛ négbere pìnɔ wã à pipi.

¹⁵ À sãn kè weé gà wà kèsɛ péɛa à wíwi,
kɛɔ nòbɔsɛtɛnɔ é táa oa.

¹⁶ Ègɔ pāsī kɔn a nénɔ,
négɔ dɔ se à zīinda nénɔnlo,
zī pã kɛna è kɛnɛ yāke ũro.

¹⁷ Zaakɛ mée à gba òndɔɔro,
mée à baka da faadeenɔ téro.

¹⁸ Mɔde tó à fɛɛ à bɔ kɔn bɔo,
è gɛ sɔla à à òiri yáa dɔ.

¹⁹ Mbe nɛè tó sɔ gɔ gbãaa vīɔ?

Mbe n sèsɛkã pèpɛnɛ à waaaɔ?

²⁰ Mbe nɛè tó àgɔ vīvīi lán kwaa bàɔ?
À pɔ bɔna à yīn kīi gbãaa è tó vīa n kū.

²¹ È a gbá gáɛgae guzuren,
è pɔnnaa kɛ a gbãaa yānzi,
ben è gá da zìkpɛɛnɔlɛ.

²² È pɔ kè wè vīa kɛnɛ yáa dɔ,
swè è kɛnlo, è bɔru kpɛɛ fɛɛdaanɛro.

²³ Kà ègɔ kīi kɛɛ gbàran à musu,
sári lèɛtɛgɛ kɔn sári gésedeeo è pí.

²⁴ Tó wà zìkuu pè, ègɔ a zīinda dakii dɔro,
ègɔ tɔɔtɛ lélɛ ègɔ vīvīi ègɔ kɛɛ kèkɛɛ.

²⁵ Tó wà kuu pè,
è pɔ bɔ a yīn à be, ɛhɛ!
Ègɔ zī ĩa sésɛɛ zaa zāazā
kɔn gbɛnsinɔ wii gbãaa kɔn kuukɛnao.

²⁶ N òndɔɔ bé à tò blɛa è yáa pá,
à a dèbɛ poro à gá sɔɔmɛtɛ kpaɔ?

²⁷ Mbe n dīɛ kúunɛ
àgae vīa zāazāa à a sà da zaa musuɔ?

28 Ègõ kú gbè musu, gwen è in,
 è zõ gbè mìsõntēa a aafia'ekii ũ.
 29 Zaa gwen ègõ kpáε kεε póbleezi,
 è wée pá pónɔa kãaa.
 30 Arun à néno póblee ũ,
 guu kè pó gè kún, gwen ègõ kún.

40

Gbēntee è fɔ à Luda zaaa boro

1 Ben Dii èara à bè Ayubanε:
 2 Mamɔma Gbāapingide,
 né ma taari e ò ma gba làakarió?
 Ludazaabori, ò yā wemala sa.
 3 Ben Ayuba wèàla à bè:
 4 Póken ma ũro fá! Dian mé wenla nà?
 Séde mà ɔ kú ma léa.
 5 Ma yā ò gènn do, mé εara mà o dɔro,
 má ò gènn plaa se, mé yā sínla dɔro.
 6 Ben Dii èara à yā ò Ayubanε zàga'íā guu à bè:
 7 Ñ fεε ò zε lán négõgbē bà,
 mé n lala yāzi, né wemala.
 8 Né lá kú ma yāken a zéalan yó?
 Ní yezi ò ma taari e le n yā bɔ nnan yó?
 9 N gāsā gbāaa kà ma pó ũó?
 N kòto é fɔ à guu nigā lán ma pó bàó?
 10 Ñ bítake kōn kíkeεo da pókāsā maaano ũ,
 ñ gakui kōn bèεo da utadaa ũ.
 11 Ñ n pɔfē bɔbɔm̃ma,
 ñ ñadārinɔ gwa kōn wée zaaao ñ wí dañma.
 12 Ñ ñadārinɔ gwa kōn wée zaaao ñ n pāε,
 ñ n dúgu zõ guu kè aõ kún,
 13 ñ n ká tú n píngi,
 ñ n yiyi ñ n ká gèwāan,
 14 mé gbasa mà n sáabu kpá,
 kè n zĩ blè kōn n gāsā gbāaao yāanzi.

Bɔre yā

15 Ñ bɔre gwa,
 kè ma à kè lán ma n ke nà.
 È sè ble lán zù bàme.
 16 À gbāaa kú à wógbaame,
 à yèε kú à gbεε báasiamε.
 17 À vlāa porona lán sida lí bà,
 à gbáda tĩi de lán bàtāna bà.
 18 À wánɔɔ gbāa lán mògotē bà,
 à gbánɔɔ de lán mò gò bà.
 19 À bíta bé à de pó bēε kè má kènɔla píngi,
 à Kèri ado bé eé à fɔ.

²⁰ Sîsîno musun è pò blen,
gwen nòbòsētēno è kōkō on í píngi.

²¹ È daε lè'ite gbáru,
ègō sōtō vōn dādā guu.

²² Lè'ite ɔra è daàla,
swagbaranɔ è ligazi.

²³ Baa tó ísō e vīvī, è bídi kero,
tó Yoda ísōpēna e à lé paa,
à làakari ègō kpaename.

²⁴ Weé fō wà à wée wíwi wà à kūs?
Weé fō wà ɔndō daezi wà à yī fō?

41

Kùkuku

¹ Né fō ñ kùkuku kù kōn daburuo
ñ gáε ñ bōó?

Né fō ñ bà dɔ à nénéaó?

² Né fō ñ bà ká à yīn-ó?

Né fō ñ à létānka fō kōn kúraó?

³ Eé agbaa kpákpanne ñ a gbaréó?
Eé benne ñ sùu kéó?

⁴ Eé wenne ñ a sé n zò ũ
ai a wèndi lén yó?

⁵ Né à dato lán wè bāa dato nàó?
Né bà dɔa ñ kpá n nēnɔgbēnɔaó?

⁶ Sɔrɔkɔnɔ é kùkuku pì tɔkērmaó?
Aóé à líli latarinɔnéó?

⁷ Né fō ñ à pápa kōn sakao ñ à báa fōó?
Né fō ñ à mì ke gyágya kōn sárioó?

⁸ Ñ wete ñ ɔ kea ñ gwa!

ɔsii pì yā é sānguro,
né si ñ à taka ke dɔro.

⁹ Tó nēe daa né à fō, nēe n zīnda kekεεme,
tó n wée siàε, n mè è ganzime.

¹⁰ Zaake gbēke kùgbāaa e ká à à go a gbènlo,
dé bé eé fō à ze ma aε sō?

¹¹ Dé fīa bé à dɔma, kè mé bone?

Pó kè kú anduna guu píngi né ma póme.

¹² Mé gí kùkuku pì gbánɔ yā oziro
ke à gōsagbāakeε ke à maakεε.

¹³ Dé bé eé fō à à tēε gogoo?

Dé bé eé we à aizi káne?

¹⁴ Dé bé eé we à à lé wēkōa?

À swaa kà à gbē naasi kù.

¹⁵ À tēε de lán sengbangonɔ bà à kpεεa,
à didikōana foo sai dōrɔdɔrɔ.

¹⁶ À tēε pìnɔ nana kōame,
baa ĩa è gēkii ero.

¹⁷ Aō pépekōrena gíngin,
aōé sí gokōaro.

¹⁸ Tó à yī sà, guu è pume,
à wée de lán ɔfāntē bɔena kongo bà.

- 19 Ténɛɛɛ è bɔ à lén,
tépūtāna è bɔn dɔ.
20 Tésukpɛ ègɔ bɔɛ à yĩn
lán í kè wà dì téa èe pipii puusu bà.
21 À lé'ĩa è tó sīsīi té sé,
ténɛɛɛ è bɔ à lén.
22 À gbāaa kú à waaamɛ,
gbɛ kè bɔa mɛ è kɛ kpām.
23 À báasi ègɔ sōsōkōana gíngin,
à naa gbāngbān, è nigāro.
24 À kù gbāa lán gbè bà,
lán wísilɔgbɛ daa bà.
25 Tó à fɛɛ, swè è kɛ gōsagbāaanɔn,
aōè kō kēguu wà kora gákiizi.
26 Fɛɛdaa kè wà à lèo píngi è bɔaro
ke sári ke kà ke saka.
27 È mōsi gwa lán kàba bàɛ,
mògotɛ ègɔ dɛɛ lán lí muna bàɛ.
28 È bàa lé kàɛro,
gbɛmba gbè ègɔ dɛɛ lán ése ũkā bàɛ.
29 Ègɔ gò gwaa lán sè kori bàɛ,
sári kīi ègɔ dɛɛ yáadoziyā ũɛ.

30 À gbɛɛ tɛɛ dɛ lán takaso bà,
à gbè ègɔ té bɔtɔngan
lán zùswaaro guwībɔ bà.
31 È í ya a lòn lán í kè èe pipii oroon bà,
è ísīaa dɛ lán nósidɛna bà.
32 Í kutuwina ègɔ té à kpɛɛ,
ísīaa pì è ya à kpɛɛ púu.
33 À sáa kú anduna guuro,
ma pókɛnanɔ té àɛmbe à vĩa vīro.
34 È nòbɔ kè aōè n zīnda diɛ bítanɔ da póke ũro,
àɛmbe nòbɔ kè aō diɛ wà kànɔ kína ũ.

42

Ayuba mīsiɛna Ludanɛ

- 1 Ben Ayuba bè Diinɛ:
2 Má dɔ kè né fɔ n yā píngi kɛ,
gbɛkɛ é fɔ à kpá n pɔyezinanɛro.
3 N bè, dé bé èe kpaa ɔndɔɔnɛ dōsaii?
Yápuramɛ, ma yā kè má à gbá dōroo ò,
yābɔnsaɛ kè dɛ ma dōnalaa.
4 N bè mà swā kpá, né yā o,
né yā lalama, mé wenla.
5 Ma n yā mà kōn swāomɛ yā,
tia sa ma wée sìnɛ.
6 Beee yānzī ma kya kà ma zīndan,
ma a nòsɛ liɛ ma vɛɛ bùsutin tubura.

Dii ɛara à Ayuba kāsā pɛɛna

⁷ Dii yã beeenɔ ona gbera à yã ò Temana gbẽ Elifazane à bè: Ma pɔ fɛenzi kɔn n gbɛnna gɔɔn plaaanɔ, zaake ée ma yã o a zéa lán ma zòbleri Ayuba bàro. ⁸ À zùsware sé mèn swɛɛplaa kɔn sákaroo mèn swɛɛplaa, à gáo ma zòbleri Ayuba kiia à sa'opɔ kè wè ká tén à té kũ oo, ma zòbleri Ayuba é adua keare. Mé à aduakɛna sí mé keare a yɔnkɔkɛnaaro. Ée ma yã o a zéa lán ma zòbleri Ayuba bàro. ⁹ Ben Temana gbẽ Elifaza kɔn Sua gbẽ Bilidadao kɔn Naamati gbẽ Zofao gaa wà kè lán Dii ònne nà, ben Dii Ayuba aduakennena sì.

¹⁰ Ayuba aduakɛna a gbɛnnanɔne gbera Dii tò à sù a gwena ziin. À èara à pò kè à vĩ yãa kàarane leo plaa. ¹¹ À vĩ kɔn à dāaronɔ mò à kiia n pínɡi kɔn à gbẽ dɔnanɔ n pínɡi. Aɔ pò blèo a be aɔ sósobi kèo, aɔ à làakari kpàene yã kè Dii tò à à lè pínɡi yānzi. Ben aɔ baade à gbà kondogi ɔ kɔn vura tãgao mèn doodo.

¹² Dii aubarika dà Ayuban zāa de káakupɔla. À sāanɔ vĩ bɔɔ gẽro dosai, lakuminɔ bɔɔ swɛɛdo, zùnɔ bɔɔ plaa kɔn zaakinɔ bɔɔ do. ¹³ À négɔgbɛnɔ i gɔɔn swɛɛplaa kɔn nénɔgbɛnɔ mèn aagɔ do. ¹⁴ À nénɔgbẽ káakudee tón Yemima, à plaade tón Kezia, à aagɔde tón Kerɛnapuku. ¹⁵ Bùsu pì guu pínɡi nɔgbẽ kee kuu à maaa kà Ayuba nénɔgbẽ pìnɔ ũro. Aɔ de n túbi diɛnne kɔn n dāgɔnɔ.

¹⁶ Ayuba nawɛakɛna gbera à kè wè baswɛɛplaa do, à wée sì a dionɔ kɔn a swākpɛenɔ kɔn a nasionɔɛ. ¹⁷ À zi kù kótokoto àton gá.

SAAMUNO TAKADA KAAKU

1

Saamu 1-41

Aubarikadee

¹ Aubarikadeen gbẽ kè è gbẽ zaaano lédamma maroo ũ,
è kifiino zé séro,
è vɛɛ kɔn gbẽ faborinoro.

² Dii doka bé è kɛnɛ,
ègɔ laasuu lɛɛa fãantɛ kɔn gwãavĩo.

³ À dɛ lán lí kè wà pè swaa saɛ bà,
à lá è kori kũro,
ègɔ né ii à gurɔɔa,
yã kè è kɛ píngi kaarana vĩ.

⁴ À dɛ lɛ kɔn gbẽ zaaanoro.
Aɔɔ dɛ lán ése ũkã kè ãa è sɛɛ bà.

⁵ Gbẽ zaaano é bɔ maa yãkpaɛkɛgurɔɔ zĩro,
kifiino é zɛ gbẽ maaano saero.

⁶ Dii gbẽ maaano zé dɔ,
gbẽ zaaano zé sɔ mì pé kaatɛnaa.

2

Kí kè Ludaa kà

¹ Bóyānzín boriino e zɔka kaazi?
À kè dia wèe lé pãa kpaakɔsɔɔ?

² Anduna kɔnɔ e zĩ soru kɛɛ,
kpatablerinɔ e kaakɔa Diizi
kɔn Kí kè à kào.

³ Aɔɔe bee: Wà n mokyakoonɔ kɛkɛ,
wà n bà porowa.

⁴ Dii e n faboo,
à vɛɛna musu, èe n yáa dɔɔ.

⁵ Èe pataamɔma kɔn pɔfɛo,
à pɛtɛ è tó vĩa n kũ.

⁶ À bè a a Kí kà a kpɛi Zayɔn musu.

⁷ Mé yã kè Dii diemɛɛ o kè à bè:
Ma Nén n ũ, gbãan ma n i.

⁸ N wɛɛ kema, mé bori píngi kpámma n pɔ ũ,
mé n gba anduna gooda siigɔɔ.

⁹ Né kí blemɔma kɔn mò gòo,
né n wíwi lán wè oroo wí nà.

¹⁰ Kɔnɔ, à lédamma kèkii ma,
anduna kpatablerinɔ, à ɔndɔ kũ sa.

¹¹ À dɔ Diizi kɔn vĩaɔ,

à pɔnnaa kɛo kɔn luganao.

¹² À lé pé à Néa

lɛ à pɔɔ tɔn fɛazi à gaga zénlo,
zaake à pɔɔ è fɛ kãndomɛ.

Aubarikadeen gbɛ kè nàzi ũ.

3

Lézuna Ludazi ibɛɛno yã musu

(2Sa 15:13-17)

Lè kè Dauda dà gurɔɔ kè à bàa lè a né Abusalomunɛ.

¹ Dii, ma wɛɛrinɔɔ kpámɛ fá,
gbɛ kè aɔ íbɛɛ kpàmaonɔɔ pari.

² Wèe ma yã oo pari,
wèe bee Luda é ma mì síro.

³ Mpi sɔ Dii, nɛɛ ɔ ligamazi sɛngbango ũ,
ma gakuin n ũ, nɛɛ tó ma mì gɔ da'ilana.

⁴ Mɛɛ wii pé Diizi,
è wemala zaa a kúkiia kpíii musu.

⁵ Mɛɛ daɛ mà ii o mà vu,
zaake Diin ma kúna ũ.

⁶ Gɔɔn bɔrɔ baaagɔ akurikurinɔɔ e ma wɛɛ kpa sãnda píngia,
mɔde mɛɛ vĩa kɛńnero.

⁷ N fɛɛ, Dii,
n ma mì sí, ma Luda,
n ma ibɛɛno swãn kɛkɛ,
n gbɛ zaaa pínɔ swaa é'ɛ.

⁸ Dii bé è gbɛ mì sí.
N aubarika da n gbɛnɔn.

4

Uusiɛ aduakɛna

Dauda lè. Wè sí kɔn mɔrɔlɛnaomɛ.

¹ Tó ma n sisi, n wemala Luda ma zɛnyode,
tó má kú nawɛa guu, n ma gba mɛporokii,
n ma wɛnda gwa n ma aduakɛna sí.

² Gbɛnɔ, é gí àgɔ wí daa ma Luda Gakuidea ai bɔrɛmɛ?
Égɔ ye pó pãanɔzi àgɔ té tãanɔzin yó?

³ Àgɔ dɔ kè Dii a gbɛnɔ diɛ ndona,
tó ma à sisi, eé ma yã ma.

⁴ Tó a pɔ fɛ, àton durun kɛro,
à laasuu lé a daɛbɔ musu à yĩɛ.

⁵ À saa kè dɛ à oo o,
à Dii náanɛ kɛ.

⁶ Gbɛ paridee è be: Dé bé eé yã maaa kɛwee?
N uu werewa, Dii, n aubarika dawagu.

⁷ Baa tó pówɛɛ kɔ̃n wɛ̃ɛo dińzi,
 pɔ̃nnaa kè ń dàme ma swɛ̃n de ń pɔ̃la.
⁸ Mɛ̃ɛ daɛ mà ii o nnanna,
 zaake Dii, mbe nẽ tó màgɔ̃ kú ma làakaria.

5

Kɔ̃ngɔ̃ aduakɛna

Dauda lè. Wè sí kɔ̃n kurepɛnaome.

¹ Ñ swā kpá ma yāzi, Dii,
 ñ làakari dɔ̃ ma mbonaa.
² Ma Kína, ñ ma wiilɛna ma,
 ma Luda, mɛ̃ɛ wɛ̃ɛ kɛɛmma.
³ Dii, nẽ ma yā'ona ma gudɔ̃nao,
 mẽ ma yānɔ̃ dɔ̃dɔ̃nne kɔ̃ngɔ̃,
 ma wɛ̃ɛ ègɔ̃ dɔ̃nzi.

⁴ N Luda n tɛ̃n à zaaa ũ,
 nẽgɔ̃ gbɛ̃ zaaaoo lɛdoro.
⁵ Īadāri è e à ze n aɛzĩro,
 n za yāzaakerinɔ̃n ń pínɡi.
⁶ Dii, nẽ eɡɛdeenɔ̃ mɔ̃ de,
 ń ye gbɛ̃derinɔ̃ kɔ̃n gbɛ̃blerinɔ̃ kāziro.

⁷ Mapi sɔ̃, mé gɛ̃ n ua n gbɛ̃ke bíta yānzi,
 mé kúe mà aɛ dɔ̃ n kpéa mà mɔ̃ sienne.
⁸ Dii, ñ ma da zéa n náanekɛna yānzi,
 ñ zé porome ma wɛ̃derinɔ̃ yānzi.

⁹ Zaake aɔ̃ yāke náane vĩro,
 aɔ̃ nòse de lán kākā beɛ bàme,
 aɔ̃ kòto de lán mira wɛ̃na bàme,
 aɔ̃ è lénnaa kásańne.
¹⁰ Ñ tó yā vɛ̃ɛm̃ma Luda,
 ñ tó yā zaaa kè aɔ̃ɔe kpákpaano wí ń musu.
 Ñ pém̃ma n aɛzĩ aɔ̃ taari pariinɔ̃ yānzi,
 zaake aɔ̃ gí n yā mazi.

¹¹ Ñ tó gbɛ̃ kè aɔ̃ɔ utena n kiianɔ̃ yáa dɔ̃,
 aɔ̃gɔ̃ lè sii kɔ̃n pɔ̃nnaao gurɔ̃ pínɡi.
 Ñ ɔ̃ kú gbɛ̃ kè aɔ̃ɔ yenziinɔ̃la,
 le aɔ̃ pɔ̃nnaa ke n yā musu.
¹² Dii, nẽ aubarika da gbɛ̃ maaanɔ̃n,
 nẽ liganzi yenzio lán sengbango bà.

6

Faaba wiipɛna Ludazi

Dauda lè. Wè sí kɔ̃n mɔ̃ɔɔlɛnaome.

¹ Dii, ñton kpákɛmazi kɔ̃n pɛ̃tɛoro,
 ñton ma toto kɔ̃n pɔ̃fɛoro.
² Ñ ma wɛ̃nda gwa, Dii,
 zaake ma á'á,

ò ma kēkōa, Dii,
 zaake ma wánɔɔ e wii.
 3 Ma pɔɔ yāka búgubugu, Dii,
 bɔrɛn né dɔmalɛɛ?

4 N̄ ɛara ò ma mì sí, Dii,
 ò ma faaba ke n gbēke yānzi.
 5 Zaake gè é e à n tó kpáro,
 weé n sáabu kpá mira guuro.

6 Ma m̄bona ma kpasa,
 ma m̄bɔkɔ è ga kɔn wée'io,
 ma daɛbɔ è yī kū ai guu gá dɔɔ.
 7 Ma wée kakana kɔn pɔsia ɔɔdɔnao,
 èe gaa kè ma ibɛɛnɔɔ pari yānzi.

8 À gu ma kiia zaakerino,
 zaake Dii ma ɔɔdɔna mà.
 9 Dii ma wiipɛna mà,
 Dii ma aduakɛna sì.
 10 Wí é ma ibɛɛnɔ kū n píngi aɔ gɔ bídi guu,
 aɔé fu kando aɔ kpɛɛ li.

7

N̄yā nnaa kpáma, Dii!

Lè kè Dauda sì Diine Beyāmi bori Kusu yā musu.

1 Dii ma Luda, ma nanzi,
 ò ma mì sí ò ma faaba ke
 gbē kè aɔ pèemaanɔ ɔzĩ.
 2 Tó lenlo, aɔé ma ke gyáigyai
 lán músu è kɛ́nne nàme,
 aɔé ma kēkēkōrɛ,
 gbēke é ma mì síro.

3 Dii ma Luda, tó ma taari ke kè,
 tó ma ɔɔ kú yā zaaan,
 4 tó ma à zaaa kè ma gbēdaaane,
 ke tó ma gbāaa m̄ ma ibɛɛne pā,
 5 ò tó ma ibɛɛ pì pèema à ma kū,
 à kèse pèepɛema tɔɔte,
 à ma vīi bùsu'āatɛn.

6 N̄ fɛɛ ò ze kɔn pɔfɛo, Dii,
 ò fɛɛ ma ibɛɛnɔzi n̄ nòse kpàkpā yānzi.
 N̄ vú, ma Luda,
 ò yā gɔgɔ a zéa.
 7 N̄ tó gbēnɔ kakōanzi,
 ò kí bleíne zaa musu.
 8 Dii, neè yākpae ke kɔn gbēnɔ.
 Dii, ò tó yā bɔmao nna ma yāzede lén,
 Luda Musude, ò yā keme ma nòsepura lén.
 9 Luda, m̄be n̄ maa,
 neè nòse kɔn laasuuo kpoke.

N gbẽ zaaano pāsīkena mì de,
n gbẽ maaano gba zekii.

¹⁰ Luda Musuden ma sengbango ũ,
è gbẽ kè aõ nòse maaano mì sí.

¹¹ Luda è yákpae ke a zéa,
è tó yá gō v̄ēēmma guro píngi.

¹² Tó gbẽ e a nòse liero,
Luda è a fēēda lé ke
è a sá kú à kã.

¹³ È a gōkebo kè è gaa iñnenò keke,
è a kà tédeenò kpá sála.

¹⁴ N gwa, yá zaaa è nò dō gbēn,
ben è wahaa nò sí à né i egēē ũ.

¹⁵ È wēē yō gbēnōne zāazā takutēē ũ,
ben è zu wēē kè à yō pì guu.

¹⁶ À àisi pāsī è wí à musu,
à wētāna gbēnoa è wí à mìa.

¹⁷ Mé Dii sáabu kpá a maakēē yānzi,
mé Dii Musude tó bō kōn lèsinao.

8

Luda gakui yá'ona

Dauda lè.

¹ Dii wa Dii, n tó bōna anduna gu píngia,
n gakui bōna gupuraaa musu.

² N dà né fétēnōne kōn nékpāntēno aõ n sáabu kpá
lè n ibēno kōn n zanguri gēebommarino yīte.

³ Kè ma n zīi gwà musu,
mōvura kōn sōsōne kè n pèpē gweeno,

⁴ ma bè bón gbēntee ũ kè à yá egō dōnguu?
Bón à ũ kè neè làakari dōa?

⁵ N à kè kēsāna malaikanōzi fēte,
n à kà kīn kōn gakuio kōn bèeo.

⁶ N tó à kī blè pó kè n kēnoa,
n tó pó sānda píngi mì siene,

⁷ sāano kōn zūno kōn nòbōsētēno píngi,

⁸ bāano kōn kpōno kōn pó kè kú ísiaannōo.

⁹ Dii wa Dii, n tó bōna anduna guu píngi.

9

Luda sáabukpana kè è yá keke gbēnōne yānzi

Dauda lè.

¹ Dii, mé n sáabu kpá kōn nòseo do,
mé n yābōnsaekenano kpàakpa keñne.

² Mé pōnnāa ke mà ãa dā n yā musu,
Luda Musude, mé n tó kpá kōn lèsinao.

- 3 Ma ibeenɔ è kpɛɛ li,
aɔ̀è lɛɛ wà gaga n aɛ.
4 Zaake n zɛmao n yã nnaa kpàma,
vɛɛna n tintia n yã gògò a zéa.
5 N kpākē boriinɔzi,
n gbē zaaanɔ kàate n ń tó dèdè míomio.
6 N mónzi kè è yāaroo kpà ma zangurinɔzi,
n ń wɛtɛnɔ gbòro, aɔ̀ yã dɔ gbēken dɔro.

7 Dii è kí ble gurɔ píngi,
à a kpata diɛ yākpækɛna yānzi.
8 Eé yākpae kɛ kɔ̃n anduna gbēnɔ súusu,
eé kí ble boriinɔ a zéa.

9 Diin utekii ũ gbē kè wèe gbāaa mɔ̀hnenɔne,
à dɛ́nne aafia'ekii ũ nawēakegurɔ.
10 Dii, gbē kè aɔ̀ n tó dɔ̀nɔ n náane vī,
nɛ̀è n kii wèterinɔ zīnnaro.

11 À lè sí Diine, èe kí blee zaa Zayɔn,
à à yākenanɔ kpàakpa kɛ bori píngine.
12 Zaake è gēɛ bo gbēderia, yã è sánlo,
è takaasideenɔ wiilena yã da.

13 Dii, n̄ gwa lán ma ibeenɔ e ãa daama nà,
n̄ ma wēnda gwa n̄ ma bɔ gaa lézī,
14 lɛ mà n tó kpá Zayɔn bīilea,
mà pɔnnaa kɛ kè n ma mì sì yānzi.
15 Boriinɔ sì wèɛ kè aɔ̀ yɔ̃n,
aɔ̀ gbá zù bà kè aɔ̀ kpàkpa guu.
16 Wà Dii dɔ̃ kɔ̃n yākpækɛna a zéao,
è tó gbē zaaa yākena wí à musu.

17 Gbē zaaanɔ è tá gèwāan,
borii kè aɔ̀è Luda yã daroo pìnɔ.
18 Wēndadeenɔ yã é sán zikiro,
takaasidee sɔ̃ wéedɔzina yāana vīro.

19 N̄ fɛɛ Dii, n̄ton tó gbēntee n gā fīro,
n̄ bori píngi kakɔ̃a n̄ yākpae kɛ́nyo.
20 Dii, n̄ tó vīa boriinɔ kũ,
lɛ aɔ̀ e wà dɔ̃ kè gbēnteenɔn n̄ ũ.

10

Wéekɛna Ludaa à yākpae kɛ gbēnteenɔne

- 1 Dii, bóyānzi n̄ zɛna zāazāzi?
À kè dia nɛ̀è n zīnda ute nawēakegurɔ?

2 Gbē zaaa è gbāasaidee wete à dɛ wadakɛɛ guu,
è mɔnafiki kɛne à à kũ.
3 Gbē zaaa è a pónidenanɔ ãa dā,
è sánkarade sáabu kpá è Dii tó zaaa sí.

- 4 Gbẽ zaaa wada bé à tò è Dii kii wetero,
à Luda laasuu vīro.
5 Yā kè è kè píngi è bɔnɛ maamɛ,
è a zĩnda kaara, è n doka daro,
è lɛ́zukii kè a ibɛɛnɔa.
6 È be é kpágularo,
égɔ́ kú pɔnnan wahaa sai.
7 Ègɛ kɔ́n gbɛkanao kɔ́n yā pāsĩo à lɛ́ pà,
kisia yā kɔ́n yā zaaaó bé ègɔ́ daa à lén.
8 È naɛ taarisaideenɛ lakutu kpɛɛ
lɛ́ à e à à dɛ asii guu,
è mizaadee kpákpa gusae.
9 È naɛ gbɛnɔnɛ asii guu lán músu bà,
è naɛ lákpen lɛ́ à e à gbãasaide kũ.
Tó à à kũ, è à gáɛ kɔ́n a bào.
10 Gbẽ kè à lè à kũ ègɔ́ daɛna sòrɔrɔ,
gbãaa bé à à nè.
11 Gbẽ zaaa è be Luda è yā tàasi kɛro,
è ɔ́ kú a wéɛamɛ è guu ero.
- 12 Dii, ò fɛɛ ò mó kɔ́n n gbãaaó,
Luda, ògɔ́ takaasideenɔ́ tàasi kɛɛ.
13 Luda, bóyānzín gbẽ zaaa è dɔ́kenyo lɛzi?
È be a swè guu né ïa daawaro.
14 Baa kɔ́n beeeo nɛè gbɛnɔ́ yá'ɔ́amma e sãnsã,
nɛè n pɔsia yā da lɛ́ n è n ɔ́ dańma.
Gbãasaidee è a zĩnda kpámma,
tonɛ kè gwàri vīroo dɔ́nlerin n ũ.
15 Ñ gbẽ zaaanɔ́ kɔ́n gbẽ pāsĩnɔ́ gàsã éńne,
n n yā zaaa kè aɔ́ɔe daa wà dɔ́roo wí n musu.
16 Dii ègɔ́ kí blee gurɔ́ píngi,
à yádarisaideenɔ́ é kaatɛ à bùsun.
- 17 Dii è takaasideenɔ́ wéekɛna sí,
è n gba swè, è swā kpá n wiipɛnazi.
18 È zɛ kɔ́n tonɛ kè gwàri vīroonɔ́
kɔ́n gbẽ kè wèe wéɛ tãańmanɔ́,
lɛ́ gbɛntee kè dɛ bùsuti ũ
tón tó swè kè gbɛnɔ́n dɔ́ro yānzí.

11

Làakarikpaɛna

Dauda lè.

1 Ma na Diizi.

Bóyānzín ée beemɛ mà vĩa
mà tá kpíii musuzi lán bāa bà?

2 À zaakerinɔ́ gwa, aɔ́ kà kpà sála,
aɔ́ naɛ gusae aɔ́ n sá gà,
aɔ́ kà zù nòsɛmaadeenɔ́zi.

3 Tó fɛɛakaarayā e kaatɛɛ,
gbẽ maaanɔ́ è kè diamɛ?

4 Dii kú a kpé kè kú adona guu,
à vëena kpatan musu gwe.
È wée té gběnteenɔzi à n̄ tàasi ké.
5 Dii è gbě maaano yõ à gwa,
mɔde à zà zaakerinɔn
kɔn gbě kè yā pāsī è kēnne nnaano.
6 Eé tēyɔ kɔn ɔfāntēgbɔo kú zaakerinɔa,
īa wāaa bé eégɔ de n̄ baka ũ.

7 Zaake Dii è yā ké a zéa,
yāmaakena è kēne nna,
gbě maaano é wée siàle.

12

Gbēntee zaake

Dauda lè. Wè sí kɔn mɔɔlɛnaome.

1 N̄ ma mì sí, Dii,
zaake gbě maa kee kuu dɔro,
náanɛdee yāa gběnteenɔ té.
2 Baade è egge to a gbědaaane,
è lénnaa kásañne kɔn nòseɔ plaa.

3 Dii, n̄ lénnade lé kò é
kɔn gbě kè è a zīnda sé lezĩo.
4 Aṣè be n̄ lé bé eé tó wà zĩ ble,
wà n̄ lé vĩ, dé bé eé kí blem̄maa?

5 Wéetāna gbě busenɔa
kɔn wēndadeenɔ m̄bonao yānzi
Dii bè é fεε sa
à n̄ gba zébókii kè aṣɔe à ni dεε.
6 Dii yā see vĩro,
à de lán kondogi kè wà yò tévura guu
wà bàasa gēn swεεplaaa bà.
7 Mpi Dii, négɔ wa dākpaa gurɔ pínɡi,
né wa sí gbě beee takanɔa.
8 Tó gbēnɔ yā bēε kũ ɔplaplaa,
gbě zaaano ègɔ lili oo kɔn īadānao gu pínɡia.

13

Wiipena Ludazi

Dauda lè.

1 Ai bɔre, Dii?
Ma yā égɔ sāangu gurɔ sānda pínɡin yó?
Négɔ m̄kpεε zuume ai bɔreme?
2 Mégɔ kōdεε kεε kɔn ma laasuuno ai bɔreme?
Ma pɔɔ ègɔ sia lán guu e dɔɔ nà,
ma ibεε égɔ gbāaa bleema ai bɔreme?

3 Dii ma Luda, n̄ ma gwa né ma yā ma,
n̄ ma uu wereme le m̄aton garo yānzi,
4 le ma ibεε tón be a ma nero yānzi,

le ma zangurino tón ponnaa ke ma funa yã musuro.

⁵ Mée n gběke náane kee,
ma pɔɔ kè nna kè n ma mì sì.

⁶ Mé lè sí Diine,
zaake à yã maaa kème.

14

Yōnkɔ yā'ona

Dauda lè.

¹ Yōnkɔ è be a swèn Ludaa kuuro.
Gbēno yàka, aɔ yàkena zaa,
yāmaakeri kee kú n téro.

² Zaa musu Dii è gbēnteenɔ tàasi ke
à gwa tó gběke ɔndɔ kà à a kii wete.

³ Aɔ sàsā n pínɡi aɔ gò dɔro sai míomio,
yāmaakeri kee kú n téro, baa mèn do.

⁴ Zaakerinɔ dōna vīnloo?
Aɔè ma gbēno mómɔ lán ú bà,
aɔè Dii sísiro.

⁵ Gwen vīa n kūn maamaa,
zaake Ludaa kú kɔn gbě maaano.

⁶ Wè kpá takaasideene a pɔyezikenaa,
mɔde Diin à utekii ũ.

⁷ Luda, n bɔ Zayon n mó n Isarailino mì sí!
Tó Dii sòkpa kɔn a gbēno n gwena ziin,
Yakubu boriino é ponnaa ke,
Isarailino é yáa do.

15

Ludayadari yā'ona

Dauda lè.

¹ Dii, dé bé à zé vī à gē n be ua?
Dé bé eé fɔ àgɔ kú n kpíii musuu?

² Gbě kè ègɔ kuu taari sai,
è yā ke a zéa,
è yāpuraa o zaa a nòsen.

³ È yā di gběkearo,
è taari ke a gbědaaanero,
è a gběndoo sɔsɔro.

⁴ È kya ká ludayadarisainon,
è bée li ludayadarinone,
è a lùsena papa, baa tó à kène zĩ'ũ.

⁵ È ɔɔ sēkáníne a dialena yānziro,
è bɔ taarisaidee kpée ɔɔnkpéeɡba yānziro.

Gbě kè è ke lee é kpágula zikiro.

16

Nana Ludazi adua

Dauda lè.

¹ N ma dākpa Luda,
mbe ma nanzi.

² Ma bè Diine: Mbe ma Dii ũ,
n baasiro má pó maa ke vīro.

³ N gbē kè aō kú būsū kè guunō,
aōmbe gakuidee kè wà kēmēēnō ũ.

⁴ Gbē kè aōè wā wà gá taa kiianō
è yā'ōamma kpá n zīndazime.

Mé sa'o'aru kwéēnyoro,
weé n tãanō tó ma ma lézīro.

⁵ Dii, mbe má n vī ndo,
n ma ka ma bakaa,
ma wēndi kú n ɔzīme.

⁶ N tɔtɛ lézekiino kēmē gu maaa guu,
gbaa kè n dāmēē kēmē.

⁷ Mé Dii sáabu kpá kè è lé dama yānzi,
baa gwāavī è tó ma swè ma gba làakari.

⁸ Mēēgō Dii ee ma wēēn,
lān à kú ma ɔplaazi nà, póke é ma degero.

⁹ Beee yānzi ma pɔɔ ègō nnazi,
ma nòsēguu pù.

Má tãmaa vī kè ma mē égō kuu,

¹⁰ zaake né ma tó mira guuro,
né we n gbē kè kú adona yai kūro.

¹¹ N ma da wēndi zéa,
ma pɔnnāa égō pana n kiia,
pó maaanō égō kú n ɔzī gurō píngi.

17

Taarisaidée aduakēna

Dauda aduakēna

¹ Dii, n ma yāzēdee ma,
n swā kpá ma wiipēnazi,
n ma wēēkēna sí,
zaake mēē kēē kōn mɔnafikioro.

² N kiian mé yā nnaa en,
n wēē e yā kè zé vī ee sānsān.

³ N ma swè gwà, n wēē témazi gwāavī,
n ma tàasi kè, néē yāke emaro,
zaake ma zēo kè ma lé é ma kari kero.

⁴ Mēē té gbēntee yākenanōziro,
mēē gbē pásīnō zékpae séro.

⁵ Ma lili ò n zén súusu,
mēē pā n yānero.

⁶ Mēē lé zuunzi, zaake né wemala.
Luda, n swā kpá ma aduakēnazi.

⁷ N n gbēke bɔnsae yā kēmē,

ñ gbẽ kè aõ nànziiño bɔ́ ñ ibeeno ɔɔĩ.

⁸ Ñ làakari dɔma lán n wéene bà,
ñ ma sɔɔ n ɔru.

⁹ Ñ ma sí gbẽ zaaa kè aõè ña damaano,
ma ibee kè aõo liganamazii pìno.

¹⁰ Aõè gbẽke wée gwaro,
aõ lé è ñadāyā o.

¹¹ Aõ pèema wà ligamazi,
aõ wée blima le wà e wà ma pāe tɔɔte.

¹² Aõ yezi wà ma ke gyáigyai
lán músu noaderi è ke nà,
lán músu kè naena gusaè bà.

¹³ Dii, ñ fée ñ dañle ñ ñ ne,
ñ ma sí gbẽ zaaano kɔn n fēdaao.

¹⁴ Ñ ma bɔ́ ñ ɔɔĩ kɔn n gbāaao.
Aõ baka kú anduna kèkii guu,
aõ auziki ègɔ́ diñzi, aõ neno è kã,
aõè pɔ́ kè diñzino káe ñ neno.

¹⁵ Mapi sɔ́, mé wée sinle ma nòse maaa yānzi,
tó ma n e ma fēeguro, beee é móma.

18

Zìblena sáabu (2Sa 22:1-51)

Lè kè Dii zòbleri Dauda sìne gurɔ kè à à bò Solu kɔn a ibee kpaaano ɔɔĩ.

¹ Má yenzi Dii, mbe ma gbāaa ũ.

² Diin ma gbèsi ũ kɔn ma zeki gbāaao,
ma m̀sirime.

Ma Ludan ma gbèsi ũ, mēè nazi.

Àmbe ma sengbango ũ,
ma m̀siri gbāa kɔn ma gulezĩo.

³ Dii kà wà à sáabu kpá.

Mēè à sísi, è ma bɔ́ ma ibeeno ɔɔĩ.

⁴ Góro'ite vlēmao,
ísɔ́ kè è ñ kaate e ma blee.

⁵ Mira bano ligamazi,
gaa takutee kpàkpame ma ae.

⁶ Kè má kú nawēa guu, ma Dii sìsi,
ma wii pè ma Ludazi,
ben à ma kòto mà zaa a be,
ma wiii kà à kiia, à gè à swān.

⁷ Tɔɔte lùgaluga à nìgānigā,
kpiiino dēgedege ai ñ kāsāan.

Aõ lùgaluga kè à pɔ́ fē yānzi.

⁸ Tésukpe bò à yĩzĩ,
té kè è ñ kpata bò à lén,

à yòno e té kee à ae.

⁹ À musu wè à pita,

lou sisi à gbá gĩĩ.

¹⁰ Èe vĩaa dina kerubu kpεε,
èe yaa paa ĩala.

¹¹ À gusiaa dà a zĩndala,
ludambε sia kū à kúkiila.

¹² Zaa à gakui tékεna guu lou e sisii,
lougbe e kwεε, lou e pii pāsĩpāsĩ.

¹³ Dii pàta zaa musu,
Luda Musude kòto dɔ lapatana ũ.

¹⁴ À kà fà ma ibεεnɔa à n fāakɔa,
à tò lou pīmma à pēmma.

¹⁵ Kε n patarĩma, Dii,
kε n pó bɔ n yĩĩ,
ísiaa tɔɔte bɔ gupuraa,
anduna kāsāa gò kaena pōtē.

¹⁶ À ɔ bɔ zaa musu à ma kū,
à ma bɔ swadaa guu.

¹⁷ À ma si ma ibεε gbāaa ɔzĩ
kɔn ma zanguri kε aɔ gbāaa demalaano.

¹⁸ Aɔ lεema ma mɔnzikεguro,
mɔde Dii zεmao.

¹⁹ À ma bɔ à ma gba mēporokii,
à ma mì sɔ kε à yemazi yānzi.

²⁰ Dii yā kεmε ma nɔsε maa lén,
à fĩa bɔmε ma gbāsĩsaikε lén.

²¹ Zaakε má Luda yādienano kūna,
mεε à zaaa kε ma a Luda tònlo.

²² À dokayāno ègɔ dɔɔmε aε píngi,
mεε kpεε li yā kε à dienɔnεro.

²³ Ma kuuna taari vĩ Diinero,
má a zĩnda kūna durun sai.

²⁴ Dii fĩa bɔmε ma nɔsε maa lén,
zaakε à è má kuu gbāsĩ sai.

²⁵ Náanεdeen n ũ náanεdeenɔnε,
taarisaidεen n ũ taarisaidεeenɔnε.

²⁶ Nĩ wásawasa gbē wásawasano,
mɔde nεè íbete kpá kɔn gbē dɔrɔsaidεeenɔ.

²⁷ Nεè zĩndabusarino mì sí,
nεè gbē kε aɔè nĩ zĩnda sé lezĩno sɔε.

²⁸ Dii, nεè ma fitia té tó nana,
ma Luda, nεè ma gusiaa liε gupuraa ũ.

²⁹ Kɔn n gbāaao mé fɔ mà kù kpá karaa,
ma Luda gāzĩ mé fɔ mà vĩ gùla.

³⁰ Luda kèkii sɔ yākεna bɔεzina,
Dii yā see vĩro, à wásawasa,
à dε sɛngbango ũ gbē kε aɔ nàzinɔnε.

³¹ Dii baasiro, dén Luda ũu?
Wa Luda baasiro, dén gbèsi ũu?

- 32 Luda bé è ma gba gbāaa,
àmbe è zé porome súusu.
- 33 È tó ma gbá kái gō nna lán zō pó bà,
è tó màgō táa oo gulezĩno musu.
- 34 È zĩkana dadame
ai ma gāsā fō à m̀gotē sá gá.
- 35 Nèè n zĩblesengbango kpáma,
ń ma kũna kōn n ɔplaaɔ,
nèè nae ñ ma tó bɔ.
- 36 Nèè ma zé yàasa kũme
le ma gbá tón sataro.
- 37 Ma pɛɛ ma ibeɛnozi ma ń kũkũ,
m̀éɛ ɛara ma suro, sé kè ma gaa ma ń dɛdɛ.
- 38 Ma ń wíwi, aɔɔe fō wà fɛɛ dɔro,
aɔ lèɛ wà gò kaena ma gbá gĩzĩ.
- 39 N ma gba gbāaa ma zĩ kào,
ń tò ma ibeɛno mì nàɛme.
- 40 N tò ma zangurinɔ kpɛɛ lì,
ben ma a ibɛɛ pìnɔ kàate.
- 41 Aɔ wii lè, gbẽkee e ń mì síro,
aɔ lé zù Diizi, èe weńlaro.
- 42 Ma ń ké tikitike lán b̀usuti kè ãa sèɛ bà,
ma táa òm̀ma lán zé guu b̀otonga bà.
- 43 N ma bɔ gbẽ kè aɔ fɛɛmaziinɔ ɔzĩ,
n ma kɛ boriinɔ m̀idee ũ.
Borii kè má ń d̄roonɔ è zò blemɛ,
- 44 bori zĩtonɔ è na ń sàsaa ma aɛ.
Tó aɔ ma yã mà, aɔè mì siɛme.
- 45 Aɔ kã è ga,
aɔè bɔ ń zeki gbāaanɔn kōn luganao.
- 46 Dii kuu! Aubarikadeen ma gbèsi ũ!
Wà Luda ma mìsiri tó bɔ.
- 47 Luda bé è gɛɛ bome,
è tó boriinɔ mì siɛme,
- 48 è tò mà piti ma ibeɛnon.
N ma gba gbāaa de ma zangurinɔla,
n ma bɔ gbẽ pāsĩnɔ ɔzĩ.
- 49 Beeɛ yānzi mé n sáabu kpá boriinɔ té,
mé n tó kpá, Dii.
- 50 Dii è zĩ bíta ble kína kè à à sènɛ,
è gbẽkɛɛ kɛ kína kè à à kànɛ,
mamɔma Dauda kōn ma boriinɔo
ai gurɔ pĩngi.

19

Ludambe gakui kōn Luda yã gakuio
Dauda lè.
1 Musu è Luda gakui bɔ gupuraa,
b̀atumapɔnɔ è à zĩ ɔdɔańne.

² Len èegõ yã oo le lán guu e dɔɔ nà,
è dɔna kpámma gwãavĩ kɔn gwãavĩo.

³ È yã oro, à yã'ona borii kuuro,
wè à kii maro.

⁴ À kòto è da andunala píngi,
à yã'ona è gá ai tɔɔtɛ lézekiia.

Luda kpé bò ɔfántɛnɛ gwe,

⁵ è bɔ kpén à fɛɛ lán nɔseri bà,
è fɛɛ táo kɔn pɔnnaao lán gɔsagbãaa bà.

⁶ È fɛɛ ludambɛlɛa kè,
è bikũ à gá ai à léa kãa,
póke ègõ utena à puusunero.

⁷ Dii doka papana,
è n kuuna kɛkɛ à kɛnɛ dɔ.

Dii yã náanɛ vĩ,
è lé da ɔndɔsaideenɔa.

⁸ Dii ɔɔkii bé à súusu, è n pɔɔ kɛ nna.
Dii yãdienanɔ gbãsi vĩro, è n uu werenɛ.

⁹ Misiɛna Diinɛ zé pì wéɛbɔna,
weégõ tézi guro píngi,
Dii yãkpaɛkɛna yãpuraa vĩ,
ègõ maa wásawasa.

¹⁰ À maaa dɛ vurala, baa vura maaa,
à nnaa dɛ zó'ila, baa zó búsu.

¹¹ Beeɛ musu nɛɛ lé da mamɔma n zòbleria,
gbɛ kè n yã kũna àrɛ ègõ bíta.

¹² Dé bé eé fɔ à yã kè à zãanɔ dɔɔ?

N sùu kɛmao kɔn ma taari kè utenamɛenɔ.

¹³ Nton tó mamɔma n zòbleri taari kennɛ gĩanziro,
nton tó durunɔ kí blemaro,
mégõ kuu wásawasa taari bíta sai.

¹⁴ N tó yã kè èe bɔɔ ma lén kennɛ
kɔn laasuu kè kú ma swè guuo,
Dii, ma gbèsi, ma m̀siri.

20

Zìblena wéekɛɛ

Dauda lè.

¹ Dii yã sínyo n nawɛakeguro,
Yakubu Luda n dákpa.

² À dɔnɛ zĩmma bɔna a kúkiiia,
à n ìan ká bɔna zaa Zayɔn.

³ À n sa'ona sí píngi,
à dɔ n sa'opo kè wè ká tén à té kũnɔ yãn.

⁴ À pó kè n pɔɔ yezi kennɛ,
à tó n pó kè nɛɛ pɛɛa le.

⁵ Wé guda kɛ zì kè n blè yã musu,

wé tuuta logo kɔ̃n wa Luda tóo.
Dii wéekɛɛ kè ní kè sí píngi.

⁶ Má dɔ̃ sa kè Dii è kína kè à à kà mì sí,
è yá sío zaa a bɛɛ kè kú adonan,
è tó à zì ble kɔ̃n a gàsā gbāāao.

⁷ Gbēkenɔ̃ è sōgoronɔ̃ náanɛ kɛ,
gbēkenɔ̃ è sōnɔ̃ náanɛ kɛ,
wapinɔ̃ sɔ̃, Dii wa Ludan weè náanɛ kɛ.

⁸ Aɔ́é gè̃n sí wà léɛ,
wapinɔ̃ sɔ̃ wégɔ̃ zɛna gíngin.

⁹ Dii, ñ tó kína zì ble,
tó wa n sisi, ñ wewala.

21

Zìblena sáabu

Dauda lè.

¹ Dii, kína e pɔ̃nnaa kɛɛ kɔ̃n n gbāāao,
à pɔ̃ nna maamaa kè ní tò à zì blè.

² N pɔ̃ kè à pɔ̃ yezi kpàa,
néɛ gí à wéekɛna síziro.

³ N daàlɛ kɔ̃n aubarika bítao,
n vura fùra kùɛ.

⁴ À wèndi gbèkamma, ben ní kpàa,
ní tò àgɔ̃ kuu ai gurɔ̃ píngi.

⁵ À gakui bíta kè ní tò à zì blè,
n bèɛ kɔ̃n bítakeɛo kpàa.

⁶ Nèègɔ̃ aubarika daan gurɔ̃ píngi,
n kuuna bé à tò à pɔ̃ kè nna.

⁷ Zaakɛ kína náanɛ dò Diia,
Luda Musude gbēkɛ yānzi eé nigāro.

⁸ N ɔ̃ é n ibɛɛnɔ̃ kù ní píngi,
né n zangurinɔ̃ kù kɔ̃n n ɔ̃plaa.

⁹ Né ní kɛ m̀̀date yàka ũ n m̀̀ogurɔ̃,
Dii é ní kaate a pɔ̃fɛgurɔ̃, eé tó té ní ble.

¹⁰ Né ní nénɔ̃ mì dɛ anduna guu,
né ní boriinɔ̃ kɛ gbēnteenɔ̃a.

¹¹ Baa tó aɔ̃ lé kpàk̃s̃nzi,
aɔ̃ pɔ̃yeziyā é zīi kero.

¹² Né kà dɔ̃dɔ̃ ní wéɛa,
né tó aɔ̃ kpɛɛ li.

¹³ N gbāakɛ guu, Dii, ñ n zīnda sé lezī,
wé lè sí wà n bítakeɛ sáabu kpá.

22

Wiipɛna Ludazi

Dauda lè.

¹ Ma Luda, ma Luda,
à kè dia n ma ton-ee?

Ma wii pè,
à kè dia née mó ma mì síroo?
² Ma Luda,
ma lé zùnzì fāantē, mōde née wemalaro,
ma wii pēnzì gwāavī dɔ, mée yītēro.

³ Ní kú adona n vēena kpatan,
mmɔn kè Isarailinɔ è n sáabu kpá.

⁴ Mbe wa dezino n náane kè,
aɔ n náane kè, ben n nì mī sì.

⁵ Aɔ lé zùnzì, ben aɔ bɔkii è,
aɔ n náane kè, ben wí e n kũro.

⁶ Kòkɔ néngon ma ũ, gbēnteen ma ũro,
wèe ma sɔsɔɔ, wèe kya kaamagu.

⁷ Gbē kè aɔɔe ma gwaanɔɔ e ma faboo,
aɔɔe lézúkii kéema,
aɔɔe n mī kéé degūdegū wèe bee:

⁸ Lán èe Dii náane kéé nà, ēndē à à mī sí,
tó à yā kàneme, à à mī sí.

⁹ Mbe n ma bɔ ma da gbēeen,
n ma gwa aafia ma yɔmiguro.

¹⁰ Má na n ɔzĩ zaa né'isɔmmē,
ma Ludan n ũ zaale má kú ma da gbēeen.

¹¹ Ntongɔ kúmao zāro,
zaake wahaa kīi kũmao,
gbēkee kuu à dɔmalero.

¹² Wà ligamazi paripari lán zùswareenɔ bà,
wà ma kagura kè lán Basā bùsu zùsware gbāaano bà.

¹³ Wèe lé aemazi lán músu ɔɔdɔri
kè aɔɔe pɔ kéé gyáigyainɔ bà.

¹⁴ Ma gbāaa yāa lán í kwēena bà,
ma gupekiino bɔkūn píngi,
ma mē yò lán zósa bà.

¹⁵ Ma kòto gāga lán pēe korii bà,
ma néne nà ma lé musu,
wà ma dae lán gè bà bùsutin.

¹⁶ Lewanno gālì liganamazi,
gbē zaaa pìnɔ nànakōrema,
aɔ ma ɔɔnɔ kōn ma gbánɔ zòzò.

¹⁷ Mé fɔ mà a wánɔ naro píngi,
wà wée bìibiia, wèe ma gwaa.

¹⁸ Aɔ ma pókāsāano kpàatetekōne,
aɔ kàbankpe kè ma uta yā musu.

¹⁹ Dii, ntongɔ kúmao zāro,
mbe ma gbāaa ũ,
n mó n dɔmale kpakpaa.

²⁰ N ma bɔ aɔ fēdaa lézĩ,
n ma wēndi sí lewan pìnɔa.

²¹ Ñ ma bɔ́ músu pínɔ́ lézĩ,
ñ ma si zùsɛ́tɛ pínɔ́ kobaa.

²² Mé n tó bɔ́ ma gbɛ́nɔ́ té,
mé n sáabu kpá kakɔ́ana guu.

²³ A Dii víakerinɔ́, à à sáabu kpá,
a Yakubu boriinɔ́, à à tó bɔ́,
a Isarailinɔ́, à mì siɛnɛ.

²⁴ Zaake èe kya ká takaasideenlo,
èe à wɛ́ndakɛɛ faboro,
èe mìkpɛɛ zunɛro,
à swā kpà à wiipɛnazi.

²⁵ Mé n sáabu kpá pari kakɔ́ana guu,
mé lù kè má sɛ́nnɛ papa n víakerinɔ́ aɛzĩ.

²⁶ Takaasideenɔ́ é pó ble wà kǎ,
Dii kii wɛ́tɛrinɔ́ é à sáabu kpá,
aɔ́égɔ́ kú wɛ́ndio gurɔ́ pínɡi.

²⁷ Andunalezekideenɔ́ éɡɔ́ Dii dɔ́ aɔ́ aɛ dɔ́a,
borii kè aɔ́ kuunɔ́ é kúɛnɛ n pínɡi,

²⁸ zaake kíblena né Dii pómɛ,
è kí ble bori pínɡia.

²⁹ Anduna auzikideenɔ́ é dɔ́nzi kɛnɛ n pínɡi
kɔ́n gbɛ́ kè aɔ́ kú gaa lézĩnɔ́,
gbɛ́ kè aɔ́ gàa gákiiánɔ́ é mì siɛnɛ n pínɡi.

³⁰ Zia gbɛ́nɔ́ é dɔ́zi,
aɔ́é Dii yǎ tɔ́kɛ gbɛ́ kè aɔ́é suunɔ́nɛ,

³¹ Aɔ́é mìsina yǎ o gbɛ́ kè wèe n i kòroonɔ́nɛ
zaake à gǎake à kè.

23

Diin ma dàri ũ

Dauda lè.

¹ Diin ma dàri ũ,
póke é kɛ́sǎmaro.

² È ma daɛ sɛ́la bòrɔ́nɔ́n,
è gámao í kaɛna kítikiti saɛ.

³ È ma kuuna kɛkɛ dɔ́,
è dómɛ aɛ zé maaanɔ́ guu a tó bɔ́na yǎnzi.

⁴ Baa tó ma táa ò guzure sia pásĩn,
mé à zaaa vía kero, zaake n kúmao,
n sári kɔ́n n gòo è ma làakari kpáɛmɛ.

⁵ Nèè póblee káɛmɛ ma aɛ ma ibɛɛnɔ́ wáa,
nèè nósi gūnnadee kú ma mìa,
nèè í ká ma togoon ai à pa yélele.

⁶ Yǎpura Dii gbɛ́kɛ kɔ́n à yenzio éɡɔ́ kúmao gurɔ́ pínɡi,
méɡɔ́ kú à ua ai ma wɛ́ndi lén.

24

Dii gēna a kpé guu

Dauda lè.

¹ Tɔɔtɛ kɔ̃n pɔ̃ kè kúnno pínɡi né Dii pómɛ,
anduna kɔ̃n gbɛ̃ kè aɔ̃ kúnno ń pínɡi.

² À tɔɔtɛ kāsāa pèɛ ísiaan,
à anduna kàɛ kɔ̃n swaanɔ.

³ Dé bé à zé ví à didi Dii kpíii musuu?
Dé bé eé fɔ̃ à gɛ̃ à ua?

⁴ Gbɛ̃ kè taari víro bensɔ̃ à nòsɛ puraa,
gbɛ̃ kè a làakari è tá tãanɔ kparɔ
bensɔ̃ è yā sí kɔ̃n tãa tóroo.

⁵ Dii é aubarika da adeen,
Luda à m̀isiri é tó yā bɔɔ nna.

⁶ Len à dɛ lɛ kɔ̃n à kii wèterinɔ,
Yakubu boriinɔ Luda wéɛ wèterinɔ.

⁷ À b̃ilɛnɔ wēwē,
à gbà ziinɔ wēwē,
à tó Kína gakuidee gɛ̃.

⁸ Dén Kína gakuidee pì ũ sɔɔ?
Dii gbāabitademɛ,
àmbe Dii z̃ikari gbāadee pì ũ.

⁹ À b̃ilɛnɔ wēwē,
à gbà ziinɔ wēwē,
à tó Kína gakuidee gɛ̃.

¹⁰ Dén Kína gakuidee pì ũ sɔɔ?
Dii Z̃ikpɛden Kína gakuidee pì ũ.

25

Luda wa dakpari

Dauda lè.

¹ Dii, m̀be ma a swè kpàmma,

² Ma Luda, má n náanekɛna,
̀nton tó wí ma kũro,
̀nton tó ma ibɛɛnɔ ma nɛro.

³ Wí é gbɛ̃ kè aɔ̃ wéɛ dɔnziiinɔ kũ zikiro,
sé gbɛ̃ kè aɔ̃ b̀ n kpɛɛ yākɔɔana sainɔ.

⁴ Dii, ̀n n zé ɔɔamɛ,
̀n n yā dadamɛ.

⁵ ̀N ma da n yāpura zéa,
̀n à yā dadamɛ,
zaake Luda ma m̀isirin n ũ,
ma wéɛ ègɔ̃ dɔnzimɛ gurɔ̃ pínɡi.

⁶ N wēnda kɔ̃n n yenzio gɔ̃ dɔngu,
zaake beenɔ kúnɔyɔ zaa zi, Dii.

⁷ ̀Nton taari kè má kènɔ yā daro
ke durun kè má kè ma gɔ̃kparekɛgurɔ̃ɔnɔ.
̀N tó ma yā gɔ̃ dɔngu yenzi guu,
kè ń maa yānzi, Dii.

⁸ Dii maa, è yã kε a zéa,
beee yānzin è a yã dada durunkerinonezi.

⁹ È zīndabusarinɔ da a zéa,
è yã maaa dadañne.

¹⁰ Dii ègɔ yenzi kɔn náaneɔ vī
kɔn gbē kè aɔ a bà kuunaño yã kūnanɔ.

¹¹ Baa kè ma durun bíta Dii,
n kēme n tóbɔna yānzi.

¹² Dé bé à Dii vīa vīi?
Dii è adee da zé kè de à sέα.

¹³ Adee ègɔ kú nnamana guu,
à boriinɔ bé wégɔ n būsú vī.

¹⁴ Dii ègɔ nna kɔn a vīakerinɔ,
è tó aɔgɔ a bà kuunaño yã dɔ.

¹⁵ Ma wée ègɔ pé Diia,
zaake àmbe è ma gbá bɔ bàn.

¹⁶ N aε dɔma, né ma wēnda gwa,
zaake má kú mado wétamma guu.

¹⁷ Ma yā'ammanɔ kàara ma nòse guu,
n ma bɔ ma nawēa pín.

¹⁸ N ma wétamma kɔn ma pɔsiaao gwa,
né ma durunno kēma píngi.

¹⁹ N gwa lán ma ibeenɔ dàgula nà,
aɔ zàmagu pásīpāsī.

²⁰ N ma wēndi dākpa, né ma mì sí,
nton tó wí ma kūro, zaake ma nanzi.

²¹ N tó yāpura kɔn kuuna maaao gɔ ma dākpa,
zaake ma wée ègɔ donzi.

²² Luda, n Isarailinɔ bɔ n nawēanɔn píngi.

26

Gbē maaa aduakena

Dauda lè.

¹ N yā nnaa kpáma Dii,
zaake ma yã kè a zéa,
ma n náane kè seka sai.

² N ma lé n ma gwa Dii,
né ma nòse kɔn ma laasuunɔ gwa,

³ zaake n yenzi ègɔ dɔɔme aε,
mèè zīi kε n yāpuraaa.

⁴ Mèè vée kɔn egēdeenɔoro,
mèè gē mɔnafikideenɔ téro.

⁵ Ma za durunkerinɔ kakɔanan,
mèè vée kɔn gbē zaaanɔoro.

⁶ Ma ɔ pìpi ma taarisaideke sèeda ũ,
mée ligaa n gbāgbākiizi, Dii,

⁷ 1ε mà e mà n sáabu kpá lèsina guu,
mé n yābɔnsaenɔ kpàakpa kε.

⁸ Dii, má ye n kpé kè nègɔ kúnzi,

guu kè n gakui è pitan.

⁹ Ìnton ma kakõa kòn durunkerinɔoro,
 ònton ma baka kakõa kòn gbèderinɔ pòoro.

¹⁰ Laasuu zaaa bé ègɔ dɔɔ́nne ae,
 aɔ ɔ ègɔ pana kòn ɔdɔnkpɛɛgbaano.

¹¹ Mapi sɔ, mɛ̀è yã ke a zéa,
 ò ma wènda gwa, ò ma mì sí.

¹² Ma zɛkii è gu maaan,
 mé Dii sáabu kpá pari kakõana guu.

27

Diin ma gupuraa ũ

Dauda lè.

¹ Diin ma gupuraa ũ kòn ma m̀sirio,
 dén mé vĩa kɛnɛ?
 Diin ma utɛkii ũ,
 dé vĩa bé eé ma kũu?

² Tó gbè zaaano lèma lɛ wà ma kɛ gyáigyai
 ke tó ma ibɛɛno kòn ma zangurinɔ fɛɛmazi,
 aɔ́é gènn sí wà lée.

³ Baa tó z̀lkarinɔ ligamazi,
 ma kù é vĩro,
 baa tó gbèno fɛɛmazi kòn z̀lo,
 ma làakari égɔ kpaɛname.

⁴ Yã mèn don mée gbekaa Diia,
 yã pìn mée wɛtɛɛ maamaa.
 Má yezi màgɔ kú Dii ua ai ma wèndi lén,
 lɛ màgɔ à wée wɛtɛ à kpén gwe,
 mé wée pé à maakeɛa.

⁵ Eé ma ute a kpén nawɛakegurɔ,
 eé ma gwa a bisakutaan,
 eé ma zɛ gbè musu aafia.

⁶ Ma mì é gbã à dɛ ma ibɛɛ kè aɔ́o ligamaziinɔ póla,
 mé saa o Dii ua kòn gudakenao,
 mé lè sí mà à sáabu kpá.

⁷ Tó ma n sisi Dii, ò wemala,
 ò ma wènda gwa, né ma yã ma.

⁸ Ma nòsɛ e lé daama mà n wée wɛtɛ,
 Dii, mée n wée wɛtɛɛ.

⁹ Ìnton mìkpɛɛ zu mamɔma n z̀b̀lerinero,
 ònton kpɛɛ lime kòn pɔfɛoro.

Ma dɔnlerin n ũ, ònton ma z̀innaro,
 Luda ma m̀siri, ònton ma tónlo.

¹⁰ Tó ma de kòn ma dao pã kpàmazi,
 Dii é ma sí.

¹¹ Dii, ò n yãzɛdee dame,
 ò dɔmɛ ae zé súusu guu ma wétãmmarinɔ yãanzi.

¹² Ìnton tó ma ibɛɛno pɔyeziyã ke ma musuro,

zaake sèeda egēdeenɔ e yā diima,
gbě pāsĩnɔ e pó bɔɔ n̄ yĩzĩ.

¹³ Má yā kèkii náanekena,
kè Dii é à maaa kemε anduna kè guu.

¹⁴ N̄ wée dɔ Diizi,
n̄ ze gbāa, né n làakari kpáε,
n̄ wée dɔ Diizi.

28

Wéekena kɔn sáabukpanao

Dauda lè.

¹ Dii, mbe ma gbèsi ũ, mée n sisii,
nton ma yā kpá swākotoro.
Tó n yĩtemala,
mé gɔ lán gbě kè aɔ sì gèwāa guunɔ bàme.

² Mée dɔnlε wii pεemma,
n̄ swā kpámazi,
mée ma ɔ sεε n kúkii kpa.

³ Nton ma gáε lɛdo kɔn gbě bēenɔ ke zaakerinɔoro.
Aɔè yā nnaa o n̄ gbēdaaanɔne,
mɔde zangu bé à kú n̄ swèn.

⁴ N̄ keńne aɔ yākenaa kɔn n̄ zaakenao,
n̄ fīa bońne n̄ dàa
lε aɔ yā zaaa wí n̄ musu.

⁵ Aɔè Dii yākenaa kɔn à zĩkenao yā daro,
eé n̄ gboro, eé n̄ fεε dɔro.

⁶ Aubarikadeen Dii ũ,
zaake à swā kpà ma wēnda wiipenazi.

⁷ Diin ma gbāaa ũ kɔn ma sengbangoo,
má à náane vī ma swèn.
È ma ĩan ká, ma pɔɔ è ke nna,
mεè à sáabu kpá kɔn lèsinao.

⁸ Diin a gbēnɔ gbāaa ũ,
à dε utekii ũ kí kè à kàne, è à mì sí.

⁹ N̄ n gbēnɔ mì sí n̄ aubarika dańgu,
n̄ n̄ dākpa n̄gɔ n̄ kūna gurɔ píngi.

29

Dii yā'ona zàga'ĩa guu

Dauda lè.

¹ A malaikanɔ, à Dii tó kpá,
à gakui kɔn gbāaa dɔ Diine.

² À Dii tó kpá,
à kúε Diine à kúadona gupuraan.

³ Dii kòto dɔ ínɔla,
Luda Gakuide è tó lou pūtā,
Dii kòto kīi dɔ ínɔ musu.

4 Dii kòto gbāaa dɔ,
 Dii kòto gakui vĩ.
 5 Dii kòto è sida línɔ para,
 Dii è Lɛbanɔ bɔ̀su sida línɔ para.
 6 È tó Lɛbanɔ kpíiínɔ vĩvĩ lán zùne bà,
 Ɛmɔni gbè sɔ lán zùswarene bòrɔ bà.
 7 Dii kòto è bɔ kɔ́n loupinao,
 8 Dii kòto è gbáa nigã,
 Dii è Kadesi gbáa nigã.
 9 Dii kòto è línɔ nigã,
 è líkpɛnɔ pu,
 gbě kè aɔ́ kú à ua guunɔɔ e beenɛ,
 Gakuideen à ũ.
 10 Dii kú í kè dana andunalaa musu,
 Dii vɛ́ena Kí ũ gurɔ pínɡi.
 11 Dii è a gbɛ́nɔ gba gbāaa,
 Dii è aubarika dańgu aɔ́gɔ aafia.

30

Dii sáabukpana

Lè kè Dauda dà Luda ua kyakɛna yã musu.

1 Mé n tó sé lezĩ Dii,
 zaake n ma kaara,
 néɛ tó ma íbɛnɔ ma nɛro.
 2 Dii ma Luda, ma wii pènzɪ,
 ben n ma gba aafia.
 3 Dii, n ma si miraa,
 néɛ tó ma si gèwãanlo.
 4 Dii gbɛ́nɔ, à à tó kpá,
 à à tó kè kú adona sáabu kpá.
 5 Zaake à pɔ́fɛna è gí kero,
 à aubarika bé ègɔ kuu ai gbě wèndi lén.
 Ɔɔɔna ègɔ kuu gwãavĩ,
 ben guu è dɔ kɔ́n pɔ́nnaao.
 6 Kè má kú nnamana guu ma bè:
 Mé kpágula zikiro.
 7 Dii, kè n aubarika dàmagu,
 n ma ze gínɡin lán kpíiɪ bà.
 Mɔde kè n mĩkpɛɛ zùme,
 ma gɔ́ bídi guu.
 8 N Dii, mbe ma n sisi,
 ma kúɛ kè ma diine ma bè:
 9 Bó àren ma gaa vĩi ke ma sina gèwãan?
 Ma mira é n tó kpán yó?
 Eé n náane kpàakpa ken yó?
 10 N ma yã ma Dii n ma wènda gwa,
 Dii, nɛgɔ de ma dɔnlɛri ũ.
 11 N ma ɔɔɔna liɛ ɔ́wãna ũ,
 n ma pɔ́sia utanɔ pítima,
 n pɔ́nnaa dàme pókàsãa ũ.
 12 Mégɔ yĩtenaro, mégɔ n tó kpaame,

Dii ma Luda,
mégõ n sáabu kpaa guro píngi.

31

Zĩndakpana Dii

Dauda lè.

¹ Dii, mbe ma nanzi,
nton tó wí ma kũ zikiro.

N ma mì sí n maakɛna yānzi,

² N swā kpámazi, n ma faaba kɛ kpakpaa,
n gõ ma uteki gbè ũ,

zɛki gbāaa kè eé ma faaba kɛ ũ.

³ Ma gbèsi kōn ma zɛki gbāaaon n ũ,
n dōmɛ aɛ n ma da zéa n tó yānzi.

⁴ Nton tó mà si bà kè wà kpàkpamɛnlo,
zaakɛ ma m̀sirin n ũ.

⁵ Ma a ninii nānne n ɔĩ,
n ma mì sí Dii Luda yāpurade.

⁶ Ma za gbè kè aṣè na tāanɔan,

Diin má náanɛ kè.

⁷ Mé yāa dō mà pɔnnaa kɛ kōn n yenzio,
zaakɛ n ma yā'ṣamma è,

n ma nawēakɛna dōmɛ.

⁸ Néɛ ma na ma ibɛɛnɔnɛ n ɔĩro,
n ma gba m̀porokii.

⁹ N ma wēnda gwa Dii,

zaakɛ má kagurakɛname,

pɔsiaa tò ma wée gõ súkusuku,

ma pɔɔ sia kũ ma nòsɛ yàka.

¹⁰ Pɔsiaa e ma wēndi lagoo,

m̀bna e ma wè yāaa,

laasuu tò má gbāaa vī doro,

ma wānɔ b̀sa.

¹¹ Ma gbēdaaano è kya kámagu ma ibɛɛnɔ yānzi,

ma yā è ma gbēnɔ vīa kũ maamaa,

gbè kè weè dakɔrɛ gāalenɔ è pāme.

¹² Ma yā e dō gbēken doro,

ma gõ lán gè bà,

ma gṍnne lán oo kāndo bà.

¹³ Mèè ma kè gbēnɔ e ma pee pari,

vīapɔnɔ ligamazi.

Aṣè kakṣa wà lé kpákṣṣmazi,

aṣè lɛdole kɛ ma wēndibɔna yānzi.

¹⁴ Mòde mbe ma n náanɛ kè Dii,

mèè be ma Ludan n ũ.

¹⁵ Ma wēndi ègõ kú n ɔĩ guro píngime,

n ma sí ma ibɛɛ kè aṣɔe ma wɛtɛɛ

wà ma dɛɛnɔ ɔĩ.

¹⁶ N uu were mamɔma n z̀blieria,

ñ ma mì sí n yenzi guu.

¹⁷ Dii, ñton tó wí ma kũro,
zaake ma wii pènzì.

Ñ tó wí zaakerino kũ,
ñ tó aĩ lé gĩ nakõana gèwãan,

¹⁸ ñ tó egetori pìnò néne nae.
Aĩè dõke kõn gbẽ maaano,
aĩè kya kángu kõn ñadãnao.

¹⁹ Auziki kè ñ kàkõa n vĩakerinone bíta,
neè aubarika da gbẽ kè aĩ nanziinon gbẽ píngi wáa.

²⁰ Tó gbẽno lé kpàkõsõñzi, neè ñ ute n kuu,
tó wèe leokpakõa keẽnyo, neè ñ dākpa n kukiia.

²¹ Aubarikadeen Dii ũ,
zaake à yenzi bíta òdõame
wéte kè wà ligazi guu.

²² Swè kèmagu gwe,
ben ma bè, wà n kii zé zòmẽ.
Kè ma faaba lé zùnzi,
n ma wènda wiipena mà.

²³ Àgõ ye Diizi, amõa a gbẽno.
Dii è a náanekerino dākpa,
è fĩa bo ñadãrinone pāsĩpāsĩ.

²⁴ Amõa kè a wée dõ Diizino,
àgõ gbãa à a swè kpáẽ.

32

Durun'ona Ludane

Dauda lè.

¹ Aubarikadeen gbẽ kè Luda pó kù à taarinola
à à durunno kène ũ.

² Aubarikadeen gbẽ kè Dii è à durun yã daroo ũ,
bensõ mōnafiki kú à nòse guuro.

³ Kè ma yĩte kõn ma durun-o, ma yāyā,
ma wiii ègõ dõ zaa kongo ai uusie.

⁴ Nõ tõma fãantẽ kõn gwãavĩo,
ma gbãaa yãa lán guwãaguro ofãntẽ bé à ma lèe bà.

⁵ Ben ma wennẽ ma durunzi,
mèe ma yã zaaa utenne doro.
Ma bè, mé ma taarino o Diine,
ben à ma durun kème.

⁶ Beee yānzi n náanekeri wée kemma a gurõazi,
tó yã zĩ'ũu e mōo, eé à lero.

⁷ Ma utekiin n ũ,
neè ma bõ wéetamma guu,
neè ligamazi ñ ma mì sí.

⁸ Mé yã danne mà n da zé kè de ñ séa,

mé lé damma, ma wée gō ténzi.

⁹ Ñtongō kuu laasuu sai
lân sō ke bāagāsō bāro,
tó nēe aizi káíne kōn a bàoro,
aōè da n dōrōaro.

¹⁰ Yá'ōamma è da gbē zaaanōla,
Dii yenzi è liga à náanekerinōzi.

¹¹ Gbē maaanō, à pōnnaa ke Dii yānzi,
nōsepuradeenō, à guda ke à yáa dō.

33

Luda sáabukpana

¹ À guda dō Diia gbē maaanō,
à kō sio nōsepuradeenō à sáabu kpá.

² À Dii tó kpá kōn kuntigio,
à lè síne kōn mōrōo.

³ À lè dufu síne,
à pō'ōnnanō lé kōn dōnao kōn pōnna wiio.

⁴ Zaake yā kè Dii ò né yāpurame,
à náane vī a yākena píngi guu.

⁵ À ye maakēēzi kōn yāzēdeeo,
Dii yenzi anduna pà.

⁶ Dii yā'ona bé à musu kè,
à lé'īa bé à musupōnō pèpē.

⁷ À í kàe gu dōnkō, à gō ísīaa ũ,
à íno kākōa, à gō í lò ũ.

⁸ Anduna gbē píngi, à vīa ke Diine,
gbē bēenō píngi, à mì siene.

⁹ Zaake à yā ò, ben anduna gō kaena,
à yā diē, ben pō píngi gō kun.

¹⁰ Dii è lé kè boriinō kpàkōsō ke pā,
è kpá būsudeenōne kōn pō kè aōōe pēēao.

¹¹ Yā kè Dii zēo ègō diēna gíngin,
yā kè à à pōō gbà ègō kuu gurō píngi.

¹² Aubarikadeen borii kè Dii dē à Luda ũu ũ,
gbē kè à í sé a pō ũunō.

¹³ Zaa musu Dii è guu gwa gīzī,
è gbēnteenō e í píngi.

¹⁴ Zaa à kúkiia è gbē kè aōō kú
anduna guunō tāasi ke í píngi.

¹⁵ Àmbe à baade píngi swē kè,
è í yākenanō dō píngi.

¹⁶ Kína ke è zī ble a zīkpe parikēē yānzīro,
zīkari ke è bō a gōsagbāake yānzīro.

¹⁷ Sō náanekēna à í bōō né egēēme,
baa kōn à gbāakēēo eé fō à gbē mì síro.

¹⁸ Dii wēē kú a vīakerinōa,

gbě kè aǝ wée dɔ à yenzizinɔ.

¹⁹ Eé n bɔ gaa lézĩ,
eé n gwa dekaagurɔ.

²⁰ Wa wée ègɔ dɔ Diizi,
àmbe wa dɔnlɛri ũ kɔn wa sɛngbangoo.

²¹ Zaake Diin wa pɔɔ ègɔ nnaa,
wá à tɔ kè kú adona náane ví.

²² Dii, n tó n yenzi gɔ kúwao
lán wa wée dɔnzi ná.

34

Dii maakena

Lè kè Dauda dà gurɔ kè à a zĩnda diè ãadee ũ Abimeleki ae, ai Abimeleki pèa à tà.

¹ Mégɔ Dii tɔ sée lezĩ gurɔ yãana sai,
mégɔ à tɔ kpaa lán guu e dɔɔ ná.

² Mégɔ ãa dãa Dii yã musu,
takaasideenɔ é ma aǝ pɔnnaa ke.

³ À bítakee dɔ Diinemao,
à tó wá à tɔ bɔ lɛdo.

⁴ Ma Dii kii wète, ben à wèmala,
à ma bɔ ma víano guu.

⁵ Gbě kè aǝ wée dɔzinɔ uu ègɔ werena,
wí é gē n wéen zikiro.

⁶ Takaasidee kè Dii sìsi, ben à wèàla,
à à bɔ à nawéano guu píngi.

⁷ Dii Malaika ègɔ kú à víakerinɔ sae,
è n mì sí.

⁸ À dã à gwa, é e kè Dii nna,
aubarikadeen gbě kè nàzi ũ.

⁹ Dii gbẽnɔ, à vía kene,
póke è kēsã à víakerinɔaro.

¹⁰ Nɔaa è músunɔ de, póblee è kēsáńma,
mɔde pó maa ke è kēsã Dii kii wèterinɔaro.

¹¹ Gbẽnɔ, à mɔ à ma yã ma,
mà víakena Diine dadaare.

¹² Amɔa kè á yezi a wèndi gɔ maa
bensɔ á yezi a kuuna gɔ nna,

¹³ à a lé kũ kɔn yázaa'onaɔ,
àton tɔ egge bɔ a lénlo.

¹⁴ À kpée li à zaaane à à maaa ke,
à aafia zé wete àgɔ tézi.

¹⁵ Dii ègɔ gbě maaano tàasi kee,
è swá kpá n wiipenazi.

¹⁶ Dii è mìkpée zu zaakerinone,
le aǝ yã tón dɔ gběkenlo yãnzì.

¹⁷ Tó gbě maaano lé zù Diizi, è ma,
è n bɔ n nawéano guu píngi.

¹⁸ Dii kǎi kǎn gbě kè aǎ pɔɔ yàkano,
è dɔ gbě kè aǎ uu sisinanɔle.

¹⁹ Wahaa ègɔ gbě maaa lee gèn baaagɔ,
mɔde Dii è à bɔ à guu píngi.

²⁰ È à wánɔ dákpa píngi,
à ke è éro, baa mèn do.

²¹ Kisia é gbě zaaano dɛde,
yǎ é vɛɛ gbě maaa ibɛɛnɔa.

²² Dii è a zɔ̀blerino mì sí,
yǎ é vɛɛ gbě kè naziaro.

35

Gbě maa wiipɛna Diizi

Dauda lè.

¹ Dii, ñ íbete kpá kǎn ma ibɛɛnɔ,
ñ zǎ ká kǎn gbě kè aǎɔe zǎ kaamaono.

² Ñ n sɛngbango kǎn n gɔ̀keɔnɔ sée,
ñ fɛɛ ñ dɔmale.

³ Ñ n sári kǎn n fɛɛdaao sé dɔ,
ñ fɛɛ gbě kè aǎɔe ma gbɛɛɛnɔzi.

Ñ beme ma m̀sirin n ũ.

⁴ Gbě kè aǎɔe ma wɛtɛɛ wà ma dɛɛnɔ,
ñ tó aǎ kpɛɛ li, wí ñ kũ.

Gbě kè aǎɔe à zaaa gɔ̀gɔ̀maziino,
ñ tó aǎ fua, mà ñ kpɛɛ e.

⁵ Aǎgɔ de lán ése ũkǎ kè ïa sèè bà,
Dii Malaika pémma.

⁶ Aǎ zé gɔ̀ gusiaa ũ kǎn gu zǎɛo,
Dii Malaika ɔ yĩpañzi.

⁷ Zaake aǎ wèɛ yǎmɛ pǎ,
mɛɛ yǎke keńɛro, ben aǎ bà kpàkpame.

⁸ Ñ tó mɔnzi ñ le à keńɛ ásarú ũ,
ñ tó bà kè aǎ kpàkpame ñ kũ,
aǎ léɛ wèɛ kè aǎ yǎ pì guu.

⁹ Ma pɔɔ é gbasa à ke Diia nna,
mé pɔnnaa ke kè à ma mì sì yǎnzi.

¹⁰ Mé be kǎn nòsɛo do,
Dii, dé bé à de lán n bà?
Nɛɛ takaasideeno sí gbāamɔnnɛrinɔa,
nɛɛ wɛndadeeno bɔ ñ wɛɛtāmmarino ɔzĩ.

¹¹ Sèeda ɛgɛdeenɔ è fɛɛmazi,
aǎɛ yǎ kè má à yǎ dɔroo lalama.

¹² Aǎɛ à maaa fīa bome kǎn à zaaao,
ben ma gɔ̀ gbě miradodee ũ.

¹³ Tó aǎɔe gyāa keɛ yǎ sɔ,
mɛɛ uta kāsāa dame,
mɛɛ ma zĩnda busa kǎn léyinao,
mɛɛ adua keńɛ yāana sai,

14 lán wà be aṣo de ma gbēnna ke ma danε ũu bà.

Mεεgṣ lili oo mipeena kṣn pṣiaao,
lán wà bè ma dan méε wēnda keεnε bà.

15 Mṑde kè ma gēn sì,
aṣ ligamazi kṣn pṓnnaao,
aṣ ma zám̄ba kè aṣ lēema,
aṣ ma yaka yāana sai.

16 Aṣ ma fabò pāsīpāsī,
aṣ swaa pītimazi.

17 Dii, négṣ ma gwaa lε ai bṑremε?

Músu pínṑ e ma keε gyáigyai,
n̄ ma sím̄ma màgṣ kú wēndio.

18 Mé n sáabu kpá pari kakṣana guu,
mé n tó kpá gbēnṑ wáa.

19 N̄ton tó ma ibεenṑ ma yáa dṑro,
n̄ton tó gbē kè aṣ zám̄agu pāanṑ
ma gwa kṣn wéε zaaaoro.

20 Yā nnaa è bṑ n̄ lénlo,
aṣè yā di n̄sεyīideenṑa.

21 Aṣè lé aε wà be:
Éhē, éhē, wa wéε è.

22 Dii, n wéε è, n̄tongṣ yītenaro,
ma Dii, n̄tongṣ zāmaoro.

23 Ma Luda, n̄ fεε n̄ zεmao,
ma Dii, n̄ tó yā bṑmao nna.

24 Nεè yā ke a zéa,
Dii ma Luda, n̄ yā nnaa kpáma,
n̄ton tó aṣ ma yáa dṑro.

25 N̄ton tó aṣ be n̄ swēn wà ma nεro,
n̄ton tó aṣ be wà ma mṑ bēero.

26 Lán aṣṑe pṓnnaa keε ma wéetāmma musu nà,
n̄ tó wí n̄ kū mà n̄ kpεε e.

Lán aṣṑe bítakeε ṑṑamε nà,
n̄ wí daríma n̄ n̄ kpε bṑ.

27 Gbē kè ma bṑna maaa è keínε nnaanṑ
n̄ tó aṣ pṓnnaa ke aṣ guda ke.

Gbē kè ma bṑna aafia è keínεnṑ
n̄ tó aṣgṣ bee Dii bé à bíta.

28 Mapi sṣ, mé n maake yā o,
mégṣ n sáabu kpaa gurṑ pín̄gi.

36

Gbēntee zaaa

Dii zṑbleri Dauda lè.

1 Gbē zaaa durun yā da ma swēn,
à wéε ègṣ Luda wí vīro.

2 Zaake ègṣ a zīnda ee gbē maaa ũmε,
è a durun dṣ gbasa à zanlo.

3 Ége kṣn mṑnafikio kú à lén,

à ɔ̃ndɔ̃ kɔ̃n maakeɲao tò.

⁴ È yā zaaa laasuu lé a daekiia,
è gí yā pāsīziro,
è a zīnda da zé faasaideea.

⁵ Dii, n yenzi bíta kà ludambɛ,
ń náanɛ vī maamaa, à zɔ̃ sɔ̃sɔ̃nɛnɔ̃a.

⁶ N maakeɲa bíta lán kpíiɲɔ̃ bà,
n yāzɛdeke lé vīro lán ísia lò bà.
Dii, nɛè gbēnteenɔ̃ kɔ̃n nòbɔ̃nɔ̃ bɔ̃ píngi.

⁷ Luda, n yenzi bèɛ vī fá,
gbēnteenɔ̃ è ute n ɔ̃ru.

⁸ Aɔ̃è n ua pɔ̃ble nɔ̃sidee ble wà kã,
nɛè n swa'i pɔ̃nnade kpámma aɔ̃ mi.

⁹ Zaake mbe wēndibɔ̃kii ũ,
wa kuuna n gupuraan bé à wa wéɛ kē.

¹⁰ Ngɔ̃ yenzi ɔ̃dɔ̃a gbē kè aɔ̃ n dɔ̃nɔ̃nɛ ngɔ̃ gaa,
ngɔ̃ kpɛɛ ngɔ̃ nɔ̃sɛpuradeenɔ̃ mì sii.

¹¹ Nton tó ãdārɲɔ̃ ma dúgu zɔ̃ro,
nton tó zaakerɲɔ̃ ɔ̃ yīpamaziro.

¹² N gwa, mɔ̃nafikidee pɲɔ̃ lèɛ,
aɔ̃ gɔ̃ daena sòrɔ̃rɔ̃, aɔ̃é fɔ̃ wà fɛɛ dɔ̃ro.

37

Gbē maaanɔ̃ kɔ̃n gbē zaaanɔ̃ ziaa zī

Dauda lè.

¹ Nton tó gbē zaaanɔ̃ yā n kũ gbāaro,
nton zaakerɲɔ̃ gwena ni dɛro,

² zaake aɔ̃é kori kũ wà gaga tia lán sè bàme,
aɔ̃ maakeɛ é yāa lán sèla ísi bà.

³ N Dii náanɛ ke, ngɔ̃ yā maaa keɛ,
ngɔ̃ kú bùsu kèn, ngɔ̃ nnaa maa.

⁴ N tó n pɔ̃ɔ̃ gɔ̃ nna Diia,
eé pɔ̃ kè n nòsɛ yezi kpámma.

⁵ N ze kɔ̃n Diio n à náanɛ ke,
eé yā kènɔ̃ kennɛ.

⁶ Eé tó yā bɔ̃nyo nna lán gudɔ̃na bà,
eé tó n bɔ̃ maa lán fāantē gupuraa bà.

⁷ N lé yīte Dii aɛ n sɔ̃kpazi,
nton tó auzikide yā n kũ gbāa
gurɔ̃ kè à bò kɔ̃n a wéɛzē zaaaoro.

⁸ N pɔ̃fē tó n mì kē pētēa.
Nton tó yā beeenɔ̃ n kũ gbāaro,
è mó kɔ̃n yāzaakeɲaomɛ.

⁹ Zaake gbē zaaanɔ̃ é kaate,

gbẽ kẹ aṣ wéé dọ Diizino bé wégō b̀̀su vĩ.

¹⁰ À gò f́ete kẹ gbẽ zaaano égō kuu doro,
baa tó n n wéte, né n ero.

¹¹ Zĩndabusarino bé wégō b̀̀su vĩ,
aṣégō ponnaa kẹ kón aafia bítao.

¹² Gbẽ zaaa è à zaaa kpákpa gbẽ maaazi,
è f́ezi.

¹³ M̀ode Dii ègō à yáa dọ,
zaake à dō kẹ à guro é papa.

¹⁴ Gbẽ zaaano è f́edaa woto,
aṣè n kà kpá sála,
lẹ wà e wà takaaasideeno kón wẽndadeeno dedeo,
aṣé gbẽ kẹ n yákena maaano kaate.

¹⁵ Aṣ zĩnda f́edaa é n zō n swèn,
weé n sáno é'ẽnne.

¹⁶ Pó f́ete kẹ gbẽ maaa vĩ
de gbẽ zaa pariino auzikila,
¹⁷ zaake gbẽ zaaano gbāaa é mì de,
m̀ode Diin gbẽ maaano kũna ũ.

¹⁸ Dii taarisaideeno yā dō,
aṣ baka ègō de n pó ũ guro píngi.

¹⁹ Wí é n kũ yā pāsĩ guro zĩro,
baa tó dekaa kà, aṣégō kãna.

²⁰ Gbẽ zaaano sō é kaate,
Dii ibeeno é yāa lán sèla b̀oro nà,
aṣé gẽte lán tésukpe bà.

²¹ Gbẽ zaaa è pó sēkām̃ma à à f́ia boro,
gbẽ maaa sō è gba da maamaa.

²² Gbẽ kẹ Dii aubarika dànguno bé wégō b̀̀su vĩ,
gbẽ kẹ à lé kènneno sō é kaate.

²³ Dii è gbẽ da zé kẹ de à séa,
à p̀o ègō nna à kuunaa.

²⁴ Baa tó à gèn sì, eé léero,
kẹ Dii à kũna yānzì.

²⁵ Zaa ma gōkparekẹguro
ai ma gaa ma zi kũo la,
ḿe e Luda gbẽ maaa zĩnna zikiro,
ḿe e à neno e baa kero.

²⁶ Ègō gba daa guro píngi
ègō pó sēkāāñme,
à neno ègō aubarika vĩ.

²⁷ Ñ kp̃e li yā zaaane ògō à maaa k̃e,
négō kú b̀̀su kèn guro píngi.

28 Zaake Dii ye yāzedezi,
eé a náanekerino zĩnnaro.

Aṣégō kuu aafia guro pínɡi,
gbē zaaano sō é kaate.

29 Gbē maaano bé wégō būsú vī,
aṣégō kún guro pínɡi.

30 Ɔndōyā è bō gbē maa lén,
à lé è yāzedezi o.

31 À Luda doka kú à swèn,
à gbá è sata pókero.

32 Gbē zaaa è gbē maaa kpákpa
lè à e à à dè,

33 mōde Dii é à tó à ɔzĩro,
eé we yākpae à nēro.

34 N sōkpa Diizi ngō à yā kūna,
eé n kaara lè ngō būsú vī,
né gbē zaaano kaatena e.

35 Ma gbē zaa gbāade ke è yā,
à gbā à ɔ tà lán lí kè tɔtɔ kènne nnaa bà.

36 Kè tá ma kpa gwe, à kú gwe doro,
ma à wètè, mée à ero.

37 N taarisaide yā gwa,
n gbē maa yā tàasi kè,
zaake nṣeyĩidee boriino é gō borii ũ.

38 Durunkerinō sō é kaate lédole,
gbē zaaano borii é mì dè.

39 Dii bé eé gbē maaano mì sí,
eégō deñne utekii ũ nawēakeguro.

40 Dii é dónlè à n bō,
eé n sí gbē zaaano à n mì sí
kè aṣ nāzi yānzì.

38

Takaasidee aduakena

Dauda lè.

1 Dii, ònton ma toto kōn pɔfēoro,
ònton ma swā sōkāmè kōn pētēoro.

2 N kàno ma papa
n ɔ tōma.

3 Ma mè gbāaa yāa n pētē yānzì,
ma wá aafiaro ma durun yānzì.

4 Ma taarino dàmalà,
aṣ tōma lán aso tìisi bà.

5 Ma bònò fò,
aṣ yai kù ma yōnkòkèe yānzì.

- 6 Má kuna, ma gō zòlòlò,
mèègō té uuo sisina gurò píngi.
- 7 Ma kpɛɛwa e wii maamaa,
ma mè gbāaa vīro.
- 8 Má gbāaa vīro, ma mè kè búgubugu,
mée wii lɛɛ ma pɔyakana yānzi.
- 9 Dii, n pò kè má yezi dō píngi,
nèè ma m̀bna ma s̀ns̀n.
- 10 Ma kù e vīi gbì gbì, ma gbāaa yāa,
ma uu e té kɛɛ doro.
- 11 Ma gbēnnanò kōn ma gbēnò è gbēɛmɛ,
ma danenò è bàa léɛma ma bònò yānzi.
- 12 Gbē kè aō wɛtɛ wà ma denò è bà kpákpame,
ma wɛderinò è yā zaaa kpakōsōmazi,
aōègō m̀nafikiyā wàari paa kōo gurò píngi.
- 13 Ma gō lán swádoo bà, mèè yā maro,
lán gbē kè à néné nàè bà, mèè lé è wēkōaro.
- 14 Má dɛ lán gbē kè è yā maroo bà,
mèè wɛnlaro.
- 15 Dii, m̀be ma wée donzi,
né ma yā ma, Dii ma Luda.
- 16 Ma bè, nton tó aō yōgō kemaro,
nton tó aō ãa dā ma satana yānziro.
- 17 Ma ka lɛɛna,
mèègō kú yā'ōamma guumɛ.
- 18 Mé ma yā zaaanò onne sa,
zaake ma durun yānzin ma pɔɔ yakanazi.
- 19 Ma ibɛɛ pāsīnò lé vīro,
gbē kè aō zāmagu pāpāanò pari.
- 20 Aōè à maaa fīa bome kōn à zaaao,
yā maaan má tézi, ben aō íbɛtɛ kpàmao.
- 21 Dii, nton ma zīnnaro,
ma Luda, ntongō kúmao zāro.
- 22 N m̀ó ǹ dɔmale kpakpaa,
ma Dii, ma m̀isiri.

39

Takaaside wiipɛna Ludazi

Dauda lè.

- 1 Ma bè, mégō ma zīnda kūna dō,
mé tó ma lé ma da durunkena guuro.
Tó gbē zaaa kúmao, mé ma lé kū.
- 2 Ma lé nakōa, ma yī kítikiti,
mée yāke oro, baa yā maaa se,
ben ma yā'ōamma sòkpa à kàara.
- 3 Ma swè puusu bò ma guu,
kè ma laasuu lè, ma swè té bò,
ben ma lé bò ma bè:

4 Dii, ò tó màgõ ma wèndigurò lé dõ,
 kòn ma gurò pari zaka léó.
 Ò tó màgõ dõ lán ma wèndi é gẽ zéla nà kãndo.
 5 N ma wèndi lé yò n òla zakan,
 ma kuuna de wée kòn yíola n kiiaro.
 Baade píngi é gẽ zéla lán ìa bàme,
 6 gbèntee tena ègõ de lán òra bàme.
 È bāabāa bo à auziki kakõa,
 mode à dõ tó dèn eé gõnero.
 7 Tó lemè, bó tãmaan mégõ vîi?
 Mbe ma wée dõnzi, Dii.
 8 Ò ma taarino kēmè,
 òton tó yõnkõnõ ma faboro.
 9 Ma lé nakõana, mée ma lé wèkõaro,
 zaake mbe n yā beee kè.
 10 Òton ma lé dõro,
 ma gbāsī lè n òkū yānzi.
 11 Nèè gbè toto nèè wée tãa à durun yānzi,
 nèè à auziki yaka lán blé bà.
 Baade píngi é gẽ zéla lán ìa bàme.
 12 Ò ma aduakena sí Dii,
 ò swā kpá ma wiipenazi.
 Òton ma òdõna kpá swākotoro,
 zaake n nibõn ma ũ,
 má de gbè zītõ ũ lán ma dezino bà.
 13 Ò uu goma le ma pòò e àgõ nna dõ,
 ai màgõ gá anduna tó.

40

Dii sáabukpana

Dauda lè.
 1 Ma wée dõ Diizi maamaa,
 ben à aè dõma à ma wiipena mà.
 2 À ma bõ kokotēwēen,
 à ma bõ foo guu.
 À ma gbá pèe gbèsi musu,
 à ma zè gwe gíngin.
 3 À lè dufu dàme ma lén,
 wa Luda sáabukpana pó ũ.
 Gbèno é e pari, vîa é ñ kũ,
 aṣé Dii náane kè.
 4 Aubarikadeen gbè kè Dii náane vîi ũ,
 bensõ è aè dõ ìadārino kòn tãagbāgbārinoaro.
 5 Dii ma Luda, n yābõnsaekenanõ pari,
 weé fõ wà yā kè nées pēawee dõdõro.
 Tó mée tōkēenne, à lé vîro,
 mé fõ mà o píngiro.

⁶ N̄ ye sa'opo ke gbaaziro,
ben n ma gba swā mà yā mao.
N̄e sa'opo k̄e w̄e ká tén à té kũ
ke durun agbaakpab̄o gbekaro.

⁷ Ben ma bè: Māe k̄e,
ma mo lán wà k̄e takadan ma yā musu nà.

⁸ Má ye n p̄yezi kem̄e, ma Luda,
n doka kú ma sw̄e guu.

⁹ Mé yāz̄edee baaru kpá pari kak̄ana guu,
mé ma lé nak̄aro, lán n̄ d̄o nà Dii.

¹⁰ M̄e n yāz̄edee uteñ̄ero,
ma n náane k̄on n m̄isinao yā ò.
M̄e gí n yenzi k̄on n yāpuraao o
pari kak̄ana guuziro.

¹¹ Dii, ñton gí ma w̄enda gwaziro,
n yenzi k̄on n yāpuraao ḡo ma dākpa.

¹² Zaake yā zaaa k̄e liganamazi lé v̄iro,
ma taarino dāmala, m̄e guu eero,
à pari de ma mikāla, sw̄e k̄emagu.

¹³ Dii, ñ s̄uu ke ñ ma m̄i sí,
Dii, ñ ke kpakpaa ñ m̄o ñ d̄male.

¹⁴ N̄ tó wí gb̄e k̄e āōe ma w̄e wà ma deeno kũ,
āō ñ m̄i p̄e.

N̄ tó gb̄e k̄e āō yezi mà m̄onzi eeno kp̄e li,
āō uu yāk̄te.

¹⁵ Gb̄e k̄e āōe bem̄e taale taaleeno,
ñ tó wí ñ kũ āō ke ḡiri.

¹⁶ Gb̄e k̄e āōe n kii wet̄eno,
ñ tó āō p̄ō kemma nna āō yāa d̄o.
Gb̄e k̄e āō ye n m̄isinao
ḡo bee Dii bíta.

¹⁷ Takaaside w̄endadeen ma ũ,
ñ laasuu lé ma yāzi, Dii.

M̄be ma d̄onl̄eri ũ k̄on ma m̄isirio,
ma Luda, ñton ḡi k̄ero.

41

Gyāree aduak̄ena

Dauda l̄e.

¹ Aubarikadeen gb̄e k̄e è gb̄asaide yā daa ũ,
Dii è à b̄o naw̄akeguro.

² Dii é à dākpa à à gba w̄endi gb̄aa,
eé aubarika dan a b̄usun,
eé à na à ib̄eno ōz̄i āō ñ p̄yezi k̄aro.

³ Dii é à dākpa à gyāp̄ea,
eé tó à a gyāa p̄i ble.

⁴ Ma bè: Dii, ma durun k̄enne,

ñ ma wēnda gwa ñ ma gba aafia.

⁵ Ma ibeeno è ma kpákpa gaaò wà be:
Boren eé ga lè à tó kaatee?

⁶ Tó aó mò ma gwa,
egeyān aōè omé,
aōè baaru zaaa wete ma yā musu,
ben aōè fée wà gá wàgō yā pì fāa bàazi.

⁷ Ma zangurino è ma kpákpa à zaaao,
aó píngi aōè àisi zaaa kpámazi wà be:

⁸ Gagyāa bé à à lè,
eé fée a daekiia doro.

⁹ Baa ma gbēnna kè ma à náane kè,
kè weè ɔ kakōa ta dōnkō guu bò ma kpée.

¹⁰ Mmōn sō Dii, ñ ma wēnda gwa,
ñ ma gba aafia lè mà fīa boñne.

¹¹ Tó ma ibeeno e ma yōgō kemaro,
mégō dō sa kè ma yā kànné.

¹² Ñ ma kūna ma nòse maaa yānzi,
ñ tò màgō kú n aezī guro píngi.

¹³ Aubarikade Dii, Isarailino Luda
zaa káaku ai guro píngi!
Aami! Aami!

TAKADA PLAADÉE

Saamu 42-72

42

Zìzò ɔdɔna

Kora boriino lè.

¹ Lán zō ègō swasae ni dēe nà,
lén n nii kú ma swēn lè, Luda.

² Ma ninii e Luda ni dēe, Luda Wèndide pì,
boren mé e mà gá wée siàlee?

³ Wée'i bé à gō ma póblee ũ
fāantē kōn gwāavio.

Wègō beeme guro píngi:
N Ludaa kú māmeee?

⁴ Ma nòse wēnne, ben yā kèkiino dōmagu,
lán mēè gá parii guu nà ai Luda ua,
gbēno ègō tēte ma kpée kōn gudakenao,
zībaakerino ègō té ma kpée kōn sáabukpanao.

⁵ Bóyānzin ma nòse yàkazi?

À kè dia ma làakari fēee?
Séde màgō wée dō Ludazi,
zaake mé eara màgō à sáabu kpaa,
ma Mìsiri, ma Luda.

⁶ Ma nòse yàka, ben n yā dōmagu
zaa Miza kpiigeezi ai Yoda mà,

zaa Em̃ni gb̃nɔ musu.

⁷ Nɛ̀ tó ís̃pɛɛna k̃i g̃ɔ dɔ,
í l̃nɔɔ e lé zuuk̃ɔzi.
Ñ tó í e daamala,
à s̃ɔ e taamao.

⁸ Dii è yenzi ɔdɔamɛ f̃āant̃ɛ,
à l̃è èg̃ɔ da ma l̃én gw̃āaṽi,
m̃éɛ w̃éɛ k̃ɛɛ Luda k̃è d̃ɛ ma w̃èndi ũua.

⁹ Mɛ̀ɛ be Luda ma gb̃èsinɛ:
Bóyānz̃in ma yā s̃ānguzi?
À k̃è dia ñ tó m̃àg̃ɔ t̃é k̃ɔn p̃ɔsiaao
ma ib̃ɛɛ w̃éɛt̃āmma yānz̃ii?
¹⁰ Ma īadammarinɔ è ma s̃ɔs̃ɔ,
beee yānz̃i ma w̃ánɔ èg̃ɔ w̃ii,
ãɔèg̃ɔ beemɛ gurɔ p̃íngi:
N Luda kú m̃ám̃ɛɛ?

¹¹ Bóyānz̃in ma ñɔsɛ yākazi?
À k̃è dia ma làakari f̃ɛɛɛ?
S̃éde m̃àg̃ɔ w̃éɛ dɔɔ Ludazi,
zaakɛ mé ɛara m̃àg̃ɔ à s̃áabu kpaa,
ma M̃isiri, ma Luda.

43

¹ Ñ ma yā nnaa kpáma Luda,
ñ yā símao bori ludad̃ɔrisaideenɔ yā musu,
ñ ma bɔ gb̃ɛ zaa m̃ɔnafikideenɔ ɔz̃i.
² Luda, m̃be ma ut̃ekii ũ,
bóyānz̃in ñ gimazii?
À k̃è dia ñ tó ma g̃ɔ t̃é k̃ɔn p̃ɔsiaao
ma ib̃ɛɛ w̃éɛt̃āmma yānz̃ii?
³ Ñ ñ gupura k̃ɔn ñ yāpuraao z̃īma,
à d̃ɔm̃ɛ aɛ ñ kp̃iii musu,
à g̃ámao ai ñ kúkiia gwe.
⁴ Mé gbasa mà gá ñ gb̃āgb̃ākiia Luda,
ma p̃ɔɔ é kemma nna, Luda ma p̃ɔnnaa,
mé ñ tó kpá k̃ɔn m̃ɔrɔɔ,
Luda ma Luda.

⁵ Bóyānz̃in ma ñɔsɛ yākazi?
À k̃è dia ma làakari f̃ɛɛɛ?
M̃ég̃ɔ w̃éɛ dɔ Ludazi,
zaakɛ mé ɛara m̃àg̃ɔ à s̃áabu kpaame,
ma M̃isiri, ma Luda.

44

Isarailinɔ faaba w̃éɛk̃ena

Kora boriinɔ l̃è.

¹ Luda, yā k̃è ñ k̃è zaa g̃ik̃ena wa dez̃inɔ gurɔ,
ãɔɔ òwe wa sw̃ā mà.
² Ñ ɔ ỹl̃pa bori pāndenɔzi ñ īa dàr̃ma,

n wa dezinò kàe n gbèn,
 n n kaara aõ dàgula.
³ Aõ fẽdaa bé à n ká b̀usu k̀aro,
 aõ g̀as̃a gb̃aaan aõ z̃i bl̀oro.
 N z̃inda g̀as̃a gb̃aaa bé à tò,
 n aε d̀m̃ma k̀e n yeñzi ỹanzi.

⁴ M̃be ma Kína ũ ma Luda,
 neè tó Yakubu boriinò z̃i ble.
⁵ N g̃az̃in weè ɔ ỹipa wa ib̃eenɔzi,
 k̃on n t̃on weè wa zangurinò dúgu z̃.
⁶ Èe k̃e má sá náañekenanlo,
 èe k̃e ma fẽdaa bé è ma b̃oro.
⁷ Zaak̃e m̃be neè wa sí wa ib̃eenɔa,
 neè wí da wa zanguriña.
⁸ Luda, weèg̃o n s̃áabu kpaa gur̃o p̃ingi,
 weèg̃o n tó kpaa ỹana sai.

⁹ Baa k̃on beeeo n giwazi n tò wí wa k̃u,
 neè b̃o k̃on wa z̃ikp̃eeño d̃oro.
¹⁰ Ñ tò wa b̃oru kp̃ee wa ib̃eeñone,
 ñ tò wa zanguriño wa p̃oño ñak̃a.
¹¹ N ñ gbá zé aõ wa d̃ede lán s̃aaño bà,
 n wa f̃aak̃a boriiño té.
¹² N n gb̃eño yà aaga,
 neè àre e à guuro.
¹³ Ñ tò wa gb̃edaaaño wa s̃s̃s̃,
 gb̃e k̀e aõ kú wa saeño wa lalandi k̀e.
¹⁴ Ñ tò wa g̃o pena p̃o ũ boriiñone,
 gb̃eño è ñ m̃i k̃e deg̃udeg̃u wa ỹanzi.
¹⁵ Meèg̃o kú k̃on wíỹao gur̃o p̃ingi,
 wí èg̃o kú ma w̃eeñ
¹⁶ ma faboriño k̃on ma s̃s̃s̃riño ỹanzi
 k̃on ma ib̃ee k̀e aõ yezi wà g̃ee bomaaño ỹao.

¹⁷ Beee wa le p̃ingi,
 baa k̀e n ỹa e s̃awaguro,
 w̃ee n bà kuunawao ỹa gbororo.
¹⁸ Wa laasuu e k̃emmaro,
 w̃ee k̀e n z̃éaro.
¹⁹ N wa wiwi,
 n wa b̀usu k̀e gb̃engbooño t̃ekii ũ,
 n gusia níginigi dàwala.

²⁰ Tó wa Dii tó s̃awagu ỹa,
 ke tó wa w̃ee d̀o bori z̃it̃oño t̃aazi,
²¹ Luda é gí ezió?
 Zaak̃e àmbe à wa ñs̃eguuỹaño d̃s̃ p̃ingi.
²² N ỹanzi wá kú gaa l̃ez̃izi zaa k̃ong̃o ai uusiε,
 w̃e wa diε lán s̃aa k̀e weé ñ k̀oto kp̃año bà.

23 Ñ vù Dii! À kè dia née ii oo?
 Ñ fɛɛ! Nton gíwazi gurɔ pínɡiro.
 24 À kè dia n mìkpɛɛ zùwee?
 Wa wɛ́ndakɛ kɔ́n gbáaa kè wèè mɔɔweeo sàngun yó?
 25 Wa gɔ́ yina bùsutin,
 wa gɔ́ daena tɔɔtɛ.
 26 Ñ fɛɛ ñ dɔ́walɛ,
 ñ mó ñ wa bo n yenzi yānzi.

45

Kína nɔsɛna lè

Yenzi lè kè Kora boriinɔɔ dà.
 1 Yā nnaa e pipii ma swè guu,
 lán mée lè kèkii daa kɔ́nanɛ nà.
 Ma lé nna lán takadakɛri lákɛbɔ bà.
 2 N maakɛɛ dɛ gbɛ́ pínɡila,
 n légbɛ ègɔ́ nna,
 aubarika kè Ludaa dànguu yāana vīro.
 3 N zìkari pāsī, ñ n fɛɛdaa sé ñ logo
 n kíkɛgakui sèeda ũ.
 4 Ñ di sɔ́a ñ gá zì ble n gakuikɛɛ guu
 yāpura kɔ́n nɔ́sɛdoo kɔ́n yāzɛdeeo yānzi,
 ñ yā naasideenɔ kɛ kɔ́n n ɔ́plaa gbáaao.
 5 Kí, n kàno lé sɔ́ntɛ,
 è gɛ à n ibɛɛnɔ swè zɔ́,
 boriino è lɛɛ n gbá saɛ.
 6 Luda, négɔ́ vɛɛna kpatan gurɔ pínɡi,
 négɔ́ n kíkɛgo kúna yāzɛdeeo ũ.
 7 Ní ye yāmaakenazi, n za yāzaakenan.
 Beee yānzi Luda, n Luda, n ka kpatan,
 à pɔ́nnaa pìsimma dɛ n gbɛ́nɔla.
 8 Lí'ò gū nnannaa pìsi n pókāsāanɔa,
 mɔɔ'ò è n pɔɔ kɛ nna
 n kpé kè wà kèkɛ kɔ́n wesaswaa guu.
 9 Kí nénɔgbɛ́nɔ kú n nɔ yenzideenɔ té,
 n nɔ dufu kú n ɔ́plaazi,
 à Ofi bùsu vura zāblebɔnɔ dana.
 10 Nénɔkparɛ, ñ swā kpá ñ ma!
 N de bɛ kɔ́n n gbɛ́nɔ yā tón dɔ́nnɛ aɛro.
 11 N nɔmaakɛɛ e kí mè lugaa,
 ñ mì siɛnɛ, zaakɛ n diin à ũ.
 12 Tayadeenɔ é mó wà gba dannɛ,
 auzikideenɔ é n wéɛ wɛtɛ.
 13 Kí nénɔkparɛ vɛɛna kpéne guu kɔ́n gakuio,
 wà ɔ́zì kè à pókāsāanɔa kɔ́n vura bàò.
 14 Wèè suuo kɔ́n
 kɔ́n à pókāsā wɛ́zādeenɔo dana.
 Nénɔkparɛ zennɛrinɔ tɛzi,
 aɔ́ɔe suuo à kiia.
 15 Wèè gɛɛ́nyo kíbɛ,

wèe pɔnnaa kɛɛ kɔn gudakenao.

¹⁶ N négɔgbɛnɔ é gɔ n denɔ gɛɛ ũ,
né í diɛdiɛ kɪnanɔ ũ anduna guu píngi.

¹⁷ Mé tó n tó gɔ dɔ gbɛnɔn yāana sai,
boriino é gɔ n sáabu kpaa guro píngi.

46

Ludaa kúwao

Kora boriino lè.

¹ Ludan wa utekii ũ kɔn wa gbāaaao,
ègɔ dɔɔwalɛ guro píngi wa nawɛa guu.

²⁻³ Beee yānzi baa tó anduna yàka
bensɔ kpíiino lɛɛ wà sì ísiaan,
baa tó í pì kàka à fùta dɔ
bensɔ kpíiino dège kɔn kɪio,
swè é kɛwaguro.

⁴ Swa kee kuu kè à í è mó pɔnnaao Luda wéte guu,
Luda Musude kúkii kè kú adona pì.

⁵ Ludaa kú wéte pì guu, eé gɔ bezĩ ũro,
Luda é dɔalɛ gudɔnao.

⁶ Boriino e wii lɛɛ, kpatanɔ e yāaa,
Luda pùtā, ben anduna yò.

⁷ Dii Zìkpɛdee kúwao,
Yakubu Ludan wa utekii ũ.

⁸ À mó à Dii yākenanɔ gwa,
lán à yā yà andunaa nà.

⁹ Àmbe è zì mì dɛ ai anduna lén,
è sánɔ é'ɛ è sárinɔ dúgu zɔ,
è té sɔ sɛngbangonɔa.

¹⁰ À zɛ tɛɛɛ àgɔ dɔ kè mámbe Luda ũ.
Boriino é ma tó sé lezĩ,
weé ma tó kpá anduna guu píngi.

¹¹ Dii Zìkpɛdee kúwao,
Yakubu Ludan wa utekii ũ.

47

Ludan anduna píngi kína ũ

Kora boriino lè.

¹ Bori píngi, à ɔpa lé,
à pɔnna wii lé Ludanɛ kɔn gudao.

² Zaake Dii Musude naasi vĩ,
àmbe anduna píngi Kína bíta ũ.

³ À tò wa zì blè boriinoɔa,
à tò wa ɔ tɔ gbɛnɔa.

⁴ À wa tɔɔte baka kpàwá,
à yenzide Yakubu boriino ãadābɔ ũ.

⁵ Luda fɛɛ, wèe guda kɛɛ,

Dii zena, wèe kākāki pɛɛ.

⁶ À lè sí Ludanɛ, à lè sínɛ,
à lè sí wa Kínanɛ, à lè sínɛ.

⁷ Zaakɛ anduna píngi Kínan à ũ,
à lè sínɛ kɔ́n dɔ́nao.

⁸ Ludaa e kí blee boriinɔa,
à vɛɛna a kpata kè kú adonaa.

⁹ Boriinɔ kpatablerinɔɔ e kɔ́ kaakɔ́a
gbɛ́ kè aɔ́ɔ de Ibraĩ Luda gbɛ́nɔ ũ,
zaakɛ anduna kínanɔ né Luda pómɛ.

À deńla ní píngi.

48

Zayɔn né Luda wéteɛ

Kora boriinɔ lè.

¹ Dii bíta, à kà wà à sáabu kpá maamaa
wa Luda wéte guu à kpíi kè kú adona musu.

² Zayɔn gbè kaɛna maa,
à de anduna gbɛ́ píngine pɔ́nnaa ũ.
Kína bíta wéte kú gbè pì gu'igbāroo kpamɛ.

³ Ludaa kú à gudākpakiinɔ guu,
à tò wà a dɔ́ aafia'ekii ũ.

⁴ Kè kínanɔ lɛdole kè
lɛ wà mɔ́ wà léɛa lɛdo,

⁵ kè aɔ́ wéte pì è lɛ, ben à bò ní saɛ,
vĩa ní kũ, ben aɔ́ bàa lè.

⁶ Gwen aɔ́ɔe lugaan
lán nɔgbɛ́ nòwāwākeri bà.

⁷ N ní wiwi
lán ɔ́fántɛbɔɛ ĩa è latarinɔ góro'itenɔ wíwi nà.

⁸ Yā kè wá màn wa wéɛ è
Dii Zìkpɛde wa Luda wéte guu.
Luda wéte pì kàɛ àgɔ́ kuu gurɔ́ píngi.

⁹ Luda, wá kú n kpé ua,
wéɛ laasuu lɛɛ n yenzikɛɛa.

¹⁰ Luda, lán n tó dàgula ai anduna lén nà,
lén n sáabukpana dàgula lɛ dɔ́.
Nèè yā gɔ́gɔ́ n gbɛ́nɔnɛ a zéa.

¹¹ Zayɔn kpiideenɔɔ e pɔ́nnaa kɛɛ,
Yudanɔ búsu wétedeenɔ pɔ́ɔ kè nna,
yákpae kè ní kènɔ yānzi.

¹² À dɔ́dɔ́kɔ́zi à liga Zayɔnzi,
à à bĩĩ dākpaki lezĩ pariinɔ naro.

¹³ À à bĩinɔ tàasi kɛ kɔ́n à zɛki gbāaanɔ
lɛ à e à tɔ́kɛ kpɛɛdeenɔnɛ.

¹⁴ Zaakɛ Luda kèn wa Luda ũ gurɔ́ píngi,
è dɔ́we aɛ ai wà gá gáo gákiiamɛ.

49

Auziki náaneƙena né mìsaiyāme

Kora boriino lè.

¹ Bori píngi, à yā kèkii ma,
anduna píngi, à swā kpá,

² kínano kōn talakano,
auzikideeno kōn takaasideeno a píngi.

³ Ōndōyā kú ma lén,
dōna kú ma swēn.

⁴ Mé swā dō yāasi yāzi
mà à bōkōte ke kōn mōrōlenao.

⁵ Mé vīa ke yā pāsī gurōnoro,
baa tó ma zangurino ligamazi.

⁶ Aō n̄ auziki náane vī,
aōè n̄ oodaa īa dā.

⁷ Gbēke é f̄ à gí a gbēdaaane gaa kè eé à séziro,
eé e à póke kpá Luda a à wēndi booro.

⁸ Zaake gbē wēndi bona zī'ū,
auziki é f̄ à bo zikiro.

⁹ Eé f̄ à tó àgō kuu gurō píngiro,
eé f̄ à gíne àton wée si gèwāalero.

¹⁰ Zaake wà dō kè baa ōndōrino è ga,
misaideeno kōn yōnkōno è kaate le se,
aōè n̄ auziki tó gbē pāndenone.

¹¹ Baa kè wà n̄ tōno kpà būsuno yā,
aō mira égō de n̄ beē ūme gurō píngi,
eégō n̄ kúkii ū ai n̄ boriia.

¹² Gbēntee kōn a bèekēo
égō kuu gurō píngiro,
eé kaate lán nòbōno bàme.

¹³ Misaideeno yāanan gwe,
lén à de le dō kōn gbē kè aō té n̄ tuubazino.

¹⁴ Aōé si gèwāan lán sāano bà,
gaa bé eégō de n̄ dāri ū,
gbē maaano é kí bleńma ziaa zī.
Aō mēno é yai kū miran,
gèwāa bé eégō de n̄ beē ū.

¹⁵ Mōde Luda é ma wēndi sí gèwāaa
à gbāake kpámazi.

¹⁶ Tó gbē e keē auzikidee ū
bensō à be tó nnaa e kaara,
nton tó à kenne yāke ūro,

¹⁷ zaake eé e à póke sé à táo a gagurōro,
à auzikino é péziro.

¹⁸ Baa tó à a zīnda dō aubarikadee ū a wēndi gurō
bensō wà à sáabu kpà à nnamana yānzi,

¹⁹ eé ká a dezinolame,
eé wée si gupuraale ziki doro.

²⁰ Gbēntee kōn a bèekēo,

tó à wée e kēro,
eé gēte lán nòbɔnɔ bàme.

50

Dɔnzikena yápuraa

Asafa lè.

¹ Dii Luda Gbāapingidee e yā oo,
èe lé zuu anduna gbēnɔzi
zaa ɔfāntēbɔe kpa ai à gēkii kpa.

² Luda gakui e bii Zayɔn,
wéte kè à maakεε papana.

³ Wa Ludaa e mɔɔ, eégɔ yītenaro.
Té kè è n blee kú à aε,
zàga'īa pāsī ligazi.

⁴ Èe musudeenɔ kɔn tɔɔtēdeenɔ sisii
lε à e à yākpae kε kɔn a gbēnɔ.

⁵ À bè: À ma yāmarinɔ kakɔame,
gbē kè ma bà kúnyo sa'ona gāzīnɔ.

⁶ Ludan yākpae keri ũ,
musudeenɔ è à yākena a zéa kpàakpa kε.

⁷ À ma, ma gbēnɔ, má yā vī mà oare,
Isarailinɔ, mé a bɔbɔ a dàn,
mámbe Luda a Luda ũ.

⁸ Mée kpākēεazi a sa'ona yānzīro,
ke sa'opɔ kè eégɔ kaa tén à té kū baa bɔre.

⁹ Má zùswaree kè kú a kpàsan nii vīro,
ke blè kè kú a kara guu,

¹⁰ Zaake nòbɔsētenɔ né ma pónɔme
kɔn pókāde kpàsa kè aɔɔ kú sīsī pariinɔ musuo.

¹¹ Má kpīi musu bāanɔ dɔ pīngi,
sēte pɔ ketenɔ kuu ma pɔ ũme.

¹² Tó nɔaa e ma dεε, mé oarero,
zaake má anduna vī kɔn à pɔ kè kunɔ pīngi.

¹³ Mèè zùsware nòbɔ sòn yó?
Mèè blèkofīi aru min yó?

¹⁴ À saa oma kēnnakɔo pɔ ũ,
à lù kè á sè ma Luda Musudea fīa bo.

¹⁵ À ma sisi nawēakegurɔ,
mé a bɔ, é bèε líme.

¹⁶ Ben Luda bè zaakerinɔne:
À kè dia ée ma yādienanɔ dɔdɔɔ,
bóyānzīn ma bà kuunañyo yā da a lénzi?

¹⁷ Á ye ma yādanneziro,
a ma yānɔ kpà kpeε.

¹⁸ Tó a kpāi è, eè à kε a gbēnna ũme,
bensɔ eégɔ kaakɔa kɔn zinakerinɔ.

¹⁹ A légbε zaa,
eè lénnaa kásañne.

²⁰ Eégɔ a gbēndoo pee,
eè a da né εε bo.

21 A yā beeenɔ kè, ben má yĩtɛna.
 Ée daa má dɛ lán a bàme,
 mɔde mé kpákɛazi mà a bɔbɔ a dàn.

22 Amɔa kè ma yā sãaguunɔ, à yā pì ma.
 Tó lɛn sɔro, mé a kɛ gyáigyai,
 gbɛke é fɔ à a símaro.

23 Gbɛ kè kennakɔo saa òmaa bèe lìme,
 èe ma gba zé mà ɔɔaare
 lán mɛè gbɛnɔ mì sí nà.

51

Yanza wékena Ludaa

Lè kè Dauda dà gurɔ kè annabi Natã gàa à kiia à zinakɛna kɔn Basɛbao gɛra

1 Luda, ò ma wɛnda gwa n yenzi guu,
 ò ma taarinɔ gogo n maa bíta yānzi.

2 Ò ma yā zaaa kɛma mà gɔ wásawasa,
 ò ma durun kɛme míómíó.

3 Má a taarinɔ dɔ sa,
 ma durun ègɔ sãamaguro.

4 Mbe ma durun kɛnne,
 ma yā kè ò yezíroo kè.
 Tó n yā ò, n yā égɔ zé vĩ,
 tó n yākpae kɛmao, n yā égɔ nna.

5 Zaa ma da nɔsɛn má zaa,
 má durun vĩ zaa ma igurɔme.

6 Nòsɛ maaa bé è kánne,
 ò ɔndɔo dame ma swè guu.

7 Ò ma zú o kɔn saboo lɛ mà zɛ wásawasa,
 ò ma nòsɛ pípime lɛ mà gɔ pú fénfen.

8 Ò tó mà pɔnnaa kɛ kɔn yáadɔnao,
 ò tó ma wá kè ò búsanɔ were.

9 Nton ma durunɔ yā daro,
 ò ma yā zaaanɔ bɔ ò zĩnna píngi.

10 Luda, ò nòsɛpuraa dame,
 ò ɛara ò tó ma làakari gɔ kpaɛna.

11 Nton ma zĩnnaro,
 òton n Ninii símaro.

12 Ò ɛara ò tó ma pɔo kɛ nna
 kè n ma mì sì yānzi.

Ò ma ninii gbaa màgɔ n yā maa

13 mé gbasa mà n yā dada zaakerinɔne,
 durunkerinɔ é ɛara wà aɛ dɔmma.

14 Ò ma bɔ gbɛdɛna yān,
 Luda, Luda ma mìsiri,
 mé lè sí n yākɛna a zéa musu.

15 Dii, ò ma gba lé
 mà n sáabu kpá.

16 Sa'ona è kenne nnaro,
 tó lenlo le má ò.
 Sa'opo kè wè ká tén à té kũ è kánnero.
 17 Saa kè mée oommaan ma nòseyĩ ù,
 nèè kya ká wëndade sùudeenlo.

18 Luda, ò aubarika da Zayon
 n poyezi maaa guu,
 ò Yerusalemu bĩi gba gbāaa,
 19 sa'ona a zéa é gbasa à kánné
 kōn sa'opo kè wè ká tén à té kũo,
 weé saa o kōn zùswareenō n gbāgbākiia.

52

Auzikide ñadāna

Lè kè Dauda dà gurō kè à gāa Aimeleki be, ben Edomu gbē Doegi gāa à ò Solune

1 N gōsagbāaa, Luda gbēkē kuu gurō pīngi,
 à kè dia nēē ña dāa kōn yā zaaao?
 2 Nèègō lēfōtō kaa gbēnōzi gurō pīngi,
 n lé nna lán gē mibobō bà,
 nèè gbēnō gbá séeo.
 3 N ye à zaaazi de à maaala,
 egetona è kenne nna de yāpuraala.
 4 N ye gbēkaatēna yāzi,
 mōnafikiyā bé à da n lén.

5 Luda é n gbāaa kò é ai gurō pīngi,
 eé n kũ à bōnyo n kpén,
 eé n bō gbē bēenō té.
 6 Tó gbē maaanō è, vĩa é n kũ,
 aōé n lalandi kē wà be:
 7 Gbē kè èe Luda kē a utekii ūroon yè!
 À náane kpà a auziki bítaa,
 à gō gbāadee ū gbēkaatēna guu.

8 Má de lán kù lásiadee kè kú Luda ua bà,
 mégō zē kōn Luda yenzio gurō pīngime.
 9 Mégō n sáabu kpaa gurō pīngi
 yā kè n kè yānzi,
 mé n tó sé lezĩ n yāmarinō aezĩ,
 kè n maa yānzi.

53

Misaidee yā'ona

Dauda lè.

1 Yōnkō è be a swèn Ludaa kuuro.
 Gbēnō yāka, aō yākenā zaa,
 yāmaakeri kee kú n tēro.
 2 Zaa musu Luda è gbēnteenō tàasi kē
 à gwa tó gbēke òndō kà à a kii wete.
 3 Aō sāsā n pīngi aō gō dōrō sai mío mío,

yāmaakeri kee kú n téro, baa mèn do.

⁴ Zaakerinoo dōna vīroo?

Aōè ma gbēno mómó lán ú bà,

aōè Luda sísiro.

⁵ Gwen vīa n kūn maamaa,

vīapōnō kú gwe sōro.

Ludaa tò gbē kè aō lèəawaano gò kaena gèno ũ,

a wí dàrīma kè Luda gínzi yānzi.

⁶ Luda, n bō Zayōn n mó n Isarailino mì sí!

Tó Luda sòkpa kōn a gbēno n gwena ziin,

Yakubu boriino é pōnnaa kē,

Isarailino é yāa dō.

54

Gbē kè wèe wée tāaa aduakēna

Lè kè Dauda dà gurō kè Zifideeno gàa wà bè Solune, Dauda utena n bùsun.

¹ Luda, n ma mì sí n tó yānzi,

n yā símao kōn n gbāaao.

² Luda, n ma aduakēna ma,

n swā kpá ma yā'onazi.

³ Zaake bori pāndenō fēemazi,

gbē pāsīnō e ma wēe wà ma dē,

aōè Luda yā daro.

⁴ Ludan ma dōnlerī ũ,

Dii bé à ma kūna.

⁵ N ma zangurino zaaa sòkparīma,

n n dúgu zō n náane yānzi.

⁶ Mé saa omma kōn ma poyezio,

mé n tó bō Dii, zaake n maa.

⁷ À ma bō ma nawēano guu píngi,

à tò ma yògō kè ma ibeenōa.

55

Aduakēna kuuna wétāmma guu

Dauda lè. Wè sí kōn mōrōnōmē.

¹ Luda, n ma aduakēna ma,

nton lá kú ma yālaro.

² N swā kpá ma yāzi n wemala,

ma laasuu ma likōa ma gō bídi guu

³ ma ibeenō yā'ona yānzi

kōn gbē zaaano wéebiimano,

zaake aōe ĩa daama,

aō ma kūna kōn pōfēo.

⁴ Swè kēmagu,

ga vīa gēmagu.

⁵ Vīa ma kū, mée lugalugaa,

ma ninii dà batan.

6 Tó má dèbε vī lán pōtēε bà,
 lε mé vīa mà gá kámma bo,
 7 mé bàa lé mà gá zāazā,
 mé gá mà vēε gbáan.
 8 Mé wā mà gá mà utekii wεε,
 lε zàga'īa gbāaa tón ma lero yānzi.

9 Ñ n yā gboro, Dii, ñ n yā yākōtēíne,
 zaake má è zōka kōn swèeo kú wéte guu.
 10 Aōè kpác ke bīi musu fāantē kōn gwāavīo,
 yā zaa kōn yā gbāaa di wéte guu.
 11 Gbēdēdēyā bé à wéte pì pà,
 gbāamōnnēna kōn mōnafikio è kē à gāalero.

12 Tó ma ibεε bé èe ma sōsō yā, mé mēna,
 tó ma zanguri bé à fēemazi, mé utene.
 13 Mōde mbeee, mmōn kē wá sáa,
 ma gbēndoo, ma gbēnna!
 14 Weè fàadi bo kōo yā nnanna,
 weègō tékōzi parii té Luda ua.

15 Gaa é zāmba ke ma ibεεnōne,
 aōé si gèwāan n gbāagurō,
 zaake zaaa vēekii è n guu.

16 Mapi sō, mēè Luda sísi,
 Dii è ma mì sí.
 17 Kōngō, fāantē kōn uusieo
 mēègō ma yā'ōammanō bōεεne kōn mēbnao,
 bensō è ma yā ma.
 18 Baa kē ma ibεεnō pari,
 è ma sí à ma bō swēen aafia.
 19 Luda ègō vēena kpatan gurō píngi,
 eé ma yā ma, eé wí dańma,
 zaake aōè n dà liero, aō Luda vīa vīro.

20 Ma gbē pì swèe kē kōn a gbēnō,
 à bō lēdole kē aō kē kōo kpεε.
 21 È yā nnaa o lán zó bà,
 mōde swèe laasuu kú à swēn.
 È lēnnāa kásańne páipai,
 mōde yáadōmma bà da à bōkōmmε.

22 Ñ n yā'ōammanō tó Diine,
 eégō n kūna,
 è tó gbē maaa fu zikiro.
 23 Gbēderi náanesaideenō é n gurō dagura lero,
 Luda, né tó aō si gèwāa tūtuwēen.

Mapi sō, mégō n náane kεε.

56

Zindakpana Luda

Lè kè Dauda dà gurɔ kè Filisitininɔ à kù zaa Gata.

¹ Ñ ma wēnda gwa Luda, wèe pɛɛmazi,
wègɔ zì kaamao wàgɔ wée tãama gurɔ píngi.

² Ma kpàkparinɔ ègɔ pɛɛmazi gurɔ píngi,
aɔ wada yānzin aɔɔe zì kaamaozi.

³ Tó vĩa e ma kũu, mé n náane kɛ.

⁴ Mé Luda tó kpá yā kè à ò yānzi,
má Luda náane vĩ, mé vĩa kero.
Bón gbēntee é fɔ à kemɛɛ?

⁵ Aɔègɔ ma yā liɛɛ kpɛɛgānda gurɔ píngi,
aɔègɔ ma kpákpa à zaaao.

⁶ Aɔè kɔ kakɔamazi wà naɛmɛ,
aɔè ma kpákpa wàgɔ yezi wà ma de.

⁷ Luda, ñton tó aɔ gbēke boro,
ñ boriinɔ ne kɔn pɔfɛo.

⁸ Ñ ma nawēa yā da,
ñ ma wée'ikwɛɛna ká n sèrɛ guu.
À kú n takada guuroo?

⁹ Tó ma Luda sìsi,
ma ibɛɛnɔ é bɔru kpɛɛ,
mégɔ dɔ kè à yā sìmao.

¹⁰ Mé Luda tó kpá yā kè à ò yānzi,
ee, mé Dii tó kpá yā pì ona yānzi.

¹¹ Má Luda náane vĩ, mé vĩa kero.
Bón gbēntee é fɔ à kemɛɛ?

¹² Luda, mé lù kè má sɛmmaano fĩa bo,
mé kennakɔo saa omma.

¹³ Zaake n ma si gaa lézĩ, née tó ma gèn sìro,
lɛ màgɔ táa oonyo gupuraa kè è wèndi kpámma guu.

57

Wiipɛna Luda Musudezi

Lè kè Dauda dà gurɔ kè à bàa lè Solunɛ à ùtɛ gbèwɛɛn.

¹ Ñ ma wēnda gwa Luda, ñ ma wēnda gwa,
zaake mbe ma nanzi.
Ñ ma sɔtɔ n ɔru ai ma bɔ gaa lézĩ.

² Mée wii pɛɛ Luda Musudezi,
Luda kè è yā kè à ò papamɛɛ pì.

³ Eé tó dɔnɛ bɔ zaa musu à ma mì sí,
eé wí da gbē kè aɔɔe pɛɛmaziinɔa,
eé a gbēke kɔn a náanɛyāo kemɛ.

⁴ Má kú músunɔ té,

ma gɔ daɛna nɔ̀bɔ pāsĩnɔ dagura.

Gbɛ̀ pìnɔ nɛnɛ nna lán fɛɛdaa bà,

aɔ swaa né sárime kɔ̀n kào.

⁵ Luda, ò n zĩnda tó sé lezĩ ai musumusu,
ò tó n gakui da andunala píngi.

⁶ Aɔ bà kpàkpame ma zén, ben nawɛa tɔ̀ma,
aɔ wɛɛ yɔ̀ ma aɛ, ben aɔ zù à guu.

⁷ Ma làakari kpaɛna Luda, ma làakari kpaɛna,
mé lè sí mà n táaki lé.

⁸ Ì vu, ma swè!

Ma mɔ̀rɔ kɔ̀n ma kuntigio kú máa?

Mé gudɔ̀ pá mìo.

⁹ Dii, mé n sáabu kpá boriinɔ té,
mé n táaki lé gbɛ̀nɔnɛ.

¹⁰ Zaake n gbɛ̀kɛ bíta kà n kiia,
n náanɛ ludambe luguu lè.

¹¹ Luda, wà n tó sé lezĩ ai musumusu,
ò tó n gakui da andunala píngi.

58

Gbɛ̀ zaaanɔ tona kɔ̀n Ludao

Dauda lè.

¹ Gbãadeenɔ, èè yā o a zéa sɔ́ɔ?

Eè yākpae kɛ kɔ̀n gbɛ̀nɔ súsusú?

² Eè yā zaa wàari pá a swè guu,
èè gbãaa mɔ̀ gbɛ̀nɔnɛ a b̀sun.

³ Gbɛ̀ zaaanɔ sàsá zaa í igurɔmɛ,
ɛɛdeɛnɔ yàka zaa í da gbɛɛɛmmɛ.

⁴ Aɔ légbɛ de lán mlè sɛwɛɛ bà,
aɔ de lán káɛ kè à a swā tàta bà,

⁵ lɛ àton a kɔ̀kɔ'ori gaasia ó maro,
lɛ mlè pì tón a dabokeri gonikɛɛ ero.

⁶ Luda, ò n swaa é'ɛ́nɛ n lén,
Dii, ò músu pìnɔ swaa sɔ̀ntɛnɔ é'ɛ́nɛ.

⁷ Ì tó aɔ gɛ zéla lán í bàalɛna bà.
Tó aɔ sá gà, ò n kànɔ é'ɛ́nɛ.

⁸ Ì tó aɔ kori kũ zén lán kɔ̀ntɔ lóu bà,
aɔgɔ de lán nɔ̀bɔɛnɛ kè èè ɔ̀fántɛ eroo bà.

⁹ Ai yàka té gɔ oroo wā,
gbɛ̀ zaaanɔ é gɛ́ ãa.

¹⁰ Gbɛ̀ maaanɔ é pɔ̀nnaa kɛ,
zĩ kè Luda gɛɛ bònɛ gbɛ̀ zaaanɔa,
kè aɔ n gbá pìpi n aru guu.

¹¹ Gbɛ̀nɔ é be: Gbɛ̀ maaanɔ láada vĩ fá!
Ludaa kuu, è yākpae kɛ anduna guu.

59

N ma sí ma ibeenɔa

Lè kè Dauda dà gurɔ kè Solu gbɛnɔ zĩ aĩ à dāḍā à bɛ wà à dɛ.

¹ Ma Luda, n ma sí ma ibeenɔa,
n ma bɔ gbɛ kè aĩ fɛemaziino ɔĩ.

² N ma sí zaakerinɔa,
n ma bɔ gbɛderinɔ ɔĩ.

³ N gwa, aɔɔe ma kpákpaa,
gbɛ pásĩnɔ e swèe kɛmao.
Dii, méɛ taari ke durun kɛńɛro,

⁴ méɛ sāsáńɛ yákearo,
ben aɔ kú soruo wà nakõrema.
N ma wɛnda gwa n fɛɛ n mó n dɔmale!

⁵ N Dii Luda Zĩkpɛde, Isarailinɔ Luda,
n fɛɛ n wɛɛ tá borii mɔnɔa n pĩngi.
Nton bɔnkpɛɛde zaaa mɔnɔ wɛnda gwaro.

⁶ Aɔè ɛara wà su uusie dɔ,
aɔè likɔaa zĩ wétɛn,
aɔè hũu kɛma lán gbɛɛnɔ bà.

⁷ N gwa, aĩ lóu e tɔɔ,
fɛɛ kpá n lén,
aɔè be gbɛkee e n maaro.

⁸ Mpi sɔ Dii, nɛɛ n yáa dɔ,
nɛɛ borii pĩnɔ lalandi kɛ n pĩngi.

⁹ Luda ma gbāa, ma wɛɛ dɔnzi,
mbe ma aafia'ekii ũ.

¹⁰ Luda é dɔmɛ aɛ a gbɛkɛɛ guu,
eé tó mà yògɔ kɛ ma zangurinɔa.

¹¹ Dii wa sengbango, nton n dɛɛro,
lɛ aĩ yā tón sã ma gbɛnɔnlo yānzi.
N tó aĩ likɔaa zĩ n n sɔɛ kɔn n gbāaa.

¹² Yā kè è bɔ n lén né durun yāme.

N tó aĩ wadakɛna n kũ,
zaake aɔè ɛgɛɛ to, aɔè gbɛ ká.

¹³ N n kaate kɔn pɔfɛo,
n n dúgu zĩ, aɔtongɔ kuu dɔro
de aɔgɔ dɔ ai zaa anduna léa
kè Ludaa e kí blee Yakubu boriinɔa.

¹⁴ Aɔè ɛara wà su uusie dɔ,
aɔè likɔaa zĩ wétɛ guu,
aɔè hũu kɛ lán gbɛɛnɔ bà.

¹⁵ Aɔè ligaliga wàgɔ pɔblee wɛtɛɛ,
tó aɔɔe káro, aɔè wii pɛ.

¹⁶ Mapi sɔ, mé lè sí n gbāaa yā musu,
mà guda kɛ kɔngɔ n gbɛkɛ yānzi,
zaake mbe ma aafia'ekii ũ,
mbe ma utekii ũ nawɛakɛgurɔ.

¹⁷ Luda ma gbāaa, mé n táaki lé,
zaake ríbe ma aafia'ekii ũ,
Luda kè è gbèkèe kemèe.

60

Wé zì ble kōn Luda gbāaa

Lè kè Dauda dà gurɔ kè à zì kà kōn Siria kè aɔ kú Mesopotamia būsun kōn Zoba būsɔ guunɔ, ben Yoabu mò à Edomunɔ dède Guzurɛ Wisideen gɔɔn bɔɔ kuri awɛɛplaa.

¹ Luda, n pɔ fɛwazi,
n ɔ gbàɛwazi n wa zīnna.

N sɔkpa n aɛ dɔwa sa.

² N tɔ wa būsɔ nìgā ai à pàra.

N ɛara n tata a gbèn,
zaake à gò kpámmɛ.

³ N tɔ yā zī'ũu sù n gbēnɔa,
n wa kaka í gbāaa,
ben wée tàtaataa boo.

⁴ Mɔde n tuuta dɔ n vīakerinɔnɛ,
lɛ aɔ e wà bɔ gbēnɔ ságana lézī.

⁵ N wewala n wa mì sí kōn n gāsā gbāaa
lɛ wamɔwa n gbē yenzideenɔ e wà bɔ.

⁶ Luda yā ò zaa a kúkiia à bè:

Mé Sɛkemu kpaatɛtɛ kōn zīblena wiio,
mé gba da kōn Suko guzurɛɔ.

⁷ Giliada būsɔ né ma pómɛ,
Manase boriinɔ būsɔ né ma pómɛ,
Eflaimu boriinɔ būsɔ né ma mɔfuramɛ,
Yudanɔ būsɔ né ma gòmɛ.

⁸ Mɔabunɔ būsɔ né ma ɔpipibɔmɛ,
mɛɛ ma kyatee káɛ Edomunɔ būsun,
mɛɛ zīblewiii dɔ Filisitininɔ būsua.

⁹ Dé bé eé gēmao wéte bīidee guuu?
Dé bé eé dɔmɛ aɛ ai Edomunɔ būsun?

¹⁰ Luda, à dɛ ríbe n ɔ gbàɛwazi,
nɛɛ bɔ kōn wa zīkpɛɛnɔ dɔroo?

¹¹ N ɔ dawa wa ibɛɛnɔ yānzi,
zaake gbēntee dɔnlɛ né yā pāamɛ.

¹² Wé zì ble kōn Luda gbāaa,
àmbe eé kiti pá wa ibɛɛnɔa.

61

Kína aduakɛna

Dauda lè.

¹ Luda, n swā kpá ma wiipɛnazi,
n ma aduakɛna ma.

² Kuuna zaa anduna léa ma wii pènzì,
kè ma suuna lè, ben ma n sisi.

N gámao gbèsi kè lezī dɛmalaa kiia.

³ Zaake mbe ma aafia'ekii ũ,
ma uteki gbāaa ũ ma ibeenɔ aɛ.

⁴ Má yezi màgõ kú n ua guro píngi,
màgõ sɔto n ɔru.

⁵ Luda, zaake n lù kè ma sènnɛɛ mà,
n n vīakerinɔ baka kpàma.

⁶ N kína dɔ aafiao,
n tó à ká a gurɔɔa.

⁷ Àgõ kpata blee n dɔna guu guro píngi,
n à dākpa n gbẽke kɔn n náanɛkenao yānzi,

⁸ mé gbasa màgõ n táaki lɛ lán guu e dɔɔ nà,
mégõ lù kè má sènnɛɛ fīa boo guro píngi.

62

Ludan utekii ũ

Dauda lɛ.

¹ Luda ado bé à tò ma làakari kpáɛna,
àmbe è ma mì sí.

² Àmbe ma gbèsi ũ kɔn ma m̀sirio,
mɛ̀ gbāa ea, mé nigā zikiro.

³ Gèn ũgban égõ fɛɛɛ gbẽzi?
É à nɛ lán gũ kè è à kpán
ke kara zi wòkɔwòkɔ bàn yó?

⁴ À guna a tíla lén ée kpaakɔsɔ,
ɛgetona bé è keare nna.
Èe sa maaa o gbẽnɛ kɔn léomɛ,
ben eè n ká a swè guu.

⁵ Luda ado bé à tò ma làakari kpáɛna,
zaake àpin ma wéɛ dɔzi.

⁶ Àmbe ma gbèsi ũ ma m̀sirio ũ,
mɛ̀ gbāa ea, mé nigā zikiro,

⁷ Ma aafia kɔn ma bèɛo è bɔ à kiiamɛ,
àmbe ma gbèsi gbāaa ũ, ma utekii ũ.

⁸ Gbẽnɔ, àgõ à náanɛ keɛ guro píngi,
à a swè wẽnɛ, àmbe wa utekii ũ.

⁹ Talakanɔ dɛ lán léĩa bàɛɛ,
gbāadeenɔ e ká póke lézĩro.
Tó wà n yɔ kilooa,
aɔ píngi égõ dɛ fákuumɛ.

¹⁰ Àton gbẽble'ɔ náanɛ kero,
àton ĩa dā kɔn kpāi póro.
Tó a auziki e kɔɔ,
àton tó a swè gɔ kúaro.

¹¹ Yā mèn doon Ludaa ò,
yā mèn plaaa kènɔn má mà:
Luda, mbe n gbāaa vī,

¹² Dii, mbe n gbẽkẽẽ vĩ,
ben nẽ fĩa bo baadenẽ a yãkẽnaa.

63

Luda nidena

Lè kè Dauda dà gurɔ kè à kú Yuda gbáan.

¹ Luda, mbe ma Luda ũ,
mée n wée wetẽẽ,
ma ninii yenzi, méegɔ lugaanzi
lán tɔɔtẽ kori kè ye ízi bà.

² Ma n e n kúkiin,
ma wée sɪ n gbãa kɔn n gakuiolẽ.

³ Zaakẽ n gbẽkẽẽ maame de wẽndila,
n sáabukpana éɔ kú ma lén.

⁴ Méɔ n tó kpaa ai ma wèndi lén,
méɔ sé musu mà n sísi.

⁵ Ma nɔsẽ é kã lán wè pɔ maaa ble wà kã nà,
n táakilena éɔ kú ma lén kɔn gudakẽnao.

⁶ N yã è dɔmagu ma daekiia,
mẽ laasuu lénzi gwãavĩ.

⁷ Ma sɔtɔna n ɔru, mée lè sii,
zaakẽ mbe ma donlɛri ũ.

⁸ Ma ninii namma,
n ma kũna n ɔplaan.

⁹ Gbẽ kè aɔbe ma wɛɛnɔ é kaatẽ,
aɔé gẽ tɔɔtɛn.

¹⁰ Luda é tó wà n dɛdɛ kɔn fɛɛdaao,
aɔé gɔ gbɛngboonɔ pɔblee ũ.

¹¹ Kina sɔ é ɔnnaa kɛ kɔn Ludaonɔ é à sáabu kpá,
ɛɛdeɛnɔ sɔ lè éɔ nakɔana.

64

N ma sí gbẽ zaaanɔ ɔzĩ

Dauda lè.

¹ Luda, n ma mbna ma,
n ma bɔ ma ibɛ kè aɔbe vĩa daamaziinɔ ɔzĩ.

² N ma utɛ gbẽ zaaa kè aɔ lè kpàkɔsɔmaziinɔnɛ,
zaakeri zɔkadee pìnɔ.

³ Aɔè n lè lè kɛ lán fɛɛdaa bà,
yã pãsĩnɔ è bɔ n lén lán kà sɛwɛɛdee bà.

⁴ Aɔè taarisaidee dãdã lɛ wà à pá,
aɔè à pá kãndo, vĩa è n kũro.

⁵ Aɔè kɔ yĩpa wà da zaakɛna guu,
aɔè bàkpakpannɛna gusaɛ yã gɔgɔ
aɔè be: Gbẽke é wa ero.

⁶ Aɔè zaakɛna yã gɔgɔ wà be,
yã kè wa à lè kpàkɔsɔ bɔɛzina.
Gbɛntee nɔsɛguuyãnɔ asii bíta.

⁷ Mòde Luda é n pá kào,
eé n kēna kāndo.
⁸ Eé tó yā kè aō ò wí n musu,
gbē kè n é píngi égō mī kē degūdegū wà be taale.

⁹ Vīa é baade píngi kū,
ašé Luda yākenano tōkē,
ašégō yā kè à kēno laasuu lē.
¹⁰ Gbē maaano, āgō pōnnaa kē Dii guu à nazi,
nōsepuradeeno, āgō à táaki lē á píngi.

65

Bori píngi wée dō Ludazi

Dauda lē.
¹ Luda, à kō sio wà n táaki lé Zayon,
wà lù kè wà sēnnēno fīa bo.
² Mmōn kè nē aduakēna ma,
n kiian bori píngi é sun.
³ Wa yā zaaano wa fu,
ben n wa taarino kēwe.
⁴ Aubarikadeen gbē kè n sè n gēo n ua ũ.
N kpé pō maaano mōwa,
n kpé kè kú adona pì.
⁵ Nē wewala kōn yā maa naasideeno, Luda wa Mìsiri.
Andunalezekideeno kōn ísiabaadeeno wēe donzi n píngi.

⁶ N gbāaa dānla,
n kpīino kè kōn n ikoo.
⁷ Nē ísia kōn a sōno kīi kpáe,
nē boriino zōka yāāne.
⁸ N dabuyāno è swē kē
gbē kè aō kú zaa tōtēleano,
wē guda dōmma zaa ofāntēboe kpa
kōn a gēkpen kpaa.

⁹ Nē làakari dō andunaa, nē à gba í,
nē taaki ká tōtēne, n swaano pa kōn ío,
nē tó blēwēe kē, zaake len n diē lē.
¹⁰ Nē í dagula ai búgbaruno pa,
nē guuno foo fō kōn louo,
nē aubarika da pō kē bōeno.
¹¹ Nē aubarika da burazīin wē kōn wēo,
blē nōsidee è kwēe n tuuban.
¹² Pōdādākiino sē lá bōro kù sētē,
sīsīno pōnnaa dà uta ũ.
¹³ Pōkādeeno dàgula n dādākiino,
blēwēe dàgula sīsīgēzi.
Wēe pōnna wii lē, wēe lē sii.

66

Luda sáabukpana

¹ Anduna gbē píngi,

à guda dɔ Diia.

² À lè sí à tó gakuikεε musu,
à à táaki lé à à tó bɔ.

³ À be Luda nε: N yākenanɔ naasi vī,
n gbāa bíta è tó n ibεenɔ na n sàsaa.

⁴ Anduna píngi è kúenne,
aɔè n táaki lé wà n tó bɔ.

⁵ À mɔ à Luda yākenanɔ gwa,
yā kè à kè gběnteenɔne naasi vī.

⁶ À ísīaa lì gukori ũ,
aɔ swaa bikù kèse.
Wà pɔnnaa kε à yā musu.

⁷ Ègɔ kí blee kɔn a gbāaaɔ guro píngi,
à wée ègɔ kú boriinɔ.
Swāgbāadeenɔ tón dɔkεoro.

⁸ Boriinɔ, à wa Luda sáabu kpá,
à táakilena gɔ kú a lén.

⁹ À wa wěndi dàkpawe,
èe tó wa gbá sàtarɔ.

¹⁰ Luda, zaake n wa yɔ n wa gwa,
n wa baasa lán kondogi bà.

¹¹ N wa ka kpésīaan,
n aso tiisi diwe wa kpεε.

¹² N tó wà diwa lán sɔ bà,
wa wée té mà, í dàwala,
ben n mɔwao gunnamana guu.

¹³ Mé mɔ n ua mà sa'opɔ kè wè ká tén à té kú o,
mé lù kè má sènnεenɔ fīa bonne,

¹⁴ yā kè bɔ ma lén ma nawēakeguro.

¹⁵ Mé saa omma kɔn pɔ mèkpananɔ,
mé sákaronɔ kpatanne,
mé n gbāgbā kɔn zùswareenɔ kɔn blèkoffinɔ.

¹⁶ Amɔa kè á Luda vīa vīinɔ,
à mɔ à ma a píngi,
mé yā kè à kēmεε oare.

¹⁷ Ma wii pèzi,
à táakilena da ma lén.

¹⁸ Tó ma yā zaaa dà ma swèn,
lε Dii gí ma yā mazi.

¹⁹ Mɔde à ma yā mà,
ben à ma aduakεna sì.

²⁰ Aubarikadeen Luda ũ,
èe gí ma aduakεna mazi,
èe gíme a gbēkεεoro.

67

Aubarika gbekana Luda
Lè kè wè sí kɔn mɔrɔnɔ.

¹ Luda, ñ wa wēnda gwa,
 ñ n uu werewa ñ aubarika dawagu,
² le anduna gbēno gō n zé dō,
 bori píngi dō lán nēē gbē mī sí nà.

³ Wà n táaki lé Luda,
 baade píngi n táaki lé.
⁴ Boriino ponnaa ke à guda ke,
 zaake nēē yākpae ke kōn gbēno a zéa,
 nēē dō anduna boriinone ae.

⁵ Wà n táaki lé Luda,
 baade píngi n táaki lé,
⁶ gbasà tōte blēe ke,
 Luda wa Luda é aubarika dawagu.
⁷ Luda é aubarika dawagu,
 anduna lezekideeno é vīa kene n pingi.

68

Luda bitakee

Dauda lē.
¹ Luda é fēe, à ibeenō é fāakōa,
 à zangurino é bàa lēne.
² Lán tésukpe è gē kōn ĩao nà,
 ñ tó aō gēte le.
 Lán zōsa è yó nà té sae,
 zaakerino é kaate Luda ae le.
³ Gbē maaano sō ponnaa ke,
 aō yāa dō Luda ae,
 aō vīvī kōn ponna bitao.
⁴ À lē sí Ludane à lé maa,
 à di ludambē luguua, à à tó bō,
 à tōn Dii, à ponna wii pé à ae.
⁵ Kuuna a kpé kè kú adona guu,
 Luda né toneno demē,
 gyaanono zenyodeemē.
⁶ Luda è bēe ke gbē kè gbē vīroone,
 è pisinano bōe à n da nmanan,
 swāgbāadeeno sō égō kú gukori guumē.
⁷ Luda, kè n dō n gbēnone ae,
 gurō kè n táa ònyo gbáan,
⁸ tōte nīgānigā, ludambēe lou gbàre n ae,
 mmōn kè n yā ò Sinai kpīii musu ae,
 Luda, Isarailino Luda.
⁹ Luda, n tō mōdō kpà n būsua kōsōkōsō,
 n n gbē kpasanano gbà gbāaa.
¹⁰ N gbēno vēe à guu, Luda,
 ben n wēndadeeno gbà pō n maakēe yānzi.
¹¹ Dii yā ò,

ben nɔgbɛnɔ ɡɔ̃ à baarukparinɔ ũ pari.

¹² Kínanɔ kɔ̃n n̄ zìkpɛɛnɔ e bàa lɛɛ kpakpaa,
nɔgbɛ kɛ aɔ ɡɔ̃ bɛɛnɔ e n̄ pónɔ kpaatɛtɛ.

¹³ Baa kɛ a daɛ kpàsa gura,
kondogi í kú ma pɔ̃tɛɛ dèbɛnɔa,
à kánɔ e té kɛɛ lán vura bà.

¹⁴ Kɛ Gbāapingide kínanɔ fāakɔa,
aɔ kwè Zalamɔ kpíiia lán loughɛ bà.

¹⁵ Basā kpíií gakui vī,
Basā kpíi m̀sɔ̃ntɛ̃nɔ pari.

¹⁶ Amɔa kpíi m̀sɔ̃ntɛ̃nɔ,
bɔ́yānzín ée kpíií kɛ Ludaa sɛ̃
a kíblekíi ũu gwaa n̄sɛgɔ̃aanɔzi?
Gwen Dii éɡɔ̃ kún gurɔ pínɡi.

¹⁷ Luda sɔ̃goronɔ lé vīro,
à kà bɔ̃rɔ lɛo ũgbangba.
Dii b̀o zaa Sinai,
à mò à p̀ta a guu kɛ kú adonan.

¹⁸ N fɛɛ n ta musu dɔ̃na z̀izɔ̃nɔnɛ aɛ,
n gbaa sì gbɛnɔa ai kɔ̃n swāgbāadeenɔ,
ben n vɛɛ gwe, Dii Luda.

¹⁹ Aubarikadeen Dii Luda wa m̀siri ũ,
àmbe éɡɔ̃ wa asoonɔ sɛna lán guu e dɔ̃ nà.

²⁰ Wa Luda né Luda kɛ è n̄ m̀ síme,
Dii Luda bé è wa bɔ̃ gaa lézĩ.

²¹ Luda é a ibɛɛnɔ m̀i wíwińne,
gbɛ̃ntee m̀ikpɛɛ kádee kɛ aɔ̃ té n̄ durun-onɔ.

²² Dii bè: Mé n̄ bɔ̃ Basā b̀usun,
m̀é n̄ bɔ̃ ísia l̀n,

²³ Lɛ à a gbá ya a ibɛɛnɔ arun,
a gbɛ̃nɔ é n̄nɛ máen wà n̄ baka ble.

²⁴ Luda, wa n gbɛ̃nɔ è aɔ̃ tétɛkɔ̃zi,
ma Luda ma Kína, aɔ̃e mɔ̃ n kúkíia.

²⁵ Lèsirinɔ té aɛ, batanɔ té n̄ kpɛɛ,
nɔkparɛ s̄ḡɛs̄ḡɛparinɔ té n̄ gura.

²⁶ À Luda tó bɔ̃ pari kakɔ̃ana guu,
à Dii sáabu kpá amɔa Isaraili boriinɔ.

²⁷ Né zāade Beyāmi boriinɔ bé aɔ̃ tɛna aɛ gwe,
beee gbɛra Yuda kínɛnɔ kɔ̃n n̄ gbɛ̃nɔ
kɔ̃n Zɛbuluni bori kínɛnɔ
kɔ̃n Nafatali bori kínɛnɔ.

²⁸ Luda, n̄ n gbāaa ɔ̃ɔawe,
Luda, n̄ bɔ̃ kɔ̃n n gbāaa kɛ n̄ ɔ̃ɔawe yāao.

²⁹ Kínanɔ é m̀ónnɛ kɔ̃n n̄ gbaanɔ
n kpé kɛ kú Yerusalemu yānzi.

³⁰ N̄ kpākɛ Igipiti ítenɔbɔ̃zi,
n̄ pata boriinɔ z̀uswareenɔa kɔ̃n n̄ gbɛ̃nɔ.

N̄ kondogi gò tōm̄ma,
n̄ gbē kè zìkana è kēñne nnaano fāakōa.

³¹ Igipitino é zìrino gbaremma,
Etioptiano é ɔ dɔnzi, Luda.

³² Anduna kpatablerino, à lè sí Ludane,
à Dii táaki lé,

³³ am̄o kè à di ludambē kè kuu zaa ziziia.
À ma, èe pūtāa gbāngbān.

³⁴ À Luda gbāaa kpàakpa kē,
wà à bítakē dō Isarailino,
à gbāaa kú ludambē puraana.

³⁵ Luda, n̄ naasi vī n kúkiia,
Isarailino Luda è gbāaa kōn ikoo kpá a gbēno.

Aubarikadeen Luda ũ!

69

Wētāmma guu aduakena

Dauda lè.

¹ Luda, n̄ ma mì sí,
zaakē í ma kũ ma waalē.

² Foo e ma m̄ɔ ma ka zā,
kēsēpekii kuuro,

ma kpae í lòn,
ísō e ma blee.

³ Ma wii lè ma kpasa,
ma kòto nāe,
ma wēe dō ma Ludazi
aì ma wēe kè yòɔ.

⁴ Gbē kè aō zāmagu pāano
pari de ma mìkānola.
Ma ibeeno lé vīro,
aō yezi wà ma de pòke wíñne sai.
Pó kè mēe à kpāi oroon
aō bè mà i mà kpám̄ma.

⁵ Luda, n̄ ma yōnkoyāno dō,
ma taarino utenannero.

⁶ Dii Luda Zìkpēde,
gbē kè aō wēe dōnziino
nton tó wí n̄ kũ ma yānzìro.

Isarailino Luda,
gbē kè aō n̄ kii wēeno
nton tó aō tó yaka ma yānzìro.

⁷ Zaakē n̄ yānzìn mēe menaa kōn sōsōzi,
ben wí gē ma wēen

⁸ Ma gō gbē zìto ũ ma gbēno té,
ma gō gbē miradodee ũ ma da bēdeenno té.

⁹ N ua yā ma kũ gbāa maamaa,
gbēno dōkenanyo gōmē.

¹⁰ Tó ma lé yì pōsiaa guu,

wègõ ma sõsõ.

¹¹ Tó ma pɔsia utano fĩfĩma,
wègõ ma faboomɛ.

¹² Gbẽ kè aõ vɛɛna gāalenɔ è ma pe,
ígbāamirino è lè damao.

¹³ Mɔde tó à gõ ma yānzi, Dii,
mbe mégõ wée kɛɛmma a gurɔɔa.
N wemala Luda n gbẽkɛ bíta yānzi,
n ma mì sí yāpura.

¹⁴ N ma bɔ foon,
nton tó mà vlɛɛnlo.
N ma bɔ í lòn,
n ma sí ma zangurinɔa.

¹⁵ Nton tó ísõ ma blero,
nton tó mà kpáɛ í lònlo,
nton tó wée tatamalero.

¹⁶ N wemala Dii, zaake n gbẽkɛ maa,
n aɛ dɔma n sùu bíta guu.

¹⁷ Nton m̀kɛɛ zu n z̀b̀lerinero,
n wemala kpakpaa,
zaake ma gõ kagurakɛna.

¹⁸ N s̄mazi n ma mì sí,
n ma faaba kɛ ma ibɛɛnɔ yānzi.

¹⁹ N ma s̄s̄na d̄s̄
k̄n ma wídammao k̄n ma kpɛbɔnao,
néɛ gbẽ kè aõ ma k̄na yāonɔ ee.

²⁰ S̄s̄na ma swè z̄s̄, ma ḡ gbāaa sai,
gbẽ kè eé ma wēnda gwaan má wètɛ, mée ero,
gbẽ kè eé ma n̄sɛ kpáɛmɛɛn ma wée d̄zi, à kuuro.

²¹ Ā ēz̄ zaaa k̄mɛ p̄bleen,
kè ímii ma dɛ, ā w̄ kp̄kp̄aa kp̄ama ma mi.

²² Ā z̄lbaakɛna ḡn̄ne takutɛ ũ
à n̄ k̄ à yā lún̄ne.

²³ Ā w̄ɛ sisi lɛ āton guu ero,
ā wó ḡ kokona.

²⁴ N n p̄t̄ pitańma,
n n p̄f̄ p̄s̄ pisińma.

²⁵ Ā b̄ɛ ḡ b̄z̄ ũmɛ,
ā gbẽke tóngõ kuu lɛ à v̄ɛ n̄ kpén d̄ro.

²⁶ Zaake āɛ w̄ɛ t̄a gbẽ kè n̄ lénɔa,
āɛ gbẽ kè n̄ n̄ kari k̄n̄ wāwā yā o.

²⁷ N̄ n̄ yā p̄ngi taari dińne,
ā baka tóngõ kú n̄ m̄sina guuro.

²⁸ N̄ n̄ tó gogo w̄endi takada guu,
lɛ ā tó tóngõ kú k̄n gbẽ maaanɔ tóro.

²⁹ Luda, má kú wāwāa guu k̄n yā'ɔammao,
n ma sé lez̄ lɛ mà bɔ aafia.

30 Mé Luda tó bɔ̀ lèsina guu,
 mé à sáabu kɛ mà à tó sɛ̀ lezĩ.
 31 Beee é ká Diine de sa'ona kɔ̀n zùola,
 baa zùsware kobadee.
 32 Takaasideeno é e aɔ̀ pɔ̀nnaa kɛ,
 a Luda kiwɛterino é gɔ̀ wɛ̀ndi vĩ.
 33 Zaake Dii è wɛ̀ndadeeno yã ma,
 è kya ká a gbɛ̀ kè aɔ̀ de zĩzɔ̀ ũunɔ̀nlo.

34 À à táaki lé musu kɔ̀n tɔ̀tɛo,
 ísia kɔ̀n pɔ̀ kè kú à guuno pínɡi.
 35 Zaake Luda é Zayɔ̀n mì sí,
 eé ɛara à Yuda wétɛno káɛ,
 à gbɛ̀no é vɛɛn n pɔ̀ ũ.
 36 À zòbleri néno bé wégɔ̀ vĩ,
 gbɛ̀ kè aɔ̀ ye à tó nnaazino é gɔ̀ kún.

70

Wiipɛna m̀sirizi (Saa 40:14-18)

Dauda lè.
 1 N yã nna Luda, n ma mì sí,
 Dii, n kɛ kpakpaa n mɔ̀ n dɔ̀malɛ.
 2 N tó wí gbɛ̀ kè aɔ̀de ma wɛɛ wà ma deeno kũ,
 aɔ̀ n mì pɛɛ.
 N tó gbɛ̀ kè aɔ̀ yezi mà mɔ̀nzi eeno kpɛɛ li,
 aɔ̀ uu yãkɔ̀tɛ.
 3 Gbɛ̀ kè aɔ̀è beme taale taaleeno,
 n tó aɔ̀ ɛara kɔ̀n wíyão.
 4 Gbɛ̀ kè aɔ̀de n kii wɛtɛeno pɔ̀ kemma nna aɔ̀ yáa dɔ̀.
 Gbɛ̀ kè aɔ̀ ye n m̀sinazino gɔ̀ bee Luda bíta.
 5 Takaaside wɛ̀ndadeen ma ũ,
 Luda, n kɛ kpaa.
 Mbe ma dɔ̀nleri ũ kɔ̀n ma m̀sirio,
 Dii, nton gĩ kero.

71

Mare isi aduakɛna

1 Dii, mbe ma nanzi,
 nton tó wí ma kũ zikiro.
 2 N ma bɔ̀ n ma mì sí n maakɛna yãnzɛ,
 n swã kpámazi n ma faaba kɛ.
 3 Ngɔ̀ de ma uteki gbè kè mégae gá uten ũ.
 N diɛ n ma mì sí,
 zaake ma gbɛ̀si kɔ̀n ma zɛki gbãaaon n ũ.
 4 Ma Luda, n ma bɔ̀ zaakerino ɔ̀zĩ,
 n ma si gbɛ̀ zaa pásĩnɔ̀a.
 5 Mbe ma wɛɛ dɔ̀nzi, Dii Luda,
 mbe má n náanekɛna zaa ma gɔ̀kparekɛguro.
 6 Ma gbãa èmma zaa ma iguro,

mbe n ma bo ma da gbɛɛɛn.

N táakin mɛ̀égɔ̀ lɛɛ.

⁷ Ma kuuna de yābɔnsae ũ gbɛnɔne pari,
zaake mbe ma uteki gbāaa ũ.

⁸ N táakilena ègɔ̀ da ma lén,
mɛ̀égɔ̀ n maakɛ boo kɔngɔ̀ kɔn uusieo.

⁹ Nton ma tón ma zikũkɛ yānziro,
nton ma zīnna ma gbāa yāana yānziro.

¹⁰ Zaake ma ibeenɔ e ma pee,
ma wɛderinɔ e lé kpaakɔsɔmazi ma wɛndi bɔna yānzi.

¹¹ Aɔ̀ bɛ: Luda gɔ̀zime né, wà péa wà kũ,
gbɛ́ke kuu kè à à mì síro.

¹² Luda, nton kemao zāro,
ma Luda, n kɛ kpaa n mó n dɔmale.

¹³ N tó wí gbɛ́ kè aɔ̀e yā diimaano kũ
lɛ aɔ̀ kaate,
n tó sɔ̀sɔ̀ da gbɛ́ kè aɔ̀e wɛ́e tāmaanola
lɛ aɔ̀ tó yaka.

¹⁴ Mapi sɔ̀, ma wɛ́e égɔ̀ dɔnzi,
mɛ̀égɔ̀ n táaki lɛɛ mǎgɔ̀ gaa.

¹⁵ N maakɛna égɔ̀ da ma lén guro píngi
kɔn n misina kè má à lé dɔrooo.

¹⁶ Mé mó mà n gbāabitakeyāno o, Dii Luda,
n mèn do maakɛn mé à kpàakpa kɛ gbɛnɔne.

¹⁷ N yā dàme zaa ma gɔ̀kparekɛguro,
Luda, ai tia mée n yābɔnsaeno oo.

¹⁸ Baa kè ma zi kũ, ma mĩkã pura,
nton ma tónlo, Luda,
lɛ mà e mà n gbāaa tɔ̀kɛ tiadeenɔne,
mà n gbāakeyā da gbɛ́ kè aɔ̀e fɛenɔne n píngi.

¹⁹ Luda, n maakɛna zɔ̀ sɔ̀sɔ̀nenɔa,
n yā bíta kè, dén weé lɛ́kɔ̀zinyo?

²⁰ N tò nawɛa pásĩ ma le paripari,
mɔ̀de né ɛara n ma gba wɛndi dɔ,
né ɛara n ma bo tɔ̀tɛ guu.

²¹ Né ma bèe kaaramɛ,
né ɛara n ma làakari kpáeme dɔ.

²² Ma Luda, mé n sáabu kpá
kɔn mɔ̀rɔ̀o n náanekɛ yānzi.
Isarailino Luda kè n kú adona,
mé n táaki lé kɔn kungidio.

²³ Guda égɔ̀ dɔ ma lén,
mamɔ̀ma kè n ma mì sì mé n táaki lé.

²⁴ Mɛ̀égɔ̀ n yāmaakɛna oo guro píngi,
zaake wí gbɛ́ kè aɔ̀ ma wɛtɛ zaaaono kũ,
aɔ̀ gɔ̀ kɔn bídio.

72

Aduakena kɪnanɛ

Sulemanu lè.

¹ Luda, n̄ dɔdɔ kɪnanɛ à yākpɛ kɛ kɔn yāpuraao,
n̄ tó kɪnɛ yā maaa kɛ lán nɛè kɛ nà,

² lɛ à dɔ n̄ gbɛnɔnɛ aɛ a zéa,
à yā gɔgɔ talakanɔnɛ súusu,

³ kpɪiɪnɔ é gbasa wà mó gbɛnɔnɛ kɔn aafiao,
sɪsɪnɔ é tó aɔgɔ kú nnamana guu.

⁴ Kína é tó yā bɔ kɔn talakanɔ nna,
eé takaaside nɛnɔ mì sí,
eé gbāamɔnnɛrinɔ dúgu zɔ.

⁵ Eégɔ kuu lán ɔfántɛ ègɔ kuu nà,
lán mɔvura ègɔ kuu nà wɛ kɔn wɛo.

⁶ Eégɔ dɛ lán loumana buraa bà,
lán mɔdɔ kè è kpá tɔtɛa bà.

⁷ Gbɛ maaanɔ é ɔ tá a gurɔa,
nnamana ègɔ bíta ai mɔɔ tóngɔ kuu dɔro.

⁸ Eé kí ble zaa ísia baa kè kpa kɔn baa kaa kpaa,
sɛna zaa Yuflatia ai gana anduna léa.

⁹ Borii kè aɔɔ kú gbáa guunɔ é mó wà kúɛɛ,
à ibɛɛnɔ é daɛ n̄ puua à aɛ.

¹⁰ Taasisi kína kɔn ísia baa kɪnanɔ é tángba kpáa,
Seba kɔn Seba kɪnanɔ é mó wà gba danɛ.

¹¹ Kɪnanɔ é mó wà kúɛ à aɛ n̄ píngi,
bori píngi é zò blenɛ.

¹² Zaakɛ eé wɛndadee kè aɔ wiɪi dɔɔnɔ bɔmɛ,
eé takaasidee kè aɔɔ dɔnlɛri vɪroonɔ mì sí.

¹³ Eé gbāasaideenɔ wɛnda gwa,
eé takaasideenɔ bɔ gaa lézɪ.

¹⁴ Eé n̄ bɔ gbāamɔnnɛrinɔ ɔzɪ kɔn gbɛ pásɪnɔ,
zaakɛ à ye n̄ arukwɛnaziro.

¹⁵ Luda kína dɔ kɔn aafiao!
Wàgɔ à gbaa Seba bùsu vura,
wàgɔ adua kɛɛɛ yāana sai,
wàgɔ sa maaa oonɛ gurɔ píngi.

¹⁶ N̄ tó burapɔnɔ kɛ à bùsun maamaa,
à lánɔ gɔ da sɪsɪnɔ musu sí plèplɛ,
aɔ né i wà pia lán Lebanɔ lákpɛ bà,
aɔ gbá lán kàbapu bà sɛtɛ.

¹⁷ N̄ tó à tó gɔ kuu gurɔ píngi
lán ɔfántɛ bà,
bori píngi é aubarika e à gāzɪ,
wé à tó nnaa sí.

¹⁸ Aubarikadeen Dii Luda, Isarailinɔ Luda!
Àmbe è yābɔnsaɛnɔ kɛ ado.

¹⁹ Wàgɔ à tó gakuidee bɔɔ gurɔ píngi!

À tó à gakui da andunala píngi!
Aami! Aami!

²⁰ Yesé né Dauda aduakéna lén gwe.

TAKADA AAGODEE

Saamu 73-89

73

Zaakerino nnamana

Asafa lè.

¹ Luda è yā maaa ké Isarailinone yāpurame,
atēnsa nòsepuradeeno.

² Mapi sō, ma kīi kù lēnao,
ma gbá yezi à satame yā.

³ Kè ma zaakerino kuuna maaa è,
ma ãdāri pino gwena ni dè.

⁴ Yāke è kpáñero,
aafia mòmma bensō aō mēkpana.

⁵ Aōè nawēa ké lán danò bàro,
aōè gyāa ké lán danò bàro.

⁶ Aōè ãdāna da ní waale lán kāmbeè bà,
aōè pāsīkéè da pókāsāa ũ.

⁷ Aō swè kè gbāa yāzaakenao,
yā vāi ní nòse pà.

⁸ Aōè gbē lalandi ké aōè yā zaaa límma,
aōè gbāaa mónne ní gwena bítakéè yānzì.

⁹ Aōè be: Luda pita wà ɔsi ká,
bensō aō yā bé è ble anduna guu.

¹⁰ Bee yānzì wè tá ní kpa,
wè yā kè aō ò píngi sí yāpuraa ũ.

¹¹ Aōè be: Luda é ké dēa à dō?
Luda Musude dōna kà len yó?

¹² N gwa, zaakerino è yāke kàhān kero,
aō gwena ègō kaara guro píngime.

¹³ Ase ma nòse pura pān yó?
Ma a ɔ bōe taarin wāsawasa pāmēó?

¹⁴ Nèègō ma gbēè guro píngi,
nèègō ma swā sukāame lán guu e dōo nà.

¹⁵ Tó ma ze kōn yā beee taka onao,
bee ègō dē bōna n gbēno kpēè yā ũme.

¹⁶ Kè ma laasuu lè yā pìzi mà e mà dō,
à kēmē zī'ũ.

¹⁷ Sé kè ma gē Luda kúkiin,
ben ma wēè gbasa à kè lán aōé yāa nà.

¹⁸ N ní kpá guzāea yāpura,
nèè ɔ sōñzi aō lée wà kaate.

¹⁹ Aōè gō kaatena pó ũ kāndo,
vīapono è ní le aō yāao.

²⁰ Lán nanaa è gē ãa nà tó gbē vù,
tó n fēè Dii, n tó aō gē ãa le.

- 21 Kè ma nòsɛ yàka,
bensɔ ma pɔɔ sia kù,
22 ma kɛ yɔnkɔ, má yàke dɔro,
ma gɔnnɛ lán nòbɔsɛtɛ bà.
- 23 Baa kɔn beeeo mɛɛgɔ kúnyo,
ń ma kúna ma ɔplaaa.
24 Nɛɛ dɔmɛ aɛ kɔn n lédammanao,
né yáa n ma sí ai n gakui guu.
25 N baasiro, dén ma wɛɛ dɔzi musuu?
N baasiro pòke nii e ma dɛ anduna guuro.
26 Baa tó ma mɛ kɔn ma swɛ̀o e yáaa,
Ludan ma swɛ̀ gbáa'ekii ũ,
àmbe ma baka ũ guro píngi.
- 27 Gbɛ̀ kè aɔ̀ kɛ̀mmaanɔ̀ é mì dɛ,
né gbɛ̀ kè aɔ̀ bò n kpɛɛnɔ̀ kaatɛ.
28 Luda, ma sɔnzina bé à kɛ̀mɛ nna,
Dii Luda, ma n kɛ ma utɛkii ũ,
mé n yákenanɔ̀ tɔ̀kɛ́ńɛ.

74

Wiipɛna Ludazi à kpé kè wà wì yǎnzi

- Asafa lè.
1 Luda, bóyǎnzín n giwazi ai guro píngizi?
À kè dia n pɛtɛ e fɛɛɛ n kpàsa sǎanɔ̀zi?
2 N tó gbɛ̀ kè n ń sí zaa ziinɔ̀ yá dɔngu,
borii kè ń bò aɔ̀ gɔ̀ n pó ũunɔ̀
kɔn Zayɔn kpíii kè ń kè n kúkii ũuo.
3 N ibɛɛnɔ̀ n kúkii gbɛ̀ wà dàɛ mámmam,
n dɔdɔzi n gwa, à gbòro píngi
- 4 N zangurinɔ̀ zɔka dɔ guu kè weè danlɛn,
aɔ̀ ń zĩnda tuutanɔ̀ pɛɛ gwe sèeda ũ.
5 Wá è, aɔ̀ kpása dɔ musu,
aɔ̀ɔɛ kɛɛ lán wɛ̀gɔ̀ dàko kɛɛɛ nà.
6 Lí ana maaa kè wà nàna n kpé gũa,
aɔ̀ gbɛ̀ wà gbòro kɔn kpásao kɔn aadao.
7 Aɔ̀ té sɔ̀ n kúkíia à kwè,
aɔ̀ tò kpé kè n tó kúa pì gbàsĩ lè.
8 Aɔ̀ bè ń nòsɛn: Wà ɔ̀ tɔ̀m̃ma mámmam.
Aɔ̀ té sɔ̀ wa bùsu aduakɛkpɛnɔ̀a.
9 N kpé sèedanɔ̀ kuu dɔro,
annabi ke kuu dɔro.
Wégɔ̀ kuu lɛ ai bɔrɛmɛ?
Wa gbɛ̀kee dɔro.
- 10 Luda, né tó n ibɛɛnɔ̀ gɔ̀ n yáa dɔɔ ai bɔrɛmɛ?
N zangurinɔ̀ égɔ̀ kya kaangu yáana sain yó?
11 Bóyǎnzín n ɔ̀ kpà n kùlazi?
N ɔ̀ bɔɛ n utan n ń dɛdɛ.

¹² Ludan ma kína ũ zaa káaku,
àmbe è gbě̀ mì sí anduna guu.

¹³ Mbe n ísía zòkòrè kòn n gbãaa,
n kùkuku mìnò wìwi í guu.

¹⁴ N Igipitinò kàatè gwe,
n nì gènò kpà gbáa nòbòna póblee ũ.

¹⁵ N swaanò bò n zé wè bianòne,
n swaa kè à í babana vīroo zòkòrè.

¹⁶ Fāantè kòn gwāavīo kú n pò ũ,
n mɔvura kòn ɔfāntèo kúkii kèñne.

¹⁷ Mbe n anduna gulezekinò kè pínɡi,
n kwèe kòn buusièo guròò diè.

¹⁸ N yá kè n ibeenò dò yāa dɔngu Dii,
yònkòòò kya kà n tón.

¹⁹ Nton n pòtèe kpá nòbò pásĩnaro,
n gbě̀ wēndadeenò yā tón sānguro.

²⁰ N làakari dɔ n bà kuunawaoa,
zaake wa bùsu gusaenò pásĩ pínɡi.

²¹ Nton tó wa gwenawēndadeenò bɔru kpèe kòn wíoro,
n tó takaasideenò kòn póniderinò n táaki lé.

²² Luda, n fèe n gí kòn n zĩndao,
n n yá kè yònkòòò e dɔ zena sai ma dé!

²³ Nton zòka kè n ibeenò e kaanzi kpá swākotoro,
n zangurinò kīi dìgò dɔ yāana sai.

75

Ludan yákpækèri ũ

Asafa lè.

¹ Wa sáabu kènnè Luda, wa sáabu kènnè.
Tó wà n yābɔnsaenò tòkè, nègò kú kīi.

² Luda bè: Ma guròò diè
kè mé yákpae kè a zéa.

³ Tó anduna nìgā kòn gbě̀ kè aɔ kúnno n pínɡi,
mámbe mɛè à wesagbanò kū gínɡin.

⁴ Mɛè o wadadeenòne aɔton ìa dāro,
mɛè o zaakerinòne aɔton kùse biiro.

⁵ Aton kùse bii ludambearo,
àton waa nɔnɔmaziro.

⁶ Zaake gbāaa è bɔ ɔfāntèbɔe kpa ke a gēkpen kparo,
è bɔ gbáanlo,

⁷ Ludan yákpækèri ũ,
àmbe è gbě̀ doo lago à gbě̀ doo kaara.

⁸ Togoo kú Dii ɔzĩ, í gbāaa kán à pà,
èe sɛsɛe à pɔfè ũ.

È kú anduna zaakerinòne n pínɡi,
ben aɛè mi wà yāa láe kòn à gbòo.

⁹ Mapi sɔ, mégò yā pì oo gurò pínɡi,

mé Yakubu Luda táaki lé.
¹⁰ Mé zaakerino koba é'ε,
 gbě maaano koba sō, mé sé musu.

76

Ludan zìblena gbāaa ũ

Asafa lè. Wè sí kōn mɔrɔno.
¹ Wà Luda dō Yuda būsomme,
 à tó bíta Isarailino té.
² À bisakutaa kú Salemu,
 à kúkii kú Zayon.
³ Zaa gwen à kà wāaano è'en
 kōn sɛngbangono kōn fēedaano kōn zìkabono.

⁴ Nèè guu pu nèègō té kεε,
 n bítakεε dε kpīii kè aō kuu guro pínigola.
⁵ N kùgbāadeeno gbāaa sìmma,
 aō daena kōn ga'iiio,
 gō gbāaa pino dokee e fō à a ɔɔ sèro.
⁶ Yakubu Luda, n kpākēńzi,
 ben sōno kōn n sōgorono gō kaena.
⁷ Mbe n naasi vī ndo,
 tó n pó bō n yīzī,
 dé bé eé fō à zε n aεε?
⁸ Zaa musu n yākpae kè,
 vīa anduna kũ, à yīte kítikiti,
⁹ zī kè Luda, n fεε n yā gōgō andunane
 lε n gbāasaideeno mì sí.

¹⁰ N pɔfēna gbēnozi è n tó bɔ,
 n pɔfē kpaaa ègō dɔ n pii.

¹¹ À lù sé Dii a Ludane à à fīa bo.
 Amɔa kè á ligawaziino, à mó
 à Luda kè dε wàgō à vīa vīi gba pó.
¹² È kpatablerinɔ kã busa,
 è tó vīa anduna kīnana kũ.

77

Luda donlε begεkena nawēa guu

Asafa lè.
¹ Ma wii pè Ludazi ma à sìsi,
 ma wii pè Ludazi lε à ma yā ma.
² Kè má kú nawēa guu ma Dii kii wète,
 ma ɔ sè musu gwāavī kámmabona sai,
 ma làakari wè à kpáero.
³ Kè ma laasuu tà Luda kiia, ben ma ā'ā,
 kè ma à yā wàari pà, ben ma suuna kè.
⁴ N ma wéε tè iii,
 ma gō bídi guu ma kora yāzi mà o.
⁵ Ma dɔ yā ziinon
 kōn wè kè gètɛno.

⁶ Ma laasuu lè ma swè guu gwãavĩ,
ma a zĩnda là mà wete mà dõ.

⁷ Ma bè: Dii gĩwazi mámmann yó?

À pɔɔ é kewa nna dɔroo?

⁸ À gbèkɛɛ yãa mámmann yó?

À yã égɔ fɛɛna gurɔ pínɡin yó?

⁹ Wa wëndagwana yã sã Ludann yó?

À pɔ fèwazi, eé sósobi kewao dɔroo?

¹⁰ Ben ma bè: Yã kè òmaan yè.

Luda Musude ɔɔ bùsawe.

¹¹ Mé laasuu lé Dii yābɔnsaɛnɔɔ,
mé dɔ yã kè à kè yāanɔn.

¹² Mé n dabuyākenanɔ wàari pá pínɡi,
mé n yābitakenanɔ da ma swènn.

¹³ Luda, n zé kú adona.

Dii kpape bíta bè à kà lán wa Luda bà?

¹⁴ Mbe Luda yābɔnsaɛkɛri ũ,
n n gbāaa mò boriinɔnɛ.

¹⁵ N n gbēnɔ mì sì kōn n gāsā gbāaaɔ,
wamɔwa Yakubu kōn Yusufu boriinɔ.

¹⁶ Kè ísia wée sìnle Luda,
kè ísia wée sìnle, ben à kótɔ kpà,
à dègedege ai a lòn.

¹⁷ Ludambɛɛ í kwèɛ,
lapatana kīi gɔ dɔ musu,
n kànɔɔ e fāa loupina ũ.

¹⁸ N pūtāna kīi dɔ zāga'īa guu,
n loupina anduna pù pínɡi,
tɔɔtɛ kè gĩri, à nìgānigā.

¹⁹ N zé bò ísiaan,
n gēkii kè í bítanɔ dagura,
wée n kèɛgbɛ ero.

²⁰ N dɔ n gbēnɔnɛ aɛ lán sã kpàsa bà
Musa kōn Arunao gāzĩ.

78

Lè kè Isarailinɔ yã wa gbao làakari

Asafa lè.

¹ Ma gbēnɔ, à ma yādannɛna ma,
à swā kpá ma yāzi.

² Mé yã oare kōn yáasio,
mé yã kè utena zaa zii bɔkɔtɛ kɛare,

³ yã kè wá mà bensɔ wá dõ,
yã kè wa denɔ tɔkèwɛe.

⁴ Wé yã pì utɛ wa nénɔnɛro,
wé Dii táakilɛna da wa dionɔnɛ,
à gbāaa kōn yābɔnsaɛ kè à kènɔ.

⁵ À yã diɛ Yakubu boriinɔnɛ,
à a doka dà Isarailinɔnɛ,

à diē wa dezinone kè aõ tó ñ nēno gō dō,
 6 lē à gō ñ borii kè aõ kpénone fēēakaarayā ũ,
 aõ gbasa wà fēē wà dada ñ nēnone se,
 7 lē aõ e wà Luda náane kē,
 à yākenano tón sǎnguro,
 mōde aōégō à yādienano kūna.
 8 Aōgō dē lán ñ dezinò bàro,
 zaakē aõ swāgbāaa kè aõ gī Luda yāzi,
 aõ swē kú Ludaaro, aõ yāpuraā vīnero.

9 Eflaimu boriino né kàzurinome,
 ben aõ bōru kpēē zī guu.
 10 Aōōe zē kōn Luda bà kuunaño yāoro,
 aõ gī té à dokazizi.
 11 À yākenano sǎngu
 kōn yābonsaē kè à òdōanēno.
 12 À dabuyāno kè aõ dezinò wāa
 Zoā wēte guu, Igipiti būsūn.
 13 À ísīaa zōkōre à bikūño,
 à tò í gō zēna lán bīi bà.
 14 À dōñne aē téluguu guu fāantē,
 gwāavī sō kōn té gupuraa.
 15 À gbēsi pàra gbāan,
 à í kpàmma bīta lán ísīa'i bà.
 16 À tò í bōñne gbēn,
 à tò í bàa lē lán swadaa bà.

17 Ben aōō kpé wēē durun kēēne,
 aõ gī Luda Musude yā mazi gbāan.
 18 Aõ Luda yō wà gwà kōn nōseplaaao,
 aõ ñ pōyezi pōblee gbēkaa.
 19 Aõ Luda zaa bò wà bè:
 Luda é fō à wa gba pōblee gbāan kēn yó?
 20 Baa kè à gbē lē, í bò à dàgula,
 eē fō à pōblee ke nōbō kpáwa dōó?
 21 Kè Dii yā pì mà, à pō fēē,
 ben té fēē à dà Yakubu boriinola,
 à pōfē pìta Isarailinōa.
 22 Zaakē aōōe Luda yā síro,
 aōōe à mīsina gbāa náane kero.
 23 Baa kōn beēeo à yā diē bātumanē,
 à musu zē wēē,
 24 ben à mana kwēēñne aōō blē,
 à pōblee kè bò musu kpàmma.
 25 Aõ malaikanō pōblee blē,
 à kūsāē kēñne, à gē òla.
 26 À tò ïa gbāaa bò òfāntēbōē kpa,
 à pē sōōmetē kpa ïaa dō kōn a gbāaa,
 27 ben à nōbō kwēēñne pari lán lutē bà,
 bāano dàñla lán ísīale būsū'āatē bà.

28 À tò aõ pìtapita n bùran,
aõ gò káe ligana n kpénzi.

29 Luda pò kè aõe à ni deeno kpàmma,
ben aõ blè wà kà gíngin.

30 Le à ni kpé à bǎngu,
gurɔ kè pòblee pì kpé da n lén,

31 Luda pɔfɛ fɛnzi,
à Isaraili gɔ gbãaano dède,
à n gɔkparɛno lè à nè.

32 Baa kɔn beeeo aõ kpé wèe durun kee,
baa kɔn à yǎɔnsaekenano, aõe à náane kero.

33 Ben à n wɛndi kɛ́nne pǎ lán lé'ia bà,
à tò mónzi n lé.

34 Tó à n gbɛkeno dède, ben aõe à kii wete,
aõè ɛara wà ae dɔa kɔn wãaao.

35 Ben aõ dòn sa kè Ludan n gbèsi ũ,
Luda Musudemɛ n m̀isiri ũ.

36 Gurɔ m̀a sa aõè lé maa,
aõè egɛɛ tone,

37 aõ swè kúaro,
aõ à bà kuunańyo yǎ gbòro.

38 Àpi sɔ n wɛnda gwà,
à n durun kɛ́nne, èe n kaatero.
Ègɔ a zĩnda pɔfɛ kpaɛɛ baabɔɛ,
è a pɛtɛpitammana ɔzǎ gba.

39 À n gbɛnteekeɛ dɔ́mma,
kè aõè gɛte suna sai lán ia bà.

40 Aõ swǎgbãaa kɛ́ne gbáan gɛ́n ũgbangba!
Aõ à pɔɔ yàka sɛte gwe à kè bíta.

41 Aõ Luda yò wà gwà, aõ Luda yò wà gwà,
aõ Isarailino Luda kè kú adona pɔɔ fɛ.

42 À iko gbãaa sǎngu,
lán à n sí n ibɛɛno nà,

43 lán à dabuyǎno kè Igipiti nà,
bensɔ à yǎɔnsaɛno kè Zoǎ b̀sun.

44 À n swa ínò l̀i aru ũ,
ben aõe fɔ wà à í m̀i dɔro.

45 À ifiino kǎngu, aõ n soso,
kɔn kasoono dɔ, à mónzi kpàńzi.

46 À tò kwaano n bura pówɛɛno blè,
à sutɛno kà n burapɔnɔn.

47 À tò loughɛ n geepi líkpeno kè dúgudugu,
zàga'ia n kǎkǎ lino è'ɛ.

48 À n pókádeenɔ kàate kɔn loughɛo,
laa pèe n kpàsanɔa.

49 À a pɔfɛ bíta b̀bɔńzi,
à kɛńyo ńi kɔn pɔfɛo kɔn pɛtɛo,
à malaika kisiadeeno gbàɛmma.

50 À a pɔfɛ zé wɛ̀, èe gí gaane dɔro,
à gagyãa kàngu.

51 À Igipiti dauduno dède ń píngi,
Hamu bori nэгōgbɛ́ káakuno gaga.

52 Mɔde à bò kɔn a gbɛno lán sãano bà,
à dònne aɛ gbáan lán sã kpàsanò bà.

53 À tényo làakario kpáena vĩa sai,
aɔ ibeenò sɔ, ísiao dànlà.

54 À kànyo a bùsu lézi,
gusĩsĩdee kè à sì kɔn a gbãaao pì.

55 À pènnɛ boriinɔa,
ben à ń bùsu kpàatetennɛ ń pò ũ,
à ua kpàkpa Isaraili boriinɔa.

56 Ben aɔ Luda yò wà gwà aɔ gí à yã mazi,
aɔ Luda Musude yadienano kũnaro.

57 Aɔ èara wà bò à kpɛɛ lán ń denò bà,
aɔ náane vĩro lán sá kotina bà.

58 Aɔ à pɔɔ fɛ̀ kɔn ń sa'okiinɔo,
aɔ à nòsegɔaano fɛ̀ kɔn ń tãano.

59 Kè Ludaa dɔ lɛ, ben à pɔ fɛ̀,
à gí Isarailinɔzi zaazaa.

60 À a bisakutaa tò zaa Silo gwe,
à bɛɛ kè à dò gbɛnteenò té pì.

61 À tò aɔ wɛderino mò wà a àkpati sè,
àmbe à gbãa kɔn à gakuibɔkiiio ũ.

62 À tò wà a gbɛno dède kɔn fɛɛdaao,
à pɔ fɛ̀ borii kè ń sézi.

63 Aɔ gɔkpareno té kù zì guu,
aɔ nɔkpareno e e wà zàkele sì dɔro.

64 Wà ń sa'orino dède kɔn fɛɛdaao,
aɔ gyaanɔno e fɔ̀ wà ɔ̀ dɔro.

65 Ben Dii fɛ̀ sa lán i'ori bà,
lán gɔsa kè vù kɔn wɛ'iiio bà.

66 À ń wɛderino gbɛ̀, aɔ bòru kpɛɛ,
à tò aɔ gɔ kɔn wíyão gurɔ píngi.

67 À gí Eflaimu boriinɔzi,
èe Yusufu borii pì sé dɔro.

68 Yuda boriin à sè sa
kɔn Zayɔn kpii kè à yezio.

69 À a kúkii bò musumusu gwe,
eégɔ kuu gurɔ píngi lán anduna kaena bà.

70 Ben à a zòbleri Dauda sè,
à à bò sãkpasan.

71 À à bò sãdã, à dò Isarailinɔne aɛ,
Luda gbɛ Yakubu boriino kiname.

72 Dauda ń kpá a kpɛɛ kɔn nòseɔ do,
à dònne aɛ kɔn a ɔ aubarikadeeo.

79

Wēnda ɔ́dɔna Yerusalemu wina yā musu

Asafa lè.

¹ Luda, bori pāndenɔ sɪ n būsun,

aɔ n kpé kè à kú adona yàka,

aɔ Yerusalemu wìwi wà dàe.

² Aɔ n zòblerinɔ gè kpà bāanɔa,

aɔ n yāmarinɔ mè tò nòbɔ pāsīnɔne póblee ũ.

³ Wà n aru kwèe lán í bà Yerusalemu bīikpèe,
gbèke kuu à n vīro.

⁴ Wa gɔ sɔsɔna pó ũ wa saɛdeenɔne,
fabona pó ũ gbè kè aɔo ligawazinɔne.

⁵ Dii, négɔ pɔ fɛwazi ai bɔremɛ?

N pētē té égɔ kūu gurɔ pínɡin yó?

⁶ N pɔfɛ pita borii kè aɔo n dɔroonɔa,

gbè kè aɔè n sísiroonɔ būsunɔa.

⁷ Zaake aɔ Yakubu boriinɔ blè,

aɔ n būsɔ dè.

⁸ Nton wa denɔ durunnɔ wí wa musuro.

N wēnda dɔwe kpakpaa,
zaake wa busa wa gɔ búgubugu.

⁹ N dɔwale, Luda wa m̀siri.

N wa m̀ sí lɛ n tó bɔ,

n wa durunnɔ kēwe n tó yānzi.

¹⁰ Bóyānzín né tó bori pāndenɔ wa la wà be:

Wa Ludaa kú māmɛee?

N tó bori pāndenɔ gɔ dɔ wa wáa

kè nɛè n zòblerinɔ dɛdɛna gɛɛ bońma.

¹¹ N tó zìzɔnɔ ɔ́dɔna gɛ n swān,

n gbè kè aɔo kú ga lézī pìnɔ bɔ

kɔn n gāsā gbāaao.

¹² N lalandi kè bori pānde kè ligawazinɔ kènnɛɛ

fīa bońma gèn swɛɛplaa, Dii.

¹³ Wamɔwa n gbɛnɔ, n kpàsa sāanɔ,

wé gbasa wàgɔ n sáabu kpaa gurɔ pínɡi,

wégɔ n tó tɔkɛńne ai wa boriia.

80

Isarailinɔ suna n gwena ziia aduakɛna

Asafa lè.

¹ N swā kpá, Isarailinɔ Dɔn'aɛde,

mmɔn kè nɛè Yusufu boriinɔ dā lán sāa bà.

N bɔ n mó, mmɔn kè n vɛɛna kerubunɔ dagura,

² n dɔ Eflaimu boriinɔne aɛ

kɔn Beyāmi boriinɔ kɔn Manase boriinɔ.

N fɛɛ kɔn n gbāaao, n mó n wa m̀ sí!

³ Luda, n tó wà ɛara wà su wa gwena ziin,

ñ uu werewa, ñ wa mì sí.

⁴ Dii Luda Zìkpède,
né fẽ ñ gí n gbẽnɔ aduakɛna sízi ai bɔrɛmɛ?

⁵ N wée'i dõñne ñ pómína ũ,
n ñ wée'i yõñne à pɔ pá, aõ ñ.

⁶ N tò wa gɔ fabona pɔ ũ wa saɛdeenɔne,
wa ibɛenɔ e wa lalandi kɛɛ.

⁷ Luda Zìkpède, ñ tó wà su wa gwena ziia,
ñ uu werewa ñ wà mì sí.

⁸ N geepi lí wùre Igipiti,
n pɛ boriinɔa, ben ñ lí pì pè aõ gbèn.

⁹ N guu kèkɛne à kāsāa pɛɛ,
ben à ɔ tà à guu sì.

¹⁰ À ɔra dà kpíiinɔla,
à gãnɔ de sida lí bítanɔla.

¹¹ À ɔ tà à kà ai ísia léa,
à ɔnenɔ kà ai Yuflatizi.

¹² Bóyānzín n à kara gbòrozi
lɛ gbɛ kè aõɛ gɛtɛenɔ gɔ ɔ maɛɛ à nézi?

¹³ Kyàkpanɔ è lé kázi wà bi,
nòbɔsɛtenɔ è mó wà à lá ble.

¹⁴ N yā nna! Luda Zìkpède, ñ ɛara ñ aɛ dɔwa!
Zaa musu ñ wée kpáɛ ñ gwa!

Ñ làakari dɔ geepi lí kèa,

¹⁵ borii kè ñ pè n zĩndaa,
né kè ñ sì n pɔ ũu pì.

¹⁶ Wà n geepi lí pì zõ, wà té sãa,
n wée tẽaa pìtirĩma, ben aõɛ kaatɛɛ.

¹⁷ N ɔ kúɛ gbɛ kè kú n ɔplaazia,
gbɛntee né kè ñ sè n pɔ ũu pì,

¹⁸ wé kɛmma dɔro.

Ñ wa kuuna kɛkɛ ñ kɛwe, wé n sísi.

¹⁹ Dii Luda Zìkpède,
ñ tó wà su wa gwena ziia,
ñ uu werewa ñ wa mì sí.

81

Isarailinɔ zĩbaa lè

Asafa lè.

¹ À guda dɔ Luda wa gbāaaa,
à pɔnna wii pé Yakubu boriinɔ Ludaa.

² À lè dɔ à bata lé
kɔn mɔrɔ'ɔ nnaao kɔn kuntigio.

³ À kuu pé mɔ dufu bɔnao,
à pé tó mɔ ɔzi kè wa zĩbaagurɔ,

⁴ zaakɛ à de doka ũ Isarailinɔnemɛ.
yā kè Yakubu boriinɔ Ludaa diɛn gwe.

⁵ À yā pì dà Yusufu boriinone
gurɔ kè à vî Igipiti bûsula.
Aɔ koto kè wà dōroo mà à bè:

⁶ Ma asoo gò a gàn,
ma a ɔ bɛ ɛɛbona zīin.
⁷ A wii pēmazi nawēakεgurɔ, ben ma a ɔ,
ma weala zaa louvīnan,
ma a lε ma a gwa zaa Meriba í kiia.

⁸ À swā kpá ma gbēno, mé lé daawa,
amɔa Isarailino, tó é ma yā ma dé!
⁹ Àtongɔ bori zītɔno tãa vī a téro,
àton kúε dii pāndenεro.
¹⁰ Mámbe Dii a Luda ũ,
ma a ɔε Igipiti.
À a lé wē, mé tó àgɔ kána.

¹¹ Mɔde Isarailino gí ma yā mazi,
ma gbē pìnɔɔ e mì siεmεro.
¹² Ben ma n tó kōn n swāgbāakεεo,
aɔɔ té n zīinda pɔyezizi.
¹³ Tó wà be Isarailino é ma yā ma,
tó ma gbēno té ma yāzi,
¹⁴ lε mé n ibεεno sɔε gɔɔgɔɔ,
mé ɔ sɔ n zangurinozi.
¹⁵ Ma zangurino é na n sàsaa ma aε,
aɔ wēεtāmmana égɔ yāana vīro.
¹⁶ Mé gbasa mà a gwa kōn pówεε maaao,
mé εara mà gbè zó'i kpáawa à mɔawa.

82

Yākpaekena kōn gbāadeeno

Asafa lè.

¹ Ludaa vēena pari kakɔana guu,
èe yākpae kεε kōn Ludano à bè:
² Ai ɔɔɛn égɔ yākpae kεε a kpεεgānda
à yā sí kōn zaakerino?
³ À yā nnaa kpá gbāasaideeno kōn toneno,
à zε kōn takaasideeno
kōn gbē kè wèe wēε tārmanɔ.
⁴ À gbāasaideeno kōn wēndadeeno mì sí,
à n ɔ zaakerino zī.
⁵ Aɔ yāke dōro, aɔ à ke gbá zé dōro,
aɔ kú gusiaa guumε,
ben anduna nīgā ai a gīzī.
⁶ Ma bè Ludano a ũ,
Luda Musude nénɔn a ũ a píngi.
⁷ Baa kōn beeeo é ga gbēntee gana ũmε,
é kpá guuzi lán gbāade kpaaano bàme.

⁸ Luda, ñ fɛɛ ñ yākpae ke kɔn andunao,
zaake bori píngi né n póme.

83

Ibɛɛno kpana Ludaa

Asafa lè.

¹ Luda, ñtongɔ̃ yĩtenaro,
n lé tóngɔ̃ nakɔ̃anaro,
ñton ze sitiigiro, Luda.

² Ñ n ibɛɛno gwa lán aɔ̃ fɛɛ wà zè nà,
n zangurinɔ̃ e ní mì zuzuu.

³ Aɔ̃ɔe ɔ̃ndɔ̃ keɛ n gbɛnɔ̃zi,
aɔ̃ɔe lé kpaakɔ̃sɔ̃ n gbɛ yenzideenɔ̃zi.

⁴ Aɔ̃ɔe bee: À mó wà ní borii bɔ̃,
lɛ aɔ̃ tó Isaraili tóngɔ̃ dɔ̃ gbɛken dɔ̃ro.

⁵ Aɔ̃ lé kpàkɔ̃sɔ̃, aɔ̃ yā kɔ̃sɛ̃,
aɔ̃ lɛdole kè kɔ̃o wà fɛɛnzi.

⁶ Edɔ̃munɔ̃ kɔ̃n Sumaila boriinɔ̃
kɔ̃n Mɔ̃abunɔ̃ kɔ̃n Agyara boriinɔ̃

⁷ kɔ̃n Gebalideenɔ̃ kɔ̃n Amɔ̃ninɔ̃
kɔ̃n Amalekinɔ̃ kɔ̃n Filisitininɔ̃ kɔ̃n Tayadeenɔ̃.

⁸ Baa se Asirianɔ̃ nàríma dɔ̃,
lɛ aɔ̃ ɔ̃ da Lutu boriinɔ̃a.

⁹ Ñ keñne lán ní kè Midiānɔ̃ne nà,
lán ní kè Sisera kɔ̃n Yabīone nà Kisɔ̃zi.

¹⁰ Ñ ní kè dūgudugu Endɔ̃,
ben aɔ̃ gɔ̃ kaena tɔ̃tɛ lán busa bà.

¹¹ Ñ ke ní wɛɛnenɔ̃ne
lán wà kè Orebu kɔ̃n Zeebuone nà.

Ñ ke ní kinenɔ̃ne
lán wà kè Zɛba kɔ̃n Zalamunaone nà.

¹² Aɔ̃pinɔ̃ bé wà bè yā,
wà Luda sādākii sé ní pɔ̃ ũ.

¹³ Ma Luda, ñ tó aɔ̃ gɔ̃ lán ãmpuu sɛ̀ bà
lán ése ũkā kè ãa e séɛɛ bà.

¹⁴ Lán dāko è té kũ nà,
kesɔ̃ lán té è kpaiinɔ̃ ble nà,

¹⁵ ñ péɛñzi kɔ̃n n zàga'ĩao,
ñ tó n ãa pāsī swè kɛ́ngu.

¹⁶ Ñ tó wí gɛ́ ní wéɛn,
lɛ aɔ̃ n gbāaa dɔ̃ Dii.

¹⁷ Wí égɔ̃ ní kũu gurɔ̃ píngi kɔ̃n bídio,
aɔ̃é bɔ̃ru kpɛɛ wà kaate.

¹⁸ Ñ tó aɔ̃gɔ̃ dɔ̃ kè n tón Dii,
ríbe Luda Musude ũ anduna guu píngi.

84

Luda ua begɛkena

Kora boriinɔ̃ lè.

¹ Ñ kúkii maa fá, Dii Zìkpɛde!

² Mée Dii ua beɛɛ keɛ ai guu e liima,
ma nini kɔ̃n ma m̀eo e lugaa Luda Ẁendidezi.

³ Dii Z̀ikpɛde ma Kína ma Luda,
baa sàtẽ sà d̀ò n gbāgbākii saɛ,
taakaso kpé b̀ò gwe à a n̄n̄o kàn.

⁴ Aubarikadeen̄n gbẽ kè āo kú n ua guun̄o ũ,
āèḡo n táaki l̄ɛ gur̄o pín̄gi.

⁵ Aubarikadeen̄n gbẽ kè āo gbāaan n ũun̄o ũ,
n ua gana yā kú n̄ swè guu.

⁶ Tó āoɛ ḡɛt̄ɛ Baka guzurela,
è ḡo lán guu kè ib̄okiin̄o v̄i bà,
p̄ót̄ogur̄o lou è tó aubarika dagula.

⁷ Āo gana guu āo gbāaa èḡo kaaram̄ɛ
ai āo gá káo n kiia Zaȳn.

⁸ Dii Luda Z̀ikpɛde, n̄ ma aduak̄ena sí,
n̄ swā kpá ma yāzi, Yakubu Luda.

⁹ Luda, n̄ kína kè d̄ɛ wa sengbango ũu gwa,
n̄ w̄ɛɛ ḡo té kí kè n̄ kàzi.

¹⁰ Kuuna n ua gur̄o doo maam̄ɛ
d̄ɛ kuuna gu pāndea gur̄o w̄aa s̄ōroola.

Ma Luda ua zédākparik̄ɛɛ s̄i
d̄ɛ kuuna ua l̄ɛdo k̄ɔ̃n zaakerin̄oola.

¹¹ Dii Ludaa d̄ɛn̄n̄ɛ ɔ̄f̄ant̄ɛ k̄ɔ̃n sengbangoo ũ,
Dii è gb̄ɛk̄ɛɛ k̄ɛn̄n̄ɛ k̄ɔ̃n b̄ɛɛo,
è gí p̄o maaa kpá taarisaid̄een̄oaziro.

¹² Dii Z̀ikpɛde,
aubarikadeen gbẽ kè èɛ n náan̄ɛ k̄ɛɛ ũ.

85

Aafia w̄ɛk̄ena Ludaa

Kora boriin̄o l̄ɛ.

¹ N aubarika dà n b̀usun, Dii,
n ɛara n̄ su k̄ɔ̃n Yakubu boriin̄o n̄ gwena ziin.

² N n gb̄ɛn̄o taarin̄o gògo,
n n̄ durunn̄o k̄ɛn̄n̄ɛ pín̄gi.

³ N n p̄o kpàkpa tò pín̄gi,
n n p̄ɔf̄ɛ p̄āsĩ tò.

⁴ N̄ s̄okpawao wa gwena ziin, Luda wa M̄isiri,
n̄ p̄ɛt̄ɛ kè n̄ k̄ɛwao lago.

⁵ N p̄ōo éḡo f̄ɛnawazi gur̄o pín̄gin yó?

Né ḡo n p̄ɔf̄ɛgur̄o gagaa w̄ɛ k̄ɔ̃n w̄ɛon yó?

⁶ Né ɛara n̄ n gb̄ɛn̄o kuuna k̄ɛk̄ɛ n̄ k̄ɛn̄n̄ɛ d̄o,
l̄ɛ āo p̄ōo e à kemma nnaroo?

⁷ Dii, n̄ n gb̄ɛk̄ɛɛ ɔ̄ɔbawe,
n̄ wa mì sí k̄ɔ̃n n gbāaaao.

⁸ Ma swā d̄o Dii Luda yā'onazi,
zaak̄ɛ è aafia l̄ɛ gb̄ɛ a yāmarin̄oɛ,

tó aõɔe ɛara wà sòkpa ń yònkɔyānɔziro.

⁹ À vīakerino mīsina gurɔɔ zāro,
lɛ à gakui e àgɔ kú wa būsun yānzi.

¹⁰ Gbēke kōn náanɛo è dakɔre,
yāzede kōn aafiao è ɔ kpákɔa.

¹¹ Náanɛ è ɔ poro musu,
yāzede è ɔ nɔnɔ tɔtɛa.

¹² Dii é à maaa kewe,
wa tɔtɛ é póblee ke.

¹³ Yāzede ègɔ té à aɛ,
è zé kɛkɛnɛ.

86

Dɔnlɛ wéekɛna Luda

Dauda lè.

¹ Dii, ń swā kpá ma yāzi ń wemala,
zaake takaaside wēndadeen ma ũ.

² ń ma wēndi dākpa,
zaake má a zīnda kpamma.

ń mamɔma n zòbleri mì sí,
zaake mée n náanɛ kɛɛ.

Mbe ma Luda ũ.

³ ń sùu kemao, Dii,
zaake mēgɔ n sisii kɔngɔ kōn uusieo.

⁴ ń mamɔma n zòbleri pɔɔ ke nna,
zaake ma làakari tà n kiia, Dii.

⁵ ń maa bensɔ ń sùu vī, Dii,
n gbēke bíta n sīsinɔnɛ.

⁶ Dii, ń swā kpá ma wéekɛnazi,
ń làakari dɔ ma wēnda wiia.

⁷ Mé n sísi ma nawēakegurɔɔ zī,
zaake nɛè wemala.

⁸ Tāa ke é sí lékɔzinyoro, Dii,
gbēkee è fɔ à n kɛna kero.

⁹ Borii kè ń kènɔ é mó wà kúennɛ,
aɔ n tó bɔ ń píngi.

¹⁰ Zaake ń bíta bensɔ nɛè dabuyānɔ ke,
mbe Luda ũ ndo.

¹¹ ń n zé ɔɔamɛ, Dii, mégɔ táa oo n yāpura guu,
ń ma laasuu kemɛ dɔ, lɛ mágɔ n vīa vī.

¹² Mé n sáabu kpá kōn nòsɛo dɔ,
Dii ma Luda, mégɔ n tó bɔɔ gurɔ píngi.

¹³ Zaake gbēkɛ kè ń kèmmɛ bíta,
n ma wēndi bò gèwāa lòn.

¹⁴ Luda, karambaanideenɔ e fɛɛɛmazi,
gbē pásīnɔɔ e ma wɛɛ, aɔè n yā daro.

¹⁵ N Dii, Luda sósobideen n ũ,
ń sùu vī bensɔ n pɔɔ è fɛ kpaaro,
n gbēke kōn n náanɛo bíta.

16 Ñ aε dɔma ñ ma wēnda gwa,
 ñ n zòbleri gba gbāaa,
 ñ mapi n zònkpare né mì sí.

17 Ñ yāmaakεna gbè ɔdɔamε
 lε ma zangurino e, wí n kũ,
 zaakε Dii, n dɔmalε,
 n ma làakari kpàemε.

87

Zayɔn né Luda wéte

Kora boriino lè.

1 Luda a wéte kàε
 kpíi kè à kú adona musu,

2 Dii ye Zayɔn bīilenɔzi
 dε Yakubu boriino wéte kpaaanɔla pínɡi.

3 Luda wéte,
 Luda gakui yā ò n musu à bè:

4 Mé Igipitino kɔn Babilɔnudeeno da
 gbē kè aɔɔ ma dɔɔnɔ té.

Filisitininɔ kú à guu dɔ
 kɔn Tayadeeno kɔn Etiopianɔ.
 Weé be, wà gbē beeno ì gwemε.

5 Zayɔn yā musu weé be:
 Wà wāanε kɔn wāanεo ì gwemε,
 Luda Musude bé è à kāsāa péε gínɡin.

6 Tó Dii e gbēnɔ tɔ daa takadan,
 eé be: Wà gbē kè ì gwemε.

7 Lèsirino kɔn ɔwārinɔ n pínɡi aɔé be:
 Wa maakε pínɡi è bɔ Zayɔmmε.

88

Kuuna gaa lézĩ aduakεna

Ɛzera bori Emani lè.

1 Dii Luda ma Mísiri,
 méε wii pēenzi fāantē kɔn gwāavĩo.

2 Ñ tó ma aduakεna ká n kiia,
 ñ swā kpá ma wiipenazi.

3 Zaakε yā'ɔamma ma nòse pà,
 ma wēndi kú gaa lézĩ.

4 Wà ma da gbē kè aɔɔe sii gèwāanno té,
 ma gɔ gbāasaidee ũ.

5 Wà pā kpàmazi wà ma da gèno té
 lán gbē kè aɔɔ daena miran sòrɔrɔnɔ bà,
 lán gbē kè aɔ yā dɔngu dɔro
 aɔ bà kúnyo dɔroonɔ bà.

6 N ma zu wēε zān
 ai tɔɔte tú kokotēwεε gusiaan.

7 N pɔfē tɔma,
 à ísɔ dàkala.

8 Ñ tò ma gbēnɔ ma zĩnna,

ń tò aṣo ye ma kãziro.
Wà ma kagura kè, bókii kuuro,
9 nawěa ma wée sisi.

Mée n sisii zaa kongo ai uusie,
ma ɔɔnɔɔ donzi.
10 Gènon nèè yābɔnsae kɛ́nneó?
Gèwāadeenɔ bé wè fɛɛ wà n sáabu kpáó?
11 Wè n gběkeɛ tōkē mira guun yó?
Wè n náanekɛyā o gèwāann yó?
12 Wà n dabuyānɔ dō gusiaa guun yó?
N maakenanɔ dōna kú yāsāngukii guun yó?

13 Dii, mée wii pɛɛnzi,
ma aduakɛna kongo è ká n kiia.
14 Bóyānzin née giimazizi, Dii?
À kè dia n m̀kpɛɛ zùmɛɛ?
15 Má kú gaa lézĩ wëndawēnda zaa ma gōkparekɛguro,
n yā pāsīnɔ tōma, ma gō sǎii.
16 N pɔfɛnamazii dāmala,
n vīapɔnɔ ma kaatɛ.
17 Aṣ dāmala lán í bà zaa kongo ai uusie,
aṣ ligamazi mámmam.
18 ń tò ma gbēnɔ kōn ma gbēnnanɔ ma zĩnna,
gusiaa bé à gō ma kpàasi ũ.

89

Luda légbēna Daudanɛ

Ẹzera bori Etani lè.
1 Dii, mégō lè sii n gběke yā musu yāana sai,
mégō n náanekɛyā kpàakpa kɛɛ wè kōn wèò.
2 Mé o kè n gběkeɛ yāana vīro,
n náanekɛɛ kāsāa pɛɛna n bɛ zaa musu.
3 N bè: Ma bà kú kōn gbě kè má sèò,
ma lé gbè ma zòbleri Daudanɛ.
4 Né tó à borii gō kí blee guro pínɡi,
né à kpata gba gbāaa ai à boriia.
5 Musudeenɔ è n dabuyānɔ sáabu kpá, Dii,
malaikanɔ è n náanekɛyā o ń kakōana guu.
6 Zaakɛ gběkeɛ kú musu kè kà Dii ũro,
malaika ke é sí lékōzioro.
7 Luda vīa è malaikanɔ kú ń kakōanan,
à naasi vī de gbě kè aṣo ligazinɔla.
8 Dii Luda Zìkpɛde, dé bé à sēnkpenyo?
N gbāaa vī kōn náanɛo yā pínɡi guu.
9 Nèè gbāaa mɔ ísiaanɛ,
tó à sō fɛɛ vīvīnao, nèè à gbāaa fǔ.
10 N Igipitinɔ dúgu zò, aṣ gò gèno ũ,

n n zangurino fàakōa kōn n gāsā gbāaa.

¹¹ Musu né n pómé, tóte dō né n pómé,
n anduna kàe kōn pó kè kú à guuno píngi.

¹² N gu'igbāro kōn sòmeteo kè,
Tabo kōn Emōni gbèno è guda ke kōn n tóo.

¹³ N gāsā né gbāaa pómé,
n ɔ gbāaa bensō n ɔplaa dō musu.

¹⁴ Maake kōn yāzedekeon n kpata kāsāa ũ,
gbēke kōn náaneo bé à dōnne aε.

¹⁵ Aubarikadeenon gbē kè aɔ gudadōmmaano ũ,
kè aɔè táa o gupuraa kè kú n kuunzi, Dii.

¹⁶ Aɔègō pōnnāa kee kōn n tóo guro píngi,
aɔè ìa dā kōn n maakεeo.

¹⁷ Zaake aɔ gakui kōn n gbāaaon n ũ,
n zenawao è wa sé lezĩ.

¹⁸ Wa kína né Dii pómé,
wa sengbango pì né Isarailino Luda pómé.

¹⁹ N yā ò n yāmarinone yā wéegupu'ena guu
n bè: Ma dōnle kè gō gbāaane,
ma gōkpare sè musu a gbèno té.

²⁰ Ma a zòbleri Dauda è,
ma a nōsi kùa ma à diε.

²¹ Mégō à kùna ma ɔzĩ,
ma gāsā gbāaa égō kúo.

²² Ibεε ke é fō à tángba síaro,
gbē zaa ke é e à ɔ tōaro.

²³ Mé à wēderino ú ló à aε,
mé à zangurino ne.

²⁴ Mé gbēkeε keεne kōn náaneo,
weé à sé lezĩ kōn ma tóo.

²⁵ Mé ísiaa nanε a ɔzĩ,
eégō iko vĩ swaanoa.

²⁶ Eé ma sísi à be,
má de a De ũ kōn a Ludao,
a gbèsi ũ kōn a m̀sirio.

²⁷ Mé à ke ma daudu ũ,
eégō de anduna ḱnāno m̀dee ũ.

²⁸ Mégō gbēkeε v̄io guro píngi,
ma bà kè kúo gborona v̄io.

²⁹ Mé tó à borii gō kí blee guro píngi,
à kpata égō kuu lán ludambεε égō kuu nà.

³⁰ Tó à boriino pā kpà ma dokazi,
bensō aɔe té ma yādienanoziro,

³¹ tó aɔ bō ma yā kpεε,
bensō aɔ ma yādannenano kúnaro,

³² mé gò tōm̄ma n̄ taarino yānzi,
mé n̄ ke búgubugu n̄ zaakena musu.

³³ M̄de gbēkeε kè má v̄io é yāaro,
mé fō mà náanesaiyā kero.

34 Mé ma bà kuunao yā gbororo,
mé yā kè bò ma lén liero.
35 Má sì kōn ma kuunao gèn do,
mé egεε to Daudanero, kè ma bè,
36 à borii égō kuu guro pínɡi,
à kpata égō kuu ma wáa lán ɔfántē bà.
37 Lán mɔvura de sèeda náanedeē ũ musu ná,
lén à kpata égō kuu guro pínɡi le.

38 Baa kōn beeeo n gi kína kè n kàzi,
n ɔ gbàrezi n pɔ fēzi maamaa.
39 N n bà kuuna kōn n zòblerio yā gbòro,
n kya kà à kífuran n pāe tɔtε.
40 N à wéte bīino gbòro,
n à zeki gbāaano gbè n dàe.
41 Gbē kè aɔɔe gēε zélaano n baka bòn n pínɡi,
à gō fabona pó ũ a bori daanone.
42 N à wederino gā dò musu,
n tò à ibεeno ponnaa kè.
43 N à fēda gbāaa è,
néε zεo zī guuro.
44 N à kíkεgo sà,
n à kíkpaata lé kùε.
45 N tò à zi kù a gbāaan,
n wí dàa gumusu ũ.

46 Dii, négō utenawe ai bɔreμε?
N pɔfē té égō kuu guro pínɡin yó?
47 N laasuu lé ma wēndi kusukεεa.
N gbēntee kè pān yó?
48 Dé bé eégō kuu à gí gazii?
Dé bé eé fɔ à a zīnda sí mira gbāaaa?
49 Dii, gbēkεε kè n vī yāa gāa máμε?
N yenzi kè n à lé gbè Daudane kōn náaneo sō né?
50 N tò n zòbleri fabona yā dongu,
boriino ma atafii kè wà ma nòε yàka.
51 N ibεeno kína kè n kà lalandi kè
ai guu kè à kèεε pēen, Dii.

52 Aubarikadeen Dii ũ ai guro pínɡi!
Aami! Aami!

TAKADA SIIGODEE

Saamu 90-106

90

Luda kōn gbēnteeo

Luda gbē Musa aduakεna.

1 Dii, wa utekiin n ũ wē kōn wēo.
2 Le n kpé n kpiiino kε,
le n kpé n tɔtε kōn andunao káε,
Ludan n ũ zaa káaku ai guro pínɡi.

³ N̄ diē kè gbēntee é sɔkpa tɔɔtɛ,
nɛ̀ɛ beñnɛ aɔ̄ ɛara b̄usutin.

⁴ Wè wàa sɔɔroo dɛnnɛ lán gurɔ doo bà,
à dɛnnɛ lán gĩa ke gwāavĩ zaka bà.

⁵ Nɛ̀ɛ gbēntee sé kɔ̄n ga'io,
aɔ̄ dɛ lán sè yĩi bà kɔ̄ngɔ.

⁶ È bɔɛ kɔ̄ngɔ à gbā,
è yitoo kũ à gaga uusie.

⁷ N pɔfɛ è wa kaatɛ,
n patammana è swè kēwagu.

⁸ Wa yā zaaanɔ kaena n aɛ,
wa asiiyānɔ b̄ò gupuraa n kuu.

⁹ Wa gurɔ è gēte n pētɛ yānzi,
wa wēndi è yāa kɔ̄n m̄bnao.

¹⁰ Wa wè è ká baaagɔ akuri,
tó wá gbāa sɔ̄, basiigɔ.
Nawēa kɔ̄n pɔsīaaon wè p̄inɔ è m̄sowe,
aɔ̄ è gēte gɔ̄gɔ̄, ben weè kpá guuzi.

¹¹ Dé bé à n pɔfɛ gbāa lé d̄ɔ̄?
N pētɛ b̄ita ká vĩa kè à dɛ wà kɛnnɛ ũ.

¹² N̄ dawɛ wàgɔ wa wēndi kusukɛ lé d̄ɔ̄,
lɛ wà ɔ̄nd̄ɔ̄ e wa swè guu.

¹³ Dii, bɔ̄rɛn né n pɔfɛ kpáɛɛ?
N̄ n zòblerinɔ wēnda gwa.

¹⁴ N̄ tó n gbēkɛɛ m̄owa lán guu e d̄ɔ̄ nà,
lɛ wàgɔ pɔ̄nnaa kɛɛ kɔ̄n gudakɛnao ai wa gurɔ lén.

¹⁵ N̄ wa pɔ̄ kɛ nna ɔ̄ kè n̄ t̄owa gurɔ lén,
nawēa kè wá kè wè lén.

¹⁶ N̄ n yākenanɔ ɔ̄d̄ɔa wamɔwa n zòblerinɔnɛ,
n̄ tó wa n̄énɔ n gbāaa gakui d̄ɔ̄.

¹⁷ Dii wa Luda, n̄ tó wà n pɔ̄nnaa e,
n̄ tó wa z̄i kaarana e,
ee, n̄ tó wa z̄i kaarana e.

91

Ludan wa dākpari ũ

¹ Gbē kè utɛna Luda Musude ɔ̄z̄i
égɔ̄ kú Gbāapingide ɔ̄razi.

² Eé be Diin a zɛki gbāaa ũ,
a Ludan a utekii ũ, á à náanɛ v̄i.

³ Àmbe é n sí karia,
eé n m̄i sí gagyāaa.

⁴ Eé n sɔ̄tɔ a pɔtɛ, n̄égɔ̄ utɛna à ɔ̄ru,
à náanɛkɛɛ bé eé n dākpa lán sɛngbango bà.

⁵ Gwāavĩ kainɔ kɔ̄n fāantɛ ká v̄iananɔ
aɔ̄ ke v̄ia é n kũro,

⁶ ke gagyāa kè ègō té gusiaan
ke gyāgēwete kè è n le fāantē gbāaa.

⁷ Baa tó gōn wāa sōoro e lēē n sae,
ke gōn boro kuri e gaa n oplaazi,
póke é n lero.

⁸ Né wēē sé n gwa,
né e lán wè wēē tā zaakerinōa nà.

⁹ Tó n Luda Musude kè n utekii ũ,
tó n Dii kè n kúkii ũ,

¹⁰ yā zaa ke é n lero,
mónzi é gē n uaro.

¹¹ Zaake eé n yā o a malaikanōe,
le aō n dākpā guu kè nēē gaan píngi.

¹² Aōé n sé n zī
le nton gēn sí gbèaro yānzi.

¹³ Né kēse ze mūsua kōn káreo,
né kēse péepēē gbèkaa kōn pitigooo.

¹⁴ Dii bè: Zaake à nāmazi, mé à bō,
zaake à ma dō, mé o kúa.

¹⁵ Eé ma sísi, mé weàla,
tó yā nākōrea, mégō kúo,
mé à mì sí mà à kpe da.

¹⁶ Mé à pōo ke nna kōn wèndi gbāao,
mé tó à e lán mēē gbē mì sí nà.

92

Luda sáabukpana

Kámmaboguro lè.

¹ À maa wà n sáabu kpá, Dii,
wà lè sí wà n tó bō, Luda Musude,

² wà n gbēkēē tōkē kōngō,
wà n náanēkeyā o gwāavī,

³ wà n táaki lé kōn mōroo
kōn kuntigi ó nnaao.

⁴ N yākenano è ma pōo ke nna, Dii,
mēē guda dō n zīkenanoa.

⁵ Dii, n yākenano bíta maamaa,
n laasuunōo zā à kè bíta.

⁶ Yōnkōo yā pì dōro,
mìsaidee é fō à dōro dōro.

⁷ Baa tó gbē zaaano fēē wà gbà lán sē bà
bensō zaakerino kaarana è n píngi,
aō ziaa né kaatena yāanasaimē.

⁸ Mmōn sō Dii,
nēgō kú musu guro píngi.

⁹ N gwa, n ibēenōo e yāaa,
zaakerinōo e fāakōa n píngi.

¹⁰ N ma gba gbāaa lán zūsēte bà,

n nósi maaa kù ma mìa.

¹¹ Ma wée sì ma wèterinò lèenale,
ma swā ma ibee zaaanò wiii mà dò.

¹² Gbē maaanò é gbā lán damina línò bà,
aṣé kè bíta lán Lebanò sida línò bà.

¹³ Aṣ pena Dii bē guu,
aṣé gbā wa Luda ua.

¹⁴ Baa kōn n̄ zikūkēeo aṣégō né iime,
aṣ lá égō té kēe sí plēplē.

¹⁵ Aṣé be, Dii maa,
àmbe wa gbèsi ũ, zaa kee kú à guuro.

93

Diin Kí ũ

¹ Dii bé èe kí blee,
à bítakee dana uta ũ.
Dii bítakee dana,
à gbāaa dò a pii,
à anduna kàe gíngin,
eé degero.

² N kpata pēena zaa zizi,
n̄ kuu zaa káaku.

³ Í bíta dàgula Dii,
í bíta kīi dò,
í bíta e gāgā lēe.

⁴ Dii kú musu, à bíta,
à bíta de í bíta kīila,
à gbāaa de ísia sō vīvīnala.

⁵ Dii, n yādienanò gborona vīro,
à kō sio n kpé gō kú adona ai gurò píngi.

94

Ludan yākpækēri ũ

¹ Dii Luda gēebońmari,
Luda gēebońmari, n̄ bō gupuraa!

² Anduna yākpækēri, n̄ fēe,
n̄ fīa bo wadadeenone n̄ yākenaa.

³ Gbē zaaanò égō n̄ zīnda sēe lezī ai bōremē?
Ai bōremē, Dii?

⁴ Zaakerinò è wada yā o,
aṣè yā bōe aṣè ĩa dā n̄ píngi.

⁵ Dii, aṣè n gbēnò dúgu zō,
aṣè gbāaa mō gbē kē n̄ n̄ sēnōne.

⁶ Aṣè gyaanò kōn bāamōnō dēde,
aṣè tonenō kaate.

⁷ Aṣè be Dii e n̄ ero,
Yakubu boriinò Luda làakari kúmmaro.

⁸ A yōnkōnò, à làakari ke!
A mīsaideenò, é ōndō kū bōren yee?

⁹ Luda bé à swā dō, eé gí yā mazió?

À wée kè, eé gí guu ezió?

¹⁰ È boriino tòto kè, eé gí n swā gágazió?

È yā dańne, à dōna vīnloo?

¹¹ Dii gbēntee laasuu dō,

kè yā pāame.

¹² Aubarikadeen gbē kè neè tòto kè

n n doka danē ũ, Dii.

¹³ Neè à gba kámmabona nawēakeguro,
ai wàgō wēe yō zaakerine.

¹⁴ Dii é pā kpá a gbēnōziro,
eé gbē kè à n sè a pō ũuno zīnnaro.

¹⁵ Weé ɛara wà yākpae kè a zéa,
nòsepuradeeno é zεo.

¹⁶ Dé bé eé fεeme gbē zaaanozi?

Dé bé eé zεmao zaakerino yā musuu?

¹⁷ Tó èe kè Dii donle kēmenlo,
lε má kú miran kítikiti kò.

¹⁸ Kè ma bè gu zāe e ma sεεε,
n ma kū n gbēkεε guu, Dii.

¹⁹ Kè laasuu ma swè pà,
n ma làakari kpàeme n ma pōo kè nna.

²⁰ N bà égō kú kōn yālekpeegōgōrino kpataoó?

Aō yādienano è mōńne kōn nawēao,

²¹ Aōè lé kpakōsō gbē maaazi,
aōè yā da taarisaideela wà à dε.

²² Diin ma zeki gbāaa ũ,
ma Ludan gbèsi kè mēè uten ũ.

²³ Eé n zaakena sokparíma,
eé n borii bō aō taarino yāanzi.
Dii wa Luda é n borii bō.

95

Luda táakilena

¹ À mó wà pōnna lè sí Diine,
wà guda dō Gbèsi kè è wa mì sía.

² Wà mó à aε wà à sáabu kpá,
wà lè sí wà à táaki lé.

³ Zaake Dii né Luda kè bítame.
Kí bítame, à dε dii píngila.

⁴ Tōote zā gīzīgīzī kú à ɔzī,
kpīi mīsōntēno né à pómε.

⁵ Ísia né à pómε, zaake à kè,
àmbe à tōote í kàsa kōn a ɔɔo.

⁶ À mó wà kúε wà donzi kè
wà daε Dii wa Kèri aε.

⁷ Zaake àmbe wa Luda ũ,

à kpàsa gbēnɔn wa ũ,
à sãa kè èe n dāanɔ ũ.

Tó a à kòto mà gbàa,
8 àton swāgbāaa kε
lán a dezinɔ kè nà zaa Meribaro
ke Masa gurɔɔ kè aɔɔ kú gbáan.

9 Baa kè aɔ ma yākenanɔ è,
aɔ ma lε wà ma gwa gwe.

10 Ben ma pɔ fε gbē pìnɔzi ai wε baplaa,
ma bè gbē sāsānanɔn n ũ,
aɔɔ ma zénɔ dōro.

11 Ben ma la dà ma pɔfε guu ma bè,
aɔé gē ma kámmabokiinlo.

96

Diin Kí bíta ũ

1 À lè dufu sí Diine,
anduna gbē pínɡi, à lè sí Diine.

2 À lè sí Diine à à tó bɔ,
àgɔ à mìsina baaru kpaa lán guu e dɔɔ nà.

3 À à gakuikεyā o boriinɔne,
à à yābɔnsaenɔ tōkē baade pínɡine.

4 Dii bíta, à kà wà à táaki lé,
à kɔ sio wà vīa kenε de tāanɔla n pínɡi.

5 Boriinɔ tāanɔ né pɔ ginanɔme,
mɔde Dii bé à musu kè.

6 Bítake kɔn bèεo kúa,
gbāa kɔn gakuio kú à kúkiiame.

7 À gakui kɔn gbāaaao dɔ Diine,
bùsu pínɡi gbēnɔ, à dɔ Diine.

8 À Dii tó gakui dɔne,
à mó kɔn gbāao à gēo à ua.

9 À dɔnzi kε Diine à kúadona maakεen,
tɔtεdeenɔ, àgɔ lugaa à aε a pínɡi.

10 À o boriinɔne, Dii e kí blee.
Anduna kaεna gínɡin, à nigāna vīro,
eé yākpae kε kɔn baade pínɡio a zéa.

11 Musudeenɔ, à pɔnnaa kε,
tɔtεdeenɔ, à vī kɔn pɔnnāao,
isia kɔn pɔ kè kúnno, à kīi dɔ.

12 Sète kɔn pɔ kè kúnno, à pɔnna wii lé,
lí kè kú dàko guunɔ, à guda kε a pínɡi.

13 Aɔé pɔnnaa kε Dii aε, zaake èe mɔɔ,
èe mɔɔ yākpae kε kɔn andunao.
Eé yākpae kε kɔn andunao a zéa,
à yā gɔgɔ gbēnɔne kɔn yāpuraao.

97

Dii mɔna

¹ Dii bé èe kí blee!

Tɔɔɛdeenɔ pɔnnaa kɛ,

Ísiabaadeenɔ gɔ́ kú pɔnnaa guu.

² Ludambɛ sia kɔ́n gusia níginigio ligazi,
maake kɔ́n yáɛdeeon à kpata kásáa ũ.

³ Té ègɔ́ kúu à aɛ,
è ibɛɛ kè aɔ́o ligazinɔ kpata.

⁴ À loupina è tɔɔɛ pu,
tó anduna è, è luga.

⁵ Kpiiinɔ è yó lán zósa bà Dii aɛ,
anduna píngi Dii aɛ.

⁶ Musudeenɔ è à maakɛɛ kpàakpa kɛ,
bori sãnda píngi è à gakui e.

⁷ Wí è táagbāgbārinɔ kú n píngi,
gbɛ kè aɔ́è ía dā kɔ́n pɔ́ ginanɔ.
Tāanɔ é dɔnzi kene n píngi.

⁸ Zayɔndeennɔ mà wà pɔnnaa kè,
Yuda wétɛdeenɔ kú pɔnnaa guu
n yákpækɛnanɔ yānzi, Dii.

⁹ Zaake n kú musu dɛ anduna píngila,
Dii, n dɛ tāanɔla n píngi.

¹⁰ Dii ye gbɛ kè aɔ́ zà yā zaaannɔzi,
ègɔ́ a yāmarinɔ wèndi dākpa,
è n bɔ zaakerinɔ ɔzĩ.

¹¹ Guu è dɔ gbɛ maaanɔa,
nɔ́sɛpuradeennɔ pɔnnaa vĩ.

¹² Gbɛ maaanɔ, à pɔnnaa kɛ Dii guu,
à à tó kè kú adona bɔ.

98

Dii mɔna táakilɛna

¹ À lè dufu sí Diine,
zaake à yābɔnsaenɔ kè,
à zĩ blè kɔ́n a ɔplaa kè kú adona gbāaaɔ.

² Dii tò wà a m̀sina dɔ́,
à a maakɛna òdɔa boriinɔnɛ.

³ Gbɛkɛ kɔ́n náanɛ kè à vĩ kɔ́n Isarailinɔ dòn,
andunaleɛkideenɔ wa Luda m̀sina è n píngi.

⁴ Anduna píngi, à pɔnna wii pé Diine,
à gudakɛna kakɔ́n.

⁵ À m̀ɔɔlɛna ɔ dɔ Diine,
à m̀ɔɔ lɛnɛ kɔ́n lèsinao

⁶ kɔ́n kākākipɛnao kɔ́n kuru'ɔɔ.
À pɔnna wii pé Dii wa Kínanɛ.

⁷ Ísia kɔ̃n pɔ́ kɛ́ kúnno kɪ́i kɛ,
anduna kɔ̃n gbɛ́ kɛ́ aɔ́o kúnno ń pínɡi.
⁸ Swaano ɔpa lé Dii aɛ,
kpíiino guda kɛ́ ledole,
⁹ zaake èe mɔɔ yákpae kɛ́ tɔɔtemɛ.
Eé yákpae kɛ́ kɔ̃n andunao a zéa,
eé yá gɔ̃gɔ́ gbɛ́no kɔ̃n yápurao.

99

Luda kɛ́ kú adona

¹ Dii e kɪ́ blee, boriino luga,
à vɛ́ena kerubuno dagura,
anduna nigã.
² Dii bíta Zayon,
à dɛ bori pínɡila.
³ Aɔ́ à tɔ́ bíta naasidee bɔ,
à kú adona.

⁴ Kína pì gbãaa ví, à ye yãzɛdeezi,
àmbe à yákpækɛna a zéa dɛ,
à yá gɔ̃gɔ́ Yakubu boriino a zéa.
⁵ À Dii wa Luda tɔ́ sɛ́ lezĩ,
à kúɛ à tinti aɛ,
à kú adona.

⁶ Musa kɔ̃n Arunao kú à gbàgbārino té,
Samuelin à sísirino doke ũ,
aɔ́ à sisi, ben à wɛ́ńla.
⁷ Zaa téluguu guun à yá òńne,
aɔ́o à doka kɔ̃n à yádannɛnɔ kúna.

⁸ Dii wa Luda, n wɛ́ńla,
ńbe Luda kɛ́ è ń taari kɛ́ńne ũ,
baa kɔ̃n beeeo n ń yá zaaano wɛ́ńne ń musu.
⁹ À Dii wa Luda tɔ́ sɛ́ lezĩ,
à dɔnzi kɛ́ne à kpíi kɛ́ kú adona musu,
zaake Dii wa Ludaa kú adona.

100

Dii sáabukɛna

Sáabukɛna lɛ.
¹ Anduna pínɡi, à pɔ̃na wii pé Diizi.
² À dɔnzi kɛ́ Diine kɔ̃n pɔ̃naao,
à mɔ́ à kiia kɔ̃n gudakɛnao.
³ À dɔ́ kɛ́ Diin Luda ũ,
àmbe à wa kɛ́, wá dɛ à pɔ́ ũ,
wá dɛ à gbɛ́no ũ, à kpàsa sãano ũ.

⁴ À gɛ́ à ualɛn kɔ̃n sáabukɛnao,
à gɛ́ à ua kɔ̃n à táakilenao,
à sáabu kɛ́ne à tɔ́ sɛ́ lezĩ.
⁵ Zaake Dii maa, à gbɛ́kɛ yãana víro,
ègɔ́ náane ví gurɔ́ pínɡi.

101

Kína légbēna Ludan

Dauda lè.

¹ Mé lè da n gbēke kōn yāzedeo musu,
mé lè sínne, Dii.

² Mé làakari ke màgō kuu taari sai,
bōren né mómazii?

Mégō kú ma ua kōn nòsepuraa,

³ Ma wée égō kú pō ginaaro,
mé za yāḁṛṛsaikenan, eé namaro.

⁴ Ma nòse égō mōnafiki vīro,
ma bà égō kú kōn yā zaaaoro.

⁵ Mé gbē kè è a gbēdaaa yaka à kpēē kaate,
mé sūu fō kōn wadadeenō kōn ñadārinōoro.

⁶ Ma wée égō kú ma būsū nāanēdeenōa,
le aōgō kúmao,
gbē kè ègō kú taari sai égō de ma zīkeri ũ.

⁷ Mé we gbēsāsāri gō kú ma bēro,
mé tó mōnafikidee ze ma aēro.

⁸ Mégō ma būsū gbē zaaanō kaate lán guu e dōō nà,
mégō zaakerinō borii bōō Dii wēte guu.

102

Gbāasaidee aduakēna

Wēndade gbāasaidee kè èe a yā'ṣammanō bōēē Diine aduakēna.

¹ Dii, ñ ma aduakēna ma,
ñ tó ma wiii n kii le.

² Nton wée gá ñ zume ma nawēakegurōro,
ñ swā kpāmazi,

tó ma n sisi, ñ wemala kpakpaa,

³ Zaake ma gurōō e gēteē lán tésukpe bà,
ma mè e puusu bōō lán téyō bà.

⁴ Ma nòse yàka, ma gō lán sē kori bà,
ma sã pōbleyān.

⁵ Ma mbona gbāngbān bé à tò
ma gō wákabaran ũ.

⁶ Ma gō lán gbáa tiongoo bà,
lán bēzī koroo bà.

⁷ Ii è gē ma wēenlo,
ma gō lán bāa kè zō kpé musu adoo bà.

⁸ Ma ibēenō ègō ma sōsōō gurō pīngi,
ma faborinō è gbē ká kōn ma tóo.

⁹ Túbun mēē ble pōblee ũ,
ma wēē'i è ká ma íminan

¹⁰ n pōfē kōn n pētēo yānzi,
zaake n ma se n ma zīnna.

¹¹ Ma gurōō e gēteē lán ōra bà,
ben mēē gagaa lán sē bà.

¹² Mpi sō Dii,
nēgō kú kpatan gurō pīngi,
n tó é garo ai wa borii.

¹³ Né fɛɛ n̄ Zayɔn wɛnda gwa, zaake gurɔɔ kà,
gurɔɔ kè n̄ diɛ kà, kè né à pɔnnaa wɛɛ.

¹⁴ À gbɛnɔ kè n zɔblerinɔnɛ maa,
à gborona bùsu è kɛ́nɛ wɛnda.

¹⁵ Bori píngi é vĩa kennɛ, Dii,
anduna kɛ́nɔ é n kíkɛɛ dɔ́ n̄ píngi.

¹⁶ Zaake Dii é Zayɔn kɛkɛ à bo dɔ,
eé bɔ à móm̃ma kɔ́n gakuio.

¹⁷ Eé takaasideenɔ aduakɛna sí,
eé n̄ wéekɛna kpá swākotoro.

¹⁸ À tó yā kè gɔ́ kɛ́na kpɛɛdeenɔ yānzi
lɛ gbɛ́ kè aɔ́ kpénɔ Dii táaki lé.

¹⁹ Dii tɔɔɛ gwà zaa a kúkɛia,
zaa musu à wéɛ kpàɛ gĩzĩ,

²⁰ lɛ à gbɛnɔ zɔblɛna wii ma
à n̄ bɔ gaa lɛzĩ yānzi,

²¹ Weé Dii tó bɔ Zayɔn,
weé à táaki lé Yerusalemu.

²² zĩ kè gbɛnɔ é kɔ́ kakɔ́a gwe,
kɔ́n kpatablerinɔ wà dɔ́nzi kɛnɛ.

²³ À ma gbāaa bùsa zégbān,

à ma wɛ́ndi kè kusu,

²⁴ ben ma bè: Ma Luda,
nton ma wɛ́ndi bɔ gugbānlo,
mmɔ́n kè n̄ kuu ai wa boriia.

²⁵ N anduna kāsāa pɛɛ zaa káaku,
musu né n̄ ɔ́zĩmɛ.

²⁶ Aɔ́ píngi é gɛ́ɛ, mɔ́de négɔ́ kuu,
aɔ́é zi kũ lán pókāsāa bà,
né n̄ liɛ lán uta bà n̄ n̄ zĩnna.

²⁷ Mpi sɔ́ n̄ kuuna ègɔ́ dɔ́nkɔ́,
n̄ gurɔɔ yāana vĩro.

²⁸ N zɔblerinɔ nénɔ ègɔ́ kuu aafia,
aɔ́ boriinɔ é kāsāa pɛɛ n̄ kuu.

103

Luda gbɛ́kɛɛ

Dauda lɛ.

¹ Ma swɛ́, n̄ Dii sáabu kpá,
ma baabɔ píngi, n̄ à tó kè kú adona bɔ.

² Ma swɛ́, n̄ Dii sáabu kpá,
nton sã à yāmaakɛna kenlo.

³ È ma taarinɔ kɛ́mɛ píngi,
è ma kɛ́kɔ́a kɔ́n ma gyāanɔ píngi.

⁴ È ma wɛ́ndi bɔ gèwāan,
è à nnaa dialɛmɛ a gbɛ́kɛ kɔ́n a wɛ́ndao guu.

⁵ È tó pɔ́ maaa kè má yezinɔ móm̃a,
lɛ ma gɔ́kparɛkɛɛ e àgɔ́ dufu lán kúu pɔ́ bà.

- 6 Dii è yā kɛ a zéa,
è tó yā bɔ kɔn gwenawɛndadeenɔ nna.
- 7 À tò Musa a pɔyeziyā dɔ̀,
à a yābɔnsaenɔ ɔ̀dɔa Isarailinɔnɛ.
- 8 Dii sùu vī kɔn wɛndaaɔ,
à pɔɔ è fɛ kpaaro,
à gbɛkɛ bíta maamaa.
- 9 Eé n taari e gɛn baaagɔro,
eé pɔfɛ da a nɔsɛn gurɔ pínɡiro.
- 10 È yā kɛwe lán wa durunnɔɔ dɛ nàro,
è fía bowe lán wa zāzāanɔɔ dɛ nàro.
- 11 Lán ludambɛ lezī kà nà kɔn tɔɔtɛɔ,
lɛn à gbɛkɛ bíta lɛ kɔn à vīakerinɔ.
- 12 Lán ɔfāntɛbɔɛ kpaa zā kɔn a gɛkpen kpaaɔ nà,
lɛn è wa taarinɔ kɛwa lɛ.
- 13 Lán de è wɛnda dɔ a nɛnɔnɛ nà,
lɛn Dii è a vīakerinɔ wɛnda gwa lɛ,
- 14 Zaakɛ à dɔ pɔ kè à wa kɛɔ,
à dòn kè bùsun wa ũ.
- 15 Gbɛntee wɛndi kusu lán sɛ̀ bà,
ègɔ gakui vī gurɔ plaa lán lávu bà.
- 16 Tó ĩa pàa, è gɛtɛ,
guu kè à kún pì è dɔ à yān dɔro.
- 17 Dii ègɔ gbɛkɛ vī kɔn a vīakerinɔ
zaa káaku ai gurɔ pínɡi,
è à maaa kɛ n nɛnɔnɛ kɔn n dionɔ,
- 18 gbɛ kè zè kɔn à bà kuunańyo yāo
bensɔ aɔ yā kè à diɛnɔ kúnanɔ.
- 19 Dii a kpata diɛ musu,
à gbāaa vī gbɛ pínɡia.
- 20 À Dii sáabu kpá, amɔa à malaikanɔ,
a gbāadee kè eè à yā ma à zīi kɛanɔ.
- 21 À Dii sáabu kpá, a ludambɛ zīkɛenɔ a pínɡi,
à zīkɛri kè eè à pɔyeziyā kɛenɔ.
- 22 À Dii sáabu kpá, amɔa à pɔkenanɔ a pínɡi
guu kè èe kí bleennɔ baama pínɡi.

Ma swɛ̀, n Dii sáabu kpá.

104

Dii Pɔpingikɛri táakilɛna

- 1 Ma swɛ̀, n Dii sáabu kpá.
Dii ma Luda, n bíta maamaa,
n gakui dana pókāsāa ũ, èe tɛ kɛɛ,
- 2 n gupuraa kúnla lán bisa bà,
n musu kpàɛ lán pè bà,
- 3 n bɛɛ bò ínɔla musu.
N ludambɛ luguu kè n sɔgoro ũ,
nɛ̀ di ĩa ɔɔa.
- 4 Nɛ̀ ĩa kɛ n zīrinɔ ũ,

nɛɛ tɛvura kɛ n zĩkerino ũ.

⁵ N anduna kàɛ, n à kāsāa pèɛ,
à nigāna vī zikiro.

⁶ N ísīaa dānɛ uta gumusu ũ,
í pì dà kpīiinɔla.

⁷ N kpākē í pìzi, ben à bàa lè,
n pataa, ben à nàguzi.

⁸ Kpīiinɔ bò gupuraaa, guzurɛnɔ sɔ̃ɛ,
ben í tà guu kè ní dìɛnɛn.

⁹ N lézɛkii dà í pìnɛ, eé fɔ̃ à vīàlaro,
eé ɛara à da tɔ̃tɛla ziki dɔ̃ro.

¹⁰ Nɛɛ tó íbɔkiino í pisi swa'ɔnɛnɔn,
ben à í ègɔ̃ bàa lɛɛ kpīiinɔ dagura.

¹¹ Sèɛ pɔ́ pínɡi ègɔ̃ à í mii,
à í è sagino í nii kēm̃ma.

¹² Bāanɔ è sà dɔ swaanɔ saɛ,
aɔ̃ègɔ̃ kú à dàko guu, aɔ̃ wiii ègɔ̃ dɔ.

¹³ Zaa n bɛ musu nɛɛ lou gbare kpīiinɔa,
n zĩ gbè è anduna kã.

¹⁴ Nɛɛ tó sɛ̃ bɔɛ pókādeenɔnɛ,
nɛɛ tó burapɔnɔ bɔɛ gbēnteenɔnɛ,
nɛɛ póblee bɔɛínɛ tɔ̃tɛa,

¹⁵ geepiwɛɛ kè è ní pɔɔ kɛ nnaa
kɔ̃n nɔ̃si kè è ní uu té kɛɛo
kɔ̃n blɛɛ kè è ní gba gbāaaao.

¹⁶ Dii línɔ è mɔdɔ e maamaa,
sida lí kè à bà Lɛbanɔnɔ.

¹⁷ Gwen bāanɔ è sà dɔdɔn,
zùbaanino è bɛɛ dɔ pini lí musu.

¹⁸ Kpii lezĩnɔɔ dɛ kpasaanɔ kúkii ũ,
gbèkotoonɔ dɛ gbè'ɛɛnɔ utekii ũ.

¹⁹ N mɔvura kè guro tàasikɛbɔ ũ
kɔ̃n ɔfāntɛ kè à a gēna kpén gurɔɔ dɔ̃ɔo.

²⁰ Nɛɛ tó guu si, ben gwāavī è kɛ,
lákɛpɔnɔ è fɛɛ táo pínɡi.

²¹ Músuno è nɔadɛna ɔɔ dɔ,
aɔ̃è póblee wɛɛ Ludaa.

²² Tó ɔfāntɛ bɔɛ, aɔ̃è lɔɔɛ
aɔ̃ tá daɛ ní tòn.

²³ Gbēntee è bɔ à gá zĩ kɛ,
ègɔ̃ yā ma a zĩndaa ai uusie.

²⁴ Dii, n yākenanɔɔ pari fá!
À pínɡi bò n ɔ̃ndɔ̃ guumɛ,
anduna pana kɔ̃n pɔ́ kè ní kènɔ.

²⁵ Ísīa kuu, à bíta bensɔ̃ à yàasa,
pɔ́ bɛɛ kè kú à guuno lé vīro,
à néngo kɔ̃n à bítao pínɡi.

²⁶ Góro'itenɔ ègɔ̃ táa oon

kõn kúkukuu kè ní kè à kǝkǝ o à guuo.

27 Pó pìnɔ è wée donzi ní píngi
lɛ n póblee kpámma a gurɔɔa.

28 Nèè kpámma, aǝè sée,
nèè ɔ poroñne, ben pó maaanɔ è mómma.

29 Tó n mikpeɛ zùñne, aǝè bídi kemɛ,
tó n wèndi sìmma, aǝè ga wà ɛara wà tá bùsutin.

30 Tó n n Ninii gbàre, pónɔ è wèndi e,
nèè tó tɔɔte ɛara à ke dufu.

31 Wà tó Dii gakui gǝ kuu gurɔ píngi,
wà tó Dii pɔɔ ke nna a yǎkenanɔa.

32 Àmbe è tɔɔte gwa, ben è dege,
è ɔ ke kpíiinɔa, ben tésukpe è bɔ.

33 Mé lè sí Diine ai ma wèndi lén,
mé ma Luda táaki lé ai ma gurɔ lén.

34 Nn tó ma laasuu káñne, Dii,
lán mée pɔnnaa kenyo nà.

35 Durunkerinɔ mì de anduna guu,
zaakerinɔ tóngǝ kuu dɔro.

Ma swè, n Dii sáabu kpá.
Aleluya!

105

Luda a gbẽnɔ mĩsina

1 À Dii sáabu ke à à tó kpá,
à tó boriinɔ à yǎkenanɔ dǝ.

2 À lè sí à à táaki lé,
à à yǎbɔnsaekenanɔ tǝkǝ píngi.

3 À ãa dǝ kǝn Dii tó kè kú adonao,
a Dii kiweterinɔ à pɔnnaa ke,

4 À Dii kii wete à gbāaa wée kea,
àgǝ à uu weteɛ yāana sai.

5 À tó yǎbɔnsaɛ kè à kènɔ dɔagu,
à dabuyǎkenanɔ kǝn à yǎkpaekenanɔo,

6 a Dii zòbleri Ibraĩ boriinɔ,
a Yakubu borii kè à a sɛenɔ.

7 Àmbe Dii wa Luda ũ,
à yǎkpaekena kú anduna guu píngi.

8 À bà kuunawao yǎ è sǎn zikiro,
yǎ kè à diɛ égǝ kuu ai wa boriia.

9 À bà kú kǝn Ibraĩo,
à ɛara à sì kǝn a kuunao Isaakune dɔ.

10 À yǎ pì pàpa Yakubune dokayā ũ,
ben à kú kǝn Isarailinɔo ai gurɔ píngi.

11 À bè é Kanaa bùsu kpámma,

eégõ de n baka ũ kè aõgõ vĩ.

¹² Gurõ beee aõ pariro, wè n yã daro,
aõ kú Kanaa bũsun bãmõnõ ùmẽ.

¹³ Aõègõ likõaa zõ bori kõn boriionõ té,
aõègõ lili oo bũsu kõn bũsuo.

¹⁴ Èe we wà gbãaa mòñnero,
à kpàkẽ kinnanõzi aõ yã musu à bè,

¹⁵ aõton ɔ na gbẽ kè a n sɛnɔaro,
aõton wée tã a annabinɔaro.

¹⁶ Ben à tò nɔaa gè bũsu pìn,
à tò aõ kũsãe yãa pínɡi.

¹⁷ Ben à Yusufu gbàre à dònne n aɛ,
wà à yà zò ũ.

¹⁸ Wà mòkyakoo kà à gbáa,
wà mò dà à waale

¹⁹ ai yã kè à gĩake à ò gaa à pàpao,
ben yã kè Dii dànne tò yã bòo nna.

²⁰ Kè kina gbẽ zĩ, ben wà à gbàre,
bũsu gbẽnsi pì à bò bàn.

²¹ À à diɛ a bũsu dɔn'aɛdee ũ,
à tò à iko vĩ a auzikinɔa pínɡi.

²² Yusufu à kinnɔ tòto a pɔyezia,
à ɔndõ dàda à ibanɔne.

²³ Ben Yakubu sù Igipiti,
Isarailinõ kuu nibõnõ ũ Hamu boriinõ bũsun.

²⁴ Dii tò a gbẽnõ kò gwe maamaa,
à tò aõ pari kũ de n ibɛenɔla.

²⁵ À n ibɛɛ pìnõ swã gbãgbãñne,
ben aõ zà à gbẽnõ, aõ ɔndõ kè à zòblerinõzi.

²⁶ À a zòbleri Musa zĩñma
kõn Aruna kè à à sèo.

²⁷ Aõ dabudabuyãnõ kè Igipitinõne,
aõ yãbõnsaenõ kè Hamu boriinõ bũsun.

²⁸ À gusiaa gbàɛñma, guu sì n bũsun,
kè aõ gĩ à yã mazi yãnzĩ.

²⁹ À n ínò lì aru ũ,
ben n kpònõ gàga.

³⁰ Kasoonõ dà n bũsula
kõn n gbãadeenõ daekiinõ pínɡi.

³¹ À yã ò, ben ifiinõ dàñla,
gãinõ sì n té ai aõ bũsu lén pínɡi.

³² À loughɛ kwèɛñne lou gèɛ ũ,
lapatana dà n bũsula pínɡi.

³³ À n geepi línò è'ɛ kòn n kãkãpura línò,
à n bũsu línò kè dúgudugu.

³⁴ À yã ò, ben kwaano kàngu,
sutẽnõ kà aõ lé vĩro.

³⁵ Aõ n bũsu sè kòn láo blè wà nè,

aõ n burapɔnɔ blè pínɡi.

³⁶ À n bɔsu daudunɔ dèdɛ n pínɡi,
n né daudu kè aõ i n òwazikɛguroɔnɔ.

³⁷ À bò kɔn Isarailinɔ,
aõ kondogi kɔn vuraɔ sɛna,
aõ bori gbɛkee e gɛn sí zénlo.

³⁸ Kè aõ bɔɛ, Igipitinɔ pɔɔ kè nna,
kè vĩa n kũ Isarailinɔ yã musu.

³⁹ À téluguu dà a gbɛnɔla,
à kè té ũ gwãavĩ à guu pùnnɛ.

⁴⁰ Aõ wée kèa, ben à mɔnnɛ kɔn bùrunɔ,
à musu pɔblee kpàmma, aõ mɔmma.

⁴¹ À gbɛsi pàra, ben í bòn,
í bàa lè gbáan gwe lán swa'i bà.

⁴² Zaakɛ à dò lé kè à gbɛ
a zòbleri Ibraĩnɛ yãn.

⁴³ À bò kɔn a gbɛnɔ, aõɛ pɔnnaa kɛɛ,
gbɛ kè à n sɛnɔɔ e guda kɛɛ.

⁴⁴ À boriinɔ bɔsu kpàmma,
aõ zĩ kè danɔ kè àrɛ blè,

⁴⁵ lɛ aõ e wàgɔ à yãdienanɔ kũna,
aõ à dokayãnɔ da.
Aleluya!

106

Isarailinɔ n durunnɔ ona Ludanɛ

¹ Aleluya!

À Dii sáabu kɛ, zaakɛ à maa,
à gbɛkɛɛ yãana vĩro.

² Dé bé eé fɔ à Dii yãbitakenanɔ oo?
Dé bé eé fɔ à à táaki lé pínɡii?

³ Aubarikadeenɔn gbɛ kè aõɛ yã kɛ a zéanɔ ũ,
kè aõɛ yã maaa kɛ guro pínɡi.

⁴ Tó née à nnaa kɛ n gbɛnɔnɛ,
n tó ma yã gɔ dɔngu, Dii,
tó née n mĩ sii, n ma wée gwa,

⁵ lɛ ma baka e àgɔ kú n gbɛnɔ nnamanan,
mà pɔnnaa kɛ kɔn borii kè n n sɛnɔ,
lɛ mé n táaki lé n gbɛ pìnɔ té.

⁶ Wa durun kè lán wa dezinɔ bà,
wa taari kè wa yã zaaa kè.

⁷ Kè wa dezinɔ kú Igipiti,
aõɛ Dii dabuyãkenanɔ yã daro,
gbɛkeyã parii kè à kènnɛnɔ sãngu,
ben aõ swãgbãaa kè Isia Tɛaa saɛ.

⁸ Baa kɔn beeeo à n mĩ sɪ a tó yãnzɪ,
lɛ à à gbãa bíta ɔɔa.

⁹ À kpàkɛ Isia Tɛaazi, ben gukori bò,

à gènyo à wèen, aõ bikù lán wà be gbáan bà.

¹⁰ À ñ b́ ñ ibeenɔ ɔzĩ,
à ñ sí ñ zangurinɔ gbāaaa.

¹¹ Í dà ñ wɛderinɔla,
baa aõ gbẽ mèn do èe boro.

¹² Ben aõ à yã kè à ò sì,
aõ à táaki lè.

¹³ Mɔde à yākenanɔ sǎngu gɔɔ,
ben aõɔe ze le à lé dammaro.

¹⁴ Aõ poble pānde ni dè gbáan,
ben aõ Dii yò wà gwà sɛte gwe.

¹⁵ À pó kè aõ wée kèa kpàmma,
ben à mè'ibabagyāa zĩmma.

¹⁶ Aõ nɔsegɔaanɔ kpà kɔn Musao bùran
kɔn Aruna kè kú adona Diineo.

¹⁷ Tɔɔte pàra à Datani mò,
à sikhɛ Abiramua kɔn a gbẽnɔ.

¹⁸ Té fɛɛ aõ ìbanɔ té,
ténenɛ gbẽ zaaanɔ blè.

¹⁹ Aõ mò pì zaa Orebu lán zùswaree bà,
aõ donzi kè ñ tãa kè aõ pìne.

²⁰ Aõ Luda Gakuide lendee kpà
kɔn zù sɛsori takao.

²¹ Aõ sà Luda ñ m̀siri yān,
kè à yā bítanɔ kèñne zaa Igipiti,

²² kè à dabuyānɔ kè Hamu boriinɔ bùsun,
kè à naasiyānɔ kè Isia Tēaazi.

²³ Bee yānzin à bè é a gbẽnɔ kaate,
ben Musa kè à à sè kpàne,
à tò à pɔɔ kpàe, èe gāa à ñ kaatɛro.

²⁴ Aõ kya kà bùsu nidee m̀n,
aõ g̀ Dii yā náane kezì.

²⁵ Aõ yābuu tà ñ bisakutaanɔ guu,
aõɔe do Dii yāziro.

²⁶ Ben à ɔ do à la dàñne à bè,
é tó aõ gaga gbáan,

²⁷ é tó aõ boriinɔ gaga boriinɔ té,
é ñ fāakōa bùsunɔ guu.

²⁸ Aõ dò Peo tãazi,
aõ pó kè wà saa ɔo pógɛnɔa blè.

²⁹ Aõ yākenanɔ Dii pɔɔ fɛɛ,
ben gagyāa s̀ngu.

³⁰ Fineasi fɛɛ à yā pì mì zò,
ben gyāa pì zè.

³¹ Ben Dii tò yā bòo nna,
à bà kúo ai à boriia.

32 Aõ Dii pɔɔ fɛ Meriba í kiia,
ben yã bɔ Musao zaa aõ yãnzì.

33 Zaake aõ à nɔsɛ yàka,
ben à yã ò laasuulɛna sai.

34 Aõɔɛ bùsu pì deenɔ kaatɛ
làn Dii diɛ́nɛ nàro.

35 Aõ yàkɔtɛ kɔ́n borii pìnɔ,
aõ n̄ fɛɛakaara zékpaɛ sè.

36 Aõ dɔ́ n̄ tãanɔzi,
ben yã pì gɔ́nɛ takutɛ ù.

37 Aõ n̄ négɔgbɛnɔ kè sa'opɔ ù,
aõ saa ò tãanɔa kɔ́n n̄ nénɔgbɛnɔ.

38 Aõ taarisaideenɔ kòto kpàkpa,
aõ négɔgbɛnɔ kɔ́n n̄ nénɔgbɛ pìnɔ.

Aõ saa ònyo Kanaa bùsu tãanɔa,
ben aõ bùsu pì gbàsì kè.

39 Aõ gbàsì lè n̄ yàkenanɔ yãnzì,
aõ gò náanesaideenɔ ù n̄ yàkenanɔa.

40 Ben Dii pɔfɛ fɛɛn̄zi,
à ye gbɛ kè à n̄ sɛnɔ kãzi dɔro.

41 À n̄ ná boriinɔnɛ n̄ ɔzì,
ben aõ zangurinɔ kí blè n̄ musu.

42 Aõ ibɛenɔ gbãaa mò́nɛ,
aõ ɔ tòm̄ma.

43 Ègɔ́ n̄ bɔɔ gèn baaagɔ,
mɔde aõ zè kɔ́n n̄ swãgbãakenao,
ben aõ s̄sɛ n̄ durun yãnzì.

44 Baa kɔ́n beeeo tó à n̄ wiili mà,
è n̄ nawɛakena yã da.

45 Aõ yãnzì è dɔ a bà kuunańyo yãn,
è a nɔsɛ liɛ a gbɛkɛ bíta yãnzì.

46 À tò gbɛ kè aõ n̄ kũkũ zìzɔ ùunɔ
n̄ wɛnda gwà.

47 Dii wa Luda, n̄ wa mì sí!
N̄ wa bɔɛ boriinɔ té n̄ wa kakɔa,
lɛ wà n̄ tó kè kú adona bɔ
wà ãa dā kɔ́n n̄ táakilenao.

48 Aubarikade Dii, Isarailinɔ Luda
zaa káaku ai gurɔ pín̄gi!
Gbɛ pín̄gi be aamì!
Aleluya!

TAKADA SƆƆRODEE

Saamu 107-150

107

Dii sáabukɛna

¹ À Dii sáabu kɛ, zaake à maa,

à gbẽkẽe yãana vĩro.

² Gbẽ kè Dii n bõno o le,
gbẽ kè à n bõ n ibeeno ɔzĩno.

³ Gbẽ kè à n bõ bũsu kõn bũsuo à n kakõa
bõna ɔfãntẽbõe kpa kõn a gẽkpen kpaa
kõn gu'igbãroo kpaa kõn sɔɔmetɛ kpaaono.

⁴ Aõ gbẽkeno likõaa zõ gbáan,
aõe wéte kè weé gá vëen zé dõro.

⁵ Nõaa n dé, ímii n dé,
aõ wèndi suuna kè.

⁶ Ben aõ wii pè Diizi n nawẽakenan,
ben à n bõ n wéetãmma guu.

⁷ À n dá zé súusun
aĩ aõ kà wéte kè aõé vëen.

⁸ Wà Dii sáabu kè à gbẽkẽe yãzi
kõn yãbõnsaè kè è kè gbẽnõneo.

⁹ Zaake è ímiderino kòto yĩ kũíne,
è pò maaa kpá nɔaderinõa aõ kã.

¹⁰ Aõ gbẽkeno kú ga gusisin,
aõe nawẽa kèe yina kõn mòkyakooo.

¹¹ Zaake aõ gĩ Luda yã mazi,
aõ kya kà Luda Musude lédamman.

¹² À tò wà n busa kõn zĩ gbãaa,
aõ gèn sɔ wà lèe, dɔnlerĩ kuuro.

¹³ Ben aõ wii pè Diizi n nawẽakena guu,
ben à n bõ n wéetãmma guu.

¹⁴ À n bõ ga gusisin,
à n mòkyakoono gà à kèkè.

¹⁵ Wà Dii sáabu kè à gbẽkẽe yãzi
kõn yãbõnsaè kè è kè gbẽnõneo.

¹⁶ Zaake è bĩile gbà kè wà pì kõn mògotẽo gboro,
è mòsi gbãngano é'è.

¹⁷ Aõ gbẽkeno likõa n swãgbãa yãzi,
aõ wéetãmma è n taarino yãzi.

¹⁸ Póblee nii bõ n pɔɔn,
aõ kà gana.

¹⁹ Ben aõ wii pè Diizi n nawẽakenan,
ben à n bõ n wéetãmma guu.

²⁰ À a yã zĩmã, ben aõ kèkõa,
à n bõ gaa lézĩ.

²¹ Wà Dii sáabu kè a gbẽkẽe yãzi
kõn yãbõnsaè kè è kè gbẽnõneo.

²² Wà kennakõo saa oa,
wà à yãkenano tőkè kõn gudakenao.

²³ Aõ gbẽkeno dà ísiaala góro guu,
aõe laa taa í bíta pìla.

²⁴ Aõ Dii yãkenano è,
kõn yãbõnsaè kè è kè í dagulano.

- 25 À yā ò, ben zàga'íā gbāaa kàka,
ísiāa sǝ fǝe musumusu.
- 26 Aǝe fǝe musu, wǝe suu gĩzĩ,
aǝ kú kari lézĩ, ben swǝ kǝngu.
- 27 Gó nǝnigǝnyo,
aǝ tǝatǝtǝa bǝ lán wǝderi bà,
íte'ǝndǝ píngi yǝańma.
- 28 Ben aǝ wii lǝ Diizi nǝ nawǝakenan,
ben à nǝ bǝ nǝ wǝetǝmma guu.
- 29 À íā gbāaa zǝ, à gǝ íā fǝe ũ,
à ísǝ kpǝe, ben í zǝ kítikiti.
- 30 Kǝ guu yĩ, aǝ pǝ kǝ nna,
ben à gǝańyo íkpǝe kǝ aǝ yezi.
- 31 Wǝ Dii sǝabu kǝ à gbǝkǝe yǝnzi
kǝn yǝbǝnsǝe kǝ è kǝ gbǝnǝe.
- 32 Wǝ à tǝ bǝ pari kakǝana guu,
wǝ à táaki lé dǝn'aǝdeenǝ kakǝanan.
- 33 À swa ídeenǝ lǝ gbáa ũ,
à tò íbǝkiinǝ gǝ gukori ũ.
- 34 À tǝtǝe aubarikadee lǝ gu wǝsidee ũ
gbǝ kǝ aǝ vǝenǝ yǝzaakǝna yǝnzi.
- 35 À gbáa lǝ sǝbe ũ,
à tò gukori gǝ íbǝkiinǝ ũ.
- 36 À nǝaderinǝ kǝe gwe,
ben aǝ wǝtǝe kǝe wǝ vǝen.
- 37 Aǝ burapǝnǝ tǝ, aǝ geepi línǝ bà,
ben à nǝ ínnǝ maamaa.
- 38 À aubarika dǝańgu, aǝ pari kǝ maamaa,
èe tǝ aǝ pǝkǝdeenǝ làgoro.
- 39 Ben à nǝ lago dǝ, aǝ bǝsa
gbǝamǝnnǝna kǝn mǝnzio kǝn pǝsiaao yǝnzi.
- 40 À wí dà wǝenǝnǝa,
à tò aǝ likǝaa zǝ gukori zǝsaidee guu.
- 41 Mǝde à wǝndadeenǝ bǝ takaasikǝen à nǝ sé lezĩ,
à tò aǝ ua kǝ lán kpǝsapǝnǝ bà.
- 42 Tǝ gbǝ maaanǝ è, aǝ pǝnnǝa kǝ,
gbǝ zaaanǝ sǝ è nǝ lé nakǝa.
- 43 ǝndǝdee làakari dǝ yǝ pǝnǝa,
à Dii gbǝkǝe gwa lán à dǝ nǝ.

108

Luda bé è tǝ wǝ zĩ ble

Dauda lǝ.

- 1 Ma làakari kpǝena, Luda,
mé lǝ sí mà nǝ táaki lé kǝn nǝsǝe do.
- 2 Ma mǝrǝ kǝn ma kuntigio kú máa?
Mé gudǝ pǝ mǝ.
- 3 Dii, mé nǝ sǝabu kpǝ boriinǝ té,
mé nǝ táaki lé gbǝnǝe.

⁴ Zaake n gbẽkeẽ bíta kà n kiia,
n náane ludambẽ luguu lè.

⁵ Luda, wà n tó sé lezĩ ai musumusu,
n tó n gakui da andunala píngi.

⁶ N wewala n wa mì sí kǝn n gāsā gbāaa,
lɛ wamɔwa n gbẽ yenzideenɔ e wà bɔ.

⁷ Luda yā ò zaa a kúkiia à bè:

Mé Sɛkɛmu kpaatɛtɛ kǝn zĩblena wiio,
mé gba da kǝn Suko guzurɛɔ.

⁸ Giliada bǝsu né ma pómɛ,
Manase boriinɔ bǝsu né ma pómɛ,
Eflaimu boriinɔ bǝsu né ma mɔfuramɛ,
Yudanɔ bǝsu né ma gòmɛ.

⁹ Mɔabunɔ bǝsu né ma ɔpipibɔmɛ,
mɛɛ ma kyatee káɛ Eɔmunɔ bǝsun,
mɛɛ zĩblewiii dɔ Filisitininɔ bǝsua.

¹⁰ Dé bé eé gẽmao wéte bĩidee guuu?
Dé bé eé dɔmɛ aɛ ai Eɔmunɔ bǝsun?

¹¹ Luda, à dɛ mbe n ɔ gbàɛwazi,
nɛɛ bɔ kǝn wa zĩkpɛɛnɔ dɔroo?

¹² N ɔ dawa wa ibɛɛnɔ yānzi,
zaake gbẽntee dɔnlɛ né yā pāamɛ.

¹³ Wé zĩ ble kǝn Luda gbāaa,
àmbe eé kiti pá wa ibɛɛnɔa.

109

Sa zaaa ona ibɛɛnɛ

Dauda lè.

¹ Luda, mbe mɛɛ n táaki lé,
ntongɔ yĩtenaro.

² Zaake gbẽ zaa bɔnkpɛɛdeenɔ è ma yaka,
aɔè lé bɔ wà egɛyā dima.

³ Aɔè ligamazi kǝn zangu yāo,
aɔè swèe kɛmao póke wíwinnɛna sai.

⁴ Aɔè yenzi sɔkpamɛ kǝn yādimmanao,
baa kè mɛɛ adua kɛńɛ.

⁵ Aɔè à maaa fía bome kǝn à zaaa,
yenzi sɔ, kǝn zanguo.

⁶ N Setān swi kɛa,
n à kpakɔzi kǝn Ibilisio.

⁷ N tó yākpae à ble,
n tó à aduakɛna kɛnɛ taari ũ.

⁸ À wɛndi gɔ kusu,
gbẽ pānde gɔ à gɛɛ ũ.

⁹ À nɛnɔ gɔ de sai,
à naɔ gɔ gyaanɔ ũ.

¹⁰ À nɛnɔ gɔ likɔazɔrinɔ ũ wàgɔ baa kɛɛ,
wàgɔ n kpakɛɛ n be zĩnɔ guu.

- 11 À fīadee à póno nakōa píngi,
gbē zītōno à zī àre ble.
- 12 Gbēke tón gbēkēē kēnero,
wàton à né kē à tōno wēnda boro.
- 13 À boriino kaate,
aō tó tóngō kú borii kē aōé fēeno téro.
- 14 À dezino zaakēna yā gō dō Diin,
nton tó à da durun kēa zikiro.
- 15 Aō durun gō don Diin,
aō yā sā gbēnon anduna guu.
- 16 Zaake ēe don à gbēkēē kē gbēkenero,
è wēē tā takaasideenōa kōn wēndadeeno
kōn pōsiadeenōo ai gēwāan.
- 17 À ye sa zaa onnenazi,
n tó à wí à musu.
Sa maa onnena è kānero,
n tó aubarika kēo zā.
- 18 À lékennena dà lán uta bà,
à à mè yàku lán í bà,
à gē à wānon lán nōsi bà.
- 19 Kana pì gō daàla lán uta bà,
àgō dō à pii lán asaa bà.
- 20 Dii fīa bo ma yādimmarinone le
kōn gbē kē aōè yā zaaa o ma musunōo.
- 21 Dii Gbāapingide,
n ma wēnda gwa n tó yānzi,
n ma bō n maakē kōn n gbēkēēo yānzi.
- 22 Zaake takaaside wēndadeen ma ũ,
ma pōo yàka búgubugu.
- 23 Mēē gēteē lán uusie ora bà,
má de lán kwaa kē ĩa e sēē bà.
- 24 Léyina tò ma gbá è sí sé dōro,
ma yāyā ma gō wōozōgō.
- 25 Ma gō yáadōzipō ũ ma yādimmarinone,
aōè ma gwa wà mì gbāke.
- 26 N dōmale, Dii ma Luda,
n ma mì sí n gbēke yānzi,
- 27 Ie aō dō kē n o bé à kē,
mbe Dii, n kename.
- 28 Baa tó aō ma ka, né aubarika damagu,
tó aō fēemazi, wí é n kū,
mapi n zōbleri mé pōnnaa kē.
- 29 Tó zaaa gō ma yādimmarinone uta ũ,
aō wí da n zīndaa lán gumusu bà.
- 30 Mé Dii sáabu kpá kōn kòto gbāaao,
mé à táaki lé pari kakōana guu.
- 31 Zaake è zē kōn wēndadeeno,
è n sí gbē kē aōè yā vēēmmanōa.

110

Mesaya kíkée

Dauda lè.

¹ Dii bè ma diine à vɛɛ a ɔplaazi

ai àgɔ à ibɛɛnɔ kɛnɛ à tinti ũ.

² Dii é tó n iko dagula,

né kí ble n ibɛɛnɔa zaa Zayɔn.

³ N gbɛnɔ é n zĩnda kpámma zĩkagurɔ

kpiii kè kú adona musu,

n gɔkparɛnɔ é mó n kiia lán gudɔnao kpíikpana bà.

⁴ Dii la dà, eé lé sɔkparo à bè:

Négɔ dɛ sa'ori ũ ai gurɔ píngi

Mɛɛkizɛdɛki zékpɛɛa.

⁵ Dii kú n ɔplaazi,

eé kɛnɔ dúgu zɔ a pɔfɛgurɔ.

⁶ Eé yákpɛ kɛ kɔn boriinɔ,

aɔ gɛnɔ égɔ kpá,

eé anduna píngi kɛnɔ dúgu zɔ.

⁷ Eé í mi swaazi zé léa,

beee yānzín à mì égɔ dana ílazi.

111

Dii tóbɔna

¹ Aleluya!

Mé Dii sáabu kpá kɔn nɔsɛo do

gbɛ maaanɔ kakɔana guu.

² Dii yákenanɔ bíta,

gbɛ kè à yá kènnɛ nnaanɔ è wɛtɛ wà dɔ.

³ À yákenanɔ bèɛ vĩ kɔn gakuio,

à yāmaakɛna yāana vĩro.

⁴ Dii tò wà dɔ a yābɔnsaɛkenanɔn,

à sùu vĩ kɔn wēndaaɔ.

⁵ È pɔblee kpá a vīakerinɔa,

égɔ dɔ a bà kuunańyo yān.

⁶ À a yákenanɔ gbāaa ɔdɔa a gbɛnɔnɛ,

à bori pāndenɔ būsuno sì à kpàmma.

⁷ À yákenanɔ náanɛ vĩ bensɔ à zé vĩ,

à yādannɛnanɔ yāpuraa vĩ píngi.

⁸ Yā pìnɔ kāsāa pɛɛna gurɔ píngi,

è yá kɛ a zéa kɔn náanɛo.

⁹ À m̀isiri zĩ à a gbɛnɔ bò,

à bà kúńyo gurɔ píngi.

À tó kú adona, à naasi vĩ.

¹⁰ Vīakɛna Diinen ɔndɔ mì ũ,

gbɛ kè aɔɔ à vīa vīinɔn asānsideenɔ ũ.

À táakilɛna égɔ yāana vĩro.

112

Gbē kè Dii vĩa vĩ

¹ Aleluya!

Aubarikadeen gbē kè Dii vĩa vĩ ũ,
bensõ Dii yãdienanõ è káne maamaa.

² À nénõ égõ gbãadeenõ ũ n bũsun,
nõsepuradee boriinõ égõ de aubarikadeenõ ũ.

³ Ɔ kõn auzikio di à be,
à yãmaakena yãana vĩro.

⁴ Baa gusiaan guu è pu gbē maaane,
nõsepuradee kè sũu kõn wẽndaaõ vĩ.

⁵ Gbē kè è Ɔ poro, kè è pó sěkãńne,
bensõ è yã ke a zéa, yã è bõo nna.

⁶ Póke é gbē maaa lá ble zikiro,
à yã égõ dõngu gurõ píngi.

⁷ Baaru zaaa è à vĩa kũro,
à làakari égõ kpaena, égõ Dii náane vĩ.

⁸ À kù è vĩro, vĩa è à kũro
ai à gá à yõgõ ke a ibeenõa.

⁹ È gba da takaasideenõne maamaa,
à yãmaakena yãana vĩro,
à gbãaa égõ kaara kõn bèeo.

¹⁰ Gbē zaaa è à e à pɔ fě,
è swaa kakũn à naguzi,
gbē zaaa poyezina è ke pã.

113

Dii táakilena

¹ Aleluya!

Dii zòblerinõ, à à táaki lé,
à Dii tó bõ!

² Wà Dii sáabu kpá
zaa tia ai gurõ píngi.

³ Wà Dii tó bõ
zaa ɔfántẽbõe kpa ai à gẽkpen kpaaõ.

⁴ Dii bíta de bori píngila,
à gakui da musula.

⁵ Dé bé à kà Dii wa Luda ũu?
À vẽnena kpatan zaa musu,

⁶ è wée zu gĩĩ
à musu kõn tɔtɔeo gwa.

⁷ È gbãasaideenõ bõ bũsu té à n fée,
è wẽndadeenõ bõ tubura à n sé lezĩ.

⁸ È n da kínenõ té,
borii kè à sè kínenõ.

⁹ È pãaa kaara a been,
è à ke nédande ponnadee ũ.
Aleluya!

114

Banla zĩbaa lè

- ¹ Kè Isarailinɔ̀ bò Igipiti,
kè Yakubu boriinɔ̀ bò gbě zĩtɔ̀nɔ̀ té,
² Yudanɔ̀ b̀̀usu g̃̀ Dii kúkii ũ,
Isarailinɔ̀ b̀̀usu g̃̀ à kĩblekii ũ.
- ³ Isia Tēaa wéε sìnle à bàa lè,
Yoda í kpεε lì.
- ⁴ Kpiiinɔ̀ ṽṽĩ lán sākaronɔ̀ bà,
s̃s̃ĩnɔ̀ kɔ̀rɔ̀ lè lán s̃ānɛnɔ̀ bà.
- ⁵ Ísia, bó bé à n le n bàa lè?
Yoda, à kè dia n kpεε lì?
- ⁶ Kpiiinɔ̀, b́yānzín a ṽṽĩ lán sākaronɔ̀ bàzi?
S̃s̃ĩnɔ̀, à kè dia a kɔ̀rɔ̀ lè lán s̃ānɛnɔ̀ bà?
- ⁷ Anduna, ñ lugaluga Dii aε,
Yakubu Luda aεzĩ.
- ⁸ À gbèsi kè íkaekii ũ,
à gbèpukāa lì íbɔkii ũ.

115

Dii bé è aubarika dańgu

- ¹ Èe ke wámbeero Dii,
èe ke wámbeero,
m̃be ñ de wà n tó bɔ̀
n gběke k̃n n náaneɔ̀ yānzi.
- ² À kè dia boriinɔ̀ è wa la
wà be wa Ludaa kú máme?
- ³ Wa Ludaa kú musu,
pó kè à yezin è ke.
- ⁴ Ãs̃ ñ tāanɔ̀ pì k̃n kondogio k̃n vurao,
gbēntee ɔ̃z̃ĩime.
- ⁵ Ãs̃ lé ṽĩ, m̃de ãs̃è yā oro,
ãs̃ wéε ṽĩ, m̃de ãs̃è guu ero.
- ⁶ Ãs̃ swā ṽĩ, m̃de ãs̃è yā maro,
ãs̃ yĩ ṽĩ, m̃de ãs̃è pó gūu maro.
- ⁷ Ãs̃ ɔ̃ ṽĩ, m̃de ãs̃è pó kūro,
ãs̃ gbá ṽĩ, m̃de ãs̃è táa oro,
ãs̃è kòto kekero.
- ⁸ Ãs̃ p̃ir̃inɔ̀ s̃ēnkpeńyome
k̃n gbě kè ãs̃e ñ náane keɛnɔ̀ ñ píngi.
- ⁹ Isarailinɔ̀, à Dii náane ke!
Àmbe a dɔ̀nler̃i ũ k̃n a s̃engbangoo.
- ¹⁰ Aruna boriinɔ̀, à Dii náane ke!
Àmbe a dɔ̀nler̃i ũ k̃n a s̃engbangoo.
- ¹¹ Dii ṽĩakerinɔ̀, à Dii náane ke!
Àmbe a dɔ̀nler̃i ũ k̃n a s̃engbangoo.

12 Dii dò wa yān,
 eé aubarika dawagu.
 Eé aubarika da Isaraili boriinon,
 eé aubarika da Aruna boriinon,
 13 eé aubarika da a vīakerinon,
 né fēte gbēnsi.

14 Dii a bori kōare,
 apinon kōn a nēnon.
 15 Dii aubarika daagu,
 àmon kē musu kōn tōtēo kē.

16 Musu né Dii pómē,
 monde à tōtē nà gbēnteenonē n' ɔzĩ.
 17 Èe kē gēnon bé wē Dii táaki léro,
 kesō gbē kē aō lé yītēnon.
 18 Wámbe, wégō Dii sáabu kpaa
 zaa tia ai gurō píngi.
 Aleluya!

116

Gbē kē bō gaa lézĩ Dii sáabukpana

1 Má ye Diizi, zaake à ma yā mà,
 à ma wiipenaazii mà.
 2 Mégō à sisii ai ma wēndi lén,
 kē à swā kpāmazi yānzi.
 3 Ga bà fīkāmazi yā,
 mira wāwāa tōma,
 wētāmma kōn pōsiaao dàmalā.
 4 Ben ma Dii sìsi ma bè:
 Dii, n yā nna, ò ma mì sí.
 5 Dii sùu vī bensō à maa,
 wa Ludaa wēnda vī.
 6 Dii è gbāasaideenon dākpa,
 kē ma busa, à ma mì sì.
 7 Ma swē, ò kēkē ò kpáē,
 zaake Dii yā maaa kēnnē.
 8 Dii, n ma bō gaa lézĩ,
 n wē'e'ì gògomē, nēe tó ma gēn síro,
 9 Èe màgō té n aē gbē bēenon kukiia kē.
 10 Baa kē nawēa tōma ma gō búgubugu,
 má kpé à náanē vī, ben ma yā ò.
 11 Ma bídi kē ma bè:
 Gbē píngi né egēdeenomē.
 12 Bón mé fīa boo Diinē
 à maaa kē à kēmēē musu píngii?
 13 Mé Dii mìsina togo sé musu,
 mé à sísisio.
 14 Mé lù kē má sè Diinēnon papa

à gběno wáa n pínɡi.

¹⁵ Dii yāmarino gana bèe vīne.

¹⁶ Dii, n yā nna, n zòblerin ma ũ,
nɔgbě kè à dònzi nén ma ũ,
n ma bɔ bàn.

¹⁷ Mé kennakɔo saa omma,
mé n sísi, Dii.

¹⁸ Mé lù kè má sè Diineno papa
à gběno wáa n pínɡi

¹⁹ à kpé ua Yerusalemu guu.
Aleluya!

117

Dii táakilena

¹ Amɔa bori pínɡino à Dii tó kpá,
amɔa bùsu pínɡi gběno à à táaki lé,

² Zaake gběkee kè à vīwao kè bíta,
Dii náane vī guro pínɡi.
Aleluya!

118

Gana Dii ua kɔn sáabukena

¹ À Dii sáabu ke, zaake à maa,
à gběkee yāana vīro.

² Isarailino o:
À gběkee yāana vīro.

³ Aruna boriino o:
À gběkee yāana vīro.

⁴ À vīakerino o:
À gběkee yāana vīro.

⁵ Ma Dii sìsi ma nawēa guu,
ben à wèmala à ma gba mēporokii.

⁶ Dii kúmao, vīa é ma kūro.
Bón gběntee é fɔ à kemee?

⁷ Dii kúmao ma donlɛri ũ,
mé ma ibeenɔ tí dɔ.

⁸ À maa wà na Diizi de
gběntee náanekenala.

⁹ À maa wà na Diizi de
gbáadeenɔ náanekenala.

¹⁰ Bori pínɡi ligamazi,
ben ma n kaate kɔn Dii tóo.

¹¹ Aɔ ligamazi kpa pínɡi,
ben ma n kaate kɔn Dii tóo.

¹² Aɔ fīma lán zónɔ bà,
ben aɔ gága lán kãe té bà,
ma n kaate kɔn Dii tóo.

13 Aõ ma yĩpa kpεε, má yezi mà léε,
ben Dii dòmale.
14 Dii bé ma gbāaa ũ, à táakin mεε lé,
àmbe à gõ ma m̀siri ũ.

15 À ma, ponna wiii do gbε maaano bùran,
Dii ɔplaa zĩ bíta kè.
16 Dii ɔplaa kú musu,
Dii ɔplaa zĩ bíta kè.

17 Mé garo, mégõ kuu,
mégõ Dii yākenano tōkēε.
18 Dii ma toto maamaa,
mode èε tó gaa ma sεro.

19 À zé maaa gbàno wēme,
le mà gē mà Dii sáabu kpá.
20 Dii ua zén yè,
gbε maaano bé wè gēn.
21 Ma n sáabu kè Dii, zaake n wemala,
n gõ ma m̀siri ũ.

22 Gbè kè kpéborino pā kpàzi
bé à gõ kpé gooda gbè m̀dee ũ.
23 Dii bé à beee kè,
ben à kèwe yābɔnsae ũ.
24 Gurɔɔ kè Dii diɛn yè,
wà ponnaa ken wà nòsε ke nna.

25 N yā nna Dii! N wa m̀ sí!
N sùu ke Dii! N wa dakɔre m̀nnaao!
26 Aubarikadeen gbε kè èε moɔ kɔn Dii tóo ũ,
zaa Dii ua wée gbāake kpaanzi.
27 Diin Luda ũ, à guu pùwe.
À zà lá kpákpa àgõ téo zĩbaakerinozi
ai sa'oki kobano kiia.

28 Ma Ludan n ũ, mé n sáabu ke,
ma Luda, mé n tó sé lezĩ.

29 À Dii sáabu ke, zaake à maa,
à gbεkεε yāana víro.

119

Luda yā sɛna lezĩ

1 Aubarikadeenɔn gbε kè aõ kuu taari sai
wà Dii doka kūnana ũ.
2 Aubarikadeenɔn gbε kè aõ Dii yā kūna
wà à kii wεtε kɔn nòsεo doono ũ.
3 Aõè yā kpεεgānda kero,
aõègõ té à zé guu.
4 N n ɔɔkii ɔɔawe,

le wàgõ tézi kǝn làakario.

⁵ Má yezi màgõ kú ma dǝrǝa
màgõ n yǎdannennanǝ kǝna.

⁶ Tó má n yǎdienanǝ kǝna píngi,
bee é tó wí ma kǝro.

⁷ Gurǝ kè mée n dokayǎ maaanǝ dadaa,
mé n sǎabu kpá kǝn nǝsepuraa.

⁸ Mégõ n yǎdannennanǝ kǝna,
nton ma tǝn mǎmmanlo.

⁹ Dian gǝkparǝ e àgõ kuu gbǎsǐ sai nà?
Séde à yǎkenanǝ kǝ sé kǝn n yǎo.

¹⁰ Mée n kii wetǝ nǝseo do,
nton tó mà zǎ n yǎdienanǝaro.

¹¹ Ma n yǎ dà ma swè guu
le màton durun kennǝro yǎnzi.

¹² Aubarikadeen mmǝn Dii ũ,
n n yǎdienanǝ damǝ.

¹³ Dokayǎ kè aǝ bǝ n lénǝ píngi,
mé tǝkǝné kǝn ma léo.

¹⁴ Mèè pǝnnaa kǝ kǝn n yǎnǝ
lán wè kǝ kǝn auziki bítao nà.

¹⁵ Mèè laasuu lé n ǝdǝkiia,
ma wée kú n zénǝa.

¹⁶ Ma pǝ kè nna n yǎdienanǝa,
n yǎ é sǎmaguro.

¹⁷ N yǎ maaa kǝ mǝma n zǝblerinǝ
le màgõ kuu wèndio, mégõ n yǎ kǝna.

¹⁸ N ma wée kǝmǝ
le mà wée sǐ yǎbǝnsaenǝle n dokan.

¹⁹ Nibǝn ma ũ anduna guu,
nton n yǎdienanǝ utǝmǝro.

²⁰ N dokayǎnǝ nidǝna baabǝrǝ
ma swè blè.

²¹ Nèè kpákǝ wadadeenǝ kè lé n kǝnǝzi,
gbǝ kè aǝ zǎ n yǎdienanǝanǝ.

²² N ma bǝ sǝsǝnan kǝn dǝkenyoo,
zaake má n yǎnǝ kǝna.

²³ Baa kè kǝnǝnǝ vèè wà lé kpàkǝsǝmazi,
ma laasuu égõ kú n yǎdannennanǝa.

²⁴ N yǎnǝ è ma pǝ kǝ nna,
n yǎ pí è lé dama.

²⁵ Ma gǝ daǝna tǝtǝ,
n ma wèndi dǎkpa lán n ò nà.

²⁶ Ma a yǎkenanǝ dǝdǝnnǝ, ben n wemala,
n n yǎdannennanǝ damǝ.

²⁷ N tó mà n ǝdǝkiinǝ dǝ,
ma laasuu égõ kú n yǎbǝnsaenǝa.

²⁸ Ma pǝ sia à kè bíta,
n ma gba gbǎa lán n ò nà.

29 Ñ ma kē mɔnafiki zéa,
 ñ ma gba zé mà zε kɔn n dokao.

30 Ma yāpura zé sè,
 ma swè ègɔ kú n dokaa.

31 Má n yānɔ kūna ɔplaplaa,
 ñton tó wí ma kūro, Dii.

32 Mèè wā n yādiɛnanɔ zézi,
 zaake n ma làakari kpàeme.

33 Dii, ñ n yādannenanɔ zé ɔɔame
 le màgɔ kūna ai ma wèndi lén.

34 Ñ ma gba ɔndɔɔ màgɔ n doka kūna,
 màgɔ zīi kea kɔn nòsɛo do.

35 Ñ ma da n yādiɛnanɔ zén,
 zaake bee bé è kámagu.

36 Ñ tó ma swè gɔ kú n yānɔa,
 àton tá bīni zénlo.

37 Ñ ma wée go pɔ pāanɔa,
 ñ ma wèndi dākpa lán n ò nà.

38 Ñ yā kè n ò papa mɔma n zòblerine,
 lé kè n gbè n vīakerinɔne.

39 Ñ tó sɔsɔna kè mèè à vīa kee gomala,
 zaake n dokayānɔɔ maa.

40 Má ye n ɔɔkiizi fá,
 ñ ma wèndi dākpa n maakεε guu.

41 Dii, ñ mɔ ñ gbēkεε kemε,
 ñ ma mì sí lán n ò nà,

42 gbasà mà yā sí ma sòsɔrila,
 zaake mée n yā náane kee.

43 Ñton yāpura yā sí ma lénlo,
 zaake n yāzedeɛn má wée ɔɔzi.

44 Mégɔ n doka kūna
 ai gurɔ píngi,

45 Mégɔ té aafia,
 zaake ma n ɔɔkii wète.

46 Mé n yānɔ o kínanɔ aε,
 wí é ma kū sɔro.

47 N yādiɛnanɔ è ke ma pɔɔne,
 zaake má ye yā pìnɔzi.

48 Ma gà sè n yādiɛna kè má yezinɔne,
 mèè laasuu lé n yādannenanɔa.

49 Ñ ɔ yā kè n ò n zòblerinen,
 zaake n tò ma wée ɔɔzi.

50 Yā kè è ma làakari kpáε ma nawēakenan yè,
 n légbēna bé è ma wèndi dākpa.

51 Wadadeenɔɔ e ma faboo yāana sai,
 baa kɔn beeeo mèè zā n dokaaro.

52 Mèè ɔɔ n dokayā kè kú zaa ziinɔn,
 ben aè ma nòsε yīi kūme, Dii.

53 Mɛ̀ pɔ fɛ maamaa,
kɛ̀ zaakerinɔ̀ è pã kpá n dokazi yãnzɪ.

54 Mɛ̀ lè sí n yãdannɛnanɔ̀ musu
ma kuuna anduna kɛ̀kii guu.

55 N yã ègɔ̀ dɔmagu gwãavĩ, Dii,
mɛ̀ègɔ̀ n dokayãnɔ̀ kũna.

56 Ma yã beeenɔ̀ kɔ̀ dɔ̀,
zaake mɛ̀ègɔ̀ n ɔ̀ɔ̀kii gwaa.

57 Dii, m̀be ma baka ũ,
ma lé gbɛ̀ kɛ̀ mé n yã ma.

58 Mɛ̀ kúɛ kennɛ kɔ̀n nɔ̀sɛo do,
n sùu kemao lán n̄ ò nà.

59 Ma a yãkenanɔ̀ laasuu lè,
ben ma sɔ̀kpa n dokayãnɔ̀a.

60 Mé wã, mé gbá gáero,
lɛ mà n yãdienanɔ̀ da.

61 Baa kɛ̀ gbɛ̀ zaaanɔ̀ bà fĩkãmazi,
n dokayãnɔ̀ é sãmaguro.

62 Mɛ̀ fɛɛ mà sáabu kennɛ lezãndo
n dokayã maaanɔ̀ musu.

63 N vĩakeri píngi gbɛ̀nnan ma ũ,
gbɛ̀ kɛ̀ aɔ̀è n ɔ̀ɔ̀kii gwaanɔ̀.

64 Dii, n gbɛ̀kɛɛ anduna pà,
n n yãdienanɔ̀ damɛ.

65 N à maaa kɛ̀ mɔ̀ma n zɔ̀blerinɛ,
lán n̄ ò nà, Dii.

66 N̄ wɛɛzɛɛ kɔ̀n dɔ̀nao damɛ,
zaake ma n yãdienanɔ̀ sɪ.

67 Lɛ n̄ kpé n̄ ɔ̀ tɔ̀ma, má sãsãname,
mɔ̀de tia sa má n yã kũna.

68 N̄ maa bensɔ̀ n yãkenanɔ̀ maa,
n n yãdienanɔ̀ damɛ.

69 Baa kɛ̀ wadadeenɔ̀ yãsiaa nàma,
mɛ̀ègɔ̀ n ɔ̀ɔ̀kii gwaa kɔ̀n nɔ̀sɛo do.

70 Aɔ̀ swã gbàgbã, èe yã maro,
mɔ̀ma sɔ̀ ma pɔ̀ nna n dokaa.

71 N ɔ̀tɔ̀mana kɛ̀mɛ maa,
lɛ mà e mà n yãdannɛnanɔ̀ dada.

72 Doka kɛ̀ bɔ̀ n lén maame
dɛ vura kɔ̀n kondogi bɔ̀rɔ̀ ũgbangbanɔ̀la.

73 N ɔ̀ ma í kàsa à ma kɛ̀,
n̄ ma gba ɔ̀ndɔ̀ mà n yãdienanɔ̀ dada.

74 N vĩakerinɔ̀ é ma e wà pɔ̀nnaa kɛ̀,
zaake n yãn ma tãmaa dɔ̀a.

75 Dii, má dɔ̀ kɛ̀ n dokayãnɔ̀ maa,
kɛ̀ n̄ náanɛ vĩ yãnzin n̄ ɔ̀ tɔ̀mazi.

76 N̄ gbɛ̀kɛɛ kɛ̀mɛ lɛ ma nɔ̀sɛ kpáɛ,
lán n̄ ò mɔ̀ma n zɔ̀blerinɛ nà.

77 N̄ mó n̄ wɛ̀nda dɔ̀mɛ lɛ màgɔ̀ kuu,

zaake n dokayānɔn ma pɔnnaa ũ.

⁷⁸ N tó wí wadadee kè aɔ taari kèmɛ pānɔ kũ,
mapi sɔ mé laasuu lé n ɔɔkiia.

⁷⁹ N vīakerinɔ su ma kiia,
gbě kè aɔɔ n yānɔ dɔɔnɔ.

⁸⁰ N tò ma nòsɛ gɔ pura n yānɔ musu
lé wí tón ma kũro yānzi.

⁸¹ N m̀sina yā e ma swě blee,
n yān ma wée dɔzi.

⁸² Ma wée d̀ò n légbēnazi ai ma kpasa,
bɔrɛn né ma nòsɛ yīi kũmɛɛ?

⁸³ Má dɛ lán báa b̀òkɔ kè tésukpɛ mà bà,
baa kɔn beeeo n yādienanɔ è sāmaguro.

⁸⁴ Mɔma n z̀b̀b̀lɛrɛ mégɔ n dāa ai b̀ɔrɛmɛ?
Bɔrɛn né ĩa da ma wéetāmmarinɔa?

⁸⁵ Wadadeenɔ è wée yōmɛ mà zun,
aɔ yā è kɔ sé kɔn n dokaoro.

⁸⁶ N yādienanɔ ṕngi náane vī,
n dɔmale, zaake wée wée tāama pāme.

⁸⁷ À g̀ò féte kè aɔé yāamao anduna guu,
mɔma sɔ mée pā kpá n ɔɔkiiziro.

⁸⁸ N ma wēndi dākpa n gběke yānzi,
mé n yānɔ da.

⁸⁹ Dii, n yā ègɔ kuu guro ṕngi,
à kāsāa pɛɛna zaa musu.

⁹⁰ N náane vī wè kɔn wèò,
n anduna kàɛ, ben à kpé kuu.

⁹¹ Pó ṕngi kpé kuu gbāa n doka musu,
zaake pó ṕngi è dɔnzi.

⁹² Tó n doka n ma pɔnnaa ũ yāro,
lé ma kaate ma nawēakɛna guu.

⁹³ N ɔɔkii é sāmagu zikiro,
zaake à gāzīn n ma wēndi dākpa.

⁹⁴ N pón ma ũ, n ma m̀i sí,
zaake ma n ɔɔkii wète.

⁹⁵ Gbē zaaanɔ e ma kpákpaa wà ma dɛ,
mɔde ma làakari kú n yānɔa.

⁹⁶ Má è kè pó maa ṕngi zaka lé kuume,
mɔde n yādienanɔ bíta lé vīro.

⁹⁷ Má ye n dokazi à kè bíta fá,
mèègɔ laasuu lɛɛa zaa kɔngɔ ai uusie.

⁹⁸ N yādienanɔ è tó ma ɔ̀ndɔɔ gɔ dɛ ma ibɛenɔ póla,
zaake à kú ma swēn guro ṕngi.

⁹⁹ Ma wéézɛɛ dɛ ma yādannerinɔ póla n ṕngi,
zaake ma laasuu ègɔ kú n yānɔame.

¹⁰⁰ Ma ɔ̀ndɔɔ dɛ mareenɔ póla,
zaake mèègɔ n ɔɔkiinɔ gwaa.

¹⁰¹ Mèè m̀i kē zé zaa ṕngia

le mà e màgõ n yã kũna yãnzì.

¹⁰² Mée kě n dokayãnoaro,
zaake ríbe n dàmé.

¹⁰³ N yãno nname à kè bíta,
à nna de zóla ma lén.

¹⁰⁴ N ɔɔkii è ma gba làakari,
Bee yãnzìn ma za sãsãna zé pínginzi.

¹⁰⁵ N yãn fitia ũ ma gbáne,
è guu pumε zén.

¹⁰⁶ Ma la dà ma sɔ zεo,
kè mégõ té n dokayã maaanozi.

¹⁰⁷ Ma wéetãmmaana kè bíta, Dii.
n ma wèndi dākpa lán n ò nà.

¹⁰⁸ N ma sáabukpana sí,
gbasa n n dokayãno dame, Dii.

¹⁰⁹ Mègõ ma zĩnda da kari guu,
baa kɔn beeeo n dokayãno è sãmaguro.

¹¹⁰ Zaakerino takutεε kpàkpame,
mɔde mée zã n ɔɔkiiaro.

¹¹¹ N yãnon ma túbi ũ ai guro píngi,
aɔmbe ma pɔnnaa ũ.

¹¹² Ma swè kú n yãdannenanɔ kenaa
ai ma wèndi lén.

¹¹³ Ma za nɔseplaadeenenɔ,
n dokan má yezi.

¹¹⁴ Mbe ma uteki kɔn ma sengbangoo ũ,
n yãn ma wée dɔzi.

¹¹⁵ À gumala a zaakerino
le màgõ ma Luda yãdienano kũna.

¹¹⁶ Ngõ ma kũna lán n ò nà, mégõ kuu,
nton tó tãmaa ma nero.

¹¹⁷ N ma sé musu le mà bɔ aafia,
ma wée égõ pé n yãdannenanɔa.

¹¹⁸ Neè gí gbē kè aɔ zã n yãdannenaanozi,
aɔ mɔnafikikena né pãme.

¹¹⁹ Neè anduna zaakerino kwée lán mɔgbɔ bà,
beee yãnzìn má ye n yãnozizi.

¹²⁰ Ma mè è fεε n vĩa yãnzì,
n dokayãno naasi vĩme.

¹²¹ Ma yã kè a zéa súusu,
nton ma tó ma wéetãmmarinɔnero.

¹²² N kpégaau sé mamɔma n zɔblerine le mà bɔ maa,
nton tó wadadeeno wée tãmaro.

¹²³ Ma wée dɔ n mĩsinazi ai ma kpasa,
má sɔkpa n légbēna maaazi.

¹²⁴ N yã kemε n gbēkεε guu,
n n yãdannenanɔ da mamɔma n zɔblerine.

¹²⁵ N zɔblerin ma ũ, n ma gba làakari
le mà n yãno dɔro dɔ.

126 Yáke_εna gurɔɔ kà, Dii,
 zaake wèe bɔɔ n doka kpεε.
 127 Má ye n yādiɛnanɔzi de vurala,
 baa vura baasana.
 128 Má è n ɔɔkii maa,
 beee yānzin sāsāna zé píngi è kemerozi.

129 N yānɔɔ demε yābɔnsae ũ,
 beee yānzin má kūna ma swèenzi.
 130 N yā bɔkɔtɛna è guu puńne,
 è nòsɛdodeenɔ gba làakari.
 131 Ma lé aɛna, méε wesaa boo fεkuufekuu,
 zaake n dokayānɔ nii e ma dεε.
 132 N aε dɔma n sùu kemao,
 lán nɛè kε gbē kè aɔɔ ye n tózinɔne nà.
 133 N ma da zéa lán n ò nà,
 òton tó yā zaa ke kí blemaro.
 134 N ma bɔ gbē takiikerinɔ ɔzĩ
 le mà n ɔɔkii gwa.
 135 N uu were mamɔma n zòbleria,
 n tó mà n yādanne_εnanɔ dɔ.
 136 Wéε'i e plaa ma wéen
 kè wà n doka kūnaro yānzi.

137 Dii, n maa,
 n dokayānɔɔ zé vĩ.
 138 N n yānɔ diε a zéa,
 aɔ náane vĩ maamaa.
 139 Ma ibεenɔ sà n yān,
 ben aɔ yā ma kū gbāa maamaa.
 140 Wà n yā yè wà gwà à see ke vĩro,
 mamɔma n zòbleri, má yezi maamaa.
 141 Póken ma ũro, wè kya kámagu,
 baa kɔn beeeo n ɔɔkii è sāmaguro.
 142 N yāmaake_εna yāana vĩro,
 n doka yāpuraa vĩ.
 143 Nawēa kɔn yā'ɔammao ma le,
 mɔde n yādiɛnanɔn ma pɔnnaa ũ.
 144 N yānɔɔ maa gurɔ píngi,
 n ma gba làakari le màgɔ kuu.

145 Mèè n sísi kɔn nòsɛo do Dii,
 n wemala, mégɔ n yādiɛnanɔ kūna.
 146 Mèè wiipenzi n ma mì sí,
 mégɔ n yānɔ kūna.
 147 Mèè fεε idε'idε mà wii pénzi,
 n yān ma wéε dɔzi.
 148 Ii è na ma wéen gwāavĩro
 le mà e mà laasuu lé n yāa yānzi.
 149 N ma yā ma n gbēke yānzi, Dii,
 n ma wèndi dākpa lán n yāzedekeε de nà.

150 Gbē kè aṣè lé kpaakṣṣmaziinṣṣ kīmao,
mṣde aṣṣ zā kṣn n dokao.

151 N kīmao Dii,
n yādienanṣ pīngi yāpuraa vī.

152 Zaa gikena má dṣ n yānṣa
kè n diè àgṣ kuu guro pīngi.

153 N ma nawēakena gwa n ma mì sí,
zaake n doka e sāmaguro.

154 N zεmao n ma bo,
n ma wēndi dākpa lán n à lé gbè nà.

155 N mīsina zā kṣn zaakerinṣ,
zaake aṣè n yādannenananṣ wetero.

156 N wēndaa bíta, Dii,
n ma wēndi dākpa lán n yāzedekeεε de nà.

157 Ma ibεε kè aṣè wéε tāmaanṣṣ pari,
mṣde méε zā n yānṣaro.

158 Má ye n náanesaideenṣ kāziro,
kè aṣṣ n yā kūnaro yānzi.

159 N gwa lán má ye n ṣṣkiizi nà.
Dii, n ma wēndi dākpa n gbēkeεε yānzi.

160 N yā pīngipīngi né yāpuraame,
n dokayānṣṣ maa aṣṣ yāana vīro.

161 Gbāadeenṣ è wéε tāma pā,
mṣde n yā vīa è ma kū.

162 Mèè pṣnnaa ke kṣn n légbēnao,
lán ma auziki bíta sèε zī guu bà.

163 Ma za mṣnafikin, má ye à yāziro,
n dokan má yezi.

164 Mèégṣ n táaki leε guro do gēn swεεplaplaa
kè n dokayānṣṣ maa yānzi.

165 Gbē kè aṣṣ ye n dokazinṣ aafia bíta,
yāke è tó aṣ furo.

166 Ma wéε dṣzi n ma mì sí, Dii,
mèè té n yādienanṣzi.

167 Má n yānṣ kūna,
zaake má yezi maamaa.

168 Mèè n ṣṣkii gwa mèè n yānṣ ma,
zaake ma yākena pīngi kú n ṣzīme.

169 N tó ma wiipena n kii le, Dii,
n ma gba làakari lán n ò nà.

170 N tó ma aduakena ká n kiia,
n ma mì sí lán n lé gbè nà.

171 N táakilena gṣ da ma lén,
zaake nè n yādannenananṣ dame.

172 Mé lè sí n légbēna musu,
zaake n yādienanṣṣ maa pīngi.

173 N gṣ kú soruo n ṣ ṣmale,

zaake ma ze kɔn n ɔɔkiio.

¹⁷⁴ Mée à ni deɛ n ma mi sí, Dii,
n dokan ma pɔnnaa ũ.

¹⁷⁵ N tó màgɔ̄ kuu, mégɔ̄ n táaki lee,
n tó n dokayãno gɔ̄ ma kũna.

¹⁷⁶ Ma kē zéa lán sãa kè sãã bà,
n mamoma n zɔ̀bleri wete,
zaake n yãdannenanɔ e sãmaguro.

120

Kuuna yãketedeenɔ té

Gana Yerusalemu lè.

¹ Ma nawẽakena guu ma Dii sisi,
ben à wèmala.

² N ma sí yãsiadeenɔ ɔzĩ
kɔn mɔnafikideenɔ léo.

³ Mɔnafikide, Luda é kenyo dia nà?
Ke bɔn eé kennɛɛ?

⁴ Eé wée tãmma kɔn gɔ̄sagbãaa kà lé nnaano
kɔn sē lí sīsĩ wãaa.

⁵ Wãiyoo mamoma kè má kú Meseekinɔ té,
má v̄ɛ Kedano bisakutaan.

⁶ Ma v̄ɛ à gĩ kè maamaa
kɔn gbē kè aɔ zà aafianno.

⁷ V̄ɛna aafian má yezi,
mode tó ma yã ò, swèen aɔ̀è fɛcomazi.

121

Dii wa Dãkpari

Gana Yerusalemu lè.

¹ Ma wée dɔ sīsĩno kpa,
guu kè ma dɔnle è bɔn.

² Ma dɔnle è bɔ Dii kiiame,
àmbe à musu kɔn tɔɔteo kè.

³ Eé tó n gbá sataro,
n dãkpari é igoba páro.

⁴ Isarailino dãkpari é igoba páro fá,
eé sɔ̄ ii oro.

⁵ Diin n dãkpari ũ,
Dii denne ɔra ũ n ɔplaazi.

⁶ Ɔfántē é n lé fãantēro,
kesɔ̄ mɔvura gwãavĩ.

⁷ Dii é n sí kisira sãnda píngia,
eé n wèndi dãkpanne.

⁸ Dii é n dãkpa n gana guu kɔn n sunao
zaa tia ai guro píngi.

122

Dauda aduakɛna Yerusalemunɛ

Gana Yerusalemu lè.

¹ Kè wà bèmɛ wà gá Dii ua,
ma pɔɔ kè nna.

² Wá zɛna n bĩlɛa sa, Yerusalemu.

³ Wà Yerusalemu kàɛ nanakɔana gíngin.

⁴ Gwen Isaraili boriino è gɛn,
borii kè Dii sè pìno.

Aɔè gá Dii sáabu kpá

lán à diɛ́nɛ nà.

⁵ Gwen yāgɔgɔrino kitanɔɔ káɛn
Dauda boriino kpata kitanɔ ũ.

⁶ À aafia wée kɛ Yerusalemunɛ à be:
Luda tó gbɛ kè aɔɔ yenziino aubarika e!

⁷ Aafia gɔ kú n bĩino dagura,
n gudākpakiino gɔ kaɛna nna.

⁸ Ma gbɛno kɔn ma gbɛnnano yānzi mé be,
Luda n gba aafia.

⁹ Dii wa Luda kpé yānzi
mé à maaa wée kɛnnɛ.

123

Wéɛɔna Ludazi

Gana Yerusalemu lè.

¹ Ma wée sè, mée n kii gwaa,
mmɔn kè n kpatan kú musu.

² Lán zò wée ègɔ ɔ pɔzi a bɛdee ɔzĩ nà
bensɔ zòno gbɛ wée ègɔ ɔ a dazi,
lɛn wa wée ègɔ ɔ Dii wa Ludazi lɛ
ai à gá wa wɛnda gwao.

³ Ñ wa wée gwa, Dii, ñ wa wée gwa,
zaakɛ gbɛno kyakanawaguu wa kpasa maamaa.

⁴ Wa ñadarino lalandikɛna fɔ maamaa
kɔn wadadeeno kyakangunao.

124

Dii wa zɛnyodee

Gana Yerusalemu lè kè Dauda dà.

¹ Tó Dii kúwao yāro,

Isarailino o:

² Tó Dii kúwao yāro
gurɔ kè wà fɛɛwazi,

³ Lɛ wà wa mómɔ bɛɛ kè aɔ pɔ fɛɛwazi,

⁴ Lɛ aɔ dàwala lán í bíta è dańla nà,
lɛ aɔ wa sɛɛ wà tàwao lán swa pana bà,

⁵ Lɛ aɔ wa wara lán í fɛna bà.

⁶ Aubarikadeen Dii ũ,
kè èè tó wà wa kɛ gyáigyairo.

⁷ Wa bɔ takutɛɛn lán bǎa bà,
bà kɛ̀, wa pitimma.
⁸ Wa donlɛ è bɔ Dii kiiamɛ,
àmbe à musu kɔ̀n tɔ̀tɛo kɛ̀.

125

Luda gbɛ̀nɔ kuuna aafia

Gana Yerusalemu lè.
¹ Dii náanɛkɛrinɔɔ dɛ lán Zayɔn kpíiì bà,
à degena vīroo, ègɔ̃ kuu guro pínɡi.
² Lán kpíiìɔɔ ligana Yerusalemuzi nà,
lɛn Dii ligana a gbɛ̀nɔzi lɛ
zaa tia aì guro pínɡi.
³ Gbɛ̀ zaaanɔ é e wàgɔ́ kí blee
gbɛ̀ maaanɔ bùsun wàgɔ́ gaaro,
lɛ gbɛ̀ maaanɔ tón ɔ da zaakɛnanlo yānzi.
⁴ Dii, n̄ à maaa kɛ gbɛ̀ maaanɔnɛ,
gbɛ̀ kɛ̀ aɔ̀ nòsɛ puraano.
⁵ Gbɛ̀ kɛ̀ aɔ̀ zé kotina sɛnɔ sɔ́,
Dii é n̄ wara kɔ̀n zaakɛrinɔmɛ.

Luda Isarailinɔ gba aafia!

126

Isarailinɔ suna n̄ gwena ziia

Gana Yerusalemu lè.
¹ Kè Dii wa bɔ zòbleen à sùwao Zayɔn,
à dɛwe lán nanaa bàɛɛ.
² Wa vī kɔ̀n yáo wa guda kɛ̀,
ben boriinɔ bèkɔ̀nɛ,
Dii yā bíta kèwe.
³ Dii yā bíta kèwe,
ben wée pɔ̀nnaa kɛɛ.
⁴ Dii, n̄ suwao wa gwena ziin,
lán nɛ̀ su kɔ̀n ío gbáan nà.
⁵ Gbɛ̀ kɛ̀ aɔ̀ pɔ́ tɔ́ kɔ̀n wɛ́ɛ'ionɔ,
adeenɔ é kɛ̀ kɔ̀n gudakɛnaomɛ.
⁶ Gbɛ̀ kɛ̀ bò kɔ̀n ɔ́ɔ dɔ́ɔ kɔ̀n pówɛɛo kūna,
adee é ɛara à su kɔ̀n gudakɛnao
kɔ̀n ése bakaaɔ sɛna.

127

Pó pínɡi né ludangbaamɛ

Gana Yerusalemu lè kè Sulemanu dà.
¹ Tó èe kɛ Dii bé à kpé boro,
ɛ̀ndɛ̀ à bòrinɔɔ e zī pāa kɛɛmɛ.
Tó èe kɛ Dii bé à wéte dàkparɔ,
ɛ̀ndɛ̀ à dàkparinɔɔ e itɛ̀ kɛɛ pāmɛ.
² Fɛɛna idɛ'ide, daɛna lezāndo,
zībāabāakɛna póblee yānzi né yā pāmɛ,

zaake Dii è a gbě yenzideenɔ gba kámmabona.

³ Négõgběɔ né Dii gbaame,
néɔ né à láadame.

⁴ Lán kàɔɔ de nà zìkari ɔzĩ,
lɛn n gɔkparekegurɔ négõgběɔɔ de lɛ.

⁵ Aubarikadeen gbě kè à gbàra panańyo ũ,
tó à ibeɛɔ à lè gāale, wí é à kũro.

128

Yā maaa kè Dii vīakeri è ee

Gana Yerusalemu lè.

¹ Aubarikadeen gbě kè Dii vīa vī
bensɔ à té à zén ũ.

² Né n zĩ àre ble,
négõ aubarika vī, négõ kuu aafia.

³ N naɔ égõ kú n ua
lán geepi lí né'iri bà,
n négõgběɔ égõ liga n teebuzi
lán kù lí ketenɔ bà.

⁴ Lɛn gbě kè Dii vīa vī
égõ aubarika vī lɛ.

⁵ Zaa Zayɔn Dii aubarika dangu
ai n wèndi lén.

À tó n wée si Yerusalemu nnamanale,

⁶ à tó n n dionɔ e kɔn wéeo.

Dii Isarailinɔ gba aafia!

129

Isarailinɔ sa zaa ona n ibeɛɔne

Gana Yerusalemu lè.

¹ Zaa wa néngo zĩ wà wée tãwa gènn ũgbangba.
Isarailinɔ o:

² Zaa wa néngo zĩ wà wée tãwa gènn ũgbangba,
mɔde wée fĩ wà wa furo.

³ Wà wa kpεεgura bú wì,
wà à dɔrɔ kè gbàagbāa.

⁴ Dii maa,
à gbě zaaanɔ bà zòwe.

⁵ Gbě kè aɔ zà Zayɔnnnɔ
sɔkpa kpεε kɔn wíyāo.

⁶ Aɔgɔ de lán sè kè bòe kpé musu bà,
ai àgɔ gbā à gāga.

⁷ Eé sèkēri ɔkū paro,
eé bakaa ke à sí yi wà da gānlo.

⁸ Gbě kè aɔɔe gēteɛnɔ tón be,
Dii aubarika dańguro,
ke wà aubarika dańgu kɔn Dii tóo.

130

Wéédóna Diizi

Gana Yerusalemu lè.

¹ Zaa í lòn ma wii pè Diizi ma bè,

² Dii, ò ma yã ma,

ò swã kpá ma wiipenazi ò ma wée gwa.

³ Dii, tó nèè wa durunno kè ò dieme,

Dii, dé bé eé bɔɔ?

⁴ Mbe í durunkennena zé vĩ,

beee yãnzin wè vĩa kennenzi.

⁵ Ma wée ègɔ do Diizi, mée à dĩa,

à yãn má sɔkpazi.

⁶ Lán gudãkparino wée ègɔ do gudɔnazi nà,

ma wée ègɔ do Diizi deńla,

ee, à de gudãkparino wéédóna gudɔnazila.

⁷ A Isarailino, à wée do Diizi,

zaake Dii gbẽkeẽ vĩ,

à mĩsina gbãaa vĩ papana.

⁸ Ambe eé Isarailino bo

aĩ durunno guu píngi.

131

Nana Diizi

Gana Yerusalemu lè kè Dauda dà.

¹ Dii, ãadãna kú ma swè guuro,

mèè gbẽno gwa mà í ke pɔɔpɔɔro,

mèè ɔ ká yã kè demalaaziro,

kesɔ yã kè zĩ'ũmẽ.

² Lenlo! Ma a laasuu kè do,

ma a làakari kpàe

làn né yɔmiri kè kú à da ɔzĩ bà,

ma nòse de làn né yɔmiri pò bà.

³ A Isarailino, a wée gɔ do Diizi

zaa tia ai guro píngi.

132

Dauda boriino vèena kpatan Zayon

Gana Yerusalemu lè.

¹ Dii, ò tó Dauda yã gɔ dɔngu

kɔn nawẽa kè à kèno píngi.

² À la dà Diine,

à lù sè Yakubu Luda gbãadeene à bè,

³ é gẽ kpénlo,

é dae a gádoaro,

⁴ é we à igoba páro,

é tó ii na a wéenlo,

⁵ ai à gá guu eo Diine

à kpé do Yakubu Luda gbãadeene.

⁶ Wa à baaru mà Èflata bùsun,
wa bɔa Yarimu bura.

⁷ Wà gá à kúkiia,
wà kúe à tinti aε.

⁸ Dii, ñ fεε ñ su n pitakiia,
mpi kɔn n ikoke àkpatio.

⁹ N gbàgbārinɔ maakεε da uta ũ,
n yāmarinɔ guda gɔ dɔ.

¹⁰ Nton mīkpεε zu kína kè ñ kànero
n zòbleri Dauda yānzi.

¹¹ Dii sì kɔn a kuunao Daudanε,
à náanε vī, eé lé liero, à bè:
Mé n boriinɔ doke ká n kpatan.

¹² Tó n boriinɔ ma bà kuunańyo yā dà,
tó aɔ yā kè má dàńnenɔ kūna,
aɔ boriinɔ égɔ vεε n kpatan gurɔ píngi.

¹³ Zaake Dii Zayɔn sè,
à yezi àgɔ de a vεekii ũ, à bè:

¹⁴ Guu kèn mégɔ kún gurɔ píngi,
gura kèn mégɔ vεenan, zaake à ma pɔɔ gbàme.

¹⁵ Mé aubarika dan maamaa,
mé pɔblee kpá à takaasideenɔa à mómma.

¹⁶ Mé mīsina da à sa'orinɔne uta ũ,
ma yāmarinɔ guda égɔ dɔ.

¹⁷ Gwen mé Dauda bori kína gbāadee bɔn,
gwen kína kè má kà té égɔ dɔn.

¹⁸ Mé wí da à ibεenɔa,
à kífura égɔ té kεε à mīa.

133

Kuuna kɔo ledole guu

Gana Yerusalemu lè kè Dauda dà.

¹ À gwa lán à maa bensɔ à nna nà,
tó Luda gbēnɔ kuu kɔo ledole guu.

² À de lán kyakεna nɔsi
kè wà kù Aruna mīa bà,
kè plà à létānkakāa ai à kà à uta léa.

³ À de lán wà be
Emɔni kpíi bé èe kpaa bà Zayɔn kpíiinɔa.
Gwen Dii a aubarikadanguna diēn
wēndi kè eé yāaroo ũ.

134

Dii sáabukpana gwāavĩ

Gana Yerusalemu lè.

¹ A Dii zīkerinɔ,
à Dii sáabu kpá a píngi,
amɔa kè ée zīi kεε Dii ua gwāavĩnɔ.

² À a ɔɔ sé musu Dii kúkii kpa,
à à sáabu kpá.

³ Zaa Zayon Dii aubarika daagu,
àmbe à musu kōn tɔtɛo kè.

135

Dii táakilena

¹ Aleluya!

À Dii tó bɔ!

À Dii sáabu kpá, amɔa à zĩkerino!

² Amɔa kè eè zĩ ke wa Dii benɔ,
a gbẽ kè eègɔ zena wa Luda uano.

³ À Dii tó bɔ, zaake à maa,
à à táaki lé, zaake beee bé à nna.

⁴ Dii Yakubu boriino sè a pɔ ũ,
à Isarailino diè a gbẽ yenzideeno ũ.

⁵ Má dɔ kè Dii bíta,
wa Luda bé à de táanɔla n pínɡi.

⁶ Dii è yā kè à yezi ke
musu kōn tɔtɛo,
ísiaano guu kōn a lònɔo.

⁷ È tó lou sisi ai anduna lézekiia,
è tó lou ma kōn à pinao,
è bɔ kōn zàga'ĩao a pókækiin.

⁸ À Igipiti dauduno dède
kōn pókāde né káakuno pínɡi.

⁹ À sèedano kōn dabuyāno kè Igipiti,
à wée tà Fili'aunaa kōn a ìbano n pínɡi.

¹⁰ À boriino kàate pari,
à kina gbāadeeno dède,

¹¹ Amorino kí Siɔ
kōn Basā kí Oguo
kōn Kanaa būsɔ kínano n pínɡi.

¹² À n būsɔ sì à kpà
a gbẽ Isarailinɔa túbi ũ.

¹³ Dii, n tó ègɔ kuu guro pínɡi,
Dii, n yā égɔ dɔ gbēno ai wa boriia.

¹⁴ Zaake Dii é tó a gbēno bɔ maa,
eé a zòblerino wēnda gwa.

¹⁵ Boriino n tāano pì kōn kondogio kōn vurao,
gbēntee ɔzĩno me.

¹⁶ Aɔ lé vī, mɔde aɔè yā oro,
aɔ wée vī, mɔde aɔè guu ero,

¹⁷ aɔ swā vī, mɔde aɔè yā maro,
aɔè wesaa boro.

¹⁸ Aɔ pìrinɔ sēnkpeńyome
kōn gbẽ kè aɔ ténzino n pínɡi.

¹⁹ Isarailino, à Dii sáabu kpá!
Aruna boriino, à Dii sáabu kpá!

20 Levi boriinɔ, à Dii sáabu kpá!
 Dii vīakerinɔ, à Dii sáabu kpá!
 21 Aubarikadeen Dii ũ zaa Zayɔn,
 àmɔ kè kú Yerusalemu.
 Aleluya!

136

Dii sáabukɛna

1 À Dii sáabu kɛ, zaake à maa,
 à gbɛkɛɛ yāana vīro.
 2 À Luda kè de tāanɔla sáabu kɛ,
 à gbɛkɛɛ yāana vīro.
 3 À Dii kè de diinɔla sáabu kɛ,
 à gbɛkɛɛ yāana vīro.
 4 Àmbe è dabuyā bítanɔ kɛ ado,
 à gbɛkɛɛ yāana vīro.
 5 À musu kè kɔn a ɔndɔɔ,
 à gbɛkɛɛ yāana vīro.
 6 À tɔɔtɛ kàɛ í musu,
 à gbɛkɛɛ yāana vīro.
 7 À pógupuri bítanɔ kè,
 à gbɛkɛɛ yāana vīro.
 8 À ɔfántɛ kè à kí ble fāantɛ,
 à gbɛkɛɛ yāana vīro.
 9 À mɔvura kɔn sɔsɔnɛnɔ kè aɔ kí ble gwāavĩ,
 à gbɛkɛɛ yāana vīro.
 10 À Igipiti daudunɔ dèdɛ,
 à gbɛkɛɛ yāana vīro,
 11 À Isarailinɔ bɔɛ n̄ té,
 à gbɛkɛɛ yāana vīro.
 12 À a gāsā pòro kɔn a iko gbāaaɔ,
 à gbɛkɛɛ yāana vīro.
 13 À Isia Tɛaa zòkɔrɛ plaa,
 à gbɛkɛɛ yāana vīro.
 14 À tò Isarailinɔ gètɛ à dagura,
 à gbɛkɛɛ yāana vīro.
 15 À Fili'auna kɔn a zìkpɛɛnɔ kà Isia Tɛaan,
 à gbɛkɛɛ yāana vīro.
 16 À dɔ a gbɛnɔnɛ aɛ gbáan,
 à gbɛkɛɛ yāana vīro.
 17 À kí bítanɔ lè à nè,
 à gbɛkɛɛ yāana vīro.
 18 À kí gbāadeenɔ dèdɛ,
 à gbɛkɛɛ yāana vīro.
 19 Àmɔrinɔ kí Siɔ,
 à gbɛkɛɛ yāana vīro.
 20 Kɔn Basā kí Oguo,
 à gbɛkɛɛ yāana vīro.
 21 À n̄ būsɔ sɔ à gba dào,

à gběkεε yāana vīro.

²² À kpà a zòbleri Isarailinɔa túbi ũ,
à gběkεε yāana vīro.

²³ À dò wa yān wa gwena zaaan,
à gběkεε yāana vīro.

²⁴ À wa bɔ wa ibεεnɔ ɔzĩ,
à gběkεε yāana vīro.

²⁵ È póblee kpá pó sānda píngia,
à gběkεε yāana vīro.

²⁶ À Luda Musude sáabu kε,
à gběkεε yāana vīro.

137

Zìzɔnɔ wiipena

¹ Kè wa vεε Babilɔnu swaanɔ saε,
Zayɔn yā dòwagu, ben wa ɔɔ dò.

² Wa wa mɔrɔnɔ tò logona swagbara línɔa gwe.

³ Gwen gbě kè aɔ wa kūnanɔ bè wà lè síínε,
wa wéētāmmarinɔ yezi wà kòkò oínε,
wà Zayɔn lènɔ doke síínε.

⁴ Dian wé Dii lènɔ sí nà
bori pāndenɔ bùsu guuu?

⁵ Tó n yā sāmagu Yerusalεmu,
ma ɔplaa ga.

⁶ Tó Yerusalεmu yā e dɔmaguro,
tó méε à diε ma pɔnnakεna mì ũro,
ma néné naε.

⁷ Dii, ñ dɔ yā kè Eɔɔmunɔ kèn
zĩ kè wà yā mò Yerusalεmunε
aɔ bè: À gbě à daε,
à gbě à daε māmman.

⁸ Babilɔnudeenɔ né pó kaatenanɔmε!
Aubarikadeen gbě kè eé yā kè á kèwee fīa boaree ũ,

⁹ kè eé a néɔ kūkū à í pá gbèa.

138

Dii sáabukpana à gběkε yānzi

Dauda lè.

¹ Mé n sáabu kpá kɔn nòseɔ do,
mé n táaki lé gbāadeenɔ aε.

² Mé kúε mà aε dɔ
n kpé kè kú adona kpa,
mé n tó bɔ n gběkε kɔn n náanεo yānzi,
zaake n n tó kɔn n yāo sè lei dε pó píngila.

³ Kè ma n sisi, n wemala,
ñ ma kù kε gbāaa, ñ ma swè kpáε.

⁴ Tó anduna kínanɔ yā kè í ò mà,
aɔ n sáabu kpá í píngi, Dii.

⁵ Aɔ lè sí Dii yākenanɔ musu,

zaake Dii gakui bíta.

⁶ Baa kɔ̃n Dii kuunamusukεεo,
è gbě kēsānanɔ wēnda gwa,
è wée pã gbě kè aɔɔe daa wà kànɔla.

⁷ Baa tó wéetãmma lìgamazi,
nèè ma wèndi dākpa,
nèè ma ibeenɔ pɔfē kpáε,
nèè ma mì sí kɔ̃n n gāsā gbāaa.

⁸ Dii é yā kè à ò papamε.
Dii, n gběkεε yāana vīro,
nton mamɔma kè n ma kεε tóro.

139

Dii yā sãnda pínɡi dɔ̃

Dauda lè.

¹ Dii, n ma yā gwàgwa n dɔ̃,
² n ma vēena kɔ̃n ma fεena dɔ̃,
zaa zāazā n ma laasuunɔ dɔ̃.
³ Nèè ma taa'ona kɔ̃n ma daena tāsasi kε,
n kɔ̃ dɔ̃ kɔ̃n ma yānɔ pínɡi.
⁴ Lε yā kpé à bɔ ma lén,
Dii, n dɔ̃ sãnsã.

⁵ N ligamazi kpεε kɔ̃n aεo,
n ɔɔ kúmala.
⁶ Dɔ̃na beee demε dabuyā ūmε,
à demala, ma ɔ̃ndɔ̃ e káaro.

⁷ Mán mé gán mà kē n Ninia?
Mán mé bàà sí mà gán mà koranzii?
⁸ Tó ma fεε ma gaa musu, n kú gwe!
Tó ma daekii kè gèwāan, íye gwa!
⁹ Tó ma fεε ma gaa ɔfāntēbɔε kpa,
tó ma gaa vēε ísia baa ɔfāntēgēkpen kpa,
¹⁰ baa gwemε má na n ɔzĩ,
négɔ̃ ma kūna n ɔplaa.

¹¹ Tó ma bè gusiaa damala,
ke gupuraa kè ligamazii li gwāavĩ ũ,
¹² guu ègɔ̃ siannero,
gwāavĩ ègɔ̃ dennε lán fāantē bàme,
gupura kɔ̃n gusiaa ègɔ̃ sēnkpenne.

¹³ Mbe n ma guu kè,
n ma í kàsa ma da gbεεen.
¹⁴ Ma sáabu kè kènne ma kena naasi vī
bensɔ̃ à yābɔnsaε vī.
N yākenanɔ è bɔ n saε,
má dɔ̃ sãnsã ma nòsen.
¹⁵ Gurɔ̃ kè n ma í kàsa né'iso guu,
ma wá kee utenannero.
Kè ma mè e lii asii guu gwe,

16 n wée sì ma négberele.
 Lán n ma gurɔɔ diɛ nà píngi,
 à lé kú n takadan
 zaale à kee e naaro.

17 Luda, n laasuu bèe vīme maamaa,
 à lé vīro fá!
 18 Tó má yezi mà naro,
 aɔɔ pari de bùsu'āatēla.
 tó ma vu,
 meègɔ kúnyo ai tia.

19 Luda, tó né gbē zaaano dede dé?
 À gumala a gbēderino!
 20 N ibeeno è n yā o kōn nòse zaaao,
 n tó bèe vī n lénlo.
 21 Dii, meè za gbē kè aɔ zanguunonloo?
 Meè gí gbē kè aɔ fēenzino kâzi.
 22 Má yāke vīhnero, se zangu,
 meè n diɛ ma ibeeno ũme.

23 Luda, n ma gwagwa n ma nòse dɔ,
 n ma yɔ n ma gwa n ma laasuu dɔ.
 24 N gwa tó má laasuu zaa ke vī,
 n ma da zé kè ègɔ kuu gurɔ píngia guu.

140

Aduakena gbē zaaano musu

Dauda lè.

1 Dii, n ma sí gbē zaaanoa,
 n ma dākpa gbē pāsīno yānzi.
 2 Aɔè yā zaaa laasuu lé n swè guu,
 swèen aɔègɔ wetee gurɔ píngi.
 3 Aɔè n lé keke lán mlè bà,
 aɔ légbɛ né pitigoo seweeme.

4 Dii, nton tó gbē zaaano ɔ namaro,
 n ma sí gbē pāsīnoa,
 aɔè lé kpakɔsɔ le wà ma pāe.
 5 Wadadeeno wèe yōme,
 aɔ takutee kpàkpame,
 aɔ bà kpàme zén.

6 Dii, ma bènne: Ma Ludan n ũ,
 n swā kpá ma wēnda wiiizi, Dii.
 7 Dii Luda, ma mīsiri gbāaa,
 mmɔn kè neè ɔ kúmala zīlan,
 8 nton tó gbē zaaano n poyezi zé ero,
 Dii, nton tó aɔ lékpakɔsɔna kɔ séro.

9 Gbē kè aɔ ligamaziino,
 yā zaaa kè aɔe ma kpàkpao wí n musu.
 10 Téryɔ wāaa kúmma, wà n zu tén,

aõ si wèe kè aõé bonloo guu.

¹¹ Nton tó gběyakarino zekii e anduna guuro,
n tó kisira gō gbě pāsino wèe zena sai.

¹² Má dō kè Dii è yā nnaa kpá wēndadeenɔ,
è yā keke takaasideenɔne a zéa.

¹³ Yāpura, gbě maaano é n tó bɔ,
nòsepuradeenɔ é gō kú n aezĩ.

141

Misina aduakena

Dauda lè.

¹ Dii, mée wii pēenzi, n ke kpakpaa,
tó ma n sisi, n swā kpá ma yāzi.

² N tó ma aduakena ká n kiia
lán tuaetiti tésukpe bà.

N tó ma ɔ dɔna musu gō denne
sa uusie ona ũ.

³ Dii, n lésɔ dame ma léne,
n tó mà a lé fɔ.

⁴ Nton tó yā zaaa ma swè gáero,
le m̀aton kakõa kɔn zaakerino
n yāzaakena guuro,
le m̀aton n pɔ nnaano bleńyoro.

⁵ Tó gbě maaa ma le, à gběke kēmeme!
Tó à kpākēmazi, mé gíziro,
nósi kɔn a kpèome.

Mèegō adua kee baabɔre
le gbě zaaano yākena gboro.

⁶ Tó wà n gbāadeenɔ kà sīsĩgoo wèen,
zaakerino é sí kè ma yā bé à nna.

⁷ Lán wè yàka para à bùu fāakõa nà,
len aõ wá é gō fāakõana n mirawee léa le.

⁸ Dii Luda, mbe ma wée donzi,
ma nanzi, nton ma kpá gaaziro.

⁹ N ma bɔ takutee kè wà kpàkpameenɔ,
bà kè zaakerino kpàkpamee pino.

¹⁰ N tó gbě zaaano si n zĩnda bà guu,
mapi sɔ mé gēte aafia.

142

Aduakena gbèwèen

Dauda aduakena gurɔ kè à kú gbèwèen.

¹ Mée ɔ gbāaa dɔ Diine,
mée wēnda wii pee Diizi.

² Mée ma yā'ɔamma bɔene,
mée ma nawēakena tɔkēene.

³ Tó ma nòse yàka búgubugu,
mbe nèegō ma tá kèse dɔ.

Wà takutεε kpàkpamε ma zén.

⁴ Ñ wée sé ñ ma ɔplaa gwa,
gběke è ma yā daro.
Má nakii vī doro,
gběke è ma aafia gbekaro.

⁵ Dii, mée wii pεenzi ma bè:

Mbe ma utekii ũ,
mbe ma baka ũ andunan.

⁶ Ñ swā kpá ma wiipenazi,
zaake ma gɔ múkumukumε.

Ñ ma sí gbě kè aɔɔe pεεmaziinɔa,
zaake aɔ gbāaa demala.

⁷ Ñ ma bɔ kagurakεna kèkiin,
lε mà n tó bɔ,
gbasa gbě maaano ligamazi
kè n yā maaa kεmε yānzi.

143

Kuuna ibεεnɔ ɔzĩ aduakεna

Dauda lè.

¹ Dii, ñ ma aduakεna sí,
ñ swā kpá ma wēnda wiiizi,
ñ wemala n náanε kōn n maaao yānzi.

² Ñton yákpae kε kōn mamɔma n zòblerioro,
zaake gběkee taari sai n kiiaro.

³ Ma ibεε pεεma à ma nε,
à tò má kú gusiaan
lán gbě kè gà zaa gikεna bà.

⁴ Ben ma nòse yàka búgubugu,
ma kã gà.

⁵ Yā ziziino dòmagu,
mεè laasuu lé n zíkεnanɔa,
mεè n yákenano wàari pá.

⁶ Ma a ɔɔ donzi,
mεè n ni dεε lán gukori è í ni dε nà.

⁷ Ñ wemala kpakpaa Dii,
ma yēε vī doro.

Ñton mīkpεε zumero,
lε màton gɔ lán gbě kè aɔ sì gèwāanno bàro.

⁸ Ñ n gběkεε ɔɔamε kongo,
zaake mbe má n náanε vī.
Ñ ma da zé kè dε mà séa,
zaake mbe ma swē tà n kiia.

⁹ Ñ ma sí ma ibεεnɔa, Dii,
mbe ma nanzi.

¹⁰ Mbe ma Luda ũ,
ñ n poyeziyā damε.

Ñ tó n Nini maaa dōmε aε gusararaan.

11 N ma wèndi dākpa n tó yānzi, Dii,
 n ma bɔ yā'ɔamma guu n maaa yānzi.

12 N ma ibeeno kaate n gbēkeε yānzi,
 n ma zangurinɔ dede n pिंगi,
 zaake n zòblerin ma ũ.

144

Aduakena misina ya musu

Dauda lè.

1 Aubarikadeen Dii ma gbèsi ũ,
 è zìkana dadame,
 è ma ɔ tòto ke zìkana yānzi.

2 Àmbe ma utekii ũ, è gbēkeε kemε,
 à de ma zeki gbāaa ũ, è ma mì sí.
 À de ma sengbango ũ kè mēè nazi,
 è tó boriinɔ mì siεμε.

3 Dii, bón gbēntee ũ
 kè à yā ègɔ dɔnguu?
 Bón à ũ kè neè làakari dɔa?

4 Gbēntee de lán kàsa kpíi bàme,
 à wèndi è gēte lán ɔra bà.

5 Dii, n musu naε n pita,
 n ɔ ke kpíiinɔa le aɔ té sukpe bɔ.

6 N tó lou pí n gbēnɔ fāakɔa,
 n kà fā n té aɔ lekɔa.

7 N ɔ bɔ zaa musu n ma kũ,
 n ma bɔ í bíta guu,
 n ma sí bori zítɔnɔa.

8 Egetona n lé pà,
 aɔè ɔ pāε kɔn lùsena pāao.

9 Luda, mé lè dufu sínne,
 mé n táaki lé kɔn mɔrɔ bà mèn kurideeo,

10 mmɔn kè neè tó kínanɔ zì ble,
 neè n zòbleri Dauda bɔ fēda pásĩ lézĩ.

11 N ma sí n ma bɔ bori zítɔnɔ ɔzĩ,
 egetona n lé pà,
 aɔè ɔ pāε kɔn lùsena pāao.

12 Wa négɔgbēnɔ é fεε n gɔkparekeguro
 lán lí kè nnaa mà bà,
 wa néngbēnɔ gɔ de
 lán kíbe wesagba kè wà zāa blèa bà.

13 Wa dɔnɔ é pa kɔn pɔ bori sānda pिंगio.
 Wa sāanɔ é kɔ leɔ wāa do,
 aɔé ká bɔrɔ ũgbangba wa kpàsan.

14 Wa zùnɔ é gɔ de nédandeenɔ ũ,
 nòbɔena é gɔ kuuro,
 lagona é gɔ kuuro,

wēnda'wōdōna éǵǵ kú gāalero.

¹⁵ Aubarikadeenon gbē kè aǵ kuuna de leenon ũ,
aubarikadeenon gbē kè Dii de n Luda ũunon ũ.

145

Dii táakilena a maakena yānzi

Dii táaki kè Dauda lè.

¹ Mé n táaki lé, ma Luda ma Kína,
méǵǵ n tó bōō gurō pínǵi.

² Méǵǵ n sáabu kpaa lán guu e dōō nà,
méǵǵ n táaki lee yāana sai.

³ Dii bíta, à kà wà à táaki lé,
à bítake lé vīro.

⁴ Kpàenon é n yākenanon sáabu kpá Wurenone,
aǵé n yābitakenanon kpàakpa ke.

⁵ Aǵé n maake bíta gakuide yā o,
mé n yābonsaekenanon laasuu lé.

⁶ Aǵé n yākena naaside gbāa yā o,
mé n bítakee tōkēñne.

⁷ Aǵé n maake bíta baaru kpá,
aǵé guda ke n yāzedekenanon yānzi.

⁸ Dii sūu vī kōn wēndaaō,
è pō fē kpaaro, à gbēkee vī bíta.

⁹ Dii è à maaa ke baade pínǵine,
è a pō kè à kēnon wēnda gwa n pínǵi.

¹⁰ Pō kè n kēnon é n sáabu kpá n pínǵi,
n yāmarinon é n tó sé lezī, Dii.

¹¹ Aǵé n kpata gakuì gari ke,
aǵé n iko gbāa yā o,

¹² le gbē pínǵi n yābitakenanon dō
kōn n kpata maa gakuide yāo.

¹³ N kpata né kpata yāanasaimē,
néǵǵ de kí ũ ai wa boriia.

Dii náane vī yā kè à ò pínǵi musu,
à sūu vī kōn pō kè à kēnon n pínǵi.

¹⁴ Dii è gbē kè aǵōe leenon kū,
è gbē kè nawēa tōmmanon fēē.

¹⁵ Pō pínǵi wēē donzi,
nēē pōblee kpáñma à gurōōa.

¹⁶ Nēē ò poroñne pō mómma,
nēē pō pínǵi pōyezi bōkōtēne.

¹⁷ Dii yākenanon maa pínǵi,
à gbēkee vī a yā pínǵi kena guu.

¹⁸ Dii kīi kōn a sīsirinon n pínǵi,
gbē kè aǵè à sísi kōn yāpuraanon.

¹⁹ È a vīakerinon pōyezi bōkōtēñne,
è n wiipena ma à n mī sí.

²⁰ Dii è gbē kè aǵō yeaziinon dākpa n pínǵi,

mɔde eé zaakerino kaate.

²¹ Dii táakilena égɔ da ma lén,
pó píngi gɔ à tɔ kè kú adona bɔɔ guro píngi.

146

Dii làakaridɔna wëndadeenɔa

¹ Aleluya!

Ma swě, ñ Dii táaki lé.

² Mégɔ Dii táaki lee ai ma wëndi lén,
mégɔ lè sii ma Ludane ai ma kuuna lén.

³ Àton náane dɔ gbãadeenɔaro,
mìsina kú gběntee kiiaro.

⁴ Tó aɔ wëndi tà, aɔè ɛara wà gě bɔsun,
zĩ beeean yā kè aɔɔe pɛɛa è yāa.

⁵ Aubarikadeen gbě kè Yakubu Luda de à dɔnlɛri ũu ũ,
kè à wée dɔ Dii a Ludazi,

⁶ musu kɔn tɔɔtɛo Kèri,
ísia kɔn pó kè kú à guuno píngi.

Dii náane vĩ guro píngi,

⁷ è yā sí kɔn gbě kè wée gbãaa mɔɔhnenɔ,
è pɔblee kpá nɔaderinɔa.

Dii è bà poro gbě kè aɔɔ yinanɔa,

⁸ Dii è vɛano wée wěńne,
Dii è gbě kè nawěa tɔ́mmano fɛɛ,
Dii ègɔ ye gbě maaanɔzi.

⁹ Dii è bɔamɔnɔ gwa,
è ɔ da gyaanɔnɔa kɔn tonenɔ,
mɔde è zé yākɔte gbě zaaanɔne.

¹⁰ Dii ègɔ kí blee guro píngi,
Zayɔndeeno, a Luda ègɔ kuu ai a boriia.
Aleluya!

147

Pó píngi kú Luda ɔzĩ

¹ Aleluya!

Lèsina wa Ludane maa,
à nna bensɔ à kɔ sio wà à táaki lé.

² Dii e Yerusalemu fɛɛɛ dɔ,
èè Isaraili zìzɔnɔ kaakɔa, èè ɛara à suńyo.

³ È gbě kè aɔ nòse yàkano làakari kpáɛńne,
è ń bò pípińne.

⁴ À sɔsɔnenɔ lé dɔ,
è ń baade sísí a tɔa.

⁵ Wa Dii bíta, à iko vĩ maamaa,
à ɔndɔ lé vĩro.

⁶ Dii è zĩndabusarinɔ gba gbãaa,
mɔde è ɔ tɔ zaakerinɔa ai tɔɔtɛa.

- 7 À lè sí Diine kōn à sáabukenaο,
 à wa Luda táaki lé kōn mōrōο.
 8 È tó lou sisi,
 è tōtε gba lou,
 è tó sè bōε sìsīnōa.
 9 È póblee kpá nòbōnōa
 kōn gbáa kánkāna nénō, tó aōε wii pεε.
 10 Èε kε sō gbāakεε bé è kánεro,
 èε kε gōsagbāakεε bé è kenεro.
 11 Gbē kè aō à vīa vīino bé è káne,
 gbē kè aō wéε dō à gbēkεεzino.
 12 Yerusalemudeenō, à Dii tó bō,
 Zayōndeeno, à a Luda táaki lé.
 13 Zaakε è aubarika daagu,
 è a wéε bīilenō gbāaa kaaraare.
 14 È a gba aafia ai a būsule lén,
 è póbōri maaa kpáawa à móawa.
 15 È yā o à kpāsā tōtεne,
 à yā è ká gōgō.
 16 È tó loughε kwé púu lán buu bà,
 è tó kpíi kpá lán túbu bà,
 17 è loughε fā lán gbèkōsō bà.
 Dé bé eé fō à zε à ĩa yīizi?
 18 È yā o à kpāsā, loughε è yó,
 è ĩa gbarε, à í è bàa lé.
 19 È tó Yakubu boriino gō a yā dō,
 è doka kè a dieno da Isarailinōne.
 20 Èε beee kε bori pānde kenεro,
 aō à yādienano dōro.
 Aleluya!

148

Dii pō kè à kēnō à táakilena

- 1 Aleluya!
 À Dii táaki lé, à bεdeeno,
 à à táaki lé zaa musu!
 2 À à táaki lé, à malaikanō a píngi,
 à à táaki lé, à ìbano a píngi!
 3 À à táaki lé, ɔfāntē kōn mōvurao,
 à à táaki lé, sōsōne ínnaano píngi!
 4 À à táaki lé, bàtuma musumusu pónō
 kōn í kè da ludambεelaano.
 5 Aō Dii tó bō,
 zaakε à yā ò, ben aō kuu.
 6 À n pεpε n pékiia
 lε aōgō kú gwe gurō píngi,
 à doka diéne, aōé fō wā vīàlaro.

7 À Dii táaki lé, pò kè kú tɔɔtɛnɔ,
 kpò gbɛntɛnɔ kɔn ísia lɔnɔ,
 8 kɔn loupinao kɔn loughɛo kɔn lousisinao
 kɔn zàga'íà kè è mì siɛ à yānɛo,
 9 kɔn kpiiinɔ kɔn sìsĩnɔ pínɡi
 kɔn lí né'irinɔ kɔn sida línɔ pínɡi,
 10 kɔn nòbɔsɛtɛnɔ kɔn pókádeenɔ pínɡi
 kɔn pótáa'onkuseanɔ kɔn bāanɔ,
 11 kɔn anduna kínanɔ kɔn boriinɔ pínɡi
 kɔn kínɛnɔ kɔn bùsu gbāadeenɔ n pínɡi,
 12 kɔn gɔkparɛnɔ kɔn nɔkparɛnɔ n pínɡi,
 gbɛnsi né fɛtɛ.
 13 Aɔ Dii tó bɔ,
 zaakɛ à mèn doo tó bé à bíta,
 à gakui dɛ musu kɔn tɔɔtɛo pólá.
 14 À kí kà a gbɛnɔnɛ,
 kè à yāmarinɔ è à táaki lé,
 Isaraili kè aɔ kīionɔ.
 Aleluya!

149

Dii gbɛnɔ yákpakɛna kɔn boriinɔ

1 Aleluya!
 À lè dufu sí Diinɛ,
 à à táaki lé à gbɛnɔ kakɔana guu.
 2 Isarailinɔ pɔɔ kɛ nna n Kèria,
 Zayɔndeenɔ pɔnnaa kɛ kɔn n kínao.
 3 Aɔ ɔ wā wà à tó bɔ,
 aɔ à táaki lé kɔn mɔrɔɔ kɔn sɛgɛsɛgɛo.
 4 Zaakɛ Dii gbɛnɔ yā è kánɛ,
 è mɛsina fura kú zīndabusarinɔnɛ.
 5 Dii yāmarinɔ pɔnna wii pé n zīblena yānzi,
 aɔ guda dɔ n daɛbɔ musu.
 6 Luda táakilɛna gɔ da n lén,
 fɛɛda kpaplaplaaa gɔ naa n ɔzĩ,
 7 lɛ aɔ gɛɛ boo boriinɔa,
 aɔ wɛɛ tɔo bùsu pínɡi gbɛnɔa,
 8 lɛ aɔ n kínanɔ yiɔi kɔn mòkyakoonɔ,
 aɔ mɔgata ká n wɛɛnɛnɔa,
 9 lɛ aɔ yā dańla lán à kɛna takada guu nà.
 Gakui kè Dii yāmarinɔ é een gwe.
 Aleluya!

150

Dii táakilɛna

1 Aleluya!
 À Luda táaki lé à kúkiia,
 à à táaki lé bàtuma bíta guu.
 2 À à táaki lé à gbāakɛ yānzi,

à à táaki lé kè à bíta deńla yānzi.

³ À à táaki lé kǝn kākākipɛnao,
à à táaki lé kǝn mɔrɔo kǝn kungidio.

⁴ À à táaki lé kǝn gǎgǎo kǝn ɔwānao,
à à táaki lé kǝn googeo kǝn kureo.

⁵ À à táaki lé kǝn sɛgɛpanao,
à à táaki lé kǝn sɛgɛ ɔ gbāaao.

⁶ Pó bɛɛ píngi, à Dii táaki lé!
Aleluya!

YAASINŌ

Yā kè à yānzin wè yáasi zuzi

- ¹ Yáasi kè Dauda né Sulemanu, Isarailino kína zù,
² lɛ gběno ɔ̀ndɔ̄ kũ aɔ̄gɔ̄ làakari vĩ,
 aɔ̄ dɔ̄na yā dada,
³ aɔ̄ gɔ̄ wéɛzēri làakarideeno ũ
 maakena kɔ̄n yāzɛdeeo kɔ̄n náaneo yā guu.
⁴ Yáasi kèno è nòsɛdodee gba làakari,
 è tó ɔ̀wazi gɔ̄ kú à dɔ̀rɔ̄a kɔ̄n dɔ̄nao.
⁵ Làakaridee é ma, à yādadana e à kaara,
 nòsɛdee é lédamma e à guu,
⁶ eé yáasi kɔ̄n yālekɔ̄zinao mì dɔ̄
 kɔ̄n ɔ̀ndɔ̄rinɔ̄ yā'ona kɔ̄n nĩ gara gbooto yāno.
⁷ Vĩakena Diinen dɔ̄na kāsāa ũ,
 yɔ̄nkɔ̄ɔ̄ bé è kya ká ɔ̀ndɔ̄n kɔ̄n lédammanao.

Làakarikena gbē zaaa mɔ̄nafikizi

- ⁸ Ma né, n̄ n de yā'onnenena ma,
 n̄ton pā kpá n da lédammaziro.
⁹ Eégɔ̄ de fura maaa ũ n mìa,
 eégɔ̄ de kāmbeɛ ũ n waale.
¹⁰ Tó durunkerinɔ̄ e ɔ̀ndɔ̄ daenzi,
 n̄ton wero, ma né.
¹¹ Aɔ̄è be: N̄ mó wà gá gběno dādā wà n̄ dede,
 wà taarisaideeno kpákpa wà n̄ kũkũ.
¹² Wà n̄ mómo bēe lán mira è n̄ mómo nà,
 wà n̄ mó zaa lán gèwāa è n̄ mó zaa nà,
¹³ wé pó ɔ̄ɔ̄de bori sānda pínɡi e,
 wa kpénɔ̄ é pa kɔ̄n pó kè wá nàkɔ̄ano.
¹⁴ N̄ mó wà wa baka kakɔ̄a,
 wa pínɡi wa ɔ̄ɔ̄ɔ̄ eégɔ̄ dɔ̄nkɔ̄.
¹⁵ Ma né, n̄ton gáńyoro,
 n̄ton zé sėńyoro.
¹⁶ Zaake aɔ̄ègɔ̄ wāa kɔ̄n yāzaakenao,
 aɔ̄ kpaa kɔ̄n gbēdenao.
¹⁷ Bākpakpana bāano wāa né yā pāame.
¹⁸ Aɔ̄ɔ̄e takuteɛ kpákpa n̄ zĩndaneme,
 aɔ̄ toke bé à n̄ paa.
¹⁹ ɔ̄ɔ̄zaa'erinɔ̄ ziaan gwe n̄ pínɡi,
 aɔ̄ lugana pózi bé è n̄ wèndi ɔ̄ɔ̄.

ɔ̀ndɔ̄ e wa sisii

- ²⁰ ɔ̀ndɔ̄ e wii lɛɛ gāale,
 à lɛ dɔ̄ zédaan.
²¹ È lɛ zuu zé kè wè kakɔ̄an léa,
 è kpàakpa kɛɛ wéte bĩilenɔ̄ guu à be:
²² ɔ̀ndɔ̄saideeno, égɔ̄ kuu kɔ̄n ɔ̀ndɔ̄saikɛɛo ai bɔ̄remɛ?
 Faborino, é zɛ kɔ̄n ma fabonao ai bɔ̄remɛ?
 Yɔ̄nkɔ̄ɔ̄nɔ̄, égɔ̄ zaa dɔ̄nan ai bɔ̄remɛ?

23 Tó a ma lédamma mà yā,
 le ma a dōna pìsiawa,
 mé tó àgō ma laasuu vī.
 24 Lán ma a sisi a gi swā kpázi nà,
 ma ɔ pòroare, a gbēkee e làakari kero,
 25 lán a ma lédamma kpà swākoto nà píngi,
 ée we làakari kè ma a gbaaziro,
 26 tó mónzi a le, mé a yáa dōme,
 tó yā a le, mé a lalandi keme,
 27 baa tó yā a le lán zàga'īa bà,
 ke tó mónzi a le lán toto bà,
 ke tó takaasi kōn yā'ōammao gèazi.
 28 Zī beee a é lé zumazi, mé sō wero,
 é ma kii wete, é ma e sōro.
 29 Zaake a za dōnan,
 ée ze kōn vīakena Diineoro.
 30 Ée we ma lédammaziro,
 a kya kà làakari kè ma a gbaan.
 31 É a dà gbè e,
 yā zaaa kè a zeo é wí a musu.
 32 Kpeelina òndōne é òndōsaideeno dede,
 laasuusai é yōnkōno dúgu zō.
 33 Gbē kè ma yā kūna sō égō kuu aafia,
 eégō kuu làakario kpaena vīakena zaaane sai.

2

Tena òndōzi àre

1 Ma né, tó n ma yā sì,
 tó n ma yādienano kūna n swèn,
 2 tó n ée swā kpaa òndōyāzi,
 tó n swè kpà asānsia,
 3 tó n lé zù wézezezi,
 tó n wii lè yā dōro dōnazi,
 4 tó n kpáe kèzi lán kondogi bà,
 tó n wete lán auziki kè utena bà,
 5 négō vīakena Diine dō sa,
 né bō Luda dōnaa.
 6 Zaake Dii bé é n gba òndō,
 dōna kōn asānsio é bō à kiiame.
 7 À zīblena kūna gbē maaanone,
 à de sengbango ũ taarisaideenone.
 8 È ɔ liga gbē maaanōzi aō zé guu,
 è a yāmarino dākpa n taa'ona guu.
 9 Négō yāzedee dō sa kōn yā súusuo
 kōn yā maaao kōn zé maaao píngi.
 10 Zaake òndō é gē n swèn,
 dōna é n pōo ke nna.
 11 N làakari é n dākpa,
 asānsi é ɔ liganzi.
 12 Eé n bō gbē zaaano zén

eé n sí yābē'orinɔ ɔzĩ.

¹³ Gbē pìnɔ pā zé súusune,
aō gusia zé sè.

¹⁴ Aōè pɔnnaa kɛ zaakɛna guu,
aōè yā zaa faasai nnaa ma.

¹⁵ Aō yākɛna súusuro,
aōègō yā kɛ mɔnafiki guume.

¹⁶ Ɔndɔ pì é n bɔ zinakeri ɔzĩ,
eé n sí kaarua yānnanna'onnenaa.

¹⁷ Nɔgbē pì pā kpà a nénɔkparekɛguro gɔɔzi,
à Luda bà kuunao yā gbòro.

¹⁸ À bɛɛ è mì pényo gaaame,
à kpé zé è tányo gèwāan.

¹⁹ Gbē kè gèzi è nòsɛ liero,
è wèndi zé le dɔro.

²⁰ Ɔndɔ pì é n da gbē maaanɔ zéa,
négō dɔrɔdeenɔ zé kūna.

²¹ Zaakɛ nòsɛpuradeenɔ bé wé gō bùsu vĩ,
taarisaideenɔ bé wégō kú à guu.

²² Zaakerinɔ sɔ, weé périma wà í bɔ bùsumme,
weé náanɛsaideenɔ kpakɛ à guu.

3

Dii náanɛkɛna è í gba ɔndɔ

¹ Ma né, ñton tó ma yādannɛna sānguro,
ngō yā kè má diennɛnɔ kūna n swèn.

² Zaakɛ eé n ká wèndi gbāaa,
eé aafia kaaranne.

³ Gbēkɛ kɔn náanɛo tón kēmmaro,
ngō dana kāmbeɛ ũ,
n kē n swèa lán wè pó kē walaaa nà,

⁴ n tó égō nna,
négō maa Luda kiia kɔn gbēnteenɔ.

⁵ Ñ Dii náanɛ kɛ kɔn nòsɛo do,
ñton gbāaa kpá n zĩnda dōnaaro.

⁶ Ngō à dɔ n yāpingikɛna guu,
eé zé poronne súusu.

⁷ Ñton n zĩnda gwa ɔndɔdee ũro,
ngō Dii vĩa vĩ n kē yā zaaaa.

⁸ Beee égō dɛ n mè aafia ězē ũ,
eé n wánɔ gba gbāaa.

⁹ Ñ bēɛ lí Diine kɔn n auzikio
kɔn n bura pó káakunɔ píngi,

¹⁰ pówɛɛ é n dɔ pa ai àgō kwéɛ,
n lo isinɔ é pa yélele kɔn geepiwē dufuo.

¹¹ Ma né, tó Dii e n totoo, ñton dɔkɛ à yāoro,
tó à kpàkēnzi, ñton tó à kenne ĩiro.

12 Zaake gbě kè Dii yezin è toto,
làn de è ke a né kè kènne maaane nà.

Ɔndɔ̀ àre

13 Aubarikadeen gbě kè ɔ̀ndɔ̀ lè à kù
à dɔ̀na è à pàpa ũ.

14 Zaake à àre vī de kondogila,
è kaarana keñne de vurala.

15 À bɛɛ vī de gbɛ̀baila,
pó kè ní à nii vīinɔ kee e ká à ũro.

16 Wɛ̀ndi gbàa kú à ɔ̀plaan,
auziki kɔ̀n gakuio kú à ɔ̀zɛɛn.

17 À yàkenanɔ nna,
à zé píngi aafia vī.

18 À de lí wɛ̀ndidee ũ gbě kè kūnanɔne,
aubarikadeenɔn gbě kè aɔ̀n sìnɔ ũ.

19 Dii gonikɛɛ guu à tɔ̀tɛ kàɛ,
à ɔ̀ndɔ̀ guu à musu kè.

20 À ísia wɛɛ bò a dɔ̀na guu,
à tò ludambe luguu mɔ̀dɔ vī.

21 Ma né, ñgɔ wɛɛzɛɛ vī kɔ̀n faao,
nton wɛɛ vīàlaro.

22 Eégɔ de n ninii wɛ̀ndi ũ,
eégɔ de kàmbɛɛ ũ n waale.

23 Négɔ té n làakaria,
póke é kpánnero.

24 Tó n daɛ, vīa é n kũro,
né daɛ ñ ii o nna.

25 Né vīa ke karinero,
ke mɔ̀nzi kè è zaakerinɔ le kãndoo.

26 Zaake Dii égɔ de n mìnakii ũme,
eé tó n gbá vī takutɛɛla.

27 Tó n ɔ̀ɔ e n kpɛɛ lee,
gbě kè de ñ à maaa kenɛ, nton gí kenɛziro.

28 Tó ñ ñankana zé vī,
nton be n gbɛ̀daaane à gá gĩa ai ziario.

29 N gbɛ̀daaaa kè kú n saɛ kè à n náanekena,
nton à zaaa kpákɔ̀sɔ̀ziro.

30 Tó gbě e yáke kennero,
nton leokpakɔ̀a keo pãro.

31 Nton gbãamɔ̀nnɛri gwena ni dero,
nton té à yàkena keziro.

32 Zaake Dii tɛ̀n mɔ̀nafikideenɔ ũ,
nɔ̀sɛpuradeenɔn è ke a kpaasinɔ ũ.

33 Dii è láari zī gbě zaaanɔ uaa,
è aubarika da gbě maaanɔ bɛɛn.

34 È lalandideenɔ lalandi ke,
mɔ̀de à gběkeɛ vī kɔ̀n zĩndabusarinɔ.

35 Ɔndɔ̀dee è bɛɛ e,
yɔ̀nkɔ̀ sɔ̀ è wí da a zĩndaa.

4

Gbēnsi lédamma

- ¹ Ma néŋ, à gbēnsi lédamma ma,
à làakari dɔa lɛ à asānsi e.
- ² Dōna súusun mée daaare,
àton pā kpá ma yādanneziro.
- ³ Kè má kuu né ũ ma de ɔzĩ,
má busana ma da né mèn do léle ũ.
- ⁴ Ma de yā dāme à bè:
Ngõ ma yā kūna n swè guu,
n ma yādienanɔ da négõ kuu.
- ⁵ N ɔndõ kũ ngõ dōna vĩ,
nton sãn n pā ma yānero.
- ⁶ Nton pā kpá ɔndõziro, eé n dākpa,
ngõ yezi, eé ɔ kúnla.
- ⁷ N ɔndõ kũ, àmbe yā píngi mì ũ,
n dōna wete kōn auziki kè n vīio píngi.
- ⁸ N à kũ gbāngbān, eé n kaara,
n à kũ ɔplaplaa, eé bèe línne.
- ⁹ Eégõ de fūra maaa ũ n mìa,
eégõ denne kífura gakuidee ũ.
- ¹⁰ Ma né, n swā kpá ma yāzi,
n yā pì da, n wèndi égõ gbāa.
- ¹¹ Ma ɔndõ zé òdɔanne,
ma n da à zé súusu guu.
- ¹² Tó nēe táa oon, pókè é kpánnero,
tó nēe bàa lɛn, né gènn síro.
- ¹³ Ngõ ma lédamma kūna, nton ɔ gbareziro,
n à kũ gbāa, zaake àmbe n wèndi ũ.
- ¹⁴ Nton zaakerinɔ zé séro,
nton té gbē zaaanɔ zéziro.
- ¹⁵ N pāñne, nton nammaro,
n kēm̃ma n n gáao.
- ¹⁶ Tó aɔɔe zaaa e wà kèro, aɔè ii oro,
tó aɔɔe gbē e wà kari kero, ii è gē n wéenlo.
- ¹⁷ Zaake zaakenan n póblee ũ,
wétāna gbēnɔan n ímina ũ.
- ¹⁸ Gbē maaanɔ zé de lán gudɔna bàme,
à gupuraa egõ bɔɔ lán ɔfántē bɔna bà.
- ¹⁹ Zaakerinɔ zé de lán gusia níginigi bàme,
aɔè pò kè tò wè gènn sí dōro.
- ²⁰ Ma né, n làakari dɔ yā pìnɔa,
n swā kpá ma yā'onnɛnazi.
- ²¹ Nton kpá swākotoro,
ngõ kūna n swè guu.
- ²² Zaake à de wèndi ũ gbē kè lè à kũne,
à de mè píngi aafia ũ.
- ²³ Kè denlaa n làakari dɔ n swè yāa,

zaake wèndi kāsāa bò swè kiiame.

²⁴ N bɔ yāzāa'onan,
n mi kē yālekpe'e'ona.

²⁵ N wée dɔ n ae,
n guu gwa n kuu súusu.

²⁶ N zé sé súusu,
n yākenanɔ pínɡi é bɔ maa.

²⁷ Nton na ɔplazi ke ɔzeziro,
nton gbá pée à zaa zénlo.

5

Làakarikena kaaruazi

¹ Ma né, n làakari dɔ ma dōnaa,
n swā kpá n ma ɔndɔ yā ma,

² le ngɔ kú n làakaria,
dōna yā égɔ kú n lén.

³ Kaarua yā'ona ègɔ nna lán zó bàme,
è n gáe kɔn lénnaao,

⁴ mɔde zāazāa è kēne kyākyā lán sewee bà,
à lé nna lán fēeda kpaplaplaaa bà.

⁵ À zé è mi pényo gaaa,
è si kɔn gbē kè aɔ tēzinɔ gēwāan.

⁶ È laasuu lé wèndi zéaro,
à dɔ a kē zé pìaro.

⁷ Ma né, n swā kpá ma yāzi sa,
nton kpee li ma lédammanero.

⁸ N pā nɔgbē beee takane zāazā,
nton sɔ à be gāaleziro,

⁹ le n bèe tón gɔ gbē pāndenɔnero,
le nton n wèndi kpá gbē pāsínaro,

¹⁰ le n auzikinɔ tón gɔ danɔnero,
le n zī àre tón gɔ ua pānde deenɔnero.

¹¹ Né gɔ mboo n gurɔ yāanaa,
né yāyā n gbāaa é yāa.

¹² Né be: Ma gi lédammazi fá!

Ma dɔkena totonao bé à tò.

¹³ Mée lédammarinɔ yā'onnena maro,
mée swā kpá ma yādannerinɔziro.

¹⁴ Féte bé à gò kè mé kpe bɔ
anduna pínɡi wāa.

¹⁵ N n zīnda orozā í mi,
n ze kɔn n zīnda lògɔ'io.

¹⁶ N í kweena bàazi maaro.
N í fāna gāale zé vīro.

¹⁷ N tó àgɔ de n naɔ pɔ ũ ado,
àtongɔ de gbē pānde pɔ ũro.

¹⁸ Luda aubarika da n íbókii pìn,
n pɔnnaa ke kɔn n gɔkparekegurɔ nɔɔo.

¹⁹ N gā yenzidee! N gbikyao maaa!

N tò à bõndagana gõ kεenne nna,
 ò a yenzi ni dε lán guu e dɔɔ nà.
²⁰ Ma né, bõyānzin né kaarua ni dεzi?
 Bõyānzin né bõnda gá kõn gbẽ pānde nɔɔzi?
²¹ Gbẽntee yākena kee utena Diinero,
 ègõ zé kè à sè dõ píngi.
²² Zaakeri taari è bà kpákpane,
 à durun è à kũ.
²³ À lédammamasai é a kpá gaazi,
 à yõnkɔkε bíta é à sāsā.

6

Fĩa kõn mεao kõn gbẽntee pāao yā

¹ Ma né, tò n n gbẽdaaa fĩa dì n musu,
 tò n kpégaaú sè gbẽne,
² tò n lé n ásarú kè,
 tò n yá'ona n da yān,
³ ò kε lán kè bà, ma né, ò lé bɔ yā pìn,
 zaake n na n gbẽdaaa ɔĩ.
 N gá ògõ zεzε n gbẽdaaa pìzi,
 ò agbaa kpáne.
⁴ Nton tò ii gẽ n wéenlo,
 ònton tò n wéebaa tiisi kũro,
⁵ ò n zĩnda sía lán gāa è ò kε nà,
 lán bāa è bɔ bàkpakpari ɔĩ nà.

⁶ Mεade, ò gá zèno gwa,
 ò a yākena tàasi kε, né òndõ kũ.
⁷ À dɔn'ae dee vĩro,
 à gbẽnsi ke dii vĩro.
⁸ È kūsāe zi di kwεεmε,
 è a póblee kakõa pókεguro.
⁹ Mεade, négõ daena ai bɔremε?
 Bɔren né vu iin?
¹⁰ Nεε kām̃ma bɔ féte nεè ii o féte,
 nεè daε féte ɔkpana n kùsea.
¹¹ Takaasi é gēnzi lán kpāi wéedewe bà,
 pókēsām̃mana é summa
 lán gbẽ kè gõkebɔ kũna bà.

¹² Gbẽntee pāa né gbẽ zaaame,
 ègõ lili oo kõn εgeεo da à lén.
¹³ È yā o kõn wéεo kõn ɔɔ,
 è sèeda kεíne kõn gbáo.
¹⁴ Mɔnafiki bé à à nòse pana,
 yā zaa wàarin ègõ paa guro píngi.
¹⁵ Bee yānzin mónzi é móa lézana sai,
 kaatena é gēzi kāndo, eégõ fεena vĩro.

¹⁶ Yā mèn swεedoo kuu kè Dii zàn,
 à kà se swεεplaa kè dεne tè ũ.

17 Wada, egetona, taarisaide dɛna,
 18 yā pāsī wàaripana, wāna zaaazi,
 19 sèeda egetona kōn danɛnɔ dɔkōanao.

Làakarikenā zinakenāzi

20 Ma né, ñgō n de yādienanɔ kūna,
 ñton pā kpá n da yādannɛziro.
 21 Ñgō kūna n swè guu,
 ñgō dana kāmbeɛ ũ.
 22 Eé dɔnnɛ aɛ n táa'ona guu,
 eé n dākpa n daɛna guu.
 Tó n vu, eé lé damma.
 23 Zaake yādiɛna pìnɔ né fitiame,
 yādannɛna pì né gupuraame,
 lédamma kōn totonao né zé wèndideeme.
 24 Eé n sí nɔgbɛ zaaa ɔzĩ,
 eé n bɔ gbɛ pānde nɔ yānnanna'onan.
 25 Ñton à maakɛɛ ni dɛro,
 ñton tó à wéekpāntēdaɛnzina n kūro.
 26 Kaarua è tó n gō kori,
 gbɛ pānde nɔ sō è n wèndi bèedee kaate.
 27 Tó gbɛ té sè à dà a pɔte,
 à pókāsāa é gí té kūzís?
 28 Tó gbɛ kèse pèe téyōa,
 eé gí à kpatazís?
 29 Len à dɛ lɛ kōn gbɛ kè gè a gbēdaaaa nɔɔzio,
 zaake tó à ɔ kèa, eé bɔ pāro.
 30 Tó nɔaa e gbɛ dɛɛ, tó à kpāi ò,
 wè à yā da pās?
 31 Tó wà à kù, eé à fīa bo lɛo swɛɛplaa,
 eé pó kè à vī a uan kpá píngi.
 32 Zinakeri laasuu vīro,
 gbɛ kè è beee kɛɛ è a zīnda kaateme.
 33 Gbēna maa kōn kpebonaon à baka ũ,
 à tó zaaa é kēaro.
 34 Zaake gōgbɛ nòsegōaanɔ bé eé su pɔfēo,
 tó èe gēe boómma, eé n wènda gwaro.
 35 Eé agbaakpabɔ ke síro,
 baa tó à gba bíta dànɛ, eé weziro.

7

Làakarikenā kaaruazi

1 Ma né, ñgō ma yānɔ kūna,
 ñ ma yādienanɔ da n nòsɛn.
 2 Ñgō ma yādienanɔ kūna négō kú wèndio,
 ñ làakari dɔ ma yādannɛnaa lán n wéɛnɛ bà.
 3 Ñ da n ɔnɛa tanga ũ,
 ñ kè n swèa lán wè kè walaaa nà.
 4 Ñ o ñndɔɔnɛ n dāren à ũ,
 ñ asānsi sísi n gbɛ ũ.
 5 Eé n dākpa bɔna kaarua ɔzĩ,

eé n bɔ gbɛ pãnde nɔ yãnnanna'onan.

⁶ Má zɛna ma kpé windo guu,
mée bàazi gwaa.

⁷ Ben ma òwazi kenɔ è, ɔ̀ndɔ̀ kɛ̀sã́m̃ma,
gɔ̀kp̃arɛ kee kú ñ té, à laasuu vĩro.

⁸ Èe likɔ́aa zɔ̀ɔ gãale,
èe waalogũ kɛkɛɛ nɔgbɛ kezi,
èe gɛtɛɛ à bɛ kpa gɛ̀n baaagɔ̀

⁹ zaa ɔ̀fãntɛ lɛɛnao ai gwãavĩ,
ai guu gaa à sì kũo maamaa.

¹⁰ Ben nɔgbɛ pì bò à mò daàlɛ ɔ̀ndɔ̀'ɔ̀ndɔ̀,
èe ɔ̀ maa a zĩndaa lán kaarua bà.

¹¹ Kùgbãadeemɛ, à wĩsai vĩ,
à pòrɔ̀ è pée bero.

¹² Zĩkenɔ́a ègɔ̀ kú zédaan, zĩkenɔ́a gãale,
ègɔ̀ kpáɛ kɛɛ zéɔ̀nkpakɔ́a.

¹³ Ben à òwazi pì kũ à lé pèa,
à wéɛkpãntɛ dàɛzi à bè:

¹⁴ Sáabukpa sa'ona kúma yã,
ben ma lù kè má sè pì fĩa bò gbàa.

¹⁵ Wa kɔ́'ena yãnzin ma bɔ̀zi,
mée n wetɛɛ ma n e kè sɔ̀.

¹⁶ Ma kuntu kpàɛ ma gádoa
kɔ̀n Igipiti bùsu bisa wée maaao.

¹⁷ Ma tuaetiti fã ma daɛkiia
kè wà kè kɔ̀n lí'ɔ̀ gũ nnannaao kɔ̀n lítɛɛo.

¹⁸ Ñ mó wà yenzi kɛ ai guu gá dɔ̀ɔ,
wà wa pɔ̀yezi kɛ ai à mówa.

¹⁹ Zaake ma zã kú bero,
wéte kè à gàan zã.

²⁰ À ɔ̀ɔɔɔ yì à gàao,
ai àgɔ̀ gá su mɔ̀ɔ é ɔ̀si kɛ.

²¹ À à swè blè kɔ̀n yã pari bɔ̀ɛnao,
à gã nàa kɔ̀n yãnnanna'onao.

²² Ben òwazi pì bò à tèzi gɔ̀ɔ,
lán zù kè wée gaa kòto kpá bà,
lán gãa kè èe gbá pɛɛɛ bàn dɔ̀,

²³ lán bãa kè èe wãa à sì taan bà.
Èe dɔ̀ kè a a zĩnda kpà gaazinlo,
ai kà gaa à à swè kũ.

²⁴ Tia sa, ma nénɔ̀, à ma yã ma,
à làakari dɔ̀ yã kè èe bɔ̀ɔ ma lén-a.

²⁵ Àton tó a laasuu tá à kiiaro,
àton sã̀sã à gɛ̀ à zénlo.

²⁶ Gbɛ kè à ñ né à ñ kaatɛnɔ̀ɔ pari,
gbɛ kè à ñ dɛdɛ pìnɔ̀ lé vĩro.

²⁷ À bɛɛ né mira zédaame,
è gɛ̀nyo gèwãa kpénɛn.

8

Ɔndɔ̃ e wa sisii

¹ Ɔndɔ̃ bɛ ɛɛ lɛ zuuwaziroo?

Wɛɛzɛɛ bɛ ɛɛ wa sisiiroo?

² A kú sísí musu zé gɛɛzi,
à zɛna zéɔ̃nkpakɔ̃a.

³ A kú wɛtɛ bĩilɛ saɛ,
à kòto dɔ bĩilɛ pì gbàno kiia.

⁴ Gbɛno, ámbɛ mɛɛ a sisii,
gbɛnteenɔ, mɛɛ lɛ zuuazi.

⁵ Nigāzīdeenɔ, à làakari wɛtɛ àgɔ vĩ,
yɔ̃nkɔ̃no, à tó àgɔ laasuu vĩ.

⁶ À swā kpá, zaake yā t̃isin mé oare,
yā d̃ɔ̃dee bɛ ɛɛ bɔ ma lén.

⁷ Zaake ma lɛ ɛ yāpuraa o,
ma za à zaaan.

⁸ Yā kè aɔ̃ kú ma lénno maa,
aɔ̃ kee mɔ̃nafiki ke sāsāna vīro.

⁹ A súusu asānsideenɔne p̃ingi,
à zé vĩ gbɛ kè aɔ̃ d̃na vīnoɛ.

¹⁰ À ma lédamma sé dɛ kondogila,
à d̃na sé dɛ vura maaala.

¹¹ Zaake ɔ̃ndɔ̃ bɛɛ vĩ dɛ gbèbainɔla,
póke nii kúmma kè kà à ũro.

¹² Mamɔ̃ma ɔ̃ndɔ̃, má làakari vĩ,
má yākenɛna a zéa d̃na vĩ.

¹³ Vīakenɛna Diinen zana à zaaan ũ.
Ma za zīndasɛna lezīn k̃n ĩadānao
k̃n kuuna zaaao k̃n yālekpeɛ'onaɔ.

¹⁴ Lédamma k̃n faakeɛo né ma pómɛ,
ma kiian gbāaa è b̃n k̃n asānsikɛɛo.

¹⁵ Kínano è kpata ble ma gāzīɛ,
kpatablerinɔ è yāzɛdee diɛ k̃n ma gbāaaomɛ.

¹⁶ Gbāadeenɔ è iko kɛ ma gāzīɛ
k̃n anduna kpatadeenɔ ñ p̃ingi.

¹⁷ Má ye gbɛ kè aɔ̃ yemaziinozi,
gbɛ kè aɔ̃ ma wɛtɛno bɛ wè ma e.

¹⁸ Auziki k̃n gakuio kú ma ɔ̃zĩ
k̃n ɔ̃da kaaranao k̃n kuuna nnaao.

¹⁹ Né kè mɛɛ ínɛ s̃aɔ dɛ vura maaala,
kaarana kè mɛɛ kɛínɛ dɛ kondogi wásawasala.

²⁰ Má té yāzɛde zén,
mɛɛ táa o zé súusu guu.

²¹ Mɛɛ gbɛ kè aɔ̃ yemaziino gba pó,
mɛɛ ñ auzikikaekiino pañɛ.

²² Dii ma kɛ zaa a zĩ naanaguro,
ai àgɔ gá yā kè à kè zaa káakuno kɛ.

²³ À ma diɛ zaa káakumɛ,
zaa à daɛguro, lɛ ɛɛ anduna kɛ kòro.

²⁴ À ma i zaale ísiaa kuuro,

íḡki kee kuu gurɔ beeearo.

²⁵ À ma i kpíiino ã,

ai àgɔ́ gá sɪ́sɪno kāsāa pée,

²⁶ ai àgɔ́ gá anduna káe,

ke sɛ́tɛ ke bɪ́su wén doo.

²⁷ Kè èe pɔ́ kè kú musuno kɛɛ,

kè èe bàtuma daa ísiaala,

²⁸ kè èe lou naa musu,

kè èe tɔ́tɛ í zé fɔ́,

²⁹ kè èe ísia zeki lé kɛɛ,

lɛ à í tón vī à zeki lélaro,

kè èe anduna kaɛɛ, má kú gwe.

³⁰ Má kú à saɛ ɔ́zíkɛri maaa ũ,

ma pɔ́ ɛgɔ́ nna à aɛzĩ lán guu e dɔ́ nà,

mɛɛgɔ́ pɔ́nnaa kɛɛo gurɔ sánda pínɡi.

³¹ Ma pɔ́ ɛgɔ́ nna Dii andunaa,
gbɛ́nteenɔ́ dɛ ma pɔ́nnakɛbɔ́ ũ.

³² Tia sa, ma nénɔ́, à ma yā ma,
aubarikadeen gbɛ́ kè ma zé kúna ũ.

³³ À ma lédamma ma à ɔ́ndɔ́ kú,
àton pā kpáziro.

³⁴ Aubarikadeen gbɛ́ kè èe swā kpaa ma yāzi ũ
kè ɛgɔ́ ma wɛ́tɛɛ ma kpɛɛɛ,
kè ɛgɔ́ ma dāa gurɔ sánda pínɡia.

³⁵ Zaakɛ gbɛ́ kè ma ee wɛ́ndi è,
eégɔ́ nna kɔ́n Diio.

³⁶ Gbɛ́ kè kòramazii yā zaaa ì a zĩndanɛmɛ,
gbɛ́ kè zàmaguunɔ́ ye gaazimɛ.

9

ɔ́ndɔ́ kɔ́n yɔ́nkɔ́kɛɛo

¹ ɔ́ndɔ́ a kpé bò,
à a wesagbanɔ́ à mèn swɛɛplaa à pɛɛpɛɛ,

² à nòbɔ́ dè à wɛ́ɛ bà,
à pɔ́bleenɔ́ soru kè à kàɛ.

³ À a nɔ́kparɛ zĩkɛrinɔ́ zĩ,
èe lé zuu wé́tɛ sɪ́sɪ mɪsɔ́ntɛ́a à bè:

⁴ A faasaideenɔ́ à ɛara à mó kè!
A laasuusaideenɔ́ mée ooare,

⁵ à mó à ma pɔ́blee ble,
à wɛ́ɛ kè má bà mɪ.

⁶ À a yɔ́nkɔ́kɛɛ tó, ɛgɔ́ kú wɛ́ndio,
à táa o wéékɛ́na zén.

⁷ Gbɛ́ kè èe fabori daa zéa e sɔ́sɔ́ wɛ́tɛɛmɛ,
gbɛ́ kè èe kpākɛ́ɛ zaakɛrizi e taari wɛ́tɛɛ a zĩndanɛmɛ.

⁸ Nton kpākɛ́ɛ favoriziro, zaakɛ eé kenyo ïime,
n ɔ́ndɔ́dee da zéa, eégɔ́ yenzi.

⁹ N yā da ɔ́ndɔ́rinɛ, à ɔ́ndɔ́ é diàɛ,
n yā o gbɛ́ maaanɛ, à dɔ́na é kaara.

10 Vĩakena Diinen ɔ̃ndɔ̃ kāsāa ũ,
Luda kè kú adona dɔ̃nan wéekēna zé ũ.

11 Zaake né gí ke ma gāzĩ,
n wèndi gbāa é kaara.

12 Tó n ɔ̃ndɔ̃, n zĩndaneme,
tó faborin n ũ, n mì musu.

13 Misaikēe de lán nɔ̃gbē lédee bàme,
à ɔ̃ndɔ̃ vĩro bensɔ̃ à yāke dɔ̃ro.

14 È vēe kítaa a kpēele,
à kpé kú wéte sīsĩa,

15 èe lé zuu gbē kè aɔ̃e gēteenɔ̃zi,
èe bee gbē kè aɔ̃ té n zén súusunɔ̃ne:

16 A faasaideenɔ̃ à ɛara à mó kè!
A laasuusaideenɔ̃, mēe ooare,

17 í kpāi mina ègɔ̃ nna,
pɔ̃blena asii guu né zóme.

18 Gbē pìnɔ̃ dɔ̃ kè beee né gèwāa zénlo,
gbē kè mīsaikēe n sisinɔ̃ sì gèwāa tūtuwēen.

10

Sulemanu yáasinɔ̃

1 Né ɔ̃ndɔ̃dee è tó a de pɔ̃ ke nna,
né yɔ̃nkɔ̃ è a da nòse yakanē.

2 Ɔ̃ɔ̃ zaaa è àre kero,
yākenā a zéa è n sí gaa ɔ̃zĩ.

3 Dii è tó nɔ̃aa gbē maaa dero,
è zaakerinɔ̃ tē pɔ̃ kè aɔ̃ yezi.

4 Ɔ̃ mēadee è mó takaasio,
zĩkenā ɔ̃plaplāa sɔ̃ è mó auzikio.

5 Né kè pówēe kākɔ̃a kwēe né làakarideeme,
né kè è ii o pókēguro wí vĩro.

6 Gbē maaa mì ègɔ̃ aubarika vĩ,
mɔ̃de yā pāsĩ bé à zaakeri lé pà.

7 Gbē maaa è ga kɔ̃n a tóro,
zaakeri tɔ̃ è kaateme.

8 Ɔ̃ndɔ̃dee è zĩi ke yādiēnanɔ̃a,
yābɔ̃eri è a zĩnda nē.

9 Gbē kè è yā ke a zéa kú a làakaria,
zézaaseri yā é bɔ̃ gupuraa.

10 Gbēgwana kɔ̃n wēe pāsĩo è mó yāo,
gbē kè è yā ute a nòse guuroo è íbete mì de.

11 Gbē maaa lé né íbɔ̃ki wèndideeme,
yā pāsĩ è zaakeri lé pa.

12 Zangu è swèe da,
yenzi è lá ká taari pínɡila.

13 Ɔ̃ndɔ̃ yā ègɔ̃ kú làakaridee lén,
flán faasaidee pɔ̃ ũ a kpēea.

14 Ɔ̃ndɔ̃rinɔ̃ è dɔ̃na zi ká,
làakarisaidee lé è à kaate aagame.

15 Ɔ̃ɔ̃dee auziki ègɔ̃ de nē lán wéte bĩidee bà,

takaasidee takaasi sō è à kaatε.
¹⁶ Gbē maaa asaia è mōne wëndio,
 zaakeri àre è wētāmma ine.
¹⁷ Gbē kè è lédamma maa è wëndi zé ɔɔbaíne,
 gbē kè è pā kpá totonazi è n sāsā.
¹⁸ Gbē kè è zangu ute né egedeeme,
 guderí né yōnkɔɔme.
¹⁹ Yā pari bɔena ègō durun sairo,
 gbē kè è a lé kŭ né làakarideeme.
²⁰ Gbē maaa lé de lán kondogi wásawasa bà,
 zaakeri nòse bèe vīro.
²¹ Gbē maaa yā'ona è paridee da zéa,
 làakarisaidee è ga faasaikεε guu.
²² Dii aubarika è n ke auzikidee ũ,
 zīkena nawēao è póke kaararo.
²³ Zaakena de yōnkɔɔne kōkō yā ũ,
 ɔndɔɔ è ke làakarideene nna.
²⁴ Yā kè zaakeri e vīa keεne bé eé à le,
 Luda é pó kè gbē maaa yezi kpáa.
²⁵ Tó zàga'īa kàka à gè, zaakerino ègō kuu doro,
 gbē maaa kāsāa ègō pεena guro sānda píngi.
²⁶ Lán levūu kpàkpā è ke swaane nà,
 lán tésukpe è ke wéene nà,
 len meadee de le gbē kè aō à zīnɔne.
²⁷ Vīakena Diine è wëndi gbàa kaara,
 zaakerino sō, n wëndi égō kusume.
²⁸ Gbē maaano wée ègō dɔ pɔnnaazi,
 zaakerino sō, tāmaa é n ne.
²⁹ Dii zé de utekii ũ gbē maaano,
 zaakerino sō, è n kaatεme.
³⁰ Weé gbē maaa fεε à gbèn zikiro,
 gbē zaaa sō é vēekii e būsuno.
³¹ ɔndɔ yā è bɔ gbē maaa lén,
 lézaadee sō, weé à néne zōkōreεme.
³² Gbē maa yā kè kō sío wà oñne dō,
 yákpεεgānda'ona ègō da gbē zaaa lén.

11

¹ Dii zà pýyōna kōn monafikion,
 kilooyōna súusun à yezi.
² Zīndasena lezī è mó wíyāo,
 zīndabusanan ɔndɔyā ũ.
³ Gbē maaa nòsepuraa è a da zéa,
 náanesaidee nòse zaaa è à yaka.
⁴ Auziki àre vī yákpáεεguro zīro,
 yākena a zéa sō è n sí gaaa.
⁵ Taarisaidee maakena è zé porone,
 zaakeri zaakena è à ne.
⁶ Nòsepuradee maakena è à bɔ,
 náanesaidee pónidena sō è à kŭ.
⁷ Tó gbē zaaa gà, à tāmaa è mì de,
 pó kè à náanekena a gbāaguro píngi è yāa.

- 8 Gbẽ maaa è bɔ wéetāmman,
ben gbẽ zaaa è gẽn à gẽe ũ.
- 9 Ludayādarisai lé è à gbẽdaaa yaka,
mɔde dɔna è gbẽ maaa bɔn.
- 10 Tó gbẽ maaanɔ kú nnamanan,
wéte ègɔ nna,
tó gbẽ zaaanɔ gàga, wè guda ke.
- 11 Wéte è kaara nòsepuradeenɔ gāzĩ,
gbẽ zaaanɔ lé è wéte de.
- 12 Faasaidee è a gbẽdaaa fabo,
làakaridee è a lé kũ.
- 13 Kɔmɔtɔdee è bɔ asiiyāo gupuraa,
gbẽ náanɛdee è n̄ asii ta.
- 14 Dɔn'aɛdesaikɛɛ è tó gbẽnɔ fu,
yākekɛri pariinɔ è tó wà zĩ ble.
- 15 Tó n gbẽ pānde fīa dì n musu,
n ka wéetāmmalamɛ,
gbẽ kè a ɔ bɔn è gɔ a làakaria.
- 16 Gbāamɔnneri ègɔ auziki vī,
mɔde nɔgbẽ nòsemaadee ègɔ bɛe vīnɛ.
- 17 Sùudee è maaa i a zīndanɛ,
gbẽ pāsī è a zīnda kpá nawēazi.
- 18 Gbẽ zaaa asaia ègɔ aubarika vīro,
yāmaatōri è àre e yāpura.
- 19 Kuuna maa yāpura è n̄ ká wèndia,
tɛna à zaaazi è mɔ gao.
- 20 Dii tɛn nòsezaadeenɔ ũ,
à pɔɔ è ke nna taarisaideenɔa.
- 21 Yāpura, gbẽ zaaanɔ é bɔ pāro,
mɔde gbẽ maaanɔ é bɔ aafia.
- 22 Lán vura tānga de nà alɛde yīn,
lɛn nɔ maa òndōsaidee de le.
- 23 Gbẽ maaanɔ pɔyezi è n̄ ká nnamanan,
gbẽ zaaanɔ tāmaa è n̄ nɛ.
- 24 Gbẽ kè è gbaa daa è kaarana e,
gbẽ kè gɔ pɔ kè de à kpá kpázi è gɔ takaasimmɛ.
- 25 Gbẽntee aubarikadee é nnaa ma,
gbẽ kè è n̄ pɔyīi kũ é pɔyīi e se.
- 26 Wè gbẽ kè è pówɛɛ utɛ ká,
wè sa maaa o gbẽ kè è yármamɛ.
- 27 Gbẽ kè è à maaa wɛte ègɔ nna kɔn gbẽnɔ,
gbẽ kè è à zaaa wɛte, yā zaaa é à le.
- 28 Gbẽ kè è a auziki náanɛ ke é léɛ,
gbẽ maaa è ɔ tá lán lí ládee bà.
- 29 Gbẽ kè yā i a uanɛ é gɔ kori,
yōnkɔɔ é gɔ òndōdee zò ũ.
- 30 Gbẽ maa yākennɛna né lí wèndideemɛ,
gbẽ kè è gbẽnɔ ee òndō vī.
- 31 Zaake Luda è fīa bo gbẽ maaanɛ andunan,
wéé ludayādarisai kɔn durunkɛrio pɔ o dɔɔ?

12

- ¹ Gbē kè lédamma è kene nnaa ye dōnazi,
gbē kè totona è kene zaaa mì vīro.
- ² Gbē maaa è Dii pōnnaa e,
mōde Dii è yā da mōnafikideela.
- ³ Zaakena è gbēke kāsāa péero,
gbē maaa kāsāa ègō degena vīro.
- ⁴ Nō maaa de a zāne lán fūra bà,
nō wīdamari dene lán mēkemuna bà.
- ⁵ Gbē maaanō ègō pēe yāzedeēa,
gbē zaaanō lédamma mōnafiki vī.
- ⁶ Gbē zaaanō yā né gbēdena yāme,
gbē maaanō lé sō è n bō.
- ⁷ Wè gbē zaaanō lie n kpegānda aō mì de,
mōde gbē maaanō ua ègō kuu.
- ⁸ Wè gbē tó bō a ōndō lémmē,
wè kya ká faasaideen.
- ⁹ Gbē futa kè à zīri vīi sàō de
gbē kè è a zīnda diē pōke ū bensō à pōblee vīroola.
- ¹⁰ Gbē maaa a pōkādeenō gwana dō,
gbē zaaanō dà pāsī kōn n pōnō.
- ¹¹ Búbāri aīadee ègō kāna,
laasuu kēsā gbē kè è pé gukoriaa.
- ¹² Gbē zaaa è ɔ zaaa nī de,
mōde gbē maaa kāsāa ègō mōdō vī.
- ¹³ Gbē zaaa lé zaaa è à kū,
mōde gbē maaa è bō yāketen.
- ¹⁴ Lé maaa è n ká pō maaaa,
zīi kè gbē kè àre è gē a ɔzī.
- ¹⁵ Yōnkō yākena è kene maa,
ōndōdee sō è lédamma ma.
- ¹⁶ Yōnkō è tó wā à pōfē dō gō,
lāakaridee sō è sōsō daro.
- ¹⁷ Yāpura'ori è yāzedeē o,
sēeda'egede yā ègō mōnafiki vīme.
- ¹⁸ Laasuusaiyā è n swē zō lán fēdaa bà,
ōndōdee légbē è mō aafiao.
- ¹⁹ Yāpuraa kè wā ò ègō gīkena,
egē sō è gē zēla lán wē'ibakena bà.
- ²⁰ Mōnafiki kú zaalekpakōsōrinō swēn,
gbē'aafiaweterinō bé aō pōnnaa vī.
- ²¹ Zaa ke è gbē maaa lero,
gbē zaaanō sō, yā è dańla.
- ²² Dii tēn egēdee ū,
à pō ègō nna yāpuradeēa.
- ²³ Lāakaridee ègō a dōna kūna a swēn,
yōnkō è yā faasai kpàakpa ke.
- ²⁴ Zīkena ɔplaplaa è tó gbē kí ble,
mea è gbē da zōbleen.
- ²⁵ Kuuna bídi guu è gbē sōe,
yānna'onnenā è n pō ke nna.

26 Gbē maaa è a gbēdaaa da zéa,
gbē zaaanŋ yākenā è n̄ sāsā.

27 Mēadee è a n̄bŋ kā wawaro,
aīadee è làakari dŋ a pónŋa.

28 Kuuna yāzede zén wèndi vī,
zé pì sēna è n̄ kpá gaaziro.

13

1 Né ōndōdee è a de lédamma ma,
fabori è gí kpākēnazi.

2 Légbē nnaa è gbē ká pŋ maaaa,
náanesaidee è ble a pāsī guumē.

3 Gbē kē è a lé kū è a wèndi dākpa,
gbē kē à lé è kúroo è a zīnda yaka.

4 Mēadee è pŋ kē à yezi ero,
aīade sŋ è nnaa ma.

5 Gbē maaa zà mōnafikiyān,
gbē zaaa è wí daríma è n̄ kpē bŋ.

6 Maakēna è zémaasēri mī sí,
zaakēna è durunkēri liē a kpēgānda.

7 Gbēkenŋ è n̄ zīnda diē auzikidee ū,
mōde aōègŋ pŋke vīro.

Gbēkenŋ è n̄ zīnda diē takaasidee ū,
mōde aōègŋ pŋ vī bíta.

8 Auzikidee è a zīnda bŋ kŋn a auzikikēēo,
takaasidee sŋ è vīadaanina ero.

9 Gbē maaanŋ gupuraa ègŋ puna,
gbē zaaanŋ fitia è garíma.

10 Zīndasēna lezī è swèe da,
lédammamana è tó wà ōndŋ kū.

11 Ōŋ zaaa è gá aēro,
ŋŋ kē wà è ísimma guu sŋ è kŋ.

12 Tāmaa gikēna è n̄ n̄sē yaka,
pŋ kē wà yezi ena è mó wèndi dufuo.

13 Gbē kē è yā daroo é yā e,
gbē kē è yā ma é àre e.

14 Ōndōdee yādannēnan íbŋki wèndidee ū,
è n̄ bŋ ga bàn.

15 Wēzē maaa è tó gbē dakŋrē gòmio,
mōde náanesaideenŋ zé ègŋ pāsī.

16 Làakarideenŋ è yā kē kŋn dŋnao,
yŋnkŋŋ è a faasaikēē ōdŋaínē.

17 Zīri zaaa è gē yān,
ìba náanēdee è su aafia.

18 Gīna totonazi è mó takaasio kŋn wíyāo,
lédammamana è bēē líínē.

19 Pónidēna ena è n̄ pŋŋ kē nna,
mōde yŋnkŋŋ ye kēna yā zaaaaziro.

20 Gbē kē té ōndŋrinŋzi è ōndŋ kū,
gbē kē kakŋana kŋn yŋnkŋŋŋ è yā e.

21 Mŋnzi ègŋ té durunkērinŋzi,
nnamanan gbē maaanŋ àre ū.

- 22 Gbē maaa è túbi tó a dionɔne,
durunkeri sō auziki é gō gbē maaane.
23 Takaaside bura è poble ke maamaa,
mode yakena lekpe è tó à korazi.
24 Gbē kè è a né gbēroo zàn,
gbē kè ye a nézi è à toto káaku.
25 Gbē maaa è poble à kã,
gbē zaaano nòse ègō da kori.

14

- 1 Nɔgbē ɔndɔdee è ua káe,
à faasaidee sō è ua fãakɔa.
2 Gbē kè è yã ke a zéa Dii vĩa vĩ,
gbē kè è zé sé súusuroo sō è kya kán.
3 Faasaide lén à gbēbo ũ,
ɔndɔdee yã'ona è à bo.
4 Tó zù kuuro, poble gbà ègō da korime,
wè àre bíta e kɔn zùno gbãaa.
5 Sèeda yãpuradee è egge toro,
sèeda egge yã ègō monafiki vĩ.
6 Fabori è kpáe ke ɔndɔzi à korazi,
yãdɔna aaga làakarideene.
7 Nè kē yɔnkɔɔa zãazã,
zaake né dɔna earo.
8 ɔndɔ è tó làakaridee laasuu lé a zéa,
yɔnkɔ faasaiké è à sãsã.
9 Faasaideeno è kya ká taari kúekenan,
gbē maaano ègō nna kɔo.
10 Baade a zĩnda yã'ɔamma dɔ,
gbē pɔnnaa ègō de gbē pãnde pó ũro.
11 Gbē zaaano ua é mĩ de,
gbē maaano be é ɔ tá.
12 Zé ke kuu è ke gbēnɔne maa,
mode à mĩdekii né gaame.
13 Baa yãadɔna guu nòse è yaka,
pɔnnaa kuu kè è mĩ de kɔn pɔsiaao.
14 Bɔrukpede yakena è wĩ à musu,
gbē maaa è a yakena gbè e.
15 Laasuusaidee è yã píngi síme,
làakaridee è yã náane ke laasuulena sairo.
16 ɔndɔdee ègō zaakena vĩa vĩ è pãne,
yɔnkɔ è náane kpá a zĩndaa ègō wãna.
17 Pɔfɛri è yã futaa ke,
monafikidee è zangu i a zĩndane.
18 ɔndɔsaideeno è gō faa sai,
làakarideeno è dɔna kú fura ũ.
19 Gbē zaaano é mĩ si gbē maaanɔne,
zaakerino é kúe nòsepuradeeno kpɛɛɛa.
20 Takaasidee, baa à gbēdaaa è zan,
mode auzikide gbēnnano ègō pari.
21 Kyakana n gbēdaaan né durumme.
Aubarikadeen gbē kè è wẽnda dɔ takaasideenɔne ũ.

22 Zaałekpakōsōrinō sāsānaroo?
 Maawaariparinō sūu vī kōn náanēo.
 23 Mēkpana zīia ègō àrē vī,
 yābōēna pāa è mó kēsānao.
 24 Ōndōdeenō auzikimē nī fūra ū,
 yōnkōōnō faasaikēē è mó kōn faasaiyāo.
 25 Sēeda yāpuradee è gbē mī sí,
 mōde sēeda egēdee yā mōnafiki vī.
 26 Vīakēna Diinē né gbāa'eki náanēdeemē,
 à dē mīsikii ū à nēnōnē.
 27 Vīakēna Diinē né íbōki wēndideemē,
 è tó wà bō ga bàn.
 28 Tó kīna gbēnō pari, ègō gakui vī,
 būsugbēsaikēē né kpatableri mōnzimē.
 29 Gbē kē è pō fē kpaaro wēē kēna,
 pōfēri è a futakēē sé lezī.
 30 Làakarikpaēna né mē aafiamē,
 zangu è mēkēkpētē kpánzi.
 31 Wēndade wēētāmmari è à Kēri kpe bō,
 takaaside wēēgwari è à Kēri kpe da.
 32 Tó kisia gē zaakerizi, è à nēmē,
 baa tó gbē maaa gà, à utēkii vī.
 33 Ōndō è vēēkii e làakaridee nōsen,
 mōde wē e yōnkōōaro.
 34 Yāzēdee è būsū sé lezī,
 durun sō è wī da gbēnōa, baa déme.
 35 Zōbleri làakaride yā è ká kīnane,
 mōde è a pōfē bōbō à wīdammaria.

15

1 Yāwenlana dō è pōfē kpáē,
 yā pāsī è nī pōō fē.
 2 Ōndōdee yā'ona è nī gba dōna,
 mōde yōnkōō yā ègō faa sai.
 3 Dii wēē kú gu pīngia,
 ègō gbē zaaanō kōn gbē maaanō tàasi kēē.
 4 Yābuse'ona è nī gba wēndi dufu,
 yālekpeē è nī ká dē.
 5 Faasaidee è kya ká a de totonan,
 lédammamari sōō làakari vī.
 6 Gbē maaa ua ègō auziki vī bíta,
 gbē zaa pónō ègō yākete vī.
 7 Ōndōdee lé è dōna fā,
 yōnkōōnō sō, aōō nōsē vīro.
 8 Dii tēn gbē zaaanō sa'ona ū,
 mōde gbē maaanō wēēkēna è kánē.
 9 Dii zà gbē zaaa yākēnan,
 à ye gbē kē aōō té yāzēdeezinōzi.
 10 Totona pāsīn gbē kē pā zēne pō ū,
 gbē kē ye lédammaziroo sō é game.
 11 Lán Dii gēwāa kōn kaatenao yā dō nà,

weé gběntee swè pọ́ o dọ́?

¹² Fabori ègō yezi wà a gba làakariro,
è gá ɔ̀ndɔ̀rino kiiaro.

¹³ Nòse nnaa è tó uu gō werena,
nòse yakana è gbě ká dε.

¹⁴ Laasuudee è dōna wεε,
yōnkɔɔ è yāfaasai mómɔ.

¹⁵ Gurɔ́ píngi ègō pásī wēndadeenεme,
pɔnnadee ègō kú zībaa guu.

¹⁶ Pọ́ vīna féte vīakεna Diine guu
maa dε auziki bíta kūna wahaa guula.

¹⁷ Dò pā blena yenzi guu
maa dε nòbɔ nósíde sona kōn zanguola.

¹⁸ Pɔfēri è swèe da,
nòseyīidee è zɔka mì dε.

¹⁹ Mεadee zé ègō dεnε lèkara ūmε,
gbě maa zé né zédaamε.

²⁰ Né ɔ̀ndɔ̀dee è tó a de pɔɔ kε nna,
gběntee yōnkɔɔ è kya ká a dan.

²¹ Yāfaasai è kε laasuusaideenε nna,
laasuudee è zé sé súusu.

²² Lékpakɔ̀sɔnasai è yā gboro,
lédamhari pariino è tó yā kε.

²³ Yāwenlana dɔɔ è a òri pɔɔ kε nna,
yā'ona à gurɔɔa ègō nna fá!

²⁴ Wēndi zé è gá kōn làakarideenɔ́ musu
lε aɔton sí gèwāanlo yānzi.

²⁵ Dii è ĩadāri ua wí,
è gyaanɔɔ gulezeki dākpa.

²⁶ Dii zà laasuu zaaan,
yānna'ona è kεnε gbāsīro.

²⁷ ɔɔzaaweteri è ĩa da a uaa,
gbě kè zà ɔ̀dɔ̀nkpeεgbaan ègō kuu aafia.

²⁸ Gbě maaa è laasuu lé yā kè eé wenlaa,
yā zaaa è bɔε gbě zaaanɔ́ lén gɔɔ.

²⁹ Dii zà kōn gbě zaaanɔ́,
è swā kpá gbě maaanɔ́ aduakεnazi.

³⁰ Uu werena è n pɔɔ kε nna,
baaru nnaa è n wá were.

³¹ Gbě kè è swā dɔ́ aafia lédamhazi
égō bεdee ũ ɔ̀ndɔ̀rino té.

³² Gbě kè gí totonazi zà a zīndan,
lédamhari sɔ́ è gō làakaridee ũ.

³³ Vīakεna Diine è ɔ̀ndɔ̀ɔ́ dańnε,
zīndabusana è bèε líńnε.

16

¹ Gběntee è yā diε a swēn,
mɔde à mīdena è bɔ́ Dii lémmε.

² Baade è a yākεna e maamε,
mɔde Dii n nòseguuyānɔ́ yō à gwa.

³ N yā kè néε kεε na Dii ɔ̀zī,

n pɔyeziyā é bɔ maa.

⁴ Dii pɔ́ píngi kè a pɔyezi yānzime,
zaakerino pón wéetāmmagurɔ ũ.

⁵ Dii tēn ĩadārinɔ ũ,
yāpurame ašé bɔ pāro.

⁶ Gbēkēē kōn náanēo è lá ká taarila,
vīakena Diine è tó wà pā à zaaanē.

⁷ Tó gbē yākenanɔ kè Diine nna,
è tó se à ibēenɔ kēo nna.

⁸ Pɔ́ fēte ena maakēna guu
maa de are zaa bīta enala.

⁹ Gbēntee è zé kè èe sēē laasuu lé,
mɔde Dii è a kēsē da zéa.

¹⁰ Lán kína è yā diē Luda gēē ũ nà,
à maa à yā bɔ yāzēdee kpēero.

¹¹ Zaka maaa kōn kiloo súusuo né Dii pómē,
pótiisigwabɔ píngi né à pókenanɔmē.

¹² Èe kō sío kína à zaaa kēro,
wè kpata kāsāa péē yāzēdee musumē.

¹³ Yāzēde'ori è kē kīnanē nna,
ègō ye yāpura'orizi.

¹⁴ Kína pɔfē de lán ga zīri bàme,
mɔde ɔndōdee è à té de.

¹⁵ Kína uu werena ègō aafia vī,
à maakennēna de lán pótōguro lou bàme.

¹⁶ ɔndōkūna maa de vurala zā,
gōna làakaridee ũu bēē vī de kondogi maaala.

¹⁷ Gbē maa zé kè è sé pā zé zaaanē,
gbē kè à a zīndakūna dō è a wēndi dākpa.

¹⁸ ĩadāna è mó lēēnao,
zīndasēna lezī è mó kaatenao.

¹⁹ Zīndabusana talakanɔ té maa
de baka kuuna kōn ĩadārinɔla.

²⁰ Gbē kè è yā'onne maa è à maaa e,
Dii náanēkēri ègō pɔnnāa vī.

²¹ Gbē kè à nòse papanan wè sísi làakaridee,
gbē kè à lé nnaan wè à yādōna zé e.

²² Làakarín wēndi mī ũ gbē kè aōō vīinɔnē,
faasaideenɔ yāfaasai è wēē tām̃ma.

²³ ɔndōdee laasuu è à lé da zéa,
à lé è tó wà à yādōna zé e.

²⁴ Yānna'ona né zómē,
à nna nòsen bensō è mè gba aafia.

²⁵ Zé kee kuu è kē gbēnɔnē maa,
mɔde à mīdekii né gaamē.

²⁶ Búbari nòse è à da zīn,
zaake nɔaa è té kámme.

²⁷ Gbē pāa è à zaaa gōgō,
à légbē de lán té kē èe kūu bàme.

²⁸ Gbē dōrɔsaidee è swèe da,
kɔmɔtɔdee è gbēnnanɔ kēkōa.

²⁹ Gbē pāsī è mɔnafiki kē a gbēdaaanē,

gbasa à à da zé zaaan.

³⁰ Gbē kè èè wéé'igō kēē laasuu ègō kpēēgāndamē,
gbē kè èè lézuki kēē zè kōn à zaaaomē.

³¹ Mikā puraa né fūra gakuideemē,
maakēna è n káa.

³² Nòseyīidee maa dē zīkarila,
gbē kè à a zīndakūna dōo maa dē wētēsirila.

³³ Wè yā gbeka kōn ɔ puraa,
mōde à bōkōtēna è bō Dii kiiamē.

17

¹ Burēdi kusu kori sona yākete sai
maa dē nòbōgbēna ua swèedeenla.

² Zò làakaridee ègō gbāaa vī né wīdammarī musu,
égō baka vī ua túbī guu.

³ Wè kondogi kōn vurao baasa,
mōde Dii è n swè tāsī kē.

⁴ Gbē zaaa swā ègō nna kōn yā dōrōsaio,
ēgēdee làakari ègō kú gbēperia.

⁵ Gbē kè è takaasidee faboo è kyaka à Kèrimmē,
gbē kè è gbē yāa dō mōnzia é bō pāro.

⁶ Dionōmē n dezīnō gakui ũ,
denōmē n nēnō īadābō ũ.

⁷ Yāzēde'ona è kōsi kōn yōnkōoro,
ēgē è kōsi kōn bēēdeero.

⁸ Ɔdōnkpēēgbāa dē yōbāndīi ũ a dārīnē,
guu kè à līēn pīngī à tá ègō nnamē.

⁹ Gbē kè lá kà taarilaa e yenzi wētēmē,
yāzīfēeri sō è gbēnna kēkōa.

¹⁰ Ɔndōri è kpākēnzina ma,
yōnkō sō e gbēna gēn baaagōo daro.

¹¹ Yā zaaa è dō swāgbāadeenē aē,
wēé zīri wēndadōrisaidee gbarēzi.

¹² Dakōrēna kōn mūsū kè wā à nēnō sēēo
sāo dē dakōrēna kōn yōnkōo mīsaikēēola.

¹³ Tó gbē à maaa fīa bō kōn à zaaao,
à zaaa é kē à uaaro.

¹⁴ Lēokpakōadana dē lán ízēwēna bàēmē,
n gu gwe ai swèe gō gá fēē.

¹⁵ Yā nna kpana taarideea
kōn yādana taarisaideelao,
Dii zā yā beenōn pīngī.

¹⁶ Bó àren yōnkōo vī ɔblēna kyódōna musuu?
Zaakē à nōsē vīro.

¹⁷ Gbēnna yenzi ègō kuu gurō sānda pīngimē,
vīi kōn dāaronō kuu dōkōnēna yānzimē.

¹⁸ Yōnkōo è gbē fīa di a musu,
è kpégaau sé a gbēdaaanē.

¹⁹ Gbē kè ye swēezi ye durunzimē,
gbē kè à a gānule bō yāasa è mōnzi wētē a zīndanē.

²⁰ Laasuukpēēgāndadee è à maaa ero,
lēfōtōdee è lēē à da yān.

21 Yɔ̀nkɔɔ da pɔɔ ègɔ siame,
 faasaidee de pɔɔ ègɔ nnaro.
 22 Nòse nnaan ẽzẽ maaa ũ,
 pɔsiaa è ń yāyā.
 23 Zaakeri è ɔ̀ɔ̀nkpeegbaa sɔ̀tɔ a utan,
 lɛ à yāzɛdee mì deo yānzime.
 24 Lāakaride wée ègɔ kú ɔ̀ndɔ̀ɔa,
 mɔde yɔ̀nkɔɔ wépekiì ègɔ zāmɛ.
 25 Né yɔ̀nkɔɔ è tó a de pɔɔ gɔ sia,
 è a da'ina nòse yaka.
 26 À maa wà wée tã taarisaideearo,
 bèedee gbēna a nòse maa yānzi zé vīro.
 27 Gbē kè è a lé kũ dɔ̀na vī,
 nòseyīidee ègɔ lāakari vī.
 28 Baa yɔ̀nkɔɔ, tó à yītɛna,
 wè à diɛ ɔ̀ndɔ̀dee ũmɛ,
 gbē kè è a lé kũ né lāakarideemɛ.

18

1 Zīnda pɔyezi è dɔ gbē kè è kēmmanɛ aɛ,
 è gí lédamma píngizi.
 2 Yɔ̀nkɔɔ è pɔnnaa kɛ lāakari yā musuro,
 yā kè bò à lén è o.
 3 Zaakɛna è mó kyakanguomɛ,
 kpeɔyā è wí íñɛ.
 4 Gbēntee légbɛ né í lòmɛ,
 swa'i bàalɛname, íbɔki wèndideemɛ.
 5 Kɛna zaakerinɛ kèrɛkɛrɛ
 ke yākɛna taarisaideenɛ lèkpɛɛ maaro.
 6 Yɔ̀nkɔɔ lé è à da swèen,
 à yā'ona è à kpá gbēnazi.
 7 Yɔ̀nkɔɔ lé è à yaka,
 à yā'ona è à kũ lán takutɛɛ bà.
 8 Gbēperi yā è kɛ́nɛ lán zó bà,
 è gē lén dɔ̀ɔ ai nòse guu.
 9 Gbē kè è pā kpá a zīzi né
 mɔnzide dāaromɛ.
 10 Dii tó né utɛki lezīmɛ,
 gbē maaa è bàa lé à gènn à aafia e.
 11 Ɔ̀ɔde auziki dɛnɛ lán wéte kè wà lèkaa lìgazi bà,
 lán bīi kè weé fɔ̀ wà didiaroo bà.
 12 Zīndasɛna lezī è mó gbēnɛ kɔ̀n lɛɛnao,
 zīndabusana è mó bèɛo.
 13 Gbē kè è weńla swākpana sai,
 mīsaikɛɛ kɔ̀n kpeɔnao gɔ̀nɛ.
 14 Kāgbāakɛɛ è gbē gba gbāaa gyāpɛa,
 mɔde dé bé eé pɔsiaa fɔ̀ɔ?
 15 Lāakaridee è yā dada a swèn,
 ɔ̀ndɔ̀dee swā ègɔ dɔ̀ dɔ̀nazi.
 16 Gbaa kè gbē dà è zé kɛkɛnɛ,
 è zé wēnɛ gana gbēnsinɔ̀ kiia.
 17 Gbē kè yā ò káakun wè à gwa yānnadee ũ,

ai à ibeε gō gá à ege bo.

¹⁸ Kàbankpekεna è swèe mì dε,
è gōsa gbāaano yokōa.

¹⁹ Danε kè wà taari kènε yā ègō gbāa lán bīi bà,
aō swèe dε lán zétatana kōn lèo bà.

²⁰ Yá'ona dōo è mó gbēne kōn kānao,
à légbε è tó pó móa.

²¹ Gaa kōn wëndio kú lémmε,
gbē kè ye yá'onazi è a gbè e.

²² Gbē kè nōo è n sè n pó maaa è,
aubarika beee bò Dii kiiamε.

²³ Takaasidee è yā o wëndawēnda,
auzikidee è wenla gbāngbān.

²⁴ Gbēnna bereketε è à zaaa iñnεmε,
gbēnna kenō kuu aōègō na gbēa dε ua gbēla.

19

¹ Kuuna takaaside taarisaidεe ūu maa
dε kuuna yōnkō yāzaa'ori ūula.

² Aīa vīna dōna sai maaro,
wāna bīta è n kē zéamε.

³ Gbēntee faasaikεε è zé yakanε,
ben è Dii taari e.

⁴ Auziki è tó wà gbēnna e pari,
takaaside gbēnna è kēamε.

⁵ Sèeda egedee é bō pāro,
egedee é gí wétāmma eziro.

⁶ Gbē paridee è kpatableri tó nnaa sí,
baade pīngi ègō yezi gbadari gō dε a gbē ūmε.

⁷ Takaasidee danεno è pā kpázimε,
weé à gbēnnano kēana o dōro.

Tó èe wεtεε à yā ońyo,
aōègō kú bεro.

⁸ Gbē kè èe ɔndō kūu ye a zīndazimε,
gbē kè ye làakarizi è à maaa e.

⁹ Sèeda egedee é bō pāro,
egεtori é kaate.

¹⁰ Lán nnamana e kōsi kōn yōnkōo nàro,
lεn zō kīblena wēenεnoa e kōsioro lε.

¹¹ Làakaridee pōo è fē kpaaro,
lákana taarilan à īadābō ū.

¹² Kīna pōfēna dε lán mūsū pūtāna bà,
à maakennεna dε lán mōdōpisina sēa bàamε.

¹³ Né yōnkōon a de yakana ū,
nō swèedεe dε lán itōtōna zεna sai bàamε.

¹⁴ Wè bεε kōn a auzikio e túbī ūmε,
mōde nō làakaride ena è bō Dii kiiamε.

¹⁵ Mεakεna è n da ibita'onan,
nōaa è gbē gina dε.

¹⁶ Gbē kè è yá'onnεna da è a wëndi dākpa,
gbē kè è a zīnda yākεna daroo é ga.

¹⁷ Gbē kè wēnda dō takaasideenε pō sēkā Diinεmε,
àmbe é à yākεnno fīa bonε.

18 Ñ n né toto a gurɔa,
 mɔde nton tó à gẽɔla ai à garo.
 19 Pɔfɛbitadee é fĩa bomɛ,
 tó n à bò, à bona égɔ lé vĩro.
 20 Ñ lédamma ma n̄ totona sí,
 le n̄ ɔndɔ kũ gurɔ aɛzĩ yãnzĩ.
 21 Laasuu kú gbẽntee n̄sɛn pari,
 mɔde yã kè Dii zèò bé è kɛ.
 22 Gbẽkɛɛn wè wɛtɛ gbẽntee,
 takaasidee maa dɛ ɛgɛdeela.
 23 Vĩakɛna Diinɛ è mó wèndio,
 gbẽ kè vĩi è ii o làakario kpaɛna,
 à zaaa è à lero.
 24 Mɛadee è ɔ gẽ taan
 à fua à pɔblee lí à da a lén.
 25 Ñ fabori gbẽ, yɔnkɔɔ é gɔ làakari vĩ,
 n̄ kpâkẽ làakarideezi, eé yã dada.
 26 Né kè è a de gbẽ à pé a daa né
 né gina kè è wí dam̄mame.
 27 Ma né, tó n kámma bò kɔn lédammamano,
 n pã yãdɔnanɛn gwe.
 28 Sèeda zaadee è yãzɛdee fabo,
 zaakeri è à zaaa mómɔ zaa.
 29 Gò logona faborinɔla,
 gbẽnan yɔnkɔɔnɔ pó ũ n̄ kpɛɛa.

20

1 Wɛɛ è lalandi zĩrĩma,
 í gbãaa è n̄ da yãbɔɛn,
 gbẽ kè tò à a dɛ ɔndɔ vĩro.
 2 Kína pɔfɛna dɛ lán músu pūtāna bà,
 gbẽ kè tò à pɔ fɛ a zĩnda kpà gaazimɛ.
 3 Baasina lɛokpakɔanɛ bɛɛ vĩ,
 faasaideenɔ è kasakɛ swèe kero.
 4 Mɛadee è bú wí a gurɔaro,
 tó à gàa bura pókɛgurɔ, è pókɛ ero.
 5 Gbẽntee n̄sɛguuyã né í lòmɛ,
 mɔde asánsidee bé à yã pìnɔ tɔna dɔ.
 6 Gbẽ paridee è a maakɛna yã o,
 mɔde bɔna gbẽ náanɛdeea zĩ'ũ.
 7 Gbẽ maaa ègɔ kuu taari sai,
 aubarikadeenɔn né kè à n̄ tónɔ ũ.
 8 Kína kè vɛɛna a yãkpaɛkɛkiia
 è à zaa pínɡi dɔ a wɛɛ guu à plɛkɔtɛ.
 9 Dé bé é fɔ à o kè a n̄sɛ yãke vĩro,
 á kuu durun sai wásawasaa?
 10 Kilooyɔna zaaa kɔn mɔnafiki zakao,
 Dii zà beeenɔn pínɡi.
 11 Baa kɔkɔ'ona guu wè dɔ néa,
 tó à yãkɛna maa ke à zé vĩ.
 12 Swã kè wè yã mao kɔn wɛɛ kè wè guu eoo,
 Dii bé à n̄ kè n̄ pínɡi.

13 Tó ní ye i'onazi, né gɔ̃ takaasidee ũme,
 ñ itɛ̃, pɔ́blee é mómma.
 14 Pɔ́luri è be: À maaro! À maaro!
 Tó à kào aɛ, è a zĩnda sáabu kpá.
 15 Vura kun, ben ọso dín,
 mɔ̃de dɔ̃na kuuna lémmɛ gbè bɛɛdee ũ.
 16 Tó gbɛ̃ nibɔ̃ fĩa dī a musu,
 ñ à uta sí ñgɔ̃ kũna tɔɔba ũ adee gɛ̃ɛ ũ.
 17 Dibidibi pɔ́blee ègɔ̃ nna gbɛ̃nɛmɛ,
 è yāa à gɔ̃ n lén lán gbèwa bà.
 18 Ñ zɛ yāo lédamma musu,
 ñ yā gwa maamaa, né gbasa ñ zĩ ká.
 19 Kɔ̃mɔ̃tɔ̃dee ègɔ̃ lili oo kɔ̃n danɔ̃ asiiyāomɛ,
 ñton kakɔ̃a kɔ̃n yābɔ̃ɛrioro.
 20 Gbɛ̃ kè à a de ke a da kà,
 à fitia é ga gusia níginigimmɛ.
 21 Túbiblena idɛ wahaakɛsai
 ègɔ̃ aubarika vĩ zāaro.
 22 Ñton à zaaa gɛ̃ɛbona laasuu léro.
 Ñ sɔ̃kpa Diizi à n mī sí.
 23 Dii zà kilooyɔ̃na zaaan,
 mɔ̃nafiki zaka è kɛ̃nɛro.
 24 Dii bé è gbɛ̃ntee kɛ̃sɛ da zéa.
 Dian gbɛ̃ é yā kè eé kɛ zé dɔɔ?
 25 Gba légbɛ̃na Ludanɛ kpaakpaa kari vĩ,
 né yāa ñ laasuu lé lù kè ñ sɛ̃nɛ pìà.
 26 Kína ɔ̃ndɔ̃dee è gbɛ̃ zaaanɔ̃ plɛple
 à ñ ká gbèn à ñ agaa pá.
 27 Dii fitia è gbɛ̃ntee laasuu pu,
 è nɔ̃sɛguuyā tāsī kɛ pínɡi.
 28 Gbɛ̃kɛ kɔ̃n náanɛon kína dākparinɔ̃ ũ,
 maakɛna è à kpata kāsā pɛɛ.
 29 Gɔ̃kparɛnɔ̃ gbāaamɛ ñ ñadābɔ̃ ũ,
 mare isinɔ̃ mīkā puraamɛ ñ gakui ũ.
 30 Wɛ̃ɛtāmmana è à zaaa kɛ̃m̃ma,
 flā ɔ̃amma è yā bɛ̃ɛ nɔ̃sɛn.

21

1 Kína nɔ̃sɛ kú Dii ɔ̃zĩ lán ízɛ bàme,
 è à liɛ guu kè à yezin.
 2 Baade ègɔ̃ ee a yākɛna maa,
 mɔ̃de Dii bé ègɔ̃ ñ nɔ̃sɛ dɔ̃.
 3 Maakɛna kɔ̃n yākɛna a zéao
 è kɛ Diinɛ dɛ sa'onala.
 4 Zĩndasɛna lezĩ kɔ̃n ñadāao
 è zaakerinɔ̃ durun bɔ̃ gupuraaamɛ.
 5 Aĩadee laasuu è à ká nnamanaa,
 nɔ̃sɛwāadee è gɛ̃ takaasin.
 6 Auziki kè gbɛ̃ è ɛgetona guu
 é gɛ̃ ñala à ñ kpá gaazi.
 7 Zaakerinɔ̃ pāsĩkɛna é tánýo,
 zaakɛ aɔ̃è we wà yāzɛdee kɛro.

- 8 Taaride yākɛna ègɔ̀ d̀òrɔ̀ vīro,
taarisaide yākɛna ègɔ̀ wásawasamɛ.
- 9 Ina kpé làasin maa
dɛ kuuna kpén lɛdo kɔ́n nɔ swèedeeola.
- 10 Zaakeri swè ègɔ̀ kú à zaaaamɛ,
è a gbēdaaa wēnda gwaro.
- 11 Tó wà wée tà faboria,
yɔ́nkɔ̀ è ɔ́ndɔ́ kũmɛ,
tó wà kpàkē ɔ́ndɔ́deezi,
à dɔ́na è kaaramɛ.
- 12 Ludaa maa, è zaakeri bɛɛ tàasi kɛ,
è zaakerinɔ́ ká kaatenan.
- 13 Gbē kè èe swā kpá wēndade wiiiziro,
àpi é wii pé se, gbēke é weàlaro.
- 14 Gbadana asii guu è pɔ́fē kpáɛ,
ɔ́ɔ́nkpɛɛgbaa sɔ́tɔ́na utan è pɔ́fē mì dɛ.
- 15 Yāgɔ́gɔ́na a zéa è gbē maaa pɔ̀ kɛ nna,
mɔ́de è vīa dada zaakerizi.
- 16 Gbē kè pà làakari zénɛ
é si gèwāadeenɔ́ tēmɛ.
- 17 Gbē kè nòsɛ kpà pɔ́nnakɛnaa é gɔ́ takaasin,
gbē kè ye wēezi kɔ́n nɔ́sio é kɛ auzikidee ũro.
- 18 Zaakerinɔ́n gbē maaanɔ́ tɔ̀ɔ̀bakpabɔ́ ũ,
Luda è wée tà náanɛsaideenɔ́a nòsɛpuradeenɔ́ gēɛ ũ.
- 19 Kuuna gbáan maa
dɛ vēena kɔ́n nɔ swèede pētēdeeola.
- 20 Póble maaa kɔ́n nɔ́sio ègɔ́ kaena ɔ́ndɔ́dee bɛ,
mɔ́de yɔ́nkɔ̀ è a pɔ́ mómɔ́ gɔ́ɔ́mɛ.
- 21 Gbē kè è yāzɛdee kɔ́n gbēkɛɛo wɛtɛ
è wēndi kɔ́n yā nnaao kɔ́n bèɛo e.
- 22 ɔ́ndɔ́dee è lée gɔ́sa gbāaanɔ́ wétɛa,
è zɛkigbāaa kè aɔ́ɔ́e à náanɛ kɛɛ gboro.
- 23 Gbē kè à a lé fɔ́ bensɔ́ à a nénɛ kù,
àmbe è a zīnda bɔ́ yān.
- 24 Gbē kè wada kɔ́n ĩadānao vī tón fabori,
è yā kɛ kɔ́n zaza bítaomɛ.
- 25 Mɛadee pɔ́yezi è à kpá gaazi,
kè à ɔ́ gbàɛ zīizi yānzi.
- 26 Ègɔ́ kú pónidenan guro sānda píngi,
gbē maaa sɔ́ è gba da nòsɛo do.
- 27 Gbē zaaa sa'ona Diia né tēmɛ,
atēnsa tó èe oo kɔ́n mɔ́nafikio.
- 28 Sèeda ɛgɛdee é gē zéa,
gbē kè à tɛ à yāzi é kaatɛ ai guro píngi.
- 29 Gbē zaaa wée ègɔ́ pāsīmɛ,
nòsɛpurade wée ègɔ́ té a yākɛnazi.
- 30 ɔ́ndɔ́ ke wéɛzɛɛ ke lédamma,
aɔ́ ke é fɔ́ à Dii furo.
- 31 Wè sɔ́ soru kɛ zī yānzimɛ,
mɔ́de Dii bé à zīblena yā dɔ́.

22

- ¹ Tó nnaa de auzikila,
 nna kōn gbēnɔ de vura kōn kondogiola.
² Auzikidee kōn takaasideeo kāsāa dōnkōme,
 Dii bé à n ké n píngi.
³ Làakaridee è gīake à à zaaa e à utene,
 ɔndōsaidee ègō gaa ai à wétāmma e.
⁴ Zīndabusana kōn vīakena Diineo gbèn
 auziki kōn bèeo kōn wèndio ũ.
⁵ Lè kōn takuteeo kú gbē dōrōsaide zén,
 gbē kè ye aafiazi è kēm̃ma.
⁶ Nè né fète da zé kè de à sèa,
 tó à ìsi kù, eé kēaro.
⁷ Auzikidee è gbāaa mɔ takaasideene,
 pōsēkārì è zò ble pōdeene.
⁸ Gbē kè à à zaaa tō, adee é yā e à kēguro,
 à pāsīkego é à gbē.
⁹ Luda é aubarika da gbē kè gbēke vīin
 kè è pōblee kpaate takaasideenɔne yānzi.
¹⁰ Nè pé faboria, swèe é mì de,
 yāketè kōn wíó é yāa.
¹¹ Nòsepuradee kè à légbè nna
 bé eégō de kína gbēnna ũ.
¹² Dii wée ègō té dōnazi,
 è mīkpe zu náanesaide yāne.
¹³ Meadee è be músu kú bàazi,
 tó ma bɔ, eé ma de gāale.
¹⁴ Kaarua lé né wèe zòotome,
 gbē kè Dii pɔɔ fèò è léè à sin.
¹⁵ Faasaiyā ègō kú néno swèn,
 totona kōn flào é tó aō kēa.
¹⁶ Gbē kè è wée tā takaasideea le à a auziki kaara
 kōn gbē kè è gba da ɔdeeneo, aō píngi é kēsā.

ɔndōdeenɔ lédamma

- ¹⁷ Nè swā kpá n ɔndōrino yā'onnenena ma,
 n n nòse wē ma yādannenane,
¹⁸ zaake à nna ngō kūna n swè guu,
 àgō kú n lémm̃e.
¹⁹ Baa mpi, mée yā daanne gbāa,
 le ngō Dii náane vī yānzim̃e.
²⁰ Ma yā'onnenena kēnñe mèn baaakuri,
 yā pino lédamma kōn dōnao vī.
²¹ Mée yāpuraa kè náane vīi daanne,
 le n e n yā weñla a zéam̃e.
²² Nton gbāasaidee ble à gbāasaik̃e yānz̃iro,
 nton gbāaa mɔ wēndadeene yākpakekiiaro,
²³ zaake Dii é yā síñyo,
 eé wée tā gbē kè aōɔe wée tām̃manɔa.

24 Ñton gbēnna kpá kōn pɔfērioro,
 ñtongɔ́ té kōn pētēdeero,
 25 lɛ ñton à dà sée
 ñ n zīnda kpá yāziro yānzi.

26 Ñton gbēke fīa di n musuro,
 ñton kpégaaú sénéro.
 27 Tó n póke vī ñ fīa booro,
 weé n daɛbo sé n gīzī.

28 Ñton tɔɔtɛ lé sèeda zii wurero,
 n dezinɔ́ bé aɔ́ pèe.

29 N gbē kè à a zīi dɔ́ maamaaa èó?
 Adeé é zīi kɛ kīnanɔ́nɛ,
 èe kɛ talakanɔ́n eé kēñnɛro.

23

1 Tó n mɔ́ pɔ́ ble kōn gbāadeeo,
 ñgɔ́ dɔ́ gbē kè kú n aɛ.
 2 Tó sánkaradeemɛ n ũ,
 ñ fēe da n kòtoa.
 3 Ñton wākū kɛ à pɔ́ble nósídeeziro,
 zaake pɔ́blee pì dɛ lán dabuuzunnɛna bàme.

4 Ñton ĩa da n zīndaa ɔ́bitawetena yāziro,
 ñ ɔ́ndɔ́ kū ñgɔ́ n zīndakūna dɔ́.
 5 Wè wée lé ɔ́a, ben è gē zéla,
 è dèbɛ bɔ́bɔ́ à vīa lán kúu bà.

6 Ñton aīapāsīde pɔ́ blero,
 ñton wākū kɛ à pɔ́ble nósídeeziro,
 7 zaake ègɔ́ a ɔ́ naroo a nòsemme.
 Eé benne ñ pɔ́ ble ñ í mi,
 mɔ́de èe kɛnɛ a nòsenlo.
 8 Né à fète kè n blè pisime,
 sáabu kè n kè é kɛ pā.

9 Ñton yā o yōnkɔ́ swānlo,
 zaake eé kyaka n ɔ́ndɔ́yāmmɛ.

10 Ñton tɔɔtɛ lé sèeda zii wurero,
 ñton tonɛnɔ́ bú lé ñ ká n pólaro,
 11 zaake aɔ́ Dākpari gbāa,
 eé bɔ́ n kpɛɛ à yā sínɔ́.

12 Ñ lédamma yā da n swēn,
 ñ làakari dɔ́ dōnayaā.

13 Ñton gí n né totoziro.
 Tó n à gbè flào, eé garo.
 14 Ñ à gbē flào,
 lɛ ñ à bɔ́ gaa ɔ́zī.

15 Ma né, tó n ɔ̃ndɔ̃ vĩ n swɛ̃n,
ma pɔɔ é kɛ nna.

16 Tó yāzɛdee e bɔɔ n lɛn,
ma pɔɔ é kɛ nna.

17 N̄ton durunkɛrinɔ gwena ni dɛro,
n̄gɔ̃ Dii vĩa vĩ gurɔ sãnda pĩngi,

18 zaake n̄égɔ̃ ziaa vĩmɛ,
tãmaa é n n̄ero.

19 Ma né, n̄ ma yā ma lɛ n̄ ɔ̃ndɔ̃ kũ,
n̄ tó n swɛ̃ gɔ̃ té zé maaazi.

20 N̄ton kakɔ̃a kɔ̃n w̄ɛmirinɔro,
n̄tongɔ̃ kú lóudeenɔ t̄ero,

21 zaake w̄ɛd̄eri kɔ̃n lóudeeo è gɔ̃ takaasideenɔ ũ,
aɔ̃ m̄ɛkpɛtɛ è n̄ da utakāsādanammɛ.

22 N̄ n de'ina yā ma,
tó n da zi kũ, n̄ton kyakanlo.

23 N̄gɔ̃ yāpuraa wɛtɛɛ, n̄ton ɔ̃ kpáziro,
n̄ ɔ̃ndɔ̃ kũ kɔ̃n yādadanao kɔ̃n w̄ɛɛz̄ɛɛo.

24 Gb̄ɛ maaa de pɔɔ ègɔ̃ nna maamaa,
gb̄ɛ kè né ɔ̃ndɔ̃dee ì pɔɔ ègɔ̃ nnaaamɛ.

25 N̄ tó n de kɔ̃n n dao pɔɔ kemma nna,
n̄ tó n da'ina guda dɔmma.

26 Ma né, n̄ n n̄ɔ̃sɛ w̄ɛmɛ,
n w̄ɛɛ gɔ̃ té ma yākɛnazi,

27 zaake kaarua né w̄ɛɛ zòotomɛ,
nɔ̃ pāpākɛri né l̄ɔ̃gɔ̃ zāmɛ.

28 È gb̄ɛ kpákpa lán kpāi w̄ɛɛdewɛ bà,
è tó gɔ̃gb̄ɛ paridee gɔ̃ náanɛ sai.

29 Dén w̄ɛ wāiyoo kɛnɛ?

Dén w̄ɛ o'oo kɛnɛ?

Dé bé à l̄ɛokpakɔ̃a vĩi?

Dé bé à zɔ̃ka vĩi?

Dé bé è k̄enna pāa?

Dé w̄ɛɛ bé à t̄ɛaa?

30 Gb̄ɛ kè ās̄è ḡi kɛ w̄ɛmikiiano,
kè ās̄è gá kpáɛ kɛ geepiw̄ɛ yāk̄ɔ̃tɛnanɔ̃zimɛ.

31 N̄ton w̄ɛɛ bii geepiw̄ɛɛa
lɛ à t̄ɛake wākũ n kũro,
zaake ègɔ̃ pipii togoo guumɛ
à ḡɛna lɛn ègɔ̃ nna.

32 Eé yāa swaa t̄emma lán ml̄ɛ bà,
eé n gb̄a à n kũ lán pitigoo bà.

33 Né w̄ɛɛ si pó kè n̄ɛ e yāroolɛ,
né laasuu kpɛɛgānda lé n swɛ̃n.

34 N̄égɔ̃ dɛ lán gb̄ɛ kè daena góron ísiaalaa bà,
lán gb̄ɛ kè kú góro'itɛ bisa m̄is̄ɔ̃nt̄ɛa bà.

35 Né be: Wà ma gbě, èe ɔmaro,
wà ma kɛ búgubugu, mée à wǎwǎa maro.
Bɔren ma wée é were lɛ mà í wɛtɛ mà mi dɔɔ?

24

1 N̄tongɔ lugaa gbě zaaanɔ gwenaziro,
n̄ton kakɔanyona ni dɛ sero,
2 zaakɛ yǎ gbāaa laasuu bé ègɔ kú n̄ swèn,
yǎkete ègɔ kú n̄ lémme.

3 Ɔndɔn wè bɛ kpáɛo,
làakari è tó àgɔ pɛɛna.

4 Dɔnan wè pɔ káo kpénɔ pa
kɔn auziki maa bèɛdeeo.

5 Ɔndɔdee gbāaa ègɔ kaaramɛ,
dɔri iko ègɔ gaa aɛmɛ.

6 Baaru è tó wà zǐ asānsi dɔ,
tó yǎkɛkɛrinɔ pari, è tó wà zǐ ble.

7 Ɔndɔ lezĩ dɛ faasaideela,
lakutu kɔkakɔaa guu à lɛ ègɔ nakɔanamɛ.

8 Gbě kè ègɔ zaakennɛna laasuu vĩn
wè à sísi mɔnafikide.

9 Yǎfaasai wàaripana né durumɛ,
gběke ègɔ ye faboriziro.

10 Tó n̄ mèkpɛtɛ kè nawɛakɛguro,
n̄ gbāaa bítarɔ.

11 N̄ gbě kè aɔ mì pè gaaanɔ mì sí,
n̄ gí gbě kè aɔ sòro wèe sii kaatenannɔnɛ.

12 Tó n̄ bè: O'o, wá dɔ yǎro fá,
Luda kè n̄sɛguuyǎ dɔ é eroo?
N̄ wèndi gwàri à yǎ dɔ,
eé fĩa bo baadenɛ a yǎkɛnaamɛ.

13 Ma né, n̄ zó ble, zaakɛ à maa,
zósá è kɛ lénɛ nna.

14 Lɛn ɔndɔ è kɛ gběɛ nna a n̄sɛn lɛ.
Tó n̄ ɔndɔ kù, négɔ ziaa vĩ,
tāmaa é n̄ nɛro.

15 Dàde, n̄ton gbě maaa ua kpákparo,
n̄ton à bɛ pónɔ kpokero.

16 Baa tó gbě maaa lèɛ gèn swɛɛplaa,
è ɛara à fɛɛmɛ,
zaakerinɔ sɔ, mónzi è n̄ fu.

17 Tó n̄ ibɛɛ lèɛ, n̄ton pɔnnaa kero,
tó à fù, n̄ton à yáa dɔro.

18 Tó Dii è lɛ, eé kɛɛ nnaro,

à pɔfɛ é yãa n ibɛɛ pìamɛ.

¹⁹ Nton tó gbɛ zaaanɔ yã n kũ gbãaro,
 nton zaakerinɔ gwena ni dɛro,

²⁰ zaake gbɛ zaaa égɔ ziaa vĩro,
 Luda é zaakerinɔ fitia té dɛ.

²¹ Ma né, n vĩa ke Diine kɔn kínao,
 nton gbɛnna kpá kɔn gbɛ kè aɔ bò n kpɛɛnɔoro,

²² zaake yã é n le kãndomɛ.
 Dé bé à dɔ lán weé n ásarɔ ke nà?

Ɔndɔdeenɔ yã n yè dɔ

²³ Ɔndɔdeenɔ yã n yè dɔ:
 Gbɛwɛɛgwana yãkpɛ guu maaro.

²⁴ Gbɛ kè è yã nnaa kpá taarideea,
 gbɛnɔ é sa zaaa onɛ, boriinɔ é à ká.

²⁵ Gbɛ kè è yã da taarideela égɔ à maaa ee,
 Luda é aubarika dan maamaa.

²⁶ Yãwenlana súusu
 dɛ lán lépɛna léa bàɛ.

²⁷ N n bàazi zĩ ke n n bura soru ke,
 né gbasa n kpé bo sa.

²⁸ Nton n gbɛdaaa bɔbɔ a dàn pãro,
 nton tó n lé gbɛnɔ sãsãro.

²⁹ Nton be: Mé kɛnɛ lán à kɛmɛ nãro,
 kesɔ mé fĩa bonɛ a yãkɛnaa.

³⁰ Ma pã mɛade búɛ,
 ma dɔ faasaidee geepiwɛ búzi,

³¹ ben má è lè bɔɛ à dàgula píngi,
 à sɛ kù, gù kè à bò kɔn gbèo lɛɛ.

³² Ma yã beee gwà ma laasuu lèa,
 ben pɔ kè má è yã dàdameɛ.

³³ Tó n bè: Mé ii o féte, mé kámma bo féte,
 mé daɛ féte ɔkpana ma kùà,

³⁴ takaasi é bɔ n á lán kpãì bà,
 pókɛsãmma é mónzi
 lán gbɛ kè gɔkɛbɔ kũna bà.

25

Sulemanu yáasi pãndenɔ

¹ Sulemanu yáasi kè Yuda kí Ezekaya gbɛnɔ kè takada guunɔn yè.

² Luda gakui vĩ à yã utɛ,
 kínanɔ gakui vĩ aɔ yã tàasi ke.

³ Lán wé fɔ wà ludambɛ lezĩ kɔn tɔɔtɛ lòo dɔro nà,
 lɛn wé fɔ wà kína laasuu dɔro lɛ.

⁴ N kondogi gbãsi bɔɛ,
 à pìri é pɔ maaa pio,

⁵ n zaakerinɔ bɔɛ kína aɛ,
 à kpata é gbãa kũ yãzɛdee musu.

6 Ñton n zĩnda sé lezĩ kína aero,
ñton vɛɛ gbẽnsinɔ vɛɛkiiaro.

7 Zaake à sàɔ à bennɛ n mó aɛ kè
dɛ à n diɛ kɛsána gbɛ bèɛdeenɔ aɛla.

8 Yã kè n wɛɛ è,
ntongɔ wáa kɔn à gɔgɔnaoro,
zaake tó wà n yã ɛɛ bò,
bɔn né yãa n kɛɛ?

9 Tó nɛɛ yã gɔgɔɔ kɔn n gbɛdaaaɔ,
ñton bɔ kɔn gbɛ pãnde asiioro.

10 Tó à mã, eé wí dammamɛ,
n tó zaaa é yãa dɔro.

11 Yãmaa'ona a gurɔɔa nna
lán mango tɛaa kè da kondogi taan bà.

12 Ɔndɔdee lédamma maa gbɛ kè nòsɛ vĩne
lán vura zãbleɔ bà.

13 Lán í yĩ ègɔ dɛ nà pókɛrinɔnɛ,
lɛn zĩri náanɛdee dɛ lɛ gbɛ kè aɔ à zĩnɔnɛ,
è n nòsɛ yĩ kũńnɛ.

14 Gbɛ kè è gbadana lé gbɛ ben è daroo
dɛ lán lou kè sɪsɪ à ĩa kàka èɛ maroo bàɛɛ.

15 Menadee è tó kína a yãzɛ e,
kpaɛna yãzi è tó à yã ble.

16 Tó n zó è, n ble mókɔana yáo,
lɛ ñton ble bíta n lé sɔkparo yãnzɪ.

17 Ñton n gbɛdaaa bɛ zé sɔro,
lɛ àton kpasanyo à zanguro yãnzɪ.

18 Gbɛ kè yã dì a gbɛdaaaa
dɛ lán gò ke fɛɛdaa ke kàlɛ sɔntɛ bàɛɛ.

19 Làakarikpaɛna náanɛsaideea nawɛakɛguro
dɛ lán swaa gyãree ke gbá ɛɛ bàɛɛ.

20 Pɔnna lèsina pɔsiadeenɛ
dɛ lán utasimmana ĩampuu guro
ke yɔnku kana bòà bàɛɛ.

21 Tó nɔaa e n ibɛɛ dɛɛ, n póblee kpáa,
tó ímiime sɔ, n à gba í.

22 Tó n kè lɛ, nɛɛ à ɔɔ kaanɛ a lémmɛ,
Dii é fĩa bonnɛ.

23 Lán gu'igbãroo kpa ĩa è mó louo nà,
lɛn gbɛpena è mó uusisinao lɛ.

24 Ina kpé làasin maa
dɛ kuuna kpén lɛdo kɔn nɔ swèedeeola.

25 Baaru nna bɔna bùsu zãazãn
dɛ lán íyĩkpana gbɛ kè gbãaa yãaa bàɛɛ.

26 Gbɛ maaa kè è we zaakerinɛ
dɛ lán íbɔkii kè à í yana bàɛɛ,
lán lògɔ kè à í yàka bà.

27 Zóblena à ɔ gɛɛ maaro,
gbɛ bèɛlina a zĩndanɛ gakui vĩro.

28 Gbẽ kè à a zĩndakũna dõroo
de lán wéte kè à bĩi gborona bàme.

26

1 Lán lousisina de nà kwεε,
lan loumana de nà pókẽgurɔɔa,
len gakui e kōsi kōn yōnkɔɔoro le.

2 Lán kíkoiã kōn taakasoo
ègõ vĩavĩã à gá kè à su kè nà,
len gbẽkana pãa è pókẽ worĩmaro le.

3 Gezee né sō pómε,
flã né zaaki pómε,
yōnkɔɔ pón gò ũ a kpεεa.

4 Nton we yōnkɔɔla a faasaikεεaro,
le nton gō lán à bàro yānzi.

5 N yã we yōnkɔɔla a faasaikε lén,
le àton a zĩnda gwa òndõdee ũro yānzi.

6 Tó n lékpāsã kè yōnkɔɔ gāzĩ,
n n zĩnda yákame, n yã wéte n zĩndane.

7 Yáasi kè kú yōnkɔɔ lén
de lán εre gbá kè e gbãkεε bàme.

8 Bèelina yōnkɔɔne de lán gbèdana gbèmban bà.

9 Yáasi kè kú yōnkɔɔ lén
de lán lè kè dana wēderi ɔzĩ bàme.

10 Gbẽ kè yōnkɔɔ ke gbẽ gẽzélãa dà zĩin
de lán tofekari kè è nòbɔ píngi gbãa bàme.

11 Yōnkɔ εarana a yãfaasaikεnaa
de lán gbẽε kè èara a pisizi bàme.

12 N gbẽ kè à a zĩnda diε òndõdee ũu ès?
Yōnkɔɔ sãɔ deàla.

13 Mεadee è be: Músu kú zémme,
nòbɔ pásĩ té gãaε.

14 Lán gbà ègõ nigãa a sigbea nà,
len mεadee ègõ lieliε a daekiia le.

15 Mεadee è ɔ gẽ taan
à fua à póblee lí à da a lén.

16 Mεadee ègõ daa a òndõɔ
de yãwenladõri gɔɔn swεεplaaanɔla.

17 Gbẽ kè vĩ à pèε danɔ leokpakɔan
de lán gbẽ kè gbẽε kũ a swãa bà.

18-19 Gbẽ kè à a gbẽdaaa sàsã
gbasa à bène: Mée fàadi boome
de lán bāndee kè e kà tédee
kōn kà sewεdeeo zuuńzi bàme.

20 Tó yàka kuuro, té è game,
tó kɔmɔɔdee kuuro, swèe è yāame.

21 Lán sīsĩi è ke téyōne nà,
lán yàka è ke ténε nà,
len leokpakɔadee è swèe da le.

22 Kɔmɔɔde yã è keńne lán zó bà,

è gē lén dō ai nòse guu.

²³ Nòsepāsīdee kè è yā nnannaa oñe
de lán loo kè wà kondogi í làa bàme.

²⁴ Zanguri è a zīnda kēkē kōn léome,
mōde mōnafiki bé à kú à swèn.

²⁵ Tó yā nnannaa bò à lén, òton síro,
zaake yā zaa mèn swēplaa bé à kú à swèn.

²⁶ Baa tó à a zangu ùte mōnafiki guu,
à zaaa è bō gupuraaa pari wáa.

²⁷ Gbē kè èe wēe yōñne é zu à guume,
gbē kè èe gbē gbegere paa, gbē pì é si adeea.

²⁸ Egēdee è za gbē kè è í yakan,
mōnafikidee è gbē kpá lēnazi.

27

¹ Òton n zīnda sáabu kpá zia yā musuro,
zaake í dō yā kè eé su ziaro.

² Ò tó wà n sáabu kpá,
òton n zīnda sáabu kpáro.

Ò tó à bō gbēno lén,
òton tó à bō n lénlo.

³ Gbē tìisi, būsū'aatē né asoomē,
mōde yōnkō pōfē tìisi de beeenla píngi.

⁴ Pētē pāsī, pōfē ègō dańla,
mōde dé bé eé nòsegōaano fō?

⁵ Kpākēna gbēzi gbē pariino wáa maa
de yena gbēzi asii guula.

⁶ Gbēnna yā'ōamma kpánzi náane vī,
ibē lēpemma mōnafiki vī.

⁷ Gbē kè kána è zaza kū zóame,
mōde nōaderi pó kyàkyā dōro.

⁸ Gbē kè kè a uaa èe likōa zō
de lán bāa kè sāsā a sāa bàme.

⁹ Nósi gū nnannaa kōn tuaetitio è í pōo kē nna,
lédakōana kōn nòse o doo è gbēnnano kē nna.

¹⁰ Òton pā kpá n gbēnnaziro ke n de gbēnna.

Tó yā n le, òton gá n vīi ke n dāaro bēro.

N gbēdaaa kè kúryo kīi maa
de n bē gbē kè kú zāla.

¹¹ Ma né, ògō òndō, ma pōo é kemma nna,
mé we ma sōsōrinla.

¹² Làakaridee è yā pāsī e káaku, ben è utene,
laasuusaidee è gí àgō gaa, ben è yā e.

¹³ Tó gbē nibō fīa dì a musu,
n à uta sí ògō kūna tōba ū adee pì gē ū.

¹⁴ Tó n yā ò gbāngbān
n sa maaa ò n gbēdaaane kōngō ide'ide,
weé da sa zaaa ūme.

15 Nɔ swèedee
 de lán í kè e tɔ́tɔ́ zɛna sai lou zãa gurɔ̀ bàme,
 16 à dādāna de lán ãa dādāna bàme,
 adee e nòsi'í kúu kɔ́n ɔ́ome.
 17 Lán m̀nɔ̀ è kɔ́ lé kɛ̀ nà,
 len gbẽntee è a gbẽdaaa kɛkɛ̀ le.
 18 Tó gbẽ làakari d̀ò kākā lía, eé à né ble,
 tó gbẽ a dii yã mà, eé a kpe da.
 19 Lán gbẽ è a ninii e ín nà,
 len gbẽnteenɔ̀ ègɔ́ kɔ́ laasuu dɔ́ le.
 20 Lán gènɔ̀ è mó gaaaro nà kɔ́n gèwãao,
 len gbẽ wée yena pɔ́zi è móaro le.
 21 Lán wè kondogi kɔ́n vuraò maaa dɔ́
 a baasana guu nà,
 len wè bɛɛ lí gbẽne à tóbɔna guu le.
 22 Baa tó n faasaidee dà gón
 n à sabò lán pówɛɛ bà,
 à faasaikɛ é kɛaro.
 23 Ngɔ́ n pókādeenɔ̀ kuuna dɔ́ maamaa,
 ǹ làakari dɔ́ n kpàsa pónɔa,
 24 zaakɛ auziki ègɔ́ kuu gurɔ̀ sãnda píngiro,
 baa kpata è gɔ́ gbẽ pɔ́ ũ ai a boriiaro.
 25 Sè è yãa, à dufu è bɔɛ,
 nè à tàgaa kpá pónɔa,
 26 nè pókāsãa kɛ kɔ́n n sãano kão,
 nè bú lú kɔ́n n blè ɔ́o,
 27 n blènɔ̀ zwii ègɔ́ dinzi n póblee ũ,
 nè n uadeenɔ̀ kɔ́n n nɔgbẽ zĩkerinɔ̀ gwao.

28

1 Zaakeri è baale, baa tó wèe péaro,
 gbẽ maaa ègɔ́ wórɔngɔ̀ ví lán músu bà.
 2 Tó bùsu taari kè bíta, à kínano ègɔ́ parime,
 mɔde làakaride yādɔ́ri é tó aafia gɔ́ kuu.
 3 Kína kè è wée tã takaasideenɔ̀a
 de lán lou kè mà à blɛnɔ̀ yàka bàme.
 4 Dokayādarisaideenɔ̀ è zaakerinɔ̀ sáabu kpá,
 dokayādarinɔ̀ sɔ́ aɛ swèe kɛnyo.
 5 Gbẽ zaaanɔ̀ yāzɛde gbá dɔ́ro,
 mɔde gbẽ kè aɛ Dii aɛ wetenɔ̀ dɔ́ wásawasa.
 6 Takaaside taarisaidee maa
 de auzikide yãlekpeɛkerila.
 7 Né dokayādari asānsi ví,
 pāpādeenɔ̀ gbẽnna è wí da a deame.
 8 Gbẽ kè è a auziki kaara ɔ́dialɛna bíta guu
 e pɔ́ kaakɔ́a gbẽ kè è takaasideenɔ̀ wẽnda gwaanɛme.
 9 Gbẽ kè è doka kpá swākoto,
 Luda è za à aduakɛnan.
 10 Gbẽ kè è gbẽ maaanɔ̀ da zé zaaaa
 é léɛ à da a zĩnda takutɛmmɛ,
 taarisaideenɔ̀ sɔ́ aɛ bɔ́ maa.
 11 Ɔ́dee è a zĩnda diɛ ɔ́ndɔ́dee ũme,

mɔde takaaside asānsidee è à ɔ̃ndɔ̃ dɔ̃ame.

¹² Tó gbē maaanɔ zĩ blè,
gbē píngi ègɔ̃ ãa dāame,
tó zaakerinɔ kpata blè,
baade ègɔ̃ mì kpaa guuzime.

¹³ Tó n n taarinɔ ùte, né gá aɛro,
tó n ò bensɔ̃ n tò, Luda é n wēnda gwa.

¹⁴ Aubarikadeen gbē kè ègɔ̃ Dii vĩa vĩi ũ,
swāgbāadee sɔ̃ è léɛ à da yān.

¹⁵ Gbē zaaa kè è kí ble takaasideenɔa
de lán mūsu kè èe pūtāa bame,
lán gbèka kè èe kusiiṛma bà.

¹⁶ Dɔ̃n'aɛdee kè è wée tā a gbēnɔa faa vĩro,
gbē kè zà ɔɔzaa'enan wēndi ègɔ̃ gbāa.

¹⁷ Gbēdɛri kè a laasuu e ãa daaa
égɔ̃ baalɛɛ ai à gá gaome.
Gbēke tón kpánerɔ.

¹⁸ Gbē kè è yā ke a zéa égɔ̃ aafiamɛ,
yāɔ̃rɔsaikeri sɔ̃ é léɛ kāndo.

¹⁹ Gbē kè è làakari dɔ̃ a bú zĩia ègɔ̃ kāna,
gbē kè è pé gukoria sɔ̃ ègɔ̃ kú takaasi guumɛ.

²⁰ Luda é aubarika da náanɛdeen maamaa,
gbē kè e wāa à ke ɔɔdee ũ é bɔ pāro.

²¹ Gbēwɛɛgwana maaro,
baa kōn beeeo gbē é taari ke bureɛdi kusu yānzi.

²² Sānkaradee è wā kōn auziki'enaɔ,
égɔ̃ dɔ̃ kè takaasi é a lero.

²³ Gbē kè è kpākē gbēzi égɔ̃ nnao
de gbē kè à à tó nnaa sɪla.

²⁴ Gbē kè kpāi ò a de ke a daa,
ben èe bee, taarinlo,
adee sēnkpe kōn kpāi wéɛdewɛome.

²⁵ Gbē kè wéɛkaka vĩi è swèe dame,
gbē kè Dii náanɛ vĩi bé eé kaarana e.

²⁶ Gbē kè e a zĩnda náanɛ keɛ né yōnkɔ̃ɔmɛ,
gbē kè té ɔ̃ndɔ̃zi bé eé bɔ maa.

²⁷ Pó è kēsā gbē kè è takaasideenɔ gba póaro,
wè gbē kè è n wée gwaroo kámɛ.

²⁸ Tó zaakerinɔ kpata blè,
baade ègɔ̃ mì kpaa guuzime.
Tó aɔ̃ gāga, gbē maaanɔ è dagula.

29

¹ Gbē kè wā kpākēzi maamaa, ben à gĩ mazi,
adee é kaate kāndo yòɔ sai.

² Tó gbē maaanɔ dàgula, gbēnɔ pɔɔ ègɔ̃ nname,
tó gbē zaaa kú kpatan, wègɔ̃ m boomɛ.

³ Gbē kè ye ɔ̃ndɔ̃zi è a de pɔɔ ke nna,
kaaruanɔ be zéseri è a ɔɔ yaka.

⁴ Kína è tó a bùsu gbāa kaara yāzɛdee musu,
ɔɔnkpɛɛgbasiri sɔ̃ è a bùsu demɛ.

⁵ Gbē kè èe lénnaa keɛ a gbēdaaanɛ

e bà kpakpaa a zĩndaneme.

⁶ Gbẽ zaaa taarikena è à kũ takutee ùme,
gbẽ maaa è guda ke kɔn pɔnnaao.

⁷ Gbẽ maaa è làakari dɔ takaaside yāgɔgɔnaa,
zaakeri sɔ è à yā daro.

⁸ Gbẽ faborinɔ è wete wā,
ɔndɔrinɔ è gbẽnɔ làakari kpáenne.

⁹ Tó ɔndɔdee gaa yākpae ke kɔn yɔnkɔɔ,
yɔnkɔɔ pì è pɔ fẽ è yāa dɔ, à lé è nakɔaro.

¹⁰ Gbẽderinɔ è za taarisaideemme,
aɔ̀egɔ gbẽ maaanɔ wete wà n de.

¹¹ Yɔnkɔɔ pɔfẽ è bɔ à wéame,
ɔndɔdee sɔ è a pɔfẽ naawame.

¹² Tó gbāadee e swā kpaa egɛyāzi,
à ibanɔ è gɔ zaakerinɔ ù n pínime.

¹³ Takaasidee kɔn gbāamɔnnɛrio yā mèn doo kè vī,
Dii bé à tò n wée e guu ee n pínigì.

¹⁴ Kína kè è yākpae ke takaasideenɔnɛ kɔn yāpuraao,
à kpata kāsāpɛena égɔ gbāa gurɔ sānda pínigì.

¹⁵ Totona kɔn flāo è tó gbẽ ɔndɔ kũ,
né kè wà à tò a zĩdanɛ è wí da a daame.

¹⁶ Tó zaakerinɔ dāgula, taarikena è kɔme,
mɔde gbẽ maaanɔ è n kpɛe e.

¹⁷ N n né toto, eé n làakari kpáenne,
eé tó n pɔɔ ke nna.

¹⁸ Guu kè Luda yā kunlo, wègɔ n zĩndakūna dɔro.
Aubarikadeen gbẽ kè à à doka kūna ù.

¹⁹ Wè zò toto kɔn léoro.
Baa tó à mà, eé zĩ kearo.

²⁰ N gbẽ kè è wā à yā oo éó?

Yɔnkɔɔ sàɔ de adeela.

²¹ Zò kè wà à zaza kũ zaa à néngo zĩ,
é yāa à gɔ guturu ùme.

²² Pɔfɛri è swèe da,
nɔsɛfutadee è durun ke maamaa.

²³ Iadāna è n busame,
zĩndabusana bé è n kaara.

²⁴ Gbẽ kè è ble kɔn kpāio zà a zĩndamme,
è lada kɔn Ludao, mɔde è we à yāpuraao oro.

²⁵ Vīakena gbẽnteenɛ né takuteeme,
gbẽ kè è Dii náanɛ kee mī égɔ da'iana.

²⁶ Gbẽ paridee è gbāadee aɛ wete,
mɔde yākpakɛna né Dii yāme.

²⁷ Gbẽ maaa ye egɛdeeziro,
gbẽ zaaa è za zésuususerimme.

30

Agu yā'ona

¹ Yake né Agu yā'oname.
Ma kpasa Luda, ma kpasa maamaa,
² zaake ma yɔnkɔkɛe de danɔ póla,
má gbẽnteeke asānsi vīro.

³ Mée ñndōo dadaro,
má Luda dōna vīro.

⁴ Dé bé à gàa ludambε yā à sù?
Dé bé à ãa kākōa à kù a ɔzĩi?
Dé bé à lou'i kòko a pókāsāan?
Dé bé à tɔɔtε lé kè?
À tón diaa? À Né tón diaa?
Tó ñ dō.

⁵ Luda yāno píngi see vīro,
ègō de sēngbango ũ gbē kè nàzinε.

⁶ Nton yāke kaara à yā guuro,
lε àton n εge kánne n ɔzĩro yānzi.

⁷ Yā mèn plaaan mée gbekaamma Dii,
nton gíomero ai màgō gá ga.

⁸ N ma kē yāpā'onaa kōn εgetonao,
ngō ma gbaa póblee məkōanayāo.

Nton ma kε takaaside kesō ɔɔde sà ũro,

⁹ lε pó tóngō dimazi mà lé sēnzi
mà be dén Dii ũu yānzi,
lε takaasi tón ma kũ mà kpāi o
mà n tó yakaro yānzi.

¹⁰ Nton yā di zò a dii kiiaro,
lε àton n ká à n lero yānzi.

¹¹ Gbēkeno kuu aōè ñ deno kámε,
aōè sa maaa o ñ danero.

¹² Gbēkeno kuu aōègō daa wà gbāsĩro,
mɔde aō zaakεε e kēm̃maro.

¹³ Gbēkeno kuu aōè ñ zĩnda sé lezĩ,
aōè gbēno gwa wà kwéε.

¹⁴ Gbēkeno kuu aō swaa de lán fēēdaa bà,
aō swaa sōntenɔɔ de lán fēēno bà,
aōè anduna takaasideeno
kōn gbēntee wēndadeeno kεo gyaigyai.

¹⁵ Misi nénogbēno vī gōon plaa,
aōè be: N wa gbaa, ñ wa gbaa.

Pó mèn aagō kuu kè aōè kāro,
à kà siigō se, aōè be pó mòm̃maro:

¹⁶ Gèwāa kōn pāa né'isɔo
kōn tɔɔtεo zaakε í è móaro
kōn téo zaakε è be a kāro.

¹⁷ Wéε kè né è a de faboo
bensō è kyakao a dan,
swawεε gbāa kānkānano é à wéε pì bɔ,
yeberekuno é à gè ble.

¹⁸ Yā mèn aagō kuu kè aō de ma dōnala,
à kà mèn siigō se má ñ mì dōro:

¹⁹ Zé kè kúu ègō téo musu,

zé kè mlè ègŋ táa oon gbè sàraa,
 zé kè góro'ite ègŋ tén ísiaa dagura
 kŋn zé kè gŋgbè ègŋ yeo nŋkparɛzio.

²⁰ Nŋ zinakeri yākenan yè:
 È pŋ ble à ɔ ma a léa
 à be ée yā zaaa kero.

²¹ Yā mèn aagŋ bé è tó tŋtɛ lugaluga,
 à kà siigŋ se, tŋtɛ é yā pìnŋ fŋro:

²² Zŋ kè à kpata blè,
 yŋnkŋŋ kè pŋ blè à kà,

²³ nŋgbè kè wà zàn ben à zā kè
 kŋn zŋ nŋkparɛ kè gŋ a dii zā nŋ ūuo.

²⁴ Pŋ néngonŋ kú tŋtɛ mèn siigŋ,
 mŋde aŋ ŋndŋŋ vī maamaa:

²⁵ Babannɛnŋ kuu pŋ gbāaanŋ ūro,
 mŋde aŋ è ble zi di kwɛɛmɛ.

²⁶ Gbè'ɛɛnŋ kuu pŋ bítanŋ ūro,
 mŋde aŋ è bɛɛ bo gbèkotoommɛ.

²⁷ Kwaanŋ ègŋ kína vīro,
 mŋde aŋ è bɔɛ wà zɛzɛ gáli kŋn gáliomɛ.

²⁸ Né fŋ ñ zŋ kŋ kŋn ɔɔ,
 mŋde è gá na kína kpé sàtazimɛ.

²⁹ Pŋ mèn aagŋ kuu kè aŋ tɛna maa,
 à kà siigŋ se, aŋ táa'ona nna:

³⁰ Músu kè bíta nŋbŋnŋ té,
 è bŋru kpɛɛ pŋkenɛro

³¹ kŋn kokya kè toke bŋo kŋn blèkofii lètādeeo
 kŋn kína kè kú a zŋkpɛɛnŋ aɛo.

³² Tó n yŋnkŋyā kè zīndasɛna lezī guu
 ke tó n yā zaaa laasuu lè,

ñ ɔ kú n léa,
³³ zaake lán wè zwii fagaa pá à nŋsi bŋ nà,
 ke lán wè yī kŋ wà fī à aru bŋ nà,
 len gbè pŋfɛna è swèe da lɛ.

31

Kí Lemueli yā

¹ Kí Lemueli da lé dàa à bè:
² Diamɛ, ma né? Bómɛɛ, ma né'ina?
 À kè diamɛ, né kè ma à lé gbè Ludanɛ?
³ Nton n wó de nŋgbɛnŋ kiiaro,
 nton zé kè è kínanŋ yaka séro.

⁴ Lemueli, geepiwɛɛ de kínanŋ pŋmina ūro,
 í gbāaa de kpatablerinŋ pŋmina ūro,

⁵ lɛ aŋton mi, dokayānŋ sǎngu,
 aŋ yā gŋgŋ takaasideenŋ faa sairo yānzi.

6 À í gbāa kpá gbě kè aɔɔe mɔɔ gaanɔa,
 à geepiwě kpá pɔsiadeenɔa
 7 aɔ mi, aɔ takaasi sǎngu,
 aɔ yā'ɔamma tóngɔ dɔngu dɔro.
 8 N yā o gbě kè aɔé fɔ wà yā oroonɔ gɛɛ ũ,
 n yā sí gbě kè aɔɔ dɔnlɛri vīroonɔnɛ.
 9 Ntongɔ yītenaro, n yākpae ke a zéa.
 N takaasideenɔ kɔn wëndadeenɔ yā nnaa kpámma.

Nɔ làakaridee

10 Dé bé eé nɔ làakaridee ee?
 À bèɛ vī de gbè bainɔla zǎ.
 11 À zǎ ègɔ à náanɛ keɛ kɔn nòseɔ domɛ,
 pɔ maa ke è kēsāaro.
 12 À maaan ègɔ keɛ a zǎnɛ,
 èe ke à zaaanlo ai a wëndi lén.
 13 È sǎkǎ kɔn gbɔ̀bàò wete
 à a ɔzīi ke kɔn pɔnnaao.
 14 È gá ble sé zǎ
 lán góro'ite latari bà.
 15 È fɛɛ gukɛkɔ́anao à póblee ke a uadeenɔnɛ,
 è zīi kpaatete a nɔkparenɔnɛ.
 16 È tɔɔte maaa wete à lú,
 è geepi líno pépen kɔn a zīinda bògɔ ɔɔɔ.
 17 È gbāaa dɔ a pii asaa ũ
 à gāsāwa bɔbɔ a zīia.
 18 Ègɔ dɔ kè é yàra e,
 à fitia té ègɔ nana gwāavīme.
 19 À ɔ ègɔ porona àgɔ buutābɔ kūna,
 ègɔ keke ɔ wǎ a ɔnɛɔ.
 20 È ɔ poro wëndadeenɔnɛ,
 è ɔ liga takaasideenɔzi.
 21 È ĩampuu gurɔɔ vīa ke a bɛdeenɔ yā musuro,
 zaake à uadeenɔ è uta didi kɔamɛ.
 22 È daebɔ bisanɔ tā a zīinda,
 à pókāsāanɔ né táaru bisa kɔn bisa gaarura'ideenɔmɛ.
 23 À zǎ è tɔ bɔ fàadibokiia,
 ègɔ vɛɛna gu dɔnkɔ kɔn bùsu gběnsinɔ.
 24 Nɔgbě pì è pódangǎn ke àgɔ yaa,
 è gère tā à kpá a latarinɔa.
 25 Ègɔ gbāa kɔn gakuio dana pókāsāa ũ,
 à kuuna zia yā è swè kɛnlo.
 26 Ɔndɔyā ègɔ daa à lén,
 è yā dañne kɔn yenzio.
 27 À wée ègɔ té a ua yākenazi,
 è mɛa pɔ blero.
 28 À nénɔ è fɛɛ wà sa maaa onɛ,
 à zǎ è à sáabu kpá à be:
 29 Nɔgbě paridee aīa vī fá,
 mɔde mbe n deńla n píngi.

³⁰ Kakana maaa ègõ náanɛ vĩro,
nɔmaakɛɛ è gẽ zélamɛ,
nɔgbẽ kè Dii vĩa vĩin wè sáabu kpá.

³¹ N zĩi kè à kè àre kpáa,
n à tó kpá à yākɛna musu gāalɛ.

LAASUUDEE

Yā pínɡi pāme

- ¹ Laasuude Dauda né, Yerusalemu kína yān yè.
- ² Ma laasuude ma bè:
Yā pā búgubugu,
yā pā búgubugu,
à pínɡi pāme.
- ³ Bó àren gbēntee è e anduna guu
nawēa kè èe kē a zī pínɡi guua?
- ⁴ Kpàenɔ è gēte, wurenɔ è su,
mɔde anduna ègɔ kuu guro pínɡime.
- ⁵ Ɔfántē è bɔ, è gē,
è wā à ɛara à gá guu kè è bɔn.
- ⁶ Īa è káka sɔɔmetɛ kpa,
è liara à su gu'igbāroo kpa,
ègɔ ligaligaa àgɔ gaa àgɔ suu.
- ⁷ Swa pínɡi í ègɔ kaa ísiaa guume,
mɔde ísiaa è paro,
í pínɔ è ɛara wà su swaa pínɔ miamɛ.
- ⁸ Pó pínɡi è n kpa,
kpa pì yā gē onala.
Gugwana è mɔ wéɛaro,
yāmana è swā paro.
- ⁹ Yā kè kuu yāa bé eé ɛara àgɔ kuu dɔ,
yā kè wà kè yāan weé ɛara wà kɛ dɔ.
À dufu kee kú anduna guuro.
- ¹⁰ Pókee kuu kɛ weé be:
N pɔ dufu ke gwaɔ?
Auo! À gĩakɛ à kuu wa ā zaa zi kò.
- ¹¹ Gbē káakunɔ yā ègɔ dɔ gbēken dɔro.
Baa gbē kè aṣégɔ kuu ziaanɔ,
aṣ yā é dɔ gbēken ziakpɛɛ zĩro.
- ¹² Ma laasuude ma kí blè Isarailinɔa Yerusalemu. ¹³ Ma mè kpà yā kè wèe
kē anduna guu pínɡi tāasikɛnaa, má gwàgwa ɔndɔ'ɔndɔ má è Luda zī pāsī dà
gbēnteenɔne aṣ kɛ. ¹⁴ Ma yā kè wèe kē anduna guu è pínɡi, à pínɡi né pāme,
pɛna gukoriaɛ.
- ¹⁵ Pó kotina porona vĩro,
wè e wà pɔ kè kuuroo naroro.
- ¹⁶ Ben má ò ma nòse guu ma bè: N gwa! Ma ɔndɔ bíta dɛ gbē kè aṣ kpata blè
Yerusalemu ma āanɔla n pínɡi, ma ɔndɔ kɔn ma dɔnao wéɛ bɔ maamaa. ¹⁷ Ben
ma mè kpà ɔndɔ asii dɔnaa lɛ mà yɔnkɔkɛ kɔn mɛsaiyāo asii dɔ, ben má è beee
né pɛna gukoriaɛ dɔ.
- ¹⁸ Ɔndɔ bíta è mó kɔn nòseyakana bítaome,
wè yā'ɔamma e n dɔna lémme.

2

Pɔnnakɛna né yā pāame

¹ Má ò ma zĩndane: Ñ fɛɛ ñ pɔnnakɛna yɔ ñ gwa ñ nnamana dɔ, ben má è beee né pāame dɔ. ² Má è kè yáadɔna né yɔnkɔyāme. Pɔnnakɛna sɔ, bɔn wè ea? ³ Ma pɔnnaa wète wẽmina guu ma ɔ ligã mĩsaiyāzi, mɔde ma swè e dɔɔme aɛ ɔndɔɔ guu lɛ mà dɔ yā kè maa gbẽnteenɛ à ke anduna guu a wèndi zaka lén.

⁴ Ma zĩ bítanɔ ɔɔ kpà, ma kpénɔ bò ma zĩndane ma geepi línɔ pèpè kpétekpɛte. ⁵ Ma karanɔ kpàkpa ma swa dàkonɔ kèkè ma lí kè wè à né ble bori sãnda pínɡi bàban. ⁶ Ma íkakiinɔ kèkè aɔgɔ mɔdɔ pisi líkpe pínɔa. ⁷ Ma zònɔ lùlu gɔgbẽnɔ kɔn nɔgbẽnɔ, wà ñ kenɔ ì ma bɛ. Má zùnɔ kɔn pókàde ketenɔ vĩ paripari de gbẽ kè aɔɔ kú Yerusalemu ma āanɔla ñ pínɡi. ⁸ Ma kondogi kɔn vurao kàkɔamazi kɔn kínanɔ auzikinɔ kɔn ñ bũsu pónɔ. Ma lèsirinɔ sè gɔgbẽ kɔn nɔgbẽnɔ, ma nɔgbẽ kè gɔgbẽ è lugańzinɔ sè pari. ⁹ Ma tó bò, má bíta de gbẽ kè aɔɔ kú Yerusalemu ma āanɔla ñ pínɡi, ben má kpé ɔndɔɔ vĩ à pínɡi guu.

¹⁰ Mée gí ma zĩndane
kɔn pó kè ma wée blèoro.
Mée pó kè ma pɔɔ gbà ke tóro.
Ma pɔɔ kè nna ma zĩkɛna pínɡia,
àmbe ma ísimmagaakpana pínɡi láada ũ.

¹¹ Kè ma wée tɛ yā kè má kènɔzi pínɡi
kɔn ísimma kè má gà má kpàò à musu,
má è à pínɡi né pāme, pɛna gukorianɛ,
à àrɛ vĩ anduna guuro.

¹² Ben ma laasuu tà ɔndɔɔ
kɔn yɔnkɔkɛɛo kɔn mĩsaikɛɛo kpa.
Yā kè wà kè zaa zii baasiro,
à kpáreen kína gẽɛbleri é ke dɔɔ?

¹³ Má è ɔndɔɔ àrɛ vĩ de mĩsaikɛɛla
lán gupuraa ègɔ àrɛ vĩ de gusiaala nà.

¹⁴ Ɔndɔdee wée ègɔ kú a aɛ,
yɔnkɔɔ ègɔ lili oo gusiaan.
Ben má è góro dɔnkɔ bé eé ñ bikũ ñ pínɡi.

¹⁵ Ben ma laasuu lè ma swèn ma bè,
zaake góro dɔnkɔ bé eé wa bikũ kɔn yɔnkɔɔɔɔ,
bó àren mé e ma ɔndɔɔa?
Ben ma bè, beee né yā pāame dɔ.

¹⁶ Ɔndɔdee yā é dɔ gbẽken de yɔnkɔɔlaro,
aɔ pínɡi yā é sã gbẽnɔn zia.
Ɔndɔdee è ga lán yɔnkɔɔ bàme.

Ísimmagaakpana né yā pāame

¹⁷ Ben ma kya kà ma kuunan, zaake yā kè wèe kɛɛ anduna guu pínɡi è kɛme nòseyakayā ũme. À pínɡi né pāme, pɛna gukorianɛ. ¹⁸ Ben ma kya kà zĩ kè má kè anduna guunɔn pínɡi kè mé tó ma gẽɛblerine yānzì. ¹⁹ Dé bé à dɔ tó ɔndɔdee ke yɔnkɔɔn à ũu? Baa kɔn beeeo zĩ kè má kè anduna guu kɔn ɔndɔɔo é gɔnɛme. Beee né yā pāame dɔ. ²⁰ Ben ma pɔɔ yàka ísimma kè má gà má kpà anduna guu pínɡi yā musu. ²¹ Zaake gbẽ è zĩ ke kɔn ɔndɔɔo kɔn dɔnao kɔn gonio, ben è tó gbẽ kè èè à ke kɛroone à gɔ à pó ũ. Beee né yā pāame dɔ, nòseyakayāme maamaa. ²² Bón gbẽ è e ísimma kè à gà à kpà anduna guu kɔn ɔsii kè à kào pínɡi yā musuu? ²³ À kuuna anduna guu gurɔ pínɡi à zĩ ègɔ mɔɔne kɔn yā'ɔammao kɔn pɔyakanaome. Baa gwāavĩ à làakari ègɔ kpaɛnaro. Beee né yā pāame dɔ.

²⁴ Yǎ kè maa kǒn gběnteeo bé à dɛ à pɔ ble à í mi à a zĩ sáabu kpá. Má è beee bɔ Luda ɔzĩmɛ dɔ. ²⁵ Luda dɔnlɛ sai dé bé eé fĩ à pɔ ble à pɔnnaa kɛɛ? ²⁶ Luda è ɔndɔ kǒn dɔnao kǒn pɔnnaa kpá gbě kè à kènea, mɔde è auziki kakɔana zĩ da durunkerinɛ lɛ à sí à kpá gbě kè à kènea. Beee né yǎ pāamɛ dɔ, pɛna gukoriaɛ.

3

Yǎ pínɡi kǒn a gurɔɔomɛ

¹ Yǎ pínɡi kǒn a gurɔɔomɛ,
bɔkɔtɛ pínɡi kǒn a kɛgurɔɔo.
² Né'igurɔ kuu, gagurɔ kuu,
pɔtɔgurɔ kuu, à wurɛgurɔ kuu.
³ Dɛgurɔ kuu, gbana aafia gurɔ kuu,
gborogurɔ kuu, à dɔgurɔ kuu.
⁴ Ƴɔdɔgurɔ kuu, yáadɔgurɔ kuu,
sósobikɛgurɔ kuu, kɔkɔ'ogurɔ kuu.
⁵ Gbɛfāakɔana gurɔ kuu, gbɛkakɔana gurɔ kuu,
bɔndagagurɔ kuu, à kɛna gurɔ kuu.
⁶ Pɔwɛɛgurɔ kuu, à ɔkpazina gurɔ kuu,
pɔkũna gurɔ kuu, à gbarɛna gurɔ kuu.
⁷ Pɔgaakɛgurɔ kuu, à nabigurɔ kuu,
lékũna gurɔ kuu, yá'ona gurɔ kuu.
⁸ Yenzi gurɔ kuu, zangu gurɔ kuu,
zĩkagurɔ kuu, kaɛna aafia gurɔ kuu.

⁹ Bɔ àren zĩkeri è e nawɛa kè à kèa? ¹⁰ Ma zĩ kè Ludaa dà gběnteenɔnɛ aɔ kɛɛ è.
¹¹ Ludaa tò pɔ pínɡi maa a gurɔa. À kuuna gurɔ pínɡi laasuu dà gběntee swɛn dɔ, baa kǒn beeeo eé fĩ à yǎ kè Luda e kɛɛ zaa anduna daɛna ai à mɛɛnaa gbá dɔro. ¹² Má dɔ kè pɔkee maa kǒn gběnteeo dɛ kuuna pɔnnaa guu kǒn maakɛnao à wɛndi lɛnlaro. ¹³ Tó gbě e pɔ blee èe í mii èe a zĩ pínɡi sáabu kpaa, Luda bé à à gbà. ¹⁴ Má dɔ kè yǎ kè Luda è kɛɛ éɡɔ kuu gurɔ pínɡimɛ. Weé fĩ wà pɔke kaaranlo, weé fĩ wà pɔke lagonlo. Ludaa kè lɛ, lɛ wàgɔ a vĩa vĩa yānzimɛ. ¹⁵ Pɔ kè kuu tia ġiake à kuu zaa zi kò. Pɔ kè eéɡɔ kuu zia kuu yǎ kò. Luda è yǎ kè wà kè yāano gbè sísi.

¹⁶ Ma yǎ è anduna guu dɔ,
guu kè dɛ yāzɛdee ġɔ kún,
yāzɛsaidee bé à kú gwe,
guu kè dɛ yǎ maaa ġɔ kún sɔ,
yǎ zaaa bé à kú gwe.

¹⁷ Ma bè ma swɛ guu,
Luda é yākpae kɛ kǒn gbě maaano
kǒn gbě zaaano n pínɡi,
zaake yākena pínɡi kǒn a gurɔɔomɛ,
bɔkɔtɛ pínɡi kǒn a kɛgurɔɔo.

¹⁸ Ma bè ma swɛ guu dɔ, gběnteenɔ sɔ, Luda è n yǎ wɛɛ wɛńnɛ lɛ aɔ dɔ n zĩndaa kè wà dɛ lán nɔbɔnɔ bàɛ. ¹⁹ Baa zaa zi gběnteenɔ kǒn nɔbɔnɔ, goro dɔnkɔ bé èe n bikũu. Lán nɔbɔ è ga nà lɛn gběntee è ga lɛ se, aɔ wesabona dɔnkɔmɛ. Gběntee dɛ nɔbɔlaro, zaake à pínɡi pāɛ. ²⁰ Aɔ pínɡi è gá gu dɔnkɔmmɛ, zaake aɔ pínɡi bɔ bɔsuti guumɛ, aɔ pínɡi é ɛara à ġɔ bɔsuti ũmɛ. ²¹ Tó gběntee ninii è tá musu, nɔbɔ pɔ sɔ è tá ġĩzĩmɛ, dé bé à dɔɔ? ²² À yǎ bé à tò má è yākee maa kǒn

gbēnteeo de à a zĩ sáabu kpálaro, zaake à bakan gwe. Dé bé eé tó à dõ yã kè eé kè à gbɛraa?

4

Kuuna k̄so

¹ Ben ma gbāaa kè wèe m̄o gbēn̄ne anduna guu yã gwà d̄o p̄ingi. Ma gbē kè wèe wée t̄aam̄man̄o wée'i è, āo làakarikpaeri v̄iro. Āo làakarikpaeri v̄iro, zaake āo wét̄ammari p̄in̄o bé wà gbāaa v̄i. ² Ben ma bè, gbē kè āo gàn̄o sáabu v̄i de gbē kè āo kuun̄ola, ³ m̄ode gbē kè wèe i k̄oro bens̄o èe wée si à zaaa kè wè kè anduna guuleroo s̄aam̄ma n̄i p̄ingi. ⁴ Má è kè p̄o kè tò gbē è z̄i kè à mè kpáa, le àḡo de a gbēdaaala yānzime. Beee né yã p̄aame d̄o, pena gukoriaime.

⁵ Yōnk̄o è ɔ kpá a kùla ai à yāyā.

⁶ Kuuna k̄on p̄o ɔkū doo làakario kpaena maa de kuuna k̄on p̄o ɔkū plaaao k̄on íimmagaakpanao k̄on pena gukoriaola.

⁷ Ben ma ɛara ma yã p̄a p̄ande è anduna guu d̄o. ⁸ Gbēke bé à kuu à né v̄iro, à v̄i ke d̄aaro v̄iro. À ísimma è yāaro, baa k̄on beeeo à auziki è móaro. Dé yānzin èe z̄i k̄ezi? B̄oyānzi à nnamana t̄e a z̄indanezi? Beee né yã p̄aame d̄o, yāb̄k̄ote p̄as̄ime.

⁹ Plaaa de doola, zaake āo z̄ik̄ena àre éḡo maa.

¹⁰ Tó gbē m̄en doo l̄e, à gbēndoo é à sé.

W̄aiyoo gbē m̄en do!

Tó à l̄e, eéḡo s̄eri v̄iro.

¹¹ Tó ḡon plaaa daena gu d̄onk̄on, āé k̄o puusu ma.

Dian gbē m̄en doo é kè nà à b̄o ïan?

¹² Wè gbāa mó gbē m̄en doone, ḡon plaaano s̄o āe z̄e wà ḡime.

Bà né aaḡo è k̄e kpaaro.

¹³ Ḡkpare ɔnd̄ode takaasidee maa de k̄ina zikūna yōnk̄o kè è lédamma ma d̄oolo, ¹⁴ baa tó ḡkpare p̄i b̄o kp̄esiaa guu, ben à ḡo k̄i ũ, ke tó wà à i b̄usu p̄in̄ takaasidee ũ. ¹⁵ Má è anduna t̄e k̄ina ḡēbleri ḡkpare p̄izime. ¹⁶ Gur̄o beeeo à gbēn̄o pari l̄e v̄iro, à de n̄ d̄on'aedee ũ. M̄ode gbē kè āo m̄o z̄aano e à sáabu kpáro. Beee né yã p̄aame d̄o, pena gukoriaime.

5

Légbēna Ludan̄e laasuu sai

¹ Tó n gaa Luda ua guu, n̄ḡo kú k̄on làakario. N̄ s̄zi n̄ à yã maa maa de yōnk̄ono sa'ona gweela, zaake āo yād̄nasai bé è tó āo yã zaaa k̄e. ² N l̄e tónḡo w̄aaro, n̄ton w̄a n̄ yã o Ludanero. Lán à kú musu n̄ kú t̄ote nà, n̄ton yã o pari. ³ Lán yāb̄k̄ote parii è mó k̄on nana'onao nà, len yã pari b̄ena è mó k̄on yōnk̄oyāo l̄e. ⁴ Tó n l̄u s̄e Ludan̄e, n̄ton à papana gur̄o ḡágaro. N̄ à papa, zaake yōnk̄ono yã è k̄anero. ⁵ L̄usena Ludan̄e sai maa de n̄ l̄u s̄ene papana saila. ⁶ N̄ton tó n l̄e n̄ da yānlo. N̄ton o sa'orine n̄ bè n̄ s̄e l̄usena yānlo. N̄ yezi Luda p̄o f̄enzi n̄ yã p̄i yānzi à z̄i kè n̄e k̄e kaaten yó? ⁷ Nana pari ona k̄on yã pari b̄ena è mó k̄on yã p̄aome. Beee yānzi n̄ḡo Luda v̄i v̄i.

Auziki né yã p̄aame

⁸ Tó n é wèe gbāa mɔɔ takaasideenɔne gukea, wèe giiɲne kɔn yāzɛdeeo wèe yā gɔgɔɲne a zéaro, nton tó yā pì bɔ n saero, zaake bɔsu pì gbāadeenɔ e wèe dɔɔkɔne, ben aɔ gbɛnsinɔ e wèe dɔɔɲne dɔ. ⁹ Aɔ píngi è bɔsu pì baka blemɛ, zaake kina bé à buraano ví.

¹⁰ Gbɛ kè ye ɔɔzi è kɛsāa,
gbɛ kè ye auzikizi àre è móaro.
Bee né yā pāamɛ dɔ.

¹¹ Tó auziki e kaara,
à blèrinɔ ègɔ kaaramɛ.
Bó àren à ví a diinɛ?

À wèe biia baasiro.

¹² Zìgbāakeri è i nnaa o,
baa tó à pò blè féte ke bíta.
Auzikidee sɔ pò parii è tó à ii oro.

¹³ Ma nòseyakayā pāsī è anduna guu,
gbɛke zé tàta a ɔɔdaale
à a zīnda kari kè,

¹⁴ ben à bɔkɔte zaaa kèo,
à auziki kàate píngi.
Kè à négɔgbɛ i, à pòke ví kè à tónero.

¹⁵ Gbɛntee è bɔ a da gbɛɛɛn būumɛ.
Lán à mò nà lɛn è liara à tá lɛ dɔ,
è a zī àre ke e à sé à na a ɔzī à táoro.

¹⁶ Yā kèkii né nòseyakayā pāsīmɛ dɔ.
Lán gbɛ mò nà lɛn è liara à tá lɛ dɔ.
À ísimma gà à kpà à pè gukoria pā,
bó bé à gɔnɛ?

¹⁷ Bee gbera à a guro dè gusiaan
kɔn nòseyakana bítao
kɔn gyāao kɔn pɔfɛo.

¹⁸ Ben má è à maa kɔn gbɛnteeo à pò ble à í mi à zīi kè à kè kɔn nawɛao anduna guu sáabu kpá a wèndi zaka kè Luda à gbà lén, zaake à bakan gwe. ¹⁹ Bee gbera tó Luda gbɛ kà ɔɔdaaa kɔn auzikio, ben à à gbà zé à aufāni kɛo, à zɛ kɔn a bakao à a zī sáabu kpá. Luda bé à à gbà. ²⁰ Ègɔ laasuu lɛɛ a wèndi zakaa pari dɔro, zaake Luda bé à yā màa kɔn pɔnnaao.

6

¹ Ma nòseyakayā è anduna guu dɔ kè ɔ tò gbɛnteenɔa. ² Luda gbɛ kà ɔɔdaaa à à gbà auziki kɔn bɛɛo, à pò kè dɛ àgɔ à nii dɛɛ píngi ví, ben Ludaa e à gba zé à aufāni kèoro, gbɛ pānde bé à gɔ ví. Bee né yā pāamɛ, nòseyakayā pāsīmɛ dɔ.

³ Tó gbɛ né i mèn basɔro, ben à zi kù kótokoto, baa kɔn à gikɛnao, tó è pɔnnaa kɛoro, tó à gà, tó à vīina kpedanaro, ma bè né kè wà i gè ũu sàɔ dɛàla.

⁴ Zaake né pì mò pāmɛ, ben à tà gusiaan, à tó gɔ gusiaan. ⁵ Baa kè è ɛfāntɛ ero bensɔ à yāke dɔro, à mè kpaɛna dɛ auzikidee pìla. ⁶ À dɛ gbɛ kè kuu wè bɔro plaa pɔnnakesaila. Aɛè gá gu dɔnkɔ n pínginloo?

⁷ Gbɛntee ísimma kè à gà è kpaɛ,
lɛ à pò e à da lén yānzimɛ,
mɔde à gbɛɛɛ è káro.

⁸ Bón ɔndɔdee dɛo yɔnkɔɔlāa?
Bó àren yākɛna a zéa è i takaasideenɛ?

9 Pɔnnakɛna kɔn pɔ kɛ n̄ v̄io
 maa dɛ à pānde nidɛnala.
 Beee né yā pāamɛ dɔ, pɛna gukoriaɛ.
 10 Pɔ kɛ kɛ yā tɔ v̄i kò,
 pɔ kɛ gbɛntee dɛ à ũ sɔ, wà dɔ kò.
 Gbɛntee é f̄ɔ à lɛokpakɔa kɛ
 kɔn gbɛ kɛ à gbāaa dɛalaaoro.
 11 Yābɔɛna parii è yā yaka.
 Bó àren beee v̄i gbɛnɛ?

12 Dé bé à dɔ pɔ kɛ maa kɔn gbɛnteeo à wɛndi kori zaka kɛ è gɛtɛ lán ɔra bà
 guuu? Dé bé eé f̄ɔ à yā kɛ eé kɛ à kpɛɛ anduna guu onɛ?

7

ɔndɔdannɛna

1 Tɔ nnaa maa dɛ nɔsi gū nna bèɛdeela,
 gagurɔɔ maa dɛ igurɔɔla.
 2 Gɛna ua kɛ wɛɛ gɛ ɔɔ dɔɔn maa
 dɛ gɛna ua kɛ wɛɛ zĩbaa kɛɛnla,
 zaakɛ baade pĩngi yāanan gwe,
 à maa gbɛ kɛ aɔɔ kuunɔ yā pì da.
 3 Sósobikɛna maa dɛ yáadɔnala,
 pɔsiakɛna gberan nòsɛ è wee.
 4 ɔndɔdee làakari ègɔ kú ua kɛ wɛɛ ɔɔ dɔɔn-a,
 yɔnkɔɔ làakari ègɔ kú ua kɛ wɛɛ pɔnnaa kɛɛn-a.
 5 À maa n̄ ɔndɔdee kpākɛnzina da
 dɛ n̄ swā kpá yɔnkɔɔ gɔ n̄ tɔ kpaala,
 6 zaakɛ yɔnkɔɔnɔ yáadɔɔ dɛ
 lán kyàkpa lí tɛpūtāna kīi guu bàɛ.
 Beee né yā pāamɛ dɔ.
 7 Gbāa mɔna gbɛnɔnɛ è tɔ ɔndɔdee yɔnkɔ kūɛ,
 ɔɔnkpɛɛgbaa è gbɛ yakamɛ.
 8 Yā m̄ɛna maa dɛ à daɛnala,
 m̄ɛna maa dɛ n̄ zĩnda sɛna lezĩla.
 9 Nton tɔ n̄ pɔ f̄ɛ kpaaro,
 zaakɛ yɔnkɔɔ bé ègɔ pɔf̄ɛ v̄i.
 10 Nton be b́yānz̄in yāgurɔɔ maa dɛ tia pól̄aro,
 zaakɛ yālana beee taka né ɔndɔyānlo.
 11 ɔndɔɔ né pɔ maamɛ lán túbi bà,
 à àre v̄i gbɛ kɛ aɔɔe ɔfāntɛ eenɔnɛ.
 12 ɔndɔɔ né utekiimɛ,
 lán ɔɔ dɛ utekii ũ nà,
 mɔde dɔna àren yè:
 ɔndɔɔ è gbɛ kɛ aɔɔ v̄iɔnɔ wɛndi dākpa.
 13 N̄ laasuu lé Luda yākɛnanɔa.
 Dé bé eé f̄ɔ à pɔ kɛ à kɛ kotina dɔɔɔ?
 14 Tɔ gurɔ nnaa mòm̄ma, n̄ pɔnnaa kɛo.
 Tɔ gurɔ zaaamɛ sɔ, n̄ laasuu lé.
 Luda bé à à pĩngi kɛ,
 lɛ gbɛke tóngɔ à ziaa d̄ɔro yānzi.
 15 Ma wɛndi kori kɛ guu

ma yā kènɔ è pínɡi.

Ma gbě maaa è,

à gà a maakɛna guu,

ma gbě zaaa è,

èe gí kɛɛ a yāzaakɛna guu.

¹⁶ Nton tó n maakɛna ɔ gěro,

nton tó n ɔ̀ndɔɔ ɔ gěro.

À kè dia né n zĩnda kaatɛɛ?

¹⁷ N zaaa tón ɔ gěro,

ntongɔ yɔ̀nkɔɔ ũro.

À kè dia né ga n gurɔɔ āa?

¹⁸ À maa ñgɔ yā mèn plaaa pìnɔ kũname,

nton ɔ kpáziro,

zaake gbě kè Luda vĩa vĩ

è à plaaa pìnɔ zé e pínɡime.

¹⁹ Ɔ̀ndɔɔ è tó ɔ̀ndɔ́dee gbāaa gɔ de

wéte gbāade gɔɔn kurinɔla.

²⁰ Gbě maaa kè ègɔ yā maaa kɛɛ

kè è durun keroo kú anduna guuro.

²¹ Nton swā kpá yā kè gběnnɔ e oozi pínɡiro,

le nton ma n zĩkeri e n sɔ́sɔ́ro.

²² Zaake n dɔ n zĩdane,

kè mpi se n gběnnɔ sɔ́sɔ́ pari.

²³ Ma yā beeenɔ gwà kɔn ɔ̀ndɔɔo pínɡi,

ma zɛo kè mà ɔ̀ndɔ́ kũ,

ben à zà kũmao.

²⁴ Baa tó ɔ̀ndɔɔ fɔ̀ àgɔ dia, à kúkii zà,

à asii bíta maamaa,

dé bé eé fɔ̀ à bɔa?

²⁵ Ma ɔ̀ndɔ́ kɔn yā pínɡio mì tàasi kè,

má gwàgwa le mà e mà dɔ,

le mà yāzaakɛna dɔ yɔ̀nkɔ́kɛɛ ũ,

le mà yɔ̀nkɔ́kɛɛ dɔ mĩsaikɛɛ ũ.

²⁶ Nɔgbě kè de takutɛɛ ũ,

à swě né gbàngidime,

à ɔɔnɔ né mòkyakoomɛ,

à yā è ma pɔɔ yaka de gaala.

Gbě kè à yā kà Ludane è pitin,

mɔde nɔgbě pì è durunkeri kũmɛ.

²⁷ Ma laasuude ma bè,

ñ yā kè ma bɔa gwa.

Kè mée yā gwaa zéazea

le mà e mà à mì dɔ,

²⁸ gurɔɔ kè mée wetɛɛ esai,

ma gɔgbě maaa è mèn do

gɔɔn wàa sɔɔroonɔ té,

mɔde baa nɔgbě maa mèn do

mée e n tɛro.

²⁹ Yā kè ma bɔan yè.

Luda gběnteenɔ kè nɔ̀sɛpuradeenɔ ũmɛ,

ben aɔ gè mɔnafiki zén.

8

¹ Dé bé à de lán òndòdee bà?

Dé bé à yānò bókòtēna dō?

Òndò è gbēntee uu werenε,
è à wée pāsī lie wée maaa ũ.

² N̄ mī siε kína yānε,
zaake n lù sēnε kōn Luda tóomε.

³ N̄ton wā n̄ gu à aεzīro,
n̄ton zε yā kē è kēnε zaaa kpεero,
zaake yā kē kēnε nnaan è kε pīngi.

⁴ Zaake kína yā bé à zé vī,
dé bé eé f̄s̄ à benε: Bón n̄εε kεε gwee?

⁵ Gbē kē mī siεnε é gē yānlo,
gbē kē òndò é à gurò kōn à kēnao dō.

⁶ Yā pīngi a gurò kōn a kēnao vīmε,
baa tó yā'šamma e tō gbēa maamaa.

⁷ Zaake gbēkee ziaa dōro,
dé bé eé f̄s̄ à yā kē eé mō onε?

⁸ Gbēkee a wēndi kūna gbāaa vīro,
lēmε se gbēke é f̄s̄ à a gagurō sō aεro.

Wē e wà bō sozan zī guuro,
lēmε dō yā zaaa è a kērinò gbarero.

⁹ Kē ma yā kē wēε kεε anduna guu laasuu lē pīngi, má è gbēntee è gbāaa blēm̄ma à ĩa kpáñzi. ¹⁰ Ben ma zaakeri kē wēε n̄ vīnò è. Gbēnò bō Luda ua guu aō mò n̄ tó nnaa sí wēte kē aō n̄ yā zaaa kēn guu. Beeε né yā pāamε dō. ¹¹ Tó wēε ĩa da dàkeria kpakpaaro, à yā è tó gbēnò zεo n̄ swēn wà à zaaa kēmε se. ¹² Baa tó durunkeri dà kē gēn baaagō, ben à gī kē, má dō kē gbē kē aō Luda vīa vī bensō aōε mī siεnεnō sào dēala. ¹³ Yā é bō zaakerinō nnaro kē aō Luda vīa vīro yānzi, aō gurō é gī kero lán ora bàme.

¹⁴ Yā pā pāndee kuu èε kεε anduna guu. Yā è gbē maaa le lándō zaakerin à ũu bà, yā è zaakeri le lándō gbē maaan à ũu bà. Ma bè beεε né yā pāamε dō.

¹⁵ Mēε pōnnakēna sáabu kpá, zaake à maa kōn gbēnteeo anduna guu à pó ble à í mī à pōnnaa kε, pōnnaa pī é dōnε aε à zīkēna guu lán Luda à gbà à wēndi lén nà anduna guu.

¹⁶ Ma mē kpà òndòkūnaa, ben bókòtε kē wēε kεε anduna guu kē ii è na n̄ wēenlo fāantē kōn gwāavīo, ma à laasuu lē ¹⁷ má è Ludaa tò gbēke é f̄s̄ à yā kē èε kεε anduna guu dōro. Baa tó gbē kpáε kēzi maamaa, eé à mī dōro. Baa tó òndòdee bè á dō, eé f̄s̄ à bōaro.

9

Yā dōnkō bé èε baade pīngi dāa

¹ Ma beēnò laasuu lē pīngi, ben ma zεo kē gbē maaanò kōn òndōrinò kōn n̄ yākenanō kú Luda ɔzīmε. Gbēke ègō dō tó yenzi ke zangu e a dāaro. ² Yā dōnkō bé èε baade pīngi dāa, yāpuradeenò kōn n̄sēpāsīdeenò, gbē maaanò kōn gbē zaaanò, gbāsīsaideenò kōn gbāsīdeenò, ludagbāgbārinò kōn ludagbāgbārisainò. Lán à de kōn gbē maaanò nà, lén à de le kōn durunkerinò. Lán à de nà kōn gbē kē aōε la daanò, lén à de le kōn gbē kē aōε la daroonò. ³ Yā kē è kε anduna guu pīngi n̄sēyakayāmε, kē yā dōnkō bé è gbē pīngi le. Yā zaaa kō gbēnteenò swēn, yōnkoyā bé è dōn̄nε aε, à gbēra aōε tá gēwāan. ⁴ Gurō kē gbē kú wēndio ègō

tāmaa vī. Gbē kè bē see sã de mūsu gèla. ⁵ Gbē bēenɔɔ dõ kè aãé ga, gèno sɔɔ pòke dõro. Aã láada ke vī dõro, aã yã é dõ gbēken dõro. ⁶ Aã yena gbēzi kɔn n zana gbēn-o kɔn n nɔsɛgɔaanɔ gè zélan gwe. Aã bà égɔ kú kɔn yã kè è ke anduna guuo ziki dõro. ⁷ N gá n n pò ble kɔn pɔnnaao, n n geepiwē mi kɔn yáadɔnao, zaake Luda n yákena pìnɔ sáabu kpà kò. ⁸ Ngɔ uta puraa dana guro píngi. Ntongɔ kuu nɔsi dɔkɔna n mìa sairo. ⁹ N pɔnnaa ke kɔn n naɔ yenzideeo n wèndi kori kè Ludaa kpàmma anduna guu lén, zaake n bakan gwe guro kè n ísimma gà néé kpaa anduna guu.

¹⁰ Zĩi kè n ɔ nà a kenaa, n ke n gbãa lén, zaake zĩi ke yãgɔgɔna ke dɔna ke ɔndɔ kú gèwãan kè néé taanlo. ¹¹ Mã è anduna guu dõ kè bàkpakɔsɔblena è ke bà nna yãno, zĩblena è ke gbãa yãno, pòble'ena è ke ɔndɔ yãno, auziki'ena è ke wéézẽ yãno, nna kɔn gbēnɔ è ke kyódɔna yãno, zaake guro zaa kɔn kisiao è n lé n píngi, ¹² gbēkee guro kè yã zaaa é a lee dõro. Lán kpò kè sì táaru guu bà, lán bãa kè bà kũ bà, lén guu è dõ gbēnɛ zaazaa à à kũ kùsu lɛ.

ɔndɔ de gbãaala

¹³ Ma ɔndɔ ke taka è anduna guu, à yã ma kũ gbãa. ¹⁴ Lakutu kee kuu yã, à gbēnɔɔ pariɔ, ben kína gbãadee mò à lèa à lĩga à bĩizi. ¹⁵ Gɔgbē takaaside ɔndɔde kee kú lakutu pì guu, à lakutu mì sì kɔn a ɔndɔɔ, ben takaasidee pì yã e dõ gbēkenlo. ¹⁶ Ben ma bè ɔndɔ de gbãaala, mɔde wè kya ká takaaside ɔndɔn, wè à yã daro.

¹⁷ ɔndɔdee yã yĩiyĩi kè wà swã kpàzi maa de yɔnkɔɔnɔ kí patammanala.

¹⁸ ɔndɔ maa de gɔkeɔnɔla, mɔde durunkeri mèn doo è yã maa bíta yakamɛ.

10

Yɔnkɔke kari

¹ Lán ifĩ gèno è tó tuaekeri nɔsi gũu zaa kũ nà, lén yɔnkɔke féte è gbē kè ɔndɔ vī kɔn bèeo tó yaka lɛ.

² ɔndɔdee laasuu è tá ɔplazi, yɔnkɔɔ pò è tá ɔzezi.

³ Baa tó yɔnkɔɔ e táa oo zén, à ɔndɔ ègɔ kēsānamɛ, è tó baade píngi a mĩsaikɛɛ dõ.

⁴ Tó gbãadee pɔ fɛnzi, nton gu n tĩlaro. Kuuna n làakaria è lá ká taari bítala.

⁵ Ma nɔseyakayã ke è anduna guu, à de gbãade sāsāna yāa ũmɛ.

⁶ Wè yɔnkɔɔnɔ ká gwena maaan pari, auzikideenɔ sɔ ègɔ kú gwena kēsānan.

⁷ Ma zònɔ è di sɔa, wēenɛnɔ sɔ e táa oo kēsɛ lán zònɔ bà.

⁸ Gbē kè èe wēe yɔɔ é zu à guu,

gbě kè èe bīi gboroo, mlě é à só.

⁹ Gbě kè èe gbè wii, gbè é à kēnna,
gbě kè èe yàka paraa, yàka é à kari kē.

¹⁰ Tó kpása lé nnaro,
ben wèe à lé kēkero,
sé n̄ gāsāwa bɔbɔzi kōn gbāaa,

mɔde ɔndɔ è tó wà à zé eme.
¹¹ Tó mlě bɔn'āa kè a kɔkɔ'orine à à sò,
à àre vī à guu dɔro.

¹² ɔndɔdee légbē nna,
mɔde yōnkɔ lé è à kaateme.

¹³ È na yā'onaa yōnkɔyōnkɔ,
è à mī de kōn misaiyā zaaao,

¹⁴ zaake yōnkɔ è yā bɔeme.
Lán gbēke yā kè eé mó dɔro nà,
dé bé eé fɔ à yā kè eé kē à kpē onē?

¹⁵ Yōnkɔ zīi è à kpasame,
ai se è zé dɔ gana wéte guuro.

¹⁶ Wāiyoo būsū kè à kīna de gɔkpare ũ,
à ibanɔ ègɔ pɔ gbē zaa gudɔnao.

¹⁷ Mīnnadeen būsū kè à kīna de kīne ũ,
à ibanɔ è pɔ ble à gurɔa gbāakaarana yānzi,
èe kē wēdena yānzino.

¹⁸ Tó gbē mēa vī,
à kpé líkɔkūnɔ ègɔ zunname,
tó èe gwaa wéeo,
à kpé é í bɔ.

¹⁹ Wè pɔble bíta kē pɔnnakena yānzime,
wēmina è mó kōn yáadɔɔ,
mɔde ɔɔ bé è mó kōn à pīngio.

²⁰ N̄ton kīna s̄s̄s̄ro, baa n̄ n̄se guu,
n̄ton auzikide káro, baa n̄ kpé guu,
zaake bāa é yā pì s̄s̄ à gá oñneme.

11

¹ N̄ gba da pɔbleeo gbēnɔne,
zīkea né e dɔ.

² N̄ kpaatete gɔɔn swēplaaanɔne ke sɔraagɔ,
zaake n̄ mɔnzi kè eé būsū lee dɔro.

³ Tó ludambe sia kù kōn ío,
è ma tɔtɔa lou ũme,
tó lí l̄e ɔfāntēbɔe kpa ke ɔfāntēgēkpen kpa,
guu kè à l̄en, gwen ègɔ daen.

⁴ Gbē kè à wēe dɔ īazi è pɔ t̄s̄ro,
gbē kè èe ludambe siaa gwaa è pɔ k̄ēro.

⁵ Lán n̄ wēndibɔkii dɔro nà
ke né kasana a da gbēen,
né fɔ n̄ Luda Pópingikeri zīi dɔro.

⁶ N̄ pɔ t̄s̄ kɔngɔ,
n̄ton mēa kē uusiero,
zaake n̄ dɔ tó à kparee bé eé aubarika kero.

Kèkiin yoo ke kèkään yoo,
ke aṣégṣ maa n pínɡin yoo, n dṣro.

⁷ Gupura nna,
wéesina ɔfántɛlɛ è káńne.

⁸ Baa tó gbɛ wèndi gbàa fṣ àgṣ dia,
à pɔnnaa ken pínɡi.
Baa kṣn beeeo à laasuu lé gusia gurɔɔa,
zaake aṣégṣ parime.
Yā kè èe mɔɔ pínɡi pāmɛ.

Lédana gṣkpareṇɔa

⁹ Gṣkpare, n pɔnnaa ke n ɔwazikɛguro,
n tó n pɔɔ ke nna n gṣkparekɛguroɔa.

N yā kè n pɔɔ gbà ke
n té pṣ kè kènnɛɛzi,
mɔde à pínɡi guu nḡṣ dṣ
kè Luda é yākpae kenyo.

¹⁰ Nton tó n pɔɔ yakaro,
n n mè'ṣammanɔ gonla,
zaake gṣkpareke kṣn mikā siaao è gṣ zélame.

12

¹ N tó n Kèri yā gṣ dɔngu n gṣkparekɛguro
ai guro zaaa gá ká,

ai wè kè né be nées à nnaa ma dɔrooa.

² N tó à yā gṣ dɔngu
ai ɔfántɛ kṣn gupuraa gṣ lago,
ai mɔvura kṣn sɔsɔnɛnɔ gṣ sia kũ,
ai loumana gbera guweresai gṣ gá su.

³ Guro beeeo n ɔɔnɔ éḡṣ lugaluga,
n gbánɔ é koko,
n pṣsobɔnɔ é kámma bo kè aṣɔ pari dɔro yānzi,
n gugwabɔnɔ é guu e n windo guu dāadāa.

⁴ N lé éḡṣ nakṣana gāale,
wísilɔgbɛ kīi é buse kũnnɛ.
Bāanɔ wiii é n vu iin,
nɔkpareṇɔ lè é kenne buse.

⁵ Né vīa ke gulezīne kṣn lili'ona zé guuo,
n mikā é pura kũ lán desu vú bà.
Né n zīnda gáe lán kwa táa'ona bà,
pṣke é n mè fɛɛ dɔro,
zaake gbɛntee è gá a gákiiame,
ben ɔɔdɔrinɔ èḡṣ lili oo gāale.

⁶ N tó n Kèri yā gṣ dɔngu
ai n kondogi bà gṣ gá kɛ,
ai n vura taa gṣ gá kpaato kũ,
ai n íloo gṣ gá wíwí,
ai n lòḡṣ googa gṣ gá wí,

⁷ ai n bùsuti gṣ ɛara à gá gṣ tɔɔten,
guu kè à bòn,
ai n ninii gṣ gá tá
Luda kè kpàmmaa kiia.

⁸ Ma laasuude ma bè:
Yã pã búgubugu,
à píngi pãme.

Yã pì mìnena

⁹ Beee gbera lán laasuudee pì òndõ nà, à dõna dàdañne. À laasuu lè à kpáε kè yãzi, ben à yáasinò kè pari. ¹⁰ À kpáε kè yã maaazi, ben à yã pìnò kè a zéa, bensõ yãpurame.

¹¹ Òndõdee yãnnò de
lán gò kè wè pókádeenò zõo bàme,
aõ yã'onannò de
lán kuusa kè wà pà gínginnò bà.
Sádãri mèn doo bé à yã pìnò dà.

¹² Ma né, ò làakari ke, òton yáke kaaranlo. Wè takadanò kè paripari, à lé vïro. Kyókèna bíta sã è mè kpasame. ¹³ Wà à píngi mà, à mìnenan yè:

Ñ vĩa ke Ludane,
ngõ à yãdiennanò kũna,
zaake baade píngi yã gwe.

¹⁴ Luda é yákpae ke wa yã píngi musu,
kõn yã kè utènao píngi,
baa à maaa ke à zaaa.

DANIËLI

Danieli gɔna Babilɔnu kina iba ũ

¹Yudanɔ kɪ Yoyakimu kɪblena wɛ aagɔdee guu, Babilɔnu kɪ Nebukanɛza mɔ à Yerusalemu kagura kɛ. ²Ben Dii kɪ Yoyakimu nàne à ɔzɪ kɔn Luda kpɛ pɔkenɔ, ben à tào Babilɔnia bɔsun à kàe a taaɓɛ auzikikaekiin.

³Ben kina pɪ bè a begwari Asapenazane à mɔ kɔn Isaraili gɔkpare kɛ aɔ kuu kɪ ke gbàade borii ũunɔ, ⁴gɔ maa seesai kɛ aɔ ɔndɔɔ kà wà yà píngi dada wàgɔ wɛɛzɛe vɪinɔ, gbɛ kɛ aɛ yà dɔrɔ dɔ kpakpaa bensɔ aɔ goni kà wà zɪi kɛ kɪbeɛnɔ. Gwàri pɪ bé eé Babilɔnia yà dadaɛne kɔn à kyóo. ⁵Kina diɛ kɛ wà pɔblee kɛ eé ble lán guu e dɔɔ nà líɛne kɔn wɛɛ kɛ eé miio, wà yà dadaɛne ai wɛ aagɔ, beee gbɛra aɛ zɪi keare. ⁶Yuda kenɔ kú n tɛ, Danieli kɔn Ananiao kɔn Misailio kɔn Azariao. ⁷Gwàri pɪ n tɔ líɛne. À tɔ kpà Danieline Betesaza, Anania sɔ Sadaraka, Misaili sɔ Mesaki, Azaria sɔ Abedinego.

⁸Danieli zɛo a swɛn kɛ é kina pɔ ble kesɔ à à wɛɛ mi à gbàsɪ léro, ben à zé wɛte begwari pɪa lɛ à pɔblee pɪ tɔ gwe. ⁹Ludaa tò begwari pɪ gbɛkɛ kɛ Danieline à à wɛnda gwà, ¹⁰mɔde à bène: Má a dii kina vɪa vɪ, zaake àpɪ bé à a pɔble kɔn íminao diɛ. Tó à n e pɔsɪaa guu de n sáa daanɔla sɔ né? Né tɔ yà pɪ wɪ ma musu kina aɛ. ¹¹Gwàri pɪ dákpari diɛ à làakari gɔ kú Danielia kɔn Ananiao kɔn Misailio kɔn Azariaoa, ben Danieli bène: ¹²N wamɔwa n zɔblerinɔ yɔ n gwa ai gurɔ kuri. Nɛɛgae dɔ lá atɛɛ kpáawa kɔn ío ado ¹³n wa lékɔzi kɔn gɔkpare kɛ aɔɔe pɔble dɔnkɔ ble kɔn kinaonɔ, né gbasa n kewe lán n yezi nà. ¹⁴À wɛɛne yà beeezi, ben à kɛɛne lɛ ai gurɔ kuri.

¹⁵Kɛ gurɔ kuri pɪ pàpa, à n gwá, ben à è aɔ aafia vɪ aɔ mɛkpana de gɔkpare kpaaa kɛ aɔɔe pɔble dɔnkɔ ble kɔn kinaonɔla. ¹⁶Ben aɔ dákpari pɪ e kina pɔble kɔn à wɛɛo kpámma dɔro, séde dɔ lá pàa. ¹⁷Luda gɔkpare gɔɔn siigɔ pɪnɔ gbà dɔna kɔn wɛɛzɛɛo. Aɔ takada yàasi dɔ, ben aɔ laasuu vɪ n píngi. Danieli sɔ wɛɛgupu'ena kɔn nana bɔkɔtenao dɔ.

¹⁸Kɛ wɛ aagɔ kɛ kɪ Nebukanɛza diɛ wà yà dada gɔkpare pɪnɔne lé kà, ben begwari pɪ gàányo à kiia. ¹⁹Kɛ kina fàadi bɔnyo, ben à è kɛ aɔ gbɛ kee sɛnkɓe kɔn Danielioro kɔn Ananiao kɔn Misailio kɔn Azariao, ben aɔ gɔ à ibanɔ ũ. ²⁰Kina n lálà ɔndɔ kɔn dɔnao yà musu píngi, ben à è aɔ de mäsokerinɔ kɔn wɛɛzɛri kɛ aɔ kú a bɔsu guunɔla píngi léo kuri. ²¹Danieli kú gwe ai Sirusu kɪblena wɛ káaku guu.

2

Nebukanɛza nana'ona anduna kpatanɔ yà musu

¹Nebukanɛza kɪblena wɛ plaadee guu à nanaanɔ ò. Nanaa pɪ yà à kù gbàa, eé fɔ à ii òro. ²Ben à bè wà mäsokerinɔ kɔn asidɔrinɔ kɔn ɛzɛdeenɔ kɔn sɔsɔneyádɔrinɔ sɪsɪ lɛ aɔ nanaa pɪ bɔkɔteare. Kɛ aɔ mɔ à aɛ, ³à bèɛne: Ma nanaa ò, nanaa pɪ ma kù gbàa. Má yezi mà nanaa pɪ asii dɔ. ⁴Ben aɔ bène kɔn Siria yáo: Wà n dɔ aafiao, Zaaki! N nanaa pɪ yà o wamɔwa n zɔblerinɔne, wé à bɔkɔtenne. ⁵Kina bèɛne: Yà kɛ ma zɛo mà keareen yè. Tó ée nanaa pɪ kɔn à bɔkɔtenao omɛro, weé a zɔzɔkɔre wà a uanɔ ke tuburaa ũ. ⁶Tó a nanaa pɪ kɔn à bɔkɔtenao tɔkɛmɛ sɔ, mé a kpe da maamaa, é gbaanɔ e a asaia ũ. À nanaa pɪ omɛ sa kɔn à bɔkɔtenao.

⁷Aɔ èara wà bène dɔ: Kɪ, n nanaa pɪ o wamɔwa n zɔblerinɔne, wé à bɔkɔtenne. ⁸Ben kina bèɛne: Má dɔ sànsàn kɛ ée yà gágaame, kɛ á yà kɛ ma zɛo mà kearee

dõ yānzi. ⁹ Tó ée nanaa pì om̃ero, yā mèn doo bé à g̃s̃are. A lé kpàk̃s̃s̃ à eg̃e tòm̃e k̃n yālekpẽeom̃e ai yā g̃s̃ gá lĩe. À nanaa pì om̃e, még̃s̃ d̃s̃ k̃e é f̃s̃ à à b̃k̃t̃e. ¹⁰ Ben ãs̃ bè̃ñe: Kí, gb̃ekee kú anduna guu k̃e eé f̃s̃ à yā k̃e ñe gbekaa k̃ekii b̃k̃t̃enñero. Kína kee kuu k̃e à yā beee taka gbeka m̃asokeriño k̃n asid̃riño k̃n s̃s̃s̃ñeyād̃riñoaro, baa tó kí isi gb̃aadeem̃e. ¹¹ Kí, yā k̃e ñe gbekaa pì zĩ'ũ. Gb̃eke é f̃s̃ à oññero, sé Luda, bens̃s̃ à b̃e kú gu d̃ñk̃s̃ k̃n wam̃owa gb̃ent̃eeñero.

¹² Yā beee tò kína p̃ēt̃e k̃e à p̃o f̃ē maamaa, à bè wà Babil̃onu ònd̃riño d̃ẽd̃e ñ p̃ingi. ¹³ K̃e wà ònd̃riño d̃ẽd̃ena yā kp̃aakpa k̃e, ben w̃e Danieli k̃n a gb̃ēño w̃et̃e wà ñ d̃ẽd̃e. ¹⁴ K̃e kína dogariño gb̃ēnsi Arĩki g̃aa Babil̃onu ònd̃riño d̃ẽd̃e, ben Danieli yāz̃ẽd̃e ò̃ñe k̃n as̃ns̃io ¹⁵ à à là à bè: B̃yānzi kína yā p̃ās̃i pì dĩezi? Ben Arĩki yā pì t̃ōk̃ē Daniel̃ine. ¹⁶ Ben Danieli g̃aa à w̃e k̃e kínaa à s̃s̃ k̃n gur̃o ãe f̃ēte gbasa à nanaa pì b̃k̃t̃eñe. ¹⁷ Ben à t̃a b̃e à yā pì t̃ōk̃ē a gb̃ēñoñe Anania k̃n Misailio k̃n Azariao. ¹⁸ À bè̃ñe ãs̃ w̃e k̃e Luda Musudea à w̃ēnda d̃s̃ñe nanaa pì asii yā musu, l̃e w̃aton ñ d̃ẽd̃e k̃n Babil̃onu ònd̃ri kp̃aaañoro yānzi.

¹⁹ Gw̃aaṽin Danieli w̃ēegupu è, Luda Musude nanaa pì asii ò̃ñe, ben Danieli à s̃áabu kp̃a à bè:

²⁰ W̃ag̃s̃ Luda s̃áabu kp̃aa gur̃o p̃ingi, à̃m̃be à ònd̃s̃ k̃n gb̃ãaao ṽi.

²¹ È gur̃o k̃n à zakao lĩe, è k̃inaño kp̃a kpatan è ñ b̃on, è ònd̃s̃ da ònd̃s̃deeñoñe, è d̃ōna kp̃a w̃ēez̃eriño.

²² È asii yāño k̃n yā k̃e ãs̃o ut̃enaño ɔ̃d̃ãñe, à gusia yāño d̃s̃, zaake à̃m̃be è guu pu.

²³ Ma ñ s̃áabu k̃e ma dez̃iño Luda, ma ñ t̃o kp̃a, zaake ñ ònd̃s̃ k̃n gb̃ãaao k̃aaram̃e. Ñ yā k̃e w̃a gb̃ekammaa t̃ōk̃ēm̃e, ñ nanaa k̃e kína ò̃ d̃oawe.

Danieli nana b̃k̃t̃ena k̃inañe

²⁴ Ben Danieli g̃aa Arĩki k̃e kína à dĩe à Babil̃onu ònd̃riño d̃ẽd̃e kiia à bè̃ñe: Ñton Babil̃onu ònd̃riño d̃ẽd̃ero. Ñ g̃amao kína kiia l̃e mà à nanaa b̃k̃t̃eñe.

²⁵ Gwe g̃s̃o Arĩki Danieli s̃e à g̃aao kína kiia à bè̃ñe: Ma gb̃e k̃e eé f̃s̃ à ñ nanaa b̃k̃t̃enñe è Yuda z̃l̃z̃oño t̃e. ²⁶ Kína Danieli k̃e w̃e beñe d̃o B̃et̃esaza là à bè: Ñe f̃s̃ ñ nanaa k̃e má ò̃ b̃k̃t̃em̃e ñ à ỹasi t̃ōk̃ēm̃e? ²⁷ Danieli w̃ē̃ala à bè: Ònd̃ri ke asid̃ri ke m̃asokeri ke s̃s̃s̃ñeyād̃ri ke é f̃s̃ à asiiyā k̃e ñ gb̃eka pì oññero. ²⁸ M̃ode Ludaa kú musu, à̃m̃be è asiiyā õñe. Kí Ñebukañeza, Luda yā k̃e eé mó k̃e ziaa ò̃d̃anñem̃e. Nanaa k̃e ñ ò̃ ñ g̃adoa k̃n w̃ēegupu k̃e ñ èoñ ỹe. ²⁹ Kí, gur̃o k̃e ñ daena ñ g̃adoa ñ laasuu t̃a yā k̃e eé mó k̃ẽe. Luda bé è asiiyā ɔ̃d̃ãñe, ben à tò ñ yā k̃e eé mó k̃ẽe d̃s̃. ³⁰ Mapi s̃s̃, èe k̃e ma ònd̃s̃ bé à d̃e daño p̃ola gbasa Luda asiiyā pì om̃ero. À om̃e l̃e ñ e ñ à b̃k̃t̃e mamẽ ñg̃o laasuu k̃e kú ñ ñs̃e guu d̃s̃.

³¹ Kí, ñ guu gw̃a ben ñ p̃oke taka è ñ ãe l̃án gb̃ent̃ee bà. À bíta èe t̃e k̃ẽe bens̃s̃ à naasi ṽi. ³² P̃o taka pì m̃i né vuram̃e at̃ē, à k̃us̃e k̃n à g̃ās̃año né kondogi, à gb̃ẽe k̃n à gis̃iño né m̃ogot̃ēm̃e, ³³ à gb̃áño né m̃osim̃e, à gb̃álaño né m̃osi k̃n g̃uom̃e. ³⁴ Gur̃o k̃e ñe gwa, gb̃esi ke gb̃oro, èe k̃e gb̃eke bé à ɔ̃ k̃ẽaro, ben à m̃o à s̃i p̃o taka pì gb̃ála k̃e d̃e m̃osi k̃n g̃ũo ũuño, à ñ w̃iwi. ³⁵ G̃s̃og̃s̃o m̃osi k̃n g̃ũo k̃n m̃ogot̃ēo k̃n kondogio k̃n vurao w̃iwi, ben à g̃o l̃án ése m̃isiaa k̃e kú

pówεεgbēkiia bà. À gètε kǝn ìao, wèe à gbè e doro, ben gbèsi kè sì pó taka pía gǝ kpii gbèntē ũ à anduna pà píngi.

³⁶ Nanaa pín gwe. Kí, wé à bǝkǝtεnnε sa. ³⁷ Kí, mbe kínano kína ũ. Luda Musude n kpa kpatan kǝn ikoo kǝn gbāaa kǝn gakuio. ³⁸ À gbēnteenǝ kǝn nǝbǝsētεnǝ kǝn bāanǝ nǝnnε n ɔzĩ. Guu kè aǝ kún píngi négǝ dε n kína ũmε. Mbe mì kè dε vura pì ũ. ³⁹ Kpata pānde é bǝ n kpεε, eé ká n kpata ũro. Beee gbera à aagǝdee é bǝ à da andunala píngi. Beeen mǝgotē pì ũ. ⁴⁰ Kpata siigǝdee é mǝ, eégǝ gbāa lán mǝsi bà, zaake mǝsi é pó píngi wíwi à n tí bomε. Lán mǝsi é pó wíwi nà, len eé kpata káakupǝnǝ mì dε à n kε dúgudugu lε. ⁴¹ Lán n à gbálanǝ kǝn gbánεnǝ è nà, à gukenǝ dε gǝ kpatana ũ bensǝ à gukenǝ dε mǝsi ũ, len kpata pì égǝ kēkēkǝana lε, mǝde mǝsi gbāaa égǝ kú à guumε, zaake n é mǝsi kakǝana kǝn gǝ. ⁴² Lán gbánε pì gukenǝ dε mǝsi ũ nà bensǝ à gukenǝ dε gǝ ũ, len kpata pì kpadoo égǝ gbāa vĩ lε, à kpadoo égǝ busana. ⁴³ Lán n mǝsi é kakǝana kǝn gǝ kpatanao nà, len gbēntee boriinǝ égǝ kú gwe kakǝana lε, mǝde aǝ kǝ síro lán n é mǝsi é kǝ sí kǝn gǝoro nà.

⁴⁴ Kína pínǝ guro Luda Musude é kpata kè è yāaroo fεε. Kpata pì mǝdena vĩro, eé gǝ bori pāndenǝ pó ũ zikiro. Kpata pì é kpata káakupǝ pínǝ kε dúgudugu à n mì dε, àpì bé eégǝ kuu guro píngi. ⁴⁵ Lán n é nà gbèsi ke gbòro kpiiia, èe kε gbēke bé à ɔ kēaro, ben à gāa à mǝsi kǝn mǝgotēo kǝn gǝ kǝn kondogio kǝn vura wíwi, kí, Luda Bítade yā kè eé mó kε ziaa òdǝannεmε. Nanaa pì né yāpuraame, à bǝkǝtena náanε vĩ.

⁴⁶ Ben kí Nebukanεza dàε a puua Danieli aε à bèε lìnε, ben à bè wà saa oa wà tuaetiti kpatanε. ⁴⁷ À bè Danieline: A Luda né tāanǝ Ludamε, kínano diimε yāpura. Àmbe è asiiyā bǝnnε gupuraaa, zaake n fǝ n bǝwe kǝn asii pìo. ⁴⁸ Ben kína Danieli gbà gbāaa à à gbà pónǝ à gè ɔla, à à kpà kpatan àgǝ wéε téare Babilǝnu bǝsuzi, à à diε Babilǝnu ɔndǝrinǝ píngi gbēnsi ũ. ⁴⁹ Danieli wéε kè kínaa, ben à Sadaraka kǝn Mesakio kǝn Abedinegoo diε Babilǝnu bǝsu gbāadeenǝ ũ. Danieli sǝ kú kíbεmε.

3

Gǝn aagǝ zuna mǝdatε guu

¹ Kí Nebukanεza tǝa pì kǝn vura lán gbēntee bà. À lezĩ kà gāsāsuu baaagǝ, à yāasa sǝ gāsāsuu swεedomε. Ben à pèε Dura guzuren Babilǝnu bǝsun. ² Ben à lékpāsā kè a bǝsu gbēnsinǝnε lε aǝ kǝ kakǝa, kínano, lédammarinǝ, zǝkpε gbēnsinǝ, gbāadeenǝ, ɔɔ'uterinǝ, yākpækεrinǝ, yāgǝgǝrinǝ kǝn a bǝsu kpatablerinǝ n píngi, aǝ mó pó kè à pì à pèε pì kya kε. ³ Ben bǝsu gbēnsi pínǝ kǝ kǝkǝa pó taka pì kyakenazi aǝ zèze à aε. ⁴ Ben kpàakpakεri bè pariinǝnε gbāngbān: Bǝsu píngi gbēnǝ kǝn bori píngio, à yā kè wà diεaree ma. ⁵ Tó a kuru'ɔ mà kǝn kureo kǝn googeo kǝn kúuo kǝn mǝrǝo kǝn kǝkǝpǝnǝ píngi, à kúε à dǝnzi kε pó taka kè kí Nebukanεza pì kǝn vura à pèε pìnε. ⁶ Gbē kè gǝ kúε à dǝnzi kεnεzi, wéε adee zu mǝdatε pāsĩ guu gǝmε. ⁷ Beee yānzi tó gbēnǝ kǝkǝpǝ pínǝ ɔ mà, bǝsu píngi gbēnǝ ke bori píngin yoo, aǝ kúε wà dǝnzi kε vura pó taka pìnε.

⁸ Guro beeean sǝsǝneyādǝri kenǝ mò wà Yuda kenǝ káara kè ⁹ aǝ bè kí Nebukanεzanε: Wà n dǝ aafiao Zaaki! ¹⁰ Kí, n yā diε n bè, tó gbēnǝ kǝkǝpǝnǝ ɔ mà, aǝ kúε wà dǝnzi kε pó taka kè n pì kǝn vura pìnε. ¹¹ N bè gbē kè èe kúε à dǝnzi kεnεro, wéε adee zu mǝdatε pāsĩ guumε. ¹² Tǝ, Yuda kenǝ kuu, n n díε Babilǝnu bǝsu gbāadeenǝ ũ. Aǝ tón Sadaraka, Mesaki kǝn Abedinegoo. Kí, gbē pínǝ è n yā maro aǝ n tāanǝ gbāgbāro, bensǝ aǝ dǝnzi kε vura pó taka kè n

pèe pìnɛro. ¹³ Ben Nebukanɛza fɛ maamaa à bè wà móare kɔn Sadarakao kɔn Mesakio kɔn Abedinegoo. Ben wà mò wà gbɛ pìnɔ kpàa. ¹⁴ Nebukanɛza n lá à bè: Sadaraka, Mesaki kɔn Abedinegoo, ée gii ma táano gbāgbāzi yāpuran yó? Ée gii dɔnzi ke vura pɔ taka kè má pèenɛzin yó? ¹⁵ Tó a soru kè à kúe à dɔnzi ke pɔ taka kè má pì pìnɛ gurɔ kè a pɔnɔ ó mà, eé ke maa, mɔde tó ée dɔnzi kɛnɛro, weé a zu mòdate pāsī guu gɔmɛ. Tāa kparee bé eé fɔ à a bɔ ma ɔzī? ¹⁶ Aɔ bè: Kí, à zé vī wà wa zīnda bɔro. ¹⁷ Kí, tó wà wa zu mòdate guu, wa Dii kè weé zò dɔzi é fɔ à wa bɔn à wa sí n ɔzī. ¹⁸ Baa tó èe ke sɔro, ñgɔ dɔ kè wé n táano gbāgbāro. Wé dɔnzi ke vura pɔ taka kè n pèenɛro. ¹⁹ Ben Nebukanɛza pɔ fɛ pāsīpāsī à uu sisiñzi. À bè wà mòdate kaara de yā póla leo swɛɛplaa. ²⁰ Ben à ò a zìkpe gɔsagbāa kenɔnɛ aɔ Sadaraka kɔn Mesakio kɔn Abedinegoo yiyi wà n zu mòdate pāsī pì guu. ²¹ Ben gɔsa pìnɔ n yiyi kɔn n pókāsāa kè aɔ danano, utano kɔn sòkotonɔ kɔn lawanino pínɡi, ben aɔ n sé wà n zu mòdate pāsī pì guu. ²² Lán kína yā diɛ pāsīpāsī nà bensɔ mòdate pì wà maamaa, ben té puusu gɔsagbāaa kè aɔ n zún pìnɔ lè à n déde. ²³ Gɔn aagɔ pìnɔ sɔ aɔ gàa wà sɔ mòdate gbāaa pì guu yiyina.

²⁴ Ben kí Nebukanɛza kè gírì à fɛɛ à zè, ben à a ibano là à bè: Gɔn aagɔn wà zù tén yiyinaroo? Aɔ wèàla wà bè: Lɛmɛ kí! ²⁵ Ben à bè: À gwa! Gɔn siigɔn má è. Aɔ porona aɔɛ táa oo té pì guu bensɔ èe pòke worɔmaro. Aɔ gɔn siigɔdee bɔkɔba Luda Né keo. ²⁶ Ben à sɔ mòdate pì lézi à bè: Sadaraka, Mesaki kɔn Abedinegoo, Luda Musude zɔblerino, à bɔɛ. Ben aɔ bɔɛ té pìn. ²⁷ Bùsu gbɛnsino kɔn lédammarino kɔn zìkpe gbɛnsino kɔn gbāadeeno kɔn kínano kàkɔañzi aɔ è té pì e fɔ à pòke worɔmaro. Baa aɔ mìkà e té kùro, aɔ utano e yakaro, wèe tésukpe gūu maɔma sero. ²⁸ Ben Nebukanɛza bè: Wà Sadaraka kɔn Mesakio kɔn Abedinegoo Luda sáabu kpá! À a malaika zì à a zɔbleri kè aɔ à náane vīno mì sɔ. Aɔ gí yā kè má diɛ kezi aɔ n zīnda kpà gaa, lɛ wàton kúe wà dɔnzi ke dii pāndenɔnɛro yānzi, sé n Dii. ²⁹ Bee yānzi yā kè má diɛn yè. Tó gbɛke Sadaraka kɔn Mesakio kɔn Abedinegoo Luda tó zaaa sɔ, bùsu pínɡi gbɛ ke bori kpareen yoo, weé à zɔzɔkɔre wà à ua ke tuburaa ùmɛ. Zaake dii pānde é fɔ à gbɛ mì sí lero. ³⁰ Ben kína Sadaraka kɔn Mesakio kɔn Abedinegoo gwena kàarañne Babilonu bùsun.

4

Nebukanɛza nana'ona lí yā musu

¹ Kí Nebukanɛza bé èe yā kè oo gbɛ pínɡine, bùsu gbɛ pínɡi kɔn borii kè kú anduna guu pínɡio à bè: Àgɔ kuu kɔn aafiao maamaa! ² Má è à kè maa mà dabuyā kɔn yābɔnsaɛ kè Luda Musude kèmɛenɔ oare. ³ À dabuyāno bíta fá! À yābɔnsaenɔ pāsī. À kpata yāana vīro, à kíblena égɔ kuu gurɔ pínɡime.

⁴ Mamɔma Nebukanɛza má kú nnamana guu ma be, ma làakari kpáena, ⁵ ben ma nanaa ò ai vīa ma kù. Kè má daena ma gádo musu yā kè má è kɔn laasuu kè má lèò tò swè kèmagu. ⁶ Má diɛ kè wà mómɛ kɔn Babilonu òndɔrino n pínɡi aɔ nanaa pì bɔkɔtemɛ. ⁷ Kè asidɔrino kɔn dabudabukerino kɔn sɔsɔnɛyádɔrino kɔn māsokerino mò, ben ma nanaa pì yā òñne, aɔɛ fɔ wà à bɔkɔtemero. ⁸ Zaažāan Danieli kè wà ma taa tó kpàne, kè wè benɛ Betesaza mò ma kiia, ben ma nanaa pì òne. À Luda kè kú adona Ninii vī. ⁹ Ma bè: Betesaza, òndɔrino gbɛnsi, má dɔ kè n Luda kè kú adona Ninii vī, asiya ègɔ zī'unnɛro. Yā kè má è nanaa guun yè. N à bɔkɔtemɛ. ¹⁰ Pó kè má è ma laasuu guu gurɔ kè má daena ma gádo musun yè. Mée guu gwaa ben ma lí è zena tɔɔte gura súusu, à lezī maamaa. ¹¹ Lí pì bíta kù à gbà ai à mìsɔntɛ gàa à zò ludambɛɛa. Wè lí

pì e zaa anduna lé zekiinɔa pínɡi. ¹² À lánɔɔ maa, à né ì bíta, à póblee mò gbě pínɡia. Nòbòsètɛnɔ ɔra è à gbáru, báanɔ è mó wà zɔzɔ à gánɔa. Pó wèndide pínɡi è póblee ea.

¹³ Mée pò pì ee wéegupu guu gurɔɔ kè má daena ma gádoa, ben ma malaika è bɔna ludambɛ. ¹⁴ À lé zù gbāngbān à bè: À lí pì zɔ à né à à gánɔ kɛɛ. À à lánɔ woro à à bɛɛnɔ fāakɔa. À tó nòbɔnɔ bàa lé wà kɛa. À tó báanɔ bɔɛ à lánɔ guu. ¹⁵ Mòde à lí pì kusu kɔn à kāsāanɔ tó tɔɔtɛ guu à mòsi gada kpáne kɔn m̀gotɛ pò sɛ guu gwe. Kpíi é kpáàla, eégɔ kú sɛn gwe kɔn nòbɔnɔ. ¹⁶ À mì é likɔa, à laasuu é gɔ lán nòbɔnɔ pò bà ai wè swɛɛplaa. ¹⁷ Malaikanɔ bé wà yā kè Luda diɛ pì ò, à ìba pìnɔ bé wà yā kè Luda zèò kpàakpa kè, lɛ gbě kè aɔɔ kuunɔ e wà dɔ kè Luda Musude bé à iko vī gběntee kpatanɔa. È gbě kpá kpatan lán à yezi nà, baa gbě kè kēsāna. ¹⁸ Mamɔma kí Nɛbukanɛza, nanaa kè má òn gwe. Bɛtesaza, n à b̀kɔtɛmɛ sa, zaakɛ ma kpata ɔndɔri kee e fɔ à b̀kɔtɛmɛro. Mòde né fɔ, zaakɛ n Luda kè kú adona Ninii vī.

Danieli nana b̀kɔtɛna kínane

¹⁹ Ben Danieli kè wè benɛ dɔ Bɛtesaza bídi kè yā pía. Laasuu kè èe lɛɛ tò swè kɛn. Ben kína bè: Bɛtesaza, nton tó nanaa pì kɔn à b̀kɔtɛnao n vīa kũro. Ben Bɛtesaza bènɛ: Ma dii, Luda tó nanaa pì gɔ dɛ n zangurinɔ yā ũ. Luda tó à b̀kɔtɛna gɔ dɛ n ibɛɛnɔ yā ũ. ²⁰ Lí kè n é bíta bensɔ à gbāa ai à mìsɔntɛ zò ludambɛɛa, ben wè e zaa anduna lé zekiinɔa pínɡi. ²¹ À lánɔɔ maa, à né ì bíta, à póblee mò gbě pínɡia. Nòbòsètɛnɔ kú à gbáru, báanɔ è mó zɔzɔ à gánɔa. ²² Kí, ríbe lí pì ũ. N iko bíta bensɔ n gbāa vī. N bítakɛɛ gbà à zò ludambɛɛa, n kpata ɔ tà ai anduna léa. ²³ Kí, n malaika ke è bɔna ludambɛ à bè: À lí pì zɔ à kɛ pɔpɔ, mòde à à kusu kɔn à kāsāanɔ tó tɔɔtɛn. À mòsi gada kpáne kɔn m̀gotɛo sɛ guu gwe. Kpíi é kpáàla, eégɔ kú kɔn nòbòsètɛnɔ ai wè swɛɛplaa.

²⁴ Kí, à b̀kɔtɛnan yè. Yā kè Luda Musude diɛ ma dii kína yā musun yè. ²⁵ Weé pémma wà n bɔ gběnteenɔ té, négɔ kú kɔn nòbòsètɛnɔ négɔ sɛ soo lán zù bà. Kpíi é n gbě, négɔ kuu lɛ wè swɛɛplaa ai n gá dɔ kè Luda Musude bé à iko vī gběntee kpatanɔa, è gbě kpá kpatan lán à yezi nà. ²⁶ Lán à bè wà líkusu kɔn à kāsāanɔ tó nà, beee bè tó n Luda dɔ ikodee ũ, eé ɛara à n kpá kpatan. ²⁷ Beee yānzí kí, n ma lédamma kè ma. N kɛ n durunnɔa ngɔ yā kɛɛ a zéa. N n yā zaakena tó ngɔ gběkɛɛ kɛɛ takaasideenɔnɛ, ke n nmanana égɔ gaa gwɛɛ.

²⁸ Yā pìnɔ kí Nɛbukanɛza lè pínɡi. ²⁹ Mò kuri awɛɛplaaa gbɛra kína e táa oo a bɛ kpé bíta musu Babilɔnu. ³⁰ Ben à bè: Babilɔnu bíta kè má kàɛ ma kiblekii ũun yèroo? Má kàɛ kɔn ma iko gbāaa ma kíkɛ gakui yānzimɛ. ³¹ Ai kína gɔ yā pì o à yāa, kòto ke bɔ ludambɛ à bè: Kí Nɛbukanɛza, yā kè wà ò n yā musun yè: Wà n bɔ kpatan sa. ³² Weé pémma wà n bɔ gběnteenɔ té, négɔ kú kɔn nòbòsètɛnɔ négɔ sɛ soo lán zù bà. Négɔ kuu lɛ wè swɛɛplaa ai n gá dɔ kè Luda Musude bé à iko vī gběntee kpatanɔa, è gbě kpá kpatan lán à yezi nà. ³³ Gwe gɔ yā kè wà ò Nɛbukanɛza musu kè. Wà pèa wà à bɔ gběnteenɔ té, à sɛ sò lán zù bà, kpíi à yàku. À mìkà gbà lán kúu kà bà, à ɔnkɔkɔ b̀bɔ s̀ɔɔɔɔɔ lán bā ɔnkɔkɔ bà.

³⁴ Kè wè swɛɛplaaa pì pàpa, mamɔma Nɛbukanɛza ma wéɛ sè ma musu gwà, ben ma su ma làakaria. Ben ma Luda Musude sáabu kpà ma Gurɔpingide tó kpà ma bèɛ línɛ. Zaakɛ à kíkɛ yāana vīro, à kpata égɔ kuu gurɔ pínɡi. ³⁵ Gbě kè aɔɔ kú anduna guunɔ n pínɡi dɛnɛ póke ũro. È kɛ lán à yezi nà kɔn gbāadee kè aɔɔ kú musunɔ kɔn gběntee kè aɔɔ kú tɔɔtɛnɔ. Gběke è fɔ à kpànerɔ, gběke è fɔ à benɛ bón è kɛero.

³⁶ Gurɔ kɛ ma su ma làakaria, ben ma  ara ma su ma k   gakuin k  n b   o k  n b  take  . Ma  bano k  n ma b  su gb  adeen  ma gbeka, a  ma ka kpatan, ben ma iko de k  akup la. ³⁷ Mam ma Nebukaneza m   musu K  na s  abu kpaa sa m   b   liine m     t  kpaa, zaake   y  kenan  maa p  ngi,  g  y  k   a z  a. E  f    gb  k    a z  nda s  lez  busa.

5

Ya k  na g  a

¹ K   Belisaza a b  su gb  adeen  s si z  baa p  bleea g  on w  a s  oro, ben    w    m   nyo. ² K     p   k     p   nna,   b  w  m  k   vura  mib  n  k  n kondogi  mib  k    dezi Nebukaneza s   Luda kp  n Yerusalemun  le     mio,  pi k  n a b  su gb  adeen  k  n a n   n  k  n a n  y  isain . ³ Ben w  m  k  n togoo p  n , a      m  o. ⁴ K   a    w   m  , a    t  a k   w    k  k  n vura k  n kondogio k  n m  got  o k  n m  sio k  n l  o k  n gb  o s  abu kpaa. ⁵ Gwe g   gb  ntee   b  fitia'izi,     gb  k   k   g  k  l   naa. K  na   p   ,    p  k  , ⁶ ben   laasuu t  sw  k  n.   uu y       gb  aa b  sa, ben   gb  n  e lugalugaa. ⁷   w i gb  aa l    b , w  m  k  n asid  rin  k  n s  s  ny      n  k  n m  sok  rin . Ben   b  Babil nu      ri p  n  : Gb  k   gb  k  ki ky  k  ben     b       , m  gumusu t  a k  n vura k  mb   o dan , e  g  ma b  su gb  adeen  gb  aag  dee  . ⁸ K   k  na      ri p  n  g    p  ngi, ben a  gb    e e f     gb  p  ky  k      b         . ⁹ Sw    ra   k  k  Belisazan maamaa,     ra   uu y     , ben   b  su gb  nsin  g  b di guu.

¹⁰ K   k  na  k  na k  n b  su gb  nsin  z ka m ,   g   zi p  blekiia   b : W  n d  k  n aafiao Zaaki! N ton t  n laasuu n n    yakaro, n ton t  n uu g  sisinaro. ¹¹ Gb     k  n b  sun k ,   Luda k  k  adona Ninii v . N dezi Nebukaneza guro w      làakari v  k  n w       k  n        l  n Luda b . N dezi   d   w      n  k  n asid  rin  k  n s  s  ny      n  k  n m  sok  rin  gb  nsi  . ¹²       k  n   d  nao p  s ,   y  p  ngi ma.   nanaan  b        y  z     n  y  si t  k  k  n y      zinan .   t  n Danieli. K  na t  kp  n  d  Bet saza. N   s si se, e  y  p  b         .

¹³ K   w  m  k  n Danielio k  na p  kiia, ben k  na b   : M be z    k  w  be Danieli k  ma dezi b   Yudan  b  sun   ? ¹⁴ M  m  w  b    Luda Ninii v ,   làakari v  k  n w       k  n      w      . ¹⁵ W  m    k  n       n  k  n y 'asid  rin  tia, le a   gb  k  ky  k  a    b       , m    a    f  o. ¹⁶ M  m  w  b  n   f  n  y  n  b      n   f  n  y      zinan  t  k . T  n f  n   gb  k  ky  k  n   b       , m  gumusu t  a k  n vura k  mb   o dan , n  g  ma b  su gb  adeen  gb  aag  dee  . ¹⁷ Ben Danieli b   : N n gbaan  k  n  saiap  p  kp  gb  p     . M    baa k  n be  o m   gb  p  ky  k  n  k , m  s  b         . ¹⁸ K , Luda Musude b    k    k  n b  take  o k  n gakuio k  n b   o kp  n dezi Nebukanezaa. ¹⁹ L n     s  lez  n , gb  p  ngi   v  a v , a   m  s    , bori p  ngi k  y 'ona bori p  ngin yoo. Gb  k    yezi     d ,     d    . Gb  k    yezi     b ,     b    . Gb  k    yezi   gwena kaaran ,     kaara. Gb  k    yezi     busa,     busam . ²⁰ M    k    a z  nda s  lez    sw  gb  a k  b ns    zaza k , ben Luda   b  kpatan     gaku  k   . ²¹ W  p  a w    b  gb  nteen  t ,   laasuu g  l  n n    n  p  b .   k  k  n saken    s  s  l  n z  b . K      y   , ben   d  sa k  Luda Musude b    iko v  gb  ntee kpatan ,   gb  k    yezi kp  kpatan. ²² M i s  Belisaza,   dion n  . Baa k    y  p  n  d  p  ngi, n   n z  nda busaro. ²³ N d    D i Musudeo   t  w  m  k  n   kp  togoo , ben m i k  n n b  su gb  nsin  k  n n n   n  k  n n n  y  isain  w   m  , ben n t  a k  w  k  k  n vura k  n kondogio k  n m  got  o k  n m  sio k  n l  o k  n gb  o s  abu kp , p  k  a   guu ero a   y  maro b ns  a  d  na v  ro n .

N wèndi kɔ̃n n ziaao kú Luda ɔ̃zĩmɛ, ben née bèɛ línero. ²⁴ Beee yānzín à tò ɔ̃ pì mò à ɔ̃gbɛ pì kèzi.

²⁵ Yā kè ɔ̃ pì kèn yè: Mene, mene, tekeli, paasi. ²⁶ Yā pìno bokōtenan yè: Mene bè, Luda n kiblegurɔ̃ nàro à à lé zè. ²⁷ Tekeli bè, wà n tiisi lé gwà kilooa wà è née kiloo séro. ²⁸ Paasi bè, wà n kpata kpàatete Midiāno kɔ̃n Pesianone.

²⁹ Belisaza yā ò a ibanone, ben aɔ̃ gumusu tēa kɔ̃n vura kāmbeɛo dà Danieline wà kpàakpa kè wà bè, bùsu gbāadeeno gbɛ aagɔ̃deen à ũ. ³⁰ Gwāavĩ dōnkɔ̃ pì guun wà Babilonia kí Belisaza dè. ³¹ Midiā borii kè wè bene Dariusu bé à vèɛ à gɛɛ ũ a wè baaagɔ̃ awɛɛplaadee guu.

6

Danieli zuna músuno wèen

¹ À kà Dariusune à bùsu gbāadeeno diɛ gɔ̃ɔ̃n baswɛɛdo, ben à n díedie a bùsun píngi. ² À gɔ̃ɔ̃n aagɔ̃ diɛ n gbɛnsino ũ. Danieli né gɔ̃ɔ̃n aagɔ̃ pìno dokemɛ. Bùsu gbāadeeno è n yāno tɔ̃kɛ gbɛ pìnoɛ, le wàton ásarú kɛ kɪnanero yānzí. ³ Danieli ɔ̃ndɔ̃ wéɛbɔ̃na de gbɛnsinola kɔ̃n bùsu gbāadeeno n píngi, ben kína zèo à à diɛ a bùsu gbɛnsi ũ. ⁴ Ben gbɛnsino kɔ̃n bùsu gbāadeeno e zé wetɛɛ wà yāke ea kpata kè à blè yā musu, mɔ̃de à taari vīro, aɔ̃ɔ̃e yāke earo, zaake à náane vī a yākena guu píngi. È pā kpá yākeziro è sāsā yākearo. ⁵ Ben aɔ̃ bè: Wé yākee e Danieliario, tó èe kɛ à Luda doka musu baasiro. ⁶ Ben gbɛnsino kɔ̃n gbāadeeno mì pèkɔ̃re aɔ̃ gàa wà kína lè wà bè: Kí Dariusu, wà n dɔ̃ kɔ̃n aafiao! ⁷ Wamɔ̃wa gbɛnsino kɔ̃n kɪnana kɔ̃n zĩkpe gbɛnsino kɔ̃n gbāadeeno kɔ̃n lédammarino kɔ̃n n ibanɔ̃ n píngi, wa lé kpàkɔ̃sɔ̃ wà è à maa n yā kè diɛ ngɔ̃ zĩ kɛɛa. Gurɔ̃ baaakuri daguran tó gbɛ wéɛ kè dii kea ke gbɛnteen yoo, tó èe kɛ mpi baasiro, wà adee sé wà zu músuno wèen. ⁸ Kí, n yā pì diɛ sa n ɔ̃ da takada kèn, le gbɛke tón yā pì liero yānzí. Eégɔ̃ de Midiāno kɔ̃n Pesianɔ̃ doka kè weé fɔ̃ wà gbororoo ũ. ⁹ Ben kí Dariusu yā pì diɛ à a ɔ̃ dà takadan.

¹⁰ Kè Danieli mà wà yā pì diɛ, à tà bɛ. À kpé kè kú musu windono aɛ dɔ̃ Yerusalemua wèwɛna. Ben à kùɛ à adua kè à Luda sáabu kpà, lán è kɛ nà lán guu e dɔ̃ nà gènn aagɔ̃gɔ̃. ¹¹ Ben gbɛ pìno mì pèkɔ̃re aɔ̃ gàa wà à è èe adua kɛɛ èe dɔ̃nle wéɛ kɛɛ Ludaa. ¹² Ben aɔ̃ gàa wà kína lè yā kè à diɛ pì musu wà bè: N yā diɛ n bè ai gurɔ̃ baaakuri dagura gbɛ kè wéɛ kè dii kea ke gbɛnteen yoo, tó èe kɛ mpi baasiro, weé adee sé wà zu músuno wèɛ guumɛ. Ben kína bè: Yā pì seka vīro, à gɔ̃ Midiāno kɔ̃n Pesianɔ̃ doka kè weé fɔ̃ wà gbororoo ũmɛ. ¹³ Ben aɔ̃ bène: Yudano bùsu zĩzo Danieli è n yā daro ke yā kè n diɛ pì. Ègɔ̃ adua kɛɛ lán guu e dɔ̃ nà gènn aagɔ̃gɔ̃mɛ. ¹⁴ Kè kína yā pì mà, à kènɛ zaa maamaa. À zèo à Danieli mì sí, ben èe à bɔ̃na zé wetɛɛ ai ɔ̃fántɛ gàa à gèò kpén. ¹⁵ Ben gbɛ pìno èara wà pèkɔ̃re wà gàa wà kína lè wà bè: Kí, n Midiāno kɔ̃n Pesianɔ̃ doka dɔ̃, wà bè yā kè kína diɛ kɔ̃n yā kè à gizio liena vīro. ¹⁶ Ben kína bè wà mó kɔ̃n Danielio wà à zu músuno wèen. Kína bè Danieline: N Luda kè neégɔ̃ dɔ̃nzi kɛɛne gurɔ̃ píngi n bɔ̃!

¹⁷ Kè wà à zù wèɛ pì guu, wà gbè sè wà tàta wèɛ pì léa, ben kína sèeda kèa kɔ̃n a tãgao kɔ̃n a bùsu gbāadeeno tãgano, le gbɛke tón yāke liɛ Danieli musuro yānzí. ¹⁸ Ben kína tà bɛ à gí pɔ̃ ble gwāavĩ beeeazi, bensɔ̃ èe a nɔ̃gbɛ ke yā gbekaro. Èe fɔ̃ à ii òro. ¹⁹ Kè guu dɔ̃, guwɛɛ e kɛɛ, ben kína pì fɛɛ à gàa músuno wèɛ pì kiia kpakpaa. ²⁰ Kè à sò wèɛ pìzi, à lé zù Danielizi kɔ̃n posiaao à bè: Danieli, Danieli, Luda Wèndide zɔ̃bleri! N Luda kè neégɔ̃ dɔ̃nzi kɛɛne gurɔ̃ píngi fɔ̃ à n bɔ̃ músuno lézĩs? ²¹ Danieli wèàla à bè: Luda n dɔ̃ aafiao Zaaki! ²² Ma Luda a malaika zĩ, à mò à músuno lé nàkɔ̃a, aɔ̃ɔ̃e ma kènnaro, zaake ma dɛne

taarisaidee ũ. Kí, mée taari ke kenne zikiro. ²³ Kína pɔɔ kè nna maamaa, ben à bè wà Danieli gá wà à bɔ wèe pì guu. Kè wà à bɔ, wèe e à kenna gukearo kè à Luda náane kena yānzi. ²⁴ Ben kína bè wà mó kɔn gbě kè aɔ yā dī Danieliano, ben wà n zuzu wèe pì guu se kɔn n nɛnɔ kɔn n naɔnɔ. Ai aɔgɔ gá tɔɔte le, musunɔ n dā aɔ n kũkũ aɔ n wánɔ wíwi pínɡi.

²⁵ Kí Dariusu takada kè gbě kè aɔ kú a bɔsu guunɔne n pínɡi kɔn bori sánda pínɡio à bè: Àgɔ kú aafiao maamaa! ²⁶ Ma yā kè diɛ ma bɔsu gbě pínɡine, kè aɔgɔ Danieli Luda vīa vī aɔ dɔnzi kenne. Zaake Luda Wèndide kè kuu gurɔ pínɡin à ũ. À kpata yāana vīro, ègɔ kí blee gurɔ pínɡime. ²⁷ È gbě mì sí è n bɔ. È dabuyānɔ kɔn yābɔnsaenɔ ke musu kɔn tɔɔte. Àmbe à Danieli bɔ musunɔ lézĩ. ²⁸ Danieli gbāaa è Dariusu kíblegurɔ kɔn Pesia bori Sirusu kíblegurɔɔ.

7

Danieli wéegupu'ena pɔ bē mèn siigɔɔnɔ yā musu

¹ Babilɔnu kí Belisaza kíblena wè káaku guu Danieli wéegupu è, à yāke è a laasuu guu gurɔ kè à daena a gádoa, ben à wéegupu pì yā kè takadan à à yā mìnɔ ò. ² Danieli bè: Mée guu gwaa wéegupu'ena guu gwāavĩ, ben ma ludambe ĩa mèn siigɔ è, aɔɔe kakaa ísia bíta. ³ Ben pɔ bē bíta mèn siigɔɔnɔ bɔ ísiaan, aɔ borii bɔ doodo. ⁴ À káakudee bɔ lán mɔsu kè à kúu dèbenɔ vīi bà. Kè mée gwaa, wà à dèbe wòwoa, ben wà à sè wà zè à gbá plaaaa lán gběntee bà, ben wà gběntee swè dànɛ. ⁵ Ben ma pɔ bē plaadee è, à bɔ lán kpera bà. À gɛkɛsɛkɛna, gbàntɛwa mèn aagɔ kpana à lézĩ. Ben wà bènɛ à fɛɛ à nɔbɔ só maamaa. ⁶ Beee gbɛra ma guu gwà, ben ma pɔ bē pānde è, à bɔ lán gbèka bà. À dèbe vī a kpɛɛa lán bāa bà mèn siigɔ bɛnsɔ à mì vī mèn siigɔ. Wà à kpà kpatan. ⁷ Beee gbɛra kè mée guu gwaa wéegupu pì guu gwāavĩ le, ma pɔ bē siigɔdee è, è tó vīa gbě kũ ai swè kèn. À gbāaa sáa vīro. À swaa né mɔsimɛ bɛnsɔ à bíta, è pɔ sóo, à wíwi, è kɛsɛ pépɛɛ à kpaaa kè gɔa. À bɔ ado kɔn pɔ bē kè aɔ dònɛ aenɔ. À koba mèn kuri. ⁸ Kè mée laasuu lɛɛ à koba pìnɔ yā musu, ben ma koba pānde è, à néngo èe bɔɔ n tɛ, ben koba káaku mèn aagɔɔnɔ wòwo aɔ guu bònɛ. Má è koba néngo pì wéɛ vī lán gběntee pɔ bà. À lé vī dɔ kè ègɔ wada yā oo.

⁹ Kè mée gwaa, má è wà kiblekitanɔ kàɛ, ben Tontoride mò à vèɛa. À pókāsāanɔ dɛ pú fénfen lán buu bà, à mìkã dɛ lán sākã bà. À kiblekita dɛ ténɛne ũ, à górogbanɔ vī aɔɔe tɛ bɔɔ. ¹⁰ Tɛ bɔ à gĩzĩ èe bàa lɛɛ à aɛ lán swaa bà. Gɔɔn bɔɔ lɛo bɔɔ e ĩba bleenɛ, gbě kè aɔ zena à aenɔ kà gɔɔn miliɔ basɔɔro. Yákpaɛkerinɔ vèɛ, ben wà takadanɔ wèwè. ¹¹ Ben má kpé mée tàasi kɛɛ wada yā kè koba pì e oo yānzi, ben má kpé mée gwaa ai wà gàa wà pɔ bē pì dè wà à gè dúgu zɔ wà sè wà zù tén. ¹² Wà pɔ bē pāndenɔ bɔ kpatan, mɔde wà n tó wèndio ai gurɔ plaa.

¹³ Kè mée guu gwaa gwāavĩ wéegupu pì guu le, ben ma pɔ è lán gběntee né bà, èe mɔɔ ludambe luguun. Kè à kà, ben wà à kpan'aɛ kè wà gāao Tontoride kiia. ¹⁴ À kpà kpatan à iko kpàa kɔn gakuio, ben baade pínɡi dɔnzi kenne, bɔsu pínɡi gbě kɔn bori sánda pínɡio. À iko égɔ kuu gurɔ pínɡi à yāana vīro, à kpata è mì dɛ zikiro.

Wéegupu bɔkɔtɛna

¹⁵ Mamɔma Danieli ma pɔɔ yāka. Yā kè mée ee ma laasuu guu tò swè kèmagu. ¹⁶ Ma sɔ gbě kè aɔ zena gweenɔ dokezi ma yā pìnɔ yāpuraa gbèkaa pínɡi. Ben à yā òmɛ à yā pìnɔ bɔkɔtɛmɛ. ¹⁷ Pɔ bē bíta mèn siigɔ pìnɔ né kpata mèn siigɔ kè aɔɛ bɔ anduna guunɔmɛ. ¹⁸ Mɔde Luda Musude gbènɔ bé wé kpata sí wà ble aɔégɔ vī gurɔ pínɡi, kpata pì égɔ yāana vīro. ¹⁹ Beee gbɛra má yezi mà yāpuraa

dõ pò bɛɛ siigõde yã musu. À taka bò ado kɔn pò bɛɛ kpaaanɔmɛ, è tó vĩa gbɛ kũ de à kpaaanɔla. À swaa né mɔsimɛ, à ɔnkɔkɔ né mɔgotɛmɛ, è pò só à wíwi è kɛsɛ pɛɛpɛɛ à kpaaa kɛ gɔ̃a. ²⁰ Má yezi mà koba mèn kuri kɛ aɔɔ kú à mianɔ yáasi dõ dɔ kɔn koba kɛ bò ben koba mèn aagɔɔnɔ wòwo wà guu tònɛo. Koba pì wɛɛ vĩ kɔn léo, è wada yã o, à zɛna gbãa de à kpaaanɔla. ²¹ Kɛ má kpé mɛɛ gwaa, koba pì e zĩ kaa kɔn Luda gbɛnɔ èè n̄ fuu. ²² Ben Tontoride pì mò à yã nnaa kpà a gbɛ pìnɔa, zaake kpata gɔ̃na Luda Musude gbɛnɔ pò ũ gurɔɔ bé à kà.

²³ Wà bèmɛ lán kɛ bà. Pò bɛɛ mèn siigõdee pì né kpata siigõdee kɛ eé bɔ anduna guumɛ. À taka bò ado kɔn kpata kpaaanɔ, eé da andunala píngi à kɛsɛ pɛɛpɛɛa à wíwi. ²⁴ Koba mèn kuri pìnɔ né kpata pì kína gɔɔn kuri kɛ aɔé kí bleenɔmɛ. Kína kɛ bò adona kɔn à káakupɔnɔ é fɛɛ n̄ gbera eé kí gɔɔn aagɔɔnɔ bɔ kpatan. ²⁵ Eé Luda Musude tó zaaa sí eé gbãa mó à gbɛnɔnɛ eé wɛɛ à zĩbaa gurɔɔnɔ kɔn doka kɛ Ludaa diɛnɔ liɛ. Wà Luda gbɛnɔ nàɛ à ɔzĩ wɛɛ aagɔ kɔn a kusuo. ²⁶ Mɔde yãkpækɛrinɔ é vɛɛ aɔ à bɔ kpatan, aɔé kpata pì mì de mímio ai gurɔ píngi ²⁷ gbasà wà anduna kpata píngi kíkɛ kɔn ikoo kɔn bítakeɛo kpá Luda Musude gbɛnɔa. À kpata pì né kpata kɛ eé yáaromɛ, kpatablerinɔ é dɔnzi kɛnɛ aɔé mì siɛnɛ n̄ píngi. ²⁸ Yã pì lén gwe. Mamɔma Danieli, ma laasuunɔ tò vĩa ma kũ maamaa, ma uu liɛ, ben má yã pì kũna ma swɛn.

8

Sakaro swèkɛna kɔn blèkofii

¹ Belisaza kíblena wɛɛ aagɔdee guu mamɔma Danieli ma wɛɛgupu è à kɛ má è káaku baasi. ² Mɛɛ guu gwaa ma wɛɛgupu'ena pì guu, ben má è má kú kíbɛ Susa wétɛdaan Elamu bùsun. Má kú swaa kɛ wɛɛ be Ulai saɛ. ³ Ma wɛɛ sɛ ma guu gwà, ben ma sàkaro è zɛna swaa pì léa. À koba vĩ mèn plaa. Aɔɔ gbãa, mɔde à doo gbãa de à doola, à kɛ gbãa pì bò zãamɛ. ⁴ Ma sàkaro pì gwà, èè sɔ dadaa ɔfántɛgɛkpen kpa kɔn gu'igbároo kpaaɔ kɔn sɔɔmɛɛ kpaaɔ, èè koba máemaaɛ. Nɔbɔ kee e fɔ à zè à gínɛro, gbɛkee e fɔ à bò à gbãaa ɔzĩro. Ègɔ a zĩnda pɔyezi kɛmɛ, ben à a zĩnda sɛ lezĩ.

⁵ Mɛɛ laasuu lɛɛ yã pìà, ben ma blèkofii è bɔna ɔfántɛgɛkpen kpa, à bà andunala píngi à gbá e pɛɛ tɔɔtɛro. À koba bíta vĩ a wɛɛgbātán. ⁶ À gàa sàkaro kɛ zɛna swa léa pì kiia, ben à kúu òa kɔn pɔfɛ pásio. ⁷ Kɛ má è à sùzi kɔn pɔfɛo lɛ, à à gbɛgbɛ ai à à koba mèn plaaa pìnɔ è'e, ben sàkaro pì e fɔ à pɛaro. Blèkofii à nè à kɛsɛ pɛɛpɛɛa, gbɛkee e fɔ à bò à ɔzĩro. ⁸ Ben blèkofii a zĩnda dì, mɔde kɛ à pɛɛ maamaa, à koba bíta pì è, ben koba pāndenɔ bɔɛ wà kpà mèn siigɔ à gɛɛ ũ, aɔ lé dɔdɔ anduna gooda siigɔnɔa.

⁹ Koba pìnɔ doke gbàdā néngo bò, ben à bíta kũ maamaa. À gàa sɔɔmɛɛ kpa kɔn ɔfántɛbɔɛ kpaaɔ kɔn bùsu maaa kpaaɔ. ¹⁰ À bíta kũ ai à gàa pé ludambe zìkpɛɛnɔa, ben à sɔsɔnɛ kenɔ wòro à n̄ kwɛɛ tɔɔtɛ à kɛsɛ pɛɛpɛɛm̄ma. ¹¹ À a zĩnda sɛ à kɛ sáa kɔn zìkpɛɛ pìnɔ Kínao. À saa kɛ wègɔ ooa lán guu e dɔɔ nà mì dè à à kúkii kɛ bezĩ ũ. ¹² Wà zìkari pìnɔ nàɛ à ɔzĩ kɔn saa kɛ wègɔ oo lán guu e dɔɔ nàò bɔnkpɛɛyã kɛ wà kɛ yānzi, ben à yāpuraa pāɛ tɔɔtɛ. Yã kɛ à kɛ píngi bò maa. ¹³ Ben má mà malaika e yã oo, ben malaika pānde à là à bè: Wɛɛgupu'ena yã pì é gá kɛ ai bɔrɛmɛ? Saa kɛ wègɔ oo lán guu e dɔɔ nà yã pì kɔn bɔnkpɛɛyã kɛ è guu yaka pìo kɔn Luda kpé kpam̄manao kɔn kɛsɛpɛɛpɛɛna zìkpɛɛ pìnɔa. ¹⁴ Ben à bèmɛ: Èégɔ gaa ai gurɔ wàa kuri awɛɛdo kpé basɔro sa'ona kɔngɔ kɔn uusieo gbera, Luda kpé é gbasà à bɔ maa.

Wɛɛgupu bɔkɔtena

¹⁵ Gurɔ kɛ mamɔma Danieli mɛɛ wɛɛgupu pɛ ee lɛ, mɛɛ zɛ wɛɛɛ mǎ à yáasi dɔ, ben ma pɔke ɛ zɛna ma aɛ à bɔ lán gɔgbɛ bà. ¹⁶ Ben ma gbɛntee kòto mǎ bona Ulaizi à lɛ zù à bè: Gabliɛli, n wɛɛgupu kɛ gbɛ pɛ ɛ bɔkɔtɛnɛ. ¹⁷ À sòmazi ma zekiia. Kɛ èe mɔɔ, vɛa ma kũ, ben ma daɛ ma puua. À bèmɛ: Gbɛntee né, ngɔ dɔ kɛ wɛɛgupu kɛ n ɛ dɛ andunayāagurɔ yā ũmɛ. ¹⁸ Gurɔ kɛ èe yā oomɛ, ii ma kũ gbāa, má daɛna ma puua. Ben à ɔ nàma à ma fɛɛ à ma zɛ. ¹⁹ À bè: Mɛɛ yā kɛ eé mó Luda pɔfɛpitammagurɔ ziakpɛɛ zĩ oonnɛmɛ, zaakɛ andunayāagurɔ yāmɛ. ²⁰ Sākaro kobamɛmplaadeɛ kɛ n ɛ pɛ dɛ Midiānɔ kɔn Pɛsia kɔnanɔ ũmɛ. ²¹ Blèkofi sɔ né Girisi kpatamɛ. Koba bíta kɛ dɔ à wɛɛgbātān dɛ à kína káaku ũ. ²² Koba mèn siigɔ kɛ aɔ bɔɛ koba kɛ ɛ gɛɛ ũu pɛ né kpata mèn siigɔ kɛ aɔɛ bɔɛ à borii guunɔmɛ, mɔde aɔ gbāaa é ká lán à bàro.

²³ Aɔ kíblena gurɔ zāa zĩ, tó aɔ taarikɛna lé kǎ, kína uu fɛkpāna mɔnafikide kàsara é fɛɛ. ²⁴ À gbāaa é kaara, èe kɛ kɔn à zĩnda gbāaaonlo. À pɔkaatena é swè kɛngu. Yā kɛ eé kɛ píngi égɔ papanamɛ, eé gɔsagbāaanɔ kɔn Luda gbɛnɔ dúgu zɔ. ²⁵ À ɔndɔ guu à mɔnafiki égɔ papanamɛ, eégɔ daa a ka. Tó gbɛnɔ yáke dɔnaro, ben eé n dúgu zɔ paripari eé fɛɛ kɔn kɔnanɔ Kínao. Wée à kaatɛ, mɔde gbɛntee ɔnlo.

²⁶ Sa kɔngɔ kɔn sa uusieo ogurɔ wɛɛgupu kɛ n ɛ né yāpuraamɛ. N yā pɛ ká takadan, zaakɛ eé kɛ ziakpɛɛ zĩmɛ. ²⁷ Mamɔma Danieli ma gbāaa yāa, ben ma gyāa kɛ gurɔ plaa. Kɛ ma fɛɛ, ma ɛara ma zĩ kɛ kɔnanɛ. Ma bídi kɛ wɛɛgupu kɛ má ɛ pɛ yāa, mɛɛ à bɔkɔtɛna dɔro.

9

Danieli aduakɛna

¹ Asueru né Dariusu, Midiā bori kíblena Babilɔnia bùsun wè káaku guu, ² mamɔma Danieli ma yā kɛ Dii ò annabi Yeremayanɛ ɛ takadan à bè, Yerusalemu é gɔ bezĩ ũ wè baaagɔ akurimɛ. ³ Ben ma aɛ dɔ Dii Ludaa ma kúe kɛnɛ ma wɛɛ kɛa kɔn léyinao kɔn túbuo kuna ma mìa kɔn pɔsia utanɔo dana. ⁴ Ma adua kɛ Dii ma Ludaa, ma a gbɛnɔ durunɔ ònɛ ma bè:

N yā nna Dii Luda. N bíta bensɔ n naasi vĩ. Nɛɛgɔ n bà kuuna kɔn gbɛ kɛ aɔ yenzi aɔɛ n yā maanɔ kúna náanɛ guu. ⁵ Wa durun kɛ wa yā zaaa kɛ. Wa taari kɛnnɛ wa kpɛɛ linne. Wa bɔ yā kɛ n diɛ kɔn n dokanɔ kpɛɛ. ⁶ N zɔbleri annabinɔ yā ò wa kɔnanɔnɛ kɔn wa kpatablerinɔ kɔn wa dezínɔ kɔn wa bùsu gbɛnɔ n píngi kɔn n tóo, ben wée n yā maro. ⁷ Dii, n maa. Wapinɔ sɔ wa gɔ kɔn wío gbāa, wamɔwa Yerusalemudeenɔ kɔn Yudanɔ píngi kɔn Isaraili kɛ aɔ kú kɔn Isaraili kɛ aɔ kú zǎ bùsu kɛ n n fǎakɔan aɔ bona n kpɛɛ yānzínɔ n píngi. ⁸ Dii, wí wa kũ durun kɛ wá kɛnnɛ yānzí, wapinɔ kɔn wa kɔnanɔ kɔn wa kpatablerinɔ kɔn wa dezínɔ. ⁹ Dii wa Luda, baa kɛ wa sāsā n yāa, n wɛnda vĩ kɔn sùuo. ¹⁰ Dii wa Luda, wée mɛ siennɛro wée té doka kɛ n dà n zɔbleri annabinɔnɛ aɔ ɔweenɔziro. ¹¹ Isarailinɔ pǎ n dokanɛ n píngi aɔ gɛ n yā mazi. Ben n láari kèwa kɛ wa durun kɛnnɛ yānzí, lán n ò n zɔbleri Musa doka takadan nà. ¹² N yā kɛ n bè eé wa lee kèwe kɔn wa gbɛnsínɔ. N mónzi kpàwazi, wée yā kɛ Yerusalemu lè taka e anduna guu zikiro. ¹³ Wa Luda, yā pɛ wa le lán à yā kú Musa doka takadan nà, mɔde wée n kii wɛɛro, wée kpɛɛ li wa durunɔnɛ wa làakari dɔ n yāpuraaaaro. ¹⁴ Dii wa Luda, nɛɛ gɛ kɛ kɔn mónzi kpanawazioro, zaakɛ n yā ègɔ nna n yākɛna guu píngi, ben wée n yā maro. ¹⁵ Dii wa Luda, n bɔ kɔn wa gbɛ kɛ aɔ dɛ n gbɛ ũunɔ zaa Igipiti kɔn n gǎsǎ gbāaaao, n tó bɔ lán à kuu ai kɔn a gbāao nà. Wa durun kɛ wa taari kɛnnɛ. ¹⁶ Dii, lán n yākenanɔ maa píngi nà, n n pɔfɛ kɔn n pɛtɛo kɛ

n wéte Yerusalemua kōn n kpíiio sa, zaake Yerusalemu kōn wamowa kè wá de n gbě ũuno gò fabona pò ũ gbě kè aǝ ligawaziinone n píngi wa durunno kōn wa dezinò yázaakenao yānzi. ¹⁷ Wa Luda, n mamoma n zòbleri wékeke kè mée kemma sí sa kōn ma wēnda wíiio. Dii, n ae do n kúkii kè gbòroa n tó yānzi. ¹⁸ Luda, n swā kpá n ma yā ma. N wée sé n wéte kè n tó kúa bezi gwa. Èe ke wa maakena yānzín wée wée kemmaziro, n wēnda bíta yānzime. ¹⁹ Dii, n ma yā ma! Dii, n sùu ke! Dii, n swā kpá ma yāzi n ke kpakpaa! Ma Luda, nton gi kero n tó yānzi, zaake n tó kú wéte pia kōn n gbēnme.

Azuma baaagō akuri yā

²⁰ Gurō kè mée yā oo le, mée adua kee mée ma durunno yā oo kōn ma gbě Isarailino durunno, mée wée kee Dii ma Luda a kpíi yā musu, ²¹ kè mée adua kee le, Gablieli, gbě kè má è wégupu'ena guu yāa pì vĩa à mò ma kiia sa uusie ogurō. ²² À yā òme à bè: Danieli, ma bō ma mōnzi le mà n wée kēnneme, n dōna e à kaara. ²³ Kè n na aduakēnaa, Luda n wékeke sì, ben ma mō mà onne, zaake à gbě yenzideen n ũ. N làakari do yā kēa n laasuu lé wégupu kè nēe eea. ²⁴ Luda azuma baaagō akuri diè n gbēnōne kōn n wéte pìo, le à taarino mì de à durunno vīi à yā zaaano kēawa, eé bō kōn bōna maaa kè eé yāarooo, wégupu'ena kōn annabikee kenao lé é ká, weé Ludakukii kya ke. ²⁵ N laasuu lé yā kēa ngō dō kè naana zaa gurō kè wà diè kè Yerusalemu é εara à su a gwena ziia ai à gāa pé Mesaya mógurōa eégō de azuma swēplaa kōn azuma baaagō awēplaa ũme. Weé εara wà káe weé à gāaleno kēke kōn zédaano, mōde nawēa égō kuu gurō pia. ²⁶ Azuma baaagō awēplaaa pì gbera weé Mesaya pì de, gběke é zεoro. Kína kè èe mōo zìkpēeno é wéte pì kaate kōn Luda kpéo. À mīdena é su lán í gublena bà. Ai à lé gō gá ká zìkana kōn kaatenao égō kuu lán Luda diè nà. ²⁷ Kína pì é ledole ke kōn gbēnoo pari ai azuma do. Azuma doo pì dagura eé sa'ona kōn gbadanao mì de à tēpo guyakari péε gwe ai kaatēna kè Luda diè guyakari pīne gá à leo.

10

Gakuidee bō à mōna Danielizi

¹ Pesiano kí Sirusu kīblena wē aagōdee guu wà yā bìia Danieli kè wè bene do Betesazane. Yā pì né yāpuraame, bensō zì gbāa yāme. À yā pì mà wégupu'ena guume, ben wà à bōkōtene.

² Gurō beee mamoma Danieli, mée pōsiaa kee azuma aagō dagura. ³ Mée pō nnaa blero, nōbō ke wēe e gē ma lénlo. Mée nōsi kemaro ai azuma aagō pì gāa à pāpao.

⁴ Mō káaku gurō baro awēsiigōdee zī má zena swa bíta kè wè sísi Tigiri saε. ⁵ Ma wée sè ma guu gwà, ben ma gběke è à táaru bisa dana, vura maa asaa dōna à pii. ⁶ À mè bō lán gbè bèede ba, à uu de lán loupina bà. À wée de lán sèté bà, à òno kōn à gbānoo e té kee lán mōgotē lóna bà. À kōto de lán gbě parii kīi bà. ⁷ Mamoma Danieli māmbe ma wégupu pì è mado. Gbě kè aǝ kúmaonoo e ero, mōde swē kēngu, ben aǝ bàa lè wà gāa wà ùte. ⁸ Māmbe ma gō mado, mée wégupu bíta pì ee. Ma gbāaa yāa, ma uu liε, ma gō gbāaa sai.

⁹ Ma à kōto mà, ben gurō kè mée maa, ii ma kū gbāa, ma daε ma puua. ¹⁰ Ben wà ò nàma wà ma se wà ma kue ma kosooa kōn ma òo, mée lugalugaa. ¹¹ Ben wà bème: Luda gbě yenzide Danieli, n làakari do yā kè mée oonneεa. N fεε n ze, zaake wà ma zīmame. Kè à òme le, ma fεε ma ze, mée lugalugaa. ¹² Ben à èara à bème: Danieli, nton tó vĩa n kūro, zaake zaa gurō káaku kè n n nōse kpà yā wàaripanaa bensō n n zīnda bùsa Ludane, à yā sinyo. N yā pì yānzín ma mōzi.

¹³ Pɛsia bùsu tãa kí ma dādā gurɔ baro awɛɛdo, ben malaika kíno do Mikaeli bé à mò à ma ïan kà. ¹⁴ Ma mo le mà yā kè eé n gbɛno le gurɔ zãa zĩ bɔkɔtenne, zaake wɛɛgupu kè nɛe ee kuu zia yā ùmɛ.

¹⁵ Gurɔ kè èe yā pì oomɛ, ma a mì pɛɛ, má yĩtena kítikiti. ¹⁶ Gbɛ kè bò lán gbɛntee bà pì ɔ kè ma léa, ben ma lé wɛ ma yā ò. Ben ma bè gbɛ kè zɛna ma aɛnɛ: Dii, ma wāwāa mà pó kè mɛe ee yānzi, ma gɔ gbāaa sai. ¹⁷ Dii, mamoma n zòbleri mé ke diamɛ mà yā onyo? Má gbāa vī dɔro, wesabona kɛmao zĩ'ũ. ¹⁸ Gbɛ kè bò lán gbɛntee bà pì ɛara à ɔ kɛma à ma gba gbāaa ¹⁹ à bè: Luda gbɛ yenzide, nton tó vīa n kũro. Ngɔ kú kɔn aafiao! N tó n làakari gɔ kpaena! N swè gɔ gbāa! Kè à yā òmɛ, ben ma gbāa è ma bè: Dii, n yā omɛ sa, zaake n ma gba gbāaa. ²⁰ Ben à bè: N yā kè tò ma mo n kiia dɔɔ? Mɛ ɛara mà gá zĩ ká kɔn Pɛsia tãa pìo tia. Tó ma ta, Giriki tãa é mó. ²¹ Mɔde mɛ yā kè kú Yāpura Takadan onne gĩa. Gbɛkee e zɛ à ma ïan káro, séde a malaika Mikaeli baasiro.

11

¹ Midiã bori Dariusu kíblena wɛ káaku guu, ma zɛ ma gi kɔn Mikaelio ma à dàkpa.

Sɔmɛte kína kɔn gu'igbāro kínao

² Yāpuraan mɛe oonne. Kína pāndenɔ é fɛe gɔɔn aagɔ aɔ kí ble Pɛsia bùsun. Aɔ siigɔdee té n kpeɛ, eégɔ auziki vī maamaa deŋla. Eé gbāaa e a auziki pì yānzi eé tó gbɛ píngi fɛe Girisi bùsuzi. ³ Kína gbāadee é fɛe à kí ble bùsunɔa pari, eégɔ kee lán à yezi nà. ⁴ À fɛena gbera à kpata é gboro à ke leo siigɔ, anduna gooda siigɔɔnɔ baade kɔn a pɔo. Èe ke à boriino bé wé kpata pìno blero, gbɛ pāndenɔ bé wé ble, à kpata pìno gbāaa é ká à káakupɔ ũro.

⁵ Sɔmɛte kpa kína égɔ gbāa vī, mɔde à zìkpɛɛno gbɛnsi ke égɔ gbāa vī deàla. Eé kí ble à kpata égɔ bíta. ⁶ Gurɔ plaa gbera aɔé ledole ke. Sɔmɛte kpa kína é a nénɔkparɛ kpāsā gu'igbāro kínaa ledolekɛna kɔo sèeda ũ, mɔde nɔgbɛ pì égɔ iko vī gwero, kína pì kɔn à néo é gi kero. Weé nɔgbɛ pì kɔn gbɛ kè aɔ mɔnonɔ kɔn à deo kɔn à ïankario kpáríma gurɔ beee. ⁷ Nɔgbɛ pì danɛ ke bé eé kí ble à de gɛɛ ũ. Eé lɛe gu'igbāroo kpa kína zìkpɛɛnoa eé gɛ à zeki gbāaan. Eé zì kányo à gbāa mɔńne. ⁸ Eé n tãano kɔn n dii kè aɔ kàsanɔ sɛe wà táo Igipiti kɔn n pó bèedee kè wà kè kɔn vurao kɔn kondogionɔ. Eé gu'igbāroo kpa kína tón gĩa gurɔ plaa. ⁹ Gu'igbāro kpa kína pì é mó à lɛe sɔmɛte kpa kína pì bùsua se, mɔde eé ɛara à tá a bùsun. ¹⁰ À nɛno é zì soru ke aɔ zìkpɛɛno kakɔa paripari. Aɔé da zén aɔ dagula lán swapana bà. Aɔé zì ká ai aɔ gá káo à zeki gbāaan. ¹¹ Sɔmɛte kpa kína é fɛ eé gá zì ká kɔn gu'igbāroo kpa kínao kɔn zìkpɛɛ kè à kàkɔa paripariino eé zì blemma. ¹² Tó à zìkpɛɛ pìno sɛe à tànɔyo, eé a zĩnda sé lezĩ. Eé n deɛe gɔɔn bɔro kuri, mɔde eé e à zì blemma gurɔ píngiro. ¹³ Gu'igbāro kpa kína é ɛara à zìkpɛɛno kakɔa paripari de à káakupɔla. Tó à gurɔ kà, eé mó kɔn a zìkpɛ parii pìno, baade kɔn a gɔkebɔno.

¹⁴ Gurɔ beee gbɛ paridee é fɛe sɔmɛte kpa kínazi. N bori gɔ pásĩno é fɛezi wɛɛgupu kè n è yāpapana yānzi, mɔde aɔé mĩnnaa kero. ¹⁵ Gu'igbāro kpa kína é mó à wɛte bĩide kagura ke eé sí. Sɔmɛte kpa zìkpɛɛno gbāaa é fɔ à kpánɛro, baa aɔ zìkpɛ maaano. Aɔ gbāaa é fɔro. ¹⁶ Kína kè mò à lɛɛa é ke lán à yezi nà, gbɛke é fɔ à kpánɛro. Eé zɛ bùsu maaan eégɔ à kaatɛna zé vī. ¹⁷ Eé zɛo à mó kɔn a bùsu ikoo píngi, mɔde eé ledole ke kɔn sɔmɛte kpa kínao. Eé a nénɔkparɛ kpāsāa le à e à à kpata yaka yānzi. Yā pì é zé kero, eégɔ àre ke vĩnerɔ. ¹⁸ Eé gbasa à aɛ dɔ ísɛa sae bùsunɔa eé sí pari, ben zìkpɛɛno gbɛnsi ke é à wada mì

de eé tó à wada wí à musu. ¹⁹ Eé ɛara à aɛ dɔ a bɛ bùsu zeki gbāaana sa, mode eé gèn sí à lée, weé à e dɔro.

²⁰ À gɛɛ é bɛ'ɔsiri gbāamɔnnɛri gbarɛmma lɛ à a kíkɛgakui kaara yānzi, mode guro plaaa gɛra eé game, èe kɛ pɔfɛ ke zì yānzinlo. ²¹ À gɛɛ é gɔ de gbɛ gina kè wèe à kpá kpatanloo ũ. Guro kè gbɛno yake danaro, eé mó à lénnaa kásaɲne à kpata símma. ²² Eé zìkpɛɛno wíwi a aɛ dúgudugu, eé n kaate kɔn kína kè à lɛdole kèoo. ²³ Lɛdolekenao gɛra eé bɔ à kpɛɛ, à gbāaa é kaara, baa tó à gbɛno pari. ²⁴ Eé gɛ bùsu auzikidee kè à gbɛno yake danaroonzi, eé yā kè a deno ke a dezin e fɔ wà kèroo kɛ. Eé n pɔno sée eé n pókádeen nakɔa eé n auziki pino kpaatete a ibanɛ. Eé à zaaa kpakɔsɔ zeki gbāaana, mode eé guro plaaa kero. ²⁵ Eé swè diɛ à té ká a zīndan. Eé gɛ sɔɔmetɛ kpa kɔnazi kɔn zìkpɛɛno paripari. Sɔɔmetɛ kpa kína pì é zì káo kɔn a zìkpɛ parii kè aɔ gbāaa kè bítano, mode eé n fɔro, zaake weé lé kpakɔsɔzime. ²⁶ Gbɛ kè aɔ pɔ bleono é zìbɔnkpɛ kɛnɛ. Weé pɛ à zìkpɛɛno wà n paridee dɛdɛ. ²⁷ Kí gɔon plaaa pino é vɛɛ teebu dɔnkɔzi kɔn nɔsɛzaaa aɔ ɛgɛ tokɔnɛ. Eé zé kero, zaake yā é mɛ de à guroame. ²⁸ Gu'igbāro kpa kína é da a bùsu zén kɔn auziki bítano, mode eé yā zaaa kpakɔsɔ gbɛ kè Luda bà kúnyonzi. Eé yā lúɲne gbasà à tá a bùsun.

²⁹ Tó à guro kà, eé ɛara à gɛ sɔɔmetɛ kpa bùsuzi, mode kèkii é gɔ de lán à káakupɔ bàro. ³⁰ Ɔfántɛgɛkpɛndeeno é gínɛ kɔn goro'iteno. Eé na a sàsaa, eé ɛara à gá pɔfɛ pita gbɛ kè Luda bà kúnyona. Eé zɛ kɔn gbɛ kè aɔ Luda bà kuunaɲyo yā gbòrono. ³¹ À zìkpɛɛno é Luda kpé gbāsi lé aɔé saa kè wègɔ oo lán guu e dɔ nà mɛ de aɔé tɛpɔ guyakari pɛn. ³² Eé gbɛ kè aɔ Luda bà kuunaɲyo yā gbòrono mɛ liɛ kɔn mɔnafikio, mode gbɛ kè aɔ n Luda dɔno é zɛ gbāa aɔ gínɛ. ³³ Aɔ gbɛ kè aɔ ɔndɔ vīno é yā da gbɛno pari, mode guro plaaa dagura weé n gbɛkeno kwé kɔn fɛɛdaao weé n gbɛkeno kpáta weé n gbɛkeno ká kpésiaan weé n pɔno símma. ³⁴ Tó aɔ lèe lɛ, weé n ïan ká fète, mɔnafikideeno é namma pari. ³⁵ Ɔndɔri pì kenɔ é kpágula, lɛ Luda e à n baasa à n gbāsi woromma, lɛ aɔ nɔsɛ e à pura kú ai guro lé gá ká, zaake guro pì é ká lán Ludaa diɛ nàme.

Kína kè eé a zīnda sé lezī

³⁶ Kína ke bé eé kɛ lán à yezi nà eé a zīnda sé lezī, eé bítakɛɛ dɔ a zīndanɛ de tāano la píngi eé dɔkena yā o Luda kè deɲlaa musu. À yā é gɔ gaame ai Luda pɔfɛpitammaguro gá papao, zaake Luda é yā kè à zèo kɛme. ³⁷ Kína pì é a dezin tāano yā daro ke taa kè nɔgbɛno è gɔ yezi. Eé taa ke yā daro eé bítakɛɛ dɔ a zīndanɛ deɲlaa píngi. ³⁸ Eé zeki gbāaana taa kpe da a dii ũ aɔ gɛɛ ũ. Eé dii kè a dezin dɔroo pì kpe da kɔn vurao kɔn kondogio kɔn gbɛ bɛɛdeeo kɔn pɔ auzikideeno. ³⁹ Eé yā lú zeki gbāa gbɛntɛno bori zìtɔno taa pì gāzī. Eé gbɛ kè aɔ à dɔno kpe da maamaa. Eé tó aɔ kí ble gbɛno pari, eé bùsu kpaateteɲne n asaia ũ.

⁴⁰ Tó à guro lé kà, sɔɔmetɛ kpa kína é lɛɛa zìo, ben gu'igbāroo kpa kína é fɛɛzi lán zàga'ia bà kɔn sɔgorono kɔn sɔdeen kɔn goro'iteno paripari. Eé gɛ bùsunzi pari à dagula. ⁴¹ Eé gɛ bùsu maaazi dɔ. Bùsu paridee é lɛɛ, mode ɛɔmuno kɔn Mɔabuno kɔn Amɔnino gbɛnsino é bɔ. ⁴² À iko é bùsu pariino lɛ, Igipiti é bɔro. ⁴³ Eé gbāaa ble Igipiti auziki kè utenanɔ, vura kɔn kondogio kɔn pɔ bɛɛdeen píngi. Libiano kɔn Etioiano é mɛ sienɛ. ⁴⁴ Baaru kè eé bɔ ɔfántɛbɔɛ kpa kɔn gu'igbāroo kpaa é tó swè kɛn, eé da zén kɔn pɔfɛ bítano gbɛ parideeno kaatena kɔn n mɛdenao yānzi. ⁴⁵ Eé a kíkɛ bisakutaa dɔ ísia kɔn Luda kpìi maaao dagura. Gwen eé gan, gbɛke é à ïan káro.

12

Gurɔ zaa zĩ

¹ Gurɔ beee Mikaɛli, malaika isi kɛ è zɛ kɔn n gbɛnɔ é fɛɛ. Gurɔ beee nawɛa éǵɔ bíta. Zaa boriinɔ naana gurɔ ai gurɔ beee à taka e kɛ zikiro. Gurɔ beee n gbɛ kɛ aǵ tó kú Luda takada guunɔ é bɔ. ² Gbɛ parii kɛ aǵe ii oo tɔɔte guunɔ é vu. Aǵ gbɛkenɔ éǵɔ wɛndi kú eé yáaroo ví, aǵ gbɛkenɔ sɔ lalandi kɔn wí yáanasaio. ³ Gbɛ kɛ aǵ ɔndɔɔ vĩinɔ éǵɔ té kɛɛ lán musu pónɔ bà. Gbɛ kɛ aǵ tó parii bɔ maaa pínɔ éǵɔ té kɛɛ lán sɔsɔnɛnɔ bà. ⁴ Mpi sɔ Danieli, n yá pínɔ ká takadan n koko n à lé nakɔa ai gurɔ pì lé gá ká. Gbɛ parideenɔ éǵɔ gaa weéǵɔ suu lɛ wà dɔna kaara.

⁵ Mamɔma Danieli ma guu gwà, ben ma ǵɔn plaaanɔ è, gbɛ doo zɛna swaa baa kɛ kpa, gbɛ doo baa káa kpa. ⁶ Aǵ gbɛ mɛn doo bè gbɛ kɛ táaru bisa dana à zɛna swa'ilaanɛ: Yáɔnsaɛ pínɔ é mì dɛ bɔrɛmɛ? ⁷ Gbɛ kɛ táaru bisa dana à zɛna swa'ila pì a ɔplaa kɔn a ɔzɛɛ sɛ musu, ben má mà à bè kɔn Gurɔpingide tóo: Wè aagɔ kɔn a kusuomɛ. Tó wà Luda gbɛnɔ gbáaa fɔ wà yáa, yá pínɔ gbasa wà mì dɛ pínɔ. ⁸ Má mà, mɔde mɛɛ à bɔkɔtɛna dɔro, ben ma à là ma bè: Dii, yá pì gbɛ é bɔ diamɛ? ⁹ À wɛmala à bè: Danieli, n gá! Yá pínɔ mì éǵɔ utenamɛ, weéǵɔ pó kúɛa ai gurɔ lé gá ká. ¹⁰ Zĩ beee gbɛnɔ gbásĩ é kɛmɛma pari, aǵ nɔsɛ é pura kú lán wà n baasa bà, mɔde gbɛ zaaanɔ é kɛkɛ wàǵɔ zaa. Gbɛ zaa ke é yá pì dɔro dɔro, mɔde gbɛ kɛ aǵ ɔndɔɔ vĩinɔ bé wé ma. ¹¹ Tó wà saa kɛ wè o lán guu e dɔo nà mì dɛ wà tɛpɔ guyakari pɛɛn, gurɔ wàa swɛɛdo kpé basiigɔ akuri bé eéǵɔ kuu. ¹² Aubarikadeen gbɛ kɛ eé gurɔ wàa swɛɛdo kpé baswɛɛplaa sɔɔrosai dǎ à ká ũ. ¹³ Mpi sɔ, n gá ai n gurɔ léa. Né anduna tó gbasa n fɛɛ n n baka le gurɔ zaa zĩ.

YUNUSA

Yunusa bàalena Diine

¹ Dii yā ò Amitai né Yunusanε à bè: ² N fεε n gá wétεda bíta kè wè be Ninεva guu n kpākēñzi, zaake aō zaakεna ma kii lè. ³ Ben Yunusa bàa lè Diine à mì pè Tasisia. Kè à kà Yopa, à góro'ite è gwe kè èe gaa Tasisi. Kè à fīa bō, à gēn kōn gbē kè aōe gaa gweeno, èe bàa lεε Diine. ⁴ Dii īa gbāaa gbàre ísiaala, ben zàga'īa pāsī fēε ísiaala ai góro'ite yezi à para. ⁵ Vīa góro gbēno kù, baade e wii pεε a tāazi, ben aō góro pì asoono bōe aōe kaa ín le góro e à futa kù. Yunusa sō pìta à gē à dàe góro gīzī, ben i bíta à sè. ⁶ Górodee gāa à à lè à bè: Bó iin nēε oo lεε? N fεε n wii pé n tāazi, wégō dōro tó eé wa wée gwa à wa bō.

⁷ Ben aō bèkōne: À mó wà kàbankpe ke le wà dō gbē kè gēwazi kōn kisia kèo. Kè aō kàbankpe kè, ben à Yunusa kù. ⁸ Aō à là wà bè: N owe gbē kè n de à ũ, mmōn kè n gēwazi kōn kisia kè takao. Zī kpāreen nēε kεε? N bō māmε? Būsu kpāree gbēn n ũu? Bori kpāreen n ũu? ⁹ À wēnīa à bè: Eberun ma ũ. Dii Luda Musude kè ísia kōn tōtεo kēn mēε dōnzi kεε. ¹⁰ Ben vīa gbē pīno kù, swē kēngu, aō bène: Bóyānzi n kè lezi? Gbē pīno dō kè èe bàa lεε Diinεmε, kè à ònne le yānzi. ¹¹ Í kpé e góro zuzuu, ben aō à là wà bè: Dian wé kenne nà le ísiaa busawee? ¹² À bènne: À ma sé à ma zu ísiaan le í busaare, zaake má dō kè māmbe ma gēazi kōn zàga'īa gbāaa kèo. ¹³ Aō nà górolinaa le wà e wà bikū, mōde aōe fōro, zaake í kpé e n zuzuume. ¹⁴ Ben aō wii pè Diizi wà bè: N yā nna Dii! Nton wa kaate gbē kè wēndibōna yānzīro. Dii, nton wa diε taarideeno ũ à dēna yā musuro, zaake n n poyezi dāweme. ¹⁵ Ben aō Yunusa sè wà zù ísiaan, ben í pì zuzuna kpāε. ¹⁶ Dii yā pì tò vīa gbē pīno kù maamaa, ben aō saa òa aō lù sēne. ¹⁷ Ben Dii tò kpò gbēntē bō à Yunusa mò, ben à kè kpò pì gbēεen fāantē aagō gwāavī aagō.

2

Yunusa aduakεna kpò gbēεen

¹ Zaa kpò pì gbēεen Yunusa wée kè Dii a Ludaa à bè:

² Ma lé zù Diizi ma kagurakεna guu,
ben à wēmala.
Zaa gēwāa lōn ma wii pè,
ben à ma yā mà.

³ N ma zu ísia lōn
ai zaa à guragura,
ísō didima kōn à kakanao,
n ísōkana fūta taa ò ma mīla.

⁴ Ma bè n pema bōna n kiia,
mōde mé εara mà wée si
n kpé kè kú adonale.

⁵ Í ma kù ma waale,
í lò ma mō,
burugu fīkā ma mīzi.

⁶ Ma kpae ai kpīiino kāsāazi,
tōtε zé kè wēna vīroo tātamale.
Ben n ma bō gēwāan,
n ma mì sì Dii ma Luda.

⁷ Kè má yezi mà anduna tó,

Dii, n yā dōmagu,
ben ma wée kemma,
à n kii le ai n kpé kè kú adonan.

⁸ Gbē kè aō pō gina yā kūnanō kè Luda aubarikaa,

⁹ mapi sō, mé saa omma kōn sáabukēnao,
mé lù kè má sēnnē fīa bo.
Dii bé è n mī sí.

¹⁰ Kè Dii yā dà kpò pìnē, ben à Yunusa pìsi ísiaa lézi.

3

Yunusa gana Nineva

¹ Dii yā ò Yunusanē à gēn plaade dō à bè: ² N fēē n gá wétēda bíta kè wè be Nineva guu n yā kè má ònnēē kpàakpa kēñnē gwe. ³ Ben Yunusa fēē à gāa Nineva lán Dii ònē nà. Nineva sō wéte bítamē maamaa. Tá kè weé o wà wéte pì paa wà bōo kà gurō aagō tá ũ. ⁴ À gē wétēdaa pì guu à táa ò gurō do, ben à nà kpàakpakēnaa à bè: Gurō baplaaa bé à gō kè weé Nineva kaatē. ⁵ Ninēvadeenō Luda yā sì, ben aō léyi kpàakpa kè aō pōsia utano kūnla, né fēte kōn gbēnsio.

⁶ Kè à baaru Nineva kína kii lè, à fēē a kiblekitaa à a gumusu bō à zù à uta kāsāa dà à lutē dàala nòseliēna sēeda ũ. ⁷ À bè wà kpàakpa kē a wētēn lán kè bà: Lán kína kōn à ibano diē nān yē. Gbēntēenō kōn pókādeenō pīngi, póblee tón gē n lénlo, aōton í miro. ⁸ Gbēntēē kōn pókādeenō uta kāsāa dada n pīngi, aōgō wii pēē Ludazi wāgō zēàla. Baade bō a zē zaaan à bō yā pāsīn. ⁹ Dé bé à dō tó eé wa wēnda gwa à nòsē liē, à fēna pāsī yāa à wa bō kaatenan? ¹⁰ Kè Luda n yākēna è kè aō bō n zē zaaan, à n wēnda gwà, èe tó mōnzi kè à diē à kpánzi n le dōro.

4

Dii yā dadana Yunusanē kè à gbēnō wēnda gwa

¹ Yā pì kè Yunusanē zaa ai, ben à pō fē. ² À wée kè Diia à bè: N yā nna Dii! Mée yā beee o zaa ma būsūnloo? Beee yānzīn ma bàa sì mēē taa Tasisizi! Zaake má dō kē n sūu kōn wēndao vī. N pō è fē kpakpaaro, n gbēkē bíta vī, nēē yā da n nōsēnlo. ³ Tia sa Dii, n ma sé, zaake ma ga wēē sì dē ma kuunala. ⁴ Dii bēnē: À maa n pō fē?

⁵ Yunusa bō wétēdaa pì guu à gāa à vēē fāntēbōē kpa. À kutaa dō gwe à kú à guu, èe yā kè eé wétēdaa pì lee dāa. ⁶ Ben Dii tò zāgā fēē à ora kpà Yunusala lē à nawēa e à lago. Zāgā pì yā tò Yunusa pō kè nna maamaa. ⁷ Kè guu dō, ben Ludaa tò kōkō mō à zāgā pì zō, ben à kori kù à gā. ⁸ Kè fāntē fēē à gbāa kù, Luda bō kōn īa wāāao fāntēbōē kpa, ben fāntē e à lēē a mīa. Kè à yēē vī dōro, ben à ga nī dē à bè: Ma ga wēē sì dē ma kuunala. ⁹ Ben Luda bēnē: À maa n pō fē zāgā beee yā musuó? Ben à bè: À maa, à kà mà pō fē ai mà ga. ¹⁰ Ben Dii bēnē: Zāgā kè nēē à zīi kēro, mbe n tò à gbāro, ben à kēnnē wēnda. À fēē gwāāvī dooa, ben à gā gwāāvī do. ¹¹ Mapi sō, à maa wétēda bíta Nineva kēmē wēndaroo? Aō né kè aō opla dōkōzi kōn zēēoroōnō parīi dē bōro baswēdoolā bēnsō aō pókādeenō kpēēē.

ZAKARI

8

Dii légbēna Isarailin yā musu

¹ Dii Zìkpède yā sùma à bè:

² Mamoma Dii Zìkpède ma bè,
mée nòsɛgɔaano kpaa Zayon yā musu maamaa,
èe ma nòsɛ kpataa pāsīpāsī.

³ Mamoma Dii ma bè,
mé ɛara mà su Zayon,
mé vɛɛ Yerusalemu.
Weé be Yerusalemunɛ Wéte Yāpurade,
weé be mamoma Dii Zìkpède kpīiine Luda Kpīi.

⁴ Mamoma Dii Zìkpède ma bè,
gɔ gbēnsino kɔn nɔ gbēnsino
é ɛara wà káɛ Yerusalemu gāalenɔa,
baade kɔn a gòo kūna
kè aɔ zi kù yānzi.

⁵ Gɔkparenɔ kɔn nokparenɔ
é wéte pì gāalenɔ pa dɔ,
aɔégɔ kɔkɔ oo à zédaano guu.

⁶ Mamoma Dii Zìkpède ma bè,
Yā pì é bɔ borii kè gbē kpaaa kè aɔ gònɔ saɛ gurɔ beeeɛ,
mɔde eé bɔ ma saero.
Mamoma Dii Zìkpède mámbe má ò.

⁷ Mamoma Dii Zìkpède ma bè,
mé ma gbēnɔ bɔɛ ɔfántɛbɔɛ kpa bùsunɔn
kɔn ɔfántɛgɛkpɛn kpa bùsunɔo,

⁸ mé suńyo aɔgɔ kú Yerusalemu,
aɔé gɔ ma gbēnɔ ũ,
mégɔ deńne Luda náanɛdee ũ a zéa.

⁹ Mamoma Dii Zìkpède ma bè, amɔano kè ée yā kèkii maano annabinɔ lézī
zaa gurɔ kè wà ma kpé ɛɛ dàe ai gbàa, à aĩa ke kpé pì bonazi. ¹⁰ Ai gurɔ pì gàa
à kàò gbēnteenɔ kɔn pókādeenɔ é asaiapo e zī guuro. Gbē kè èe gaa kɔn gbē kè
èe suuo aafia vīro n̄ ibeenɔ yānzi, zaake má tò wà íbete kpà kɔo kɔ tɛɛ. ¹¹ Mɔde
mé yā ke borii kè gbē kpaaa kè aɔ gònɔne tia lán yāa bàro. Mamoma Dii Zìkpède
mámbe má ò. ¹² Ludambɛɛ é mɔdɔ kpá, blewɛɛ é gɔ aafia, geepi línɔ é né i, tɔɔte
é póblee ke. Mé pò pìnɔ kpá borii kè gbē kpaaa kè aɔ gònɔa gbàa ũ. ¹³ A Yudanɔ
kɔn Isarailinɔ, lán a gɔ gbē kè boriinɔ è n̄ ká kɔn a tónɔ ũ nà, len mé a mì sí mà
tó wà aubarika dańgu kɔn a tóo le dɔ. Àton tó vĩa a kūro. À aĩa ke.

¹⁴ Mamoma Dii Zìkpède ma bè, lán ma zɛo ma mónzi kpàazi gurɔ kè a dezino
ma pɔɔ fɛmɛ nà, ben mée a wɛnda gwaro, ¹⁵ len ma zɛo le dɔ mà à maa ke
Yerusalemudeenɔne kɔn Yudanɔ n̄ píngi gurɔ kènɔa. Mamoma Dii Zìkpède
mámbe má ò. Àton tó vĩa a kūro. ¹⁶ Yā kè égae keɛn yè. A baade gae yāpuraa
o a gbēdaaanɛ. Àgae yā gɔgɔ a zéa nnanna a yākpaekekiinɔn. ¹⁷ A gbēke tón a
gbēdaaa kpákpa a zaaaoro. Egetona kɔn ma tóo tón kearero, zaake ma za yā
pìnɔn píngi. Mamoma Dii Zìkpède mámbe má ò.

¹⁸ Dii Zìkpède yā àara sùma à bè: ¹⁹ Mamoma Dii Zìkpède ma bè, lé kè eègō yii mō siigōdee guu kōn mō sōrodeeo kōn mō swēēplaadeeo kōn mō kurideeo é gō a Yudanōnē zībaa maaa kè é pōnnaa kēn kōn yáadōnao ũ. Beee yānzi à wēte àgō kuu kōn yāpuraao kōn aafiao. ²⁰ Mamoma Dii Zìkpède ma bè, boriinō kōn wētēdeenō é mō pari ai tia. ²¹ Weé gá okōnē wēte kōn wētēo wà be: Wà gá Dii kii wēte wà Dii Zìkpède pì wēē wēte. Mapi mé gá se. ²² Boriinō kōn bùsu gbāade gbēnō é mō ma kii wēte pari Yerusalemu le wà ma wēē ke. ²³ Mamoma Dii Zìkpède ma bè, zī pìn gōōn kuri kè aō bō bori kōn boriio guunō e Yuda mēn do kū a uta léa wà benē, wé gányomē, zaake wá mà kè Ludaa kúao.

9

Yā vēna Isarailinō ibēenōa

¹ Dii é yā da Adaraka būsula,
eé tó yā vē Damasikua,
zaake gbēntee wēē kú Diia
kōn Isaraili boriinō n pīngi.
² Yā pì é vē Amataa dōmē
kōn Tayao kōn Sidō,
baa kè ōndōrinōmē maamaa.
³ Tayadeenō bīi gbāaa bō wà liga n wētēzi,
aō kondogi kākōānzi lán bùsu'āatē bà,
aō vura nānakōānzi lán zé guu būsuti bà.
⁴ N gwa! Dii é n pōnō símā,
eé zé kè aō vī ísiaala mī dē.
Té bé eé n wētē pì ble.
⁵ Asakelōnideenō é e, vīa é n kū.
Gazadeenō é petee bō kōn wāwāao
kōn Ekēōnideenō dō,
zaake tāmāa é n nēmē.
Gazadeenō é kora n kīnazi,
Asakelōni é gō bēzī ũ.
⁶ Bori pāndenō é Asadōdi sí,
Dii é Filisitininō wada mī dē.
⁷ Eé nōbō kōtokpasai bō n lēzī,
eé tēpō bō n lēn.
Aō gbē kè gōōn é gō wa Luda pō ũmē,
aōé gō lán Yudanō bori gāli ke bà,
Ekēōnudeenō é gō à gbēnō ũ
lān Yebusinō kè nā.
⁸ Dii é a bùsu kōn a gbēnō dākpa
zìkari kè aōōe mōō lēēmmanō yānzi.
Gbāamōnnērino é gbāaa blēmā dōro,
zaake égō wēē tēnzime sa.

Zayōn Kína mōna

⁹ A Zayōndeeno à pōnnaa ke maamaa,
a Yerusalemudeenō à áyuwi ke.
À gwa, a kína e mōōwa,
è yā ke a zēa bensō zīblerime.
À nōsē yīi bensō à di zaaki kpēē,
à di zaakine bōō kpēē.
¹⁰ Eé sōgoronō bōē Eflaimu būsun,

eé tó zìkasõno gō kú Yerusalemu doro,
weé zìkasanõ é'è.

Eé aafia kpàakpa kè bori píngine,
eé kí ble zaa ísia léa kè kōn à léa kãao,
zaa Yuflatizi ai anduna léa.

¹¹ Amɔa kè á dɛ zìzɔno ũ sɔ,
mé a bɔɛ wèɛ ísai pìn
ma bà kuunaao aru yānzi.

¹² Zìzɔ tãmaadeenɔ, à su a wétɛ bĩideen,
baa gbãa mée ooare, mé sɔkpaare leo plaa.

¹³ Yudanɔn ma sá kè mɛè gá ũ,
ɛflaimunɔn ma kà kè mɛè kpáàla ũ.
Mé Zayɔndee pìnɔ gbare Girikinɔa,
aɔé gōmɛ lán gōsagbãaa fɛɛdaa bà.

¹⁴ Zaa musu Dii é bɔ à mó a gbɛ pìnɔa,
à kà é gètɛ lán loupina bà.

Dii Luda é kākāki pé,
eé mó zaa sɔɔmɛtɛ kpa zàga'ĩa guu.

¹⁵ Dii Zìkpɛde é ɔ liga a gbɛnɔzi,
aɔé n̄ ibɛɛnɔ kɛ gyáigyai kōn gbɛmbagbenɔ.
Aɔé n̄ aru mi wà pata lán wɛmiri bà,
aɔé kɛ zímzim lán taa kè wè aru fão sa'okiia bà.

¹⁶ Dii n̄ Luda é n̄ m̄ sí zĩ p̄ia a kpàsa sãanɔ ũ,
aɔégō tɛ kɛ à b̄usun lán kífura gbè b̄ɛdeenɔ bà.

¹⁷ Aɔ maakɛɛ é gbɛ wèɛ ble fá!
Pówɛɛ é tó gōkparɛnɔ fɛɛna gō nna,
geepiwèɛ é tó nɔkparɛnɔ m̄ɛ kpá.

10

Dii ɔligana Yudanɔzi

¹ À lou gbeka Diia laudɛɛguro,
zaakɛ Dii bé è tó lou sisi,
è tó lou mañɛ,
è tó bura pónɔ kɛ baadenɛ.

² Tãanɔ è yā gè o,
màsokerinɔ è yā ɛgɛɛ e.
Wèɛgupu'erinɔ yā né mɔnafikiyāmɛ,
aɔ gbɛnɔ n̄ɔsekpaennɛna né yā pãamɛ.
Bee yānzin gbɛnɔ likɔana lán sãanɔ bà,
aɔ kú nawēan kè aɔ dāri vīro yānzi.

³ Ma pɔɔ fɛna aɔ dārinɔzi,
mé wèɛ tã n̄ dɔn'aɛdee pìnɔa.
Mamɔma Dii Zìkpɛde
mé ɔ liga Yudanɔzi ma kpàsa pónɔ ũ,
mé n̄ kɛ lán s̄ kè k̄ai nna z̄ilan bà.

⁴ ɛdaɛgbɛ é bɔ n̄ tɛ,
kuta lípɛɛ kōn zìkasao é bɔ gwe,
kpatablerinɔ é bɔ gwe n̄ píngi.

⁵ Aɔégō dɛ gōsagbãaanɔ ũ,
aɔé kèɛ pépɛɛ n̄ ibɛɛnɔa z̄ikazɛnɔn bɔtɔnga ũ.

Lán má kúnyo nà, aṣé zì ká wà sṣdeenṣ fu.
⁶ Mé Yudanṣ gba gbāaa,
 mé Yusufu boriinṣ mì sí,
 mé suńyo n gwená ziin, kè má n wēnda vī yānzi.
 Aṣégṣ de lán mée n zīnna yāroo bà,
 zaake māmbe Dii n Luda ũ, mé yā weńla.
⁷ Eflaimunṣ éḡṣ ḡṣsagbāaanṣ ũ,
 aṣ pṣṣ éḡṣ nna lán wēe n kũ bà.
 Aṣ nēnṣ é e wà pṣnnaa ke,
 aṣ pṣṣ é ke nna Diia.
⁸ Mé swee péńzi mà n kakṣa,
 mé n bo, aṣé pari kũ lán yāa bà.
⁹ Baa tó ma n fāakṣa boriinṣ té,
 ma yā éḡṣ dṣńgu zaa bùsu zāazānṣa.
 Aṣpīnṣ kṣn n nēnṣ éḡṣ kuu aṣ su.
¹⁰ Mé n bṣe Igipiti bùsun mà suńyo,
 mé n kakṣa Asiria bùsun
 mà suńyo Giliada bùsun kṣn Lebanṣo.
 Guu é móm̃maro.
¹¹ Aṣé bikũ Igipiti ísiaaa,
 aṣé à í kokonanṣ fu,
 Nili í lònṣ é baba.
 Asirianṣ wada é kpáe,
 Igipitinṣ iko é yāa.
¹² Mamṣma Dii Zìkp̃ede ma bè,
 ma gbēnṣ é gbāa e ma guu aḡṣ tēmazi.

11

¹ Lebanṣ bùsu, n zé wē
 lē n sida línṣ té kũ.
² Pini línṣ, à sósobi ṣṣ dṣ,
 zaake sida línṣ lēe, gakuidee pīnṣ yàka.
 Basā bùsu gbíi línṣ, à sósobi ṣṣ dṣ,
 zaake líkp̃e sisina pì kwè.
³ Sādārinṣ sósobi ṣṣ dṣ,
 zaake aṣ sādāki maaanṣ yàka.
 Músunṣ wiinṣ dṣ,
 zaake Yoda dàko kàate.

Sādāri maa kṣn sādāri bèsaideeo

⁴ Dii ma Luda bè màḡṣ sāa kè de wà n kòto kpánṣ dākpa, ⁵ zaake aṣ lùrinṣ è n kòto kpám̃e, wè wēe tām̃maro. Aṣ yàrinṣ sṣ è be wa sáabu kè Diiñe, zaake wa ṣṣdaa lè wá kũ. Aṣ dāri pīnṣ è n wēnda gwaro. ⁶ Dii bè é anduna gbēnṣ wēnda gwa dṣro, é tó aṣ lēe kṣ ṣzī kṣ n kínanṣ ṣzīo dṣ. Aṣé anduna dúgu zṣ bensṣ é gbēke bṣ n ṣzīro. ⁷ Ben ma sāa kè de wà n kòto kpánṣ dākpa, atēnsa kè wèe wēe tām̃manṣ. Ben ma gò sè mēn plaas ma tó kpāñe. À doo tón Gbēke, à doo sṣ Ledole, ben mēe sāa pīnṣ dākpaao.

⁸ Mṣ doo guu ma sādāri ḡṣn aagṣ mōnṣ kàate. Ma sāanṣ ye ma káziro, ben ma fūm̃ma. ⁹ Ma bè sāanṣ mē n dākpa dṣro, à kè aṣṣe gaanṣ ga, à kè aṣṣe kaatenṣ kaate, kpaaa kè ḡṣnṣ kṣ só. ¹⁰ Ben ma a gò kè ma tó kpāñe Gbēke sè má è ma a bà kuuna kṣn bori pīngio gbōro. ¹¹ Bàkuunańyo pì gborogurṣ pīn sāa kè wèe wēe tām̃manṣ kè aṣṣe ma gwaanṣ dṣ sa kè yā pì bṣ Dii kiiam̃e. ¹² Ma bè sāanṣ tó à kēñe, aṣ ma asaia kpāma. Tó len sṣro, aḡṣ n pṣ kũna. Ben aṣ

fīa bòmɛ kondogi ɔ mèn baaakuri. ¹³ Dii bèmɛ mà a luna ɔ kè aɔ tɔkè pì zu oroborinɛ, kè èe ɔ bɔ dɛ beeelaroo pì, ben ma kondogi ɔ mèn baaakuri pìno sè má zù oroborinɛ Dii ua guu. ¹⁴ Ben ma a gò plaadee kè ma tɔ kpàne Lɛdole sè má è ma gbɛkɛɛ kè Yudanɔ kɔn Isarailinɔ vī kɔo gbòro.

¹⁵ Ben Dii bèmɛ mà sādāri bèesaidee dada sa, ¹⁶ zaake é sādāri diɛ ní busun kè eégɔ làakari dɔ sāa kè aɔɔe kaatenɔaro, eé à kè fàakɔaanɔ wetero, eé èzè kè à kè kènnanɔnɛro, eé à kè gbāaanɔ gwaro. Eé sã mɛkpananɔ kèsɛsɔ woto à ní só. ¹⁷ Wāiyoo sādāri bèesaidee kè è pā kpá sāanɔzi!

Weé à lé fɛɛdaao a gāsāa kɔn a wée ɔplaaɔ,
à gāsā pì é gazi, à wée pì é nan kpáturugu.

12

Dii Yerusalemu bɔna bori píngi ɔzĩ

¹ Yā kè Dii ò Isarailinɔ musun yè. Dii kè musu kpàe à tɔɔtɛ kàe bensɔ è nini í kása gbɛntee guu bè: ² À gwa! Mé Yerusalemu kè lán togoo kè à í é borii kè aɔɔ ligazinɔ tàtaa pá bà. Aɔé Yerusalemu kagura kè kɔn Yudanɔ búsuo píngi. ³ Zĩ pìà tó anduna boriinɔ píngi à kagura kè lɛ, mé Yerusalemu kè bori pínginɛ gbɛsi kè sí séroo ũ. Gbɛ kè èe wetɛɛ à sé píngi é à zĩnda kènnā. ⁴ Zĩ pìà mé tó gídi gɛ sɔnɔn píngi, mé bān zĩ ní òirinɔa. Mamɔma Dii māmbe má ò. Ma wée égɔ wēna Yudanɔ yā musu, mé boriinɔ sɔnɔ vīa kūrɛ. ⁵ Yudanɔ kínanɔ é be ní swèn, Yerusalemudeenɔ gbāa, kè Dii Zìkpɛden ní Luda ũ yānzi.

⁶ Zĩ pìà mé tó Yudanɔ kínanɔ gɔ lán tɛyɔ kè kú yàka gbáru bà, lán sɛtɛ kè sɔtɔ sè bakaano guu bà. Aɔé gbɛ kè aɔɔ ligánzinɔ sāsā ɔplazi kɔn ɔzezio, Yerusalemu égɔ kaena a gbèn. ⁷ Mamɔma Dii mé Yuda wétɛnɔ bɔ káaku, lɛ Dauda boriinɔ gakui kɔn Yerusalemudeenɔ pɔo tóngɔ dɛ Yuda kpaaanɔ pólaro. ⁸ Zĩ pìà mamɔma Dii mé ɔ kú Yerusalemudeenɔla. Zĩ pìà aɔ gbāasaideenɔ é gbāa e lán Dauda bà, Dauda boriinɔ sɔ é gbāa e lán Luda bà, lán Dii Malaika kè dɔrɛnɛ aɛ bà. ⁹ Zĩ pìà mé zɛ kɔn borii kè aɔ mò léɛ Yerusalemuanɔ kaatenao ní píngi.

Yudanɔ aɛdɔna Diia

¹⁰ Mé ma Ninii pisi Dauda boriinɔa kɔn Yerusalemudeenɔ ní píngi, lɛ aɔ ma sùu dɔ aɔ adua kè, aɔ mamɔma kè aɔ ma zɔɔ gwa. Aɔé sósobi ɔɔ dɔ à yā musu lán wè dɔ né mèn doo gana yā musu nà. Aɔé ɔsɔiaa kɛnɛ lán wè kè daudu gana yā musu nà. ¹¹ Zĩ pìà Yerusalemudeenɔ sósobi ɔɔdɔna égɔ dɛ lán sósobi ɔ kè wà dɔ Adadarimɔ Megido gusararaan bà. ¹² Bùsu pì gbɛnɔ é sósobi ɔɔ dɔ fáandi kɔn fáandio, Dauda boriinɔ òtɛɛ, aɔ nɔgbɛnɔ òtɛɛ, Natā boriinɔ òtɛɛ, aɔ nɔgbɛnɔ òtɛɛ, ¹³ Levinɔ òtɛɛ, aɔ nɔgbɛnɔ òtɛɛ, Simɛi boriinɔ òtɛɛ, aɔ nɔgbɛnɔ òtɛɛ, ¹⁴ kɔn bori kpaaanɔ òtɛɛtɛɛ, aɔ nɔgbɛnɔ òtɛɛtɛɛ dɔ.

13

¹ Zĩ pìà íbɔkii é wɛ Dauda boriinɔnɛ kɔn Yerusalemudeenɔ durunkènnɛna kɔn gbāsĩbɔnnɛnao yānzi. ² Zĩ pìà mé tāanɔ tó mì dɛ ní busun, aɔ yā égɔ dɔ gbɛken dɔro. Mamɔma Dii Zìkpɛde māmbe má ò. Mé annabi egɛɛnɔ mì dɛ ní busun kɔn wegūnna kè aɔɔe ní gba lénɔ. ³ Tó gbɛ kpé e annabikɛyā oo, à dɛ kɔn à da'inao é benɛ à gàn gwe, zaake à egɛɛ tó kɔn ma tóomɛ. Tó èe annabikɛyā oo, à dɛ kɔn à da pìno bé wé à zɔ wà dɛ. ⁴ Zĩ pìà annabi sānda píngi é wí dɛ kɔn yā kè èe ee onao. Aɔé annabi pókā uta da aɔ gbɛnɔ sāsāo dɔro. ⁵ Eé be annabín a ũro, búbarin a ũ, ée buraa kɛɛ zaa a òwazikɛgurɔmɛ. ⁶ Tó wà à là: Bó bɔgbɛ bé kú n ɔɔnɔa sɔɔ? Eé be: É'e! Ma kènnā ma gbɛnɔ bèmɛ. ⁷ Mamɔma Dii Zìkpɛde ma bè: Fɛɛda, n fɛɛ ma sādārizi, gɔ kè dɛ ma gbɛndoo ũu pì.

N̄ ma sādāri pì lé, s̄aano é f̄aakōa,
mé ɔ t̄s̄ ās̄ gb̄ē kp̄ēdeen̄a.

⁸ Weé b̄usu gb̄ēno leo plaaa lé wà n̄ d̄ede,
m̄ode leo doo é ḡs̄ à guu.

Mam̄ma Dii m̄ambe má ò.

⁹ Mé leo doo pì baasa k̄on téo lán kondogi baasana bà.
Mé n̄ maaa ȳs̄ mà gwa lán w̄e vura maaa ȳs̄ wà gwa nà.
Āsé ma s̄isi, mé weñla.
Mé be ma gb̄ēnon n̄ ũ, āsé be Diin n̄ Luda ũ.

14

Z̄i z̄aade k̄on Dii sunao

¹ À gwa, Dii gur̄o e m̄o, weé a p̄ono síawa wà kpaatetek̄one a wáa. ² Dii é bori p̄ingi kakōa Yerusalemuzi, le ās̄ z̄i k̄aao ās̄ w̄ete p̄i sí. Āsé kp̄eno kpoke, āsé kusi n̄gb̄ēno. Weé tá k̄on w̄ete p̄i deeno kpadoo z̄i z̄on ũ, m̄ode weé n̄ kpadoo k̄e ās̄ ḡono b̄o w̄ete p̄i guuro. ³ Dii é m̄o z̄i k̄a k̄on borii p̄ino lán è ke nà ȳa z̄ikaguro. ⁴ Z̄i p̄ia Dii é gb̄a p̄ee Kùkpe s̄is̄i m̄is̄ont̄ea Yerusalemu ɔf̄ant̄eb̄o kpa. S̄is̄i p̄i é parak̄ore plaa naana zaa ɔf̄ant̄eb̄o kpa ai ɔf̄ant̄eḡekpen kpa, à guzure é ḡs̄ b̄ita maamaa. S̄is̄i p̄i kpadoo é tá gu'igb̄aroo kpa, à kpadoo s̄s̄ s̄o m̄ete kpa. ⁵ É bàa lé à tá s̄is̄i p̄ino guzuren, zaake guzure p̄i é ḡa pé Azeliame. É bàa lé lán a dezino bàa l̄e t̄ote lugaluganane Yudano kí Uzia guro nà, Dii ma Luda é m̄o k̄on a gb̄e k̄e ās̄ kú adonano l̄edo.

⁶ Z̄i p̄ia gupuraa é ḡs̄ kuuro, p̄ogupurino é guu pu d̄oro. ⁷ Z̄i p̄i é b̄o adona, f̄aant̄e ke gw̄aav̄i é ḡs̄ kuuro. Dii bé à gur̄o p̄i d̄s̄. Tó uusié k̄e, guu é pu. ⁸ Z̄i p̄ia í w̄endide é b̄o Yerusalemu à bàa lé, à kpadoo é tá ɔf̄ant̄eb̄o kpa ai s̄ebe wisideen, à kpadoo é tá ɔf̄ant̄eḡekpen kpa ai ísiaan kw̄ee k̄on buusiéo p̄ingi. ⁹ Dii bé é ḡs̄ de anduna p̄ingi Kína ũ. Z̄i p̄ia à m̄be é ḡs̄ Dii ũ ado, à t̄ó bé é ḡs̄ kuu ado. ¹⁰ B̄usu p̄i p̄ingi é ḡs̄ gusararaa ũ naana zaa Ḡeba ai Rim̄o k̄e kú Yerusalemu s̄o m̄ete kpa. M̄ode Yerusalemu é ḡs̄ kaena a gb̄en musumusu naana zaa Beyāmi b̄iile a B̄iile Káaku k̄on Gooda B̄iileo, naana zaa Anan̄eli b̄i lez̄i ai kí geepi'if̄ekiia. ¹¹ Weé ḡs̄ kú à guume, weé kaate ziki d̄oro. Yerusalemu é ḡs̄ aafia.

¹² Gagyāa k̄e Dii é k̄a borii k̄e ās̄ l̄e Yerusalemuan̄on ȳe. Ās̄ m̄e é ḡs̄ v̄aa zena, ās̄ w̄ee é v̄a a t̄oon, ās̄ n̄ene é v̄a n̄ l̄en. ¹³ Z̄i p̄ia Dii é t̄o ḡidi ḡéngu maamaa, āsé k̄s̄ k̄ūkū k̄s̄ ɔa wà l̄ékōa. ¹⁴ Yudano é z̄i k̄a Yerusalemu n̄ p̄ingi āsé z̄i ble borii k̄e ās̄ ligan̄z̄ino, āsé n̄ auziki nakōa, vura k̄on kondogio k̄on p̄ókāsāano k̄e b̄ita. ¹⁵ Gagyāa p̄i é k̄a s̄on̄on se k̄on b̄aagās̄on̄o k̄on lakumin̄o k̄on zaakino k̄on p̄ókādee k̄e kú gb̄e p̄ino b̄uranno p̄ingi.

¹⁶ Borii k̄e ās̄ m̄o wà l̄e Yerusalemua p̄ino, ās̄ gb̄e k̄e ās̄ ḡono é ḡs̄ gaa gwe w̄e k̄on w̄e l̄e wà d̄onzi ke kí Dii Z̄ikpedene ās̄ Kutad̄ona z̄ibaa ke. ¹⁷ Tó anduna bori kee e ḡa Yerusalemu d̄onzi ke kí Dii Z̄ikpeden̄ero, lou é mañ̄neo. ¹⁸ Tó Igitipino e ḡa z̄ibaa p̄i k̄ero, lou é mañ̄nero bens̄o Dii é gagyāa k̄e è k̄a borii k̄e āsé ḡa z̄ibaa p̄i k̄eroon̄on k̄ángume. ¹⁹ W̄ee k̄e eé t̄a Igitipino k̄on borii k̄e è ḡa z̄ibaa p̄i k̄eroon̄on gwe. ²⁰ Z̄i p̄ia weé k̄e s̄s̄ angotan̄a wà be: Dii p̄o. Dii kp̄e dàgano é ḡs̄ s̄enkpe k̄on sa'oki taan̄ome. ²¹ Oroo k̄e kú Yerusalemu k̄on Yudano b̄usuono é ḡs̄ Dii Z̄ikpede p̄o ũ p̄ingi. Gb̄e k̄e āsé m̄o saa oono é sé wà n̄b̄o f̄ufu keo. Z̄i p̄ia latari é ḡs̄ kú Dii Z̄ikpede ua d̄oro.

MALAKI

Sa'onayā

¹ Yā kè Dii ò Isarailinɔnɛ Malaki gāzĩn yè. ² Mamɔma Dii ma bè má yeazi, ben a bè ma yeazi diame? Mamɔma Dii ma bè Isau né Yakubu vlinloo? Baa kɔn beeeo Yakubun má yezi ³ ma gi Isauzi, ben ma à gusĩsĩdee lì gugbagaaga ũ, ma à bɔsu kè gbáa gbēngboonɔ kúkii ũ. ⁴ Edomu gbē pìnɔ bè wà n wétɛnɔ dúgu zɔ, weé ɛara wà n bɛzĩnɔ fɛɛ. Ben mamɔma Dii Zìkpɛde ma bè: Tó wà kèkɛ wà kàɛ, mé gboro, weé beñnɛ Bɔsu Zaa gbēnɔ, gbē kè Dii pētē kēñzi ai gurɔ pínɡinɔ! ⁵ É wée si yā pìlɛ à be Dii bíta ai Isarailinɔ bɔsu baa kǎa kpa.

⁶ Né è a de kpe da bensɔ zɔbleri è a dii kpe da. Kè má dɛ a De ũ, ée ma kpe daaʔ? Kè má dɛ a Dii ũ, á ma vĩa vĩʔ? Mamɔma Dii Zìkpɛde mámbe mée a laa. A sa'orinɔ ámbɛ ée kya kaamagu. Eè be: Dian wa kya kàngu nà? ⁷ Kè a kya kà ma teebun yānzimɛ. Eè mó ma gbāgbākiiia kɔn póbɛ gbāsĩo. Eè be: Dian wa n gbāgbākii gbāsĩ lè? ⁸ Kè a mɔ saa oma kɔn pókāde vianɔ, yā zaaan gweroo? Kè a saa òma kɔn pɔ ɛɛnɔ kɔn à gyāreenɔ, yā zaaan gweroo? À gá kpá bɔsu gbēnsia à gwa, tó a yā é kánɛ à a sáabu kpá. Mamɔma Dii Zìkpɛde mámbe mée a laa.

⁹ À agbaa kpámɛ mà a wēnda gwa. Mòde tó pɔ beee takanɔ kú a ɔzĩ, mé sís? Mamɔma Dii Zìkpɛde mámbe mée a laa. ¹⁰ Wà be a gbēke gāa à ma ua zé tàta yā, lɛ wàton gē wà té pɛkɔrɛ ma gbāgbākiiia pāro. Bee sǎo. Mamɔma Dii Zìkpɛde mámbe má ò. A yā e kɛmɛ nnaro, mé a gba síro. ¹¹ Zaa ɔfāntēbɔɛ kpa ai à gēkiia ma tó égɔ bíta boriinɔ té. Weé tuaetiti kpátamɛ weé mómɛ kɔn gba gbāsĩsainɔ gu pínɡia, zaakɛ ma tó égɔ bíta boriinɔ té. Mamɔma Dii Zìkpɛde mámbe má ò. ¹² Mòde apinɔ eè dɔkɛ kɔn ma tóo eè be ma teebu gbāsĩ vĩ, ben eè saa oa kɔn pókāde ginanɔ. ¹³ Mamɔma Dii Zìkpɛde ma bè: Eè be a kpasao kɔn yā pìo, ben eè lézukii kɛa. Tó a mɔ ma gbāgbā kɔn pɔ kòkūnanɔ kɔn pɔ ɛɛnɔ kɔn pɔ gyāreenɔ, mé beeenɔ sís? Mamɔma Dii mámbe mée a laa. ¹⁴ Mɔnafikidee kè pɔ kyà vĩa kpàsan kè à lé gbēmɛ, ben à gāa à ma gbāgbā kɔn pɔ seedeeo à gē ũ, ma láari kè adeea. Zaakɛ mámbe Kína bíta ũ, ma tó è boriinɔ naasi kũ. Mamɔma Dii Zìkpɛde mámbe má ò.

2

¹ Mamɔma Dii Zìkpɛde ma bè: A sa'orinɔ a yān yè sa. ² Tó ée ma yā maro, tó ée da a swèn à ma tó bɔro, mé láari kɛawa lɛ àton gɔ aubarika vĩro. Má bɔagu se kò, zaakɛ ée da a swèn a ma tó bɔro. ³ À ma! Mé kpākɛ a boriinɔzi a yānzi, mé zĩbaa sa'opɔnɔ gbò lólɔ a uua, weé a sée wà a kwé. ⁴ Égɔ dɔ sa kè ma yā beee diɛare lɛ ma bà kuuna kɔn Levi boriinɔ gɔ kuu. Mamɔma Dii Zìkpɛde mámbe má ò. ⁵ Ma bà kuunañyo pì guu ma wèndi kɔn aafiao kpàrĩma lɛ aɔgɔ ma vĩa kɛɛ, ben aɔ ma vĩa kè, ma tó naasi n kũ. ⁶ Yādannɛna yāpuraa da n lén, wée ɛgɛyā ma n lénlo. Aɔ táa òmao kɔn lɛdolɛo kɔn nòsɛ puraa, aɔ gbēnɔ bɔ à zaaa guu pari. ⁷ À maa sa'ori gɔ dɔna vĩa lɛ gbēnɔ e wà yādannɛna ma à lézĩ, zaakɛ àmbɛ mamɔma Dii Zìkpɛde zĩri ũ. ⁸ Amɔa sɔ a kē zéa, a yādannɛnanɔ tó gbēnɔ fù pari, a ma bà kuuna kɔn Levi boriinɔ gbòro. Mamɔma Dii Zìkpɛde mámbe má ò. ⁹ Ben má tò wà kya kàagu ma a kēsā gbē pínɡi kiia, kè ée té ma tuubaziro bensɔ eè gbēnɔ tē bo doka musu.

Gina nɔɔzi yā

¹⁰ À de wa pínɡi De mèn domɛ? À de Luda dɔ̀nkɔ̀ bé à wa kɛɛ? Bó bé à tò weɛ yāfɛɛ kɛkɔ̀nɛ? Wa Luda bà kuuna kɔ̀n wa dezinɔ̀ yā gbòro. ¹¹ Yudanɔ̀ yāfɛɛ kɛ aɔ̀ yā zaaa kɛ Isarailinɔ̀ bùsun kɔ̀n Yerusalemuo, zaake aɔ̀ nɔ̀ tãagbãgbãrinɔ̀ sɛ wà Dii kpé kɛ à yezi gbãsi lèo. ¹² Gbɛ kɛ yā beee taka kɛ, Dii à kɛ Yakubu boriinɔ̀, baa tó déme, baa tó à mò kɔ̀n gbaanɔ̀ Dii Zìkpɛdenɛ.

¹³ Yā plaadee kɛ eè kɛɛn yè. Èègɔ̀ ɔ̀ ɔ̀ ɔ̀ ɔ̀ wii pɛɛ, a wɛɛ'i ègɔ̀ kú Dii gbãgbãkiiia, kɛ èe wɛɛ sɛ à gbaa kɛ a mɔ̀onɛ gwa gbasa à sìro yānzi. ¹⁴ Èè be: Bó bé à mò kɔ̀n yā kèo? Kɛ Dii bé sèedadee ũ a dagura kɔ̀n n gɔ̀kparekɛguro nɔ̀kpammao yānzimɛ. Zaake n nɔ̀kpamma pìn n gbɛndoo kɛ a kɔ̀ yā mà ũ, ben n yāfɛɛ kɛnɛ. ¹⁵ À de Dii a kɛ mè dɔ̀nkɔ̀ ũ lɛ a mè kɔ̀n a léo gɔ̀ dɔ̀nkɔ̀ yānzimɛ? Bón Luda e pɛɛa a mèdɔ̀nkɔ̀kɛɛ pì musuu? Lɛ a nɛnɔ̀ e wà à yā ma yānzimɛ. Bee yānzi àgɔ̀ a zīnda kūna dɔ̀ lɛ àton yāfɛɛ kɛ a nɔ̀kpammanɛro. ¹⁶ Mamɔ̀ma Dii Isarailinɔ̀ Luda ma bè, ma za yìgidenan yān kɔ̀n nɔ̀ kpɛbɔ̀nao. Mamɔ̀ma Dii Zìkpɛde mámbe má ò. Àgɔ̀ a zīnda kūna dɔ̀, àton yāfɛɛ kɛnɛro.

¹⁷ Á tò Dii kpàsa kɔ̀n a yā'ona. Èè be: Wa yā kparee bé à à kpàsa? Kɛ eè be zaakerinɔ̀ maa Diinɛ, ben aɔ̀ yā è kánɛ yānzi. Èè be ɔ̀ Luda kɛ è yākpɛ kɛ kɔ̀n gbɛnɔ̀ a zéa pì kú máme?

3

Dii yākpɛkɛguro zī

¹ Mamɔ̀ma Dii Zìkpɛde ma bè: À ma! Mé ma zīri gbare à domɛ aɛ à zé kɛkɛmɛ. Dii kɛ eè à kii wetɛ é gɛ a kpén kándo. À ma, ma bà kuunaao Malaika kɛ a pɔ̀ ɔ̀a pì e mɔ̀! ² Mɔ̀de dé bé eè à móguro ɔ̀? Tó à bɔ̀ gupuraa, dé bé eè ɔ̀ à zɛɛ? Zaake eégɔ̀ de lán mɔ̀baasari té bàme, lán pópipiri mɔ̀sɔ̀rɔ̀ gbāaa bà. ³ Èé vɛɛ à gbɛnɔ̀ baasa à n gbãsi bɔ̀. Èé gbãsi bɔ̀ Levi boriinɔ̀n lán wè kɛ vura kɔ̀n kondogionɛ nà, gbɛnɔ̀ é gbasa wà mɔ̀ Diinɛ kɔ̀n gbaanɔ̀ a zéa. ⁴ Zī pìà Yerusalemudeenɔ̀ kɔ̀n Yudanɔ̀ n pínɡi gbaa é ká Diinɛ lán yāa bà, lán à zii bà.

⁵ Mamɔ̀ma Dii Zìkpɛde ma bè: Mé mɔ̀azi yākpɛkɛkiiia mégɔ̀ wāa mà gbɛ kɛ aɔ̀ ma vīa vīroonɔ̀ bɔ̀bɔ̀ n dān: Pɔ̀dammarinɔ̀ kɔ̀n zinakerinɔ̀ kɔ̀n gbɛ kɛ aɔ̀ la da egɛyā musunɔ̀ kɔ̀n gbɛ kɛ aɔ̀ gbāaa mɔ̀ n zīkerinɔ̀nɛ kɔ̀n gyaanɔ̀nɔ̀ kɔ̀n tonenɔ̀ kɔ̀n bɔ̀amɔ̀nɔ̀.

Kpāi'ona Ludaa

⁶ Mamɔ̀ma Dii mèè liero. Bee yānzin a Yakubu boriinɔ̀ ée kaatero. ⁷ Mamɔ̀ma Dii Zìkpɛde ma bè: Zaa a dezinɔ̀ gurɔ̀a a pā ma yānɛ á téziro. À aɛ domɛ, mé aɛ ɔ̀awa. Èè be, dian wé aɛ dommaa?

⁸ Gbɛntee è kpāi o Ludaa? Mɔ̀de ée kpāi ooma. Èè be, bó musun ée kpāi oomaa? A pɔ̀ kuride kɔ̀n a gbaanɔ̀ yā musumɛ. ⁹ A bori pínɡi gɛ láari pɔ̀ ũ kɛ ée kpāi ooma yānzi. ¹⁰ À mɔ̀ kɔ̀n pɔ̀ kurideeo pínɡi à ká ma auzikikaekiin, lɛ pɔ̀blee gɔ̀ kú ma kpén. Mamɔ̀ma Dii Zìkpɛde mámbe má ò. À ma lé beee musu à gwa, tó méɛ musu zé wɛ ma aubarika pìsiare a kora à kákiiziro. ¹¹ Mamɔ̀ma Dii Zìkpɛde ma bè: Mé kpá a bura pɔ̀ yàkarinɔ̀nɛ lɛ aɔ̀ton a pónɔ̀ kaatero. A geepi línɔ̀ né é wororo. ¹² Bori pínɡi é be aubarikadeenɔ̀n a ũ, zaake a bùsu ègɔ̀ nna. Mamɔ̀ma Dii Zìkpɛde mámbe má ò.

¹³ Mamɔ̀ma Dii ma bè: A yā pāsī ò ma musu. Èè be, bó yān wá ò n musuu? ¹⁴ A bè zòblena Ludanɛ né yā pāamɛ. Kɛ wa zīi kɛ Dii Zìkpɛde yāa bensɔ̀ wa pɔ̀sia utano dà à yānzi, bó àren wá è? ¹⁵ Tia la eè be wadadeenɔ̀n

aubarikadeenɔ ũ. Ée daa zaakerinɔ bé wèe kāsāa pɛɛɛ, gbɛ̀ kè è be Luda pita wà ɔsi ká sɔ́, yáke è à lero.

¹⁶ Ben gbɛ̀ kè aɔɔ Dii vĩa vĩnɔ yā ò kɔɔ, ben à swā kpà n yāzi à mà. Ben wà gbɛ̀ kè aɔɔ Dii vĩa vĩi kè aɔ̀è laasuu léanɔ tó kè dɔngu takadan à aɛ. ¹⁷ Mamɔma Dii Zìkpɛde ma bè gurɔɔ kè ma bɔ kɔn yāo, aɔ́égɔ̀ dɛ ma pɔ́ ũ ma auziki ũ. Mé sùu kɛ́nyo lán gbɛ̀ è sùu kɛ kɔn a né kè èe zĩi kɛɛnɛo nà. ¹⁸ É gbɛ̀ maaanɔ kɔn gbɛ̀ zaaanɔ dɔ́kɔ́zi sa, gbɛ̀ kè aɔ̀e dɔɔ Ludazinɔ kɔn gbɛ̀ kè aɔ̀e dɔɔziroonɔ.

4

Dii mógurɔɔ

¹ Mamɔma Dii Zìkpɛde ma bè: À ma! Gurɔɔ pì e mɔɔ, eégɔ̀ wāa lán mòdate bà, bensɔ wadadeenɔ kɔn zaakerinɔ éɔ̀ dɛ lán sè kori bà. Gurɔɔ pì é n kpata n pínɡi, aɔ́ kāsāa ke aɔ́ ɔnɛ é gɔ́ro. ² Amɔa kè á ma vĩa vĩnɔ sɔ́, a mĩsina ɔ́fántɛ é bɔ, aafia éɔ̀ kú à gupuraaazi. É bɔɛ àgɔ̀ vĩvĩ lán zùnɛ kè wà n gbáenɔ bà. ³ Mamɔma Dii Zìkpɛde ma bè: Gurɔɔ kè ma bɔ kɔn yāo, é kiti pá gbɛ̀ zaaanɔa, aɔ́égɔ̀ dɛ lán túbu bà a gbá gĩzĩ.

⁴ À tó doka kè má kpà ma zòbleri Musaa zaa Orɛbu gɔ́ dɔagu, yā kè má dīɛ Isarailinɔnɛ kɔn yā kè má dàńnɛo. ⁵ À ma! Mé annabi Ilia zĩawa ai ma mógurɔ́ bíta naasidee gɔ́ gá ká. ⁶ Eé tó denɔ pɔɔ gɔ́ kú n nénɔa bensɔ nénɔ pɔɔ éɔ̀ kú n denɔa. Tó lenlo, mé mó mà ɔ pāɛ a būsua mà lé kɛare.

MATIU

Baaru nnaa kè Matiu kè

Yesu Kirisi ina 1:1-2:23
 Yaaya Batisikɛri waazikɛna 3:1-3:12
 Yesu batisikɛna 3:13-4:11
 Yesu yādannɛna Galili 4:12-18:35
 Zaa Galili ai Yerusalemu 19:1-20:34
 Yesu kuuna Yerusalemu 21:1-26:13
 Yesu gana kɔn a fɛɛnao 26:14-28:20

Yesu Kirisi bori bɔzia
(Luk 3:23-38)

- ¹ Ibraĩ kɔn Daudao bori Yesu Kirisi bɔzian yè:
- ² Ibraĩ Isaaku ì,
 Isaaku Yakubu ì,
 Yakubu Yuda ì kɔn a v̄linɔ kɔn a dāaronɔ,
- ³ Yuda Pɛɛzi kɔn Zɛrao ì kɔn a nɔ Tamao,
 Pɛɛzi Ezerɔnu ì,
 Ezerɔnu Ramu ì,
- ⁴ Ramu Aminadabu ì,
 Aminadabu Nasɔ ì,
 Nasɔ Salamɔ ì,
- ⁵ Salamɔ Bɔaza ì kɔn a nɔ Rahabuo.
 Bɔaza Ɔbedi ì kɔn a nɔ Rutuo,
 Ɔbedi Yɛɛ ì,
- ⁶ ben Yɛɛ kí Dauda ì.
- Ben Dauda Sulemanu ì kɔn Uria naɔ,
- ⁷ Sulemanu Reoboamu ì,
 Reoboamu Abia ì,
 Abia Asa ì,
- ⁸ Asa Yosafata ì,
 Yosafata Yehoramu ì,
 Yehoramu Uzia ì,
- ⁹ Uzia Yotamu ì,
 Yotamu Aaza ì,
 Aaza Eɛkaya ì,
- ¹⁰ Eɛkaya Manase ì,
 Manase Amɔ ì,
 Amɔ Yosia ì,
- ¹¹ Yosia Yoyakini ì kɔn a dāaronɔ gurɔ kè wà gbɛnɔ kùkù wà tànyo Babilɔnu.
- ¹² Tana kɔn gbɛnɔ Babilɔnu gberan Yoyakini Sealatieli ì,
 Sealatieli Zɛrubabɛli ì,
- ¹³ Zɛrubabɛli Abiudu ì,
 Abiudu Eliakimu ì,
 Eliakimu Azɔ ì,
- ¹⁴ Azɔ Zadɔki ì,
 Zadɔki Akimu ì,
 Akimu Eliudu ì,
- ¹⁵ Eliudu Elɛaza ì,
 Elɛaza Matā ì,
 Matā Yakubu ì,

¹⁶ Yakubu Mariama zā Yusufu ì, ben Mariama Yesu kè wè bene Mesaya ì.

¹⁷ Zaa Ibraĩ gurɔɔɔa ai à gàa pé Daudaa, de kɔn a néo kuu gẽro dosaimɛ. Zaa Dauda gurɔɔɔa ai gurɔɔ kè wà tà kɔn gbẽnɔo Babilɔnu, de kɔn a néo kuu gẽro dosaimɛ. Zaa tana kɔn gbẽnɔo Babilɔnu ai à gàa pé Mesayaa, de kɔn a néo kuu gẽro dosaimɛ.

*Yesu Kirisi ina
(Luk 2:1-7)*

¹⁸ Dian wà Yesu Kirisi ì nànyè: À da Mariama kuu Yusufu nɔkpamma ùmɛ. Ai àgɔ gá zā kɛ, à nò sɪ kɔn Luda Nini gbãaao. ¹⁹ À gɔkpamma Yusufu pì né gbẽ maaamɛ, à yezi à wí daaro, ben à zèo kè é bɔ à yān asii guu. ²⁰ Gurɔɔ kè èe laasuu lɛɛ yā pì, Dii malaika bɔ à m̀zi nanaa guu à bènɛ: Dauda bori Yusufu, ñton bídi kɛ n nɔkpamma Mariama sɛna yā musuro, zaakɛ nò kè à sina bɔ Luda Nini kiiamɛ. ²¹ Eé né i gɔgbẽ ũ, né tɔ kpánɛ Yesu, zaakɛ eé a gbẽnɔ bɔ ñ durunno guu. ²² Beee kè píngi, lɛ yā kè Dii ò annabi gāzĩ kɛ, à bè:

²³ Nɔkparɛ lɛzii bé eé nò sí
à né i gɔgbẽ ũ,
weé tɔ kpánɛ Imanuɛli.
Tɔ pì bè, Ludaa kúwao.

²⁴ Kè Yusufu vù, à kè lán Dii malaika diɛnɛ nà, à a nɔɔ pì sè. ²⁵ Mòde èe à dɔ nɔgbẽ ũro ai à gàa à négɔgbẽ pì ì. Ben à tɔ kpánɛ Yesu.

2

Sɔsɔneyāḏrino m̀na Yesu gwa

¹ Wà Yesu ì Betɛlemu Yudea b̀sun kí Hɛrɔdu gurɔ. Ben sɔsɔneyāḏrino bɔ ɔfāntɛbɔɛ kpa, aɔ mò Yerusalemu, ² aɔ gbẽnɔ là wà bè: Né kè wà ì Yudanɔ kína ũu kú máa? Wa à sɔsɔnɛ è ɔfāntɛbɔɛ kpa, ben wa mɔ kúɛnɛ. ³ Kè kí Hɛrɔdu yā pì mà, à bídi kè kɔn Yerusalemu deenɔ ñ píngi. ⁴ À Yuda sa'orikinɔ kɔn ludayāḏannerino kàkɔa ñ píngi, ben à ñ lá guu kè weé Mesaya in. ⁵ Aɔ wèàla wà bè: Betɛlemumɛ zaa Yudea b̀sun. Zaakɛ lán annabi kè nànyè:

⁶ Betɛlemu kè kú Yudanɔ b̀sun,
ñ kēsāna Yuda wétɛnɔziro fá.
Zaakɛ n guun kína é bɔn,
kè eé dɔ ma gbẽ Isarailinɔnɛ aɛ.

⁷ Ben Hɛrɔdu sɔsɔneyāḏrino sìsi asii guu, à sɔsɔnɛ pì bɔguro sānsān gbèkañma.

⁸ Ben à ñ gbarɛ Betɛlemu à bè: À gá à né pì baaru gbekagbeka kɔn làakario. Tó a à è, à mó à omɛ, mapi se, mé gá kúɛnɛ.

⁹ Kè aɔ kína yā mà, ben aɔ dà zén. Ben sɔsɔnɛ kè aɔ è ɔfāntɛbɔɛ kpa yāa pì d̀ñnɛ aɛ dɔ ai à gàa à zè né pì kúkiila. ¹⁰ Kè aɔ sɔsɔnɛ pì è, aɔ pɔɔ kè nna maamaa.

¹¹ Aɔ gè kpén, aɔ né pì è kɔn a da Mariamao, ben aɔ kùɛ wà dɔnzi kènɛ. Ben aɔ ñ auziki àkpatino wèwè, aɔ à gbà vura kɔn tuaetitio kɔn lí'ɔ gū nnannaao.

¹² Ludaa òñnɛ nanaa guu kè aɔton bɔɛ Hɛrɔdu kiiaro, ben aɔ tà ñ b̀sun kɔn zé pāndeo.

Gana kɔn Yesuo Igipiti

¹³ Aɔ tana gbera Dii malaika bɔ à mò Yusufuzi nanaa guu à bè: N' fɛɛ ñ né pì sé kɔn a dao, ñ bàà lé ñ gáñyo Igipiti, négɔ kú gwe ai mà mó mà yā onnɛ dɔ, zaakɛ Hɛrɔdu é né pì wɛtɛ à demɛ.

¹⁴ Ben Yusufu fɛɛ gwāavĩ, à né pì sè kɔn a dao, à gāaño Igipiti. ¹⁵ À kú gwe ai Hɛrɔdu gàa à gào. Beee kè, lɛ yā kè Dii ò annabi gāzĩ kɛ yānzimɛ, à bè:

Ma a né gbèse Igipiti.

Négōgbēno dēdena

¹⁶ Kè Herodu è sɔsɔneyādōrinɔ ɔndɔ kèazi, ben à pɔ fɛ maamaa. À sɔsɔne bɔgurɔ taka dɔ yā kè à gbèka sɔsɔneyādōri pìnɔa yānzi, ben à gbēno zì aɔ nēgōgbē kè aɔ kà wē plaaa ke kè aɔ kēsāzinɔ dèdè Betelēmu kōn a buraano pīngi.

¹⁷ Yā kè annabi Yeremaya ò kè sa, à bè:

¹⁸ Wà wii gbāaa mà Rama,
wèe ɔɔ dɔɔ, wèe wii pɛɛ.
Raseli e a nēno ɔɔ dɔɔ,
à gì agbaa mazi, zaake aɔ kuu dɔro.

Suna Igipitio

¹⁹ Kè Herodu gà, ben Dii malaika bò à mò Yusufuzi Igipiti nanaa guu ²⁰ à bè: N fɛ n né pì sé kōn a dao, n tányo Isarailinɔ būsun, zaake gbē kè aɔwe wetɛ wà né pì wèndi bɔɔno gāga.

²¹ Ben à fɛ à né pì sè kōn a dao, à tányo Isarailinɔ būsun. ²² Kè à mà Akelau bé èe kí blee Yudea a de Herodu gē ũ, gwe vēna vīa à kù. Luda yā òne nanaa guu, ben à tà Galili būsun, ²³ à gà à vē wéte kè wè be Nazareti. Len yā kè annabinɔ ò pàpa lɛ, kè aɔ bè: Weé à sísì Nazareti gbē.

3

Yaaya Batisikeri waazikena

(Maa 1:1-8, Luk 3:1-18, Yoh 1:19-28)

¹ Beee gbera Yaaya Batisikeri mò Yudea gbáan, èe waazi ke ² à bè: À nòse liɛ, kpata kè bò Luda kiia kà kī. ³ À yān annabi Isaya ò yā à bè:

À baarukpari kòto ma dɔ gbáan,
èe bee à zé keke Diine,
à zé wéweno porone súusu.

⁴ Yaaya ègɔ pókāsāa kè wà tà kōn lakumi káo dana, è bāa asaa dɔ a pii. Sutɛ kōn zó'ion à póblee ũ. ⁵ Wègɔ bɔe Yerusalemu kōn Yudea būsɔ gu pīngio kōn Yoda dōrɔzio wāgɔ mɔɔ à kiia. ⁶ Aɔ è n durunnɔ o gupuraa, ben è n batisi ke Yodan.

⁷ Kè Yaaya è Farisinɔ kōn Sadusinɔ e mɔɔ a kiia pari aɔ batisi ke, ben à bèné: Gbēntee pitigoonɔ! Dé bé à lé dàawa à bàa sí pɔfɛ kè Luda é pitaámmanɛ? ⁸ À nòseliɛna yā ke, wèégɔ dɔ kè a liɛ. ⁹ Kè Ibraĩ de a dezi ũ, àtongɔ daa kè beee bé eé a bɔro. Mée ooare, Luda é fɔ à gbè kènɔ ke Ibraĩ boriinɔ ũ. ¹⁰ Kpása diɛna línɔzi kò. Luda é lí kè è né maaa iroo zɔ à zu té guu. ¹¹ Mée a batisi ke a nòseliɛna sèeda ũmɛ, mɔde gbēke é mó ma gbera à gbāaa demala, mée ká mà à kyatee sɛɛnɛro. Àmbe eé a batisi ke kōn Luda Ninio kōn téo. ¹² À gbaka kūna a ɔzì ésegbēkiia. Tó à fā, eé a pówɛ ká a dōn, eé à sàko ká té kè è garoo guu.

Yesu batisikena

(Maa 1:9-11, Luk 3:21-22)

¹³ Ben Yesu bò Galili būsun à mò Yaaya kiia Yodazi lɛ à a batisi ke. ¹⁴ Yaaya yezi à gí à bè: Mamɔma kè má de n ma batisi ke n mɔ ma kiia? ¹⁵ Ben Yesu wèala à bè: Àgɔ de lɛ gīa, zaake à kɔ sìwao lɛ yā pīngi kena a zéa yānzi. Ben à wèzi. ¹⁶ Kè Yesu batisi kè, à bikù gɔɔ. Zì beee ludambɛ wèkɔa, ben à è Luda Nini è e suu lán pɔtɛ bà à zàawa. ¹⁷ Ben wà kòto mà bona ludambɛ à bè: Ma né mèn do léle yenzideen yè, kè ma pɔɔ nnaa maamaa.

4

*Yesu yṣagwana**(Maa 1:12-13, Luk 4:1-13)*

¹ Ben Luda Nini gàa kǝn Yesuo gbáan, le Ibilisi à yṣ à gwa. ² Yesu lé yì fāantē kǝn gwāavĩo ai gurɔ baplaa. Kè nɔaa e à dεε, ³ ben gbēkekεri pì sṣzi à bè: Tó Luda Nén n ũ, n be gbè kènɔ li buredi ũ. ⁴ Yesu wèàla à bè: À kú Luda yān wà bè:

Pṣbleen gbēntee ègṣ kúo adoro,
sé yā kè Ludaa e oo píngi.

⁵ Ben Ibilisi à sè à gāao Luda wéte, à à zè Luda kpé mṣṣntēa, ⁶ à bè: Tó Luda Nén n ũ, n ɔ kpá n zĩndazi, zaake wà kè Luda yān wà bè:
Eé n yā o a malaikanɔne,
aṣé n sé n ɔzĩ le nton gèn sí gbèaro yānzi.

⁷ Yesu wèàla à bè: Wà kè dɔ wà bè:
Nton Dii n Luda lé n gwaro.

⁸ Ben Ibilisi à sè à gāao dɔ kp̄ii lezĩ maamaa musu, à anduna kpatanɔ òdɔane píngi kǝn n auzikinɔ ⁹ à bè: Mé n gba beeenɔ píngi, tó n kuε n dɔnzi kemε. ¹⁰ Ben Yesu bène: N̄ gumala Setān! Zaake wà kè Luda yān wà bè, n dɔnzi ke Dii n Ludane ngṣ dɔɔzi ado.

¹¹ Ben Ibilisi à tò gwe sa, ben malaikanɔ mò wà dḃàle.

*Yesu nana a zĩia zaa Galili**(Maa 1:14-15, Luk 4:14-15)*

¹² Kè Yesu mà wà Yaaya kù wà dà kpésiaan, ben à tà Galili. ¹³ Èe v̄εε Nazareti dɔro, à gāa à v̄εε sèbe saε Kapenamu, Zebuluni boriinɔ kǝn Nafatali boriinɔ bṣsun, ¹⁴ le yā kè annabi Isaya ò ke yānzi à bè:

¹⁵ Zebuluni boriinɔ kǝn Nafatali boriinɔ bṣsu,
zaa ísīaa kpa ai Yoda baa kāa kpa,
Galili bṣsu kè bori pāndenɔ kún pì,

¹⁶ aṣ gbē kè aṣ kú gusiaa guunɔ gupura ìsi è,
guu dḃ bṣsu kè kú gaa lézĩ pì deenɔne sa.

¹⁷ Zaa gurɔ beean Yesu nà waazikenaa à bè: À nòse lie, kpata kè bḃ Luda kiia kà k̄i.

*Yesu ìba káakunɔ sisina**(Maa 1:16-20, Luk 5:1-11)*

¹⁸ Kè Yesu e dɔɔ Galili sèbezi, à gṣɔn plaaanɔ è, v̄i kǝn dāaroo, Simɔ kè wè be Pita kǝn a dāaro Anduruo. Aṣɔe táaru kpaa sèbe pì guu, zaake sɔrɔkɔnɔne.

¹⁹ Ben Yesu bène: À mó à témazi, mé a ke gbēweterinɔ ũ. ²⁰ Zaa gwe gṣɔ aṣ n̄ táarunɔ tòn aṣ bḃ wà tèzi. ²¹ Kè à gāa aε, à gṣɔn plaa pāndenɔ è, v̄i kǝn dāaroo dɔ, Zebedi né Yemisi kǝn a dāaro Yohanao. Aṣ kú góro'ite guu kǝn n̄ de Zebedi pìo, aṣɔe n̄ táarunɔ kekεε. Yesu n̄ sísi, ²² ben aṣ n̄ de tò góro guu gwe gṣɔ, aṣ bḃ wà tèzi.

*Yesu yádannεna Galili**(Luk 6:17-19)*

²³ Yesu ègṣ lili oo Galili bṣsun, è yā dañne n̄ aduakεkpenɔ guu, è kpata kè bḃ Luda kiia baaru kpá, è gbēnɔ kēkṣa kǝn gyā bori sānda píngio. ²⁴ À tó dà Siria bṣsula píngi, ben wègṣ mɔɔne kǝn gbē kè aṣɔe gyā bori píngi kǝn wāwāao kεenɔ kǝn zĩdeenɔ kǝn gasindadeenɔ kǝn εrenɔ, ben è n̄ kēkṣa. ²⁵ Wà bḃ Galili

kɔ̃n Wétɛmɛnkuri bùsuo kɔ̃n Yerusalemuo kɔ̃n Yudeao kɔ̃n Yoda baa kãa kpaao paripari wà tɛzi.

5

Aubarikadeenɔ̃n Yesu ìbanɔ̃ ũ
(Luk 6:20-23)

¹ Kè Yesu parii pìno è, à didi sɛsɛ. Kè à vɛɛ, à ìbanɔ̃ mò à kiia, ² ben à nà yádannɛnaa à bè:

³ Aubarikadeenɔ̃n gbɛ kè aɔ́ n̄ kɛsána dɔ̃ɔ̃ɔ̃ ũ, zaake kpata kè bò Luda kiia de n̄ pò ũ.

⁴ Aubarikadeenɔ̃n pɔ̃siadeenɔ̃ ũ, zaake Luda é n̄ làakari kpáɛ́nɛ.

⁵ Aubarikadeenɔ̃n gbɛ kè aɔ́ n̄ zĩnda bùsano ũ, zaake aɔ̃mbe weégɔ̃ anduna vĩ.

⁶ Aubarikadeenɔ̃n yāzede niderino ũ, zaake aɔ̃mbe aɔ́é kã.

⁷ Aubarikadeenɔ̃n wɛ̃ndadɔ̃nnɛrino ũ, zaake Luda é n̄ wɛ̃nda dɔ̃.

⁸ Aubarikadeenɔ̃n nɔ̃sɛpuradeenɔ̃ ũ, zaake aɔ̃mbe aɔ́é wɛɛ si Ludalɛ.

⁹ Aubarikadeenɔ̃n ìbetɛmidɛrino ũ, zaake weé n̄ sísì Luda nɛ̃nɔ̃.

¹⁰ Aubarikadeenɔ̃n gbɛ kè wè ãa dańma yāmaakɛna yānzino ũ, zaake kpata kè bò Luda kiia de n̄ pò ũ.

¹¹ Aubarikadeenɔ̃n a ũ, tó wà a sɔ̃sɔ̃, tó wà ãa dàawa, tó wà yā zaa pínɡi diawa ma yānzi.

¹² À pɔ̃nnaa kɛ à yáa dɔ̃, zaake a láada bíta ludambɛ. Len wà ãa dà annabi kè aɔ̃ kú a āanɔ̃a lɛ.

Yesu ìbanɔ̃n wisi ũ kɔ̃n gupuraa
(Maa 9:50, Luk 14:34-35)

¹³ Ámbe wisi ũ andunanɛ. Tó wisi i nnaa tà, dian weé kɛ nà à gɔ̃ wisi ũ dɔ̃ɔ̃? À àrɛ kee vĩ dɔ̃ro, séde wà kwéɛ gbɛ̃nɔ̃ taa oa.

¹⁴ Ámbe gupuraa ũ andunanɛ. Wétɛ kè wà kàɛ sɛsɛ musu è fɔ̃ àgɔ̃ utɛnaro.

¹⁵ Wè fitia na wà gbaka kúɛaro. Wè di dabu musumɛ, lɛ à guu pu gbɛ kè aɔ̃ kú uanɔ̃nɛ. ¹⁶ À guu pu gbɛ̃nɔ̃nɛ lɛ, lɛ aɔ̃ a maakenano e wà a De kè kú musu tó kpá.

Musa doka bɔ̃kɔ̃tɛna

¹⁷ Àtongɔ̃ daa ma mɔ̃ Musa doka kɔ̃n annabino yānɔ̃ gboronlo. Mée mó gbororo, ma mɔ̃ lɛ mà papamɛ. ¹⁸ Yápuraan mée ooare, ludambɛ kɔ̃n tɔ̃tɛo é gɛ̃tɛ, mɔ̃de doka pì wɛ̃zã féte ke a pò kete ke é gɛ̃tɛro, yā pínɡi é kɛ. ¹⁹ Bee yānzi tó gbɛ gí yā kè wà diɛ pìno dokezi, baa à kè kɛsánańzi, tó è da gbɛ̃nɔ̃nɛ aɔ̃ kɛ lɛ, adee égɔ̃ kɛsánańzi kpata kè bò Luda kiia gbɛ̃nɔ̃ tɛmɛ. Tó gbɛ kúna, tó è dańnɛ lɛ sɔ̃, adee égɔ̃ bíta kpata kè bò Luda kiia gbɛ̃nɔ̃ tɛ. ²⁰ Mée ooare, tó a yāmaakɛna de ludayádannerino kɔ̃n Farisino pólaro, é gɛ̃ kpata kè bò Luda kiia guuro.

Pɔ̃fɛna

²¹ Á mà wà bè yádeenɔ̃nɛ, aɔ̃ton gbɛ dɛro. Gbɛ kè gbɛ dè, weé yākpae kɛo.

²² Mapi sɔ̃, mée ooare, gbɛ kè pɔ̃ fɛ̃ a gbɛ̃daaazi kà wà yākpae kɛo. Gbɛ kè a gbɛ̃daaaa sɔ̃sɔ̃ kà wà gáo gbāadeenɔ̃ kiia. Gbɛ kè bè a gbɛ̃daaanɛ mɛsaide sɔ̃ kà à

gɛ́ tén. ²³ Tó n mɔ̀ n̄ Luda gba pɔ́ a gbāgbākiia, tó n dɔ́n gwe kè n gbēdaaa n yā kūna, ²⁴ n̄ n gba tó sa'okii aɛ gwe, n̄ gá n̄ agbaa kpá adeenɛ gĩa, gbasa n̄ mɔ́ n̄ saa o sa. ²⁵ Tó n ibɛɛ e gaanyo yākpaekekiia, n̄ kɛ kpakpaa n̄ kɛo nna zaa zén, lɛ àton n kpá yākpaekekiaro yānzi. Tó n̄ɛ kɛ lero, yākpaekeki pì é n kpá dogaria, dogari é n da kpésiaan. ²⁶ Yāpuraan m̄ɛ oonne, né bɔ gwero ai n̄ gá fīa boo píngi. Baa kɔbɔ é gɔ́ ténziro.

Zinakena

²⁷ Á mà wà bè, àton zina kero. ²⁸ Mapi sɔ́, m̄ɛ ooare, tó gbē nɔgbē gwà kɔ́n laasuu pāndeo, adee zina k̄on gwe kò. ²⁹ Tó n w̄ɛ ɔplaa è tó n̄ fu, n̄ bɔ n̄ zīnna. N korana n m̄egu kezi maa dɛ wà n m̄ píngi zu ténla. ³⁰ Tó n ɔplaa è tó n̄ fu, n̄ zɔ́ n̄ zīnna. N korana n m̄egu kezi maa dɛ n m̄ píngi tana ténla.

Yigidena

(*Mat 19:9, Maa 10:11-12, Luk 16:18*)

³¹ Wà bè dɔ́, tó gbē e gii a naɔzi, à yìgidela kpáa. ³² Mapi sɔ́, m̄ɛ ooare, gbē kè gí a naɔzi, tó è kɛ à gɔ́pɔsɛ kènlo, à zā pì bé é tó à gɔ́ zinakeri ũ. Gbē kè nɔ́ kè wà gizi sè sɔ́ zina kèn gwe.

Ladana

³³ Á mà wà bè yādeenɔ́nɛ dɔ́, aɔ́ yā kè aɔ́ sɔ́ kɔ́n Diio papa, aɔ́ton fuaro. ³⁴ Mapi sɔ́, m̄ɛ ooare, àton la da sero. Àton yā sí kɔ́n ludambɛɛoro, zaake Luda kiblekitamɛ, ³⁵ ke anduna, zaake Luda tintimɛ, ke Yerusalemu, zaake Kína ìsi wétɛmɛ. ³⁶ N̄ton yā sí kɔ́n n m̄oro, zaake né fɔ́ n̄ n m̄ikā m̄en doo pura kū ke n̄ à sia kūro. ³⁷ Àgae be ee ke auo. Yā kè dɛ beeelaa bɔ́ à zaaa guumɛ.

Gēbona

(*Luk 6:29-30*)

³⁸ Á mà wà bè, wà w̄ɛ fīa bo kɔ́n w̄ɛo, swaa kɔ́n swaao. ³⁹ Mapi sɔ́, m̄ɛ ooare, àton ḡɛ bo gbē kè zaaa k̄areearo. Tó gbē n swān kè n gasu ɔplaaa, n̄ à doo dɔ́nɛ dɔ́. ⁴⁰ Tó gbē yezi à n dansiki yākpae kɛnyo, n̄ n utadaa tónɛ dɔ́. ⁴¹ Tó gbē gā namma n̄ aso séare kiloo do, n̄ gáonɛ kiloo plaa. ⁴² Tó gbē pɔ́ w̄ɛ k̄emma, n̄ kpáa. N̄ton gbē kè yezi à pɔ́ s̄kamma t̄ero.

Yena ibɛɛzi

(*Luk 6:27-28, 32-36*)

⁴³ Á mà wà bè, àgɔ́ ye a gbēdaaazi, à za a ibɛɛn. ⁴⁴ Mapi sɔ́, m̄ɛ ooare, àgɔ́ ye a ibɛɛnɔ́zi, à adua kɛ gbē kè aɔ́ w̄ɛ tāawaanɔ́nɛ, ⁴⁵ lɛ à gɔ́ a De kè kú musu n̄nɔ́ ũ yāpura. Zaake è ɔfántɛ bɔ gbē zaaanɔ́nɛ kɔ́n gbē maaanɔ́ n̄ píngi, è lou ma taarisaideenɔ́nɛ kɔ́n taarideenɔ́ n̄ píngi. ⁴⁶ Tó gbē kè aɔ́ yeaziinɔ́n á yeñzi, é láada ke e Luda kiiaɔ́? Baa bɛ'ɔ́sirinɔ́ è kɛ leroo? ⁴⁷ Tó a gbēnɔ́n eè ì kpákparíma n̄t̄ɛ, bɔ́ á d̄eo gbē pāndenɔ́laa? Baa kifinɔ́ è kɛ leroo? ⁴⁸ Beee yānzi àgɔ́ kuu papana, lán a De kè kú musu kuu papana nà.

6

Gbadana

¹ Á làakari kɛ a dɔ́nzi yākena gupuraaazi. Àton kɛ gb̄ntee w̄ɛ yānziro. Tó ée k̄ɛ lɛ, é láada e a De kè kú musu kiiaro. ² Tó n̄ɛ gba daa takaasideenɔ́nɛ, n̄ton a kpàakpa kɛ lán m̄onafikideenɔ́ b̄aro. Aɔ́ kɛ aduakekp̄enɔ́ guu kɔ́n ḡaalɛnɔ́, lɛ gb̄enɔ́ n̄ tó nnaa sí yānzimɛ. Yāpuraan m̄ɛ ooare, aɔ́ n̄ láada èn gwe kò! ³ Mpi, tó n̄ɛ gba daa takaasideenɔ́nɛ, n̄ton tó n ɔzɛ d̄ɔ́ lán n ɔplaa e k̄ɛ n̄aro. ⁴ N̄ tó n gbadana kɛ asiiyā ũ, n De kè asiiyā d̄ɔ́ é à fīa bonnɛ.

Aduakɛna
(Luk 11:2-4)

⁵ Tó ée adua kɛɛ, àtongɔ de lán mɔnafikideenɔ bàro. Aɔègɔ yezi wà adua kɛ zena aduakɛkpen kɔn zéɔnkpakɔanɔ, le gbɛnɔ n e yānzi. Yāpuraan mée ooare, aɔ n láada èn gwe kò! ⁶ Mpi, tó née adua kɛɛ, n gɛ n kpé guu, n gbà tata, n wée kɛ n De kè kú gwe asii guua, n De kè asiyyā dɔɔ é sínyo. ⁷ Tó ée adua kɛɛ, àton yā bɔɛ pari lán kifinɔ bàro. Aɔègɔ daa n yābɔɛna parii guun Luda é sínyo. ⁸ Àtongɔ de lán n bàro, zaake a De pò kè á à nii vī dɔ ai àgɔ gá gbekaa. ⁹ Àgae adua kɛ lán kè bà:

Wa De kè kú musu,
n tó wàgɔ dɔ kè n tó adona.

¹⁰ N tó kpata kè bɔ n kiia bɔ gupuraa,
wà n pɔyezi kɛ anduna guu,
lán wè kɛ zaa musu nà.

¹¹ N wa gba ú kè wé ble gbàa.

¹² N wa taarinɔ kèwe,
lán weè kè gbè kè aɔ taari kèweenɔne nà.

¹³ Nton tó wà fu yɔagwanaaro,
n wa sí à zaaaa.

¹⁴ Tó a gbɛnɔ taari kènnɛ, a De kè kú musu é a pò kèare se. ¹⁵ Tó ée gbɛnɔ taarinɔ kènnɛ sɔro, a De é a taarinɔ kèarero.

Léyina

¹⁶ Tó á léyina sɔ, àton uu sisi lán mɔnafikideenɔ bàro. Aɔè n uu yākɔtɛ le gbɛnɔ gɔ dɔ kè aɔ léyina yānzi. Yāpuraan mée ooare, aɔ n láada èn gwe kò! ¹⁷ Mpi, tó n léyina, n uu pípi, n nɔsi māmamma, ¹⁸ le gbɛnɔ tón dɔ n léyinaro, sé n De kè kú asii guu baasiro. N De kè asiyyā dɔɔ é à fīa bonne.

Auzikiyā

(Luk 11:33-36, 12:33-34, 16:13)

¹⁹ Àton auziki kakɔaazi anduna guu kèro, gura kè kòkɔnɔ è pò yakan, pónɔ è kɔtɛ kpán bensɔ kpáinɔ è gu fɔ aɔ pónɔ séen. ²⁰ À a auziki kakɔa ludambɛ, gura kè kòkɔnɔ è pò yakanlo, pónɔ è kɔtɛ kpánlo bensɔ kpáinɔ è gu fɔ aɔ pónɔ séenlo.

²¹ Zaake guu kè n auziki kún, gwen n làakari ègɔ kún se.

²² Wéen mɛ fitia ũ. Tó n wée aafia, n mɛ píngi égɔ gupuraa ũ. ²³ Tó n wée gbāaro sɔ, n mɛ píngi égɔ gusiaa ũ. Tó gupuraa kè n kūna de gusiaa ũ, gusiaa pì bíta. ²⁴ Gbèke è fɔ à dɔ dii mèn plaaaziro, zaake eé za gbè doon àgɔ ye gbè doozi, kesɔ eé na gbè dooa à kya ká gbè doon. É fɔ àgɔ dɔ Ludazi kɔn ɔɔ ledoro.

Ludanaanɛkɛna

(Luk 12:22-31)

²⁵ Bee yānzi mée ooare, àton a wèndi kàhān kɛ à be bón wé ble ke bón wé miro. Àton mɛ kàhān kɛ à be bón wé daro. Wèndi de pòbleelaroo? Mɛ de pòkāsāalaroo? ²⁶ À gwa bāanɔa. Aɔè pò tɔro, aɔè pò kèro, aɔè pò ká dɔ guuro, mɔde a De kè kú musu è pòblee kpámma. Á bèe vī maamaa de bāanɔlaroo? ²⁷ A té, dé bé eé fɔ à a wèndi gbàa kaara, baa gurɔ do, a kàhānkɛna guuu?

²⁸ Bóyānzin eè pòkāsā kàhān kɛzi? À lá vúdeenɔ gwa sɛn lán aɔɔ de nà. Aɔè zīi kero, aɔè buu tāro, ²⁹ mɔde mée ooare, baa Sulemanu kɔn a auzikio, èe uta da à maaa kà aɔ ke ũro. ³⁰ Sèla kè kuu gbàa eé té kū ziaa, lán Luda è pò nazi le nà, amɔa ludanaanɛkēsānadeenɔ, weé a pò o dɔɔ? ³¹ Bee yānzi àton pòke kàhān kɛ à be bón wé ble ke bón wé mi ke bón wé daro. ³² Kifinɔn pò pìno píngi yā è dɔnnɛ aɛ. Zaake a De kè kú musu dɔ kè pò pìno kɔ siao, ³³ à tó kpata kè bɔ à kiia

kɔ̃n à yãzedeo ɔbare aε gĩa, eé pɔ̃ pĩnɔ kaaraare ɔ pĩngi. ³⁴ Beee yãnzɔ àton ziaa kãhãn kero, zaake ziaa a zĩnda yã dɔ̃. Guro pĩngi yã'ɔamma m̀a.

7

Kɔ̃ taari'ena (Luk 6:37-38, 41-42)

¹ Àton gbẽ taari ero, Luda é a taari e sero. ² Zaake lán neè gbẽ taari e nà, len Luda é n taari e le. Zaka kè n eè yɔ̃on̄nen eé yɔ̃onne. ³ Bóyãnzɔ neé sɛ̃buru kè da n gbẽdaaa wéen eezi, bensɔ̃ neé líkusú kè da n wéen yã daaroo? ⁴ Kè líkusú da n wéen, à kè dia né be n gbẽdaaa ne à tó n sɛ̃buru kè da à wéen bɔ̃ne? ⁵ M̀nafikide! N líkusú kè da n wéen bɔ̃ gĩa, né gbasa n guu e wásawasa, le n e n sɛ̃buru kè da n gbẽdaaa wéen bɔ̃ne.

⁶ Àton Luda pɔ̃ kpá gbẽenɔaro
le aɔ̃ton sɔ̃kpa wà a kari kero yãnzɔ.
Àton a gbè bèedeeno zu alɛdenɔero
le aɔ̃ton táa o'oaro yãnzɔ.

Wéekena (Luk 11:9-13)

⁷ À wée ke, Luda é kpáawa. À wete, é e. À gbà lé, Luda é wẽare. ⁸ Zaake gbẽ kè wée kèn wè kpáa, gbẽ kè wete sɔ̃ è e. Gbẽ kè gbà len weé wẽne. ⁹ A té, dé bé eé gbè kpá a néa, tó à buredi wée kèa? ¹⁰ Tó à kpò wée kèa sɔ̃, eé mlè sé à kpáa? ¹¹ Baa kɔ̃n a zaakeo, á pɔ̃ maa kpána a nɛnɔa dɔ̃. Weé a De kè kú musu pɔ̃ maa kpána gbẽ kè aɔ̃ wée kèanɔa pɔ̃ o ɔ̃ɔ?

¹² À ke gbẽne lán á yezi aɔ̃ keare nà. Musa doka kɔ̃n annabinɔ yãnɔ m̀n gwe.

Zéle kpaatoo (Luk 13:24)

¹³ À gẽ zéle kpaatoo guu. Zé kè à lé yàasa ben à m̀porokii v̄i è gányo kaatena guume. Beeen gbẽ paridee e sɛɛ. ¹⁴ Zé kè è gányo wèndi guu lé kpaato à nakɔana, bensɔ̃ gbẽ kè aɔ̃ è wà sɛenɔ̃ pariɔ.

Gbẽ dɔ̃na a yãkenaa (Luk 6:43-44, 13:25-27)

¹⁵ À làakari ke annabi egeenɔzi. Aɔ̃è mó a kiia sã báao dana, m̀de lewan nɔaderinɔn n̄ ũ. ¹⁶ É n̄ dɔ̃ n̄ yãkenaa. Wè geepi bo lè líaro. Wè kãkãa e babane láaro. ¹⁷ Lí maaa è né nnaa i, lí zaaa è né gina i. ¹⁸ Lí maaa è f̄ɔ̃ à né gina ìro, lí zaaa è f̄ɔ̃ à né nnaa ìro. ¹⁹ Wè lí kè è né maaa iroo zɔ̃ wà zu té guume. ²⁰ Lemé é n̄ dɔ̃ n̄ yãkenaa le.

²¹ Èe ke gbẽ kè ègɔ̃ ma sisii Dii, Dii, bé eé gẽ kpata kè b̀ Luda kiia guuro, sé gbẽ kè è ma De kè kú musu pɔ̃yezi kee. ²² Yãkpaekɛgurɔ̃ zĩ gbẽ parideeno é beme: Dii, Dii, wa Luda yã ɔ̃n̄ne kɔ̃n n tóo né! Wa zĩnɔ gòr̄mma kɔ̃n n tóo né! Wa dabuyãnɔ kè pari kɔ̃n n tóo né! ²³ Mé beñne wásawasa: Má a dɔ̃ zikiro. À gumala zaakerinɔ!

Kpébori gɔ̃n plaaanɔ (Luk 6:47-49)

²⁴ Beee yãnzɔ gbẽ kè à ma yã kènɔ mà, ben à zĩ kèa de lán gbẽ làakaridee kè à a kpé b̀ gbèa bàme. ²⁵ Kè lou mà, í dàgula, ã kàka à sù kpé p̄ia, ben èe léero, kè wà à èe dàe gbèa yãnzɔ. ²⁶ Gbẽ kè ma yã kènɔ mà, ben èe zĩ kearoo de lán m̀saidee

kè à a kpé bò bùsu'āatēa bàme. ²⁷ Kè lou mà, í dàgula, ìa kàka à sù kpé pìà, ben à gbòro à lèe bìtimm.

Yesu iko

²⁸ Kè Yesu yā beeenɔ ò à yāa, à yādannena bò parii sae, ²⁹ zaake èe yā dañne lán ludayādannerinɔ bàro, à dañne ikoome.

8

Kusu kēkōana

(Maa 1:40-45, Luk 5:12-16)

¹ Kè Yesu pìta sìsīa, parii tézi. ² Ben kusu ke mò à kùe à ae à bè: Dii, tó n yezi, né fĩ n ma kēkōa wásawasa. ³ Yesu ɔ bò à kēa à bè: Má yezi. N gō wásawasa. Zaa gwe gōo à kusu yāa. ⁴ Ben Yesu bène: Nton o gbēke maro. N gá n n zīnda ɔɔa sa'orine, n sa'opɔ kè Musa diē kpá n kēkōana sēeda ũ gbēnɔne.

Sozanɔ gbēnsi zīkeri kēkōana

(Luk 7:1-10)

⁵ Kè Yesu e gēe Kapenamu, ben Romu sozanɔ gbēnsi mò à kiia, a wēe kēa ⁶ à bè: Dii, ma zīkeri daena be, à kōo kù, mè e ɔɔa maamaa. ⁷ Ben Yesu bène: Mé gá mà à kēkōa. ⁸ Ben gbēnsi pì bène: Dii, mēe ká n gá ma beɔ. N yā ò dé, ma zīkeri é kēkōa. ⁹ Zaake mapi se, wà iko vīmame, ben má iko vī sozanɔa. Mēe o aō gbē doone à gá, è sō gá. Mēe o à pāndene à mó, è sō mó. Mēe o ma zīkerine à kè ke, è sō ke.

¹⁰ Kè Yesu yā pì mà, à bò à sae, ben à bè gbē kè aō tézinɔne: Yāpuraan mēe ooare, mēe e gbēke ma náane kè le Isarailinɔ téro. ¹¹ Mēe ooare, gbēnɔ é bɔ ɔfāntēbɔe kpa kōn ɔfāntēgēkpen kpaaɔ paripari aōé mó pɔ ble kōn Ibraiɔ kōn Isaakuo kōn Yakubuo kpata kè bò Luda kiia guu. ¹² Gbē kè aō de yā wāgō kú kpata pì guunɔ sō, wēe n zu bàazi gusiaa guume. Gwen aōé ɔɔ dɔn wà ɔ di n musu. ¹³ Ben Yesu bè sozanɔ gbēnsi pìne: N tá be. À kenne lán n ma náane kè nà. Ben à zīkeri pì gbāa kù gurɔɔ mōa gōo.

Gyāreenɔ kēkōana paripari

(Maa 1:29-34, Luk 4:38-41)

¹⁴ Yesu gāa Pita be, ben à è à naō daa daena, èe mēwāaa kee. ¹⁵ Kè à ɔ kè à ɔɔa, ben à mè yīi kù, ben à fēe à póblee kēne.

¹⁶ Kè uusie kè, ben wà mōne kōn zīndeeno paripari, ben à zīn pìno gòmima kōn yā'onao, à gyāreenɔ kēkōa n pīngi. ¹⁷ Len yā kè annabi Isaya ò pàpa le à bè: À wa gbāasaikēe sè, à wa gyāano kēwa.

Gbē kè aō yezi wà té Yesuzinɔ

(Luk 9:57-62)

¹⁸ Kè Yesu è parii kākōaazi, ben à bè a ìbanɔne: Wà bikū sèbe baa. ¹⁹ Ben ludayādanneri ke mò à bè Yesune: Danneri, guu kè nēe gaan pīngi mēgō ténzi. ²⁰ Yesu bène: Gbēngboonɔ n tò vī, bāanɔn n sà vī, Gbēntee Né sō ìampakii vīro.

²¹ Ben ìba pānde bène: Dii, n tó ai ma de kpá guuzi gĩa. ²² Ben Yesu bène: N témazi. N tó gēnɔ n gēnɔ vīi.

Yesu zàga'ia zēna

(Maa 4:35-41, Luk 8:22-25)

²³ Yesu gē goro'ite guu, ben à ìbanɔ tēzi aō dà zén. ²⁴ Kāndo zàga'ia gbāaa kàka sèbela, í e vīvīi èe kakaa n góron. Yesu e ii oo, ²⁵ ben à ìbanɔ sōzi, aō à vù wà bè: Dii, n wa mì sí, wēe kaatēeme. ²⁶ Ben à bèrine: Ludanaanekēsānadeeno! À kè

dia á vĩa ví lɛɛ? Ben à fɛɛ à gĩ ãanɛ kɔ̃n ío, ben guu yĩ kítikiti. ²⁷ Yã pì bò gbɛ̀ pìnɔ saɛ aɔ̀ bè: Gbɛ̀ kpáree taka boriin yɛ̀? Baa ãa kɔ̃n ío è à yã mamɛ.

Zĩnnɔ gɛ̃na alɛɛnɔ guu
(Maa 5:1-20, Luk 8:26-39)

²⁸ Kè Yesu bikù baa kãa kpa Gadara bùsun, zĩnde gɔ̃n plaa kenɔ̀ bò mi-rakpetɛa, aɔ̀ mò wà dààlɛ. Aɔ̃ pãsí maamaa, gbɛ̀ke è fɔ̀ à bɔɛ gwero. ²⁹ Aɔ̀ wii lè wà bè: Bón wá ví kɔ̀ ɔ̃zi, Luda Né? N mɔ̀ wɛɛ táwa kè ai à gurɔ̃ gɔ̀ kán yó? ³⁰ Alɛɛ kpàsa bíta kúnɔ̀ kãaa, aɔ̃e pó blee. ³¹ Ben zĩn pìnɔ agbaa kpà Yesune wà bè: Tó n pèwa, ñ wa gbare alɛɛ kpàsa kèkãa guu. ³² Ben Yesu bèñnɛ: À gá. Ben aɔ̀ gòmɔma aɔ̀ gɛ̃ alɛɛnɔ guu. Ben alɛɛ kpàsa pì wì bàò píngi, aɔ̀ sòro sìsĩgɛɛzi, aɔ̀ sì sèben, ben aɔ̀ gaga í guu gwe. ³³ Ben alɛɛdãrinɔ̀ bàà lè wà gè wɛɛ guu, aɔ̀ yã pìnɔ tɔ̀kɛ̃nɛ kɔ̃n yã kè zĩndeennɔ̀ lèò píngi. ³⁴ Ben wɛɛdeennɔ̀ bòe wà gaa da Yesulɛ ñ píngi. Kè aɔ̀ à è, aɔ̀ agbaa kpàne kè à bɔ̃nɛ ñ bùsun.

9

Gbɛ̀ kaɛna kɛ̃kɔ̃ana
(Maa 2:1-12, Luk 5:17-26)

¹ Yesu gɛ̃ góro guu, à èara à sèbɛ bikù à kà a bɛ wɛɛ. ² Ben gbɛ̀kenɔ̀ mɔ̃nɛ gbɛ̀ kaɛnao daɛna gyãresɛbɔ̃n. Kè Yesu è aɔ̃ a náanɛ ví, ben à bè gbɛ̀ kaɛna pìnɛ: Ma gbɛ̀, ñ n làakari kpáɛ! N durunnɔ̀ kɛ̃mma. ³ Ludayãdanneri kenɔ̀ kú gwe, ben aɔ̃ ò ñ nɔ̀se guu wà bè: Gbɛ̀ beee e dɔ̀kɛɛ Ludaomɛ. ⁴ Yesu ñ laasuu dɔ̃, ben à ñ lá à bè: Bóyãnzì ée laasuu zaaa lɛɛ a nɔ̀se guuzi? ⁵ Tó ma bè, à durunnɔ̀ kɛ̃a ke tó ma bè, à fɛɛ à táa o, à kpáree bé à aagaa? ⁶ Má ò lɛ lɛ àgɔ̀ dɔ̃ kè Gbɛ̃ntee Né durunkɛ̃nnɛna iko ví tɔ̃tɛ kɛ̃mɛ. Ben à bè gbɛ̀ kaɛna pìnɛ: Ñ fɛɛ ñ n daɛbɔ̀ sé ñ tá bɛ. ⁷ Ben à fɛɛ à tà bɛ. ⁸ Kè parii è lɛ, vĩa ñ kũ, aɔ̀ Luda kè iko beee taka kpà gbɛ̃nteenɔ̀a tó bò.

Matiu sisina
(Maa 2:13-17, Luk 5:27-32)

⁹ Yesu bò gwe, èe gɛ̃tɛɛ, ben à gbɛ̀ kè wè be Matiu è vɛ̃ɛna a bɛ'ɔ̃sikpɛn. À bènnɛ: Ñ mɔ̀ ñ tɛ̃mazi. Ben à fɛɛ à tɛ̃zi. ¹⁰ Kè Yesu e pó blee à bɛ, bɛ'ɔ̃sirino kɔ̃n durunkɛ̃rinɔ̀ kú gwe pari, aɔ̃e pó bleeo kɔ̃n à ìbanɔ̀ lɛdo. ¹¹ Kè Farisinɔ̀ è lɛ, ben aɔ̀ à ìbanɔ̀ là wà bè: Bóyãnzì a dii e pó blee kɔ̃n bɛ'ɔ̃sirino kɔ̃n durunkɛ̃rinɔ̀zi? ¹² Kè Yesu yã pì mà à bè: Gbɛ̀ kè aafia vĩi bà kú kɔ̃n likita yãoro, sé gyãree. ¹³ À gá à laasuu lɛ yã kè kɛ̃na Luda yãn beee mizi wà bè: Kɔ̀ wɛ̃ndagwanan má yezi, èe kɛ sa'onanlo. Mɛɛ mɔ̀ gbɛ̀ maaanɔ̀ sísiro, sé durunkɛ̃rinɔ̀.

Léyina
(Maa 2:18-22, Luk 5:33-39)

¹⁴ Ben Yaaya Batisikɛ̃ri ìbanɔ̀ mò aɔ̀ Yesu là wà bè: À kè dia wapino kɔ̃n Farisinɔ̀ wɛ̃lɛ lé yì, ben ñ ìbanɔ̀ è yì seroo? ¹⁵ Ben Yesu yã lèkɔ̃ziñnɛ à bè: Nɔ̀seri gbɛ̃nɔ̀ é pɔ̀siaa kɛ gurɔ̃ kè à kúnɔ̀ nɔ̀se guun yó? Auo, mɔ̃de à gurɔ̃ é mɔ̀ kè wɛ̃e nɔ̀seri pì bɔ̀ ñ tɛ, gbasa aɔ̃é lé yì sa. ¹⁶ Gbɛ̀ke è uta zii nambata na kɔ̃n pólɛ dufuoro, zaake uta dufu é sɔ̀kɔ̃zi à kɛ̃kɔ̃rɛ, à zii fɔ̃na é kaara. ¹⁷ Wè geepiwɛ̀ dufu ká tùu zii guuro. Tó wà kè lɛ, tùu é pùtãmɛ, wɛ̃e pì é kwɛ̃ɛ, tùu é yaka. Auo, wè geepiwɛ̀ dufu ká tùu dufu guumɛ, aɔ̃égɔ̀ maa ñ píngi.

Nénɔ̀kpáree fɛɛ à bɔ̃na gaan kɔ̃n nɔ̀gbɛ̀ kè ɔ̀ kè Yesu utaa
(Maa 5:21-43, Luk 8:40-56)

¹⁸ Gurɔɔ kɛ Yesu e yã beeenɔ ooŋne, gbãade ke mò à kùe à aε à bè: Ma nénɔgbɛ gà tia. N̄ mɔ n̄ ɔ kea, eégɔ kú wɛndio. ¹⁹ Ben Yesu fɛε à tɛzi kɔn a ìbanɔ.

²⁰ Nɔgbɛ kee kú gwe, aru è bɔεa à kà wɛ kuri awɛɛplaa. À mò à ɔ kɛ Yesu uta léa à kpεε kpa. ²¹ Zaake à bè: Baa tó ma ɔ kɛ à utaa dé, mé kɛkɔa. ²² Yesu liε à è, ben à bè: N̄ n làakari kpáε, nɔgbɛ! Ma náane kɛ n̄ kɛ bé à n kɛkɔa. Gwe gɔɔ nɔgbɛ pì kɛkɔa.

²³ Kɛ Yesu kà gbãadee pì bε, à è wɛe kure pεε, parii kii dɔ. ²⁴ Ben Yesu bè: À a zĩnda gá. Né pì e garo, èe ii oomε. Ben aɔɔe à lalandi kεε. ²⁵ Kɛ wà pè gbɛnɔa aɔ bɔε bàazi, ben Yesu gɛ kpén, à né pì kù a ɔɔa, ben à fɛε. ²⁶ Ben yã pì baaru dà bùsu pìla píngi.

Vlanɔ kɛkɔana

²⁷ Kɛ Yesu bɔ gwe, vĩa gɔɔn plaaanɔ tɛzi kɔn wiio wɛe bee: N̄ wa wɛnda gwa, Dauda Bori! ²⁸ Kɛ Yesu kà bε, vĩa pìnɔ sɔzi, ben à n̄ lá à bè: Á ma náane vĩ kɛ mé fɔ mà yã pì keare? Aɔ wɛàla wà bè: Lεmε, Dii. ²⁹ Ben à ɔ kɛ n̄ wɛεa à bè: Àgɔ deare lán a ma náane kɛ nà. ³⁰ Ben aɔ wɛε guu è. Yesu kpàkɛnzi à bè: Àton o gbɛke maro. ³¹ Baa kɔn beeeo aɔ gàa wà à baaru fãakɔa bùsu pìn píngi.

Néneɛnade kɛkɔana

³² Gurɔɔ kɛ vianɔ e bɔεε, wà mò Yesune kɔn zĩnde kɛ à néne ɛaenao. ³³ Kɛ Yesu zĩn pì gò, ben à yã ò. Yã pì bɔ parii saε aɔ bè: Wɛε yã beee taka e Isarailino bùsun yáro. ³⁴ Ben Farisino bè: È zĩn goŋma kɔn zĩnno kina gbãaaomε.

Yesu gbɛnɔ wɛndadɔna

³⁵ Yesu gàa wɛtenɔa kɔn lakutunɔ píngi, à yã dànnε n̄ aduakekpεnɔ guu, à kpata kɛ bɔ Luda kiia baaru nnaa kpànnε, à gyãreenɔ kɛkɔa n̄ píngi kɔn gbãasaideenɔ n̄ píngi. ³⁶ Kɛ à parii è, ben aɔ kɛnε wɛnda, zaake aɔ kú bídin aɔ likɔa lán sãa kɛ aɔ dàri vĩroonɔ bà. ³⁷ Ben Yesu bè a ìbanɔne: Pókεkεna bíta, mɔde zĩkerinɔ pariɔ. ³⁸ À wɛε ke Buradeea lε à zĩkerinɔ gbare aɔ a pɔ kεkε.

10

Yesu zĩri gɔɔn kuri awɛɛplaaanɔ diena (Maa 3:13-19, Luk 6:12-16)

¹ Yesu a ìba gɔɔn kuri awɛɛplaaanɔ sìsi, ben à n̄ gba iko aɔ zĩnno goŋma, aɔ gyãreenɔ kɛkɔa kɔn gbãasaideenɔ n̄ píngi. ² Zĩri gɔɔn kuri awɛɛplaaa pìnɔ tónɔn yɛ: Gbɛ káaku Simɔ kɛ wɛ benε Pita kɔn à dāaro Anduruo, Zebedi né Yemisi kɔn à dāaro Yohanao, ³ Filipi, Batɔlbmiu, Tomasi, be'ɔɔsiri Matiu, Alafeu né Yemisi, Tadeu, ⁴ Simɔ Aĩade kɔn Yudasi Isikarioti kɛ bɔ à kpεεo.

Yesu zĩrinɔ zĩna (Maa 6:7-13, Luk 9:1-6)

⁵ Kɛ Yesu e gɔɔn kuri awɛɛplaaa pìnɔ zĩi, à bènnε: Àton gá bori pāndenɔ kiiaro. Àton gɛ Samaria wɛtenɔ guuro. ⁶ À gá Isaraili kɛ aɔ sàsá lán sãa bànɔ kiia. ⁷ À gá àgɔ waazi kεε àgɔ gaa à be: Kpata kɛ bɔ Luda kiia kà kii! ⁸ À gyãreenɔ kɛkɔa, à gènnɔ fɛε bɔna gaan, à kusunɔ kɛkɔa wásawasa, à zĩnno goŋma. Lán á è pókεkpasai nà, à kɛnnε pókεsisai. ⁹ Àton ɔɔ da a bòkɔnlo. ¹⁰ Àton bòkologomma séro ke uta plaadee ke kyatee ke gò, zaake zĩkeri kɔ sio à a pòblee e. ¹¹ Wɛtε kɛ é kán píngi ke lakutu, à gbɛ maaa wɛtε à pitaa, àgɔ kú gwe ai à gá gɛo zéla. ¹² Tó a gɛ ua guu, à ì nnaa kpámma. ¹³ Tó uadeenɔ kɔ sio, a ì nnaa é gɔnnε. Tó aɔɔe kɔ sio sɔro, a ì nnaa é εara à sɔkpawaa. ¹⁴ Guu kɛ wɛe a sín ke wɛe swã kpá a yãziro, à bɔ ua ke lakutu pìn à lutε gogo a gbánɔa. ¹⁵ Yāpuraan mée ooare,

yákpáekégurɔ zĩ wéetámma kè Sodomu kɔn Gómradeenɔ é ee égɔ sã de wéte pì deenɔ póla.

*Yā kè eé Yesu ibanɔ le onnena
(Maa 13:9-13, Luk 21:12-17)*

¹⁶ Mée a zĩ lán sãanɔ bà lewannɔ téme. Àgɔ làakari vĩ lán mlènɔ bà, àgɔ de yákekerisaideenɔ ũ lán pótɛenɔ bà. ¹⁷ À làakari ke gběnteenɔzi, zaake aɔé a kũkũ wà a na yákpáekerinɔne n zĩ, aɔé a gběgbě n aduakɛkpɛnɔ guu. ¹⁸ Weé gáao bũsu gběnsinɔ kɔn kɔnanɔ kiia ma yānzi. Égɔ deñne ma sèedadeenɔ ũ kɔn bori pāndenɔ. ¹⁹ Tó wà a kparímma, àton yā kè é o ke yā kè é lĩrĩmma damu kero. Zĩ beee Luda bé é yā kè é oo da a lén. ²⁰ Èe ke áambe é yā oro, a De Nini bé eé yā da a lén.

²¹ Vĩ kɔn dāaronɔ é kɔ kparímma wà de. Denɔ é bɔ n nénɔ kpɛɛ. Nénɔ é bɔ n denɔ kɔn n danɔ kpɛɛ wà n de. ²² Gbě píngi é zaagu ma yānzi, mɔde gbě kè zena gbāa ai à gurɔ léa é mĩsina e. ²³ Tó wèe wéé tãaawa wéte ken, à bàa lé à tá à pānden. Yāpuraan mée ooare, é gá Isarailinɔ bũsu wétenɔ guu à yāa píngiro, Gběntee Né é gĩake à mɔ. ²⁴ Ìba ègɔ de a dannerilaro. Zĩri ègɔ de a diilaro. ²⁵ Tó ìba a yādanneri gwena lè ke tó zĩri a dii gwena lè, beee mò le. Tó wà tó kpà ua bēdeenɛ Belezebubu, tó kè à zaaa de beeelaan weé kpà à bēdeenɔne.

*Zena kɔn Yesuo gběno ae
(Luk 12:2-9)*

²⁶ Àton vĩa keñnero. Pókee kuu utena kè é bɔ gupuraaaro. Asiiyā kee kuu kè weé gí dōziro. ²⁷ À yā kè mée ooare gusiaan o gupuraa. À yā kè eé maa kpāikpāi kpāakpa ke gāale. ²⁸ Gbě kè aɔé mēbaa kaate, mɔde aɔé fɔ wà ninii dèroonɔ, àton vĩa keñnero. À vĩa ke Ludane kè eé fɔ à nini kɔn mèo kaate té guu píngi. ²⁹ Wè sātē mēn plaaa yá kɔbɔ donloo? Mɔde aɔ ke è lée tɔɔte a De yādōna sairo. ³⁰ Baa a mĩkānɔ, à à lé dō. ³¹ Beee yānzi àton vĩa kero. A bèe de sātē pariinɔla.

³² Gbě kè zēmao gběno ae, mé zēo ma De kè kú musu ae. ³³ Gbě kè lé sēmazi gběno ae sɔ, mé lé sézi ma De kè kú musu ae.

*Kēkēkōana Yesu yānzi
(Luk 12:51-53, 14:26-27)*

³⁴ Àtongɔ daa ma mɔ le gběno gɔ nna kɔo anduna guunlo. Mée mó le gběno gɔ nna kɔo yānzinlo, sé fēena kōzi. ³⁵ Ma mɔme, le gɔgbě bɔ a de kpɛɛ, nɔgbě bɔ a da kpɛɛ, nɔzāree bɔ a zā da kpɛɛ. ³⁶ Gbě bēdeenɔ é gɔ à ibeenɔ ũ. ³⁷ Gbě kè ye a de ke a dazi demalaa e ká àgɔ de ma ìba ũro. Gbě kè ye a nēgɔgbě ke a nɔgbēzi demalaa e ká àgɔ de ma ìba ũro. ³⁸ Gbě kè èe a líkpangbāroo sé àgɔ téomaziro, adee e ká àgɔ de ma ìba ũro. ³⁹ Gbě kè à a wēndi kũna, adee é korazi. Gbě kè gí a wēndizi ma yānzi sɔ, adee égɔ wēndi vĩ.

*Láada ena yā
(Maa 9:41)*

⁴⁰ Gbě kè à a si ma simɛ. Gbě kè ma si sɔ, adee gbě kè ma zĩ sìme. ⁴¹ Gbě kè annabi sì a annabike yānzi é annabi láada e. Gbě kè gbě maaa sì a maake yānzi é gbě maaa láada e. ⁴² Baa í yĩn, gbě kè né kēkiinɔ doke gbà ma ìbakɛ yānzi, yāpuraan mée ooare, adee é kora a láadaziro.

11

*Yaaya Batisikɛri zĩrinɔ
(Luk 7:18-35)*

¹ Kè Yesu yā beeenɔ dà a ìba gɔɔn kuri awɛɛplaaanɔnɛ à yǎa, à bò gwe, à gàa waazi kɛ ñ wétɛnɔ guu, èe yā daańɛ.

² Zaa kpésiaan Yaaya Kirisi yákenanɔ mà, ben à a ìba kenɔ zì ³ aǎ à la, àmbe gbɛ kè eé mó ũ, ke wàgɔ wée dɔɔ gbɛ pāndezime? ⁴ Ben Yesu wèńla à bè: À gá yā kè ée maa ée ee gbā Yaayanɛ à be, ⁵ vianɔ e guu ee, ɛɛnɔ e táa oo, kusunɔ e kɛkɔa, swádoonɔ e yā maa, gènɔ e fɛɛɛ, takaasideenɔ e baaru nna waazi maa. ⁶ Aubarikadeen gbɛ kè è fu ma yáaroo ũ.

⁷ Kè Yaaya zիրino tà, Yesu Yaaya yā ò pariine à bè: Bón a gaa gwa gbáan? Kàba kè ïa e nigāan yó? ⁸ Bón a gaa gwa saa? Gbɛ kè pókāsā zāe danan yó? Pókāsāmaadarino ègɔ kú kibemɛ. ⁹ Bón a gaa gwa saa? Annabin yó? Lɛmɛ! Mée ooare, à dɛ annabila se. ¹⁰ Zaake Yaayan wà à yā kè Luda yān wà bè: Mé ma zիրi gbare n ā lɛ à zé kɛkennɛ. ¹¹ Yápuraan mée ooare, nɔgbɛ né'ina guu gbɛkee e bɔ à kà Yaaya Batisikɛri ũro. Baa kɔn beeeo gbɛ kè dɛ gbɛ kpɛɛdee ũ kpata kè bò Luda kiia guu dɛàla. ¹² Zaa gurɔ kè Yaaya Batisikɛri nà waazikɛnaa ai mɔna gbàa, wèe kɔdɛe kɛe wà gɛ kpata pìn, ben kùgbāadeenɔ e gɛɛn. ¹³ Musa kɔn annabinɔ píngi gĩake wà à yā ò ai à gàa pé Yaayaa. ¹⁴ Tó é fɔ à sí, Yaaya pì bé à Ilia kè wà bè eé mó ũ. ¹⁵ Gbɛ kè swā vī à ma.

¹⁶ Bón mé tɔɔrigbɛnɔ lɛkɔzio? Aǎ dɛ lán né kè aǎ kú yàra guu aǎe lé zuukɔzino bà ¹⁷ wèe bee:

Wa kure pèare, ée ũ wāro,

wa wēnda lè siare, ée sósobi kero.

¹⁸ Zaake Yaaya mò, èe burɛdi sóro, èe wɛɛ miro, ben wà bè zĩndemɛ. ¹⁹ Kè Gbɛntee Né mò, è pò ble, è í mi, ben wà bè: Guturu wɛmirimɛ, be'ɔsirino kɔn durunkerinɔ gbɛnnamɛ! Mòde wè ɔndɔ dɔ a yákenaamɛ.

Yesu zɔkakana wéte kenɔ deenɔzi (Luk 10:13-15)

²⁰ Ben Yesu fɛɛ à zɔka kà wéte kè à a dabuyā paridee kènnɔ gbɛnɔzi, kè aǎe ñ nòse liero yānzi à bè: ²¹ Wāiyoo Kɔrazĩdeenɔ! Wāiyoo Betesaidadeenɔ! Tó ma dabuyā kè má kè a ténɔ kè Taya kɔn Sidɔ yā, lɛ wéte pì deenɔ pókāsāanɔ dàdańla, aǎ vɛɛ tubura à gí kè nòseliɛna sèeda ũ. ²² Mée ooare, yākpakɛgurɔ zĩ a wétamma égɔ dɛ Tayadeenɔ kɔn Sidɔdeenɔ póla. ²³ A Kapɛnamudeenɔ sɔ é gbā à zɔ Ludaan yó? Weé ɔ sɔazi ai gèwāan. Zaake tó wà dabuyā kè má kèareenɔ kè Sɔɔmu yā, lɛ à kuu ai kɔn a gbāao. ²⁴ Mée ooare, yākpakɛgurɔ zĩ a wétamma égɔ dɛ Sɔɔmudeenɔ póla.

Kámmabona Yesu kiia (Luk 10:21-22)

²⁵ Zĩ beeeo Yesu bè: Baa, musu kɔn tɔɔtɛo Dii, ma n sáabu kè, kè n yā beeenɔ ùte yādɔrinɔnɛ kɔn ɔndɔrinɔ, n bɔo kyódɔrisainɔnɛ. ²⁶ Lɛmɛ, Baa, zaake n pɔyezinaamɛ. ²⁷ Ma De pò píngi nàme ma ɔzĩ. Gbɛkee Luda Né dɔro, tó èe kè De Luda baasiro. Gbɛkee De Luda dɔro, tó èe kè à Né kɔn gbɛ kè Né pì yezi à à ɔdańnenɔ baasiro.

²⁸ À mó ma kiia amɔa kè á aso sɛna a kpasano píngi, mé a gba zé à kámma bo. ²⁹ À ma gbóngo sé à yā dada ma kiia, a làakari é kpáɛ, zaake má buse bensɔ ma nòse yĩ. ³⁰ Ma gbóngo sɛna zĩ'ũro, ma asoo tiisiro.

12

Kámmabogurɔ yā (Maa 2:23-3:6, Luk 6:1-11)

¹ Gurɔ beeeo Yesu e pāa buraanɔla kámmabogurɔ zĩ. Nɔaa e à ìbanɔ dɛɛ, ben aǎ pówɛɛ wòro, aǎe soo. ² Kè Farisinɔ è lɛ, ben aǎ bènɛ: Ñ n ìbanɔ gwa, aǎe yā

kè wè ke kámmabogurɔɔ zĩroo kee. ³ Ben Yesu bèńne: Ée kyó ke á è lán Dauda kè nà kɔn a gbẽno gurɔɔ kè nɔaa e n deeroo? ⁴ À gè Luda ua guu, àpi kɔn a gbẽno buredi kè wà kàe Ludane sò, buredi kè aɔɔ à sona zé vĩro, sé sa'orino. ⁵ Kè sa'ori kè aɔɔ kú Luda ua guu kámmabogurɔɔ zĩno è gurɔɔ pì yā daro, bensò èe kèńne taari ũro, ée à kyó ke á è Luda yānloo? ⁶ Mée ooare: Pó kè à bíta de Luda ualaa kú kè. ⁷ Tó á yā kèkii mì dɔ, kè kōwēndagwanan má yezi, èe ke sa'onanlo, le ée taarisaideeno taari ero. ⁸ Zaake Gbēntee Né bé à iko vĩ kámmabogurɔɔa.

⁹ Kè Yesu bò gwe, ben à gè n aduakèkpen. ¹⁰ Gōgbē kee kú gwe, à ɔ doo fēfēna. Gbēkeno e zé wete wà yā di Yesua, ben aɔ à là wà bè: Gbēkēkōana kámmabogurɔɔ zĩ zé vĩ? ¹¹ Ben à wēnla à bè: Tó a gbēkee sãa vĩ à zù wēen kámmabogurɔɔ zĩ, à gí gá à bɔzi? ¹² Gbēntee de sãala zã. Beee yānzi maakena kámmabogurɔɔ zĩ zé vĩ. ¹³ Ben Yesu bè gōgbē pìnne: N n ɔ pì poro. Kè à pòro, ben à kè a gbèn wásawasa lán à doo bà. ¹⁴ Ben Farisino bɛ wà gàa wà yā gōgō dian aɔe ke nà wà Yesu de.

Zĩkeri kè Ludaa sè

¹⁵ Yesu dɔ, ben à gù gwe. Parii bò wà tēzi, ben à gyāree kè aɔɔ kú n tēno kēkōa n pिंगi, ¹⁶ à gĩnne aɔ o gbē kè á de à ũ. ¹⁷ Len Luda yā kè annabi Isaya ò kè le, à bè:

¹⁸ Ma zĩkeri kè má sèn yè,
ma yenzidee kè à yā è kámaguu.

Mé ma Ninii di à musu,
eé yāzede da boriinone.

¹⁹ Eé leokpakōa kero, eé patańmaro,
gbēke é à zɔka ma dɔ gāalero.

²⁰ Eé kàba kè kpá zén éro,
eé fitia wée'ibakena dero,
ai à tó yāzede zĩ ble.

²¹ Bori pिंगi tãmaa égō dɔa.

Zĩn gona gbēnoa

(Maa 3:20-30, Luk 11:14-23)

²² Ben wà mò Yesune kɔn zĩnde vĩa kè à nēne naenao. Yesu à kēkōa, èe yā oo sa, èe guu ee. ²³ Ben yā pì bò gbēno sae n pिंगi wà bè: Dauda borii pìn yèroo? ²⁴ Kè Farisino mà, ben aɔ bè: Gbē kèkii é fɔ à zĩn gońmaro sé kɔn zĩno kí Belezebubu gbāaa. ²⁵ Yesu n laasuu dɔ, ben à bè: Kpata kè à gbēno íbete kpà kōo é kaate. Wete ke ua kè à gbēno íbete kpà kōo é gō bezi ũme. ²⁶ Tó Setān e a zĩnda goo gbēnoa, à íbete kpà a zĩndaon gwe. À kpata é gí ke diam? ²⁷ Tó Belezebubu gbāaan mēgō zĩno goońma sɔ, a gbēno è n go kɔn dé gbāaaome? Len a zĩnda gbēno a ege bò le. ²⁸ Tó Luda Nini gbāaan mēe zĩn goońma, àgō dɔ kè kí kè Ludaa kà mò à a len gwe.

²⁹ Dian gbē é ke nà à gē gōsagbāaa kpén à à póno séee? Séto à à yì gĩa, gbasà à à kpé kpoke. ³⁰ Gbē kè de ma gbē ũroo né ma ibeeme. Gbē kè èe pó kaakōamaoroo e fāakōame. ³¹ Beee yānzi mēe ooare, Luda é gbēno durunno kēńne kɔn a tó zaaa kè aɔe sísino pिंगi, mode eé gbē kè à à Ninii tó zaaa sì kēro. ³² Tó gbē Gbēntee Né tó zaaa sì, Luda é kēne, mode tó gbē Luda Nini tó zaaa sì, eé adee kē anduna tiaa kèkii guuro ke à kè èe mo.

Gbē dōna a yākenaa

(Luk 6:43-45)

³³ Tó lí maa, à né égō maame. Tó lí zaa sɔ, à né égō zaame. Zaake líbe en wè lí dɔa. ³⁴ Gbēntee pitigoono! Kè á zaa, à kè dia é fɔ à yā maaa oo? Zaake yā kè

swè pàn lé è o. ³⁵ Gbē maaa è à maaa bɔ à maaa kè kaena a guumɛ. Gbē zaaa sɔ è à zaaa bɔ à zaaa kè kaena a guumɛ. ³⁶ Mée ooare, yākpækɛgurɔɔ zĩ gbēnɔ é n faasaiyā kè aɔɔ ò tɔkɛ Ludanɛ píngi. ³⁷ Zaakɛ yā kè n ò bé eé yā nnaa kpámma kesɔ à yā danla.

Sèedagbekana Yesua

(Maa 8:11-12, Luk 11:29-32)

³⁸ Ben ludayādannerinɔ kɔn Farisi kenɔ bɛ Yesunɛ: Dannɛri, wá yezi n sèeda ke kɛ wà e. ³⁹ Ben Yesu wɛnla à bɛ: Tɔɔrigbɛ zaa ludanaanɛkɛrisaideenɔ bé wè sèeda gbekama, mɔde mé sèeda ke kɛnɛro, sé annabi Yunusa pɔ. ⁴⁰ Lán Yunusa kè kpɔ isi gbɛɛ guu nà fāantɛ kɔn gwāavĩ ai gurɔ aagɔ, lɛn Gbɛntee Né é kɛ lɛ tɔɔten fāantɛ aagɔ gwāavĩ aagɔ. ⁴¹ Yākpækɛgurɔɔ zĩ Ninɛvadeenɔ é fɛɛ wà yā da tɔɔrigbɛnɔla, zaakɛ kè aɔ Yunusa waazi mà, aɔ n nɔsɛ lɛ, ben gbɛ kè bíta dɛ Yunusalaa kú kè. ⁴² Yākpækɛgurɔɔ zĩ sɔɔmɛtɛ kpa nɔgbɛ kína é fɛɛ à yā da tɔɔrigbɛnɔla, zaakɛ à bɔ zaa anduna léa à mò Sulemanu ɔndɔyā ma, ben gbɛ kè dɛ Sulemanulaa kú kè sa.

Zĩn ɛarana a bɛ ziiia

(Luk 11:24-26)

⁴³ Tó wà zĩn gò gbɛa, ègɔ likɔaa zɔɔ gukorin àgɔ vɛɛkii wɛtɛɛ. Tó èe ero, ⁴⁴ ben è be: Mé liara mà tá ma bɛ ziiamɛ. Tó à kà gwe, è e à da pā, à waana wásawasa zéazea. ⁴⁵ Ben è gá à zĩn kè aɔ pāsĩ dɛalaanɔ sɛɛ mèn swɛɛplaa à suńyo aɔɛ gɛ wà vɛɛn. Lɛmɛ adee gwena zāa zaaa ègɔ dɛ à káakupɔla. Góro dɔnkɔ pì bé eé tɔɔrigbɛ zaaanɔ bikú sɔ.

Yesu danɛnɔ

(Maa 3:31-35, Luk 8:19-21)

⁴⁶ Kè Yesu e yā oo gbɛnɔnɛ, ben à da kɔn à dāaronɔ kà, aɔ zè bàazi, aɔ yezi wà yā oo. ⁴⁷ Ben wà bènɛ: N da kɔn n dāaronɔ zɛ bàazi, aɔ yezi wà yā onyo. ⁴⁸ Ben à wɛàla à bɛ: Dén ma da ũu? Dén ma dāaronɔ ũu? ⁴⁹ Ben à ɔ dò a ìbanɔa à bɛ: Ma da kɔn ma dāaronɔn yè. ⁵⁰ Zaakɛ gbɛ kè è ma De kè kú musu pɔyezi kɛɛn ma dāaro kɔn ma dāreo kɔn ma dao ũ.

13

Yalɛkɔzina kɔn pɔwɛɛfario

(Maa 4:1-20, Luk 8:4-15)

¹ Gurɔ dɔnkɔ pì zĩ Yesu bɔ bɛ à gàa à vɛɛ sɛbɛ léa. ² Wà pàzi paripari, ben à gɛ à vɛɛ góro'iten, gbɛnɔ gò zɛna sɛsɛla n píngi. ³ Ben à yā lɛkɔziínɛ pari à bɛ: Búbari ke bé à bɔ à gàa pɔwɛɛ fā. ⁴ Lán èe fāa nà, ben à kenɔ lɛɛ zé guu, bāanɔ mò wà blè. ⁵ À kenɔ lɛɛ gbɛ sàra musu, gura kè bùsu vĩ bítaro, ben aɔ bɔɛ gɔɔ, kè bùsu bíta gwero yānzì. ⁶ Kè ɔfāntɛ fɛɛ, ben aɔ té kú wà gàga kè aɔ kāsāa vĩro yānzì. ⁷ À kenɔ lɛɛ lènnɔ guu, ben lè fɛɛ à nàkɔrɛmɛma. ⁸ À kenɔ sɔ lɛɛ tɔɔtɛ maaa guu, aɔ fɛɛ wà né ì, à kenɔ wée basɔɔɔro, à kenɔ baaagɔgɔ, à kenɔ baaakurikuri. ⁹ Gbɛ kè swā vĩ à ma.

¹⁰ Ben Yesu ìbanɔ sɔzi, aɔ à là wà bɛ: Bóyānzì nɛɛ yā oońnɛ kɔn yalɛkɔzinaozi? ¹¹ Ben à wɛnla à bɛ: Luda a gba zé à kpata kè bɔ à kiia asiinɔ dɔ, mɔde èe n gba zéro. ¹² Zaakɛ gbɛ kè pɔ vĩin, Luda é kaaranɛ ai àgɔ dizi. Gbɛ kè póke vĩroo sɔ, baa à néngo kè à vĩi Luda é sía. ¹³ Beee yānzin mée yā oońnɛ kɔn yalɛkɔzinaozi, lɛ aɔ guu gwa póke'ena sai, aɔ swā kpá yāmasai, à dòro dɔna sai. ¹⁴ Luda yā kè annabi Isaya ò kɛmɛma à bɛ:

Aɔégɔ swā kpaa yākemana sai,

aɔégɔ guu gwaa póke'ena sai.

¹⁵ Aɔ nɔsɛ vĩro lɛ aɔton ɔndɔ kúro yānzì,

aɔ swā gbāa le aɔton yā maro yānzi,
aɔ wée kpakɔrena le aɔton guu ero yānzi,
zaake aɔ yezi wà aɛ dɔma mà n̄ gba aafiario.

¹⁶ Aubarikadeenɔn a ũ kè a wée e guu ee, bensɔ a swā e yā maa. ¹⁷ Yāpuraan mée ooare, annabinɔ kɔn gbē maaanɔ kuu yā pari, aɔ yezi wà pɔ kè ée eenɔ e, aɔe ero, aɔ yezi wà yā kè ée maanɔ ma, aɔe maro.

¹⁸ À pówɛɛfāri yā m̀ dɔ sa. ¹⁹ Tó gbē kpata kè b̀ Luda kiia yā mà ben èe dɔro, Setān è m̀ à pɔ kè wà t̀ à swè guu p̀ síame. Pówɛɛ kè lèe zé guu m̀n gwe. ²⁰ Pówɛɛ kè lèe gbè sàraa s̄, been gbē kè yā mà à s̀ gɔ kɔn pɔnnaao ũ. ²¹ Zaake à kāsāa v̄ro, è ke gurɔ plaaro. Tó yā'samma à lè ke tó wà wée t̄aa yā p̀ yānzi, è fumɛ gɔ. ²² Pówɛɛ kè lèe lèno guu de lán gbē kè yā mà a s̀ bà, m̀de anduna yā k̄hānkɛna kɔn yena auzikizio è nakɔrea, ben è gɔ àre sai. ²³ Pówɛɛ kè lèe tɔɔte maaa guu de lán gbē kè yā p̀ mà à à d̄ro d̄ɔ bà. È ke kaarana pɔ ũ, aɔ kenɔ basɔɔro, kenɔ baaagɔgɔ, kenɔ baaakurikuri.

Yalekɔzina kɔn s̄ɛɔɔ

²⁴ Yesu yā pānde lèkɔziɛnè à bè: Lán kpata kè b̀ Luda kiia de n̄n yè: Gbēke ése maaa t̀ a bura. ²⁵ Gurɔ kè wèe ii oo, ben à ibɛɛ m̀ à f̄ɔ wée f̄a ése p̀n, ben à ḡè zéla. ²⁶ Kè ése ǹ s̀ èe piaa, ben f̄ɔ p̀ b̀ gupuraa. ²⁷ Ben buradee z̄ikerinɔ m̀ wà bènɛ: Dii, pówɛɛ maaan n̄ t̀ n buranloo? F̄ɔ ḡaa b̀ m̄ame? ²⁸ Ben à bènɛ: Ibɛɛ bé à beee kè. Ben z̄ikerinɔ bènɛ: N̄ yezi wà ḡa wurɛwuren yó? ²⁹ Ben à bè: Auo! Tó ée wurɛwuren, é wurɛ kɔn éseome. ³⁰ À tó aɔ f̄ɛ l̄edo ai p̀k̄egurɔ. Mé o p̀k̄erinɔnɛ aɔ f̄ɔ p̀ k̄e ḡia, aɔ à bakaa yi té pɔ ũ, gbasa wà ése k̄e wà ká ma d̄n.

Yalekɔzina kɔn musadi w̄ɛo (Maa 4:30-32, Luk 13:18-19)

³¹ Yesu yā pānde lèkɔziɛnè à bè: Kpata kè b̀ Luda kiia de lán musadi w̄ɛ kè gbē s̄ à t̀ a buraa bàme. ³² À w̄ɛ kete de pówɛɛnɔla p̀ngi, m̀de tó à f̄ɛ, è ke b̄ita de d̄o p̀nɔla p̀ngi. È lí ke ai b̄aanɔ è m̀ wà z̄ɔz̄ à ḡanɔa.

Yalekɔzina kɔn burɛdisɛɛ'ɛz̄ɛo (Luk 13:20-21)

³³ Yesu yā pānde lèkɔziɛnè à bè: Kpata kè b̀ Luda kiia de lán burɛdisɛɛ'ɛz̄ɛ kè n̄gbē s̄ à k̄a flawa zaka lé aagɔ guu à ȳk̄ɔte p̀ngi bà.

Pɔ kè t̀ Yesu yā lèkɔziɛnè (Maa 4:33-34)

³⁴ Yesu yā beenɔ ò gb̄enɔnɛ kɔn ȳalekɔzinao. Èe ȳake oñnɛ ȳalekɔzina sairo, ³⁵ le yā kè annabi ò ke yānzi, zaake à bè: Mé lé w̄e mà ȳalekɔzina oñnɛ, mé yā kè utena zaa andunakaɛgurɔ oñnɛ.

S̄ɛɔɔ yā b̄k̄ɔtena

³⁶ Ben Yesu gb̄enɔ t̀ gwe à tà be. À ibanɔ s̄zi aɔ bè: N̄ bura f̄ɔ yā b̄k̄ɔte k̄ewe. ³⁷ Ben à bènɛ: Pówɛɛmaat̄ri né Gb̄entee N̄émɛ. ³⁸ Bura né andunamɛ. Pówɛɛ maa né kpata kè b̀ Luda kiia gb̄enɔmɛ. F̄ɔ né Setān gb̄enɔmɛ. ³⁹ Ibɛɛ kè n̄ t̀ né Ibilisimɛ. P̀k̄ekɛna né andunaȳagurɔmɛ. P̀k̄erinɔ né malaikanɔmɛ. ⁴⁰ Lán wè f̄ɔ k̄e wà ká t̄én n̄, len ée ke le andunaȳagurɔ. ⁴¹ Gb̄entee N̄ é a malaikanɔ gbare aɔ gb̄ek̄ek̄erinɔ kɔn zaakerinɔ b̄ɔe a kpata gb̄enɔ té n̄ p̀ngi, ⁴² aɔ n̄ ká té p̄s̄i guu. Gwen aɔé ɔ d̄on wà ɔ di n̄ musu. ⁴³ Ben gbē maaanɔ égɔ té kee lán ɔf̄ant̄e bà kpata kè b̀ n̄ De kiia guu. Gbē kè swā v̄i à ma.

Yalɛkɔ̃zina kɔ̃n auzikio

⁴⁴ Kpata kɛ̀ bɔ̀ Luda kiia de lán auziki kɛ̀ utena tɔ̀tɛ guu bàme. Kɛ̀ gbɛ́ke bɔ̀a, à kɛ̀kɛ̀ à ùtɛ, ben pɔ̀nnaa guun à tà à pɔ́ kɛ̀ à vīno yà pínɡi, ben à tɔ̀tɛ pì lù.

Yalɛkɔ̃zina kɔ̃n gbɛ̀ bɛ̀deeo

⁴⁵ Lán kpata kɛ̀ bɔ̀ Luda kiia de nán yè dɔ. Laatari bé èe òso maaanɔ wɛtɛɛ.
⁴⁶ Kɛ̀ à òso ɔ̀deee è, ben à tà à pɔ́ kɛ̀ à vīno yà pínɡi, ben à òso pì lùo.

Yalɛkɔ̃zina kɔ̃n táaru

⁴⁷ Lán kpata kɛ̀ bɔ̀ Luda kiia de nán yè dɔ. Wà táaru kpà sèben, à kpò bori sánda pínɡi kù. ⁴⁸ Kɛ̀ à pà, wà gàe wà bikùo baa, ben wà vɛ̀e wà à maaanɔ plèple wà kà gbíin, wà à zaaanɔ kwèe. ⁴⁹ Len eégɔ̃ de le andunayāagurɔ. Malaikanɔ é mó gbɛ́ zaaanɔ sée wà n bɔ́ gbɛ́ maaanɔ té, ⁵⁰ aǎé n ká té pásí guu. Gwen aǎé ɔ̀ dɔn wà ɔ̀ di n musu. ⁵¹ Ben Yesu n lá à bè: A yā beeenɔ mì dǔ sa pínɡiǔ? Aǎ wèla wà bè: Ee! ⁵² Ben à bènnɛ: Tó yādanneri kpata kɛ̀ bɔ̀ Luda kiia yā dàda, eégɔ̃ de lán bɛdeee kɛ̀ è pɔ́ dufu kɔ̃n à ziio bɔ́ a làasi guu bàme.

Nazarɛtideenɔ gina Yesuzi

(Maa 6:1-6, Luk 4:16-30)

⁵³ Kɛ̀ Yesu yā beeenɔ lɛ̀kɔ̃ziínɛ à yāa, à bɔ́ gwe, ⁵⁴ à gàa a bɛ wɛtɛ, ben èe yā daaínɛ n aduakɛkpɛn. À yā bɔ́ n sae aǎ bè: Mákpán gɛ́gbɛ́ pì ɔ̀ndɔ kɔ̃n dabuyā beeenɔ èn? ⁵⁵ Lí'ari nén yèroo? À da tón Mariamaroo? À dāaronɔn Yemisi kɔ̃n Yusufuo kɔ̃n Simɔo kɔ̃n Yudao ūroo? ⁵⁶ À dārenɔ kúwao kèroo? À yā beeenɔ è máme pínɡii? ⁵⁷ Ben aǎ gízi. Yesu bènnɛ: Annabi ègɔ̃ bèe sairo, sé à bɛ wɛtɛ kɔ̃n à uao. ⁵⁸ Èe dabuyā kɛ̀ gwe pariɔ, kɛ̀ aǔɔe à náanɛ kero yānzì.

14

Yaaya Batisikɛri gana

(Maa 6:14-29, Luk 9:7-9)

¹ Gurɔ mɔ̀a bùsu pì kí Herɔdu Yesu baaru mà. ² Ben à bè a ìbanɔnɛ: Gbɛ́ pì né Yaaya Batisikɛrimɛ. À fɛ̀e bɔ̀na gaan, beee yānzín à gbāaa è èe dabuyānɔ kɛɛzi.
³ Zaakɛ Herɔdu Yaaya kù yā, à mò kàa, à à dà kpésiaan a vīi Filipi naǎ Herɔdia yānzì. ⁴ Zaakɛ Yaaya ègɔ̃ beennɛ: N Herɔdia kúna nɔɔ ũ zé vīro. ⁵ Herɔdu yezi à à de, mɔ̀de èe vīa kɛɛ gbɛ́nnɛ, zaakɛ aǎ à annabikɛɛ sì.

⁶ Herɔdu igurɔ làa kɔ́kɔ́ zī Herɔdia nénɔkpārɛ ɔ̀ wà gbɛ́ kɛ̀ aǎ mò gweenɔnɛ, ben à kɛ̀ Herɔdunɛ nna maamaa. ⁷ Ben à lé gbɛ̀ à bè: Má la dà kɛ̀ mé n gba pɔ́ kɛ̀ n à wɛ́e kèma pínɡi. ⁸ Ben à da yā kàkanɛ à be: N ma gba Yaaya Batisikɛri mì dana pɛrɛnti guu kɛ̀ tia. ⁹ Ben kína pɔɔ yàka, mɔ̀de kɛ̀ à la dà nibɔnɔ wáa yānzín à bè wà kpáazi. ¹⁰ Ben à gbɛ́ zì wà Yaaya mì zǔ kpésiaan. ¹¹ Kɛ̀ wà mò kɔ̃n à mìo dana pɛrɛnti guu, wà kpà né pìà, ben à gāao a danɛ. ¹² Ben Yaaya ìbanɔ mò wà à gè sè wà vīi, ben aǎ gāa wà ò Yesunɛ.

Yesu pɔ́blekpána gɔ́gbɛ́ gɔ̃n bɔ̀rɔ sɔ̀roonɔa

(Maa 6:30-44, Luk 9:10-17, Yoh 6:1-15)

¹³ Kɛ̀ Yesu yā pì mà, ben a gɛ̀ góro'ite guu, èe gaa gusae le àgɔ́ kú ado. Kɛ̀ gbɛ́nnɔ mà, aǎ bɔ́ wɛtɛ kɔ̃n wɛtɛo pari wà pɛɛzi kɛ̀sɛ. ¹⁴ Kɛ̀ Yesu bɔ́ góro guu, à gbɛ́nɔ è paripari, ben aǎ kènnɛ wɛ́nda, ben à gyāree kɛ̀ aǔo kú n ténɔ kɛ́kɔ́a. ¹⁵ Kɛ̀ uusie kɛ̀, à ìbanɔ sǔzi aǎ bè: Gura kèkii né sɛtɛ pòrɔtumɛ, bensɔ guu e sii. N gbɛ́nɔ gbare aǎ tá lakutunɔ guu, aǎ pɔ́blee wɛtɛ wà lú. ¹⁶ Ben Yesu wèníla à bè: Èe kɛ̀ tiasi aǎ táro. À pɔ́ kpárima aǎ ble. ¹⁷ Ben aǎ bènnɛ: Buredi mèn sɔ̀ro kɔ̃n kpò mèn plaaan wá vī kɛ̀. ¹⁸ Yesu bènnɛ: À móomɛ kɛ̀. ¹⁹ À ò gbɛ́ pìnɔnɛ aǎ vɛ́e sɛa, ben à

buredi mèn sɔɔro kɔn kpò mèn plaaa pìnɔ sɛ, à a wɛɛ sɛ musu, à aubarika dàn. Ben à buredi pì lilikɔrɛ à kpà a ìbanɔa, aɔɔ kpàatɛtɛ gbɛnɔnɛ. ²⁰ Aɔ pɔ blè wà kà n pínɡi. Ben wà à kpaaa kè gɔnɔ sɛ gbíi kuri awɛɛplaaa pà. ²¹ Gɔgbɛ kè aɔ pɔ blènɔ kà gɔn bɔɔ sɔɔro taka, nɔgbɛnɔ kɔn nénɔ baasi.

*Yesu táa'ona sɛbɛlaa
(Maa 6:45-52, Yoh 6:16-21)*

²² Yesu gā nà a ìbanɔa gɔɔ aɔ gɛ góro'iten, aɔ dɔnɛ aɛ gana sɛbɛ baa kaa kpa ai àgɔ parii gbarɛ. ²³ Aɔ gbarɛna gbera, à dɔdi sɛsɛ musu à adua kɛ ado. Guu e sii, à kú gwe ado. ²⁴ Góro'ite pì kà zà kɔn í léao, ben í e gó pì yĩpayĩpaa kè zàga'ĩa kàkañzi yānzi. ²⁵ Gudɔnao Yesu gāa n kiia, èe táa oo íla. ²⁶ Kè aɔ à è èe táa oo íla, ben swè kèngu aɔ bè: Gèwāadeemɛ! Aɔ wii lè kɔn vĩa, ²⁷ ben Yesu bènnɛ gɔɔ: À a làakari kpáɛ, mámbee! Àton tó vĩa a kũro. ²⁸ Ben Pita bènnɛ: Dii, tó mbeee, n tó mà táa o íla mà mɔ n kiia. ²⁹ Ben Yesu bè: N mɔ! Ben Pita bɔ góro guu, èe táa oo íla èe gaa à kiia. ³⁰ Kè à è ía e kakaa, ben vĩa à kũ. Èe vlɛɛɛ, ben à wii pè à bè: Dii, n ma mì sí. ³¹ Gwe gɔɔ Yesu ɔ bɔ à à kũ, ben à bènnɛ: Ludanaanɛkɛsānade! Bóyānzi n seka kèzi? ³² Kè aɔ gè góro guu, ía zè. ³³ Ben gbɛ kè aɔ kú góro guunɔ dɔnzi kènnɛ aɔ bè: Luda Némɛ n ũ yāpura.

*Yesu gyāreenɔ kɛkɔna zaa Genesareti
(Maa 6:53-56)*

³⁴ Kè aɔ bikũ baa, aɔ kà Genesareti bùsun. ³⁵ Gwedeennɔ Yesu dɔ, ben aɔ à baaru dàgula bùsu pìn pínɡi, ben wà mɔnɛ gyāreenɔ n pínɡi. ³⁶ Wà wɛɛ kèa lɛ wà ɔ kɛ baa à uta léa. Ben gbɛ kè aɔ ɔ kèannɔ kèkɔa n pínɡi.

15

*Fɛɛakaarayā
(Maa 7:1-13)*

¹ Farisi kenɔ kɔn ludayādannɛri kenɔ bɔ Yerusalemu aɔ mò Yesu kiia, ben aɔ à là wà bè: ² Bóyānzi n ìbanɔ ègɔ wa dezinnɔ fɛɛakaarayā kũnarozi? Aɔ è ɔ pípì gbasa wà pɔ blero. ³ Ben Yesu wènlà à bè: Bóyānzinnɔ eè gí Luda yādiennanɔzi àgɔ a fɛɛakaarayā kũna? ⁴ Zaake Luda bè, à bèɛ lí a de kɔn a daonɛ. À bè dɔ, gbɛ kè à a de ke a da kpɛ bɔ, wà adee dɛ. ⁵ Apinnɔ sɔ eè be, tó gbɛ bè a de ke a danɛ, pɔ kè á vī à n kpe dao gɔ Luda pɔ ũ, ⁶ àsun a de kpe daoro. Lɛmɛ eè Luda yā kɛ famma lɛ, lɛ àgɔ a fɛɛakaarayā kũna yānzi. ⁷ A mɔnafikideennɔ! Isaya annabikɛyā ò a yā musu wāsawasa à bè:

⁸ Bori beee è bèɛ limɛɛ kɔn léomɛ,

aɔ swè kúmaro.

⁹ Aɔ ègɔ dɔnzi kènnɛ pāmɛ,
gbɛntee yāzɛkparɛn aɔ è dañnɛ.

*Yā kè è tó wàgɔ gbāsī
(Maa 7:14-23)*

¹⁰ Ben Yesu parii sɛsiazɛ à bè: À swā kpá à yā ma. ¹¹ Èe kɛ pɔ kè è gɛ lén bé è tó gbɛ gɔ gbāsīro. Yā kè è bɔ lén bé è tó gbɛ gɔ gbāsī. ¹² Ben a ìbanɔ sɔzi aɔ bè: N dɔ kè Farisinɔ yā pì mà à n zɔ n swènnloo? ¹³ Yesu wènlà à bè: Pɔ kè ma De kè kú musu e tɔro weé wurɛmɛ. ¹⁴ À n tó gwe. Vĩa dɔn'aɛdeenɔmɛ! Tó vĩa gò kũna vianɛ, aɔ plaa n pínɡi é si wèmmɛ. ¹⁵ Pita bènnɛ: N yā pì bɔkɔtɛwe. ¹⁶ Ben Yesu bè: A laasuu kpé yī seɔ? ¹⁷ Á dɔ kè pɔ kè gɛ lén è tá gbɛɛn gbasa à bɔ mènloo? ¹⁸ Yā kè è bɔ lén sɔ è bɔ swè guumɛ. Àmbe è tó gbɛ gɔ gbāsī. ¹⁹ Zaake zaa swè guun laasuu

zaaa è bɔn: Gbēdena, zinakena, pāpākena, kpāi'ona, egetona kɔn gbēsōsōnao.
²⁰ Yā beeno bé è tó gbē gō gbāsī, póblena ɔpipisai è tó gbē gō gbāsīro.

*Nɔgbē zītɔ wéekena
 (Maa 7:24-30)*

²¹ Ben Yesu bò gwe, à gàa Taya kɔn Sidšo bùsun. ²² Kanaa nɔgbē kee kú bùsu pìn, à mò à wii pèzi à bè: Dii, Dauda Bori, n̄ ma wēnda gwa. Zīn e wée t̄aa ma nénɔkpara maamaa. ²³ Ben Yesu e weàlaro. À ìbanɔ s̄s̄zi, ās̄ wée k̄ea wà bè: N̄ pé nɔgbē p̄ia, zaake èḡo téwazi kɔn wiiōme. ²⁴ Yesu wēn̄la à bè: Isarailino s̄as̄ana lán s̄aano b̄ame. Ās̄ kiian Luda ma zīn ado. ²⁵ Ben nɔgbē p̄i mò à kùene à bè: Dii, n̄ ma ìanka. ²⁶ Yesu bène: À maa wà n̄no póblee sé wà zu gbēen̄ero. ²⁷ Ben nɔgbē p̄i bè: Yāpurame Dii! M̄de baa gbēeno è póblee buru k̄e l̄e n̄ dii teebu ḡiz̄ino s̄ése. ²⁸ Ben Yesu wēala à bè: Nɔgbē, n̄ ma náane v̄i b̄ita. À kenne lán n̄ yezi n̄a. Ben à nénɔkpara p̄i aafia è zī p̄ia ḡo.

Yesu gyāreeno kēkōana pari

²⁹ Yesu bò gwe à gàa èe d̄o Galili s̄ebezi, ben à bikù à v̄e s̄is̄ia. ³⁰ Wà m̄one kɔn ereno kɔn v̄iano kɔn gbē k̄òkūn̄ano kɔn swādoon̄o kɔn gyāre pānden̄o paripari. Wà n̄ k̄aè à ae, ben à n̄ kēkōa. ³¹ K̄e gbēno è swādoon̄o e yā oo, gbē k̄òkūn̄ano e ḡo w̄asawasa, ereno e t̄aa oo, v̄iano e guu ee, yā p̄i b̄o n̄ sae, ben ās̄ Isarailino Luda s̄aabu kp̄a.

*Yesu póblekpana ḡoɔn b̄oro siiḡoɔna
 (Maa 8:1-10)*

³² Yesu a ìbanɔ s̄is̄iazi à bè̄ne: Gbē k̄eno k̄eme wēnda, zaake ās̄ ḡiake wà kúmao gur̄o aaḡo, ben ās̄ p̄oke v̄i wà blero. Má yezi mà n̄ gbar̄e kɔn n̄aaoro, l̄e guu tón lim̄ma zénlo yānzi. ³³ Ben a ìbanɔ à là wà bè: Mákp̄an wé póblee en s̄ēte p̄or̄otu k̄e, à parii k̄e taka k̄aa? ³⁴ Ben Yesu n̄ lá à bè: Burēdi m̄en ūgb̄an á v̄i? Ās̄ bè: M̄en swēplaāme kɔn kp̄o kete ken̄o. ³⁵ Ben à bè parii v̄e t̄ōte. ³⁶ Ben à burēdi m̄en swēplaaa p̄ino s̄e kɔn kp̄on̄o, à s̄aabu k̄e, ben à lilik̄ore à kp̄a a ìban̄o, ās̄ kp̄a gbēn̄o. ³⁷ Baade p̄ingi p̄o bl̄e wà k̄a. Wà à kp̄aaa k̄e ḡon̄o s̄e ai gb̄ii swēplaaa p̄a. ³⁸ Ḡogbē k̄e ās̄ p̄o bl̄en̄o k̄a ḡoɔn b̄oro siiḡo, nɔgbēno kɔn n̄eno baasi. ³⁹ K̄e Yesu gbēno gb̄are, ben à ḡe ḡoro'ite guu, à gàa Magad̄a bùsun.

16

*Farisino m̄nafiki
 (Maa 8:11-21, Luk 12:54-56)*

¹ Farisino kɔn Sadusino mò Yesu kiia l̄e ās̄ à ȳo wà gwa, ben ās̄ à gb̄eka à s̄ēda ke k̄ēne kɔn Luda gb̄aaao wà e. ² Ben Yesu wēn̄la à bè: Tó ɔf̄ant̄e ḡe kp̄en ēe be, ludamb̄e è k̄ek̄o, zaake à t̄ea k̄u. ³ Tó k̄onḡome ēe be, lou é ma gb̄aa, zaake ludamb̄e d̄e t̄e ḡeeḡe. Á ludamb̄e w̄e d̄ok̄zi, m̄de ée f̄o à gur̄o k̄ek̄ii s̄ēda d̄oro. ⁴ T̄or̄igbē zaa ludanaan̄ekerisaideen̄o bé w̄e s̄ēda gbekama, m̄de mé s̄ēda ke k̄ēnero, sé Yunusa p̄o. Ben à n̄ tó gwe à tà.

⁵ K̄e à ìbanɔ bikù baa gwe, burēdi k̄us̄āe yā s̄āngu. ⁶ Ben Yesu bè̄ne: Aḡo a z̄inda k̄una d̄o! À làakari ke Farisino kɔn Sadusino burēdis̄e'ēz̄ēzi. ⁷ Ben ās̄o beek̄one: K̄e w̄e burēdi s̄ero yānz̄in à ò l̄ezi. ⁸ Yesu d̄m̄ma, ben à n̄ lá à bè: Ludanaan̄ek̄s̄anadeen̄o, b̄oyānz̄in ée beek̄one k̄e á burēdi v̄iro yānz̄imezi? ⁹ Ai tia ée d̄oro? Burēdi m̄en s̄or̄oo k̄e má kp̄a ḡoɔn b̄oro s̄or̄oon̄o yā e d̄aguroo? Á s̄ēe gb̄ii ūgb̄ame? ¹⁰ Burēdi m̄en swēplaaa k̄e má kp̄a ḡoɔn b̄oro siiḡoɔna s̄o, á s̄ēe gb̄ii ūgb̄ame? ¹¹ B̄oyānz̄in ée d̄o k̄e burēdi yān m̄ēe oarerorozi? À làakari

ke Farisinɔ kɔn Sadusinɔ buredisese'ezēzi! ¹² Ben aɔ dɔ sa èe ke buredisese'ezē yān èe oon̄ne wā làakari kezīro, Farisinɔ kɔn Sadusinɔ yādann̄enam̄e.

Yesu mesayake ona

(Maa 8:27-30, Luk 9:18-21)

¹³ Kè Yesu kà Sizarea Filipi b̄usun, ben à a ìbanɔ là à bè: Dén gb̄enɔ è be Gb̄entee Né de à ũu? ¹⁴ Aɔ wèàla wà bè: Gb̄ekenɔ è be Yaaya Batisik̄erim̄e, gb̄ekenɔ è be Ilia, gb̄ekenɔ è be dɔ Ȳeremaya ke annabi yāanɔ doken n ũ. ¹⁵ Ben à n̄ lá à bè: Apinɔ sɔ, dén eè be má de a ũu? ¹⁶ Simɔ Pita wèàla à bè: Mesayan n ũ, Luda W̄ëndide Né. ¹⁷ Ben Yesu bène: Aubarikadeem̄e n ũ, Yunusa né Simɔ! Zaake èe ke gb̄entee bé à yā beee dān̄ero, ma De kè kú musum̄e. ¹⁸ M̄ée oon̄ne: Pitam̄e n ũ, gb̄esi p̄in̄ mé ma s̄osi káea. Ḡewāa gb̄āa é z̄i blearo. ¹⁹ Mé kpata kè b̄ò Luda kiia m̄on̄enɔ kp̄amma. Pó kè n̄ yì t̄ot̄e yina musu. Pó kè n̄ p̄oto t̄ot̄e potona musu. ²⁰ Ben Yesu a ìbanɔ swā s̄uk̄āñne l̄e āton o gb̄eken̄e kè Mesayan a ũro.

Yesu a ga kɔn a f̄enao yā'ona

(Maa 8:31-9:1, Luk 9:22-27)

²¹ Zaa gurɔ beeean Yesu e a Yerusalem̄u gana yā b̄ok̄t̄ee a ìban̄ne à bè, séde à w̄et̄āmma e maamaa gb̄ensinɔ kɔn sa'orikinɔ kɔn ludayādannerinɔ ɔz̄i, weé a de, à gurɔ aaḡōdee z̄i é f̄ee. ²² Ben Pita ḡaao kpado, èe gīine à bè: Kai Dii! Bee é n lero! ²³ Ben Yesu liè à bè Pitane: N̄ gum̄e gwe Set̄ān! N̄ yezi n̄ z̄é z̄om̄em̄e. N̄ laasuu né Luda p̄on̄lo, gb̄entee p̄om̄e.

²⁴ Ben Yesu bè a ìban̄ne: Tó gb̄e yezi à ke ma ìba ũ, séde à ḡi a z̄inda w̄ëndizi, à a líkpangb̄aroo sé à téomazi. ²⁵ Gb̄e kè yezi àḡō a w̄ëndi k̄ūna é korazi. Gb̄e kè ḡi a w̄ëndizi ma yānzi s̄o, adee bé eé ḡō w̄ëndi v̄i. ²⁶ Tó gb̄e ḡō anduna v̄i p̄ingi, tó à k̄ora a w̄ëndizi, b̄ò àren eé ee? B̄on gb̄e é e à a w̄ëndi lendee kp̄áo? ²⁷ Zaake Gb̄entee Né é liara à su a De gakui guu kɔn a malaikanɔ, gbasa à f̄ia bo baadene a yākenaa. ²⁸ Yāpuraan m̄ée ooare, gb̄ekenɔ kú gura kè āé garo ai aɔ Gb̄entee Né e, èe suu k̄ina ũ.

17

Yesu lina

(Maa 9:2-13, Luk 9:28-36)

¹ Gurɔ sw̄eedoo gb̄era Yesu Pita kɔn Yemisio kɔn à d̄āaro Yohanao s̄ee à ḡaānyo kp̄ii lez̄ia n̄t̄ee. ² Ben à lì n̄ wāa. A uu e té kee lán ɔf̄ant̄e bà, à p̄ok̄āsāanɔ ḡō p̄ú f̄énfen lán loupina bà. ³ Ben Musa kɔn Iliao b̄ò wà m̄on̄zi, āɔe yā oo kɔn Yesuo. ⁴ Ben Pita bè Yesune: Dii, à maa kè wá kú kè. Tó n̄ yezi, mé kutaa d̄o m̄en aaḡō, n p̄o m̄en d̄o, Musa p̄o m̄en d̄o, Ilia p̄o m̄en d̄o. ⁵ Gurɔ kè èe yā oo, ludambe lugu tékena d̄an̄la, ben aɔ k̄oto mà à guu à bè: Àmbe ma Né m̄en d̄o léle yenzidee ũ, à yā è kámagu. À à yā ma. ⁶ Kè à ìba p̄inɔ k̄oto p̄i mà, v̄ia n̄ k̄ū maamaa, aɔ d̄ae n̄ puua. ⁷ Ben Yesu s̄on̄zi, à ɔ k̄er̄ma à bè: À f̄ee, àton v̄ia k̄ero. ⁸ Kè aɔ w̄ée s̄e musu, āɔe gb̄eke ero, sé Yesu ado.

⁹ Kè āɔe pitaa kp̄ii p̄ia, Yesu dīēñne à bè: Àton w̄éegupu kè á è yā o gb̄eke maro ai Gb̄entee Né f̄ee b̄ona gaan. ¹⁰ Ben à ìbanɔ à là wà bè: B̄óyānz̄in ludayādannerinɔ è be Ilia bé eé mó k̄aakuzi? ¹¹ Ben à w̄en̄la à bè: Ilia é mó yāpuram̄e, eé yā p̄ingi keke a gb̄en. ¹² M̄ode m̄ée ooare, Ilia mò k̄ò, ben āɔe à d̄ōro, ben aɔ n̄ p̄oyezi k̄en̄e. Len āé w̄ée t̄ā Gb̄entee Néa l̄e d̄o. ¹³ Ben à ìbanɔ d̄ò kè Yaaya Batisik̄erin à téa.

Néḡōgb̄e z̄inde k̄ēk̄āna

(Maa 9:14-29, Luk 9:37-42)

¹⁴ Kè aǝ kà parii guu, gōgbē ke mò à kùe Yesune ¹⁵ à bè: Dii, n ma né wēnda gwa, zaake gasindadeeme. È nawēa ke maamaa, ègō léee tén ke ín baabōe. ¹⁶ Ma mōo n ibanōne, aōe fō wà à kēkōaro. ¹⁷ Ben Yesu bè: Tōorigbē yakana ludanaanekerisaideenō! Mégō kúao ai bōreme? Mégō menaaao ai bōreme? À mómē né pìo kē. ¹⁸ Yesu gī zīn pīne, ben à gò né pìà, à kēkōa gwe gōo.

¹⁹ Beee gbera Yesu ibanō sōzi ntēe, aō à là wà bè: À kē dia wée fō wa pé zīn pìà à bōroo? ²⁰ À wēnla à bè: Kē á Luda náane vī bítaro yānzime. Yāpuraan mée ooare: Tó á Luda náane vī fēte lán efō wée bà, é o kpīii kēkiine à gu kē à gá kāa, eé ke le. Yāke é a furo. ²¹ Zīn kē taka è sí bōro, sé kōn aduakēnao kōn léyinao.

*Yesu ɛara à a ga kōn a fēnao yā'ona
(Maa 9:30-32, Luk 9:43-45)*

²² Gurō kē à kú kōn a ibanō lēdo Galili, à bèñne: Weé Gbēntee Né nañne n zī, ²³ weé à de, à gurō aagōdee zī eé fēe. Ben aō nōse yāka maamaa.

Luda ua ɔ fiabona

²⁴ Kè aǝ kà Kapēnamu, Luda ua ɔsirino mò wà Pita là wà bè: A danneri è Luda ua ɔ kpároo? ²⁵ Pita wēnla à bè: È kpá. Kē Pita e gēe be, Yesu gīake à bène gōo: Simō, dénon anduna kē kīnanō è be'ɔ ke yàra'ɔo sírīmaa? Aō nēnon yóo ke gbē pāndenōme? N yā pì è diaa? ²⁶ Pita bè: Gbē pāndenōme. Yesu bène: Tó lemē, aō nēno bà kuuro. ²⁷ Mōde le wa yā tón ōmmaro yānzi, n gá n daburu da sēbe guu. Kpò káaku kē né kū, n à lé wē, né ɔ e à guu. N bee sé n kpámma, mapi kōn mpio pó ũ.

18

*Tena Yesuzi lán né bà
(Maa 9:33-37, Luk 9:46-48)*

¹ Zī beee Yesu ibanō mò aō à là wà bè: Dé bé à deñla kpata kē bō Luda kiia gbēno téé? ² Ben Yesu né fēte ke sìsi à à zē n aezī ³ à bè: Yāpuraan mée ooare, tó eé nōse lie a gō lán né fēte bàro, é gē kpata kē bō Luda kiia guuro. ⁴ Gbē kē à a zīnda bùsa à gō lán né fēte kēkii bà, àmbe deñla kpata kē bō Luda kiia gbēno té. ⁵ Gbē kē né beee taka sì ma ibakee yānzi, māmbe à ma sì.

*Yā kē è tó wà sāsā
(Maa 9:42-48, Luk 17:1-2)*

⁶ Tó gbē tò né kē ma náane vīi kēkiino doke sāsā, eégō sǎo adeene wà wísilōgbe gbēntē dō à waale wà à zu sēbe lōn. ⁷ Wāiyoo anduna, kē yā kē è tó wà sāsā kú à guu yānzi. Séde yā kē è tó wà sāsā gō kuu, mōde wāiyoo gbē kē sāsāna yā pì bō à kiia. ⁸ Tó n ɔ ke n gbá bé è tó n sāsā, n zō n zīnna. À sǎonne n gē wēndi guu kōn ɔ kusuo ke ɛɛ ũ de n gō ɔ mēn plaaa ke gbá mēn plaaa vīla wà n zu té kē è garoo guu. ⁹ Tó n wée bé è tó n sāsā, n bō n zīnna. À sǎonne n gē wēndi guu kōn wée dooo de n gō wée mēn plaaa vīla wà n zu té guu gēwāan.

*Yalēkōzina kōn sǎ sāsānao
(Luk 15:3-7)*

¹⁰⁻¹¹ À làakari ke dōkena kōn né kēno dokezi, zaake mée ooare, aō malaikanōo kú musu, aō kú kō wēen kōn ma De kē kú gweeo baabōe. ¹² Ée daa diamē? Tó gbē sǎa vī mēn basōoro, tó à doo sāsā, eé à mēn basōoro dosai tó sìsigezi gwe, à gá à à sǎa kē sāsā pì weteroo? ¹³ Yāpuraan mée ooare, tó à bōa, à pōo égō nnaa de à mēn basōoro dosai kē aōe sāsāroonla. ¹⁴ Len a De kē kú musu yezi né kēno doke sāsā sōro le.

Sùukena kōo

¹⁵ Tó n gbēdaaa taari kè, n gá n à le ndo, n yā pì bɔnɛ gupuraa. Tó à n yā mà, n n gbē pì mìlɛ blè. ¹⁶ Tó èe n yā ma s̄ro, n gbē mèn doo ke ḡon plaa sé n namma, lɛ à yā pì sí sèedade ḡon plaa ke aaḡon musu. ¹⁷ Tó à gí n yā mazi, n yā pì o s̄si gbēnɔnɛ. Tó à gí à s̄si gbē pìnɔ yā mazi dɔ, n à diɛ kifii ke gbē z̄itɔ ũ.

¹⁸ Yāpuraan mée ooare, pò kè á yì tɔtɛ yina musu, pò kè á pòto tɔtɛ potona musu. ¹⁹ Mée ooare dɔ, tó a ḡon plaaanɔ lé kè do tɔtɛ kè, yā kè a à wée kè ma De kè kú musua pínɡi, eé keare. ²⁰ Zaake guu kè ḡon plaa ke ḡon aaḡonɔ kàk̄an k̄on ma tó, má kú n té.

²¹ Beee gbera Pita mò à Yesu là à bè: Dii, gèn ũghan mà sùu ke k̄on ma gbē kè èḡo taari keem̄eo? Gèn sw̄eplaan yó? ²² Yesu wèàla à bè: Mée oonɛ, èe ke gèn sw̄eplaanlo, gèn sw̄eplaa leo baaaḡo akurim̄e.

²³ Beee yānzi kpata kè bò Luda kiia de lán kè bà. Kína ke bé à yezi à a ɔ yā ḡoḡo k̄on a ìbanɔ. ²⁴ Kè à nà ɔ pì yāa, ben wà m̄onɛ k̄on gbē kè à à fīa sena miliō wāa kurio. ²⁵ Kè à ɔ vī à fīa pì boro, ben à dii bè wà à yā k̄on à naōo k̄on à néno k̄on pò kè à vīnɔ pínɡi gbas̄a wà à k̄e. ²⁶ Ben ìba pì dàe a dii aezī, à agbaa kpàne à bè: N̄ m̄ena kem̄ao, mé n fīa bonne pínɡi. ²⁷ Ben à dii à wēnda gwà à à gbàre, à fīa pì tònɛ. ²⁸ Kè ìba pì bò dé, à dàk̄ore k̄on a ìba daa kè à fīa d̄a kondogi ɔ mèn bas̄oro. Ben à à k̄ù, èe ɔ t̄ɔ a kòtoa à bè: N̄ ma fīa bom̄e. ²⁹ À ìba daaa pì dàe à aezī, à agbaa kpàne à bè: N̄ m̄ename, mé n fīa bonne. ³⁰ M̄ode èe wero. À tò wà à dà kp̄esiaa ai à à fīa bonne. ³¹ Kè à ìba kpaaanɔ è lɛ, aō n̄os̄e yāka maamaa, ben aō gāa wà yā kè kè pì t̄k̄e n̄ diine pínɡi. ³² Ben dii pì à s̄isi à bè: Ìba pāsī! Ma n fīa tònɛ pínɡi, kè n agbaa kpàne yānzi. ³³ Lán ma sùu k̄enyo nà, lɛ n sùu kè k̄on n gbēdaaa lɛ se. ³⁴ À dii pì p̄o f̄e, à tò wà à dà kp̄esiaa, wàḡo wée t̄aaa ai à gá à fīa pì boo pínɡi. ³⁵ Ben Yesu èara à bè: Tó a baade è sùu ke k̄on a gbēdaaa k̄on n̄os̄e doro, len ma De kè kú musu é keare lɛ se.

19

Gina n̄ɔzi yā (Maa 10:1-12)

¹ Kè Yesu yā beeenɔ ò à yāa, à bò Galili à gāa Yudea b̄usu kpado Yoda baa k̄aa kpa. ² Parii t̄ezi, ben à n̄ gyāreenɔ k̄ek̄ān̄e gwe. ³ Farisi kenɔ mò wà à yō wà gwa, ben aō à là wà bè: Ḡogb̄e z̄é vī à gí a naōzi yā pínɡi yānz̄in yó? ⁴ À wèàla à bè: Kè Luda n̄ k̄e ḡogb̄e k̄on n̄ogb̄e ũ zaa k̄áaku, èe à kyó ke á m̄aroo? ⁵ Luda bè, beee yānz̄in ḡogb̄e é a de k̄on a dao tó, aō nak̄a k̄on a naōo, aō ḡon plaaa é ḡo mè doo ũ. ⁶ Aō kuu plaa d̄oro, sé do. Beee yānzi gbē kè Luda n̄ nák̄anɔ, gb̄ent̄ee tón n̄ k̄ek̄aro. ⁷ Ben Farisinɔ à là wà bè: B̄oyānzi Musa diɛ ḡogb̄e ȳigid̄etakada kpá a naōa à à gbar̄eozi? ⁸ Yesu wèàla à bè: A swāgb̄aa yānz̄in Musa a gba z̄é à a n̄onɔ gbar̄ezi, m̄ode à de lɛ zaa k̄áakuro. ⁹ Mée ooare, gbē kè gí a naōzi, tó èe ke à ḡop̄os̄e k̄enlo, tó à n̄o p̄ande s̄e, adee zina k̄en gwe.

¹⁰ Ben à ìbanɔ bènɛ: Tó len ḡogb̄e yā de lɛ k̄on a naōo, à maa wà n̄o séro. ¹¹ Ben Yesu bèn̄nɛ: Èe ke ḡogb̄e pínɡi bé eé yā pì f̄oro, sé gbē kè Luda n̄ gbá à z̄énɔ. ¹² Zaake gb̄ekenɔ è n̄o séro, kè wà n̄ í lɛ yānzi, gb̄ekenɔ èḡo kuu lɛ kè wà n̄ f̄e kè yānzi, gb̄ekenɔ n̄ z̄inda k̄ù lɛ kpata kè bò Luda kiia yānzi. Gbē kè eé yā pì f̄o à f̄o.

Aubarikadana n̄én̄n (Maa 10:13-16, Luk 18:15-17)

¹³ Wèe mó Yesun̄e k̄on n̄én̄n lɛ à ɔ kem̄ma à adua k̄én̄nɛ, ben à ìbanɔ ḡín̄nɛ. ¹⁴ Ben Yesu bè: À tó n̄én̄n mó ma kiia. Àton ḡín̄nero, zaake aō takanɔ p̄on kpata kè bò Luda kiia ũ. ¹⁵ Kè à ɔ k̄ek̄em̄ma, ben à bò gwe.

*Auzikidee**(Maa 10:17-31, Luk 18:18-30)*

¹⁶ Ben gōgbē ke mò Yesu kiia, à à là à bè: Danneri, bó maaan mé ke mà wèndi kè è yāaroo ee? ¹⁷ À wèàla à bè: À kè dia née ma laa maakena yāzi? Luda ado bé à maa. Tó n yezi n gē wèndi pì guu, ngō à yādienano kūna. ¹⁸ Ben à à là à bè: À kpareeme? Ben Yesu bè: Nton gbē dero, nton zina kero, nton kpāi oro, nton yā di n gbēdaaaaro, ¹⁹ ngae bèe lí n de kōn n daone, ngō ye n gbēdaaazi lán n zīnda wèndi bà. ²⁰ Gōkpare pì bène: Má yā beeenō kūna pīngi. À kparee bé à gōme doo? ²¹ Yesu bène: Tó n yezi ngō papana, n gá n n pōno yā pīngi, n à do kpá takaasideenō, n mó n témazi, négō auziki vī ludambe. ²² Kè gōkpare pì yā pì mà, à tà pōsiaao, kè à auzikino vī bíta yānzi.

²³ Ben Yesu bè à ibanone: Yāpuraan mée ooare, à zī'ū auzikideene à gē kpata kè bō Luda kiia guu. ²⁴ Mée ooare do, lakumi gēna pōroyīn aaga de auzikide gēna kpata kè bō Luda kiia guula. ²⁵ Kè à ibanō yā pì mà, ben à bō n sae maamaa aō bè: Tó lemē, dé bé eé fō à mīsina ee? ²⁶ Ben Yesu n gwá tíi, à bène: Gbēntee é fōro. Luda kiia baabo pīngi è sí ke.

²⁷ Ben Pita wèàla à bè: Wa baabo pīngi tò wa tenzi. Bó bé eé gōwe saa? ²⁸ Yesu bène: Yāpuraan mée ooare: Tó Gbēntee Né vèe a kiblekita gakuideea anduna dufu guu, amōa kè á témaziino é vèe kiblekita mèn kuri awēplaaano, agō yā gōgō Isaraili bori mèn kuri awēplaaano. ²⁹ Gbē kè à a bēe ke a vīino tò ke a dāaronō ke a de ke a da ke a nēno ke a buraano ma yānzi, adee é εara à beee taka e leo basoro, bensō eé wèndi kè è yāaroo e. ³⁰ Mōde gbē káakuno égō kpēdeenō ū pari, kpēdeenō égō gbē káakuno ū pari.

20*Yalekōzina kōn ayakerinō*

¹ Lán kpata kè bō Luda kiia de nān yè: Uabede ke bé à bō kongo ide'ide, à gāa ayakerinō wete aō zīi keare a bura. ² Aō yā kō sè à fīa boñne kondogi do mèn doodo. Ben à n gbāe a bura. ³ À bō do mò kēndo, ben à gbē pāndenō lè yāra guu kaena pā. ⁴ À bène: Apino sō, à gá à zīi ke ma bura, mé fīa boare a zéa. ⁵ Ben aō gāa. À εara à bō do ofāntē mīdangura, ben à εara à bō ofāntē ora pitanao, à ò gbē pāndenone le do. ⁶ Kè à bō uusiε, à gbē pāndenō lè kaena, ben à n lá à bè: Bóyānzi á kaena kè pā zaa kongo? ⁷ Aō wèàla wà bè: Kè wèe zīi dawero yānzime. À bène: À gá à zīi ke ma bura se. ⁸ Ofāntē gēna kpén buradee pì bè a ayakerinō gbēnsine: N ayakerinō sísi n fīa boñne. N naa gbē kpēdeenō ai à gá mī deo gbē káakuno. ⁹ Ben uusiεdeenō mò, aō kondogi do è mèn doodo. ¹⁰ Kè gbē káakuno mò, aōe daa n do égō de gbē kpēdeenō pólame, ben kondogi do mèn doon aō è n pīngi. ¹¹ Kè aō n do sì, ben aō léfōtō kà bēdee pizi ¹² wà bè: Awa doon gbē zāadeenō zīi kè, ben n n kē sēnkpe kōn wamōwa kè wa zī bíta kè ofāntē gbāaa guuó? ¹³ Ben à wè n gbē doo pīla à bè: Ma gbē, mée n blero. Wa kō yā mà kondogi do mèn doo musunloo? ¹⁴ N n pō sí n tá. Má yezi mà kpá gbē zāadee kēkiia lán n pō bàme. ¹⁵ Má zé vī mà ke kōn ma doo lán má yezi nāroo? Née wée bōbōzi kè má gbēkē vī yānzín yó? ¹⁶ Len kpēdeenō égō gbē káakuno ū le, gbē káakuno égō kpēdeenō ū.

*Yesu εara à a ga kōn a fεnao yá'ona**(Maa 10:32-34, Luk 18:31-34)*

¹⁷ Gurō kè Yesu e gaa Yerusalemu, à a iba gōon kuri awēplaaano sèe ndona, à yā òñne zén à bè: ¹⁸ Wée gaa Yerusalemu. Gwen weé Gbēntee Né kpá

sa'orikinɔa kɔn ludayādannerinɔ, aɔ́é yá daàla à ga, ¹⁹ aɔ́é a kpá bori pānde gbɛnɔa. Aɔ́é à fabo, aɔ́é à gbɛ flào, aɔ́é à pá lía wà à de, à gurɔ aagɔdee zĩ eé fɛɛ.

*Yemisi kɔn Yohanao wéɛkɛna
(Maa 10:35-45)*

²⁰ Ben Zebedi nɛnɔ da mò Yesu kiia kɔn a nɛnɔ. À yezi à wéɛ kea, ben à kùɛɛ. ²¹ Ben à à là à bè: Bón n yezi? À wèàla à bè: Ñ tó ma né gɔɔn plaaa kɛnɔ vɛɛnyo n kpatan, gbɛ doo n ɔplaazi, gbɛ doo ɔzɛɛzi. ²² Ben Yesu bè né pìnɔnɛ: Á yá kè ée à wéɛ kɛɛmaa dɔro. Togo'i kè mé mi, é fɔ à mió? Aɔ́ wèàla wà bè: Wé fɔ. ²³ Yesu bènnɛ: Togo'i kè mé mii, é mi fá, mɔde vɛɛna ma ɔplaazi ke ma ɔzɛɛzi né ma yānlo. Gbɛ kè ma Dee kèkɛnnɛnɔ pómɛ. ²⁴ Kè à ìba gɔɔn kuri kpaaanɔ yá pì mà, aɔ́ pɔ fɛ vɛi kɔn dāaroo pìzi. ²⁵ Ben Yesu n kákɔa à bènnɛ: Á dɔ ke bori pānde kɛnɔ è gbāaa ble n gbɛnɔa, gbāadeenɔ sɔ è iko mójnɛ, ²⁶ mɔde à de le a kiiaro. A té gbɛ kè yezi à gɔ gbɛnsi ũ, sé adee ke a zĩri ũ. ²⁷ Lɛmɛ dɔ gbɛ kè yezi à gɔ gbɛ káaku ũ, sé adee ke a zò ũ. ²⁸ Zaake Gbɛntee Né e mó le wà zĩ kɛnɛro, à mò le à zĩ kɛnnɛmɛ, à a zĩnda wèndi kpá le à gbɛnɔ bo pari yānzi.

*Via baakerinɔ kɛkɔana
(Maa 10:46-52, Luk 18:35-43)*

²⁹ Gurɔ kè aɔ́ɔe bɔɔ Yeriko, parii té Yesuzi. ³⁰ Via gɔɔn plaaanɔ vɛɛna zé léa, aɔ́ɔ mà Yesu bé èe gɛtɛɛ, ben aɔ́ɔ lé gbāaa zuu wà bè: Dii, Dauda Bori, n wa wènda gwa! ³¹ Wà giñnɛ wà bè aɔ́ yĩtɛ, ben aɔ́ lé gbāa zuna kàara wèe bee: Dii, Dauda Bori, n wa wènda gwa! ³² Ben Yesu zè à n sísí, à n lá à bè: Bón á yezi mà kɛaree? ³³ Aɔ́ wèàla wà bè: Dii, wá yezi wa wéɛ guu emɛ. ³⁴ Yesu n wènda gwà, à ɔ kè n wéɛa. Gwe gɔɔ aɔ́ wéɛ guu è, ben aɔ́ tɛzi.

21

*Gbāakekpana Yesuzi Yerusalemu
(Maa 11:1-11, Luk 19:28-40, Yoh 12:12-19)*

¹ Kè aɔ́ kà kɛi kɔn Yerusalemu, aɔ́ kà Betefage lakutu kè kú Kùkpe sɛsɛgɛɛzi, ben Yesu a ìba zĩ gɔɔn plaa, ² à bènnɛ: À gá lakutu kè káɛ a aɛ kèkàa guu. Tó a gɛ gɔɔ, é zaaki e kɔn a néo bàdɔna gwe. À poro à suomɛ. ³ Tó wà a la wà bè, à kè diaa, à be Dii bé à yezi, eé ɛara à suo tia. ⁴ À kè le le yá kè annabi ò ke yānzime à bè:

⁵ À o Zayɔndeenɔnɛ

aɔ́ kɛna bé èe mɔɔ n kiia.

À busɛ à di zaakinɛ bòro kpɛɛ.

⁶ Ìba pìnɔ gàa wà kè lán Yesu ònnɛ nà. ⁷ Aɔ́ sù zaaki pìo kɔn a néo, aɔ́ n utano kpàɛmɛma, ben Yesu dì. ⁸ Gbɛnɔɔ e n utano kpàɛɛ zén paripari, gbɛkenɔ e lá zɔɔ, aɔ́ɔe kpàɛɛ zén dɔ. ⁹ Gbɛ kè aɔ́ té aɛzĩnɔ kɔn gbɛ kè aɔ́ té kpɛɛnɔɔ e wii lɛɛ wèe bee:

Ñ gbāaa ke, Dauda Bori!

Aubarikadeen gbɛ kè èe mɔɔ kɔn Dii tóo ũ!

Wà gbāake kpázi ai ludambɛ.

¹⁰ Kè Yesu gɛ Yerusalemu, wéte lògo, gbɛ píngi e bee: Dén gbɛ beee ũu? ¹¹ Parii bè: Annabi Yesumɛ. À bò Nazaret, Galili bùsun.

*Yesu kuuna Luda ua
(Maa 11:15-19, Luk 19:45-48, Yoh 2:13-22)*

¹² Yesu gè Luda ua guu, à pè laayarino kōn laalurinɔa à n bɔ́e n píngi. A ɔɔlenderino teebunɔ kōn pɔ́tɛɛyarino kitanɔ yìpa à kwènnɛ. ¹³ À bènnɛ: Wà kè Luda yān, ma kpé égɔ de aduakekpe ũ, ben á kè gbēblerino tò ũ.

¹⁴ Vñanɔ kōn ɛrenɔ mò à kiia Luda ua guu gwe, ben à n kēkɔa. ¹⁵ Kè sa'orikino kōn ludayādannɛrinɔ yābɔnsaɛ kè èe kɛenɔ è, bensɔ aɔɔ mà nénɔɔ e wiili dɔɔa Luda ua guu aɔɔe bee, n gbāaa kɛ, Dauda bori, ben aɔ pɔ fè. ¹⁶ Aɔ bènnɛ: Ní mà lán aɔɔe oo nàɔ? Yesu wènlá à bè: Lɛmɛ! Kè Ludaa dà né fétenɔne kōn nékpāntēnɔ aɔ a sáabu kpá, ée à kyó kɛ á màroo? ¹⁷ Ben à bò wéte pìn à n tón, à gàa à i Betani.

Kaka lí kana

(Maa 11:12-14, 20-24)

¹⁸ Kè guu dò kɔngɔ idɛ'idɛ, à liara e suu wéten, ben nɔaa e à dɛɛ. ¹⁹ À kākā lí è zé léa, ben à sɔ́zi èe póke earo, sé à lánɔ. Ben à bè lí pìnnɛ: Né né i ziki dɔro. Gwe gɔɔ lí pì kori kù à gàga. ²⁰ Kè à ìbanɔ è, ben à bò n saɛ aɔ bè: À kè dia kākā lí pì kori kù lɛ gɔɔ? ²¹ Yesu wènlá à bè: Yāpuraan mée ooare, tó á Luda náanɛ vī seka sai, èe kè kākā lí pì yān é kɛ adoro. Tó á ò kpìii kènɛ à fɛɛ à a zīnda sé à zu sèben, eé kɛ lɛ. ²² Tó á Luda náanɛ vī, yā kè a à wée kèa aduakena guu píngi, é e.

Yesu gbekana a ikozi

(Maa 11:27-33, Luk 20:1-8)

²³ Yesu gè Luda ua guu, èe yā daaínnɛ. Ben sa'orikino kōn gbēnsinɔ mò wà à là wà bè: Iko kpareen néé yā kènɔ kɛɛo? Dé bé à n gba iko pì? ²⁴ Ben Yesu wènlá à bè: Mapi sɔ, yā mèn doon mé gbekaawa. Tó á òmɛ, mé iko kè mée yā kènɔ kɛɛo oare. ²⁵ Dé ikon Yaaya gbēnɔ batìsi kèò? À bò Luda kiian yóɔ, kè gbēntee kiiamɛ? Ben aɔ yā gògɔ wà bè: Tó wa bè Luda kiiamɛ, eé wa la, bóyānzín wée Yaaya yā sírozi. ²⁶ Tó wa bè gbēntee kiiamɛ sɔ, wá gbēnɔ vīa vī, zaake gbē píngi Yaaya annabikɛɛ sɔ. ²⁷ Ben aɔ wè Yesula wà bè: Wá dɔro. Ben Yesu bènnɛ: Èndè mapi se, mé iko kè mée yā kènɔ kɛɛo oarero.

Négɔgbē gɔɔn plaaanɔ

²⁸ Ben Yesu bè: Gbēke négɔgbēnɔ vī gɔɔn plaa. Ben à bè Worunɛ: Ní gá n zī kɛ bura gbāa. ²⁹ Woru bè: Mé gáro. Ben à a nòsɛ liɛ zāa à gàa. ³⁰ Maree pì gàa à bè Sabinɛ lɛ dɔ. Sabi bè: Tò. Ben èe gáro. ³¹ Á è diaa? Gɔɔn plaaa pìnɔ guu, aɔ dé bé à a de pɔyezi kè? Aɔ bè: Worumɛ. Ben Yesu bènnɛ: Yāpuraan mée ooare, be'ɔɔsirino kōn kaaruano é gē kpata kè bò Luda kiia guu a ā. ³² Zaake Yaaya mò, à zé súusu òdɔaare, ée à yā síro. Be'ɔɔsirino kōn kaaruano bé wà à yā sì. Baa kōn beee enao ée a nòsɛ liɛ zāa a à yā síro.

Geepi líkpɛ ayakɛrinɔ

(Maa 12:1-12, Luk 20:9-19)

³³ À yā pānde ma dɔ. Burade kè bé à kuu, à geepi líkpɛ bà à kara lìgazi, à wèe yò à guu geepi'ifēkii ũ à búdākpagba dɔ. Ben à bú pì nà ayakɛrinɔne n ɔzī, ben à fɛɛ táo. ³⁴ Kè geepizɔgurɔɔ kà, ben à a zìrinɔ zì ayakɛri pìnɔa, lɛ aɔ a geepi beɛ sí. ³⁵ Ben ayakɛri pìnɔ à zìrinɔ kùkù, aɔ n gbē doo gbē, aɔ n gbē doo dè, aɔ n gbē doo pàpa gbèò wà à dè. ³⁶ Ben à èara à zìri pāndenɔ zīm̃ma, aɔ parii de gbē káakunɔla, ben aɔ kènnɛ lɛ dɔ. ³⁷ Zāan à a né zīm̃ma à bè: Aɔé ma né yā da. ³⁸ Kè ayakɛri pìnɔ né pì è, aɔ bèkōnɛ: Túbiblerin yè. À tó wà à dɛ, à túbi é gɔ wa pò ũ. ³⁹ Ben aɔ à kù wà bòo buraa guu, aɔ à dè. ⁴⁰ Tò! Tó buradee pì sù, bón eé kɛ ayakɛri pìnɔne? ⁴¹ Aɔ wèàla wà bè: Eé gbē pásī pìnɔ dɛdɛ pásīpásī, eé buraa pì na ayakɛri pānde kè aɔé à baka kpáa à gurɔanɔne n ɔzī. ⁴² Ben Yesu bènnɛ: Ée Luda yā kè kyó keroo?

Gbè kè kpéborinɔ pã kpàzi
bé à gò kpé gooda gbè mĩdee ũ.
Dii bé à beee kè
ben à kèwe yābɔnsae ũ.

⁴³⁻⁴⁴ Bee yānzi mée ooare: Luda é a bɔ kpata kè bɔ a kiia guu, eé gbě kè aṣé à baka kpáanɔ kán.

⁴⁵ Kè sa'orikinɔ kɔn Farisinɔ Yesu yālekɔzina pìnɔ mà, aṣo dɔ kè n yān èe oo.

⁴⁶ Ben aṣ zé wète wà à kũ, mɔde aṣ vĩa kè pariine, kè wà à diè annabi ũ yānzi.

22

Nɔse pɔnnakɛna

(Luk 14:15-24)

¹ Yesu èara à yā lèkɔziinne à bè: ² Lán kpata kè bɔ Luda kiia de nà n yè dɔ. Kína ke bé èe nɔse pɔnnaa kee a néné, ³ ben à a zìrinɔ zì aṣ o gbě kè à n sísí aṣ mó pɔ bleenɔne aṣ mó, mɔde aṣ yezi wà mɔro. ⁴ Ben à èara à zìri pāndenɔ zì à bèinne: À gá à o gbě kè ma n sísínɔne ma sorumi mà, ma zùswareenɔ kɔn pókāde mèkpananɔ dè má kèkè kò. Aṣ mó nɔsepɔblekiia. ⁵ Ben aṣe làakari dɔ yā piaro, aṣ baade gāa a bɔkɔte kè. Gbèkenɔ gāa n bura, gbèkenɔ gāa laa tá. ⁶ Gbě kpaaanɔ zìri pìnɔ kùkũ, aṣ wí dàmma, aṣ n dède. ⁷ Ben kína pì pɔ fè à a sozanɔ gbàre, aṣ gāa wà gbèderi pìnɔ dède, ben aṣ té sò n wétea. ⁸ Ben kína pì bè a zìrinɔne: Nɔsepɔblee mà, mɔde gbě kè ma n sísínɔ e kɔ síoro. ⁹ À gá zéñkpakɔšanɔ guu, à gbě kè á è píngi sísí nɔsepɔbleea. ¹⁰ Ben zìri pìnɔ fèe wà gāa zénɔ guu, aṣ gbě kè aṣ n éno kàkɔa, gbě zaaanɔ kɔn gbě maaanɔ n píngi. Len nɔse pɔnnakerinɔ guu pà le.

¹¹ Kè kína pì gè à pɔnnakeri pìnɔ gwa, à gōgbě ke è gwe, à nɔse pɔnna uta danaro, ¹² ben à bène: Ma gbě, à kè dia n gē kè nɔse pɔnna uta dasaii? Ben à yĩtena kítikiti. ¹³ Ben kína bè a dogarinɔne: À à ɔɔnɔ yi kɔn à gbánɔ, à à zu bàazi gusiaan. Gwen weé ɔɔ dɔn wà ɔ di n musu. ¹⁴ Zaake gbě kè Luda n sísínɔ pari, mɔde gbě kè à n sénɔ pari.

Be'ɔkpana Sizaa yā

(Maa 12:13-17, Luk 20:20-26)

¹⁵ Beee gberan Farisinɔ bɔ wà gāa wà yā gōgō lán aṣé ke nà aṣ Yesu kũ a yā'ona guu. ¹⁶ Ben aṣ n ibanɔ zìl kɔn Herɔdu gbènɔ aṣ bè: Danneri, wá dɔ kè gbě yāpuradeen n ũ. Nèè Luda zé dañne súusu, nèè gbě wée gwaro, nèè gbě gwena gwaro. ¹⁷ Lán n è nà n owe. À zé vī wà be'ɔ kpá Sizaa, ke à zé vīro? ¹⁸ Yesu n nòse zaaa dǎmma, ben à bè: Mɔnafikideenɔ! Bóyānzín ée ma yɔ ée gwaazi? ¹⁹ À ɔ kè wè be'ɔ kpáo ɔɔame. Ben aṣ ɔ pì doo kpàa. ²⁰ Ben à n lá à bè: Dé mĩ wēzān yè kɔn à tóo? ²¹ Aṣ wèàla wà bè: Siza pómé. Ben à bèinne: Èndē à pɔ kè de Siza pɔ ũ kpá Sizaa, é pɔ kè de Luda pɔ ũ kpá Ludaa. ²² Kè aṣ yā pì mà, à bɔ n sae, ben aṣ tà wà à tò gwe.

Gènɔ fɛna yā

(Maa 12:18-27, Luk 20:27-40)

²³ Gurɔ dɔnkɔ pì zī Sadusi kè aṣé be gènɔ è fèeroonɔ mɔ Yesu kiia, ben aṣ à gbèka wà bè: ²⁴ Danneri, Musa òwe tó gōgbě gā né'isai, à dāaro a vīi gyaanɔ sè, le à né borii dato a vīine. ²⁵ Tò. Dedɔnkɔdeenɔ kú wa té yā gɔɔn swēplaa. Woru nɔ sè, ben à gā à nɔ pì tò né'isai, ben gyaanɔ gò Sabine. ²⁶ À kè Sabine le dɔ kɔn Bìo ai à gāa pé n swēplaadeea. ²⁷ Aṣ píngi gberan nɔ pì gā se. ²⁸ Tò! Gènɔ fèegurɔ zī aṣ gɔɔn swēplaaa pìnɔ té, dé bé eégɔ nɔ pì vīi? Zaake n píngi

aã à dõ ñɔɔ ũ. ²⁹ Ben Yesu wèñla à bè: A sāsā a Luda takada kɔn à gbāaao dōsai yānzi. ³⁰ Tó gèno fɛɛ, ašé ñɔɔ séro, ašé zā kero, weégō kuu lán malaikanɔɔ kuu nà ludambɛmɛ. ³¹ Gèno fɛɛna yā musu ée yā kè Ludaa òare kyó keroo? À bè, ³² ambe Ibraĩ kɔn Isaakuo kɔn Yakubuo Luda ũ. Luda è kɛ gèno Luda ũro, gbɛ bɛɛno Ludamɛ. ³³ Kè gbɛno yā pì mà, à yādannɛna bò ñ saɛ.

Dokayā kè dɛñlaa

(Maa 12:28-34, Luk 10:25-28)

³⁴ Kè Farisinɔɔ mà Yesu Sadusinɔ fù, aš kàkōa. ³⁵ Ben aš dokadōrinɔ doke à yò à gwa, à à là à bè: ³⁶ Danneri, dokayā kparee bé à dɛ a kpaaanɔlaa? ³⁷ Yesu wèla à bè: Ngō ye Dii n Ludazi kɔn nòsɛo do kɔn n niniio píngi kɔn n laasuuo píngi. ³⁸ Dokayā kè à bɛɛ ví dɛ a kpaaanɔlaan gwe. ³⁹ À plaadee kè bòkōbaon yè: Ngō ye n gbɛdaaazi lán n zīnda wèndi bà. ⁴⁰ Musa doka píngi kɔn annabinɔ yáo logona dokayā mèn plaaa kɛnɔamɛ.

Mɛsaya bori yā

(Maa 12:35-37, Luk 20:41-44)

⁴¹ Lán Farisinɔ kakōana nà, Yesu ñ lá à bè: ⁴² Á è dia Mɛsaya yā musuu? Dé boriin à ũu? Aš wèla wà bè: Dauda boriimɛ. ⁴³ Ben Yesu bèñnɛ: À kè dia Luda Nini dīdi Daudaa, ben Dauda Mɛsaya sìsi Diii? À bè, ⁴⁴ Dii bè ma diinɛ à vɛɛ a ɔplaazi ai àgō à ibɛɛno káɛnɛ a gbá gīzī. ⁴⁵ Kè Dauda bènɛ Dii, à kè dia eégō dɛ à borii ũ dɔɔ? ⁴⁶ Gbɛkee e fō à wèlaro. Zaa guro beee gbɛkee e gà à yāke laa doro.

23

Ludayādannɛrinɔ kɔn Farisinɔ mɔnafiki

(Maa 12:38-39, Luk 11:43, 46, 20:45-46)

¹ Beee gbɛra Yesu yā ò gbɛnɔnɛ kɔn a ibano ² à bè: Ludayādannɛrinɔ kɔn Farisinɔ bé wà gō Musa gɛɛ ũ. ³ Beee yānzi à yā kè ašè oareenɔ kɛ píngi àgō kūna. Mòde àton ñ yākɛna kero, zaakɛ ašè yā kè ašè oo kero. ⁴ Ašè aso tiisi yiyi wà di gbɛnɔnɛ ñ gàn bensō baa ɔnetee do ašègō yezi wà káziro. ⁵ Ašè ñ yā píngi kɛ lɛ gbɛno ñ e yānzimɛ. Lɛn ašè Luda yā ɛzɛba gbɛntɛ da lɛ, ašè bàkɔ gbāa da ñ pókāsāanɔzi. ⁶ Ašègō yezi wavɛɛ ponna póbɛ vɛɛki maaanɔn kɔn aduakɛkpɛ vɛɛki maaanɔ. ⁷ Ašègō yezi wàgō ì kpákpaarímma yàranɔa, wàgō ñ sìsi Rabi. ⁸ Àton tó wà a sìsi Rabi, zaakɛ a píngi vɛinɔ kɔn dāaronɔmɛ a ũ, a Danneri mèn domɛ. ⁹ Àton gbɛke sìsi a de tɔtɛ kèro, zaakɛ a De mèn domɛ, àmbɛ à kú musu. ¹⁰ Àton tó wà a sìsi aɛdero, zaakɛ a Aɛdee mèn domɛ, àmbɛ Mɛsaya ũ. ¹¹ A zìrin gbɛnsi ũ a té. ¹² Gbɛ kè è a zīnda kaara, Luda é à busa. Gbɛ kè è a zīnda busa, Luda é à kaara.

Yesu kpákɛna ludayādannɛrinɔ kɔn Farisinɔzi

(Luk 11:39-42, 44, 52)

¹³ Wāiyoo a yādannɛrinɔ kɔn Farisinɔ! Mɔnafikideenɔ! Eè kpata kè bò Luda kiia zé tata gbɛnɔnɛ. Eè gɛ à guuro, bensō eè wezi gbɛ kè ašɔ yezi wà gɛ à guuno gɛn sero.

¹⁴ Wāiyoo a yādannɛrinɔ kɔn Farisinɔ! Mɔnafikideenɔ! Eè adua gbāa kɛ lɛ gbɛno a e yānzi, ben eè gyaanɔɔnɔ kpé símma. Beee yānzi a wéetāmma égō pásī dɛ gbɛ píngi póla.

¹⁵ Wāiyoo a yādannɛrinɔ kɔn Farisinɔ! Mɔnafikideenɔ! Eè lili o tɔtɛ kɔn ísiaaò ìba mèn do ena yānzi. Tó a à è sō, eè à kɛ té pò ũ dɛala lɛo plaa.

¹⁶ Wáiyoo a vĩa dɔn'aɛdeenɔ! Eè be, tó wà sì kɔn Luda kpéo, à yáke vĩro, mɔde tó wà sì kɔn Luda kpé vurao, beee bé à yá vĩ. ¹⁷ Vĩa mĩsaideenɔ! À kparee bé à bítaa? Vuran yó, ke Luda kpé kè è tó vura gɔ à pɔ ũu? ¹⁸ Eè be dɔ, tó wà sì kɔn sa'okiio, a yáke vĩro, mɔde tó wà sì kɔn sa'obɔ kè kú gweeo, beee bé à yá vĩ. ¹⁹ Vĩa! À kparee bé à bítaa? Sa'obɔn yó, ke sa'okii kè è tó sa'obɔ gɔ Luda pɔ ũu? ²⁰ Gbɛ kè yá sì kɔn sa'okiio sì kɔn pɔ kè kú gweenɔ pínɡime dɔ. ²¹ Gbɛ kè yá sì kɔn Luda kpéo sì kɔn Luda kè kú à guuome dɔ. ²² Gbɛ kè yá sì kɔn ludambɛɛo sì kɔn Luda kiblekitao kɔn Luda kè vɛɛnaaome.

²³ Wáiyoo a yádannerinɔ kɔn Farisinɔ! Mɔnafikideenɔ! Eè tofeenɔ tɔɔtedo kɔn kpee'áao kɔn dà láo kuridee kpá Ludaa, ben eè dokayá tiisinɔ tón, yázede kɔn sùuo kɔn náanɛo. Yá beeenɔ bé à de àgɔ kúna à kpaaa tona sai. ²⁴ Vĩa dɔn'aɛdeenɔ! Eè mósɔ né bɔ a íminan, ben eè lakumi mót.

²⁵ Wáiyoo a yádannerinɔ kɔn Farisinɔ! Mɔnafikideenɔ! Eè gbāsĩ bɔ togoonɔ kpee kɔn taanɔ, mɔde wákú kɔn zĩndakūnadɔsaio bé à a nòse pà. ²⁶ N Farisi vĩa! N gbāsĩ bɔ togo guune gĩa, à kpee é gɔ gbāsĩ sai.

²⁷ Wáiyoo a yádannerinɔ kɔn Farisinɔ! Mɔnafikideenɔ! Á de lán mira kè wà aali puraa lèanɔ bàme. Aɔ kpee maa wéene, mɔde gèwanɔ kɔn gbāsĩ pínɡio bé à n guu pà. ²⁸ Leme apinɔ se dɔ, a kuuna maa gbɛnɔ wéene, mɔde mɔnafiki kɔn yá zaaao bé à a guu pà.

²⁹ Wáiyoo a yádannerinɔ kɔn Farisinɔ! Mɔnafikideenɔ! Eè pɔ bo annabinɔ miranɔ, eè zã ble Luda gbɛnɔ pɔa ³⁰ eè be: Tó wá kuu yá wa dezinɔ gurɔ, wa bà égɔ kúnyo annabinɔ dedena guuro. ³¹ Leme á sì kè gbɛ kè aɔ annabinɔ dèdenɔ boriinɔn a ũ. ³² À aĩa ke, à a dezinɔ kãdagbe ba à à mĩ de sa! ³³ Mlènɔ! Gbɛntee pitigoonɔ! É ke dia à bɔ té yá kè danaalaa guuu? ³⁴ Beee yãnzĩ mé annabinɔ kɔn ɔndɔrinɔ kɔn yádannerinɔ zĩawa. É n gbɛkenɔ dede, é n gbɛkenɔ pá lía, é n gbɛkenɔ gbɛ flão a aduakekpenɔ guu, é pémma wéte kɔn wéteo. ³⁵ Leme Luda gbɛ kè wà n dedenɔ yá é wí a musu le, sɛna zaa gbɛ maa Abila denaa ai à gàa pé Berekia né Zakari kè a à dè Luda kpé kɔn sa'okiio daguraa. ³⁶ Yápuraan mée ooare, yá beeenɔ pínɡi é wí tɔɔrigbɛnɔ musume.

Yerusalemu yã

(Luk 13:34-35)

³⁷ Yerusalemudeenɔ, Yerusalemudeenɔ! Eè annabinɔ dede, eè gbɛ kè Luda n zĩawaanɔ papa gbɛo à n dede. Mɛégɔ yezi mà a kakɔamazi gɛn baaagɔ, lán koo è a dèbe kú a nɛnɔla nà, mɔde ée weziro. ³⁸ Luda é a kpé tóare bezi ũme sa. ³⁹ Mée ooare, é ma e dɔro ai à be, aubarikadeen gbɛ kè èe mɔɔ kɔn Dii tóo ũ.

24

Yerusalemu yakana kɔn andunayãagurɔ sèedanɔ

(Maa 13:1-20, Luk 21:5-24)

¹ Yesu bɔ Luda ua guu èe taa, ben à ibanɔ sɔzi wà lézúkii kènɛ à kpénɔa. ² Ben Yesu bènnɛ: A beee é pínɡiɔ? Yápuraan mée ooare, weé gbè ke tó dikɔaro, weé gboro pínɡime.

³ Gurɔ kè Yesu vɛɛna Kùkpe sɛsĩgɛɛzi, à ibanɔ mɔ à kiia gusae, aɔ à là wà bè: N owe, bɔren yá kènɔ é keɛ? Bó bé éégɔ de n suna kɔn andunayãagurɔ sèeda ũu? ⁴ Yesu wèníla à bè: À làakari ke, àton tó wà a sāsáro. ⁵ Zaake weé mót pari ma tóo, aɛégɔ bee Mesayan n ũ, aɛé gbɛnɔ sāsá pari. ⁶ É zĩnɔ baaru ma kɔn à wàpeo. Àton bídi kero. Sé beeenɔ ke, mɔde gurɔ yãana kpé. ⁷ Bori kɔn boriio é fɛekɔzi, leme dɔ bùsu kɔn bùsuo. Nɔa kɔn tɔɔte nigānigānao égɔ kú gukenɔn.

⁸ Yā beeenɔ pínɡi nòwāwā naana ũ. ⁹ Beee gbera weé a kúkú wà a kpámma, wà wée tãawa wà a de, bori pínɡi é zaagu ma yānzi. ¹⁰ Gbēnɔ é fuma pari, ašé bɔ kɔ kpɛɛ, ašé zakɔn. ¹¹ Annabi egɛɛnɔ é mó pari wà gbēnɔ sāsā pari, ¹² yā zaaa é kɔ, gbē parideenɔ yenzi é busa. ¹³ Gbē kè zɛna gbāa ai à gurɔ léa bé eé misina e. ¹⁴ Weé kpata kè bɔ Luda kiia pì baaru kpá anduna baama pínɡia sèeda ũ bori pínɡine, gbasa pò pínɡi é mì de.

¹⁵ Tó a tè guyakari kè annabi Danieli à yā ò è Luda ua, kyókɛri gɔ dɔ, ¹⁶ gbē kè aɔ kú Yudeanɔ bàa sí wà mì pé kpíinɔa. ¹⁷ Gbē kè kú a kpé musu tón pita à gē kpé guu à póke sé à bɔoro. ¹⁸ Gbē kè kú buraa tón liara be à a uta séro. ¹⁹ Wáiyoo nòsindadeenɔ kɔn nédandeenɔ gurɔ beee. ²⁰ À adua ke le bàasina pì tón ke buusie ke kámmabogurɔ zĩro. ²¹ Zaake gurɔ pì wétamma égɔ bíta. Zaa gurɔ kè Luda anduna kè ai gbāa, à taka e kero, bensɔ eé ke zikiro. ²² Tó Ludaa e gurɔ pìnɔ lagoro, le gbēke é bɔoro. Mòde eé gurɔ pìnɔ lago a gbē kè à n sɛnɔ yānzime.

Gbēntee Né suna

(Maa 13:21-37, Luk 17:20-37, 21:25-33)

²³ Gurɔ beee tó gbēke bèare, à Mɛsaya gwa kè kesɔ à Mɛsaya gwa kãa, àton síro. ²⁴ Zaake Mɛsaya egɛɛnɔ kɔn annabi egɛɛnɔ é mó wà sèeda bítanɔ kɔn dabuyānɔ ke, le wà baa gbē kè Luda n sɛnɔ sāsāo, tó eé sí ke. ²⁵ À ma, ma gĩake má òare zaa káaku kò. ²⁶ Tó wà bèare à gwa, à kú sɛn, àton gáro. Ke tó wà bèare à gwa, à kú kpétu, àton síro. ²⁷ Zaake lán lou è pí à ludambɛɛ pura kú zaa ɔfántɛbɔe kpa ai à gēkpen kpa nà, len Gbēntee Né suna égɔ de le. ²⁸ Guu kè gè kún, gwen yeberekunɔ é kɔ kakɔan.

²⁹ Gurɔ pìnɔ wétamma gbera gɔ ɔfántɛ é sia kú, mɔvura é í kero, sɔsɔnɛnɔ é woro ludambɛ, gbāaa kè aɔ kú musunɔ é nigā. ³⁰ Gbēntee Né sèeda é gbasa à bɔ ludambɛ, borii kè aɔ kú anduna guunɔ é n zĩnda gbēgbē n pínɡi, ašé Gbēntee Né suna e ludambɛ luguun kɔn gbāaa kɔn gakui bítao. ³¹ Eé a malaikanɔ zĩ kɔn kākāki'ɔ gbāaa, ašé a gbē kè à n sɛnɔ kakɔa anduna gooda siigɔa zaa ludambɛ lé gura kè kɔn à lé kãao.

³² À yā dada kākā lía. Tó à gānɔ í kpàkpa, èe lá bɔrɔ paa, á dɔ guwāagurɔ kà kii. ³³ Lemɛ sɔ, tó a yā pìnɔ è pínɡi le, àgɔ dɔ kè à suna kà kii, à kú kpɛɛle. ³⁴ Yāpuraan mée ooare, gurɔ kè gbēnɔ é gētero ai yā pìnɔ gá keo pínɡi. ³⁵ Musu kɔn tɔtɔe é gēte, mɔde ma yānɔ gētena víro.

³⁶ Gbēkee à gurɔ ke à gurɔ zaka dɔro, baa malaika kè aɔ kú musunɔ ke Luda Né, sé De Luda. ³⁷ Lán à de nà Nuu gurɔ, len eégɔ de le se Gbēntee Né sugurɔ. ³⁸ Gurɔ kè í e da andunalaro, wèe pò blee wèe í mii, wèe nɔ sɛe wèe zā kee ai Nuu gāa à gè góro'ite guu. ³⁹ Aɔe dɔro, ben í mò à n sɛe n pínɡi. Len eégɔ de le se Gbēntee Né sugurɔ. ⁴⁰ Gbē gɔn plaaanɔ égɔ kú bura, weé gbē doo sé wà gbē doo tón. ⁴¹ Nɔgbē gɔn plaaanɔ égɔ pò lɔlɔ gbèn, weé gbē doo sé wà gbē doo tón. ⁴² Beee yānzi a wée gɔ dɔ, zaake á dɔ gurɔ kè a Dii é suro. ⁴³ Àgɔ kèkii dɔ. Tó bɛdee gurɔ zaka kè kpāi é móa dɔ yā, le a wée gɔ dɔ, eé tó à a kpé fɔro. ⁴⁴ Beee yānzi apinɔ sɔ, àgɔ kú soruo, zaake Gbēntee Né é su gurɔ zaka kè a wée dɔzirooamɛ.

Zĩkeri náanɛde làakaridee

(Luk 12:41-48)

⁴⁵ Dén zĩkeri náanɛde làakaridee kè à dii a zĩkerinɔ nàne a ɔzĩ le à pòblee kpámma à gurɔa ũu? ⁴⁶ Aubarikadeen zĩkeri kè à dii à lè èe kee le a sugurɔa ũ. ⁴⁷ Yāpuraan mée ooare, eé a auziki pínɡi nanɛ a ɔzĩmɛ. ⁴⁸ Mòde tó zĩkeri pì pāsĩ, ben à bè a nòse guu a dii e gĩ kee, ⁴⁹ ben à nà a zĩkeri daanɔ gbēgbēnaa, èe

pó blee èe í mii kǝn wēderinɔ, ⁵⁰ à dii é su gurɔɔ kè à wée dɔzirooame, gurɔ zaka kè à dǝrooa, ⁵¹ eé à zǝzǝkǝre, à à baka da kǝn mɔnafikideenɔ. Gwen weé ɔɔ dɔn wà ɔ di n musu.

25

Nɔkparɛ gɔɔn kurinɔ

¹ Gurɔ beee kpata kè bɔ Luda kiia é gɔ dɛ lán nɔkparɛ gɔɔn kuri kè aɔ n fitianɔ sè wà bɔɔ, aɔɔe gaa da nɔserile bàme. ² Aɔ gɔɔn ɔɔroonɔ né mɔsaideenɔme. Aɔ gɔɔn ɔɔroonɔ sɔɔ làakarideenɔme. ³ À mɔsaideenɔ n fitianɔ sè nɔsi kǝsǝe sai, ⁴ à làakarideenɔ sɔ n fitianɔ sè kǝn nɔsi kǝsǝe. ⁵ Nɔseri e mɔ kpaaro, ben i n lé n píngi, aɔɔe ii oo. ⁶ Lezǝndo wà wii lè: Nɔseri e mɔɔ! À fɛɛ à gá daàlɛ. ⁷ Ben nɔkparɛ pínɔ vù n píngi, aɔ n fitianɔ kèkɛ. ⁸ Ben mɔsaideenɔ bè làakarideenɔne: À wa gba nɔsi fétero! Wa fitia e gaa né! ⁹ Ben làakaridee pínɔ wènlà wà bè: Eé mɔwa kǝn apinɔ píngiro. À gá à a pɔ lú à yàrinɔ kiia. ¹⁰ Kè aɔ gaa lú, ben nɔseri kà. Gbɛ kè aɔ soru kènɔ gèɔ nɔsɛ guu, ben wà gbà tàta. ¹¹ Zǝazǝa nɔkparɛ kpaaa pínɔ sù, aɔɔe lé zuu: Dii, Dii! N zɛ wɛwe! ¹² Ben à wènlà à bè: Yǝpuraan mée ooare, má a dǝro. ¹³ Bee yǝnzi a wée gɔ dɔ, zaake á à gurɔɔ ke à gurɔ zaka dǝro.

Ɔɔdakɛna zǝrinɔne (Luk 19:11-27)

¹⁴ Kpata kè bɔ Luda kiia dɛ lán gbɛ kè èe gaa wétea bà, ben à a zǝkerinɔ sìsi, à a auziki nǝnnɛ n ɔzǝ. ¹⁵ À ɔɔdaa kè aɔ gbɛ doonɛ zika ɔɔro, gbɛ plaadee zika plaa, gbɛ aagɔdee zika dɔ, aɔ baade gbǝa lén, ben à gaa wétea. ¹⁶ Zikasɔɔrodee gǝa à laa tà kǝn ɔ pìo gɔɔ, ben à àre è zika ɔɔro. ¹⁷ Zikaplaadee kè lɛ dɔ, ben à àre è zika plaa. ¹⁸ Zikadodee sɔ gǝa à wée yò, ben à a dii ɔ pì ùten. ¹⁹ Gurɔ plaaa gbera zǝkeri pínɔ dii sù, ben èe a ɔ yǝ gɔgɔɔnyo. ²⁰ Zikasɔɔrodee mɔ kǝn zika ɔɔro pǝnde kè à èo à bè: Dii, n zika ɔɔroo kè n kpàmaa gwa, à àre kàarame zika ɔɔro dɔ. ²¹ Ben à dii bène: N kè zǝkeri maa náanede! Lán n náane vǝ kǝn à féteo nà, mé à bíta nannɛ n ɔzǝ sa. N gɛ ma pɔnnakɛna guu. ²² Zikaplaadee mɔ dɔ à bè: Dii, n zika plaaa kè n kpàmaa gwa, à àre kàarame zika plaa dɔ. ²³ Ben à dii bène: N kè zǝkeri maa náanede! Lán n náane vǝ kǝn à féteo nà, mé à bíta nannɛ n ɔzǝ sa. N gɛ ma pɔnnakɛna guu. ²⁴ Ben zikadodee mɔ sa à bè: Dii, má dǝ kè n yǝnɔ zǝ'ù. Nèè pɔ kè guu kè née tǝnlo. Nèè pɔ kakɔa guu kè née gbɛnlo. ²⁵ Ben vǝ ma kǝ, ma gaa ma n ɔ ùte wèen. N pɔɛ kè. ²⁶ Ben à dii bène: Zǝkeri zaa meade! N dǝ kè meè pɔ kè guu kè mée tǝnlo, meè pɔ kakɔa guu kè mée gbɛnloo? ²⁷ À maa yǝ n ɔɔdaa kèo gbɛkenɛ, lɛ tó ma su, mà a pɔ sí kǝn à àreo. ²⁸ À zika doo pì sía à kpá zikasɔɔrodeea. ²⁹ Zaake gbɛ kè pɔ vǝin Luda é kaaranɛ ai à dizi. Gbɛ kè vǝroo sɔ, baa kè à vǝi Luda é síame. ³⁰ Zǝkeri pǝa kèkii sɔ, à à zu bàazi gusiaan. Gwen weé ɔɔ dɔn wà ɔ di n musu.

Ziakpɛɛ zǝyǝkpɛɛna

³¹ Tó Gbɛntee Né mɔ a gakui guu kǝn a malaikanɔ n píngi, eé vɛɛ a kǝblekita gakuideea. ³² Anduna boriinɔ é kakɔa à aɛ n píngi, eé n kèkɔa, lán pódǝri é sǝanɔ kèkɔa kǝn blènɔ nà. ³³ Eé sǝanɔ kpá a ɔplaazi, blènɔ ɔzɛɛzi. ³⁴ Bee gbera Kina pì é be gbɛ kè aɔ kú a ɔplaazinɔne: Amɔa kè ma De aubarika dàaguunɔ, à mɔ à kpata kè à à soru kèare zaa andunakaɛgurɔɔ ble. ³⁵ Zaake kè nɔaa e ma dɛɛ, a pɔblee kpàma. Kè ímii e ma dɛɛ, a í kpàma. Kè má kuu nibɔ ù, a ma si. ³⁶ Kè má kú bǝu, a asii tàme. Kè mée gyǝa kɛɛ, a ma gwa. Kè wà ma da kpésiaan, a mɔ wée kpàemazi.

³⁷ Gbē maaano é bene: Dii, boren wá è noaa e n dɛɛ wa póblee kpàmma ke ímii e n dɛɛ wa í kpàmmaa? ³⁸ Boren wa n e nibo ũ wa n si, ke ní kú bũu wa asii tannɛɛ? ³⁹ Boren wa n e née gyãa kɛɛ, ke wà n da kpésiaan wa gaa wée kpàenzii? ⁴⁰ Kína pì é wɛ́nla à be: Yápuraan mée ooare, yã kè á kè gbē kēsānanɛ ma gbē kèno té, mámbe á kème.

⁴¹ Beee gbera eé be gbē kè aɔ́ kú a ɔzɛɛzinɔnɛ: À gumɛ gwe amɔa kè Luda lé kèareno! À tá té kè eé garoo kè Ludaa kèke Ibilisinɛ kɔn a ìbanɔ guu. ⁴² Zaake noaa e ma dɛɛ, ée póblee kpámaro. Ímii e ma dɛɛ, ée í kpámaro. ⁴³ Má dɛ nibo ũ, ée ma síro. Má kú bũu, ée asii támɛro. Mée gyãa kɛɛ ke wà ma da kpésiaan, ée mó à wée kpáemaziro. ⁴⁴ Aɔ́e gbasa wà à la wà be: Dii, boren wa n e kɔn noaao ke ímii ke nibo ũ ke bũu ke gyāree ke pisina ũ, ben wée n ïan károo? ⁴⁵ Kína é wɛ́nla à be: Yápuraan mée ooare, lán ée kè gbē kè kēsānanɛ gbē kèno téro nà, mámbe ée kemɛro. ⁴⁶ Gbē beeno é tá wétamma kè è yāaroo guumɛ, gbē maaano sɔ wèndi kè è yāaroo guu.

26

Lékpakɔsɔna Yesuzi

(Maa 14:1-2, Luk 22:1-2, Yoh 11:45-53)

¹ Kè Yesu yā beeno ò píngi à yāa, ben à bè a ìbanɔnɛ: ² Á dɔ́ kè Banla zĩbaa gɔ́ guro plaa, weé Gbēntee Né kpámma wà à pá lía.

³ Beee gbera sa'orikino kɔn Yuda gbēnsino kàkɔa sa'oriki ìsi kè wè be Kayafa be. ⁴ Aɔ́ yā gɔ́gɔ́ ɔ́ndɔ́o lán aɔ́e Yesu kú wà à dɛ nà ⁵ wà bè: Wàton kè zĩbaa zĩro, lɛ gbēno tón zɔka káro yānzì.

Nósi gũ nna kuna Yesu mìa

(Maa 14:3-9, Yoh 12:1-8)

⁶⁻⁷ Kè Yesu kú Betani, Simo Kusu be, èe póblee gɛɛkɛsekɛna, ben no gbē ke sɔ́zi, à gbaaa néngo kè nósi gũ nna ɔ́dee kú à guu kũna, ben à kú Yesu mìa. ⁸ Kè à ìbanɔ è lɛ, ben aɔ́ pɔ́ fɛɛ wà bè: Bón pɔ́ laalaakɛna kè ũu? ⁹ Lɛ wà nósi pì yā yā kɔn ɔ́ bitao wà kpà takaasideenoa. ¹⁰ Yesu dɔ́mɛma, ben à bènnɛ: Bóyānzì ée ïa daa no gbē piāzi? À zĩ maaa kèmemɛ. ¹¹ Takaasideeno égɔ́ kúao guro píngi, mapi sɔ́ mégɔ́ kúao guro píngiro. ¹² Kè à nósi pì kú ma mɛa, à kè lɛ lɛ à ma gè keomɛ. ¹³ Yápuraan mée ooare, guu kè wèe ma baaru nna waazi kɛen anduna guu píngi, weégɔ́ yā kè no gbē pì kè oo à dɔngu yānzì.

Yudasi bɔna Yesu kpɛɛ

(Maa 14:10-11, Luk 22:3-6)

¹⁴ Beee gbera gɔ́on kuri awɛɛplaaano doke kè wè benɛ Yudasi Isikarioti gaa sa'orikino kiia ¹⁵ à bè: Tó ma Yesu kpàawa, bón á yezi à kpámaa? Ben aɔ́ kondogi ɔ́ mèn baaakuri nàro wà kpàa. ¹⁶ Zaa guro beean èe zé wɛtɛɛ à Yesu kpámma.

Banla póblee kɛkɛna

(Maa 14:12-21, Luk 22:7-14, Yoh 13:21-38)

¹⁷ Buređi Sése'èzēsai zĩbaa guro káakudee zĩ Yesu ìbanɔ mò wà à là wà bè: Mán ñ yezi wà gá kɛkɛnnɛ n Banla pɔ́ blen? ¹⁸ À wɛ́nla à bè: À gá wétɛn gɔ́gbēke kiia à benɛ, Danneri bè a guro kà kĩi. À ben é Banla pɔ́ blen kɔn a ìbanɔ. ¹⁹ Yesu ìbanɔ kè lán à dànnɛ nà, aɔ́ Banla póbleyā kèkɛ. ²⁰ Kè uusie kè, Yesu gɛɛkɛsekɛna teebuzi kɔn a gɔ́on kuri awɛɛplaaa pino. ²¹ Guro kè aɔ́e póblee à bè: Yápuraan mée ooare, a gbē mèn doo é ma kpámma. ²² Aɔ́ nòse yàka maamaa, ben aɔ́e à laa doodo: Asa mámbeeroo, Dii? ²³ Yesu wɛ́nla à bè: Gbē kè wée ɔ́ kaakɔa taa guu lɛdoo bé eé ma kpámma. ²⁴ Gbēntee Né é kpá guuzi lán à kèna à yā musu

nà, mɔde wāiyoo gbɛ̀ kɛ̀ eé Gbɛ́ntee Né kpámma pì. Eé kɛ̀ sǎo adeenɛ̀ tó wèe à i yāro. ²⁵ Ben Yudasi kɛ̀ eé à kpámma pì bè: Asa māmbeeroo, Rabi? Yesu bènɛ̀: Mbé n̄ ò gwe.

Dii pɔ́blee

(Maa 14:22-26, Luk 22:14-20, 1Kɔ 11:23-25)

²⁶ Kɛ̀ aɔ́ɔe pɔ́ blee, Yesu burɛ̀di sè à aubarika dàn, ben à likɔ̀rɛ̀ à kpà a ìbanɔ̀a à bè: À sí à só, ma mèn yè. ²⁷ Ben à togoo sè à aubarika dàn, à kpámma à bè: À mi a pínɡi. ²⁸ Ma arun yè, Luda bà kuuna kɔ́n gbɛ̀ pariinɔ̀ aru ũ, kɛ̀ eé bɔ́ema aɔ́ durunkɛ́nnɛ̀na yānzi. ²⁹ Mée ooare, zaa gbàa mé geepi'i kɛ̀ mi dɔ̀ro ai kpata kɛ̀ bɔ̀ ma De kiia gá bɔ̀o gupuraa, gbasa mà à dufu miao sa. ³⁰ Kɛ̀ aɔ́ lè sì, ben aɔ́ bɔ̀e wà gàa Kùkpè s̄is̄igɛ̀zi.

Yesu gĩake à d̄s̄yā kɛ̀ Pita é kɛ̀

(Maa 14:27-31, Luk 22:31-34, Yoh 13:36-38)

³¹ Ben Yesu bènɛ̀: A pínɡi é fuma gwāavĩa, zaakè wà kɛ̀ Luda yān wà bè: Mé sādāri lé, s̄aanɔ̀ é f̄aakɔ́a. ³² Mɔde ma fɛ́ena gbɛ̀ra mé dɔ̀are aɛ̀ gana Galili. ³³ Ben Pita bènɛ̀: Baa tó aɔ́ f̄umma n̄ pínɡi, mé fuma zikiro. ³⁴ Ben Yesu bènɛ̀: Yāpuraan mée oonɛ̀, gwāavĩa ai koo gɔ́ gá lé zu, né lé sémazi gèn aagɔ́. ³⁵ Pita bènɛ̀: Baa tó mé gá mà ganyo, mé lé sénzi zikiro. Ben à ìbanɔ̀ ɔ̀ lɛ̀ se n̄ pínɡi.

Yesu aduakɛ̀na zaa Gɛ́tesemani

(Maa 14:32-42, Luk 22:39-46)

³⁶ Ben Yesu kɔ́n a ìbanɔ̀ kà guu kɛ̀ wè be Gɛ́tesemani, ben à bènɛ̀: À v̄ɛɛ̀ kɛ̀ ai mà gá adua kɛ̀ k̄aaa. ³⁷ À Pita kɔ́n Zebedi né gɔ́ɔn plaaanɔ̀ sè à gāányo. À pɔ́ɔ sia kù à n̄s̄eyɔ́ɔ̀ sì. ³⁸ Ben à bènɛ̀: Ma pɔ́ɔ sia kù maamaa ai gaa lézĩ. À ze kɛ̀ à it̄ɛ̀ kɛ́mao. ³⁹ Kɛ̀ à gāa aɛ̀ féte, ben à kùɛ̀ tɔ́ɔte à adua kɛ̀ à bè: Baa, tó eé sí kɛ̀, n̄ tó togo'i kɛ̀ ḡɛ́temala. Mɔde èe kɛ̀ lán má yezi n̄anlo, séde lán n̄ yezi nà. ⁴⁰ Ben a liara à sù à a ìbanɔ̀ lè, aɔ́ɔe ii oo. Ben à bè Pitanè: Len yó? Ée f̄ɔ̀ a it̄ɛ̀ kɛ́mao baa awa doroo? ⁴¹ À it̄ɛ̀ kɛ̀ àgɔ́ adua kɛ̀, lɛ̀ àton fu ȳɔ́agwanaaro yānzi. Ninii yezi, mɔde m̄ɛ̀ busɛ̀. ⁴² À k̄émma à gèn plaade, à adua kɛ̀ à bè: Baa, tó togoo kɛ̀ é ḡɛ́temala a í mi sairo, n̄ tó n̄ p̄yezi kɛ̀. ⁴³ Kɛ̀ à liara à sù à n̄ lé, aɔ́ɔe ii oo dɔ̀, zaakè aɔ́ɔe imioo dɛ̀dɛ̀. ⁴⁴ Ben à n̄ tón dɔ̀, à gāa à w̄ɛɛ̀ kɛ̀ à gèn aagɔ́de, à yā d̄n̄kɔ́ pì ɔ̀ dɔ̀. ⁴⁵ Ben à liara à sù a ìbanɔ̀ kiia à bènɛ̀: Ée ii oo, ée k̄ámma boo ai tian yó? À gwa! Gurɔ̀ kà k̄ĩ. Wà Gbɛ́ntee Né kpà durunkɛ́rinɔ̀a. ⁴⁶ À f̄ɛɛ̀ wà tá. Gbɛ̀ kɛ̀ ma nańɛ̀ n̄ ɔ́zĩ e mɔ̀.

Yesu k̄una

(Maa 14:43-50, Luk 22:47-53, Yoh 18:3-12)

⁴⁷ Kɛ̀ à kpé èe yā pì oo, ben Yudasi, à ìba gɔ́ɔn kuri aw̄ɛɛ̀plaaanɔ̀ doke mò kɔ́n pariio, aɔ́ f̄ɛ̀daanɔ̀ k̄una kɔ́n gònɔ̀, aɔ́ bɔ̀ sa'orikinɔ̀ kɔ́n Yuda gb̄ensinɔ̀ kiia. ⁴⁸ Bɔ̀nkpeɛ́dee pì s̄ɔ̀ s̄èeda ɔ́n̄ɛ̀ à bè: Gbɛ̀ kɛ̀ mé lé péa, àmbe gwe. À à k̄ũ. ⁴⁹ Ben à m̄i p̄e Yesua gɔ́ɔ à bè: Fɔ̀ɔ, Rabi! Ben à lé péa. ⁵⁰ Yesu bènɛ̀: Ma gbɛ̀, n̄ n̄ k̄ena kɛ̀! Ben wà mò wà ɔ̀ p̄ɛɛ̀ Yesua wà à k̄ũ. ⁵¹ Ben Yesu gb̄ɛ̀nɔ̀ doke a f̄ɛ̀daa wòto, à sa'oriki isi z̄ĩri l̄ɛ̀o à à swā gò. ⁵² Ben Yesu bènɛ̀: N̄ n̄ f̄ɛ̀daa s̄ɔ̀to a kp̄ɛ̀n. Zaakè gbɛ̀ kɛ̀ zè kɔ́n f̄ɛ̀daao, f̄ɛ̀daa bé eé à dɛ̀. ⁵³ Tó má yezi ma De malaika z̄ìkp̄ɛ̀nɔ̀ gb̄areme gɔ́ɔ dɛ̀ ḡālĩ kuri aw̄ɛɛ̀plaaanɔ̀la, n̄ d̄s̄ mé fua mà a w̄ɛɛ̀ k̄ean yó? ⁵⁴ Tó má kɛ̀ lɛ̀ s̄ɔ̀, dian yā kɛ̀ wà kɛ̀ Luda yān wà bè eé kɛ̀ lɛ̀ é kɛ̀? ⁵⁵ Ben Yesu bè pariinɛ̀: Kp̄ai w̄ɛ̀dew̄en ma ũ kɛ̀ a m̄ɔ̀ à ma k̄ũ kɔ́n f̄ɛ̀daanɔ̀ kɔ́n gònɔ̀ɔ́? M̄ɛ̀gɔ́ v̄ɛɛ̀ Luda ua lán guu e dɔ̀ɔ̀ nà m̄ɛ̀gɔ́ yā daaare, ée ma k̄ũro. ⁵⁶ Mɔde yā pì kɛ̀

píngi, le yā kè annabinɔ kè Luda yān ke yānzi. Ben à ìbanɔ bàà lè n píngi aɔ à tòn.

Yuda gbāadeenɔ yākpækɛna kɔn Yesuo

(Maa 14:53-65, Luk 22:54-55, 63-71, Yoh 18:13-14, 19-24)

⁵⁷ Gbē kè aɔ Yesu kùnɔ gāao sa'oriki isi Kayafa be. Ludayādannerinɔ kɔn gbēnsinɔ kakɔana gwe. ⁵⁸ Pita té à kpɛ káaa ai sa'oriki isi pì be. À gè ua guu, à vèe kɔn dogarinɔ le à yā pì mǐdena e. ⁵⁹ Sa'orikinɔ kɔn Yuda yākpækɛrinɔ n píngi e sèeda wɛtɛ Yesuzi wà à dɛ. ⁶⁰ Baa kè gbēnɔ mò wà egɛyā dǐdia pari, èe kero. Zāazāa gɔn plaa kenɔ mò ⁶¹ aɔ bè: Gbē pì bè é fɔ à Luda kpé wí à ɛara à bo gurɔ aagɔ dagura sé! ⁶² Ben sa'oriki isi fɛɛ à zè à bè Yesunɛ: N yāke vī n wɛnlaroo? Yā kè wèe didiimmaa kè dɛ diaa? ⁶³ Yesu yīte kpɛ, ben sa'oriki isi pì bè: Ma nannɛ Luda Wèndidezi, n owe tó Luda Né Mesayan n ũ. ⁶⁴ Yesu wèàla à bè: Len n ò le. Mapi sɔ, mée ooare, zaa gbāa é Gbēntee Né e vèena Gbāapingide ɔplaazi, bensɔ é à suna e ludambɛ luguun. ⁶⁵ Ben sa'oriki isi pì a utanɔ gā à kè à bè: A dɔkè Ludao! À kè dia wée sèedade pānde kenɔ wɛtɛ dɛe? Á mà lán à dɔkè Ludao nà. ⁶⁶ Yā kpareen a zɛo tiaa? Ben aɔ wèàla wà bè: À taari kà wà à dɛ. ⁶⁷ Ben wà lóu sù à uua, wà à lèlɛ ɔkũo. Gbēkenɔ à swān kèke ⁶⁸ aɔ bè: Mesaya, n annabikɛyā o n gbē kè n lɛe owe.

Pita lɛsɛna Yesuzi

(Maa 14:66-72, Luk 22:56-62, Yoh 18:15-18, 25-27)

⁶⁹ Pita vèena ua, ben zònkpare ke mò à bè: Mpi sɔ nègɔ kú lɛdo kɔn Galili gbē Yesu pìomɛ. ⁷⁰ Ben à lé sè n píngi wáa à bè: Mée yā kè nɛe oo dɔrɔ dɔro. ⁷¹ Ben à fɛɛ à gè gānun. Nɔgbē pānde à è, ben à bè gbē kè aɔ kú gweenɔ: Gbē kèkii lɛdo kɔn Yesu Nazaretimɛ. ⁷² Pita ɛara à lé sè à la dà à bè: Má gbē pì dɔro. ⁷³ Kè à kè saa féte, gbē kè aɔ zɛna gweenɔ sɔ Pitazi aɔ bè: Yāpuramɛ, aɔ gbē doon n ũ, zaake wá n dɔ n yā'onaamɛ. ⁷⁴ Ben à fɛɛ à a zīnda kà à la dà à bè: Má gbē pì dɔro. Zaa gwe gɔn koo lé zù. ⁷⁵ Ben yā kè Yesu ò dɔ Pitani kè à bè, ai koo gɔ gá lé zu, eé lé séazi gèn aagɔ. Ben Pita bò bàazi à posia ɔ dɔ.

27

Yudasi gana

(Zīr 1:18-19)

¹ Kè guu dɔ kɔngɔ idɛ'idɛ sa'orikinɔ kɔn Yuda gbēnsinɔ n píngi yā gɔgɔ Yesuzi le wà à dɛ. ² Aɔ à yì, ben aɔ gāa wà à nà bùsu gbēnsi Pilatinɛ a ɔzì.

³ Kè Yudasi kè bò à kpɛ è yā dàala, à gɔ tómadɔyāa guu, ben à gāa kondogi ɔ mèn baaakuri pì ɔkpá sa'orikinɔ kɔn gbēnsinɔ ⁴ à bérɛ: Ma durun kè, ma taarisaidee kpà gaazi. Ben aɔ bè: Wa bà ũgbāa? N yān gwe. ⁵ Ben Yudasi ɔ pì zù Luda kpén, ben à tà à gāa à a zīnda lògo. ⁶ Ben sa'orikinɔ ɔ pì sèe aɔ bè: ɔ pì kana Luda kpé ɔdakii guu zé vīro, zaake gbēde'ɔmɛ. ⁷ Kè aɔ yā gɔgɔ, ben aɔ orobori gùtɔkii lù kɔn ɔ pìo nibɔn vīkii ũ. ⁸ Beee yānzi ai kɔn a gbāao wè be tɔtɛ pìne Tɔtɛ Arudeezi. ⁹ Ben yā kè annabi Yeremaya ò kè à bè: Wà kondogi ɔ mèn baaakuri pì sèe, ɔ kè Isarailinɔ zèo wà kpà à yā musu pì, ¹⁰ ben wà orobori gùtɔkii lùo lán Dii diemɛ nà.

Pilati yākpækɛna kɔn Yesuo

(Maa 15:2-5, Luk 23:3-5, Yoh 18:33-38)

¹¹ Yesu zɛna bùsu gbēnsi aɛzì. Ben gbēnsi pì à là à bè: Mbe Yudanɔ kína ũɔ? Yesu wèàla à bè: Len n ò le. ¹² Gurɔ kè sa'orikinɔ kɔn gbēnsinɔ e yā didiia, èe yāke wɛnlaro. ¹³ Ben Pilati bè: Née yā parii kè wèe didiimmaa maroo?

¹⁴ Mòde Yesu e yáke o yá pínò doke musuro, ben yá pì bò bùsu gběnsi pì sae maamaa.

Yàdana Yesula

(Maa 15:6-15, Luk 23:13-25, Yoh 18:39-19:16)

¹⁵ Banla zĩbaa zĩ píníngi bùsu gběnsi pì è pisinanò doke kè gběnnò yezi gbarɛ́nne. ¹⁶ Gurò m̀̀a s̄s̄ pisina tódee kú gwe wè be Baraba. ¹⁷ Kè parii kàk̄s̄a, ben Pilati n̄ lá à bè: Dén á yezi mà gbarɛ́aree? Baraban yó, ke Yesu kè wè be M̄saya? ¹⁸ Zaake à d̄s̄ kè n̄̀s̄eḡs̄aano v̄ina k̄n̄ Yesuo yānz̄in wà à kp̄aawazi.

¹⁹ Gurò kè Pilati v̄ɛ̄ena a tintia, à nās̄ gb̄ɛ̄ z̄ia à bè: N̄ton yáke ke gb̄ɛ̄ maa p̄inero, zaake nanaa kè má ò à yá musu ḡia gw̄aav̄i ña dàma maamaa.

²⁰ Sa'orikino k̄n̄ gb̄ɛ̄nsinò nàk̄ɔ̄re gb̄ɛ̄n̄a ās̄ Baraba gbeka, ās̄ be wà Yesu d̄ɛ̄. ²¹ Ben bùsu gb̄ɛ̄nsi pì n̄ lá à bè: Ḡs̄on plaa p̄inò guu, dén á yezi mà gbarɛ́aree? Ben ās̄ bè, Barabam̄ɛ̄. ²² Ben Pilati n̄ lá à bè: Bón mé ke k̄n̄ Yesu kè wè be M̄sayao? Baade p̄ín̄gi bè: N̄ à pá lía. ²³ Ben à n̄ lá à bè: Bó dàn à kè? Ben ās̄ wii lè wà kàara wà bè: N̄ à pá lía. ²⁴ Kè Pilati è é f̄s̄ à yáke k̄ero, z̄oka e kaara, ben à í t̄ò, à a ò p̄ìpi gb̄ɛ̄n̄o wáa à bè: Ma ò b̄̀e gb̄ɛ̄ pì gana yān. A yām̄ɛ̄. ²⁵ Ben gb̄ɛ̄ p̄inò bè: À d̄ena yā wí wa musu k̄n̄ wa n̄́n̄o. ²⁶ Ben à Baraba gb̄àɛ́nne, à bè wà Yesu gb̄ɛ̄ fl̄aò wà à pá lía.

Sozanò Yesu fabona

(Maa 15:16-20, Yoh 19:2-3)

²⁷ Ben Pilati sozanò ḡɛ̄ Yesuo bùsu gb̄ɛ̄nsi pì b̄ɛ̄, ben ās̄ n̄ ḡali kàk̄s̄a n̄ p̄ín̄gi ās̄ l̄igazi. ²⁸ Ās̄ à p̄ónò b̄̀e ās̄ gumusu t̄ɛ̄aa d̄an̄ɛ̄, ²⁹ ben ās̄ lè f̄ura t̄a ās̄ k̄un̄ɛ̄, ās̄ kàba n̄an̄e a òplaan gò ũ. Ben ās̄ ɔ̄e kúɛ̄kuɛ̄n̄ɛ̄, ās̄ ɔ̄e à faboo wèe bee: F̄oò, Yudano k̄ina! ³⁰ Ās̄ lóu s̄ua, ās̄ kàba pì s̄e ās̄ à l̄eo a m̄ia. ³¹ Kè ās̄ à fabò wà yāa, ben ās̄ gumusu pì gòala ās̄ à z̄inda p̄ók̄as̄āano d̄an̄ɛ̄, ben ās̄ ɔ̄e gaa à pá lía.

Yesu pana lía

(Maa 15:21-32, Luk 23:26-43, Yoh 19:17-27)

³² Kè ās̄ b̄̀e ās̄ ɔ̄e gaa, ās̄ dàk̄ɔ̄re k̄n̄ Sir̄eni gb̄ɛ̄ kè wè be Sim̄o, ben ās̄ ḡa n̄aa à Yesu líkpangb̄āroo s̄é. ³³ Ben ās̄ kà guu kè wè be Ḡoḡota kè bè m̄iwaterokii. ³⁴ Ben ās̄ geepiw̄ɛ̄ kè wà yāk̄ɔ̄te k̄n̄ ɛ̄z̄eo d̄on̄e à mi. Kè à í kè, ben à ḡi mizi. ³⁵ Kè ās̄ à pá lía, ben ās̄ kàbank̄p̄e kè wà à p̄ók̄as̄āano kp̄aat̄et̄ek̄on̄e. ³⁶ Ben ās̄ v̄ɛ̄e ās̄ ɔ̄e à d̄ákpaa gwe. ³⁷ Wà yā kè wà d̄ia kè wà n̄a à m̄ila wà bè:

Yudano k̄ina Yesun yè.

³⁸ Ben wà kp̄ai w̄ɛ̄dew̄en̄o p̄a lía à sae ḡs̄on plaa, gb̄ɛ̄ doo à òplaa, gb̄ɛ̄ doo à ɔ̄z̄ɛ̄zi. ³⁹ Gb̄ɛ̄ kè ās̄ ɔ̄e ḡɛ̄ z̄éla gween̄o e n̄ m̄i k̄ɛ̄ deḡūdeḡū, ās̄ ɔ̄e à s̄s̄s̄o ⁴⁰ wà bè: M̄m̄on kè n̄ bè né Luda kp̄é wí n̄ ɛ̄ara n̄ bo gur̄o aaḡs̄o daguran gwer̄oo? Tó m̄be Luda Né ũ, n̄ n̄ z̄inda m̄i sí n̄ pita lía. ⁴¹ L̄em̄e d̄o sa'orikino k̄n̄ ludaȳadann̄erin̄o k̄n̄ gb̄ɛ̄nsin̄o e à faboo l̄e wà bè: ⁴² À gb̄ɛ̄ p̄ānden̄o m̄i sì, m̄ode eé f̄s̄ à a z̄inda m̄i síro. Isarailino k̄inan̄loo? À pita lía tia, wé à náan̄e ke. ⁴³ À Luda náan̄e v̄i. Tó Ludaa yezi, ɛ̄nd̄ɛ̄ à à b̄o sa, zaake à bè ambe Luda Né ũ. ⁴⁴ Baa kp̄ai kè wà n̄ pá lía l̄edoon̄o e à s̄s̄s̄o l̄e d̄o.

Yesu gana

(Maa 15:33-41, Luk 23:44-49, Yoh 19:28-30)

⁴⁵ Kè ɔ̄f̄ant̄ɛ̄ kà m̄idangura, ben gusiaa dà bùsu p̄ila p̄ín̄gi ai f̄āant̄ɛ̄ mò aaḡs̄. ⁴⁶ F̄āant̄ɛ̄ mò aaḡon̄ Yesu wii lè gb̄āngb̄ān̄ à bè: Eloī, Eloī, l̄ema sabatani! Bee bè, ma Luda, ma Luda, à kè dia n̄ ma ton? ⁴⁷ Kè gb̄ɛ̄ kè ās̄ z̄ena gwe ken̄o yā pì mà, ben ās̄ bè: Daa e Ilia s̄is̄ii. ⁴⁸ Zaa gwe ḡs̄o ās̄ gb̄ɛ̄ doo bàa lè à ḡaa à sabo s̄è à dà geepiw̄ɛ̄ kp̄àkp̄a guu, à f̄if̄i kapaa, ben à d̄ò Yesun̄e à mi. ⁴⁹ Ben gb̄ɛ̄ kp̄aano

bè: À ze gĩa wà gwa tó Ilia é mó à à mì sí. ⁵⁰ Yesu èara à wii gbāaa lè dɔ, ben à a wèndi gbàre.

⁵¹ Ben Luda kpé lábure kèkõre plaa bɔna musu suna gĩĩ. Tɔɔte nìgānigā, gbèno pàrapara, ⁵² mirano wèwē, ben Luda gbèno fèe bɔna gaan pari. ⁵³ Yesu fèe bɔna gaan gbera aɔ bɔe miran, aɔ gè Luda wétɛn, gbèno n é pari. ⁵⁴ Kè sozano gbènsi kɔn a gbè kè aɔɔe Yesu dākpaano tɔɔte nìgānigāna pì è kɔn yā kè aɔ kèno píngi, vĩa n kũ maamaa aɔ bè: Yāpurame Luda Nén gbè kè ũ. ⁵⁵ Nɔgbèno kú gwe pari, aɔɔe guu gwaa kāaa. Aɔ tɛ Yesuzi bɔna Galilime, aɔègɔ pɔblee kɛɛɛ. ⁵⁶ N tén Mariama Magadaleni kún kɔn Mariamao Yemisi kɔn Yusufuo da kɔn Zebedi neno dao.

Yesu vĩa

(Maa 15:42-47, Luk 23:50-56, Yoh 19:38-42)

⁵⁷ Kè uusie kè, Arimatea gbè ɔɔdee kè wè benɛ Yusufu mò. Yesu ibame dɔ. ⁵⁸ À gaa à Yesu gè gbèka Pilatia, ben Pilati bè wà kpáa. ⁵⁹ Kè Yusufu gè pì sè, a táaru bisa dufu fífia, ⁶⁰ à à dà a zĩnda gbèwɛɛ kè wà sò mira ũu guu. Ben à gbè bíta gbegere pà à tà wèe pìlɛ à tà. ⁶¹ Mariama Magadaleni kɔn Mariama pānde pìo vèɛna gwe, aɔɔ aedɔna miraa.

⁶² Kè gurɔ lè, kámmabogurɔ zĩ kà, ben sa'orikinɔ kɔn Farisinɔ gaa Pilati kiia lɛdo ⁶³ aɔ bè: Yā kè gbèkɛkɛri pì ò a bɛɛ zĩ dɔwagu à bè, gurɔ aagɔɔ gbera é fèe. ⁶⁴ N tó wàgɔ mira pì dākpaai à gurɔ aagɔdee zĩ. Tó lenlo, à ibano é mó wà à gè sɛ kpāi, aɔɛ o gbènoɛ à fèe bɔna gaan. Ègɛ zāa beee égɔ dɛ à káakupɔla. ⁶⁵ Ben Pilati bènnɛ: À sozano sí à gá à mira pì dākpa lán é fĩ nà. ⁶⁶ Ben aɔ gaa wà sèeda kè mira lé gbèa, aɔ sozano tò gwe aɔgɔ dākpaai.

28

Yesu fèe à bɔna gaan

(Maa 16:1-11, Luk 24:1-12, Yoh 20:1-10)

¹ Kámmabogurɔ gbera Azumanengo zĩ kongo ide'ide Mariama Magadaleni kɔn Mariama pānde pìo bɔ wà gaa mira gwa. ² Ben tɔɔte nìgānigā gbāngbān, zaake Dii malaika ke bɔ musu, à mò à gbè pì gbegere pà à guo mira léame, ben à vèɛa. ³ À uu dɛ lán loupina bà, à uta dɛ pú fénfen lán buu bà. ⁴ Vĩa gudākparino kù, aɔɔe lugalugaa, ben aɔ gò sàii. ⁵ Ben malaika pì bè nɔgbè pìnɔne: Àton tó vĩa a kũro. Má dɔ kè Yesu kè wà pà lán ée wɛtɛɛ. ⁶ À kú kèro, à fèe lán à ò nà. À mó à guu kè wà à dàen gwa, ⁷ é gá à o à ibanoɛ kpakpaa à fèe bɔna gaan. Éé dɔnnɛ aɛ gana Galili. Gwen é à en. Má òaren gwe.

⁸ Ben aɔ bɔ miran kpakpaa kɔn vĩa, mɔde aɔ pɔɔ nna bíta. Aɔ bàa lè aɔɔe gaa à baaru kpá à ibanoɛ. ⁹ Ben Yesu dànlɛ gɔɔ, à ì kpàmma. Kè aɔ sɔzi, aɔ dɔnzi kènnɛ, ben aɔ ɔ kè a kèɛkpɛɛa. ¹⁰ Ben Yesu bènnɛ: Àton tó vĩa a kũro. À gá à o ma gbènoɛ aɔ gá Galili. Gwen aɔé ma en.

Soza gudākparino yāgbānnɛna

¹¹ Kè nɔgbèno tà, ben soza gudākpari kenɔ gè wétɛ guu, aɔ yā kè kèno ò sa'orikinɔne píngi. ¹² Ben sa'oriki pino gbènsino sìsi, aɔ yā gògɔ, ben aɔ ɔ bíta kpà soza pino gusaɛ ¹³ aɔ bè: À be à ibano bé wà mò gwāavĩ, aɔ à gè sɛ kpāi gurɔ kè ée ii oo. ¹⁴ Tó bùsu gbènsi yā pì mà, wé agbaa kpānɛ, é bɔ yāketen. ¹⁵ Sozano ɔ pì sì, ben aɔ kè lán wà dànnɛ nà. Ben yā pì gò Yudanɔne baaru ũ ai kɔn a gbāao.

Yesu zĩ nana a ibanoɛ n ɔzĩ

(Maa 16:14-18, Luk 24:36-49, Yoh 20:19-23, Zĩr 1:6-8)

¹⁶ Yesu ìba gɔɔn kuri awɛɛdoonɔ gaa Galili kpɪii kɛ à à kii gɔ̀gɔ́nɛ yaa musu.
¹⁷ Kɛ aɔ à è, aɔ donzi kɛnɛ, mɔde aɔ gbɛkenɔ e seka kɛɛ. ¹⁸ Ben Yesu sɔ́nzi à bè́nɛ:
Luda musu kɔ́n tɔ́tɛo iko píngi kpàma. ¹⁹ Beee yānzi à gá à bori píngi kɛ ma
ìbanɔ ũ, à n̄ batisi kɛ kɔ́n De Luda tóo kɔ́n à Né tóo kɔ́n à Ninii tóo, ²⁰ à yā kɛ
má dìɛareenɔ dańɛ aɔgɔ kũna píngi. À ma, mégɔ kúao gurɔ píngi ai anduna gá
yāao.

MAAKU

Baaru nnaa kè Maaku kè

Yesu batisikɛna 1:1-1:13
 Yesu yádannɛna Galili 1:14-9:50
 Zaa Galili ai Yerusalemu 10:1-10:52
 Yesu kuuna Yerusalemu 11:1-14:9
 Yesu gana kɔn à fɛɛnao 14:10-16:20

Yaaya Batisikɛri waazikɛna
(Mat 3:1-12, Luk 3:1-18, Yoh 1:19-28)

¹ Luda Né Yesu Kirisi baarun yè. ² À nàa lán à kú annabi Isaya takada guu nà, à bè:

Mé ma zìri gbare n ă

à zé kɛkɛnnɛ.

³ À kpàakpakɛri kòto ma do gbáan à bè:

À zé kɛkɛ Diine,

à zé wéwɛno porone súusu.

⁴ Len Yaaya Batisikɛri kú gbáan lɛ, èe waazi kɛɛ, à ò gbɛnɔnɛ aɔ nɔsɛ liɛ aɔ batisi kɛ, Luda é ń durun kɛńɛ. ⁵ Yudea búsudeenɔ kɔn Yerusalemudeenɔ gaa à kiia ń pínɡi, aɔ ń durunɔ ò gupuraa, ben à ń batisi kè Yodazi. ⁶ Yaaya ègɔ uta kè wà tà kɔn lakumi káo dana, à báa asaa dò a pii. Sutɛ kɔn zó'ion à póblee ũ.

⁷ À waazi kè à bè: Gbɛke é mó ma gbera à gbáaa demala. Mée ká mà kúe mà à kyatee bobɔnero. ⁸ Mèè a batisi kɛ kɔn íome, gbɛ pì sɔ eé a batisi kɛ kɔn Luda Ninio.

Yesu batisikɛna
(Mat 3:13-17, Luk 3:21-22)

⁹ Guro beee Yesu bò Nazareti, Galili búsun, à mò, ben Yaaya à batisi kè Yodazi. ¹⁰ Kè Yesu bikù gɔɔ, à è ludambɛɛ e wɛɛkɔa, Luda Ninii e suuawa lán pɔtɛɛ bà. ¹¹ Ben à kòto mà bɔna ludambɛ à bè: Mbe ma né mèn do léle yenzidee ũ, kè ma pɔɔ nnamma.

Yesu yɔagwana
(Mat 4:1-11, Luk 4:1-13)

¹² Ben Luda Nini à gbàre gbáan gɔɔ, ¹³ ben à kú gwe kɔn nòbɔsɛtenɔ ai guro baplaa, Setán e à yɔɔ à gwa. Ben malaikanɔ mò wà dɔàlɛ.

Yesu iba káakunɔ sisina
(Mat 4:12-22, Luk 4:14-15, 5:1-11)

¹⁴ Yaaya kúna gberan Yesu tà Galili, èe baaru nnaa kè bò Luda kiia kpaa ¹⁵ à bè: À gurɔ kà, kpata kè bò Luda kiia kà kii. À nɔsɛ liɛ à baaru nnaa pì sí.

¹⁶ Kè Yesu e doo Galili sɛbɛzi, à Simɔ kɔn a dāaro Anduruo è, aɔɔe táaru kpaa sɛbɛ pìn, zaake sɔrɔkɔnɔmɛ. ¹⁷ Ben Yesu bèńne: À mó à témazi, mé a kɛ gbɛwɛterinɔ ũ. ¹⁸ Zaa gwe gɔɔ aɔ ń táarunɔ tòn aɔ bò wà tɛzi. ¹⁹ Kè à gaa aɛ féte, à Zebedi né Yemisi è kɔn a dāaro Yohanao. Aɔ kú góro'ite guu, aɔɔe ń táarunɔ kɛkɛɛ. ²⁰ À ń sísi gɔɔ, ben aɔ ń de Zebedi kɔn ayazikɛrinɔ tò góro guu gwe aɔ bò wà tɛzi.

Yesu zĩnde kɛkɔana Kapɛnamu
(Luk 4:31-37)

²¹ Aõ gaa Kapenamumu. Kè kámmabogurɔ kà, Yesu gaa aduakekpɛn, èe yá daánnɛ. ²² À yádannɛna bò n sɛ, zaakɛ è daánnɛ ikoomɛ, èe kɛ lán lundayádannerinɔ pɔ bɔnlo.

²³ Zĩ beee gɔgbɛ zĩnde kee kú aduakekpɛn gwe. À wii lè à bè: ²⁴ Bón wá vĩ kɔ ɔzĩ, Yesu Nazaretĩ? N mɔ n wa kaaten yɔ? Má dɔ gbɛ kè n de a ũ, mbe Luda gbɛ kè kú adona ũ. ²⁵ Ben Yesu gĩ zĩn pìnɛ à bè: N yĩtɛ! N go gbɛ pì. ²⁶ Ben zĩn pì à nìgānigā à wii gbāaa lè, ben à gò. ²⁷ Bidi gbɛnɔ kù n pĩngi, aɔɛ kɔ lalaa: Bó taka bori yān gwee? Yádannɛna dufun yɔ? È yá daánnɛ ikoo fá! Baa kɔn zĩnnɔ, tó à yá ònnɛ, aɔɛ à yá mamɛ. ²⁸ Ben kándo à tó dà Galili búsula pĩngi.

Yesu gyáreenɔ kɛkɔana pari
(Mat 8:14-17, Luk 4:38-41)

²⁹ Kè Yesu bò aduakekpɛn, ben à tà Simɔ kɔn Anduruo be gɔ kɔn Yemisio kɔn Yohanao. ³⁰ Simɔ naɔ daa daena, èe mɛwāaa kɛɛ, ben wà à yá ò Yesunɛ gɔ. ³¹ À gaa à kiia à à kù a ɔɔa à à fɛɛ. Ben à mɛ yĩ kù ai à pɔblee kènnɛ.

³² Kè uusie kè, ɔfántɛ e gɛɛ kpén, wà mɔnnɛ kɔn gyáreenɔ kɔn zĩndeennɔ n pĩngi. ³³ Wétɛdeenɔ kàkɔa à kpé kpɛɛlɛa n pĩngi. ³⁴ À gbɛnɔ kèkɔa pari kɔn gyā bori sānda pĩngio, à zĩnnɔ gò gbɛnɔa paripari. È zĩnnɔ gba zé aɔ yá oro, zaakɛ aɔ dɔ gbɛ kè à de a ũ.

Yesu waazikɛna zaa Galili
(Luk 4:42-44)

³⁵ Kɔngɔ idɛ'idɛ Yesu fɛɛ à bò à gaa sɛn gusaɛ, èe adua kɛɛ gwe. ³⁶ Ben Simɔ kɔn a gbɛnɔ pèezi. ³⁷ Kè aɔ bɔa, aɔ bènnɛ: Baade pĩngi e n gbekaa. ³⁸ Ben à bènnɛ: Wà gá gu pāndea lakutu kè kú wa saenɔ guu, mé waazi kɛ gwe dɔ, zaakɛ beee yānzin ma mɔzi. ³⁹ Lɛmɛ ègɔ lili oo Galili busun lɛ, ègɔ waazi kɛ aɔ aduakekpɛnɔ guu, ègɔ zĩnnɔ gogoońma.

Kusu kɛkɔana
(Mat 8:1-4, Luk 5:12-16)

⁴⁰ Ben kusu ke mɔ à kiia à kùɛ à wéɛ kɛa à bè: Tó n yezi, né fɔ n ma kèkɔa wásawasa. ⁴¹ À kè Yesunɛ wɛnda, ben à ɔ bò à kɛa à bè: Má yezi, n gɔ wásawasa. ⁴² Zaa gwe gɔ à kusu yāa à kèkɔa wásawasa. ⁴³ Ben Yesu à gbàɛ gɔ à gĩnɛ à bè: ⁴⁴ Nton o gbɛke maro. N gá n n zĩnda ɔɔa sa'orinɛ n sa'opo kè Musa diɛ kpá n kèkɔana sɛeda ũ gbɛnɔnɛ. ⁴⁵ Kè à bò, à gaa èe yá pì o'oońnnɛ. Yá pì dàgula, ben Yesu è fɔ à gɛ wétɛn gupuraa dɔro. Ègɔ kú sɛn gusaɛmɛ, ben wègɔ bɔɔ baama pĩngi wàgɔ mɔɔ à kiia.

2

Gbɛ kaɛna kèkɔana
(Mat 9:1-8, Luk 5:17-26)

¹ Gurɔ plaaa gbera Yesu liara à tà Kapenamumu. Kè wà mà à kú be, ² ben wà pàzi paripari, gɛkii kuu dɔro baa kpɛɛlɛa, èe Luda yá oońnnɛ. ³ Ben wà mɔnnɛ gbɛ kaɛnao, gɔɔn siigɔ bé wà à sɛna. ⁴ Kè aɔɛ e wà sɔo Yesuziro parii yānzĩ, ben aɔ diɔ kpé musu, aɔ kpé fɔ guu kè Yesu kún. Kè aɔ fɔ, ben aɔ gyáree pì pìta kɔn à daɛbɔ. ⁵ Kè Yesu è aɔ a náanɛ vĩ, a bè gbɛ kaɛna pìnɛ: Ma gbɛ, n durunno kɛmma. ⁶ Ludayádanneri kenɔ vɛɛna gwe aɔɛ oo n nòsɛ guu: ⁷ Bóyānzĩ gbɛ kè e oo lɛzi? Èe dɔkɛɛ Ludaomɛɛɛ! Dé bé eé fɔ à durunno kènnɛ, tó èe kɛ Luda ado baasiroo? ⁸ Gwe gɔ Yesu dɔ a nòsɛ guu laasuu kè aɔɛ lɛɛ, ben à n lá à bè: Bóyānzĩ ée laasuu beee taka lɛɛ a nòsɛ guuzi? ⁹ Tó ma bè gbɛ kaɛna pìnɛ à durunno kɛa, ke tó ma bè à fɛɛ à a daɛbɔ sɛ à táa o, à kpáree bé à aagaa? ¹⁰ Má

ò lɛ lɛ àgɔ dɔ kɛ Gbɛntee Né durunkɛnnɛna iko vɛ tɔɔtɛ kɛ. Ben à bè gbɛ kaɛna pɛnɛ: ¹¹ Ma bènnɛ n fɛɛ n n daɛbɔ sɛ n tá bɛ. ¹² Ben à fɛɛ gɔɔ à a daɛbɔ pɛ sɛ à bɔɔ gbɛnɔ wáa n pínɡi. Yá pɛ bɔ n saɛ, ben aɔ Luda tɔ bɔ wà bè: Wée yá kɛ taka e yáɔɔ.

Levi sisina

(Mat 9:9-13, Luk 5:27-32)

¹³ Yesu liara à bɔ à gáa sɛbɛ léa. Wée mɔɔ à kiia paripari, ben èe yá daánnɛ. ¹⁴ Gurɔɔ kɛ èe gɛtɛɛ, ben à Alafeu né Levi è vɛɛna a bɛ'ɔɔsikpɛn. À bènnɛ: N mɔ n tɛmazi. Ben à fɛɛ à tɛzi.

¹⁵ Zíkea kɛ Yesu e pɔ blee à bɛ, bɛ'ɔɔsirino kɔn durunkɛrinɔ e pɔ bleee pari kɔn à ibano lɛdo. Zaake gbɛ beee takanɔ tɛzi pari. ¹⁶ Farisi kɛ aɔɛ Luda yá daánnɛnɔ kú gwe. Kɛ aɔɛ è Yesu e pɔ blee lɛdo kɔn bɛ'ɔɔsirino kɔn durunkɛrinɔ, ben aɔ à ibano là wà bè: Bóyáanzin èe pɔ blee lɛdo kɔn bɛ'ɔɔsirino kɔn durunkɛrinɔozi? ¹⁷ Kɛ Yesu yá pɛ mà, à bènnɛ: Gbɛ kɛ aafia vɛi bà kú likita yáɔɔ, sɛ gyáree. Mée mɔ gbɛ maaano sísiro, sɛ durunkɛrinɔ.

Léyina

(Mat 9:14-17, Luk 5:33-39)

¹⁸ Yaaya Batisikɛri ibano kɔn Farisinɔ e lé yii, ben wà mò wà Yesu là wà bè: Yaaya ibano kɔn Farisi ibano è lé yi, ben n ibano è yi sero né? ¹⁹ Ben Yesu bènnɛ: Nɔseri gbɛnɔ é lé yi gurɔɔ kɛ à kúnyo nɔsɛ guun yó? Gurɔɔ kɛ nɔseri kúnyo, aɔɛ lé yi. ²⁰ À gurɔɔ é mɔ kɛ weé nɔseri bɔ n tɛ, gbasaa aɔɛ lé yi sa. ²¹ Gbɛke è uta zii nambata na kɔn pɔlɛ dufuoro. Tó wà kɛ lɛ, uta dufu é sɔkɔzi à kɛkɔɛ, à zii fɔna é kaara. ²² Wè geepiwɛ dufu ká tùu zii guuro. Tó wà kɛ lɛ, wɛɛ pɛ é tùu pùtá, wɛ kɔn tùuo é yaka n pínɡi. Auo, wè geepiwɛ dufu ká tùu dufu guumɛ.

Kámmabogurɔ yá

(Mat 12:1-21, Luk 6:1-11)

²³ Kámmabogurɔ zíkea Yesu e páa buraanɔla. Lán èe gaa ná à ibano pɔwɛɛ wòro, aɔɛ soo. ²⁴ Ben Farisinɔ bènnɛ: N gwa! Bóyáanzin aɔɛ yá kɛ wè kɛ kámmabogurɔ zíroo kɛɛzi? ²⁵ Ben Yesu wɛnla à bè: Ée à kyó kɛ ziki á è lán Dauda kɛ gurɔɔ kɛ àpɛ kɔn a gbɛnɔ e takaasi kɛɛ, kɛ nɔaa e n dɛeroo? ²⁶ Sa'oriki Abiata gurɔɔa à gɛ Luda ua guu, à buredi kɛ wà kàɛ Ludanɛ sò, kɛ gbɛkee à sona zé vɛro, sɛ sa'orinɔ, ben à kpà a gbɛnɔ. ²⁷ Yesu èara à bènnɛ dɔ: Luda kámmabogurɔ diɛ gbɛntee aafia yáanzimɛ. Èe kɛ kámmabogurɔ yáanzin à gbɛntee kèziro. ²⁸ Beee yáanzi Gbɛntee Né iko vɛ kámmabogurɔa se.

3

¹ Yesu èara à gáa aduakɛkpɛn. Gɔgbɛ kee kú gwe à ɔ doo fɛfɛna. ² Gbɛkenɔ e Yesu tàasi kɛɛ, tó eé à kɛkɔa kámmabogurɔ zí, lɛ wà yá e wà dia. ³ Ben Yesu bè gbɛ kɛ à ɔ fɛfɛna pɛnɛ: N fɛɛ n zɛ zà guu. ⁴ Ben à n lá à bè: Kámmabogurɔ zí à zé vɛ wà à maaa kɛn yó, kɛ à zaaa? Wà gbɛ mì sín yó, kɛ wà dɛmɛ? Ben aɔɛ yáke oro. ⁵ Yesu n gwá pɔfɛo à ligazi, zaake à pɔɔ yàka n swágbáa yáanzi. Ben à bè gɔgbɛ pɛnɛ: N n ɔ pɛ poro. Kɛ à pòro, ben à ɔ pɛ kɛ a gbɛn. ⁶ Ben Farisinɔ bɔɛ wà gáa wà yá gɔgɔ kɔn kí Hɛrɔdu gbɛnɔ gɔɔ, dian aɔɛ kɛ ná wà Yesu dɛ.

Pari kɔkakɔaa sɛbɛ léa

⁷ Yesu kɔn a ibano n zínda gánnɛ gwe, aɔ gáa sɛbɛ léa. Ben parii bɔ Galili wà tɛzi. ⁸ Gbɛkenɔ bɔ Yudea dɔ kɔn Yerusalemuo kɔn Edɔmunɔ bùsuo kɔn Yoda baa káa kpaa kɔn Tayao kɔn Sidɔo wà mò à kiia paripari, kɛ aɔ yá kɛ èe kɛɛnɔ baaru mà yáanzi. ⁹ Parii yáanzi Yesu ò a ibanɔnɛ aɔ góro'ite soru kɛare, lɛ wàton nakɔɛaro yáanzi. ¹⁰ Zaake Yesu gbɛnɔ kɛkɔa pari, ben gyáreenɔ e nakɔɛɛa

pari lɛ wà ɔ kɛa. ¹¹ Zĩndeenɔ sɔ, tó aɔ à wɛɛ è, aɔ è mó wà daɛ à aɛmɛ, aɔ è wii lé wà be: Mbe Luda Né ũ. ¹² Ben Yesu è gínne aɔ o gbɛ kè á de à ũ.

Yesu zĩri gɔɔn kuri awɛɛplaaanɔ diɛna
(Mat 10:1-4, Luk 6:12-16)

¹³ Kè Yesu didi kpĩĩĩ, à gbɛ kè à yezinɔ sɛsiazĩ, ben aɔ mò à kiĩa. ¹⁴ Ben à gɔɔn kuri awɛɛplaaanɔ diɛ aɔgɔ kúao, lɛ àgɔ n zĩ waazi kɛ, ¹⁵ aɔgɔ iko vĩ aɔ zĩnno gorĩma. À tó kpànnɛ zĩrinɔ. ¹⁶ Aɔ tón yè: Simɔ kè à tó kpànnɛ Pita. ¹⁷ Zebedi né Yemisi kɔn a dāaro Yohanao. À tó kpànnɛ Bɔanɛgɛ. Tó pì bè lapatammarinɔ. ¹⁸ Beee gbɛra Anduru, Filipi, Batɔlɔmiu, Matiu, Tomasi, Alafeu né Yemisi, Tadeu, Simɔ Aĩade ¹⁹ kɔn Yudasi Isikarioti kè bò à kpɛɛo.

Zĩngona gbɛnɔa
(Mat 12:22-32, Luk 11:14-23, 12:10)

²⁰ Kè Yesu tà bɛ, ben gbɛnɔ èara wà kàkɔa dɔ pari, ben Yesu kɔn a ìbanɔɔ e zé e wà pɔ blè sero. ²¹ Kè à bɛdeenɔ yā pì mà, aɔ dà zén wà à gbɛɛ, zaake aɔɔe bee ĩa kàamɛ.

²² Ludayādannɛri kè aɔ bò Yerusalemu wà mɔnɔ bè: À Bɛlɛzɛbubu vĩ, zĩnno kina pì gbāaan è zĩn goorĩma. ²³ Ben Yesu n sɛsiazĩ à yālekɔzina ònnɛ à bè: Setān é fɔ à a zĩnda gorĩma? ²⁴ Tó kpata gbɛnɔ ìbɛtɛ kpà kɔo, kpata pì é gĩ kɛɔ? ²⁵ Tó uadeenɔ ìbɛtɛ kpà kɔo, ua pì é gĩ kɛɔ? ²⁶ Tó Setān ìbɛtɛ kpà kɔn a zĩnda gbɛnɔ aɔ kèkɔa, eé gĩ kɛro, eé mì dɛmɛ. ²⁷ Gbɛke é fɔ à gɛ gɔsagbāaa kpén à à pónɔ sɛɛro, sɛto à à yì gĩa, gbasa à à kpé kpokɛ.

²⁸ Yāpuraan mɛɛ ooare, Luda é gbɛnɔ durunno kɛĩnnɛ kɔn a tó zaaa kè aɔ è sísino píngi, ²⁹ mɔde tó gbɛ Luda Nini tó zaaa sɛsi, eé kɛnɛro, zaake adee durun kè è sí kɛĩnnɛroo kɛmɛ. ³⁰ Yesu ò lɛ kè aɔ bè à zĩn vĩ yānzimɛ.

Yesu danɛnɔ
(Mat 12:46-50, Luk 8:19-21)

³¹ Kè à da kɔn à dāaronɔ kà, aɔ zè bàazi, ben aɔ gbɛ zĩ wà à sísi. ³² Gbɛnɔ vɛɛna wà ligazi pari, ben wà bènnɛ: N̄ gwa! N da kɔn n dāaronɔ zɛ bàazi aɔɔe n gbekaa. ³³ Ben à wɛn̄la à bè: Dén ma da kɔn ma dāaronɔ ũu? ³⁴ Ben à gbɛ kè aɔ vɛɛzinɔ gwà à bè: Ma da kɔn ma dāaronɔn yè. ³⁵ Gbɛ kè è Luda pɔyezi kɛɛn ma dāaro kɔn ma dāreo kɔn ma dao ũ.

4

Yālekɔzina kɔn pɔwɛfārio
(Mat 13:1-23, Luk 8:4-15)

¹ Yesu èara èe yā daaĩnnɛ sɛbɛ saɛ. Wà pàzi paripari, ben à gɛ à vɛɛ góro'itɛn ĩla, gbɛnɔ gɔ kaena sɛsĩ baa sɛbɛ léa n píngi. ² À yā dàĩnnɛ kɔn yālekɔzinanɔ pari. Lán èe daaĩnnɛ nà à bè: ³ À swā kpá! Búbari ke bé à kuu à bò à gāa pɔwɛɛ fā. ⁴ Lán èe fāa nà, ben à kenɔ lɛɛ zé guu, bāanɔ mò wà blè. ⁵ À kenɔ lɛɛ gbè sàra musu, gura kè bùsu vĩ bítarɔ, ben aɔ bɔɛ gɔɔ, kè bùsu bíta gwero yānzĩ. ⁶ Kè ɔfāntɛ fɛɛ, ben aɔ té kũ wà gāga, kè aɔ kāsāa vīro yānzĩ. ⁷ À kenɔ lɛɛ lènnɔ guu, ben lɛ fɛɛ à nàkɔrɛm̄ma aɔɔe né iro. ⁸ À kenɔ sɔ lɛɛ tɔɔtɛ maaa guu. Aɔ bɔɛ wà fɛɛ aɔ né ì, à kenɔ kaarana kè baaakurikuri, kenɔ baaagɔgɔ, kenɔ basɔɔɔro. ⁹ Ben Yesu bè: Gbɛ kè swā vĩ à ma.

¹⁰ Kè Yesu guĩnnɛ gwe à kú ado, ben à gɔɔn kuri awɛɛplaaanɔ kɔn gbɛ kè aɔ kúzino mò wà yā pìnɔ mì gbèkaa. ¹¹ Ben à bènnɛ: Luda kpata kè bò à kiĩa asii kpàawa àgɔ dɔ, mɔde mɛɛ yā píngi o gbɛ kpaaanɔnɛ kɔn yālekɔzinanɔmɛ,

¹² lɛ aɔgɔ guu gwaa póke'ena sai, aɔgɔ swā kpakpaa à dɔrɔ dɔna sai,

le aõton aε dɔ Luda, à n durunnɔ kɛ́nnɛro yānzi.

¹³ Ben Yesu n lá à bè: Á yā pì dōroo? É ke dia à yālekōzina ke dōo? ¹⁴ À ma! Búbari pì Luda yān èe fāa. ¹⁵ Gbēkenɔ de lán zé guu pówεε bà, guu kè wà Luda yā fān. Tó aō mà, ben Setān è mó à Luda yā kè wà fā n té pì símma gōo. ¹⁶ Gbēkenɔ de lán pówεε kè lèe gbè sàra musu bà. Tó aō Luda yā mà, aōè sí gōo kōn pōnnaao. ¹⁷ Zaake aōo kāsāa vīro, aōè ke gurɔ plaaro. Tó yā'ōamma n lé ke tó wà wée tām̄ma yā pì yānzi, aōè fumε gōo. ¹⁸ Gbēkenɔ de lán pówεε kè lèe lèno guu bà. Aō Luda yā mà, ¹⁹ mōde anduna yā kàhānkɛna kōn yena auzikizio kōn pó kpaaano nidenaο è nakōrēm̄ma, ben yā pì è gō àre sai. ²⁰ Gbēkenɔ de lán pówεε kè lèe tōtε maaaao bà. Aōè Luda yā ma wà sí, ben aōè ke kaarana pó ũ, aō keno baaakurikuri, keno baaagōgō, keno basɔsɔro.

Yālekōzina kōn fitiao
(Luk 8:16-18)

²¹ Yesu bènnε: Wè fitia na wà gbaka kúεa ke wà diε gádo gbáruó? Dabu musun wè dinloo? ²² Asiiyā kee kuu kè weé gí bɔaziro. Pókee kuu utena kè eé bɔ gupuraaro. ²³ Gbē kè swā vī à ma.

²⁴ À bènnε dɔ: À làakari ke yā kè ée maaa. Zaka kè eè yōónnen Luda é yōoare eé εara à kaaraare dɔ. ²⁵ Gbē kè pó vīin Luda é kaaranε. Gbē kè póke vīroo sō, baa à néngo kè à vīi Luda é sía.

Yālekōzina kōn pówεεbɔεnao

²⁶ À bè dɔ: Kpata kè bɔ Luda kiia de lán pówεε kè gbē fā buraa bà. ²⁷ Gwāavī kōn fāantēo baa tó èe ii oo ke à bēε, pówεε pì è bɔre à ìsi kũ, gbē pì ègō dō lán è ke nàro. ²⁸ Tōtε bé è pówεε i a zīnda. È kà pá gĩa, gbasà à nò sí, à gberan è pia. ²⁹ Tó à mà, ben wè kē kontoo, zaake à kεεgurɔo bé à kà.

Yālekōzina kōn musadi wéεo
(Mat 13:31-32, Luk 13:18-19)

³⁰ À bè dɔ: Bón kpata kè bɔ Luda kiia bókōbao? Bón wé e wà lékōzio? ³¹ À de lán musadi wéε bà, kè à wéε kete de pówεε kè wè tōnola píngi, ³² mōde tó wà tō, è bɔε à ke bíta de dò pónola píngi. È gā gègetenɔ ke ai bāano è mó wà zōzō à lá ɔran.

³³ Yesu Luda yā ònnε pari kōn yālekōzina beee takano aō mana lén. ³⁴ Èe yāke ònnε yālekōzina sairo. Tó à kú kōn a ìbano ntēε, ben è yā píngi bókōtēnnε.

Yesu zàga'īa zεna
(Mat 8:23-27, Luk 8:22-25)

³⁵ Kè uusie e keε, à bè a ìbanɔnε: Wà bikũ baa kāa kpa. ³⁶ Zaake Yesu kú goro guu, ben aō gēo lèdo aō dà zén le wà parii tò gwe. Goro pāndenɔ gāaño. ³⁷ Ben zàga'īa gbāaa fēε. Í e goro yīpayīpaa èe kaa à guu ai à yezi à pa. ³⁸ Yesu kú goro kpεε kpa, èe ii oo à mì di mibókɔa. Ben à ìbano à vù aō bènnε: Danneri! Kè wée kaatεε, née bídi keroo? ³⁹ Ben à fēε à gí ìane à bè ìnε: N̄ yītε! N̄ ze tεεε! Ben ìa kpàε, guu yī kítikiti. ⁴⁰ Ben à n lá à bè: À kè dia á seka vī lēεε? Ase á ma náane vīro ai tiaó? ⁴¹ Ben aō gō bídi guu, aōεe kō lalaa wà bè: Dén gbē kè ũee? Baa ìa kōn ío è à yā mamε.

5

Zīnnɔ gbarεna alɛdenɔa
(Mat 8:28-34, Luk 8:26-39)

¹ Aõ kà Gadara bùsun sèbe baa kãa kpa. ² Kè Yesu bò góro guu gɔɔ, zĩnde ke bò mirakpetea à mò à dààle. ³ Ègɔ kú gbèwɛɛ kè de mira ũunɔ guu. Baa mòkyakoo è fɔ à à yì dɔro. ⁴ Zaake wè à yì kɔn mòkyakooomɛ wè à da lín baabɔɔɛ, mɔde è mò pínɔ kèkè è lí pínɔ gborogboro. Gbèke è à gbãaa fɔro. ⁵ Gwãavĩ kɔn fãantɛo píngi ègɔ táa oo mirakpetea kɔn sìsĩgɛɛzinɔ, ègɔ wii lɛɛ ègɔ a zĩnda lilii gbèo.

⁶ Kè à Yesu è kãa, ben à bàa lè à mò à kùɛ à aɛ. ⁷⁻⁸ Kè Yesu bè zĩn pì goa, ben à wii gbãaa lè à bè: Yesu, Luda Musude Né, bɔn wá vĩ kɔ ɔzĩ? Ma nanne Ludazi ñton wée tãmaro. ⁹ Ben Yesu à là à bè: N tɔn diaa? Ben à wèàla à bè: Ma tɔn Pari, zaake wá pari. ¹⁰ Ben aõ agbaa kpà Yesune maamaa wà bè àton pémma bùsu pì guuro.

¹¹ Alɛɛ kpàsa bíta kú gwe, aɔɔe pɔ blee sìsĩgɛɛzi. ¹² Ben zĩn pínɔ wée kè Yesua wà bè: Ñ wa gbarɛ alɛɛnɔ té wà gɛ n guu. ¹³ Yesu n gbá zé, ben zĩn pínɔ gòà wà gè alɛɛ pínɔ guu. Ben alɛɛ kpàsa kè kà bɔɔɔ plaa taka pínɔ wì bào aõ sòro sìsĩgɛɛzi aõ sì sèben, ben aõ gàga gwe. ¹⁴ Ben alɛɛdãrinɔ bàa lè wà gàa yã pì tɔkèñne wéte guu kɔn buraanɔ. Ben gbèno bɔe wà gàa yã kè kè pì gwa. ¹⁵ Kè aõ mò Yesu kiia, aõ gɔgbè kè zĩn kú à guu pari yãa pì è vɛena gwe, à uta dana à bann pì wèrea, ben vĩa n kũ. ¹⁶ Gbè kè aõ yã pì è wéonɔ yã kè zĩndee pì lè tɔkèñne kɔn alɛɛnɔ yão. ¹⁷ Ben aõ agbaa kpà Yesune kè à bɔñne n bùsun.

¹⁸ Kè Yesu e gɛɛ góro'ite guu, gɔgbè kè zĩnnɔ vĩ yãa pì wée kèa lɛ à táo. ¹⁹ Yesu e wero à bène: Ñ tá n be n gbèno kiia, n yã kè Dii kènnɛe oñne píngi, dia à n wènda bò nà. ²⁰ Ben gɔgbè pì tà, èe yã kè Yesu kène kpàakpa kɛɛ Wétɛmenkuri bùsun, ben yã pì bò gbè píngi saɛ.

*Yairu né fɛena kɔn nɔgbè kè ɔ kè Yesu utaa
(Mat 9:18-26, Luk 8:40-56)*

²¹ Yesu liara à bikũ sèbe baa kãa kpa kɔn góroo, ben parii kàkɔazi sèbe léa. ²² Aduakɛkpɛ gbènsi kè wè benɛ Yairu mò gwe. Kè à Yesu è, à dàɛ a puua à gbá saɛ, ²³ ben à kùɛ kène maamaa à bè: Ma nénɔgbè kú gaa lézĩ. Ñ mó n ɔ kɛa, lɛ à gbãa kũ àgɔ kú wèndio. ²⁴ Ben Yesu dào zén. Parii tézi aɔɔe nakɔɛɛa.

²⁵ Nɔgbè kee kú gwe aru è bɔɛa à kà wè kuri awɛɛplaa. ²⁶ Èzèdeenɔ à kè takaasidee ũ maamaa, à a ɔɔ blè píngi. Èe aafia ero, è kɛkɛ àgɔ kaaramɛ. ²⁷ Kè à Yesu baaru mà, ben à sò Yesuzi parii guu kpɛɛ kpa. Ben à ɔ kè à utaa, ²⁸ zaake à bè: Baa tó ma ɔ kè à utaa dé, mé kèkɔa. ²⁹ Ben à arubɔena pì zè gɔɔ. À dɔ a mè guu kè à kèkɔa kɔn a gyãa pìo. ³⁰ Zaa gwe gɔɔ Yesu dɔ a mè guu kè gbãa ke bɔagu, ben à liɛ parii guu à bè: Dé bé à ɔ kè ma utaa? ³¹ Ben à ibanɔ bène: Ñ è lán gbèno e nakɔɛɛmma nà, ben n bè dé bé à ɔ kèmma? ³² Ben Yesu gbèno gwà à lìgazi lɛ à gbè kè yã pì kè e. ³³ Vĩa nɔgbè pì kù èe lugalugaa, zaake à dɔ yã kè à à lè a mè guu, ben à mò à dàɛ a puua à gbá saɛ à à yãpuraa òne píngi. ³⁴ Ben Yesu bène: Nɔgbè, ma náane kè n kè bé à n kèkɔa. Ñ tá be aafia, n gyãa pì kèmma gwe.

³⁵ Kè Yesu kpé èe yã oo, wà bò aduakɛkpɛ gbènsi pì be wà mò wà bène: N né pì kè sai, ñton ña da danneria dɔro. ³⁶ Yesu e swã kpá n yãnzìro, ben à bè gbènsi pìne: Ñton tó swè kènguro, n ma náane kè dé. ³⁷ Èe we gbèke gá zɛarero, sé Pita kɔn Yemisio kɔn Yemisi dãaro Yohanao. ³⁸ Kè aõ kà gbènsi pì be, Yesu è wée ɔɔ dɔɔ wèe wii gbãaa lɛɛ wèe kpãngeda kɛɛ maamaa. ³⁹ Kè à gè kpén, à n lá à bè: Bóyãnzì ée kpãngeda kɛɛ ée ɔɔ dɔɔzi? Né pì e garo, èe ii oomɛ. ⁴⁰ Kè aɔɔe à lalandi kɛɛ, ben à pémma aõ bɔe bàazi n píngi. Sé né pì de kɔn à dao kɔn à ibà kè aɔɔ kúonɔ, aõmbe à n sé à gènyo guu kè né pì kún. ⁴¹ Ben à né pì kù a ɔɔa à bène:

Talita kum! Yā pì bè, nénokpare, ò fɛɛ. ⁴² Zaa gwe gɔɔ né pì fɛɛ à táa ò. Né pì sɔ kà wɛ̀ kuri awɛɛplaa. Yā pì bò n̄ saɛ maamaa. ⁴³ Ben Yesu gínne pátipati aɔton o gbɛke maro. Ben à bè wà póblee kpáa à ble.

6

Nazarɛtideenɔ gina Yesuzi (Mat 13:53-58, Luk 4:16-30)

¹ Yesu bò gwe à gàa a bɛ wɛ̀tɛ, à ìbanɔ tɛzi. ² Kè kámmabogurɔ kà, ben èe yā daaíne aduakekpɛn. Ben parii kè aɔ à yā mànɔ bídi kè wà bè: Mákpan gɔgbɛ pì yā kènɔ èn? Ɔndɔ kpareen wà kpàa, ben èe dabuyā kè takanɔ kɛɛ? ³ Àmbe lí'ari ũroo? Mariama nénloo? Yemisi kɔn Yusufuo kɔn Yudaɔ kɔn Simɔnɔ vlin gweroo? À dàrenɔ bé wà kúwao kèroo? Ben aɔ gízi. ⁴ Ben Yesu bèíne: Annabi ègɔ bèe sairo, sé à bɛ wɛ̀tɛ kɔn à danenɔ kiiao kɔn à uao baasiro. ⁵ Yesu e fɔ à dabuyā ke kè gwero, sé gyāree kè à ɔ kèmmà à n̄ kèkɔa kenɔ baasiro. ⁶ Kè aɔɔ è à náane kero, aɔ yā bò à saɛ maamaa.

Yesu zìrinɔ zĩna (Mat 10:5-15, Luk 9:1-6)

Ben à gàa lakutu kɔn lakutuo, èe yā daaíne. ⁷ Ben à a ìba gɔɔn kuri awɛɛplaaanɔ sisiazɪ, ben à n̄ zĩ gɔɔn plaplaa, à n̄ gbá iko aɔ zĩnnɔ gomma. ⁸ À bèíne: Àton póke sé à gáoro, kúsāe ke bókologomma ke ɔɔ, sé gò. ⁹ À kyatee kpá, mɔde àton uta da mèn plaaro. ¹⁰ Ua kè a pitan, àgɔ kú gwe ai à gá bɔo wɛ̀tɛ pì guu. ¹¹ Guu kè wèe a sín ke wèe swā kpá a yáziro, tó ée taa, à lutɛ gogo a gbánɔa n̄ tona kɔn Ludaɔ sèeda ũ. ¹² Ben aɔ dà zén. Aɔ nòseliena waazi kè gbɛnɔne ¹³ aɔ zĩnnɔ gomma pari, aɔ nòsi màma gyāreenɔa pari aɔ n̄ kèkɔa.

Yaaya Batisikɛri gana (Mat 14:1-12, Luk 9:7-9)

¹⁴ Kí Herɔdu yā pìnɔ mà, zaake Yesu tó kà gu pínɡia. Gbɛkenɔ e bee Yaaya Batisikɛri bé à fɛɛ bɔna gaan, beee yānzɪn à gbāaa è èe dabuyānɔ kɛɛzi. ¹⁵ Gbɛkenɔ bè Iliame, gbɛkenɔ bè annabime lán annabi yāanɔ doke bà. ¹⁶ Kè Herɔdu mà à bè: Yaaya kè ma à mì zò bé à fɛɛ bɔna gaan.

¹⁷⁻¹⁸ Zaake Herɔdu dɔnkɔ pì bé à a vli Filipi naɔ Herɔdia sía à sè. Kè Yaaya ègɔ oonɛ à vli nɔ sinaa maaro, ben Herɔdu tò wà Yaaya kù wà mò kàa wà à dà kpésiaan. ¹⁹ Herɔdia sɔɔ Yaaya pɛtɛ kúna à yezi à à dɛ, mɔde èe zé ero, ²⁰ zaake Herɔdu dɔ kè Yaaya né Luda gbɛ súusume, ben è vĩa kene è tó wà ìa daaro. Tó à gàa à à yā ma, laasuu è gɛmmɛ. Baa kɔn beeeo ègɔ ye à fàadibonazi.

²¹ Herɔdia zé è Herɔdu igurɔ làa kòkò zĩ. Herɔdu gbāadeenɔ kɔn soza gbɛnsinɔ kɔn Galili gbɛ gírimadeenɔ kàkɔa póblekii. ²² Ben Herɔdia nénokpare gè à ɔ wà. À kè Herɔdune nna kɔn a nibɔnɔ n̄ pínɡi, ben kína bè né pìnɛ: Pó kè n̄ yezi n̄ à wéɛ kema, mé n̄ gba. ²³ Ben à èara à bène: Ma la dànne pó kè n̄ à wéɛ kema pínɡi, mé n̄ gbame, baa ma kpata kpaate. ²⁴ Ben nénokpare pì bò à gàa à a da gbèka à bè: Bón mé wéɛ kea? Ben à da bène, Yaaya Batisikɛri mì. ²⁵ Gwe gɔɔ à liara à sù kpakpaa à gàa à ò kɪnanɛ: Má yezi n̄ ma gba Yaaya Batisikɛri mì dana perenti guu kè tia.

²⁶ Ben kína pɔɔ yàka maamaa, mɔde kè à la dà nibɔnɔ wáa yānzɪn èe fɔ à gí dɔro. ²⁷ Ben kína pì a dogari ke zĩ gɔɔ, à bène à gá à à mì zɔ à móo. Ben à gàa à à mì zò kpésiaan ²⁸ à dà perenti guu à mò à kpà né pía, ben à kpà a daa. ²⁹ Kè Yaaya ìbanɔ yā pì mà, ben aɔ mò wà à gè sè wà vli.

Pɔblekpana gɔɔn bɔɔ sɔɔroonɔa
(Mat 14:13-21, Luk 9:10-17, Yoh 6:1-15)

³⁰ Yesu ziri pɔn sù à kiia, ben aɔ yā kè aɔ kènɔ kɔn yā kè aɔ dànnɛnɔ ònɛ pɔngi. ³¹ Wèe gaa wèe suu, ben Yesu kɔn a zɔrinɔ e zé e aɔ pɔ blè sero parii yānzi. Ben à bènnɛ: À mɔ wà gá gusae watɛɛ wà kámma bo féte. ³² Ben aɔ dà zén góro'ite guu aɔɔe gaa gusae ntɛɛ. ³³ Kè gbɛnɔ nɔ gana è, aɔ nɔ dɔ, ben aɔ bɔ wéte kɔn wéteo pari wà bàà lè kèse wà kà gwe nɔ ā. ³⁴ Kè Yesu bɔ góro guu, à gbɛnɔ è paripari, ben aɔ kènɛ wɛnda, zaake aɔ de lán sãa kè aɔ dàri vɔroonɔ bàme. Ben èe yā daánnɛ maamaa.

³⁵ Kè ɔfántɛ bùsa, ben à ìbanɔ sɔzi aɔ bè: Gura kèkii né sètɛ pòrɔtumɛ, bensɔ guu e sii. ³⁶ Nɔ gbɛnɔ gbarɛ aɔ tá bura kɔn lakutu kè kú kɔinɔa, aɔ pɔ wéte wà lú wà ble. ³⁷ Ben Yesu wɛnla à bè: À pɔ kpámma aɔ ble. Ben aɔ bènnɛ: Nɔ yezi wà gá buredi lú kondogi ɔ wàa do wà kpámma aɔ blen yɔ? ³⁸ Ben Yesu nɔ lá à bè: Buredi mèn ũgbán á vɔi? À gá gwa. Kè aɔ kà, aɔ bè: Buredi kuu mèn sɔɔro kɔn kpò mèn plaa.

³⁹ Ben à bènnɛ: À gbɛnɔ vɛvɛɛ sɛla bɔɔa gáliagália. ⁴⁰ Ben aɔ vɛvɛɛ gáli kɔn gálio, gáli kenɔ gɔɔn basɔɔro, gáli kenɔ gɔɔn baplaa akuri. ⁴¹ Ben Yesu buredi mèn sɔɔro kɔn kpò mèn plaaa pìo sè à wéɛ sè musu à aubarika dân. Ben à buredi pì lìlikɔrɛ à kpà a ìbanɔa, aɔ kpàatɛte gbɛnɔnɛ. Ben à kpò mèn plaaa pìnɔ kpàatɛtɛnnɛ nɔ pɔngi. ⁴² Aɔ pɔ blè wà kà nɔ pɔngi. ⁴³ Ben wà buredi kpaa kɔn kpò kpaaa kè gònɔ sèe gbíi kuri awɛɛplaaa pà. ⁴⁴ Gɔgbɛ kè aɔ pɔ blènɔ kà gɔɔn bɔɔro sɔɔro.

Yesu táa'ona sɛbɛla
(Mat 14:22-33, Yoh 6:16-21)

⁴⁵ Yesu gá nà a ìbanɔa gɔɔ aɔ gɛ góro'iten, le aɔ donɛ aɛ gana Betesaida ai àgɔ parii gbarɛ. ⁴⁶ Kè à lé zámma, ben à dɔdi kpíiii musu à gàa adua kɛ. ⁴⁷ Kè uusie kè góro'ite kú sèbe dagura, Yesu sɔɔ kú í baa ado. ⁴⁸ Ben à è górofinɔ e ìa daámma, kè ìa gbáaa e kakaánzi yānzi. Gudɔnao à gàa nɔ kiia èe táa oo ìla, ben à kè dian á yezi à gɛnlaa bà. ⁴⁹ Kè aɔ à è èe táa oo ìla, aɔɔe daa gèwãadeemɛ, ben aɔ wii lè. ⁵⁰ Zaake aɔ à è nɔ pɔngi, ben swè kɛngu. Ben Yesu yā bènnɛ gɔɔ: À a làakari kpáɛ, mámbeel! Àton tó vɔi a kũro. ⁵¹ Kè à gè góro guu, ben ìa zè, ben yā pì bɔ nɔ sac maamaa, ⁵² zaake aɔ wéɛ e kè buredi yáaro kè laasuu kèsámma yānzi.

Yesu gyáreenɔ kɛkɔana zaa Genesareti
(Mat 14:34-36)

⁵³ Kè aɔ bikù baa, aɔ kà Genesareti, ben aɔ nɔ góro bà dɔ gwe. ⁵⁴ Kè aɔ bɔe góro guu, wà Yesu dɔ gɔɔ, ⁵⁵ ben aɔ bàà lè wà gàa bùsu pì lakutu pɔngia, wà gyáreenɔ sèe kɔn nɔ daɛbɔnɔ, guu kè wà mà à kún pɔngi wègɔ mɔnyo à kiia. ⁵⁶ Guu kè à gàan pɔngi, lakutunɔ ke wétenɔ ke buraanɔ, wègɔ mɔnɛ gyáreenɔ ai wà nɔ káɛ yàranɔa, ben wè wéɛ kea le wà ɔ ke baa à uta léa. Ben gbɛ kè aɔ ɔ kèanɔ kèkɔa nɔ pɔngi.

7

Fɛɛakaarayā
(Mat 15:1-9)

¹ Farisinɔ kɔn ludayādanneri kè aɔ bɔ Yerusalemu kenɔ mò Yesu kiia, ² ben aɔ è à ìba kenɔ e pɔ blee ɔpipisai. ³ Zaake Farisinɔ kɔn Yudanɔ nɔ pɔngi nɔ dezino fɛɛakaarayā kũname, aɔè pɔ ble ɔpipi a zéa sairo. ⁴ Tó aɔ bɔ yàra wà sù, aɔè pɔ ble zú'osairo. Aɔ fɛɛakaarayā pàndenɔ kũna pari. Lɛmɛ aɔè togoonɔ kɔn

loonɔ kɔn butanɔ pɪpi lɛ. ⁵ Ben Farisinɔ kɔn ludayādanneri pɪnɔ Yesu là wà bè: Bóyānzi n ìbanɔ ègɔ wa dezinɔ fɛɛakaarayā kūnaziroo? Aɔ̃é pɔ ble ɔpipisai.

⁶ Yesu wɛ́nla à bè: A mɔnafikideenɔ, Isaya annabikɛyā ò a mɔnafikideenɔ yā musu wásawasa lán à kɛ Luda yān nà à bè:

Bori beee è bèɛ limɛ kɔn léomɛ,

aɔ̃ swɛ́ kúmaro.

⁷ Aɔ̃ègɔ dɔnzi kɛɛmɛ pāmɛ,

gbɛ́ntee yāzɛkparɛɛn aɔ̃è dañnɛ.

⁸ A pā kpā Luda yādannɛnazi, ben á gbɛ́ntee fɛɛakaarayā kūna. ⁹ Ben à bè́nnɛ dɔ: A pā Luda yānɛ lɛ à e àgɔ a fɛɛakaarayā kūna maan yó? ¹⁰ Musa bè, àgae bèɛ lí a de kɔn a daonɛ. À bè dɔ, gbɛ́ kɛ à a de ke a da kpɛ bɔ, wà adee dɛ. ¹¹ Apinɔ sɔ, eè be tó gbɛ́ bè a de ke a danɛ, pɔ kɛ á vī à n kpe dao né Kɔbanimɛ, ¹² à zé vī à a de kɔn a dao kpe dao dɔro. Kɔbanin pɔ kɛ wè kpá Ludaa ũ. ¹³ Lemɛ eè Luda yā kɛ famma a fɛɛakaarayā kɛ eè dañnɛ yānzi. Yā beee takanɔn eè kɛ pari.

Yā kɛ è tó wàgɔ gbāsī

(Mat 15:10-20)

¹⁴ Ben Yesu èara à parii sisiazi à bè: À swā kpá à ma yā ma a pínɡi. ¹⁵ Pókee kuu kɛ è gɛ gbɛ́ guu kɛ è à kɛ gbāsīro. Pɔ kɛ è bɔ gbɛ́ guu bé è tó àgɔ gbāsī. ¹⁶ Gbɛ́ kɛ swā vī à ma. ¹⁷ Kɛ à parii tò gwe à tà bɛ, ben à ìbanɔ à gbèka yā pì mizi. ¹⁸ À bè́nnɛ: A laasuu kpé yīi seó? Kɛ pókee kuu kɛ è gɛ gbɛ́ guu à tó àgɔ gbāsīro, á dōroo? ¹⁹ Pɔ pì è gɛ a swɛ́ guuro, sé à gbɛɛɛn, gbasa à bɔ mèn. Lɛn Yesu pɔble pínɡi kɛ blena pɔ ũ lɛ tè sai. ²⁰ Ben à bè: Yā kɛ è bɔ gbɛ́ guu bé è tó àgɔ gbāsī. ²¹ Zaakɛ zaa gbɛ́ntee swɛ́ guun laasuu zaaa è bɔn: Pāpākɛna, kpāi'ona, gbɛ́dɛna, zinakɛna, ²² wākū, nòsɛzaaa, mɔnafiki, wísaiyā, sánkara, gbɛ́sɔsɔna, wada kɔn mīsaiyāo. ²³ Yā zaaa pɪnɔ è bɔ swɛ́ guu pínɡi, àmbɛ è tó gbɛ́ gɔ gbāsī.

Nɔgbɛ́ zìtɔ Yesu náanɛkɛna

(Mat 15:21-28)

²⁴ Yesu bɔ gwe à gàa Taya bùsun, ben à pita ua kea. À yezi wà a dōro, mɔde èe e à a zīnda ùtero. ²⁵ Nɔgbɛ́ kɛ à nénɔkparɛ zīn vīi Yesu baaru mà, ben à mò à dàɛ à aɛ gɔɔ. ²⁶ Nɔgbɛ́ pì sɔ Giriki gbɛ́mɛ wà à ì Siria Fenisia bùsun. À wéɛ kɛ Yesua lɛ à zīn goare a néa. ²⁷ Ben Yesu bènnɛ: N tó wà pɔblee kpá nénɔa gĩa, zaakɛ à maa wà nénɔ pɔblee sé wà zu gbɛ́ɛnɔnɛro. ²⁸ Ben nɔgbɛ́ pì wèàla à bè: Dii, baa gbɛ́ kɛ aɔ̃è daɛ́nzinɔ è nénɔ pɔble buru sésɛ. ²⁹ Yesu bènnɛ: Kɛ n yāwenlana maa yānzi, n tá, n né zīn gòà. ³⁰ Kɛ à kà bɛ, à a né è daɛna pèa, zīn pì gòà.

Swādo kɛkɛana

³¹ Ben Yesu fɛɛ Taya bùsun à gàa Sidɔ, ben à bèɛ kɔn Wétɛmɛnkuri bùsuo ai à gàa à kà Galili sèbɛzi. ³² Ben wà mɔnnɛ kɔn swādo bebekario, wà wéɛ kɛa lɛ à ɔ kea. ³³ Yesu bɔ parii guu kɔn swādoo pìo à a ɔnɛtee pèpɛ à swān. Kɛ à lóu sù, ben à ɔ kɛ à nénéa. ³⁴ À wéɛ sè musu à wesaa kàkɔa à bɔ, ben à bènnɛ: Efata. Yā pì bè n wɛ. ³⁵ Zaa gwe gɔɔ gɔgbɛ́ pì swā wè à néné gùɛ, ben à yā ò wásawasa. ³⁶ Yesu bè́nnɛ aɔ̃ton o gbɛ́ke maro, mɔde dian èe giínɛ nà, lemɛ aɔ̃ɛ à kpàakpa kɛɛ́nnɛ lɛ. ³⁷ Yā pì bɔ n saɛ maamaa à gɛ onala, ben aɔ̃ bè: À yā pínɡi kɛna ègɔ maamɛ. È tó baa swādoonɔ yā ma, ben è tó bebekarinɔ yā o.

8

Pɔblekpana gɔɔn bɔɔ siigɔɔnɔa

(Mat 15:32-39)

¹ Gurɔ mɔnɔ guu dɔ gbɛnɔ pàzi pari. Aɔ pɔblee vɛ wà blero, ben Yesu a ìbanɔ sɛsiazɛ à bènnɛ: ² Gbɛ kɛnɔ kɛmɛ wɛnda, zaake aɔ gɛake wà kúmao gurɔ aagɔ, ben aɔ pɔke vɛ wà blero. ³ Tó ma n gbáɛ aɔ tá be kɔn nɔaao, guu é límɛma zé guu, zaake n gbɛkenɔ bɔkii zà. ⁴ Ben à ìbanɔ à là wà bè: Mákpán wé pɔblee en sɛte pòrɔtu kè kè eé gbɛ pìnɔ kǎa? ⁵ Ben Yesu n lá à bè: Bureɔdi mèn ũgbán á vɛi? Aɔ bè: Mèn swɛɛplaamɛ. ⁶ Ben à bè parii vɛe tɔɔte. Ben à bureɔdi mèn swɛɛplaaa pìnɔ sɛ à sáabu kè, ben à lìlikɔre à kpà a ìbanɔ aɔ kpaatete pariine, ben aɔ kpàateteɛnɛ. ⁷ Aɔ kpò néngonɔ vɛ féte dɔ. Kè à aubarika dân, à bènnɛ aɔ ɛara wà beee kpaateteɛnɛ dɔ. ⁸ Ben aɔ blè wà kǎ, ben wà à kpaaa kè gɔnɔ sɛe gbíi swɛɛplaa. ⁹ Gbɛ pìnɔ kà bɔrɔ siigɔ. Kè Yesu n gbáɛ, ¹⁰ ben à gɛ góro'ite guu kɔn a ìbanɔ, aɔ gǎa Dalamánuta bùsun.

Farisinɔ mɔnafiki
(Mat 16:1-12)

¹¹ Ben Farisinɔ mò aɔɛ leokpakɔa kɛɛo aɔɛ lí pɛɛɛa, aɔɛ wɛɛɛ à sèeda ke kɛnnɛ kɔn Luda gbǎaao. ¹² Ben à wesaa kàkɔa à bò à bè: Bóyǎnzi tɔɔrigbɛnɔ è sèeda gbekamazi? Yǎpuraan mɛɛ ooare, mé sèeda ke kɛnnɛro. ¹³ Ben à n tó gwe à ɛara à gɛ góro'ite guu à tà baa kǎa kpa.

¹⁴ À ìbanɔ sǎn aɔ bureɔdi kúsǎe sé. Bureɔdi mèn doo bé à gɔnnɛ góro guu. ¹⁵ Ben Yesu lé dàmmɛ à bè: Àgɔ a zǐnda kūna dɔ. À làakari kɛ Farisinɔ kɔn Herɔdu gbɛnɔ bureɔdisɛɛ'ɛzɛzi. ¹⁶ Ben aɔɛ beekɔnɛ: Kè wá bureɔdi vɛro yǎnzín à ò lezi. ¹⁷ Yesu dǔmmɛ, ben à n lá à bè: Bóyǎnzi ée bee kè á bureɔdi vɛro yǎnzimezi? Ai tia a wɛe e kɛ à dɔroo? Á laasuu vɛroo? ¹⁸ Á wɛe vɛ à guu eoroo? Á swǎ vɛ à yǎ maoroo? Yǎke è dɔaguroo? ¹⁹ Kè ma bureɔdi mèn sɔɔroo lìlikɔre má kpà gɔn bɔrɔ sɔɔroonɔa, a à kpaaa sɛe gbíi ũgbamɛ? Aɔ wèàla wà bè: Mèn kuri awɛɛplaamɛ. ²⁰ Ben à ɛara à n lá à bè: Kè ma bureɔdi mèn swɛɛplaaa lìlikɔre má kpà gɔn bɔrɔ siigɔnɔa, a à kusu sɛe gbíin ũgbamɛ? Aɔ wèàla wà bè: Mèn swɛɛplaa. ²¹ Ben à bènnɛ: Ai tia a dɔroo?

Betesda vɛa wɛwɛna

²² Kè aɔ kà Betesda, ben wà mɔnɛ vɛao wà wɛe kɛa à ɔ kɛa. ²³ Ben à vɛa pì kù a ɔɔa à bòo wɛte kpɛɛ. À lóu sù à wɛɛa à ɔ kɛa, ben à à là à bè: Nɛɛ guu eɛɔ? ²⁴ Ben gɔgbɛ pì a wɛe sɛ musu à bè: Mɛɛ gbɛnɔ ee lán línɔ bà aɔɛ táa oo. ²⁵ Ben Yesu ɛara à ɔ kè à wɛɛa dɔ. Kè gɔgbɛ pì wɛe kè biibii, ben à wɛe wɛ èe pɔ píngi ee sa wásawasa. ²⁶ Ben Yesu à gbàɛ à tá be à bè: Nton bɔɛ lakutu guuro.

Yesu mɛsayake ona
(Mat 16:13-20, Luk 9:18-21)

²⁷ Kè Yesu e gaa kɔn a ìbanɔ Sizarea Filipi lakutunɔ guu, ben à a ìbanɔ là zé guu à bè: Dén gbɛnɔ è be má dɛ à ũu? ²⁸ Aɔ wèàla wà bè: Gbɛkenɔ è be Yaaya Batisikɛrimɛ, gbɛkenɔ è be Ilia, gbɛkenɔ è be dɔ annabi yǎanɔ doken n ũ. ²⁹ Ben à n lá à bè: Apinɔ sɔ, dén eè be má dɛ à ũu? Pita wèàla à bè: Mɛsayan n ũ. ³⁰ Ben Yesu n swǎ sùkǎnnɛ le aɔton yǎ pì o gbɛke maro.

Yesu a ga kɔn a fɛnao yǎ'ona
(Mat 16:21-28, Luk 9:22-27)

³¹ Ben à nà yǎdannɛnaa à bè: Séde Gbɛntee Né wɛɛtǎmma e maamaa, gbɛnsinɔ kɔn sa'orikinɔ kɔn ludayǎdannɛrinɔ é gízi, wɛé à dɛ, à gurɔ aagɔdee zǐ eé fɛɛ. ³² À yǎ pì ónnɛ wásawasa, ben Pita gǎao kpado, èe giine. ³³ Kè Yesu liɛ à a ìbanɔ gwà, ben à pàta Pita à bè: N̄ gumɛ gwe Setǎn! N laasuu né Luda pónlo, gbɛntee pómɛ.

³⁴ Beee gbera Yesu parii sisiazi kɔn a ibano à bènnɛ: Tó gbɛ yezi à kɛ ma iba ũ, séde à gí a zĩnda wɛndizi à a líkpansé à téomazi. ³⁵ Gbɛ kɛ yezi àgɔ a wɛndi kũna é korazi. Gbɛ kɛ gí a wɛndizi ma yãnzĩ kɔn ma baaru yão sɔ, adee égɔ wɛndi vĩ. ³⁶ Tó gbɛ gò anduna vĩ píngi, tó à kòra a wɛndizi, bó àren à vĩi? ³⁷ Bón gbɛntee é e à a wɛndi lendee kpáo? ³⁸ Tó gbɛ mapi kɔn ma yãno wí dè tɔɔrigbɛ durunde ludanaanɛkɛrisaideeno té, Gbɛntee Né é adee wí dɛ gurɔ kɛ eé su a De gakui guu kɔn à malaikano.

9

¹ Ben à bènnɛ: Yãpuraan mée ooare, gbɛkeno kú gura kɛ aɛé garo ai aɔ kí kɛ Ludaa kà e, èe suu kɔn gbãaao.

Yesu lina

(Mat 17:1-13, Luk 9:28-36)

² Gurɔ swɛɛdoo gbera Yesu Pita kɔn Yemisio kɔn Yohanao sè à dìnyo kpíi lezĩa n̄tɛ. Ben à lì n̄ wáa, ³ à pókásãanɔ e té kɛɛ pú fénfen. Gbɛkee kú anduna guu kɛ eé fɔ à à pura kũ lero. ⁴ Ben Ilia kɔn Musao bò wà m̀n̄zi, aɔɔe yã oo kɔn Yesuo. ⁵ Ben Pita bè Yesunɛ: Danneri, à maa kɛ wá kú kɛ. Wà kutaa do m̀n̄n̄ aagɔ, n pò m̀n̄n̄ do, Musa pò m̀n̄n̄ do, Ilia pò m̀n̄n̄ do. ⁶ À dɔ yã kɛ ée ooro, zaake vĩa n̄ kũ maamaa. ⁷ Ludambɛ luguu pita à dànl̄a, ben aɔ kòto mà à guu à bè: Àmbe ma Né m̀n̄n̄ do léle yenzidee ũ. À à yã ma. ⁸ Kãndo kɛ aɔ guu gwàgwa, aɔɔe gbɛke e doro, sé Yesu ado.

⁹ Kɛ aɔɔe pitaa kpíi pì, ben Yesu bènnɛ aɔton yã kɛ aɔ è pì o gbɛke maro ai Gbɛntee Né fɛɛ bɔna gaan. ¹⁰ Aɔ yã pì kũna, m̀de aɔɔe kɔ lalaa wèe bee: Fɛɛ bɔna gaan yã beee dɛ diamɛ? ¹¹ Ben aɔ à là wà bè: Bóyãnzĩn ludayãdannerino è be Ilia bé eé mó káakuzi? ¹² À wènl̄a à bè: Ilia é mó káaku yãpuramɛ, eé yã píngi kɛkɛ à gbèn, m̀de à kɛ dia wà kɛ Luda yãn wà bè, Gbɛntee Né é wɛétãmma e maamaa ai wà gízi? ¹³ M̀de mée ooare Ilia mò kò, ben aɔ n̄ poyezi kènɛ, lán wà à yã ò Luda yãn nà.

Négɔgbɛ zĩnde kɛkɛsana

(Mat 17:14-21, Luk 9:37-42)

¹⁴ Kɛ aɔ sù n̄ gbɛ kpaaano kĩa, aɔ è parii ligãnzĩ, ben ludayãdannerino e leokpakɔa kɛɛnyo. ¹⁵ Kɛ parii Yesu è, à yã bò n̄ saɛ, ben aɔ bàà lè wà gàa wà ò kpàa gɔo n̄ píngi. ¹⁶ Ben à a ibano là à bè: Bó leokpakɔan ée kɛɛnyo lɛee? ¹⁷ Ben gɔgbɛ ke wèl̄a zà guu à bè: Danneri, ma m̀nnɛ ma néomɛ, zĩn bé à à néné n̄aɛ. ¹⁸ Tó à didia, è à p̄aɛ tɔɔtɛ, ègɔ lóufuta bɔɛɛ, ègɔ swaa soo, è gbãgbã sòrɔrɔ. Ma bè n̄ ibanoɔne aɔ p̄é zĩn pì à bɔ, ben aɔ fũa. ¹⁹ Ben Yesu bènnɛ: Tɔɔrigbɛ ludanaanɛkɛrisaideeno! Mégɔ kúao ai bɔrɛmɛ? Mégɔ m̄n̄naao ai bɔrɛmɛ? À mómɛ né pìo kɛ.

²⁰ Kɛ wà m̀donɛ, kɛ zĩn pì Yesu è gɔo, ben à né pì nìgãnigã à à p̄aɛ tɔɔtɛ. Ben èe gbegere paa èe lóufuta bɔɛɛ. ²¹ Yesu né pì de là à bè: Zaa bɔrɛmɛ à kúo lɛɛ? À wèl̄a à bè: Zaa à né féte zĩmɛ. ²² Ègɔ à zuu té kɔn ío guu baabɔrɛ, ègɔ yezi à à dɛ. Tó né fɔ n̄ pókɛ kɛ, n̄ wa wènda gwa n̄ wa faaba kɛ. ²³ Yesu bènnɛ: N bè, tó mé fɔɔ? Baabo píngi è sí kɛ gbɛ kɛ ma náane vĩine. ²⁴ Ben né pì de wii lè gɔo à bè: Má n̄ náane vĩ. N̄ n̄ náane kɛ èe k̄s̄ãama kaaramɛ. ²⁵ Kɛ Yesu è zà e nakɔrɛm̄ma, à gí zĩn pìne à bè: Zĩn swãdo kpadugu, má ònnɛ n̄ go né pì. N̄ton gɛ à guu doro. ²⁶ Ben zĩn pì wii lè à à nìgã p̄s̄ip̄s̄ĩ, ben à gò. Né pì gɔ daena lán gè bà ai paridee bè à gàmɛ. ²⁷ Ben Yesu à kũ a ɔɔa, à à fɛɛ à zè.

²⁸ Kè Yesu gè ua guu, ben à ìbano à gbèka gusaè wà bè: À kè dia wée fĩ wà pé zĩn pìà à boro? ²⁹ Ben à wènlà à bè: Kè taka è sí boro, sé kòn aduakènao.

Yesu ɛara à a ga kɔn a fɛnao yá'ona
(Mat 17:22-23, Luk 43-45)

³⁰ Kè aõ bò gwe, ben aõ pà Galilinɛ. Yesu yezi wàgõ a kúkii dõro, ³¹ zaakɛ èe yã daa a ìbanonemɛ. À bènnɛ: Weé Gbẽntee Né na gbẽnɔnɛ n ɔzĩ wà à dɛ, à guro aagõdee zĩ eé fɛɛ. ³² Aõɛ à yã pì dõro dõro, ben vĩa n kũ aõ yã pì gbekaa.

Tɛna Yesuzi lán né fɛtɛ bà
(Mat 18:1-5, Luk 9:46-48)

³³ Ben aõ kà Kapɛnamu. Gurɔ kè à kú bɛ, à a ìbano là à bè: Bó leokpakɔan ée kɛɛ zé guuu? ³⁴ Ben aõ yĩtɛna, zaakɛ aõɛ leokpakɔa kɛɛ zé guu denlaa yã musumɛ. ³⁵ Ben à vɛɛ à gɔɔn kuri awɛɛplaaa pìnɔ sisiazi à bè: Tó gbɛ yezi à kɛ gbɛ káaku ũ, adee gõ kpɛɛdee ũ, à gõ baade pínɡinɛ zĩri ũ. ³⁶ À né fɛtɛ sè à à zè n aɛzĩ, ben à à sè à à kpà a kùla à bènnɛ: ³⁷ Gbɛ kè né kènɔ doke sì ma ìbakɛɛ yãnzĩ, mámbe à ma sì. Gbɛ kè ma sì sɔ, mámbe à ma sì madoro, gbɛ kè ma zĩn á sì.

Gbɛ kè èe ìbɛtɛ kpáwaoroo né wa baakpɛmɛ
(Luk 9:49-50)

³⁸ Ben Yohana bènnɛ: Danneri, wa gbɛke è, èe zĩnnɔ goorĩma kòn n tóo, ben wa ginɛ, zaakɛ wa gbẽnlo. ³⁹ Ben Yesu bè: Àton gínɛro, zaakɛ gbɛke é fĩ à dabuyã kɛ kòn ma tóo à ɛara à ma tó zaaa sí doro. ⁴⁰ Gbɛ kè èe ìbɛtɛ kpáwaoroo né wa gbɛmɛ. ⁴¹ Yãpuraan mée ooare, gbɛ kè à a gba ímina kè á kuu Kĩrisi pò ũ yãnzĩ, adee é kora a láadaziro.

⁴² Tó gbɛ tò né kè ma náanɛ vĩi kèkiinɔ doke sàsá, eégõ sàɔ adeenɛ wà wísilɔgbɛ gbɛntɛ dɔ à waalɛ wà à zu sèbɛ guu. ⁴³⁻⁴⁴ Tó n ɔɔ bé è tó n fu, n zõ n zĩnna. À sànnɛ n gɛ wèndi kè è yáaroo guu kòn ɔ kusuo dɛ n gõ kòn ɔ mèn plaaaola n gɛ té kè è garoo guu gèwáan. ⁴⁵⁻⁴⁶ Tó n gbá bé è tó n fu, n zõ n zĩnna. À sànnɛ n gɛ wèndi kè è yáaroo guu ɛrɛ ũ dɛ n gõ kòn gbá mèn plaaaola wà n zu tén. ⁴⁷ Tó n wée bé è tó n fu, n bɔ. À sànnɛ n gɛ kpata kè bò Luda kiia guu kòn wée dooo dɛ n gõ kòn wée mèn plaaaola wà n zu tén, ⁴⁸ gura kè aõ kòkɔbii è yáaro, té pì è garo.

⁴⁹ Té é mè ɔ baade pínɡia lán wè pò kɛkɛ kòn wisio nà. ⁵⁰ Wisi né pò maaamɛ, mɔde tó à nnaa tà, dian weé kɛ nà à gõ wisi ũ dɔɔ? À tó wisi gõ kú a guu, égõ nna kɔo.

10

Gina nɔɔzi yã
(Mat 19:1-12)

¹ Ben Yesu bò gwe à gàa Yudea bùsun ai Yoda baa kãa kpa. Parii ɛara wà kàkɔazi gwe, ben à yã dànnɛ lán è kɛ nà. ² Farisi kenɔ mò wà à yõ wà gwa, ben aõ à là wà bè: Gõgbɛ zé vĩ à gí a naõzi? ³ À wènlà à bè: Musa dàare diaa? ⁴ Aõ bè: Musa gõgbɛ gbà zé à yìgidetakada kɛ à a naõ gbarɛo. ⁵ Ben Yesu bènnɛ: A swãgbãa yãnzĩn Musa doka beee dàarezi. ⁶ Zaa káaku kè Luda anduna kè, à gõgbɛ kè kòn nɔgbɛomɛ. ⁷ Beee yãnzĩ gõgbɛ é a de kòn a dao tó, aóé nakɔa kòn a naõ, ⁸ aõ gɔɔn plaaa é gõ mè doo ũ. Aõ kuu plaa doro, sé do. ⁹ Beee yãnzĩ gbɛ kè Luda n nakɔanɔ, gbɛtee tón n kèkɔaro. ¹⁰ Kè Yesu tà bɛ, à ìbano à là yã pì mizi. ¹¹ Ben à bènnɛ: Gbɛ kè gí a naõzi à nɔ pãnde sè, adee zina kè a nɔ káakunɛ. ¹² Nɔgbɛ kè gí a zãzi à gõ pãnde sè sɔ, à zina kèn gwe.

Yesu aubarikadana nénɔn
(Mat 19:13-15, Luk 18:15-17)

¹³ Wée mɔɔ Yesuɛ kɔn nénɔ ɛ à ɔ kɛ́mma, ben à ìbanɔ gínɛ. ¹⁴ Kè Yesu è ɛ, à pɔ fɛ̀ à bè́nɛ: À tó nénɔ mó ma kiia, àton gínɛro, zaake aɔ takanɔ pón kpata kè bɔ Luda kiia ũ. ¹⁵ Yápuraaan méé ooare, gbɛ̀ kè èe kpata kè bɔ Luda kiia sí lán né fète bàroo é gɛ́nlo. ¹⁶ Ben à nénɔ sɛ̀ à ñ kpákpa a kùla, à ɔ kèkɛ́mma à aubarika dàngu.

Auzikidee
(Mat 19:16-30, Luk 18:18-30)

¹⁷ Kè Yesu dà zén èe gaa, ben gɔgbɛ̀ ke bàà lè à mò à kùe à aɛ à à là à bè: Dannɛri maa, dian mé ke nà mà wèndi kè è yáaroo ee? ¹⁸ Ben Yesu bènɛ: À kè dia n bè má maaa? Gbɛ́kee maaro, sé Luda ado. ¹⁹ Ní dokanɔ dɔ: Nton gbɛ̀ dero, nton zina kero, nton kpáí oro, nton yá di n gbɛ́daaaaro, nton gbɛ̀ blero, ñgae bèe lí n de kɔn n daone. ²⁰ Ben à bè: Dannɛri, zaa ma néngo zĩ má yá beeenɔ kúna píngi. ²¹ Ben Yesu à gwà yenzi wéɛo à bènɛ: Yá mèn doo bé à gònnɛ. N gá ñ pɔ kè ñ vĩnɔ yá píngi ñ à ɔ kpá takaasideenɔ, ñ mó ñ témazi, négɔ auziki vĩ ludambɛ. ²² Ben gɔgbɛ̀ pì uu sìsi yá pì yānzi, à tà pɔsiaao kè à auzikinɔ vĩ bíta yānzi. ²³ Ben Yesu a ìbanɔ gwàgwa à bè́nɛ: À zĩ'ũ maamaa auzikideenɛ à gɛ kpata kè bɔ Luda kiia guu. ²⁴ À yá pì bɔ à ìbanɔ saɛ, ben Yesu èara à bè́nɛ: Gbɛ́nɔ, à zĩ'ũ gbɛ́nɛ maamaa à gɛ kpata kè bɔ Luda kiia guu! ²⁵ Lakumi gɛ́na pɔɔyĩn aaga de auzikide gɛ́na kpata kè bɔ Luda kiia guula. ²⁶ Ben yá pì bɔ à ìbanɔ saɛ maamaa, aɔ bèkɔnɛ: Tó lɛmɛ, dé bé eé fɔ̀ à mĩsina ee? ²⁷ Yesu ñ gwá à bè: Gbɛ́ntee é fɔ̀ro, sé Luda. Luda kiia baabo píngi è sí ke.

²⁸ Ben Pita bènɛ: Wa baabo píngi tò wa tenzi. ²⁹ Yesu bè: Yápuraaan méé ooare, gbɛ̀ kè à a bɛɛ tò ke a vĩnɔ ke a dāaronɔ ke a da ke a de ke a nénɔ ke a buraa ma yānzi kɔn ma baarukpannena yāo, ³⁰ adee é èara à bɛɛnɔ kɔn vĩnɔ kɔn dāaronɔ kɔn danɔ kɔn nénɔ kɔn buraanɔ e leo basɔro anduna kè guu, mɔde kɔn wéetāmmaomɛ, eé wèndi kè è yáaroo e anduna kè èe mɔɔ guu. ³¹ Gbɛ́ káakunɔ égɔ kpɛɛdeenɔ ũ pari, kpɛɛdeenɔ égɔ gbɛ́ káakunɔ ũ.

Yesu èara à a ga kɔn a fɛ́nnao yá'ona
(Mat 20:17-19, Luk 18:31-34)

³² Aɔ èara wà dà zén aɔɔe gaa Yerusalemu. Yesu dɔ a ìbanɔne aɛ, ben yá pì bɔ ñ saɛ, vĩa gbɛ̀ kè aɔɔ té à kpɛɛnɔ kù. Ben Yesu a gɔɔn kuri awɛɛplaaanɔ sɛ̀e ñdona, à èara à yá kè weé kearee ó́nɛ dɔ ³³ à bè: À ma! Wée gaa Yerusalemumɛ. Weé Gbɛ́ntee Né kpá sa'orikinɔ kɔn ludayādannɛrinɔ, aɔé yá daàla à ga, aɔé à kpá bori pāndenɔ. ³⁴ Aɔé à fabo aɔé lóu sua aɔé à gbɛ́ flào aɔé à de, à guro aagɔdee zĩ eé fɛɛ.

Yemisi kɔn Yohanao wéekɛna
(Mat 20:20-28)

³⁵ Ben Zebedi nénɔ Yemisi kɔn Yohanao sɔ́ Yesuzi aɔ bènɛ: Dannɛri, wá yezi ñ yá kè wée wée keemmaa kewe. ³⁶ Ben à ñ lá à bè: Bón á yezi mà kearee? ³⁷ Aɔ wèàla wà bè: N tó wà vɛɛnyo n kpata guu, gbɛ̀ doo n ɔplaazi gbɛ̀ doo ɔzɛɛzi. ³⁸ Yesu bè́nɛ: Á yá kè èe à wée keemmaa dɔro. Togo'i kè mé mi, é fɔ̀ à mĩó? Wéetāmma kè mé gɛ́n é fɔ̀ à gɛ̀ à guu? ³⁹ Aɔ wèàla wà bè: Wé fɔ̀. Ben Yesu bè́nɛ: Togo'i kè mé mii é mi, wéetāmma kè mé gɛ́n é gɛ́n, ⁴⁰ mɔde vɛɛna ma ɔplaazi ke ma ɔzɛɛzi né ma yānlo. Gbɛ̀ kè Ludaa kèkɛ́nnɛnɔ pómɛ.

⁴¹ Kè à ìba gɔɔn kuri kpaaanɔ yá pì mà, aɔ pɔ fɛ̀ Yemisi kɔn Yohanaozi. ⁴² Ben Yesu ñ kákɔa à bè́nɛ: Á dɔ kè gbɛ̀ kè wèe ñ gwaa bori pānde kínanɔ ũunɔ è

gbāaa ble ní gbēnɔa, gbāadeenɔ sɔ̃ è iko mɔ́nnɛ, ⁴³ mɔ̃de à dɛ lɛ a kiiaro. A té gbē kè yezi à gɔ̃ gbēnsi ũ, sé adee kɛ a zĩri ũ. ⁴⁴ Lɛmɛ dɔ gbē kè yezi à gɔ̃ gbē káaku ũ, sé adee kɛ a píngi zò ũ. ⁴⁵ Zaake Gbēntee Né e mɔ́ lɛ wà zĩi kɛnɛro, à mò lɛ à zĩi kɛ́nnɛmɛ, à a zĩnda wèndi kpá lɛ à gbēnɔ bo pari yānzi.

Batimeu wéewēna
(Mat 20:29-34, Luk 18:35-43)

⁴⁶ Aɔ̃ kà Yeriko. Kè Yesu e bɔɔ gwe kɔ̃n a ìbanɔ kɔ̃n pariio, vĩa Timeu né Batimeu vēena zé léa, èe baa kɛɛ. ⁴⁷ Kè à mà wà bè Yesu Nazareti bé èe gēɛɛ, ben à nà lé gbāa zunaa à bè: Yesu, Dauda Bori, ñ ma wēnda gwa! ⁴⁸ Ben parii e giinɛ wèe bee à yĩɛ. Ben à lé gbāa zuna kàara èe bee: Dauda Bori, ñ ma wēnda gwa. ⁴⁹ Yesu zè à bè: À à sísi. Ben wà vĩa pì sìsi wà bènɛ: Ñ n làakari kpáe ñ fɛɛ. Èe n sísii. ⁵⁰ Ben vĩa pì a uta bò à vĩ à fɛɛ à mò Yesu kiiia. ⁵¹ Ben Yesu à là à bè: Bón ní yezi mà kennɛ? Vĩa pì wèàla à bè: Rabi, má yezi ma wéɛ guu emɛ. ⁵² Ben Yesu bènɛ: Ñ gá, ma náanɛ kè ní kè bé à n kēkɔa. Zaa gwe gɔ̃ à wéɛ guu è, ben à dào zén.

11

Gbāakekpana Yesuzi Yerusalemu
(Mat 21:1-11, Luk 19:28-40, Yoh 12:12-19)

¹ Kè aɔ̃ kà kii kɔ̃n Yerusalemuo, aɔ̃ kà Betefage kɔ̃n Betani kè kú Kùkpe sìsĩgɛɛzio, ben Yesu a ìbanɔ zĩ gɔ̃n plaa ² à bènnɛ: À gá lakutu kè káɛ a aɛ kēkāa guu. Tó a gē gɔ̃, é zaakinɛ bɔ̃rɔ e bàɔna gwe, gbēkee e dia zikiro. À poro à suo. ³ Tó wà a la wà bè, bón ée kɛɛ gwe, à be Dii bé à yezi, eé ɛara à suo tia. ⁴ Ben aɔ̃ gāa aɔ̃ zaaki è bà ɔna kpɛɛɛa bàazi. Kè aɔ̃e poroo, ⁵ ben gbē kè aɔ̃ zɛ gweenɔ ñ lá wà bè: Bón ée kɛɛ zaaki pìo kè ée poroo? ⁶ Aɔ̃ wèñla lán Yesu ò́nnɛ nà, ben wà ñ tó aɔ̃ táo. ⁷ Aɔ̃ sù zaaki pìo Yesunɛ, aɔ̃ ñ utano kpàɛa, ben Yesu dia. ⁸ Gbēnɔ e ñ utano kpàɛɛ zé guu pari, gbēkenɔ e lánɔ zɔ̃ sɛn aɔ̃e kpàɛɛ dɔ. ⁹ Gbē kè aɔ̃ té aɛzĩnɔ kɔ̃n gbē kè aɔ̃ té kpɛɛnɔ e wii lɛɛ wèe bee:

Ñ gbāaa ke!

Aubarikadeen gbē kè èe mɔɔ kɔ̃n Dii tóo ũ.

¹⁰ Luda aubarika da wa dezi Dauda kpata kè èe bɔɔ gupuraaan.

Wà gbāake kpázi ai ludambɛ.

¹¹ Kè Yesu kà Yerusalemu, à gē Luda ua, ben à baabɔ píngi gwà à lìgazi. Kè ɔfántɛ e gēɛ kpén yānzi, ben à bò à gāa Betani kɔ̃n a ìba gɔ̃n kuri awɛɛplaaanɔ.

Kākā lí kana kɔ̃n Yesu kuuna Luda uao
(Mat 21:12-22, Luk 19:45-48, Yoh 2:13-22)

¹² Kè guu dɔ, aɔ̃ bò Betani, ben nɔaa e Yesu dɛɛ. ¹³ À kākā lí è kāaa à lá kù. Ben à gāa gwa ke tó à bɛɛ vĩ. Kè à kà gwe, èe póke ero, sé à lánɔ, zaake kākā magurɔ e ká kòro. ¹⁴ Ben à bè lí pìnɛ: Gbēke é n bɛɛ ble ziki dɔro. À ìbanɔ yā pì mà.

¹⁵ Kè aɔ̃ kà Yerusalemu, Yesu gē Luda ua guu, ben à pè laayarinɔa kɔ̃n laalurinɔ à ñ bɔɛ. À ɔolendekerinɔ teebunɔ kɔ̃n pɔ̃tɛɛyarinɔ kitanɔ yĩpa à kwènnɛ. ¹⁶ Èe we gbēke a asoo sè à gētɛo Luda ua guuro. ¹⁷ Ben à yā dà gbēnɔnɛ à bè: Wà kè Luda yān wà bè: Ma kpé égɔ dɛ aduakɛkpɛ ũ bori pínginɛ, ben á kè gbēblerinɔ tò ũ. ¹⁸ Sa'orikinɔ kɔ̃n ludayādannɛrinɔ yā pì mà, ben aɔ̃e zé wɛɛɛ wà à dɛ. Aɔ̃e vĩa kɛnɛ, zaake à yādannɛna bò baade píngi saɛ. ¹⁹ Kè uusie kè, ben Yesu kɔ̃n a ìbanɔ bɔɛ wéte pì guu.

²⁰ Kè guu dɔ, aɔɔe gēteε, ben aɔ kākā lí pì è à gāga kɔn a kāsāao. ²¹ Ben à yā dò Pitan, ben à bè Yesunε: Rabi, n kākā lí kè n kà gwa, à kori kù. ²² Yesu wènlà à bè: Àgɔ Luda náane vī. ²³ Yāpuraan mée ooare, tó gbě ò kpìi kènε à fεε à a zīnda sé à zu sèben, tó èe seka kε a nòse guuro, tó à náane vī kè yā kè à ò pì é kε, eé kεnεmε. ²⁴ Beee yānzi mée ooare, tó ée adua kεε, yā kè a à wée kè pīngi, à diε à gīake á è kò, é sɔ e. ²⁵ Tó a fεε ée adua kεε, tó á nòse zaaa vī gběkeo, à kènε, lε a De kè kú musu a durunnɔ kēare dɔ. ²⁶ Tó ée gběno kē sɔro, a De kè kú musu é a taarinɔ kēare sero.

Yesu gbekana a ikozi

(Mat 21:23-27, Luk 20:1-8)

²⁷ Ben aɔ kà Yerusalemu. Lán Yesu e lili oo Luda ua guu nà, sa'orikinɔ kɔn ludayādannεrinɔ kɔn gběnsinɔ mɔ ²⁸ wà à là wà bè: Iko kpareen née yā kènɔ kεεo? Dé bé à n gba yā pì kēna iko? ²⁹ Ben Yesu wènlà à bè: Yā mèn doon mé gbekaawa. À wemala, mé iko kè mée yā kènɔ kεεo oare. ³⁰ À omε. Yaaya gběno batisikεna bɔ Luda kīan yó, ke gběntee kīamε? ³¹ Ben aɔ yā gɔgɔ wà bè: Tó wa bè Luda kīamε, eé wa la b́yānzin wée Yaaya yā sírozi. ³² Tó wa bè gběntee kīamε sɔ, tɔ! Aɔ gběno vīa vī, zaake gbě pīngi Yaaya annabikεε sɔ. ³³ Ben aɔ wè Yesula wà bè: Wá dɔro. Ben Yesu bēnnε: Èndē mapi se, mé iko kè mée yā kènɔ kεεo oarero.

12

Geepi líkpe ayakerinɔ

(Mat 21:33-46, Luk 20:9-19)

¹ Ben Yesu fεε èe yālekɔzīnε à bè: Gběke bé à geepi líkpe bà à kara ligazi, à wée yɔ geepi ifékii ũ à búđakpagba dà, ben à bú pì nà ayakerinɔne n ɔzī, ben à fεε táo. ² Kè geepizɔgurɔ kà, ben à a zīri zī ayakeri pīnɔa, lε à a geepi beε pì sí. ³ Ben ayakeri pīnɔ à kù wà à gbě, aɔ à gbàre ɔkɔri. ⁴ Ben à èara à zīri pānde zī dɔ. Ben aɔ gbě beee lε a mīa aɔ wí dàa. ⁵ A èara à gbě pānde zī dɔ, ben aɔ gbě beee dè. Lεn à gbě pāndenɔ zī lε pari, wà n gběkenɔ gbě wà n gběkenɔ dè. ⁶ À négɔgbě mèn do yenzidee bé à gɔnε sa, ben à à zī zāa à bè: Aɔé ma né yā da. ⁷ Ben ayakeri pīnɔ bèkɔne: Túbiblerin yè. À tó wà à dε, à túbi é gɔ wa pó ũ. ⁸ Ben aɔ à kù aɔ à dè, ben aɔ à gè sè wà bɔo buraa guu. ⁹ Tɔ! Bón buradee pì é kεε? Eé mɔ à ayakeri pīnɔ dεdε à buraa pì na gbě pāndenɔne n ɔzī. ¹⁰ Ée Luda yā kè kyó kεroo?

Gbè kè kpéborinɔ pā kpàzi

bé à gɔ kpé gooda gbè mīdee ũ.

¹¹ Dii bé à beee kè,

ben à kèwe yābɔnsae ũ.

¹² Ben aɔ zé wète wà à kù, zaake aɔ dɔ kè n yānzin à yālekɔzina pì òzi, mɔde aɔ vīa kè pariinε, ben aɔ à tò gwe aɔ tà.

Be'ɔɔkpana Sizaa yā

(Mat 22:15-22, Luk 20:20-26)

¹³ Ben wà Farisi kenɔ kɔn Hεrɔdu gběno zī Yesu kīia ɔndɔɔo, lε wà à kù a yā'ona guu. ¹⁴ Kè aɔ kà, ben aɔ bènnε: Dannεri, wá dɔ kè gbě yāpuradeen n ũ. Nèè gbě wée gwaro, nèè gbě gwena gwaro, nèè Luda zé dañne súusu. À zé vī wà be'ɔɔ kpá Sizaa, ke à zé vīro? Wà kpáan yó, ke wàton kpáaro? ¹⁵ Yesu n mɔnafikikεε dɔrɔmma, ben à bènnε: B́yānzin ée ma yɔ ée gwaazi? À mɔ ɔ pì dooo mà gwa. ¹⁶ Kè aɔ kpàa, ben à bènnε: Dé mī wēzān yè kɔn à tóo? Aɔ wèlala

wà bè: Siza pómɛ. ¹⁷ Ben Yesu bènnɛ: À pò kɛ dɛ Siza pò ũ kpá Sizaa, à pò kɛ dɛ Luda pò ũ kpá Ludaa. À yā bò n sɛ.

Gènnɔ fɛnaya

(Mat 22:23-33, Luk 20:27-40)

¹⁸ Ben Sadusi kɛ aɔ̀ be gènnɔ è fɛroonɔ mò Yesu kiia, aɔ̀ à gbèka wà bè: ¹⁹ Danneri, Musa òwe a takada guu à bè, tó gbɛ gà à a naɔ̀ tòn né'isai, à dāaro gyaanɔ̀ pì sé, lɛ à né borii dato a vline. ²⁰ Tò! Dedɔ̀nkódeenɔ̀ kuu gɔ̀on swɛɛplaa. Woru nɔ̀ sɛ, ben à gà né'isai. ²¹ Ben Sabi nɔ̀ pì sɛ dɔ̀, ben à gà à nɔ̀ pì tò né'isai. Ben Biɔ̀ kɛ lɛ dɔ̀ ²² ai à gà pé n swɛɛplaadeea. Aɔ̀ píngi gà né'isai. Aɔ̀ píngi gberan nɔ̀ pì gà se. ²³ Gènnɔ fɛɛgurɔ̀ zĩ aɔ̀ dé bé eégɔ̀ nɔ̀ pì vĩ? Zaake aɔ̀ gɔ̀on swɛɛplaaa n píngi aɔ̀ à dɔ̀ nɔ̀ ũmɛ. ²⁴ Ben Yesu wɛ̀nla à bè: A Luda yā kɔ̀n a gbāaao dɔ̀sai yānzin a sāsāziroo? ²⁵ Tó gènnɔ fɛɛ, aɔ̀é nɔ̀ séro, aɔ̀é zā kero, weégɔ̀ kuu lán malaikanɔ̀ kuu nà ludambɛmɛ. ²⁶ Gènnɔ fɛnaya yā musu, ée Musa takada kyó keroo? Gura kɛ à gyanto yā òn Luda bènnɛ ambe Ibraĩ kɔ̀n Isaakuo kɔ̀n Yakubuo Luda ũ. ²⁷ Luda è kɛ gènnɔ Luda ũro, gbɛ bɛnnɔ Ludamɛ. A sāsā à kɛ bíta.

Dokayā kɛ dɛnlaa

(Mat 22:34-40, Luk 10:25-28)

²⁸ Ludayādannɛri kee kú gwe, à lɛokpakɔ̀a kɛ aɔ̀be kɛɛ mà. Kɛ à è Yesu yā wɛ̀nla maamaa, ben à sɔ̀zi à à là à bè: Dokayā kparee bé à dɛ à kpaaanɔ̀la píngii? ²⁹ Yesu wɛ̀ala à bè: Yā kɛ dɛnlaan yɛ: Isarailinɔ̀ à swā kpá. Dii wa Ludan Dii ũ ado. ³⁰ Ngɔ̀ ye Dii n Ludazi kɔ̀n nòsɛo do kɔ̀n n ninio píngi kɔ̀n n laasuuo píngi n gbāa lén. ³¹ À plaadeen yɛ: Ngɔ̀ ye n gbɛdaaazi lán n zĩnda wɛ̀ndi bà. Dokayā kee dɛ beeenɔ̀laro. ³² Ben ludayādannɛri pì bènnɛ: Yā maamɛ, danneri. N yāpuraa ò, n bè Luda mèn domɛ, à pāndee kuuro, sé àpi. ³³ Yena Ludazi kɔ̀n nòsɛo do kɔ̀n n laasuuo píngi n gbāa lén kɔ̀n yena n gbɛdaaazi lán n zĩnda wɛ̀ndi bào dɛ sa'opɔ̀ kɛ wɛ̀ ká tén à té kũla kɔ̀n sa'ona bori sānda píngio. ³⁴ Kɛ Yesu è à yā wɛ̀ala kɔ̀n làakario, à bènnɛ: Gɛna kpata kɛ bò Luda kiia guu zānyoro. Zaa guro beeeaa gbɛkee e gà à yāke laa dɔ̀ro.

Mɛsaya bori yā

(Mat 22:41-46, Luk 20:41-44)

³⁵ Yesu èara èe yā daańɛ Luda ua guu, ben à gbɛnnɔ là à bè: À kɛ dia ludayādannɛrinɔ̀ è be Dauda boriin Mɛsaya ũu? ³⁶ Kɛ Luda Nini didi Daudaa, à bè:

Dii bè ma diinɛ à vɛɛ a ɔ̀plaazi
ai àgɔ̀ à ibɛnnɔ káennɛ a gbá gĩzĩ.

³⁷ Kɛ Dauda bènnɛ Dii, à kɛ dia eégɔ̀ dɛ à borii ũ dɔ̀?

Ludayādannɛrinɔ̀ kɔ̀n Farisinɔ̀ mɔ̀nafiki

(Mat 23:1-36, Luk 20:45-47)

Ben parii e à yā maa pɔ̀nnaao. ³⁸ À yādannɛna guu à bè: À làakari kɛ ludayādannɛrinɔ̀zi. Aɔ̀ègɔ̀ ye tetɛnazi kɔ̀n uta isinɔ̀ dana, lɛ wàgɔ̀ i kpákpaarĩma yāranɔ̀a. ³⁹ Aɔ̀ègɔ̀ wɛtɛɛ wà vɛɛ aduakɛkpɛ vɛɛki maaanɔ̀ guu kɔ̀n zĩbaa vɛɛki maaanɔ̀. ⁴⁰ Aɔ̀è adua gbāa kɛ lɛ gbɛnnɔ n e yānzĩ, ben aɔ̀è gyaanɔ̀nɔ̀ kpé síĩma. Aɔ̀ wéetamma égɔ̀ pásĩpásĩ dɛ gbɛ píngi póla.

Gyaanɔ̀ takaasidee gbāa

(Luk 21:1-4)

⁴¹ Ben Yesu vɛɛ Luda ua guu ɔ̀dakii aɛ, èe gbɛnnɔ gwaa lán aɔ̀be ɔ̀ daan nà. ɔ̀de sànnɔ e ɔ̀ bíta daan. ⁴² Ben gyaanɔ̀ takaasidee mò à kɔ̀bɔ plaaa dàn, èe

ká sue doro. ⁴³ Ben Yesu a ìbano kàkōa à bèńńe: Yāpuraan mée ooare, gyaano takaasidee kè ɔɔ dà ɔɔdakii guu de gbě pínɡila. ⁴⁴ Zaake aɔ ɔɔ sà guun aɔ bòn wà kàn n pínɡi. Nɔgbě kè sɔ, à takaasikée guun pó kè à vī à pó bleon à dàn pínɡi.

13

Yerusalemu yakana kōn andunayāguro sèedano

(Mat 24:1-22, Luk 21:5-24)

¹ Kè Yesu e bɔɔ Luda ua guu, à ìbano doke bèńńe: Danneri, n gwa lán wà kpé maaa kè takano bò nà kōn gbè maaa kè takano. ² Ben Yesu bèńńe: N kpé ìsi kènò è pínɡi? Gbè kee kú guu kè kè weé tó dikōaro, weé gboro pínɡime.

³ Yesu vèena Kùkpe sīsgēzi aedokōana kōn Luda uao, ben Pita kōn Yemisio kōn Yohanao kōn Anduruo à gbèka gusae wà bè: ⁴ N owe, boren yā kènò é kee? Bó bé eégɔ de à pínɡi keguro sèeda ũu? ⁵ Ben Yesu bèńńe: À làakari ke, àton tó wà a sāsāro. ⁶ Weé mó pari ma tó, aégɔ bee Mesayan n ũ aē gbēno sāsā pari. ⁷ Tó a zīno baaru mà kōn à wàpeo, àton bídi kero. Sé beeen ke, mode anduna yāana kpé. ⁸ Bori kōn boriio é fēkōzi, lēme dɔ būsuo kōn būsuo. Tɔɔte nigānigāna égɔ kú gukenon kōn nɔaao. Yā beeenon nòwāwā naana ũ.

⁹ À làakari ke. Weé a kùkū wà a na yākpakerinone n ɔzī, weé a gbēgbē aduakēkpēno guu. Weé a ze būsuo gbēnsino kōn kīnana ae ma yānzi, le agɔ deńne ma sèedadeeno ũ. ¹⁰ Sé wà ma baaru nna waazi ke bori pínɡi ma gĩa. ¹¹ Tó wà gāaao yākpakekiia, àton gĩa ke à yā kè é o damu kero. Yā kè Ludaa dàare a lén gurɔ mɔn à o, zaake ámbé é yā oro, Luda Ninime. ¹² Vīi kōn dāaron é kō kpámma wà de. Den é bɔ n nēno kpē. Nēno é bɔ n den kōn n dan kpē wà n de. ¹³ Gbē pínɡi é zaagu ma yānzi, mode gbē kè zena gbāa ai à guro léa é mīsina e.

¹⁴ Tó a tē guyakari é guu kè de agɔ kúnlo, kyókēri gɔ dɔ, gbē kè aɔ kú Yudeano bàa sí wà mì pé kpiinɔa. ¹⁵ Gbē kè kú a kpé musu tón pita à gē kpé guu à póke sé à boro. ¹⁶ Gbē kè kú buraa tón liara be à a uta séro. ¹⁷ Wāiyoo nòsindadeeno kōn nédandeen gurɔ beee. ¹⁸ À adua ke le yā pì tón ke buusie gurɔ, ¹⁹ zaake wētāmma égɔ kuu gurɔ pìnɔa. Zaa gurɔ kè Luda anduna kè ai gbāa à taka e kero, eé sɔ ke zikiro. ²⁰ Tó Dii e gurɔ pìn lagoro, le gbēke é boro. Mode à gurɔ pìn lagoro a gbē kè à n sēno yānzime.

Gbēntee Né suna

(Mat 24:23-44, Luk 21:25-38)

²¹ Gurɔ beee tó gbēke bèare, à Mesaya gwa kè kesɔ à Mesaya gwa kāaa, àton síro. ²² Zaake Mesaya egēno kōn annabi egēno é mó wà sèedano kōn dabudabuyāno ke, le wà gbē kè Luda n sēno sāsāo, tó eé sí ke. ²³ À làakari ke. Ma gĩa ke ma yā pínɡi òare zaa káaku kò.

²⁴ Gurɔ pìn wētāmma gbera ɔfāntē é sia kū, mɔvura é í kero, ²⁵ ɔɔsoneno é woro ludambē, gbāaa kè aɔ kú musuno é nigā, ²⁶ gbasa wà Gbēntee Né suna e ludambē luguun kōn gbāa bitao kōn gakuio. ²⁷ Eé a malaikano zī, le aɔ gbē kè à n sēno kakōa anduna gooda siigɔa, zaa anduna léa ai ludambē léa.

²⁸ À yā dada kākā lía. Tó à gāno í kpàkpa èe lá boro paa, á dɔ kè guwāagurɔ kà kīi. ²⁹ Lēme sɔ, tó á è yā pìn e kee le, agɔ dɔ kè à suna kà kīi, à kú kpēlea. ³⁰ Yāpuraan mée ooare gurɔ kè gbēno é gētero ai yā pìn gá keo pínɡi. ³¹ Musu kōn tɔɔte é gēte, mode ma yāno gētena vīro.

³² Gbēkee à gurɔ ke à gurɔ zaka dōro, baa malaika kè aɔ kú musuno ke Luda Né, sé De Luda. ³³ À làakari ke, a wēe gɔ dɔ, zaake á dɔ gurɔ kè eé suro. ³⁴ À de lán gbē kè èe gaa wētea bà. À a be tó a zīkerinone baade kōn a zīio, ben à bè a

gudākparine a wée gō dō. ³⁵ Apino sō, á dō gurō kè bēdee é suro, uusien yoo, lezāndon yoo, kolēzuon yoo, ke gudōnao. Beee yānzi a wée gō dō, ³⁶ le àton su kāndo à a le, ée ii ooro yānzi. ³⁷ Yā kè mée ooare mée oo baade pínɡineme, a wée gō dō.

14

Lékpakōsōna Yesuzi

(Mat 26:1-5, Luk 22:1-2, Yoh 11:45-53)

¹ Banla zībaa kōn Burēdi Sése'ēzēsai zībaao gō gurō plaa, ben sa'orikinō kōn ludaýādannērino e zé wētēē ōndōō wà Yesu kū wà dē. ² Zaake aō bē: Wāton ke zībaa zīro, le gbēno tón zōka káro yānzi.

Nósi gū nna kuna Yesu mìa

(Mat 26:6-13, Yoh 12:1-8)

³ Gurō kè Yesu kú Betani, Simō kusu bē, èe pō blee gēkēsēkēna, ben nōgbē ke sōzi à gbaaa néngo kè nósi gū nna bori maa òdee kú à guu kūna. Ben à gbaaa pì waa è, à nósi pì kù Yesu mìa. ⁴ Gbēkenō kú gwe, aō pō fē wà bē: Bón nósi pì laalaakēna ūu? ⁵ Weé fō wà yá dē kondogi wāa dō kpé basōroola wà à ò kpá takaasideenōa. Ben aō lēfōtō kà nōgbē pizi. ⁶ Ben Yesu bē: À à tó gwe. Bóyānzín ée ĩa daaazi? À zī maaa kēmēmē. ⁷ Takaasideenō égō kúao gurō pínɡi, gurō kè á yezi, é fō à kēñnē. Mapi sō mégō kúao gurō pínɡiro. ⁸ À kè a gbāa lēmēmē, à gīake à nósi kù ma mèa le à ma gē kēomē. ⁹ Yāpuraan mée ooare, guu kè wēe ma baaru nna waazi kēen anduna guu pínɡi, weégō yā kè nōgbē pì kè oo à dōngu yānzi.

Yudasi bōna Yesu kpēē

(Mat 26:14-16, Luk 22:3-6)

¹⁰ Beee gbēra gōon kuri awēēplaaano doke kè wē benē Yudasi Isikarioti gāa sa'orikinō kiia, le à Yesu kpámma. ¹¹ Kè aō à yā mà, ben aō pō kè nna, ben aō lē gbēnē kè weé ò kpāa. Ben èe zé wētēē à Yesu kpámma.

Banla póbale kēkēna

(Mat 26:17-25, Luk 22:7-14, 21-23, Yoh 13:21-30)

¹² Burēdi Sése'ēzēsai zībaa gurō káakudee zī kè wē Banla sānē bōrō kòto kpá, Yesu ìbano à là wà bēnē: Mán n̄ yezi wà gá kekēnē n̄ Banla pō blen? ¹³ Yesu gōon plaaa zī à ìbano té à bēñnē: À gá wēte guu. Gōgbē ke é daale à í sēna kōn looo. À tézi ¹⁴ ai ua kè eé gēn. À o ua pì bēdeenē, dannēri bē mán a pitakii kún, guu kè é Banla pō blen kōn a ìbano? ¹⁵ Eé kpé musu bíta kè wà kēkē òdōaare. À póbleyā kēkēwe gwe. ¹⁶ Yesu ìba pino dà zén, aō gō wēte pì guu, ben aō è lán à òñnē nà. Ben aō Banla póbleyā kēkē gwe.

¹⁷ Kè uusie kè, ben Yesu gāa gwe kōn a gōon kuri awēēplaaa pino. ¹⁸ Kè aō vēe wēe pō blee, ben à bē: Yāpuraan mée ooare, a gbē mēn doo kè wēe pō blee lēdoo é ma kpámma. ¹⁹ Aō nōsē yāka, ben aōe à laa doodo: Asa māmbeeroo? ²⁰ Ben à bēñnē: A gōon kuri awēēplaaano doke kè wēe pō blee taa guu lēdomē. ²¹ Gbēntee Né é kpá guuzi lán à kēna a yā musu nà, mōde wāiyoo gbē kè eé bō Gbēntee Né kpēē pì. Eé ke sào adeenē tó wēe à i yāro.

Dii pōblee

(Mat 26:26-30, Luk 22:14-20, 1Kō 11:23-25)

²² Kè aōe pō blee, Yesu burēdi sē à aubarika dàn, ben à likōrē à kpà a ìbano à bē: À sí, ma mēn yē. ²³ Ben à togoo sē à aubarika dàn à kpámma, ben aō m̄ n̄ pínɡi. ²⁴ Ben à bēñnē: Ma arun yē, Luda bà kuuna kōn gbē pariino aru ū, kè eé bōēmaa. ²⁵ Yāpuraan mée ooare, mé geepi'i m̄ gĩa dōro ai kpata kè bō Luda

kiia gá bɔo gupuraa, gbasà mà à dufu mi sa. ²⁶ Kè aɔ lè sì, ben aɔ bɔe wà gàa Kùkpe sìsĩgɛɛzi.

Yesu gĩake à dɔyà kè Pita é kɛ

(Mat 26:31-35, Luk 22:31-34, Yoh 13:36-38)

²⁷ Ben Yesu bènnɛ: A píngi é fuma, zaakɛ wà kè Luda yān wà bè: Mé sādāri lé, sāanɔ é fāakɔa. ²⁸ Mɔde ma fɛɛna gbɛra mé dɔare aɛ gana Galili. ²⁹ Ben Pita bènnɛ: Baa tó aɔ fù n píngi, mé furo. ³⁰ Ben Yesu bènnɛ: Yāpuraan mée oonnɛ, gwāavīa ai koo gɔ gá lé zu gènn plaa, né lé sémazi gènn aagɔ. ³¹ Ben Pita bè māmamm: Baa tó mé gá mà ganyo, mé lé sénzi zikiro. Ben aɔ ɔ lɛ se n píngi.

Yesu aduakɛna za Getesemani

(Mat 26:36-46, Luk 22:39-46)

³² Aɔ kà guu kè wè be Getesemani, ben Yesu bè a ìbanɔnɛ: À vɛɛ kè ai mà gá adua kɛ. ³³ À Pita kɔn Yemisio kɔn Yohanao sè à gāańyo. Sósobi à kù à nòseyɔgɔ sì. ³⁴ Ben à bènnɛ: Ma pɔɔ sia kù maamaa ai gaa lézĩ. À zɛ kè à itɛ kɛ. ³⁵ Kè à gāa aɛ fɛte, ben à kùɛ tɔɔte à adua kè tó eé sí kɛ, gurɔ zaka pì gɛtɛala. ³⁶ À bè: Baa, ma De, baabɔ píngi é sí kennɛ. N togo'i kè síma, mɔde èe kɛ yā kè má yezinlo, sé kè n yezĩ. ³⁷ Ben à liara à sù à a ìbanɔ lè, aɔɔe ii oo. Ben à bè Pitane: Simɔ, née ii oon yó? Née fɔ n itɛ kè baa awa doroo? ³⁸ À itɛ kɛ àgɔ adua kɛɛ lɛ aton fu yɔagwanaaro yānzi. Ninii yezĩ, mɔde mè busɛ. ³⁹ À liara à gāa adua kɛ, ben à yā dɔnkɔ pì ɔ dɔ. ⁴⁰ Kè à liara à sù à n lé, aɔɔe ii oo, zaakɛ aɔɔe imioo dedɛɛ. Aɔ dɔ dian weé yā onɛ nàro. ⁴¹ À suna gènn aagɔdeeo à bènnɛ: Ée ii oo, ée kámma boo ai tian yó? À mò lɛ. Gurɔ kà sa. À gwa, wà Gbɛntee Né kpà durunkɛrinɔa. ⁴² À fɛɛ wà gá. Gbɛ kè ma kparĩma pì e mɔɔ fá.

Yesu kũna

(Mat 26:47-56, Luk 22:47-53, Yoh 18:3-12)

⁴³ Kè à kpé èe yā pì oo, ben Yudasĩ à gɔɔn kuri awɛɛplaaanɔ doke mò kɔn pariio, aɔ fɛɛdaanɔ kũkũna kɔn gònɔ. Aɔ bò sa'orikino kɔn ludayādannɛrinɔ kɔn gbɛnsino kiia. ⁴⁴ Bɔnkɛɛdee pì sɔ sèeda òńɛ à bè: Gbɛ kè mé lé péa, àmbɛ gwe. À à kũ gbāa à táo. ⁴⁵ Ben à m̀ pè Yesua gɔɔ à bènnɛ: Rabi! Ben à lé péa. ⁴⁶ Ben wà ɔ pè Yesua wà à kũ gíngin. ⁴⁷ Ben gbɛ kè aɔ zena gweenɔ doke a fɛɛdaa wòto à sa'oriki ìsi zĩri ke lèo à à swā gò. ⁴⁸ Ben Yesu bènnɛ: Kpāi wéedewen ma ũ, kè a m̀ à ma kũ kɔn fɛɛdaanɔ kɔn gònɔo? ⁴⁹ Mɛgɔ kúao Luda ua lán guu e dɔɔ nà, mɛgɔ yā daaare, ée ma kũro. Mɔde sé yā kè wà kè Luda yān papa. ⁵⁰ Ben à ìbanɔ bàà lè n píngi aɔ à tòn.

⁵¹ Gɔkpārɛ kee tézi à pòke danaro, táaru bisan à kùala. Kè wà à kũ, ⁵² ben à bò n ɔzĩ à a bisa tònɛ gwe à bàà sì à tà bũu.

Yuda gbāadeenɔ yākpakɛna kɔn Yesuo

(Mat 26:57-68, Luk 22:54-55, 63-71, Yoh 18:13-14, 19-24)

⁵³ Ben aɔ gāa Yesuo sa'oriki ìsi bɛ. Sa'orikino kɔn gbɛnsino kɔn ludayādannɛrinɔ kàkɔa gwe n píngi. ⁵⁴ Pita té à kpɛ káaa ai à gāa à gɛ sa'oriki ìsi bɛ ua guu. À vɛɛ gwe, èe té kpákpa kɔn dogarino lɛdo. ⁵⁵ Sa'orikino kɔn Yuda yākpakɛrinɔ n píngi e sèeda wɛtɛ Yesuzi wà à dɛ, ben aɔɔe ero. ⁵⁶ Wà ɛgɛyā dɪdia pari, mɔde aɔ yākee e kɔ séro. ⁵⁷ Ben gbɛkenɔ fɛɛ wà ɛgɛyā dɪdia wà bè: ⁵⁸ Wá mà à bè é Luda kpé kè gbɛntee bò wí é à pānde bo gurɔ aagɔ dagura kè gbɛntee e boro. ⁵⁹ Baa kɔn beeeo aɔ yā e kɔ séro. ⁶⁰ Ben sa'oriki ìsi fɛɛ à zè n aɛ à Yesu gbèka: N yāke vĩ n weńlaroo? Yā kè wèe didiimmaa kè dɛ diaa? ⁶¹ Yesu yĩtɛ kpɛ èe yāke weàlaro, ben sa'oriki ìsi pì èara à à gbèka: Mbe Mɛsaya,

Luda Aubarikade Né ũ? ⁶² Ben Yesu bè: Mámbe à ũ. É Gbēntee Né e vɛɛna Gbāapingide ɔplaazi, bensɔ é à suna e ludambɛ luguun. ⁶³ Ben sa'oriki ìsi pì a utano gá à kè à bè: À kè dia wée sèedade pānde kenɔ wɛɛɛ dɔee? ⁶⁴ Á mà lán à dɔkè Ludao nà. Yā kpāreen a zɛo tiaa? Ben aɔ yā dààla n pínɡi aɔ bè wà à dɛ. ⁶⁵ Ben gbēkenɔ fɛɛ wà lóu súa. Ben wà pɔ yìnɛ à uua, wée à lélɛɛ ɔkúo wée beenɛ: Ñ annabikɛyā o ñ gbē kè n lɛɛ o. Ben dogarinɔ à kú aɔ à swān kèkɛ.

Pita lésɛna Yesuzi

(Mat 26:69-75, Luk 22:56-62, Yoh 18:15-18, 25-27)

⁶⁶ Pita kú ua guu gĩzĩ, ben sa'oriki ìsi zòɔkpārenɔ doke mò gwe. ⁶⁷ Kè à Pita è è té kpákpaá, ben à wée pèa à bènɛ: Mpi sɔ nègɔ kú lɛdo kɔn Yesu Nazaretionɛ. ⁶⁸ Ben à lé sè à bè: Má à dɔro, mée yā kè nɛɛ oo dɔro dɔro. Ben à fɛɛ à gè gānun. ⁶⁹ Kè zòɔkpāre pì à è gwe dɔ, ben à ò gbē kè aɔ zɛna gweenɔnɛ à bè: Aɔ gbē mèn doon yè. ⁷⁰ Ben Pita lé sè dɔ. Kè à kè saa fète, gbē kè aɔ zɛna gweenɔ bè Pitānɛ: Yāpuramɛ aɔ gbē doon n ũ, zaake Galili gbēn n ũ. ⁷¹ Ben à fɛɛ à e a zĩnda kà à la dà à bè: Má gbē kè ée à yā oo pì dɔro. ⁷² Zaa gwe gɔɔn koo lé gènn plaadee zù, ben yā kè Yesu ò dɔ Pitān, kè à bè, ai koo gɔ gá lé zu gènn plaa, eé lé séazi gènn aagɔ. Ben à nà ɔɔdɔnaa.

15

Pilati yākpāɛkɛna kɔn Yesuo

(Mat 27:1-2, Luk 23:1-5, Yoh 18:28-38)

¹ Kè guu dɔ gɔɔ sa'orikinɔ kɔn gbēnsinɔ kɔn ludayādannerinɔ kɔn gbāadeenɔ n pínɡi yā gògɔ, ben aɔ Yesu yì aɔ gāa wà à nà Pilatinɛ a ɔzĩ. ² Ben Pilati à là à bè: Mbe Yudanɔ kina ũ? Yesu wèàla à bè: Lɛn n ò lɛ. ³ Sa'orikinɔ e yā didiia, ⁴ ben Pilati à là dɔ: Né yāke oroo? Yā kè wée didiimmaa ma fá! ⁵ Mòde Yesu e yāke wɛnlaro, ben yā pì bɔ Pilati saɛ.

Yādana Yesula

(Mat 27:15-26, Luk 23:13-25, Yoh 18:39-19:16)

⁶ Banla zĩbaa zĩ wè pisinanɔ doke kè gbēnɔ à wée kè gbāɛnɛ. ⁷ Gurɔ mɔa sɔ gbēkee kú kpésiaan wè be Baraba. À kú kɔn gbē gaabudee kè aɔ gbē dènnɔ. ⁸ Ben parii sɔ Pilatizi aɔ wée kèa à kɛ lán è kɛnɛ nà. ⁹ Ben Pilati n lá à bè: Á yezi mà Yudanɔ kina gbāɛaren yó? ¹⁰ Zaake à dɔ kè nòsegɔaano kè sa'orikinɔ vĩ kɔn Yesuo yānzin wà à kpāawazi. ¹¹ Ben sa'orikinɔ gbēnɔ làakari fɛɛ, lɛ aɔ o Pilatinɛ à Baraba gbāɛnɛ. ¹² Ben Pilati n lá à bè: Bón á yezi mà kɛ kɔn gbē kè eè be Yudanɔ kinao tiaa? ¹³ Ben aɔ wii lè wà bè: Ñ à pá líá! ¹⁴ Ben Pilati bènɛ: À kè diaa? Bó dàn à kè? Ben aɔ wii lè wà kàara wà bè: Ñ à pá líá! ¹⁵ Pilati yezi à gbēnɔ pɔnnāa wɛɛ, ben à Baraba gbāɛnɛ. À Yesu kpā sozanɔa aɔ à gbē flāo aɔ à pá líá.

Yesu fabona

(Mat 27:27-31, Yoh 19:2-3)

¹⁶ Ben soza pìnɔ gāao bùsu gbēnsi pì bɛ, ben aɔ n gāli kàkɔa pínɡi. ¹⁷ Aɔ gumusu tɛaa dànɛ, ben aɔ lè fùra tã aɔ kùnɛ. ¹⁸ Ben aɔɛ ì kpāaa wà bè: Fɔɔ Yudanɔ kina! ¹⁹ Aɔɛ à lɛɛ gòo a mìa aɔɛ lóu suua, aɔɛ kuɛɛ n kosooa wée mì síɛɛnɛ. ²⁰ Kè aɔ à fabò wà yāa, ben aɔ gumusu tɛaa pì gòàla aɔ à zĩnda pókāsāa dànɛ. Ben aɔ bɔo wée gaa à pá líá.

Yesu pana líá

(Mat 27:32-44, Luk 23:26-43, Yoh 19:17-27)

²¹ Kè aṣṣe gaa, Sireni gbě kè wè benε Simo bò lakutu kea èe suu wété guu, ben aṣ gā nàa à Yesu líkpansé. Àmbe Alesanda kōn Rufuo de ũ. ²² Ben aṣ gāa Yesuo guu kè wè be Gogota kè bè mīwatorokii. ²³ Ben aṣ geepiwé kè wà yǎkōte kōn ēzēo dōnε, mōde èe miro. ²⁴ Kè aṣ à pà lía, ben aṣ à pókāsāano kpàatεte wà kàε, ben aṣ kàbankpε kè lán aṣ baade é sé nà. ²⁵ Aṣ à pà lía mò kēndomε. ²⁶ Wà yā kè wà dīa kè wà nà lía à mīla wà bè:

Yudano kína.

²⁷ Wà kpāi wéedeweno pà lía à saε gwe do gōon plaa, gbě doo à ɔplaa, gbě doo à ɔzεzi. ²⁸ Len yā kè wà kè Luda yān pàpa lε kè wà bè: Wà à kākōa kōn dākerino.

²⁹ Gbě kè aṣṣe gēε zéla gweeno e n mī kεε degūdegū, aṣṣe à sōsō wà bè: Éhē! Mmōn kè n bè né Luda kpé wí n εara n bo guro aagō daguran gweroo? ³⁰ N n zīnda mī sí n pita lía! ³¹ Lεmε do sa'orikino kōn ludayādannerino e à faboo lε wà bè: À gbě pāndenō mī sì, mōde eé fō à a zīnda mī síro. ³² Tó Mεsaya, Isarailino kína pita lía tia wà e, wé à náanε kε. Ben gbě kè wà n pà lía lēdoonō e à sōsō do.

Yesu gana

(Mat 27:45-46, Luk 23:44-49, Yoh 19:28-30)

³³ Kè ɔfāntē kà mīdangura, ben gusiaa dà bùsu pīla pīngi ai fāantē mò aagō. ³⁴ Fāantē mò aagōn Yesu wii lē gbāngbān à bè: Eloi, Eloi, lεma sabatani! Beε bè: Ma Luda, ma Luda, à kè dia n ma ton? ³⁵ Kè gbě kè aṣṣe zεna gwe kenō yā pī mà, ben aṣ bè: À ma, èe Ilia sísii. ³⁶ Ben gběke bàà lē à gāa à sabo sè à dà geepiwé kpàkpā guu, à fīfī kapaa, ben à dò Yesunε à mi. Ben à bè: À zε gīa wà gwa tó Ilia é mó à à pita. ³⁷ Yesu wii gbāaa lē à wēndi tà. ³⁸ Ben Luda kpé lābure kēkōrε plaa bōna musu suna gīzī. ³⁹ Kè sozano gbēnsi kè zε Yesu aε gwee è lán à gā nà, ben à bè: Yāpuramε Luda Nén gbě kè ũ. ⁴⁰ Nōgbě kenō kú gwe do aṣṣe guu gwaa kāaa. N tén Mariama Magadaleni kún kōn Mariamao Yemisi Néngo kōn Yusufuo da kōn Salomεo. ⁴¹ Gurō kè Yesu kú Galili, aṣmbe aṣègō tézi wāgō à ian ká. Nōgbě pāndenō kú gwe do pari kè aṣ gāao Yerusalemu lēdo.

Yesu vīna

(Mat 27:57-61, Luk 23:50-56, Yoh 19:38-42)

⁴² Azuma zī uusie. Kè wèe kāmmboguro soru kεε, ⁴³ Yusufu Arimatea gbě mò. Gbě tódeemε Yuda gbāadeeno té. Àmō sō e kpata kè bō Luda kiia dāa. À kùgbāaa kè à gāa Pilati kiia à Yesu gè gbèkaa. ⁴⁴ Kè Pilati mà Yesu gīake à gā kò, à bō à saε. Ben à sozano gbēnsi sìsi à à là tó Yesu gā kò. ⁴⁵ Kè Pilati gbēnsi yā pī mà, ben à Yusufu gbà zé à gè pī sé. ⁴⁶ Ben Yusufu gāa à táaru bisa lù, ben à gāa à à gè pita lía à bisa pī fīfīa. À à dà gbèwεε kè wà sò mira ũu guu, ben à gbè gbèntē gbegere pà à tàta wéε pīlε. ⁴⁷ Mariama Magadaleni kōn Mariama Yusufu dao è gura kè wà Yesu gè pī dàen.

16

Yesu fεna gaan

(Mat 28:1-8, Luk 24:1-12, Yoh 20:1-10)

¹ Kāmmboguro yāanao uusie Mariama Magadaleni kōn Mariama Yemisi dao kōn Salomεo nōsi gū nnaa lù, lε wà gā wà kú Yesu mēa. ² Azumanεngo zī kōngō idε'idε aṣ bō wéε gaa mira pī kiia. ³ Aṣ kō là zén wà bè: Dé bé eé gbè mò gbegere pà à guowe mira léa sō? ⁴ Zaake gbè pī bíta maamaa. Kè aṣ wéε sè wà gwà, ben aṣ è wà gbè pī gbegere pà wà guo mira pī léa. ⁵ Kè aṣ gè mirawεε pī guu, ben aṣ gōkparε ke è vēna ɔplazi à utagyaba puraa dana. Ben aṣ kè gīri. ⁶ À bènnε: Àton kε gīriro, Yesu Nazareti kè wà pà lán ée wetεeroo? À fēε, à kú kéro. À guu kè wà à dàen gwa, ⁷ é gā à o à ìbanone kōn Pitao kè èe dōónε aε

gana Galili. Gwen aṣé à en lán à ònnè nà. ⁸ Aṣṣe lugalugaa yā pì bò n sàe, ben aṣ bò miran aṣ bàà lè. Aṣṣe yāke o gbēkenero kè vīa n kū yānzi.

Yesu bɔ̀ à mɔ̀na a ibanɔ̀zi

(Mat 28:9-20, Luk 24:13-49, Yoh 20:11-23, Zĩr 1:6-8)

⁹ Kè Yesu fɛɛ Azumanɛngo zĩ kɔ̀ngɔ̀ idɛ'idɛ, à a zĩnda òdɔ̀a Mariama Magalɛninɛ káaku. Nɔ̀gbɛ̀ pì guun Yesu pè zĩn mèn swɛɛplaaanɔ̀. ¹⁰ Ben nɔ̀gbɛ̀ pì gàa à ò gbɛ̀ kè aṣṣo kúo yāanɔ̀nɛ. Aṣ nòsɛ yakana wèè ɔ̀ɔ̀ dɔ̀ɔ̀. ¹¹ Kè aṣṣo mà kè Yesu kú wèndio ai nɔ̀gbɛ̀ pì à è wéɛo, aṣṣe síro.

¹² Beeɛ gbera gurɔ̀ɔ̀ kè n gɔ̀ɔ̀n plaaanɔ̀ɔ̀ té zé guu aṣṣe gaa wéte guu, à bò à mòhzi lán gbɛ̀ pānde bà. ¹³ Kè aṣ lɛ̀ara wà sù, aṣṣo ò gbɛ̀ kpaaanɔ̀nɛ, mɔ̀de aṣṣe n yā síro. ¹⁴ Zāazāa à bò à mò a ìba gɔ̀ɔ̀n kuri awɛɛdoonɔ̀zi kè aṣṣe pò blee. Ben à kpàkɛ́nzi n swāgbāa yānzi, zaake aṣṣe à náanɛ kero bensɔ̀ aṣṣe gbɛ̀ kè aṣ à è kè à fɛɛnɔ̀ yā síro. ¹⁵ Ben à bèhɛ̀nɛ: À gá anduna gu píngia à ma baaru nnaa kpá gbɛ̀nɔ̀nɛ n píngi. ¹⁶ Gbɛ̀ kè sì ben à batisi kè bé eé m̀sina e. Gbɛ̀ kè èe sí sɔ̀ro, yā é vɛɛ adeea. ¹⁷ Gbɛ̀ kè aṣ baaru pì sìnɔ̀ yākenanɔ̀n yè: Aṣégae zĩnnɔ̀ gorɔ̀mma kɔ̀n ma tóo, aṣégae yāke borii o. ¹⁸ Aṣé mlè sé kɔ̀n ɔ̀ɔ̀. Baa tó aṣ sɛwɛɛ mì, pòke é n lero. Aṣégae ɔ̀ kɛ gyāreenɔ̀a aṣ gbāa kū.

Tana Yesuo ludambɛ

(Luk 24:50-53, Zĩr 1:9-11)

¹⁹ Kè Dii Yesu yā ònnè à yāa, ben Luda à sè à tào musu, ben à vɛɛ Luda ɔ̀plaazi. ²⁰ Ben à ìba pìnnɔ̀ gàa wà waazi kè gu píngia. Dii zĩ kèhɛ̀yo à a yā kāsāa pèe kɔ̀n dabuyā kè tézinnɔ̀.

LUKU

Baaru nnaa kè Luku kè

Yesu Kirisi ina 1:5-2:52

Yaaya Batisikèri waazikèna 3:1-3:20

Yesu batisikèna 3:21-4:13

Yesu yádannèna Galili 4:14-9:50

Zaa Galili ai Yerusalemu 9:51-19:27

Yesu kuuna Yerusalemu 19:28-22:46

Yesu gana kòn à fènao 22:47-24:53

¹ Gbè paridee ɔ kpà, lè wà yā kè kè wa té tōkē takada guu zéazea, ² lán gbè kè aɔɔ de yā pì sèedadeenɔ ũ kòn a baarukparinɔ ɔwe nà zaa káaku. ³ Tia sa mapi sɔ, lán ma wée tē yā pìnɔzi nà doodo zaa a daena, má è à maa mà kènne zéazea, ma gbè bèede Tiofilu, ⁴ lè n yā kè wà dànne sãnsã dɔ.

Malaika gĩake à Yaaya Batisikèri ina yā ò

⁵ Yudea bùsu kí Herɔdu gurɔ sa'ori kee kuu, à tón Zakari. À kú Abia sa'orino gāli guume. À naɔ tón Elizabeti, Aruna boriime dɔ. ⁶ Aɔ plaaa n pínɡi maa Ludane. Aɔgɔ kuu taari sai, aɔ Dii doka kòn yā kè à dienɔ kúna. ⁷ Mɔde aɔ né vĩro, zaake Elizabeti né pãaame, ben aɔ gɔn plaaa n pínɡi zi kù.

⁸ Gurɔ kè sa'ona kà n gālia, Zakari bé èe sa'ona Ludaa zĩ kee. ⁹ Lán sa'ori pìnɔ è ke nà, aɔ kàbankpe kè, ben kàbankpe Zakari kù, lè à gá tuaetiti kpata Dii kpén. ¹⁰ Tuaetitikpatagurɔ parii kàkɔa kpèlea pínɡi aɔɔe adua kee. ¹¹ Ben Dii malaika bò à mòzi à zè tuaetitikpataki ɔplazi. ¹² Kè Zakari à è, à kè gĩri, vĩa à kù. ¹³ Ben malaika pì bène: Nton tó vĩa n kũro Zakari. Luda n wékeke si, n naɔ Elizabeti é né i gɔgbè ũ, né tó kpáne Yaaya. ¹⁴ N pɔɔ é ke nna, né yāa dɔ, gbèno é pɔnnaa ke à ina yā musu pari, ¹⁵ zaake eégɔ de Diine gbènsi ũme. Eé wée ke í gbāa ke miro, Luda Nini égɔ kúa zaa à da gbèemme. ¹⁶ Eé tó Isarailino aɔ dɔ Dii n Ludaa pari, ¹⁷ eé dɔ Diine aɔ kòn Luda Nini gbāaa kè Ilia vĩ yāao. Eé tó denɔ lé ke do kòn n nénɔ, eé tó swāyāmarisaideenɔ gbè maaano ɔndɔɔ sé. Eé tó gbèno gɔ kú soru guu Diine.

¹⁸ Ben Zakari bè malaika pìnɔ: Mé yā pì sãnsã dɔ diamɔ? Zaake mare zikūnan ma ũ, ben ma naɔ zi kù dɔ. ¹⁹ Ben malaika pì wèla à bè: Mámbe Gablieli ũ, mɔgɔ zena Luda aezĩ. Àmbe à ma zĩ mà yā pì onne mà baaru nnaa pì kpánne. ²⁰ N ma, n néné é nae, né fĩ n yā oro ai yā pì gá keo, kè néné ma yā kè eé ke a gurɔa síro yāanzi. ²¹ Gurɔ mɔa sɔ wè Zakari dāa. À gikèna Luda kpén bò n sae. ²² Kè à bò, èe fĩ à yā ònyoro, ben wà dɔ kè à wéegupu è Luda kpémme. Lán à néné nàe nà, ben èe yā ooíne kòn ɔɔo. ²³ Kè Zakari sa'ogurɔ pàpa, ben à tà be. ²⁴ Bee gbera à naɔ Elizabeti nò si, ben à a zĩnda ùte ai mɔ sɔɔro à bè: ²⁵ Dii yā kè kème, à ma wènda gwà, à ma bɔ wín.

Malaika gĩake à Yesu ina yā ò

²⁶ À mɔ swèedodee guu Luda malaika Gablieli zĩ Galili lakutu kè wè be Nazareti guu. ²⁷ À gāa nokpare lezii kè à tón Mariama kiia. À gɔkpamma vĩ Dauda borii ũ. À tón Yusufu. ²⁸ Kè malaika pì gè à kiia, à bène: Fɔɔ aubarikade! Dii kúnyo. ²⁹ Mariama bídi kè maamaa yā pia, à laasuu lè à bè: Ì beee mì de diamɔ? ³⁰ Ben malaika pì bène:

Mariama, nton tó vĩa n kũro,
zaake Luda gbèkeke kènneme.

³¹ Ñ ma! Né nò sí ñ né i gɔgbɛ ũ,
né tɔ kpáñe Yesu.

³² Eégɔ de gbɛnsi ũ,
weé à sísi Luda Musude Né.
Dii Luda é à kpá

à dezi Dauda kpatan,

³³ eégɔ kí blee Yakubu boriinɔñe gurɔ píngi,
à kíblena égɔ yāana vīro.

³⁴ Ben Mariama bè malaika pìnɛ: Kè má gɔgbɛ dɔ zikiro, beee é sí ke diamɛ?

³⁵ Malaika wèàla à bè:

Luda Nini é summa,

Luda Musude gbāaa é danla.

Beee yānzi né kè né ii pì kuuna égɔ adona,

weé à sísi Luda Né.

³⁶ N danɛ Elizabeti négɔgbɛ nòsina se a zikū guu. Nɔgbɛ kè wà diɛ pāaa ũu pì kú kɔn nò mɔ swɛɛdoɔo tia. ³⁷ Zaake Luda kiian baabɔ píngi è sí ken. ³⁸ Ben Mariama bè: Dii zòblerin ma ũ. À kemɛ lán n ò nà. Ben malaika pì tà à à tòn.

Mariama gana Elizabeti gwa

³⁹ Gurɔ mɔa Mariama fɛɛ à gāa lakutu kè kú Yudea bùsu gušĩsĩdeen gɔɔ. ⁴⁰ À gāa Zakari be, ben à ì kpà Elizabetia. ⁴¹ Kè Elizabeti Mariama ì pì mà, à né vì à gbɛɛ guu, ben Luda Nini sù Elizabetia, ⁴² à wii gbāaa lè à bè: Aubarikadeen n ũ de nɔgbɛ píngila. Aubarikadeen né kè kú n gbɛɛn ũ dɔ. ⁴³ Bón ma ũ kè ma Dii da mò ma gwaa? ⁴⁴ Gurɔ kè ma n ì mà dé, né kè kú ma gbɛɛn vì kɔn pɔnnaao. ⁴⁵ Aubarikadeen n ũ, mmɔn kè n yā kè Dii ònnɛ sɔ, kè eé ke.

Mariama Dii tɔ sɛna lezĩ

⁴⁶ Ben Mariama bè:

Méɛ Dii tɔ sɛɛ lezĩ ma swè guu,

⁴⁷ ma pɔɔ e keɛ nna Luda ma Mìsiria,

⁴⁸ zaake à ma yā dà,

mamɔma à zòbleri kè méɛ ká póke lézĩroo.

Zaa tia ai gurɔ píngi weé bemɛ aubarikadeemɛ,

⁴⁹ zaake Luda gbāade yā bíta kèmmɛ.

À tɔ kú adona.

⁵⁰ È wènda dɔ gbɛ kè aɔè a vīa keɛnɔñe
ai n boriia.

⁵¹ À a gāsā pòro à a gbāaa òdɔaíñe,

à ìadārinɔ fāakɔa kɔn n laasuunɔ.

⁵² À gbāadeenɔ bɔ kpatan,

à talakanɔ sè lezĩ.

⁵³ À pɔ maaanɔ kpà nɔaderinɔa aɔ ká,

mɔde à ɔɔdeenɔ gbàɛ ɔkori.

⁵⁴ À a zòbleri Isarailinɔ ìan ká,

aɔ yā e sánlo.

⁵⁵ À wènda dɔ Ibraíñe kɔn a borii pìnɔ

lán à ò wa dezinɔñe nà.

⁵⁶ Mariama vèɛ kɔn Elizabetio lán mɔ aagɔɔ bà, ben à tà be.

Yaaya Batisikɛri ina

⁵⁷ Elizabeti né'igurɔ kà, ben à né ì gɔgbɛ ũ. ⁵⁸ Kè à fáandideenɔ kɔn à danɛnɔɔ mà lán Dii wènda dɔñe nà, aɔ pɔnnaa kèò. ⁵⁹ À gurɔ sɔraagɔdee zĩ aɔ mò bāngu ke né pìnɛ, le wà à de Zakari tɔ kpáñe, ⁶⁰ ben à da bè: Auo! Weé à sísi Yaayamɛ.

⁶¹ Aõ bèné: Gbēkee kú n danɛnɔ té kè à tó beee vīro. ⁶² Ben aõ yā ò à denɛ kɔn ɔɔ, lɛ wà dɔ dian à yezi wà tó kpáne nà. ⁶³ Zakari walaa gbèka, ben à kèa: À tón Yaaya. Yā pì bò n saɛ n pínɡi. ⁶⁴ Gwe gɔɔ à néné gùɛ, à lé bò èe yā oo èe Luda sáabu kpaa. ⁶⁵ Ben vīa n fáandideenɔ kù n pínɡi, ben Yudea bùsu gusĩĩde gbēnɔ e yā pì tókè n pínɡi. ⁶⁶ Ben gbē kè aõ yā pì mànɔ kũna n nòsɛ guu wà bè: Bón né pì égɔ de a ũ ziaa? Zaake Dii ɔ ligazimɛ.

Zakari annabikɛyá'ona

⁶⁷ Luda Nini sù à de Zakaria, ben à annabikɛyā ò à bè:
⁶⁸ Wà Dii Isarailinɔ Luda sáabu kpá!
 À mò à a gbēnɔ bò.
⁶⁹ À Mìsiri gbāadee bōwe
 a zòbleri Dauda bori té,
⁷⁰ lán à ò a annabinɔ gāzĩ nà zaa gikɛna.
⁷¹ Aõ bè eé wa sí wa ibɛɛnɔa,
 eé wa bɔ gbē kè aõ zàwaguu pìnɔ ɔzĩ.
⁷² Lɛmɛ à wa dezinɔ wēnda gwà lɛ,
 à bà kuunańyo yā e sánlo.
⁷³ À la dà wa dezi Ibraĩnɛ
⁷⁴ à bè é wa bɔ wa ibɛɛnɔ ɔzĩ,
 é wa gba zé wà dɔazi vīa sai,
⁷⁵ lɛ wa kuuna gɔnɛ adona gbē maaanɔ ũ
 ai wa wēndi lén.
⁷⁶ Mpi sɔ ma né,
 weé n sísi Luda Musude annabi,
 zaake mbe né dɔ Diinɛ aɛ n zé kekɛnɛ.
⁷⁷ Né tó à gbēnɔ dɔ lán eé n m̀i sí nà,
 lán eé n durunɔ kēńnɛ nà.
⁷⁸ Zaake wa Ludaa sùu vī,
 bɔna musu eé mó wa gwa lán gudɔna bà,
⁷⁹ lɛ à guu pu gbē kè aõ kú gusiaa guunɔnɛ
 kɔn gbē kè aõ kú gaa lézĩnɔ,
 lɛ à wa gbá da aafia zén.
⁸⁰ Né pì bíta kù à gɔ kāgbāadee ũ. A kú gbáan ai gurɔ kè à bò Isarailinɔnɛ
 gupuraaa.

2

Yesu Kirisi ina (Mat 1:18-25)

¹ Gurɔ m̀da Siza Ogɔsutu bò kɔn yāo à bè wà a bùsu gbēnɔ naro n pínɡi.
² Naroná káaku kè wà kèn gwe gurɔ kè Kiriniu de Siria bùsu gbēnsi ũ. ³ Baade pínɡi gàa a bɛ wéte lɛ wà à tó da takadan. ⁴ Yusufu sɔ bò Nazaret, Galili bùsun à gàa Dauda bɛ lakutu Betɛlemu, Yudea bùsun, kɛ à de Dauda borii ũ yānzĩ. ⁵ À gàa lɛ wà à tó da takadan gwe kɔn a nɔkpamma Mariama kè nòsináo, ⁶ ben gurɔ kè aõ kú gwe, à né'igurɔ kà, ⁷ ben à a né daudu ì. À bisa fĩfĩ à à dàe pókādeenɔ pòblebɔn, kè aɔɔe guu e nibɔnɔ pitakiiaro yānzĩ.
⁸ Sādārinɔ kú bùsu dɔnkɔ pì guu, aɔɔe ii sɛte aɔɔe n sāanɔ dākpaa gwāavĩ.
⁹ Ben Dii malaika bò à m̀nzi, Dii gakui guu pù à ligānzĩ, ben vīa n kũ maamaa.
¹⁰ Malaika pì bènnɛ: Àton tó vīa a kũro, zaake ma m̀o mà baaru nnaa kpáareme, gbē pínɡi pɔɔ é kɛ nna maamaa. ¹¹ Wà Mìsiri lare Dauda wétɛn gwāavĩ, àmbe Mɛsaya ũ Dii ũ. ¹² Sèeda kè eé tó à à dɔn yè: É nékpāntɛ e daena pókādeenɔ

póblebɔn, bisa fifia. ¹³ Kāndo ludambɛ zɪkpɛɛnɔɔ kú kɔn malaika pìo lɛdo paripari, aɔɔe Luda sáabu kpaa wà bè:

¹⁴ Wà Luda tó bɔ zaa musu, gbɛ kè aɔ yā kènɛ nnaano aafia e tɔɔtea.

¹⁵ Kè malaika pìno gùníla aɔ tà ludambɛ, ben sādārinɔɔ bèkɔnɛ: Wà gá Betɛlemu, lɛ wà yā kè kè pì e, yā kè Dii tò wá dǔ. ¹⁶ Ben aɔ fɛɛ wà gàa kpakpaa aɔ bɔ Mariama kɔn Yusufuoa kɔn nékpāntɛ pìo daena pókādeenɔ pòblebɔn. ¹⁷ Kè aɔ à è, aɔ yā kè wà ònɛ né pì musu ò. ¹⁸ Ben yā kè sādārinɔɔ ò pì bɔ gbɛ kè aɔ mǎno sae n píngi. ¹⁹ Mariama yā pì kúna a nòsɛ guu píngi èe laasuu lɛɛa. ²⁰ Sādārinɔ liara wà tà, aɔɔe Luda tó sɛɛ lezɪ aɔɔe à sáabu kpaa yā kè aɔ mà ben aɔ è yānzi, zaake à kè lán wà ònɛ nà.

Tɔkpana Yesunɛ

²¹ À guro sɔraagɔdee zɪ né bāngukɛgurɔɔ kà, ben wà tó kpànɛ Yesu, tó kè malaika ò zaale wèe à nò síroo.

Yesu ɔɔɔana Diinɛ

²² Kè aɔ gbāsɪbɔgurɔɔ kà, aɔ à sè wà gàa à ɔɔɔa Diinɛ Yerusalemu lán Musa doka ò nà. ²³ Zaake à kú Dii doka takadan wà bè, wà daudunɔ kpá Diia. ²⁴ Aɔ sa'opo kè wà diɛ Dii doka takadan kpà, wà bè pɔtɛɛ mèn plaaa ke lukulukunɛ bɔɔ mèn plaa.

²⁵ Gbɛkee kú Yerusalemu à tón Simɛɔ. Gbɛ maaamɛ, à Luda vɪa vɪ à wéɛ dɔ Isarailinɔ mɪsinazi. Luda Ninii kúa, ²⁶ ben à bènɛ eé ga Dii gbɛ kè wè be Mɛsaya ena sairo. ²⁷ Luda Nini dònɛ aɛ, ben à gè Luda ua guu. Kè Mariama kɔn Yusufuo mò kɔn n né Yesuo yā kè wà diɛ doka takadan kɛna yānzi, ²⁸ ben Simɛɔ à sɪ a ɔzɪ à Luda sáabu kpà à bè:

²⁹ N̄ mamɔma n zɔbleri gbare aafia guu sa lán n òmɛ nà Dii,

³⁰ zaake ma wéɛ sɪ Mɪsiri kè n diɛlɛ,

³¹ kè n à yā kèkɛ bori píngi wáa.

³² Eégɔ de gupuraa ũ lɛ à guu pu bori pāndenɔnɛ à n gbɛ Isarailinɔ tó sɛ lezɪ.

³³ Yā kè à ò né pì musu bɔ à de kɔn à dao saɛ. ³⁴⁻³⁵ Simɛɔ sa maaa ònɛ, ben à bè né pì da Mariamanɛ:

Àmbe eégɔ de sèeda kè Isarailinɔ é gízi ũ,

pɔsiaa é n swè zɔ lán fɛɛdaa bà.

Isaraili kenɔ é kaate aɔ kenɔ é mɪsina e à gāzɪ,

aɔ nòsɛ guu yā é bɔ gupuraa.

³⁶ Nɔgbɛ annabi kee kú gwe à tón Ana, Fanuɛli né, Asa boriimɛ. Nɔgbɛ pì zi kù kótokoto. À zā kè kɔn a gɔkpammao wè swɛɛplaa, ³⁷ ben à gɔ gyaanɔ ũ ai wè basiigɔ awɛɛsiigɔ. È bɔ Luda uaro, ègɔ dɔɔ Ludazi fāantɛ kɔn gwāavɪo kɔn léyinao kɔn aduakɛnao. ³⁸ Zɪ beeeaa gɔɔ à sɔnzi, à Luda sáabu kpà, èe né pì yā oo gbɛ kè aɔ wéɛ dɔ Yerusalemu bɔnazinɔnɛ n píngi.

Liara tana Nazaretɪ

³⁹ Kè Yusufu kɔn Mariamao kè lán à kú Dii doka takadan nà píngi wà yāa, aɔ liara wà tà n bɛ wéte Nazaretɪ, Galili bùsun. ⁴⁰ Né pì fɛɛ à gbāa kù. Ɔndɔɔ m̀à, ègɔ kú kɔn Luda aubarikao.

Yesu gana Luda ua a néngo zɪ

⁴¹ Wè kɔn wèo Yesu de kɔn à dao è gá Banla zɪbaa kɛ Yerusalemumɛ. ⁴² Kè Yesu kà wè kuri awɛɛplaa, aɔ liara wà gàa zɪbaa kɛ lán aɔè kɛ nà. ⁴³ Kè zɪbaa yāa,

aɔɔe taa, ben aɔ né Yesu gɔ̃ Yerusalemu, aɔ̃ à yā dɔ̃ro. ⁴⁴ Aɔɔe daa à kú n gbɛ̃nɔ tɛ̃mɛ. Kɛ̃ aɔ taa ò gurɔ̃ do, ben aɔɔe à wetɛɛ n danɛnɔ kɔ̃n n gbɛ̃ dɔ̃nanɔ tɛ̃. ⁴⁵ Kɛ̃ aɔɔe à ero, aɔ liara wà gaa à wetɛ Yerusalemu. ⁴⁶ À gurɔ̃ aagɔ̃dee zĩ aɔ à è Luda ua guu vɛ̃ena yādannerinɔ tɛ̃, èe swā kpaa n yāzi, èe yā lalaarɛ̃ma. ⁴⁷ À yā dɔ̃na kɔ̃n à yāwenlanao bɔ̃ gbɛ̃ kɛ̃ aɔɔe à yā maanɔ saɛ n pĩngi. ⁴⁸ Kɛ̃ à de kɔ̃n à dao à è, à bɔ̃ n saɛ, ben à da bè̃nɛ: Bóyānzĩ n kèwe lɛzi? N de kɔ̃n mapio bídi kɛ̃ n wetɛna yānzĩ. ⁴⁹ À wɛ̃nla à bè: À kɛ̃ dia ée ma wetɛɛ? Á dɔ̃ kɛ̃ à kɔ̃ sio mà a De bɔ̃kɔ̃tɛ kenloo? ⁵⁰ Mɔ̃de aɔɔe yā kɛ̃ à ò̃nɛ pĩ dɔ̃ro dɔ̃ro.

⁵¹ Yesu liara à tàñyo Nazareti à n yā mà. À da yā pĩnɔ kũna a nɔ̃sɛ guu pĩngi.

⁵² Yesu bíta kũ, à ɔ̃ndɔ̃ kàara à nna kɔ̃n Ludao kɔ̃n gbɛ̃nteenɔ.

3

Yaaya Batisikɛ̃ri waazikɛ̃na

(Mat 3:1-12, Maa 1:1-8, Yoh 1:19-28)

¹ Siza Tiberia kíblena wɛ̃ gɛ̃rodee guu Pɔ̃ntiu Pilatin Yudea bùsu gbɛ̃nsi ũ, Herɔ̃du e kí blee Galili, à ṽĩi Filipi e kí blee Iturea bùsun kɔ̃n Tarakɔ̃niti bùsuo, Lisania sɔ̃ e kí blee Abilɛ̃nɛ bùsun. ² Anasa kɔ̃n Kayafaon sa'orikinɔ ũ. Gurɔ̃ mɔ̃a Luda yā ò Zakari né Yaayanɛ gbáan. ³ Ben à fɛ̃e èe ligaa Yoda baa kãa kpa kɔ̃n baa kɛ̃ kpaaɔzi pĩngi, èe waazi kɛ̃ gbɛ̃nɔnɛ. À ò̃nɛ aɔ̃ n nɔ̃sɛ liɛ aɔ̃ batisi kɛ̃, Luda é n durunnɔ kɛ̃nɛ. ⁴ Lán à kú annabi Isaya takada guu nà à bè:

À baarukpari kòto ma dɔ̃ gbáan,

èe bee à zé kɛ̃kɛ Diinɛ,

à zé wéwɛ̃nɔ poronɛ súusu.

⁵ Guzurɛ pĩngi é tata,

kpiiinɔ kɔ̃n s̃is̃inɔ é daɛ pĩngi.

Zé kotinanɔ é poro súusu,

zé wokūwokūnɔ é kpakɔ̃sɔ̃,

⁶ gbɛ̃ sãnda pĩngi é e lán Luda é n mì sí nà.

⁷ Gbɛ̃nɔ ègɔ̃ mɔ̃ à kiia pari aɔ̃ batisi kɛ̃, ben è bẽnɛ: Gbɛ̃ntee pitigoonɔ! Dé bé à lé dàawa à bàa sí pɔ̃fɛ̃ kɛ̃ Luda é pitarɛ̃manɛ? ⁸ À nòseliɛna yā kɛ̃, weégɔ̃ dɔ̃ kɛ̃ a liɛ. Kɛ̃ Ibraĩ de a dezi ũ, àtongɔ̃ daa kɛ̃ beee bé eé a bɔ̃ro. Mɛ̃e ooare, Luda é fɔ̃ à gbè kɛ̃nɔ kɛ̃ Ibraĩ boriinɔ ũ. ⁹ Kpása diena línzi kɔ̃. Luda é lí kɛ̃ è né maaa iroo zɔ̃ à zu tɛ̃ guu.

¹⁰ Gbɛ̃nɔ à là wà bè: Tó lɛ̃mɛ, wé kɛ̃ diamɛ? ¹¹ À wɛ̃nla à bè: Gbɛ̃ kɛ̃ uta ṽĩ mèn plaaa à à doo kpá gbɛ̃ kɛ̃ ṽĩrooa. Gbɛ̃ kɛ̃ pɔ̃blee ṽĩ à kɛ̃ lɛ̃ dɔ̃. ¹² Be'ɔ̃sirinɔ mɔ̃ batisi kɛ̃, ben aɔ̃ à là wà bè: Danneri, wé kɛ̃ diamɛ? ¹³ À wɛ̃nla à bè: Àton be'ɔ̃ s̃ím̃ma de lán wà diɛ nàlaro. ¹⁴ Sozanɔ à là: Wapinɔ sɔ̃, wé kɛ̃ diamɛ? À bè̃nɛ: Àton gbáaa mɔ̃ gbɛ̃nɔnɛ à n blero. À zɛ̃ kɔ̃n f̃ia kɛ̃ wè boareeo.

¹⁵ Gbɛ̃nɔ támaa e kaara. Baade pĩngi e laasuu lɛ̃ a nɔ̃sɛ guu Yaaya yāa, tó à̃mbe Mɛ̃saya ũ. ¹⁶ Yaaya bè̃nɛ n pĩngi: Mɛ̃e a batisi kɛ̃ kɔ̃n íomɛ, mɔ̃de gbɛ̃ke é mɔ̃ à gbáaa demala, mɛ̃e ká mà à kyatee bɔ̃bɔ̃nɛro. À̃mbe eé a batisi kɛ̃ kɔ̃n Luda Ninio kɔ̃n tɛ̃o. ¹⁷ À gbaka kũna kɛ̃ eé pɔ̃ f̃ao. Eé pɔ̃wɛ̃e ká a d̃ɔ̃n, eé à sàko ká tɛ̃ kɛ̃ è garoo guu. ¹⁸ Yaaya baaru nna kpanɛna guu à nàkɔ̃rɛ̃m̃ma kɔ̃n yā pāndenɔ̃ pari. ¹⁹ Ben à kpākɛ̃ kí Herɔ̃duzi a ṽĩ naɔ̃ Herɔ̃dia yā musu kɔ̃n yā zaa pānde kɛ̃ à kɛ̃nɔ pĩngi, ²⁰ ben Herɔ̃du èara à yā zaaa kɛ̃ dɔ̃, à Yaaya dà kpésiaan.

Yesu batisikɛ̃na

(Mat 3:13-17, Maa 1:9-11)

²¹ Kè Yaaya e gbě̀nɔ batisi kɛɛ ń pínɡi, à Yesu batisi kè se. Gurɔɔ kè Yesu e adua kɛɛ, ludambɛɛ wèkɔ̃a, ²² ben Luda Nini sùà, à dɛ lán pɔ̃tɛɛ bà. Ben à kòto mà bɔna ludambɛ à bè: M̀be ma Né m̀n do léle yenzidee ũ, kè ma pɔɔ nnamma maamaa.

*Yesu bori bɔzia
(Mat 1:1-17)*

²³ Gurɔɔ kè Yesu nà a zĩia, à kà wè baaakuri taka. Wèe daa Yusufu né'inaɛ.

Yusufu sɔ Eli néɛ,

²⁴ Eli sɔ Matata néɛ,

Matata sɔ Levi néɛ,

Levi sɔ Mɛlɛki néɛ,

Mɛlɛki sɔ Yanai néɛ,

²⁵ Yanai sɔ Yusufu néɛ,

Yusufu sɔ Matatia néɛ,

Matatia sɔ Amɔsi néɛ,

Amɔsi sɔ Naumu néɛ,

Naumu sɔ Ɛsɛli néɛ,

Ɛsɛli sɔ Nagai néɛ,

²⁶ Nagai sɔ Maata néɛ,

Maata sɔ Matatia néɛ,

Matatia sɔ Sɛmɛi néɛ,

Sɛmɛi sɔ Yosɛki néɛ,

Yosɛki sɔ Yoda néɛ,

Yoda sɔ Yoanana néɛ,

²⁷ Yoanana sɔ Resa néɛ,

Resa sɔ Zɛrubabɛli néɛ,

Zɛrubabɛli sɔ Sealatiɛli néɛ,

Sealatiɛli sɔ Nɛri néɛ,

Nɛri sɔ Mɛlɛki néɛ,

²⁸ Mɛlɛki sɔ Adi néɛ,

Adi sɔ Kosamu néɛ,

Kosamu sɔ Ɛlɛmadamu néɛ,

Ɛlɛmadamu sɔ Ɛɛ néɛ,

Ɛɛ sɔ Yɔsua néɛ,

²⁹ Yɔsua sɔ Ɛlɛza néɛ,

Ɛlɛza sɔ Yorimu néɛ,

Yorimu sɔ Matata néɛ,

Matata sɔ Levi néɛ,

Levi sɔ Simɛɔ néɛ,

³⁰ Simɛɔ sɔ Yuda néɛ,

Yuda sɔ Yusufu néɛ,

Yusufu sɔ Yonamu néɛ,

Yonamu sɔ Ɛliakimu néɛ,

Ɛliakimu sɔ Mɛlɛa néɛ,

³¹ Mɛlɛa sɔ Mɛna néɛ,

Mɛna sɔ Matata néɛ,

Matata sɔ Natã néɛ,

Natã sɔ Dauda néɛ,

Dauda sɔ Yɛsɛ néɛ,

³² Yɛsɛ sɔ Ɔbɛdi néɛ,

Ɔbɛdi sɔ Bɔaza néɛ,

Bɔaza sɔ Salamɔ néɛ,

Salamɔ sɔ Nasɔ néɛ,

Nasɔ sɔ Aminadabu néɛ,

³³ Aminadabu sɔ Ramu néɛ,

Ramu sɔ̃ Ɛzerɔnu néme,
 Ɛzerɔnu sɔ̃ Pɛrɛzi néme,
 Pɛrɛzi sɔ̃ Yuda néme,
 Yuda sɔ̃ Yakubu néme,
³⁴ Yakubu sɔ̃ Isaaku néme,
 Isaaku sɔ̃ Ibraĩ néme,
 Ibraĩ sɔ̃ Tera néme,
 Tera sɔ̃ Nao néme,
 Nao sɔ̃ Serugu néme,
³⁵ Serugu sɔ̃ Rɛu néme,
 Rɛu sɔ̃ Pɛlɛgi néme,
 Pɛlɛgi sɔ̃ Eberu néme,
 Eberu sɔ̃ Sela néme,
 Sela sɔ̃ Kaina néme,
³⁶ Kaina sɔ̃ Apasada néme,
 Apasada sɔ̃ Sɛmu néme,
 Sɛmu sɔ̃ Nuɔ néme,
 Nuɔ sɔ̃ Lamɛki néme,
 Lamɛki sɔ̃ Mɛtusɛla néme,
³⁷ Mɛtusɛla sɔ̃ Ɛnõku néme,
 Ɛnõku sɔ̃ Yarɛdi néme,
 Yarɛdi sɔ̃ Malalɛli néme,
 Malalɛli sɔ̃ Kenana néme,
 Kenana sɔ̃ Ɛnõsu néme,
³⁸ Ɛnõsu sɔ̃ Seti néme,
 Seti sɔ̃ Adamu néme,
 Adamu sɔ̃ Luda néme.

4

Yesu yɔ̃agwana

(Mat 4:1-11, Maa 1:12-13)

¹ Yesu bɔ̃ Yoda ɛɛ suu pana kɔ̃n Luda Ninio, ben Ninii pì gàao gbáan. ² Ibilisi à yɔ̃ à gwà gwe ai gurɔ̃ baplaa. Gurɔ̃ m̀à ɛɛ pókɛ blero. Kè gurɔ̃ baplaaa pì pàpa, nɔaa ɛ à dɛɛ. ³ Ben Ibilisi bènɛ: Tó Luda Nén n ũ, n be gbè kè li burẽdi ũ.

⁴ Yesu wèàla à bè: À kú Luda yān wà bè: Póbleen gběntee ègɔ̃ kúo adoro.

⁵ Ben Ibilisi gàao gu lezĩn, ben à anduna kpatanɔ̃ òdɔanɛ pínɡi a zɛki gbèn gɔ̃o
⁶ à bè: Mé n gba beeenɔ̃ iko pínɡi kɔ̃n a gakuio, zaake à kú ma ɔ̃zĩmɛ, gbě kè má yezin mé kpáa. ⁷ Tó n donzi kè mɛ, eé gɔ̃ n pó ũ pínɡimɛ. ⁸ Yesu wèàla à bè: Wà kè wà bè, n donzi kɛ Dii n Ludanɛ n̄gɔ̃ dɔ̃zi ado.

⁹ Ben Ibilisi gàao Yerusalemu à à zè Luda kpé m̀sɔ̃ntɛa à bè: Tó Luda Nén n ũ, n ɔ̃ kpá n zĩndazi kè, ¹⁰ zaake wà kè Luda yān wà bè: Eé n yā o a malaikanɔ̃nɛ aɔ̃ n dākpa.

¹¹ Aɔ̃é n sé n ɔ̃zĩ lɛ n̄ton gɛ̃n sí gbèaro yānzi.

¹² Yesu wèàla à bè: Wà bè n̄ton Dii n Luda lé n gwaro.

¹³ Kè Ibilisi Yesu yɔ̃ à gwà kɔ̃n yā pínɡio à yāa, ben à à tòn ai zĩkea dɔ̃.

Yesu nana a zĩia Galili

(Mat 4:12-17, Maa 1:14-15)

¹⁴ Yesu liara à tà Galili kɔ̃n Luda Nini gbāaa, ben à tó dà bùsu pìla pínɡi. ¹⁵ È yā dãnɛ n̄ aduakekpɛnɔ̃ guu, baade pínɡi ɛ à sáabu kpá.

Nazarɛtideenɔ̃ gina Yesuzi

(Mat 13:53-58, Maa 6:1-6)

¹⁶ Ben à gaa Nazareti, guu kè à né blèn. Kámmabogurɔɔ zĩ à gaa aduakɛkpen lán è kɛ nà. À fɛɛ à zè lɛ à kyó kɛ, ¹⁷ ben wà annabi Isaya takada kpàa. Kè à pòro, à bò guu kè wà yã kèkii kèn-a wà bè:

¹⁸ Dii Ninii kúma,
à ma diɛ mà baaru nnaa kpá takaasideenɔnɛ,
à ma zĩ mà gɔ́nɔ́ndanɛ kpàakpa kɛ
gbɛ kè aɔ́ n zĩnda víroonɔnɛ,
mà wéewɛna kpàakpa kɛ vɛlanɔnɛ,
mà gbɛ kè aɔ́ yinanɔ poro,

¹⁹ mà Dii gbɛkɛkennɛgurɔɔ kpàakpa kɛ.

²⁰ Ben à takada pì kòko à kpà dɔnleria à vɛɛ. Gbɛ kè aɔ́ kú kpé guunɔ wéɛ fɛa n pínɡi. ²¹ Ben à nà yã'onnɛnaa à bè: Luda yã kè pàpa gbàa lán ée maa nà. ²² Yã maaa kè da à lén bò n saɛ n pínɡi, aɔ́ɛ à tó nnaa sii wà bè: Yusufu nén yèroo?

²³ Ben à bè́nɛ: Má dɔ sãnsãn kè é yáasi kè zumɛ. Tó mbe likita ũ, n n zĩnda kèkɔa. É bemɛ mà yã kè á mà má kè zaa Kapɛnamu kɛ ma bɛ wéte guu kè dɔ. ²⁴ Yápuraan méɛ ooare, annabi ègɔ bèɛ ví a bɛ wéte guuro. ²⁵ Méɛ ooare yápura, kè ludambɛ zé tàta Ilia gurɔ, gyaanɔɔ pari. Lou e maro ai wè aagɔ kɔ́n mɔ swɛɛdoo, ben dekaa bíta kà Isarailinɔ bɔsun pínɡi, ²⁶ mode Luda e Ilia zĩ n gbɛkearo, sé gyaanɔ kè kú Zarɛfa, Sidɔ saɛ. ²⁷ Annabi Elisa gurɔ sɔ, Isarailinɔ bɔsun kusunɔɔ dimmɛ, mode èè n gbɛke kèkɔaro, sé Siria bɔsu gbɛ Naama.

²⁸ Kè gbɛ kè aɔ́ kú aduakɛkpe guunɔ yã pì mà, aɔ́ fɛ maamaa n pínɡi. ²⁹ Ben aɔ́ bò kɔ́n Yesuo wéte kpɛɛ aɔ́ gaa sɛsɛ kè n wéte káɛa gòroa, lɛ wà ɔ sɔzi à lɛɛ à sín yãnzɛ. ³⁰ Ben à bò n tɛ à tà.

Yesu zĩnde kèkɔana Kapɛnamu

(Maa 1:21-28)

³¹ Yesu tà Kapɛnamu, Galili bɔsun, ben èè yã daańnɛ kámmabogurɔɔ zĩ. ³² À yádannɛna bò n saɛ, zaakɛ à yã iko ví. ³³ Gɔ́gbɛ zĩnde kee kú aduakɛkpen gwe, ben à wii gbàaa lè à bè: ³⁴ Á'a! Bón wá ví kɔ ɔzĩ, Yesu Nazareti? N mɔ n wa kaaten yó? Má dɔ gbɛ kè n dɛ a ũ, mbe Luda gbɛ kè kú adona ũ. ³⁵ Ben Yesu gí zĩn pìnɛ à bè: N yĩtɛ! N go gɔ́gbɛ pì. Ben zĩn pì gɔ́gbɛ pì pàɛ gbɛnɔ tɛ à gò, èè à kɛnnaro. ³⁶ Gbɛnɔ bídi kè n pínɡi, aɔ́ɛ kɔ lalaa: Bó taka bori yã gwee? É yã da zĩnnɔnɛ kɔ́n iko gbàaa, ben aɔ́ɛ goríma. ³⁷ Ben à tó dà bɔsu pìla pínɡi.

Gyãreenɔ kèkɔana pari

(Mat 8:14-17, Maa 1:29-34)

³⁸ Kè à bò aduakɛkpen, ben à tà Simɔ bɛ. Simɔ naɔ daa e mɛwãaa kɛɛ maamaa, ben wà à yã ònɛ. ³⁹ Yesu zèàla à gí mɛwãaa pìnɛ, ben à mɛ yĩ kù. Zaa gwe gɔɔ à fɛɛ à pòblee kèńnɛ.

⁴⁰ Kè ɔfántɛ gè kpén, gbɛ kè aɔ́ gyãree vínɔ mɔńyo Yesu kiia, ben à ɔ kèkɛ n baadea à n kèkɔa kɔ́n n gyã bori sãnda pínɡio. ⁴¹ Zĩnnɔ sɔɔ e bɔɔ gbɛnɔ guu kɔ́n wiiio pari wà bè: Mbe Luda Né ũ. Mode è gínɛ aɔ́ yã o, kè aɔ́ à dɔ Mesaya ũ yãnzɛ.

Yesu waazikɛna Galili

(Maa 1:35-39)

⁴² Gukèkɔana Yesu bò wéte guu à gaa gusaɛ, ben gbɛnɔ e à wɛtɛɛ. Kè aɔ́ bɔa, aɔ́ yezi à n tóro. ⁴³ Ben à bè́nɛ: Sé mà kpata kè bò Luda kiia baaru kpá wéte kpaaanɔnɛ dɔ, zaakɛ beee yãnzɛn Luda ma zĩzi. ⁴⁴ Ben à gaa èè waazi kɛɛ Yudea bɔsu aduakɛkpenɔ guu.

wènlà à bè: Gbē kè aafia vīi bà kú likita yāoro, sé gyāree. ³² Mée mó gbē maaano sísi aō n nòse liero, sé durunkerinō.

Léyina yā

(Mat 9:14-17, Maa 2:18-22)

³³ Ben wà bèné: Yaaya ibano ègō lé yīi aṣègō adua kē baabōe. Leme kōn Farisi ibano dō, mode n gbēno ègō pō blee aṣègō í miime. ³⁴ Ben Yesu wènlà à bè: É fī à be nōseri gbēno lé yī gurō kè à kúnýoó? ³⁵ À gurō é mó kè weé nōseri pì bō n té, gbasa aṣé lé yī sa. ³⁶ Yesu yā lèkōzínne dō à bè: Gbēke è uta dufu lí wà dì a ziilaro. Tó wà kè lē, uta dufu é yakamē, à zii é kō sí kōn uta dufu nambata pìoro. ³⁷ Wè geepiwē dufu ká tùu zii guuro. Tó wà kè lē, wē dufu pì é tùu pūtāmē, eé kwéé, tùu é yaka. ³⁸ Auo, wè geepiwē dufu ká tùu dufu guumē. ³⁹ Gbē kè kō dō kōn wē zi minao è à dufu sáabu kpáro, è be à zii bé à nna.

6

Kámmabogurō yā

(Mat 12:1-14, Maa 2:23-3:6)

¹ Kámmabogurō zīkea Yesu e pāa buraanola, ben à ibano pówē wòro aō suguu pà n òn, aṣōe soo. ² Ben Farisi keno bènnē: Bóyānzín ée yā kè dē wē kē kámmabogurō zīroo kēzi? ³ Yesu wènlà à bè: Ée à kyó kē á è lán Dauda kōn a gbēno kè nà gurō kè nōaa e n dēroo? ⁴ À gē Luda ua guu à burēdi kè wà kàe Ludanē sè à sò, à kpà a gbēnoa, burēdi kè gbēkee à sona zé vīro, sé sa'orino. ⁵ Ben Yesu bènnē: Gbēntee Né bé à iko vī kámmabogurōa.

⁶ Kámmabogurō pānde zī dō Yesu gē aduakekpen èe yā daańne. Gōgbē kee kú gwe à oplaa fēfēna. ⁷ Ludayādannerinō kōn Farisinō e Yesu tàasi kē, tó eé à kēkōa kámmabogurō zī, lē wà yā e wà dia. ⁸ À n laasuu dō, ben à bè gbē kè à ò fēfēna pìne: N fēe n zē zà guu. Kè à fēe à zē gwe, ⁹ ben Yesu bènnē: Mée a laamē. À zé vī wà yā maaa kē kámmabogurō zī, ke à zaaa? Wà gbē mì sín yó, ke wà demē? ¹⁰ Yesu n gwá à liganzi n píngi, ben à bè gōgbē pìne: N n ò pì poro. Kè à pòro, ben à ò kè a gbēn. ¹¹ Farisinō pō fē maamaa, ben aō lé kpàkōsō Yesuzi, dian aṣé kēne nà.

Zìri gōn kuri awēplaaano diena

(Mat 10:1-4, Maa 3:13-19)

¹² Gurō beea Yesu bō à gāa adua kē sīsīgēzi, ben à wēe kè Ludaa gwāavī ai guu gāa dō. ¹³ Kè guu dō, ben à a ibano sīsiazī, à gōn kuri awēplaaano bō n té, à n díe zìrinō ũ. ¹⁴ Gbē pìno tón yē: Simō kè à tó kpàne Pita, à dāaro Anduru, Yemisi, Yohana, Filipi, Batolōmiu, ¹⁵ Matiu, Tomasi, Alafeu né Yemisi, Simō kè wè benē Aīade, ¹⁶ Yemisi né Yudasi kōn Yudasi Isikarioti kè gō bonkpēdee ũuo.

Yesu yādannēna Galili

(Mat 4:23-25)

¹⁷ Yesu pìtanyo à zē gusararaaa, guu kè à iba kpaaano kōn pariio kún. Aō bō Yerusalemu kōn Yudea būsuo píngi kōn ísialea wēte kè kú Taya kōn Sidō saeno. ¹⁸ Aō mò à yā ma, lē à n kēkōa kōn n gyāano dō. Gbē kè zīn e īa daammanō kēkōa dō. ¹⁹ Baade píngi e wēte à ò kea, zaake gbāaa e bōo à guu, èe gbē píngi kēkōamē.

Aubarikadeenōn Yesu ibano ũ

(Mat 5:1-12)

²⁰ Ben à wēe sè à a ibano gwà à bè: Aubarikadeenōn amōa takaasideenō ũ, zaake kpata kè bō Luda kiia dē a pō ũ.

²¹ Aubarikadeenon amɔa kɛ nɔaa e a dɛɛ tiaano ũ,
zaake é kã.

Aubarikadeenon amɔa kɛ ée só dɔɔ tiaano ũ,
zaake é yáa dɔ.

²² Aubarikadeenon a ũ,
tó wà zàagu, tó wà giàzi, tó wà a sɔsɔ,
tó wà a tó zaaa sì Gbɛntee Né yãnzì.

²³ Gurɔɔ kɛ yã beeenɔ a le, à pɔnnaa kɛ à vīvī kɔn pɔnnaaɔ, zaake a láada bíta
ludambɛ. Len aɔ dezino kɛ annabinɔnɛ le.

²⁴ Wáiyoo amɔa ɔɔdeenɔ,
a gĩake a a mè nnaa mà kò.

²⁵ Wáiyoo amɔa kɛ á kãna tiaano,
nɔaa é a dɛ.
Wáiyoo amɔa kɛ ée yáa dɔɔ tiaano,
é sósobi kɛ à só dɔ.

²⁶ Wáiyoo apino, tó baade píngi e a tó nnaa sii,
zaake len aɔ dezino kɛ annabi egɛdeenɔnɛ le.

Yena ibɛɛzi (Mat 5:38-48)

²⁷ Mée oo amɔa kɛ ée ma yã maanɔnɛ, àgɔ ye a ibɛɛnɔzi à à maaa kɛ gbɛ kɛ
aɔ zàaguunɔnɛ. ²⁸ À sa maaa o gbɛ kɛ aɔè sa zaaa oareenɔnɛ. À adua kɛ gbɛ
kɛ aɔè ãa daawaanɔnɛ. ²⁹ Tó gbɛ n swán kɛ n gasu dooa, ñ à doo dɔnɛ dɔ. Tó
gbɛ n utadaa sìmma, ñton gínɛ kɔn n dansikioro. ³⁰ Tó gbɛ pɔ wée kɛmma, ñ
kpáa. Tó gbɛ n pɔ sìmma, ñton gbekaaro. ³¹ À kɛ gbɛnɔnɛ lán á yezi aɔ keare
nà. ³² Tó gbɛ kɛ aɔ yeaziinɔn á yeñzi, bó sáabun á vīi? Baa durunkɛrinɔ ègɔ ye
gbɛ kɛ aɔ yeñzinɔzi se. ³³ Tó gbɛ kɛ aɔè à maaa keareenɔn eè à maaa keñnɛ, bó
sáabun á vīi? Baa durunkɛrinɔ è kɛ le se. ³⁴ Tó gbɛ kɛ a wée dɔzi à pɔ ermanɔn
eè pɔ sɛkãñnɛ, bó sáabun á vīi? Zaake durunkɛrinɔ è pɔ sɛkãkɔnɛ, le aɔ e wà à
gɛɛ sí yãnzime. ³⁵ Àgɔ ye a ibɛɛnɔzi à à maaa keñnɛ. À pɔ sɛkãñnɛ wéedɔzisai,
é láada bíta e, ègɔ dɛ Luda Musude néno ũ, zaake è à maaa kɛ guturunɔnɛ kɔn
gbɛ zaaano. ³⁶ Àgɔ wɛnda vī lán a De wɛnda vī nà.

Kɔ taari'ena (Mat 7:1-6)

³⁷ Àton gbɛ taari ero, Luda é a taari e sero. Àton yã vɛɛ gbɛaro, Luda é yã
vɛɛawaro. À sùu kɛ kɔn gbɛnɔ, Luda é sùu keao. ³⁸ À gbɛ gba pɔ, Luda é a gba
se. Eé zaka maaa kɛ à gbɛgbɛ à wè à pà yélele káare a utalen. Zaake zaka kɛ eè
yɔónnen Luda é yɔonnnɛ se.

³⁹ Ben à yã lèkɔziñnɛ à bè: Vĩa é fɔ à gò kũ vīanɛsɔ? Aɔ plaa ní píngi é si wèenloo?
⁴⁰ Ìba ègɔ dɛ a dànnɛrilaro, mode gbɛ kɛ yã dàda à bɔɛzi dɛ lán a dànnɛri bàme.
⁴¹ Bóyãnzì néɛ sɛburu kɛ da n gbɛdaaa wéen eezi, bensɔ néɛ lí kɛ da n wéen yã
daaroo? ⁴² Mmɔn kɛ néɛ líkusù kɛ da n wéen eero, né kɛ dia ñ be n gbɛdaaanɛ,
à tó ñ sɛburu kɛ da à wéen bɔnɛ? Mɔnafikide! Ñ líkusù kɛ da n wéen bɔ gĩa, né
gbasa ñ guu e wásawasa, le ñ e ñ sɛburu kɛ kú n gbɛdaa wéen bɔnɛ.

Gbɛ dɔna a yakenaa (Mat 7:16-20, 12:33-36)

⁴³ Lí maaa è né zaaa iro, lí zaaa è né maaa iro. ⁴⁴ Wè lí píngi dɔ a néame. Wè
kákãa bɔ lè líaro, wè geepi e gyantoaro. ⁴⁵ Gbɛ maaa è à maaa bɔ à maaa kɛ
kaena a guumɛ. Gbɛ zaaa sɔ è à zaaa bɔ à zaaa kɛ kaena a guumɛ. Zaake yã kɛ
swè pàn lé è o.

Kpébori gɔɔn plaaanɔ
(Mat 7:24-27)

⁴⁶ Bóyānzin eègɔ ma sísi Dii, Diizi, ben eè yā kè má ò keroo? ⁴⁷ Gbē kè mò ma kiia, à ma yā mà ben à zīi kèa, mé ɔɔaare lán adee de nà. ⁴⁸ À de lán ēbori kè wée yɔ zāazā à ēe kpàe gbèa bàme. Kè swaa pà, í dàgula à kà kpé pìzi, èe nigāro kè wà bò maa yānzi. ⁴⁹ Gbē kè à ma yā mà ben èe zīi kearoo de lán ēbori kè ēe kpàe tɔtela pā wēeyɔsai bàme. Kè swa'i kàzi, ben à kwè bítim gɔɔ. Kpé pì yakana kè bíta.

7

Sozanɔ gbēnsi zīkeri kēkōana
(Mat 8:5-13)

¹ Kè Yesu yā beeenɔ ò gbēnɔne píngi à yāa, ben à gāa Kapenamu. ² Romu sozanɔ gbēnsi kee kú gwe, à zīkeri vī kè à bèe vīne maamaa, ben èe gyāa kee ai à kà gana. ³ Kè gbēnsi pì Yesu baaru mà, à Yuda gbēnsinɔ zīa wà wée kea à mó à a zīkeri pì mì sí. ⁴ Kè aɔ kà Yesu kiia, aɔ wée kèa gbāngbān wà bè: Gbē pì kō sio ò à ïan ká. ⁵ À ye wa boriizi, àmbe à aduakεkpe dōwe. ⁶ Ben Yesu gāańyo. Kè à kà kīi kōn à bεεo, ben gbēnsi pì a gbēnnanɔ zī wà yā kèkii onε: Dii, ñton ïa da n zīndaro, mée ká ñ gē ma bero. ⁷ Beee yānzin má diε kè mée ká mà mó n kiia ma zīndaro. Ñ yā o, ma zīkeri é kēkōa. ⁸ Zaake mapi se wà iko vīmame, má iko vī sozanɔa. Mèè o aɔ gbē doonε à gá, è sɔ gá. Mèè o à pāndenε à mó, è sɔ mó. Mèè o ma zīkerine à kè ke, è sɔ ke. ⁹ Kè Yesu yā pì mà, à bò à saε. Ben à liε à bè gbē kè aɔ tēazinɔne: Mée ooare, mée e gbēke ma náane kè le Isarailinɔ téro. ¹⁰ Kè zīri pìno liara wà sù, aɔ è zīkeri pì kēkōa.

Gyaanɔ né mèn do léle fεena gaan

¹¹ Beee gbera Yesu gāa wéte kè wè be Naini guu. À ibanɔ kōn gbē pāndenɔ gāao paripari. ¹² Kè à kà kīi kōn wéte pì bīileo, à è wà gè sɛna wée bɔɔo. Gyaanɔ né mèn do léleme. Wétepiddeenɔ kú kōn nɔgbē pio pari. ¹³ Kè Dii à è, ben à kēne wēnda à bène: Ñton ɔɔ dɔro. ¹⁴ Ben à sɔ gè pìzi à ɔ kè à àkpatia. Kè gbē kè aɔ senanɔ zè, ben à bè: Gɔkparε, má ònne ñ fεε! ¹⁵ Ben gè pì fεε à vée à nà yā'ona. Ben Yesu à kpà à daa. ¹⁶ Vīa gbēnɔ kù í píngi, aɔ Luda sáabu kpà wà bè: Wa annabi òi è wa té. Aɔ bè dɔ: Luda mò a gbēnɔ gwa. ¹⁷ Ben Yesu baaru dà Yudea bùsula kōn bùsu kè ligazinɔ píngi.

Yaaya Batisikeri zīrinɔ
(Mat 11:2-19)

¹⁸ Yaaya ibanɔ yā pìno tɔkēne píngi. Ben Yaaya í gɔɔn plaaanɔ sìsi ¹⁹ à í zī Diia aɔ à la, àmbe gbē kè eé mó ṹ, ke wàgɔ wée dɔɔ gbē pāndezime? ²⁰ Kè gbē pìno kà Yesu kiia, aɔ bène: Yaaya Batisikeri bé à wa zī wà n la, mbe gbē kè eé mó ṹ, ke wàgɔ wée dɔɔ gbē pāndezime? ²¹ Zaa gwe gɔɔ Yesu gbēnɔ kēkōa pari kōn í gyāanɔ kōn í wāwāanɔ kōn í zīnnɔ. À tò vīanɔ guu è pari dɔ. ²² Ben à bè Yaaya zīrinɔne: À gá à yā kè á è bensɔ á mànɔ gbāne. À onε vīanɔ e guu ee, εrenɔ e táa oo, kusunɔ e kēkōa, swādoonɔ e yā maa, gēnɔ e fεεε, takaasideenɔ e baaru nna waazi maa. ²³ Aubarikadeen gbē kè è fu ma yāaroo ṹ.

²⁴ Kè Yaaya zīrinɔ tà, Yesu Yaaya yā ò pariine à bè: Bón a gaa gwa gbáan? Kàba kè ïa e nigāan yó? ²⁵ Bón a gaa gwa saa? Gbē kè pókāsā zāe danan yó? Nnamari kè aɔè pókāsā maaa daanɔ ègɔ kú kībeme. ²⁶ Bón a gaa gwa saa? Annabin yó? Lεme! Mée ooare à de annabila se. ²⁷ Zaake Yaayan wà à yā kè Luda yān wà bè:

Mé ma zìri gbarɛ n ǎ
à zé kɛkɛnnɛ.

²⁸ Mée ooare, nɔgbɛ né'ina guu gbɛkee e ká Yaaya ũro. Baa kɔn beeeo gbɛ kè de gbɛ kpɛɛdee ũ kpata kè bò Luda kiia guu dɛàla.

²⁹ Kè baade píngi à yǎ mà, ai kɔn be'ɔɔsirino sé, aɔ yǎ nnaa kpà Ludaa, zaake Yaaya n batisi kè. ³⁰ Farisino kɔn ludayádannerino sɔ gi yǎ kè Ludaa diɛ à kɛ́nɛzi, ben aɔwe we Yaaya n batisi kèro.

³¹ Ben Yesu bè: Bón mé tɔ́rigbɛno lɛkɔ́zio? Bón aɔ bòkɔ́bao? ³² Aɔ de lán né kè aɔ kú yàra guu, aɔwe lé zuukɔ́zino bà wèe bee:

Wa kure pɛare, ée ɔ wǎro.

Wa wɛ́nda lè siare, ée ɔ dɔro.

³³ Zaake Yaaya Batisikɛri mò, èe buredi sóro, èe wɛɛ miro, ben a bè zĩndeemɛ.

³⁴ Gbɛntee Né mò, è pó ble è í mi, ben a bè: Guturu wɛmirimɛ, be'ɔɔsirino kɔn durunkerino gbɛnnamɛ. ³⁵ Mòde wè ɔndɔ́ dɔ́ a yǎkɛnaamɛ.

Nósi gūnnade kuna Yesu gbáa

³⁶ Farisi ke Yesu sìsi à mó à pó bleao. Yesu gàa à be, ben èe pó blee gɛkɛsɛkɛna.

³⁷ Nɔgbɛ dàzaade kee kú wéte pì guu. Kè à mà Yesu e pó blee Farisi pì be, ben à mò gwe gbaaa néngoo kè nósi gū nnaao kú à guu. ³⁸ À zè à kpɛɛ à gbá saɛ, èe ɔ dɔɔ. À wéɛ'i e tɔ́ à kɛsɛkpɛɛa, ben èe gogoo kɔn a mìkǎo, à lé pɛpɛ à gbáa, ben à nósi gū nnaa pì kù. ³⁹ Kè Farisi kè à à sìsi pì è lɛ, ben à ò a swɛn: Tó gbɛ pì né annabimɛ, lɛ à nɔgbɛ kè èe ɔ kɛɛa kè taka dɔ́, kè dàzaadeemɛ. ⁴⁰ Ben Yesu bè Farisi pìne: Simɔ, má yǎke vī mà onne. Simɔ bè: N ɔ, Danneri. ⁴¹ Yesu bè: ɔɔdakeri ke bé à kuu, gɔ́on plaaano à fīa kūna, gbɛ doo kondogi ɔ́ mèn wàa plaa kpé basɔ́ro, gbɛ doo sɔ́ mèn baplaa akuri. ⁴² Kè aɔ póke vī wà fīa booro, ben à n kè aɔ plaa n píngi. Aɔ té, dé bé eégɔ́ yezi de a daalaa? ⁴³ Simɔ wèàla à bè: Mée daa gbɛ kè wà à kè kɔn ɔ́ bítaomɛ. Yesu bène: N we maa. ⁴⁴ Ben Yesu aɛ dɔ́ nɔgbɛ pì, à bè Simɔne: N nɔgbɛ pì ès? Kè ma gɛ n be, néé í kpáma ma gbá pìpiro, nɔgbɛ pì sɔ́ ma gbá pìpi kɔn a wéɛ'io à gògo kɔn a mìkǎo. ⁴⁵ Néé lé pémaro, nɔgbɛ pì sɔ́, zaa gurɔ́ kè ma gɛ kè, èe kámma bó kɔn lépena ma gbáaoro. ⁴⁶ Néé nósi ke ma miaro, nɔgbɛ pì sɔ́ nósi gūnnadee kù ma gbánɔa. ⁴⁷ Beee yǎnzi mée oonne, à yemazi maamaa kè à durun bíta kèa yǎnzimɛ. Gbɛ kè wà à kè kɔn à néngoo sɔ́, yenzi néngon ègɔ́ vī. ⁴⁸ Ben à bè nɔgbɛ pìne: N durunno kèmma. ⁴⁹ Ben gbɛ kè aɔwe pó blee lɛdoono bèkɔ́ne: Dén gbɛ pì ũ, kè èe durunno kɛ́nɛɛ? ⁵⁰ Ben Yesu bè nɔgbɛ pìne: Ma náane kè n kè bé à n mì sì. N tá be aafia.

8

Nɔgbɛ kè aɔ̀gɔ́ té Yesuzino

¹ Beee gbera Yesu lìga wéte kɔn wéteo, lakutu kɔn lakutuo, èe waazi keɛ èe kpata kè bò Luda kiia baaru nnaa kpaaínɛ. À zìri gɔ́on kuri awɛɛplaaano gàao ² kɔn nɔgbɛ kè à zĩno bò n guu à n kɛkɔ́a kɔn n gyāano. Mariama kè wè bene dɔ́ Mariama Magadalenì kè Yesu zĩn mèn swɛɛplaaano bɔ̀e à guu kú n té ³ kɔn Herɔdu begwari Kuza naɔ Yoanao kɔn Suzanao kɔn nɔgbɛ pāndenɔ́ pari. Aɔ̀gɔ́ Yesu kɔn a zìrino gwaa kɔn pó kè aɔ́ vīo.

Yalɛkɔ́zina kɔn pówɛfario

(Mat 13:1-23, Maa 4:1-20)

⁴ Wà bò wéte kɔn wéteo wà kàkɔ́a Yesuzi, ben à yǎ lèkɔ́ziínɛ à bè: ⁵ Búbari ke bé à bò à gàa pówɛɛ fǎ. Lán èe fǎa nà, à kenɔ́ lèɛ zé guu wà táa òa, ben bāano mò wà blè. ⁶ À kenɔ́ lèɛ gbè sàra musu. Kè aɔ́ bɔ̀e, ben aɔ́ gàga, kè aɔ́we mɔ́dɔ́ ero

yānzi. ⁷ À kenɔ lɛɛ lɛnɔ guu, ben lɛ fɛɛnyo lɛdo à nàkɔrɛm̃ma. ⁸ À kenɔ sɔ lɛɛ tɔɔte maaa guu, ben aɔ bɛ wà né ì lɛo basɔɔro. Kɛ à ò lɛ, à pùtā à bè: Gbɛ kɛ swā vī à ma.

⁹ À ibanɔ à là yā pì bɔkɔtenazi. ¹⁰ Ben à bè: Luda a gba zé à kpata kɛ bɔ à kiia asiinɔ dɔ, mɔde mɛɛ o gbɛ kpaaanɔnɛ kɔn yālekɔzinaomɛ, lɛ aɔ guu gwa pɔke'ena sai, aɔ yā ma à dɔrɔ dɔna sai. ¹¹ Yā pì bɔkɔtenan yɛ: Pɔwɛɛ pì né Luda yāme. ¹² Zé guu pɔnɔɔ dɛ lán gbɛ kɛ aɛ Luda yā maanɔ bà, ben Ibilisi è mó à yā pì bɔ n̄ swɛ guu, lɛ aɔton Luda náane kɛ à n̄ mì síro yānzi. ¹³ Gbɛ sàra musu pɔnɔɔ dɛ lán gbɛ kɛ aɛ Luda yā ma wà sí kɔn pɔnnaaonɔ bà, mɔde aɔ kāsāa vīro. Aɛ Luda náane kɛ gurɔ plaa, mɔde tó wà n̄ yɔ wà gwà, aɛ fumɛ. ¹⁴ Pɔwɛɛ kɛ lɛɛ lɛnɔ guunɔɔ dɛ lán gbɛ kɛ aɛ Luda yā maanɔ bà, mɔde anduna kàhankɛna kɔn auziki yāo kɔn pɔnnakɛnao è nakɔrɛm̃ma, aɛ fɔ wà né i à m̃aro. ¹⁵ Tɔɔte maaa pɔnɔɔ dɛ lán gbɛ kɛ aɛ Luda yā ma kɔn nòɛpuraa aɛ sí kɔn nòɛmaaaonɔ bà, ben aɛ mɛna fɔ ai aɔ kɛo kaarana pɔ ũ.

Yālekɔzina kɔn fitiao

(Maa 4:21-25)

¹⁶ Wɛ fitia na wà taa kúɛa ke wà diɛ daɛbɔ gbáruro. Wɛ di dabu musumɛ, lɛ gbɛ kɛ aɔɛ gɛɛnɔ gupuraa e yānzi. ¹⁷ Pɔkee kú utɛna kɛ weé gí bɔo gupuraaziro. Asiiyā kee kuu kɛ weé ma wà gí o gupuraaziro. ¹⁸ Beɛ yānzi à yā ma kɔn làakario. Gbɛ kɛ pɔ vīin Luda é kaaranɛ. Gbɛ kɛ pɔke vīroo sɔ, baa pɔ kɛ èe daa á vīi Luda é sía.

Yesu danɛnɔ

(Mat 12:46-50, Maa 3:31-35)

¹⁹ Yesu da kɔn à dāaronɔ mò à kiia, ben aɔɛ e wà sɔziro parii yānzi. ²⁰ Ben wà bènɛ: N da kɔn n dāaronɔ kú bàazi, aɔ ye n kɔ'enazi. ²¹ Ben à wɛnla à bè: Gbɛ kɛ aɛ Luda yā ma aɔ zīi kɛanɔn ma da kɔn ma dāaronɔ ũ.

Yesu zàga'ia zɛna

(Mat 8:23-27, Maa 4:35-41)

²² Zīkea Yesu gɛ góro'ite guu kɔn a ibanɔ, ben à bènɛ: Wà bikū sɛbɛ baa. Ben aɔ dà zén. ²³ Gurɔ kɛ aɔɛ gaa, ii Yesu lɛ. Ben zàga'ia fɛɛ sɛbɛla, í e kaa góro guu, aɔ kú kari lézī. ²⁴ Ben à ibanɔ sɔzi aɔ à vù wà bè: Dannɛri! Dannɛri! Wée kaatɛ! Ben à fɛɛ à gí ìane kɔn í kɛ èe n̄ góro yīpayīpaa, ben à zè, guu kɛ kítikiti. ²⁵ Ben à bènɛ: Á ma náane vīroo? Ben yā pì bɔ n̄ saɛ, vīa n̄ kū, ben aɔ bèkɔnɛ: Dén gbɛ kɛ ũ sɛɛ? Baa ìa kɔn ío, è yā diɛnɛ, ben aɛ à yā mamɛ.

Īade kɛkɔana

(Mat 8:28-34, Maa 5:1-20)

²⁶ Ben aɔ kà Gadara bùsun sɛbɛ baa Galili bùsu ɔfāntɛbɔɛ kpa. ²⁷ Kɛ Yesu bikū í baa, à dàkɔrɛ kɔn wɛtɛ gɔgbɛ kɛ zīn vīio. À gurɔplaa kɛ èe pɔkāsāa naawaro. Ègɔ kú bɛro, sé mirakpetɛa. ²⁸⁻²⁹ Wɛ à yi kɔn mòkyakoonɔ wɛ à da lín à kūna yānzi, mɔde è mòkyakoo pìn kɛkɛmɛ, zīn pì è à si sɛn. Kɛ à Yesu è, ben à wii lɛ à mò à kùɛ à aɛzī, ben à pùtā à bè: Yesu, Luda Musude Né, bón wá vī kɔ zīi? N yā nna! Nton wɛɛ tām̃aro. À ò lɛ kɛ Yesu bè zīn pāsī pì bɔ à guu yānzimɛ. ³⁰ Ben Yesu à là à bè: N tón diaa? Ben à wɛàla à bè: Ma tón Pari. Zaakɛ zīnnɔ kú à guu parimɛ. ³¹ Ben zīn pìn agbaa kpà Yesunɛ maamaa wà bè àton n̄ gbare aɔ sì gɛwāa wɛɛ zòoto guuro.

³² Alɛɛ kpàsa bíta kú gwe, aɔɛ pɔ blee sīsīgɛɛzi. Ben zīn pìn wɛɛ kɛ Yesua à n̄ gba zé aɔ gɛ n̄ guu. Yesu n̄ gbá zé, ³³ ben zīnnɔ gò gbɛ pia wà gɛ alɛɛ pìn guu. Ben alɛɛ kpàsa pì wì bào aɔ sòro sīsīgɛɛzi wà sì sɛbɛn wà gàga gwe. ³⁴ Kɛ

aã alɛɛdãrinɔ è lɛ, aã bàà lè wà gaa wà yã pì tɔkɛ́nne wéte guu kɔn buraano. ³⁵ Ben wà bòe lɛ wà yã kè kè pì gwa. Kè aã mò Yesu kiia, aã gbɛ kè zĩnno gòà pì è vɛena Yesu gbá sae pókàsãao dana, à kú a làakaria. Ben vĩa nĩ kũ. ³⁶ Kè gbɛ kè aã yã pì è wéennɔ ònnɛ dian wà zĩndee pì kèkɔa nà, ³⁷ ben Gadara bùsu gbɛnɔ pĩngi wéte kè Yesua à bɔ nĩ bùsun, zaake vĩa nĩ kũ maamaa. Ben à gè góro'ite guu èe taa. ³⁸ Gbɛ kè zĩnno gòà pì agbaa kpàne lɛ à táo, mɔde Yesu gĩne à bè: ³⁹ Nĩ ɛara nĩ tá n bɛ nĩ yã kè Ludaa kènnɛe oñne pĩngi. Ben à tà à yã kè Yesu kèaree kpàakpa kè wéte pì guu pĩngi.

*Yairu né fɛena gaan kɔn nɔgbɛ kè ɔ kè Yesu utaaò
(Mat 9:18-26, Maa 5:21-43)*

⁴⁰ Kè Yesu ɛara à sù, ben gbɛnɔ gbãake kpàzi, zaake baade pĩngi e à dāame. ⁴¹ Ben gɔgbɛ kè de aduakekpɛ gbɛnsi ũu kè wè benɛ Yairu mò à dàe a puua Yesu gbá sae, à kúe kènnɛ lɛ à gá a bɛ, ⁴² kè à né mèn do léle e gaa yānzi. Nénɔgbɛ pì kà wè kuri awɛɛplaa. Kè Yesu e gaa, ben parii e nakɔreɛa.

⁴³ Nɔgbɛ kee kú gwe, aru è bɔɛa à kà wè kuri awɛɛplaa. Pó kè à vĩ pĩngi à dè ɛzɛdeenɔ kiia, mɔde gbɛkee e fɔ à à kèkɔaro. ⁴⁴ Kè à sò Yesuzi kpɛɛ kpa, ben à ɔ kè à uta léa. Zaa gwe gɔɔ à arubɔena zè. ⁴⁵ Ben Yesu bè: Dé bé à ɔ kèmaa? Ben baade pĩngi bè á à yã dɔro. Ben Pita bè: Danneri, gbɛnɔ liganzi aɔɔe nakɔreɛmma. ⁴⁶ Ben Yesu bè: Gbɛke ɔ kèma, zaake má dɔ kè gbāaa bɔ ma mè guu. ⁴⁷ Kè nɔgbɛ pì è wà a yã dɔ, ben à mò èe lugalugaa à dàe a puua à gbá sae, ben à yã kè tò à ɔ kèa ò baade pĩngi wáa kɔn dian à aafia è nàò gɔɔ. ⁴⁸ Yesu bène: Nɔgbɛ, ma náane kè nĩ kè bé à n kèkɔa. Nĩ tá bɛ aafia.

⁴⁹ Kè Yesu kpé èe yã oo, wà bɔ aduakekpɛ gbɛnsi pì bɛ, wà mò wà bène: Nĩ né pì kè sai, nton ãa da danneria dɔro. ⁵⁰ Yesu yã pì mà, ben à bè Yairune: Nton tó swè kɛnguro. Nĩ ma náane kè dé, eé kèkɔa. ⁵¹ Kè à kà à bɛ, èe we gbɛke gèaoro, sé Pita kɔn Yohanao kɔn Yemisio kɔn né pì de kɔn à dao. ⁵² Gbɛ kè aɔ kú gweenɔ e ɔɔ dɔɔ nĩ pĩngi aɔɔe kpāngeda keɛ. Ben Yesu bè: Àton ɔɔ dɔro. Èe garo èe ii oome. ⁵³ Ben aã à lalandi kè, zaake aã dɔ kè né pì gà kò. ⁵⁴ Yesu à kù a ɔɔa, ben à pùtá à bè: Nénɔkparɛ, nĩ fɛɛ! ⁵⁵ Ben à wèndi sù, à fɛɛ gɔɔ. Yesu bè wà póblee kpáa. ⁵⁶ Yã pì bɔ né pì de kɔn à dao sae, ben Yesu bènnɛ aɔton yã kè kè pì o gbɛke maro.

9

*Yesu zĩrinɔ zĩna
(Mat 10:5-15, Maa 6:7-13)*

¹ Yesu a ìba gɔɔn kuri awɛɛplaaano sìsiazì, ben à nĩ gbá gbāa kɔn ikoo aã zĩn bori pĩngi gorĩma, aã gyāano kèmmá. ² Ben à nĩ zĩ aã kpata kè bɔ Luda kiia yã waazi kɛ, aã gyāreenɔ kèkɔa. ³ À bènnɛ: Àton pókɛ sé à gáoro, gò ke bòkɔlogomma ke kūsāe ke ɔɔ ke uta mèn plaa. ⁴ Ua kè a pitan, àgɔ kú gwe ai à gá bɔo wéte pì guu. ⁵ Wéte kè wèe a sínlo, à bɔn à lutɛ gogo a gbánɔa nĩ tona kɔn Ludao sèeda ũ. ⁶ Ben aã dà zén, aã liga wéte kɔn wéteo, aã baaru nnaa kpànnɛ, aã gyāano kèmmá baama pĩngi.

*Herɔdu bídikena
(Mat 14:1-12, Maa 6:14-29)*

⁷ Kè kí Herɔdu yã beeenɔ mà pĩngi, ben à bídi kè, zaake gbɛkenɔ e be Yaaya Batisikɛri bé à fɛɛ bɔna gaan. ⁸ Gbɛkenɔ bè Ilia bé à bɔ à mɔnzi, gbɛkenɔ bè dɔ annabi yāano doke bé à fɛɛ. ⁹ Herɔdu bè: Ma Yaaya mì zò. Dén gbɛ kè ma à baaru mà pì ũ sɛɛ? Ben èe wɛtɛɛ à wéte siale.

Yesu poblekpana gōgbē gōon boro soroona
(Mat 14:13-21, Maa 6:30-44, Yoh 6:1-14)

¹⁰ Kè ziri pino sù, ben aō yā kè aō kèno gbà Yesune. Ben à n sé ntē à gaaño wete kè wè be Betesaida. ¹¹ Kè parii dō, ben wà pèezi. À gbāake kpànzì, à kpata kè bò Luda kiia yā òhne, ben à gbē kè aō yezi wà n kēkōano kēkōa.

¹² Kè ofantē busa, ziri gōon kuri awēplaaano sōzi aō bène: N gbēno gbare aō gá pitaki kōn pobleleo wete lakutu kōn buraa kè kú kīno guu, zaake sēte pòrotun wá kún kè. ¹³ À bène: Apino à pò kpámma aō ble. Ben aō bè: Buredi mèn soro kōn kpò mèn plaaan wá vī. Séde wà gá poble lú gbē kēno n píngi. ¹⁴ Gōgbēno kú gwe gōon boro soro taka. Ben à bè a ibano: À tó aō vēvēe gáli kōn gálio gōon baplaa akurikuri. ¹⁵ Ben aō kè le, aō n vēvēe n píngi. ¹⁶ Ben à buredi mèn soro kōn kpò mèn plaa pino sè à a wēe sè musu à aubarika dàn. Ben à lìlikōre à kpà a ibana, aō kpàatete gbēno. ¹⁷ Aō pò blè wà kà n píngi, ben wà à kpaan kè gōno sēe gbíi kuri awēplaaa pà.

Yesu mesayake ona

(Mat 16:13-19, Maa 8:27-29)

¹⁸ Zikea kè Yesu e adua kēe ado, à ibano mò wà à lè, ben à n lá à bè: Dén gbēno è be má de à uu? ¹⁹ Aō wèala wà bè: Gbēkeno è be Yaaya Batisikerime, gbēkeno è be Ilia, gbēkeno è be do annabi yāano doke bé à fēe. ²⁰ Ben à n lá à bè: Apino sō, dén eè be má de a uu? Pita wèala à bè: Luda gbē Mesayan n ũ.

Yesu a ga kōn a fēnao yā'ona

(Mat 16:21-28, Maa 8:31-9:1)

²¹ Ben à gīne aōton yā pì o gbēke maro. ²² Ben à bè do: Séde Gbēntee Né wētāmma e maamaa, gbēnsino kōn sa'orikino kōn ludayādannerinò é gízi, wēe à de, à guro aagōdee zī eé fēe.

²³ Ben à bène n píngi: Tó gbē yezi à ke ma iba ũ, séde à gí a zīnda wēndizi, agō a líkpangbāroo sēe lán guu e doo nà agō téomazi. ²⁴ Gbē kè yezi agō a wēndi kūna é korazi. Gbē kè gí a wēndizi ma yānzì sō, adee égō wēndi vī. ²⁵ Tó gbē gō anduna vī píngi, tó à a zīnda kpà à gēe ũ à kòra a wēndizi, bó àren à vīi? ²⁶ Tó gbē mapi kōn ma yāo wí dè, Gbēntee Né é adee wí de guro kè eé su a gakuì guu kōn a De gakuio kōn a malaikano gakuio. ²⁷ Yápuraan mēe ooare, gbēkeno kú gura kè aōé garo ai aō kí kè Ludaa kà e.

Yesu lina

(Mat 17:1-8, Maa 9:2-8)

²⁸ Yā pì ona gbera à kà azuma do taka, ben à Pita kōn Yohanao kōn Yemisio sè à diño kpíiia le à adua ke. ²⁹ Kè èe adua kēe, à uu liè à pókāsāano kè pú fénfen. ³⁰ Kāndo gōon plaaano kúo, Musa kōn Iliao, aōe yā kōn Yesuo. ³¹ Aō bō wà mōnzì gakuì guu, aōe anduna kè eé tó zaa Yerusalemu yā ooo. ³² Ii Pita kōn a gbēno sè. Kè aō vū, aō Yesu gakuì è kōn gōon plaa kè aō zena à saeno. ³³ Kè gōon plaa pino e kēe Yesua, Pita bène: Dii, à maa kè wá kú kè. Wà kutaa do mèn aagō, n pò mèn do, Musa pò mèn do, Ilia pò mèn do. À dō yā kè ée ooro. ³⁴ Kè èe oo le, ludambe luguu pita à dàníla. Kè aō kú à guu, vīa n kú, ³⁵ ben aō kòto mà à guu à bè: Ma Né kè ma à sèn yè. À à yā ma. ³⁶ Kòto pì mana gbera aō è Yesu gō gwe ado. Aō n lé kù aōe yā kè aō è o gbēke ma guro mòaro.

Négōgbē zīnde kēkōana

(Mat 17:14-18, Maa 9:14-27)

³⁷ Kè guu dō, aō pita kpíi pì musu, ben gbēno mò da Yesule pari. ³⁸ Zà guu gōgbē ke pūtā à bè: Danneri, n yā nna! N ma né gwa, zaake né mèn doo kè

má vīin gwe. ³⁹ Zīn è fεεa, ben è wii lé kāndo. È à pāε àgō petee boo àgō lóu futa bōεε, è ĩa daa è goa kpakpaaro. ⁴⁰ Ma wéε kè n ìbanɔa aō pé zīn pìà à bɔ, ben aō fùà. ⁴¹ Yesu bè: Tōorigbē yakana ludanaanekεrisaideeno! Mégō kúao ai bɔremε? Mégō menaaao ai bɔremε? Ñ mɔ kōn n né pìo kè. ⁴² Ai né pì gō gá sōzi, ben zīn pì à pāε, èε petee boo. Ben Yesu gí zīn pìne à né pì kèkōa, ben à à kpà à dea. ⁴³ Luda gbāa bíta yā pì bò n saε n píngi.

Yesu εara à a ga yá'ona
(Mat 17:22-23, Maa 9:30-32)

Gbēno lé àε Yesu yākenaa píngi, ben à bè a ìbanɔne: ⁴⁴ Àgō yā kèkii kūna a nòse guu. Weé Gbēntee Né na gbēnɔne n ɔzī tia. ⁴⁵ Aōε yā pì dōro dōro, à mì utenañne, aō fùà, ben vīa n kū aō yā pì gbekaa.

Denlaa yā
(Mat 18:1-5, Maa 9:33-37)

⁴⁶ Ben aō fēε kōn leokpakōao denlaa yā musu. ⁴⁷ Yesu laasuu kè kú n nòse guu dō, ben à né féte sè à à zè a saε, ⁴⁸ à bèñne: Gbē kè né kè taka sì ma ìbakεε yāñzi, māmbe à ma sì. Gbē kè ma sì sō, adee gbē kè ma zīi sìme. Gbē kè a zīinda diε kēsāna a té bé à gbēnsi ũ.

Gbē kè èε ìbete kpáaoroo a baakpεεme
(Maa 9:38-40)

⁴⁹ Ben Yohana bè: Dii, wa gbēke è, èε zīnɔa gooríma kōn n tóo, ben wa gine zaake wa gbēnlo. ⁵⁰ Ben Yesu bè: Àton gínεro, zaake gbē kè èε ìbete kpáaoroo né a baakpεεme.

Samaria bùsu lakutu gina Yesuzi

⁵¹ Kè Yesu tana ludambε gurɔɔ kà kīi, à mì pè Yerusalemua. ⁵² Ben à gbēno gbàre aō dōare aε, ben aō gāa wà gè Samaria bùsu lakutu ke guu le wà soru kenε. ⁵³ Ben lakutu pì deeno gí à sízi kè à mì pè Yerusalemua yāñzi. ⁵⁴ Kè à ìba kenɔ Yemisi kōn Yohanao è le, aō bè: Dii, n yezi wà be té bɔ ludambε à mó à n kaaten yó? ⁵⁵ Ben Yesu liε à kpàkēñzi. ⁵⁶ Ben aōε gaa lakutu pāndea.

Tēna Yesuzi
(Mat 8:19-22)

⁵⁷ Kè aō té zén, gōgbē ke mò à bè Yesune: Guu kè née gaan píngi, mégō ténzi. ⁵⁸ Yesu bène: Gbēngboonɔn n tò vī, bāanɔn n sà vī, Gbēntee Né sō ĩampakii vīro. ⁵⁹ Yesu bè gbē pāndene: Ñ mó n témazi. Ben gbē pì bè: Dii, n tó ai ma de kpá guuzi gīa. ⁶⁰ Yesu bène: Ñ tó gèno n gèno vīi. Mpi sō, n gá kpata kè bò Luda kiia yā waazi ke. ⁶¹ Gbē pānde bè dɔ: Mégō ténzi Dii, mōde n tó mà gá lé za ma bēdeenɔa gīa. ⁶² Yesu bène: Gbē kè swaaro na a ɔzī, tó èε kpεε gwaa, adee e kō sí kōn kpata kè bò Luda kiiaoro.

10

Gōon baaagō akuri awεεplaa nō zīna
(Mat 11:20-27, 13:16-17)

¹ Beeε gbεra Dii gōon baaagō akuri awεεplaa pāndeno diε, ben à n zī gōon plaplāa aō dɔare aε wéte kōn guu kè á yezi à gánno píngi. ² À bèñne: Pókεkena bíta, mōde à zīkerinɔ pariro. À wéε ke Buradeea, le à zīkerino gbare aō a pó kεke. ³ À da zén. Mée a zīi lán sāne bōrɔno bà lewannɔ téme! ⁴ Àton ɔɔsɔ séro ke bōkɔlogomma ke kyateeno. Àton ze zén à ì kpá gbēkearo. ⁵ Ua kè a gēn píngi à be gīa Luda ua pì gba aafia. ⁶ Tó aafiadee kú gwe, a ì aafiadee é gōne. Tó à kú gwe sōro, eé liara à suawame. ⁷ Àgō kú ua pì guu, à pó kè wà kpàawaa mì à

ble, zaake zĩkeri kà à a asaia e. Àtongõ pitakii lende kpakpaaro. ⁸ Wéte kè a gën ben wà a si, à pò kè wà m̀ooree ble. ⁹ À wéte pì gyāreeno kēkōa, à o gbēno kpaata kè b̀o Luda kiia kànyo kīi. ¹⁰ Tó a gē wéte guu, tó wèe a si s̄oro, à b̀e gāale à be: ¹¹ Baa a wéte lutē kè kpà wa gbála, wa gògo a tona kōn Ludao sèeda ũ. Àgõ d̄o s̄ans̄an kè kpaata kè b̀o Luda kiia kà kīi. ¹² Mée ooare, yākpakegurɔ zĩ wétamma kè Sodomudeeno é ee égõ s̄aɔ de wéte pì deeno póla.

¹³ Wāiyoo Krazĩdeeno! Wāiyoo Betesaidadeeno! Tó ma dabuyā kè má kè a tén kè Taya kōn Sid̄o yā, le wéte pì deeno pókāsāno dàdañla, aɔ v̄e tubura à gĩ kè n̄seliēna sèeda ũ. ¹⁴ Yākpakegurɔ zĩ a wétamma égõ de Tayadeeno kōn Sid̄odeeno póla. ¹⁵ A Kapenamudeeno s̄e é gbā à z̄o Ludaan yó? Wee ɔ s̄azi ai gèwāan.

¹⁶ Ben Yesu bè a ìban̄ne: Gbē kè à a yā mà ma yā màme. Gbē kè gĩazi gĩmazime. Gbē kè gĩmazi s̄o, adee gĩ gbē kè ma zĩizime.

¹⁷ Gõn baaagõ akuri awēplaaa p̄ino gāa, ben aɔ liara wà sù kōn p̄onnaa aɔ bè: Dii, baa z̄ino m̄i s̄iwe n tó yānz̄i. ¹⁸ Yesu bèné: Ma Setān é à lèe b̄ona ludambe lán loupina bà. ¹⁹ Ma a gba zé à t̄aa o ml̄eno kōn sw̄ino kōn a ìbēe gbāa p̄ingino, p̄oke é a kēnnaro. ²⁰ Baa kōn beeeo àton p̄onnaa ke kōn m̄i kè z̄ino é siareeoro. À p̄onnaa ke kè a tó kú takadan ludambe yānz̄i.

²¹ Zĩ beee Luda Nini Yesu p̄o kè nna maamaa à bè: Baa, musu kōn t̄oɔeo Dii, ma n s̄abu kè, kè n yā beeen̄o ùte yād̄orin̄ne kōn ònd̄orin̄o n b̄o kyód̄orisain̄ne. Leme, Baa, zaake n p̄yezina me. ²² Ma De pò p̄ingi n̄ame ma ɔz̄i. Gbēke Luda Né d̄oro, tó èe ke De Luda baasiro. Gbēke De Luda d̄oro, tó èe ke à Né kōn gbē kè Né p̄i yezi à ɔb̄aín̄eno baasiro.

²³ Ben Yesu aɔ d̄o a ìban̄a n̄tē, à bèné: Aubarikadeen̄o a ũ pò kè ée ee wéeo yānz̄i. ²⁴ Mée ooare, annabin̄o kōn k̄inan̄o kuu yā pari aɔ yezi wà pò kè ée een̄o e, aɔe ero, aɔ yezi wà yā kè ée maano ma, aɔe maro.

Samaria b̄usu gbē maaa

²⁵ Dokad̄ori ke f̄e le à Yesu ȳo à gwa à bè: Dann̄eri, dian mé ke nà mà wèndi kè è yāaroo ee? ²⁶ Yesu bèné: Dian wà kè doka takadan nà? N kyó kè n̄ d̄oro d̄o diame? ²⁷ Gbē p̄i wèla à bè: Ngõ ye Dii n Ludazi kōn n̄se do kōn n niniio p̄ingi kōn n laasuo p̄ingi n gbāa lén, beee gbera ngõ ye n gbēdaaazi lán n z̄inda wèndi bà. ²⁸ Yesu bèné: N we maa. Ngae ke le, négõ kuu. ²⁹ Gbē p̄i yezi à yā nnaa kpà a z̄inda, ben à Yesu là à bè: Dén ma gbēdaaa ũu?

³⁰ Ben Yesu bèné: Gbēke bé à b̀o Yerusalem̄o èe gaa Yeriko, ben kpāi k̄asarano zé z̄on̄e. Aɔ à pókāsāno s̄ia aɔ à gbē búgubugu ai à kà gana. Ben aɔ à t̄on aɔ gē z̄ela. ³¹ À mò à lè sa'ori ke zé d̄onk̄o p̄i s̄e. Kè à à è, ben à p̄an̄e à ḡete. ³² Leme d̄o kè Levi bori ke kà guu p̄in̄ à à è, ben à p̄an̄e à ḡete. ³³ M̄ode Samaria b̄usu gbēke té zé p̄in̄. Kè à mò à à è, ben à k̄en̄e wēnda. ³⁴ À s̄ozi à ēz̄e m̄ama guu kè kēnnaano kōn n̄sio kōn geepiw̄eo, à pò ȳiyia. Ben à à s̄e à d̄i a zaaki kp̄e à ḡaao nib̄ono pitakia, gura kè à à gw̄an. ³⁵ Kè guu d̄o, ben à kondogi ɔ b̀o m̄en plaa à kpà pitakidee p̄ia à bè: N̄ à gwame. Tó n ɔ bl̄e de k̄ela à musu, mé f̄ia bon̄e, tó ma su.

³⁶ Tò! Gõn aaḡo p̄ino té dén n̄e daa gbē kè kp̄ain̄o l̄ea p̄i gbēdaaa ũu? ³⁷ Dokad̄ori p̄i wèla à bè: Gbē kè à à wēnda d̄ome. Ben Yesu bèné: N̄ gá n̄ ke le se.

Yesu kuuna Maata kōn Mariamao be

³⁸ Gurɔ kè Yesu kōn a ìban̄o té zén, aɔ kà wéte guu, ben n̄gbē kè wè bene Maata Yesu si a be. ³⁹ À d̄aaro v̄i wè à s̄isi Mariama, à v̄e Dii gbá sae èe à yā

maa. ⁴⁰ Kĩi zĩi kè Maataa bíta, ben à mò Yesu kiia à bè: Dii, kè ma dāaro ma to zĩila mado, èe kenne yāke ūroo? N̄ on̄ à ma ãan ká. ⁴¹ Ben Dii wèàla à bè: Maata, Maata, née damu kèe bíta, née ãa daa n zĩndaa kōn yān̄o pari. ⁴² Yā mèn doo bé à zé vī. Mariama baka maaa sè, weé síaro.

11

Aduakɛna (Mat 6:9-13, 7:7-11)

¹ Zĩkea Yesu e adua kèe gukea. Kè à yāa, à ìba ke bène: Dii, n̄ aduakɛna dadawe lán Yaaya dà a ìban̄ne nà. ² Ben à bène: Tó ée adua kèe, àgae be:

Baa, n̄ tó wàgō dō kè n tó adona.

N̄ tó kpata kè bō n kiia bō gupuraa.

³ N̄ wa gba pò kè wé ble lán guu e dō nà.

⁴ N̄ wa durunnō kēwe,
zaake weè kē gbē kè aō taari kēween̄ne n̄ pín̄gi.

N̄ton tó wà fu yāgwanaaro.

⁵ Ben à bène: Wà be a gbēke bé à gbēnna vī, ben à gāa à kiia lezāndo à bène: Ma mō n kiia mē, n̄ buredi sēkāmē mèn aagō. ⁶ Nibō pītama tiamē, má pòke vī mà kpáaro. ⁷ Ben à gbēnna pì wèàla zaa kpé guu à bè: N̄ton ãa damaro, ma zé tàta kò. Ma gē kpén kōn ma nén̄o, mé fō mà fēe mà pòke kpámmaro. ⁸ Mée ooare, baa tó èe fēe à kpàa gbēnnake yānz̄iro, eé fēe à pò kè à yezi kpáa, kè à zèzi dāndān yānz̄i. ⁹ Mapi sō mēe ooare, à wée ke, Luda é kpáawa. À wete, é e. À gbà lé, Luda é wēare. ¹⁰ Zaake gbē kè wée kèn wè kpáa, gbē kè wete sō è e, gbē kè gbà lèn, weé wēne. ¹¹ Amōa kè á nén̄o vī, tó a né kpò wée kèawa, a dé bé eé mlè sé à kpáa? ¹² Ke tó à né kon̄gbee wée kèawa, a dé bé eé swí sé à kpáa? ¹³ Baa kōn a zaakeo, á pò maa kpana a nén̄o dō. Weé a De kè kú musu Nini kpana gbē kè aō wée kēan̄o pò o dō?

Zĩngona gbēn̄o (Mat 12:22-30, 43-45, Maa 3:20-27)

¹⁴ Yesu e zĩn swādo kpadugu goo gbēa. Kè zĩn pì gò, swādoo pì nà yā'onaa, ben yā pì bō parii sae. ¹⁵ Ben aō gbēken̄o bè: È zĩn gor̄mma kōn zĩnnō kí Belezebubu gbāaaomē. ¹⁶ Ben gbē pānden̄o à yō wà gwà, aō à gbēka à sèeda ke kēne kōn Luda gbāaa. ¹⁷ Kè Yesu n̄ laasuu dō, ben à bène: Kpata kè à gbēn̄o ìbete kpà kō é kaate. Ua kè à gbēn̄o ìbete kpà kō é gō bez̄i ūmē. ¹⁸ Tó Setān ìbete kpà kōn a gbēn̄o, à kpata é gí kēs? Má ò lē kè ée bee mē zĩn gor̄mma kōn Belezebubu gbāaa yānz̄imē. ¹⁹ Tó Belezebubu gbāaan mē zĩnnō goom̄ma, a gbēn̄o è gor̄mma kōn dé gbāaaomē? Lēmē a zĩnda gbēn̄o a ege bō lē. ²⁰ Tó ma zĩngommana né Luda ogbemē, àgō dō kè kí kè Ludaa kà mò à a len gwe. ²¹ Tó gōsagbāaa gōkeb̄n̄o kūna èe a ua dākpāao, à auzikin̄o ègō aafiamē. ²² Mōde tó gbē kè à gbāaa dēalaa mò à gēzi à gbāaa mōne, eé à gōkeb̄n̄o kè à náane kenan̄o sēe eé à auziki kpaateteñe. ²³ Gbē kè kúmaoro bō ma kpeemē. Gbē kè è pò kakōamaoro è fāakōamē.

²⁴ Tó wà zĩn gò gbēa, ègō likōaa zōo gukorin àgō vēekii wete. Tó èe ero, ben è be: Mé liara mà tá ma bē ziiamē. ²⁵ Tó à kà gwe, è e à waana wásawasa zéazea, ²⁶ ben è gá zĩn kè aō pāsī dēalaan̄o sēe mèn swēeplaa à suñyo, aō è gē wà vēen. Lēmē adee gwena zāa zāaa ègō dē à káakupola.

Aubarikaya

²⁷ Kè Yesu e oo lɛ, nɔgbɛ ke pùtã zà guu à bè: Aubarikadeen nɔgbɛ kè n i à yɔ kpàmmaa ũ. ²⁸ Ben Yesu bè: Auo! Aubarikadeen nɔgbɛ kè aɔ Luda yã mà aɔ kúnano ũ.

*Sèeda gbekana Yesua
(Mat 12:38-42)*

²⁹ Kè parii e kaara, ben Yesu bè: Tɔ̀rigrbɛnɔ zaa. Aɔ̀ sèeda gbekama, mɔ̀de mé sèeda ke kɛ́nɛro, sé Yona pɔ́. ³⁰ Lán Yunusa de sèeda ũ Ninɛvadeenɔnɛ nà, lɛn Gbɛntee Né éǵɔ de sèeda ũ tɔ̀rigrbɛnɔnɛ lɛ. ³¹ Yákpakɛguro zĩ sɔ̀mɛtɛ kpa nɔgbɛ kína é fɛɛ à yã da tɔ̀rigrbɛnɔla, zaakɛ à bò zaa anduna léa à mò Sulemanu ɔ̀ndɔ́yã ma, ben gbɛ kè de Sulemanulaa kú kè sa. ³² Yákpakɛguro zĩ Ninɛvadeenɔ é fɛɛ wà yã da tɔ̀rigrbɛnɔla, zaakɛ kè Ninɛvadeenɔ Yunusa waazi mà, aɔ́ n nòsɛ liɛ, ben gbɛ kè bíta de Yunusalaa kú kè sa.

*Wéén mɛ fitia ũ
(Mat 5:15, 6:22-23)*

³³ Wè fitia na wà diɛ gukpadozi ke wà gbaka kúɛaro. Wè di dabu musumɛ, lɛ gbɛ kè aɔ̀ɔe gɛɛnɔ gupuraa e yãnzɪ. ³⁴ N wéén n mɛ fitia ũ. Tó n wéɛ aafia, n mɛ pínɡi éǵɔ gupuraa ũ. Tó n wéɛ gbãaro sɔ́, n mɛ pínɡi éǵɔ gusiaa ũ. ³⁵ Beeɛ yãnzɪ n làakari ke lɛ gupuraa kè nɛɛ daa n vĩi tóngɔ de gusiaa ũro. ³⁶ Tó n mɛ pínɡi gupuraa vĩ à kee kú gusiaa guuro, eéǵɔ guu puu wásawasa lán fitia'i dɔ̀mmaa bàɛɛ.

*Yesu ludayadannerinɔ kɔ̀n Farisinɔ bɔ̀bɔ̀na n dān
(Mat 23:1-36, Maa 12:38-40, Luk 20:45-47)*

³⁷ Kè Dii yã ò à yàa, ben Farisi ke à sìsɪ à mó à gá pɔ́ bleao, ben à gè à vɛɛ. ³⁸ Kè Farisi pì è èe ɔ da ín gbasà wà pɔ́ blero, à bò à saɛ. ³⁹ Ben Dii bèɛ: A Farisinɔ eè gbāsɪ bɔ̀ togoonɔ kpɛɛ kɔ̀n taanɔ, mɔ̀de wákũ kɔ̀n yã zaaao bé à a nòsɛ pà. ⁴⁰ Yɔ̀nkɔ̀nɔ! Luda kè pɔ́ kpɛɛ kè bé à à guu kè seroo? ⁴¹ À pɔ́ kè kú a taanɔ guu dā wɛ̀ndadeenɔnɛ, a taa pìnɔ é gɔ̀are gbāsɪ sai.

⁴² Wáiyoo a Farisinɔ! Èè tofeenɔ tɔ̀tɛdo kɔ̀n kpèe'āao kɔ̀n dò pónɔ pínɡi kuridee kpá Ludaa, ben eè pā kpá yāzɛde kɔ̀n yena Ludazio. Yã beeenɔ bé à de àǵɔ kúna pākpana à kpaaanɔzi sai. ⁴³ Wáiyoo a Farisinɔ! Èèǵɔ yezi à vɛɛ aduakɛkpɛ vɛɛki maaanɔ, eèǵɔ yezi wàǵɔ ì kpákpaawa yàranɔa. ⁴⁴ Wáiyoo amɔ̀anɔ! Á de lán mira kè wèǵɔ táa ooa a yādɔ̀na sai bàɛɛ.

⁴⁵ Ben dokadɔ̀ri ke bèɛ: Dannɛri, tó n ò lɛ, nɛɛ wa sɔ̀sɔ̀mɛ se. ⁴⁶ Yesu bè: Wáiyoo a dokadɔ̀rinɔ sɔ́! Èè gbɛnɔ da asosɛna zĩ'ũun, ben eè ɔ dańma kɔ̀n à sɛnaoro, baa ɔ̀nɛtɛ. Wáiyoo amɔ̀anɔ! ⁴⁷ Èè pɔ́ bo annabi kè a dezínɔ n dɛ́dɛnɔ miranɔa dɔ̀ngu yãnzɪ. ⁴⁸ Lɛmɛ á sì kè a zɛ kɔ̀n a dezínɔ yákenanɔmɛ. Aɔ́ annabinɔ dèdɛ, ben eè pɔ́ bo n miranɔa. ⁴⁹ Beeɛ yãnzɪ Luda wéɛzɛɛ guu à bè, é annabinɔ kɔ̀n zìrinɔ zĩawa. É n gbɛkenɔ dɛdɛ, é wéɛ tá n gbɛkenɔa. ⁵⁰ Lɛmɛ annabi kè wà n dɛdɛ zaa anduna daɛguro ai gbãanɔ yã wí tɔ̀rigrbɛnɔ musu lɛ, ⁵¹ sɛna zaa Abila dɛnaa ai à gaa pé Zakari kè wà à dè sa'oki kɔ̀n Luda kpéo daguraa. Èè, mɛɛ ooare, yã beeenɔ pínɡi é wí tɔ̀rigrbɛnɔ musumɛ. ⁵² Wáiyoo a dokadɔ̀rinɔ! A dɔ̀na gbà mɔ̀nɛ wòto. Èe gɛ à guuro, ben a kpa gbɛ kè aɔ̀ɔe yezi wà gɛ à guunɔnɛ. ⁵³ Kè Yesu bò gwe, ludayadannerinɔ kɔ̀n Farisinɔ nàkɔ̀rɛa gbãngbã, aɔ̀ɔe yã lalaaa pari, ⁵⁴ aɔ̀ɔe à kpákpa lɛ wà à kũ yã kè èe oo guu.

12

*Làakarikana Farisinɔ mɔ̀nafikizi
(Mat 10:26-27)*

¹ Gurɔ beee gbɛnɔ kàkɔazi, wà n lé dɔro, ai aɔɔe kɛsɛ pɛɛpɛɛkɔa, ben à yã ò a ìbanɔnɛ gĩa à bè: À làakari kɛ Farisinɔ buredisɛɛ'ɛzɛzi. Àmbe n mɔnafiki ũ. ² Pókee kuu utɛna kɛ é bɔ gupuraaaro. Asiiyã kee kuu kɛ weé gí dɔziro. ³ Lɛmɛ dɔ yã kɛ á ò gusiaan weé ma gupuraa, asiiyã kɛ á ò kɔ swãn kpétu weé à kpàakpa kɛ gãalɛ.

Zɛna kɔn Yesuo gbɛnɔ aɛ
(Mat 10:19-20, 28-33, 12:32)

⁴ Ma gbɛnnanɔ, mɛɛ ooare, gbɛ kɛ aɔɛ mɛbaa kaatɛ à gɛra aɔɛ fɔ wà yãke keare dɔroonɔ, àton vĩa kɛnɛro. ⁵ Mé gbɛ kɛ dɛ à vĩa kɛnɛ oare. À vĩa kɛ Ludanɛ kɛ gbãa vĩa à a zu té guu mɛkaatɛna gɛra. Eɛ, mɛɛ ooare, à vĩa kɛnɛ. ⁶ Wɛ sãtɛ mɛn sɔro yã kɔbɔ plaaroo? Mɔde aɔ ke yã è sã Ludanlo. ⁷ Baa a mĩkãnɔ, à à lé dɔ. Àton vĩa kɛro, a bèɛ dɛ sãtɛ pariinla.

⁸ Mɛɛ ooare, gbɛ kɛ zɛmao gbɛnɔ aɛ, Gbɛntee Né é zɛo Luda malaikanɔ aɛ. ⁹ Gbɛ kɛ lé sɛmazi gbɛnɔ aɛ sɔ, mé lé sézi Luda malaikanɔ aɛ. ¹⁰ Tó gbɛ Gbɛntee Né zaa bɔ, Luda é kɛnɛ. Mɔde tó gbɛ Luda Nini tó zaaa sɔ, éé kɛnɛro. ¹¹ Tó wɛ gaaao yãkpaɛkɛkiia aduakɛkpɛn kɛ kɛnanɔ kɔn gbãadeenɔ aɛ, àton a zĩnda bɔna ke yã kɛ é o damu kɛro, ¹² zaakɛ Luda Nini bé éé yã kɛ dɛ à oo daare zĩ beee.

Yɔnkɔ ɔɔdee
(Mat 6:19-34)

¹³ Zã guu gbɛke bè Yesunɛ: Danneri, n o ma vĩnɛ à ma baka kpáma wa túbi guu. ¹⁴ Ben à wɛàla à bè: Ma gbɛ, dé bé à ma diɛ a yãkpaɛkɛri ke a yãgɔgɔri ũu? ¹⁵ Ben à bè gbɛnɔnɛ: Àgɔ a zĩnda kũna dɔ. À làakari kɛ pó píngi aĩapãsĩkɛnazi, zaakɛ auziki né gbɛntee wɛndinlo, baa tó à fɔ àgɔ dikɔa dia.

¹⁶ Ben à yã lɛkɔziĩnɛ à bè: ɔɔdee bé à kuu à buraa blɛ kɛnɛ maamaa, ¹⁷ ben à laasuu lɛ à bè: Bón mé kɛɛ? Má blɛwɛɛkakii vĩro. ¹⁸ Ben à bè: Pó kɛ mé kɛn yɛ: Mé ma pókaɛkiinɔ gboro, mé à bítanɔ bo, mé ma blɛwɛɛ kán píngi kɔn ma auzikinɔ. ¹⁹ Mé be ma zĩdanɛ: Gbɛ, n gĩake n pó maaa vĩa bíta kɛ éé kányo wɛ ũgbangba? N kámma bo n pó ble n í mi n pɔnnaa kɛ. ²⁰ Ben Luda bènɛ: Yɔnkɔ, gwãavĩa mé n wɛndi gbekamma. Soru kɛ n kɛ é gɔ dé pó ũmɛ? ²¹ Lɛmɛ gbɛ kɛ auziki tɔkɔazi, mɔde à dɛ ɔɔdee ũ Luda kiiaro yã dɛ lɛ.

Ludanaanɛkɛna
(Mat 6:19-21, 25-34)

²² Ben à bè a ìbanɔnɛ: Bee yãnzɔ mɛɛ ooare, àton a wɛndi kãhãn kɛ à be bón wé blero, àton a mɛ kãhãn kɛ à be bón wé daro. ²³ Wɛndi dɛ pɔbleela. Mɛ dɛ pɔkãsãala. ²⁴ À gbãa kãnkãnanɔ gwa. Aɔɛ pó tɔro aɔɛ pó kɛro, aɔɛ dɔ ke gbàso vĩro, baa kɔn beeeo Luda è n gwa. Á bèɛ vĩa maamaa dɛ bãanla fá! ²⁵ A té, dé bé éé fɔ à a wɛndi gbãa kaara, baa gurɔ dɔ, a kãhãnkɛna guuu? ²⁶ Tó é yã néngo kɛ fɔro, bóyãnzɔ éé yã kpaaanɔ kãhãn kɛɛzi? ²⁷ À lá vúdeenɔ gwa sɛn lán aɔɛ dɛ nà. Aɔɛ zĩ kɛro aɔɛ buu tãro, mɔde mɛɛ ooare baa Sulemanu kɔn a auzikio, èe uta da à maaa kà aɔ ke ũro. ²⁸ Sɛla kɛ kuu gbãa éé té kũ zia, lán Luda è pó nazi lɛ nà, amɔa ludanaanɛkɛsãnadeenɔ, weé a pó o dɔɔ? ²⁹ Àton tó pó kɛ é ble ke pó kɛ é mi yã dɔare aɛro. Àton à damu kɛro. ³⁰ Pó pìnɔ píngi yã è dɔ anduna kɛ kifinɔnɛ aɛ, a De sɔ dɔ kɛ pó pìnɔ kɔ siao. ³¹ À tó kpata kɛ bɔ à kiia yã dɔare aɛ, éé pó pìnɔ kaaraare. ³² Ma kpàsa néngo gbɛnɔ, àton vĩa kɛro, zaakɛ a De pɔyezimɛ à a kpá kpata pìn. ³³ À pó kɛ á vĩnɔ yã à takaasideenɔ gba à ɔɔ. À ɔɔsɔ kɛ è zi kũroo zɔ, ludamɛ auziki kɛ è yãaro kákii ũ, kɛ kpãì è sɔziro, kòkɔ sɔ è à yakaro. ³⁴ Zaakɛ guu kɛ a auziki kún, gwen a làakari égɔ kún se.

Zikeri náanede làakaridee
(Mat 24:45-51)

³⁵ Àgõ kú soru guu, à tó a fitia gõ nana. ³⁶ Àgõ de lán gbě kè aṣṣe n dii suna dāa à su kōn nṣe pōnnakēnao bà, le gurɔ kè à mò à gbà lè, weé zé wēne gɔ. ³⁷ Aubarikadeenɔn zikeri kè n dii é n le bēe a sugurɔa pino ũ. Yāpuraan mēe ooare, dii pì é a póno kēkē à yì, eé n vēe, eé póblee kakṣaṁne. ³⁸ Baa tó à mò lezāndo ke kōngɔ idē'idē, tó à n lé le, aubarikadeenɔn n ũ. ³⁹ Àgõ yā kèkii dō. Tó bēdee gurɔ zaka kè kpāi é móa dō yā, le eé tó à a kpé fōro. ⁴⁰ Apino sō, àgõ kú soruo, zaake Gbēntee Né é su gurɔ zaka kè a wēe dōzirooame.

⁴¹ Pita bè: Dii, wa yānzin n yā pì lèkṣizizi, ke baade pīngi yānzime? ⁴² Dii bè: Dén begwari náanede làakaridee kè à dii è a zikerino nane a ɔzī le à póblee kpámma à gurɔa ũ? ⁴³ Aubarikadeen zikeri kè à dii à lè èe kēe le a sugurɔa ũ. ⁴⁴ Yāpuraan mēe ooare, eé a auziki pīngi nane a ɔzīme. ⁴⁵ Mòde tó zikeri pì bè a nṣe guu a dii suna e gì kēe sō, ben à nà a zikeri daano gbēgbēnaa, gōgbēno kōn nōgbēno, èe sānkara póblee èe wēdēe kēe, ⁴⁶ à dii é su gurɔ kè à wēe dōzirooame, gurɔ zaka kè à dōroo, eé à zṣzṣkṣe à à baka da kōn kifino.

⁴⁷ Zikeri kè à a dii poyezi dō, ben èe soru kē à à poyeziyā kèro, weé à gbē búgubugu. ⁴⁸ Zikeri kè à a dii poyezi dōro, ben à yā kè de wà à gbēzi kè sō, weé à gbē féteme. Gbē kè Luda à gbà bítan Luda é wetea bíta. Gbē kè Luda pó nāne a ɔzī bítan, eé gbekaa deñla.

Kèkèṣana Yesu yānzi
(Mat 10:34-36)

⁴⁹ Tén ma mō na andunaa, mēe gizi té pì gō kūu se tiaro. ⁵⁰ Má wētāmma vī kè mé gēn, má kú laasuu bíta guu ai à gá yāao. ⁵¹ Ée daa ma mō le gbēno gō nna kōo anduna guun yó? Auo! Mēe ooare, kèkèṣana yānzin ma mōzi. ⁵² Zaa tia ua kè gōon sōroonɔ kún, aṣé kō kpaatete. Gōon aagōonɔ é bō gōon plaaano kpēe, gōon plaaano é bō gōon aagōonɔ kpēe. ⁵³ De é bō a négōgbē kpēe, négōgbē é bō a de kpēe. Da é bō a nénōgbē kpēe, nénōgbē é bō a da kpēe. Zā da é bō nōzāree kpēe, nōzāree é bō a zā da kpēe.

Gurɔ kèki yāasi dōna
(Mat 16:2-3)

⁵⁴ Yesu bè pariine: Tó á è lou e sisii ɔfāntēgēkpen kpa, é be gōo lou é ma, ben è kē le. ⁵⁵ Tó á è ïa e bōo sōomete kpa, é be guu é wā, bensō è wā. ⁵⁶ Mōnafikideeno! Á tōte kōn ludambēo wēe dōkōzi, ben á gurɔ kèki yāasi dō sōro né?

Gaafaa wēna
(Mat 5:25-26)

⁵⁷ Bóyānzin á yākena a zéa dō a zīndaaroo? ⁵⁸ Tó n ibēe e gaanyo yākpækēkiia, n āia kē le à gaafaa kenne zaa zén, le àton n gāe à gányo yākpækēri kiiaro yānzi. Tó née kē lero, yākpækēri pì é n kpá dogaria, dogari é n da kpésiaan. ⁵⁹ Mēe oonne, né bō gwero ai n gá fīa boo pīngi. Baa kōbō é gō ténziro.

13

Nṣeliēna ke gaa

¹ Gurɔ beee a gbēkeno mò wà Galili gbē kè Pilati n dēde à n aru yākōte kōn n sa'obo aruono yā ò Yesune. ² Ben Yesu bēñne: Kè Galili gbē pino gaa de le, ée daa aṣ durun de Galili gbē kpaaano pólán yó? ³ Auo! Mēe ooare, tó ée nṣe liero, a pīngi é ga lán n bàme. ⁴ Gōon baro plaasai kè Siloamu kpédidikṣana gbòro à sìmma aṣ gágano sō, ée daa aṣ taari de gbē kpaaa kè aṣ kú Yerusalemuno pólán yó? ⁵ Auo! Mēe ooare, tó ée nṣe liero, a pīngi é ga lán n bàme.

⁶ Ben à yā kèkii lèkōziíne à bè: Gbēke bé à kākā lí bà a swadako guu, ben à gāa a bē wete èe ero. ⁷ Ben à bè a zīkerine: Ñ gwa, à wē aagōdeen yē, kē ma mō bē wete kākā lí pīa mēe ero. Ñ zō, wé tó à guu sí pān yó? ⁸ Ben zīkeri pī bēne: Baa, ñ tó ai zii dō. Mé guu bi mà ligazi mà taaki káne. ⁹ Eé gí né i ziiziro. Tó èe né iro sa, ēndē ñ zō ñ nē.

Nɔgbē kōkūna kēkōana

¹⁰ Kámmabogurɔ zī Yesu e yā daaíne aduakekpēn. ¹¹ Nɔgbē kee kú gwe, zīn à kō kù à kà wē baro plaasai. Ègō kokoname è fō à a zīnda poro baa fétero. ¹² Kē Yesu à è, ben à à sisi à bè: Nɔgbē, n kōkēe gōmma. ¹³ Ben à ɔ kēa. Zaa gwe gō à pōro, ben à Luda sáabu kpà.

¹⁴ Ben aduakekpē gbēnsi pō fē kē Yesu à kēkōa kámmabogurɔ zī yānzi, ben à fē à bè gbēne: Gurɔ swēdoo bé à kuu kē wē zī kēn. Ágae mó wà a kēkōa gurɔ beeenɔ, mōde kámmabogurɔ zī baasi. ¹⁵ Ben Dii wēàla à bè: Mōnafikideenɔ! Kámmabogurɔ zī a baade è a zù ke zaaki poro a bàdōkiia à gá í kpáaroo? ¹⁶ Ibraĩ bori nɔgbē kèkii sō, Setān à yì wē baro plaasime. À bà pī poronaa kámmabogurɔ zī zé vīroo? ¹⁷ Kē à ò lē, ben wí à ibēnɔ kù n pīngi, mōde gbēnɔ pō kē nna dabuyā kē èe kēenɔa pīngi.

Yalēkōzina kōn musadi wēe (Mat 13:31-32, Maa 4:30-32)

¹⁸ Ben Yesu bè: Bón kpata kē bō Luda kiia bōkōbao? Bón mé lēkōzio? ¹⁹ À de lán musadi wēe kē gbē sē à tō a kara guu bà. Kē à bōe, à kē lí ũ, ben bāanɔ mò wà zōzō à gānɔa.

Yalēkōzina kōn burēdisē'ēzē (Mat 13:33)

²⁰ Ben à bè dō: Bón mé kpata kē bō Luda kiia lēkōzio? ²¹ À de lán burēdisē'ēzē kē nɔgbē sē à kà flawa zaka lē aagō guu à yākōte pīngi bà.

Zéle kpaatoo (Mat 7:13-14, 21-23)

²² Gurɔ kē Yesu e gaa Yerusalemu, èe gēe wētēnɔ kōn lakutunɔla èe yā daaíne, ²³ ben gbēke à là wà bè: Baa, gbē kē aōé mīsina e ziaa zīnɔ pariroo? Ben Yesu bè gbēne: ²⁴ À aīa kē à gē zéle kpaatoo guu. Mēe ooare, gbē parideenɔ é wete wà gēn, mōde aōé fōro. ²⁵ Tó bēdee fē à zé tātā, tó a gō bàazi, ben ée gbà lēe ée bee: Baa, ñ zé wēwe, eé beare á a dō gukearo. ²⁶ Beee gbēra tó a bēne à pō blēao, à í mīao, à yā dàíne a bē gāale, ²⁷ eé beare á a dō gukearo. À guala a zaakerinɔ a pīngi.

²⁸ Tó a Ibraĩ kōn Isaakuo kōn Yakubuo kōn annabinɔ è pīngi kpata kē bō Luda kiia guu, ben wà a zu bàazi, gwen é ɔ dōn à ɔ di a musu. ²⁹ Gbēnɔ é bō ɔfāntēbōe kpa kōn ɔfāntēgēkpēn kpaa kōn gu'igbāroo kpaa kōn sōmēte kpaa, aōé mó pō ble kpata kē bō Luda kiia guu. ³⁰ Len kpēedeennɔ égō gbē káakunɔ ũ lē, gbē káakunɔ égō kpēedeennɔ ũ.

Yerusalemu yā (Mat 23:37-39)

³¹ Gurɔ beee gō Farisi kenɔ mò Yesu kiia aō bēne: Ñ fēe gura kē, zaake Herɔdu yezi à n dēme. ³² Ben à bēíne: À gá o flēngo pīne, mēe zīnɔ gooríma mēe gyāreenɔ kēkōa gbāa kōn ziaao, à gurɔ aagōdee zī sō mé ma zīi papa. ³³ Baa kōn beeeo séto mà gá aē gbāa kōn ziaao kōn ziandoo, zaake èe kō sío annabi ga gukearo, sé Yerusalemu. ³⁴ Yerusalemudeennɔ, Yerusalemudeennɔ!

Eè annabinɔ dɛdɛ, eè gbɛ kɛ Luda n zĩawaanɔ pápa gbèò à n dɛdɛ. Mɛ̀g̃s̃ yezi mà a kakɔ́amazi g̃ɛ̀n baaag̃s̃, lán koo è dèbɛ kú a nénɔ́la nà, m̀dɛ eè weziro. ³⁵ Luda é a kpé tóare bɛzĩ ùmɛ sa. Mɛ̀e ooare, é ma e dɔ́ro ai à be, aubarikadeen gbɛ kɛ èe m̀ɔ Dii tóo ù.

14

Yesu kuuna Farisi ke bɛ

¹ Kámmabogurɔ zĩkea Yesu gàa pò ble Farisinɔ gbɛnsi ke bɛ, ben gbɛ kɛ aɔ́ kú gweenɔ e à kpákpa. ² Kakagyákeri kee kú Yesu aɛ gwe. ³ Ben Yesu dokad̃rinɔ k̃n Farisinɔ là à bɛ: Wè gbɛ k̃k̃ɔ́a kámmabogurɔ zĩ́ ke wè k̃k̃ɔ́aro? ⁴ Ben aɔ́ g̃s̃ yĩtɛna kítikiti. Ben Yesu gyáree pì kù à à k̃k̃ɔ́a à à gbàrɛ. ⁵ Ben à n lá à bɛ: Tó a gbɛkee né ke zù vĩ à zù l̀g̃ɔ́n kámmabogurɔ zĩ, eé à b̀ g̃ɔ́roo? ⁶ Aɔ́e f̃ wà wèàlaro.

⁷ Yesu è dian gbɛ kɛ wà n sísinɔ e ṽɛki maaa kũu nà, ben à yã l̀k̃ɔ́ziĩnɛ à bɛ: ⁸ Tó wà n sisi nɔsɛ p̀bleea, ñton ṽɛ ṽɛki maaa guuro. Tó wà gbɛ kɛ b̃ɛ vĩ dɛnlaa sisi né! ⁹ Tó a sísiri mò à b̃ennɛ: Ñ f̃ɛ ñ ṽɛki kpá gbɛ p̃ià, né f̃ɛ ñ gá ṽɛ kp̃ɛ kpa k̃n wíomɛ. ¹⁰ Tó wà n sisi, ngae ṽɛ kp̃ɛ kpa, l̃e tó n sísiri mò, eé bennɛ: Ma gb̃enna, ñ f̃ɛ ñ m̀ aɛ k̃. Beee é n ke b̃ɛ vĩ gbɛ kɛ á kú l̃ɛdoonɔ aɛ. ¹¹ Gbɛ kɛ è a zĩnda sé lezĩn Luda é à busa. Gbɛ kɛ è a zĩnda busa s̃, Luda é à sé lezĩ.

¹² Ben Yesu bè a sísiri p̃inɛ: Tó ñɛ gb̃enɔ s̃isii p̀ble f̃aant̃ blenaa ke uus̃i p̀, ñton n gb̃ennanɔ s̃isiro ke n ṽiĩnɔ k̃n n d̃áaronɔ ke n danɛnɔ ke n ɔ́dɛ daanɔ. Tó ñ k̃ l̃, aɔ́ ɛara wà n s̃isimɛ se aɔ́ f̃ià bonnɛ. ¹³ Tó ñɛ gb̃enɔ s̃isii p̀bleea, ñ takaasideenɔ s̃isii k̃n gb̃ k̃k̃ɔ́kũnanɔ k̃n ɛr̃enɔ k̃n ṽiĩnɔ, ¹⁴ né g̃s̃ aubarikadee ù, zaake aɔ́ p̀ke vĩ wà f̃ià boonñero. Luda bé eé f̃ià bonnɛ gb̃ maaanɔ f̃ɛgurɔ zĩ.

Yal̃k̃ɔ́zina k̃n p̀ble bítao

(Mat 22:1-10)

¹⁵ Kè gbɛ kɛ aɔ́ kú l̃ɛdoonɔ doke yã p̃i mà, ben à bè Yesunɛ: Aubarikadeen gbɛ kɛ eé p̀ ble k̃n kpata k̃ b̀ Luda kiia gb̃enɔ ù. ¹⁶ Yesu b̃ennɛ: Gb̃eke bé à yezi à p̀blee ke, ben à gb̃enɔ s̃isii paripari. ¹⁷ P̀blegurɔ zĩ à a zĩkeri zĩ à o gb̃ k̃ à n sísinɔnɛ aɔ́ m̀, wà p̀ píngi soru k̃ wà yã sa. ¹⁸ Ben aɔ́ baade e w̃ɛɛ wà ñ k̃. Gb̃e káaku b̃ennɛ: Ma bú lù, mé gá gwa. Ñ yã nna, ñ ma k̃. ¹⁹ Gb̃e p̃andɛ b̃ɛ: Ma zù zĩk̃ɛb̃onɔ lù m̃en kuri, mé gá ñ gwa. Ñ yã nna, ñ ma k̃. ²⁰ Gb̃e p̃andɛ b̃ɛ: Ma ñɔ s̃è dufumɛ. Beee yãnz̃i mé e mà m̀ro. ²¹ Ben zĩkeri p̃i liara à t̃à à ñ l̃égbɛ ò a diinɛ. Ben b̃ɛdɛe p̃i p̀ f̃ɛ à bè a zĩkerinɛ: Ñ gá w̃ɛɛ guu kpakpaa g̃aal̃enɔ k̃n z̃ɛdaanɔ, ñ takaasideenɔ k̃n gb̃ k̃k̃ɔ́kũnanɔ k̃n ṽiĩnɔ k̃n ɛr̃enɔ kak̃ɔ́a ñ suńyo k̃. ²² Beee gb̃ɛra zĩkeri p̃i mò à b̃ennɛ: Dii, ma yã k̃ ñ ò k̃, m̀dɛ ṽɛki kpé kuu. ²³ Ben dii p̃i bè zĩkeri p̃inɛ: Ñ gá z̃enɔ guu k̃n z̃é w̃éw̃enɔ píngi, ñ g̃a na gb̃enɔ aɔ́ g̃ l̃e ma ua pa. ²⁴ M̃ɛ ooare, gb̃ kɛ ma ñ s̃isii p̃inɔ ke é l̃é z̃ ma p̀blee p̃iara.

G̃s̃na Yesu ìba ù

(Mat 10:37-38)

²⁵ Wà té z̃en k̃n Yesuo paripari, ben à liara à b̃ennɛ: ²⁶ Tó gb̃e mò ma kiia, ben à ye a dezi d̃emala ke a da ke a naɔ́ ke a ñenɔ ke a ṽiĩnɔ ke a d̃áaronɔ ke api zĩnda, eé f̃ à ke ma ìba ùro. ²⁷ Gb̃ kɛ èe a líkpangb̃ároo sé àg̃s̃ téomazi, adee é f̃ à ke ma ìba ùro. ²⁸ Tó a gb̃eke yezi à kp̃édidik̃ɔ́ana bo, eé ṽɛ g̃ià à à ɔ́ d̃ɔ́d̃ɔ́ à gwa, tó eé f̃ à z̃i p̃i k̃eroo? ²⁹ Tó èe ke l̃ero, ben à ɛɛ kp̃àɛ, tó èe f̃ à à ỹáaro, gb̃ k̃ è píngi é à lalandi ke ³⁰ wà be: Gb̃ k̃k̃ii nà kp̃ébonaa à f̃ià à à m̃i d̃ɛ. ³¹ Ke tó k̃ina yezi à gá z̃i ká k̃n k̃ina p̃andɛo, eé ṽɛ g̃ià à a laasuu l̃é à gwa, tó a soza

gáli kurinɔ é fɛ wà kù kpá soza gáli baroo kè aɔɔe suunɔaroo? ³² Tó à è é fɛro, eé zìrinɔ zĩ lɛ aɔ lɛdolekɛna zé wetɛa zaale èe ká kĩro. ³³ Lɛmɛ dɔ, tó a gbɛkee e ɔ kpá pò kè à vĩnɔzi pĩngiro, eé fɛ à kɛ ma iba ũro.

³⁴ Wisi né pò nnaamɛ, mɔde tó à í nnaa tà, dian weé kɛ nà à gɔ nna dɔɔ? ³⁵ À maa tɔɔtɛ kesɔ zùgbɔkaekiinɛro, wè kwéemɛ. Gbɛ kè swā vĩ à ma.

15

Pó kè sàsánɔ (Mat 18:12-14)

¹ Bɛ'ɔɔsirinɔ kɔn durunkɛrinɔɔ e sɔɔ Yesuzi lɛ wà à yā ma n pĩngi. ² Ben Farisinɔ kɔn ludayādannɛrinɔɔ e yāketɛ kaazi aɔ bè: Gbɛ kèkii è durunkɛrinɔ sɛ se pò bleńyo lɛdo. ³ Ben Yesu yā kèkii lèkɔzińɛ à bè: ⁴ Wà be a gbɛkee sāa vĩ mèn basɔɔro, ben à doo sāsā, è à basɔɔro dosai tó sèn à pɛɛ sāa kè sāsā pizi ai à gá eroo? ⁵ Tó à bɔa, è à sé à da a gàn kɔn pɔnnaao ⁶ à táo bɛ à a gbɛnnanɔ kɔn a fáandideenɔ sɛsɛ à beńɛ: À pɔnnaa kɛmao. Ma a sāa kè sāsā è. ⁷ Lɛmɛ dɔ mɛɛ ooare, weé pɔnnaa kɛ ludambɛ durunkɛri mèn doo kè nɔsɛ liɛ yā musu dɛ gbɛ maa gɔɔn basɔɔro dosai kè aɔɔ nɔseliɛna nii vĩroonɔla.

⁸ Nɔgbɛ kè kondogi ɔ vĩ mèn kuri sɔ né? Tó à mèn doo sāsā, è fitia na à kpé waa à wetɛ busebuse ai à gá eroo? ⁹ Tó à bɔa, è a gbɛnnanɔ kɔn a fáandideenɔ sɛsɛ à beńɛ: À pɔnnaa kɛmao. Ma kondogi ɔ kè sāsā pì è. ¹⁰ Lɛmɛ dɔ mɛɛ ooare, Luda malaikanɔ è pɔnnaa kɛ durunkɛri mèn doo kè nɔsɛ liɛ yā musu.

Négɔgbɛ kè sàsā

¹¹ Yesu bè dɔ: Gbɛke bé à kuu à négɔgbɛnɔ vĩ gɔɔn plaa. ¹² Ben Sabi bè a denɛ: Baa, n ma asaia kè mégɔ vĩ túbi guu kpáma. Ben de pì a auziki kpàatɛtɛńɛ. ¹³ Èe kɛ gurɔ plaaro, ben Sabi a pónɔ nàkɔa pĩngi à tà bùsu pānden zāazā. Gwen à a auziki kàaten pāpākɛna guu. ¹⁴ Kè à pò kè à vĩnɔ dè pĩngi, ben dekaa gbāaa kà bùsu pìn, ben à gò takaasio. ¹⁵ À gāa à nà bùsu pì gbɛkezi ayazĩkɛri ũ, ben gbɛ pì à gbàɛ a bura à pòblee kpá alɛdenɔa. ¹⁶ Ègɔ yezi à pò tɛɛ kè alɛdenɔɔ e blee ble à ká, mɔde wè pòke kpáaro. ¹⁷ Kè à làakari sù à bè: Ma de ayazĩkɛrinɔ pòblee vĩ dińzi, ben mɛɛ gaa kɔn nɔaa kè. ¹⁸ Mé fɛɛ mà tá ma de kiia, mé benɛ: Baa, ma durun kè Ludanɛ kɔn mpio se, ¹⁹ mɛɛ kɔ sío wà ma sɛsɛ n né ũ dɔro. N ma diɛ n ayazĩkɛrinɔ doke ũ. ²⁰ Ben à fɛɛ èe taa a de kiia. Kè à tɛ kaaa èe suu, à de pì à è, ben à kènɛ wɛnda. À bàa sɛ à gāa à kùsia, à lé pèa. ²¹ Ben né pì bèɛ: Baa, ma durun kè Ludanɛ kɔn mpio, mɛɛ kɔ sío wà ma sɛsɛ n né ũ dɔro. ²² Ben de pì bè a zĩkɛrinɔnɛ: À gá kpakpaa, à utada maaa kè dɛ à kpaaanɔla sé à mó à danɛ, à tanga danɛ à kyatee kpánɛ. ²³ À zùswarenɛ bɔrɔ mèkpana kũ à dɛ, wà só pɔnnakɛna guu, ²⁴ zaake ma né pì gá à fɛemɛ. À sàsāmɛ, ben ma à è. Ben aɔ nà pɔnnakɛnaa.

²⁵ Woru sɔ kpé bura. Kè èe suu à kà kii kɔn bɛɛo, ben à bata ó mà dɔ kɔn kòkò kii. ²⁶ Ben à zĩkɛrinɔ doke sɛsɛ à à là bón wèe kɛɛ. ²⁷ Ben à wèàla à bè: N dāaro bé à sù, ben n de zùswarenɛ bɔrɔ mèkpana dè, kè à à è aafia yānzɛ. ²⁸ Ben Woru pò fɛ, à gí gɛ ua guuzi. Kè à de bò à agbaa kpánɛ, ²⁹ ben Woru bè a denɛ: É'e, à kà wè ũgbangba kè mɛɛ zĩ kɛnnɛ, mɛɛ gí n yāzi zikiro, ben baa blèkofii gina nɛɛ kpáma mà pɔnnaa kɛo kɔn ma gbɛnnanɔoro. ³⁰ Kè n né kè à n auziki kàatɛ kaaruanɔnɛ pì sù, n zùswarenɛ bɔrɔ mèkpana dɛnɛ. ³¹ Ben à de bèɛ: Ma né, n kúmao gurɔ pĩngi. Pò kè má vĩ pĩngi n pómɛ. ³² À kɔ sío wà pò ble kɔn pɔnnaaoɛ, zaake n dāaro pì gá à fɛemɛ. À sàsāmɛ, ben wà à è.

16

Auziki náanesai

¹ Yesu bè a ìbanɔnɛ: Ɔɔde ke bé à kuu à begwari diɛ a zĩkerinɔnɛ. Ben wà mò wà kɔmɔɔ kènɛ wà bè, èè à auziki kaatɛɛ. ² Ben à à sìsi à bènɛ: Yā kè má mà n musu de diame? N yā kè nɛɛ kɛɛ n begwana guu tɔkɛmɛ. Né fɔ̀ ngɔ̀ de ma begwari ũ dɔro. ³ Ben begwari pì ò a swè guu: Ma dii e ma bɔɔ zĩ guu, mé kɛ diame? Àɛ kè mé fɔ̀ mà sè waro, ben baakɛna demɛ wíyā ũ. ⁴ Má dɔ̀ yā kè mé kɛ lɛ gbɛnɔ ma diɛ n bɛ, tó à ma bɔ zĩin. ⁵ Ben à a dii fĩadeenɔ sìsi doodo à gbɛ káaku là à bè: N ma dii fĩa kũna ũgbamɛ? ⁶ À bè: Nɔ̀si gaawa lé basɔɔro. Ben begwari pì bènɛ: N fĩa takadan yè. N vɛɛ n kɛ baplaa akuri kpakpaa. ⁷ Ben à bè gbɛ pāndenɛ: Mpi sɔ̀, n fĩa ũgbamɛ? Ben à bè: Ése sàki basɔɔro. Ben begwari pì bènɛ: N fĩa takadan yè, n kɛ basiigɔ̀. ⁸ Ben dii pì begwari náanesaidee pì sáabu kpà wéɛzɛɛ kè à kè yā musu. Zaakɛ anduna kèki gbɛnɔ wéɛ zɛna de gupuradeenɔla n kɔ tɛɛ yākɛna guu.

⁹ Mapi sɔ̀, mɛɛ ooare à gbɛnnanɔ wɛtɛ kɔn ɔɔ náanesaio, lɛ gurɔ kè à yāaawa, Luda é a diɛ bɛɛ kè è yāaroonɔ guu. ¹⁰ Gbɛ kè náanɛ vĩ kɔn à féteo égɔ náanɛ vĩ kɔn à bítaomɛ se. Gbɛ kè náanɛ vĩ kɔn à féteoro égɔ náanɛ vĩ kɔn à bítao sero. ¹¹ Tó ée kɛ á náanɛ vĩ kɔn ɔɔ náanesaioro, Luda é a náanɛ kɛ kɔn à yāpuradeeoɔ? ¹² Tó ée kɛ á náanɛ vĩ kɔn gbɛ pānde pɔnɔro, Luda é a zĩnda pɔ́ kpáawaɔ? ¹³ Zĩkeri è fɔ̀ à dɔ dii mèn plaaaziro, zaakɛ eé za gbɛ doon àgɔ ye gbɛ doozi, kesɔ̀ eé na gbɛ dooa à kya ká gbɛ doon. É fɔ̀ àgɔ dɔ Ludazi kɔn ɔɔo lɛdoro.

¹⁴ Farisinɔ ye ɔɔzi. Kè aɔ̀ yā pì mà píngi, ben aɔ̀ɔe lézúkii kɛɛ Yesua. ¹⁵ Yesu bènɛ: Èè yā nnaa kpá a zĩndaa gbɛnteenɔ kiiamɛ, mɔde Ludaa a swè dɔ̀. Yā kè bíta gbɛnteenɔnɛn Luda è kya kán.

Ɔɔde kɔn Lazaru

(Mat 5:31-32, 11:12-13, Maa 10:11-12)

¹⁶ Musa doka kɔn annabinɔ takadanɔ kuu ai Yaaya gurɔɔa. Zaa gurɔ beeean wèe kpata kè bɔ Luda kii baaru kpaa, ben gbɛ píngi e wɛtɛɛ à gɛn kɔn gbāaao. ¹⁷ Ludambɛ kɔn tɔɔtɛo gɛtɛna aaga de doka pì wɛzā féte gogonala. ¹⁸ Gbɛ kè gí a naɔ̀zi à nɔ pānde sè, adee zina kèmmɛ. Gbɛ kè nɔɔ kè wà gízi sè sɔ zina kèn gwe.

¹⁹ Gɔgbɛ ɔɔde kee kuu è pókāsā maa ɔɔdeenɔ da, ègɔ pɔnnaa kɛɛ nnamana guu gurɔ píngi. ²⁰ Baakeri kè wè benɛ Lazaru ègɔ daɛna à bɛ gānu, bònɔ dɔdɔ à mèa. ²¹ Ègɔ pɔblee kè è lɛɛ ɔɔdee pì teebu gĩzĩ blena ni dɛɛ. Gbɛnɔ bé wègɔ à bɔ pìnɔ sāsāa. ²² Baakeri pì gà, ben malaikanɔ à sè wà tào Ibraĩ kuu. Ɔɔdee pì gà se, ben wà à vĩi. ²³ Kuuna wétāmma guu gèwāan, kè à wéɛ sè musu, ben à Ibraĩ è kāaa, Lazaru kú à saɛ. ²⁴ Ben à lé zùzi à bè: Baa Ibraĩ, n ma wēnda gwa, n Lazaru zĩ à a ɔnetee zɔ́ ía, à mɔ à tɔmɛ ma nɛnɛa, zaakɛ mɛɛ wāwāa maa tévura kèkii guumɛ. ²⁵ Ben Ibraĩ bè: Ma né, n tó nnamana kè lìganzi n wèndigurɔ yā dɔngu kɔn takaasi bíta kè Lazaru kèo. À làakari kpaɛna gura kè sa, ben n kú wāwāa guu. ²⁶ Beee gbɛra wéɛ zòoto kú wa dagura. Tó gbɛ yezi à bɔ kè à gá a kii, eé fĩro, gbɛke é fɔ̀ à bɔ gwe à mɔ wa kii sĩro. ²⁷ Ben ɔɔdee pì bè: N yā nna Baa, tó lɛmɛ, n à zĩ ma de bɛ, ²⁸ zaakɛ má dāaronɔ vĩ gɔɔn ɔɔro. À gá lé darímma, lɛ aɔ̀ton mɔ gu wāwādee kè guuro. ²⁹ Ben Ibraĩ bè: Aɔ̀ Musa kɔn annabinɔ takadanɔ vĩ, aɔ̀ n yā ma. ³⁰ Ben ɔɔdee pì bè: Auo, Baa Ibraĩ! Tó gbɛke bɔ gaan à gāa n kii, aɔ̀é n nɔ̀sɛ lɛ. ³¹ Ben Ibraĩ bènɛ: Tó aɔ̀ɔe Musa kɔn annabinɔ yā maro, baa tó gbɛke bɔ gaan, aɔ̀é à yā síro.

17

*Yesu yakeno**(Mat 18:6-7, 21-22, Maa 9:42)*

¹ Yesu bè a ìbanon̄e: Yã kè è tó gbēno fuu ègō sairo, mōde wāiyoo gbē kè è bō à kiia. ² Eégō são adeene wà wísilōgbē gbēntē dō a waale wà à zu sèbe guu de à tó né kèkiin̄o doke fula. ³ Agō kú kōn làakario. Tó n gbēndoo durun kè, n gá n à le. Tó à a n̄sē liē, n kēne. ⁴ Tó à durun kēne gurō do gēn swēēplaa, ben à èara à bēne gēn swēēplaa a n̄sē liē, n kēne. ⁵ Dii zìrin̄o bēne: N̄ wa ludanaanekena kaarawe. ⁶ Dii bè: Tó á Luda náane vī fēte lán efō wēe bà, é o síí lí kèkiine à a zīnda wo à gá pé sèbe guu, eé a yã ma.

⁷ Tó a gbēkee zò vī èe sē waa ke èe sãan̄o dāa, tó à sù buraa, à dii é bene à mō à pó ble gōon yó? ⁸ Auo, eé bene à póblee kēare, à a uta liē à móare póbleeo kōn íminao, àpi é gbasa à pó ble à í mi. ⁹ Wè zò sáabu kpá kè à yã kè wà dāne kè yānzin yó? ¹⁰ Leme apin̄o sō, tó a yã kè Luda dāaree kè píngi, à be: Zōn̄on wa ũ, wa zīin wá kè.

Kusu gōon kurin̄o kēkōana

¹¹ Kè Yesu e gaa Yerusalemu, èe ligaa Samaria b̄usu lézekiizi kōn Galilio. ¹² Kè èe gēe lakutu ken, ben gōgbē kusu gōon kurin̄o dààl̄e. Aō zē kãaa, ¹³ aō lé zùzi wà bè: Dii Yesu, n̄ wa wēnda gwa. ¹⁴ Kè à n̄ é, ben à bēn̄e: À gá à a zīnda dōba sa'orin̄on̄e. Kè aōe gaa, ben aō kēkōa. ¹⁵ Kè aō gbē doo è a kēkōa, ben à liara à sù, èe Luda sáabu kpaa kōn kòto gbāaa. ¹⁶ À dàe a puua Yesu ae à ì kpàa. Gbē pì né Samaria gbēm̄e. ¹⁷ Ben Yesu bè: Gōon kurin̄o bé wà kēkōaroo? Gōon kēndoon̄o kú mām̄e? ¹⁸ Aō gbēkee e liara à mò Luda sáabu kpáro, sé gbē zītō kò? ¹⁹ Ben Yesu bēne: N̄ fēe n̄ tá, ma náane kè n̄ kè bé à n̄ kēkōa.

*Gbēntee Né suna**(Mat 24:23-28, 37-41)*

²⁰ Farisin̄o Yesu là kpata kè bō Luda kiia bōna gupuraaazi, ben à wēn̄la à bè: Kpata kè bō Luda kiia è bō gupuraa wà e kōn wēero. ²¹ Weé be à kú kè ke à kú kãaro. Kpata kè bō Luda kiia pì kú a té kēm̄e.

²² Ben à bè a ìbanon̄e: À gurō e mō kè é Gbēntee Né sugurō pìn̄o doke ena ni de, é ero. ²³ Weé beare à kú kãa ke à kú kè, mōde àton gáro, àton tén̄ziro. ²⁴ Lán loupina è guu pu ludambē lé gura kè kōn à lé kãao nà, len eégō de le Gbēntee Né sugurō. ²⁵ Séto à wētām̄ma è maamaa gĩa, tōrigbēno é gízi. ²⁶ Lán à de nà Nuu gurō, len eégō de le se Gbēntee Né sugurō. ²⁷ Gbēno e pó blee wèe í mii, wèe n̄o sēe wèe zā kēe ai Nuu gàa à gē góro'ite guu, ben í dà andunala, wà gàga píngi. ²⁸ Leme dō Lutu gurō, wèe pó blee wèe í mii, wèe pó luu wèe pó yaa, wèe pó tō wèe kpé boboo. ²⁹ Gurō kè Lutu bō Sodomu, té kōn fāntēgbōo kwè bōna ludambē, ben wà gàga píngi. ³⁰ Len eégō de le gurō kè Gbēntee Né é bō gupuraa.

³¹ Gurō beee a gbē kè kú a kpé musu tón pita à gē kpé guu à pón̄o sēe à bōoro. Leme dō gbē kè kpé buraa tón liara à pó sé bero. ³² À tó Lutu naō yã dōagu. ³³ Gbē kè yezi agō a wēndi kūna é korazi. Gbē kè gí a wēndizi sō, adee égō wēndi vī. ³⁴ Mēe ooare, gwāavī beee a gōon plaaan̄o égō daena kō sae, wēe gbē doo sé wà gbē doo tón. ³⁵ Nōgbē gōon plaaan̄o égō pó lōlō gu dōnkōn, wēe gbē doo sé wà gbē doo tó. ³⁶ Gōgbē gōon plaaan̄o égō kú bura, Luda é gbē doo sé, eé gbē doo tó. ³⁷ Ben aō à là wà bè: Dii, má kpaa? À wēn̄la à bè: Guu kè gè kún, gwen yeberekun̄o é kō kakōan.

18

Gyaanɔ kɛ zɛ yǎkpaɛkerila

¹ Yesu yǎ lɛkɔziɲɛ lɛ à ɔɔaɲɛ aɔgɔ adua kɛ kɔsɔkɔsɔ aɔton kpasaro. ² À bè: Yǎkpaɛkeri ke bé à kú wéte kea, à Luda vǎ vǐro è gbɛke yǎ daro. ³ Gyaanɔ kee kú wéte pì guu, ègɔ mɔɔ à kiia gɛn baaagɔ è be: N zɛmao ma ibɛ yǎ musu. ⁴ Èe wero ai gurɔ plaa. Beee gbera à bè a zɛndanɛ: Baa tó má Luda vǎ vǐro, bensɔ mɛè gbɛke yǎ daro, ⁵ lán gyaanɔ pì e ɪa daama nà, mé zɛo. Tó mɛɛ ke lero, à zɛmalana yǎana sai é ma á'ámɛ.

⁶ Ben Dii bè: À yǎkpaɛkeri zaaa yǎ'ona ma. ⁷ Luda é zɛ kɔn gbɛ kɛ à n sɛ aɔɔe wii lɛɛa fáantɛ kɔn gwǎavɛnɔoro? Eé ke kɔkɔkɔ kɔn wɛnlanaon yó? ⁸ Mɛɛ ooare, eé zɛnyomɛ gɔɔ. Baa kɔn beeeo tó Gbɛntee Né sù, eé a náanekeri e anduna guu?

Farisi kɔn bɛ'ɔsiri

⁹ Ben à ɛara à yǎ kɛkii lɛkɔzi gbɛ kɛ aɔɛ n zɛnda diɛ maa aɔ kya kánɔnɛ. ¹⁰ Gɔɔn plaa kenɔ bé wà gaa adua ke Luda ua guu, gbɛ doo né Farisimɛ, gbɛ doo sɔ bɛ'ɔsiri. ¹¹ Farisi pì zɛna èe adua kɛɛ. À bè a swè guu: Luda, ma n sáabu kɛ kɛ má dɛ lán gbɛ kpaaanɔ bàro, dibidibikerinɔ, náanɛsaideenɔ, zinakerinɔ ke lán bɛ'ɔsiri kɛ bà. ¹² Mɛègɔ lɛ yii gurɔ plaplaa azuma kɔn azumao. Pó kɛ má è píngi mɛè à kuridee bɔnnɛ. ¹³ Bɛ'ɔsiri pì sɔɔ zɛ káaa, èe fɔ à wɛɛ sɛ à musu gwà sero. À kpǎngeda kɛ à bè: Luda, n sùu kɛmao, durunkɛrin ma ũ. ¹⁴ Mɛɛ ooare, gɔgbɛ pì tà a bɛ Luda yǎsiona guumɛ, èe ke Farisi pínlo. Zaake gbɛ kɛ è a zɛnda sɛ lezɪ Luda é à busa. Gbɛ kɛ è a zɛnda busa sɔ Luda é à sɛ lezɪ.

Aubarikadana nɛnɔn

(Mat 19:13-15, Maa 10:13-16)

¹⁵ Wèe mɔɔ Yesunɛ kɔn n né fɛtenɔ lɛ à ɔ kɛmɛma. Kɛ à ibanɔɔ è lɛ, ben aɔ gínɛ. ¹⁶ Ben Yesu nɛnɔ sɪsɪ à bè: À tó nɛnɔ mó ma kiia, àton gínɛro, zaake aɔ takanɔ pón kpata kɛ bɔ Luda kiia ũ. ¹⁷ Yǎpuraan mɛɛ ooare, gbɛ kɛ eé kpata kɛ bɔ Luda kiia sí lán né fɛte bàroo é gɛnlo.

Auzikidee

(Mat 19:16-30, Maa 10:17-31)

¹⁸ Gbǎade ke mò à Yesu là à bè: Dannɛri maa, dian mé ke mà wɛndi kɛ è yǎaroo ee? ¹⁹ Yesu bènɛ: À kɛ dia n bè má maaa? Gbɛkee maaro, sɛ Luda ado. ²⁰ N dokanɔ dɔ: Nton zina kɛro, nton gbɛ dero, nton kpǎi oro, nton yǎ di n gbɛdaaaaaro, ngae bèe lí n de kɔn n daonɛ. ²¹ Ben à bènɛ: Zaa ma nɛngo zɛn má yǎ beeenɔ kúna píngi. ²² Kɛ Yesu yǎ pì mà, à bènɛ: Yǎ mɛn doo bé à gɔnnɛ. N pó kɛ n vɛinɔ yǎ píngi n à ɔ kpá takaasideenɔ, nɛgɔ auziki vɛ ludambɛ. Beee gbera n mó n tɛmazi. ²³ Kɛ à yǎ pì mà, à nòsɛ yǎka, zaake auzikibitadeemɛ. ²⁴ Kɛ Yesu à gwà, ben à bè: À zɛ'ũ maamaa auzikideenɛ à gɛ kpata kɛ bɔ Luda kiia guu. ²⁵ Lakumi gɛna pɔɔyɛn aaga dɛ auzikide gɛna kpata kɛ bɔ Luda kiia guula. ²⁶ Ben gbɛ kɛ aɔ yǎ pì mànɔ bè: Dé bé eé fɔ à mɪsina ee? ²⁷ Yesu wɛnla à bè: Yǎ kɛ gbɛntee fɛa à kɛ, Luda kiia è sí kɛ.

²⁸ Ben Pita bè: Wa baabɔ píngi tò wa tenzi. ²⁹ Ben Yesu bènɛ: Yǎpuraan mɛɛ ooare, gbɛ kɛ à a bɛɛ tò ke a naɔ ke a vɛinɔ ke a dǎaronɔ ke a de ke a da ke a nɛnɔ kpata kɛ bɔ Luda kiia yǎnzi, ³⁰ adee é ɛara à beee taka e dɛ yǎala paripari anduna kɛ guu, eé wɛndi kɛ è yǎaroo e anduna kɛ èe mɔɔ guu.

Yesu ɛara à a ga kɔn a fɛnao yǎ'ona

(Mat 20:17-19, Maa 10:32-34)

³¹ Yesu a gɔɔn kuri awɛɛplaaanɔ kàkɔaazi, ben à bènɛ: Wèe gaa Yerusalemu. Gwen yǎ kɛ annabinɔɔ kɛ Luda yǎn Gbɛntee Né musu é papan píngi sa. ³² Wèe

à kpá bori pānde gbēnɔa, aɔ́é à fabo, aɔ́é à sɔ́sɔ́, aɔ́é lóu sua, aɔ́é à gbē flào, aɔ́é à dɛ, ³³ à gurɔ aagɔ́dee zĩ eé fɛɛ. ³⁴ Mɔ́de à ìba pìnɔɔ e à ke mì dɔ́ro, zaake yā pì mì utenañne, aɔ́o dɔ́ yā kè èe ooro.

Vla baakeri kēkɔ́ana
(Mat 20:29-34, Maa 10:46-52)

³⁵ Kè Yesu kà kǐi kɔ́n Yerikoo, vla kee vɛ́ena zé léa, èe baa keɛ. ³⁶ Kè à mà gbēnɔɔ e gɛ́tɛɛ pari, ben à n lá à bè, bɔ́n wèe keɛ. ³⁷ Ben wà bène, Yesu Nazarɛti bé èe gɛ́tɛɛ gwe. ³⁸ Ben à lé zùzi à bè: Yesu, Dauda bori, n ma wēnda gwa. ³⁹ Gbē kè aɔ́o té aɛzĩnɔ gĩne wà bè à yĩte, ben à lé gbāa zuna kàara èe bee: Dauda bori, n ma wēnda gwa. ⁴⁰ Yesu zè à bè wà móo. Kè à mò, ben Yesu à là à bè: ⁴¹ Bɔ́n n yezi mà kennɛɛ? À wèàla à bè: Dii, má yezi ma wéɛ guu emɛ. ⁴² Ben Yesu bène: N guu e. Ma náane kè n kè bé à n kēkɔ́a. ⁴³ Zaa gwe gɔ́o à wéɛ guu è, ben à tɛ̀zi, èe Luda sáabu kpaa. Kè baade pĩngi è ɛ, ben wà Luda tó bò.

19

Zakeusi

¹ Kè Yesu kà Yeriko, èe gɛ́tɛɛ à guu. ² Gbēkee kú gwe à tɔ́n Zakeusi. Bɛ'ɔ́sirino gbēnsime, bensɔ́ auzikideemɛ. ³ Èe wɛ́tɛɛ à e gbē kè Yesu dɛ a ũ, mɔ́de gbē gbhootoomɛ, èe fɔ́ à à èro parii yānzi. ⁴ Ben à bàa lè à gàa aɛ à dì síi lía ɛ à Yesu e, zaake eé bɔ́e gwe kpamɛ. ⁵ Kè Yesu kà gwe, ben à wéɛ sè musu à bène: Zakeusi, n pita kpakpaa. Séde mà pita n bɛ gbāa. ⁶ Ben Zakeusi pita kpakpaa à à sì kɔ́n pɔ́nnaao. ⁷ Kè gbēnɔɔ è ɛ, ben aɔ́o wɛ́sɔ́ kaa wà bè: À gàa pita durunkeri bɛ. ⁸ Ben Zakeusi fɛɛ à zè à bè Diine: Dii, mé ma auziki kpadoo kpaate takaasideenɔne. Tó ma gbēke takii kè sɔ́, mé ɛara mà à gɛɛ kpáa leo siigɔ́mɛ. ⁹ Ben Yesu bène: Ua kè deenɔ mɛsina è gbāa. Zaake gbē kèkii se né Ibraĩ boriime. ¹⁰ Gbēntee Né mò ɛ à gbē kè sàsá wɛ́tɛ à à mì síme.

ɔ́ɔ́dakɛna zĩkerinɔne
(Mat 25:14-30)

¹¹ Gurɔ kè wèe à yā pì maa, ben à ɛara à yā kàarañne dɔ́. Lán à kà kǐi kɔ́n Yerusalemuo nà, wèe daa kpata kè bò Luda kiia é bɔ́ gupuraa gɔ́omɛ, ben à yā lèkɔ́ziñne ¹² à bè: Kína bori ke bé èe gaa bùsu zāazān ɛ wà à kpá kpatan, eé liara à su. ¹³ Ben à a zĩkerinɔ sisi gɔ́on kuri, à kondogi ɔ́ kpà n baadea mèn basɔ́ɔ́ro, à bèñne: Àgɔ́ laa taao ai màgɔ́ gá su. ¹⁴ À bùsudeenɔ sɔ́ zàn, ben aɔ́ zĩrinɔ zĩ à kpɛɛ aɔ́ bè: Wé we gbē pì kí blewero. ¹⁵ Kè wà à kpà kpatan à sù, à bè wà zĩkeri kè a ɔ́ kpàmmà pìnɔ sísi, ɛ à e à dɔ́ lán aɔ́ àre è nà. ¹⁶ Gbē káaku mò à bè: Dii, n ɔ́ pì àre kàaramɛ leo kuri. ¹⁷ Ben à bène: N kè, zĩkeri maa. Lán n náane vĩ kɔ́n à féteo nà, négɔ́ iko vĩ wéte mèn kurinɔa. ¹⁸ Gbē plaadee mò à bè: Dii, n ɔ́ pì àre kè leo sɔ́ro. ¹⁹ Ben à bène: Mmɔn sɔ́, négɔ́ iko vĩ wéte mèn sɔ́roonɔa. ²⁰ Ben gbē pānde mò à bè: Dii, n ɔ́e kè. Má ùte kokona bisa kāsāa guu. ²¹ Má n vĩa vĩa, zaake n yānɔɔ zĩ'ũ. Nèè pó kè nées diero sé, nèè pó kè nées tɔ́ro kɛ. ²² Ben à bène: Zĩkeri zaa, n lé bé à n kari kè. N dɔ́ kè ma yānɔɔ zĩ'ũ, mèè pó kè mées diero sé, mèè pó kè mées tɔ́ro kɛ. ²³ Kè n dɔ́ ɛ, bɔ́yānzin nées ɔ́ɔ́daa keoñne, ɛ tó ma su, mà a pó sí kɔ́n à àreoro? ²⁴ Ben à bè gbē kè aɔ́o kú gweenɔne: À à ɔ́ pì sía à kpá gbē kè àre è leo kuria. ²⁵ Ben wà bène: Dii, à àre leo kuri kúna kò. ²⁶ Ben à wèñla à bè: Mée ooare, gbē kè pó vĩin Luda é kaaranɛ. Gbē kè vĩroo sɔ́, baa kè à vĩi Luda é síame. ²⁷ Ma ibɛɛ kè aɔ́o yezi mà kí bleñneroonɔ sɔ́, à mónyo kè à n dɛdɛ ma aɛ.

Gbāakεkpana Yesuzi Yerusalemu
(*Mat 21:1-11, Maa 11:1-11, Yoh 12:12-19*)

²⁸ Kε Yesu yā pì ò à yāa, ben à dà zén, èe gaa Yerusalemu. ²⁹ Kε à kà kīi kōn Betefageo kōn Betanio sīsī kε wε be Kùkpe geezi, ben à a ìba zī gōon plaa ³⁰ à bènnε: À gá lakutu kε kú a ae kékāa guu. Tó a gē, é zaakinε bōro e bàdōna gwe, gbēkee e dia zikiro. À poro à suo. ³¹ Tó wà a la wà be, à kε dia ée poroo, à be Dii bé à yezi. ³² Ben zīrinō gāa, aō è lán à ònnε nà. ³³ Kε aōe zaaki pì poroo, ben à diinō n lā wà bè: À kε dia ée zaaki pì poroo? ³⁴ Aō wēnla wà bè: Dii bé à yezi. ³⁵ Ben aō sù zaaki pìo Yesunε, aō n utanō kpàea, ben aō Yesu dia. ³⁶ Lán èe gaa nà, gbēnō e n utanō kpaε zén.

³⁷ Kε à kà kīi kōn guu kε zé pì mī pē Kùkpe sīsī guzureao, ben pōnnaa guu à ìba kε aō tézinō n píngi nà Luda sáabukpanaa kōn kòto gbāaao dabuyā kε aō ènō musu píngi ³⁸ wà bè:

Aubarikadeen kína kε èe mō Dii tó ũ.
Aafia kú ludambε, gakuì kú musu.

³⁹ Farisi kε aō kú zà guu kenō bènnε: Danneri, n kpākε n ìbanōzi. ⁴⁰ Ben à wēnla à bè: Mée ooare, tó aō yīte, gbēnō bé weé wii pì lé.

Yesu sōdōna Yerusalemudeenō

⁴¹ Kε à sō Yerusalemuzi, à gwà, ben à sō dō à musu ⁴² à bè: Tó n yā kε eé mōnnε kōn aafiao dō gbāa yā dé, le à kε nna. Mōde tia sa à utenannεmε. ⁴³ À gurō é mō kε n ibennō é gbà lezīnō dō wà liganzi wà n kagura kε ⁴⁴ aōé n gboro aōé n gbēnō dúgu zō. Baa gbè ke aōé tó didikōaro, kε née gurō kε Luda wée kpāenzii dōro yānzì.

Yesu kuuna Luda ua
(*Mat 21:12-17, Maa 11:15-19, Yoh 2:13-22*)

⁴⁵ Kε Yesu gē Luda ua guu, ben à pē laayarinōa. ⁴⁶ À bènnε: Wà kε Luda yān wà bè: Ma kpé égō dε aduakεkpe ũmε, ben á kε gbēblerinō tò ũ.

⁴⁷ Lán guu e dō nà Yesu égō yā daańne Luda ua guu. Ben sa'orikinō kōn ludayādannεrinō kōn gbēnsinō e zé wetεε wà à dε, ⁴⁸ mōde aōe à kεna zé ero, kε baade píngi swā kpá wée à yā maa yānzì.

20

Yesu gbekana a ikozi
(*Mat 21:23-27, Maa 11:27-33*)

¹ Zīkea Yesu e yā daa gbēnnε Luda ua guu, èe baaru nnaa kpaańne, ben sa'orikinō kōn ludayādannεrinō kōn gbēnsinō mò ² wà bènnε: N owe, iko kpāreen née yā kēnnō kεeo? Dé bé à n gba iko pì? ³ Ben à wēnla à bè: Mapi se mé yā gbekaawa. À omε, ⁴ Yaaya gbēnō batisikεna bō Luda kīian yō, ke gbēntee kīiamε? ⁵ Ben aō yā gōgō wà bè: Tó wa bè Luda kīiamε, eé wa la, bōyānzín wée Yaaya yā sírozi? ⁶ Tó wa bè gbēntee kīiamε sō, gbē píngi é wa pápa gbèo aō wa dēdε, zaake aō Yaaya annabikεε sī. ⁷ Ben aō wēàla wà bè: Wá dō tó mán à bōnlo. ⁸ Ben Yesu bènnε: Èndε mapi se mé iko kε mée yā kēnnō kεeo oarero.

Geepi líkpe ayakεrinō
(*Mat 21:33-46, Maa 12:1-12*)

⁹ Ben Yesu yā kékii lèkōzińne à bè: Gbēke bé à geepi líkpe bà, ben à nà ayakεrinōnε n ōzī à fēε táo à gurōplaa kε gwe. ¹⁰ Kε geepizōgurō kà, ben à a zīri zī ayakεri pīnōa, le aō a geepi bεε pì kpāa, ben ayakεri pīnō à gbē, aō à gbàre okori. ¹¹ Ben à èara à zīri pānde zī dō, ben aō à gbē aō wí dàa aō à gbàre okori.

¹² Ben à èara à gbě aagōdee zī dō, ben aō à kěnnna aō pèa. ¹³ Ben buradee pì bẹ: Mé kẹ diamẹ saa? Mé ma nẹgōgbẹ mèn do yenzidee zīmma. Ke aōé à yā da gwεε? ¹⁴ Kẹ ayakẹri pìnō à è, aō bẹkōnẹ: Túbiblerin yè, wà à dε, à túbi é gō wa pò ũ. ¹⁵ Ben aō bōo buraa guu, aō à dè.

Tò! Bón buradee pì é kẹnyo? ¹⁶ Eé mó à ayakẹri pìnō dεdε à buraa pì na gbẹ pāndenōnẹ n̄ ɔzī. Kẹ gběno yā pì mà aō bẹ: Wàton ero! ¹⁷ Ben Yesu n̄ gwa tíí à bẹ: Yā kẹ wà kẹ Luda yān kẹkii dε diamẹ?

Gbẹ kẹ kpéborinō pā kpāzi

bé à gō kpé gooda gbẹ mīdee ũ.

¹⁸ Gbẹ kẹ lẹε gbẹ pìà é wíwimε,
tó à lẹε à sī gběa sō, eé à ú lómε.

Be'ɔkpana Sizaa yā

(Mat 22:15-22, Maa 12:13-17)

¹⁹ Ludayādannerinō kōn sa'orikinō dō kẹ n̄ yānzin à yālekōzina pì òzi, ben aō zé wète wà à kū gō, mōde aō vīa kẹ gběno. ²⁰ Aōe à kpákpaa, ben aō zāmbadee kẹ aōe n̄ zīnda diε gbẹ maaa ũunō zīa, lε wà e wà à kū a yā'ona guu, wà à kpá n̄ bùsu gbāadeea à gbāaa mōnε. ²¹ Ben zāmbadee pìnō à là wà bẹ: Danneri, wá dō kẹ nẹε yā o n̄ yā dañnε a zéa. Nẹε gbẹ wée gwaro, nẹε Luda zé dañnε kōn yāpuraao. ²² À zé vī wà be'ɔ kpá Sizaaó ke wàton kpáaro? ²³ Yesu n̄ mōnafikikεε dōmma, ben à bẹnnε: ²⁴ À ɔ pì doo ɔdɔamε mà gwa. Dé mì wēzān yè kōn à tóo? Aō wèà la wà bẹ: Siza pómε. ²⁵ Ben à bẹnnε: Tò, à pò kẹ dε Siza pò ũ kpá Sizaa, à pò kẹ dε Luda pò ũ kpá Ludaa. ²⁶ Ben aō fūa wà à kū à yā'ona guu gběno wáa. À yāwenlana bō n̄ saε, ben aō n̄ lé yīte.

Gèno fεena yā

(Mat 22:23-33, Maa 12:18-27)

²⁷ Ben Sadusi kẹ aōe be gèno è fεeroonō mò Yesu kiia, aō à gbèka ²⁸ wà bẹ: Danneri, Musa òwe a takada guu à bẹ: Tó gbẹ gà à a naō tò né'isai, à dāaro gyaanō pì sé, lε à né borii dato a vīnε. ²⁹ Lεmε dedōnkōdeenō kuu gōon swεεplaa. Woru nō sè, ben à gà né'isai. ³⁰ Ben Sabi nō pì sè dō. ³¹ Sabi gbera Bì sè dō. Aō kẹ lε n̄ gōon swεεplaa n̄ pīngi, aō gàga né'isai. ³² Aō pīngi gberan nō pì gà se. ³³ Tò! Gèno fεεgurō zī aō dé bé eégō nō pì vīi? Zaake aō gōon swεεplaa n̄ pīngi aō à dō nō ũmε. ³⁴ Ben Yesu wèila à bẹ: Anduna kẹ gběno è nō sé aōe zā kε, ³⁵ mōde gbẹ kẹ Ludaa diε kẹ aō kō sio wà bō gaan aō anduna dufu leenō é nō séro, aōe zā kero. ³⁶ Weégō kuu lán malaikanō kuu nāmε, weé ga dōro. Weégō dε Luda nēno ũmε, gàafεenō ũ. ³⁷ Baa Musa à gèno fεena yā pītiañnε gura kẹ à gyanto yā òn à bẹ, Diin Ibraī kōn Isaakuo kōn Yakubuo Luda ũ. ³⁸ Dii è kε gèno Luda ũro, gbẹ bēenō Ludamε, zaake gbẹ pīngi bēε Ludanε. ³⁹ Ben ludayādanneri kenō fεε wà yā ò wà bẹ: Danneri, n̄ yā maaa ò. ⁴⁰ Ben aōe gà wà yāke làa dōro.

Mesaya bori yā

(Mat 22:41-46, Maa 12:35-37)

⁴¹ Yesu n̄ lá à bẹ: À kẹ dia wè be Dauda boriin Mesaya ũu? ⁴² Zaake Dauda bẹ Saamu takada guu:

Dii bẹ ma diine à vēε a ɔplaazi

⁴³ ai àgō à ibεenō kεnε tinti ũ.

⁴⁴ Kẹ Dauda bènε Dii, à kẹ dia eégō dε à borii ũ dō?

Ludayādannerinō kōn Farisinō mōnafiki

(Mat 23:1-36, Maa 12:38-40)

⁴⁵ Kè baade pínɡi e à yǎ maa, ben à bè a ìbanɔnɛ: ⁴⁶ À làakari kɛ lu-dayādannerinɔzi. Aǎégɔ yezi wàgɔ tɛtɛnazi kɔn uta gbàanɔo dana, lɛ wàgɔ ò kpaam̃ma yàranɔa. Aǎégɔ yezi wà vɛɛ aduakɛkpɛ vɛɛki maaanɔn kɔn pɔnna pɔble vɛɛki maaanɔo. ⁴⁷ Aǎè adua gbàa kɛ lɛ gbɛnɔ n̄ e yānzi, ben aǎè gyaanɔnɔ kpé símma. Aǎ wéetamma éǔ pāsī dɛ gbɛ pínɡi póla.

21

Gyaanɔ takaaside ɔɔdana (Maa 12:41-44)

¹ Kè Yesu wéɛ sɛ musu, ben à è ɔɔdeenɔ e n̄ gbaanɔ daa ɔɔdakii guu. ² Ben à gyaanɔ takaaside ke è gwe, à kɔbɔ plaaà dān. ³ Ben à bè: Yápuraan mɛɛ ooare, gyaanɔ takaasidee pì ɔɔ dān dɛ gbɛ pínɡila. ⁴ Zaakɛ aǎ ɔɔ sà guun aǎ bòn wà kàn n̄ pínɡi. Nɔgbɛ pì sɔ, à takaasikɛ guu pò kè à vī à pò bleon à dān pínɡi.

Yerusalemu kaatɛna kɔn andunayāagurɔ sèedanɔ (Mat 24:1-21, Maa 13:1-19)

⁵ Gbɛkenɔ e Luda ua yǎ oo, aǎ bè wà à kpénɔ kèkɛ maa kɔn gbɛ maaanɔ kɔn pò kè wà Luda gbànɔ, ben Yesu bè: ⁶ Gurɔkɛ é su kè pò kè á è kènɔ, baa gbɛ ke weé tó dikɔaro, weé gboro pínɡimɛ.

⁷ Ben aǎ à là wà bè: Danneri, bɔrɛn yǎ kènɔ é kɛɛ? Bó bé eéǔ dɛ à kɛgurɔ sèeda ũu? ⁸ Ben à wènlá à bè: À làakari kɛ, àton tó wà a sāsāro, zaakɛ weé mó pari kɔn ma tóo, aǎégɔ bee Mɛsayan n̄ ũ, gurɔ pì sɔ kà kīi. Àton ténziro. ⁹ Tó a zīnɔ baaru mà ke tó á mà wà fɛɛkɔzi yānɔ, àton tó vīa a kūro. Sé beeenɔ kɛ káaku gīa, mɔde anduna é yāa gɔɔro. ¹⁰ Ben à bènɛ: Bori kɔn boriio é fɛɛkɔzi, lɛmɛ dɔ bùsu kɔn bùsuo. ¹¹ Tɔtɛ nigānigāna pāsīnɔ kɔn nɔaao kɔn gagyāanɔ éǔ kú gukenɔa. Aisi zaa vīa yānɔ é bɔ ludambɛ.

¹² Lɛ yǎ pínɔ kpé à su pínɡi weé a kúkū wà wéɛ tāawa. Weé a na aduakɛkpɛdeenɔnɛ n̄ ɔzī, weé a ká kpésiaan, weé gáao kínanɔ kɔn bùsu gbɛnsinɔ aɛ ma tó yānzi, ¹³ éǔ dɛnɛ ma sèedadeenɔ ũ. ¹⁴ À a làakari kpáɛ, àton yǎ kè é o damu kɛ káakuro, ¹⁵ zaakɛ māmbe mé yǎ daare a lén, mé a gba ɔndɔ, lɛ a ibɛɛ ke tón gí à yāzi ke à a ɛɛ boro. ¹⁶ Baa a de kɔn a dao kɔn a vīnɔ kɔn a dāaronɔ kɔn a danɛnɔ kɔn a gbɛnnanɔ é a kpám̃ma, wà a gbɛkenɔ dɛ. ¹⁷ Baade pínɡi é zaagu ma yānzi, ¹⁸ mɔde baa a mikā wén doo é zīnnaro. ¹⁹ Zɛna gbāaa guu é wèndi e.

²⁰ Tó á è zìkpɛɛnɔ liga Yerusalemuzi, àǔ dɔ kè à kaatɛna zǎ dɔro. ²¹ Gbɛ kè aǎ kú Yudeanɔ bàà sí wà m̄ pé kpīiinɔa, gbɛ kè aǎ kú Yerusalemunɔ fāakɔa. Lakutudeenɔ tón gɛ à guuro. ²² Zaakɛ gurɔ pì né wéetāmmagurɔmɛ, lɛ yǎ kè wà kè Luda yān papa pínɡi yānzi. ²³ Wāiyoo nòsindadeenɔ kɔn nédandeenɔ gurɔ beeeaa, zaakɛ bùsu pì nawēa éǔ bíta, Luda pɔfɛ é pita gbɛ pínɔa. ²⁴ Weé n̄ gbɛkenɔ dɛdɛ fɛɛdaao, weé n̄ gbɛkenɔ kúkū wà tányo bùsu pínɡi guu zìzɔnɔ ũ, bori pāndenɔ é kiti pá Yerusalemua ai aǎ gurɔ papa.

Gbɛntee Né suna (Mat 24:29-35, Maa 13:24-31)

²⁵ Sèedanɔ éǔ kú ɔfāntɛa kɔn mɔvurao kɔn sɔsɔnɛnɔ, bori pínɡi éǔ kú pɔsiaa guu tɔtɛ. Aǎégɔ kú bídí guu ísia kīi kɔn à zuzunao yānzi. ²⁶ Vīakɛna yǎ kè èe mɔɔ andunaa yānzi gídí é tó gbɛnɔ gbāsī lé, zaakɛ pò kè kú ludambɛɛnɔ é sāsā n̄ kúkiia, ²⁷ weé gbasa wà Gbɛntee Né suna e ludambɛ luguun kɔn gbāaa kɔn gakui bítao. ²⁸ Tó yǎ beeenɔ nà kɛnaa, à fɛɛ à zɛ à a m̄ sé musu, zaakɛ a m̄sina bé à kà kīi.

²⁹ Yesu yā lèkōziínne à bè: À kākā lí gwa kōn lí kpaaano. ³⁰ Tó á è aǎ lá bǎro pà, eè dǎ a zǐnda kè guwāagurɔ kà kǐi. ³¹ Leme sǎ, tó á è yā pínɔ e kee le, àgǎ dǎ kè kína kè bǎ Luda kiia suna kà kǐi. ³² Yāpuraan mée ooare, gurɔ kè gbēno é gētero ai yā pínɔ gá keo pínɡi. ³³ Musu kōn tǔteo é gēte, mode ma yāno gētena vǐro.

³⁴ À làakari ke. Àton tó mǐsaiyā kōn wēdekenao kōn wēndi kǎhānkenao a làakari síawaro, le à sugurɔ tón a kǔ kǎndo lán takutee bǎro yānzi. ³⁵ Zaake eé kúe gbē kè aǎo kú tǔtenɔa baama pínɡi. ³⁶ À itē ke, àgǎ adua kee baabore, le à fǎ à piti yā kè èe mǔɔa pínɡi à ze Gbēntee Né ae.

³⁷ Lán guu e dǔɔ nà Yesu ègǎ yā daánnne Luda ua. Tó uusie kè, è bǎ à gá i Kùkpe sǐsǐgeezi. ³⁸ Kongo ide'iden baade pínɡi è fée à gá à yā ma Luda ua guu.

22

Lékpakōsǎna Yesuzi

(Mat 26:1-5, Maa 14:1-2, Yoh 11:45-53)

¹ Burɛdi Sése'ēzēsai zǐbaa kè wè be Banlaa kà kǐi. ² Sa'orikinɔ kōn lu-dayādannerinɔ e zé wetee wà Yesu de, zaake aǎo vǐa kee gbēnoone.

Yudasi bǎna Yesu kpée

(Mat 26:14-16, Maa 14:10-11)

³ Ben Setān gē Yudasi kè wè benne Isikarioti guu, gǔɔn kuri awēeplaaano dokeme. ⁴ Ben Yudasi gǎa à lé kpākōsǎ kōn sa'orikinɔ kōn Luda ua dǎkpari gbēnsinɔ dian é ke nà à Yesu kpámma. ⁵ Aǎ pǔɔ kè nna, ben aǎ ledole kè wà ɔ kpáa. ⁶ À zèo, ben èe zé wetee à Yesu kpámma parii mǐkpee.

Banla pǎble kekēna

(Mat 26:17-25, Maa 14:12-21, Yoh 13:21-30)

⁷ Burɛdi Sése'ēzēsai zǐbaa gurɔ kà, gurɔ kè wè Banla sǎne bǎro kòto kpá. ⁸ Ben Yesu Pita kōn Yohanao zǐ à bè: À gá Banla pǎbleyā kekewe. ⁹ Ben aǎ à là wà bè: Nǐ yezi wà kekē mǎme? ¹⁰ Ben à wēnla à bè: Tó a gaa wéte guu, gǔgbē ke é daale à í sēna looo. À tézi ai ua kè eé gēn. ¹¹ À o ua pǐ bēdeenne, Danneri bè mǎn pitakii kún, guu kè é Banla pǎ blen kōn a ìbanɔ? ¹² Eé kpé musu bíta kè wà kèke ɔɔaare. À pǎbleyā kekē gwe. ¹³ Kè aǎ gǎa, aǎo è lán Yesu ónnne nà, ben aǎ Banla pǎbleyā kèke gwe.

Dii pǎblee

(Mat 26:26-30, Maa 14:22-26, 1Kǔ 11:23-25)

¹⁴ Kè à gurɔ kà, Yesu mò à vǐe gwe kōn a zǐrinɔ ledoo. ¹⁵ Ben à bènnne: Banla pǎblee kè blenao nii e ma de maamaa ai mǎgǎ gá nawēa ke, ¹⁶ zaake mée ooare, mé ble dǔro ai kpata kè bǎ Luda kiia gá bǔo gupuraa, gbasaa zǐbaa yāpura gá mó. ¹⁷ Kè à togoo sè, à Luda sǎabu kpà, ben à bè: À sí à dǔdǔkōne, ¹⁸ zaake mée ooare, mé geepi'i mi dǔro ai kpata kè bǎ Luda kiia gá bǔo gupuraa. ¹⁹ Kè à burɛdi sè, ben à aubarika dǎn à likǔre à kpámma à bè: Ma mè kè mǎ kpà a yānzin yè, àgaegǎ beee kee ma yā dǔnaagu yānzi. ²⁰ Kè aǎ pǎ blè wà yǎa, à togoo pǐ sè le dǔ à bè: Ma aru kè eé bǔeareen yè, Luda bǎ kuuna kōn gbēnoo dufu aru ú. ²¹ Ma bǔnkpēdee ɔ kúmao taagu, ²² zaake Gbēntee Né é kpá guuzi lán Ludaa dienne nǎme. Wǎiyoo gbē kè eé à kpámma pǐ. ²³ Ben aǎ nà kǔ lalanāa wà bè: Wa dé bé eé yā beee kee?

Denlayā

²⁴ Ben leokpakǎa fēe nǐ té, kè aǎo yezi wà dǎ nǐ gbē kè de a daala. ²⁵ Ben Yesu bènnne: Bori pǎnde kǐnanɔ è gbāaa ble nǐ gbēnoa, gbāadeeno sǎ è nǐ zǐnda sísi

yāmaakerinɔ. ²⁶ Mɔde àton ke lero. Séde gbě kè bíta a té gɔ de lán gbě kè kēsāazii bà. Séde a don'aedee gɔ de lán gbě kè èe zĩi kearee bà. ²⁷ Póbleri kɔn zĩrio, aɔ dé bé à bítaa? Póblerinloo? Mapi sɔ má kú a té lán zĩri bàme. ²⁸ Gbě kè zèmao ma nawēakena guunɔn a ũ. ²⁹ Lán ma De ma kpa kpatan nà, len mé a kpá kpatan le se, ³⁰ é pɔ blemao ma kpatan, é vɛe kiblekitan àgɔ yā gɔgɔ kɔn Isaraili bori mèn kuri awɛɛplaaanɔne.

Yesu gĩake à dɔ yā ké Pita é ke

(Mat 26:31-35, Maa 14:27-31, Yoh 13:36-38)

³¹ Simɔ, Simɔ, ñ ma. Setān zé wɛte à a fāfā lán wè pówɛɛ fāfā nà. ³² Ben ma adua kènnɛ le ma náanɛ kè ñ vĩi tón kēsāmmaro. Tó n liara n suma, ñ n gbẽnɔ gba gbāaa. ³³ Pita bène: Dii, má sì wà ma da kpésiaan mà ganyo. ³⁴ Yesu bè: Pita, mée oonne, ai koo gɔ gá lé zu gbāa, né lé sémazi gèn aagɔ.

³⁵ Ben à ñ lá à bè: Kè ma a zĩ ɔɔɔ kɔn bɔkologommao kɔn kyateenɔ sai, póke kēsāawaɔ? Ben aɔ bè: Auo. ³⁶ Ben à bènnɛ: Tia sa gbě kè ɔɔɔ vĩ, à sé. Lemɛ dɔ kɔn bɔkologommao. Gbě kè fɛɛdaa vĩ sɔro, à a uta yá à lú. ³⁷ Mée ooare, séto yā kè wà kè Luda yān ma musu papa kè wà bè: Wà à diɛ dɔnkɔ kɔn taarikerinɔ. Yā kè wà kè ma musu pì bé èe kee sa. ³⁸ Aɔ bè: Dii, fɛɛda mèn plaan yè. Ben à bènnɛ: Beee mò.

Yesu aduakɛna zaa Kùkpɛ sɛsĩgɛɛzi

(Mat 26:36-46, Maa 14:32-42)

³⁹ Yesu bò à gàa Kùkpɛ sɛsĩgɛɛzi lán è ke nà. À ìbanɔ tɛzi. ⁴⁰ Kè à kà guu kè èe gaan, à bènnɛ: À adua ke le àton fu yɔagwanaaro. ⁴¹ Ben à kèmmà à kà lán wè gbè zu à léé zaka bà. Ben à kùe à adua kè ⁴² à bè: Baa, tó ñ yezi, ñ togo'i kè síma, mɔde èe ke ma pɔyeziyānlo, séde n pɔ. ⁴³ Ben malaika bò ludambɛ à mɔzi à à gbà gbāaa. ⁴⁴ Kuuna wɛtāmma guu èe adua kee kɔn aīao. Ben à ísimma e tɔɔ tɔɛa lán arutɔna bà. ⁴⁵ Kè à adua kè, à fɛɛ à liara à sù à a ìbanɔ lè, aɔɔe ii oo kɔn pɔsiaao. ⁴⁶ Ben à bènnɛ: À kè dia ée ii oo? À fɛɛ à adua ke le àton fu yɔagwanaaro.

Yesu kũna

(Mat 26:47-56, Maa 14:43-50, Yoh 18:3-11)

⁴⁷ Kè à kpé èe yā oo, ben wà kà paripari. Gbě kè wè benɛ Yudasì, à ìba gɔɔn kuri awɛɛplaaanɔ doke bé à dɔnnɛ aɛ. Kè à sɔzi le à lé péa, ⁴⁸ ben Yesu bène: Yudasì, lépenaan né Gbèntee Né kpáorímaɔ? ⁴⁹ Kè gbě kè aɔ kú kɔn Yesuonɔ yā kè èe mɔɔ è aɔ bè: Dii, wà ñ léle kɔn fɛɛdaaon yó? ⁵⁰ Ben aɔ gbě doo sa'oriki ìsi zĩri lè à à swā ɔplakpapɔ gò. ⁵¹ Ben Yesu bè: À beee tó. Kè à ɔ kè à swāa, ben à kè a gbèn. ⁵² Ben à bè sa'orikinɔ kɔn Luda ua dākparinɔ kɔn gběnsi kè aɔ mɔzinɔne: A mɔmazi kɔn fɛɛdaanɔ kɔn gònɔ lán kpāi wɛɛdewɛn ma ũu bàɔ? ⁵³ Lán guu e dɔɔ nà mɛègɔ kúao Luda ua, ben ée ɔ kemaro. Mɔde gurɔɔ kè de a pɔ ũmɛ, gusia kíblena gurɔɔmɛ.

Pita lésɛna Yesuzi

(Mat 26:57-58, 69-75, Maa 14:53-54, 66-72, Yoh 18:12-18, 25-27)

⁵⁴ Kè aɔ Yesu kú wà sùo, aɔ gāao sa'oriki ìsi bɛ. Pita té ñ kpɛɛ kāaa. ⁵⁵ Kè wà té lè ua gura, wà kàe wà ligazi, ben Pita mò à sòtɔ ñ té. ⁵⁶ Zònkɔpare ke à è, ben à wɛɛ péa à bè: Gbě kèkii kúo sɔ né. ⁵⁷ Ben à lé sèzi à bè: Nɔgbě, má à dɔro. ⁵⁸ Kè à kè saa féte gbě pānde à è, ben à bè: Mpi se, aɔ gbě doon n ũ. Ben Pita bè gɔgbě pìnɛ: Mámbeero! ⁵⁹ Kè gurɔ zaka gète lán awa doo bà, gbě pānde nàkɔrɛa à bè: Yāpura gbě kèkii kúomɛ, zaake Galili gbẽmɛ. ⁶⁰ Ben Pita bè: Má dɔ yā kè ñ téaro. Zaa gwe gɔɔ kè èe yā oo, ben koo lé zù. ⁶¹ Dii liɛ à wɛɛ pè Pitaa, ben yā kè à ò dò

Pitan kè à bè, ai koo gō gá lé zu gbàa, éé lé séazi gènn aagō. ⁶² Ben Pita bō bàazi à pōsia òò dō.

Yesu fabona

(*Mat 26:67-68, Maa 14:65*)

⁶³ Gbē kè aṣṣe Yesu dākpaano à fabò aṣ à gbē. ⁶⁴ Aṣ pò yìne a uua, ben aṣṣe à lalaa wà bè: Ñ annabikeyā o, dé bé à n lèe? ⁶⁵ Dòkèona guu aṣ yā pari pāndeno òne dō.

Yuda gbēnsinō yākpækèna kōn Yesuo

(*Mat 26:59-66, Maa 14:55-64, Yoh 18:19-24*)

⁶⁶ Kè guu dō, Yuda gbēnsinō kō kākōa, sa'orikinō kōn ludayādannèrinō ñ pínghi, ben aṣ Yesu sè wà gāao ñ yākpækèkiia. ⁶⁷ Ben aṣ à là wà bè: Mèsayan n ũ? Ñ owe. À wèñla à bè: Tó má òare, é síro. ⁶⁸ Tó ma yāke làawa sō, é wero. ⁶⁹ Zaa tia la Gbēntee Né égō vèena Luda Gbāade oplaazi. ⁷⁰ Ben baade pínghi bè: Ase Luda Nén n ũ? Ben à wèñla à bè: Lán á ò nà, māmbe à ũ. ⁷¹ Ben aṣ bè: Wa bà ũgba kōn sèedadeeo dō? Wá mà à lézī kò.

23

Pilati yākpækèna kōn Yesuo

(*Mat 27:1-2, 11-14, Maa 15:1-5, Yoh 18:28-38*)

¹ Ben aṣ fèe ñ pínghi aṣ gāao Pilati kiia. ² Aṣṣe yā diia wà bè: Wa gbē kè è èe gudèe kèe wa būsun, è gínne wà be'ò kpá Sizaa, ben à a zīnda diè Mèsaya ũ, kí ũ. ³ Ben Pilati à là à bè: Mbe Yudanō kína ũ? À wèàla à bè: Len ñ ò lè. ⁴ Ben Pilati bè sa'orikinō kōn parii kè aṣ kú gweenōne: Mée taari e gōgbē piaro. ⁵ Ben aṣ nàkōrea wà bè: Ègō té kaa gbēnōn a yādannèna guu Yudea būsun pínghi. À nàa Galilime ai à gāa à kào kè sa.

⁶ Kè Pilati mà lè, ben à gbèka tó Galili gbēn à ũ. ⁷ Kè à dō kè à bō Herōdu būsomme, ben Herōdu pì sō kú Yerusalemu zī beee, ben à à gbàre à kiia. ⁸ Kè Herōdu Yesu è, ben à pō kè nna maamaa. À à baaru mà, ben à yezi ñ wée sikōle zaa gikena. À wée dōzi à Yesu dabuyākèna e. ⁹ À yānō làlaa pari, ben Yesu e à ke weàlaro. ¹⁰ Sa'orikinō kōn ludayādannèrinō zèna gwe aṣṣe yā didiia pāsīpāsī. ¹¹ Herōdu kōn a sozanō kya kà Yesun aṣ à fabò aṣ uta wéedee dāne, ben à èara à à gbàre Pilati kiia. ¹² Zī beeean Herōdu kōn Pilatio gō kō gbē ũ, zaake aṣ íbete kpà kōme yā.

Yādana Yesula

(*Mat 27:15-26, Maa 15:6-15, Yoh 18:39-19:16*)

¹³ Pilati sa'orikinō kōn gbāadeeno kōn gbē kpaaano kākōa ¹⁴ à bèñne: A mómè kōn gōgbē kè a bè guderimeo. Ma à làla a wáa yā kè á didiano musu, mée e à taari ke kèro. ¹⁵ Len Herōdu e ero lè se, zaake à èara à à gbàrewame. À gwa, èe yāke ke kè à kà wà à dero. ¹⁶⁻¹⁷ Mé tó wà mè òa, gbasà mà à gbare. ¹⁸ Ben aṣ wii lè ñ pínghi ledò wà bè: Ñ gōgbē pì dè! Ñ Baraba gbarèwe! ¹⁹ Baraba pì sō wà à dà kpésiaan yā bōna gbāadeeno kpèe kōn gbèdenao yānzime. ²⁰ Pilati yezi à Yesu gbare, ben à gbēnō làakari gāe à sùoawa. ²¹ Ben aṣ èara wà wii lè wà bè: Ñ à pá líá! Ñ à pá líá! ²² À gènn aagōdeeo Pilati bèñne: Bó dàn à kè? Mée taari kè kà wà à dèe earo. Mé tó wà mè òa, gbasà mà à gbare. ²³ Ben aṣ zèzi aṣṣe gbekaaa kōn wii gbāaao à à pá líá. Ben aṣ zōkakana tò aṣ yā blè. ²⁴ Ben Pilati diè kè wà ke lán aṣ gbèkaawa nà. ²⁵ Gōgbē kè wà dà kpésiaan bōna gbāadeeno kpèe kōn gbèdenao yānzì kè aṣ gbèka pìn à gbàréñne, ben à Yesu kpà gaazi lán aṣ yezi nà.

*Yesu pana lía**(Mat 27:32-44, Maa 15:21-32, Yoh 19:17-27)*

²⁶ Kè wèe gaao, ben Sireni gbě Simo e suu kɔn buraa, ben wà à kù wà líkpangbāroo dīne àgō téo Yesuzi. ²⁷ Parii bò wà tézi kɔn nɔgbě kè aɔɔe ɔɔ dɔɔ aɔɔe sósobi kɛɛnɛnɔ. ²⁸ Yesu liè à aɛ dɔ́rma à bè: Yerusalemu nɔgbě, àton ɔɔ dɔ ma yānzīro. À ɔɔ dɔ a zīnda yānzī kɔn a nénɔ. ²⁹ Zaake à gurɔɔ e mɔɔ kè weé be: Aubarikadeenɔn pāaa kè aɔɔe né iro, né e yō mirímaroonɔ ũ.

³⁰ Gurɔ beee weé be

kpiiino lée à siríma,

sīsīno lée à dańla.

³¹ Kè wèe yā kè taka kɛɛ kɔn lí búsu, lí kori pó égō dɛ diamɛ?

³² Wèe gaa kɔn dàpāsíkɛri gɔɔn plaa kenɔ dɔ, lɛ wà n dɛdɛ kɔn Yesuo lɛdo.

³³ Kè aɔ kà guu kè wè be Mìwatorokiia, ben aɔ à pà lía gwe kɔn dàpāsíkɛri pìnɔ, gbě doo à ɔplaa, gbě doo à ɔzɛɛzi. ³⁴ Ben Yesu bè: Baa, n n kɛ, zaake aɔ dɔ pó kè wèe kɛro. Ben aɔ kàbankɛ kè wà à pókāsāano kpàatɛkɔnɛ. ³⁵ Gbɛnɔ zɛna gwe wà wée kà wèe à gwaa, ben Yuda gbāadeenɔ e lɛzukii kɛa wà bè: A gbě pāndenɔ mì sì. Tó Mɛsaya kè Ludaa dīn à ũ, à a zīnda mì símɛ! ³⁶ Sozanɔ e à faboo dɔ. Ben aɔ sɔzi aɔ geepiwɛ kpàkpā dɔnɛ ³⁷ aɔ bè: Tó Yudanɔ kɔnan n ũ, n n zīnda mì sí. ³⁸ Sèeda kee na à mɔla wà kɛa:

Yudanɔ kɔnan yè!

³⁹ Dàkɛri kè aɔ logona lía pìnɔ doke dɔkena yā ònɛ à bè: Mɛsayan n ũroo? N n zīnda mì sí kɔn wapinɔ lɛdo. ⁴⁰ Ben à gbɛndoo kpàkɛzi à bè: Née vīa kɛɛ Ludaneroo? Yā dɔnkɔ bé à vɛɛwa. ⁴¹ Wapinɔ, wa pó kú a zéamɛ. Pó kè wà tɔ bé à bɛwe, mɔde gɔgbě kè daa e yā zaa ke kɛro. ⁴² Ben à bè: Yesu, tó n mɔ kpata ble, n dɔ ma yān. ⁴³ Ben à wèala à bè: Yāpuraan mée oonne, gbāa négō kúmao auzenna.

*Yesu gana**(Mat 27:45-56, Maa 15:33-41, Yoh 19:28-30)*

⁴⁴ Kè ɔfāntɛ kà mɔdangura, ben gusiaa dà búsu pɔla píngi ai fāantɛ mò aagō.

⁴⁵ Luda kpé lábure kèkɔrɛ plaa. ⁴⁶ Yesu wii gbāaa lè à bè: Baa, ma a wèndi nānne n ɔzī. Kè à ò lɛ, ben à wèndi tà. ⁴⁷ Kè sozanɔ gbɛnsi yā kè kè pì è, à Luda sáabu kpà à bè: Yāpuramɛ gbě maaan à ũ. ⁴⁸ Parii kè aɔ kàkɔa wà mò guu gwaanɔ, kè aɔ yā kè kènɔ è, aɔ liara wà tà aɔɔe kpāngɛda kɛɛ. ⁴⁹ Yesu gbě dɔnanɔ kɔn nɔgbě kè aɔ tézi bɔna Galilinɔ píngi zɛna kāaa aɔɔe guu gwaa.

*Yesu vīna**(Mat 27:57-61, Maa 15:42-47, Yoh 19:38-42)*

⁵⁰ Gɔgbě kee kuu à tɔn Yusufu. Yuda gbāadeenɔ dokemɛ. Gbě maaamɛ, bensɔ à bèe vī. ⁵¹ Èe lé da yā kè à gbɛnɔ zè kɔn a kenao pìnlo. Yuda lakutu Arimatea gbɛmɛ, à wée dɔ kpata kè bò Luda kiiazi. ⁵² À gāa Pilati kiiia à Yesu gè gbèkaa. ⁵³ Ben à gè pì pita à táaru bisa fīfīa à dà gbèwɛɛ kè wà sò mira ũu guu, wèe gběke dan zikiro. ⁵⁴ Gurɔ pì né Azuma zīmɛ, kámmabogurɔ e kaa. ⁵⁵ Nɔgbě kè aɔ té Yesuzi bɔna Galilinɔ té Yusufu pì kpɛɛ, aɔ mirawɛɛ pì è dian à Yesu gè dàe à guu nà. ⁵⁶ Ben aɔ tà wà gāa nósi gū nna kɔn ēzē kè è tó gè vāroo soru kɛ. Kámmabogurɔ zī aɔ kámma bò lán Ludaa dīn nà.

24*Yesu fɛɛ bɔna gaan**(Mat 28:1-10, Maa 16:1-8, Yoh 20:1-10)*

¹ Azumanengo zĩ kɔngɔ ide'ide nɔgbɛ pɪnɔ bɔ wà gàa mira pì kiia kɔn nɔsɪ gũ nnaa kè aɔ à soru kèò. ² Aɔɔ lè wà gbè gò mira léa. ³ Kè aɔ gɛ, aɔɔe Dii Yesu gè ero. ⁴ Aɔɔ kú bídi guu, ben gɔgbɛ gɔɔn plaa kenɔ bɔ wà mɔ́nzi kɔn pókásáa kè èe té kɛenɔo dana. ⁵ Vĩa nĩ kũ aɔ nĩ mĩ nàe, ben gɔgbɛ pɪnɔ bènnɛ: À kè dia ée gbɛ bɛe wɛtɛe gènnɔ tɛe? ⁶ À kú kèro, à fɛe. À tó yá kè à òare gurɔ kè à kú Galili dɔagu ⁷ à bè, séde wà Gbɛntee Né kpá durunkɛrinɔa aɔ à pá lía, à gurɔ aagɔdee zĩ eé fɛe. ⁸ Ben à yá pì dɔ́ngu. ⁹ Bɔna mira kiia, aɔ gàa wà yá pì baaru kpà zĩri gɔɔn kuri awɛedoonɔnɛ kɔn gbɛ kpaaanɔ. ¹⁰ Mariama Magadaleni kɔn Yoanao kɔn Yemisi da Mariamao kɔn nɔgbɛ kpaa kè aɔ kúnyonɔ bé wà yá pì ò zĩri pɪnɔnɛ. ¹¹ Ben nɔgbɛ pɪnɔ yá pì kènnɛ lán fàadi yá bà, aɔɔe síro. ¹² Ben Pita fɛe à bàa sì à gàa mira pì kiia. Kè à wɛe kpàe mira pɪn, èe pòke ero, sé táaru bisanɔ, ben à liara à tà laasuu guu, yá pì à kũ gbàa.

*Zaa Emausi zén
(Maa 16:12-13)*

¹³ Gurɔ dɔnkɔ pì zĩ Yesu ìba gɔɔn plaa kenɔ e gaa lakutu kè wè be Emausi. À zà kɔn Yerusalemuo lán kiloo kuri awɛedoo bà. ¹⁴ Aɔɔe yá kè kè píngi fàadi bookɔnɛ, ¹⁵ ben gurɔ kè aɔɔe à fàadi boo aɔɔe à laasuu lɛ, Yesu nĩ lé zén, ben aɔɔe táa oo lɛdo. ¹⁶ Ben nĩ wɛe sìsi aɔɔe à dɔro. ¹⁷ Ben à nĩ lá à bè: Bó yán á té ée oo kɔo? Ben aɔ zè uuo sisina. ¹⁸ Aɔ gbɛ doo kè wè benɛ Keleopa wèàla à bè: Mmɔn nibɔn n ù ndo Yerusalemu gwɛe, kè nɛe yá kè kè gurɔplaa kèa dɔroo? ¹⁹ Ben à nĩ lá à bè: Yá kparemɛ? Aɔ wèàla wà bè: Yesu Nazareti yámɛ. Annabi isimɛ. Baade píngi dɔ kè à yákɛna kɔn à yá'onaò bò Luda kiiamɛ. ²⁰ Ben sa'orikino kɔn wa gbàadeenɔ daa kpámma, lɛ wà yá daàla yánzi, ben wà à pá lía wà à dè. ²¹ Wapino sɔ, daan wɛe daa eé Isarailino mĩ sí. Beee gbɛra yá pì kɛna gurɔ aagɔdeen gbàa. ²² Ben yá kè wa nɔgbɛ kenɔ ò bɔ wa sae. Kè aɔ gàa à mira kiia kɔngɔa ide'ide, ²³ aɔɔe à gè ero. Aɔ sù aɔ bè malaikanɔ bɔ wà mɔ́nzi aɔ bènnɛ à kú wèndio. ²⁴ Ben wa gbɛkenɔ gàa wà mira pì gwà, aɔ è lán nɔgbɛ pɪnɔ ònnɛ nà, à kú gwero. ²⁵ Ben Yesu bènnɛ: Laasuusaideenɔ, eè yá kè annabinɔ ò sí kpakpaaro. ²⁶ Ludaa e diɛ Mesaya wétámma e lán kè bà gbasa à gɛ a gakui guuroo? ²⁷ Naana zaa Musa takadaa ai à gàa pé annabinɔ pɔa píngi, Yesu yá kè kèna Luda yán a musu bókɔtɛnnɛ píngi.

²⁸ Kè aɔ kà kii kɔn lakutu kè aɔɔe gaan-o, Yesu kè lán é gɛ zélaa bà. ²⁹ Ben aɔ à kùkũ aɔ bè: Nĩ gɔwao kè. Uusie kè, guu e mɔɔ si. Ben à gè ua guu à gɔ́nyo. ³⁰ Gurɔ kè èe pòbleenyò, ben à buredi sè à aubarika dàn, ben à likɔre à kpámma. ³¹ Ben aɔ wɛe kè aɔ à dɔ sa, ben aɔ à wète wà kòrazi. ³² Ben aɔ bèkɔnɛ: Kè èe yá oowe zén èe Luda yá bókɔtɛewe, wa nòse guu e puuroo? ³³ Ben aɔ fɛe gwe gɔɔ aɔ liara wà gàa Yerusalemu. Aɔ à zĩri gɔɔn kuri awɛedoonɔ è kakɔana gwe kɔn gbɛ kè aɔ nàmmanɔ ³⁴ aɔɔe bee: Dii fɛe yápuramɛ, à bɔ à mò Simɔzi. ³⁵ Ben gɔɔn plaaa pɪnɔ zé guu yá tókènnɛ kɔn dian aɔ à dɔ nà buredi likɔrena guuo.

*Yesu bɔ à mɔna a ìbanɔzi
(Mat 28:16-20, Maa 16:14-18, Yoh 20:19-23, Zĩr 1:6-8)*

³⁶ Kè aɔɔe yá pì oo lɛ, kándo aɔ à è zena nĩ té, ben à bènnɛ: Àgɔ kú aafiao! ³⁷ Ben swè kènnɔ aɔ kè gĩri, aɔɔe daa gèwàadeen wà è. ³⁸ Ben à bènnɛ: À kè dia a nòse fɛe? À kè dia á kú kɔn nòseplaaao? ³⁹ À ma ɔɔnɔ kɔn ma gbánɔ gwa, kè mámbee! À ɔ kema à gwa. Gèwàadee ègɔ mè kɔn wáo vĩ lán á è má vĩ nàro. ⁴⁰ Kè à ò lɛ, ben à a ɔɔnɔ kɔn a gbánɔ òdɔánnɛ. ⁴¹ Pɔnnaa guu aɔɔe à yá síro, kè à bɔ nĩ sae yánzi. Ben à nĩ lá à bè: Pòble kee kuu? ⁴² Ben aɔ kpò kpátɛa kɔɔ kpàa, ⁴³ ben à sì à sò nĩ wáa.

⁴⁴ Ben à bèńńe: Yã kè má òare gurɔ kè má kúao bé à kè. Ma bè séde yã kè wà ò ma musu Musa doka takadan kɔn annabinɔ takadao kɔn Saamu takadao papa píngi. ⁴⁵ Ben à ń nòse wèńńe le aĩ yã kè kú takada pìnɔ guu dɔrɔ dɔ. ⁴⁶ À bèńńe: Wà kè Luda yã wà bè Mesaya é wéetãmma e, à gurɔ aagɔdee zĩ eé fɛɛ bɔna gaan, ⁴⁷ weé waazi ke bori píngine kɔn à tóo naana zaa Yerusalemu, le aĩ nòse lie aĩ durunnɔ kěmma. ⁴⁸ Ámbe yã pì sèedadeenɔ ũ. ⁴⁹ Mapi sɔ, mé gbaa kè ma De à lé gbè kpāsāare. Àgɔ kú wéte guu kè ai gbāaa bɔ ludambɛ à daala.

Yesu tana ludambɛ
(*Maa 16:19-20, Zĩr 1:9-11*)

⁵⁰ Kè Yesu bɔńyɔ wéte kpɛɛ ai Betani saɛ, ben à a ɔɔnɔ sè lezĩ à aubarika dàńgu. ⁵¹ Kè èe aubarika daańgu le, ben à kěmma, Luda à sè à tàò a kiia. ⁵² Ben aĩ dɔnzi kène aĩ liara wà tà Yerusalemu kɔn pɔnna bítao. ⁵³ Aĩgɔ kú Luda ua guu gurɔ píngi aĩgɔ Luda sáabu kpaa.

YOHANA

Baaru nnaa kè Yohana kè

Yaaya Batisikɛri kɔn Yesu ɪba káakunɔ 1:1-1:51

Yesu yádannɛna 2:1-12:50

Yesu kuuna Yerusalemu 13:1-17:26

Yesu gana kɔn à fɛɛnao 18:1-20:31

Yesu bɔ à mɔna a ɪbanɔzi 21:1-21:35

Yesu Kirisi mɔna anduna guu

¹ Zaa káaku Yá kuu, Yá pì kú kɔn Ludao, Yá pìn Luda ũ. ² À kú kɔn Ludao zaa káaku. ³ Luda pɔ pínɡi kè à gāzĩmɛ, pɔkee kuu kè à kè à sairo. ⁴ À guun wɛ̀ndi kún, ben wɛ̀ndi pì dɛ gupuraa ũ gbɛ̀nɔnɛ. ⁵ Gupuraa pì è pu gusiaan, ben gusiaa pì é e à daàlaro.

⁶ Luda gbɛ̀kɛ zĩ à tɔn Yaaya. ⁷ À mò gupuraa pì sèedadee ũmɛ, à gupuraa pì yá ò gbɛ̀nɔnɛ, lɛ baade pínɡi à náanɛ kɛ à gāzĩ. ⁸ Àmbe gupuraa pì ũro, à mò gupuraa pì sèedadee ũmɛ. ⁹ Gupura yápuradee kè è guu pu baade pínɡinɛ bé èe mɔɔ anduna guu.

¹⁰ Yá pì kú anduna guu. Baa kè Luda anduna kè à gāzĩ, anduna e à dɔro. ¹¹ À mò a bɛ, ben à gbɛ̀nɔɔ e à síro. ¹² Gbɛ̀ kè aɔ zèo wà à náanɛ kɛnɔ sɔ, à n gbá zé aɔ gò Luda nɛnɔ ũ. ¹³ Aɔ ina pì e bɔ gbɛ̀kɛ aru guuro, èe bɔ mɛfɛɛna ke gɔgbɛ̀ pɔyezi kiiaro, Luda bé à n í. ¹⁴ Yá pì kè gbɛ̀ntee ũ, à gurɔplaa kɛwao, ben wa à gakui è, De Luda Né mèn do léle gakuimɛ, à gbɛ̀kɛ kɔn yápuraa papana.

¹⁵ Yaaya à sèeda kè à pùtá à bè: Gbɛ̀ kè ma à yá òn yè, ma bè gbɛ̀ kè èe mɔɔ ma gbɛraa demala kè à kuu ma á yānzi. ¹⁶ À gbɛ̀kɛ papana guu à gbɛ̀kɛ kè wa baadenɛ, ben wa aubarika è didikɔa. ¹⁷ Luda a doka kpàwa Musa gāzĩ, à gbɛ̀kɛ kɔn yápuraa kèwe Yesu Kirisi gāzĩmɛ. ¹⁸ Gbɛ̀kee e wéɛ si Ludalɛ zikiro. Luda Né mèn do léle kè kú a De kuu pì bé à tò wà à dɔ.

Yaaya Batisikɛri sèedakɛna Yesu yá musu

(Mat 3:1-12, Maa 1:1-8, Luk 3:1-18)

¹⁹ Yuda gbáadee kè aɔ kú Yerusalemunɔ sa'ori kenɔ kɔn Levi bori kenɔ zĩ Yaayaa, ben aɔ à là wà bè: Dén n ũu? Yá kè à ò́nnɛn yè. ²⁰ À ò́nnɛ wásawasa, èe yáke uténnɛro à bè: Mɛsayan ma ũro. ²¹ Ben aɔ à là wà bè: Dén n ũ sɛɛ? Iliamɛn ũs? À wɛ̀nla à bè: Auo! Ben aɔ èara wà à là dɔ: Annabi ɪsin n ũs? À wɛ̀nla à bè: Auo! ²² Ben aɔ bènɛ dɔ: Dén n ũ sɔɔ? N owe lɛ wà gá wà o gbɛ̀ kè aɔ wa zĩnɔnɛ. Dian nɛɛ oo nà zĩnda yá musuu? ²³ Ben à bè lán annabi Isaya ò nà: Gbɛ̀ kè a kòto dɔ gbáann ma ũ, kè èe bee wà zé poro Diinɛ.

²⁴ Gbɛ̀ kè wà n zĩ pìnɔ sɔ bɔ Farisinɔ kiiamɛ. ²⁵ Ben aɔ à là wà bè: Zaakɛ Mɛsayan n ũro ke Ilia ke annabi ɪsi, bóyānzi nɛɛ gbɛ̀nɔ batisi kɛɛzi? ²⁶ Yaaya wɛ̀nla à bè: Mɛɛ gbɛ̀nɔ batisi kɛ kɔn ío, mɔde gbɛ̀kee kú a té á à dɔro. ²⁷ Àmbe é mó ma gbɛra, mɛɛ ká mà à kyatee bɔbɔnɛro. ²⁸ Yá pìnɔ kè Betani kè kú Yoda baamɛ, guu kè Yaaya e gbɛ̀nɔ batisi kɛɛn.

Sānɛ Bòrɔ kè Ludaa kpà

²⁹ Kè guu dɔ, Yaaya Yesu è èe mɔɔ a kii, ben à bè: Sānɛ Bòrɔ kè Ludaa kpà à anduna durun goon yè. ³⁰ Gbɛ̀ pì yān má ò yá ma bè, gbɛ̀ kè èe mɔɔ ma gbɛraa demala, kè à kuu ma á yānzi. ³¹ Má à dɔ yāro, mɔde ma mɔ, mɛɛ gbɛ̀nɔ batisi kɛɛ lɛ Isarailinɔ à dɔ yānzimɛ. ³² Yaaya à sèeda kè à bè: Má è Luda Nini bɔ ludamɛ

lán pōtēē bà à mò à zǎa. ³³ Mée à dō yāro. Kè Luda ma zī gbēno batisi kē, à bème gbē kè má è a Ninii mò à pìtaa, àmbe eé gbēno batisi kē kōn Ninii pìo. ³⁴ Ma beee è, ma sō sèda kè kè àmbe Luda Né ũ.

Yesu ìba káakunɔ

³⁵ Kè guu dō, Yaaya èara à kú gwe dō kōn a ìba gōon plaaanɔ. ³⁶ Kè à Yesu è èe gētēē, à bè: Sāne Bōro kè Ludaa kpàn gwe! ³⁷ Kè ìba gōon plaaa pìno yā pì mà, aō bò wà tè Yesuzi. ³⁸ Yesu liè à è aō téazi, ben à n lá à bè: Bón á yezi? Aō bène: N bēē kú māmē Rabi? Tó pì bè Danneri. ³⁹ À wènlà à bè: À mó à gwa. Ben aō gaa wà guu kè à kún è, ben aō gōo zī beee. Uusiē mò siigō taka.

⁴⁰ Gōon plaaa kè aō Yaaya yā mà aō bò wà té Yesuzi pìno, aō gbē doo né Simo Pita dāaro Andurumē. ⁴¹ À gaa à a vli Simo lè gĩa, ben à bène: Wa Mesaya è. Tó pìn wè be dō Kirisi. ⁴² Ben à gāao Yesu kiia. Yesu à gwà tíi à bè: Yohana né Simo n ũ. Weé benne Pitamē sa. Tó pì bè gbè.

⁴³ Kè guu dō, Yesu yezi à tá Galili būsun, ben à dà Filipilē à bène: N tēmazi. ⁴⁴ Filipi pì né Anduru kōn Pitao bē wéte Betesaida gbēmē. ⁴⁵ Ben Filipi gaa à Natanaeli lè à bè: Gbē kè Musa a yā ò a doka guu, bensō annabinɔ a yā ò dō, wa à è. Yusufu né Yesumē. Nazareti gbēmē. ⁴⁶ Natanaeli bène: Gbē maaa é bo Nazareti? Filipi bène: N mó n gwa. ⁴⁷ Kè Yesu Natanaeli è èe mōo a kiia, à à yā ò à bè: Isaraili yāpuradeen yè, à nōse mōnafiki vīro. ⁴⁸ Ben Natanaeli bène: N ma dō māmē? Ben Yesu wèlā à bè: Ai Filipi gō gá n sísi, ma n e kākā lí gbáru. ⁴⁹ Ben Natanaeli bène: Rabi, Luda Nén n ũ, Isarailinɔ Kínan n ũ. ⁵⁰ Yesu bène: Kè má ònne ma n e kākā lí gbáru bé à tò n ma náane kè? Né yā bíta e de kèla. ⁵¹ À èara à bène dō: Yāpuraan mée ooare, é ludambēe e wēkōana, Luda malaikanɔ égō didii Gbēntee Néa aōgō pìtaa.

2

Nɔsena zaa Kana

¹ À gurɔ aagōdee zī wèe nɔɔ sēē zaa Kana, Galili būsun. Yesu da kú gwe, ² ben wà Yesu kōn a ìbanɔ sìsi nɔse kiia dō. ³ Kè geepiwēē kēsā, Yesu da bène: Aō wēē vī doro né. ⁴ Ben Yesu wèlā à bè: À kè dia n ma le beeeeee? À gurɔ e kāmē kōro. ⁵ Ben à da bè zīkerinɔne: Lán eé oare nà, à kē lē. ⁶ Gbè orozānɔ kú gwe mèn swēdo Yudano gbāsībo'ikabonɔ ũ. À kenɔ è í sí lita basiigōmē, à kenɔ sō baswēdo. ⁷ Ben Yesu bè zīkerinɔne: À í káka orozā kēnon à pa. Ben aō í kakan à pà yélele. ⁸ Ben à bène: À tó à gáo kōk'orinɔ gbēnsine sa. Ben aō tò wà gāaone. ⁹ Kè gbēnsi pì í liena wēē ũu pì dà, èe dō guu kè à bōnlo, mōde zīkeri kè aō í pì tōnɔ dō. Ben gbēnsi pì nɔzā sìsi ¹⁰ à bène: Wē nnaan wè kpámma gĩa. Gurɔ kè í n kū, ben wè mó kōn gebuo sa. Mpi sō, n wē nnaa tò zāa. ¹¹ Yesu dabuyākēna káakupon gwe, kè à kè zaa Kana, Galili būsun. À tó bò, ben à ìbanɔ à náane kè. ¹² Beee gbēra Yesu gāa Kapenamu kōn a dao kōn a dāaronɔ kōn a ìbanɔ, mōde aōe gurɔplaa kē gwero.

Yesu kuuna Luda ua

(Mat 21:12-13, Maa 11:15-17, Luk 19:45-46)

¹³ Kè Yudano Banla zībaa kà kīi, ben Yesu gāa Yerusalemu. ¹⁴ À è wèe zùnɔ kōn sāanɔ kōn lukulukunɔ yaa Luda ua guu, òlendekeerinɔ vēena gwe. ¹⁵ Ben à bàflā tǎ à pèrma aō bōe kōn sāanɔ kōn zùnɔ píngi. À òlendekeeri pìno ò fàakōa, à n teebunɔ yīpa à kwēné. ¹⁶ Ben à bè lukulukuyari pìnonne: À pó pìno sée à bōo píngi. Àton ma De ua kē yàra ũro. ¹⁷ Ben yā kè kēna Luda yān kèkii dō à ìbanon kè à bè: N ua yā ma kū gbāa maamaa. ¹⁸ Ben Yuda gbāadeenɔ à là wà bè:

Dabuyā kpareen né kewe le wà dō kè n yā beee kena iko vī? ¹⁹ Yesu wèlā à bè: À Luda kpé kè wí, mé εara mà kpé pì fεε gurɔ aagɔɔ dagura. ²⁰ Ben gbāadee pìno bène: Wè baplaa awεεswεεdon wà kpé pì bò, ben mmɔn né fεε gurɔ aagɔɔ guu? ²¹ Mòde Luda kpé kè à téa pì, à mè yān èe oo. ²² Kè Yesu fεε bɔna gaan, yā kè à ò pì dō à ìbanɔn, ben aɔ yā kè kēna Luda yān sì kɔn yā kè Yesu ò pìo.

Yesu baade pínɡi nòse dō

²³ Kè Yesu kú Yerusalemu Banla zĩbaa zĩ wà à náane kè pari, kè wà dabuyā kè à kènɔ è yānzì. ²⁴ Yesu e n náane kero, zaake à baade pínɡi nòse dō. ²⁵ Èe kè séto gbēke gbē yā ònɛro, zaake à yā kè kú baade nòse guu dō.

3

Yesu kɔn Nikodemuo

¹ Farisi kee kuu kè wè bene Nikodemu. Yuda gbāadeenɔ dokemε. ² À mò Yesu kiia gwāavī à bène: Rabi, wá dō kè mbe danneri kè bò Luda kiia ũ, zaake gbēke é fɔ à dabuyā kè nè kɛnɔ kero, sé Ludaa kúo. ³ Ben Yesu bène: Yāpuraan mée oonne, tó èe kè wà gbē kèkè wà à ì dɔ baasiro, éé fɔ àgɔ kpata kè bò Luda kiia dōro.

⁴ Ben Nikodemu Yesu là à bè: Weé gbē kè zi kù i diamε? Éé εara à gē a da gbεεn le wà kèkè wà à ì dɔn yó? ⁵ Ben Yesu wèlā à bè: Yāpuraan mée oonne, tó èe kè wà gbē ì kɔn ío kɔn Luda Ninio baasiro, éé fɔ à gē kpata kè bò Luda kiia guuro. ⁶ Gbēntee né'ina né mè yāme, Luda Nini né'ina né nini yāme. ⁷ Nton tó yā kè má ònnεε bɔ n saero, séto wà kèkè wà a ì dɔ. ⁸ Īa è káka guu kè à yezin. Nèè à kīi ma, n dō guu kè à bɔn ke guu kè èe gaanlo. Len ègɔ de le kɔn gbē kè Luda Nini à ìo.

⁹ Ben Nikodemu à là à bè: Yā beee é sí kè sɔsɔ? ¹⁰ Yesu wèlā à bè: N Isarailino yādanneri ina ben n beee dōroo? ¹¹ Yāpuraan mée oonne, yā kè wá dɔɔn wée oo. Yā kè wá è sèedan wée kpaa, ben ée gii wa yā sízi. ¹² Lán ma anduna yā òare nà, ben a gi sízi, tó ma ludambe yā òare, é sí? ¹³ Gbēkee e gá ludambe zikiro, sé Gbēntee Né kè bò gwee baasiro. ¹⁴ Lán Musa mlè sè à dɔ musu gbáan nà, len weé Gbēntee Né sé wà dɔ musu le, ¹⁵ le gbē kè èe à náane kεε gɔ wèndi kè è yāaroo vī. ¹⁶ Zaake Ludaa ye andunazi à kè bíta, ben à a Né mèn dɔ léle kpà, le gbē kè èe à náane kεε tón garo, sé àgɔ wèndi kè è yāaroo vī. ¹⁷ Ludaa e a Né zĩ anduna guu le à yā vée andunaa yānzinlo, le anduna misina e à gāzĩ yānzime. ¹⁸ Yā é vée à náanekeriaro. Yā gĩake à vée à náanekerisaia kò, kè èe Luda Né mèn dɔ léle pì náane kero yānzì. ¹⁹ Pó kè tò yā vée gbēnɔan yè: Gupuraa mò anduna guu, mòde gbēnɔ ye gusiaazi de gupuraa pìla, kè aɔ yākenanɔ zaa yānzì. ²⁰ Zaake zaakeri pínɡi è za gupuraamme, è mó gupuraa kiiaro, le à yākenanɔ tón bɔ gupuraaaro yānzì. ²¹ Gbē kè è zĩ kε yāpuraaa, àmbé è mó gupura kiia, le wàgɔ dō kè kuuna Luda guun à yā pìno kèn.

Yaaya Batisikeri sèedakena Yesu yā musu

²² Beee gbera Yesu gàa Yudea bùsun kɔn a ìbanɔ. À gurɔplaa kènyo gwe, èe gbēnɔ batisi kεε. ²³ Yaaya e gbēnɔ batisi kεε se zaa Ainɔ, Salimu saε, zaake í di gwe. Wègɔ mɔɔ à kiia, ben è n batisi kε. ²⁴ Zaake wée Yaaya da kpésiaan kòro. ²⁵ Gurɔ beee Yaaya ìba kenɔ nà leokpakɔakenaa kɔn Yuda gbāade keo gbāsĩbɔna yā musu. ²⁶ Ben aɔ sò Yaayazi wà bè: Rabi, gbē kè kúnyo yā Yoda baa kaa kpa, kè n à yā òwee bé èe gbēnɔ batisi kεε tia, baade pínɡi e gaa à kiia. ²⁷ Yaaya bènnε: Gbēke é fɔ à póke e à síro, tó èe kè Luda à gbà baasiro. ²⁸ Ámbe ma sèedadeenɔ ũ kè ma bè mámbe Mεsaya ũro. Ma bè Luda ma zĩ mà dɔnε aεme. ²⁹ Nɔseri bé à nɔɔ vī. Nɔseri gbēnna sɔ ègɔ zε à saε è swā kpá à yāzi, nɔseri kòto

è à pɔɔ kɛ nna. Len sɔ ma pɔnnaa kè bíta le. ³⁰ Séde àpi gɔ kaara mapi sɔ mágɔ lagoo.

Gbɛ kè bɔ musu

³¹ Gbɛ kè bɔ musu de baade pínɡila. Gbɛ kè bɔ tɔɔtɛ né anduna gbɛmɛ, anduna yān è o. Gbɛ kè bɔ ludambɛ sɔɔ de baade pínɡila, ³² ègɔ pɔ kè à è kɔn yā kè à mào sèeda kɛɛ, ben gbɛkee e à yā siiro. ³³ Gbɛ kè à à yā sì zèo kè Luda né yāpuradeemɛ. ³⁴ Gbɛ kè Luda à zɪ pì è Luda yā o, zaake Luda a Ninii kpāa papanamɛ. ³⁵ De Ludaa ye a Nézi, ben à pɔ pínɡi nàne a ɔɔɪ. ³⁶ Gbɛ kè èe Né pì náane kɛɛ wɛ̀ndi kè è yāaroo vɪ. Gbɛ kè èe gii à yā mazi é wɛ̀ndi pì ero, Luda pɔfɛ kpé kúamɛ.

4

Yesu kɔn Samaria nɔgbɛo

¹ Farisinɔɔ mà kè Yesu e gbɛnɔ batisi kɛɛ èe ìbanɔ ee de Yaayala. ² Èe kɛ Yesu bé è ñ batisi kɛ a zĩndaro, à ìbanɔ bé wè kɛ. ³ Kè Yesu yā pì mà, à fɛɛ Yudea à èara èe taa Galili. ⁴ Kè èe gaa sɔ, à kù à bɔɛ Samaria bɔsun. ⁵ Ben à kà Samaria wéte kè wè be Sika. À zà kɔn tɔɔtɛ kè Yakubu kpà a né Yusufuaoro. ⁶ Yakubu lògɔ kú gwe. Yesu táa ò à kpàsa, ben a vɛɛ lògɔ pì saɛ. ɔfántɛ kà mɪdangura.

⁷ Samaria nɔgbɛ ke mò í tɔ, ben Yesu bène: Ñ ma gba í mà mi. ⁸ À ìbanɔ sɔ gāa pɔblee lú wéte guu. ⁹ Ben nɔgbɛ pì bène: Yudan n ũ, Samaria nɔgbɛn ma ũ, ben néɛ ímina wéɛ kɛɛmaa? Zaake Yudanɔ kɔn Samariadeenɔ yā è kɔ séro. ¹⁰ Ben Yesu bène: Tó ñ gbaa kè Luda è dañne dɔ kɔn gbɛ kè èe í wéɛ kɛɛmmaao, le mbe né wéɛ kea à n gba í wɛ̀ndidee.

¹¹ Nɔgbɛ pì bène: Baa, ñ googa vɪro. Lògɔ kè sɔ wèɛ zà. Né í wɛ̀ndidee pì e māmɛ? ¹² Ñ de wa dezi káaku Yakubula gwɛɛ? Àmbe à lògɔ pì tòwe. Àpi à í mɪ kɔn a néno kɔn a pɔkádeenɔ. ¹³ Ben Yesu bène: Gbɛ kè í kè mɪ, ímii é ɛara à à demɛ dɔ. ¹⁴ Gbɛ kè eé í kè mé kpāa mi sɔ, ímii é à de ziki dɔro. Zaake í kè mé kpāa é gɔ à nòse guu íboki í kè eé bɔne wɛ̀ndi kè eé yāaroo ũmɛ.

¹⁵ Ben nɔgbɛ pì bène: Baa, ñ ma gba í pì, le ímii tón ma de mà mɔ í tɔ kè dɔro. ¹⁶ Yesu bène: Ñ gá n zā sísi à mó lɛdo. ¹⁷ Nɔgbɛ pì wèàla à bè: Má gɔɔ vɪro. Ben Yesu bène: Kè n bè, ñ gɔɔ vɪro, n yā ò a zéamɛ. ¹⁸ N zā kè gɛn sɔɔro, ben gɔgbɛ kè ñ kúo tiaa né n zānlo. N yāpuraa ò. ¹⁹ Ben nɔgbɛ pì bène: Baa, má dɔ sa kè annabin n ũ. ²⁰ Wa dezinɔ dɔnzi kè Ludanɛ kpìii kè musu, apino sɔ eè be Yerusalemu bé guu kè wà dɔnzi kɛnnɛ ũ. ²¹ Yesu bène: Nɔgbɛ, ñ ma yā sí. Gurɔkee e suu kè é dɔnzi kɛ De Ludanɛ kpìii kè musu ke Yerusalemu dɔro. ²² Apino, eè dɔnzi kɛ Ludanɛ, mɔde á à dɔro, wapino sɔ, wèè dɔnzi kɛnɛ, bensɔ wá à dɔ, zaake mɪsina è bɔ wa Yudanɔ kiiamɛ. ²³ Gurɔ e suu à kà kò, kè dɔnziri yāpuradeenɔ é dɔnzi kɛ De Ludanɛ kɔn yāpuraa kɔn à Ninii gbāaa. Gbɛ beee takanɔn De Luda e wɛtɛɛ aɔ dɔnzi kɛare. ²⁴ Luda né niniimɛ, séde gbɛ kè aɔè dɔnzi kɛnɛnɔ dɔnzi kɛnɛ kɔn yāpuraa kɔn à Ninii gbāaa.

²⁵ Ben nɔgbɛ pì bène: Má dɔ kè Mɛsaya kè wè benɛ Kirisi é mó. Tó à mò, eé yā pínɡi bɔkɔtɛwe. ²⁶ Ben Yesu bène: Mamɔma kè mée yā oonnɛɛ, māmbe à ũ.

²⁷ Gurɔ beee Yesu ìbanɔ sù, aɔ à lè èe yā oo kɔn nɔgbɛo. À bɔ ñ saɛ, mɔde aɔ gbɛkee e à la bɔn à yeziro ke bɔyānzi èe yā oo kɔn nɔgbɛ pìoziro. ²⁸ Ben nɔgbɛ pì a loo tò gwe, à gɛ wéte guu à bè gbɛnɔne: ²⁹ À mó à gɔgbɛ ke gwa. À yā kè má kèno òmɛ pínɡi. Ke Mɛsaya pìme gwɛɛ? ³⁰ Ben aɔ bɔè wéte guu, aɔɛ gaa Yesu kii.

³¹ Gurɔ beee sɔ Yesu ìbanɔ bène: Rabi, né pɔ bleroo? ³² Ben à bènnɛ: Má pɔble ke vɪ kè á dɔro. ³³ Ben à ìbanɔ kɔ lāla wà bè: Gbɛke mɔne pɔbleon yɔ?

³⁴ Ben Yesu bènnε: Ma póbleen gbε kε ma zĩ pɔyezikεna ũ ai mà zĩ kε à dàmmε mì dε. ³⁵ Apinɔ eε be mɔ siigɔɔ bé à gò kε pókεgurɔ é ká. Mée ooare, à wée sé à buraanɔ gwa, zaake pónɔ mà aɔ ká kεna. ³⁶ Pókεri e a asaia ee kò, èe gbεnɔ kaakɔa wèndi kε è yāaro pó ũ, lε pótōri kōn pókεrio pōnnaa kε lεdo. ³⁷ Zaake yā kékii né yāpuraamε: Gbεke bé è pó tɔ, gbεke kε. ³⁸ Ma a zĩ pó kε gura kε ée zĩ kεenlo. Gbε pāndenɔ bé wà zĩ kε gwe, ben ée n zĩ àre blee.

³⁹ Samaria gbε kε aɔ kú wété pì guunɔ Yesu náanε kε pari yā kε nɔgbε pì ònnε yānzi, kε à bè à yā kε á kēnɔ òare pिंगi. ⁴⁰ Beee yānzi kε aɔ ká Yesu kiia, aɔ wée kεa à gōnyo, ben à kēnyo gurɔ plaa. ⁴¹ Kε Yesu yā ònnε, gbε pāndenɔ a náanε kε paripari. ⁴² Ben aɔ bè nɔgbε pìnε: Èe kε yā kε n òwe yānzin wa à náanε kēzi adoro. Wa à yā mà wa zīndamε, ben wá dō sa kε anduna Misirin à ũ yāpura.

Gbaadee né kékɔana

⁴³ Kε à gurɔplaa kēnyo, à gberan à tà Galili, ⁴⁴ zaake à bè annabi ègɔ bèe vī a zīnda būsuno. ⁴⁵ Kε à ká Galili, Galilideenɔ gbāake kpàzi, zaake aɔ gāa wà Banla zībaa kε Yerusalemumε, ben aɔ yā kε à kε zībaa pì zīnɔ è pिंगi. ⁴⁶ Ben Yesu èara à gāa Kana, gura kε à í lien geepiwēε ũ. Būsuno gbāade kee kú gwe, à négōgbε e gyāa kεε zaa Kapenamε. ⁴⁷ Kε à mà Yesu bō Yudea à sù Galili, ben à gāa à kiia à wée kεa à gá a né kékɔa, zaake à kú gaa lézī. ⁴⁸ Ben Yesu bènnε: Tó èe kε a dabuyānɔ kōn yābōnsaenɔ è baasiro, é ma náanε kero. ⁴⁹ Ben gbāadee pì bènnε: Baa, n mó lε ma né kpé à ga. ⁵⁰ Yesu bènnε: N tá bε. N né é garo. Gōgbε pì yā kε Yesu ònnε sì, ben à dà zén. ⁵¹ Kε à té zén, à dàkōrε kōn a zīrinɔ, ben aɔ bènnε à né kuu. ⁵² Ben à n lá à bè: Gurɔ zaka kperee takan à kε sàò? Ben aɔ bènnε: Gīa fāantē mò do zakan mēwāaa pì kεa. ⁵³ Ben de pì dō kε gurɔ zaka kε Yesu òare kε a né é garoon gwe. Ben aɔ à náanε kε, àpì kōn a bēdeenɔ n pिंगi. ⁵⁴ Sēeda plaadee kε Yesu kε bōna Yudea suna Galilin gwe.

5

Gyāre kékɔana dada'okiia

¹ Beee gbera Yudanɔ zībaa ke ká, ben Yesu èara à gāa Yerusalemε. ² Dada'okii kú gwe Sā Gékii saε kε wè be Bētēseda kōn Eberu yāo. Dada'okii pì kámmabokii vī lεo sɔɔro, ³ gyāreenɔ ègɔ daenan paripari, vīanɔ kōn erεnɔ kōn gbε kε aɔ mēguu fēfēnanɔ. ⁴⁻⁵ Gōgbε kee kú gwe èe gyāa kεε à ká wè baplaa plaasai. ⁶ Kε Yesu à è daena gwe, à dō kε èe gyāa kεε a gí kε maamaa, ben à bènnε: N yezì n̄gɔ aafia? ⁷ Ben gyāree pì wēala à bè: Maree, má gbεke vī à ma da í guu gurɔ kε à dēgero. Tó mée gaa gēn, gbε pānde è gīake à gē ma āmε. ⁸ Yesu bènnε: N fεε n zε, n n pè sé n taa o. ⁹ Gwe gɔɔ gōgbε pì aafia è. À a pè sé à taa ò. Gurɔ pì né kámmabogurɔ zīmε, ¹⁰ ben Yuda gbāadeenɔ bè gōgbε kε kékɔa pìnε: Kámmabogurɔ zīn gbāa. À zé vī n̄gɔ n pè senaro. ¹¹ À wēnla à bè: Gbε kε ma gba aafia bé à òmε mà a pè sé mà taa o. ¹² Ben aɔ à là wà bè: Dé bé à bēnnε n n pè sé n taa oo? ¹³ Gbε kε kékɔa pì dō tó dénlo, zaake Yesu gētε parii kε aɔ kú gweeno tēmε. ¹⁴ Beee gbera Yesu à è Luda ua guu, ben à bènnε: N ma, n aafia è. Nton durun kε dɔro, lε yā kε zaa dε beeelaa tón n lε dɔro yānzi. ¹⁵ Ben gōgbε pì gāa à ò Yuda gbāadeenɔnε kε Yesu bé à tò a aafia è.

¹⁶ Ben gbāadee pìnɔ wée tà Yesua, kε è yā beee takanɔ kε kámmabogurɔ zī yānzi. ¹⁷ Ben Yesu wēnla à bè: Ma De ègɔ zīi kεε kámmabosaimε, lεn mée kεε lε se. ¹⁸ Yā beee yānzi gbāadee pìnɔ e Yesu wētεε wà à dēzi dε káakula. Èe kε kε è kámmabogurɔ zī yā daro ado yānzinlo, kε è be Ludan a De ũ, èe a zīnda kεε sēnkpe kōn Ludao yānzimε.

Luda Né iko

¹⁹ Yesu èara à wènlà à bè: Yāpuraan mée ooare, Luda Né è fō à yāke ke kōn a zīnda gbāaaoro, sé yā kè à è a Dee e kee baasiro, zaake yā kè à De è ke pīngi, àmbè à Né pì è ke se. ²⁰ Zaake De Ludaa ye a Nézi, è yā kè è ke pīngi ɔɔanɛ. Eé yā kè bita de beeelaa ɔɔanɛ, eé bɔ a sae. ²¹ Lán De Luda è gèno vu à wèndi kpámma nà, len à Né è wèndi kpá gbě kè à yezinɔa lɛ. ²² De Luda è yākpae ke kōn gběkeoro, à yākpaekeena gbāa pīngi kpà a Néa, ²³ lɛ baade pīngi bèe li a Néné, lán aṣè li De Ludanɛ nà. Gbě kè èe bèe li Luda Nénɛro, adee e bèe lii à De kè à à zīnɛro. ²⁴ Yāpuraan mée ooare, gbě kè èe ma yā maa, bensō èe gbě kè ma zī náanɛ kee, adee wèndi kè è yāaroo vī. Yā é vɛɛaro, adee bɔ gaan à gè wèndi guumɛ. ²⁵ Yāpuraan mée ooare, gurɔkee e suu à kà kò, kè gèno é Luda Né kòto ma, aṣ gbě kè aṣo mànɔ é fɛɛ. ²⁶ Lán De Luda wèndikpammana gbāa vī nà, len à wèndikpammana gbāaa kpà a Néa lɛ dɔ. ²⁷ À yākpaekeena gbāaa kpàa dɔ, kè à de Gbèntee Né ũ yānzi. ²⁸ Àton tó beee bɔ a saero, zaake gurɔkee e suu kè gè kè aṣo kú mira guuno é à kòto ma ²⁹ wà bɔe n pīngi. Maakerino é fɛɛ wà gè wèndi guu, zaakerino sɔ yāvɛemmana guu. ³⁰ Mèè fō mà yāke ke kōn ma zīnda gbāaaoro. Mèè yākpae ke lán à òmɛ nàmɛ, mèè yākpae ke a zéa, zaake mèè ma zīnda pɔyezi wetero, sé gbě kè ma zīi pì pò.

Yesu iko sèedadeenɔ

³¹ Tó má de ma zīnda sèedadee ũ, lɛ ma yā náanɛ vīro. ³² Sèedade pāndee kuu kè è ma yā o, má dɔ kè ma yā kè è oo náanɛ vī. ³³ Baa apino, a gbèno zī Yaayaa, ben à yāpuraa òare. ³⁴ Mée mè kpá gbèntee sèedadekeenaaro, mée beee ooare lɛ à e à bɔ zia yānzimɛ. ³⁵ Yaaya de lán fitia kè nana èe guu puu bà, ben a we à pɔnnaa kè à gupuraazi gurɔ plaa. ³⁶ Yā kè De Ludaa dàme mà keeno, kè mée kee pino deare sèeda ũ, kè De Luda bé à ma zī. Ma sèeda pì de Yaaya póla. ³⁷ Ma De kè ma zīi ma yā ò dɔ. Ée à kòto ma zikiro, ée wée siàlɛro, ³⁸ à yā e vɛɛkii e a swè guuro, kè ée gbě kè à à zī náanɛ kero yānzi. ³⁹ Eè Luda yā tàasi ke, zaake eègɔ daa gwen é wèndi kè è yāaroo en. Ma yān takada pì e oo sɔ, ⁴⁰ mode ée gii mó ma kiiazi lɛ à wèndi pì e. ⁴¹ Mée sáabu wetee gbèntee kiiaro, ⁴² mode má a dɔ, má dɔ kè á ye Ludaziro. ⁴³ Ma mɔ kōn ma De tóo, ben ée ma síro. Tó gbě pānde mɔ kōn a zīnda tóo, é à sí. ⁴⁴ Lán eè sáabu wetekɔa nà, mode eè sáabu wete Luda mèn do lélea lɛro, é ke dia à ma yā sí? ⁴⁵ Àtongɔ daa mámbe mé gá kōn a yāo ma De kiiaro, Musa kè a wée dɔzi bé eé gá a yāo. ⁴⁶ Tó a Musa yā sì, lɛ a ma yā sì se, zaake ma yān à kè Luda yān. ⁴⁷ Kè ée yā kè à kè Luda yāno síro, é ke dia à ma yā sí?

6

Pɔblekpana gɔgbě gɔɔn bɔro sɔɔroonɔ

(Mat 14:13-21, Maa 6:30-44, Luk 9:10-17)

¹ Beee gbera Yesu bikù Galili sèbe kè wè be dɔ Tiberia baa. ² Gbèno gɔ tézi paripari, kè aṣ à dabuyāno è dian èe gyāreeno kɛkɔana yānzi. ³ Ben Yesu dīdi à vɛɛ sīsīa kōn a ibano. ⁴ Yudanɔ Banla zībaa kà kīi. ⁵ Kè Yesu wée sè musu, à è gbèno e mɔ a kīia paripari, ben à Filipi là à bè: Mákpan wé póblee lún lɛ gbèno blee? ⁶ À beee ò lɛ à Filipi yɔ à gwa yānzimɛ, zaake à dɔ lán é ke nà. ⁷ Ben Filipi wèlà à bè: Kondogi mèn wàa do burɛdi, baa tó wà lili baadenɛ fétéfete, eé móm̃maro. ⁸ À ibano doke Anduru, Simɔ Pita dāaro bène: ⁹ Négɔgbě kee kú kè, à burɛdi aaga vī mèn sɔɔro kōn kpò néngonɔ mèn plaa. Bón beee é ke parii kènonɛ? ¹⁰ Yesu bè: À gbèno vɛɛvɛɛ. Sè di guu pìn, ben aṣ vɛɛvɛɛ. Gɔgbèno kà

gɔɔn bɔɔɔ sɔɔɔro taka. ¹¹ Yesu bureɔɔ pɔɔɔ sɛ à aubarika dàn, ben à kpàatete gbɛ kɛ aɔɔ vɛɛna pɔɔɔnɛ lán aɔɔ yezi nà. Lɛn à kpò kpàmmá lɛ dɔ. ¹² Kɛ aɔ ká n pínɡi, à bè a ìbanɔnɛ: À à kpaaaa kɛ gɔ sɛé pínɡi, lɛ à ke tón ke páro. ¹³ Ben aɔ bureɔɔ mɛn sɔɔroo kɛ wà sò pì kpaaaa kɛ gɔnɔ sɛé gbíi kuri awɛɛplaaa pà. ¹⁴ Kɛ wà dabuyá kɛ Yesu kɛ pì è wà bè: Gbɛ pì né annabi kɛ èe mɔɔ anduna guumɛ yápura. ¹⁵ Yesu dɔ kɛ wà yezi wà mó wà a kú wà a ká kí ũ kɔn gbáaaomɛ, ben à gùnnɛ gwe à èara à didi sɛsɛ musu ado.

Yesu táa'ona sɛbɛla
(Mat 14:22-33, Maa 6:45-52)

¹⁶ Kɛ uusɛ kɛ, à ìbanɔ gàa sɛbɛ baa. ¹⁷ Ben aɔ gɛ góro'ite guu, aɔɔe bikúu sɛbɛ pì baa káa Kapɛnamu kpa. Guu gíake à sì Yesu e ká n kii kòro. ¹⁸ Zàga'íá gbáaa kàka, ben í e fɛɛɛ. ¹⁹ Kɛ à ìbanɔ góro lì wà kà kiloo sɔɔro ke swɛɛdo taka, ben aɔ Yesu è èe táa oo íla, èe sɔɔ n górozi, ben vía n kú. ²⁰ Ben à bènnɛ: Mámbee! Àton tó vía a kúro. ²¹ Aɔ wèzi à gɛ góro guu, ben góro pì kà guu kɛ aɔɔe gaan gɔɔ.

Gbɛnɔ Yesu wɛtɛna

²² Kɛ guu dɔ parii kpé zɛna sɛbɛ baa káa. Aɔ dɔ kɛ góro'ite kú gwe yá mɛn domɛ, Yesu sɔ èe gɛ góro pì guu kɔn a ìbanɔro, aɔ tà ntɛɛmɛ. ²³ Zàazáa góro'ite pàndenɔ bò Tiberia, aɔ mò guu kɛ kii kɔn guu kɛ wà bureɔɔ sòn-o, kɛ Dii sáabu kpà. ²⁴ Kɛ parii pì è àpì ke à ìbanɔ kú gwe dɔro, aɔ gɛ góro pɔnɔ guu aɔ gàa à wɛtɛ Kapɛnamu.

Yesu bé pɔblee kɛ è n ká wɛndia ũ

²⁵ Kɛ aɔ à è sɛbɛ baa gwe, aɔ bènnɛ: Rabi, n ka kɛ bɔrɛmɛ? ²⁶ Yesu bènnɛ: Yápuraan mɛɛ ooare, ée ma wɛtɛɛ bureɔɔ kɛ á sò a ká yānzimɛ, èe ke dabuyá kɛ á ènɔ yānzinlo. ²⁷ Àton zii ke pɔblee kɛ è yāa yānziro, sé pɔblee kɛ è n ká wɛndi kɛ è yāarooa. Gbɛntee Né bé eé a gba pɔblee pì, zaake àpin De Luda a sèeda kèa.

²⁸ Ben aɔ à là wà bè: Dian wé ke nà wà yá kɛ Ludaa yezi wà kɛɛ kɛɛ? ²⁹ Yesu wɛnla à bè: Yá kɛ Ludaa yezi à kɛɛn yè: À gbɛ kɛ à à zii náanɛ ke. ³⁰ Aɔ bènnɛ: Dabuyá kpáreen né kɛwe, lɛ wà e wà n náanɛ kɛɛ? Yá kpáreen né kɛɛ? ³¹ Wa dezinɔ mana blè gbáan lán wà kɛ Luda yān nà wà bè: A pɔblee kɛ bò musu kpàmmá aɔ blè. ³² Ben Yesu bènnɛ: Yápuraan mɛɛ ooare, èe ke Musa bé à pɔblee kɛ bò musu kpàawaro. Ma De bé è pɔble yápuradee kɛ bò musu kpáawa. ³³ Pɔblee kɛ Ludaa kpà pìn gbɛ kɛ bò musu è wɛndi kpá andunaa ũ.

³⁴ Aɔ bènnɛ: Mare, ngɔ pɔble beee taka kpaawa gurɔ pínɡi. ³⁵ Ben Yesu bènnɛ: Mámbe pɔblee kɛ è n ká wɛndia ũ. Nɔaa é gbɛ kɛ mò ma kiia dɛro, ímii é ma náanɛkɛri dɛ zikiro. ³⁶ Baa kɔn beeeo lán má òare nà, baa kɛ a ma e, ée ma náanɛ kɛro. ³⁷ Gbɛ kɛ ma Dee kpàmaa é mó ma kiia, mé pé gbɛ kɛ mò ma kiiaa zikiro. ³⁸ Èe ke ma zinda pɔyezi yānzin ma bɔ musu ma mɔziro, sé gbɛ kɛ ma zii pɔ. ³⁹ Pɔ kɛ gbɛ kɛ ma zii pì yezin yè: Màton tó gbɛ kɛ à kpàmaanɔ ke sāsāro. À yezi mà n fɛɛ ziaa zii. ⁴⁰ Zaake pɔ kɛ ma Dee yezin yè: Gbɛ kɛ wɛɛ pè à Néa bensɔ èe à náanɛ kɛɛ gɔ wɛndi kɛ è yāaroo ví, mé à fɛɛ ziaa zii.

⁴¹ Ben Yuda gbáadeenɔ zɔka kàzi, kɛ à bè ambe pɔblee kɛ bò musu ũ yānzii. ⁴² Aɔ bè: Gbɛ pì né Yesu Yusufu nénloo? Wá à de kɔn à dao dɔ né! Ben èe bee a bɔ musumɛ. ⁴³ Yesu bènnɛ: Àton zɔka káro. ⁴⁴ Gbɛke é fɔ à mɔ ma kiiaro, tó èe ke ma De kɛ ma zii à sìsi baasiro, mé à fɛɛ ziaa zii. ⁴⁵ À kɛna annabinɔ takada guu wà bè: Luda bé eé yá da baadenɛ. Gbɛ kɛ De Luda yá mà bensɔ à à yá dà, àmbe è mó ma kiia. ⁴⁶ Èe ke gbɛke De Luda è kɔn wɛɛonlo. Gbɛ kɛ bò à kiia bé à à è ado. ⁴⁷ Yápuraan mɛɛ ooare, ma náanɛkɛri wɛndi kɛ è yāaroo ví. ⁴⁸ Mámbe pɔblee kɛ è n ká wɛndia ũ. ⁴⁹ A dezinɔ mana blè gbáan, baa kɔn beeeo aɔ gàga.

⁵⁰ Póblee kè è bɔ musu sɔ, tó gbě blè, eé garo. ⁵¹ Mámbe póbble wèndidee kè bɔ musu pì ũ. Tó gbě à kè blè, eégɔ kuu gurɔ pínɡi. Póblee kè mé kpámman ma mēbaasi ũ, lɛ anduna ɡɔ wèndi vī yānzi.

⁵² Ben gbāadee pínɔ e lɛokpakɔa kɛɛ kɔo wà bè: Gbě pì é fɔ à a mēbaasi kpáwa wà sòn yó? ⁵³ Ben Yesu bènnɛ: Yápuraan mée ooare, tó ée Gbēntee Né mēbaasi sɔ a à aru mīro, éɡɔ wèndi vīro. ⁵⁴ Gbě kè è ma mēbaasi sɔ à ma aru mii wèndi kè è yāaroo vī. Mámbe mé à fɛɛ ziaa zī. ⁵⁵ Zaake ma mēbaasi né póbble yápuraame, ma aru né ímina yápuraame. ⁵⁶ Gbě kè è ma mēbaasi sɔ à ma aru mii kú ma guu, má sɔ kú à guu. ⁵⁷ Lán De Luda Wèndide ma zī bensɔ má kuu à yānzi nà, lɛn gbě kè è ma mēbaasi sɔ éɡɔ kuu ma yānzi lɛ. ⁵⁸ Póblee kè bɔ musun gwe. À dɛ lán póblee kè a dezínɔ blè aɔ ɡà bàro. Póbble beee blèri éɡɔ kuu gurɔ sānda pínɡime. ⁵⁹ Yesu yā beeenɔ ò gurɔ kè èe yā daánnɛ Kapenamu aduakɛkpemɛ.

Yesu iba kenɔ bɔrukɛɛkena

⁶⁰ Kè à ibanɔ yā pì mà, aɔ paridee bè: Yā gbāaamɛ, dé bé eé beee fɔ? ⁶¹ Yesu dɔ a swè guu kè a ibanɔ e zɔka kaa yā pì musu, ben à bènnɛ: Yā pì e a fuuó? ⁶² Tó á è Gbēntee Né fɛɛ èe taa guu kè à kún yā sɔ né? ⁶³ Luda Nini bé è wèndi kpámma, mēbaasi né pɔkenlo. Yā kè má òareennɔn Luda Nini kè è n ká wèndia yā ũ. ⁶⁴ Mode a gběkenɔ e ma náanɛ kero. Zaake Yesu gbě kè aɔɔe a náanɛ keroonɔ dɔ zaa káaku kɔn gbě kè eé a kpámmao. ⁶⁵ Ben à bè dɔ: Beee yānzín má òarezi, gběke é fɔ à mó ma kiiaro, séto De Luda à gbà zé.

⁶⁶ Zaa gurɔ beee a iba kenɔ bɔru kpɛɛ paripari, aɔɔe tézi dɔro. ⁶⁷ Ben Yesu a iba ɡɔɔn kuri awɛɛplaaanɔ là à bè: Á yezi à tá sen yó? ⁶⁸ Simɔ Pita wèàla à bè: Dii, dé kiián wé gán? N wèndi kè è yāaro yā vī. ⁶⁹ Wa n náanɛ kè, wá dɔ kɛ Luda gbě kè à kú adonan n ũ. ⁷⁰ Yesu bènnɛ: A ɡɔɔn kuri awɛɛplaaa kènnɔn má sèroo? Baa kɔn beeeo a gbě doo né ibilisimɛ. ⁷¹ Yudasí, Simɔ Isikarioti nén à téa. Àpin ɡɔɔn kuri awɛɛplaaa pínɔ doke kè eé à kpámma ũ.

7

Yesu kɔn a dāaronɔ

¹ Beee gbɛra Yesu ɡàa Galili wéte kɔn wéteɔ, zaake à yezi à lili o Yudearo, kè Yuda gbāadeenɔ e à weteɛ wà à dɛ yānzi. ² Yudanɔ Kutadɔna zībaa kà kīi, ³ ben à dāaronɔ bènnɛ: N fɛɛ gura kè n ɡá Yudea, lɛ n iba kè aɔ kú gweenɔ yā kè néɛ keennɔ e se. ⁴ Tó gbě yezi à tó bɔ, è a yānɔ kɛ utenaro. Lán néɛ yā kènnɔ taka kɛɛ nà, n n zīnda ɔɔa andunanɛ. ⁵ Baa à dāaro pínɔ aɔɔe à náanɛ kero. ⁶ Ben Yesu bènnɛ: À gurɔ e káme kòro. Amɔanɔ sɔ á zé vī gurɔ sānda pínɡi. ⁷ Anduna é we à zaaguro, mode à zàmagu kè mɛè be à yākɛna zaa yānzi. ⁸ À ɡá zībaakekīia, mée gaaro, zaake à gurɔ e káme kòro. ⁹ Kè à yā pì ò, ben à ɡò Galili.

Yesu gana Kutadɔna zībaakekīia

¹⁰ Kè à dāaro pínɔ ɡàa zībaakekīia, gbasa àton ɡá. Èe ɡá gběnnɔ wáaro, à ɡàa asii guumɛ. ¹¹ Yuda gbāadeenɔ e à weteɛ zībaakekīia aɔ bè: Àpì kú máa? ¹² Parii guu wèe yābuu taa maamaa à musu. Gběkenɔ bè: Gbě maaamɛ. Gběkenɔ bè: Auo, èe gběnnɔ sāsāamɛ. ¹³ Gběkee e a yā o gupuraaaro, kè wèe vīa kɛɛ gbāadee pínɔnɛ yānzi.

¹⁴ Kè zībaa kà a dagura, Yesu ɡàa Luda ua guu, èe yā daánnɛ. ¹⁵ À yā bɔ gbāadee pínɔ saɛ wà bè: Gbě kè èe kyó keroo bé à takada dɔ lɛó? ¹⁶ Ben Yesu bènnɛ: Yā kè mɛè daánnɛ né ma zīnda yānlɔ, gbě kè ma zīi yāme. ¹⁷ Gbě kè yezi à zɛ kɔn Luda pɔyezikenao éɡɔ dɔ tó ma yādannena dɛ Luda pɔ ũ, kesɔ ma zīnda yān mée oo. ¹⁸ Gbě kè è a zīnda yā oo e weteɛ à tó bɔmɛ. Gbě kè è wete à gbě kè a

zĩi tó bɔɔ náane vĩ, mɔnafiki kú à guuro. ¹⁹ Musa e doka daareroo? A gbẽke yã pì kũna sɔro. Bóyãnzin ée wɛtɛɛ à ma dɛzi?

²⁰ Ben gbẽno bène: N zĩn vĩmɛ. Dé bé èe wɛtɛɛ à n dɛɛ? ²¹ Yesu bènnɛ: Dabuyã mèn don má kè, ben à bɔ a píngi saɛ. ²² Musa bɔngukɛna yã dàare, ben eè bɔngu kɛ kámmabogurɔ zĩ. Ase èe kɛ Musa kiian à nàanlo, à bɔ a dɛzi káakunɔ kiiamɛ. ²³ Lán wè bɔngu kɛ néne kámmabogurɔ zĩ nà lɛ wàton bɔ Musa doka kpɛɛro yãnzɪ, à kè dia a pɔɔ fɛnamazi, kè ma gbẽ gbà aafia wásawasa kámmabogurɔ zĩi? ²⁴ Àton yã gwa lán a wéɛ e ee nàro. À yã gwa a zéa.

Yesun Mesaya ú?

²⁵ Ben Yerusalemudeenɔ bè: Gbẽ pì né gbẽ kè wèe à wɛtɛɛ wà à dɛɛnloo? ²⁶ À gwa, èe yã oo gupuraa, ben gbẽkee e yã liaro. Gbãadeenɔ à dɔ Mesaya ũ yãpuraan yó? ²⁷ Wá dɔ guu kè gbẽ kèkii bòn. Tó Mesaya mɔ, weégɔ dɔ guu kè à bònlo. ²⁸ Bee yãnzɪ gurɔ kè Yesu e yã daánnɛ Luda ua guu, à pùtã à bè: Á ma dɔ bensɔ á dɔ guu kè ma bòn. Ase mée mó kɔn ma zĩndaoro. Gbẽ kè ma zĩi né yãpuradeemɛ, ben á à dɔro. ²⁹ Má à dɔ, zaake ma bɔ à kiiamɛ, àmbe à ma zĩ.

³⁰ Ben aɔɔe à wɛtɛɛ wà à kũ, mɔde gbẽkee e ɔ naaro, zaake à gurɔ e papa kòro. ³¹ Zà guu wà Yesu náane kè pari wà bè: Tó Mesaya mɔ, éé dabuyã kɛ pari dɛ kè gbẽ kèkii kèlan yó?

Dogarino zĩna aɔ Yesu kũ

³² Kè Farisinɔ mɔ wèe yãbuu tãa zà guu à yã musu, ben sa'orikinɔ kɔn Farisi pìnɔ dogarinɔ zĩ wà à kũ. ³³ Ben Yesu bè: Ma kuunao gò fète, gbasa mà tá gbẽ kè ma zĩ kiia. ³⁴ É ma wɛtɛ à koramazi, zaake é fɔ à gá guu kè má kúnlo.

³⁵ Ben gbãadee pìnɔ e kɔ lalaa: Mán à yezi à gán kè wé korazi? À yezi à gá wa gbẽ kè aɔ fàakɔa Giriki bùsunɔ guu kiia lɛ à yã da Giriki pìnɔnɛn yó? ³⁶ Yã kè à ò pì mɔ dɛ diamɛ? Kè à bè wé a wɛtɛ wà korazɪ bensɔ guu kè á kún wé fɔ wà gá gwero né.

Í kè è n ká wèndia

³⁷ Zĩbaa gurɔ zãa bíta zĩ Yesu fɛɛ à pùtã à bè: Gbẽ kè ímii e à dɛɛ à mó ma kiia à í mi, ³⁸ gbẽ kè èe ma náane kɛɛ sɔ, í kè è n ká wèndia égɔ bàa lɛɛ zaa à nòsɛ guu lán wà kè Luda yãnzɪ. ³⁹ À yã kè ò Luda Nini kè gbẽ kè aɔɔe a náane kɛɛnɔ é sí yã musumɛ. Aɔɔ Luda Nini pì vĩ gĩaro, kè Yesu e gĩake à tó bɔ kòro yãnzɪ.

Gbẽno kèkèkɔana Yesu yãnzɪ

⁴⁰ Kè gbẽno yã pì mà, gbẽkenɔ bè: Gbẽ kèkii né annabi pìme yãpura. ⁴¹ Gbẽkenɔ bè: Gbẽ kèkii né Mesayamɛ. Mɔde gbẽkenɔ bè: Mesaya é bɔ Galili sɔsɔ? ⁴² Wà kè Luda yãnzɪ wà bè, Mesaya né Dauda boriimɛ, éé bɔ Dauda bɛ wéte Betelemumɛ. ⁴³ Ben gbẽno kèkèkɔa Yesu yãnzɪ. ⁴⁴ Aɔ gbẽkenɔ yezi wà à kũ, mɔde gbẽkee e ɔ naaro.

Yuda gbãadeenɔ è Yesu náane kero

⁴⁵ Ben dogarinɔ èara wà tà sa'orikinɔa kɔn Farisinɔ. Ben aɔ n lá wà bè: Bóyãnzɪ ée à kũ a suoziroo? ⁴⁶ Dogari pìnɔ wènlá wà bè: Gbẽkee e yã o lán gbẽ kèkii bà zikiro. ⁴⁷ Ben Farisinɔ bènnɛ: À a likɔa sen yó? ⁴⁸ Gbãadee kɛ Farisi kè à náane kèn yó? ⁴⁹ Pari beee Luda yã dɔro, Luda lɛ kènnɛmɛ. ⁵⁰ Nikodemu kè gáa Yesu kiia yãa né gbãadee pìnɔ dokemɛ. À bènnɛ: ⁵¹ Wa doka guu wà bè, wàton yã da gbèla a yã mana sairo kɛ yã kè à kè dɔna sairo. ⁵² Aɔ bène: Galili gbèn n ũ seɔ? N tãasi kɛ n gwa, né e kè annabi kè è bɔ Galiliro. ⁵³ Ben baade tà a bɛ.

8

Nɔgbɛ kɛ wà kù zinakɛna guu

¹ Yesu gaa Kùkpe sìsigezi. ² Kɛ guu dò gɔɔ, à ɛara à gaa Luda ua guu. Baade pɔngi mò à kiia, ben à vɛɛ ɛe yã daaɲɛ. ³ Ben ludayādannɛrɛnɔ kɔn Farisinɔ mò à kiia kɔn nɔgbɛ kɛ wà kù zinakɛna guu, aɔ à zè zà guu ⁴ aɔ bè Yesunɛ: Danneri, wà nɔgbɛ kɛ kù kɔn gɔpɔsɛɛo wɛɛdewɛ. ⁵ Wa doka guu Musa diɛ wà nɔgbɛ kɛ taka pápa gbɛo wà à dɛmɛ. N é dia sɔɔ? ⁶ Aɔ beee ò lɛ aɔ à yɔ wà gwa wà e wà yã daala yānzimɛ. Ben Yesu nàɛ ɛe ɔgbɛ kɛɛ tɔɔtɛa. ⁷ Kɛ aɔ kpé wɛɛ à lalaa, ben à a mì sè lezĩ à bènnɛ: A gbɛ kɛ ɛe durun kɛ zikiroo à pá gbɛo káaku. ⁸ Ben à ɛara à nàɛ ɛe ɔgbɛ kɛɛ tɔɔtɛa dɔ. ⁹ Kɛ aɔ mà lɛ, ben aɔ fàakɔa doodo sɛna zaa gbɛnsinɔa. Ben aɔ Yesu tò ado kɔn nɔgbɛ pìo. ¹⁰ Ben à ɛara à a mì sè lezĩ à bènnɛ: Nɔgbɛ, aɔ tà máme? Wɛɛ yã danla dɔroo? ¹¹ Nɔgbɛ pì wɛàla à bè: Baa, aɔ gbɛkee kù kɛ dɔro. Ben Yesu bènnɛ: Mapi se, mé yã danlaro. N gá. Zaa gbàa nton durun kɛ dɔro.

Yesun gupuraa ũ andunanɛ

¹² Ben Yesu yã ò gbɛnɔnɛ dɔ à bè: Mámbe gupuraa ũ andunanɛ, gbɛ kɛ tɛmazii égɔ kù gusiaan dɔro, gupuraa kɛ è n ká wɛndian adee égɔ vĩ.

¹³ Ben Farisinɔ bènnɛ: N dɛ n zĩnda sèedadee ũ, n yã náanɛ vĩro. ¹⁴ Ben Yesu wɛnla à bè: Baa tó mɛɛ ma zĩnda yã oo, ma yã náanɛ vĩ, zaakɛ má dɔ guu kɛ ma bɔn kɔn guu kɛ mɛɛ taan-o. Amɔanɔ sɔ, á guu kɛ ma bɔn kɔn guu kɛ mɛɛ taan-o dɔro. ¹⁵ Ée ma taari ee gbɛnteekeɛmmɛ. Mɛɛ gbɛke taari e sɔro. ¹⁶ Tó ma gbɛ taari è sɔ, taari'ena pì égɔ náanɛ vĩ, zaakɛ má kù madoro, ma De kɛ ma zĩi kúmao. ¹⁷ À kù a doka takadan wà bè, sèedade gɔɔn plaaanɔ yã bé à náanɛ vĩ. ¹⁸ Mámbe ma zĩnda sèedadee ũ. Ma De kɛ ma zĩi né ma sèedadeemɛ dɔ.

¹⁹ Ben aɔ à là wà bè: N dee kù máme? Yesu wɛnla à bè: Á ma dɔro, bensɔ á ma De dɔro. Tó a ma dɔ, lɛ a ma De dɔ. ²⁰ Yesu yã beee ò ɔɔsikii, gurɔ kɛ ɛe yã daaɲɛ Luda ua guumɛ. Wɛɛ à kũro, zaakɛ à gurɔ e papa kòro.

É fɔ à gá guu kɛ mɛɛ taanlo

²¹ Ben Yesu bènnɛ dɔ: Mɛɛ taa, é ma wɛtɛ, mɔde é ga a durun guumɛ. É fɔ à gá guu kɛ mɛɛ taanlo. ²² Ben gbàadee pìnɔ bè: À bè wé fɔ wà gá guu kɛ ɛe taanlo. Ée a zĩnda dɛn yó? ²³ Ben Yesu bènnɛ: Tɔɔtɛ kɛ gbɛnɔn a ũ, musu gbɛn ma ũ. Anduna kɛki gbɛnɔn a ũ, anduna kɛki gbɛn ma ũro. ²⁴ Bee yānzin ma bèare é ga a durun guumɛ. Tó ée sí kɛ mámbe gbɛ kɛ má dɛ à ũu ũro, é ga a durun guumɛ.

²⁵ Ben aɔ à là wà bè: Déme n ũu? Yesu wɛnla à bè: Gbɛ kɛ má òare zaa káakun ma ũ. ²⁶ Má yã vĩ pari mà o a musu mà yã daoala. Gbɛ kɛ ma zĩi né yāpuradeemɛ, yã kɛ má mà à kiian mɛɛ o andunanɛ.

²⁷ Aɔɛ dɔ kɛ De Ludan à téaro, ²⁸ ben Yesu bènnɛ: Tó a Gbɛntee Né sè á dò musu, é gbasa à dɔ kɛ mámbe gbɛ kɛ má dɛ à ũu ũ. Mɛɛ yake kɛ kɔn ma zĩndaoro, yã kɛ ma Dee dāmɛɛn mɛɛ o. ²⁹ Gbɛ kɛ ma zĩi kúmao, ɛe ma tó madoro, zaakɛ mɛɛgɔ yã kɛ è káanɛ kɛ gurɔ pɔngi. ³⁰ Gurɔ kɛ Yesu e yã pìnɔ oo, wà à náanɛ kɛ pari.

Wɛɛnɛnɔ kɔn zòno

³¹ Ben Yesu bè Yuda gbàadee kɛ aɔ à yã sìnɔnɛ: Tó á ma yã kũna, égɔ dɛ ma ìbanɔ ũ yāpura. ³² Égɔ yāpuraa dɔ, yāpuraa pì é tó à gɔ a zĩnda vĩ.

³³ Ben aɔ bènnɛ: Ibraĩ boriin wa ũ, wɛɛ zò ble gbɛkenɛ zikiro. Ben nɛɛ bee wé gɔ wa zĩnda vĩ? ³⁴ Yesu wɛnla à bè: Yāpuraan mɛɛ ooare, gbɛ kɛ è durun kɛɛ né durun zòmɛ. ³⁵ Zò kuu ua gbɛ ũ gurɔ pɔngi, ua nɛn ua gbɛ ũ gurɔ pɔngi. ³⁶ Tó

Luda Né a bo zòbleen, é gō a zīnda vī yāpura. ³⁷ Má dō kè Ibraĩ boriin a ũ, mōde ée ma weteē à ma de kè ma yā kú a nòse guuro yānzi. ³⁸ Yā kè má è ma De kiian mée oo, yā kè á mà a de kiian ée keē.

³⁹ Ben aō bènē: Ibraĩn wa de ũ. Ben Yesu bènē: Tó Ibraĩ nēnōn a ũ, le a Ibraĩ dà sēē. ⁴⁰ Tia sa ée ma weteē à ma de, mamōma kè ma yāpuraa kè má mà Luda kiia òaree. Ibraĩ e yā beee taka kero. ⁴¹ Ée a de yākēna keēmē. Ben aō bènē: Gitasōtōnēnōn wa ũro. De mēn doon wá vī, àmbe Luda ũ. ⁴² Yesu bènē: Tó a den Luda ũ, le á yemazi, zaake Luda kiian ma bōn ma mō. Mée mó kōn ma zīndaoro, àmbe à ma zī. ⁴³ À kè dia ée ma yā dōrō dōroo? Kè eē fō à ma yā dōrō dōro yānzimē. ⁴⁴ A de Ibilisi pōn a ũ, à poyezin á yezi à ke. Gbēderin à ũ zaa káaku, è ze kōn yāpuraaoro, kè yāpuraa kú à nòse guuro yānzi. Tó à egēē tò, à zīnda dàn gwe, zaake egēdeen à ũ, egē mīmē. ⁴⁵ Mapi sō, mēē yāpuraa o. Beeē yānzi eē ma yā síro. ⁴⁶ A té, dé bé eē be ma durun kè? Kè yāpuraan mée oo, à kè dia ée ma yā siiroo? ⁴⁷ Gbē kè de Luda pō ũu è yā kè Ludaa e oo mamē. Á de Luda pō ũro, beee yānzin eē ma yā maziro.

Yesu dena Ibraĩla

⁴⁸ Ben gbāadee pīnō bènē: Samaria gbēn n ũ! N zīn vīmē! Ke yāpuranlo? ⁴⁹ Ben Yesu bè: Má zīn vīro. Mēē bēē li ma Denē, mōde eē ma kpē bō. ⁵⁰ Mēē weteē mà a zīnda tó bōro, gbēke bé è weteēmē, àmbe yāgōgōri ũ. ⁵¹ Yāpuraan mée ooare, gbē kè è dō ma yāzi é ga zikiro.

⁵² Ben gbāadee pīnō bènē: Wá dō sa kè n zīn vī. Ibraĩ gà kōn annabinō pīngi, ben nēē bee gbē kè è dō n yāzi é ga zikiro? ⁵³ N de wa dezi Ibraĩ kè gālan yó? Annabinō gāga dō. Dén nēē n zīnda diēē à ũu? ⁵⁴ Ben Yesu bè: Tó mēē ma zīnda tó bōmē, beee bēē vīro. Ma De kè ée bee à de a Luda ũ, àmbe è ma tó bō. ⁵⁵ Á à dōro, mōde má à dō. Tó ma bè má à dōro, mēgō de egēdee ũ lán a bàēmē. Má à dō, ben má à yā kūna. ⁵⁶ A dezi káaku Ibraĩ pōnnaa kè ma gurō ena yā musu. À è, ben à pōō kè nna.

⁵⁷ Ben gbāadee pīnō bènē: Nēē ká wēē baplaa akuri kōro, ben n Ibraĩ ès? ⁵⁸ Yesu bènē: Yāpuraan mée ooare, le wēē Ibraĩ i kōro, má kuu. ⁵⁹ Ben aō gbē sēē le wà à pápao. Ben a a zīnda ùtē à bō Luda ua guu.

9

Gōgbē kè wà i vīa ũ kēkōana

¹ Kè Yesu e lili oo, à gōgbē kè wà i vīa ũu è. ² Ben à ìbanō à là wà bè: Rabi, dé durun yānzin wà gbē pī i vīa ũzi? À zīnda pō yānzin yōō, ke à de kōn à dao pōmē? ³ Yesu wēnla à bè: Èe ke àpī ke à de kōn à dao durun yānzinlo. Le wà Luda yākēna ea yānzimē. ⁴ Séde wà gbē kè ma zīi zīi ke zaa gupura wēēzī. Gusiaa e suu kè gbēke é zī ke e à ke dōro. ⁵ Gurōō kè má kú anduna guu, má de gupuraa ũ andunanē.

⁶ Kè à ò le, à lóu sù tōtē, ben à yà à màma à wēēnōa. ⁷ À bènē: N gá n uu pīpī Siloamu í guu. Tó pī bè, í gbarena. Ben à gāa à uu pīpī, ben à sù wēēo wēna. ⁸ À fáandideenō kōn gbē kè aōō à dō baakeri ũuno bè: Gbē kè ègō baa keē vēēna pīn gwerōo? ⁹ Gbēkenō bè: Àpimē. Gbēkenō bè: Auo, adee bōkōbaomē. Gōgbē pī bè: Mámbee! ¹⁰ Ben aō à là wà bè: À kè dia n wēē wē? ¹¹ À wēnla à bè: Gbē kè wē benē Yesu bé à būsū yà à màma ma wēēa, à bè mà gá uu pīpī Siloamu í guu. Kè ma gaa ma uu pīpī, ben ma guu è. ¹² Ben aō à là wà bè: Àpī kú māmē? À bè: Má dōro.

Farisinō yālalana gbē kè de vīa ũ yāaa

¹³ Ben aɔ gaa Farisinɔ kiia kɔn gbɛ kɛ de vɛa ũ yaa pìo. ¹⁴ Bensɔ kámmabogurɔɔ zĩn Yesu bùsu yà à à wée wèonɛ. ¹⁵ Ben Farisinɔ à là dɔ: Dian n kè nà n guu è? À wènlà à bè: À bɔtɔnga mà ma wéame. Kè má pìpi, ben ma guu è. ¹⁶ Ben Farisi kenɔ bè: Gbɛ pì e bɔ Luda kiianlo, zaake è kámmabogurɔɔ zĩ yã daro. Aɔ gbɛkenɔ bè: Durunkɛri é fɔ à dabuyã beeenɔ taka keɔ? Ben aɔ kèkèkɔa. ¹⁷ Ben aɔ à là dɔ: Mmɔn sɔ, gbɛ kè à n wée wènnɛɛ, née à yã daa diame? À bè: Annabime. ¹⁸ Baa kɔn beeeo gbãadeenɔ e sí kè vɛan à ũ gbasa à wée wèro, ben aɔ gaa wà à de kɔn à dao sìsi. ¹⁹ Aɔ n lá wà bè: A nɛn yèɔ? A à i vɛa ũn yɔ? À kè dia èe guu ee saa? ²⁰ Ben à de kɔn à dao wènlà wà bè: Wá dɔ kè wa néme. Wa à i vɛa ũme. ²¹ Mɔde lán à kè nà èe guu ee sa, ke gbɛ kè à à wée wènnɛ, wá dɔro. À à la gwe. Gbɛ ɔndɔname, eé fɔ à a zĩnda yã o. ²² À de kɔn à dao ɔ lɛ, kè aɔɔe vɛa kee gbãadeenɔne yānzime. Zaake aɔ zèo kè gbɛ kè bè Yesu né Mesayame, wà aduakɛkpɛ zé zɔnɛ. ²³ Beee yānzin à de kɔn à dao bè, gbɛ ɔndɔname, aɔ à lazi.

²⁴ Gbɛ kè de vɛa ũ yaa pì sisina gènn plaadee guun aɔ bènnɛ: N yāpura a o Luda yānzi. Wá dɔ kè gɔgbɛ pì né durunkɛrimɛ. ²⁵ Ben à bè: Tó durunkɛrimɛ, má dɔro. Yā mèn don má dɔ. Vɛan ma ũ yã, ben mée guu ee sa. ²⁶ Ben aɔ à là wà bè: Bón à kènnɛɛ? Dian à kè nà à n wée wènnɛɛ? ²⁷ À wènlà à bè: Má òare kò, ée swā kpáro. Bóyānzin á yezi à mazi dɔɔ? Á yezi à gɔ à ibanɔ ũ sen yɔ? ²⁸ Ben aɔ zɔka dɔa wà bè: Mbe n de à ibā ũ gwe! Wamɔwa sɔ Musa ibanɔn wa ũ. ²⁹ Wá dɔ kè Luda yã ɔ Musao. Amɔ sɔ, wá dɔ guu kè à bɔnlo. ³⁰ Ben gɔgbɛ pì bènnɛ: À yābɔnsae ma gwe! À ma wée wènnɛ, ben á dɔ guu kè à bɔnlo? ³¹ Wá dɔ kè Luda è swā kpá durunkɛrinɔ yāziro, mɔde è swā kpá a yāmari kè aɔe a pɔyezi keennɔ yāzi. ³² Zaa lán Luda anduna kàe nà, wèe ma gbɛke gbɛ kè wà à i vɛa ũu wée wènnɛ zikiro. ³³ Tó èe ke gbɛ pì bɔ Luda kiiano, eé fɔ à pòke kero. ³⁴ Ben aɔ bènnɛ: Wà n i durun guu mímimɛ, ben née yā daaweɔ? Ben aɔ pèa.

Ludadɔsai né vɛakūname

³⁵ Yesu mà kè wà pèa. Kè à à è, à à là à bè: Née Gbèntee Né náane keeɔ? ³⁶ Gɔgbɛ pì wèlā à bè: Mare, dén à ũ lɛ mà e mà à náane kee? ³⁷ Yesu bènnɛ: N à è, àmbe e yā oonyo. ³⁸ Ben gɔgbɛ pì bènnɛ: Dii, mée n náane kee. Ben à dɔnzi kènnɛ. ³⁹ Ben Yesu bè: Gbènnɔ kèkèkɔana yānzin ma mɔzi anduna guu kè, lɛ wéesiadeenɔ wée kè, wéekèrinɔ gɔ wéesiadeenɔ ũ.

⁴⁰ Farisi kenɔ kú gwe. Kè aɔ yā pì mà, aɔ bènnɛ: Wapinɔ, vɛanɔn wa ũ seɔ? ⁴¹ Ben Yesu bènnɛ: Tó vɛanɔn a ũ, lɛ á durun vɛro. Mɔde kè ée bee a wée kèna yānzi, a durun kpé kúaome.

10

Yalɛkɔzina kɔn sadario

¹ Yāpuraan mée ooare, gbɛ kè è gɛ sã karalenlo, mɔde è vɛ karala gu pānden, adee né kpāime, kpāi wéedewemɛ. ² Gbɛ kè è gɛ karalen sɔ, adeen sādāri ũ. ³ Kara dākpari è zé wè adeenɛ, sãanɔ sɔ à kòto dɔ. È a sãanɔ sísi aɔ baade tóa à bɔɛnyo. ⁴ Tó à bɔɛnyo, è dɔnnɛ aɛ aɔègɔ tézi kè aɔ à kòto dɔ yānzi. ⁵ Aɔe we wà té gbɛ pāndeziro. Aɔe bàa léne kè aɔ gbɛ pānde kòto dɔro yānzi. ⁶ Yesu yā pì lèkɔziñnɛ, ben aɔe dɔ tó bó yān èe oonɛro.

Yesu né sādari maaame

⁷ Beee yānzi Yesu èara à bènnɛ: Yāpuraan mée ooare, māmbe karale ũ sãanɔne. ⁸ Gbɛ kè aɔ dɔmɛ aenɔ né kpāinɔmɛ, kpāi wéedewenɔmɛ n pिंगi, ben sãanɔ e n yā maro. ⁹ Māmbe karale ũ. Gbɛ kè gè ma guu é aafia e. Eégɔ gèè àgɔ bɔɔ eé pòblekii e. ¹⁰ Kpāi'ona yānzin kpāi è mɔzi è pò de è pò kaate. Ma mɔmɛ,

le gbẽno gɔ wɛndi vi aɔgɔ vi papana. ¹¹ Mámbe sādāri maaa ũ. Sādāri maaa è gí a wɛndizi a sãano yānzi. ¹² Ayazikeri né sādāri maaanlo. Kè sãano de à pó ũro yānzi, tó à è lewan e mo, è sãano tón à bàa léme, ben lewan è sí sãano té à n fāakōa. ¹³ Gbẽ pì bà ègɔ kú kɔn sãanooro, kè à de ayazikeri ũ yānzi. ¹⁴ Mámbe sādāri maaa ũ. Má a sãano dɔ, ma sãano sɔ ma dɔ, ¹⁵ lán De Ludaa ma dɔ bensɔ má à dɔ nà. Mèè gii ma wɛndizi aɔ yānzi. ¹⁶ Má sã pānden vi kè aɔ kú kara kè guuro. Sé mà suño se. Aɔé ma kòto ma, kpàsa é gɔ mèn do kɔn dārio mèn do. De Ludaa yemazi ¹⁷ kè mée gii ma wɛndizi yānzi, le mà ɛara mà sí dɔ. ¹⁸ Gbẽke é ma wɛndi símaro, mé gízi kɔn ma zīndaome. Má à gizina zé vi, má à sina zé vi dɔ. Yā kè ma Dee diemɛn gwe.

¹⁹ Yā pì yānzi Yuda gbāadeen kèkèkōa dɔ. ²⁰ Aɔ té gbẽ paridee bè: À zīn vīme, à mì liɛ. Bóyānzin ée swā kpaa à yāzizi? ²¹ Aɔ gbẽkeno bè: Zīnde yā'onan gwero. Zīn é fɔ à vīa wée wɛɔ?

Yesu a ludake onnena

²² Luda kpé kyakena zībaa kà zaa Yerusalemu. Buusiɛ guume, ²³ ben Yesu e lili oo Luda ua guu, zaa guu kè wè be Sulemanu gbaadaan. ²⁴ Ben Yuda gbāadeen ligazi, aɔ à là wà bè: Né wa tó logona ai bɔreɛ? Tó Mesayan n ũ, n owe wásawasa. ²⁵ Ben Yesu wɛnla à bè: Má òare, ée síro. Yā kè mée kɛ kɔn ma De tóo pìnon à sèda ũ. ²⁶ Amɔano sɔ ée síro, kè á de ma sãano ũro yānzime. ²⁷ Ma sãano è ma kòto ma. Má n dɔ, ben aɔègɔ tɛmazi. ²⁸ Mèè wɛndi kè è yāaro kpámma, aɔé ga zikiro. Gbẽke é fɔ à n bɔ ma ɔzīro. ²⁹ Ma De kè à n kpámaa de baade pìngila. Gbẽke é fɔ à n bɔ à ɔzīro. ³⁰ Mapi kɔn ma Deo wá dɔnkōme.

³¹ Gbāadee pìno gbè sèse dɔ le wà à pápao wà à de. ³² Ben Yesu bènnɛ: Ma yā maaa kè ma Dee dāmeɛno kèare pari. Yā maa kperee yānzin á yezi à ma pápa gbèozì? ³³ Ben gbāadee pìno wèala wà bè: Wá yezi wà n pápa gbèò yā maaa kè n kè yānzinlo. Kè n dɔkè kɔn Ludao yānzime. Gbẽnten n ũ, ben n n zīnda diɛ Luda ũ. ³⁴ Ben Yesu wɛnla à bè: Ludaa ò a doka takadan à bè Ludanɔn n ũ. ³⁵ Luda e gbẽ kè èe yā oonɛ pìno sísi ludaanoro? À yā gogona vi sɔro. ³⁶ Mamoma kè ma De ma diɛ adona à ma zī anduna guu sɔ, kè ma bè Luda Nén ma ũ, bóyānzi a bè ma dɔkè kɔn Ludaozi? ³⁷ Tó mée ma De kena kɛro, àton ma yā síro. ³⁸ Tó mée kɛ sɔ, baa tó ée ma yā síro, à ma náane kɛ ma yākenano yānzi, le àgɔ dɔ sãnsãn kè De Ludaa kú ma guu, ben má kú à guu sɔ. ³⁹ Ben aɔ ɛara wèe zé wɛtɛ wà à kú, ben à pìtíngu.

⁴⁰ Ben à ɛara à gāa Yoda baa kaa kpa, guu kè Yaaya gbẽno batìsi kèn káaku. À gurɔplaa kè gwe, ⁴¹ ben wà mò à kiia paripari wà bè: Baa kè Yaaya e dabuyā ke kero, yā kè à ò gbẽ kèkiimusu pìngi né yāpuraame. ⁴² Ben wà à náane kè gwe pari.

11

Lazaru gana

¹ Gbẽ kè wè benɛ Lazaru e gyāa kɛ zaa Betani wéte kè Mariama kɔn a vīi Maatao kún. ² Mariaman nɔgbẽ kè nɔsi gūnnadee kù Dii gbāa à gògo kɔn a mikāo ũ. ³ Ben Lazaru dāre pìno lékpāsā kè Yesunɛ wà bè: Dii, n gbēnnāa e gyāa kɛ. ⁴ Kè Yesu yā pì mà à bè: Gyāa pì é mì de gaaoro. Le wà Luda gakui e yānzime, le Luda Né sɔ tó bɔ à musu. ⁵ Yesu ye Maata kɔn à dāaroozi kɔn Lazaruo. ⁶ Kè à mà Lazaru e gyāa kɛ, ben à gò guu kè à kún gīa gurɔ plaa. ⁷ Beee gberan à bè a ibanɔnɛ: Wà ɛara wà gá Yudea. ⁸ Ben à ibanɔ bènnɛ: Rabi, gbāadeen yezi wà n pápa gbèò èe gí kero, ben n yezi wà ɛara wà gá gwe dɔɔ? ⁹ Yesu bè: Fāantɛ doo né awa kuri awɛɛplanloo? Gbẽ kè èe táa oo fāantɛ è gèn

síro, kè èe guu ee anduna kèkii gupuraa zi yānzi. ¹⁰ Tó èe lili oo gwāāvī, è gènn sí kè à gupuraa pì vīro yānzi.

¹¹ Yā pì ona gbèran Yesu bènnè: Wa gbēnna Lazaru ii òmè. Mé ga mà à vu. ¹² Ben à ibanò bènnè: Dii, tó èe ii oomè, eé aafia e. ¹³ Lazaru ga yān Yesu e ooñnè, ben aōe daa i'onamè yāpura. ¹⁴ Ben Yesu ònnè wāsawasa sa à bè: Lazaru gāmè. ¹⁵ Ma pōò kè nna kè má kú gwero, lè à e à ma náanè kè yānzi. Wà gá à kiia. ¹⁶ Ben Tomasi kè wè benè Sika bè a gbēnnè: Wà gá kōn Diio wà ga wa píngi.

Yesun gbē kè è gènn vu à wèndi kpámma ũ

¹⁷ Kè Yesu kà gwe, à mò à lè wà Lazaru vīi à gīakè à kè gurò siigō kò. ¹⁸ Betani kú kīi kōn Yerusalemuo lán kiloo aagōò bà. ¹⁹ Yuda gbāadeenò bō zaa gwe pari aō mò Maata kōn Mariamao kiia, lè wà sūu kpánnè aō dāgō ga yā musu. ²⁰ Kè Maata mà Yesu e mōò, à bō à gāa daàlè, mōde Mariama zè bē. ²¹ Ben Maata bè Yesunè: Dii, tó n kú kēmè yā, lè ma dāgō e garo. ²² Baa tia má dō kè yā kè n gbèka Ludaa, eé kennè. ²³ Yesu bènnè: N dāgō é fèe. ²⁴ Maata bènnè: Má dō kè eé fèe zī kè gènn é fèe ziaa zī. ²⁵ Yesu bènnè: Mámbe gbē kè è gènn fèe à wèndi kpámma ũ. Baa tó ma náanekeri gā, eégō kpèe kuu. ²⁶ Gbē kè kuu, ben èe ma náanè kèe é ga zikiro. N beee sīó? ²⁷ Maata bènnè: Eè, Dii, má sī kè Mesayan n ũ, Luda Né kè wà bè eé mó anduna guu.

Yesu wée'i kàn

²⁸ Kè Maata ò lè, ben à gāa à a dāaro Mariama sīsi, ben à ònè asii guu à bè: Danneri mò èe n gbekaa. ²⁹ Kè Mariama yā pì mà, à fèe kpakpaa èe gaa à lè. ³⁰ Yesu e gīakè à gē wéte guu kòro, à kpé kú guu kè Maata dàalen. ³¹ Gbāadee pìnnò kú kpén kōn Mariamao, aōe sūu kpaanè. Kè aō è à fèe kpakpaa à bō, aō bō wà tèzi, zaakè wèe daa èe gaa ó do mīraamè.

³² Kè Mariama kà guu kè Yesu kún, kè à à è, à kùe à gbá sae à bènnè: Dii, tó n kú kēmè yā, lè ma dāgō e garo. ³³ Yesu è èe ó do, ben gbāadee kè aō kúo pìnnò e ó do do. Ben à nòseyogō sī à pōò yāka. ³⁴ Ben à bè: A à vīi māmè? Aō wèàla wà bè: Maree, n mó n gwa. ³⁵ Yesu wée'i kàn. ³⁶ Ben gbāadee pìnnò bè: À gwa lán à yezi nà. ³⁷ Ben aō gbēkenò bè: Àmò kè vīa wée wè, eé fō à gī Lazarunè àton garoo?

Lazaru fèena

³⁸ Kè Yesu e gaa mira pì kiia, ben à nòseyogō sī do. Mira pì né gbèwèemè, gbè gbèntè tataàlè. ³⁹ Yesu bè: À gbè pì go à léa. Ben gbē kè gā pì dāre Maata bènnè: Dii, èe gūu sōò, zaakè à kè gurò siigōn yè. ⁴⁰ Yesu bènnè: Mée onnè kè tó n ma náanè kè, né Luda gakui eroo? ⁴¹ Kè wà gbè pì gò, ben Yesu wée sè musu à bè: Baa, ma n sáabu kè kè n ma yā mà. ⁴² Má dō kè nègō ma yā maa gurò píngi, mōde má ò lè parii kè aō kú kènnò yānzime, lè aō e wà sí kè mbe n ma zī. ⁴³ Kè à ò lè, ben à pūtā kōn kòto gbāaaò à bè: Lazaru, n bō. ⁴⁴ Ben gbē kè gā pì bō, póle fīfī à mèa, bisa yina à mīa. Yesu bènnè: À pó poroa à à gbarè.

Lékpakōsōna Yesuzi

(Mat 26:1-5, Maa 14:1-2, Luk 22:1-2)

⁴⁵ Yuda gbāadee kè aō mò Mariama kiia pìnnò, kè aō yā kè Yesu kè pì è, aō a náanè kè pari. ⁴⁶ Mōde aō gbēkenò gāa Farisinò kiia, aō yā kè Yesu kè tōkènnè. ⁴⁷ Ben sa'orikinò kōn Farisi pìnnò gbāadeenò sīsi kakōanaa wà bè: Gbē pì e dabuyā kèe pari, wée kèe diamè? ⁴⁸ Tó wá tò èe kèe lè, baade é à náanè kè, Romudeenò é mó wà wa Luda kpé kōn wa boriio kaate píngi. ⁴⁹ Ben Kayafa aō gbē mèn doo kè de sa'oriki òsi ũ wè beeeà bènnè: Á yāke dōro. ⁵⁰ Á dō kè gbē mèn do gana wa píngi gèe ũu maa de wa bori kaatenalaroo? ⁵¹ Èe yā pì o a zīnda

poyezioro. Kè à dε sa'oriki ìsi ũ wě beee yānzin à annabikεyā ò kè Yesu é ga Yudanɔ gɛε ũ. ⁵² Èe kε Yudanɔ ntɛenlo, ai kɔn Luda né kè aɔɔ fāakɔananɔ dɔ, lε à n kε mè dɔnkɔ ũ. ⁵³ Zaa zī beeean gbāadee pɔnɔ zε kɔn Yesu dεnao. ⁵⁴ Beee yānzi Yesu e bɔ gupuraa n té dɔro. Ben à gāa lakutu kè kú gbāa saε kè wè be εflaimu. À gurɔplaa kè gwe kɔn a ìbanɔ.

⁵⁵ Yudanɔ Banla zībaa kà kīi. Wà bò lakutunɔ guu paripari, wà gāa Yerusalemu gbāsībɔna yānzi ai zībaa pì gɔ ká. ⁵⁶ Aɔɔe Yesu wεtεε, aɔɔ zena Luda ua guu, aɔɔe kɔ lalaa wèe bee: Èe daa diamε? Eé we à mó zībaa kè kεɔ? ⁵⁷ Sa'orikinɔ kɔn Farisinɔɔ diε kè tó gbεke Yesu kúkii dɔ, à oñne lε aɔ e wà à kū.

12

Nósi gū nna kuna Yesu gbáa (Mat 26:6-13, Maa 14:3-9)

¹ Banla zībaa gɔ gurɔ swεedo, ben Yesu mò Betani, Lazaru kè à à fεε bɔna gaan bε wεtε. ² Wà póblee kè Yesunε gwe. Maata bé èe póblee kpaatεtεε, Lazaru sɔɔ kú póblerinɔ té kɔn Yesuo. ³ Ben Mariama nósi bori maa ɔɔdee sè à mɔɔ, à kú Yesu gbāa, ben à à gbá gògo kɔn a mìkáo. Nósi gūu dàgula kpé pì guu. ⁴ Yesu ìbanɔ doke Yudasì Isikariotì kè eé Yesu kpárímma bè: ⁵ Nósi kè ɔɔ kà kondogi wàa do kpé basɔɔro. Bóyānzi wèe yá wà à ɔɔ kpà takaasideenɔaziroo? ⁶ Èe beee o takaasideenɔ wëndagwana yānzinlo, kè à dε kpāi ũ yānzimε. Àmbe ègɔ ɔɔɔ kūna àgɔ ɔɔ kokεε. ⁷ Ben Yesu bè: N nɔgbε daa tó. À beee diε ai ma gε kegurɔamε. ⁸ Takaasideenɔ ègɔ kúao gurɔ píngi, mapi sɔ mégɔ kúao gurɔ píngiro.

Lékpakɔsɔna Lazaruzi

⁹ Yuda gbāadeenɔ mà kè Yesu kú Betani, ben aɔ gāa gwe paripari. Èe kε Yesu yānzin aɔ gāazi adoro, lε dɔ aɔ Lazaru kè Yesu à fεε bɔna gaan e yānzimε. ¹⁰ Ben sa'orikinɔ zèò wà Lazaru dε se dɔ, ¹¹ zaake beee yānzin gbāadeenɔ e kεérímma pari, aɔɔe Yesu náane kεezi.

Gbāakεkpana Yesuzi zaa Yerusalemu (Mat 21:1-11, Maa 11:1-11, Luk 19:28-40)

¹² Kè guu dɔ, parii kè aɔ mò zībaa kε Yerusalemunɔɔ mà kè Yesu e mɔɔ, ¹³ ben aɔ kpakpa lánɔ zɔzɔ aɔ gāa daàlεo. Aɔɔe wii lεε wèe bee:

N gbāaa kε!

Aubarikadeen gbε kè èe mɔɔ Dii tóo ũ!

Aubarikadeen Isarailinɔ Kína ũ!

¹⁴ Yesu zaaki è à dià lán à kēna Luda yān nà wà bè:

¹⁵ Zayɔndeenɔ, àton vīa kεro.

A kína e mɔɔ à di zaakinε bɔrɔ kpεε.

¹⁶ À ìbanɔ e yā pì mì dɔ gīaro. Yesu fεε à tana gakui guu gberan aɔɔ dɔ sa kè wà yā pì kè à musumε, ben aɔpɔnɔ bé wà à píngi kènε.

¹⁷ Kè Yesu Lazaru sìsi à à fεε bɔna miran, gbε kè aɔɔ kúonɔ à baaru kpàkpañne.

¹⁸ Beee yānzin parii gāa wà dààlεzi, zaake aɔɔ mà kè à dabuyā pì kè. ¹⁹ Ben Farisinɔ bèkɔne: Á εɔ? Wé fɔ wà póke woaro. À gwa lán anduna bò à tézi nà.

²⁰ Girikinɔ kú gbε kè aɔ mò dɔnzi kε zībaakεkiiannɔ té, ²¹ ben aɔ gāa Filipi kè bò Betesaida, Galili búsun kiia, aɔ wée kēa wà bè: Maree, wá ye Yesu kɔ'enazi.

²² Filipi gāa à ò Andurunε, ben aɔ gāa wà ò Yesunε lεdo.

Yesu a ga yá'ona

²³ Yesu bèñne: Gbēntee Né tóbogurɔ̀ kà. ²⁴ Yāpuraan mée ooare, tó pówee e gē būsū guu à fɔmba b̀ro, ègɔ̃ kuu adome. Tó à fɔmba b̀rɔ sɔ̃, è né i maamaa. ²⁵ Gbē kè ye a wèndizi é korazi. Gbē kè gi a wèndizi anduna kèkiin sɔ̃, adee égɔ̃ kũna ai gurɔ̀ píngi. ²⁶ Tó gbē yezi à zĩi keme, àgɔ̃ témazi. Ma zĩkeri égɔ̃ kú guu kè má kún. Tó gbē e zĩi keme, ma De é a kpe da. ²⁷ Tia sa ma pɔ̀ yàka. Bón mé oo? Mé be, Baa, n̄ ma bɔ̀ yā kè èe mɔ̀maan yó? Auo! Ma mɔ̀ yā kè èe mɔ̀maa pì yānzime. ²⁸ Baa, n̄ tó bɔ̀. Ben kòto b̀ ludambe à bè: Ma tó b̀ kò, bensɔ̃ mé ɛara mà bɔ̀ dɔ̀.

²⁹ Kè gbē kè aɔ̀ kú gweenɔ̀ mà, aɔ̀ bè: Lou bé à pùtā. Gbēkenɔ̀ bè: Malaika bé à yā òne. ³⁰ Ben Yesu bèñne: Èe kè ma yānzin kòto pì b̀ziro, a yānzime. ³¹ Yā é vee anduna kèkiia sa. Weé anduna kèki kina bɔ̀ kpatan sa. ³² Mapi sɔ̃, tó wà ma se wà ma dɔ̀ musu, mé bori sànda píngi gáe aɔ̀ su ma kiia.

³³ Kè Yesu ò le, à gaa kè eé gaa takan à téa. ³⁴ Ben gbēnɔ̀ bène: Wá mà à kú doka takadan wà bè Mesaya égɔ̃ kuu gurɔ̀ píngime, ben n̄ bè weé Gbēntee Né sé wà dɔ̀ musu sɔ̃ né? Dén Gbēntee Né pì ũu? ³⁵ Yesu wèníla à bè: Gupura kuunaao g̀ féteme. Gurɔ̀ kè gupuraa pì kúao, àgɔ̃ táa oon, le guu tón sia kũawaro yānzì. Gbē kè èe táa oo gusiaan dɔ̀ guu kè èe gaanlo. ³⁶ Gurɔ̀ kè á gupuraa pì vī, à gupuraa pì náane kè, le à gɔ̃ gupuradeenɔ̀ ũ.

Kè Yesu ò le, ben à gaa à ùteñne.

Gbēnɔ̀ e Yesu náane kero

³⁷ Baa kɔ̀n dabuyā parii kè à kè n̄ wáano, aɔ̀e à náane kero, ³⁸ le yā kè annabi Isaya ò e a papa yānzì kè à bè:

Dii, gbēkee e baaru kè wá kpà síro.

Wà n̄ gbāaa è wèe dɔ̀ro.

³⁹ Aɔ̀e we wà à náane kero, zaake Isaya bè dɔ̀:

⁴⁰ Luda n̄ wée vīa kùñne

le aɔ̀ton guu ero.

À n̄ kù keñne gbāa

le aɔ̀ton yā ma aɔ̀ ae dɔ̀a à n̄ kēkɔ̀aro.

⁴¹ Isaya beee ò kè à Yesu gakui è yānzime, ben à à yā ò. ⁴² Baa kɔ̀n beeeo gbāadee pìno Yesu náane kè pari. Farisinɔ̀ yānzin aɔ̀egɔ̃ yezi wà dɔ̀rɔmaro, le wàton aduakekpe zé zɔ̀ñnero yānzì. ⁴³ Zaake aɔ̀ yezi gbēnteenɔ̀ n̄ sáabu kpá de Luda n̄ sáabu kpála.

⁴⁴ Ben Yesu pùtā à bè: Gbē kè èe ma náane kee, èe kè mapin èe náane kee adoro, èe gbē kè ma zĩ náane keme se dɔ̀. ⁴⁵ Gbē kè èe ma ee e gbē kè ma zĩ eeme se.

⁴⁶ Ma mɔ̀ anduna guu gupuraa ũme, le gbē kè èe ma náane kee tón gɔ̃ gusiaan dɔ̀ro. ⁴⁷ Gbē kè ma yā mà ben à kũnaro, èe kè mámbe mé yā vɛearo, zaake mée mó yā vɛe andunaanlo, ma mɔ̀ anduna mì síme. ⁴⁸ Gbē kè gímazi ben èe ma yā síro, yākpakeena e à dāa. Yā kè má òne pì bé eé vɛea ziaa zĩ. ⁴⁹ Zaake mée yāke o kɔ̀n ma zĩndaoro. Yā kè má ò kɔ̀n yā kè má dàñneo, ma De kè ma zĩi bé à dieme.

⁵⁰ Má dɔ̀ kè yā kè à dieme né wèndi kè è yāaro yāme. Beee yānzì yā kè mée oo, mée oo lán ma Dee dàme nàme.

13

Yesu a ibanɔ̀ gbá pipina

¹ Le Banla zĩbaa kpé à ká, Yesu dɔ̀ kè a bɔ̀na anduna kèkii guu tana a De kiia gurɔ̀ kà. Lán à ye a gbēnɔ̀zi anduna guu nà, à yeñzi ai a wèndi lémmé. ² Kè aɔ̀e uusie pò blee, Ibilisi gĩake à yā dà Simɔ̀ Isikarioti né Yudasi swèn kò, le à Yesu kpámma. ³ Yesu dɔ̀ kè a De pò píngi nàare a zĩ. À dɔ̀ kè a bɔ̀ Luda kiiame,

bensõ é ɛara à tá à kiiame. ⁴ Gurɔ̀ kè aɔ̀ɔe pɔ̀ blee, Yesu fɛɛ à a uta bɔ̀ à kàɛ, ben à tawɛi sɛ̀ à dɔ̀ a pii. ⁵ Beee gbera à í kà taa guu, ben à nà a ìbanɔ̀ gbá pipinaa, èe gogoo kɔ̀n tawɛi kè à dɔ̀ a pii. ⁶ Kè à kà Simɔ̀ Pita kiia, Pita bèɛ: Dii, mbe né ma gbá pípimeɔ̀? ⁷ Yesu wèàla à bè: N yā kè mée keɛ dɔ̀ gĩaro, mɔ̀de né yā n dɔ̀. ⁸ Pita bèɛ: Né ma gbá pípimero fá! Yesu bèɛ: Tó mée n gbá pípiro, n bà kúmao dɔ̀ro. ⁹ Simɔ̀ Pita bèɛ: Dii, èe ke ma gbáme adoro, ma ɔ̀ kɔ̀n ma mìome dɔ̀. ¹⁰ Yesu bèɛ: Gbɛ̀ kè zú ò bà kú kɔ̀n a mègu ke pipinaoro, séde à gbá, zaake à zɛname. Á gbāsĩro, mɔ̀de èe ke a pínɡinlo. ¹¹ Á gbɛ̀ kè eé a kpámma dɔ̀. Beee yānzin à bè aɔ̀ gbāsĩsai n pínɡiro.

¹² Kè à n gbá pípínne à yāa, à a uta sɛ̀ à dà, ben à ɛara a gbèn. À bènnɛ: Á yā kè má kèaree dɔ̀ɔ̀? ¹³ Èe ma sísi Danneri kesɔ̀ Dii. Èe oo a zéame, zaake má de à ũme. ¹⁴ Lán mamoma kè má de a dii kɔ̀n a dannerio ũu a gbá pìpiare nà, àgae kɔ̀ gbá pìpii le se. ¹⁵ Ma à taka kèare. Àgae ke lán má kèare nà. ¹⁶ Yāpuraan mée ooare, zɔ̀bleri ègɔ̀ de a diilaro, zĩri ègɔ̀ de gbɛ̀ kè à zĩlaro.

¹⁷ Lán a yā beee dɔ̀ nà, aubarikadeenɔ̀n a ũ tó ée keɛ le. ¹⁸ Èe ke a pínɡi yān mée ooro. Má gbɛ̀ kè ma n sɛ̀nɔ̀ dɔ̀. Séde yā kè kēna Luda yān kè papa kè wà bè: Gbɛ̀ kè weè ɔ̀ kakɔ̀a ta dɔ̀nkɔ̀ guu bé à bɔ̀ ma kpɛɛ. ¹⁹ Mée ooare tia le à kpé à mɔ̀, le tó à mò, é sí kè mámbe à ũ. ²⁰ Yāpuraan mée ooare, gbɛ̀ kè ma zĩri sì ma sìme. Gbɛ̀ kè ma sì sɔ̀, adee gbɛ̀ kè ma zĩi sìme.

Yesu gĩake à dɔ̀ yā kè Yudasí é ke

(Mat 26:20-25, Maa 14:17-21, Luk 22:21-23)

²¹ Kè Yesu ò le, à nɔ̀ɛyɔ̀gɔ̀ sì, ben à ònnɛ wásawasa à bè: Yāpuraan mée ooare, a gbɛ̀ mèn doo bé eé ma kpámma. ²² Ben à ìbanɔ̀ kɔ̀ gwàgwa kɔ̀ wéɛzĩ aɔ̀ bídi kè gbɛ̀ kè à téa. ²³ Ìba doo kè Yesu yezi gɛ̀ekesekena à saɛ. ²⁴ Ben Simɔ̀ Pita lézukii kènnɛ à Yesu la tó dén à téa. ²⁵ Ben ìba pì nà Yesuzi à à là à bè: Dii, démeɛ? ²⁶ Yesu wèàla à bè: Mé lɔ̀ma zɔ̀ dòa mà kpá adeea. Ben à lɔ̀ma zɔ̀ dòa à kpà Simɔ̀ Isikarioti né Yudasía. ²⁷ Kè Yudasía lɔ̀ma pì sì, Setān gènn gɔ̀. Ben Yesu bèɛ: Yā kè né ke n ke kpakpaa. ²⁸ Gbɛ̀ kè aɔ̀ɔe pɔ̀ bleenɔ̀ kee e dɔ̀ tó bóyānzí Yesu òne leziro. ²⁹ Kè Yudasía bé ègɔ̀ ɔ̀ɔ̀sɔ̀ kúna, ben gbɛ̀kenɔ̀ e daa Yesu bèɛ à gá zĩbaa pɔ̀ kè aɔ̀ yezinɔ̀ lúme ke à gá póke kpá takaasideenɔ̀a. ³⁰ Kè Yudasía lɔ̀ma pì sì, à bɔ̀ gɔ̀. Gwāavĩme sɔ̀.

Yesu gĩake à dɔ̀ yā kè Pita é ke

(Mat 26:31-35, Maa 14:27-31, Luk 22:31-34)

³¹ Kè Yudasía bɔ̀, ben Yesu bè: Tia sa Gbɛ̀ntee Né é tó bɔ̀, Luda sɔ̀ é tó bɔ̀ à yā musu. ³² Tó Luda tó bɔ̀ à musu sɔ̀, Luda é à tó bɔ̀ a kiia, bensɔ̀ eé bɔ̀ gɔ̀ɔ̀me. ³³ Ma nɛ̀nɔ̀, ma kuunaao gɔ̀ fétemɛ. É ma wete, mɔ̀de mée ooare tia lán má ò gbāadeenɔ̀ne nà, é fɔ̀ à gá guu kè mée taanlo. ³⁴ Mée yā dufu diɛɛare, àgae yekɔ̀zi. Lán má yeazi nà, apinɔ̀ sɔ̀ àgae yekɔ̀zi le dɔ̀. ³⁵ Tó á yekɔ̀zi, baade pínɡi é a dɔ̀ ma ìbanɔ̀ ũ.

³⁶ Simɔ̀ Pita à là à bè: Dii, nɛɛ taa mame? Yesu wèàla à bè: Guu kè mée taan, né fɔ̀ n tɛmazi gĩaro, mɔ̀de né yā n mɔ̀. ³⁷ Pita bèɛ: Dii, bóyānzí mé fɔ̀ mà ténzi tiaroo? Mé gí ma wèndizi n yānzí. ³⁸ Yesu bè: Né gí n wèndizi ma yānzí sɔ̀ɔ̀? Yāpuraan mée oonne, ai koo gɔ̀ gá lé zu, né lé sémazi gènn aagɔ̀.

14

Yesun ludambe zé ũ

¹ Àton tó a nɔ̀ɛ yakaro. À Luda náane ke, à ma náane ke dɔ̀. ² Ma De be kpénenɔ̀ kuu pari, tó à de lero, le má òare. Mée gaa guu kekeare. ³ Lán mée gaa guu kekeare nà, mé ɛara mà mó mà a sée mà táao ma kiia, le apinɔ̀ se àgɔ̀

kú guu kè má kún. ⁴ Á guu kè mée taan zé dõ. ⁵ Ben Tomasi bène: Dii, wá dõ guu kè née taanlo. Wé fõ wà à zé dõ diamε? ⁶ Yesu wèàla à bè: Mámbe zé ũ, mámbe yāpuraa kōn wèndio ũ. Gbēke è e à gá ma De kiia ma gbákūna sairo. ⁷ Tó á ma dõ, le á ma De dõ. Zaa tia a à dõ, bensõ a à è.

⁸ Ben Filipi bène: Dii, ñ n De ɔɔawε. Bee é mówa. ⁹ Yesu bène: Filipi, má kúao zaa gikεna, ben ñ ma dõroo? Gbē kè ma ee ma De èmε. Bóyānzin née bee mà a De ɔɔaarezi? ¹⁰ Kè má kú ma De guu, bensõ ma Dee kú ma guu, née síroo? Yā kè mée ooare mée oo kōn ma zīndaoro. Ma De kè kú ma guu bé è a yākenanɔ kε. ¹¹ Kè ma bè má kú ma De guu, ma De sō kú ma guu, à ma yā sí. Tó len sōro, à sí dabuyākenan pīnɔ yānzi. ¹² Yāpuraan mée ooare, gbē kè èe ma náanε kεε é yā kè mée kε pīnɔ kε. Baa kè à de beenɔlaa se, kè mée taa ma De kiia yānzi. ¹³ Pó sānda pīngi kè é wée kε kōn ma tón mé kε le ma De tó bɔ ma musu yānzi. ¹⁴ Pó kè é à wée kεma kōn ma tóo pīngi, mé kε.

Yesu légbēna a Nini yā musu

¹⁵ Tó á yemazi, égõ yā kè má dienɔ kūna. ¹⁶ Mé wée kε ma Dea, eé a gba Zenyode pānde kè eégõ kúao gurɔ pīngi ¹⁷ Nini Yāpurademε. Anduna gbēnɔ é fõ wà à síro, zaake aɔɔe a eero, bensõ aɔɔ à dõro. Mɔde á à dõ, zaake à kúao, bensõ eégõ kú a guu. ¹⁸ Mé a tó adoro, mé εara mà mó a kiia. ¹⁹ Á gõ fēte kè anduna é ma e doro, mɔde é ma e. Kè má kuu yānzi, égõ kuu se. ²⁰ Zī pīan égõ dõ kè má kú ma De guu, á kú ma guu, bensõ má kú a guu. ²¹ Gbē kè ma yādiεnanɔ dà bensõ à kūna, adee bé à yemazi. Ma De égõ ye gbē kè yemaziizi, mapi sō mégõ yezi mé ma zīnda ɔɔanε.

²² Ben Yudasi à là, èe kε Yudasi Isikariotinlo, à bè: Dii, à kè dia né n zīnda ɔɔawε, ben anduna sō eé n eroo? ²³ Ben Yesu wèàla à bè: Tó gbē yemazi, eégõ ma yā kūna. Ma De égõ yezi, wé mó à kiia wà vεε lɛdo. ²⁴ Gbē kè yemaziroo ma yā kūnaro. Yā kè ée maa pì e bɔ ma kiiaro, à bɔ ma De kè ma zī kiiamε. ²⁵ Ma yā pì òare gurɔ kè má kpé kúao. ²⁶ Ma De é a Ninii zī kōn ma tóo Zenyodee ũ. Àmbe eé yā pīngi dadaare, eé tó yā kè má òaree dɔagu pīngi. ²⁷ Mée a too kōn aafiao, ma zīnda aafian mée a gbaa. Mée a gbaa lán anduna è ñ gba nàro. Àton tó a nòse yakaro, àton tó vīaa a kūro. ²⁸ Á mà má òare mée taa mé εara mà mɔ a kiia. Tó á yemazimε, le a pɔɔ nna kè mée taa ma De kiia yānzi, zaake ma Dee demala. ²⁹ Má òare tia le à kpé à kε, le tó à kè, é ma náanε kε. ³⁰ Mé e mà yā oao à gì kè doro, zaake anduna kèki kína e mɔɔ. Á gbāa vī ma musuro, ³¹ mɔde lán ma Dee dàme nān mée kεε, le anduna e à dõ kè má yezi. À fεε wà gu gura kè.

15

Yesun geepi lí yāpuraa ũ

¹ Mámbe geepi lí yāpuraa ũ, ma Den geepi lí búdee ũ. ² È lígā kè péma né'ina sai pīngi zõ, bensõ è à né'iri pīngi ɔne kεε le à né'ina kaara yānzi. ³ Apinɔ sō á zēnamε yā kè má òare yānzi. ⁴ Àgõ kú ma guu lán má kú a guu nà. Lígā è fõ à né kpá a zīndaoro, séde àgõ kú lídaaa. Lεmε apinɔ é fõ à né kpáro, séto àgõ kú ma guu baasiro. ⁵ Mámbe geepi lídaa ũ, ámbé à gānɔ ũ. Gbē kè kú ma guu, bensõ má kú à guu, ámbé eé né kpá maamaa, zaake é fõ à póke kε ma sairo. ⁶ Tó gbē kú ma guuro, weé à zīnna, lán wè lígā zõ wà zīnna à kori kū wà sée wà ká tén à té kū nà. ⁷ Tó á kú ma guu, bensõ ma yā kú a guu, à pó sānda pīngi kè á yezi wée kε, é e. ⁸ Tó a né kpá maamaa, gbēnɔ égõ dõ kè ma ibanɔn a ũ yāpura, ma De tó é bɔ. ⁹ Má yeazi lán ma Dee yemazi nà. Àgõ kú ma yenzi guu. ¹⁰ Tó á yā kè má dienɔ kūna, égõ kú ma yenzi guu, lán má yā kè ma Dee dienɔ kūna nà, bensõ má kú a yenzi guu. ¹¹ Ma yā pīnɔ òare, le pɔnnaa kè má vīi gõ kú a guu

yānzime, a pɔnnaa éǵō papana. ¹² Yǎ kè má dìeareen yè: Àǵō yekōzi lán má yeazi nà. ¹³ Tó gbě ǵì a wèndizi a gběnnanɔ yānzi, gběkee yenzi vī de beeelaro. ¹⁴ Tó ée yǎ kè má dìearee kee, ma gběnnanɔn a ũ. ¹⁵ Mée a sísì zòblerinɔ dɔro, zaake zòbleri èǵō a dii bókòte dɔro. Ma a sísì ma gběnnanɔme, zaake yǎ kè má mà ma De kiian má òare pínǵi. ¹⁶ Ámbe a ma sɛro, mámbe ma a se, ben ma a zī à ǵá né ká, nékana kè ée yáaroo, gbasa De Luda a gba pó sǎnda pínǵi kè a wée kèa kɔn ma tóo. ¹⁷ Yǎ kè má dìeareen yè: Àǵō yekōzi.

Anduna zana Yesun kɔn a ìbanɔ

¹⁸ Tó anduna zàagu, àǵō dō kè à zàmagu a ā. ¹⁹ Tó anduna gběnnan a ũ, le anduna yeazi. Lán ma a se ma a bɔ anduna guu nà, á de à gběnnan ũro. Bee yānzin anduna zàaguzi. ²⁰ À tó yǎ kè má òaree ǵō dɔagu. Zòbleri èǵō de a diilaro. Lán aǵō wée tàma nà, len aǵé tǎawa le. Tó aǵō ma yǎ kúname, aǵéǵō a yǎ kúna se dɔ. ²¹ Aǵé yǎ beeenɔ keare pínǵi ma tó yānzi, zaake aǵō gbě kè ma zī dɔro. ²² Tó mée mó ma yǎ ònnɛ yáaro, le aǵō taari vīro. Mòde tia la aǵō taari agbaa vīro. ²³ Gbě kè zàmaguu zà ma Demme se. ²⁴ Tó mée yǎ kè wée ke yáaroo ke aǵō téro, le aǵō taari vīro. Mòde tia la aǵō yǎ kè má kènnɔ è, ben aǵō zàmagu kɔn ma Deo wa pínǵi, ²⁵ le yǎ kè kú aǵō doka guu papa, kè wà bè aǵō zàmagu pámɛ. ²⁶ Tó Zenyodee kè mé à gbarɛawaa bɔ ma De kiia à mò, Nini Yǎpurade kè è bɔ à kiia pì, ée ma sèeda ke. ²⁷ Apinɔ sǒ é ma sèeda ke, kè á kúmao zaa káaku yānzi.

16

¹ Ma yǎ kènnɔ òare le àton furo yānzime. ² Weé aduakεkpe zé zǎare. À gurɔɔ e suu se kè gbě kè ée a de éǵō daa Luda zīin ée kee. ³ Aǵé yǎ pínɔ keare, kè aǵō ma De kɔn mapio dɔro yānzi. ⁴ Ma yǎ kènnɔ òare le tó à gurɔɔ kà, éǵō dō kè má òare kò.

Luda Nini zī

Mée yǎ kènnɔ oare zaa káakuro, kè má kúao yānzi. ⁵ Mée taa gbě kè ma zī kiia sa, mòde a gběkee e ma la guu kè mée taanlo. ⁶ A nòse yàka sa kè ma yǎ kènnɔ òare yānzi. ⁷ Yǎpuraan mée ooare, ma tana é àre keare, zaake tó mée táro, Zenyodee pì é mó a kiiaro. Tó ma ta, mé à zīawa. ⁸ Tó à sù, ée tó anduna a yǎ zé dō durun kɔn maakenao kɔn yǎvɛemmanao musu. ⁹ Aǵé à yǎ zé dō durun yǎ musu, kè aǵō ma náane kero yānzi. ¹⁰ Aǵé à yǎ zé dō maakena yǎ musu, kè mée taa ma De kiia, é ma e dɔro. ¹¹ Aǵé à yǎ zé dō yǎvɛemmana musu, kè yǎ vɛe anduna kèki kínaa yānzi. ¹² Má yǎ vī dɔ pari mà oare, mòde é yǎ pínɔ fǒ ǵiáro. ¹³ Tó Nini Yǎpurade sù, ée dɔare ae yǎpura pínǵi guu. Ée yǎ o a zīnda dǎnaoro, yǎ kè à màn eégae o, ée yǎ kè èe suunɔ baaru kpáare. ¹⁴ Ée ma tó bɔ, zaake ée ma yānɔ sée à tǒkɛare. ¹⁵ Pó kè ma Dee vī pínǵi né ma pómɛ. Bee yānzin ma bè ée ma yānɔ sée à tǒkɛarezi.

Pɔsia liena pɔnnaa ũ

¹⁶ À ǵǒ féte kè é ma e dɔro, à ǵǒ féte kè é ma e dɔ. ¹⁷ Ben à ìba kenɔ bèkɔnɛ: Bó yān èe oowe gwee? À bè à ǵǒ féte kè wé a e dɔro, à ǵǒ féte kè wé a e dɔ. À bè dɔ, ée taa a De kiiamɛ. ¹⁸ Ben aǵō bè: À ǵǒ féte kè à ò pì de diamɛ? Wée yǎ kè èe oo pì dɔro dɔro. ¹⁹ Yesu dō kè aǵō yezi wà a la, ben à bènnɛ: Kè ma bè à ǵǒ féte kè é ma e dɔro, bensǒ à ǵǒ féte kè é ma e dɔ, beeen ée kǒ lalaazí? ²⁰ Yǎpuraan mée ooare, é ɔɔ dɔ à sósobi ke, mòde anduna é pɔnnaa ke. Éǵō kú pɔsiaa guu, mòde a pɔsiaa pì é liɛ pɔnnaa ũ. ²¹ Tó nɔgbě yezi à né i, à pɔɔ è yaka kè à wǎwǎkεgurɔɔ kà yānzi. Tó à né i sǒ, wǎwǎa kè à kè pì è dɔn dɔro. À pɔɔ è ke nna, kè à né dufu ì anduna guu yānzi. ²² Len apinɔ sǒ a nòse yakana le ǵiá. Mé ɛara mà a e dɔ, a

pɔɔ é ke nna, gbẽke sɔ é fɔ à a pɔnnaa pì síawaro. ²³ Zĩ pìan é yáke lama dɔro. Yápuraan mée ooare, ma De é pɔ sãnda píngi kè é wée kea kɔn ma tɔo kpáawa. ²⁴ Ai tia ée pɔke wée ke kɔn ma tɔoro. À wée ke, é e le a pɔnnaa gɔ papana.

Yesu zĩ blè andunaa

²⁵ Ma yá pìno lèkɔziareme. À gurɔɔ e suu kè mé yá oare kɔn yálekɔzinao dɔro, mé ma De yá oare wásawasa. ²⁶ Zĩ pìan é wée ke kɔn ma tɔo. Mée oare kè mámbe mé wée keare ma Dearo, ²⁷ zaake ma De a zĩndane yeazi kè á yemazi yãnzì, bensɔ a ma bɔna à kiia sɔ. ²⁸ Ma bɔ ma De kiia ma mɔ anduna guu. Tia sa mée anduna too mée taa à kiia.

²⁹ Ben à ìbanɔ bène: Tò, née yá oo kɔn yálekɔzinao dɔro, née oo wásawasame sa. ³⁰ Wá dɔ sa kè n yá píngi dɔ, èe ke séto wà yáke gbekammáro. Bee yãnzìn wa n bɔna Luda kiia sɔzi. ³¹ Ben Yesu bènnè: Ée ma náane kee saó? ³² À gurɔɔ e suu à kà kò, kè é fáakɔa, a baade é tá a be à ma tó mado. Baa kɔn beeeo má kuu madoro, zaake ma Dee kúmao. ³³ Ma yá kènɔ òare, le a làakari gɔ kpaena kuuna ma guu. É wéetamma e anduna guu, mɔde à nòse kpáe, ma gĩake ma zĩ blè andunaa.

17

Yesu aduakena a ìbanɔne

¹ Yesu yá pì ona gbera à wée sè musu à bè: Baa, à gurɔɔ kà. N n Né tɔ bɔ, le n Né n tɔ bɔ. ² N tó má iko vĩ gbẽ sãnda píngi musu, le mà wèndi kè è yáaro kpá gbẽ kè n kpàmaano. ³ Mmɔn Luda mèn do léle yápurade kɔn mapi Yesu Kirisi kè n zìo dɔnan wèndi kè è yáaroo pì ù. ⁴ Ma n tɔ bɔ tɔɔtea. Zĩ kè n dàme mà ke má kè ma yáa. ⁵ Baa, n gakuì kpáma n kiia tia sa, lán n kpàma nà n kiia zaale anduna kaenaro. ⁶ Gbẽ kè n n sè andunan n n kpàmaano má tò aɔ n dɔ. N pónɔme, ben n n kpáma. Aɔ n yá kúna, ⁷ aɔ dɔ sa kè yá kè n dàme píngi bɔ n kiiame. ⁸ Ma yá kè n dàme dànnè. Aɔ sɔ, ben aɔ dɔ kè ma bɔ n kiiame yápura. Aɔ sɔ sɔ kè mbe n ma zĩ. ⁹ Mée wée keennè, èe ke andunagbènnɔn mée keennèro, séde gbẽ kè n n kpámaa pìno, zaake n pónɔme. ¹⁰ Ma gbènnɔ né n gbènnɔme n píngi, n pónɔ né ma pónɔme píngi. Mée tɔ bɔ n gāzĩ. ¹¹ Mée suu n kiia, mégɔ kú anduna guu dɔro, mɔde aɔpino égɔ kú anduna guu. Ma Baa Kuadonade, ngɔ n kúna kɔn n tɔ kè n kpàma gbāaao, le aɔgɔ kuu mè dɔnkɔ lán wa bà. ¹² Gurɔɔ kè má kúnyo, má n kúna kɔn tɔ kè n kpàmaa pì gbāaao. Ma n dākpa, ben aɔ gbẽkee e sāsáro, séde gbẽ kè mì pè kaatena le n yá e à papa yãnzì. ¹³ Tia sa mée suu n kiia. Ma yá kènɔ ò anduna guu, le aɔgɔ pɔnnaa kè má vĩ vĩ àgɔ papana n guu. ¹⁴ Ma n yá dànnè, ben anduna zàngu, kè anduna gbènnɔme n ùro yãnzì, lán mapi má de anduna gbẽ ùro nà. ¹⁵ Mée wée keemma, èe ke le n n bɔ anduna guunlo, mɔde le n n dākpa zaaa yãnzime. ¹⁶ Anduna gbènnɔme n ùro, lán mapi má de anduna gbẽ ùro nà. ¹⁷ N tó aɔ kuuna gɔ adona kɔn yápura gbāaao. N yã yápura pì ù. ¹⁸ Lán n ma zĩ anduna guu nà, len mapi sɔ ma n zĩ anduna guu le. ¹⁹ Mèè ma zĩnda kpaamma aɔ yãnzì, le aɔgɔ kuu n gbènnɔ ù yápura. ²⁰ Èe ke mée wée keennè ndonlo, kɔn gbẽ kè aɔé ma náane ke n yá yãnzinnè dɔ, ²¹ le aɔ píngi gɔ kuu mè dɔnkɔ ù. Baa, lán n kú ma guu nà bensɔ má kú n guu, aɔpino sɔ gɔ kú wa guu le, le anduna e à sí kè mbe n ma zĩ. ²² Gakuì kè n kpàmaan má kpámma, le aɔgɔ kuu mè dɔnkɔ lán wa bà. ²³ Má kú n guu, bensɔ n kú ma guu, le aɔgɔ kuu mè dɔnkɔ ù mámmam, le anduna gɔ dɔ kè mbe n ma zĩ, bensɔ n yeñzi lán n yemazi nà. ²⁴ Baa, gbẽ kè n kpàmaano, má yezi aɔgɔ kú guu kè má kún, le aɔ wée si ma gakuile, gakuì kè n kpàma kè n yemazi zaale anduna kaenaroo. ²⁵ Baa Maa, anduna n dɔro, mɔde má n dɔ, ben gbẽ kènɔ dɔ kè mbe n ma zĩ. ²⁶ Má tò aɔ

n dõ, mégae tó aõgõ n dõ, le yenzi kè n vĩmao gõ kú n guu, le mapi sã màgõ kú n guu.

18

Yesu kũna

(Mat 26:47-56, Maa 14:43-50, Luk 22:47-53)

¹ Yesu yã pì ona gbɛra à bò kɔn a ìbanɔ, ben aõ bikù Kidironu baa kãa kpa. Swadako kú gwe, ben à gɛn kɔn a ìbanɔ. ² Yudasì bɔnkpɛɛdee sɔɔ guu pì dõ, zaake Yesu kɔn a ìbanɔ ègõ kaakõa gwe baabɔɛ. ³ Ben Yudasì gàa gwe kɔn soza gáli dooo kɔn dogari kè sa'orikì kɔn Farisìno n zĩno. Aõ fitiano kũna kɔn sɛtɛno kɔn gɔkɛbɔno. ⁴ Yesu yã kè eé a lee dõ píngi, ben à bò à dànlɛ à n lá à bè: Dén ée wɛtɛɛ? ⁵ Aõ wèàla wà bè: Yesu Nazarɛtimɛ. À bènnɛ: Mámbe à ũ. Yudasì bɔnkpɛɛdee pì kúnyo. ⁶ Kè Yesu bènnɛ, mámbe à ũ, ben aõ tatakpɛɛ kè, aõ bò wà lèe. ⁷ Yesu n lá dɔ: Dén ée wɛtɛɛ? Ben aõ bè: Yesu Nazarɛtimɛ. ⁸ Yesu wènlà dɔ à bè: Má òare kè mámbe à ũ. Tó mámbe ée ma wɛtɛɛ, à tó gbɛ kènɔ tá. ⁹ À ò lɛ yã kè à ò yãa e à papa yānzimɛ, kè à bè: Gbɛ kè n n kpámaano, aõ gbɛkee e sāsāro. ¹⁰ Simɔ Pita fɛɛdaa logona, ben à wòto à sa'orikì ìsì zĩri lèo à à swā ɔplaa gò. Zĩri pì tón Malaku. ¹¹ Ben Yesu bè Pitane: N n fɛɛdaa sɔto a kpéɛn. Mé togo'i kè ma Dee diɛmɛ í miroo?

¹² Ben sozano kɔn n gbɛnsio kɔn Yuda dogarinɔ Yesu kũ aõ à yì. ¹³ Ben aõ gāao Anasa kiia gĩa. Anasa né Kayafa kè dɛ sa'orikì ìsì ũ wè beeeaa anzuremɛ. ¹⁴ Kayafa bé à lé dà Yuda gbāadeenɔa yã à bè: À maa gbɛ mèn doo ga baade píngi gɛɛ ũmɛ.

Pita lɛsɛna Yesuzi

(Mat 26:69-70, Maa 14:66-68, Luk 22:55-57)

¹⁵ Simɔ Pita kɔn ìba pāndeo té Yesu kpɛɛ. Sa'orikì ìsì ìba pānde pì dõ, ben ìba pì té Yesuzi à gè sa'orikì ìsì pì bɛ ua, ¹⁶ mɔde Pita gò zɛ kpɛɛlɛa gāare. Ben ìba kè sa'orikì ìsì dõ pì gàa à yã ò nɔgbɛ kè èe zé pì dākpaanɛ, ben à tò Pita gè. ¹⁷ Ben nɔgbɛ zédākpari pì Pita là à bè: Gɔgbɛ pì ìbanɔ dokemɛ n ũroo? Pita wèàla à bè: Mámbeero! ¹⁸ Zĩrinɔ kɔn dogarinɔ e té kè aõ lè kpákpaa kè ìa kuu yānzi. Pita kúnyo gwe, èe té kpákpaa se.

Sa'orikì yalalana Yesua

(Mat 26:59-66, Maa 14:55-64, Luk 22:66-71)

¹⁹ Ben sa'orikì ìsì e Yesu lalaa à ìbanɔ yāzi kɔn à yādannɛnao. ²⁰ Yesu wèàla à bè: Ma yã ò baade píngine gupuraa. Ma yã dàdānnɛ aduakɛkpɛno guu kɔn Luda uao, guu kè Yudanɔ è kɔ kakɔan n píngi. Mɛɛ yāke o asii guuro. ²¹ Bóyānzi nɛɛ ma lalaazi? N ma yāmarinɔ la, aõ yã kè má ònnɛ dõ. ²² Kè Yesu yã ò lɛ, dogari kè aõ kú gweenɔ doke à swān kè à bè: Wè yã we sa'orikì ìsì lɛro. ²³ Yesu wèàla à bè: Tó yã zaaan má ò, n o wà ma. Tó yāpuraan má ò sɔ, bóyānzin n ma lɛzi? ²⁴ Ben Anasa Yesu gbàre sa'orikì ìsì Kayafa kiia yina.

Pita ɛara à lɛsɛna Yesuzi dɔ

(Mat 26:71-75, Maa 14:69-72, Luk 22:58-62)

²⁵ Pita kpé zɛ gwe èe té kpákpaa. Ben wà à là wà bè: À ìbanɔ doken n ũroo? Pita lé sè à bè: Mámbeero! ²⁶ Sa'orikì ìsì zĩrinɔ doke né gbɛ kè Pita à à swā gò danɛmɛ, ben à bè: Mɛɛ a e lɛdo swadako guuroo? ²⁷ Ben Pita lé sè dɔ. Zaa gwe gɔɔ koo lé zù.

Pilati yākpakɛna kɔn Yesuo

(Mat 27:1-2, 11-14, Maa 15:1-5, Luk 23:1-5)

²⁸ Gukèkšanao ben Yuda gbāadeenɔ̀ bò kɔ̀n Yesuo Kayafa be, aɔ̀ gāao bɔ̀su gbɛ̀nsi be. Aɔ̀be gē à bɛro, le aɔ̀tongɔ̀ gbāsiro yānzi, zaake aɔ̀ yezi wà Banla zĩbaa kemε. ²⁹ Bee yānzi Pilati bò à mò n̄ kiia à bè: Bó yān a be gbē kè kè? ³⁰ Aɔ̀ wèàla wà bè: Tó zaakerinlo, le wée mó wà à kpámmaro. ³¹ Ben Pilati bèné: À à sé à gá yākpae keo a zĩnda dokaa. Ben gbāadee pìnɔ̀ bèné: Wá gbēdɛna zé vīro. ³² Beee kè le yā kè Yesu ò e à papa yānzime, kè à a ga yā taka ò. ³³ Ben Pilati èara à gè ua. À Yesu sisi, ben à à là à bè: Mbe Yudanɔ̀ kína ũó? ³⁴ Yesu wèàla à bè: Néε oo le kɔ̀n n̄ zĩndaon yó, ke wà ma yā ònnεme? ³⁵ Pilati bè: Yudan ma ũó? N boriinɔ̀ kɔ̀n n̄ sa'orikinɔ̀ bé wà n̄ kpama. Bón n̄ kè? ³⁶ Yesu bè: Ma kpata né anduna kèki pónlo. Tó ma kpata né anduna kèki pómε, le ma ibanɔ̀ zĩ kà le wàton ma kpá Yuda gbāadeenɔ̀aro. Ma kpata né anduna kèki pónlo. ³⁷ Ben Pilati bèné: Ase kiname n̄ ũu? Yesu wèàla à bè: N̄ ò a zéa kè kinan ma ũ. Wà ma i, ben ma mɔ̀ anduna guu yāpura sèedadee ũ. Gbē kè de yāpura pó ũu è ma yā ma. ³⁸ Pilati bè: Bón yāpuraa ũu?

Yādana Yesula

(Mat 27:15-31, Maa 15:6-20, Luk 23:13-25)

Kè à ò le, à èara à bò à gāa Yuda gbāadeenɔ̀ kiia à bèné: Mée taari ke e gbē kèaro. ³⁹ Á fεεakaarayā vī kè mēε pisinanɔ̀ doke gbarεare Banla zĩbaa zĩ. Á yezi mà Yudanɔ̀ kína gbarεaren yó? ⁴⁰ Ben aɔ̀ wii lè dɔ̀ wà bè: Àmbeero, Barabamε! Baraba pì s̄ né kpāi wéedewεme.

19

¹ Ben Pilati bè, wà Yesu kũ wà à gbē flāo. ² Ben sozanɔ̀ lè fūra tã aɔ̀ kùnε aɔ̀ gumusu tēaa dānε. ³ Aɔ̀be s̄ɔ̀zi doodo aɔ̀be bee: Fɔ̀, Yudanɔ̀ kína! Ben aɔ̀be à swān kekεε. ⁴ Pilati èara à bò dɔ̀, ben à bè gbēnɔ̀nε: À gwa, mēε bɔ̀oore bàazi kè, le à e à d̄ kè mēε yāke earo. ⁵ Yesu bò bàazi, à lè fūra pì kuna à gumusu wéedee pì dana. Ben Pilati bèné: Gōgbē pìn yè! ⁶ Kè sa'orikinɔ̀ kɔ̀n dogarinɔ̀ à è, aɔ̀ wii lè wà bè: N̄ à pá lía! N̄ à pá lía! Ben Pilati bèné: À à kũ à pá lía a zĩnda, zaake mēε taari ke earo. ⁷ Yuda gbāadee pìnɔ̀ wèàla wà bè: Wá doka vī, bens̄ doka pì bè séde à ga, kè à a zĩnda diε Luda Né ũ yānzi.

⁸ Kè Pilati yā pì mà, ben vīa kèkε à à kũ. ⁹ À èara à gè kɔ̀n Yesuo ua dɔ̀, ben à à là à bè: N bɔ̀ máme? Yesu e weàlaro, ¹⁰ ben Pilati bèné: Né yā o maoroo? N̄ d̄ kè má n̄ gbarεna iko vī, bens̄ má n̄ pana lía iko vīroo? ¹¹ Yesu wèàla à bè: N̄ iko ke vī ma musuro, sé kè Ludaa kpāmmaa. Bee yānzi gbē kè ma kpammaa durun bé à bíta. ¹² Zaa gurɔ̀ beee Pilati e zé wetε à à gbarε, m̄de Yuda gbāadeenɔ̀ wii lè wà bè: Tó n̄ gbē pì gbàre, Siza gbēnnamε n̄ ũro. Gbē kè à a zĩnda diε kína ũ íbete kpà kɔ̀n Sizaomε. ¹³ Kè Pilati yā beee mà, à bè wà bɔ̀ kɔ̀n Yesuo bàazi. Ben à v̄εε a tintia guu kè wè be gbē gusararaan, kɔ̀n Eberu yāo s̄, Gabata. ¹⁴ Banla zĩbaa sorukεgurɔ̀ zĩmε, ɔ̀fāntē kà m̄dangura. Ben Pilati bè Yuda gbāadee pìnɔ̀nε: A kinan yè. ¹⁵ Ben aɔ̀be wii lεε wèe bee: N̄ à de. N̄ à de. N̄ à pá lía. Pilati bèné: Mé a kína pá líaó? Sa'orikinɔ̀ bè: Siza baasiro, wá kína ke vīro. ¹⁶ Ben Pilati Yesu kpām̄ma aɔ̀ à pá lía.

Yesu pana lía

(Mat 27:32-44, Maa 15:21-32, Luk 23:26-43)

Ben aɔ̀ à sè wà tào. ¹⁷ Yesu bò wéte guu à a zĩnda líkpangbāroo sɛna, à gāa guu kè wè be M̄watorokiia, kɔ̀n Eberu yāo s̄ Gɔ̀gɔta. ¹⁸ Gwen wà à pá lía kɔ̀n ḡɔ̀n plaa pāndenɔ̀, gbē doo à ɔ̀plaazi gbē doo à ɔ̀zεεzi, ben Yesu kú n̄ dagura. ¹⁹ Pilati takada kè à nà Yesu líkpangbāroo pía. Yā kè à kè pìn yè:

Yesu Nazarɛti, Yudanɔ̀ kína.

²⁰ Yudano takada kè à kè pì kyó kè pari, zaake guu kè wà Yesu pà lían pì zǎ kǎn wéteoro. Wà lá pì kè kǎn Eberu yáo kǎn Romudeeno yáo kǎn Giriki yáome.

²¹ Ben Yuda sa'orikinò bè Pilatine: Nton kē n be Yudano kinaro, mode n kē kè àmbè à bè Yudano kinan a ũ. ²² Pilati bè: Yǎ kè má kēn má kē. ²³ Kè sozano Yesu pà lía wà yǎa, ben aǎ à pókāsāano sèe wà kpàatete leo siigō baade mìa. Aǎ à utagyaba kè wà tǎ nabina sai zaa musu ai gīzī sè dō, ²⁴ ben aǎ bèkōne: Wàton uta pì kēkēkōrero. Wà kàbankpe kē le wàgō dō gbē kè eé gōne. Aǎ kè le, le yǎ kè wà kè Luda yǎn e à papame, kè wà bè:

Aǎ ma pókāsāano kpàatetekōne,

aǎ kàbankpe kè ma uta yānzi.

Bee yānzin sozano kè lezi. ²⁵ Yesu da kǎn à da dāaroo kǎn Kolopa naǎ Mariamao kǎn Mariama Magadalenio kú lí kè wà Yesu pàa sae. ²⁶ Kè Yesu a da kǎn a ìba kè à yezio è zena kō sae, à bè a dane: Nōgbē, n nēn yē! ²⁷ Ben à bè ìba pìne: N dan yē! Zaa zī beean ìba pì à sè à tào a be.

Yesu gana

(Mat 27:45-56, Maa 15:33-41, Luk 23:44-49)

²⁸ Beee gbèra Yesu dō kè à pīngi pàpa. Le yǎ kè kēna Luda yǎn e à papa ben à bè: Ímii e ma dēe. ²⁹ Loo kú gwe, geepiwē kpàkpā kán pana. Ben wà sabo kpàe wēe pì guu wà pè sēlia wà dō Yesune a léa. ³⁰ Kè à wēe pì mì à bè: Yǎ yǎa. Ben à a mì pēe à a wēndi gbàre.

Yesu zōna kǎn sário

³¹ Kámmaboguro sorukegurō zīme. Yuda gbāadeenō yezi gēnō gō lía ai kámmaboguro zīro, zaake kámmaboguro zī pì né guro ìsime. Ben aǎ gàa wà wēe kè Pilatia wà n gbá é'e wà n pita. ³² Ben sozano gàa wà gbē káaku kè wà pà lía lēdo kǎn Yesuo gbá é'e kǎn à plaade pío dō. ³³ Kè aǎ kà Yesu kiia, aǎ è à gīake à gà kò, ben aǎe à gbá é'ero. ³⁴ Ben sozano doke Yesu zō kǎn sário a gbàntēa. Gwe gō aru kǎn ío bōe. ³⁵ Gbē kè yǎ pì è wēe bé à ò. À sèedakena yāpuraā vī, à dō kè yāpuraan ée oo, le apinō sō à e à Yesu náane kē. ³⁶ Yǎ beeno kè le yǎ kè kēna Luda yǎn kèkii papame, wà bè: Weé à wá ke éro. ³⁷ À kēna Luda yǎn dō wà bè: Aǎe gbē kè wà à zō gwa.

Yesu vīna

(Mat 27:57-61, Maa 15:42-47, Luk 23:50-56)

³⁸ Beee gbèra Yusufu Arimatea gàa à wēe kè Pilatia, le à a gba zé à Yesu gè pita. Yesu ìbame asii guu, kè èe vīa kēe Yuda gbāadeenōne yānzi. Pilati wēne, ben à gàa à à gè sè à tào. ³⁹ Nikodemu kè gàa Yesu kiia gwāavī gàa se kǎn lí'ōō yákōtēna kǎn ēzē kè è tó gè vāroo à kà kiloo baaakuri taka. ⁴⁰ Ben aǎ Yesu gè sè aǎ táaru bisano fīfīa kǎn ēzē pío, lán Yudano è gè kpe da nà n fēeakaarayā guu. ⁴¹ Kara kú guu kè wà Yesu pà lía pìn. Gbèwēe kè wà sò mira ũ dufu kú kara pì guu, wēe gbēke dan zikiro. ⁴² Gwen aǎ Yesu dàen, kè à zǎnyoro, kè dō Yudano kámmaboguro e kaa yānzi.

20

Yesu fēe à bōna gaan

(Mat 28:1-8, Maa 16:1-8, Luk 24:1-12)

¹ Azumanengo zī kōngō idē-idē Mariama Magadalenì bō à gàa mira kiia, ben à lè gbè gona mira léa. ² Ben à bàa lè à gàa Simō Pita kiia kǎn ìba pānde kè Yesu yezi pío à bènnē: Wà Dii bō miran, wá dō guu kè wà à dànlo. ³ Ben Pita kǎn ìba pānde pío fēe wà gàa mira kiia. ⁴ Aǎ gōon plaa n pīngi e bàa lēe lēdo, ben ìba pānde pì bà nna dē Pitala, à kà mira kiia káaku. ⁵ Kè à wēe kpàen, ben à táaru

bisano è kaena, mode èe gẽ à guuro. ⁶ Kẽ Simo Pita kà à gbera, ben à gẽ miran. À táaru bisa pì è kaena ⁷ kɔn bisa kè wà fĩfĩ à miao. Bisa pì pekɔrena kɔn pólẽ pìnoro, à kokona diena adome. ⁸ Ben ìba kè kà mira kiia káaku pì gẽ se. À è, ben à sì. ⁹ Ai tia aɔɔe yã kè kɛna Luda yãn dɔro dɔro kè wà bè, eé fɛɛ bona gaan. ¹⁰ Ben ìba gɔɔn plaaa pìnò èara wà tà bɛ.

*Yesu bɔ à mɔna Mariama Magadalenizi
(Mat 28:9-10, Maa 16:9-11)*

¹¹ Mariama zena mirawɛɛ léa, èe ɔɔ doo. Lán èe ɔɔ doo nà lɛ, ben à wɛɛ kpàɛ mirawɛɛn. ¹² Ben à malaika gɔɔn plaaano è vɛɛna guu kè wà Yesu gè dàen yãa. À doo kú mizi kpa, à doo sɔ gbá kpa. Aɔɔ uta puraa dana. ¹³ Ben aɔ à là wà bè: Nɔgbɛ, bó bé à n le néɛ ɔɔ doo? À wɛnla à bè: Wà ma Dii sè wà tàome, má dɔ guu kè wà à dàenlo. ¹⁴ Kè à ò lɛ, ben à liɛ à Yesu è zena, mode èe dɔ kè Yesunlo. ¹⁵ Yesu à là à bè: Nɔgbɛ, bóyãnzin néɛ ɔɔ doozi? Dén néɛ wɛɛɛ? Mariama e daa karadeemɛ, ben à bènɛ: Maree, tó mbe n à sè n bɔo, n omɛ guu kè n à dàen lɛ mà gá mà à sé. ¹⁶ Yesu bènɛ: Mariama! Ben à aɛ dɔa à bènɛ kɔn Eberu yão: Rabi! Tó pì bè Danneri. ¹⁷ Yesu bènɛ: Nton ɔ kemaro, mɛɛ tá ma De kiia kòro. N gá n o ma gbɛnɔnɛ mɛɛ taa ma De kɔn n Deo kiia, ma Luda kɔn n Ludao kiia. ¹⁸ Ben Mariama Magadalenì gàa à à baaru kpà à ìbanɔnɛ à bè: Ma Dii è. Ben à yã kè à ònɛ tɔkɛ́nɛ.

*Yesu bɔ à mɔna a ìbanɔzi
(Mat 28:16-20, Maa 16:14-18, Luk 24:36-49)*

¹⁹ Azumanɛngo beee a uusie à ìbanɔ kakɔana kpén, aɔ gbà tàtánlɛ aɔ mɔnɛ kà, kɛ aɔɔe vĩa kɛɛ Yuda gbãadeenɔnɛ yãnzì. Ben Yesu mò à zè n tɛ à bèrɛnɛ: Àgɔ kú aafiao! ²⁰ Kè à ò lɛ, ben à a ɔɔnɔ òdɔaɛnɛ kɔn a gbàntɛo. Kè ìba pìnò Dii è, aɔ pɔɔ kè nna maamaa. ²¹ Yesu èara à bèrɛnɛ: Àgɔ kuu aafiao! Lán ma De ma zĩ nà, lɛn mɛɛ a zĩ lɛ. ²² Kè à ò lɛ, ben à ìa vùnmma kɔn léo à bè: À Luda Nini sí. ²³ Gbɛ kè a n kɛ kɔn n durunno, à kɛ́mman gwe. Gbɛ kè ée n kɛnɛro sɔ, eé kɛ́mmaro.

Yesu kɔn Tomasio

²⁴ Gurɔ kè Yesu mò, Tomasi, à ìba gɔɔn kuri awɛɛplaaano doke kè wè benɛ Sika kúnyoro. ²⁵ Ben à ìba kpaaano bènɛ: Wa Dii è. Ben à bènɛ: Tó mɛɛ kuusa gbè e à ɔɔnɔ guu ma ɔnɛtee pènlo, bensɔ mɛɛ ɔ zɔ à gbàntɛaro, mé síro. ²⁶ À gurɔ làa à ìbanɔ kú kpén dɔ, Tomasi kúnyo sa. Aɔ gbà tàtánlɛ aɔ mɔnɛ kà, ben Yesu mò à zè n tɛ à bè: Àgɔ kuu aafiao! ²⁷ Ben à bè Tomasine: N n ɔnɛtee pé ma ɔ guu kè n gwa, n n ɔ zɔ ma gbàntɛa. Nton seka kɛ dɔro. N ma náanɛ kɛ. ²⁸ Tomasi wèàlɛ à bè: Ma Dii, ma Luda. ²⁹ Yesu bènɛ: Kè n ma e yãnzin n ma náanɛ kèzi. Aubarikadeenɔn gbɛ kè aɔ ma náanɛ kè ma ena sainɔ ũ.

³⁰ Yesu dabuyã pãndenɔ kè pari a ìbanɔ wɛɛ wáa kè wè kɛ takada kè guuro. ³¹ Mode wà yã kènɔ kè, lɛ à e à Yesu sí Luda Né Mesaya ũ à wèndi e à náanɛkena guu yãnzime.

21

Yesu a zĩnda òdɔa a ìbanɔnɛ sɛbɛ léa

¹ Bee gbera Yesu èara à a zĩnda òdɔa a ìbanɔnɛ dɔ Tiberia sɛbɛ léa. Lán kè bàn à a zĩnda òdɔaɛnɛ. ² Simo Pita kú lɛdo kɔn Tomasi kè wè benɛ Sikao kɔn Natanaeli kè bɔ Kana, Galili búsuo kɔn Zebedi nɛnɔ kɔn Yesu ìba gɔɔn plaa pãndenɔ. ³ Simo Pita bèrɛnɛ: Mɛɛ gaa kpò wɛ. Ben aɔ bènɛ: Wapino se wé gányo. Ben aɔ gàa wà gè goro'ite guu, mode aɔɔe pólke kú gwãavĩ beeearo. ⁴ Kè guu e mɔɔ dɔ, Yesu zena baa, mode a ìbanɔ e dɔ kè àmbeeero. ⁵ Ben à lɛ zùnzì à bè:

Gbẽnɔ, ée pókɛ e á kùroo? Aɔ̀ bè: Auo! ⁶ Ben à bènnɛ: À kàmbɛɛ táaru zu góro ɔplazi é pókù. Kè aɔ̀ zù, aɔ̀ kpò kù paripari aɔ̀ fùà wà sé. ⁷ Ben ìba kè Yesu yezi pì bè Simɔ Pitane: Diime. Pita uta danaro. Kè à mà wà bè Diime, ben à a uta sè à dà à kùsi ía. ⁸ Ìba kpaaanɔ e kàmbɛɛ táaru gáɛ pana kɔ̀n kpò aɔ̀ɛ suuo kɔ̀n góroo, zaake aɔ̀ zà kɔ̀n baaoro, à de mita basɔ̀ro takalaro. ⁹ Kè aɔ̀ bikù baa, aɔ̀ burɛdi è kaena gwe kɔ̀n kpò kpákpatɛana. ¹⁰ Yesu bènnɛ: À mɔ́ kɔ̀n kpò kè á kù tiaao kenɔ. ¹¹ Ben Simɔ Pita gè góro guu à kàmbɛɛ táaru gáɛ à bikù baa. À pana kɔ̀n kpò gbèntɛnɔ mèn baswɛɛplaa akuri awɛɛ'aagɔ. Baa kè à pari lɛ, táaru pì e kéro. ¹² Yesu bènnɛ: À mɔ́ à pókɛ. À ìba kee e fɔ́ à lé bò à à là dén à ũro, zaake aɔ̀ dɔ́ kè Diime. ¹³ Yesu gáa à burɛdi sè à kpámma. Len à kè lɛ kɔ̀n kpò dɔ. ¹⁴ Yesu a zĩnda ɔɔɔana a ìbanɔnɛ gèn aagɔdeen gwe à fɛɛna bɔna gaan gbera.

Yesu kɔ̀n Pitao

¹⁵ Kè aɔ̀ pókɛ wà yáa, Yesu Simɔ Pita là à bè: Yohana né Simɔ, n yemazi de gbɛ kènnɔlɔ? À wèàla à bè: Eè Dii, n dɔ́ kè má yenzi. Yesu bènnɛ: N pókɛ kpá ma sãɛ bòrɔnɔa. ¹⁶ À gèn plaade Yesu èara à à là dɔ́ à bè: Yohana né Simɔ, n yemazi? À wèàla à bè: Eè Dii, n dɔ́ kè má yenzi. Yesu bènnɛ: N ma sãanɔ dãmɛ. ¹⁷ À à là à gèn aagɔde à bè: Yohana né Simɔ, n yemazi? Kè Yesu Pita là à gèn aagɔde tó à yeazi, à pɔ̀ yàka, ben à bènnɛ: Dii, n yá píngi dɔ́. N dɔ́ kè má yenzi. Yesu bènnɛ: N pókɛ kpá ma sãanɔa. ¹⁸ Yápuraan mée oonne, kè n de gɔ̀kpare ũ, nè pókɛ da n zĩnda n gá guu kè n yezin, mɔ̀de tó n zi kù, né n ɔ̀nɔ poro, gbɛ pãnde é danne à gányo guu kè n yeziroon. ¹⁹ Kè Yesu ò lɛ, Pita gaa kè eé Luda tó bɔn à téa. Bee gbera Yesu bènnɛ: N témazi.

Yesu kɔ̀n ìba kè Yesu yezio

²⁰ Pita liɛ à ìba kè Yesu yezi pì è ténzi. Gbɛ pì bé à nà Diizi gurɔ̀ kè aɔ̀ɛ pókɛ, à à là gbɛ kè eé à kpámɛmazi. ²¹ Kè Pita à è, à bè Yesunɛ: Dii, gbɛ kè sɔ́ né? ²² Yesu bènnɛ: Tó má yezi àgɔ kú wèndio ai màgɔ gá su, à yá n e mámɛ? Ngɔ́ témazi dé. ²³ Ben yá pì dàgula Yesudeenɔ té kè ìba pì é garo. Mɔ̀de Yesu e onɛ kè eé gí gazinlo. À bè, tó á yezi àgɔ kuu ai àgɔ gá su, à yá à e mámɛ?

²⁴ Ìba pì bé à yá kèn sèeda kè. Àmbe à takada kè kè, ben wá dɔ́ kè à sèedakɛna náanɛ vɪ.

Midenɛ

²⁵ Yesu yá pãndenɔ kè paripari dɔ. Tó wà kè takada guu doodo píngi, mée daa anduna a zĩdanɛ é fɔ́ à takada kè wà kè pìnɔ síro.

ZĨRINƆ YĂKENANƆ

Yesu tana ludambɛ 1:1-1:26

Luda Nini pitana 2:1-2:47

Yudanɔ Yesu yã sɪna 3:1-12:25

Pɔlu wɛtɛgana káakudee 13:1-14:28

Pɔlu wɛtɛgana gɛn plaadee 15:1-18:22

Pɔlu wɛtɛgana gɛn aagɔdee 18:23-21:16

Pɔlu gana Romu 21:17-28:31

Lɛgbɛna Luda Nini yã musu

¹ Tiofilu, má ònnɛ ma takada káaku guu lán Yesu kɛ nà kɔn yã kɛ à dànnɛnɔ pínɡi zaa à naana gurɔ ² ai gurɔ kɛ à yã diɛ a zĩrinɔnɛ kɔn Luda Nini gbãaaɔ, ben Luda à sɛ à tào a kiia. ³ Zaakɛ à gana gbɛra à a zĩnda òdɔaɲnɛ à sèeda yãnɔ kɛnɛnɛ pari kɛ tò aɔ dɔ̃ seka sai kɛ à bɛɛ. À a zĩnda òdɔaɲnɛ ai gurɔ baplaa à kpata kɛ bò Luda kiia yã ónnɛ. ⁴ Kɛ aɔ kakɔana, ben à bènnɛ: Àton bɔ Yerusalemuro. Àgɔ lé kɛ ma Dee gbɛare dɔ̃a, lán ma à yã òare nà. ⁵ Zaakɛ Yaaya gbɛnɔ batisi kɛ í guumɛ, mɔde gurɔ plaa kɛa mé a batisi kɛ Luda Nini guu.

Tana Yesuo ludambɛ

(Maa 16:19-20, Luk 24:50-53)

⁶ Kɛ aɔ kakɔana lɛ, ben aɔ à là wà bè: Dii, gurɔ kɛ guun né Isarailinɔ kpata sukpaɲnɛɔ? ⁷ À wɛnɪla à bè: Á zé vĩ àgɔ gurɔ kesɔ gurɔ zaka kɛ ma Dee diɛ kɔn a zĩnda ikoo dɔ̃ro. ⁸ Tó Luda Nini pitaawa, é gbãaa e àgɔ dɛ ma sèedadeenɔ ũ Yerusalemuro kɔn Yudea bùsu gu pínɡio kɔn Samaria bùsuo ai à gá pé anduna léa. ⁹ Yã bee ona gbɛra Luda à sɛ n wáa ai à gàa à sàsá n wɛɛn à gɛ ludambɛ luguun. ¹⁰ À tana guu lán aɔ wɛɛ pé ludambɛɛa nà, ben gɔɔn plaa kenɔ bò wà zɛ n saɛ aɔ pókásá puraano dana. ¹¹ Aɔ bè: Galili bùsudeenɔ, à kɛ dia á zɛna ée ludambɛɛ gwaa? Yesu kɛ Luda à bò a tɛ à tào a kiia pì, eé ɛara à mó lán á è èe taa gwe nà.

Yudasi gɛɛkana

¹² Ben aɔ pita Kùkpe sɪsɪa aɔ sù Yerusalemuro. Sɪsɪ pì zà kɔn Yerusalemuro à kà lán kiloo do taka bà. ¹³ Kɛ aɔ kà, ben aɔ didi kpɛ musu, guu kɛ aɔgɔ kún. Pita kú gwe kɔn Yohanao kɔn Yemisio kɔn Anduruo kɔn Filipio kɔn Tomasio kɔn Batɔlomiuo kɔn Matiuo kɔn Alafeu né Yemisio kɔn Simɔ Aĩadeeo kɔn Yemisi né Yudasio. ¹⁴ Aɔ pínɡi n zĩnda kpà aduakɛnaa lɛdo kɔn Mariama Yesu dao kɔn Yesu dɔ̃aronɔ kɔn nɔgbɛ kpaaano.

¹⁵ Gurɔ beɛɛa Pita fɛɛ à zɛ Yesu ìba kɛ aɔ kà gɔɔn baswɛɛdo takano tɛ à bè: ¹⁶ Ma gbɛnɔ, yã kɛ Dauda ò kɔn Luda Nini gbãaaɔ Yudasi kɛ dɔ gbɛ kɛ aɔ Yesu kùnnɔnɛ aɛ yã musu, tiasimɛ Luda yã pì papa. ¹⁷ Wa gbɛndoomɛ yã à baka kú wa zĩ kɛkii guu. ¹⁸ À tɔtɛ lù kɔn ɔ kɛ à è a zaakɛna guuo. Gwen à bàkɛ à lɛɛn, à gbɛɛɛ pùtã à nɔaɛnɔ bɔɛ pínɡi. ¹⁹ Yerusalemudeenɔ pínɡi yã pì mà, ben aɔ tó kpà guu pìnɛ Akɛledama kɔn n bori yão. Tó pì bè gbɛdɛri tɔtɛ. ²⁰ Wà à yã ò Saamu takada guu wà bè:

À bɛɛ gɔ bɛzĩ ũmɛ,

gbɛke tóngɔ kuu lɛ à vɛɛ à guu dɔ̃ro.

Wà bè dɔ:

Gbɛ pãnde gɔ à gɛɛ ũ.

21-22 Bee yānzi gbē kè aṣègō téwazi gurɔ kè wá lɛdo kɔn Dii Yesuo zaa Yaaya gbēnɔ batisikɛgurɔ ai gurɔ kè Luda à bɔ wa ténɔ, wà n gbēn doo bɔ àgō dɛ à fɛna gaan sèedadee ũwao. ²³ Ben wà gɔn plaaanɔ bɔ, Yusufu kè wè benɛ Basaba wè benɛ dɔ Yusutu kɔn Matiao. ²⁴ Ben aṣ adua kè wà bè: Dii, n baade pínɡi nòsɛ dɔ. Gɔn plaaa kénɔ té n gbē kè n bɔ ɔɔawɛ, ²⁵ lɛ à bà gō kú wamɔwa zīrinɔ zīi kèkii guu yānzi, zīi kè Yudasi bòn à gàa guu kè kō sio guu. ²⁶ Ben aṣ kàbankpɛ kè gɔn plaaa pínɔ yā musu. Ben kàbankpɛ Matia kù, ben aṣ à dà zīri gɔn kuri awɛɛdoonɔ té.

2

Luda Nini pitana

¹ Kè Pentikɔsi zībaa gurɔ kà, aṣ kú gu dɔnkɔa n pínɡi. ² Kāndo aṣ kīi mà bona ludamɛ lán zàga'īa gbāaa bà, ben kpé kè aṣ vɛɛn wā. ³ Aṣ pɔ è lán ténɛnɛnɔ bà à fàakɔa à zò n baadea. ⁴ Ben Luda Nini pitaṁma n pínɡi, ben aṣ nà yakebori'onaa lán Ninii pì n gbá lé nà.

⁵ Yuda kenɔ kú Yerusalemu gwe, ludayādari kè aṣ bɔ anduna bùsu pínɡi guunɔ ũ. ⁶ Kè aṣ n zɔka pì mà, aṣ kàkɔaṁzi paripari, ben aṣ bídi kè, kè aṣ mà wè n baade pínɡi bori yā oo. ⁷ Yā pì n kú gbāa à bɔ n saɛ aṣ bè: Yā'ori pínɔ né Galilideenɔmɛ n pínɡiroo? ⁸ À kè dia wá mà aṣɛ wa baade bùsu yā oo? ⁹ Paatianɔ kɔn Midianɔ kɔn Elamunɔn wa ũ kɔn gbē kè aṣ kú Mesopotamianɔ kɔn Yudeao kɔn Kapadosiao kɔn Pɔntuo kɔn Asiao ¹⁰ kɔn Firigiao kɔn Pamfiliao kɔn Igitipio kɔn Libia bùsu kè kú Sireni saɛo kɔn gbē kè aṣ bɔ Romunɔ. ¹¹ Yudanɔ kɔn gbē kè aṣ n dɔnzi zé sɛnɔn wa ũ kɔn Keretino kɔn Larubunɔ, ben wé maa aṣɛ Luda yābɔnsaɛ kɛnanɔ oo kɔn wa baade boriyānɔ. ¹² Yā pì n kú gbāa aṣ bídi kè, aṣɛ kō lalaa wè bee: Yā kpɛare takan gwee? ¹³ Gbēkenɔ sɔɔ e n lalandi kɛɛ wà bè: Aṣ í sè wà kāmɛ.

Pita waazikɛna

¹⁴ Ben Pita fɛɛ à zè kɔn a gbē kpaa gɔn kuri awɛɛdoonɔ, à yā ò gbāngbān à bè: Amɔa Yudanɔ kɔn gbē kè á kú Yerusalemunɔ pínɡi, à swā kpá à tó mà yā pì oare. ¹⁵ Í e gbē pínɔ kú lán ée daa nàro, zaake kɔngɔ mò kɛndoan tia. ¹⁶ Yā kè annabi Yoeli òn yè:

¹⁷ Luda bè:

Ziaa zī mé ma Ninii pisi gbē pínɡia,
a négɔgbēnɔ kɔn a nɛnɔgbēnɔ é annabikɛyā o,
a gɔkparɛnɔ é wéɛgupu e,
a mare isinɔ é nanaa o.

¹⁸ Gurɔ beenɔa
mé ma Ninii pisi ma zɔblerinɔa
gɔgbēnɔ kɔn nɔgbēnɔ n pínɡi
aṣé annabikɛyā o.

¹⁹ Mé sèedanɔ kɛ musu,
mé yābɔnsaɛnɔ kɛ anduna guu,
aru kɔn téo kɔn tésukpɛ siaaó égɔ kuu.

²⁰ ɔfántɛ é sia kú,
mɔvura é tā lán aru bà
ai Dii sugurɔ isi gakuidee gɔ gá ká,

²¹ gbē sānda pínɡi kè aṣé Dii sísinɔ é bɔ.

²² Isarailinɔ, à yā kè ma. Lán á dɔ a zīndanɛ nà, Luda Yesu Nazaretɛi òɔaare a gbē ũ kɔn dabuyānɔ kɔn yābɔnsaɛnɔ kɔn sèeda kè à kè à gāzī a ténɔ. ²³ Luda zèò a pɔyezi kɔn a dɔnao guu wà à kpàawa, ben á tò bori pāndenɔ à pà lía wà à dè.

²⁴ Ben Luda ga bà pòtoa à à fɛɛ, zaake à zé kuu kè ga é fĩ àgō à kũnaro. ²⁵ Zaake Dauda à yā ò à bè:

Mèègō Dii ee ma wéen guro pínɡi,
lán à kú ma ɔplaazi nà
póke é ma degero.

²⁶ Bee yānzín ma pɔɔ ègō nnazi,
ma nòsɛguu pù.

Má tãmaa ví kè ma mè égō kuu,

²⁷ zaake né ma tó mira guuro,
né we man gbě kè kú adona yai kũro.

²⁸ N ma da wèndi zéa,
ma pɔnnaa égō pana n kiia.

²⁹ Ma gběno, mé fĩ mà wa dezi káaku Dauda yā oare wásawasa. À gà wà à vīi à mira kú wéte kèn ai kōn a gbāao. ³⁰ À annabikɛɛ guu à dō kè Luda lù sèare à bè, é a boriino doke ká à kpatan. ³¹ Dauda gĩake à Mesaya fɛɛna gaan è, ben à à yā ò à bè: Luda é à tó mira guuro, eé we à mè yai kũro. ³² Yesu pín Luda à fɛɛ gaan. À sèedadeenon wa ũ wa pínɡi. ³³ Vɛɛna Luda ɔplaazi à à Ninii kè à à lé gběwee sì a Dea. Yā kè ée ee bensō ée maa tiaa de Luda Nini kè à pìsiwaa ũme. ³⁴ Zaake èe ke Dauda bé à fɛɛ à gàa ludambero, à bè:

Dii ò ma diine à vɛɛ a ɔplaazi

³⁵ ai àgō à ibeenon kene a tinti ũ.

³⁶ Isarailino, àgō dō sãnsãn kè Yesu kè a à pà lían Ludaa diɛ Dii ũ, Mesaya ũ dɔ.

³⁷ Kè aō yā pì mà, à n swè zò, ben aō Pita kōn zĩri kpaaano là wà bè: Gběno, wé ke diamɛ? ³⁸ Ben Pita bènnɛ: A baade nòsɛ liɛ à batisi ke kōn Yesu Kirisi tóo, a durunno é kɛawa é Luda Nini sí gbaa ũ. ³⁹ Zaake lé kè Ludaa gbè pì de a pò ũme kōn a nénno kōn gbě kè aō kú zãno, gbě kè Dii wa Luda é n sísi pìno n pínɡi. ⁴⁰ À yā pãndenon ònnɛ pari à nàkɔrɛm̃ma à bè: À a zĩnda bɔ tɔɔrigbɛ zaaa kèno té. ⁴¹ Ben gbě kè aō à yā pì sino batisi kè. Zi beeean wà kàara n té gōon bɔɔ aagō. ⁴² Aō làakari dō zĩrino yãdannɛnaa kōn kɔgbɛkenao kōn Dii pòblɛnao kōn aduakɛnao.

Yesudeenɔ kuuna kɔo

⁴³ Zĩri pìnoo e sèeda kōn yãbɔnsaenon kɛɛ, ben vĩa baade pínɡi kũ. ⁴⁴ Dii náanɛkerino pínɡi gālì dɔnkɔmɛ. Pó kè aō vīino gō aō pínɡi pò ũ. ⁴⁵ Tó aō n pò kè aō vīino yà, aō è à ɔ kpaatɛtekōnɛ lán baade bɔkɔte de nà. ⁴⁶ Lán guu e dɔo nà aōègō kɔ kaakɔa Luda ua, aōègō pò blee kɔ be kōn pɔnnaaon kōn nòsɛo do. ⁴⁷ Aōègō Luda tó kpaa, bensō aōègō nna kōn baade pínɡio. Dii ègō gbě kè ée n m̃i siino kaara n té lán guu e dɔo nà.

3

Gōgbɛ ɛɛ kɛkɔana

¹ Zĩkea Pita kōn Yohanao gàa Luda ua fãantɛ m̃o aagō aduakɛguro. ² Gōgbɛ kee kú gwe wà à i ɛɛ ũme. Lán guu e dɔo nà wè à sé wà m̃o wà à diɛ Luda ua gānu kè wè be Gānu Maaa guu. Gwen ègō baa kɛɛ gbě kè aōɛe gɛɛ ua pì guunɔa. ³ Kè à Pita kōn Yohanao è, aōɛe m̃o gɛ Luda ua, ben à baa kèmm̃a. ⁴ Aō wéɛ pèa, ben Pita bènnɛ: N wa gwa kè. ⁵ Ben à wéɛ pèmm̃a èe n gba dāa. ⁶ Ben Pita bènnɛ: Má ɔ vīro, m̃ode pò kè má vīin mé n gba. Kōn Yesu Kirisi Nazareti tóo n fɛɛ n tãa o. ⁷ Ben Pita à kũ a ɔplaaa à à fɛɛ à zè. Gwe gōo à gbálanon kōn à kèɛwaazĩno gbāa kũ. ⁸ À vī à zè, ben à nà tãa'ona. À gɛñyo Luda ua, èe tãa oo èe vīvīi èe Luda sáabu kpaa. ⁹ Baade pínɡi à è èe tãa oo èe Luda sáabu kpaa, ¹⁰ ben aō à dō

baakeri kè ègō vĕe Luda ua Gānu Maaan ũ, ben yā kè à à lè n kŭ gbāa à bō n sae.

Pita waazikena Luda ua

¹¹ Lán à na Pita kŏn Yohanaoa nà guu kè wè be Sulemanu gbàdaan, ben baade pínġi e gĕe n kĭia, zaake yā pì bō n saeme. ¹² Kè Pita gbĕnō è, à bènnē: Isarailinō, b́yānzín yā pì bō a saezi? B́yānzín a wĕe f́f́iwa lēzi? Ée daa wa zīnda gbāaa kesō wa ludayādana bé à tò gbĕ kè táa ò gwēe? ¹³ Wa dezi káakunō Ibraī kŏn Isaakuo kŏn Yakubuo Luda gwena kpà a zīkeri Yesua. Apinō sō a à kpà gbāadeenōa a bō à kpēe Pilati kè zè kŏn à gbarenao ae. ¹⁴ A bō Luda gbĕ maaa kè à kú adona pì kpēe, ben a wĕe kè Pilatia à gbĕderi gbareare. ¹⁵ A Wĕndikpammari dè, ben Luda à fĕe bōna gaan. À sèedadeenōn wa ũ. ¹⁶ Yesunaanekena bé à tò gōgbĕ kè á à dō ée à gwaa kè kĕkōa Yesu tó gbāa yānzi. Yesunaanekena bé à à gbà aafia a pínġi wáa. ¹⁷ Tia ma gbĕnō, má dō kè apinō kŏn a gbāadeenō yā kè á kè né wĕesia yāme. ¹⁸ Luda dō annabinōne ae, ben aō gĭake wà ò n pínġi kè Mesaya é wĕetamma e, bensō à kè le. ¹⁹ Bee yānzi à nōse lie à ae dō Ludaa, a durunnō é kēawa, le à móare nōsekpaenaō ²⁰ à Yesu kè à gĭake à à diēare Mesaya ũu pì zīawa. ²¹ Séde agō kú musu gĭa ai gurō kè Luda é pó pínġi kēke à ke dufu, lán à dà a annabinōne nà aō ò zaa káaku. ²² Musa bè, Dii a Luda é a gbĕke sé annabi ũ lán a bà. À yā kè eé oaree ma pínġi. ²³ Gbĕ kè èe annabi pì yā ma sōro, Luda é adee bō a té à à dē. ²⁴ Annabi kè aō Luda yā ònō pínġi naana Samuēlia gurō kĕki baaru kpà. ²⁵ Yā kè annabi pìnō ò kŏn Luda bà kè kú kŏn a dezi káakunō gō a pó ũ, lán à ò Ibraīne nà à bè é aubarika da anduna bori pínġin à borii gāzī. ²⁶ Kè Luda a zīkeri pì diē, à à zīawa káaku, le à aubarika daagu, à a baade kpēe li a yāzaakenanōne.

4

Yakpaekena kŏn Pitao kŏn Yohanao

¹ Kè Pita kŏn Yohanao e yā oo gbĕnōne, sa'orinō kŏn Luda kpé dogari gbĕnsio kŏn Sadusinō gĕnzi. ² Aō pō fĕe, kè aōe yā daa gbĕnōne yānzi, aōe gēnō fēena Yesu guu kpàakpa kēe. ³ Ben aō n kŭ aō n dá kpésiaan ai guu dō, zaake guu gĭake à sì kō. ⁴ Mōde gbĕ pari kè aō n yā mánō Yesu náane kè ai aō gōgbĕnō pari kŭ à kà gōn bōro sōro taka.

⁵ Kè guu dō, Yuda gbāadeenō kŏn gbĕnsinō kŏn ludayādannerinō kākōa Yerusalemu. ⁶ Sa'oriki Anasa kú gwe kŏn Kayafao kŏn Yohanao kŏn Alesandao kŏn gbĕ kè aō dē sa'oriki pì dane ũunō n pínġi. ⁷ Wà mò kŏn Pitao kŏn Yohanao gbāadee pìnō ae, ben wà n lá wà bè: Bó gbāaa ke dé tón a beee kēo? ⁸ Ben Luda Nini sù Pitaa à bènnē: Gbāadeenō kŏn gbĕnsinō, ⁹ lán ée wa lalaa gbāa nà yā maaa kè wá kè erene yānzi, dian wá kè à kĕkōa nà, ¹⁰ amōanō kŏn Isarailinō pínġi agō dō kè gbĕ kè zēna a ae kè aafia è kŏn Yesu Kirisi Nazarēti kè a à pà lía Luda à fĕe bōna gaan tóome. ¹¹ Lemē gbĕ kè amōa kpéborinō a pā kpàzi bé à gō kpé gooda gbĕ mīdee ũ. ¹² Gbĕ pānde kee kuu kè eé gbĕ mī síro, zaake anduna guu pínġi Ludaa e gbĕke diē gbĕnteenōne à n mī síro, séde àpi.

¹³ Kè aō Pita kŏn Yohanao kŭgbāake è, bensō aō dō kè talaka wĕesiadeenōme n ũ, à bō n sae, ben aō dō sa kè aō gĭake wà kú kŏn Yesuome yā. ¹⁴ Lán aō gbĕ kè kĕkōana pì è zē nà n sae, aōe fĭ wà yāke ò dōro. ¹⁵ Aō bènnē aō bōe, ben aō lé kpàkōsō ¹⁶ wà bè: Wé ke dia kŏn gbĕ pìnō? Zaake Yerusalemudeenō dō pínġi kè aō dabuyā bíta kè, wé fĭ wà gí beeziro. ¹⁷ Le yā pì tón dagula dē kĕlaro, wà kpàkĕnzi pāsīpāsī aōton yā o gbĕkenē kŏn tó pìo dōro. ¹⁸ Ben aō n sísí aō yā diēnnē kè aōton yā o kesō aō yā dañne kŏn Yesu tóro pátipati. ¹⁹ Ben Pita kŏn

Yohanao wènlá wà bè: À gwa a zĩdane. A yān wé maó, ke Luda pó? À kparee bé à maa Ludane? ²⁰ Zaake wé fɔ wà gí wà yā kè wá mà bensɔ wá è oziro. ²¹ Gbāadee pínɔ ɛara wà vĩa dàdañzi, ben aɔ n gbáɛ. Aɔɔe wéetāmmana zé ero, zaake baade pínɡi e Luda sáabu kpaa yā kè kè pì yānzi. ²² Gbɛ kè aɔ kékɔana dabuyā beee kènɛ pì zii de wè baplaala.

Yesudeenɔ kùgbāa wéɛkena

²³ Kè wà n gbáɛ, ben aɔ tà n gbēnɔ kiia, aɔ ɔ́nne lán sa'orikino kɔn gbēnsinɔ ɔ́nne nà. ²⁴ Kè aɔɔ mà, aɔ wii pè Ludazi ledole wà bè: Dii, mbe n musu kè kɔn tɔɔte kɔn ísiao kɔn pó kè kú n guuno pínɡi. ²⁵ N dà n zĩkeri wa dezi Daudane kɔn n Ninii gbāaaɔ, ben à bè:

Bóyānzin boriinɔ e zɔka kaazi?

À kè dia wèe lé pāa kpaakɔsɔɔ?

²⁶ Anduna kɔnanɔ e zĩ soru keɛ, kpatablerinɔ e kaakɔa Diizi

kɔn Kí kè à kàò.

²⁷ Yāpuraame, Herɔdu kɔn Pɔntiu Pilatio kɔ kàkɔa wéte kè guu kɔn Isarailino kɔn bori pāndenɔ n zĩkeri kè kú adona Yesu kè n kà kí ũu pìzi. ²⁸ Aɔ kè lán n gĩake n zɛo nà n gbāaa kɔn n pɔyezinao guu. ²⁹ Tia sa Dii, n yā pāsĩ kè aɔ ɔ ma gwe. Wamɔwa n zòblerinɔ, n wa gba lé wà n yā o kɔn kùgbāaaɔ maamaa. ³⁰ N ɔ dawa le wà gbēnɔ kékɔa wà dabuyānɔ kɔn yābɔnsaenɔ ke kɔn n zĩkeri kè kú adona Yesu tóo. ³¹ Kè aɔ adua kè wà yāa, guu kè aɔ kɔkakɔan nìgā, Luda Nini sùrɔmma n pínɡi, ben aɔ gāa wèe Luda yā ɔ́nne kɔn kùgbāaaɔ.

Yesudeenɔ nɔsɛdɔnkɔkena kɔo

³² Yesu náanekerinɔ laasuu dɔnkɔ vĩ kɔn ledoleo. Aɔ gbɛke è be a pó kè á vĩno né a pómɛ adoro. Aɔ pó pínɡi né aɔ pínɡi pómɛ. ³³ Luda zĩrinɔ e Dii Yesu fɛena gaan yā ɔo gbēnɔne kɔn gbāa bítao. Aɔ Luda gbɛke bíta è n pínɡi. ³⁴ Pókee e kēsā n gbɛkearo, zaake gbɛ kè aɔ bú ke kpé vĩno è yá wà mó kɔn a ɔɔɔ ³⁵ wà kpá zĩrinɔa, le aɔ kpá baadea lán à à bɔkɔte de nà. ³⁶ Levi bori Yusufu kè bò Sipiru bùsun kú n té. Luda zĩrinɔ tó kpàne Banaba. Tó pì bè Làakarikpaeri. ³⁷ À bú kè à vĩi yà, ben à mò à a ɔɔ kpà zĩrinɔa.

5

Anania kɔn Safirao

¹ Gɔgbɛ kè wè bene Anania kuu dɔ kɔn a naɔ Safirao. A tɔɔte yà, ² à à ɔɔ kokè kɔn a naɔ dɔnao, ben à gāa à à kpaaa kpà zĩrinɔa. ³ Ben Pita bène: Anania, bóyānzin n tó Setān dɔnnɛ aɛ le sɛɛ? N n tɔɔte ɔɔ kokè, ben n egeɛ tó Luda Ninine. ⁴ Gurɔ kè néɛ tɔɔte pì yáro, n pónloo? Kè n yà sɔ, lán n yezi nà, né ke kɔn à ɔɔoroo? À kè dia n yā beee kena laasuu dàngu? Èe ke gbēnteen n egeɛ tònɛro, Ludan n tònɛ. ⁵ Kè Anania yā pì mà, à lèè à gà. Ben vĩa gbɛ kè aɔ yā pì mànò kù maamaa. ⁶ Gɔkparenɔ gè aɔ bisa dààla, ben aɔ à sè wà gāa wà à vĩi.

⁷ Kè à kà lán awa aagɔɔ bà, yāke mana sai à naɔ mò à gè. ⁸ Ben Pita à là à bè: N omɛ, a tɔɔte pì yà lán kè bàn yó? À wèàla à bè: Èè, lemɛ. ⁹ Ben Pita bène: Bóyānzin a Luda Nini lè á gwàzi? Gbɛ kè aɔ n zā vĩino kú kpɛɛɛ, aɛ n sé wà bonyo se. ¹⁰ Gwe gɔɔ à lèè à aɛ, à gà. Kè gɔkparenɔ gè, aɔ è à gà, ben aɔ à sè wà gāa wà à vĩi a zā saɛ. ¹¹ Ben vĩa sɔsi gbēnɔ kù maamaa n pínɡi kɔn gbɛ kè aɔ yā pì mànò n pínɡi.

Dabuyānɔ kɔn yābɔnsaenɔ

¹² Luda zīrinŋ e dabuyā kŋn yābŋnsaenŋ kee pari gbēnŋ té. Yesudeenŋ è kŋkākŋaa ke lɛdole Sulemanu gbàdaan. ¹³ Gbē pāndenŋ è we wà nām̄maro, mɔde baade pīngi è n tó nnaa sí, ¹⁴ mɔde gbē parii kè aŋŋe Dii Yesu náane keenŋ, gŋgbēnŋ kŋn nŋgbēnŋ n pīngi, aŋègŋ kaara n té. ¹⁵ Ben wà gyāreenŋ sèe kŋn daebŋnŋ kŋn gyāresēbŋnŋ wà n káe zén, lɛ tó Pita e gēteε, à ninii e à da n gbēkenŋla yānzi. ¹⁶ Parii bò wéte kè kú Yerusalemu saenŋn wà mò kŋn gyāreenŋ kŋn gbē kè zīnnŋ e ɪa daam̄mano, ben aŋ kèkŋa n pīngi.

Wétamma mŋna zīrinŋne

¹⁷ Ben sa'oriki kŋn Sadusi gāli gbē kè aŋŋ de à gbē ūunŋ fèe wà nŋsegŋaano kpānyo. ¹⁸ Aŋ zīrinŋ kŋkŋ aŋ n ká kpésiaa, ¹⁹ ben Dii malaika mò à kpé pì zé wèñne gwāavī à n bŋe à bè: ²⁰ À gá àgŋ kú Luda ua, à wèndi dufu pì yā o baade pīngine. ²¹ Zīrinŋ yā pì mà, ben aŋ gāa Luda ua kŋngŋ ide'ide aŋŋe yā daañne.

Kè sa'oriki kŋn a gbēnŋ fèe, aŋ Isaraili gbāadeenŋ kŋn n gbēnsinŋ kākŋa, ben aŋ dogarinŋ zī aŋ gá zīrinŋ bŋe kpésiaa aŋ mŋnyo. ²² Kè dogari pīnŋ kà gwe, aŋŋe n e kpénlo. Ben aŋ èara wà tà wà bèñne: ²³ Kè wa ka kpé pì kiia, wà è gbànŋ tatana gīngin a dākparinŋ kú kpεε, mɔde kè wá wè, wée gbēke enlo. ²⁴ Kè Luda ua dākparinŋ gbēnsi kŋn sa'orikinŋ yā pì mà, aŋ bīdi kè lán yā pì de nà. ²⁵ Ben gbēke mò à bèñne: À ma! Gbē kè a n ká kpésiaa guunŋ kú Luda ua aŋŋe yā daañne. ²⁶ Ben Luda ua dākparinŋ kŋn n gbēnsio gāa wà n kŋkŋ wà sūnyo yāketε sai, zaake aŋŋe vīa kee gbēnŋne, lɛ aŋton n pápa gbèoro yānzi.

²⁷ Kè aŋ sūnyo, aŋ n zé gbāadeenŋ aε, ben sa'oriki n lála yāzi à bè: ²⁸ Wa giare pátipati à yā dañne kŋn tó pìo, ben á tò yā pì kpé e daa Yerusalemula pīngi, bensŋ á yezi à gbē pì ga yā diwaŋ? ²⁹ Ben Pita kŋn zīri kpaaanŋ wèñla wà bè: Luda yā bé à kŋ sio wà ma de gbēntee póla. ³⁰ Wa dezinŋ Luda bé à Yesu kè a à lògo lía á dè pì fèe. ³¹ Luda à sè à vèe a ɔplaazi Kíne Mìsiri ū, lɛ à Isarailinŋ gba zé aŋ nŋse lie, à n durunŋ kēñne. ³² Yā pīnŋ sèedadeenŋn wa ū, wapinŋ kŋn Luda Nini kè Luda è kpá gbē kè aŋŋe a yā maanŋao.

³³ Kè aŋ yā pì mà, aŋ pŋ fèe maamaa, ben aŋŋ yezi wà n dεde. ³⁴ Farisi kè wè benε Gamalieli kú n té. Ludayādannεrimε, baade pīngi è à tó nnaa sí. À fèe à zè à bè wà bŋ kŋn gbē pīnŋo gīa. ³⁵ Ben à bèñne: Isarailinŋ, à làakari ke yā kè á yezi à ke gbē pīnŋne. ³⁶ À gurŋ e gí kero kè Tuda fèe èe a zīnda diε a ka. Wà tēzi lán gŋŋn wāa plaaa bà. Kè wà à dè, ben à ibanŋ fāakŋa, ben yā yāa. ³⁷ À gbera Galili gbē Yudasi fèe gbēnarogurŋ à gbēnŋ gāe à nàawa pari. À gā se, ben à ibanŋ fāakŋa n pīngi. ³⁸ Mée ooare tia, àton gbē pīnŋ yā daro, à n tó. Tó aŋ pŋyezi kŋn n yākenanŋ bŋ gbēntee kiiamε, eé mì de. ³⁹ Tó à bŋ Luda kiiamε sŋ, é fŋ à kpáñnero. À làakari ke zīkana kŋn Ludaozi. ⁴⁰ Aŋ à yā mà, ben aŋ zīrinŋ sīsi aŋ n gbē. Aŋ gīñne aŋ yā o kŋn Yesu tŋo, ben wà n gbáε.

⁴¹ Zīrinŋ bŋ gbāadeenŋ kiia kŋn pŋnnao, zaake aŋŋ è wà kà kè wà wí dañma Yesu tŋ yānzi. ⁴² Lán guu e dŋŋ nà aŋègŋ yā daañne Luda ua guu kŋn n bεenŋo, aŋègŋ Yesu baaru nnaa kpaañne kām̄mabosai, aŋŋe be àmbe Mεsaya ū.

6

Dŋnleri gŋŋn swεεplaaanŋ diena

¹ Gurŋ beee a kè Yesu ibanŋ e kaara, aŋ Girikiyāmarinŋ e yāketε kaa aŋ Eberuyāmarinŋzi wà bè, tó wèe pŋblee kpaatεtε lán guu e dŋŋ nà, wè pā kpá n gyaanŋnŋzime. ² Ben zīri gŋŋn kuri awεεplaaanŋ Yesudeenŋ sīsi n pīngi wà bè: À zé vī wà pā kpá Luda yāzi wà làakari dŋ pŋble kpaatεtεnaaro. ³ À gŋgbēnŋ bŋ a té gŋŋn swεεplaa, gbē maaa kè ŋndŋŋ pèkŋrēm̄ma kŋn Luda Ninionŋ, lɛ wà n

diē zīi pì gbēnsinŏ ũ, ⁴ wé làakari dŏ aduakēnaa kŏn Luda yā'onnenao. ⁵ Yā pì kēñne n̄ píngi, ben aŏ Sitivĩ kē Luda Nini pèkŏrēa kŏn ludanaanekēnao sē kŏn Filipio kŏn Porokoruo kŏn Nikanŏ kŏn Tīmŏ kŏn Pamēnao kŏn Antiŏku gbē Nikola kē Yudanŏ dŏnzizē sē yāao. ⁶ Wà gāańyo zīrinŏ kiia, ben aŏ adua kēñne aŏŏ kēñma.

⁷ Luda yā e daagula, Yesu ibanŏ e kaara Yerusalemu maamaa, ben sa'orino Yesu yā si paripari.

Sitivĩ kūna

⁸ Luda aubarika kŏn gbāaaŏ pèkŏrē Sitivĩa, ben èe dabuyā kŏn yābŏnsaenŏ kēē gbēnŏ té. ⁹ Aduakēkpē kee kuu kē wē be wēenēnŏ aduakēkpē. Aŏ gbēkenŏ bŏ Sirēni kŏn Alēsandariaŏ kŏn Silisia būsuo kŏn Asia būsuo. Ben aŏ íbetē kpà kŏn Sitivĩŏ aŏ lēokpakŏa kēŏ. ¹⁰ Mŏde aŏŏe à fŏro ōndŏŏ kē Luda Nini à gbà yānzī. ¹¹ Aŏ té kà gbēnŏn, ben gbē pìnŏ bē: Wá mà à bŏ Musa kŏn Ludao yā kpēē. ¹² Aŏ Yudanŏ kŏn n̄ gbēnsinŏ kŏn ludayādannerinŏ làakari fēē, ben aŏ gāa wà Sitivĩ kù, aŏ gāao n̄ gbāadeenŏ kiia. ¹³ Ben aŏ mò kŏn sēedade egēenŏ aŏ bē: Gbē kē bé ègŏ Luda kpé kŏn à dokao zaa boo yāana sai. ¹⁴ Zaakē wá mà à bē Yesu Nazaretī é kpé pì kaatē à wa fēēakaarayā kē Musa dàwee liē sé. ¹⁵ Ben gbāadee kē aŏŏ vēēna gweenŏ wēē pē Sitivĩa n̄ píngi, aŏŏ è à uu dē lán malaika uu bà.

7

Sitivĩ yā'ona gbāadeenŏne

¹ Ben sa'oriki Sitivĩ là à bē: N yā pìnŏ ò yāpuran yó? ² Ben à bē: Ma gbēnŏ kŏn ma denŏ, à ma! Luda Gakuide bŏ à mò wa dezi káaku Ibraĩzi gurŏŏ kē à kú Mēsŏptamia būsun, zaalē à kpé à gá vēē Arana. ³ À bēnē: N̄ bŏ n būsun n danēnŏ té n̄ tá būsuo kē mé ŏdŏanneēn. ⁴ Ben à bŏ Kaladia būsuo pì guu à gāa à vēē Arana. À de gaa gbera Luda sŏŏ būsuo kē á kún tiaa kē pìn. ⁵ Ludaa e būsuo pì tŏŏtē ke kpāa baa kēse doro, mŏde à à lé gbēnē à bē eé gŏ à pŏ ũ kŏn à boriinŏ. Gurŏ beeeā sŏ Ibraĩ né vīro. ⁶ Luda bēnē lán kē bà: N boriinŏ é nibŏ ble būsuo pānden. Gwen aŏé zŏ blen, wēē wēē tārĩma ai wēē wāa plaa. ⁷ Luda bē é ĩa da borii kē aŏé zŏ bleñnenŏa, Ibraĩ borii pìnŏ é bŏŏe wà mó wà dŏnzi kēare gura kē pìn. ⁸ Ben Luda bāngukēna yā dà Ibraĩne a bà kuunao sēeda ũ. Kē à Isaaku ì, à bāngu kēnē à gurŏ sŏraagŏdee zī. Len Isaaku kē Yakubunē lē dŏ, ben Yakubu kē wa dezi káaku gŏŏn kuri awēēplaaanŏne lē se dŏ. ⁹ Ben wa dezi káaku pìnŏ nŏsēgŏaanŏ kpà kŏn n̄ gbēndŏ Yusufu, aŏ à yà wà tào Igipiti. Ludaa kúŏ ¹⁰ à à bŏ à nawēā píngi guu. Luda Yusufu pì gbà ōndŏŏ à tò à nna kŏn Igipiti kí Fili'aunao, ben à à diē Igipiti būsuo gbēnsi ũ kŏn a bē uao. ¹¹ Ben dekaa kà Igipiti kŏn Kanaa būsuo píngi. Nawēā kē bíta, wa dezi pìnŏŏ e pŏke e wà blèro. ¹² Kē Yakubu mà pŏwēē kú Igipiti, à wa dezi pìnŏ zī gwe. Aŏ gana káakudeen gwe. ¹³ À gēn plaadeen Yusufu a zīnda òdŏa a vīinŏnē, ben Fili'auna Yusufu danēnŏ dŏ. ¹⁴ Ben Yusufu gbē zī a de Yakubua à mó kŏn a danēnŏ n̄ píngi. Aŏ píngi gŏŏn baaagŏ akuri asŏŏromē. ¹⁵ Ben Yakubu gāa Igipiti. Gwen à gān kŏn wa dezi pìnŏ n̄ píngi. ¹⁶ Wà sŏ kŏn n̄ gēnŏ Sēkēmu, ben wà n̄ vīi gbēwēē kē Ibraĩ lù mira ũ guu Amŏ nēnŏa à fīa bŏrĩne kŏn kondogio.

¹⁷ Kē lé kē Ludaa gbē Ibraĩne gurŏŏ kà kī à papa, wa borii pari kù à kàara Igipiti maamaa. ¹⁸ Ben kí dufu kē Yusufu dŏroo kpata blē Igipiti. ¹⁹ À pásī kŏn wa boriio à wēē tã wa dezinŏa, à tò aŏ n̄ nēnŏ kwē aŏ gāga. ²⁰ Gurŏ beeean wà Musa ì à àisi maa. Wà à gwà a de bē mŏ aagŏmē. ²¹ Kē wà à zīnna, ben Fili'auna nēnŏgbē à sē à à gwà a zīnda né ũ. ²² Wà Igipitinŏ ōndŏŏ dà Musanē píngi, à gŏ gbēnsi ũ yā'ona guu kŏn yākenao.

²³ Kè à kà wè baplaa, à dà a nòse guu à gá a Isaraili daano gwa. ²⁴ Kè à è Igipiti gbè e ãa daa a gbè mèn dooa, ben à yā sì kōn a gbēo à gēe bōa à à dè. ²⁵ Kè Luda yēzi à a gbēno mī sí à gāzī, èe daa aō dōmē, mōde aō dōro. ²⁶ Kè guu dō, Isaraili gōon plaaano e swēe kēe, ben a mō à n yókōa à agbaa kpàné à bē: Ma gbēno, à kè dia ée ãa daakōa kō tēe? ²⁷ Ben gbē kè èe ãa daa a gbēndooa o yīpa Musazi à bē: Dé bé à n kē kī yāgōgōri ūwee? ²⁸ N yēzi n ma dē lán n Igipiti gbē dē nà gīan yó? ²⁹ Kè Musa yā pī mā, à bàa lè à tà Midia būsun. Gwen à négōgbēno òn gōon plaa.

³⁰ Wè baplaaa gberan malaika bō à mōzi gbáan Sinai kpīii sae gyanto té guu. ³¹ Kè Musa dabuyā beee è, à bō à sae. Kè à sōzi à gwa, à Dii kōto mà à bē: ³² Mámbe n dezinō Ibraī kōn Isaakuo kōn Yakubuo Luda ū. Vīa Musa kù èe lugalugaa, èe fō à wēe sē à gwāro. ³³ Ben Dii bēne: N n kyatee bōbō, zaake guu kè n zēn kú adoname. ³⁴ Ma wētāmma kè wēe mōo ma gbē kè aō kú Igipitinōne è sānsān ma n mbona mà, ben ma mō mà n mī sí. Mé n zī Igipiti sa. ³⁵ Musa kè aō gīne yā wà bē, dé bé à à kè kī yāgōgōri ūné pīn Luda yā òne malaika kè bō à mōzi gyanto guu gāzī, à à zī kīna kè eē n gbarē ū. ³⁶ Àmbe à bōnyo à yābōnsaeno kōn dabuyāno kè Igipiti kōn Isia Tēaa kōn gbāa guuo wè baplaa. ³⁷ Musa pī bé à bē Isarailinōne, Luda é n gbēke sé annabi ū lán a bà. ³⁸ Musa pī kú kōn gbē kè aō kakōana pīno gbáan, à kú gwe kōn wa dezinō kōn malaika kè yā òne Sinai kpīii musuo. Àmbe à yā wēndideeno sì à kpáwa.

³⁹ Wa dezinō e à yā maro, ben aō gīzi aō laasuu èara à tà Igipiti. ⁴⁰ Aō bē Arunanē: N taa kenō kewe aō dōwe aē, zaake Musa kè wa bōe Igipiti, wá dō yā kè à à lèro. ⁴¹ Gurō beeean aō taa pī lán zūswarene bōro bà, ben aō saa òa aō zībaa kè pō kè aō kè n zīndanē pī yā musu. ⁴² Ben Luda kpēe līné à tò aō dōnzi kè ludambe pōnōne lán wà kè annabinō takada guu nà wà bē: Isarailino, èe kē mámbe a saa òma gbáan wè baplaaro.

⁴³ Taa Mōleki bisa kutaan á sena kōn sōsōne taa Refā kè a zēo takao. Dii kè á pī a dōnzi kēnneno yānzīn mé tó wà táao Babilōnu kaa kpa.

⁴⁴ Wa dezinō Luda bà kuunaño kutaa vī gbáan. Luda à taka òdōa Musanē, ben wà kè lán Luda òne nà. ⁴⁵ Kutaa pī gō Yōsuanē kōn wa dezinō, ben aō mō wà bori pānde kè Luda pēmmanēno būsū sīmma. Kutaa pī kú gwe ai Dauda gurō. ⁴⁶ Dauda pī nna kōn Ludao, ben à wēe kēa lē à e à kpé bo Yakubu Ludanē. ⁴⁷ Sulemanu bé à kpé pī bōne. ⁴⁸ Mōde Luda Musude ègō kú kpé kè gbēnteenō bō guuro, lán annabi ò nà:

⁴⁹ Dii bē:

Musu né ma kiblekitame,
tōtē né ma tintime.
Kpé kparee takan é bomēe?
Mákan ma pitakii kún?

⁵⁰ Mámbe ma pō pīngi kēroo?

⁵¹ Ludayādarisainōn a ū! A nòse wēnaro! A swā gbāame! Eègō gīi Luda Ninizi, eègō kēe lán a dezinō bà. ⁵² Annabi kpareen a dezinō gī wēe tāazi? Aō gbē kè aō gīake wà Gbē Maa mōna yā ò pīnō dēde. Adeē pīn a bō à kpēe a à dē sa. ⁵³ A doka kè malaikanō sūo sì, mōde ée zīi kē à yāaro.

Sitivī papana gbèo

⁵⁴ Kè aō yā pī mà aō pō fēzi, aō swaa sōzi. ⁵⁵ Ben Luda Nini dī Sitivīa à wēe pē ludambēea, ben à Luda gakui è kōn Yesuo zēna à oplaazi. ⁵⁶ Ben à bē: À ma!

Ma ludambɛɛ è wēna, Gbēntee Né zena Luda ɔplaazi. ⁵⁷ Ben aɔ ɔ tàta n swāle aɔ wii gbāaa lè, ben aɔ kùsia lɛdole. ⁵⁸ Aɔ à gāe wà bò wéte kpɛɛ, ben aɔɛ à pápaa gbèò le wà à dɛ. Aɔ n uta isino bò wà kàe ɔwazi kè wè benɛ Solu saɛ. ⁵⁹ Kè aɔɛ Sitivĩ pápaa gbèò le, à adua kè à bè: Dii Yesu, n ma ninii sí. ⁶⁰ Ben à kùe à wii gbāaa lè à bè: Dii, nton n durun kèkii daro. Yā beee ona gberan à gā.

8

¹ Solu kú gbē kè aɔ Sitivĩ dèno kpɛɛ.

Solu wéetamma mɔna Yesudeenɔnɛ

Zĩ beeean wà nà wéetāna sɔsi gbē kè aɔ kú Yerusalemunɔa maamaa. Zĩrinɔ baasi, aɔ fāakɔa n pĩngi Yudea kɔn Samaria būsuno guu. ² Ludayādari keno Sitivĩ vɛi aɔ à gè ɔɔ dɔ kɔn wii gbāaa. ³ Ben Solu aĩa kè kɔn sɔsi gbēno kaatenao. Ègɔ gēɛ ua kɔn uao àgɔ gɔgbēno kɔn nɔgbēno kũkũu àgɔ n gāɛ à gā à n ká kpésiaan.

Baarunnakpana Samaria būsun

⁴ Gbē kè aɔ fāakɔaanɔ gāa wà Yesu baaru kpà gu sānda pĩngin. ⁵ Filipi gāa Samaria būsɔ wéte ken, ben à Mesaya waazi kènnɛ. ⁶ Kè gbēno Filipi yā mà, bensɔ aɔ dabuyā kè à kèno è, aɔ làakari dɔ yā kè èe ooa kɔn nòseɔ dɔ. ⁷ Zaake gbē kè aɔ zĩnno gòrɔmma kɔn wii gbāaaonɔo pari, bensɔ gbē kòkūnanɔ kɔn ɛɛno kèkɔa pari. ⁸ Ben wà pɔnnaa kè maamaa wéte pì guu.

⁹ Gɔgbē kee kú gwe zaa zi wè benɛ Simɔ. Ègɔ dabuyā kɛɛ à bò Samariadeeno saɛ, ben à a zĩnda diɛ gbē bèɛdee ũ. ¹⁰ Né fète gbēnsi pĩngi è làakari dɔ à yāa aɔ be: Gbē pì né gbē kè wè benɛ Luda Gbāabitadeemɛ. ¹¹ Dabuyā kè ègɔ kɛɛ n té zaa gikɛna n kũ gbāa. ¹² Mɔde kè aɔ kpata kè bò Luda kiia baaru kè Filipi kpànnɛ kɔn Yesu Kirisi tɔo mà, aɔ sɔ, ben aɔ batisi kè gɔgbēno kɔn nɔgbēno n pĩngi. ¹³ Baa Simɔ yā pì sɔ à batisi kè, ben à nà Filipia. Kè à dabuyā kɔn gbāa yā bíta kè Filipi e kɛno è, yā pino bò à saɛ.

¹⁴ Kè zĩrinɔ mà zaa Yerusalemu Samariadeeno Luda yā sɔ, aɔ Pita kɔn Yohanao zĩmɔ. ¹⁵ Kè aɔ kà gwe, aɔ adua kènnɛ le aɔ Luda Nini e yānzɔ. ¹⁶ Wà n batisi kè yā kɔn Dii Yesu tɔo, mɔde Luda Ninii e di aɔ gbēkearo. ¹⁷ Kè aɔ kènnɔ, ben aɔ Luda Nini è sa. ¹⁸ Kè Simɔ è aɔ Luda Nini è kɔn zĩrinɔ ɔnammanao, ben à mònnɛ ɔɔ ¹⁹ à bè: À ma gba gbāaa pì se, le gbē kè ma ɔ kèa é Luda Nini e. ²⁰ Ben Pita bènɛ: N ɔ kaatenyo, zaake nɛɛ daa né ludangbaa lú kɔn ɔɔomɛ. ²¹ N ɔ kú zĩ pì guuro, n baka kú à guuro, zaake n nòse maa Ludanero. ²² N kpɛɛ li n yā zaaa pìne n adua kè Diia, ke eé sùu kenyo kɔn n laasuu beee takao gwɛɛ? ²³ Zaake má è kè sɛwɛɛ kāsāa kú n guu, durun bà kànnɛ. ²⁴ Ben Simɔ bè: À adua kemɛ Diia le yā kè á ò ke tón ma lero yānzɔ.

²⁵ Kè Pita kɔn Yohanao Dii sèeda kè aɔ à yā dànnɛ, ben aɔ èara aɔɛ taa Yerusalemu, aɔɛ baaru nnaa kpaa Samaria lakutunɔ guu pari.

Filipi kɔn Etiopia gbāade keo

²⁶ Dii malaika yā ò Filipine à bè: N fɛɛ n gā sɔɔmɛte kpa. N zé kè bò Yerusalemu à gāa Gaza sé, zé kè bɔɛ gbāan. ²⁷ Ben à dà zén. Etiopia gbēkee té zé pìn. Etiopia būsɔ kina kè dɛ nɔgbē ũu kè wè benɛ Kandase begwarimɛ, à auziki dākparinɔ gbēnsimɛ. À mò à donzi kè Yerusalemu, ²⁸ ben à liara èe taa vɛɛna a sɔgoro guu, èe annabi Isaya takada kyó kɛɛ. ²⁹ Ben Luda Nini bè Filipine: N gā n sɔ sɔgoro kèkāazi. ³⁰ Ben Filipi bàa lè à gāa. À mà èe annabi Isaya takada kyó kɛɛ, ben à à là à bè: N kyó kè nɛɛ kɛɛ bɔkɔte dɔɔ? ³¹ À wèàla à bè: Tó gbēkee

e à bɔkɔ̄temero, mé f̄s mà à d̄orɔ̄ d̄sɔ̄? Ben à Filipi sìsi à ḡè à v̄èè à sac. ³² Yā k̄è èè à kyó k̄è p̄in ȳè:

Lán s̄aa k̄è w̄èè gaa à kòto kpá bà,
lán s̄an̄e b̄orɔ̄ k̄è w̄èè à k̄ā k̄èè bà,
à ȳĩte kp̄ē èè l̄é w̄ēk̄s̄aro.

³³ Wà wí dàa,
w̄èè ȳākp̄ae k̄eo a z̄éaro.

Dé bé eé f̄s à à gurɔ̄ gb̄ēnɔ̄ yā oo?

Zaake wà à w̄ēndi b̄ò anduna guu.

³⁴ Ben ḡōgb̄ē p̄i b̄è Filipine: Ñ om̄e, dé musun annabi yā beee ò s̄ō? À z̄īndan yó ke gb̄ē p̄āndem̄e? ³⁵ Naana Luda yā p̄ià Filipi Yesu baaru nnaa kp̄an̄e. ³⁶ K̄è āōe gaa āe, ās k̄ā í kiia, ben ḡōgb̄ē p̄i b̄è: Ñ í gwa k̄è. Bó bé eé kp̄am̄e mà batisi k̄èe? ³⁷ Ben Filipi b̄en̄e: Tó n yā p̄i sì k̄ōn n̄òsēo do, né f̄s. À w̄èàla à b̄è: Má sì k̄è Yesu Kirisi né Luda Ném̄e. ³⁸ Ben à b̄è wà góro z̄e. Ben ās plaa n̄ p̄íngi ās p̄ià wà ḡè ín. Ben à à batisi k̄è. ³⁹ K̄è ās bik̄ù baa, ben Dii Nini Filipi kpà guuzi, ḡōgb̄ē p̄i e à e d̄oro, ben p̄on̄naa guu à ḡè z̄éla. ⁴⁰ Filipi a z̄īnda è z̄e Azotu, ben à ḡaa à Yesu baaru nnaa kpà w̄éte k̄ōn w̄étēo ai à ḡaa à k̄ào Sizarea.

9

Yesu b̄ò à m̄ona Soluzi (Z̄īr 22:6-16, 26:12-18)

¹ Gurɔ̄ beee a s̄ō Solu e p̄ó b̄ō a ȳīn, èè yā p̄ās̄i oo Dii ìbanɔ̄ d̄ed̄ena yā musu. À ḡaa sa'oriki kiia, ² à gb̄èkaa à takada k̄ē Damasiku aduak̄ek̄p̄ed̄een̄on̄e à kp̄áawa, l̄e tó à z̄é p̄i deen̄o è gwe, ḡōgb̄ēnɔ̄ k̄ōn n̄ogb̄ēnɔ̄ n̄ p̄íngi, eé n̄ k̄ūk̄ū à suñyo Yerusalem̄u. ³ K̄è à dà z̄én, èè gaa à k̄ā k̄ī k̄ōn Damasikuo, ben k̄āndo gupuraa b̄ò ludamb̄e à damala. ⁴ À b̄ò à l̄èè, ben à kòto mà à b̄en̄e: Solu, Solu, bó bé à tò n̄éè w̄éè t̄āamaa? ⁵ Ben à b̄è: Dén n̄ ūu, Dii? Ben à w̄èàla à b̄è: Mámbe Yesu k̄è n̄éè w̄éè t̄āaa ū. ⁶ Ñ f̄èè n̄ ḡē w̄éte guu, w̄éè on̄n̄e yā k̄è né k̄e. ⁷ Gb̄ē k̄è āōe gaa l̄edoon̄o ḡō s̄āii. Ās kòto p̄i mà, m̄ode āōe gb̄ēke ero. ⁸ K̄è Solu f̄èè, à a w̄éè w̄è, ben èè guu ero. Ben wà à k̄ū a ɔ̄ɔa wà ḡāao Damasiku. ⁹ À k̄è gurɔ̄ aaḡō gu'ena sai, èè p̄ò b̄lero èè í miro.

¹⁰ Yesude kee k̄ú Damasiku k̄è w̄è ben̄e Anania. Dii yā òn̄e w̄éegupu'ena guu à b̄è: Anania. Ben à w̄èàla à b̄è: Mac̄ k̄è, Dii. ¹¹ Ben Dii b̄en̄e: Ñ f̄èè n̄ da z̄é k̄è w̄è be Súusun ai Yudasi b̄e ua n̄ Taasu gb̄ē k̄è w̄è ben̄e Solu gbeka. Èè adua k̄èè gwe. ¹² W̄éegupu'ena guu à n̄ e, n̄ m̄o n̄ ɔ̄k̄èa l̄e à guu e. ¹³ Ben Anania b̄en̄e: Dii, má mà wà gb̄ē p̄i yā ò pari, lán à yā zaaa k̄è n̄ gb̄ē k̄è āō k̄ú Yerusalem̄un̄on̄e nà. ¹⁴ Sa'orikin̄o à gbà z̄é à gb̄ē k̄è āōe n̄ sisii gura k̄ēn̄o k̄ūk̄ū. Beee yānz̄in à m̄òzi. ¹⁵ Ben Dii b̄en̄e: Ñ gá, zaake ma gb̄ē p̄i s̄è à gá ma tó b̄ò bori p̄ānden̄on̄e k̄ōn n̄ k̄inan̄o k̄ōn Isarailin̄om̄e. ¹⁶ Lán eé w̄éet̄āmma e ma tó yānz̄i nà mé ɔ̄ɔan̄e. ¹⁷ Ben Anania b̄ò à ḡaa à ḡè ua p̄in, à ɔ̄ k̄è Solua à b̄è: Solu ma gb̄ē, Dii Yesu k̄è b̄ò à m̄on̄zi z̄én gurɔ̄ k̄è n̄éè m̄o k̄è, àmbe à ma z̄ī l̄e n̄ guu e Luda Nini summa yānz̄i. ¹⁸ Gwe ḡō p̄ó b̄òe à w̄éen lán kp̄òt̄eè bà ās l̄èè, ben à guu è. Ben à f̄èè à batisi k̄è. ¹⁹ K̄è à p̄ó bl̄è, à gb̄āaa è.

Solu waazik̄ena zaa Damasiku

Solu gurɔ̄plaa k̄è k̄ōn Damasiku Yesudeen̄o, ²⁰ ben à nà Yesu yā waazik̄enaa ḡō Yudan̄o aduak̄ek̄p̄en̄o guu, à b̄è Yesu né Luda Ném̄e. ²¹ Yā p̄i b̄ò gb̄ē k̄è āō m̄an̄o sac ās b̄è: Gb̄ē beee bé èè gb̄ē p̄i sìsirino ásar̄u k̄e Yerusalem̄uroo? Àmbe èè m̄ó k̄è à n̄ k̄ūk̄ū à t̄ányo sa'orikin̄o k̄īaroo? ²² Solu s̄ō gb̄āaa èḡō kaara, ben à yā Yuda k̄è āō k̄ú Damasikun̄o f̄ù à ɔ̄ɔān̄e k̄è Yesu né M̄esayam̄e.

²³ Gurɔ plaaa gbera Yudano lé kpàkɔsɔzi aɔ à de, ²⁴ ben à n lékpakɔsɔnaazii pì mà. Aɔɔe wéte bīlɛno dākpaa fāantē kɔn gwāāvīo le wà à de yānzi. ²⁵ Gwāāvīn Solu gbēno à dà gbīin wà à gbàre kɔn bào bàazi bona bīi musu.

Solu waazikena zaa Yerusalemu

²⁶ Kè à kà Yerusalemu, à wéte à na Yesudeenɔa, ben aɔ vīa kène n pīngi, aɔɔe à Yesudeke wée síro. ²⁷ Ben Banaba à sè à gāao zīrinɔ kiia, à gbāñne lán Solu Dii è zén nà kɔn yā kè Dii òneo kɔn lán à Yesu yā ò gupuraa nà zaa Damasikuo. ²⁸ Ben Solu gè n té à ligānyo Yerusalemu à yā ò gbēnɔne kɔn Dii tɔo gupuraan. ²⁹ Kè à yā ò Yuda Girikiyāmarinɔne à leokpakɔa kènyo, ben aɔɔe wéte wà à de. ³⁰ Kè à gbēno dɔ, aɔ gāa wà zène Sizarea, ben à tà Taasu.

³¹ Beee gbera sɔsi kè kú Yudea kɔn Galilio kɔn Samaria būsuo kuu aafia pīngi. Aɔɔe gbāa kuu wée gaa aε vīakena Diine guu, aɔɔe kaara kè Luda Nini n lāakari kpāēne yānzi.

Ainea kēkɔana

³² Pita è lili o wéte kɔn wéteo pīngi, ben à gāa Luda gbē kè aɔ kú Lidano gwa. ³³ À gōgbē kè wè benε Ainea è gwe, à kɔɔ kù kaena wè sɔraagɔ. ³⁴ Ben Pita bène: Ainea, Yesu Kirisi n kēkɔa. N fεε n n pè koko. Ben à fεε gɔɔ. ³⁵ Lidadeenɔ kɔn Sarɔnudeenɔ à è, ben aɔ liε wà aε dɔ Diia.

Tabita fεena gaan

³⁶ Nɔgbē Yesude kee kú Yɔpa à tɔn Tabita, kɔn Giriki yāo sɔ Dɔkasi. Tó pì bè zɔ. Yā maa kena pèkɔrea, bensɔ à takaasideenɔ wēnda dɔ. ³⁷ Gurɔ beeean à gyāa kè à gà. Kè wà à zú ò, wà à sè wà dàε kpé musu guu. ³⁸ Yɔpa sɔɔ zà kɔn Lidaoro. Kè Yesudeenɔ mà Pita kú gwe, aɔ n gɔɔn plaaanɔ zīa aɔ wée kèa wà bè: N mó wa kiia kpakpaa. ³⁹ Ben Pita fεε à gāanyo. Kè à kà, wà didio kpé pì musu. Ben gyaanɔ sɔzi n pīngi kɔn ɔɔ dɔɔɔ, aɔ uta kɔn pókāsāa kè Tabita kè gurɔ kè à kpé kúnyonɔ òdɔane. ⁴⁰ Pita pèrɔmma à n bóε bàazi. À kùε à adua kè, ben à aε dɔ gè pìà à bè: Tabita, n fεε. Kè à wée wè, à Pita è, ben à fεε à vèε. ⁴¹ Pita à kù a ɔɔa à à fεε à à zè. Ben à Luda gbē pìnɔ sìsi kɔn gyaanɔ, ben à à kpàmma bēε. ⁴² Yā pì dà Yɔpala pīngi, ben wà Dii náane kè gwe pari. ⁴³ Pita gurɔplaa kè gwe zaa Simɔ Āa bε.

10

Pita kɔn Kɔneliuo

¹ Gbēkee kú Sizarea à tɔn Kɔneliu. Àmbe soza gāli kè wè be Itali gāli gbēnsi ũ. ² Gbē pì né ludayādarime, ègɔ Luda vīa vī, àpì kɔn a bēdeenɔ n pīngi. È gba da maamaa, bensɔ ègɔ adua kεε gēn baaagɔ. ³ Zīkea fāantē mò aagɔ à Luda malaika è tētētē wéegupu guu, à gè a bε à bène: Kɔneliu. ⁴ Ben Kɔneliu wée bìia kɔn vīao, ben à bè: Bómεε, Dii? À wèlà à bè: N aduakena kɔn n gbadana gbēnɔneo kà Luda kiia, ben à sì. ⁵ N gbēno zī Yɔpa sa, le aɔ Simɔ kè wè benε Pita sìsi. ⁶ À pita gbē kè wè benε Simɔ Āa bε. À bεε kú ísia léa. ⁷ Kè malaika pì tà, Kɔneliu a zīkeri gɔɔn plaa kenɔ sìsi kɔn soza ludayādari kè nazio. ⁸ Kè à yā pì tɔkēñne pīngi, ben à n zī Yɔpa.

⁹ Kè guu dɔ, ben aɔ dà zén aɔ kà kī kɔn wéte pìo. Gurɔ beee kè ɔfāntē kà midangura, Pita dì kpé musu le à adua kε. ¹⁰ Nɔaa e a dεε à yezi à pò ble, ben gurɔ kè wè pòblee kεε à wéegupu è. ¹¹ À ludambεε è wēkɔana, pòkee e pitaa lán bisa bíta bà. Bà dɔɔna a gētē mèn siigɔɔna pīngi, èε suu gīzī. ¹² Pó bori pīngi kú à guu, nòbɔnɔ kɔn pótā'onkuseanɔ kɔn bāanɔ. ¹³ Ben wà bène: Pita, n

fɛɛ n̄ dɛ n̄ só. ¹⁴ Ben Pita bè: Agya Dii. Mée t̄ p̄ ke p̄ gbāsī ble zikiro. ¹⁵ Ben à kòto p̄ mà à ḡn plaadeeo d̄ wà bè: P̄ k̄ Luda bè à z̄na, n̄ton à t̄ boro. ¹⁶ À k̄ l̄ ḡn aaḡ, ben k̄ando wà p̄ p̄ ḡ wà t̄o ludambe.

¹⁷ Pita e b̄idi k̄ɛ w̄ɛgupu k̄ à è p̄a, ben K̄nɛliu z̄iri k̄ ā Sim̄ b̄ɛ gbèkano k̄a ḡɔ, āɔ z̄ena ḡanul̄ɛa. ¹⁸ Ā l̄ z̄u wà gb̄eka t̄o gwen Sim̄ k̄ w̄e ben̄ Pita p̄itan. ¹⁹ Ai tia Pita e laasuu l̄ɛ w̄ɛgupu k̄ à èa, ben Luda Nini b̄ɛn̄: Ḡɔn aaḡɔn̄ɔ e n gbekaa. ²⁰ N̄ pita n̄ ḡányo seka sai, zaake m̄ambe ma n̄ z̄imma. ²¹ Ben Pita p̄ita à ḡa gb̄ p̄in̄ kiia à bè: M̄ambe gb̄ k̄ èe gbekaa ũ. B̄óȳanzin a m̄o k̄zi? ²² Ā bè: Sozano gb̄ensi K̄nɛliu b̄é à wa z̄i. Gb̄ maaame, à Luda v̄ia v̄i. Yudan̄ p̄ingi è à t̄o nnaa sí. Luda malaika b̄ɛn̄ à n̄ sísi n̄ m̄o a b̄e l̄ à n̄ ȳa ma. ²³ Ben Pita ḡényo ua à n̄ ȳari k̄.

K̄e guu d̄o, à f̄ɛ à d̄ányo z̄en. Ȳopa Yesude ken̄o ḡaao l̄ɛdo. ²⁴ À gur̄o aaḡodeen ā k̄a Sizarea. K̄nɛliu a dan̄n̄ k̄n̄ a gb̄enna f̄ɛf̄ɛn̄ k̄ak̄ɔa èe n̄ d̄aa. ²⁵ K̄e Pita ḡɛ ua, ben K̄nɛliu ḡa à d̄āl̄ɛ à k̄uɛ à aez̄i. ²⁶ Ben Pita à f̄ɛ à bè: N̄ f̄ɛ n̄ z̄e. Gb̄nteen ma ũ se. ²⁷ Èe ȳa ooo ai ā ḡa wà ḡɛo kp̄én, ben à gb̄n̄ l̄e kak̄ana gwe paripari. ²⁸ À b̄én̄n̄: Á d̄o k̄e Yudan̄ z̄é v̄i ā ȳák̄ɔt̄e k̄n̄ bori p̄and̄eo ai ā ḡɛ n̄ uaro. M̄ode Ludaa òd̄ame m̄aton gb̄eke gb̄āsī gwa ke mà à t̄e boro. ²⁹ B̄ee ȳanzi k̄e wà ma sisi, ma m̄o seka sai. Má yezi mà ȳa k̄e a ma sisia ma sa. ³⁰ Ben K̄nɛliu bè: À gur̄o siiḡodeen ȳe, k̄e m̄ɛɛ adua k̄ɛ ma b̄e ɔf̄ant̄e m̄o aaḡ m̄ondaa'i. Ben k̄ando ma gb̄eke è z̄ena ma āe à p̄ók̄as̄a k̄e èe t̄e k̄ɛ dana ³¹ à bè: K̄nɛliu, Luda n̄ aduak̄ena sì, n̄ gbadana k̄an̄e. ³² N̄ gb̄n̄ z̄i Ȳopa Sim̄ k̄e w̄e ben̄ Pita sísi. À p̄ita Sim̄ Áa b̄e zaa ísia léa. ³³ Ben ma gb̄n̄ z̄imma ḡɔ. Lán n̄ m̄o n̄a à k̄e maa. Tia sa wa p̄ingi w̄a k̄ú k̄e Luda d̄ona guu, l̄e wà ȳa k̄e Dii òn̄n̄ n̄ owee ma ȳanzi.

Pita ȳa'onaa

³⁴ Pita n̄a ȳa'onaa à bè: Má sì ȳapura sa k̄e Luda è gb̄eke w̄ɛ gwaro. ³⁵ Bori s̄anda p̄ingi t̄e gb̄ k̄e èe v̄ia k̄ɛn̄e, b̄ens̄o è ȳa maaa k̄ɛ, adee ȳa b̄é è k̄an̄e. ³⁶ N̄ lékp̄as̄a k̄e Ludaa k̄e Isarailin̄n̄ d̄o, à k̄enaa nna Yesu Kirisi ḡaz̄i baaru nnaa kp̄an̄n̄. Àmbe bori s̄anda p̄ingi Dii ũ. ³⁷ Á ȳa k̄e k̄e Yudea gu s̄anda p̄ingi d̄o, lán à n̄a n̄a zaa Galili Yaaya waazik̄ena batisik̄ena ȳa musu ḡɛra. ³⁸ Á d̄o lán Luda a Ninii p̄isi Yesu Nazaretia n̄a, ben à k̄ú k̄n̄ gb̄aaao à ḡa w̄ɛt̄e k̄n̄ w̄ɛt̄eo, à ȳa maaa k̄én̄n̄ à gb̄ k̄e Ibilisi n̄ ḡas̄a f̄in̄n̄ n̄ kp̄ɛn̄ k̄èk̄ɔa, zaake Ludaa k̄úo. ³⁹ W̄ambe ȳa k̄e k̄e Yudea b̄usun̄ k̄n̄ Yerusalem̄uo p̄ingi s̄èedadeen̄ ũ. Wà à lògo lía wà à d̄e, ⁴⁰ ben Luda à f̄ɛ b̄ona gaan à gur̄o aaḡodee z̄i à t̄o à a z̄inda òd̄aw̄e. ⁴¹ Èe k̄e gb̄ s̄anda p̄ingi b̄é à à èro, sé wam̄wa k̄e Luda ḡiake à wa s̄e à s̄èedadee ũun̄. À f̄ɛna gaan ḡɛra wa p̄o bl̄e wa í m̄io. ⁴² Ben à dīew̄e wà waazi k̄e gb̄n̄n̄ wà on̄n̄ k̄e ambe gb̄ k̄e Ludaa dīe gb̄ b̄ɛn̄ k̄n̄ ḡew̄aadeen̄ p̄ingi ȳák̄pāk̄eri ũ. ⁴³ Annabin̄o p̄ingi à ȳa ò ā bè gb̄ k̄e ā à náan̄ k̄en̄o durunn̄o è k̄imma à t̄o ḡaz̄i.

Luda Nini pitana bori p̄anden̄a

⁴⁴ Gur̄o k̄e Pita kp̄e èe ȳa p̄i on̄n̄, Luda Nini p̄ita gb̄ k̄e āɔɔe ȳa p̄i maan̄a n̄ p̄ingi. ⁴⁵ Ȳa p̄i b̄o Yuda Yesudee k̄e ā m̄o k̄n̄ Pitaon̄ sae, k̄e baa bori p̄anden̄on̄ Luda a Ninii p̄isim̄ma gbaa ũ ȳanzi. ⁴⁶ Zaake āɔ mà āɔɔe ȳake borii oo āɔɔe Luda ȳab̄onsae ken̄an̄ oo. Ben Pita bè: ⁴⁷ Gb̄ p̄in̄ Luda Nini è lán wa bà. Dé b̄é é f̄o à ḡin̄n̄ n̄ batisik̄en̄azi? ⁴⁸ Ben à bè wà batisi k̄én̄n̄ k̄n̄ Yesu Kirisi t̄o. Ben ā w̄ɛ k̄ea à gur̄oplaa k̄ényo.

11

Pita bori pāndenŋ yā gbāna Yuda Yesudeenŋe

¹ Zīrinŋ kŋn Yesudee kē aŋŋ kú Yudeanŋŋ mà lán bori pāndenŋ Luda yā sì nà se. ² Kē Pita sù Yerusalemu, gbē kē aŋ zē kŋn bāngukēyāonŋ à taari è ³ aŋ bè: N gē gefŋŋdeenŋ be n pŋ blēnyo. ⁴ Ben Pita fēe èe yā pì bŋkŋtēēnē zēazēa à bè: ⁵ Má kú Yŋpame, mēe adua kēe, ben ma wēegupu è. Ma pŋke è lán bisa bíta bà, bà dŋdŋna à gētēe mēn siigŋŋŋŋa, à bŋ ludambē èe pitaa ma kiia. ⁶ Ma wēe pēa tíi, ma nŋbŋŋŋ è à guu, sētēpŋŋŋ kŋn pŋtaa'onkuseanŋ kŋn bāanŋ. ⁷ Ben ma kŋto mà wà bèmē: Pita, n fēe n dē n só. ⁸ Ben ma bè, agya Dii, tē pŋ kesŋ pŋ gbāsī kee e gē ma lén zikiro. ⁹ Kŋto pì bŋna ludambē gēn plaadee bè dŋ, pŋ kē Ludaa kēke à gŋ wásawasa, mŋton à tē boro. ¹⁰ À kē lē gēn aagŋ, ben wà èara wà gà píngi wà tào ludambē. ¹¹ Gurŋ beee zakan gŋŋn aagŋ kē wà n zīma bŋna Sizareanŋ mò ua kē má kún. ¹² Ben Luda Nini bèmē mà gányo seka sai. Wa gbē gŋŋn swēedoo kēkiinŋ gāamao lēdo se, ben wa gē gbē kē gbē pìnŋ zīmaa bē. ¹³ Ben à òwe lán a malaika è nà, à bŋ à mŋazi a kpén à òare à gbē zī Yŋpa à ma sísi, ¹⁴ lē mà yā kē eé a mì sí oare, api kŋn a bēdeenŋ n píngi. ¹⁵ Kē ma na yā'onaa, Luda Nini pìtarŋma lán à pìtawa káaku nà. ¹⁶ Ben yā kē Dii ò kē dŋmagu kē à bè, Yaaya gbēnŋ batissi kē kŋn ío, api sŋ é wa batissi kē kŋn Luda Ninio. ¹⁷ Kē Luda gba dŋnkŋ kēnē kŋn wamŋwa kē wa Dii Yesu Kirisi náanē kēnŋ, dēn ma ū mà fŋ mà gí Ludanē? ¹⁸ Kē aŋ yā pì mà, aŋŋe yāke o dŋro, ben aŋ Luda tŋ bŋ wà bè: Wá è Luda èara à bori pāndenŋ gbà zē dŋ aŋ nŋŋe liē aŋ wēndi kē è yāaroo e.

Antiokudeenŋ zēna kŋn Yesuo

¹⁹ Wētāmmana kē fēe Sítivī gaa gbēra bé à tò gbēnŋ fāakŋa wà tà Fenisia bŋsun kŋn Sipiru bŋsuo kŋn Antiokuo, aŋŋe Luda yā oo Yudanŋŋe nŋtēe. ²⁰ Mŋde aŋ gbē kenŋ né Sipiru bŋsu kŋn Sirēni bŋsuo gbēnŋŋe, ben aŋ gāa Antioku aŋŋe yā oo bori pāndenŋŋe se dŋ, aŋŋe Dii Yesu baaru nnaa kpaaŋŋe. ²¹ Dii e ŋ daaŋma, ben gbēnŋ yā pì sì pari aŋ aē dŋ Diia.

²² Ben yā pì baaru kà Yerusalemu sŋsi gbēnŋ kiia, ben aŋ Banaba zī Antioku. ²³ Kē à kà gwe, à è lán Luda aubarika kēnē nà, ben à pŋŋ kē nna. À lē dàŋma n píngi aŋ zē kŋn Diio kŋn nŋŋeo do. ²⁴ Banaba né gbē maaamē, Luda Nini kŋn ludanaanēkenao pēkŋrēa, ben wà kàara Dii gbēnŋ guu pari. ²⁵ Ben Banaba gāa Taasu lē à Solu wetē. ²⁶ Kē à à è, ben à sŋo Antioku. Aŋègŋ kaakŋa kŋn sŋsi gbēnŋ paripari aŋgŋ yā daaŋŋe ai wē do papana. Antioku gwen wà Yesu ibanŋ sŋsin Yesudeenŋ ū káaku.

²⁷ Gurŋ beeean annabinŋ bŋ Yerusalemu aŋ mò Antioku. ²⁸ Aŋ gbē kē wē benē Agabu fēe à zē à gīake à dekaa bíta kē eé ká anduna guu píngi yā ònē kŋn Luda Nini gbāaa. Kalauidiu kíblena gurŋn dekaa pì kà. ²⁹ Ben Yesudeenŋ zēo wà n gbē kē aŋŋ kú Yudeanŋ kámasa kē lán baade gbāaa kà nà wà kpāsāŋŋe. ³⁰ Ben aŋŋ kē lē aŋ Banaba kŋn Soluo zīo aŋ kpá n gbēnsinŋa.

12

Yemisi dena kŋn Pita dana kpésiaan-o

¹ Gurŋ beeean kí Herŋdu ŋ pēe Yesude kenŋa pāsīpāsī. ² À Yohana vīi Yemisi dē kŋn fēdaao. ³ Kē à è yā beee kē Yudanŋŋe nna, ben à èara à Pita kŋ dŋ. À beee kē Burēdi Sése'ēzēsai zībaa zīmē. ⁴ Kē à Pita kŋ, à à dà kpésiaan à à nà sozanŋŋe n ŋ zī aŋ à dākpa. Soza pìnŋ gāli doo né gŋŋn siisiigŋmē lēo siigŋ. À diē à yākpae kēo gbēnŋ wāa Banla zībaa gbēra. ⁵ Ben wà Pita kŋna kpésiaan, mŋde sŋsi gbēnŋŋ e adua kēenē zēna sai.

Pita bɔna kpésiaan

⁶ Zī kè tó guu dɔ kè Hērɔdu é bɔo, zī beee gwāavīn Pita e ii oo soza gɔɔn plaaanɔ dagura yina kɔn m̀kyakooo m̀n plaa, bensɔ gɔɔn plaaanɔ kú kpɛɛla aɔɔe kpé pì dákpa. ⁷ Kāndo gɔɔ Dii malaika gè gwe, ben kpé pì pù. À Pita lè a gbàntɛa à à vù à bè: Ñ fɛɛ kpakpaa. Ben m̀kyakoo pìnɔ b̀e à ɔa. ⁸ Ben malaika pì bè: Ñ n uta da ñ n kyatee kpá. Pita kè lɛ, ben malaika pì bè: Ñ n uta kakɔa ñ kú ñ tɛmazi. ⁹ Ben Pita b̀ à tɛzi. Èe yā kè malaika e kɛɛnɛ dɔ yāpuraa ũro, èe daa nanaan ée oo. ¹⁰ Aɔ gèɛ gudākpari káakula kɔn à plaadeeo, ben aɔ kà bīlɛa. Bīlɛ pì gbà né m̀mɛ, ben à wèñnɛ kɔn a zīndao. Aɔ b̀e aɔɔe gɛɛ wɛtɛn, ben gwe gɔɔ malaika pì Pita tò zédaa guu. ¹¹ Kè Pita wée kèkɔa à bè: Má dɔ sãnsã sa kè Dii a malaika zī, lɛ à ma bɔ Hērɔdu ɔzī kɔn yā kè Yudanɔ wée dɔzi wà kɛmɛɔ pínɡi.

¹² Kè à làakari sù, à gaa Yohana kè wè benɛ dɔ Maaku da Mariama bɛ. Wà kakɔana gwe pari wée adua kɛɛ. ¹³ Kè à gānu gbà lɛ, ben nɔgbɛ zīkɛri kè wè benɛ Roda gaa gwa. ¹⁴ Kè à Pita kòto dɔ, pɔnnaa guu èe zé wɛro, à bàa lè à èara à gaa à bèñnɛ Pita zɛ kpɛɛla. ¹⁵ Wà bè: Ìa e kaamman yó? Ben à zèo kè yāpuramɛ. Ben wà bè: À malaikamɛ. ¹⁶ Pita kpé èe gbà lɛɛ. Kè aɔ wè, aɔ à è, ben yā pì b̀ ñ saɛ. ¹⁷ Ben à ɔ kèñnɛ yáku aɔ yīɛ, ben à t̀kèñnɛ lán Dii a bɔ kpésiaan nà. Ben à bè: À gá à o Yemisine kɔn wa gbɛ kpaaanɔ. Ben à b̀ à gaa gu pāndea dɔ.

¹⁸ Kè guu dɔ, zɔka gbāaa gè sozanɔ dagura aɔɔe kɔ lalaa: Bó bé à Pita lè? ¹⁹ Hērɔdu bè wà à wɛɛ. Kè wè à ero, ben à yā lāla gudākpari pìnɔa, ben à bè wà ñ dɛɛ.

Hērɔdu gana

Bee gbɛra Hērɔdu b̀ Yudea à gaa à gurɔplaa kè Sizarea. ²⁰ À pɔ fɛ Tayadeeno kɔn Sidɔdeenɔzi maamaa, ben gbɛ beeno lɛdole kè aɔ mò à gwa lɛdo. Aɔ gaa kina pì begwari Blasatu kiia. Kè Blasatu ñ yāzɛ è, aɔ gaa lɛdole kɛ kɔn Hērɔduo, zaake aɔ b̀su pɔblee è bɔ à b̀summɛ.

²¹ Kè gurɔ kè wà diɛ kà, Hērɔdu a kible'utano dà à gaa à vèe a tintia, ben à yā ò gbɛnɔnɛ. ²² Gbɛnɔ wii lè wà bè: Luda ke bé èe yā oo, èe kɛ gbɛnteenlo. ²³ Gwe gɔɔ Dii malaika à lè à à nè, kè èe bítakɛ dɔ Ludanero yānzi, ben à mè k̀kɔ kà à gā.

²⁴ Luda yā gɔ dagula èe kaara. ²⁵ Banaba kɔn Soluo sɔ, kè aɔ ñ kámasa yā kèke wà yāa, aɔ b̀ Yerusalemu aɔ Yohana kè wè benɛ Maaku sè wà tàò.

13

Banaba kɔn Soluo zīna

¹ Annabinɔ kɔn yādannerinɔ kú Antiokku sɔsi gbɛnɔ té, aɔ tón Banaba kɔn Simɛn kè wè benɛ Báasiaao kɔn Sirɛni b̀su gbɛ Lusiuo kɔn Manaɛ kè né blè kɔn kí Hērɔduo lɛdoon kɔn Soluo. ² Gurɔ kè aɔɔe dɔnzi kɛ Diine kɔn léyinao, Luda Nini bè: À Banaba kɔn Soluo diɛ ñdona zī kè ma ñ séa yānzi. ³ Kè aɔ lé yì aɔ adua kè, ben aɔ ɔ didiríma aɔ ñ gbáɛ, aɔ dà zén.

Kuuna Sipiru b̀sun

⁴ Kè Luda Nini Banaba kɔn Soluo zī lɛ, aɔ gaa Selusia. Zaa gwe aɔ gè góro'itɛn aɔ gaa Sipiru b̀sun. ⁵ Kè aɔ kà Salami, aɔ Luda yā waazi kè Yudanɔ aduakɛkpɛnɔ guu. Yohana Maaku kúnýo dɔnlerɛ ũ. ⁶ Aɔ b̀e luan pìn ai Pafɔ, ben aɔ kpàkɔa kɔn Yuda dabukɛri kè dɛ annabi egɛɛ ũuo gwe. À tón Yesunɛ. ⁷ Ègɔ kú kɔn b̀su pì gbɛnsi Segiu Pɔluo. Gbɛnsi pì né ɔndɔrimɛ, ben à Banaba

kɔn Soluo sisi kɛ̀ à yezi à Luda yā ma yānzi. ⁸ Dabukeri pì tɔn Elima kɔn Giriki yāo. À íbete kpànyo, èe wete à gbɛnsi pì swā gbāgbā lɛ àton Yesu náane kero yānzi. ⁹ Ben Solu kɛ̀ wè be dɔ Pɔlu, Luda Nini dia, ben a wée pè Elimaa à bè: ¹⁰ Ibilisi nɛnɔ doken n ũ! Maa pínɡi kpaaside! Gbɛntee kɛ̀ yā zaa pínɡi pèkɔrea! Wéezɛri pāsī! Né Dii zé súusu liena kpɛegānda tóroo? ¹¹ Tia sa Dii é ɔ kúemma lɛ n vĩa kũ. Né gurɔplaa kɛ̀ ɔfāntɛ'esai. Gwe gɔɔ Elima wée gò dāadāa, gusiaa kùea. Ben èe ɔ máemae à gbɛ wete à a ɔ kũ. ¹² Kɛ̀ gbɛnsi pì yā kɛ̀ kɛ̀ pì è, à Dii náane kɛ̀, zaake Dii yā kɛ̀ Pɔlu dànɛ à kũ gbāa.

Kuuna Antioku kɛ̀ kú Pisidia busun

¹³ Ben Pɔlu gɛ̀ goro'iten kɔn a gbɛnɔ aɔ bò Pafɔ wà gāa Pɛga, Pamfilia busun. Gwen Yohana Maaku n tón à èara à tà Yerusalemu. ¹⁴ Bɔna Pɛga aɔ gāa Antioku kɛ̀ kú Pisidia busun. Kámmabogurɔɔ zĩ aɔ gāa wà vée aduakɛkpen. ¹⁵ Doka kɔn annabinɔ takadanɔ kyókɛna gbera aduakɛkpe gbɛnsinɔ gbɛ zĩ à bènnɛ: Gbɛnɔ, tó á kaarana yāke vĩ à o gbɛnɔnɛ, à o. ¹⁶ Ben Pɔlu fɛɛ à ɔ zùnnɛ à bè: Isarailinɔ kɔn bori pānde dɔnzirinɔ, à ma yā ma. ¹⁷ Isarailinɔ Luda wa dezinɔ sè, ben à n borii kàara kɛ̀ aɔ kú Igipiti busun. Ben à bɔnyo gwe kɔn a gbāa bítao. ¹⁸ À n gwa gbāan lán wè baplaaa bà. ¹⁹ À gbāaa blè Kanaa busu bori mèn swɛɛplaaanɔa, ben à n busu pì kpámma. ²⁰ À pínɡi kà wè wāa plaa kpé baplaa akuri taka. Bee gbera à yāgɔgɔrinɔ diɛnnɛ ai à gāa pé annabi Samuelia. ²¹ Kɛ̀ aɔ kina gbèka, ben Luda Kisi né Solu, Beyāmi borii diɛnnɛ. À kpata blè wè baplaa, ²² ben Luda à bò kpatan à Dauda kà à gɛɛ ũ. Luda Dauda yā ò à bè á è Yɛɛ né Dauda pɔɔ kɛ̀are, eé a pɔyezi pínɡi yā kemɛ. ²³ À borii guu à Yesu bòn Isarailinɔnɛ Mísiri ũ lán à à lé gbè nà. ²⁴ Ai Yesu pì gɔ gá mó Yaaya gĩake à waazi kɛ̀ Isarailinɔnɛ n pínɡi, à ònnɛ aɔ n nòsɛ liɛ aɔ batisi kɛ̀. ²⁵ Kɛ̀ Yaaya zĩ kà yāana à bè: Dén ée daa má dɛ a ũu? Gbɛ kɛ̀ á wée dɔzin ma ũro. À ma! Adeɛ e mɔɔ ma gbera, méɛ ká mà à kyatee bɔbɔnɛro.

²⁶ Ma gbɛnɔ, Ibraĩ boriiɔ kɔn bori pānde dɔnzirinɔ, wapinɔn Luda mĩsina yā kèkii kpàsāwe. ²⁷ Yerusalemudeenɔ kɔn n gbāadeenɔ e Yesu dɔro, aɔɛ annabinɔ takada kɛ̀ wègɔ à kyó kɛ̀ kámmabogurɔɔ zĩ pínɡi zé dɔro, ben aɔ tò annabi pìnɔ yā pàpa aɔ yā vɛɛa. ²⁸ Aɔɛ yāke ea kɛ̀ à kà wà à dero, ben aɔ wée kɛ̀ Pilatia wà à dɛ. ²⁹ Kɛ̀ aɔ yā kɛ̀ wà kɛ̀ à yā musu kɛ̀ pínɡi, wà à pita lía wà à dàɛ mirawɛn. ³⁰ Mɔde Luda à fɛɛ bɔna gaan. ³¹ Gurɔ pariinɔ guu à bò à mò gbɛ kɛ̀ aɔ bò Galili aɔ gāao Yerusalemunɔzi. Aɔmbe à sèedadeenɔ ũ gbɛnɔnɛ. ³² Wapinɔ sɔ, wa mɔ à baaru nnaa kpáare. Lán Luda lé gbè wa dezinɔnɛ nà ³³ à kɛ̀ wamɔwa kɛ̀ wá dɛ aɔ borii ũunɔnɛ, à Yesu fɛɛ lán wà ò Saamu plaadeɛ guu nà. Luda bè: Ma nén n ũ, gbāan ma n i.

³⁴ Èe yai kũro, mɔde Luda à fɛɛ bɔna gaan lán Ludaa ò nà yā à bè:

Mé kúadona aubarika kɛ̀are yāpura

lán má ò Daudanɛ nà.

³⁵ Ben wà ò gukea dɔ wà bè:

Né we n gbɛ kɛ̀ kú adona yai kũro.

³⁶ Dauda sɔ Luda pɔyezi kɛ̀ a gurɔɔa, à gā wà à mira kpàkɔzi kɔn à dezinɔ pɔo, ben à yai kũ. ³⁷ Gbɛ kɛ̀ Luda à fɛɛ bɔna gaan pì e yai kũro. ³⁸ Ma gbɛnɔ, àgɔ dɔ kɛ̀ durunnɔ kɛ̀nnɛna waazi kɛ̀ wée kɛ̀aree bò Yesu gāzĩmɛ. ³⁹ Musa doka è fɔ à tò yā bɔnyo nnaro, mɔde Luda è tó yā bɔ kɔn gbɛ kɛ̀ aɔɛ Yesu náane kɛ̀nɔ nna à pínɡi guu. ⁴⁰ À làakari kɛ̀, lɛ yā kɛ̀ annabinɔ ò tón a lero ⁴¹ aɔ bè:

À ma, a faborinɔ,

à ke gĩri à kaate,
zaake mé yáke ke a gurɔɔa.
Baa tó wà òare, é síro.

⁴² Kè Pɔlu kɔn Banabao e bɔɛɛ aduakekpen, wà kùɛ́nne aɔ ɛara wà mó yá pì ońne kámmabogurɔ lɔa dɔ. ⁴³ Kè wèe fáakɔ́a, Yudanɔ kɔn gbɛ́ kè aɔ̀e dɔnzi keńyonɔ bò wà tɛ Pɔlu kɔn Banabaozi pari. Aɔ yá òńne aɔ lé dàmma, le aɔgɔ́ gaa aɛ kɔn gbɛ́keɛ kè Ludaa kèńneɔ.

⁴⁴ Kámmabogurɔ lɔa wéteɛdeenɔ kàkɔ́a n pínɡi wà mò Dii yá ma. ⁴⁵ Kè Yudanɔ parii è le, aɔ nɛseɡɔ́aanɔ kpà maamaa, ben aɔɔe Pɔlu yá ɛge boo wèe à sɔ́sɔ́.

⁴⁶ Ben Pɔlu kɔn Banabao yá òńne kɔn kùgbáaaɔ wà bè: Ámbe à kɔ́ sio wà Luda yá oare gĩa káaku. Zaake a gizi ée daa ée ká à wèndi kè è yáaroo ero, wé ɛara wà aɛ dɔ bori pāndenɔa sa. ⁴⁷ Zaake Dii yá kè diɛwe à bè:

Ma n die gupuraa ũ bori pāndenɔne,
le n gá kɔn mɛsina yáo ai tɔ́te lé zekiaa.

⁴⁸ Kè bori pāndenɔ yá pì mà, aɔ pɔɔ kè nna aɔ bèe li Dii yāne, ben gbɛ́ kè Luda n díe wèndi kè è yáaro pó ũunɔ Yesu náane kè. ⁴⁹ Ben Dii yá dà bùsu pila pínɡi. ⁵⁰ Yudanɔ ɔ sɔ́ bori pānde nɔgbɛ́ dɔnziri bèɛdeenɔzi kɔn wéte gbāadeenɔ, ben aɔ wéɛ tã Pɔlu kɔn Banabaoa aɔ pèmma n bùsun. ⁵¹ Aɔ lutɛ gògo n gbánɔa aɔ tona kɔn Ludao sèeda ũ, ben aɔ gaa Ikɔniu. ⁵² Yesudeenɔ sɔ́, Luda Nini pèkɔ́ɛrɛmma kɔn pɔnnaaɔ.

14

Kuuna Ikɔniu

¹ Aɔɔ kè Ikɔniu lán aɔɔ kɔ́ dɔo nà, aɔ gè Yudanɔ aduakekpen aɔ yá ò ai Yudanɔ kɔn bori pāndenɔ Dii náane kè paripari. ² Ben Yuda kè aɔ gí yá pì sízinɔ bori pāndenɔ swā gbāgbā Yesudeenɔne aɔ íbete kpányo. ³ Baa kɔn beeeo Pɔlu kɔn Banabao gurɔplaa kè gwe aɔ Dii yá ò kɔn kùgbáaaɔ, ben Dii n gbá zé aɔ sèedanɔ kɔn dabuyānɔ kè, kè yāpuraa kpà a gbɛ́keyā kè aɔɔe ooa. ⁴ Ben wéteɛdeenɔ kèkèkɔ́a, gbɛ́kenɔ zè kɔn Yudanɔ, gbɛ́kenɔ sɔ́ kɔn zĩrinɔ. ⁵ Ben Yudanɔ kɔn bori pāndenɔ kɔn n gbāadeenɔ zèo wà wéɛ tāmɔa wà n pápa gbèo. ⁶ Kè Pɔlu kɔn Banabao n yá dɔ̀, ben aɔ bàa sì wà tà Likaonia bùsu wétenɔ guu, Lisitira kɔn Debio kɔn n lakutunɔ. ⁷ Ben aɔɔ kpé wèe baaru nnaa pì kpaańne gwe.

Kuuna Lisitira

⁸ Gɔgbɛ́ kee kú Lisitira à gbánɔɔ fɛfɛna. Zaa lán wà à ì nà ɛɛɛɛ, èe táa o zikiro. ⁹ Èe swā kpaa Pɔlu yāzi, ben Pɔlu wéɛ pèa tíii, à è à ludanaanekena kà à à kèkɔ́a, ¹⁰ ben à bène kɔn kòto gbāaaɔ: N fɛɛ n ze n gbáa. Ben à vɛ́ à zè à nà táa'ona. ¹¹ Kè gbɛ́nɔ è lán Pɔlu kè nà, ben aɔ wiili kàkɔ́n kɔn Likaonia yáo wà bè: Tāanɔ li gbɛ́nteenɔ ũ aɔ pítawa. ¹² Aɔ tó kpà Banabanɛ Zusu, Pɔlu sɔ́ ɛmesi kè àmbe è dɔńne aɛ kɔn yá'ona yānzi. ¹³ Zusu pì kpé kú wéte kpeɛ, ben à gbāgbāri mò kɔn zùswaree kè wà lávu zāblebɔ kèńnenɔ wéte bĩile. À yezi gbɛ́nɔ saa oo zĩrinɔa. ¹⁴ Kè Banaba kɔn Pɔluo yá pì mà, aɔ n utanɔ gà wà kèkè, ben aɔ sì gbɛ́nɔ té kɔn wiili ¹⁵ wà bè: Gbɛ́nɔ, bóyānzi ée keɛ lezi? Gbɛ́nteenɔn wa ũ se lán a bà. Baaru nnaan wéɛ kpaaare, le à kpeɛ li pó gina kènnɔne à aɛ dɔ Luda Wèndidea. Ámbe à musu kè kɔn tɔ́teo kɔn ísiaaɔ kɔn pó kè kú à guunɔ pínɡi. ¹⁶ À bori pínɡi tò yá aɔ n zĩnda zé sè. ¹⁷ Baa kɔn beeeo à a zĩnda òdɔaare maakɛna guu. È tó lou maare le à pó kè a gurɔɔa. È a gba pòble bíta le àgɔ́ kú pɔnnaa guu. ¹⁸ Baa kɔn yábee'onaɔ, ɔsi kɔn ɔsiio aɔ gbasa wà gí gbɛ́nɔne wà saa omma.

¹⁹ Ben Yudanɔ bɔ Antiɔku kɔn Ikɔniuo aɔ mɔ wà gbɛnɔ swā gbāgbā. Ben aɔ Pɔlu pàpa gbɛnɔ aɔ à gàe wà bɔ wéte kpɛɛ, aɔɔe daa à gàmɛ. ²⁰ Kɛ Yesudeenɔ kàkɔazi, ben à fɛɛ à gɛ wéte guu. Kɛ guu dɔ, àpi kɔn Banabao gàa Dɛbi.

Zĩrinɔ tana Antiɔku

²¹ Kɛ aɔ baaru nnaa kpànnɛ wéte pì guu, aɔ gbɛnɔ è pari. Ben aɔ èara wà gàa Lisitira kɔn Ikɔniuo kɔn Antiɔkuo, ²² aɔɔe Yesudeenɔ gbaa gbāaa, aɔɔe lé daamɛma aɔ ze gbāa Yesu náanɛkɛna guu wà bè: Séde wà nawɛa kɛ maamaa gĩa, gbasaa wà gɛ kpata kɛ bɔ Luda kiia guu. ²³ Aɔ gbɛnsinɔ diɛnnɛ sɔsi kɔn sɔsio, ben aɔ adua kɛnnɛ kɔn léyinao aɔ n ná Dii kɛ aɔ à náanɛ kɛ ɔɔĩ.

²⁴ Kɛ aɔ bɔe Pisidia bɔsu kpa, ben aɔ kà Pamfilia bɔsun. ²⁵ Aɔ Luda yā ò Pɛga, ben aɔ gàa Atalia. ²⁶ Gwen aɔ gɛ góro'iten, aɔ tà Antiɔku, guu kɛ wà n ná Ludanɛ a ɔɔĩ yā, lɛ à gbɛkɛɛ kɛnnɛ zĩ kɛ aɔ kɛ wà yāa tia yā musu. ²⁷ Kɛ aɔ kà, aɔ sɔsi gbɛnɔ kàkɔa aɔ yā kɛ Ludaa kɛnnɛ gbānnɛ píngi, lán à bori pāndenɔ gbà zé aɔ a náanɛ kɛ nà. ²⁸ Ben aɔ gurɔplaa kɛnɔ gwe.

15

Yāgɔgɔna Yerusalemu

¹ Gbɛkenɔ bɔ Yudea aɔ mɔ Antiɔku, ben aɔ yā dà Yesudeenɔnɛ wà bè: Tó ée bāngu kɛ lán Musa diɛ nàro, é mɛsina ero. ² Pɔlu kɔn Banabao zɔka kànnzi aɔ lɛokpakɔa kɛnɔ maamaa yā pì musu. Ben Yesudeenɔ zɛn Pɔlu kɔn Banabao kɔn n gbɛkenɔ gá Yerusalemu lɛ aɔ yā pì gɔgɔ kɔn zĩrinɔ kɔn gbɛnsinɔ. ³ Aɔ gàa wà zɛnnɛ, ben aɔ bɔe Fenisia kɔn Samariao bɔsu kpaa. Aɔ bori pāndenɔ nɔseliɛna yā tɔkɛ n gbɛnɔnɛ gwe, ben aɔ pɔɔ kɛ nna maamaa. ⁴ Kɛ aɔ kà Yerusalemu, sɔsi gbɛnɔ kɔn zĩrinɔ kɔn gbɛnsinɔ gbāakɛ kpànnzi, ben aɔ yā kɛ Ludaa kɛnnɛ píngi baaru kpànnɛ. ⁵ Ben Farisi Yesude kenɔ fɛɛ wà bè: Séde bori pāndenɔ bāngu kɛ, wà onɛ aɔgɔ Musa doka kũna. ⁶ Ben zĩrinɔ kɔn gbɛnsinɔ kɔ kàkɔa aɔɔe yā pì gwaa. ⁷ Kɛ yāgɔgɔna gbāa kù, Pita fɛɛ à bènnɛ: Ma gbɛnɔ, á dɔ kɛ Luda ma diɛ a té à gɛ kɛ, lɛ bori pāndenɔ Yesu baaru nnaa ma ma lén aɔ à náanɛ kɛ. ⁸ Luda baade píngi nɔsɛ dɔ, ben à n gbà a Ninii n sina sèeda ũ lán à wa gba nà. ⁹ Ludaa e n diɛ doodo kɔn wapinɔro. À n nɔsɛ pìpìnnɛ kɛ aɔ Yesu náanɛ kɛ yānnzi. ¹⁰ Bóyānnzi ée Luda lɛɛ ée gwaa tiazi? Asoo kɛ wa dezinɔ fūa wà sé kɔn wapinɔ, àmbɛ á yezi à diɛnnɛ? ¹¹ Lenlo! Wá sɛ kɛ wé mɛsina e Dii Yesu gbɛkɛ yānnzi lán aɔpinɔ bà se.

¹² Gbɛnɔ kɛ kítikiti n píngi, ben aɔ swā kpà Banaba kɔn Pɔluozi, aɔɔe sèedanɔ kɔn dabuyā kɛ Ludaa kɛ n gāzĩ bori pāndenɔ ténɔ ooɛnɛ. ¹³ Kɛ aɔ yā ò wà yāa, Yemisi fɛɛ à yā ò à bè: Ma gbɛnɔ, à ma yā ma. ¹⁴ Simɔ ò lán Luda wéɛ pà bori pāndenɔla káaku nà à gbɛnɔ sɛ n té a pɔ ũ. ¹⁵ Annabinɔ yānɔ kɔ sɛ kɔn beeeo, zaakɛ aɔ bè:

¹⁶ Beee gɛra mé ɛara mà mɔ mà Dauda bezi bo,

mé à guforonɔ kɛkɛ mà tata mà à fɛɛ,

¹⁷ lɛ gbɛntee kpaaanɔ ma kii wɛte,

bori pānde gbɛ kɛ ma tɔ kúmma pìnɔ n píngi.

Dii kɛ èe yā pì kɛɛ bé à ò,

¹⁸ àmbɛ à tò wà yā pì dɔ zaa káaku.

¹⁹ Beee yānnzi má è à maa wà yā kɛ zĩ'ũu diɛ bori pānde kɛ aɔɔe aɛ dɔɔ Ludaanɔnɛro. ²⁰ Wà takada kɛnnɛ aɔ mɛ kɛ taa pɔbleea kɔn pāpākenao kɔn nɔbɔ kòtokpasaio kɔn aruo. ²¹ Zaakɛ à gɛ kɛ kɛ wègɔ Musa takada kyó kɛɛ aduakɛkpɛnɔ guu kámmabogurɔ zĩ píngi wègɔ à doka waazi kɛɛ wéte kɔn wéteo.

Gběnɔ zĩna bori pānde Yesudeenɔ

²² Ben zĩrinɔ kɔn gběnsinɔ kɔn sɔsi gběnɔ pĩngi zèo wà gběnɔ bɔ n té wà n zĩ Antioku kɔn Pɔluo kɔn Banabao. Ben aɔ n aede kenɔ bɔ, Yudasi kè wè benɛ Basaba kɔn Silasio. ²³ Wà n zĩ láo, yā kè wà kè à guun yè:

Wamɔwa zĩrinɔ kɔn gběnsinɔ wa i kpà amɔa wa gbě kè aɔ de bori pānde ũunɔa zaa Antioku kɔn Siria bɔsuo kɔn Silisia bɔsuo. ²⁴ Wá mà wa gběkenɔ gaa a kiia wa lé sae, aɔ a nɔse yàkaare aɔ a da bídin n yā'ona guu. ²⁵ Ben wa lɛdole kè wa zɛo kè wà gběnɔ bɔ wà n zĩawa kɔn wa gbě yenzideenɔ Banaba kɔn Pɔluo ²⁶ kè aɔ gĩ n wèndizi wa Dii Yesu Kirisi tɔbɔna yānzi. ²⁷ Beee yānzi wée Yudasi kɔn Silasio zĩiawa, lɛ aɔ yā kè wá kè lán oare kɔn léo. ²⁸ Zaake Luda Nini kɔn wapinɔ wa zɛo wàton aso ke diarero, séde pɔ kè zé vĩ kèkiinɔ. ²⁹ À mì kè nòbɔ kè wà saa òo tãaaa kɔn aruo kɔn nòbɔ kòtokpasaio kɔn pāpākenao.

À maa à mì kè beeenɔa. Wà kɔ e aafia!

³⁰ Ben wà n gbáe aɔ gaa Antioku. Aɔ sɔsi gběnɔ kàkɔa n pĩngi, ben aɔ lá pì kpámma. ³¹ Kè aɔ à kyó kè, ben aɔ pɔɔ kè nna maamaa kɔn nɔseyĩkũyā pìo. ³² Yudasi kɔn Silasio né annabinɔme, ben aɔ lé dà n gbě pìnɔa maamaa aɔ n gbá gbāaa. ³³ Kè aɔ gurɔplaa kè gwe, Yesudeenɔ lé zàmma, ben aɔ tà n zĩrinɔ kiia aafia. ³⁴⁻³⁵ Pɔlu kɔn Banabao gò Antioku. Kɔn gbě pari pāndenɔ aɔ Dii yā dàinne, aɔ baaru nnaa kpáinne.

Pɔlu kɔn Banabao kèkɔana

³⁶ Gurɔ plaaa gbɛra Pɔlu bè Banabanɛ: Wà ɛara wà gá wa gběnɔ gwa wéte kè wa Dii yā waazi kèn yāanɔ guu, wàgɔ dɔ lán aɔ kuu nà. ³⁷ Banaba yezi à Yohana Maaku sé à gányo, ³⁸ ben Pɔlu e daa à maa aɔ gbě kè kèmma Pamfilia à gĩ ténzi n zĩ guu sé dɔro. ³⁹ Kè aɔe kɔ yā maro, ben aɔ kèkɔa. Banaba Maaku sè aɔ gè góro'iten aɔ gaa Sipiru. ⁴⁰ Ben Pɔlu Silasi sè. Yesudeenɔ n ná Diine a ɔzĩ lɛ à gběke keíne, ben aɔ dà zén, ⁴¹ aɔ bɔe Siria kɔn Silisiao aɔ sɔsi gběnɔ gbà gbāaa.

16

Pɔlu wétegana kɔn Timotio kɔn Silasio

¹ Pɔlu kà Debi kɔn Lisitirao. Gwen Yesude kee kún à tón Timoti. À da né Yuda Yesudeeme, à de sɔ né Girikime. ² À tɔ nna Yesudee kè aɔ kú Lisitira kɔn Ikɔniuonɔ kiia. ³ Pɔlu yezi à gáao, ben a bāngu kènɛ Yuda kè aɔ kú wéte pìnɔ guunɔ yānzi, zaake aɔ pĩngi dɔ kè à de né Girikime. ⁴ Wéte kè aɔ gāan pĩngi, aɔ yā kè zĩrinɔ kɔn gběnsinɔ diɛ Yerusalemu ò sɔsi gběnnɛ aɔgɔ kũna. ⁵ Ben aɔe gbāa kũu n ludanaanekena guu aɔe pari kũu lán guu e dɔ nà.

Pɔlu wéegupu'ena Toroasi

⁶ Luda Nini gínne aɔ gá Luda yā o Asia bɔsun, ben aɔ bɔe Firigia kɔn Galatia bɔsunɔ. ⁷ Kè aɔ kà Misia bɔsu lén, aɔ yā wà gè Bitinia bɔsun, ben Yesu Ninii e weńnero. ⁸ Kè aɔ gè Misia bɔsula, ben aɔ kà Toroasi. ⁹ Gwāavĩ Pɔlu Masedonia bɔsu gběke è zeala wéegupu'ena guu, èe agbaa kpaane à bè: N bikũ n mɔ wa kiia Masedonia n dɔwale. ¹⁰ Kè à wéegupu è lɛ, ben wa Masedonia soru kè gɔɔ, zaake wá dɔ sa kè Luda bé èe wa sísi wà gá baaru nnaa kpáinne.

Lidia Yesu zé sena

¹¹ Ben wa gè góro'iten Toroasi wa mì pè Samotarasia. Kè guu dɔ wa ka Neapoli. ¹² Bɔna gwe wa gaa Filipi. Àmbe Masedonia bɔsu kpadoo pì wétedaa ũ kè Romudeenɔ vĩ. Ben wa gurɔplaa kè wéte pì guu. ¹³ Kámmabogurɔ zĩ wa bɔ wéte kpɛɛ, wa gaa swaa sae, guu kè wá mà aduakèkii kún. Ben wa vɛɛ wa yā

ò nɔgbē kē aŝ kakōana gweenɔnɛ. ¹⁴ Nɔgbē kee kú gwe wè benɛ Lidia. Tiatira gbēmɛ, bisa wée tēa búgu yàrimɛ, bensō Luda dɔnzirimɛ. Èe yā kē Pɔlu e oo maa, ben Dii a swē wēnɛ à yā pì sì. ¹⁵ À batisi kē kōn a bēdeenɔ, ben à wée kēwa à bē: Tó a ma Dii náanekena sì, à mó à pita ma bɛ. Ben wa à yāzɛ è.

Pɔlu kōn Silasio dana kpésiaan Filipi

¹⁶ Zīkea kē wée gaa aduakɛkiia, wa dakōrɛ kōn zònɔgbē kē mlè tāa vīio. À diino è ɔɔ e maamaa à ziaiyā'onnena musu. ¹⁷ Ben à bō à tēwazi, wapino kōn Pɔluo, èe wii lɛɛ à bē: Gbē kēnɔ né Luda Musude zòblerinɔmɛ, aɔɔe mīsina zé kpàakpa kɛɛare. ¹⁸ Ègō kɛɛ lɛ lán guu e dɔɔ nà, ben yā pì Pɔlu à'ā. À liɛ à bē zīn pīnɛ: Má ònnɛ kōn Yesu Kirisi tóo n goa. Ben à gòà gōɔ.

¹⁹ Kē à diino dō n àrɛ'ena à yā musu tāmaa yāa, ben aŝ Pɔlu kōn Silasio kù aŝ n gáɛ wà gàańyo gbāadeenɔ kiia yàra guu. ²⁰ Aŝ gàańyo yākpakɛrinɔ kiia aŝ bē: Gbē kēnɔ né Yudanɔmɛ, aɔɔe wa wéte yakaawe. ²¹ Fɛɛakaarayā kē wa Romudeenɔ doka gí wà sí ke wà kɛɛn aɔɔe daańnɛ. ²² Parii fɛɛńzi, ben yākpakɛri pīnɔ bē wà n pónɔ pitirímma wà n lélɛ gòo. ²³ Kē wà gbēna maaa kēńnɛ, ben wà n dá kpésiaan wà bē kpé pì dākparinɛ à n dākpa maamaa. ²⁴ Kē wà ònɛ lɛ, ben à n dá kpétu à n gbáno dà lín gínin.

²⁵ Lezāndo Pɔlu kōn Silasio e adua kɛɛ aɔɔe lè sii Ludanɛ, gbē kpaaanɔ e swā kpaa n yāzi. ²⁶ Kāndo tɔɔtɛ nìgānigā kōn gbāaa ai kpé pì gūnɔ dège. Gwe gōɔ à gbàno wèwɛ pīngi, ben pisinanɔ mòkyakoonɔ bòɛrɛma pīngi. ²⁷ Kē kpé dākpari pì vù, à gbàno è wèwɛna pīngi, ben à a fɛɛdaa wòto à yezi à a zīnda dɛ, zaake èe daa pisinanɔ bàà sìmɛ. ²⁸ Ben Pɔlu pūtā kōn kòto gbāaa à bē: Nton n zīnda kari kero. Wá kú kē wa pīngi. ²⁹ Kpé dākpari pì bē wà mó fitiao, ben à sì n té kōn bàò à kùɛ Pɔlu kōn Silasio aɛ èe lugalugaa. ³⁰ À bònɔyo bàazi, ben à bē: Mareenɔ, dian mé kɛ mà mīsina ee? ³¹ Aŝ bènɛ: N Dii Yesu náanɛ kɛ, né mīsina e, mpi kōn n bēdeenɔ a pīngi. ³² Ben aŝ Dii yā ònɛ kōn a bēdeenɔ n pīngi. ³³ Lezāndo beeean kpé dākpari pì n sɛ à gàa à n bònɔ pipińnɛ, ben à batisi kē gōɔ kōn a gbēnɔ n pīngi. ³⁴ Ben à gèńyo a bɛ à pòblee kēńnɛ. Api kōn a bēdeenɔ pɔɔ kē nna maamaa kē aŝ Luda náanɛ kē yānzì.

³⁵ Kē guu dò, yākpakɛrinɔ dogarinɔ zì aŝ gá onɛ à gbē pīnɔ gbare. ³⁶ Ben kpé dākpari pì bē Pɔlunɛ: Yākpakɛrinɔ gbēnɔ zìma lɛ mà a gbare. À bɔɛ à tá aafia. ³⁷ Ben Pɔlu bē dogari pīnɔnɛ: Aŝ wa gbē gbēnɔ wáa yākpakɛnawao sai aŝ wa da kpésiaan, wamɔwa kē Romudeenɔn wa ũ. Tia sa aɔɔ yezi wà wa bɔɛ asii guu? O'o! Auo! Séde aŝ mó wà wa bɔɛ n zīnda. ³⁸ Dogari pīnɔ yā pì gbà yākpakɛrinɔnɛ. Kē aɔɔ mà Romudeenɔn n ũ, ben vīa n kù. ³⁹ Ben aŝ mò wà agbaa kpàńnɛ wà n bɔɛ kpésiaan, ben wà wée kèrɛmma aŝ bònɛ n wéte guu. ⁴⁰ Kē aŝ bɔɛ kpésiaan, aŝ gàa Lidia bɛ. Aŝ Yesudeenɔ lè gwe, ben aŝ n nòsɛ yīi kùńnɛ aŝ gè zéla.

17

Pɔlu kuuna Tesalonika

¹ Aŝ bòɛ kōn Amfipɔlio kōn Apɔlniao, ben aŝ kà Tesalonika, guu kē Yudanɔ aduakɛkpe kún. ² Ben Pɔlu gè aduakɛkpen lán à kō dō nà, à waazi kēńnɛ yā kē kēna Luda yān musu kámmaboguro gènn aagō. ³ Èe bókòtɛńnɛ lán à kō sìo Mɛsaya wéctámma e nà à fɛɛ bɔna gaan à bē: Yesu kē mée à yā ooaree bé à Mɛsaya pì ũ. ⁴ Aŝ gbēkenɔ yā pì zé è, ben aŝ nà Pɔlu kōn Silasioa. Len Giriki dɔnzirinɔ nàmma lɛ pari se ai kōn nɔgbē tódeenɔ pari dɔ.

⁵ Ben Yudanɔ nɔsɛgɔaano kpànyo, aɔ lilipāpā'orino kàkɔa aɔ pari kù, ben aɔ wéte lògo. Aɔ gàa wà liga Yasɔ beɛzi, aɔɔe Pɔlu kɔn Silasio wetɛɛ le wà n kù wà bɔnyo gupuraa. ⁶ Kè wèe n ero, aɔ Yasɔ kɔn Yesude pāndenɔ gāe wà bɔnyo wéte gbāadeenɔ kiia, aɔɔe wii lɛe wèe bee: Gbɛ pìnɔ né anduna guderinɔmɛ. Aɔ mò kè, ⁷ ben Yasɔ n díe a be. Gbɛ pìnɔ e pāa Siza dokanɛ n pínɡi, aɔè be kína pāndee kuu wè benɛ Yesu. ⁸ Yā pì zò gbɛnɔ pɔɔa kɔn wéte gbāadeenɔ. ⁹ Ben aɔ ɔɔ sì Yasɔa kɔn a gbɛ kpaaano aɔ n gbāe.

Pɔlu kuuna Berea

¹⁰ Gwāavĩ beɛea gɔɔ Yesudeenɔ Pɔlu kɔn Silasio gbàre Berea. Kè aɔ kà gwe, ben aɔ gɛ Yudanɔ aduakɛkpen. ¹¹ Gbɛ beɛenɔ nɔsɛ maaa de Tesalonikadeenɔla aɔ Luda yā sì ɔplaplaa. Lán guu e ɔɔ nà aɔègɔ Luda yā gwagwaa le wà dɔ tó Pɔlu yā pìnɔ yāpuraa vĩ. ¹² Aɔ gbɛnɔ Dii náanɛ kè pari kɔn Giriki nɔgbɛ bèɛdeenɔ kɔn Giriki gɔgbɛnɔ pari ɔ. ¹³ Kè Tesalonika Yudanɔ mà Pɔlu e Luda yā waazi kɛɛ Berea ɔ, ben aɔ mò gwe aɔ yáketɛ dà gbɛnɔ té aɔ n pɔɔ fɛɛ. ¹⁴ Ben Yesudeenɔ Pɔlu gbàre gɔɔ ísɔa kpa, mɔde Silasi kɔn Timotio gò gwe. ¹⁵ Gbɛ kè aɔ gàa zɛ Pɔlunenɔ gāao Atɛni, ben aɔ èara wà tà Silasi kɔn Timotio kiia kɔn Pɔlu légbɛo, à bè aɔ mó wà a le kpakpaa.

Pɔlu kuuna Atɛni

¹⁶ Kè Pɔlu e n dāa Atɛni, à nɔsɛ yàka kè à è tāa di wéte pì guu yānzɔ. ¹⁷ Ben à waazi kè Yudanɔnɛ kɔn bori pānde dɔnzirinɔ aduakɛkpen kɔn gbɛ kè ègɔ n lee yàra guunɔ lán guu e ɔɔ nà. ¹⁸ Pɔlu e yā lɛkɔzi kɔn yāwaaripari kè wè n sísɔ Epikurenɔ kɔn Sotoikinɔ. Ben aɔ gbɛkenɔ bè: Bó yān titimako kè e bɔɛɛ? Gbɛkenɔ bè: Wée daa tāa dufunɔ yā kpàakpan èe kɛɛ. Aɔɔ ɔ le kè èe Yesu yā kɔn à fɛɛna gaan-o baaru nnaa kpaaɛnɛ yānzimɛ. ¹⁹ Ben aɔ Pɔlu sè wà gāao gbɛnsinɔ kiia Areopagu aɔ bè: Né yā dufu kè nɛɛ daɛnɛ oweroo? ²⁰ Wa yābɔnsaɛ mà n lézĩ, wá yezi wà à bɔkɔtɛ dɔ. ²¹ Atɛnideenɔ pínɡi kɔn nibɔ kè aɔ kú gweenɔ aɔègɔ ye yā pāndeziro, séde yā dufu mana kɔn à wàaripanao.

²² Ben Pɔlu fɛɛ à zè Areopagudee pìnɔ té à bè: Atɛnideenɔ, má è á mìsiɛna tāanɔnɛ aĩa vĩ maamaa yā pínɡi guu. ²³ Kè mée lili oo a wéte guu, mée pɔ kè eè dɔnzɔ kɛɛnɛnɔ tāsɔi kɛɛ, ben ma sa'oki ke è, wà pɔ kèa wà bè: Luda kè wá dɔro pɔ. Luda kè á à dɔroo ée dɔnzɔ kɛɛnɛ, à baarun mée kpaaare. ²⁴ Luda anduna kè kɔn pɔ kè kú à guunɔ pínɡi. Àmbe musu kɔn tɔtɛo Dii ũ, ègɔ kú kpé kè gbɛnteenɔ bɔnenɔ guuro. ²⁵ À bà kú kɔn gbɛntee ɔdamma keoro. Àmbe è wèndi kɔn wesabonao kpá baade pínɡia kɔn pɔ pínɡio. ²⁶ À bori pínɡi bɔ gbɛ mèn do kiiamɛ, ben aɔ kú anduna gooda siigɔ pínɡia. A gĩake à gurɔɔ diɛdiɛ bori pínɡinɛ kɔn guu kè aɔégɔ kún léo. ²⁷ À n kè le aɔgɔ à wetɛɛ aɔ ɔ máɛmaɛ ai aɔ gá bɔa. Baa kɔn beɛeo à zà kɔn wa gbɛkeoro. ²⁸ Zaake àmbe è tó wàgɔ wèndi vĩ wà wa mè sé wàgɔ kuu. Lán a kɛɛ kenɔ ɔ nà: À boriinɔn wa ũ se. ²⁹ Lán Luda boriinɔn wa ũ nà, wàtongɔ daa Ludaa de lán tāa bàro kè gbɛntee kè kɔn vuraɔ ke kondogi ke gbè kè à à ɔzĩi kèa a laasuu. ³⁰ Luda mìkpɛɛ zù wa wéɛsiaguro yānɛ, mɔde èe yā diɛɛ gbɛnɔa gu sānda pínɡia tia le aɔ nɔsɛ liɛ. ³¹ Zaake à gurɔɔ diɛ kè gbɛ kè à à sè yākpae ke kɔn andunao a zéa. À gbɛ kè à à sè pì fɛɛ bɔna gaan sèeda ũ baade pínɡinɛ.

³² Kè aɔ fɛɛ bɔna gaan yā pì mà, aɔ gbɛkenɔ à fabò, mɔde aɔ gbɛkenɔ bè: Wé n yā pì ma zĩkea ɔ. ³³ Ben Pɔlu bɔ n kiia. ³⁴ Gbɛkenɔ nàa, ben aɔ Yesu náanɛ kè. Areopagu gbɛ kè wè benɛ Dionisiu kú n té kɔn nɔgbɛ kè wè benɛ Damario kɔn gbɛkenɔ ɔ.

18

Pɔlu gurɔplaakɛna Kɔrinti

¹ Beee gbɛra Pɔlu bɔ Atɛni à gàa Kɔrinti. ² À kpàkɔa kɔn Yuda keo gwe, Pɔntu bɔsu gbɛ kɛ wɛ benɛ Akila kɔn a naɔ Pirisilao. Aɔ sù kɔn Itali bɔsuo dufumɛ, kɛ Siza Kalaudio diɛ Yudanɔnɛ aɔ bɔɛ Romu yānzi. Pɔlu gāa n̄ kiia, ³ ben à pìtām̄ma, èe zīi kɛɛñyo kɛ ɔzĩdɔnkɔkɛrinɔn n̄ ũ yānzi. Zaakɛ bisakutakɛrinɔn n̄ ũ n̄ pīngi. ⁴ Kámmabogurɔɔ zĩ pīngi è waazi kɛ aduakɛkɛpɛn èe wɛtɛɛ Yudanɔ kɔn Girikinɔ a yāzɛ e.

⁵ Kɛ Silasi kɔn Timotio bɔ Masedonia bɔsun aɔ sù, Pɔlu zɛ kɔn waazikɛnao èe oo Yudanɔnɛ wásawasa kɛ Yesun Mesaya ũ. ⁶ Kɛ Yudanɔ íbetɛ kpàò aɔ à sɔsɔ, ben à a pókásāanɔ kpòkɛñla à bè: Yā kɛ á kɛ wí a musu, ma yān dɔro. Zaa tia mé gá bori pāndenɔ kiiamɛ. ⁷ Kɛ à bɔ gwe, à gāa à pìta bori pānde dɔnziri kɛ wɛ benɛ Titiu Yusutu bɛ aduakɛkɛpɛ pì saɛ. ⁸ Aduakɛkɛpɛ gbɛnsi Kirisipu Dii náanɛ kɛ kɔn a bɛdeenɔ n̄ pīngi. Kɔrintidee kɛ aɔ Pɔlu yā mánɔ Yesu náanɛ kɛ pari, ben aɔ batisi kɛ. ⁹ Gwāavĩ kea Dii ò Polunɛ wéegupu'ena guu à bè: Nton tó vĩa n̄ kũro, nton kámma bo kɔn yā'onnenaaoro, ¹⁰ zaakɛ gbɛnɔɔ kú ma pó ũ pari wéte kɛ guu. Má kúnyo, gbɛke é n̄ kũ à ïa dammaro. ¹¹ Ben Pɔlu wɛ do kɔn mɔ swɛɛdoo kɛ gwe ègɔ Luda yā daa gbɛnɔnɛ.

¹² Gurɔɔ kɛ Romu gbɛ Galio dɛ Giriisi bɔsu gbɛnsi ũ, Yudanɔ lɛdolɛ kɛ, aɔ fɛɛ Poluzi, aɔ gāao yākpakɛkɛkɛiia ¹³ aɔ bè: Àmbe e té kaa gbɛnɔn aɔgɔ dɔnziyā kɛ pā wa dokanɛ kũna. ¹⁴ Kɛ Pɔlu yezi à yā o, ben Galio bè Yudanɔnɛ: Yudanɔ, tó dà ke taari bíta kemɛ yā, à kɔ sio mà mɛnaao. ¹⁵ Lán ée yāketɛ kaa gbɛnɔ tó yā musu nà kɔn a zĩnda dokao, beee gɔ a yā ũmɛ. Ma gi yā beee taka kɛkɛnazi. ¹⁶ Ben à pèrĩma à n̄ bɔɛ yākpakɛkɛkɛpɛn. ¹⁷ Ben parii aduakɛkɛpɛ gbɛnsi Sɔsɔtɛnɛ kũ aɔ à gbɛgbɛ yākpakɛkɛkɛpɛ kɛɛlɛa. Mɔde èe kɛ Galionɛ yāke ũro.

Pɔlu tana Antioku

¹⁸ Pɔlu gurɔplaa kɛ Kɔrinti dɔ, ben à lé zà Yesudeenɔa à gɛ góro'itɛn èe taa Siria bɔsun. Pirisila kɔn Akilao gāao. À m̄i bɔ Kɛnkɛrɛa lu kɛ à sɛ Ludanɛ yānzi. ¹⁹ Kɛ aɔ kà Efesu, Pɔlu Pirisila kɔn Akilao tò gwe. A gāa aduakɛkɛpɛn aɔ yā lèkɔzi kɔn Yudanɔ, ²⁰ ben aɔ wéɛ kɛa à gurɔplaa kɛñyo. Ben à gi, ²¹ mɔde kɛ èe lé zaañma à bè: Tó Luda wɛ, mé ɛara mà mó a gwa. Ben à gɛ góro'itɛn zaa Efesu. ²² Kɛ à kà Sizarea, à gāa à ì kpà sɔsi gbɛnɔa zaa Yerusalem, ben à tà Antioku. ²³ Kɛ à gurɔplaa kɛ gwe à ɛara à dà zén à gāa wéte kɔn wéte Galatia bɔsun kɔn Firigia bɔsuo à Yesudeenɔ gbà gbāaa n̄ pīngi.

Apolo waazikɛna Efesu

²⁴ Yuda kee kuu à tón Apolo, Alɛsandaria gbɛmɛ. À lé nna, bensɔ à Luda yā dɔ maamaa. ²⁵ Wà Dii zɛ yā dànɛ, ben Yesu yādannɛna à swɛ blè. È dañnɛ a zɛa, mɔde Yaaya batisikɛna yān à dɔ. À mò Efesu, ²⁶ ben à nà yā'onaa aduakɛkɛpɛn kɔn kùgbāaa. Kɛ Pirisila kɔn Akilao à yā mà, ben aɔ à sìsi aɔ Luda zɛ yā bɔkɔtɛnɛ sānsān. ²⁷ Kɛ Apolo yezi à gá Giriisi bɔsun, Yesudeenɔ à gbà swɛ, ben aɔ takada kɛ Yesudee kɛ aɔ kú gweenɔnɛ lɛ aɔ à kũ ɔplaplaa. Kɛ à kà gwe, à ɔ dà gbɛ kɛ aɔ Yesu náanɛ kɛ Luda gbɛkɛɛ gāzĩnɔa maamaa. ²⁸ Zaakɛ à yā Yudanɔ fũ parii guu mámmam, à òdɔañnɛ Luda yā guu kɛ Yesun Mesaya ũ.

19

Pɔlu kuuna Efesu

¹ Gurɔɔ kɛ Apolo kú Kɔrinti, Pɔlu gɛ Asia bɔsu gura. Kɛ à kà Efesu, à Yesude kenɔ lè gwe, ² ben à n̄ lá à bè: Kɛ a Dii náanɛ kɛ, a à Ninii ès? Ben aɔ wèàla

wà bè: Auo, wée à Nini kuuna yā ma sero. ³ Ben à n lá à bè: Batisi kpareen á kè? Añ wèàla wà bè: Yaaya pómé. ⁴ Ben Pɔlu bènné: Yaaya gběno batisi kè añ nòseliena sèeda ũmé. À ò gběno añ gbě kè eé mó a kpée náané ké. Yesun à téa gwe. ⁵ Kè añ yā pì mà, añ batisi kè kɔn Dii Yesu tóo. ⁶ Kè Pɔlu ɔ kèrma, Luda Nini dirmma, ben añ yāke borii ò añ annabikéyā ò. ⁷ Gbě pino n pingi kà lán gɔon kuri awεplaaa bà.

⁸ Pɔlu ègɔ gaa aduakεkpen ai mo aagɔ. À yā òné kɔn kùgbāaa, èe yā gágaanyo lé añ a yāze e kpata kè bɔ Luda kiia musu. ⁹ Mode añ gběkeno swāgbāaa kè aɔe Luda yā síro, ben añ zé pì zaa bɔ parii guu. Ben Pɔlu gbě kè añ Yesu náané kèno sèe añ bɔ n té. Ben ègɔ yā gágaanyo Tiranu kyókpen lán guu e dɔo ná. ¹⁰ À kè lé ai wè plaa, ben Asia búsudeeno Dii yā mà Yudan ɔ kɔn Girikino n pingi.

Seva néno

¹¹ Luda Pɔlu gbà zé à dabuyā bɔnsaeno kè. ¹² Len baa tó wà ísimmagogobono ke fùran ɔ kè Pɔlu mēa wà gāa wà kè gyāreenɔa, aɔè kēkōamé añ zīno è gomma. ¹³ Yuda zīngommari kè aɔègɔ lili oo keno wète wà zīn go kɔn Dii Yesu tóo añ bè: Wà òare kɔn Yesu kè Pɔlu è à yā waazi ké tóo, à gomma. ¹⁴ Yudan ɔ sa'oriki kè wè bené Seva négɔgbě gɔon swεplaaano bé wè ké lé. ¹⁵ Ben zīn bènné: Má Yesu dɔ, bensɔ ma Pɔlu baaru mà. Apino sɔ, dén a ũu? ¹⁶ Ben zīndee pì kùsirma à gbāaa mōnné, à n né n pingi à n kenna, ben añ bàà lè wà bɔe ua pì guu būu. ¹⁷ Kè Efesudeeno yā pì mà Yudan ɔ kɔn Girikino n pingi, vīa n kũ, ben wà Dii Yesu tó sè lezī. ¹⁸ Ben gbě kè añ Yesu náané kèno mɔ aɔe n yākenano oo gupuraa pari. ¹⁹ Pɔdamari keno n takadano nākōa añ mɔ wà kà tén parii wāa. Kè wà takada pino ɔ dɔdɔ, wà è à kà kondogi ɔ mèn bɔro baplaa akuri. ²⁰ Len Dii yā e daagula lé èe gbāa kũu.

Yakete fεna Efesu

²¹ Yā beeno kēna gbera Pɔlu zèò a nòse guu kè eé bɔe kɔn Masedonia búsuo kɔn Giriisi búsuo à gá Yerusalemu à bè tó a gaa gwe, séde mà gá Romu. ²² Ben à a donléri gɔon plaa keno zī Masedonia, Timoti kɔn Erasatuo. Àmo sɔ gɔ Asia búsun gĩa.

²³ Gur ɔ beean yāketé fεe maamaa Dii zé yā musu. ²⁴ Kondogipiri kee kuu à tón Demeteriu, è Atēmi tāakpε taka pi kɔn kondogio. À piri daano è àre bíta e zī pīa. ²⁵ Ben à n kākōa kɔn n gbēdaaa kè aɔè zī beee taka keno à bènné: Gbēno, á dɔ kè ɔzīi kèn wa blekii ũ. ²⁶ Ée ee bensɔ ée maa lán Pɔlu e ké nà, kè à bè tāa kè wà n pino né diinonlo. À gbēno mī lē pari, añ à yāze è. Ée ké Efesu kèn adoro ai kɔn Asia búsuo gu parideeomé. ²⁷ Yā kè é fɔ à mónzi iwe fá. Ée ké wa ɔzī lēna adonlo, à yā é tó tāa nɔgbě bíta Atēmi kpé ké pā, tāa kè Asia búsudeeno kɔn anduna gbēno pingi è donzi kene pì gakui kò é é.

²⁸ Kè añ yā pì mà, añ pɔ fē, ben añ nà wiilēnaa wà bè: Efesudeeno Atēmi bíta. ²⁹ Wète lògo, gbēno bàà lè aɔe sii kōkakōakēkiin, ben wà Masedonia búsuo gɔon plaa Gayusi kɔn Arisitaku kè aɔè gá wétén kɔn Pɔluono kù wà gāanyo gwe. ³⁰ Pɔlu yezi à gē zà pì guu, ben Yesudeeno e wenero. ³¹ Asia búsuo gbēnsi keno né à gbēnnanome, ben añ gbēno zīa wà lé dàa àton gē zànlo. ³² Kākōana yāka, gbēno e wii lē aɔe kō yā maaro, zaake añ paridee dɔ tó bōyānzín wà kākōaziro. ³³ Yudan ɔ sɔ Alesandazi à yā o, ben zà guu gběkeno e lé dɔo. Ben Alesanda ɔ gbākēnné lé añ yīte, à yezi à Yudan ɔ bà bɔ yān gbēno wāa. ³⁴ Kè wà à dɔ Yuda ũ, ben añ pingi wiii sīkɔn lán awa plaaa bà añ bè: Efesudeeno Atēmi bíta.

³⁵ Ben wéte gběnsi ní zɔka zè à bè: Efesudeenɔ, baade pínɡi dǒ kè á de tǎa bíta Atemi kpé dǎkpari ũ kǒn à lakpasagbeo. ³⁶ Lán gběke é fǐ à bɔ beee kpɛero nà, à a zĩnda kũ tɛɛɛ. Àton yáke ke kǒn nòse wǎaoro. ³⁷ A mɔ kǒn gbě kènɔ gura kè, aɔɔe ɔ ke wa tǎakpɛ pókearo aɔɔe wa tǎa tó zaaa síro. ³⁸ Beee yǎnzi, tó Demeteriu kǒn a piri daanɔ yǎ vĩ kǒn gběkeo, yǎkpaekɛgurɔ kuu kǒn yákekerinɔ. Aǎ gá kǒ káara ke gwe. ³⁹ Tó á yǎ pǎnde vĩ dɔ, weé gǔgǔare kakǎana kè gbǎadeenɔ sɔsi guu. ⁴⁰ Zaake weé fǐ wà wa taari e zɔka kè wà kà gbǎa kèkii yǎnzi. Wé yǎzɛdee e wà o zɔka pì musuro, zaake à gbáze vĩro. ⁴¹ Yǎbee'ona gberan à gběno gbàre.

20

Pɔlu gana Masedonia bunsun kǒn Girisio

¹ Kè zɔka yǎa, Pɔlu Yesudeenɔ kǎkǎa à ní gbá swè à lé zǎmma, ben à gǎa Masedonia. ² Kè èe gɛtɛɛ bunsu beela, à gběno gbà swè kǒn yǎnɔ pari ai à gǎa à kǎo Girisi, ³ ben à mɔ aagɔ kè gwe. Kè èe gaa gɛ góro'iten le à tá Siria bunsun, à mà Yudanɔ lé kpǎkǎsǎzi, ben à zèo à ɛara à tá kǒn Masedonia kpaa. ⁴ Gbě kè aǎ gǎa zenenɔ tón yè: Berea gbě Piru né Sopata kǒn Tesalonika gbě Arisitaku kǒn Sekunduo kǒn Debi gbě Gayusio kǒn Timotio kǒn Asia bunsu gbě Tikiku kǒn Torofimuo. ⁵ Gbě beeenɔ dǔwe aɛ wà gǎa, aɔɔe wa dǎa Toroasi. ⁶ Wapinɔ sɔ Burɛdi Sése'ɛzɛsai zĩbaa gbera wa gɛ góro'iten Filipi, ben gurɔ sɔɔroo gbera wa ní lé Toroasi. Gwen wa azuma doo dèn.

Yutiku lɛna bɔna windon

⁷ Azumanengo zĩ wa kǒ kǎkǎa, le wà burɛdi só ledɔ. Pɔlu e waazi kɛɛ́nɛ. Kè à yezi à tá tó guu dǔ, ben à dà yǎla ai lezǎndo. ⁸ Fitia parii kú kpé musu guu kè wá kǎkǎan. ⁹ Gǔkparɛ kee vɛɛna windo guu kè wè benɛ Yutiku, èe igoba paa. Kè Pɔlu waazikɛna kè gbǎa, ii à lè, ben à bɔ zaa kpé musu pì leɔ aagɔde windo guu à lè, ben wà à sè gè ũ. ¹⁰ Ben Pɔlu pita à kùsia, ben à à sè à kpà a kùla à bè: Àton tó swè kɛaguro, à kú wèndio. ¹¹ Kè à ɛara à didi musu, à burɛdi lilikɔre a sò, ben à yǎ ò maamaa ai guu dǔo, ben à dà zén. ¹² Ben wà tà kǒn gǔkparɛ pìo bɛɛ, gběno nòse yĩ kù maamaa.

Zaa Toroasi ai Miletu

¹³ Wapinɔ sɔ wa gaa wa gɛ góro'iten, wa dɔ Pɔlunɛ aɛ wa ta Aso, wéte kè wé à sén. Len à zèo le, zaake à yezi à gá gwe kèsemɛ. ¹⁴ Kè à wa le Aso, ben wa à sè wa gaa Mitileni. ¹⁵ Kè guu dǔ, wa bɔ gwe kǒn góro'iteo wa gaa Kio. Gu sia donao wa gaa Samɔ, ben à gurɔ aagɔdee zĩn wa ka Miletu. ¹⁶ Pɔlu zèo yǎ à dɔ Efesuzi le gurɔ tón gɛa Asia bunsunlo yǎnzi, zaake èe wǎa le à e à ká Yerusalemu ai Pentikɔsi zĩbaa gǔ kámɛ, tó eé sí kè.

Pɔlu lézana Efesu gběnsinɔa

¹⁷ Pɔlu gběno zĩ sɔsi gběnsinɔa Efesu à bè aǎ mó Miletu. ¹⁸ Kè aǎ kà, ben à bè́nɛ: Á dǔ lán mɛè ke nà gurɔ kè má kúao zaa zĩ kè ma gbá pèe Asia bunsun kè. ¹⁹ Ma zĩ kè Diine zĩndabusana guu kǒn wée'io. Ma nawɛa kè Yudanɔ lékpǎkǎsǎnamazi yǎnzi. ²⁰ Mée kaarana yáke utearero, ma waazi kèare má dàare gupuraa kǒn a beenɔ. ²¹ Ma lé dà Yudanɔa kǒn Girikinɔ ní pínɡi aǎ aɛ dɔ Ludaa aǎ wa Dii Yesu náanɛ ke. ²² Tia sa mée gaa Yerusalemu lán Luda Nini ma dan nà, yǎ kè eé ma le gwe má dǔro. ²³ Wéte kǒn wétɛo Luda Ninii e oome kpésia kǒn wétǎmmanao e ma dǎa. ²⁴ Mɔde ma wèndi bèe vĩmɛ dǔro, séde mà yǎ kè mée pɛɛa le mà zĩ kè Dii Yesu dàmeɛ ke mà à mì de. Àmbe Luda gběke baarunnakpana gběnonɛ ũ.

²⁵ Amɔa kɛ ma lili ɔ a tɛ ma kpata kɛ bɔ Luda kiia waazi kɛareenɔ, mǎ dɔ tia sa kɛ wɛ wɛɛ sikɔlɛ dɔro. ²⁶ Beee yǎnzi mǎ ɔare gbǎa, tɔ a gbɛke sǎsǎ, ma yǎn beee ũ dɔro. ²⁷ Ma Luda pɔyezi pǐngi ɔare, mɛɛ à ke utearero. ²⁸ À làakari dɔ a zĩndaa kɔn sǎa kɛ Luda Nini a diɛ n gbɛnsi ũunɔ n pǐngi. À Luda sɔsi gbɛ kɛ à n lú kɔn a zĩnda aruo pɔnɔ gwa. ²⁹ Mǎ dɔ kɛ ma tana gbɛra lɛwan pǎsĩ kɛ aɔ sǎanɔ wɛnda vĩroonɔ é si a tɛ. ³⁰ Baa a gbɛkenɔ é fɛɛ wǎ yǎlekpɛɛ dańne, lɛ wǎ gbɛnɔ gǎ wǎ nańma. ³¹ Beee yǎnzi àgɔ kú a làakaria. Lán ma lɛ dà a baadea kɔn wɛɛ'io nǎ fǎantɛ kɔn gwǎavĩo wɛ aagɔɔ dagura kámmabosai, à tɔ à yǎ gɔ dɔagu.

³² Tia sa mɛɛ a naa Ludanɛ a ɔzĩ kɔn à gbɛke yǎ kɛ eé fɔ à gbǎaa kaaraareeo, à a gba zɛ lɛ a baka gɔ kú kɔn à gbɛnɔ n pǐngi. ³³ Mɛɛ gbɛke ɔ ke à pókǎsǎ ke ni dero. ³⁴ Á dɔ a zĩndanɛ kɛ ma zĩi kɛ kɔn ma zĩnda ɔɔomɛ, ben ma pɔ kɛ wǎ à nii vĩ kɔn ma gbɛnɔ è. ³⁵ Mǎ ɔdɔaare à pǐngi guu à zĩi kɛ lán kɛ bà à gbǎasaideenɔ ĩan kǎ. Yǎ kɛ Dii Yesu ɔ gɔ dɔagu kɛ à bè gbadana pɔnnaa vĩ dɛ gbasinala.

³⁶ Yǎbee'ona gbɛra à kùɛ a kosooa kɔn n baade pǐngio à adua kɛ. ³⁷ Aɔ wɛɛ'i kǎn n pǐngi aɔ mlɛmlɛ Pɔlua aɔ lɛ pɛpɛa. ³⁸ Yǎ kɛ tɔ aɔ pɔɔ sia kù bíta bé à dɛ kɛ à bè n wɛɛ é sikɔlɛ dɔroo ũ. Ben aɔ zɛnɛ ai góro'itɛ kiia.

21

Pɔlu tana Yerusalemu

¹ Wa kɛnańma gbɛra wa gɛ góro'iten wa da zɛn wa mǐ pɛ Kosua. Gu làa dɔnao wa ka Rode, ben bɔna gwe wa gaa Patara. ² Gwen wa góro'itɛ kɛ èe gaa Fenisia bɔsun è, ben wa gɛn wa da zɛn. ³ Kɛ wa Sipiru è kǎaa, wa pǎnɛ ɔzɛɛzi wɛɛ gaa Siria bɔsun, ben wa ka Taya, guu kɛ wǎ góro'itɛ asoo bɛn. ⁴ Wa Yesudeenɔ wɛtɛ, ben wa azuma doo kɛńyo. Aɔ gbɛkenɔ ɔ Pɔlunɛ kɔn Luda Nini gbǎaa kɛ àton gǎ Yerusalemuro. ⁵ Mɔde kɛ wa gurɔ beeenɔ lɛ pǎ, wa fɛɛ wɛɛ taa. Aɔ gǎa zɛwɛ n pǐngi kɔn n ɔɔɔnɔ kɔn n nɛnɔ wɛtɛ kpɛɛ ai ísia lɛa. Ben wa kue wa kosooa wa adua kɛ. ⁶ Kɛ wa lɛ zǎkɔa, wa gɛ góro'iten. Aɔmɔnnɔ sɔ èara n bɛ.

⁷ Bɔna Taya wa ɛara wa da zɛn ai wa ka Tolɛmai. Wa i kpà Yesudeenɔ wa kɛńyo gurɔ dɔ. ⁸ Kɛ guu dɔ, wa fɛɛ wa gaa Sizarea. Wa gaa wa pita baarunnakpari Filipi bɛ. Gɔɔn swɛɛplaaa kɛ wǎ n sɛ yǎanɔ dokemɛ. ⁹ À nɛnɔgbɛ annabinɔ vĩ gɔɔn siigɔ aɔɔɛ zǎ kɛ kòro. ¹⁰ Wa gurɔplaakɛna gwee guu annabi kɛ wɛ benɛ Agabu bɔ Yudea bɔsun à mò. ¹¹ Kɛ à mò wa kiia, à Pɔlu utaba sɛ à a zĩnda gbǎnɔ kɔn a ɔɔnɔ yìo à bè: Lán Luda Ninii ɔ nǎn yɛ: Gbɛ kɛ bà kɛ vĩ, lɛn Yudanɔ é à yi Yerusalemu aɔ à kpǎ bori pǎndenɔa lɛ. ¹² Kɛ wa yǎ pì mà, wapinɔ kɔn wɛtɛ pì deenɔ wa agbaa kpà Pɔlunɛ àton gǎ Yerusalemuro. ¹³ Ben à bè: Bóyǎnzi ée ɔɔ dɔɔ ée ma nɔsɛ yakaamezi? Àtongɔ yina ũ sero. Baa tɔ mé ga Yerusalemu Dii Yesu tɔ yǎnzi, ma sorumi mà. ¹⁴ Kɛ wɛɛ fɔ wǎ mile blèro, wa kámma bɔ wa bè: Dii pɔyezi kɛ. ¹⁵ Beee gbɛra wa soru kɛ, ben wa gaa Yerusalemu. ¹⁶ Yesudee kɛ aɔ kú Sizarea kenɔ gǎa wǎ pítawao Sipiru gbɛ Nasɔ bɛ. Yesudeen à ũ zaa zi.

Pɔlu gana Yemisi gwa

¹⁷ Kɛ wa ka Yerusalemu, Yesudeenɔ wa si kɔn pɔnnaao. ¹⁸ Kɛ guu dɔ, Pɔlu gǎawao Yemisi bɛ. Gbɛnsinɔ kakɔana gwe n pǐngi. ¹⁹ Pɔlu i kpàńma, ben à yǎ kɛ Ludaa kɛ a zĩi gǎzĩ bori pǎndenɔ tɛ tɔkɛńne mámmam zɛazɛa. ²⁰ Kɛ aɔ yǎ pì mà, aɔ Luda sǎabu kpà. Ben aɔ bènɛ: N yǎ pì gwa, wa gbɛ. Yudanɔ Yesu náanɛ kɛ bɔrɔ ũgbangba, ben aɔ pǐngi aĩa vĩ Musa doka musu. ²¹ Aɔɔ mà kɛ nɛɛ yǎ daa Yuda kɛ aɔ kú bori pǎndenɔ tɛnɔnɛ aɔ kpɛɛ li Musa dokanɛ, aɔton bǎngu kɛ n nɛnɔnɛro aɔtongɔ n fɛɛakaarayǎnɔ kúnaro. ²² Wɛ kɛ diaa? Zaakɛ aɛé gí n mɔna mazi. ²³ N kɛ lán wɛ onnɛ nǎ. Wa tɛ gɔɔn siigɔ kenɔ lù sɛ Ludanɛ. ²⁴ N

ń sɛ à gá gbāsĩ bɔ a zĩndan, ń ń fĩa bo lɛ aɔ e wà mĩ bo, baade pĩngi gɔ dɔ kɛ yā kɛ aɔɔ mà n musu né yāpuranlo. Aɔé e kɛ mpi sɔ ń tɛ Musa dokazi. ²⁵ Bori pānde Yesudeenɔ sɔ, wa takada kɛ wá òńne wa zɛo aɔ mĩ kɛ nɔbɔ kɛ wà saa òo taaa kɔn aruo kɔn nɔbɔ kòtokpasaio kɔn pāpākenao.

²⁶ Ben Pɔlu gbɛ pìnɔ sɛ à tǎnyo. Kɛ guu dɔ, aɔ gbāsĩ bɔ ń zĩndan, ben à gɛ Luda ua lɛ à gbāsĩbɔguro lɛ diɛ kɔn saa kɛ weé o ń baadenɛo.

Pɔlu kũna Luda ua

²⁷ Kɛ gbāsĩbɔna guro swɛɛplaa beee kà yāana, Asia bɔsu Yuda kenɔ Pɔlu ɛ Luda ua. Aɔ tɛ kà pariin, ben aɔ à kũ. ²⁸ Aɔɔe wii lɛ wà bè: Isarailinɔ, à wa faaba kɛ. Gbɛ kèkii bé ègɔ yā daa baade pĩngine gu pĩngia, kɛ bɔ wa gbɛnɔ yā kpɛɛ kɔn wa dokao kɔn gura kɛo. Beee gbɛra à dɔkɛ Luda uao dɔ à gɛn kɔn Girikinɔ. ²⁹ Aɔɔ ò lɛ kɛ aɔ Efesu gbɛ Torofimu ɛ kɔn Pɔluo wɛtɛ guu yā yānzime, ben aɔɔe daa Pɔlu gɛo Luda uamɛ.

³⁰ Wɛtɛ lògo, gbɛnɔ wĩ kɔn bɔo zaa gu pĩngia aɔ mò wà Pɔlu kũ Luda ua aɔ à gɛ wà bɔo. Gwe gɔɔ wà Luda ua pĩ gbànɔ tàta. ³¹ Kɛ aɔɔ yezi wà à dɛ, yā pĩ baaru Romu sozanɔ gbɛnsi kii lɛ, à mà Yerusalemu lògo. ³² Gwe gɔɔ à soza bàdeenɔ sɛ kɔn à bàsaideenɔ, ben aɔ gɛnla kɔn bɔo. Kɛ gbɛnɔ sozanɔ gbɛnsi pĩ ɛ kɔn sozanɔ lɛdo, aɔ Pɔlu gbɛna tò. ³³ Ben gbɛnsi pĩ sɔ Pɔluzi à à kũ à bè wà à yi kɔn mòkyakoonɔ mɛn plaa. À ń lá à bè: Dén gbɛ pĩ ũu? Bó yān à kɛ? ³⁴ Ben zà guu gbɛnɔ e wii lɛ aɔɔe yā dɔnkɔ ooro. Kɛ zɔka e tó gbɛnsi pĩ fɛ à yā pĩ sǎnsǎn maro, à bè wà gáo sozanɔ bɛ. ³⁵ Kɛ wà kào didikiia, sozanɔ bé wà à sɛ gbɛnɔ nanakɔana yānzɛ. ³⁶ Zaake baade pĩngi tɛzi kɔn wiio aɔɔe bee: À à dɛ.

Pɔlu gina kɔn a zĩndao

³⁷ Kɛ wà yezi wà gɛ kɔn Pɔluo sozanɔ bɛ, ben à gbɛnsi pĩ là à bè: Né we mà yā ońneɔ? Ben à à là à bè: Nɛè Giriki yā maɔ? ³⁸ Igipiti gbɛ kɛ fɛ gbāadeenɔzi zĩna à gaa gbāan kɔn bɔsuderɛ gɔɔn bɔɔ siigɔɔnɔn n ũroo? ³⁹ Pɔlu wɛàla à bè: Yudan ma ũ. Wà ma i Taasu, Silisia bɔsummɛ. Wɛtɛ tɔsaideenlo. Ma wɛɛ kɛmma n ma gba zé mà yā o gbɛnɔnɛ. ⁴⁰ À à gbà zé, ben Pɔlu zɛ didikiia à ɔ kɛ gbɛnɔnɛ yáku. Kɛ aɔ yĩtɛ kítikiti, à yā òńne kɔn Eberu yāo à bè:

22

¹ Ma gbɛnɔ kɔn ma mareenɔ, à swá kpá à ma yāzɛ ma tia. ² Kɛ aɔɔ mà èe yā ońne kɔn Eberu yāo, aɔ zɛ kítikiti. Ben Pɔlu bè: ³ Yudan ma ũ, wà ma i Taasu, Silisia bɔsummɛ, ben ma né blè wɛtɛ guu kɛ. Gamalieli kiian ma doka kɛ wa dezino kũna dàdan a zéa. Má aĩa vĩ Ludanɛ lán á kuu nà gbāa a pĩngi. ⁴ Ma wɛɛ tǎ dɔnzizɛ pĩ sɛrinɔa ai aɔ gbɛkenɔ gàga, ma gɔgbɛ kɔn nɔgbɛnɔ kũkũ ma ń ká kpésiaan. ⁵ Sa'oriki kɔn gbɛnsinɔɔ dɛ ma sɛedadeenɔ ũ ń pĩngi. Ma takada kɛ aɔɔ kɛ Damasiku Yudanɔnɛ sì ń ɔzĩ, mɛɛ gaa gwe mà gbɛ pìnɔ kũkũ mà suńyo Yerusalemu wà wɛɛ tǎmɛma.

Pɔlu a Yesu zé sɛna tɔkɛnnɛna (Zĩr 9:1-19, 26:12-18)

⁶ Kɛ má tɛ zén, ma ka kii kɔn Damasikuo ɔfǎntɛ kà mĩdangura, ben kǎndo gupura bíta bɔ ludambɛ à dāmala. ⁷ Ma bɔ ma lɛ tɔɔtɛ, ben ma kòto mà wà bèmɛ: Solu, Solu, à kɛ dia néé wɛɛ tǎamaa? ⁸ Ben ma bè: Dén n ũu, Dii? Ben à bèmɛ: Mámbe Yesu Nazaretɛ kɛ néé wɛɛ tǎaa ũ. ⁹ Gbɛ kɛ aɔɔ kúmaonɔ gupuraa pĩ ɛ, mɔde aɔɔe gbɛ kɛ èe yā oomao kòto maro. ¹⁰ Ben ma à là: Bón mé kɛɛ, Dii? Ben à bèmɛ mà fɛɛ mà gɛ Damasiku. Gwen weé yā kɛ a diɛmɛ mà kɛɛ omɛ pĩngi.

¹¹ Gupuraa pì í gbāaa tò ma wée e guu e doro, ben ma gbēno ma kū ma ɔɔa aɔ gēmao Damasiku.

¹² Dɔnziri kee kú gwe kè wè benɛ Anania. È mì siɛ Luda dokanɛ, bensɔ Damasiku Yudanɔ píngi è à tó nnaa sí. ¹³ À mò ma kiia à zè ma saɛ, ben à bèmɛ: Solu ma gbē, ñ ɛara ñ guu e. Gwe gɔɔ ma wée wè, ben ma à è. ¹⁴ À bè wa dezinɔ Luda bé à ma se le mà wée si Gbē Maale mà yā ma à lén mà à pɔyezi dɔ. ¹⁵ À bè mégɔ de à sèedadee ũ màgɔ yā kè má è kɔn yā kè má mào oo baade píngine. ¹⁶ Ben à bè bón méɛ dāa dɔɔ, mà fɛɛ mà batisi ke ma durunnɔ é kēma kɔn à sísinao.

Pɔlu zīna bori pāndenɔ kiia

¹⁷ Kè ma ɛara Yerusalem, méɛ adua keɛ Luda ua, ben ma wéegupu è. ¹⁸ Ma Dii è, à òmɛ mà ke kpakpaa mà bɔ Yerusalem, zaake gbēno é yā kè méɛ oo a musu síro. ¹⁹ Ben ma bè Diine, aɔ dɔ sãnsãn kè mègɔ gɛɛ aduakekpɛ kɔn aduakekpen-o le màgɔ à náanɛkerinɔ kaa kpésiaan wàgɔ ñ gbēɛ. ²⁰ Kè wèè à sèedade Sitiví deɛ sɔ, mapi má kú gwe ma ze kɔn à dèrinɔ, má ñ utanɔ kūnañne. ²¹ Ben Dii bèmɛ mà gá, é ma zī ai bori pāndenɔ kiia zāazā.

Pɔlu né Romu gbēme

²² Aɔ swā kpà à yāzi ai à gāa à kà bori pāndenɔ yā pìà, ben aɔ nà wiia wà bè: À à de! Gbē kè taka kuuna zé vīro! ²³ Aɔɔe wii lee aɔɔe ñ utanɔ gbākeɛ aɔɔe bùsuti fāa musu. ²⁴ Ben Romu sozanɔ gbēnsi bè wà gē kɔn Pɔluo ñ bɛ, wà à gbē kɔn flāo ai à yāpuraa o wà e wà yā kè wèè wiia dɔɔa à yānzi ma. ²⁵ Kè wèè Pɔlu ɔɔnɔ poroo le wà à yi, à bè soza bàdee kè kú gweenɛ: A à zé vī à Romu gbē gbē yākpakeɛsai? ²⁶ Kè soza pì yā pì mà, à gāa à bè ñ gbēnsine: Bón né keɛ? Gbē pì né Romu gbēme. ²⁷ Ben gbēnsi pì mò à Pɔlu là à bè: Ñ omɛ, Romu gbēn n ũs? À wèàla à bè: Eè. ²⁸ Ben gbēnsi pì bènɛ: Ma ɔɔ bíta kpàme, ben ma gɔ Romu gbē ũ. Ben Pɔlu bènɛ: Mapi sɔ wà ma i à ũmɛ. ²⁹ Ben gbē kè aɔɔ yezi wà yā lalaa yāanɔ bòru kpɛɛ gɔɔ. Kè gbēnsi pì dɔ kè Pɔlu né Romu gbēme, vīa à kù kè à tò wà mò kàa yānzi.

Yuda gbāadeenɔ yākpakeɛna kɔn Pɔluo

³⁰ À guu dɔ kè gbēnsi pì yezi à yā kè Yudanɔ mòo sãnsãn ma, à mò pòroa, ben à sa'orikinɔ kɔn Yuda gbāadeenɔ kàkɔa à mò kɔn Pɔluo ñ aɛ.

23

¹ Pɔlu wée pè gbāadeenɔa à bè: Ma gbēno, yākee e ma swè vī Luda aɛro ai kɔn a gbāao. ² Ben sa'oriki Anania ò a dogarinɔne aɔ à lé a léa. ³ Ben Pɔlu bènɛ: Luda n lé se, gbēntee kākā bɛ. Ñ vɛɛna néɛ yākpakeɛmao doka musu, ben mpi sɔ n bɔ à kpɛɛ, n bè wà ma lé. ⁴ Ben dogari pìnɔ bè: Mbe néɛ Luda sa'oriki sɔsɔ leɔ? ⁵ Pɔlu bè: Gbēno, má dɔ sa'orikinlo, zaake wà kè Luda yān wà bè wàton wa bùsu gbāadee tó zaaa síro.

⁶ Pɔlu dɔ kè gbāadee pìnɔ gbēkenɔ né Sadusinɔmɛ, aɔ gbēkenɔ sɔ Farisinɔ, ben à òñne gbāngbān: Ma gbēno, Farisin ma ũ, Farisinɔ nén ma ũ. Gèno fɛɛna tāmāa kè má vī yānzin ée yākpakeɛmaozi. ⁷ Kè à yā pì ò, Farisinɔ kɔn Sadusinɔ fɛɛ kɔo kɔn leokpakɔao, ben kakɔana kpàate leo plaa. ⁸ Sadusinɔ è be gèno è fɛero, bensɔ malaikanɔ kɔn niniinɔ kuuro. Farisinɔ sɔ zè kɔn yā pìnɔ píngi. ⁹ Zɔka gbāaa gè ñ té, ben Farisi kè aɔɔ doka dañne kenɔ fɛɛ kɔn leokpakɔa gbāaa aɔ bè: Wée yā zaa ke e gbē kèaro. Tó ninii ke malaika bé à yā òne sɔ né? ¹⁰ Kè leokpakɔa gbāa kù, sozanɔ gbēnsi e vīa keɛ le gbēno tón Pɔlu ke gyáigyairo yānzi, ben à ò a sozanɔne aɔ pita wà gē ñ té aɔ à kù wà gáo ñ bɛ.

¹¹ Zī beea gwāavī Dii bō à mò Pōluzi à bè: Ñ làakari kpáe! Lán n ma yā ò Yerusalemu kè nà, séde ñ o Romu dō.

Lékpakōsōna Pōluzi

¹² Kè guu dō, Yuda kenō kākōa asii guu aō la dà wà bè weé pō blero weé í miro ai wà gá Pōlu dēo. ¹³ Lékpakōsōri pìnō dē gōon baplaaala. ¹⁴ Aō gāa sa'orikino kōn gbēnsino kiia aō bèñne: Wá sī kōn Ludao wa bè tó wée Pōlu dēro, tó wa pō blè, Luda láari kēwa. ¹⁵ Apino kōn gbāadeenō a pīngi à gá à o sozanō gbēnsine à móare kōn Pōluo lán wà be á yezi à à yānō tāasi kē tia dē à káakupōlaa bà. Wapino sō wégō kú soru guu wà à dē zén ai àgō gá ká kè.

¹⁶ Kè Pōlu dāre nēgōgbē í yā kè aō gōgō pì mà, ben à gāa à gē sozanō be à ò Pōlunē. ¹⁷ Ben Pōlu soza bàdee sisi à bèñne: Ñ gá kōn gōkparē kēo a gbēnsi kiia, zaake à yezi à baaru ke kpáneme. ¹⁸ Ben à à sè à gāao í gbēnsi kiia à bè: Pōlu kè wà à dà kpén ma sisi à kùeme mà mó n kiia kōn gōkparē kēo. À yāke vī à yezi à onne. ¹⁹ Ben gbēnsi pì gōkparē pì kù a oja à gāao gusae í gōon plaa, ben à à là à bè: Bó yān í vī ñ omēe? ²⁰ Ben à bè: Yudanō bé wà lé kpākōsō, aō yezi wà kùenne ñ mó kōn Pōluo í gbāadeenōne zia, lán wà be aō yezi wà à yā gwa tia dē à káakupōlaa bà. ²¹ Nton weñnero, zaake aō gbēnō e à dāa zén wà dē gōon baplaaala. Aō la dà wà bè weé pō blero weé í miro ai wà gá à dēo. Aō sorumi mà kò, n yān aō swā dōzi. ²² Gbēnsi pì bè gōkparē pīne: Nton tó gbēke dō kè í òmero. Ben à à gbàre.

Pōlu gbarēna Sizarea

²³ Ben à soza bàde gōon plaaano sisi à bèñne: À o soza fēedade gōon wāa doonōne aō soru kē wà gá Sizarea uusie úbleguro kōn sōde gōon baaagō akurino kōn sáride gōon wāa doono. ²⁴ À sō yā kēke Pōlunē à dia lē wà gáo būsū gbēnsi Felisi kiia aafia. ²⁵ Ben à takada kēne à bè:

²⁶ Būsū gbēnsi Felisi, mamōma Kalaudio Lisia ma takada kè kēne ma ì kpàmma. ²⁷ Yudanō bé wà gbē kèkii kù aō yezi wà à dē. Kè ma à dō Romu gbē ũ, ben ma gaa kōn sozanō ma à sìmma. ²⁸ Kè má yezi mà à taari kè aō èa ma, ma à sè ma gāao aō yākpakerino kiia. ²⁹ Gwen má dōn kè taari kè aō èa né í doka yāme, èe yā kè kà wà à dē ke wà à da kpésiaan kero. ³⁰ Kè wà lé kpākōsōzi, wà à kpāi kēme, ben ma à gbàemma gōo má ò yādeenōne aō gá kōn à yāo n kiia gwe.

³¹ Ben sozanō kè lán wà òñne nà aō Pōlu sè wà gāao Antipatari gwāavī. ³² Kè guu dō, soza kè aōe táa oo kēse pīnō Pōlu nà sōdeenōne í ozi aō dōo ae, ben aō èara wà tà í be. ³³ Kè sōdeenō kà Sizarea, aō takada pì kpà būsū gbēnsi pīa, ben aō Pōlu nāne à ozi. ³⁴ Būsū gbēnsi pì takada pì kyó kè, ben à Pōlu là būsū kè à bōn. À mà kè Silisia būsūn à bōn, ³⁵ ben à bèñne: Tó gbē kè aō yā vīnyonō mò, mé ma lán aōe o nà. Ben à bè wàgō à dākpa Herōdu pitakiia.

24

Yudanō Pōlu káarakpana

¹ Gurō sōoro gbera sa'oriki Anania mò Sizarea kōn gbēnsi kenō kōn dokadōri kè wè bene Tetuluo. Aō mò Pōlu káara kpá būsū gbēnsi kiia. ² Kè wà Pōlu sìsi, Tetulu fēe èe yā daaàla à bè: Felisi, kōn n aubarikao wa būsū kaena aafia. N zia laasuulena bé à wa būsū kē maa. ³ Wè n tó nnaa sí wàgō n sáabu kpaa gu pīngia gurō pīngi. ⁴ Kè má yezi mà n yā gágaro, mé wée kemma ñ sùu kēwao ñ wa yā néngo kèkii ma. ⁵ Wá è kè gbē pì né guderime. È yāketē da Yudanō té anduna guu pīngi, à dē dōnzize egēe kè wè í sísi Nazaretideenō dōn'aedee ũ. ⁶ Baa se à

yezi à Luda ua gbāsī lé, ben wa à kù. ⁷⁻⁸ Tó n à làla n zĩnda, né taari kè wá èa yāpura a dō. ⁹ Ben Yudanɔ yā'i kàara wà bè len yā pìnɔ de le.

Pɔlu gina kɔn a zĩndao Felisi aɛ

¹⁰ Ben būsɔ gbēnsi pì mī kè degū Pɔlunɛ le à yā o. Ben Pɔlu bè: Lán má n dō yākpækɛri ũ būsɔ kè guu à wè gí kè nà, beee yānzi mée ma mibɔna yā oo ma làakariazi. ¹¹ Tó n gbèka, wée onnɛ kè ma gana Yerusalemu mà dɔnzi kɛɛ de gurɔ kuri awɛɛplaalaro. ¹² Wée ma e mée leokpakɔa kɛɛ kɔn gbēkeo Luda uaro. Wée ma e mée yāketɛ daa aduakɛkpɛnɔ guu ke wéte guuro. ¹³ Gbē pìnɔ é fĩ wà taari kè aɔ èmaa sèedadee ennero. ¹⁴ Má sì kè zé kè aɔɛ sísii dɔnzizɛ egɛɛ pì guun mée dɔɔ wa dezinɔ Ludazi. Má yā kè wà kè Musa doka guu kɔn annabinɔ takadano náanɛkena pínɡi. ¹⁵ Ma wée dɔ Ludazi lán aɔpínɔ bà kè gbē maaano kɔn gbē zaaano é fɛɛ bɔna gaan n pínɡi. ¹⁶ Bee yānzi mēgɔ ma zĩnda totoo gurɔ pínɡi le ma swè tóngɔ vīi Luda aɛ ke gbēntee aɛro. ¹⁷ Ma wèkɛna kɔn ma būsuo gbɛra ma ɛara ma su ma ɔ dàmma ma saa ò ¹⁸ Luda ua. Kè mée saa oo ma gbāsibɔna gbɛra, ben wà ma le gwe. Mée gbēnɔ kákɔaro, yāketɛ kuuro. ¹⁹ Asia būsɔ Yuda kenɔn yādeenɔ ũ. Séde aɔ mó wà yā bɔ kɔ lén n kiia. ²⁰ Tó lenlo, n tó gbē kè aɔ kú kènɔ dà kè aɔ èma gurɔ kè aɔ yākpæ kèmao o. ²¹ Sé yā mèn doo kè má ònnɛ kɔn kòto gbāaaɔ, gènɔ fɛɛna yā musun aɔɛ yākpæ kèmaozi.

²² Felisi Yesu zé bɔkɔte dō, ben à lá kà Yudanɔ yāla à bè: Tó sozano gbēnsi Lisia mò, mé a yā mī deare. ²³ À ò soza bàdeenɛ àgɔ Pɔlu dākpaa, mɔde à à gba zé à ïam pá, à tó à gbēnɔ à ïan ká.

Pɔlu kuuna kpésiaan Sizarea

²⁴ Gurɔ plaaa gbɛra Felisi mò kɔn a Yuda naɔ kè wè benɛ Durusilao. À Pɔlu sìsi, ben à Kirisi Yesu náanɛkena yā maa. ²⁵ Pɔlu e yā oo maakɛna musu kɔn zĩndakūnadɔɔ kɔn yākpækɛna kè èe mɔɔɔ, ben vīa Felisi kù à bè: N fɛɛ n tá gĩa. Gurɔ kè ma ɔ lè mé ɛara mà n sìsi. ²⁶ À wée dɔ Pɔluzi kè eé ɔɔnkpɛegbaa daareme, ben ègɔ à sisii gèn baaagɔ à mó fāadi boao. ²⁷ Kè à kè wè plaa, Pɔsiu Fesutu vèe Felisi gɛɛ ũ. Kè Felisi yezi àgɔ nna kɔn Yudanɔ yānzi, ben à Pɔlu tò da kpésiaan.

25

Pɔlu zè kɔn gana Siza kiiao

¹ Fesutu vèena kpatan gurɔ aagɔ gbɛra à fɛɛ Sizarea à gaa Yerusalemu. ² Gwen sa'orikínɔ kɔn Yuda gbāadeenɔ mò à kiia aɔ fɛɛ kɔn Pɔlu yāo. Aɔ wée kèa ³ à sùu ke à tó Pɔlu mɔ Yerusalemu. Zaake aɔ zèo wà takutɛ kpákpane zén wà à demɛ. ⁴ Ben Fesutu bènnɛ: Pɔlu kú kpésiaan Sizarea, mapi sɔ mé tá gwe tia. ⁵ A gbāade kenɔ mó wà gámao. Tó à yā zaaa kème, é o.

⁶ Fesutu kènyo lán gurɔ sɔraagɔ ke gurɔ kuri taka bà, ben à ɛara à tà Sizarea. Kè guu dɔ, à vèe a tintia à bè wà mó kɔn Pɔluo. ⁷ Kè wà mòo, Yuda kè aɔ bɔ Yerusalemunɔ ligazi, ben aɔ yā bíta kè wée fĩ wà à sèedadee èroonɔ dìa paripari. ⁸ Pɔlu yā sìnlà à bè: Mée taari ke Yudanɔ doka ke Luda uanɛro, ke Siza. ⁹ Fesutu e wetɛ àgɔ nna kɔn Yudanɔ, ben à Pɔlu là à bè: Né we n gá Yerusalemu le mà yākpæ kènyo gwe yā kènɔ musuɔ? ¹⁰ Pɔlu bè: Siza doka kè kɔ sì wà yākpæ keomɛ aezĩn má zen kè. Mée taari ke Yuda kenɛro lán mpi n dō sãnsã nà. ¹¹ Tó ma taari kè à kà wà ma deɛ kè, mée gízi mà garo. Mɔde lán mée yā kè gbē kènɔ e oo ma musu ke ke nàro, gbēke zé vī à ma kpámmaro. Gana Siza kiian ma zɛo. ¹² Kè Fesutu lé kpàkɔsɔ kɔn a gbēnɔ à bè: Kè Sizan n zɛo, à kiian né gán.

Gana kɔn Pɔluo kí Agaripa kɔn Benisio aɛ

¹³ Gurɔ plaaa gbera kí Agaripa kɔn Benisio mò Sizarea le wà ì kpá Fesutua. ¹⁴ Kè aɔɔe gurɔplaa kɛɛ gwe yānzi, Fesutu bò kɔn Pɔlu yāo kína pìnɛ à bè: Gɔgbɛ kee kú kè kè Felisi à tò da kpésiaan. ¹⁵ Kè ma gaa Yerusalemu, sa'orikinɔ kɔn Yuda gbɛnsinɔ mòmɛ kɔn à yāo wà bè mà sùu ke mà yā daàla. ¹⁶ Ma bèñne tò gbɛ kè wà mò kɔn à yāo e zé e à kɔ e kɔn gbɛ kè aɔ yā vī lɛdoonɔ à yā sìnlaro, wa Romudeenɔ weè à kpámmaro. ¹⁷ Kè wa su kè lɛdo, mée yā gágaro. Kè guu dɔ gɔɔ, ben ma vɛɛ ma tintia ma bè wà mómɛ kɔn adeeo. ¹⁸ Gbɛ kè aɔ taari èa pìnɔ yā ò, aɔɔe yā zaaa kè mée kpákpaa o à musuro. ¹⁹ Aɔ yáketɛ vīo n dɔnzizɛ yā musu kɔn gɔgbɛ kè wè benɛ Yesu yāo. À gà, ben Pɔlu zè kɔn à kuuna wɛndio yāo. ²⁰ Ma bídi kè yā pì zé dɔnaa, ben ma à là tò à yezi à gá Yerusalemu wà yā pì gɔgɔnɛ gwe. ²¹ Ben Pɔlu bè Romu kɔnan a zɛo wàgɔ a kúna. Ben ma bè wàgɔ à dákpaai ai màgɔ gá à gbarɛ Sizaa. ²² Ben Agaripa bè Fesutunɛ: Má yezi mà gbɛ pì yā ma ma zīnda. Ben Fesutu bè: Né yā ma à lén zia.

²³ Kè guu dɔ Agaripa kɔn Benisio mò kɔn gakui bítao, ben aɔ gè kɔkakɔakɛkpen kɔn sozanɔ gbɛnsinɔ kɔn wéte gbɛ bèɛdeenɔ. Kè Fesutu yā ò, wà mò kɔn Pɔluo. ²⁴ Ben Fesutu bè: Kí Agaripa kɔn amɔa kè á kúwao kènɔ pínɡi, a gbɛ kèkii ès? Yuda kè aɔ kú Yerusalemunɔ kɔn gura kènɔ n pínɡi gbɛ pì yā sè wà mòoma, aɔɔe wii lɛɛma aɔ bè à maa àgɔ kuu dɔro. ²⁵ Mapi sɔ, mée e à yáke kè kè kà wà à dɛro, ben lán à zè kɔn Sizao nà, ma zɛo mà à gbarɛa. ²⁶ Mée yā pì gbá dɔ gbasaa mà takada kè kɔnanɛ à yā musuro. Bɛɛ yānzi ma mɔo a aɛ, atɛnsa mpi kí Agaripa, le yálalanaa gbera mà yā e mà kè. ²⁷ Zaake pisina gbarɛmmána taari kè wà èa sãnsãn ona sai zé vī ma kiiaro.

26

Pɔlu a zīnda yā bɔkɔtɛna kí Agaripa aɛ

¹ Ben Agaripa bè Pɔlunɛ: N zé vī n n yā o. Ben Pɔlu ɔ sè à a zīnda yā bɔkɔtɛ à bè: ² Kí Agaripa, má è ma mìnnaa kè, kè má è mée ma zīnda yā bɔkɔtɛ n aɛ gbàa taari kè Yudanɔ dɛma pínɡi yā musu. ³ Atɛnsa kè n Yudanɔ fɛɛakaarayā dɔ pínɡi kɔn n yáketenɔ. Bɛɛ yānzi ma wée kèmma n ma yā kè mamɛ. ⁴ Yudanɔ ma kuuna dɔ n pínɡi zaa ma né féte zī naana zaa ma bùsun ai Yerusalemu. ⁵ Aɔɔ ma dɔ à gí kè. Tò aɔ yezi, aɔé fɔ wà o kè má kú wa dɔnzirinɔ gáli kè gbàa kɔn Luda yāo kè wè be Farisinɔ té. ⁶ Tia sa wée yákpae kɛɛmao kè ma wée dɔ lé kè Ludaa gbɛ wa dezinɔnɛzi yānzi. ⁷ Wa bori mèn kuri awɛɛplaaanɔ ègɔ dɔɔ Ludazi fáantɛ kɔn gwāavīo wéedɔna légbɛna dɔnkɔ pizi. Kí, támaa pì yānzin Yudanɔ fɛɛmazizi. ⁸ Bóyānzin Luda gènɔ fɛɛna kèare yā zésaidee ūzi sɛɛ?

⁹ Mapi sɔ yā, ma zɛo kè yā kè eé bɔ Yesu Nazaretɛi kpɛɛ pínɡin mégɔ kɛɛ. ¹⁰ Len má kè le Yerusalemu. Sa'orikinɔ ma gba zé, ben ma Luda gbɛnɔ kà kpésiaan pari. Tò wée n dɛdɛɛ sɔ, ma lé ègɔ kú à guumɛ. ¹¹ Mèègɔ gaa aduakɛkpɛ kɔn aduakɛkpɛo gèn baaagɔ màgɔ wée tãamɛma mà gá narɛma le aɔ lé sé Yesuzi. Ma pɔɔ fɛnañzi, ben mɛè gá ãa darɛma wéte swabaaanɔa.

Pɔlu a Yesu zé sɛna yā'ona

(Zĩr 9:1-19, 22:6-16)

¹² Bɛɛ yānzi mée gaa Damasiku kɔn iko kè sa'orikinɔ ma gbarɛoozi. ¹³ Kí, kè má té zén kɔn ɔfántɛo di mɛdangura, ma gupuraa è à bò ludambe à dàkala kɔn ma gbɛnɔ, à pásí dɛ ɔfántɛla. ¹⁴ Wa lɛɛ tɔɔtɛ wa pínɡi, ben ma kòto mà wà bèmɛ kɔn Eberu yāo: Solu, Solu, à kè dia née wée tãamaa? Lèzɔna kɔn gbáo kyatee sai e ãa daamma fá! ¹⁵ Ma bè: Dén n ūu, Dii? Ben Dii bè: Mámbe Yesu kè née wée tãaa ū. ¹⁶ N fɛɛ n zɛ. Ma bɔ ma mɔnzi le mà n sé ma zĩkeri ūmɛ, ñgɔ dɛ yā kè n è kɔn yā kè mé ɔɔɔannɛɛo sèedadee ū. ¹⁷ Mé n mì sí Yudanɔ ɔzĩ kɔn

bori pāndenŋ. Mé n zīimma ¹⁸ le ñ ñ wée kēñne, aŋ kpɛɛ li gusiaane wà aɛ dɔ gupuraa, aŋ bɔ Setān gbāaan wà gē Luda pón, le aŋ durunŋ e à kēñma, aŋ baka gŋ kú kōn Luda gbēnŋ ma náanekena yānzi.

Pɔlu zīkena Yesune

¹⁹ Kí Agaripa, àmbe à tò mée gí ludambɛ gbē kè bò à mòmazi yāziro. ²⁰ Ma waazi kè Damasiku gīa kōn Yerusalemuo, ben má kè Yudea būsū gu pīngia kōn bori pāndenŋ kiiao. Má òñne aŋ nòse liɛ wà aɛ dɔ Ludaa, aŋ yā kè eé tó wà dŋ kè aŋ nòse liɛ kɛ. ²¹ Beeɛ yānzin Yudanŋ ma kú Luda uazi, aŋ yezi wà ma dɛ. ²² Luda dɔnlen má kuuo ai kōn a gbāao, ben má zena à sèedadee ũ né fète kōn gbēnsinŋne ñ pīngi. Mèè yā pānde oro, sé yā kè annabinŋ kōn Musao ò à kɛɛ baasiro. ²³ Aŋ bè Mesaya é mē'amma e, àmbe eé fɛɛ bɔna gaan káaku à gupura yā o Yudanŋne kōn bori pāndenŋ.

²⁴ Kè Pɔlu e a zīinda yā bókɔtɛɛ le, Fesutu wiili dɔa à bè: Īa kāmman yó Pɔlu? N dŋna bíta bé èe n mī liɛ. ²⁵ Ben Pɔlu bè: Īa e kámaro, gbē bēede Fesutu. Yāzedeɛn mée oo, bensŋ yāpuraamɛ. ²⁶ Kí, lán ñ yā beeenŋ dŋ ná mé fŋ mà yā onne súusu vīa sai. Má dŋ kè à kee e kɛ n mī kpɛero, zaake yā pī né gusae yānlo. ²⁷ Kí Agaripa, n yā kè annabinŋ ò sís? Má dŋ kè ñ sī. ²⁸ Ben Agaripa bè Pɔlune: Gurŋ zaka néngo kè guu née daa né fŋ ñ ma liɛ mà gŋ Yesudee ũn yó? ²⁹ Pɔlu bè: Baa tia ke gikena má yezi, tó Ludaa wè. Èe kɛ ndonlo, kōn gbē kè aŋɔe ma yā maa gbāanŋ ñ pīngi, aŋ gŋ lán má dɛ ná mōkyakoo kēnŋ baasi. ³⁰ Ben kína pī kōn būsū gbēnsio kōn Benisio fɛɛ kōn gbē kè aŋ kakŋana gweenŋ. ³¹ Kè aŋ bòɛ, aŋɔe o'ookŋne: Gbē pī e yā kè kà wà à dɛ ke wà à da kpésiaan kero. ³² Ben Agaripa bè Fesutune: Tó gbē pī e zɛ kōn gana Siza kiiao yāro, le wé fŋ wà à gbarɛ.

27

Gana kōn Pɔluo Romu góro'ite guu

¹ Kè wà zèo wà da Itali zén, ben wà Pɔlu kōn pisina kpaa kenŋ ná soza bàdee kè wè benɛ Yuliune a ɔzī. À dɛ soza gáli kè wè be Siza sozanŋ dɔn'aedeɛnŋ doke ũ. ² Wa gē góro'ite kè bò Adaramitiumu guu, èe bɔɛɛ kōn Asia būsū wétɛnŋ, ben wa da zén. Masedonia būsū gbē Arisitaku Tesalonika kúwao. ³ Kè guu dŋ wa ka Sidŋ. Yuliu Pɔlu kúna kōn nòseɔ do, ben à à gbà zé à gá a gbēnŋ gwa le aŋ dɔnle kenɛ. ⁴ Kè wa bɔ gwe, wa ka í dagura. Kè Īa e daawale yānzi, ben wa dɔ Sipiru būsuzi kpɛɛ kpa. ⁵ Táa'ona ísīaa dagura wa dɔ Silisia kōn Pamfilia būsunŋ, ben wa ka Mira, Lisia būsun. ⁶ Gwen soza bàdee pī Alesandaria góro'ite kè èe gaa Itali èn, ben à wa kan.

⁷ Gurŋ kenŋ guu wa tá būsā. Ōsi kōn ōsiion wa ka Sinidu léa. Kè Īa e wewe wà gá súusuro, wa pāne wa bɔ Kereti būsū kpɛɛ kpa Salamŋne saɛ. ⁸ Ōsi kōn ōsiio wée dɔɔ Keretizi, ben wa ka guu kè wè be Górodŋki Maaan. À kīi kōn wéte kè wè be Laseao. ⁹ Lán wa gí kè zén ná, wa gana aɛ gŋ kari ũ, zaake Yudanŋ léyigurŋ gè kò. Beeɛ yānzi Pɔlu lé dàmmā ¹⁰ à bè: Gbēnŋ, má è tá kèkii é mó kōn ásarū bítao kōn mónzio. Èe kɛ góro pī kōn à asoonŋ adonlo, kōn wapinŋme se. ¹¹ Mòde soza bàde górofiri kōn górodeɛo yā sī dɛ Pɔlu yāla. ¹² Gu pī maa wà góro dɔn wà buusie ble gwero, ben gbē paridee zè kōn dana zén-o. Aŋ yezi wà ká Fenisi, wéte kè kú Kereti ɔfántɛgɛkpen kpa, tó eé sí kɛ wà buusie ble gwe.

Zàga'īa fɛɛna ísīaala

¹³ Kè Īa buse fɛɛ sɔɔmɛte kpa, aŋɔe daa aŋé fŋ wà ñ pɔyezi kemɛ. Ben aŋ ñ góro pòro wà dà zén aŋɔe dɔɔ Keretizi kīkīi. ¹⁴ Èe gí kero zàga'īa gbāaa kè wè be Īa pāsī bò Kereti kpīi kpa. ¹⁵ À góro liɛ, wée fŋ wà mī dɔa dɔro, ben wa gŋ tézi.

¹⁶ Kè à wa kpa luan néngò kè wè be Kodazi, à kèwa sǎo féte. Ɔsi kǎn ɔsiion wa wa góronɛ mǐsibɔ è wá kù gwe. ¹⁷ Kè aɔ sè wà gèo góro ìsi guu, ben aɔ kèkè aɔ bà kǎ góro ìsi pìnɛ. Kè aɔe vĩa kɛɛ Libia bùsu ísararaa gēnane yānzi, ben aɔ góro kúra pèè ín aɔ gǎ té ĩazi. ¹⁸ Kè guu dɔ, lán zàga'ĩa gí e wa góro yĩpayĩpaa gbāngbān nà, ben aɔ nà asoonɔ zuzunaa í guu. ¹⁹ À guro aagɔdee zĩ aɔ n góro zĩkɛbɔnɔ bɔe aɔ kwèè n zĩnda. ²⁰ À kà guro ũgbangba ɔfántɛ kǎn ɔɔɔnɛnɔ e boro, ĩa pāsĩ pì kǎn louo e kpáero. Mísina tǎmaa kè wá vĩ yǎa yǎawa píngi.

²¹ Wa guroplaa kè wée e wa pó blèro, ben Pɔlu fɛɛ à bènnɛ: Gbēnɔ, tó a ma yǎ mǎmɛ yǎ, lɛ wée fɛɛ Kɛreti, mǎnzi kǎn ásaruo kè borii gbasa à wa lero. ²² Ai tia méɛ lé daaawa à a làakari kpáɛ! A gbēke é garo, séde góro pì yaka. ²³ Gĩa gwǎavĩ Luda kè má dɛ à pó ũ méɛ dɔɔzi malaika bɔ à mòmazi ²⁴ à bè: Nton vĩa kero, Pɔlu. Séde n Siza aɛ le. Luda gbē kè aɔ kúnyo góro guunɔ bɔnnɛ aafia n píngi. ²⁵ Beee yānzi gbēnɔ, à a làakari kpáɛ! Má Luda náanɛ vĩ kè eé kɛ lán à òmɛ nà. ²⁶ Séde wà ká luan ke ísararaan.

²⁷ À guro gēro dosaidee zĩ gwǎavĩ ĩa pāsĩ pì e wa gáɛɛ Adariatiki ĩla ai tia. Ben lezāndo góro gbēnɔ e daa wa ka kǎi kǎn í baaomɛ. ²⁸ Ben aɔ bà ĩlɔgwabɔ gbàre ín, aɔ è gǎsǎsuu basiigɔ. Kè à kè saa féte aɔ gbàre dɔ, aɔ è à zǎ kǎ gǎsǎsuu baaagɔ. ²⁹ Aɔe kpana gbɛlaa vĩa kɛɛ, ben aɔ kúra mèn siigɔ gbàre góro pòro kpɛɛ, ben aɔe adua kɛɛ lɛ guu dɔrĩma. ³⁰ Góro gbēnɔ e zé wɛɛɛ aɔ bɔe góro guu aɔ bàà lé, ben aɔe góro mǐsibɔ pì pitaa aɔ da ĩla, aɔe kɛɛ lán wà be wà yezi wà kúranɔ gbare góro aɛ bà. ³¹ Ben Pɔlu bè soza bàdeenɛ kǎn à bàsaideenɔ: Tó gbē beeenɔ e gɔ góro guuro, é fɔ à boro. ³² Ben sozanɔ góro mǐsibɔ bànɔ zǎzǎ aɔ tò à lèè ín.

³³ Kè guu yezi à dɔ, Pɔlu agbaa kpànnɛ n píngi aɔ pó ble à bè: À guro gēro dosain gbǎa a gɔ logona pǎblee sai. ³⁴ Méɛ agbaa kpaaare à pó ble, lɛ à gbǎaa e à bɔ aafia. Baa a mǐkǎ mèn do eé léero. ³⁵ Pɔlu yābee'ona gbɛra à buredi sè à Luda sǎabu kpà baade píngi wǎa, ben à lì èè soo. ³⁶ Aɔ baade píngi làakari kpàɛ, ben aɔ pó blè sa. ³⁷ Wamɔwa kè wá kú góro guunɔ wa píngi wa ka gɔɔn wǎa do kpé baaagɔ akuri awɛɛswɛɛdo. ³⁸ Kè aɔ pó blè wà kǎ, aɔ pówɛɛ bɔe wà kǎ ín, lɛ góro e à futa kù yānzi.

Góro'ite yakana

³⁹ Kè guu dɔ, aɔ sǎsǎaa è aɔe dɔro. Kè aɔ ígukoto è kǎn bùsu'aatɛo sarara, ben aɔ zèo wà gá kǎn góroo ígɛɛzi, tó weé fɔ. ⁴⁰ Aɔ kúranɔ pòro aɔ dà í guu, ben aɔ górolibɔnɔ bà pòro gɔɔ. Aɔ góro aɛ bisa pòro ĩanɛ, ben aɔ mǐ pè ígɛɛ pía. ⁴¹ Ben aɔ sì bùsu'aatɛn dɔna sai, ben góro zè gwe. Bùsu'aatɛ pì góro aɛ kù gíngin èè fɔ à nigāro, ben ísǎkana kè e kakaa kǎn gbǎaa e góro pòro kpɛɛ yakaa. ⁴² Sozanɔ zèo wà pisinanɔ dɛdɛ, lɛ aɔ gbēke tón í kpá wà pitińguro yānzi. ⁴³ Mɔde soza bàdee yezi à Pɔlu mǐ sí, ben à gínɛ aɔ n pɔyezi kɛ. À bè íkparinɔ dɔnnɛ aɛ aɔ kusi ía aɔ bikù, ⁴⁴ gbē kpaaanɔ gɔ té n kpɛɛ lí lèetɛgɛnɔ ke góro kasonɔ musu. Len baade píngi í baaa lè aafia lɛ.

28

Pɔlu kuuna Malata luan

¹ Kè wa í baaa lè aafia, wá mà luan pì tón Malata. ² Bɛdeenɔ wa si kǎn yenzio maamaa. Aɔ gbǎakɛ kpàwazi, aɔ té sǎ lèwe, zaakɛ lou nà manaa, ben ĩa bɔe. ³ Pɔlu yàka kete kǎkǎa à mò èè kaa tén, pitigoo kú à guu. Kè té puusu à pà, à bɔ à Pɔlu sò a ɔɔa. ⁴ Kè bɛdeenɔ mlè pì è dɔ à ɔɔa, aɔ bèkɔnɛ: Gbē beee né gbēderime yǎpura. Baa kè à bikù ĩla aafia, yǎpuraa e wenɛ àgɔ kuuro. ⁵ Mɔde Pɔlu mlè

pì gbăke à dà tén, èe pòke kɛnɛro. ⁶ Gbɛnɔ wée dɔzi kɛ à ɔ é ká à lée à ga gwe gɔɔmɛ. Kɛ à gí kɛ, aɔ è pòkee e à lero, ben aɔ lé liɛ aɔ bè, gbɛ pì né tãa isi kemɛ.

⁷ Guu pì saɛn luan gbɛnsi kɛ wè benɛ Publiu bɛɛ kún. À wa diɛ gurɔ aagɔ à nibɔkɛɛ kèwe kɔn yenzio. ⁸ Publiu dee daɛna kɔn mɛwãao èe bāndubāndu kɛɛ. Ben Pɔlu gɛ à kiia à adua kɛnɛ, à ɔ kɛa à à kɛkɔa. ⁹ Kɛ à kɛ lɛ, luan pì gyāre kpaaanɔ mò à kiia, ben aɔ kɛkɔa se. ¹⁰ Aɔ wa kpe dà maamaa. Kɛ wée taa, aɔ kūsāɛ kèwe dɔ.

Pɔlu kana Romu

¹¹ Wa kuuna luan pì guu mɔ aagɔɔ gbɛra wa gɛ góro'ite kɛ buusiɛ blè gween wa da zén. Góro pì bɔ Alesandaria wà sika tãanɔ sèeda kɛa. ¹² Kɛ wa ka Sirakusi, wa gurɔ aagɔɔ kɛ gwe. ¹³ Bɔna gwe wa dɔ ígɛɛzi ai wa gaa káo Regiumu. Kɛ guu dɔ ãa bɔ sɔɔmɛtɛ kpa, à gurɔ plaadeen wa ka Putɛɔli. ¹⁴ Wɛtɛ pì guun wa Yesudeenɔ lèn. Aɔ bè wà sùu kɛ wà azuma doo kɛnyo. Wá kɛ lɛ, ben wa da Romu zén. ¹⁵ Romu Yesudeenɔ wa baaru mà, ben aɔ mò dawalɛ. Gbɛkenɔ wa lɛ Apiu Yàran, gbɛkenɔ sɔ guu kɛ wè be Pitakimɛn'aagɔn. Kɛ Pɔlu n é, à Luda sáabu kpà à a làakari kpàɛ.

Pɔlu waazikɛna Romu

¹⁶ Kɛ wa ka Romu, wà Pɔlu gbà zé àgɔ kuu adona kɔn soza kɛ eégɔ à dākpaao. ¹⁷ Gurɔ aagɔɔ gbɛra Pɔlu Yuda gbɛnsinɔ sisi. Kɛ aɔ kàkɔa, à bèrɛnɛ: Ma gbɛnɔ, mɛɛ zā Yudanɔnɛ yākearo. Mɛɛ bɔ wa dezinɔ fɛɛakaarayāke kpɛɛro, ben wà ma kũ Yerusalemu wà ma kpa Romudeenɔa. ¹⁸ Aɔ ma lala yāzi aɔɛ yāke e ma musu kɛ kà wà ma dero, ben aɔ yezi wà ma gbarɛ. ¹⁹ Ben Yudanɔ bɔ ma kpɛɛ. Tiasi ma zɛ kɔn gana Siza kiiao, èe kɛ má yā vī kɔn ma bùsu gbɛnɔonlo. ²⁰ Beɛe yānzi ma a gbeka, lɛ wà kɔ e mà yā oao, zaake gbɛ kɛ Isarailinɔ wée dɔzi yānzin wà mò kɛ kāmazi.

²¹ Ben aɔ bènɛ: Wée takada ke e à bɔ Yudea bùsun n yā musuro. Wa gbɛke sɔɔ e bɔ gwe à sùwe kɔn n baaru zaaoro. ²² Wá è à maa wà yā kɛ n vīi ma n lézĩ, zaake wá mà kɛ wè donzizɛ pì zaa bo gu píngiame.

²³ Aɔ gurɔɔ diɛkɔnɛ kɔn Pɔluo, ben aɔ mò à kiia ua kɛ à pìtan paripari. À yezi aɔ a yāzɛ dɔ Yesu yā musu, ben à nà Musa dokaa kɔn annabinɔ yānɔ, à kpata kɛ bɔ Luda kiia yā ònɛ à bɔkɔtɛnɛ zaa kɔngɔ ai uusie. ²⁴ Gbɛkenɔ yā kɛ èe oonɔ zé è, mɔde gbɛkenɔ gizi. ²⁵ Kɛ aɔɛ kɛkɔa kɔn lɛokpakɔao, Pɔlu yā mèn doo kàaraɛnɛ à bè: Yā kɛ Luda Ninii dà annabi Isayanɛ à ò a dezinɔnɛ né yāpuraamɛ, kɛ à bè:

²⁶ N gá n o gbɛ mɔnɔnɛ,
aɔégɔ swā kpaa yākemana sai,
aɔégɔ guu gwaa yāke'ena sai.

²⁷ Aɔ nòsɛ vīro lɛ wàton òndɔ kũro yānzi,
aɔ swā gbāa lɛ aɔton yā maro yānzi,
aɔ wée kpakɔrɛna lɛ aɔton guu ero yānzi,
zaake aɔ yezi wà aɛ dɔma mà n gba aafiario.

²⁸⁻²⁹ Beɛe yānzi, àgɔ dɔ kɛ Luda gbɛnɔ zĩ kɔn mɛsina yāo bori pāndenɔa. Aɔmbe weé sí.

³⁰ Pɔlu kɛ kpé kɛ èe à fīa boo guu wè plaa mámmam. Ègɔ gbɛ kɛ aɔè mó fàadi boonɔ kũu ɔplaplaa n píngi. ³¹ À kpata kɛ bɔ Luda kiia yā waazi kɛnɛ à Dii Yesu Kirisi yā dànnɛ kɔn làakario kpaɛna, gbɛkee e kpánɛro.

ROMUDEENƆ

Baade píngi né durunkɛrimɛ 1:1-3:20

Lán Luda è tó yā bɔ́nyo nna nà 3:21-4:25

Kuuna gbɛ dufunɔ ũ Kirisi guu 5:1-8:39

Yā kè Ludaa e wɛɛɛ Isarailinɔ musu 9:1-11:36

Yesudeenɔ yākɛna 12:1-15:13

Pɔlu ikpammana 15:14-16:27

Pɔlu ikpana Romudeenɔa

¹ Mamɔma Pɔlu, Kirisi Yesu zɔ̀bleri, Luda ma sisi à ma diɛ a zìri ũ, baaru nnaa ² kè à gĩake à à lé gbɛ a annabinɔne aɔɔ kè à yān kpàri ũ. ³⁻⁴ À Né Yesu Kirisi wa Dii yān baaru nnaa pì ũ. À gbɛnteekeɛ guu à bɔ Dauda borii guume. À ludaninikeɛ guu à fɛena gaan ɔ̀ɔɔawe kɔn gbāaa kè Luda Nén à ũ. ⁵ Kirisi ma gba zé mǎgɔ de a zìri ũ bori píngine, le aɔ e wà à náane ke aɔ gɔ à yāmarinɔ ũ le à tó bɔ. ⁶ Á kú gbɛ kè Yesu Kirisi n sísí à n sɛnɔ té se. ⁷ Ma takada kèkii kèare, a Romudee kè Ludaa yeazi à a sisi a gɔ à gbɛnɔ ũ píngi. Luda wa De kɔn Dii Yesu Kirisio gbɛkeɛ keare à a gba aafia.

⁸ Káaku gĩa ma Luda sáabu kè Yesu Kirisi gāzĩ a píngi yā musu, kè a ludanaanekena dà andunala píngi yānzi. ⁹ Tó mée adua keɛ gurɔ píngi, a yā è sāmaguro. Ludan ma sèedadee ũ. Àpin mée dɔɔzi kɔn nɔ̀seɔ do mée à Né yā baaru kpaa. ¹⁰ Mɛ̀gɔ wée kea à zé kekeme lán à yezi nà, le mà e mà mó a gwa sa. ¹¹ Ma wéesialena nii e ma deɛ maamaa, le mà e mà Luda Nini gba ke daagu a kāsāpɛena yānzi, ¹² le a ludanaanekena kɔn ma pɔo e à wa baade gba swè. ¹³ Ma gbɛnɔ, má yezi àgɔ dɔ kè mɛ̀gɔ gurɔ diɛ gɛn baaagɔ mà mó a gwa, le mà a zĩ gbɛ e a té lán má è bori pāndenɔ té nà, mɔde ai tia mée zé ero. ¹⁴ Girikiyāmarinɔ kɔn Girikiyāmarisaideenɔ n píngi, dɔ̀rinɔ kɔn dɔ̀risaideenɔ n píngi, n yā gɔ ma yā ũ. ¹⁵ Bee yānzi ma mɛ wā mà baaru nnaa pì kpá a Romudeenɔne se. ¹⁶ Mɛ̀ wí de kɔn baaru nnaa pì yāoro, àmbe gbāaa kè Luda è gbɛ kè aɔɔe à náane keɛnɔ mì sío ũ, atɛnsa Yudanɔ, n gbera bori pāndenɔ. ¹⁷ Baaru nnaa pì è owe lán Luda è tó yā bɔ́nyo nna nà. À de ludanaanekena yā ũ adome, lán wà kè Luda yān nà wà bè: Gbɛ kè Ludaa tò yā bɔo nna à náane kè èe keɛ yānzi égɔ kuu.

Gbɛnteenɔ né taarideenɔmɛ Luda kiia

¹⁸ Zaa musu Luda è a pɔfɛ pita gbɛntee kè n zaakɛna è zé zɔ yāpuraanɛnɔa n pākpaɔina kɔn n zaakɛnao yānzi. ¹⁹ Yā kè weé fɔ wà dɔ Luda yā musu utenańnero, Luda bé à yā pì bɔ́nne gupuraa. ²⁰ Zaa gurɔ kè à anduna kàe, à gbāaa kè è yāaro kɔn à ludakeɛ kè wè e kɔn wéɛoro bɔ gupuraa à zĩnɔ guu wásawasa. Bee yānzi gbɛnteenɔ agbaakpana vīro. ²¹ Aɔɔ Luda dɔ, mɔde aɔ̀è bèe línɛ a zéa wà à sáabu kpáro. N laasuunɔ kè pā, ben aɔ gɔ gusiaan n mǐsai yānzi. ²² Aɔ n zĩnda diɛ ɔ̀ndɔrinɔ ũ, ben aɔ gɔ mǐsaideenɔ ũ. ²³ Aɔ̀è dɔnzi ke gbɛntee kè aɔ̀è gaanɔ kɔn bāanɔ kɔn nɔ̀bɔnɔ kɔn pɔtaa'onkuseanɔ takane Luda kè è garoo gɛɛ ũ.

²⁴ Àmbe à tò Luda n kpá gbāsīkenazi, le aɔ wísaiyā ke kɔo, lán aɔ̀è à ni de n nɔ̀se guu nà. ²⁵ Aɔ Luda yāpuradee lendee kpà kɔn egɛɛo. Aɔ̀è dɔnzi ke Luda pɔ́kenanɔne wà dɔnzi Luda kè pɔ píngi kè gɛɛ ũ. Aubarikadeen à ũ gurɔ píngi! Aami.

²⁶ Beee yānzi Luda n kpá wísaiyā nidēnaa. Baa n nɔgbēnɔ yā kè wè kee lendeē kpà kɔn yā kè wè keroo. ²⁷ Leme se gɔgbēnɔ yā kè wè ke kɔn nɔgbēnɔ tò, aɛ̀e lugakɔ̀zi. Gɔgbē kɔn gɔgbēo è wísaiyā ke kɔo aɛ̀e à gbè e n zīndaa n sāsāna lén. ²⁸ Zaake aɛ̀e we wà zè kɔn Luda dōnaoro, ben à n laasuu kè lekpe, le aɔ̀ yā kè de wà keroon ke. ²⁹ Yā zaa pīngi pèkɔ̀rēm̃ma: Nòse pāsī, wéekaka, kēna kɔo īi, nòsegāanɔ, gbēdena, swèe, gbēblena kɔn mɔnafikikēnao. Kɔmɔtodeenɔ n ũ, ³⁰ gbēyakarino, Luda ibeenɔ, gbē takiikerino, yòkɔdeenɔ, īadārinɔ, zaa laasuulērinɔ, de kɔn dao yāmarisaideenɔ, ³¹ mīsaideenɔ, nāanēsaideenɔ, gbēyākerisaideenɔ, sósobisaideenɔ. ³² Aɔ̀ dɔ kè Ludaa diē kè yā beee taka kèrinɔ kà wà n dēde, mɔde aɛ̀e zē kɔn à kēnanɔ adoro, aɛ̀e té ká à kèrinɔmmē dɔ.

2

Luda é yākpae ke a zéa

¹ Beee yānzi mmɔn kè nèe gbē pānde taari ee, n agbaa vī n kpáro. Tó n gbē pānde taari è, n n zīnda dà yāmmē, zaake n gbētaari'eri nèe ke le se dɔ. ² Wà dɔ kè Luda yākpakēna kɔn yā beee taka kèrinɔ kuu a zéamē. ³ Mmɔn kè nèe yā beee taka kèrinɔ taari e, ben nèe ke le se, nēe daa né bɔ Luda yākpakēnan yó? ⁴ Ke nēe dɔkēe kɔn Luda nnakennēna bítāo kɔn à mēnao kɔn à sùuomē? N dɔ kè Ludaa e à nnaa kēenne le n n nòse liē yānzinloo? ⁵ N swāgbāaa kè, nēe nòse liero, nēe pɔfē kaakɔanzi ai Luda pɔfēpitammagurɔ zī, tó Luda yākpakēna kɔn gbēnɔ a zéa bɔ gupuraa. ⁶ Eé fīa bɔ baadenē a yākenaa. ⁷ Gbē kè aɛ̀e gakui kɔn bèe kɔn mēvāsaio weteē bensɔ aɛ̀e à maaa kee kɔn mēnaonɔ é wēndi kè è yāaroo e. ⁸ Gbē kè n zīnda poyeziyā e dɔr̃nē aē aɔ̀ gī yāpuraazi aɔ̀ té à zaaazino sɔ, Luda é pɔfē kɔn pētēo pitar̃ma. ⁹ Wéetāmma kɔn wāwāao é zaakeri pīngi le, atēnsa Yudanɔ, n gbera bori pāndenɔ. ¹⁰ Luda é maakeri pīngi gba gakui kɔn bèe kɔn aafiao, atēnsa Yudanɔ, n gbera bori pāndenɔ. ¹¹ Zaake Luda é gbēke wéē gwaro.

¹² Gbē kè durun kè Musa doka dōsai é kaate le doka pī sai. Gbē kè durun kè nana doka pī zī sɔ, Luda é yākpae keo doka pī musumē. ¹³ Èe ke gbē kè èe doka maa kɔn swāo bé à maa Luda kiiaro. Gbē kè èe zīi keea bé eé bɔ maa. ¹⁴ Tó borii kè aɔ̀ Musa doka dōroonɔ yā kè kɔ sio kè kɔn n zīndao, aɔ̀ doka vī n zīndaamē. ¹⁵ Aɛ̀e dɔɔawe kè yā kè kú doka pī guu kú n nòsemme. Aɔ̀ laasuu e yāpura kpaaa dɔ, zaake aɔ̀ laasuu mēn doro, à kenɔ è n da yān, à kenɔ è n bɔn. ¹⁶ Leme yākpakēgurɔ zī Luda é yākpae ke kɔn gbēnteenɔ yā kè utēna aɔ̀ nòsen musu Kirisi Yesu gāzī, lán baaru nnaa kè mēe kpaa ò nà.

Yudanɔ né dokadarisaideenɔmē

¹⁷ N Yuda ina, n ze kɔn n Yudakeeo, n Musa doka náane vī, nēe yòkɔ kee Ludao. ¹⁸ N Luda poyezi dɔ kɔn yā kè zé vīo, kè wà doka pī dàdanne yānzi. ¹⁹ Nēe daa n de vīanɔ wéedee ũ, gbē kè aɔ̀ kú gusiaa guunɔ fitia ũ, ²⁰ wéesiadeenɔ yādanneri ũ, gbē dufunɔ aufaa ũ. Nēe daa Luda dokan dōna kɔn yāpuraao mī ũ. ²¹ Mmɔn kè nèe yā da gbē pāndenɔnē, bóyānzi nèe da n zīndanezīroo? N bè wàton kpāi oro, mpi nèe o sɔsɔ? ²² Nèe be wàton zina kero, nèe zina ke sɔsɔ? Nèe kya ká tāanɔn, nèe n kpé pónɔ kpāi o sɔsɔ? ²³ Nèe yòkɔ ke Luda doka musu, ben n doka pī danasai è Luda tó yaka. ²⁴ Zaake a yānzin bori pāndenɔ ègɔ Luda tó zaaa siizi lán wà kè à yān nà.

²⁵ Tó n Luda doka kūna, ben bāngukēna àre vīnne. Tó nēe à yā da sōro, n sáa kɔn gefɔdeenɔmē. ²⁶ Tó gefɔdee Luda dokanɔ kūna, Luda é gefɔdee pī gwa sáa kɔn gbē kè bāngu kèoroo? ²⁷ Baa tó n doka takada pī kūna bensɔ n bāngu kè, tó nēe doka pī daro, bāngukerisaidee kè kūna é tó yā danla. ²⁸ Kuuna

Yuda ũ yāpuraa né mēbaayānlo, lēme bāngukēna yāpuraa né mēbaayānlo se. ²⁹ Kuuna Yuda ũ yāpuraa né nòsguueyāme, lēme dō bāngukēna yāpuraa né nòsguueyāme se. Luda Nini zīime, èe kē doka takada yānlo. Luda bé è gbē beee taka sáabu kpá, èe kē gbēnteenlo.

3

¹ Kaarana kpareen Yudakēē vīi? Àre kpareen bāngukēna vīi? ² À kaarana vī bíta yā píngi guu. Káaku gĩa Luda a yā nàhne n zīime. ³ Kē aō gbēkeno náane vīro, bón beee vīi? Aō kuuna náane sai é Luda náane gboroó? ⁴ Auo! Lenlo! À tó Luda gō yāpuraa vī, baa kē gbē píngi né egedeeme, lán wà kē Luda yān nà wà bè:

Tó n yā ò, n yā égō zé vī,
tó n yākpae kēnyo, n yā é ble.

⁵ Tó wa zaakēē è Luda maakēē bō gupuraaa, bó yān wé oo? Wé be Ludaa maaro kē è pōfē pitawa yānzin yó? Mée oo lán gbēntee ona bàme. ⁶ Auo! Lenlo! Tó Luda yāze vīro, à kē dia eé fō à yākpae kē kōn andunao? ⁷ Gbēke é be, tó a egedekēē e Luda náane kaara bensō èè à tó bō, bōyānzin eé yā daala lán durunkeri bàzi? ⁸ Tó n ò lē née bee wà yā zaaa kē, yā maaa é bōn. Gbēkeno ma tó zaaa sì wà bè len mēè o lē. Luda yādanlana kō sīnyo.

Gbēkee maaro

⁹ Tò! Wa Yudanō wá sàon yó? Lenlo fá! Zaake ma Yudanō kōn bori pāndenō bōbō n dàn n píngi kò, aō píngi né durun zònōme. ¹⁰ Wà kē Luda yān wà bè: Gbēkee maaro, baa mēn dō.

¹¹ Làakaride kee kuuro, Luda kii weteri kee kuuro.

¹² Aō sāsā n píngi aō gō dōrō sai,
yāmaakeri kee kuuro, baa mēn dō.

¹³ Aō kòto dē lán mira wēna bàme,
aō lénnaa kásañne,

aō légbē né pitigoo sēwēeme,

¹⁴ yā ïi kōn gbēkanao n lē pà.

¹⁵ Aō wāa kōn gbēdenao,

¹⁶ aō kisia kōn pōsiaao kpánzi,

¹⁷ aō aafia zé dōro,

¹⁸ aō wée ègō Luda wí vīro.

¹⁹ Wá dō kē Luda doka píngi dē gbē kē aō na doka pì zīnō pō ũme, lē gbē píngi lē gō nakōana, anduna gbē píngi gō taaridee ũ Luda kiia. ²⁰ Zaake gbēke é bō maa Luda kiia doka pì kūna yānzīro. Luda doka bé è tó wà durun dō.

Dian Luda è tó yā bōnyo nna nà

²¹ Dian Luda è tó yā bōnyo nna nà bō gupuraaa sa, lán à yā kēna Musa doka kōn annabinō takadanō guu nà. Èe kē à doka kūna yānlo. ²² Luda è tó yā bōnyo nna Yesu Kirisi náanekēna yānzime. Gbē kē èè à náane kē píngi pómē. Gbēkee bōna adoro, ²³ zaake baade píngi durun kē, aō kēsā Luda gakuizi. ²⁴ Luda è tó yā bōnyo nna gbaa ũ a gbēkē yānzī Kirisi Yesu kē à n bó gāzī. ²⁵ Àpin Ludaa kpà durun agbaakpabō ũ gbē kē aō è à aru náane kēenōne, lē à dōba baade píngine kē èè yā kē a zéame. À mēna yā, èè durun ziinō yā daro, ²⁶ ben à òdōañne tia kē èè yā kē a zéa. Dian Luda è yā kē a zéa nān gwe, bensō è tó yā bō kōn Yesu náanekerinō nna.

²⁷ Gbēnteenō é fō wà ïa dā dō? Bee é sí kero. Bōyānzii? Zaake à dē zīkenā dokaa yā ũro, ludanaanekēna yāme. ²⁸ Zaake má è yā è bō gbēo nna Yesu náanekēna yānzime, zīkenā dokaa baasi. ²⁹ Luda né Yudanō Ludame ntēēó?

Bori pāndenɔ Ludan seroo? Eè, bori pāndenɔ Ludame ɔ. ³⁰ Zaake Luda mèn dome. Eé tó yā bɔ kɔn gbē kè bāngu kèo nna a náane kè èe kee yānzime, bensɔ eé tó yā bɔ kɔn gefɔɔdeeo nna a náane dɔnkɔ pì musu. ³¹ Wée doka daa pɔke ũro ludanaanekena yānzin yó? Lenlo, wée gbāaa kpaaame.

4

Yā bɔna Ibraĩ nna ludanaanekena yānzi

¹ Wa Yudanɔ, wé be diame wa dezi káaku Ibraĩ yā musuu? ² Tó Luda tó yā bɔo nna yā kè à kè yānzi, le à ìadāyā è, mɔde èe fɔ à dà Luda aezĩro. ³ Dian wà ò nà Luda yān? Wà bè Ibraĩ Luda náane kè, ben Luda tó yā bɔo nna a náane kè à kè yānzi. ⁴ Fīabona zĩkerine né gbēkekennenanlo, à asaiapɔme. ⁵ Baa tó gbē e yāke kero, tó èe Luda kè è tó yā bɔ kɔn taarideenɔ nna náane kee, Luda é tó yā bɔo nna a náane kè èe kee yānzi. ⁶ Dauda gbē kè Luda tó yā bɔo nna yākekesai aubarika'ena yā ò à bè:

⁷ Aubarikadeenɔn gbē kè Luda pɔ kù n taarinɔla à n durunno kèmmannɔ ũ.

⁸ Aubarikadeen gbē kè Dii é à durun yā daroo ũ.

⁹ Aubarika beee né gbē kè bāngu kè pɔme adoɔ, ke gefɔɔde pɔme ɔ? Wà bè Luda tó yā bɔ kɔn Ibraĩ nna, kè à à náane kè yānzi. ¹⁰ Ibraĩ de diame gurɔ kè Luda tó yā bɔo nnaa? À bāngukenaɔ ke gefɔɔdeeme? Èe bāngu kero, gefɔɔdeeme. ¹¹ Ben à bāngu kè sèeda ũ kè Luda tó yā bɔo nna à gefɔɔdekεgurɔ yānzi. Len à de gefɔɔdee kè Luda tó yā bɔnɔ nnaanɔ dezi ũ le n pĩngi n ludanaanekena yānzi. ¹² À de gbē kè aɔ bāngu kènɔ dezi ũme ɔ. Èe ke aɔ bāngukena yānzinlo, kè aɔ té wa dezi Ibraĩ kèεgbēzi yānzime kè à Luda náane kè a gefɔɔdekεgurɔ.

Dian Ibraĩ Luda náane kè nà

¹³ Luda lé gbē Ibraĩne kɔn à boriinɔ à bè anduna é gɔ n pɔ ũ. Èe ke à doka kũna yānzinlo, kè Luda tó yā bɔo nna a náane kè à kè yānzime. ¹⁴ Tó gbē kè aɔ doka kũnanɔ bé weé kí ble, èndē ludanaanekena àre vĩro bensɔ Luda légbēna kè famma, ¹⁵ zaake doka è mó kɔn Luda pɔfēome. Guu kè doka kúnlo, taari ègɔ kuuro. ¹⁶ Beee yānzi pɔ kè Luda a lé gbē ena né à náanekena yāme, le àgɔ de à gbēke yā ũ. Légbēna pì sɔ né Ibraĩ bori pìnɔ pɔme n pĩngi, èe ke gbē kè aɔ Musa doka kũna n̄tēenɔnlo, kɔn gbē kè aɔe Luda náane kee lán Ibraĩ bannome ɔ. Ibraĩ né wa pĩngi dezime. ¹⁷ À de wa dezi ũ Luda kiia, lán wà kè Luda yān nà. Luda bè a à diē bori pariinɔ dezi ũ. Ibraĩ Luda kè è wèndi kpá gènɔa à tó pɔ kè kuu yāroonɔ gɔ kuu náane kè. ¹⁸ À Luda náane kè à wée dɔ pɔ kè gbēke wée ɔziroozi, ben à gɔ bori pariinɔ dezi ũ lán Luda òne nà à bè, leme à boriinɔ ègɔ de le. ¹⁹ Ibraĩ kà lán wè basɔɔroo taka bà. Baa tó à laasuu le a gɔgbēkebɔsaia kɔn Sara né'iso tatanao, à ludanaanekena e busaro. ²⁰ Èe seka ke lé kè Luda gbēnaro, èe gí Luda náane keziro, ben à gbāa è a ludanaanekena à Luda tó bɔ, ²¹ zaake à dɔ kè à yā fēena vĩro, Luda é fɔ à lé kè à gbē pì ke. ²² Beee yānzin Luda tó yā bɔo nnazi. ²³ Wée yā bɔnao nnaa pì kè à mèn doo yānzirɔ, ²⁴ wà kè wamɔwa kè Luda é tó yā bɔwao nnaanɔ yānzime ɔ, wamɔwa kè wée Luda kè à wa Dii Yesu fēe bɔna gaan náane keenɔ. ²⁵ Luda à kpàmmā le à e à wa taarinɔ kēwe yānzime, ben à à fēe wèndio le yā e à bɔwao nna yānzi.

5

Kena nna kɔn Ludaɔ

¹ Lán Ludaà tò yā bòwao nna nà à náane kè wée kɛɛ yānzi, wá nnao sa wa Dii Yesu Kirisi gāzĩ. ² À náanekena guu wa zé è à gāzĩ wa gē Luda gbēkɛɛ kè wá kúo pì guu, ben wée pɔnnaa kɛɛ kɔn Luda gakui kè wá wée dɔzio. ³ Èe kɛ beee adoro, wée pɔnnaa kɛɛ kɔn wa nawɛakenao dɔ, zaake wá dɔ kè nawɛa è mó kɔn mɛnao, ⁴ mɛna è mó kɔn dà maaao, dà maaa è mó kɔn tãmaa, ⁵ tãmaa sɔ è wa néro, zaake Luda a yenzi dà wa nɔsen a Ninii kè à wa gbaa gāzĩ. ⁶ Wa gbāasai guu Kirisi gà wamɔwa zaakerinɔ gēɛ ũ gurɔɔ kè Ludaà diɛa. ⁷ Gana gbē maaa gēɛ ũu aagarɔ. Ke gbēke é we à ga gbē maaa gēɛ ũ gwɛɛ, ⁸ ben Ludaà òdɔawe dian á yewazi nà, zaake wa durundekɛɛ guun Kirisi gà wa gēɛ ũ. ⁹ Lán yā bòwao nna nà sa à aru yānzi, wa wa sina Luda pɔfɛa à gāzĩ yā o dɔɔ? ¹⁰ Yā wá ïi kɔn Ludaomɛ, ben wa kɛo nna à Né gana yānzi. Lán wa kɛ Ludaò nna nà sa, wa wa mɛsina à kuuna wèndio yānzi yā o dɔɔ? ¹¹ Èe kɛ kèkiime adoro, wée pɔnnaa kɛɛ kɔn Ludaò dɔ wa Dii Yesu Kirisi kè tò wa kɛo nnaa gāzĩ.

Kirisi yālekɔzina kɔn Adamuo

¹² Gbē mèn doo yānzin durun gè anduna guu, ben durun gaa ì. Lɛmɛ dɔ gaa kú baade píngia, kè baade píngi durun kè yānzi. ¹³ Durun kú anduna guu lɛ Musa doka kpé à mó. Gurɔɔ kè doka kuuro, Ludaà e durun yā daro, ¹⁴ mɔde sɛna zaa Adamua ai à gàa pé Musaa ga kí blè baade píngia, baa gbē kè aɔɔe durun kɛ lán Adamu sāsāna bàroonɔ. Adamu né gbē kè eé mó takamɛ.

¹⁵ Mɔde ludangbaa é sí lékɔzi kɔn Adamu taarioro, zaake lán gbēnɔ gà nà pari Adamu ado sāsāna yānzi, Luda gbēkɛ kɔn à gbaao kè kà gbēnɔa pari Yesu Kirisi ado gbēkɛ yānzi dɛ beeela. ¹⁶ Ludangbaa é sí lékɔzi kɔn gbē mèn do durun pìoro. Taari mèn doo pì bé à mò kɔn yākpækɛnao, ben yā vɛɛ gbēnteenɔa. Taarinɔ mò kɔn ludangbaao, ben yā bò kɔn gbēnɔ nna. ¹⁷ Lán Adamu ado taari bé à tò gaa mò à kí blè nà, Yesu Kirisi ado yā kè à mò bíta dɛ beeela. Beee yānzi gbē kè Luda gbēkɛɛ kènnɛ, kè à tò yā bònyo nna gbaa ũunɔ é kí ble wèndi kè è yāaroo guu. ¹⁸ Beee yānzi lán taari mèn doo pì tò yā vɛɛ bori píngia nà, lɛmɛ dɔ maakɛna mèn doo pì è tó bori píngi bɔ maa lɛ aɔ wèndi kè è yāaroo e. ¹⁹ Lán gbē mèn do swāgbāaa bé à tò gbēnɔ gò durundeenɔ ũ parii nà, lɛmɛ dɔ gbē mèn do yāmana é tó gbēnɔ bɔ maa pari lɛ. ²⁰ Doka mò lɛ taari e àgɔ kaara yānzimɛ, mɔde kè durun kàara, Luda gbēkɛɛ kàara dɛ beeela. ²¹ Lán durun kíblena mò kɔn gaao nà, lɛn dɔ Luda gbēkɛ kíblena è tó wà bɔ maa lɛ, wà wèndi kè è yāaroo e wa Dii Yesu Kirisi gāzĩ.

6

Kuuna Kirisi guu

¹ Wé be diamɛ? Wé gí wàgɔ durun kɛɛ lɛ Luda gbēkɛɛ e àgɔ kaaran yó? ² Auo! Lɛnlo! Wamɔwa kè wá dɛ gènɔ ũ durun yā musu, à kè dia wégɔ kpɛɛ wàgɔ durun kɛɛ dɔɔ? ³ Wamɔwa kè wa batisi kè Kirisi Yesu pɔ ũunɔ, á dɔ kè wá kúo à gaa guuroo? ⁴ Wa gao batisikɛna guu, wà wa vīio lɛ wàgɔ kú kɔn wèndi dufuo, lán Kirisi fɛɛ gaan kɔn a De gbāa gakuio à kuu nà. ⁵ Lán wa gɔo mè dɔnkɔ ũ à gaa guu nà, lɛn wé gɔo lɛ à fɛna guu se. ⁶ Wá dɔ kè wa dà zii gào lía, lɛ wa mè durundee kaatɛ wàton zò ble durunne dɔro, ⁷ zaake gbē kè gà bɔ durun yāmmɛ. ⁸ Lán wa ga kɔn Kirisio nà, wá à náane vī kè wégɔ kuuo dɔ. ⁹ Wá dɔ lán Kirisi fɛɛ gaan nà, eé ga dɔro, gaa gbāa vīa dɔro. ¹⁰ Zaake gana kè à gà, à gà durun yā musu gèn dome, kuuna kè à kuu tia sɔ, à kuu Luda pɔ ũmɛ. ¹¹ Lɛn apinɔ se, à a zīnda diɛ gènɔ ũ durun yā musu lɛ, égɔ kuu Luda pɔ ũ Kirisi Yesu guu. ¹² Beee yānzi àton tó durun kí ble a mè kè eé gaaa a dà zaaa dɔare aɛ dɔro. ¹³ Àton a mègu ke kpá durun-a yāzaakebɔ ũro. À a zīnda kpá Ludaà gbē kè aɔ fɛɛ gaan

wà kuunŋ ũ, à a mèguunŋ kpáa yāmaakebŋŋ ũ. ¹⁴ Àton tó durun gŋ gbāa vīawa dŋro, zaake á na doka ɔzĩro, sé Luda gbẽkɛɛ.

Maakena zŋŋ

¹⁵ Dian gwee? Lán wá kú doka ɔzĩ dŋro nà, sé Luda gbẽkɛɛ ɔzĩ, wégŋ kpɛɛ wágŋ durun kɛɛn yó? Auo! Lenlo! ¹⁶ Á dŋ kè tó a a zĩnda kpà gbēa ée mì siɛɛɛ, á dɛ adee zò ũnloo? Tó durunŋ a a zĩnda kpàa, é game. Tó a mì siɛ Ludanɛ sŋ, é bŋ maa. ¹⁷ Wa sáabu kè kŋn Ludao, zaake durun zŋnŋ a ũ yā, ben a mì siɛ yā kè wà dàare zéazɛanɛ kŋn nòseŋ do. ¹⁸ A bŋ durun yān a gŋ maakena zŋŋ ũ. ¹⁹ Mée yā pì oo lán gbẽntee yā'ona bà a gbāasai yānzime. Lán a a mèguunŋ kpà yā pāpākena kŋn yā zaaao zŋŋ ũ a yā zaaa kè nà, len tia dŋ à a mèguunŋ kpà maakena zŋŋ ũ lɛ a kuuna gŋ adona. ²⁰ Kè á dɛ durun zŋŋ ũ yā, a bà kú kŋn maakenaoro. ²¹ Àre kpareen á è yā kè á kè yā kè à kèare wíyā ũ tiaanŋ musuu? Yā pìnŋ mīdena né gaame. ²² Tia sa lán a bŋ durun yān nà ée dŋo Ludazi, a àren kuuna adona ũ, à mīdena sŋ né wèndi kè è yāaroomɛ. ²³ Durun asaia né gaame, mŋde gbaa kè Ludaa dàwe wa Dii Kirisi Yesu guun wèndi kè è yāaroo ũ.

7

Wá kú Musa doka ɔzĩ dŋro

¹ Ma gbẽŋŋ, mée yā ooare lán gbẽ kè aŋ Musa doka dŋŋŋ bà. Á dŋ kè doka iko vī gbēa gurŋŋ kè à kú wèndionloo? ² Len doka pì nŋzāree yì a zāa lɛ gurŋŋ kè à kú wèndio. Tó à zā gā, ben doka pì è à gbare. ³ Gurŋŋ kè à zā kuu, tó à gŋ gŋ pānde pŋ ũ, weé benɛ zinakerime. Tó à zā gāme sŋ, doka pì à gbàren gwe. Tó à gŋ gŋ pānde pŋ ũ sa, beee né zina yāme dŋro. ⁴ Len apinŋ se ma gbẽŋŋ, a ga doka musu Kirisi mè gāzĩ, ben a gŋ gbẽ kè fɛɛ bŋna gaan pì pŋ ũ, lɛ wà e wà kaarana e Luda pŋ ũ. ⁵ Kè wa dà dŋwe aɛ yā, doka bé à tò durun nii wa dɛ wa mè guu, ben wa kaarana è ga pŋ ũ. ⁶ Tia sŋ wa ga pŋ kè wa kŋ zò ũu pì yā musu, wa bŋ dokan, ben wée dŋo Ludazi à Ninii zé dufu guu, èe kɛ doka takada zé ziinlo.

Doka kŋn durun-o

⁷ Wé be diame? Luda doka né durunŋ yó? Lenlo fá! Doka pì bé à tò ma durun dŋ. Tó doka e be wàton pŋ ni dɛro, lɛ má dŋ dian pŋnidɛna ègŋ dɛ nàro. ⁸ Durun zɛkii è Luda yādiɛna pì gāzĩ, ben à tò pŋ píngi nii ma dɛ. Zaake kè má doka dŋro, durun demɛ yāke ũro. ⁹ Má kuu yā doka sai, mŋde kè ma yādiɛna pì mà, durun vù iin, ¹⁰ ben ma ga. Yādiɛna kè dɛ à wèndi kpámaa pì mŋmɛ kŋn gaao. ¹¹ Durun zɛkii è yādiɛna pì gāzĩ, ben à kèkɛ à ma dɛ yā pì gāzĩ. ¹² Lemɛ doka pì kuuna adona, bensŋ Luda yādiɛna pì kuuna adona, à zé vī bensŋ à maa. ¹³ Yā maaa bé à tò ma gā? Lenlo fá! Lɛ durun e à bŋ gupuraaa, à gaa ìme yā maaa gāzĩ, lɛ wà durun dŋ durun ũ yādiɛna pì gāzĩ.

Zìkana kŋn durun-o

¹⁴ Wá dŋ kè doka pì bŋ Luda kiiame. Mapi sŋ, dàdeen ma ũ, má na durun ɔzĩ. ¹⁵ Mèègŋ yā kè mée kɛɛ gbá dŋro, zaake mɛè yā kè má yezi mà kɛɛ kero, yā kè má yezi mà keroon mɛè kɛ. ¹⁶ Tó yā kè má kè e kŋ sé kŋn ma pŋyeziyāoro, ma we kè doka pì maa. ¹⁷ Èe kɛ māmbe mée kɛero, durun kè kú ma guumɛ. ¹⁸ Má dŋ kè yā maaa kú ma guuro, ma dà maaro. Mèègŋ yezi mà yā maaa kɛ, mŋde mɛè fŋ mà kero. ¹⁹ Yā maaa kè má yezi mà kɛ, mɛè kero. Yā zaaa kè má yeziroon mɛè kɛ. ²⁰ Tó yā kè má yeziroon mée kɛɛ, èe kɛ māmbe mée kɛero, durun kè kú ma guumɛ. ²¹ Má è tó má yezi mà à maaa kɛ, à zaaa bé è dŋmɛ aɛ. ²² Luda doka bé è kemɛ nna ma swè guu, ²³ mŋde má è iko pāndee kú ma mè guu, ègŋ zì kaa kŋn iko kè kú ma laasuu guuo, ben má na durun iko kè kú ma mè guu

pì ɔzĩ. ²⁴ Mamɔma wëndade ina, dé bé eé ma sí ma mè kè ma kpa gaazi kè ɔzĩ?
²⁵ Ma sáabu kè kɔn Luda! Kɔn wa Dii Yesu Kirisi gbāaa. Len má de zò ũ Luda dokanɛ ma laasuu guu le, bensɔ má de zò ũ durun ikonɛ ma dà guu.

8

Zìblena kɔn Luda Nini gbāaa

¹ Yā é vɛɛ gbɛ kè aɔ kú Kirisi Yesu guunɔa dɔro, ² zaake kuuna Kirisi Yesu guu Luda Nini kè è wëndi kpámma gbāaa ma bɔ durun kɔn gaao ikon. ³ Yā kè Musa doka e fɔ à kèro gbɛntee gbāasaikɛ yānzi, Luda kè. À a zīnda Né zĩ gbɛntee ũ lán wamɔwa durundeenɔ bà durun kɛnnɛna yānzi, ben à wí dà durun-a a Né mè pì gāzĩ, ⁴ le yā kè doka e wetɛɛ yāpura kɛwa, wamɔwa kè wa dà è dɔwe aɛ dɔro, sé Luda Nini. ⁵ Gbɛ kè aɔ dà è dɔnɛ aɛnɔ è làakari dɔ n dà yāa, gbɛ kè Luda Nini è dɔnɛ aɛnɔ è làakari dɔ Luda Nini yāa. ⁶ Dà dɔnnɛna aɛ né gaamɛ. Luda Nini dɔnnɛna aɛ né wëndi kɔn aafiaomɛ. ⁷ Dà dɔnnɛna aɛ né íbetekpana kɔn Ludaomɛ. Adeɛ è mì siɛ Luda dokanɛro, eé fɔ sero. ⁸ Gbɛ kè aɔ dà è dɔnɛ aɛnɔ yā è ká Ludanɛro.

⁹ Apinɔ sɔ, a dà è dɔare aɛro, sé Luda Nini, tó à kú a guu yāpura. Tó gbɛ Kirisi Ninii vĩ sɔro, à de Kirisi pɔ ũro. ¹⁰ Tó Kirisi kú a guu, baa tó a mè gà durun yānzi, Luda Ninii deare wëndi ũmɛ, kè Luda tò yā bàao nna yānzi. ¹¹ Tó Luda kè Yesu fɛɛ gaan Ninii kú a guu, Luda kè Kirisi pì fɛɛ gaan é wëndi kpá a mè kè gà pìà à Ninii kè kú a guu gāzĩ.

¹² Beeɛ yānzi ma gbɛnɔ, tena wa dàzi né tiasinlo, pɔyezimɛ. ¹³ Tó á té a dàzi, é gamɛ. Tó a a yāzaakenanɔ mì dè kɔn Luda Nini gbāaa sɔ, égɔ kuu. ¹⁴ Gbɛ kè Luda Nini è dɔnɛ aɛnɔ bé wà Luda nɛnɔ ũ. ¹⁵ Zaake ninii kè è tó wà zò ble kɔn vĩaon á ɛro, Luda Nini kè tò a gɔ Luda nɛnɔ ũun á vĩ, ben weè wii lé Luda kɔn à gbāaa wà be: Baa, wa De. ¹⁶ Ninii pì è o wa niniinɛ kè Luda nɛnɔn wa ũ. ¹⁷ Lán à nɛnɔn wa ũ nà, à túbiberinɔn wa ũ. Luda túbiberinɔn wa ũ, wé ble lɛdo kɔn Kirisiomɛ. Tó wa nawɛa kèo, wégɔ kúo à gakui guu.

Wéɛɔna Luda gakuizi

¹⁸ Má è wé fɔ wà gurɔ kèkii nawɛa lékɔzi kɔn gakui kè Luda é bɔowe gupuraaaro. ¹⁹ Luda pɔkenanɔ pínɡi wéɛ dɔ à nɛnɔ bɔna gupuraaazi yāana sai. ²⁰ Zaake Luda tò a pɔkenanɔ gè pāpāke guu pínɡi. Èe ke aɔ pɔezinlo, Luda bé à kè le, le n wéɛɔzina guu ²¹ anduna bɔ yakana kè èe zò bleenɛ guu, gbasà àgɔ a zīnda vĩ Luda nɛnɔ gakui guu. ²² Wá dɔ kè Luda pɔkenanɔ pínɡi e mboo kɔn wāwāo lán né'i pɔ bà ai tia. ²³ Èe ke beeemɛ adoro, wamɔwa kè wá Luda Nini vĩ kpégaau ũunɔ, wé mboo kpāi se ai Luda gɔ gá wa mè lie à wa sí a nɛnɔ ũ. ²⁴ Luda wa mì sɔ le wà wéɛ dɔ beeezi. Pɔ kè wà è kɔn wéɛo né wéɛɔzina yān dɔro. Dé bé è wéɛ dɔ pɔ kè à gĩake à èzi? ²⁵ Tó wa wéɛ dɔ pɔ kè wéɛ eroozĩ sɔ, weègɔ dāa kɔn mɛnaomɛ.

²⁶ Lemɛ sɔ Luda Nini è dɔwale wa gbāasai guu, zaake wá aduakɛna dɔ a zéaro, ben Luda Nini è kúe kɛwe Ludanɛ kɔn mbona kè à yā gè onalaa. ²⁷ Luda è nɔsɛ guu e bensɔ à a Ninii laasuu dɔ, zaake Luda Nini è kúe ke Luda gbɛnɔnɛ lán Luda yezi nāmɛ. ²⁸ Wá dɔ kè yā pínɡi è bɔ maa gbɛ kè aɔ ye Ludazinɔnɛ, gbɛ kè à n sísí à n sélán èe wetɛɛ nānɔ. ²⁹ Zaake Luda diɛ zaa káaku kè gbɛ kè à gĩake à n dɔnɔ bokɔba kɔn a Néo, le àgɔ de daudu ũ dāaro pariinɔ té. ³⁰ Gbɛ kè à n diɛ zaa káaku pinɔn à n sísí, ben à tò yā bɔ kɔn gbɛ kè à n sísí pinɔn nna, ben à tò gbɛ kè yā bɔnyo nnaa pinɔ gɔ gakui vĩ.

Yenzi kè Luda vīwao Kirisi Yesu guu

³¹ Wé o diame yā beeenŋ musuu? Lán Luda zèwao nà, dé bé eé f̄s à kpáwee?
³² Lán èe gí k̄n a z̄inda Néoro nà à à kpà wa píngi yānzi, eé gí p̄o píngi naawe gbaa ū s̄zió? ³³ Dé bé eé gb̄e k̄e Luda n̄ s̄nŋ káara k̄e? Luda bé è tò yā b̄h̄yo nna. ³⁴ Dé bé eé yā dawalaa? Kirisi Yesu ḡa, k̄e de beeelaa à èara à f̄e à kú Luda ɔplaazi, èe kúe k̄e n̄we. ³⁵ Bó bé eé wa k̄e Kirisi yenzia? Nawēa ke ĩadamma ke w̄et̄amma ke n̄aa ke takaasi ke kari ke f̄e daa, ās ke é f̄s? ³⁶ À k̄ena Luda yān wà bè:
 N yānzi wá kú gaa l̄ez̄izi zaa k̄ongŋ ai uusie,
 w̄e wa dīe lán s̄aa k̄e weé n̄ k̄oto kp̄anŋ bà.
³⁷ Yā beeenŋ guu píngi wá de z̄iblerila gb̄e k̄e yewazi ḡaz̄i. ³⁸ Zaake má d̄s s̄ans̄an k̄e gaa ke w̄endi ke malaikanŋ ke z̄innŋ ke tia yā ke zia yā ke gb̄adeenŋ
³⁹ ke musu p̄onŋ ke t̄ote p̄onŋ ke Luda p̄ók̄ena p̄andenŋ, ās ke é f̄s à wa k̄e yenzi k̄e Ludaa v̄iwaoaro wa Dii Kirisi Yesu guu.

9

Luda Isarailinŋ s̄ena a gb̄enŋ ū

¹ M̄eē yāpuraā oo Kirisi guum̄e, m̄eē eḡe toro. Ma laasuu è wezi k̄n Luda Ninio se. ² Ma p̄osiaa k̄e b̄ita, ma n̄s̄e eḡo yakana gurŋ píngi. ³ Mé f̄s mà w̄eē ke Ludaa à ma k̄e Kirisia, à láari k̄ema ma Isaraili daanŋ ḡe ū. ⁴ Āsm̄on̄n̄on Luda n̄ sé a n̄nŋ ū, à a gakui ɔd̄ān̄ne, à bà kúnyo, à a doka kp̄am̄ma, à d̄onzik̄ena dà̄n̄ne, à lé gb̄ē̄n̄ne. ⁵ Ās de Luda gb̄e káakunŋ boriinŋ ū, bens̄o ās borii guun Kirisi k̄e de gb̄e píngilaa b̄on gb̄ent̄ee ū. Àmbe Luda k̄e de w̄aḡo à s̄aabu kpaa gurŋ píngi ū. Aami.

⁶ Èe ke yā k̄e Ludaa ò l̄eē p̄anlo, zaake Isaraili gb̄e píngin Isaraili yāpuraā ūro. ⁷ Èe ke Ibraĩ boriinŋ píngi bé Ibraĩ p̄i n̄nŋ ū Luda kiiaro, zaake Ludaa bè Ibraĩne, Isaaku boriinŋ weéḡae bēn̄ne à boriinŋ ū. ⁸ L̄eme èe ke né k̄e à n̄ í p̄yezion̄n Luda n̄nŋ ūro, né k̄e à n̄ í Luda légb̄ena musun̄n borii p̄inŋ ū. ⁹ Zaake Luda lé gb̄e à bè: Mé eara mà m̄ó zii m̄ondaa'i, Sara é né i ḡs̄gb̄e ū. ¹⁰⁻¹² Èe ke beee adoro. Luda è gb̄enŋ sé lán èe wet̄e n̄am̄e, èe ke ās yāken̄a yānz̄inlo, k̄e à n̄ s̄isi yānz̄im̄e. L̄eme k̄e Rebeka s̄ikanŋ n̄ s̄i k̄n wa dezi Isaakuo, ai aḡo ḡa n̄ i, ai āḡo ḡa à maaa ke à zaaa ke, Luda bè Rebekan̄e, à k̄e b̄ò káaku eḡo né ū gb̄e z̄aan̄e. ¹³ Lán wà k̄e Luda yān nà wà bè:

Má ye Yakubuzi,

Isau s̄o, ma gizi.

¹⁴ Wé be diame? Yā zaaa kú Luda kiiar̄ yó? L̄enlo fá! ¹⁵ Zaake à bè Musan̄e, gb̄e k̄e á yezi à s̄u k̄eon é k̄eo, bens̄o gb̄e k̄e á yezi à w̄enda d̄n̄en é d̄n̄e.

¹⁶ Beeē yānzi Luda gb̄enŋ s̄ena e b̄o gb̄enteenŋ p̄yezi ḡaz̄i ro ke ās āiakenan, à b̄ò Luda s̄u guum̄e. ¹⁷ Zaake Ludaa ò Fili'aunan̄e a yān à bè: Ma n̄ ka kp̄atan l̄e mà a gb̄aaa ɔd̄a gb̄en̄ne n̄ musum̄e, wà ma t̄o kp̄a anduna guu píngi. ¹⁸ L̄eme gb̄e k̄e à yezi à s̄u k̄eon é k̄eo l̄e, bens̄o gb̄e k̄e à yezi à à swā gb̄agb̄an̄ è gb̄agb̄ā.

Luda p̄of̄e k̄n à s̄uuo

¹⁹ A gb̄eke é ma la, b̄oyānzi Ludaa e gb̄enŋ taari eezi d̄o? Dé bé eé f̄s à gí Luda p̄yezizi? ²⁰ N gb̄ent̄ee ina, d̄en n̄ ū ḡbasa n̄ yā sí Ludalaa? Oroo é a b̄ori la à be: B̄oyānzi n̄ ma bo lán k̄e bàzió? ²¹ Orobori z̄é v̄i à oro swāde k̄n à swāsaio bo k̄n ḡi d̄onk̄o k̄e à tòtooro? ²² Tó Ludaa yezi à a p̄of̄e ɔd̄ān̄ne l̄e ās a gb̄aaa d̄s, ben à mena b̄ita k̄e k̄n gb̄e k̄e ās de à p̄of̄e pitām̄ma à n̄ kaatenŋ s̄o né! ²³ Tó à beee p̄i k̄e, l̄e wam̄wa k̄e à s̄u k̄ewaonŋ a gakui b̄ita d̄s s̄o né, wam̄wa k̄e à ḡiake à wa k̄e k̄e l̄e wà ḡe a gakui p̄i guunŋ! ²⁴ Gb̄e k̄e Luda n̄ s̄isi à n̄ sé p̄in̄on wa

ũ. Èe ke Yudanɔmɛ ntɛero, kɔn bori pāndenɔmɛ se. ²⁵ Lán Ludaà bè annabi Osea takadan nà
Borii kè aɔɔ de ma gbɛnɔ ũroonɔn mé beńne ma gbɛnɔ.
Borii kè má yeńziroonɔn mégɔ yeńzi.

²⁶ Gura kè Luda bèńne aɔɔ de a gbɛnɔ ũro,
gwen weé n̄ sísi Luda Wèndide pì nénɔ.

²⁷ Isaya wii lè Isarailinɔ yā musu à bè:

Baa tó Isarailinɔ pari
lán ísiale bùsu'āatē bà,
aɔ kpaaa kè gɔ bé eé bɔ.

²⁸ Zaake Dii é yā kè à ò ke anduna guu,
bensɔ eé à mì de zena saime.

²⁹ Lán Isaya gĩake à bè nà:

Tó Dii Zìkpɛdee e wa bori kenɔ tó yāro,
lɛ wa gɔ lán Sɔɔmudeenɔ bà,
lɛ wa ke lán Gɔmɔradeenɔ bà.

Isarailinɔ gina Kirisi baaruzi

³⁰ Wé be diame saa? Bori pāndenɔ e wete Luda tó yā bɔńyo nnaro, ben à tò à bɔńyo nna. À tò yā bɔńyo nna a náane kè aɔɔ kè yānzì. ³¹ Isarailinɔ sɔɔ e wete Luda tó yā bɔńyo nna doka musu, ben èe bɔńyo nnaro. ³² Bóyānzii? Kè aɔɔ yezi Luda tó yā bɔńyo nna n̄ yākenaa yānzime, èe ke à náanekena yānzinlo. Aɔ gɛn s̄i gbè kè è n̄ pāea ³³ lán wà kè Luda yān nà:

N̄ gwa, mée gbè kè è tó wà gɛn sí diɛ Zayɔn,
gbèsi kè è tó wà fuu.

Wí é gbè kè à à náane kè kũro.

10

¹ Ma gbɛnɔ, yā kè má yezi ma swè guu mée a wée kee Ludaan Isarailinɔ m̄sina ũ. ² Mé f̄ɔ mà n̄ sèeda ke kè aɔɔ aĩa v̄i kɔn Luda yāo, m̄de aɔ wée kɛnaro. ³ Zaake aɔɔ d̄ɔ dian Luda è tó yā bɔńyo nna n̄aro, ben aɔḡɔ wete yā bɔńyo nna kɔn n̄ z̄inda gbāaa. Dian Luda è tó yā bɔńyo nna nà, aɔɔe síro. ⁴ Zaake Kirisi Musa doka lɛ p̄apa, lɛ yā bɔ kɔn gbè s̄anda p̄ingi kè à à náane kèo nname.

M̄sina né gbè p̄ingi p̄ome

⁵ Dian doka è tó yā bɔńyo nna n̄an Musa ò a takadan à bè, gbè kè yā p̄i kè bé è w̄endi e à guu. ⁶ Dian ludanaanekena è tó yā bɔńyo nna nà k̄ena à yān à bè:

N̄ton o n n̄sɛn n̄ be,

dé bé eé gá ludambɛ à Kirisi pitaro,

⁷ ke dé bé eé gá gèwāan à Kirisi bɔ gaanlo.

⁸ Yā kè à òn yè:

Yā p̄i kúnyo k̄i,

à kú n lén kɔn n n̄sɛo.

Ludanaanekena yā kè weè à waazi keen yā p̄i ũ. ⁹ Tó n̄ ò kɔn léo gupuraa kè Yesun Dii ũ bensɔ n̄ s̄i n swèn kè Luda à b̄o gaan, eé n mì sí. ¹⁰ Zaake yā p̄i sina n swèn bé è tó yā bɔnyo nna bensɔ yā p̄i ona kɔn n léo bé è n mì sí. ¹¹ À k̄ena Luda yān wà bè, wí é gbè kè èe à náane kee kũ zikiro.

¹² Yudanɔ kɔn bori pāndenɔ e bɔ doodo k̄oro, zaake aɔ p̄ingi Dii d̄onk̄ome, è kaarana ke gbè kè aɔè à s̄isinɔnɛ n̄ p̄ingi. ¹³ Zaake Dii s̄isirinɔ é bɔ n̄ p̄ingi. ¹⁴ Dian gbɛnɔ é à s̄isi à náanekena saii? Dian aɔè à náane ke à yāmana saii? Dian aɔé à yā ma waazikeri saii? ¹⁵ Tó wèe waazikerinɔ z̄ĩm̄maro, dian aɔè waazi keńne nà? À k̄ena Luda yān wà bè: Baarunnakparinɔ m̄ona è keńne nna fá! ¹⁶ M̄de

èe ke baade píngi bé à baaru nnaa pì sìro. Ben Isaya bè: Dii, dé bé à wa yā sì?
¹⁷ Leme ludanaanekena è bɔ à yāmana kiiame, yā pì sɔ né Kirisi yāme. ¹⁸ Ma
 bè yóó! Aɔe manloo? Aɔo mà.

Aɔ kòto dà andunala píngi,
 aɔ yā'ona gāa ai tɔɔte lézekiia.

¹⁹ Ma bè yóó! Isarailinɔ e dɔroó? Káaku gĩa Musa bè:
 Mé tó aɔ nɔsegɔaano kpá kɔn borii kè aɔo de ma gbẽ ũroonɔo,
 mé tó aɔ pɔ fẽ gbẽntee wéesiadeeno yā musu.

²⁰ Ben Isaya Luda yā ò kɔn kù gbāaao à bè:
 Gbẽ kè aɔe ma kii weteroonɔo bé wà ma e,
 ma a zīnda òdɔa gbẽ kè aɔe ma gbekaroonɔne.

²¹ Isarailinɔ yā musu à bè:
 Zaa kɔngɔ ai uusie ma ɔ dɔ
 bori swāgbāadee kè aɔ fẽmaonɔne.

11

Ludaa e Isarailinɔ zīnnaro

¹ Ma bè yóó! Luda a zīnda gbẽnɔ zīnnan yó? Lenlo fá! Mapi, Isarailin ma ũ.
 Ibraĩ boriin ma ũ Beyāmi borii guu. ² Ludaa e a gbẽ kè à gĩa ke à n dɔnɔ zīnnaro.
 Á Iliā yā kè kēna Luda yān kèkii dɔroo? Kè à gāa kɔn Isarailinɔ yāo Luda kiia,
 à bè: ³ Dii, aɔ n annabinɔ dèdè aɔ n gbāgbākiinɔ gbòro. Mámbe ma gɔ mado,
 ben aɔe ma wée. ⁴ Luda bè Iliane diame? À bè, á gbẽ kè aɔe kúe Baalineroonɔ
 kūna a pɔ ũ gɔɔn bɔrɔ swēplaa. ⁵ Leme dɔ aɔ gbẽ kpaaa kè Luda n sɛ a gbẽkɛ
 guunɔo kpé kuu ai gbāa. ⁶ Lán à n sɛ a gbẽkɛ guu nà, èe ke aɔ yākena yānzinlo.
 Tó lenlo, ɛndɛ Luda gbẽkɛ ɛgɔ gbẽkɛ ũro. ⁷ Dian gwee? Isarailinɔ e yā kè wèe
 wete ero, mɔde aɔ gbẽ kè Luda n sɛnɔ è. Aɔ gbẽ kè aɔ gɔnɔ nɔse tàta, ⁸ lán à kēna
 Luda yān nà wà bè:

Luda iwesaa kpānzi,
 ben aɔ wée e guu ero,
 aɔ swā e yā maro ai kɔn a gbāao.

⁹ Dauda bè dɔ:
 Aɔ zībaakena gɔnne takutee ũ à n kù,
 à gɔnne gènsikii ũ le à yā lúnne.

¹⁰ Aɔ wée sisi le aɔton guu ero,
 aɔ wó gɔ kokona guru píngi.

¹¹ Ma bè yóó! Kè Isarailinɔ gènn sɔ, aɔ lèe mámmann yó? Lenlo fá! Aɔ taarinɔ
 yānzin Luda bori pāndenɔ mɔ sɔzi, le Isarailinɔ nɔsegɔaano kpányo yānzi. ¹² Lán
 aɔ taarinɔ bé à tò anduna kaarana è nà, bensɔ aɔ funa bé à tò bori pāndenɔ
 kaarana è, wée n lé papana yā o dɔó?

Bori pāndenɔ mɔsina

¹³ Mée yā oo a bori pāndenɔne sa. Lán má de ziri ũ bori pāndenɔ kiia nà, mɛè
 ĩa dā ma zirikɛ yā musu, ¹⁴ le mà a zīnda boriinɔ nɔse fɛe aɔ nɔsegɔaano kpá mà
 n gbẽkenɔ mɔ sí. ¹⁵ Zaake Luda gina Isarailinɔzi bé à tò anduna kèo nna, tó à
 ɛara à n sí dɔ, beee ɛgɔ de diame? Beee ɛgɔ de wèndi ũ gènnɔne.

¹⁶ Tó wà pɔ dufu dàe, à kpaaa gò aubarika pɔ ũme. Tó lí kāsāa de Luda pɔ ũ,
 à gannɔ de à pɔ ũme se. ¹⁷ Luda kù lí yāpura gā kenɔ zɔzɔ, ben à mmɔn kè n de
 kùtɛ lí ũu pè à gbèn, le ngɔ kuu kɔn kù lí maaa kāsā gbāaao. ¹⁸ Nton kya ká kù
 lí yāpura gā kè à zɔzɔnɔnlo. N ke dia nées ĩa dāa? N kuu lí kāsāa yānzime, èe ke
 lí kāsāa bé à kuu n yānziro. ¹⁹ Né be, à līgā pìnɔ zɔzɔ le à n pé n gbèn yānzime.

²⁰ Leme, mɔde à n zōzō kè aɔɔe a náane kero yānzi. Mmɔn sɔ, n zekii è kè nées Luda náane kée yānzi. Nton wada kero. N làakari ke! ²¹ Lán Luda e gí kù lí yāpura gānɔ zōzōziro nà, eé gí n zōzi sero. ²² N gwa lán Luda maa nà bensɔ à pāsī. À pāsī kōn gbē kè aɔ fùanɔ, ben à maanne, tó n ze kōn à maakena. Tó lenlo, eé n zōme se. ²³ Tó Isarailinɔ n ludanaanekesai tò, eé eara à n pé n gbèmmɛ, zaake à n pena n gbèn gbāa vī. ²⁴ Tó Luda n zō kùtē lía à n pɛ kù lí yāpura lán wè kero nà, kù lí gā yāpuraanɔ eara à pena n zīnda lía zé vī de beeelaroo?

Isarailinɔ mīsina zāa

²⁵ Ma gbēnɔ, má yezi àgɔ asiyyā kèkii dɔ, le a wée tóngɔ sia à a zīnda diɛ ñadārino ũro yānzi. Isaraili kpaaanɔ swāgbāa kù gīa ai bori pāndenɔ gēna kpata kè bò Luda kiia guu lé gɔ ká. ²⁶ Bee gbɛra Luda é Isarailinɔ mī sí n píngi lán à kēna Luda yān nà kè wà bè:

Mīsiri é bɔ Zayɔn,
eé Yakubu boriinɔ kē ludadōsaia.

²⁷ Ma bà kuunañyo yān gwe
gurɔ kè mé n durunɔ kēñne.

²⁸ Baaru nnaa pì yā musu aɔ de Luda ibeenɔ ũ a yānzi. Luda gbēnɔ sena yā musu aɔ de Luda yenzideenɔ ũ aɔ dezinɔ yānzi. ²⁹ Zaake ludangbaanɔ kōn gbē kè à n sīsì à n sēnɔ è sí liero. ³⁰ A bori pāndenɔ ée Luda yā ma yāro. Tia sa Luda sùu kèao kè Isarailinɔ e à yā maro yānzi. ³¹ Len Isarailinɔ gí Luda yā mazi le tia, le Luda e à sùu keao, gbasa à sùu keñyo. ³² Luda yāmasai kpà gbē sānda píngizi, le à e à sùu keñyo n píngi yānzime.

Luda sáabukpana

³³ Luda ñndɔ kōn a dōnao bítakee kà zà fá.

Gbēke é fɔ à bɔ yā kè à zèo asiiaro,

wéé fɔ wà à dōrɔ dōro.

³⁴ Dé bé à Dii nòse dɔ?

Dé bé à yā dāne à lédammari ũu?

³⁵ Dé fīa bé à dɔ Luda kè eé bone?

³⁶ Pó píngi bò à kiiame,

aɔ kuu kōn à gbāaao,

bensɔ aɔ kuu à pó ũ.

Wàgɔ à tó bɔ gurɔ píngi. Aami.

12

Zikena Ludane

¹ Bee yānzi ma gbēnɔ, lán Luda wa wēnda dɔ le nà, ma wée kèawa à a zīnda kpáa sa'opɔ bēe seesai kè è káne ũ. Àmbe a dɔnzikena a zéa ũ. ² Àton té anduna tiaa kè tuubaziro. À tó Luda a dà liɛ, a làakari e à gɔ dufu, le à e à à poyezi dɔ, yā kè maa, ben à nna, ben à papana.

³ Gbaa kè Luda dāme yānzin mée oo a pínginezi, àton a zīnda maa bo de a maa lélaro. A baade a zīnda diɛ a yāpura lén lán Luda à gbà zé à a náane ke nà. ⁴ Gbēntee mè mèn doo guunɔ vī pari, aɔ baade kōn a zīiome. ⁵ Leme, baa kōn wa parikéɛo, wa mè dōnkɔ Kirisi guume, mègu daanon wa ũ. ⁶ Wa gbaa bò doodo kōne lán Luda dāwe nà a gbēke guu. Tó annabikéyā'ona gbaan n vī, n ke n ludanaanekena lén. ⁷ Tó zīrikemɛ, n ke. Tó yādannename, n dāñne. ⁸ Tó lédammaname, n dāmma. Tó gbadaname, n da aaga. Tó dɔn'aedekemɛ, n ke kōn aīao. Tó wēndadōnnename, n dōñne kōn pōnnaao.

⁹ À kɔ sio yenzi gɔ mɔnafiki sai. À kpɛ li à zaaane, à ze kōn à maaao. ¹⁰ Àgɔ nna kɔ kɔ gbēnɔ ũ. Àgɔ wāa kōn bèelikōnenao. ¹¹ Àgɔ aīa vī meai sai, a mè gɔ

wāa Dii zīi guu. ¹²À pɔnnaa ke yā kè a wée dɔzi yā musu. À mēna fɔ nawēakena guu. À mè kpá aduakēnaa. ¹³À dɔnle ke Luda gbē kè pɔ e kēsāammanɔne. Àgae nibɔ ke. ¹⁴À sa maaa o a wētāmmarinɔne. À sa maaa oñne, àton n káro. ¹⁵À pɔnnaa ke kɔn pɔnnakerinɔ. À ɔɔ dɔ kɔn ɔɔɔrinɔ. ¹⁶Àgɔ kú kɔo nna. Àton a zīinda sé lezīro. À gbēnna kpá kɔn takaasideenɔ. Àton a zīinda diē yādōrinɔ ūro. ¹⁷Àton yā zaaa fīa bo kɔn à zaaaoro. Àgae yā kè maa baade pínɡine ke. ¹⁸Tó eé sí ke, tó á à zé vī, àgɔ nna kɔn gbē sānda pínɡio. ¹⁹Ma gbē yenzideenɔ, àton gēe bo gbēaro, à à tó kɔn Ludao. À kēna Luda yān wà bè:

Dii bè, ambe é gēe boñma,

ambe é fīa boñma.

²⁰Tó nɔaa e n ibēe dēe, n pɔblee kpáa. Tó ímiime sɔ, n à gba í. Tó n kè le, nēe à ɔɔ kaane a lémmē. ²¹Nton tó yā zaaa zī blemmaro. N zī blea kɔn à maaa.

13

Misiena būsū gbāadeenɔne

¹Baade pínɡi mī siē būsū gbāadeenɔne, zaake iko kee kuu Luda lé saero. Luda bé à gbāadee kè aɔɔ kuunɔ diē n pínɡi. ²Bee yānzi gbē kè bɔ gbāade yā kpēe, adee bɔ Luda yādiēna kpēemē. Gbē kè bɔ n kpēenɔ n zīinda dà yāmmē. ³Èe ke maakerinɔ bé wè vīa ke kpatablerinɔnero, sé zaakerinɔ. Tó n yezi gbāadeenɔ vīa dadanziro, n yā maaa ke, eé n sáabu kpá. ⁴Gbāadee né Luda zīkerime n aafia yānzi. Tó n yā zaaa kè sɔ, n vīa kenē, zaake à fēdaa logona pānlo. Luda zīkerime, è gēe bone zaakeria. ⁵Bee yānzi à maa à mī siēñne. Èe ke wētāmma yānzi adonlo, a laasuu yānzime dɔ. ⁶Bee yānzin eé be'ɔ kpázi dɔ, zaake gbāadeenɔ né Luda zīkerinɔmē, aɔɔe zīi pī kēenemē. ⁷À baade fīa boñne pínɡi. À be'ɔ kpá à sīria, à a laaano takada sí dɔ. À mī siē gbē kè dē à mī sienene. À gbē kè dē à à yā da yā da.

Gurɔ kà kīi, wàgɔ yekɔzi

⁸Àton gbēke fīa séro, sé yekɔzina fīa baasiro. Gbē kè ye a gbēdaaazi, Luda doka pēkɔreamē. ⁹Wà bè nton zina kero, nton gbē dero, nton kpāi oro, nton gbē pɔ ni dero. Yā pīnɔ kɔn yādiēna pānde kè aɔɔ kuunɔ pínɡi kú yā kēkīi guumē wà bè: Ngɔ ye n gbēdaaazi lán n zīinda wēndi bà. ¹⁰Yenzi è tó gbē yā zaaa kè a gbēdaaanero. Yenzin Luda doka papana ū.

¹¹À ke le, zaake á gurɔ kè wá kúa kè dɔ. A vuna iin gurɔ kà, zaake wa misina kīi tia dē gurɔ kè wa Yesu náane kēla. ¹²Guu sī à kà zà, gudɔna kà kīi. Wà mī kē gusia yānɔa wà gupura gōkeɔnɔ sēe. ¹³Wàgɔ kú wa dōrɔa fāantē gbēnɔ ū faasai kōkō kɔn wēdenao sai, pāpākena kɔn wīsayāo sai, leokpakōa kɔn zanguo sai. ¹⁴À Dii Yesu Kirisi zékpae sé. Àton tó a dà zīi dɔare aē à à nidena kero.

14

Kɔ taari'ena

¹À gbē kè buse ludanaanekena guu diē yākete sai. ²Gbēkenɔ ludanaanekena è pɔke tē boro, ben gbē kè aɔ ludanaanekena busanano è nɔbɔ sóro. ³Gbē kè è pɔ pínɡi ble tón kya ká gbē kè è pɔ pínɡi bleroonlo, bensɔ gbē kè è pɔ pínɡi bleroo tón gbē kè è pɔ pínɡi blee taari ero, zaake Luda à sìme. ⁴Dén n ū kè nēe dano zīkeri taari ee? Tó à fɔ ke à fūan yoo, à Dii yān gwe. Eé fɔ, zaake Dii gbāaa é tó à fɔ. ⁵Gbēkenɔ sì kè gurɔ kenɔ nna dē à kenɔla, gbē pāndenɔ sì kè gurɔ pínɡi sáame. Baade laasuu gɔ dōnkɔ kɔn yā kè à zēoo. ⁶Gbē kè è gurɔ bɔɔ è bɔ Dii yānzime. Gbē kè è pɔ pínɡi blee è ble kɔn Dii gbāaaomē à Luda sáabu kpá. Gbē

kè è pò tē è tē Dii yānzime à Luda sáabu kpá. ⁷ Gbēke ègō kuu a zīnda yānzīro, gbēke è ga a zīnda yānzīro. ⁸ Tó wá kuu, wá kuu Dii pò ūme, tó wa ga, wa ga Dii pò ūme. Wá kuun yoo, wa gan yoo, wá de Dii pò ūme. ⁹ Zaake Kirisi gà à fēe, le àgō de gēwāadeenŋ kōn gbē bēenŋ Dii ūme. ¹⁰ Kè nēe n gbēndoo taari ee sō né? Mmōn sō, à kè dia nēe kya kaa n gbēndoon sō? Luda ègō vēena a tintia, wa pīngi wé bō wà zē à aē, ¹¹ lán à kēna Luda yān nà Dii bè:

Kōn ma kuunao, baade pīngi é kúeme,
gbē sānda pīngi é ma ludakee dō.

¹² Len baade é a zīnda yā tōkē Ludane le.

Àton yā kè eé tó a gbēndoo fuu kero

¹³ Beee yānzi wàton kō taari e dōro. Kè de à kō taari e, à zēo kè é yā kè eé tó a gbēndoo fuu kero. ¹⁴ Dii Yesu guu má dō sānsān kè poble ke ègō gbāsī a zīndaro. Mōde tó gbē diē kè pò gbāsī, ben ègō gbāsīne. ¹⁵ Tó n n gbēndoo nōse yākanē pò kè n blē yānzi, n yenzi vīnero. Poble kè n blē yānzi nton gbē kè Kirisi gà à yānzi kaatero. ¹⁶ Àton tó wà kya káare pò kè á è à maanlo, ¹⁷ zaake kpata kè bō Luda kiia né poble na kōn íminao yānlo. Yākena a zēa kōn aafiao kōn pōnnāa kè Luda Nini è ínneo yāme. ¹⁸ Gbē kè èe dō Kirisizi lán beee bà yā è ká Ludane, bensō gbēntee è à sáabu kpá. ¹⁹ Beee yānzi wāgae kō aafia wete wāgō kō sēe lezī. ²⁰ Nton Luda zīi yaka poble yānzīro. Poble pīngi maame, mōde pò kè eé tó n gbēndoo fuu blena maaro. ²¹ Nōbōsonan yoo, wēminan yoo, yā kè eé tó n gbēndoo fu pīngi, à maa n tēme. ²² Pò kè n náane kè, n tó à gōnnē kōn Ludao. Aubarikadeen gbē kè èe a zīnda taari e kōn pò kè à zēoroo ū. ²³ Tó gbē e seka kee poble kè èe blea sō, à a zīnda dà yāmmē, kè èe kō sé kōn à ludanaanekēnaoro yānzi. Yā kè èe kō sé kōn gbē ludanaanekēnaoroo né durumme.

15

Wāgō yekōzi wēdōna Ludazi guu

¹ Wamōwa kè wá gbāa ludanaanekēna guunŋ, séde wà gbē kè aō gbāaroonŋ sé lezī aō gbāasaikē guu. Wātongae wa pōyezi kero. ² Wa baade gae yā kè eé ke a gbēdaane nnaa ke à bōna maaa yānzi kōn à kāsāpeenaŋ. ³ Zaake Kirisi e a zīnda pōyezi kero. À kēna Luda yān wà bè, gbēnŋ dōkēna Ludao gōne. ⁴ Yā kè wà kè yā pīngi, wà kè lédanawaa yānzime. Luda yā pì è wa gba mēna, è wa gba swē le wāgō tāmāa vī. ⁵ Luda kè è n gba mēna à n gba swē tó àgō nōsēdōnkō vī kō lán Kirisi Yesu pò bà, ⁶ le à Luda wa Dii Yesu Kirisi De tó bō kōn nōsē dōnkō kōn lēdoleo.

⁷ À kō sí lán Kirisi a si nà Luda tóbōna yānzi. ⁸ Mēe ooare, Kirisi gō zīri ū Yudanone, le à lé kè Ludaa gbē aō dezinone papa, aōgō dō kè Luda náane vī, ⁹ le bori pāndenŋ Luda tó bō à sūu yānzi lán à kēna Luda yān nà wà bè:

Beee yānzi mé n sáabu kpá boriinŋ té,
mé n tó kpá.

¹⁰ Wà bè dō:

Boriinŋ, à pōnnāa ke kōn Luda gbēnŋ.

¹¹ Wà bè dō:

Amōa bori pīngi à Dii tó kpá,
amōa bùsu pīngi gbēnŋ à à táaki lé.

¹² Isaya bè dō:

Yēse kāsāa é pìto pá,
eé fēe à kí ble bori pāndenone,
aōégō wēe dōzi.

¹³ Luda kẹ gbẹ pínɡi wée dɔzi tó pɔnnaa pẹkɔreawa kɔn aafiao a náane kẹ ẹe kẹe yānzi, ẹ a wéeɔɔzina kaara kɔn à Ninii gbāaa.

Pɔlu zĩkɛna Ludanɛ

¹⁴ Ma gbě̀nɔ, má dɔ sãnsãn kẹ maake pẹkɔreawa, á yā pínɡi dɔ wásawasa, ẹ fɔ à lé dakɔa. ¹⁵ Ma takada kẹ kẹna guu ma yākenɔ kẹ kɔn kùgbāaaɔ diena, ẹ ągɔ dɔagu yānzi, zaake Luda ma gba zé ¹⁶ ma gɔ Kirisi Yesu zĩkɛri ũ bori pāndenɔnɛ. Mée baaru nnaa kẹ bɔ Luda kiia kpaańne, ẹ aɔ kuuna gɔ adona Luda Nini gāzĩ, aɔ gɔ Ludanɛ sa'obɔ kẹ ẹ kɛnɛ ũ. ¹⁷ Kuuna Kirisi Yesu guu mée ĩa dāa zĩi kẹ mée kẹe Ludanɛ yā musu. ¹⁸ Zaake má yāke ona vĩro, tó ẹe kẹ yā kẹ Kirisi kẹ ma kiia baasiro. Á tò bori pāndenɔ Luda yā mà ma yā'ona kɔn ma yākenao gāzĩ ¹⁹ kɔn sèedano kɔn dabudabuyānɔ gbāaaɔ kɔn Luda Nini gbāaaɔ. Bɔna Yerusalemu ma liga wéte kɔn wéteo ai Ilirikumu busun, ma Kirisi baaru kpàakpa kẹ papana. ²⁰ Mèègɔ yezi mà baaru nnaa pì kpá guu kẹ wée Kirisi yā man zikiro, ẹ màton bú ba gbẹ pānde pó gbènlo yānzi. ²¹ Lán à kẹna Luda yān nà wà bẹ:

Gbẹ kẹ wée à yā ońne yāroonɔ wée ẹ kẹ,
gbẹ kẹ aɔe à baaru ma yāroonɔ ẹ dɔrɔ dɔ.

²² Yā kẹ ègɔ kpaa ma mɔna a kiiane gèn baaagɔn gwe. ²³ À kà wè ùgbangba kẹ mèègɔ yezi mà mó a gwa. Tia sa lán yākee e gɔme bɔsu kẹkiinɔ guu dɔro nà, ²⁴ má tãmaa vĩ wà wée sikɔle sa ma gana Sapaini busun guu. Tó ma gurɔplaa kẹao kɔn pɔnnaaɔ, ẹ zé keme gana gwe. ²⁵ Tia la mée gaa kɔn dɔnleɔ Luda gbě̀nɔnɛ Yerusalemu, ²⁶ zaake gbẹ kẹ aɔ kú Masedonia kɔn Girisinɔ zèò wà Luda gbẹ takaasidee kẹ aɔ kú Yerusalemunɔ kámasa kẹ. ²⁷ Aɔ zèò, mɔde tiasime, zaake lán Yudanɔ Luda auziki li bori pāndenɔzi nà, à maa bori pāndenɔ n anduna auziki li Yudanɔzi se. ²⁸ Tó ma gbaa pì nàńne n zĩ ma yā, ma gana Sapaini guu mé bɔe a kiia. ²⁹ Má dɔ kẹ tó mé mó a kiia, mé móare Kirisi aubarikao papaname.

³⁰ Ma gbě̀nɔ, ma naare wa Dii Yesu Kirisizi kɔn yenzi kẹ Luda Nini ẹ kpámmao, à fɛe à ze à Luda wée kɛmao, ³¹ ẹ à ma bɔ Yudea Yesusaideenɔ ɔzĩ, ẹ zĩi kẹ mé kẹ Yerusalemu Luda gbě̀nɔ té kẹńne nna, ³² gbasa mà a le kɔn pɔnnaaɔ, tó Ludaa wè, mé mó kámma bo a kiia. ³³ Luda Aafiade gɔ kúao a pínɡi. Aami!

16

Ìkpammana

¹ Mée wa dāre Febe, Kɛnkɛra sɔsi dɔnlerɔ naaare a ɔzĩ. ² À à sí Dii guu, lán à maa Luda gbě̀nɔ kẹ kɔo nà. À dɔale kɔn pó kẹ à yezi a kiiao pínɡi, zaake à dɔ gbě̀nɔle pari kɔn mapio se.

³ À à kpá Pirisila kɔn Akilaoa. Ma zĩkɛri daanɔme Kirisi Yesu zĩi guu. ⁴ Aɔ sì wà n zĩnda da kari guu ma yānzi. Ẹe kẹ mámbe madoro, bori pānde sɔsinɔ gbě̀nɔ e n sáabu kpaa pínɡi dɔ.

⁵ À à kpá sɔsi gbẹ kẹ aɔègɔ kɔ kaakɔa aɔ bɛe guunɔa.

À à kpá ma gbẹ yenzide Ẹpenetua, àmɔ kẹ à Kirisi náane kẹ Asia busun káaku.

⁶ À à kpá Mariamaa, àmɔ kẹ zĩi kẹare maamaa.

⁷ À à kpá Andarɔnikua kɔn Yuniao. Ma bori daa kẹ wà wa da kpésiaan lèdoonɔme. Aɔ tó bɔ Luda zĩrinɔ té bensɔ aɔ kú Kirisi guu ma ā.

⁸ À à kpá Ampliatu kẹ de ma gbẹ yenzidee ũ Dii guua.

⁹ À à kpá Ubanu kẹ de wa zĩkɛri daa ũ Kirisi zĩi guua kɔn ma gbẹ yenzide Satakio.

¹⁰ À à kpá Apele kẹ à zena gbāa Kirisi guua.

À ì kpá Arisitɔbulu bɛdeenɔa.

¹¹ À ì kpá ma Yuda daa Herodiṣa.

À ì kpá Nasisu bɛdee kɛ aṣo kú Dii guunɔa.

¹² À ì kpá Tirifenaa kɔn Tirifosao. Nɔgbɛ pɛnɔ è zĩ ke Diine maamaa.

À ì kpá Pesia. Nɔgbɛ yenzidee pì zĩ kɛ Diine maamaa.

¹³ À ì kpá Rufu kɛ bɔ ado Dii zĩ guua kɔn à da kɛ mɛɛ gwaa ma da ũuo.

¹⁴ À ì kpá Asinkiritua kɔn Fləgɔ kɔn Emesio kɔn Patarobao kɔn Emasio kɔn n̄ Yesude daa kɛ aṣo kú lɛdoonɔ n̄ pĩngi.

¹⁵ À ì kpá Filɔɔgua kɔn Yuliao kɔn Nereuo kɔn à dāreo kɔn Olimpao kɔn Luda gbɛ kɛ aṣo kú lɛdoonɔ n̄ pĩngi.

¹⁶ À ì kpákṣa kɔn Luda gbɛnɔ lɛpɛmmanao. Kirisi sɔsinɔ ì kpàawa n̄ pĩngi.

Lɛzamma

¹⁷ Ma gbɛnɔ, mɛɛ ooare à làakari ke gbɛ kɛ aṣ bɔ yā kɛ á dàda kpɛɛnɔzi. Aṣɛ gbɛnɔ kɛkṣa wà gbɛnɔ sāsā. À kɛm̄ma, ¹⁸ zaake gbɛ beee takanɔ è dɔ wa Dii Kirisiziro, sé n̄ gbɛɛ yā. Aṣɛ taarisaideenɔ sāsā kɔn lɛnnaao kɔn yādɔɔ. ¹⁹ Baade pĩngi a m̄siɛna Diine baaru mà. Mɛɛ pɔnnaa keɛ a yā musu. Má yezi àgɔ à maa ɔndɔɔ vĩ àgɔ taarisaideenɔ ũ à zaaa musu. ²⁰ Luda Aafiade é Setān dúgu zɔ a gbá gĩzĩ tia. Wa Dii Yesu gbɛkɛɛ keare.

²¹ Ma zĩkeri daa Timoti kɔn ma bori daanɔ Lusiu kɔn Yasɔ kɔn Sosipatao ì kpàawa.

²² Mamɔma Tetiu kɛ ma takada kɛ kɛ ì kpàawa Dii guu.

²³⁻²⁴ Ma bɛdee Gayusi kɛ sɔsi gbɛnɔ è kakṣa à bɛɛ ì kpàawa. Wéte ɔɔ'uteri Erasatu ì kpàawa kɔn wa gbɛndo Kaatuo.

Luda tɔbɔna

²⁵ Tia sa Luda é fɔ à a gba gbāa kɔn Yesu Kirisi baaru nnaa kɛ mɛɛ kpaaɔ, lán asiiyā kɛ utena zaa tontori kɛ wà b̄iamɛɛo dɛ nà. ²⁶ Luda kɛ ègɔ kuu guro pĩngi diɛ wà yā kɛ kɛna annabinɔ takadanɔ guu pì bɔ gupuraa sa, lɛ bori pĩngi e à dɔ aṣ Luda náanɛ ke aṣ gɔ à yāmarinɔ ũ. ²⁷ Wà Luda mèn do ɔndɔde tɔ bɔ Yesu Kirisi gāzĩ ai guro pĩngi! Aami.

KƆRINTIDEENƆ TAKADA KAAKU

KƆrinti sɔsi gbẽno kɔkɛkɛkɔana 1:1-4:21

KƆrinti sɔsi gbẽno durunkena 5:1-7:40

Wàgɔ kú kɔn làakario gɔna n zĩndane yã musu 8:1-11:1

Dɔnzikena 11:2-14:40

Gẽnɔ fɛena 15:1-15:58

Pɔlu ikpammana 16:1-16:24

Pɔlu ikpana Kɔrintideenɔ

¹ Mamɔma Pɔlu kɛ Luda ma sisi à ma sɛ lán à yezi nà, ma gɔ Kirisi Yesu zĩri ũ. Mapi kɔn wa gbẽndo Sɔsɔtenɛo, ² wámbe wa takada kɛ kɛ sɔsi kɛ kú Kɔrintine. Luda a sisi a gbẽno ũ, a kuuna adona Kirisi Yesu guu lɛdo kɔn gbɛ kɛ aɔ̀gɔ wa Dii Yesu Kirisi pì sisii gu pínɡianɔ, mɔwa kɛ wa Dii dɔnkɔnɔ. ³ Luda wa De kɔn Dii Yesu Kirisio gbɛkɛ kɛare, à a gba aafia.

⁴ Mɛ̀gɔ Luda sáabu kɛ guro sãnda pínɡi a yã musu gbɛkɛ kɛ à kɛare a kuuna Kirisi Yesu guu yãnzì. ⁵ Kuuna à guu pɔ pínɡi kàaraare, yã'ona pínɡi kɔn dɔna pínɡio, ⁶ zaake wa Kirisi yã'onaaree kásãa pɛɛ a guu, ⁷ ben Luda Nini gba kee e kɛsãawaro, guro kɛ a wɛɛ dɔ wa Dii Yesu Kirisi a zĩnda ɔɔanazi. ⁸ Wa Dii Yesu Kirisi é tó à zɛ gbãa ai guro lé ká, lɛ àgɔ kuu taari sai à móɡuro. ⁹ Luda náane ví. Àmbe à a sisi, a gɔ kɔ gbɛ ũ kɔn à Né Yesu Kirisi wa Diio.

Kɔrinti sɔsi gbẽno kɛkɛkɔana

¹⁰ Ma gbẽno, ma naare wa Dii Yesu Kirisizi, àgɔ lédole ví kɔo a pínɡi, lɛ kɛkɛkɔana e à yãa a té, à kɔ kú kɔn laasuu dɔnkɔo kɔn nòsɛo dɔ. ¹¹ Má mà Koloe bɛdeenɔ lézì kɛ yáketɛ kú a té. ¹² Lán má mà nàn yè: A gbɛkenɔ bè, wà zè kɔn Pɔluo. Gbɛkenɔ bè, wà zè kɔn Apoloo. Gbɛkenɔ bè, wà zè kɔn Pitao. Gbɛkenɔ bè dɔ, wà zè kɔn Kirisio. ¹³ Kirisi kɛkɛkɔanan yó? Wà Pɔlu pà lía a yãnzin yó? A batisi kɛ kɔn Pɔlu tón yó? ¹⁴ Ma Luda sáabu kɛ, kɛ mɛɛ a gbɛke batisi kɛro, séde Kirisipu kɔn Gayusio baasiro. ¹⁵ Lán à dɛ nà lɛ gbɛke é e à be a batisi kɛ, a gɔ ma ìba ũro. ¹⁶ Eè, ma Sɛtɛfana bɛdeenɔ batisi kɛ dɔ. Bee baasiro, tó ma gbɛ pãnde batisi kɛ, mɛɛ dɔn dɔro. ¹⁷ Kirisi e ma zĩ gbɛ batisikɛna yãnzìro, séde à baaru nna kpana. Èe kɛ kɔn yãdɔɔonlo, lɛ à gana lía tón kɛ pãro yãnzime.

Kirisì né Luda ɔndɔ kɔn à gbãaaomɛ

¹⁸ Kirisi gana lía né m̀saiyãme gbɛ kɛ aɔ̀ɛ sãsãanɔne. Wamɔwa kɛ Ludaa e wa mì sínɔ sɔ, à dɛwe à gbãaa ũ. ¹⁹ À kɛna Luda yãn wà bè:

Mɛ ɔndɔrinɔ ɔndɔ̀ mì dɛ,

mɛ wɛɛzɛrinɔ wɛɛzɛ kɛ pã.

²⁰ ɔndɔ̀rì kú mãmɛ? Takadadɔ̀rì kú mãmɛ? Anduna tiaa kɛkì yãpingidɔ̀rì kú mãmɛ? Ludaa e anduna ɔndɔ̀ diɛ m̀saiyã ũroo? ²¹ Luda ɔndɔ̀ guu, èe tó anduna gbẽno a dɔ kɔn n zĩnda ɔndɔ̀oro. À kɛnɛ à gbɛ kɛ aɔ̀ɛ a náane kɛnɔ mì sí waazi kɛ wà diɛ m̀saiyã ũu pì gãzì. ²² Yudanɔ ye dabudabuzi, Girikinɔ è ɔndɔ̀ wɛtɛ. ²³ Wamɔwa sɔ, Kirisi gana lía kpàakpaan wɛɛ kɛ, ben è tó Yudanɔ kpagula, bori pãndenɔ è be m̀saiyãme, ²⁴ mɔde gbɛ kɛ Luda n sísì à n sɛnɔ, Yudanɔ kɔn Girikinɔ n pínɡi, Kirisi dɛnɛ Luda gbãaa kɔn à ɔndɔ̀o ũ. ²⁵ Luda m̀saiyã pì dɛ gbɛntee ɔndɔ̀la. Luda gbãasaikɛ pì dɛ gbɛntee gbãaala.

²⁶ Ma gbẽno, à gwa dian á dɛ nà guro kɛ Luda a sisi. Danɔ kiia a paridee ɔndɔ̀ro, a paridee gbãadee ũro, a paridee kine ũro. ²⁷ Luda gbɛ kɛ aɔ̀ dɛ anduna m̀saidee ũunɔ sɛ, lɛ à wí dao ɔndɔ̀rinɔ. À gbɛ kɛ aɔ̀ dɛ anduna

gbāasaidee ũunɔ sɛ, lɛ à wí da gbāadeenɔa. ²⁸ À gbɛ̀ kɛ̀ anduna n díe kpɛɛdeeno ũ, kɛ̀ wɛ̀ kyakaŋgu bensɔ̃ aɔ̃ yā ègɔ̃ kuuroonɔ sɛ, lɛ à gbɛ̀ kɛ̀ aɔ̃ yā ègɔ̃ kuunɔ kɛ̀ kpɛɛdeeno ũ, ²⁹ lɛ gbɛ̀ke tón e à ãa dā Luda aɛro. ³⁰ Apinɔ sɔ̃, Ludaa tò á kú Kirisi Yesu guu, ben à gɔ̃ wa ɔ̃ndɔ̃ ũ. Kuuna Kirisi pì guu Ludaa tò yā bɔ̃wao nna, wa kuuna adona, bensɔ̃ à wa mì sɔ̃. ³¹ Bee yānzi lán à kēna Luda yān nà, tó gbɛ̀ yezi à ãa dā, à dā Dii yā musu.

2

Kirisi kɔ̃n a gana lía yāo

¹ Ma gbɛ̀nɔ, kɛ̀ ma mɔ̃ a kiia, ma mɔ̃ Luda yā kpàakpaa kɛareme, èe kɛ̀ ma mɔ̃ ɔ̃ndɔ̃ gbāaa ke lénnaa kɛarenlo. ² Ma zɛo kɛ̀ mé yāke oarero, séde Yesu Kirisi yā baasiro, atɛnsa à gana lía yā. ³ Ma mɔ̃na a kiia guu ma mɔ̃ kɔ̃n kùvĩio kɔ̃n vĩa kɔ̃n lugaluganao. ⁴ Ma waazikena guu mée yā o kɔ̃n lénnaao ke ɔ̃ndɔ̃oro. Má ò kɔ̃n Luda Nini gbāaa ɔ̃ɔ̃anaome, ⁵ lɛ a ludanaanekena tón bɔ̃ gbɛ̀ntee ɔ̃ndɔ̃ guuro, sé Luda gbāaa guu.

Ɔ̃ndɔ̃ kɛ̀ Luda Nini è dañne

⁶ Baa kɔ̃n beeeo weè ɔ̃ndɔ̃yā o gbɛ̀ kàsaanɔne. Èe kɛ̀ anduna tiaa kèki ɔ̃ndɔ̃ ke à gbāadee kɛ̀ aɔ̃ gbāaa e yāaano pónlo. ⁷ Luda ɔ̃ndɔ̃on wée oo, à pɔ̃yezi kɛ̀ utena yāa pì. À gĩake à diɛ wa gakui ena yānzi zaale èe anduna káero. ⁸ Anduna tiaa kèki gbāadee ke ɔ̃ndɔ̃ pì dɔ̃ro. Tó aɔ̃ dɔ̃me yā, lɛ aɔ̃e Dii gakuide pá líaro. ⁹ Lán à kēna Luda yān nà wà bè:

Pó kɛ̀ wée e ero bensɔ̃ swā e maro,
à laasuu e gɛ̀ gbɛ̀ke swè guuro,
àmbe Luda à soru kɛ̀ gbɛ̀ kɛ̀ aɔ̃ yezinɔne.

¹⁰ Ludaa ɔ̃ɔ̃awe kɔ̃n a Nini gbāaa, zaake à Ninii pì yā pínɡi tàasikena, baa kɔ̃n Luda asii bítanɔ.

¹¹ Gbɛ̀kee a daa nɔ̃se guu yā dɔ̃ro, tó èe kɛ̀ à ninii kɛ̀ kú à guu baasiro. Leme dɔ̃ gbɛ̀kee Luda nɔ̃se guu yā dɔ̃ro, tó èe kɛ̀ Luda pì Ninii baasiro. ¹² Anduna kɛ̀ niniin wá èro, Ninii kɛ̀ bɔ̃ Luda kiian wá è, lɛ wà gbaa kɛ̀ Ludaa dàwee dɔ̃. ¹³ Yā kɛ̀ wée oon gwe, èe kɛ̀ yā kɛ̀ gbɛ̀ntee ɔ̃ndɔ̃ è dañnenlo, yā kɛ̀ Luda Nini è dañnemɛ. Len weè Luda Nini yā bókɔ̃te gbɛ̀ kɛ̀ aɔ̃ Luda Nini vĩinɔne lɛ. ¹⁴ Anduna gbɛ̀ è Luda Nini yānɔ síro, zaake à denɛ m̀saiyā ũme. Eé fɔ̃ à à mì dɔ̃ sero, zaake Luda Nini pì gbāaan wè à yā zé dɔ̃. ¹⁵ Gbɛ̀ kɛ̀ Luda Nini è dɔ̃ne aezĩ è yā pínɡi zé dɔ̃, gbɛ̀ke sɔ̃ zé vĩ à à zaa boro. ¹⁶ À kēna Luda yān wà bè: Dé bé à Dii nɔ̃se dɔ̃ gbasa à lé daa? Mɔ̃de wapinɔ wá Kirisi nɔ̃se vĩ.

3

Zíkɛna Ludane

¹ Ma gbɛ̀nɔ, mée fɔ̃ mà yā òare lán mɛ̀ o gbɛ̀ kɛ̀ Luda Ninii dɔ̃nne aenɔne bàro, ben má òare lán anduna gbɛ̀nɔ bà, zaake nékpāntɛnɔn a ũ Kirisi guu. ² Zwiin má kpàawa, èe kɛ̀ pò lɔ̃madeenlo, zaake ée ká kòro. Baa ai tia ée káro, ³ zaake dàdeenɔn a ũ ai tia. Lán á zakɔ̃n nà, bensɔ̃ á yākete vĩ, dàdeenɔn a ũroo? A dà bé à dɔ̃are aɛ. ⁴ Kɛ̀ a gbɛ̀ke bè a zɛ kɔ̃n Pɔ̃luo, ben gbɛ̀ pānde bè a zɛ kɔ̃n Apoloo, á kú kɔ̃n a dàon gweroo? ⁵ Dén Apoloo ũu? Dén Pɔ̃lu ũu? Zíkɛrinɔn wa ũ, ben a Kirisi náane kɛ̀ wa gāzĩ. Wa baade e zĩ kɛ̀ Dii dànɛ kɛme. ⁶ Ma pò tɔ̃, Apolo í kàne, ben Ludaa tò à gbà. ⁷ Leme pótɔ̃ri kɔ̃n íkario de pòke ũro, sé Luda kɛ̀ è tó à gbà. ⁸ Pótɔ̃ri kɔ̃n íkario sáame. Aɔ̃ baade é a àre e a zĩ lémmɛ. ⁹ Luda zíkɛri daanɔn wa ũ. Luda búgben a ũ, Luda kpén a ũ.

¹⁰ Gbaa kɛ̀ Ludaa dàme bé à tò ma èe kpàe lán èbori gonidee bà, ben gbɛ̀ pānde mò èe kpé pì boo. Baade làakari kɛ̀ a kpébonaa, ¹¹ zaake gbɛ̀ke é fɔ̃ à

ɛɛ ke kpáɛ dɔro, sé ɛɛ kè kpaɛna Yesu Kirisi ũu baasiro. ¹² Tó gbɛ kpé pì dɔ kɔn vurao ke kondogi ke gbè bèɛdee ke tó à dɔ kɔn lío ke lá ke sè, ¹³ baade zĩ yǎpura é bɔ gupuraa. Weé e yákpáɛkɛgurɔ zĩ, zaake gu é dɔ kɔn téomɛ, weé baade zĩ taka gwa té pì guu. ¹⁴ Tó gbɛ zĩ kè à kè bò tén aafia, adee é àre e. ¹⁵ Tó gbɛ zĩ té kù, eé mɔnzi e, adee é bɔ ɔkori lán wè bɔ tén nà.

¹⁶ Á dɔ kè Luda kpén a ũ, Luda Ninii kú a guuroo? ¹⁷ Tó gbɛ Luda kpé pì yàka, Luda é adee kaate, zaake kpé pì kuuna adonamɛ, bensɔ ámbɛ kpé pì ũ.

¹⁸ Gbɛke tón a zĩnda sàsáro. Tó a gbɛkee e a zĩnda diɛ anduna kèki ɔndɔri ũ, à gɔ́nɛ mɛsaidee ũ lɛ à e à ɔndɔ kù. ¹⁹ Zaake anduna kèki ɔndɔ de Ludanɛ mɛsaiyá ũmɛ. À kèna Luda yǎn wà bè: È ɔndɔrinɔ kù n wéɛzɛɛ guu. ²⁰ À kèna dɔ: Dii dɔ kè ɔndɔrinɔ laasuu pǎ. ²¹ Bee yǎnzi gbɛke tón ãa dǎ gbɛntee yǎ musuro. Pó píngi né a pómɛ: ²² Pɔlu, Apolo, Pita, anduna, wèndi, gaa, tia pónɔ, zia pónɔn yoo, à píngi né a pómɛ. ²³ Apínɔ sɔ, Kirisi pón a ũ, Kirisi sɔ né Luda pómɛ.

4

Kirisi zìrinɔ

¹ Bee yǎnzi à wa gwa Kirisi zìkɛrinɔ ũ, Luda asiiyá gwàrinɔ ũ. ² À kɔsìo gwàrinɔ gɔ náanɛ vĩ. ³ Tó apínɔ ke gbɛntee yákpáɛkɛrinɔ ma taari è, yǎ pǎamɛ ma kiia. Mèè ma zĩnda maakɛ ke zaakɛ ero. ⁴ Yákee e ma kù vĩro, mɔde bee é ma bɔro, Diin ma yákpáɛkɛri ũ. ⁵ Bee yǎnzi àton gĩake à gbɛke taari e Dii mógurɔ áro. Àmbɛ eé guu pu pò kè utena gusiaan-a à nòsɛ yǎ bɔ gupuraa. Zĩ beeean baade é ma, dian Luda é a sáabu kpá nà.

⁶ Yǎ kè má òaree kènnɔ, má ò mapi kɔn Apoloo yǎ musumɛ, lɛ àgɔ yǎ kèkii dɔ: Wàton vĩ Luda yǎlaro. A gbɛke tón ãa dǎ, à zɛ kɔn gbɛ dooo, à bɔ gbɛ doo kpɛero. ⁷ Bó n deońlaa? N pòke vĩ n zĩndanɛ, kè wèè n gbaroó? Wà n gba, ben nɛé ãa dǎa lán wèè n gbaroo bàó? ⁸ A kǎn gwe kòó? A kɛ ɔɔdeenɔ ũn gwe kòó? Ée kí blee wa sain gweó? Má yezi àgɔ kí blee, wàgɔ lɛdo. ⁹ Zaake má è wamɔwa Luda zìrinɔ, Luda wa diɛ zǎa lán gbɛ kè wè n de pari wáanɔ bàmbɛ. Gu sǎnda píngi gbɛnɔ wéé fĩwa, malaikanɔ kɔn gbɛnteenɔ n píngi. ¹⁰ Wa gɔ mɛsaideenɔ ũ Kirisi yǎnzi, ben kuuna Kirisi pì guu á de ɔndɔrinɔ ũroo? Wá busana ben á gbǎa vĩroo? Wá kpɛbɔna ben á kpedanaroo? ¹¹ Ai tia nɔaa kɔn ímii e wa deɛ, wá té bũu, wa gɔ pògbɛnanɔ ũ, bɛsaideenɔ ũ. ¹² Weé zĩ gbǎaa kɛ ai wà kpasa. Tó wà wa ka, weé sa maaa ońnemɛ. Tó wà ãa dàwa, weé mɛna fɔ. ¹³ Tó wà wa sɔsɔ, weé agbaa kpáńnemɛ. Ai tia wèè wa diɛ anduna bɔtɔ pónɔ ũ, baade píngi bùsa ũ.

¹⁴ Mée yǎ kèkii oare wídanaawaa yǎnzínlo. Mée a gbǎa làakari ma né yenzideenɔ ũmɛ. ¹⁵ Baa tó Kirisi guu a gwàrinɔ kà gɔn ũgbangba, a de'ina pari. Mámbe ma a i kɔn Kirisi Yesu baarunnakpanaareeo, ben á kú à guu. ¹⁶ Bee yǎnzi mée agbaa kpaaare, àgɔ té ma zékpáɛzi. ¹⁷ Bee yǎnzín ma a né yenzide Timɔti zìlawazi. Àpì né náanɛdeemɛ Dii guu, àmbɛ eé ma kuuna Kirisi guu yákena dɔagu. Yǎ kè mɛè dańne sɔsinɔ guun gwe. ¹⁸ A gbɛkenɔ e ãa dǎa, lán mé mó a gwaroo bà. ¹⁹ Tó Dii wè, mé mó a gwa tia, mé ãadàri pínɔ gbǎa lɛ e, èe kɛ aɔ yá'ona adonlo. ²⁰ Zaake kpata kè bò Luda kiia né yá'ona yǎnlo, gbǎaamɛ. ²¹ Á yezi diamɛ? Mà móazi kɔn gòn yó, ke mà mó kɔn yenzio kɔn nòseyĩomɛ?

5

Pǎpákena sɔsi gbɛnɔ té

¹ Má mà pǎpákena gè a té, yǎ kè à taka kú baa kifinɔ té sero. Wà bè, a gbɛnɔ doke a de nɔ sɔ. ² Ben ée ãa dǎaó? À kɔsìo a nòsɛ yakamɛ, à gbɛ kè yǎ pì kè bɔ a té. ³ Baa tó má kúaoro, ma ninii kúao, ben ma yákpáɛ kè kɔn gbɛ kè yǎ pì kèo

gɔ́o lán wà be má kú gwee bà. ⁴⁻⁵ Tó a kɔ́ kàkɔ́a, tó wa Dii Yesu gbãa kúao, tó ma ninii kúao, à gbɛ̀ pì kpá Setān-a kɔ́n wa Dii Yesu tóo, lɛ̀ à dà kaatɛ̀, à ninii e à bɔ aafia Dii mógurɔ́o zĩ.

⁶ A ĩadāna maaro. Á dɔ́ kɛ̀ buredi ɛ̀zɛ̀ fɛ̀tɛ̀ è flawadɛ̀na bíta sésɛ̀roo? ⁷ À buredi ɛ̀zɛ̀ zi kwɛ̀ɛ̀, é gɔ́ flawa dufu ũ a sésɛ̀'ɛ̀zɛ̀ sai, lán à kɔ́sio àgɔ́ dɛ̀ nà, zaakɛ̀ Kirisi gá wa Banla sãɛ̀ bɔ̀rɔ̀ ũmɛ̀. ⁸ Bee yānzi wàgɔ́ kuu buredi sésɛ̀'ɛ̀zɛ̀sai zĩbaakerino ũ yāpuraa guu kɔ́n nòsɛ̀ puraa. Wàtongɔ́ kuu buredi sésɛ̀'ɛ̀zɛ̀ zi zĩbaakerino ũ mɔ́nafiki kɔ́n zaakenao guuro.

⁹ Takada kɛ̀ má kɛ̀are guu ma bè, àton kakɔ́a kɔ́n pāpākerinooro. ¹⁰ Èe kɛ̀ anduna kɛ̀ pāpākerino ke wākūdeenɔ́ kɔ́n gbɛ̀blerino ke tāagbāgbārinɔ́nlo, zaakɛ̀ tó gbɛ̀ beeenɔ́mɛ̀, séde é bɔ́ anduna guu. ¹¹ Auo, má òare gbɛ̀ kɛ̀ wà bè wa gbɛ̀mɛ̀, bensɔ́ à dɛ̀ pāpākeri ke wākūdee ke tāagbāgbāri ke gbɛ̀yakari ke wɛ̀deri ke gbɛ̀bleri ũ, àton kakɔ́aoro, àton ɔ́ kakɔ́ao sero. ¹² Ma bà ũgba kɔ́n yāgɔ́gɔ́na kɔ́n Yesusaideenɔ́? A zĩnda gbɛ̀nɔ́ bé à kɔ́sio à yā gɔ́gɔ́nɔ́oro? ¹³ Luda bé eé yākpae kɛ̀ kɔ́n Yesusaideenɔ́. À gbɛ̀ zaaa pì bɔ́ a té.

6

Yākpae kɛ̀na kɔ́o

¹ Tó a gbɛ̀ke yā vī kɔ́n a Yesude daaa, bóyānzi è gá yākpae kɛ̀ kɔ́n adeeo Luda gbɛ̀nɔ́ kiiaziroo, sé ludadɔ́risainɔ́ kiiá? ² Á dɔ́ kɛ̀ Luda gbɛ̀nɔ́ bé weé yākpae kɛ̀ kɔ́n andunaoro? Lán ámbɛ̀ é yākpae kɛ̀ kɔ́n andunao nà, ée ká à yāketenɔ́ gɔ́gɔ́roo? ³ Á dɔ́ kɛ̀ wámbe wé yākpae kɛ̀ kɔ́n malaikanɔ́oro? Weé anduna kèki pɔ́ o dɔ́? ⁴ Tó á yā beee taka gɔ́gɔ́na vī, é gbɛ̀ kɛ̀ aɔ́ dɛ̀ sɔ́si gbɛ̀nɔ́nɛ̀ póke ũroonɔ́ sé yāgɔ́gɔ́rinɔ́ ũs? ⁵ Ma beee ò lɛ̀ mà wí daawa yānzimɛ̀. Á gbɛ̀ke vī a té kɛ̀ à ɔ́ndɔ́ kà à a gbɛ̀nɔ́ yā gɔ́gɔ́nɔ́oro? ⁶ Séto a gbɛ̀ doo a gbɛ̀daaa sísi yākpae a Yesusaideenɔ́ kiiá? ⁷ Lán á yā vī kɔ́n kɔ́o nà, a sāsā yāa kò mámmam. Bóyānzín é we wà a takii kɛ̀roo? Bóyānzín é tó wà a bleroo? ⁸ Apinɔ́ eè gbɛ̀ takii kɛ̀, eè gbɛ̀ ble, baa a kɔ́ tɛ̀ɛ̀. ⁹ Á dɔ́ kɛ̀ gbɛ̀ zaaanɔ́ é gɛ̀ kpata kɛ̀ bɔ́ Luda kiiá guuroo? Àton a zĩnda sāsāro, pāpākerino ke tāagbāgbārinɔ́ ke zinakerino ke gɔ́gbɛ̀ kaaruano ke gbɛ̀ kɛ̀ aɔ́ dɛ̀ kɔ́n n gɔ́gbɛ̀ daaaonɔ́ ¹⁰ ke kpāinɔ́ ke wākūdeenɔ́ ke wɛ̀derino ke gbɛ̀yakarinɔ́ ke gbɛ̀blerino, aɔ́ gbɛ̀ke é gɛ̀ kpata kɛ̀ bɔ́ Luda kiiá guuro. ¹¹ A gbɛ̀kenɔ́ dɛ̀ lɛ̀mɛ̀ yā, ben a zú ò, a gɔ́ Luda pɔ́ ũ, Ludaa tò yā bɔ́ao nna kɔ́n Dii Yesu Kirisi tóo kɔ́n wa Luda Nini gbāaa.

Wà pāpākená tó

¹² Èe be, á yā píngi kɛ̀na zé vīmɛ̀. Mòde yākenɔ́ àrɛ̀ vīro. Èe be, á yā píngi kɛ̀na zé vīmɛ̀. Mòde àton tó yāke bà káare a yīnlo. ¹³ Èe be dɔ́, póblee né nòsɛ̀ pómɛ̀, bensɔ́ nòsɛ̀ né póble pómɛ̀. Baa kɔ́n beeeo Luda é n píngi kaatɛ̀. Mè né pāpākebɔ́nlo, Dii pómɛ̀, bensɔ́ Dii bé mè pì gwàri ũ. ¹⁴ Luda wa Dii bɔ́ gaan, bensɔ́ eé wa bɔ́ gaan kɔ́n a gbāaa. ¹⁵ Á dɔ́ kɛ̀ a mè bé Kirisi mèguunɔ́ ũroo? Weé Kirisi mègu sé wà kɛ̀ kaarua mèguu ũn yó? Wàton ero! ¹⁶ Á dɔ́ kɛ̀ gbɛ̀ kɛ̀ kàkɔ́a kɔ́n kaaruao kèò mè dɔ́nkɔ́nloo? À kɛ̀na Luda yān wà bè, aɔ́ gɔ́on plaaa é gɔ́ mè doo ũ. ¹⁷ Gbɛ̀ kɛ̀ kàkɔ́a kɔ́n Diio kèò mèn do Ninii guu. ¹⁸ À kɛ̀ pāpākenaa. Durun pānde kɛ̀ gbɛ̀ è kɛ̀ píngi bà kú à mèoro. Pāpākeri sɔ́ è durun kɛ̀ a mènɛ̀mɛ̀. ¹⁹ Á dɔ́ kɛ̀ a mè bé Ninii kɛ̀ Luda a gba, kɛ̀ kú a guu kpé ũroo? Ámbɛ̀ á a zĩnda vīro, ²⁰ Luda a lu, à fīa bɔ́. Bee yānzi à Luda tó bɔ́ kɔ́n a mèò.

7

Nɔ́sɛ̀na

¹ Takada kɛ á kɛ yá musu, à maame gɔgbɛ gɔ kuu nɔgbɛ sai. ² Mɔde kɛ pápákɛna dàgula yānzi, gɔgbɛ píngi gɔ a zīnda nɔɔ vī, nɔgbɛ píngi gɔ a zīnda gɔɔ vī. ³ Gɔgbɛ gae pɔ kɛ kɔsìo kɛ a nañɛ. Nɔgbɛ gae kɛ a zānɛ lɛ se dɔ. ⁴ Nɔgbɛ mè kuu a zīnda pɔ ũro, sé à zā pɔ ũ. Lɛmɛ dɔ gɔgbɛ mè kuu a zīnda pɔ ũro, sé à nañ pɔ ũ. ⁵ Àton gíkɔ̀nɛro, séde á màkɔ̀nɛ, lɛ à làakari dɔ aduakɛnaa gĩa, gbasa à a kɛna kɛ, lɛ Setān tón òndɔ̀o kɛare, à fu menaaro yānzi. ⁶ Lén má dàawa, èe kɛ tiasinlo. ⁷ Má yezi baade píngi gɔ dɛ lán ma bà, mɔde baade kɔn a gbaa kɛ Ludaa dānɛomɛ, gbɛ kɛ kɔn a pɔo, gbɛ kɛkɛa kɔn a pɔo.

⁸ Mɛɛ yā kèkii oo pɔsɛnɔnɛ kɔn gyaanɔnɔ. À maa aɔgɔ kuu nido lán ma bà, ⁹ mɔde tó aɛ fɔ wà n zīnda kũro, aɔ nɔɔ sé, aɔ zā kɛ, zaakɛ kɔsɛna maa dɛ lugana kɔzila.

¹⁰ Mɛɛ yā diɛɛ nɔdeenɔnɛ kɔn gɔdeenɔ, èe kɛ mapinlo, Diime. Nɔgbɛ tón gí a zāzìro, ¹¹ gɔgbɛ tón pé a nañaro. Tó nɔgbɛ gà à gí a zāzi, à gɔ pɔsɛ kesɔ à ɛara a zāzi.

¹² Mɛɛ oo gbɛ kpaaanɔnɛ, èe kɛ Dii bé à òro. Tó a gbɛkee nɔ Yesusaidee vī, ben nɔɔ pì yezi àgɔ kúo lɛdo, àton péaro. ¹³ Lɛmɛ dɔ tó nɔgbɛ gɔ Yesusaidee vī, ben gɔɔ pì yezi àgɔ kúo lɛdo, àton gízìro. ¹⁴ Zaakɛ Luda è gɔ Yesusaidee sí a nañ yānzi, bensɔ è nɔ Yesusaidee sí a zā yānzi. Tó lenlo, aɔ nɛnɔ égɔ gbāsimɛ. Mɔde tia aɔ kuuna adona. ¹⁵ Tó Yesusaidee pì gízì, à gízì. Yā beee taka guu aɔ kuuna kɔn kɔo né tiasinlo. Luda a sisi, à a se àgɔ kuu aafiamɛ. ¹⁶ Nɔgbɛ, ke né n zā mī sí, n dɔɔ? Gɔgbɛ, ke né n nañ mī sí, n dɔɔ?

À zɛ kɔn a gwenao

¹⁷ Baade zɛ kɔn a gwena kɛ Luda à diɛn-o gurɔɔ kɛ Dii à sisi. Len mɛɛ dañnɛ lɛ sɔsinɔ guu píngi. ¹⁸ Luda gbɛ sisi bāngukɛnan yoo, àton wɛtɛ à kɛ gefɔɔdee ũro. Luda gbɛ sisi gefɔɔdeen yoo, àton bāngu kɛro. ¹⁹ Bāngukɛna yāke vīro, bensɔ gefɔɔ yāke vīro, sé àgɔ yā kɛ Ludaa diɛnɔ kũna. ²⁰ Lán baade kuu nà gurɔɔ kɛ Luda à sisi, à zɛo lɛ. ²¹ Luda n sisi zò ũun yoo? Nton bídi kɛro. Mɔde tó n ga n gɔna wɛɛnɛ ũ zé è, n bɔ zòbleen. ²² Zò kɛ Dii à sisi gɔ wɛɛnɛ ũ Dii pì guumɛ. Lɛmɛ dɔ wɛɛnɛ kɛ Dii à sisi gɔ zò ũ Kirisi guu. ²³ Luda a lu, à fīa bò. Àton gɔ gbɛntee zò ũro. ²⁴ Ma gbɛnɔ, lán baade kuu nà gurɔɔ kɛ Luda à sisi, à zɛ kɔn Ludao lɛ.

Pɔsɛnɔ kɔn gyaanɔnɔ

²⁵ Pɔsɛnɔ yā musu mɛɛ yāke ma Dii kiiaro, mɔde lán má náanɛ vī Dii sùu guu nà, lán ma laasuu dɛ nān mé oare. ²⁶ Nawɛa kɛ kuu tia bé à tò, mɛɛ daa à maa kɛ gbɛ zɛ kɔn a kuunao. ²⁷ Tó n nɔɔ vī, nton be né à gbarero. Tó n vī sɔro, nton wɛtɛ n sɛro. ²⁸ Tó n sɛ sɔ, nɛɛ durun kɛro. Tó nɔkparɛ zā kɛ sɔ, èe durun kɛro. Gbɛ beeenɔ é yā e andunan, ben má yezi beee taka a lero. ²⁹ Ma gbɛnɔ, yā kɛ mɛɛ oon yè: Gurɔɔ e gɔ zāro. Zaa tia nɔdeenɔ gɔ lán gbɛ kɛ vīroonɔ bà. ³⁰ Ɔɔɔrɔnɔ gɔ lán gbɛ kɛ aɔɔe ɔɔ dɔɔroonɔ bà. Pɔnnadeenɔ gɔ lán gbɛ kɛ aɔ pɔɔ nnaroonɔ bà. Pɔlurɔnɔ gɔ lán gbɛ kɛ aɔ pɔke vīroonɔ bà. ³¹ Andunablerɔnɔ gɔ lán gbɛ kɛ aɔɔe bleeroonɔ bà, zaakɛ lán anduna kɛ kuu nà tiaa e gɛtɛmɛ.

³² Má yezi àgɔ kuu kàhān saime. Pɔsɛɛ è làakari dɔ Dii yānɔa, yā kɛ kɛ Diinen è kɛ. ³³ Nɔdee è làakari dɔ anduna yānɔa, yā kɛ kɛ a nañnɛ è kɛ, ³⁴ à laasuu ègɔ kpàatena. Nɔgbɛ pɔsɛɛ ke nɔkparɛ è làakari dɔ Dii yānɔa, è a mè kɔn a niniio kpáa. Nɔzāree sɔ è làakari dɔ anduna yānɔa, yā kɛ kɛ a zānɛn è kɛ. ³⁵ Èe kɛ mɛɛ gata kpaaarenlo. Ma beee ò a aafia yānzime, lɛ à yā kɛ a zéa, à a zīnda kpá Diia gu pānde gwana sai.

³⁶ Tó gbɛ nɔkpamma vī, tó à sɛgurɔɔ e gɛɛ, ben à kɛnɛ wíyā ũ, tó à à kàka lán kɛ bà, à à sé lán à kɛnɛ nà, èe kɛ durun ũro. Aɔ kɔ sé. ³⁷ Mɔde tó à yā pì bò a nòsemɛ, ben tiasi e à kákaro, ben à a zīnda kũna dɔ, tó à dà a swɛn kɛ é a

nɔkpærɛ pì séro, à kè maamɛ. ³⁸ Lɛmɛ gbɛ kè a pò sè kè maa, mɔde gbɛ kè èe a pò séroo kè maa de beeela.

³⁹ Nɔgbɛ né a zã pómɛ gurɔ kè à zã kú kɔn wëndio. Tó à zã gà à anduna tò, à zé vī à zã kɛ kɔn gɔ kè à yezio, mɔde gɔ pì gɔ kuu Dii pò ũ. ⁴⁰ Baa kɔn beeeo tó à gɔ pɔsɛ, mée daa à pɔ é gɔ nna de tó à zã kèla. Mée daa mapi, má Luda Nini vī se.

8

Sa'opɔblee

¹ Sa'opɔble yã musu, wá dɔ kè wa píngi wa dɔna vī. Dɔna sɔ yòkɔ vī, yenzi bé à kaarana vī. ² Tó gbɛ e daa á yã dɔ, èe dɔ dian à kɔ sio à dɔ nà gĩaro. ³ Tó gbɛ ye Ludazi, Luda à dɔ. ⁴ Tò, sa'opɔblena yã musu wá dɔ kè tãa né pókemɛ anduna guuro, zaake Luda mèn do kuunan wá dɔ. ⁵ Baa tó pò kè wè beñne tãanɔ kú musu kɔn tɔtɛo, ben danɔ kiia tãanɔ dimmɛ, diinɔ dimmɛ, ⁶ wa kiia Luda mèn domɛ, àmbe wa De ũ, kè pò píngi bò à kiia bensɔ wá kuu à yãnzì. Dii mèn domɛ do, àmbe Yesu Kirisi ũ, kè pò píngi kè, bensɔ wá kuu à gãzì.

⁷ Mɔde baade píngi dɔ lero. Gbɛkenɔ kɔ dɔ kɔn tãa yão ai tia, ben aɔè pò kè wèe blee diɛ sa'opɔblee ũ, aɔ yãke dɔkɔziro, ben aɔ laasuu kú zéa dɔro. ⁸ Póblee bé eé wa na Ludaaro. Tó wée blero, kēsānanlo. Tó wá blè, kaarananlo. ⁹ À làakari kɛ a kuuna wēenɛnɔ ũuzi, lɛ àton kɛ gēnsikii ũ gbɛ kè ludanaanekena kēsāmmanɛro. ¹⁰ Mmɔn kè n dɔna vī, tó gbɛ kè yãke dɔkɔziroo n e, née pò blee tãa kuu, eé à gba swè à sa'opɔ ble seroo? ¹¹ Tó n kè lɛ, n dɔna n gbēdaaa kè ludanaanekena kēsāna kè Kirisi gà à yãnzì kàaten gwe. ¹² Tó a durun kè a Yesude daanɛ a gbɛ kè yãke dɔkɔziroo kari kèn gwe, bensɔ Kirisin a durun kènɛ. ¹³ Bee yãnzì tó ma nòbɔsona bé eé tó ma Yesude daa fu, mé só ziki dɔro, lɛ ma Yesude daaa tón furo yãnzì.

9

Zìrinɔ n zĩnda busana Kirisi baaru nna yãnzì

¹ Má a zĩnda vĩnloo? Zìrin ma ũroo? Mée wée si wa Dii Yesuleroo? Àmbe á de ma zĩi gbè ũ Dii guu fá? ² Baa tó má de zĩri ũ gbɛ pāndenɛro, má deare à ũ fá. Kuuna Dii guu ma zĩrikɛ sèedan a ũ.

³ Yã kè mɛè o ma zaaborinɛn yè: ⁴ Má pɔblena kɔn íminao zé vī ma zĩi guuroo? ⁵ Má à zé vī màgɔ té kɔn nɔ Yesudeeo guu kè mée gaan lán zĩri kpaaano kɔn Dii dāaronɔ kɔn Pitao bàroo? ⁶ Mamɔma kɔn Banabao wa gɔn plaa, wámbe wá zé vī wá wa ɔzĩ tónloo? ⁷ Dé bé è soza ble a zĩnda bòkɔ ɔɔ? Dé bé è lí ba, ben è à bɛ bleroo? Dé bé è gɔ zù dāa, ben è à zwii mīroo?

⁸ Baa kè gbɛntee yākenanɔn má lèkɔzioare, à kú Musa doka guu leroo? ⁹ À kēna Musa doka takadan wà bè, àton lésɔ da zùne gurɔ kè èe pówɛ gbɛero. Zùn Luda è làakari dɔaɔ? ¹⁰ Wa yãnzì à yã pì òziroo? Èè, wa yãnzin wá yã pì kèzi, lɛ búbari gae sè wa kɔn tãmaao, pówɛgbɛri gae pò gbɛ kɔn tãmaao, eé a baka e à guu. ¹¹ Tó wa Luda yã tɔ a té, ben wa wa baka èawa, yāken yó? ¹² Tó danɔ zé beee vīawa, wé wa pò o dɔɔ? Wée sée zé beee guuro, wa yã píngi fɛ, lɛ wàton zé zɔ Kirisi baaru nnaanero yãnzì. ¹³ Á dɔ kè Luda ua zĩkerinɔ è Luda ua pò bleroo? Luda gbāgbākii sa'orinɔ è n baka lɛ gbāgbākii pì guuroo? ¹⁴ Lɛn Dii diɛ a baarunnakparinɔ gɔ pò blee baaru pì kpana yã musu lɛ. ¹⁵ Baa kɔn beeeo mée zé pínɔ ke séro, bensɔ mée beee oo lɛ wá kemɛ yãnzinlo. Gaa maamɛ de beeela. Gbɛke é e à kpá ma ãadāna kènɛro. ¹⁶ Kirisi baarunnakpana demɛ ãadāna yã ũro, tiasi bé à ɔ tōma. Wáiyoo mapi, tó mée baaru nnaa pì kpaaro.

¹⁷ Tó mée zīi pì kēē kōn ma zīnda poyeziomē, ma wée dō asaiazimē. Lán Luda bé à nàme ma ɔzī nà, à kō sio mà kemē. ¹⁸ Bóme ma asaia ũu? Tó ma baaru nnaa pì kpà ɔsāsāna sai, tó mée iko kè má vī baaru nnaa pì kpana guu kemmaro, ma asaian gwe.

¹⁹ Baa kè gbēkee ma vīro, ma a zīnda diē zò ũ gbē píngine, le mà gbēno e pari yānzi. ²⁰ Kè má kú kōn Yudanō, ma gō lán n̄ bà, le aō ma yāze e yānzi. Kè má kú kōn Musa dokadarino, ma gō à dāri ũ, baa kè à iko vīmaro, le à dārinō ma yāze e yānzimē. ²¹ Kè má kú kōn doka pì dārisaideeno, ma gō lán n̄ bà, le aō ma yāze e yānzi. Èe ke ma bō Luda doka zēnnlo, Kirisi bé à iko vīma. ²² Kè má kú kōn gbē busananō, ma busa, le aō ma yāze e yānzi. Mēē gō pō píngi ũ gbē píngine, baa dia, le mà e mà n̄ gbēkenō mī sí. ²³ Yā kè mēē ke píngi, mēē ke Kirisi baaru nna yānzimē, le mà a baka e à aubarika guu.

²⁴ Bàkpakōsōna guu, gbē píngi bé è bàà lé, mōde á dō kè gbē mēn doo bé è bleroo? À bàà lé le se, à e à ble. ²⁵ Kōkō'ori píngi è a zīnda tòto ke, è a zīnda foru ke yā píngi musu. È ke le fūra kè è yaka ena yānzi. Wamōwa sō, à kè è yakaro yānzimē. ²⁶ Beee yānzi bà kè mēē lee, má dō pō kè mēē pēēa, èe ke mēē ɔsi kaa gukorianlo. ²⁷ Auo, mēē ïa da ma mēa, mēē ma mē takii ke, le ma waazikēna danōne gbera, mātōn bō pāro yānzi.

10

Làakarikena tāagbagbānazi

¹ Ma gbēno, má yezi wa dezino yā kèkii dōagu. Aō tè téluguuzi n̄ píngi, aō táa ò wà bē Isia Tēaan n̄ píngi. ² Luda n̄ batisi kè téluguu pì guu kōn ísīaa pìo n̄ píngi Musa ìbanō ũ. ³ Aō Luda poble dōnkō blē n̄ píngi, ⁴ aō Luda í dōnkō mī n̄ píngi, zaake aō Luda kpīii kè kún̄yo í mī. Kpīii pì sō bé Kirisi ũ. ⁵ Baa kōn beeeo aō paridee yā e ká Ludanero, ben aō gē gō kpāe gbāan. ⁶ Yā pì dēwe sēda ũ, le wāton yā zaaa ni dē, lán aō à ni dē nāro. ⁷ Àtongō dē tāagbagbārinō ũ lán aō gbēkenō bàro. À kēna Luda yān wà bē: Gbēno vēē wēē pō blee, wēē í mii, ben aō fēē wēē pāpāa kēē. ⁸ Wātongō dē pāpākerino ũ lán aō gbēkenō bàro. Aō pāpāa kē, ben aō gāga gurō dōnkō zī gōn bōrō baro awēē'aagō. ⁹ Wāton Dii yō wà gwa lán aō gbēkenō bàro. Aō à yō wà gwà, ben mēno n̄ soso aō gāga. ¹⁰ Àton wisō ká lán aō gbēkenō bàro. Aō wisō kà, ben ga malaika n̄ dēdē.

¹¹ Yā pì n̄ lé sēda ũ wamōwa kè wá kú gurō zāannōne, ben wà kè takadan le wà wa gbao làakari yānzi. ¹² Gbē kè èe daa á zēna gbāa, à làakari ke lēnazi. ¹³ Yōagwana kee e a lero, séde kè è baade píngi lee baasiro. Luda náane vī, eé tó wà a yō wà gwa dē a gbāa lélaro. Yōagwana guu eé a gba zé à mēna fō à bōn.

¹⁴ Beee yānzi ma gbē yenzideeno, à mī kē tāagbagbānaa. ¹⁵ Mēē yā ooare làakarideeno ũ. À yā kè mēē ooaree laasuu lé a zīnda à gwa. ¹⁶ Togo aubarikadee kè weē sáabu kpáo, tó wá mī, wa bà kú Kirisi aruoroo? Buredi kè weē lílikōre, tó wá sò, wa bà kú Kirisi mēoroo? ¹⁷ Zaake buredi kōō domē, baa kōn wa parikēeo wa mē dōnkōmē, wa baade a baka vī kōō dōnkō pì guumē. ¹⁸ À gwa Isarailinōa. Gbē kè sa'opō blē bà kú kōn Luda gbāgbākīioroo? ¹⁹ Ma bè diame? Mēē bee tāa sa'opōblee né pōken yó? Ke aō tāano né pōkemē? ²⁰ Lenlo, ma bè pō kè wà saa òo, wà ò taaamē, èe ke Ludaanlo. Má yezi a bà gō kú kōn taaoro. ²¹ É fō à Dii togo í mī kōn taa pōoro. É fō à Dii pō ble kōn taa pōoro. ²² Ke wá yezi wà Dii nōsēgōaano fēemē? Wa gbāaa kà à ũn yó?

²³ Èe be, yā píngi zé vī. Lemē, mōde yā píngi àre vīro. Èe be, yā píngi zé vī. Lemē, mōde yā píngi kaarana vīro. ²⁴ Gbēke zīnda yā tón dōne aēro, sé à gbēdaaa yā. ²⁵ À nōbō kè wēē yaa yāran só yāke gbekana sai a laasuu yānzi, ²⁶ zaake tōtē

kŏn pŏ kè kŭnnŏ pŭngi nē Dii pŏmē. ²⁷ Tŏ Yesusaidee a sisi pŏbleea, tŏ à kèare, tŏ a gaa, à pŏ kè wà kpàawaa ble yāke gbekana sai a laasuu yānzi. ²⁸ Tŏ wà gā wà bèare sa'opŏbleemē, àton blero laasuu yānzi kŏn gbē kè òare yānzio. ²⁹ Mēe beee oo adee laasuu yānzimē, ēe kē a pŏnlo.

Gbē pānde laasuu yānzin mēgŏ ma zīnda vīziroŏ? ³⁰ Tŏ ma pŏ blē kŏn sáabukēnao, bŏyānzin wē ma zaa bo pŏ kè ma sáabu kēzi pì yā musuu? ³¹ Yā kē ēe kēē pŭngi, ēe pŏ bleen yoo, ēe í miin yoo, àgŏ à pŭngi kēē Luda tŏbŏna yānzi. ³² Àton tŏ Yudanŏ ke Girikinŏ ke Luda sŏsi gbēnŏ fu a yākēna yānzio. ³³ Len mēē kē lē. Yā pŭngi guu mēē aīa kē, lē ma yā ká baade pŭnginēmē. Mēē ma zīnda pŏnnaa wetero, sé parii pŏ, lē aŏ e wà bŏ yānzi.

11

¹ Àgŏ ma yākēna dadaa, lán mēē Kirisi pŏ dada nà.

Nŏgbēnŏ pŏkuna í mìa yā

² Ma a sáabu kpà kè ma yā ègŏ dŏagu yā pŭngi guu, bensŏ á kēatokŏnēpŏ kè má dàareenŏ kŭna. ³ Má yezi àgŏ dŏ kē Kirisi bé gŏgbē pŭngi mì ũ, gŏgbē bé nŏgbē mì ũ, bensŏ Luda bé Kirisi mì ũ. ⁴ Gŏgbē kē ēe adua kēē ke ēe annabikēyā oo kŏn pŏo kuna a mìa e a mì kpē bŏomē. ⁵ Nŏgbē kē ēe adua kēē ke ēe annabikēyā oo mīgā e a mì kpē bŏomē, à dē lán à mì potoopo bàme. ⁶ Tŏ nŏgbē e pŏ kú a mīaro, à a mīkā kēē. Zaake mīkākēēna ke mībona dē nŏgbēne wíyā ũ, à pŏ kú a mìa. ⁷ Èe kŏ sío gŏgbē pŏ kú a mīaro, kē à dē Luda taka kŏn à gakuio ũ yānzi. Nŏgbē sŏ bé gŏgbē gakui ũ. ⁸ Zaake Luda e gŏgbē bŏ nŏgbē guuro, nŏgbēn à bŏ gŏgbē guu. ⁹ Èe gŏgbē kē nŏgbē yānzio, nŏgbēn à kē gŏgbē yānzi. ¹⁰ Beee yānzi kŏn malaikanŏ yāo dŏ, séde nŏgbē gae pŏ kú a mìa a zā iko sēeda ũ. ¹¹ Dii guu nŏgbē kuu a zīndanē gŏgbē sairo, gŏgbē sŏ kuu a zīndanē nŏgbē sairo. ¹² Zaake lán nŏgbē bŏ gŏgbē guu nà, len dŏ gŏgbē è bŏ nŏgbē guu lē, bensŏ pŏ pŭngi è bŏ Luda kiiamē.

¹³ Á yā pì laasuu lē à gwa. Nŏgbē aduakēna mīgā maaŏ? ¹⁴ Á dŏ a zīndanē kē mīkā gbàa dē gŏgbēne wíyā ũroo? ¹⁵ Mode tŏ nŏgbē vī, à dēne gakui ũmē, zaake Luda nŏgbē gbà mīkā à kúalame. ¹⁶ Tŏ gbēke yezi à lēokpakŏa kē, àgŏ dŏ kē wapinŏ kŏn Luda sŏsinŏ, wā yā pānde kŭnaro, sé beee.

Dii pŏblee

(Mat 26:26-29, Maa 14:22-25, Luk 22:14-20)

¹⁷ Yā kē má yezi mà daare tīaa guu, mé a sáabu kpáro, zaake a kakŏana è zaaa iare dē à maaala. ¹⁸ Káaku gīa má mà, tŏ a kŏ kākŏa, eē bŏ kŏ kpēē gāli kŏn gāliomē. Ma yā pì sì kpado. ¹⁹ Séde kēkēkŏana gŏ kú a té, lē wà yāpuradeenŏ dŏ a té. ²⁰ Tŏ a kŏ kākŏa, ēe kē Dii pŏbleen eē blero, ²¹ zaake a baade è wā a pŏbleezimē. Nŏaa è gbēkenŏ dē, wēē è gbēkenŏ dē. ²² Á bēē vī à pŏ ble, à í minloo? Ke eē kya ká Luda sŏsin à wí da pŏsaideenŏame? Mé oare diame? Mé a sáabu kpán yŏ? Kài! Mé a sáabu kpá yā beee musuro.

²³ Yā kē má sì Dii kiia, má dàareen yē: Zī kē wà Dii Yesu kpàrŏmma, à gwāavī pīa à buredi sē, ²⁴ ben à aubarika dàn à lilikŏrē, ben à bè, a mē kē à kpà a yānzin yē, àgaegŏ beee kēē a yā dŏnaagu yānzi. ²⁵ Lemē dŏ kē aŏ pŏ blē wà yāa, à togoo sē à bè, Luda bà kuuna kŏn gbēnŏ dufu a aru gāzīn yē. Tŏ ēe mii, àgaegŏ mii à yā dŏnaagu yānzi. ²⁶ Zaake tŏ a buredi pì sŏ, tŏ a í pì mì, ēe Dii gaa baaru kpaa ai àgŏ gā mŏmē.

²⁷ Beee yānzi tŏ gbē buredi pì sŏ, tŏ à Dii í pì mì, buredi kŏn í pìo yādasai, à taari kē Diine à mē kŏn à aruo yā musumē. ²⁸ Baade a zīnda yā gwa, gbasaa à buredi pì só, à í pì mì, ²⁹ zaake tŏ gbē sŏ, tŏ à mì Dii mē gbádŏsai, à yā dà a

zĩndalame. ³⁰ Beee yānzi gyāreeno kɔn aafiasaideenoo pari a tézi, bensɔ gbē kè aɔ kè sainoo kēsānaro. ³¹ Tó wé wa zĩnda yā gwa, Dii é wa taari ero. ³² Tó à wa taari è, èe wa tootoome, le yā tón vɛewa kɔn andunaoro yānzi. ³³ Beee yānzi ma gbēno, tó a kɔ kākōa, ée Dii pɔ blee, àgae kɔ dā. ³⁴ Tó noaa e gbē dɛɛ, à pɔ ble a bɛ, le a kakōana tón yā iarero yānzi. Mé yā kè gònno bɔkɔtare, tó ma mo.

12

Luda Nini gbaano

¹ Ma gbēno, Luda Nini gbaano yā musu, má yezi àgɔ dɔna sairo. ² Á dɔ kè gurɔ kè á dɛ kifinɔ ũ, tãa kè aɔè yā oroono bé wègɔ a gáɛɛ, wàgɔ dooare aɛ. ³ Beee yānzi má yezi àgɔ dɔ kè Luda Nini è di gbēa à Yesu láari kero, bensɔ gbēke é fɔ à be Yesun Dii ũro, séto Luda Ninii donɛ aɛ.

⁴ Gba borii pari, mode Luda Nini mèn doo pìme. ⁵ Zĩ borii pari, mode Dii mèn doo pìme. ⁶ Gbāa sèedano borii pari, mode Luda mèn doo pìme, àmbe è à píngi kɛ baadenɛ. ⁷ Luda Nini è didi baadea gbē píngi kaarana yānzime. ⁸ Luda Nini è gbēke gba zé à ɔndɔ yā o, ben Nini mèn doo pì è gbē pānde gba zé à dɔna yā o. ⁹ Nini mèn doo pì è gbē pānde gba ludanaanekena zé, gbē pānde sɔ gbēkēkōana zé. ¹⁰ È gbē gba dabuyākɛna zé, gbē pānde sɔ annabikɛyā'ona zé. È gbē gba zé à niniino dɔkɔzi. È gbē gba zé à yāke borii o, è gbē gba yāke borii pì bɔkɔtena zé. ¹¹ Nini dɔnkɔ mèn doo pì bé è à píngi kɛ, è gbaa pì da baadenɛ lán à yezi nà.

Mè kɔn a guuno

¹² Mè mèn do guunoo pari. Baa kɔn à parikɛɛo, mè mèn doomɛ píngi. Len wa kuuna Kirisi guu dɛ le se. ¹³ Wapino píngi, Yudano ke bori pāndenɔ, zònɔ ke wɛɛnenɔ, Luda wa kɛ mè dɔnkɔ ũ kɔn a Nini mèn doo pì gbāaaomɛ, à wa gba a Nini mèn doo pì, ben wá mì wa píngi. ¹⁴ Mèguunoo pari, èe kɛ mèn donlo. ¹⁵ Tó gbá bè, lán ɔn a ũro nà, á dɛ mè pɔ ũro, beee yānzi eégɔ dɛ mè pɔ ũroziɔ? ¹⁶ Tó swā bè, lán wɛɛn a ũro nà, á dɛ mè pɔ ũro, beee yānzi eégɔ dɛ mè pɔ ũroziɔ? ¹⁷ Tó mè bũnu dɛ wɛɛ ũ, bɔn weé yā mao? Tó mè bũnu dɛ swā ũ, bɔn weé pɔ gũu mao? ¹⁸ Lán à dɛ nà, Luda mèguuno pèpekɔrɛ aɔ píngi, lán à yezi nà. ¹⁹ Tó aɔ píngi dɛ mègu bori dɔnkɔ ũ, mè égɔ kú máme? ²⁰ Tia la mèguunoo pari, mè mèn dome. ²¹ Wɛɛ é fɔ à be ɔnɛ a bà kúororo. Lemɛ do mì é fɔ à be gbáne a bà kúororo. ²² Mèguu kè wèe daa à kēsāna, mè é fɔ à kɛ à sairo. ²³ Mèguu kè wèe daa à gakui vĩro, wè à kpe da dɛ mègu kpaaanɔla. À guu kè wèe à ena diɛ wíyā ũ, wè pɔ nazi dɛ mègu kpaaanɔla, ²⁴ mode à kè maaa bà kú kɔn beeeoro. Kè Luda mè kākōa, à gakui kàara pɔ kè gakui e kēsāammanɔnɛ dɛ mègu kpaaanɔla. ²⁵ Le mè tóngɔ kpaatetenaro, à guunoo kɔ yā dɔ. ²⁶ Tó mèguuno dokee e nawɛa kɛɛ, à mègu kpaaano píngi è keome. Tó wà mèguno doke kpe dà, à mègu kpaaano píngi è pɔnnaa keome.

²⁷ Àmbe Kirisi mè ũ, bensɔ a baade dɛ mè pì guu ũ. ²⁸ Káaku gĩa Luda zĩrinɔ diɛ sɔsi guu, à plaadee annabinɔ, à aagɔde yādannerinɔ, beee gbera dabudabukerinɔ, beee gbera gbē kè à n gbá gbēkēkōana zénɔ kɔn donlerinɔ kɔn yāgɔgɔrinɔ kɔn gbē kè aɔè yāke borii oonɔ. ²⁹ Zĩrinɔn n ũ n píngiɔ? Annabinɔn n ũ n píngiɔ? Yādannerinɔn n ũ n píngiɔ? Dabudabukerinɔn n ũ n píngiɔ? ³⁰ Luda gbēkēkōana gba dānnɛ n píngin yɔ? Aɔè yāke borii o n píngin yɔ? Aɔè yāke borii bɔkɔtɛ n píngin yɔ? ³¹ À wɛɛ pé gbaa kè dɛnlaanɔa.

Tia sa mé zé kè maa dɛnlaa dooaaare.

13

Yenzi

¹ Tó ma yáke borii ò, gbēntee ke malaika pò, tó má yenzi vīro, ma kīi kè lán m̀lèna ke sègèpana bàme. ² Tó ma annabikéyá'ona gbaa è, tó ma yā píngi asii mà, bensō má dōna píngi vī, tó ma ludanaanekena kà mà kpíi sōki kpá, tó má yenzi vīro, pòken ma ūro. ³ Tó ma pò kè má vīno kpàate takaasideenone píngi, tó má tò wà té sōma, tó má yenzi vīro, à àre vīmero.

⁴ Yenzi mēna vī, à gbēkee vī. Yenzi è nòsegōaano kpányoro, è a zīnda sé lezīro, è ãa dāro. ⁵ È wí dańmaro, è a zīnda maaa wetero, è fēńzi kpaaro, è yā da a nòse guuro. ⁶ È yāa dō à zaaaro, è pōnnaa ke kōn yāpuraao. ⁷ Yenzi è yā píngi fō, è yā píngi náane ke, ègō yā píngi támaa vī, è mēna kōn yā píngio.

⁸ Yenzi yāana vīro. Mòde tó annabikéyá'oname eé yāa, tó sō yākebori'oname à lé é ze, tó dōname, eé gē zéla. ⁹ Zaake wa dōna kōn wa annabikéyá'onao e paparo. ¹⁰ Tó yā papana gurō m̀, à kè èe paparoo é gē zéla. ¹¹ Kè má de né fète ū, mèè né fète yā o, mèè né fète laasuu lé, mèè yā gwa lán né fète bà. Kè ma ke gbē òndōna ū, ma o kpà néfetekeyāzi. ¹² Tia la wée guu ee dígi guu dāadāa, zī beee sō wé wée sikōle. Tia la ma dōna e paparo, zī beee sō mé yā dō wásawasa lán Ludaa ma dō nà. ¹³ Tia sa yā mèn aagō kènò bé wà gò: Ludanaanekena kōn támaao kōn yenzio, mòde yenzi bé à deńla.

14

Yakebori'ona kōn annabikéyá'onao

¹ À tó yenzi d̄are ae, à wée pé Luda Nini gbaano, atēnsa annabikéyá'ona. ² Gbē kè èe yāke borii oo e yā oo gbēnoono, sé Luda, zaake gbēkee e maaro, èe asiiyā oo kōn Luda Nini gbāaaome. ³ Gbē kè èe annabikéyā oo e yā oo gbēnoome, èe n̄ gbaa gbāaa, èe lé dańmame, èe n̄ làakari kpáeńnem. ⁴ Gbē kè èe yāke borii oo e a zīnda kaaramē, gbē kè èe annabikéyā oo e sōsi gbēno kaaramē. ⁵ Má yezi à yāke borii o a píngi, mòde má yezi à annabikéyā o de beeela. Annabikéyā'ori de yākebori'orila, séto wée bókōte le sōsi gbēno e wà kaara.

⁶ Ma gbēno, tó ma m̄azi, ben ma yāke borii òao, bó àren à vīaree? Séde ma yā'ona gō de yāwewēna ū ke dōna ke annabikéyā'ona ke yādannena. ⁷ Len à de le kōn p̄ob̄orino d̄o. Kure ke m̄oro, tó èe ó b̄o súusuro, weé fō wà dō dian èe oo nà? ⁸ Tó kuu ó e b̄o súusuro, sozano é zī soru kero. ⁹ Lemē apino se, tó èe yāke borii oo, ben wée maaro, dian weé yā kè èe oo gbáze dō nà? A yā é gē ãame. ¹⁰ Yāno borii pari anduna guu, aō kee bókōtenasai sōro. ¹¹ Tó wée borii kè mèè à yā maroo oo, mégō de à òrine gbē zītō ūme, bensō eégō demē gbē zītō ū se. ¹² Lemē apino sō, lán á aĩa vī kōn Luda Nini gbaano nà, à aĩa ke agō gáo ae le sōsi gbēno e wà kāsāa péé.

¹³ Beee yānzi yākebori'ori wée ke, le à e à yā kè èe oo bókōte. ¹⁴ Tó ma adua kè kōn yākebori'onao, ma ninii bé à kè, ma laasuu e d̄ome aero. ¹⁵ Tò, yā pì de diamē? Mé adua ke kōn ninii, mé ke kōn làakario d̄o. Mé lè sí kōn ninii, mé sí kōn làakario d̄o. ¹⁶ Tó n Luda tó nnaa sì kōn ninii, dian gbē dufu kè kú gwee é be, aami, sáabu kè n̄ kpà yā musuu? Zaake èe yā kè n̄ ò d̄oro d̄oro. ¹⁷ Baa tó n sáabu kpà a zéa, èe n̄ Yesude daa gbāaa kaararo. ¹⁸ Ma Luda sáabu kè, kè mèè yāke borii o deala a píngi, ¹⁹ mòde kakōana guu tó ma yā mèn s̄oro ò kōn làakario, ma yā dàońne, à maame de mà yā mèn ūgbangba o kōn yākebori'onaola.

²⁰ Ma gbēno, a laasuu tóngō de lán néno pò bàro. Agō de lán né féteno bà yāzaakena musu, mòde a laasuu gō de gbē òndōnano pò ū. ²¹ À kēna Luda yān wà bè:

Mé boriyā pānde o gbē kèkiinone gbē zītōno lén,

baa kƆn beeeo ašé swā kpá ma yāziro.

²² Beee yānzi yākebori'ona de sèda ũ YesudeenƆero, sé YesusaideenƆ. Len do annabikeyā'ona e ke YesusaideenƆ póke ũro, sé YesudeenƆ. ²³ Tó sƆsi gbẽƆ kƆ kàkƆa n pínɡi, ben ašƆe yāke borii oo n pínɡi, tó gbẽ dufunƆ ke YesusaideenƆ m̀ gwe, ašé be ĩa kàmmánloo? ²⁴ Tó baade pínɡi e annabikeyā oo sƆ, ben Yesusaidee ke gbẽ dufu m̀ gwe, eé n pínɡi yāze dƆ à a taari e, ²⁵ asiiyā kè kú à ǹsen é bƆ gupuraa, eé dae a puua à m̀ sié Ludane, gbasa à be, Ludaa kú a té yāpura.

Danzikena zékpae

²⁶ Wé be diamé ma gbẽƆ? Tó a kƆ kàkƆa, a baade gaegƆ lè vī ke yādannena ke yāwewēna ke yākebori'ona ke yāke borii pì bƆkƆtena. À à pínɡi ke, le gbẽƆ e wà kāsāa péé. ²⁷ Tó wèe yāke borii oo, gƆƆn plaa ke aagƆ, àton de beelaro. Aš kƆ gba zé, gbẽ mèn doo bƆkƆte. ²⁸ Tó à bƆkƆteri kuuro, à lé nakƆa kakƆana guu, à a pƆ o ado kƆn Ludao. ²⁹ Annabikeyā'orinƆ gƆƆn plaa ke aagƆƆnƆ yā o, gbẽ kpaaanƆ laasuu lé aš yāa. ³⁰ Tó Luda yā sù gbẽ kè vēena, gbẽ kè èe yā oo yīte. ³¹ A pínɡi é fƆ à annabikeyā o doodo, à yā dadakƆne a pínɡi, à kƆ sé lezī. ³² Sé annabikeyā'orinƆ gƆ n lé kūna dƆ, ³³ zaake Ludaa ye yā yāaaziro, sé à zédee.

Lán wè ke sƆsinƆ guu nà pínɡi, ³⁴ nƆgbẽƆ lé gƆ yītena kakƆana guu, zaake aš yā'ona zé vīro. Aš m̀ sié, lán wà ò Musa doka guu nà. ³⁵ Tó aš yezi wà yāke dƆ, aš n zā gbekazi be, zaake nƆgbẽ yā'ona kakƆana guu né wiyāme. ³⁶ A kiian Luda yā bòn yƆ? Ke a mèn do yānzin à m̀zi?

³⁷ Tó gbẽ e daa annabikeyā'orin à ũ ke gbẽ kè Luda Ninii dƆne ae, àgƆ dƆ kè yā kè má kèaree pì né Dii yādiename. ³⁸ Tó gbẽ pā kpàzi, weé pā kpàzi se. ³⁹ Beee yānzi ma gbẽƆ, à wée pé annabikeyā'onaa, m̀de àton gí yākebori'onaziro.

⁴⁰ À yā pínɡi ke a zékpaea súusu.

15

Kirisi fēna gaan

¹ Ma gbẽƆ, baaru nnaa kè má kpàare, kè á si a zeon, má yezi mà ɛara mà dɔagu. ² Baaru nnaa pì bé eé a m̀ sí, tó á waazi kè má kèaree pì kūna. Tó lenlo, a Yesunaanekena kè pāmé. ³ Yā kè deŋlaa kè má si, má dàareen yè: Kirisi gā wa durun yānzi, lán à kēna Luda yān nà. ⁴ Wà à vī, ben à fēe à gurƆ aagƆdee zī, lán à kēna Luda yān nà. ⁵ À a zīnda òdɔa Pitane, ben à a zīnda òdɔa a ĩba gƆƆn kuri awēplaaanƆne dɔ. ⁶ Beee gbera à a zīnda òdɔa wa gbẽƆne kè aš kƆ kàkƆa gu dƆnkƆn, aš de gƆƆn wāa plaa kpé basƆroola. Aš paridee kuu ai tia, m̀de aš gbẽkenƆ anduna tò. ⁷ Beee gbera à a zīnda òdɔa Yemisiné, ben à a zīnda òdɔa zīrinƆne n pínɡi. ⁸ Aš pínɡi gbera à b̀ à m̀mazi, ben ma gƆ lán né kpàalaa'ii bà. ⁹ Zaake Luda zīrinƆ té māmbe kpēe, mēe ká wà beme zīriro, zaake ma ĩa dà Luda sƆsia. ¹⁰ Gbaa kè Ludaa dāmē yānzi má de gbẽ kè má de à ũu ũzi, bensƆ gbaa kè à dāmē pì ginaro, zaake ma ɔsi kà deŋla n pínɡi. Māmbe má kèro, gbaa kè Ludaa dāmē bé à tò má kè. ¹¹ Tò, à b̀ ma kiian yoo ke aš kiia, yā kè wée à waazi kee á sìn gwe.

GènƆ fēna gaan

¹² Zaake wée Kirisi fēna gaan waazi kee, à kè dia a gbẽkenƆ è be gènƆ é fēero? ¹³ Tó gènƆ é fēero, ĩndē Kirisi e fēero. ¹⁴ Tó Kirisi e fēero sƆ, ĩndē wa waazikena kè pā, bensƆ a Kirisi náanekena kè pā, ¹⁵ wa gƆ Luda sèda egēdeenƆ ũ, kè wá bē à Kirisi fēe yānzi. Zaake tó gènƆ è fēero, ĩndē Ludaa e à fēero. ¹⁶ Tó Luda è gènƆ fēero, ĩndē Kirisi e fēero. ¹⁷ Tó Kirisi e fēero, a Kirisi náanekena kè pā, ben á kú a durun guu ai tia, ¹⁸ gbẽ kè aš anduna tò Kirisi guunƆ sƆ sāsā.

19 Tó wa kuuna wëndio kè yānzin wa wée dɔ Kirisizi ado, le wëndadeenɔn wa ũ de baade pínɡila.

20 Yāpuraa guu Kirisi fɛɛ bɔna gaan, àmbe gàafɛɛ káaku ũ gbɛ kè aɔ dàe wà ii ònɔ té. 21 Lán gaa bɔ gbɛntee gāzī nà, len gènɔ fɛɛna bɔ gbɛntee gāzī le. 22 Kuuna Adamu borii ũu tò gaa dà baade pínɡila. Lɛmɛ dɔ gbɛ kè aɔ kú Kirisi guunɔ é wëndi e n pínɡi. 23 Baade kɔn a gurɔɔomɛ. Kirisi bé gàafɛɛ káaku ũ, à gbera à gbɛnɔ é fɛɛ à mógurɔ. 24 Gbasa gurɔ lé ká, Kirisi é kíkɛɛ m̀i de pínɡi kɔn ikonɔ kɔn gbāaanɔ, eé a kpata tó De Ludanɛ. 25 Séde Kirisi gɔ kɪ blee ai Luda gɔ à ibɛɛnɔ kɛ à tinti ũ. 26 Ibɛɛ kè eé à m̀i de zāan gaa ũ, 27 zaakɛ Luda pɔ pínɡi nà Kirisine a ɔzĩ. Kè à bè, pɔ pínɡi kú à ɔzĩ, wá dɔ kè Luda kè pɔ pínɡi nàne a ɔzĩ pì baasime. 28 Tó à pɔ pínɡi nàne a ɔzĩ, àpin à Né kè à pɔ pínɡi nàne a ɔzĩ pì é m̀i siɛnɛ, Luda pì é gɔ de à pínɡi ũ pɔ pínɡi.

29 Gbɛ kè aɔè batisi kɛ gènɔ gɛɛ ũ sɔ né? Tó gènɔ è fɛɛ yāpuraro, b́yānzi wè batisi kɛ aɔ gɛɛ ũzi? 30 Wapinɔ sɔ, b́yānzi weègɔ wa zĩnda da kari guu gurɔ pínɡizi? 31 Kɔn ĩa kè m̀eé dā a yā musu kuuna Kirisi Yesu wa Dii guuo, m̀eégɔ kú gaa lézĩmɛ lán guu e dɔ nà. 32 Tó ma zĩnda yānzin ma ɔsi kàzi kɔn nòbɔ pāsĩnɔ zaa Efesu, b́ò àren à vĩmɛɛ? Tó gènɔ é fɛɛro, wà pɔ ble, wà í m̀i, zaakɛ wé ga ziamɛ.

33 Àton tó wà a sāsáro, gbɛnna zaaa è dà maaa yakamɛ. 34 À su a làakaria súusu, àton durun kɛ dɔro, zaakɛ a gbɛkenɔ Luda dɔro. Ma beee ò le à a wíyā dɔ yānzimɛ.

Gàafɛnɔ mè

35 Gbɛkenɔ é be, gènɔ é fɛɛ diamɛ? M̀e kparee takan aɔégɔ vĩi? 36 Yɔnkɔyāmɛ! Weè pɔ tɔ à b̀e f̃mbabɔna sairo. 37 Tó wà pɔ tɔ, gbadon yoo ke pówɛɛ pānde, è b̀e pówɛɛ pì ũro. 38 Luda è tó à b̀e lán à diɛ nāmɛ, baade kɔn a boriio. 39 Pɔ wëndideenɔ pínɡi mè dɔnkɔro. Gbɛntee pɔ ado, nòbɔnɔ pɔ ado, bāanɔ pɔ ado, kpònɔ pɔ ado. 40 Ludambɛ pónɔ kuu, anduna pónɔ kuu. Ludambɛ pónɔ gakui ado, anduna pónɔ gakui ado. 41 Ɔfāntɛ gakui ado, m̀ovura pɔ ado, ɔɔɔnɛnɔ pɔ ado. Baa ɔɔɔnɛ pìnɔ gakui b̀òkɔo doodo.

42 Len eégɔ de le gènɔ fɛɛgurɔ zĩ. Wè gè vĩi à vā, eé fɛɛ vāna sai. 43 Wè gè vĩi b̀e sai, m̀ode eé fɛɛ kɔn gakui. Wè gè vĩi gbāaa sai, m̀ode eé fɛɛ kɔn gbāaa. 44 Wè gè vĩi anduna mè ũ, m̀ode eé fɛɛ wëndi kè è yāaro mè ũ. Lán anduna kè mè kuu nà, lɛmɛ wëndi kè è yāaro mè kuu le dɔ. 45 À kēna Luda yān wà bè, gbɛ káaku Adamu gɔ gbɛ b̀e ũ, m̀ode Adamu zāa gɔ nini wëndikpammari ũ. 46 Èe kɛ wëndi kè è yāaro mè bé è dɔ aɛro, anduna mè bé è dɔ aɛ, à gbera sa wëndi kè è yāaro mè. 47 Gbɛntee káaku b̀ò b̀usuti guumɛ, à plaadee b̀ò ludambɛmɛ. 48 Gbɛ kè aɔ de tɔɔte pɔ ũunɔ b̀òkɔba kɔn gbɛ kè b̀ò tɔɔten-o. Gbɛ kè aɔ de ludambɛ pɔ ũunɔ b̀òkɔba kɔn gbɛ kè b̀ò ludambɛɛo. 49 Lán wá de gbɛ kè b̀ò tɔɔten taka ũ nà, len wégɔ de gbɛ kè b̀ò ludambɛɛ taka ũ le se.

50 Yā kè má òn yè ma gbɛnɔ. Tó kpata kè b̀ò Luda kiia b̀ò gupuraa, wé e wà ble kɔn wa m̀ero. Wé e wàgɔ kú gu kè è vāroo guu kɔn wa mè kè è vāaro. 51 À ma, mé asiiyā oare. Wé ga wa pínɡi, m̀ode wé li wa pínɡi 52 kāndo lán wé'ibakena bà kākāki zāade pégurɔ zĩ. Zaakɛ kākāki é ɔ b̀o, gènɔ é fɛɛ yaikūsai, wapinɔ sɔ wé li. 53 Séde wa mè kè è vāa gɛ à kè è vāroo guu. Séde wa mè kè è gaa kè gɛ à kè è garoo guu. 54 Tó wa mè kè è vāa gɛ à kè è vāroo guu, bensɔ wa mè kè è gaa gɛ à kè è garoo guu, ben yā kè kēna Luda yān kè é papa wà bè:

Wà zĩ blè gaaa, à m̀i dè.

⁵⁵ Ga, n zìblena tón diaa?

Ga, n sɛwɛɛ kú máme?

⁵⁶ Durun bé ga sɛwɛɛ ũ, durun gbāaa sɔ è bɔ doka guumɛ. ⁵⁷ Wà Luda sáabu kɛ, kè è tó wà zì ble wa Dii Yesu Kirisi gāzĩ. ⁵⁸ Beee yānzi ma gbɛ yenzideenɔ, à zɛ gbāa gíngin bɔru kpɛɛ sai. À wée tã Dii zĩizi guro píngi, zaake á dɔ kè zĩi kè ée kɛ Diine pãro.

16

Pɔlu wétɛgasorukɛna

¹ Luda gbɛnɔ kámasakɛna yã musu, lán má ò Galatia bùsu sɔsinɔnɛ nà, à kɛ lɛ se. ² Azumanɛngo kɔn Azumanɛngoo a baade gae ɔɔ kè à è a gbāa lén bɔ adona, àgɔ kaakɔa, lɛ àton kámasa pì wɛtɛ gurɔɔ kè ma mɔro yānzi. ³ Tó ma mɔ, mé gbɛ kè a n díe aɔ gánɔ zĩ Yerusalemu kɔn takadao kɔn kámasa kè á kàkɔaa pìo. ⁴ Tó à kɔ sio mà gámɛ sɔ, aɛé gá zɛmɛ.

Yã kè Pɔlu kpàkpa à kɛnɔ

⁵ Tó ma bɔɛ kɔn Masedonia bùsuo, mé mó a kiia, zaake mé pã Masedonialamɛ. ⁶ Mée kpákpaà mà gurɔplaa keao. Baa buusie se mégɔ yezi mà bleao, é gá zɛmɛ guu kè mé gán. ⁷ Tia la má yezi mà gɛala bàrararo, mée kpákpaà mà gurɔplaa keao, tó Dii wè. ⁸ Mé gɔ Efesu ai Pentikɔsi zĩbaa zĩmɛ, ⁹ zaake Luda zé bɔmɛ maamaa mà zĩ maaa kɛ, bensɔ ibɛenɔɔ pari.

¹⁰ Tó Timɔti gá à mɔ, àton yã kɛnɛ búgubugu à vĩa kearero, zaake èe zĩi kɛ Diine lán ma bàme. ¹¹ A gbɛke tón kya kánlo. À kūsãɛ kɛnɛ, lɛ à e à ká ma kiia aafia, zaake mapi kɔn ma gbɛnɔ wa wée dɔzi.

¹² Wa gbɛndo Apolo sɔ, mɛègɔ nakɔrɛɛa gɛn baaagɔ à mó à a gwa kɔn wa gbɛ kpaaanɔ. À ye mɔnazi gĩaro. Tó à zé è, éé mó.

Lédamma zāa

¹³ Àgɔ kú a làakaria, àgɔ zena Yesunaanɛkɛna guu. Àgɔ wórɔngɔ vĩ, àgɔ gbāa. ¹⁴ À yã píngi kɛ kɔn yenzio.

¹⁵ Á Setefana bɛdeenɔ dɔ, kè aɔmbe Yesude káakunɔ ũ Girisi bùsun, ben aɔ n zĩnda kpà wàgɔ dɔɔ Luda gbɛnɔ lé. Ma gbɛnɔ, ma wée kèawa, ¹⁶ à mì sie gbɛ beee takanɔnɛ kɔn gbɛ kè aɔɔe aĩa kɛɛ lɛdo zĩ dɔnkɔ pì guunɔ n píngi. ¹⁷ Ma pɔɔ kè nna Setefana kɔn Fɔtunatuo kɔn Akaikuo mɔnaa, zaake aɔ gòmɛ a gɛɛ ũmɛ. ¹⁸ Aɔɔ tò ma làakari kpàɛ kɔn a pɔo. À bèe lí gbɛ beee takanɔnɛ.

¹⁹ Asia bùsu sɔsinɔ ì kpàawa. Akila kɔn Pirisilao kɔn sɔsi gbɛ kè aɔè kɔ kakɔa n beenɔ ì kpàawa maamaa Dii guu. ²⁰ Wa gbɛ kè wá lɛdoonɔ ì kpàawa a píngi. À ì kpákɔa kɔn Luda gbɛnɔ lɛpɛmmanao. ²¹ Mamɔma Pɔlu, ma ɔgben yè. Ma ì kpàawa. ²² Tó gbɛkee ye Diiziro, Luda láari kea. Wa Dii e mɔɔ. ²³ Dii Yesu gbɛkɛ keare. ²⁴ Má yeazi a píngi kuuna Kirisi Yesu guu.

KƆRINTIDEENƆ TAKADA PLAADƆEE

Pɔlu kɔn Kɔrinti sɔsi gbɛnɔ 1:1-7:16

Yudea Yesudeenɔ kámasakɛna 8:1-9:15

Pɔlu gina kɔn a zĩndao 10:1-13:14

Làakarikpaɛna

¹ Mamɔma Pɔlu, Kirisi Yesu zĩri Luda pɔyezi guu kɔn wa gbɛ Timɔtio, wámbe wa takada kɛ kɛ sɔsi kɛ kú Kɔrintine kɔn Luda gbɛ kɛ aɔ kú Girisi bɔsunno nĩ pĩngi. ² Luda wa De kɔn Dii Yesu Kirisio gbɛkɛkɛ ƙɛare, à a gba aafia.

³ Wà Luda wa Dii Yesu Kirisi De sáabu kpá, De Luda wɛndadɔnnɛri nɔsekpaɛri pì. ⁴ È wa làakari kpáɛwe wa wahaa pĩngi guu, ɛ wà e wà gbɛ kɛ aɔ kú baa wahaa kparee taka guuno làakari kpáɛnɛ se kɔn làakarikpaɛbɔ kɛ Luda wa làakari kpáɛoweeo. ⁵ Lán nawɛa kɛ Kirisi kɛ è liwazi nà, ɛmɛ dɔ wa làakari è kpáɛ maamaa Kirisi yānzi. ⁶ Tó wée nawɛa kɛ, a làakari kpaɛna kɔn a mĩsinao yānzimɛ. Tó Luda wa làakari kpàɛ, a làakari kpaɛna yānzimɛ, ɛ à e à nawɛa dɔnkɔ kɛ wée kɛ fɔ. ⁷ Wá tãmaa vĩ a yā musu seka sai, zaake wá dɔ lán a bà kúwao nawɛakɛna guu nà, ɛn a bà kú kɔn wa làakari kpaɛnao ɛ dɔ.

⁸ Wa gbɛnɔ, wá yezi àgɔ dɔ lán wà wée tàwa Asia bɔsun nà. Wà mè òwa maamaa dɛ wa gbāa lɛla, baa wa wɛndi wá wée dɔzi sero. ⁹ Yā dàwala, wée daa wa game. Beee wa ɛ, ɛ wàton zɛ kɔn wa zĩnda gbāaaoro, sɛde kɔn Luda kɛ è gɛnɔ fɛ gbāaa. ¹⁰ À wa bɔ kari bíta guu, bensɔ eé wa bɔn. Àpin wá wée dɔzi à wa bɔn dɔ ¹¹ adua kɛ ée kɛwee gāzĩ. ɛmɛ gbɛnɔ é sáabu kɛnɛ pari wa yā musu gbɛkɛkɛ kɛ à kɛwe yānzi gbɛ pariino aduakɛna sàabu.

Pɔlu tá gborona

¹² Yā kɛ weè à ãa dāan yè: Wa laasuu e oowe kɛ kɔn Luda gbāaa wá kú kɔn nɔsepuraao mɔnafiki sai anduna guu, atɛnsa a kiia. Anduna ɔndɔɔn wá kúoro, sɛde Luda gbɛkɛkɛ. ¹³ Weè lá ke kɛarero, sɛde kɛ é à kyó ke à dɔ baasiro. ¹⁴ Lán á wa dɔ nà fɛte tia, má yezi à wa dɔ sãnsã, ɛ à ãa dā wa yā musu Dii Yesu mógurɔ zĩ, lán wé dā a yā musu nà.

¹⁵⁻¹⁶ Bee náanekɛna guu má diɛ yā kɛ tó mée gaa Masedonia, mà bɔɛ a kiia mà a gwa káaku, mà ɛara mà su kɔn a kiio, ɛ à aubarika e gɛn plaa, gbasa à dɔnɛ kɛmɛ ma Yudea gana guu. ¹⁷ Kɛ ma tá beee diɛ, ma yā fɛ kɛn yó? Tó má diɛ mà yā kɛ, anduna yā è dɔmɛ aɛ mà be, ɛmɛ, ɛmɛ ke auo, auon yó? ¹⁸ Lán Luda náanɛ vĩ nà, yā kɛ wá òare né ɛmɛ, èe kɛ auonlo. ¹⁹ Luda Né Yesu Kirisi kɛ mapi kɔn Silasio kɔn Timɔtio wa à yā waazi kɛare né gbɛ kɛ è be ɛmɛ, èe kɛ auonlo, àmbɛ Luda eè ũ. ²⁰ Zaake lé kɛ Ludaa gbɛ pĩngi yāpura a kɛ à guumɛ. Beee yānzi kɔn Yesu Kirisi tɔon wè be, aami, Luda tóbɔna yānzi. ²¹ Luda bé à wa kāsāa pɛ Kirisi guu kɔn apino, à wa diɛ a pó ũ, ²² à a sèeda kèwa, à a Ninii dà wa swɛn pó kɛ wé e kpégaau ũ.

²³ Ludaa ma nɔsɛ dɔ, àmbɛ ma sèedadee ũ. Kɛ má yezi mà a bɔbɔ a dānlo yānzin mée gá Kɔrintizi dɔro. ²⁴ Èe kɛ wée gbāa mɔare a ludanaanekɛna musunlo, zaake a kāsāa pɛ kò, wée zĩ kɛɛao a pɔnnaa yānzimɛ.

2

¹ Ben ma zɛo kɛ mé mó a kiia kɔn nɔseyakanao dɔro. ² Tó má tò a nɔsɛ yàka, dé bé eé ma pɔɔ kɛ nnaa, tó èe kɛ amɔa kɛ ma a nɔsɛ yàkaareenɔ baasiroo? ³ Ma takada kɛare ɛ, ɛ tó ma mɔ a gwa, amɔa kɛ á dɛ à ma pɔɔ kɛ nnaano tón ma nɔsɛ yakaro yānzimɛ. Má dɔ sãnsã kɛ ma pɔnnaa né a pĩngi pɔnnaamɛ. ⁴ Ma

takada pì kɛare nawɛa guu kɔn pɔsia bítao kɔn wɛɛ'io plèple, èe kɛ lɛ a pɔɔ yaka yānzinlo, lɛ àgɔ dɔ lán má yeazi nà yānzime.

Sùukɛna kɔn taarideeo

⁵ Tò, tò gbɛke nɔseyakana yā kè, èe kɛ ma nɔsen à yàkaro, a píngi pón à yàka, ke a gbɛkenɔ, lɛ màton o à gɛ ɔlaro. ⁶ Īaa kè a paridee dà adee pía m̀a. ⁷ Beee yānzi à sùu kɛo tia, à à làakari kpáɛnɛ, lɛ à pɔsia bíta tón à kaatɛro yānzi. ⁸ Beee yānzi ma agbaa kpàare, à ɔɔanɛ tètɛntɛ kè á yezi. ⁹ Àmbe à tò ma takada kèkàa kɛare, ma lí pɛɛoawa, lɛ mà e mà dɔ tò a yā kè má òare kùna píngi. ¹⁰ Tó a gbɛ kè kɔn à taario, mèè adee kɛ se. Zaakɛ tó ma gbɛ yā kɛnɛ, tó yákee gàa gɔ kuu, mèè kɛ a yānzi Kirisi aezĩ, ¹¹ lɛ Setān tón ɔndɔɔ daɛwaziro yānzi, zaakɛ wá à mɔnafikinɔ dɔ.

Luda zĩkerinɔ

¹² Kè ma ka Toroasi lɛ mà Kirisi baaru nnaa kpá, Dii zé b̀mɛ, ¹³ m̀ode ma làakari kpaɛnaro, kè mèe ma gbɛndo Titu ero yānzi. Ben ma lé zàmma gwe, ma da Masedonia zén.

¹⁴ Ma sáabu kè Ludanɛ, zaakɛ ègɔ dɔɔwe aɛ guro píngi, weègɔ zĩblerinɔ ũ Kirisi guu, weè à dɔna gũu dagula gu sãnda píngia. ¹⁵ Zaakɛ wá dɛ tuaetiti gũnnadee kè Kirisi kpàta Ludanɛ ũ gbɛ kè èe n̄ m̀i siinɔ té kɔn gbɛ kè aɔɔe kaatɛnɔ. ¹⁶ Wá dɛ gè gũu ũ gbɛkenɔnɛ, ben è gaa ínɛ. Wá dɛ wèndi gũu ũ gbɛ kpaaanɔnɛ, ben è wèndi ínɛ. Wa dé bé à kà à zĩ beee kɛɛ? ¹⁷ Wá dɛ lán gbɛ kè aɔègɔ laa taa kɔn Luda yāonɔ bàro. Kirisi guu weè yā o kɔn nɔsepuraao kɔn Luda dɔnao à zĩrinɔ ũ.

3

¹ Wa ɛara wée wa zĩnda sáabu kpaan yó? Wa bà kú kɔn sèeda takada kè wà kɛaree ke kè á kɛ́nɛo lán gbɛkenɔ bàn yó? ² Àmbe wa takada pì ũ kè kɛna wa swɛa. Baade píngi é fɔ à dɔ à à kyó kɛ. ³ Èe ɔɔɔa gupuraa kè ámbé takada kè Kirisi kè à nàwe wa ɔzĩ ũ. Èe takada pì kè kɔn āntu'ioro, à kè kɔn Luda Wèndide Niniomɛ. Èe kè gbè walaaaro, à kè a swɛame.

⁴ Yā kè wá à náanɛ v̄in gwe Luda aezĩ Kirisi gāzĩ. ⁵ Èe kɛ wa ka wa zĩndanɛ wà be, yā pì b̀ò wa kiianlo, Ludan wa gbāaa ũ. ⁶ Àmbe à wa kaa, ben wá dɛ à bà kuuna kɔn gbɛnɔ dufu zĩkerinɔ ũ. Èe kɛ doka kè kɛnanlo, Luda Nini yāme. Zaakɛ doka è gaa ínɛ, Ninii pì s̄, è wèndi ínɛ.

⁷ Kè Luda doka kè gbè walaaa, à gakui b̀ò Musa uua. Baa kè à tɛkɛna e gĩ kero, Isarailinɔ e fɔ wà gwàro. Tó zé kè è gaa ínɛ pì b̀ò kɔn gakui beee takao, ⁸ weé Ninii pì zé gakui yā o dɔɔ? ⁹ Tó zé kè è yā dańlaa gakui v̄i, èndɛ zé kè è tó yā b̀ónyɔ nnaa gakui dɛàla zà. ¹⁰ Pó kè gakui v̄i yāa gakui v̄i dɔro, gakui kè dɛàlaa pì yānzi. ¹¹ Tó pó kè èe gĩ keroo b̀ò kɔn gakuio, pó kè ègɔ kuu gakui dɛàla zà.

¹² Zaakɛ wá tãmaa beee taka v̄i, weè yā o kɔn kùgbāaa, ¹³ èe kɛ lán Musa bàro, kè à sáta kù a uua lɛ Isarailinɔ tón à uu tɛkɛna kè è gĩ keroo yāana ero yānzi. ¹⁴ M̀ode aɔ swā gbāa, zaakɛ ai gbāa tó aɔɔe Luda bà kuunańyɔ takada kyó kɛɛ, sáta dɔnkɔ pì ègɔ da n̄ laasuulame. È goro, séto gbɛ kú Kirisi guu baasiro. ¹⁵ Ai gbāa tó aɔɔe Musa takada kyó kɛɛ, sáta pì ègɔ da n̄ laasuulame. ¹⁶ M̀ode tó gbɛ aɛ d̀ò Diia, sáta pì è goa. ¹⁷ Dii pìn Luda Nini ũ, bens̄o guu kè Dii Nini pì kún, è tó wà gɔ n̄ zĩndanɛ. ¹⁸ Wamɔwa kè pó gò wa uuano, wée Dii gakui ɔɔɔańɛ lán dígi bà, weègɔ lii lán à bà gakui gɔ kaa gakuila. Dii kè dɛ Luda Nini ũu pì kɛnan gwe.

4

Luda zìrinɔ zĩ

¹ Beee yānzi lán Luda zĩ beee dàwe a sùu guu nà, weè kpasaoro. ² Wa ɔ kpà asii wísaiyānɔzi, weè yā kɛ kŏn mɔnafikioro, bensɔ weè Luda yā liɛ kpɛgāndaro. Weè yāpuraa oñne súusu, lɛ wà wa zĩnda ɔɔa baade pĩngine Luda aezĩ. ³ Tó baaru nnaa kè wée kpaa utename, gbɛ kè aɔɔe kaateenɔn à utenañne. ⁴ Zaake anduna kèkii dii Yesusaideenɔ wée vĩa kũñne, lɛ aɔton baaru nnaa sí, Kirisi kè de Luda taka ũu gakui guu puñnero yānzime. ⁵ Wa zĩnda kpàakpan wée keero, Yesu Kirisi diikɛ kpàakpan wée kɛɛ, bensɔ wée zĩi keɛare à yānzi. ⁶ Luda bè, guu pu gusiaan, ben à guu pù wa swèn lɛ ɔ. Gupuraa pì de à gakui kè èe té kɛ Kirisi uua dōna ũ.

⁷ Wá auziki beee vĩ wa mè kè de lán gũ oroo bànɔ guu, lɛ wà e wà dɔ kè gbāa bíta pì bò Luda kiiame, èe kɛ wa kiianlo. ⁸ Wègɔ ãa daawa kpa sānda pĩngia, baa kŏn beeeo weè furo. Wè bídi kɛ, mɔde wa tāmaa è yāaro. ⁹ Wè wée tāwa, mɔde Luda è wa tónlo. Wè wa pāe, mɔde weè garo. ¹⁰ Gurɔ pĩngi wá kú Yesu gaa taka bori lézĩ, lɛ à kuuna e à ɔɔa wa mēa yānzi. ¹¹ Zaake wamɔwa kè wá bēenɔ weègɔ kú gaa lézĩ Yesu yānzi, lɛ à kuuna e à ɔɔa wa mè kè eé gaaa. ¹² Len gaa pì e zĩi kɛ wa guu lɛ, bensɔ wèndi e zĩi kɛ a guu. ¹³ À kēna Luda yān wà bè: Má Luda náane vĩ, ben ma yā ò. Wapinɔ sɔ wa Luda náane dōnkɔ pì kè, ben wée yā oo à yānzi. ¹⁴ Zaake wá dɔ kè lán Luda Dii Yesu fēe gaan nà, eé wa fēeo gaan se, eé wa káe a aezĩ lɛdo kŏn apinɔ. ¹⁵ Yā kēnɔ pĩngi e wa lee a yānzi, lɛ Luda gbɛkɛ kè èe lii gbēnɔzi pari e à sáabukpana kaara à tóbɔna yānzi.

Wéedɔna mē dufuzi

¹⁶ Beee yānzi weè kpasaro. Baa tó wa mēbaa e kaateɛ, wa ninii ègɔ dufu kũu lán guu e ɔɔa nà. ¹⁷ Wa wéetāmma néngo kè eé gēte kèkii e gakui bíta kè è yāaroo iiwe, kè èe sí lèkɔziro. ¹⁸ Wa wée pé pò kè wè wée siàlearo, sé pò kè wè wée siàleroo. Zaake pò kè wè wée siàle né gurɔplaapɔme. Pò kè wè wée siàleroo sɔ, ègɔ kuu gurɔ pĩngi.

5

¹ Wá dɔ kè tó wa sò kè wá kún kpé ũ anduna kè guu yàka, Luda é kpé kè wèe ɔ kŏn ɔoro kpáwa a be ai gurɔ pĩngi. ² Tia sɔ weè mbo sò pì guu, wá yezi wà ludambe pò pì da, ³ zaake tó wa bɔ sòn, wégɔ kuu mē sairo. ⁴ Gurɔ kè wá kú sò kèkii guu, weè mbo lán wá aso sēna bà. Èe kɛ wá yezi wà bɔ à guunlo, wá yezi wà ludambe pò dame, lɛ wèndi wa sò kè eé gaa pì mó. ⁵ Beee yānzin Luda wa soru kezĩ, ben à a Ninii kpàwa pò kè wé e kpégaau ũ.

⁶ Beee yānzi wa kù ègɔ gbāa. Wá dɔ kè gurɔ kè wá kú mē kèkii guu, wá kú Dii kiiaro. ⁷ Zaake ludanaanekenan wá kúo, èe kɛ wéesinaàle yānlo. ⁸ Wa swè ègɔ kpaena. Bɔna sò pìn gana Dii kiian wá yezi. ⁹ Kuuna mē guun yoo, bɔna à guun yoo, weègɔ wetɛ wa yā káne. ¹⁰ Zaake Kirisi ègɔ vēena a tintia, wa pĩngi wé bɔ wà ze à ae, eé fīa bo wa baadenɛ à kuuna mē guu yākenaa, à maaa ke à zaaa.

Gbēnteenɔ kēna nna kŏn Ludao zĩ

¹¹ Lán wée vĩa kɛ Diine lɛ nà, weè wetɛ gbēnɔ yā pì zé e. Ludaa wa dɔ sānsān, bensɔ wá yezi à wa dɔ a swèn lɛ ɔ. ¹² Wée wa zĩnda sáabu kpaa a kiia dɔnlo, wée a gbāa zé à ãa dā wa yā musume, lɛ à e à yā we gbɛ kè è ãa dā kŏn mēbaayāo, èe kɛ swè yānloola. ¹³ Tó ée daa wa mì liɛ, Luda yānzime. Tó wá kú wa dɔrɔa, a yānzime. ¹⁴ Zaake Kirisi yenzi bé èe té kaawagu. Wá è tó gbɛ mēn doo gà gbɛ

píngi yānzi, aǝ gà ń píngin gwe. ¹⁵ À gà gbě píngi yānzi, le gbě kè aǝ gǝnƆ tóngǝ kuu ń zĩnda pǝ ũ doro, sé gbě kè gà ń yānzi à vù pǝ ũ.

¹⁶ Beee yānzi weè gběke gwa lán anduna gběnƆ è gwa nà tia doro. Baa kè wá Kirisi dǝ lán anduna gběnƆ à dǝ nà yā, wá à dǝ le tia doro. ¹⁷ Zaake tó gbě kú Kirisi guu, à gǝ gbě dufu ũ. À kuuna zii gète, kuuna dufu bé à gǝne. ¹⁸ Beee bǝ Luda kiiame píngi. À wa keao nna Kirisi gāzĩ, ben à gběnƆ kenaa nna zĩ dawe. ¹⁹ Kirisi guu Luda anduna kè a zĩndao nna gběnƆ taarinƆ yā dana sai, ben à gběnƆ kenaa nnaa pǝ yā nàwe wa ɔzĩ. ²⁰ Beee yānzi Kirisi gǝenƆn wa ũ. Ludaa e gběnƆ sisii wa gāzĩ. Wa agbaa kpàare Kirisi gbèn, à ke nna kǝn Ludao. ²¹ Ludaa tò durunsaidee gǝ durun agbaakpabƆ ũ wa yānzi, le kuuna à guu Luda tó yā bɔwao nna.

6

¹ Zaake Luda zĩkeri daanƆn wa ũ, wa agbaa kpàare, àton Luda gběkeé sí à à ke pǝro. ² Luda bè:

Ma yā mǝmma a gurɔɔ,
ma dǝnle mǝsina gurɔɔ.

Gurɔɔ kà sa, gbǝan mǝsina gurɔɔ pǝ ũ.

³ Weè yā kè eé tó gbě fuu kero, le wàton wa zĩ taari ero yānzi. ⁴ Weè wa zĩnda ɔɔba gběnƆne zé sǝnda píngi guu kè Luda zĩkerinƆn wa ũ. Weè mēna fǝ maamaa kǝn ĩadammao kǝn nawēao kǝn wéetǝmmao. ⁵ Wà wa gbě, wà wa ka kpésiaan, wà fēewazi. Wa zĩ gbǝaa kè, wée e wà ii òro, nɔaa wa de. ⁶ Wá òɔɔaǝne kǝn nǝse puraa kǝn dǝnao kǝn sùuo kǝn maakēnao kǝn Luda Ninio kǝn yenzi mǝnafiki saio ⁷ kǝn yǝpura'onao kǝn Luda gbǝaa. Wá yǝmaakebɔnƆ kũna wa ɔplan kǝn wa ɔzeo. ⁸ Wè wa kpe da, wè wa kpe bɔ. Wè wa tó zaaa sí, wè wa tó nnaa sí. YǝpuradeenƆn wa ũ, ben wè wa diē mǝnafikideenƆ ũ. ⁹ TódeenƆn wa ũ, ben wè wa diē lán gbě kè wà ń dǝroonƆ bà. Wá bēe fá, ben wè wa diē gènƆ ũ. Wè wa diē pǝgbēnanƆ ũ, mǝde wè wa dero. ¹⁰ Wa pɔɔ ègǝ nname, ben wègǝ wa diē pǝsiadeenƆ ũ. Weè gběnƆ ke auzikideenƆ ũ pari, ben wègǝ wa diē takaasideenƆ ũ. Wá pǝ píngi vĩ, ben wègǝ wa diē pǝsaideenƆ ũ.

¹¹ KɔrintideenƆ, wa yā òare súusu, wa wa nǝse wèare. ¹² Wée wa nǝseguuyǝ utearero, mǝde a a pǝ ùtewe. ¹³ Ma yā òare lán ma nénƆ bà. Lán wa wa nǝse wèare nà, à a nǝse wēwe le se.

Àton ke sēnkpe kǝn YesusaideenƆoro

¹⁴ Àton ke sēnkpe kǝn YesusaideenƆoro. Yā maaa bàa ũgba kǝn à zaaao? Bón gupura kǝn gusiaao vĩ kǝn kǝo? ¹⁵ Kirisi yā é kǝ sé kǝn Setǝn pǝo diamē? Dian Yesudee bà ègǝ kú kǝn Yesusaideeo? ¹⁶ Luda kpé è kǝ sé kǝn tǝanƆó? Zaake Luda Wèndide kpén wa ũ, lán à ò nà:

Mégǝ kúnyo, mégǝ té ń té,

mégǝ de ń Luda ũ,

aǝégǝ de ma gběnƆ ũ.

¹⁷ Beee yānzi Dii bè:

À kēm̃ma, àgǝ kú adona,

àton ɔ ke pǝ gbǝsĩaro,

mé a sí, ¹⁸ mégǝ de nē De ũ,

égǝ de ma négǝgběnƆ ũ kǝn ma nénƆgběnƆ.

Dii Gbǝapingide bé à ò.

7

¹ Ma gbě yenzideenɔ, lán Luda lé gběwe le nà, wà mì kě yā kè è mè kɔ̃n niniio gbāsī léa mámmam, wà wa kuuna adona lé papa vīakena Ludane guu.

Pɔlu pɔɔ kè Kɔrintideenɔa nna

² À tó wa yā gɔ kú a swèn. Wée taari ke gběkenero, wée gběke sāsāro, wée gběke takii kero. ³ Mée beee o mà yā daoalanlo. Má ò yā kè a yā kú wa swèn wà ga lèdo ke wàgɔ kuu lèdomɛ. ⁴ Má a náanekena maamaa, mɛè lé gběe a yā musu maamaa. Wa nawēakena guu píngi ma làakari kpaena mètɛmɛtɛ, ma pɔɔ kè nna à gè ɔla. ⁵ Baa kè wa ka Masedonia bùsun, wa mè kpaenaro. Nawēa ligawazi kpa sānda píngia, wà fɛwazi kɔ̃n swèeo, vīa gèwagu. ⁶ Ben Luda kè è yěesaideenɔ sé lezī wa sɛ lezī Titu mɔna guu. ⁷ Èe ke à mɔnan adoro, kè a à sè lezī yānzimɛ dɔ. À bèwe ée ma bɛgɛ kɛɛ, á kú tómadɔyāa guu, ma yā a kúna gbāa sa, ben ma pɔnnaa kàara.

⁸ Baa kè takada kè má kèaree a nòsɛ yàka, mée ma nòsɛ liero. Kè má è takada pì a nòsɛ yàka gurɔ plaa, le ma nòsɛ liɛ yā, ⁹ mɔde ma pɔɔ kè nna sa. Èe ke kè ma a pɔɔ yàkaare yānzinlo, kè a pɔsiaa tò a nòsɛ liɛ yānzimɛ. A nòsɛyakana pì bò Luda kiiamɛ. Beee yānzi wée ásarɔ kɛarero. ¹⁰ Pɔsiaa kè bò Luda kiia, è tó gbě nòsɛ liɛ à m̀sina e, eé tómadɔyāa kero. Anduna pɔsiaa bé è gaa ínɛ. ¹¹ À gwa pɔ kè pɔsiaa kè bò Luda kiia pì iare. A mè wà sa, a gi kɔ̃n a zīndao, a làakari fɛɛ, vīa a kú, a bɛgɛ kè, a wée tã, a n swā gà. Yā pì guu píngi a a zīnda òdɔa kè á taari vī yā pì guuro.

¹² Baa kè ma takada pì kèare, èe ke gbě kè taari kè ke gbě kè wà taari kène yānzinlo, má kè Luda dɔna guumɛ, le a yewazina e à bɔare gupuraa. ¹³ Beee yānzi wa làakari kpaena. Wa làakari kpaena pì gbɛra, wa pɔnnaa kàara maamaa Titu pɔnna yā musu, kè a píngi á tò à ninii sù yānzi. ¹⁴ Ma lé gběne kɔ̃n a yāo yā, ée tó wí ma kúro. Lán wa yāpuraa òare yā píngi guu nà, len wa légběna Titunɛ kè yāpuraa ũ le. ¹⁵ Lán a bɛɛ lìnɛ nà, a à kpe dà, bensɔ a à yā mà a píngi, tó à dɔ a yā pìn, à yenaazii è kaaramɛ. ¹⁶ Ma pɔɔ ègɔ nna, kè má a náanekena yā píngi guu yānzi.

8

Kɔkamasakena

¹ Wa gběno, wá yezi àgɔ gběkɛɛ kè Ludaa kè Masedonia bùsu sɔsinɔne dɔ. ² Aɔ yɔagwana kɔ̃n wéetamma pásio guu, aɔ pɔɔ kè nna maamaa, ben baa kɔ̃n n takaaside búgubugukɛɛo aɔ gba dà à gè ɔla. ³ Má òare aɔ gba dà kɔ̃n nòsɛo dɔ n gbāa lén, à dɛ n gbāaala se. ⁴ Aɔ wée kèwa n zīnda kúe kɔ̃n kúeo, wà n gba zé n ɔ e àgɔ kú Luda gběno kámasakena guu. ⁵ Aɔ kè dɛ pɔ kè wa wée dɔzila, aɔ n zīnda kpà Diia gĩa kɔ̃n wapino dɔ Luda pɔyezi guu. ⁶ Beee yānzi wa wée kè Titua à gá kámasa yā kè à nàa a té mì dɛ. ⁷ Zaake á gbāa yā píngi guu, ludanaanekena kɔ̃n yā'onao kɔ̃n dɔnao kɔ̃n yā píngi aīao kɔ̃n yenzi kè á vīwao, àgɔ gbāa kámasa pì kɛna guu dɔ.

⁸ Èe ke mée yā diɛarenlo, aīa kè gbě pāndenɔ kèn mée ooare, le mà a yenzi yāpuraa dɔ. ⁹ Á wa Dii Yesu Kirisi gběkɛɛ dɔ. Pódee ina gò pɔsaidee ũ a yānzi, ben à pɔsaidekɛɛ guu à a ke pɔdeenɔ ũ. ¹⁰ Lán má è nà yā pì musun yè: À kɔ sio amɔa kè a zɛ kɔ̃n yā pìo zaa muyā bensɔ ée kɛno, ¹¹ à yā pì mì dɛ sa. Zaake a sorumi mà kɔ̃n à kenao, à ke a gbāa lén. ¹² Tó gbě gba dà kɔ̃n nòsɛo dɔ pɔ kè à vī lén, èe ke kɔ̃n pɔ kè à vīroonlo, beee bé è ká. ¹³ Èe ke mée asoo lagoo gbě pāndenɔne, mée diiarenlo, le à ke sɛnkpɛmɛ. ¹⁴ Tia lán kè bà zaake pɔ diazi, à

kpá gbě kè pò è kēsāmmaṇṇa, le zīkea tó pò dīnzi, bensō pò kēsāawa, aǎé kpáawa. Lán beee bà éǵō sēnkpe. ¹⁵ Lán à kēna Luda yān nà wà bè: Gbē kè sēe bíta pò e dizi, gbē kè sēe fēte pò e kēsāro.

Titunṇya

¹⁶ Ma sáabu kè kōn Luda, kè à tò a yā kú Titu swēn lán à kú ma swēn nà se. ¹⁷ À wa yā mà, à mè wà à mó a gwa, lán à pō yezi nà. ¹⁸ Wa gbē doo kè à tó dàgula sōsino té n pīngi baarunnakpana musun wá dāne. ¹⁹ Beee gbera dō sōsino à dà à gáwao kámasa zīi kè wée kēe kē. Wée zīi pì kēe Dii tóbōna yānzime kōn aīa kè wá vīo. ²⁰ Wá yezi gbēke wa taari e lán wée kēe nà kōn gba bíta kè na wa ɔzī yāoro. ²¹ Èe kē yā kè maa Diinen wée pēea adoro, yā kè maa gbēnteenōneme se. ²² Wa wa gbēndo pānde dānne dō. Wa à làakari gwà à gēn lé vīro, wá è à aīa vī yā pīngi guu, bensō à aīa èara à kàara tia, kè à a náanekena yānzi. ²³ Titu daa sō, ma zīkeri daa kè weè a maaa wete ledoon à ũ. Wa gbē kpaaano sō, sōsino zīrinome, aōmbe Kirisi tóbōrino ũ. ²⁴ Beee yānzi à ɔdōanē kè á yeñzi, le sōsi pì gbēno dō kè lé kè wée gbēe a yā musu né yāpuraame.

9

¹ Èe kō sío mà takada kēare Luda gbēno kō kámasa kena pì yā musuro, ² zaake má dō kè a nōse maaa dà, ben ma lé gbē Masedonia gbēnōne ma bè, Girisi gbēno sorumi mà zaa muyā. A aīakena pì n gbē parideeno mè fēe. ³ Ben ma wa gbē pino zīawa, le àǵō kú soru guu lán ma ò nà, le lé kè wá gbē yā pì musu tón kē pāro. ⁴ Tó Masedonia gbēkeno tēmazi, tó aō mò wà è kè a sorumi e maro, wí é wa kū, kè wa a náanekena yānzi. Weé a pò o dō? ⁵ Beee yānzi má diē kè à maa mà o gbē pinōne aō dōme ae, aō gbaa kè a gīake a à lé gbē yā kēke káaku, le a sorumi ma, àǵō de nōsedo gbaa ũ, èe kē gba tiasinlo.

Gbadana kōn nōseo do

⁶ Àǵō yā kèkii dō:

Tó n tō fēte, né kē fēte,

tó n tō bíta, né kē bíta.

⁷ Baade kpá lán à dà a swē guu nà uusisina sai tiasi sai. Luda ye gbē kè è gba da kōn pōnnaaozi. ⁸ Luda é fō à tó aubarika pīngi gō diazi, le guro pīngi pò pīngi móawa yā pīngi guu ai à gō diazi à yā maa pīngi kēo. ⁹ Lán à kēna Luda yān nà wà bè:

È gba da takaasideenōne maamaa, à yāmaakena yāana vīro.

¹⁰ Lán Luda è pōborii kpá pótōria nà kōn pò kè wē bleeo, eé pōborii kpáawa, à kaaraare, le a maakena ɔgbē e à ɔ tá. ¹¹ Eé a kē pōdeenō ũ yā pīngi guu, le àǵō gba daa bítabita guro pīngi, gbēno Luda sáabu kpá gbaa kè á dānne wa gāzī yānzi. ¹² Zaake Luda gbēno pókēsamma bōkōten kámasa zīi pì e kēe adoro, eé tó Luda sáabukpana dagula maamaame dō. ¹³ Gbēno é Luda tó bō, zaake kámasa kè á kè pì é ɔdōanē, kè a mì sīe Kirisi baaru nnaa kè a zeone, bensō a gbēkēe kēnne kōn gbē pīngio kōn nōseo do. ¹⁴ Aǎé adua keare kōn a yāo dana n swēn Luda gbēkēe kè pisiawa yānzi. ¹⁵ À Luda sáabu kpá à gbaa kè gē onala yānzi.

10

Pōlu gina kōn a zīndao a zīyā musu

¹ Mamoma Pōlu, ma agbaa kpāare kōn Kirisi nōseyīio kōn à busekēeo, mamoma kè wē be, tó má kúao má buse, tó má kúao sō, meǵō pāsī. ² Ma

wée kèawa, tó ma mɔ, àton tó màgɔ pāsīaoro, zaake mé fɔ màgɔ pāsī kɔn gbɛ kè aɛ̀ be anduna yā bé èe dɔɔwe aenɔ. ³ Wá kú anduna guume, mode weè zĩ ká lán anduna gbɛnɔ bàro. ⁴ Wa gɔkeɔnɔ né anduna pónlo, Luda gɔkeɔnɔ gbāaa kè weè zeki gbāaanɔ gboroonɔmɛ. Weè egɛ leokpakɔanɔ gboroo ⁵ kɔn wada yā kè è gínɛ wà Luda dɔɔ pínɡi. Weè laasuu pínɡi mile ble, le aɔ̀ mì sie Kirisine. ⁶ Tó a mì siɛwe mámmam, wa yāa kè wà wée tã swāyāmarisaideenɔa.

⁷ Èe yā gwa musumɛ. Tó gbɛ a zĩnda náanɛkɛna kè Kirisi pón a ũ, adee gɔ don kè Kirisi pón wa ũ lán à bà se. ⁸ Baa tó ma lé gbɛ à kè bíta iko kè Dii kpàwa yā musu, wí é ma kũro, zaake a kāsāpɛena yānzime, èe kɛ a lɛena yānzinlo. ⁹ Àton kɛ lándɔ má yezi mà vĩa dadaazi kɔn ma takadakɛnao bàro. ¹⁰ Wè be ma takadanɔ̀ bɛɛ vĩ, bensɔ aɔ̀ gbāa, mode tó wà wée sìmale, è nĩ kũ gbāaro, ma yā è ká pókɛ lézĩro. ¹¹ Gbɛ kè aɔ̀ɔe oo lɛenɔ gɔ dɔ̀ kè lán wa yānɔ de nà takadanɔ guu tó wá kúaoro, len wé kɛ le, tó wa kɔ̀ è.

¹² Dén kèwe wà wa zĩnda kɛ sɛnkpɛ kesɔ wà wa zĩnda lékɔzi kɔn gbɛ kè aɔ̀ɔe nĩ zĩnda sáabu kpaanɔ. Tó aɔ̀ nĩ zĩnda kpàkɔsɔ kɔo kesɔ aɔ̀ nĩ zĩnda lèkɔzi kɔo, aɔ̀egɔ ɔ̀ndɔro. ¹³ Wamɔwa sɔ, wé lé gbɛ à gɛ ɔlaro. Wé lé gbɛ ikokɛkii kè Ludaa diɛwe lémmɛ, kè à kà a kiia se. ¹⁴ Lán wa ka a kiia nà, wée vĩi wa ikokɛki lélaro, zaake wa mɔ kɔn Kirisi baaru nnaao ai a kiia káaku. ¹⁵ Weè lé gbɛ à gɛ ɔla wà gbɛ pāndenɔ zĩ ká wa pólaro. Zaake a ludanaanɛkɛna e kaara, wá yezi zĩ kè wée kɛɛ a té ɔ tá maamaa ai à ká ikokɛkii kè Ludaa diɛwe lén, ¹⁶ le wá gá wà baaru nnaa pì kpá bùsu kè kú a aenɔ guu, légbɛna kɔn gbɛ pāndenɔ kāndagbɛbanao sai. ¹⁷ Tó gbɛ yezi à lé gbɛ, à gbɛ Dii yā musu. ¹⁸ Èe kɛ gbɛ kè è a zĩnda sáabu kpá bé à maaro, sé gbɛ kè Dii è à sáabu kpá.

11

Pɔlu kɔn zĩri egɛenɔ

¹ À mɛnamao kɔn ma yɔ̀nkɔkɛɛo féte. Mode ée mɛnaa kò. ² Lán Luda è nɔ̀segɔaanɔ kpá nà, len mée kpaa le se a yā musu. Ma a kpa gɔ mèn dooa, àmbe Kirisi ũ, le mà a kpāsāa nɔ̀kpare lezii ũ. ³ Lán mlɛ ɔ̀ndɔ kè Awauzi nà à sàsā, vĩa e ma kũu kè eé a laasuu likɔaare le se, le à a nana Kirisia gbāsĩ sai kɔn nɔ̀ɛo do tó. ⁴ Tó gbɛke mɔ à Yesu yā kè bɔ̀ ado kɔn wa pɔo waazi kèare, eè wezi aaga. Èe ninii kè bɔ̀ ado kɔn kè á sio sí, eè baaru nnaa kè bɔ̀ ado kɔn kè á mào ma. ⁵ Mée daa má kēsāna zĩri kè a nĩ díe bíta mɔ̀nɔzi yāke guuro. ⁶ Baa tó ma lé nnaro, má dɔ̀na vĩ. Wá ɔ̀dɔaare a pínɡi tɛtɛntɛ yā pínɡi guu.

⁷ Kè ma baaru nnaa kè bɔ̀ Luda kiia waazi kèare pɔsinaawaa sai, ben ma a zĩnda bùsa a kaarana yānzĩ, ma taari kèn yó? ⁸ Ma sɔsi pāndenɔ takii kè, ma a asaia èmɛma, le mà e mà zĩi kɛo a té yānzĩ. ⁹ Gurɔ kè má kúa, tó pɔ e kēsāama, mɛɛ ãa da gbɛkearo. Wa gbɛ kè aɔ̀ bɔ̀ Masedonia bùsunno mòmɛ kɔn pɔ kè èe kēsāamaao. Mée we mà kɛ a gbɛkenɛ asoo ũro, bensɔ mé we mà kɛ a gbɛkenɛ asoo ũro. ¹⁰ Kɔn Kirisi yāpuraa kè kú ma guuo, gbɛke é kpámɛ mà lé pì gbɛ Girisi bùsunlo. ¹¹ Bóyānzín má ɔ̀ lezi? Ludaa dɔ̀ kè má yeazi.

¹² Yā kè mée kɛɛ, mégɔ kɛemɛ, le mà gbɛ kè aɔ̀ɔe nĩ zĩ lɛkɔzi kɔn wa pɔonɔ kāsāa kɛɛ kɔn nĩ légbɛnanɔ. ¹³ Gbɛ beee takanɔ né zĩri egɛenɔmɛ! Zíkɛri mɔ̀nafikideenɔmɛ! Aɔ̀è li Kirisi zĩrinɔ ũ. ¹⁴ Yābɔ̀nsaenlo. Baa Setān pì è li gupura malaika ũ se. ¹⁵ Zaake lɛmɛ, tó à zīkerinɔ li yā maaa zīkerinɔ ũ, yābɔ̀nsaenlo. Zāazāa aɔ̀é nĩ yākɛna gbè e.

Pɔlu nawɛakɛna a zĩrikɛ guu

¹⁶ Ma ɛara mée oo dɔ, gbɛke tón ma gwa yɔ̀nkɔ ũro. Tó len sɔro, àgɔ ma diɛɛ lán yɔ̀nkɔ̀ bà, le mà e mà lé gbɛ féte. ¹⁷ Yā kè mée oo, Dii bé à ma danlo. Lé kè

mée gběe ma zĩnda náanekena guu, mée gběe mĩsaikɛɛ guumɛ. ¹⁸ Zaake gbẽnɔ e lé gběe ń zĩnda yā musu pari, mapi se mé gbě. ¹⁹ Zaake a ɔndɔrinɔ eè mɛna fĩ kɔn mĩsaideenɔ kɔn pɔnnaao. ²⁰ Tó wèe a kɛɛ zòɔn ỹ, tó wèe a aru mii, tó wèe a takii kɛɛ, tó wèe dɛnlɔa ɔɔɔaare, tó wèe a swān kɛɛ, eè mɛna fĩ. ²¹ Yāpuramɛ, wá busɛ kɔn yā beeenɔ kɛnao! Bee kɛmɛ wíyā ũ! Mɔde pó kè gbě náanekena, è è à lé gběe, má à náanekena se. Mée beee oo yɔnkɔkɛɛ guumɛ. ²² Eberunɔn ń ũs? Àmbe ma ũ se. Isarailinɔn ń ũs? Àmbe ma ũ se. Ibraĩ boriinɔn ń ũs? Àmbe ma ũ se. ²³ Kirisi zĩkerinɔn ń ũs? Má à zĩkeri ũ dɛńla. Mée oo lán ĩadee bàme. Ma zĩi kè dɛńla, wà ma da kpésiaan dɛńla, má a gběna gèn lé dɔro, ma kuuna gaa lézĩ gèn lé vĩro. ²⁴ Yudanɔ ma gbě kɔn flào lé baplaa mèn dosai ai gèn sɔɔro. ²⁵ Wà ma lɛlɛ kɔn gòo gèn aagɔ. Wà ma papa kɔn gbèo gèn do. Góro'ite lé kùemao gèn aagɔ, ma kɛ gurɔ do ísɔaa guu fāantɛ kɔn gwāavĩo. ²⁶ Ma wétɛgana paridee guu mɛɛgɔ kú kari guu: Swa kari, kpāi wéedewenɔ kari, Yudanɔ kari, bori pāndenɔ kari, wétɛ guu kari, sètɛ kari, ísɔa kari, Yesude ɛgɛenɔ kari. ²⁷ Ma zĩ gbāaa kè kɔn wāwāao, ma itɛ kè à gèn lé vĩro, nɔaa ma dɛ, ímii ma dɛ, mɛɛgɔ kuu póblee sai gèn baaagɔ, má té bũu ĩa guu. ²⁸ À kpaaanɔ ona baasi sɔsinɔ pĩngi laasuu è ĩa dama lán guu e dɔɔ nà. ²⁹ Dé bé eé busa, mà gí busazii? Dén weé kɛ zéa à gí ɔmazii?

³⁰ Tó à kɔ sio mà lé gbě, mé gbě ma gbāasaikɛɛ musumɛ. ³¹ Luda wa Dii Yesu Kirisi Dee dɔ kè mée ɛgɛɛ tooro. Wàgɔ à sáabu kpaa gurɔ pĩngi! ³² Gurɔ kè má kú Damasiku, ben kí Areta asakpaa bè wà wétɛ pĩ bĩilenɔ dākpa, lɛ wà e wà ma kũ yānzi, ³³ ben wà ma bɔ windo guu, wà ma pita kɔn bào gbíi guu bĩ kpɛɛ, ben ma bàa sì.

12

Pɔlu wéegupu'ena

¹ À kù tiasi mà lé gbě. Baa kè à àrɛ vĩro, mé lé pá wéegupu'enanɔa kɔn yā kè Dii ɔɔɔamɛenɔ sa. ² Má gběke dɔ Kirisi guu, wà à sè wà gāao ai ludamɛ aagɔdeen, à wè gēro dosain yè. À gāa kɔn mēon yó, mē sain yó, má dɔro, sé Luda. ³ Má dɔ kè wà adee pĩ sè wà gāao ai auzennammɛ. À gāa kɔn mēon yó, mē sain yó, Luda bé à dɔ. ⁴ À yā kè è sí oroo mà, kè gběntee é fĩ à tɔkēroo. ⁵ Mé lé gbě adee yā musu, mé gbě ma zĩnda yā musuro, sé ma gbāasaikɛɛ yā. ⁶ Baa tó mé lé gbě, è kɛ má yɔnkɔnlo, zaake yāpuraan mé o. Mɔde mé lé gběro, lɛ gběke tón ma diɛ dɛ pó kè à èma ke yā kè à mà ma lénlaro. ⁷ Lɛ màton ĩa dā yā bíta kè Ludaa ɔɔɔamɛenɔ musuro yānzi, à pó sòto ma mē guu Setān zĩri ũ, àgɔ wée tāama, lɛ màton ĩa dāro yānzi. ⁸ Ma wée kè Diia gèn aagɔ yā pĩ musu, lɛ à pó pĩ bɔ ma mèn, ⁹ ben à bèmɛ, a gběkɛɛ kè eè kɛmɛ mōma. Gbāasaikɛɛ guun a gbāa papana è bɔn. Beee yānzi mé lé gbě kɔn pɔnnaao ma gbāasaikɛɛ musu, lɛ Kirisi gbāaa gɔ kú ma guu. ¹⁰ Àmbe à tò mē pɔnnaa kɛ kɔn gbāasaikɛɛo kɔn wídammao kɔn nawéao kɔn ĩadammao kɔn wétāmmao Kirisi yānzi, zaake gurɔ kè ma gbāaa kēsāman mɛɛgɔ gbāa.

Kɔrintideenɔ yā Pɔlu kũna gbāa

¹¹ Ma yɔnkɔyā kè, ámbɛ a ma dan. Ámbe à dɛ yā à ma sáabu kpá. Baa tó má kuu póke ũro, má kēsāna zĩri kè à ń díe bíta mōnɔzi yāke guuro. ¹² Ma a zĩrikɛɛ ɔɔɔaare kɔn mɛnao maamaa sèedakenanɔ kɔn yābɔnsaenɔ kɔn dabuyānɔ guu. ¹³ Bó bé à a kēsā sɔsi kpaaanɔa? Ke kè mée gɔ a gběkenɛ asoo ũro yānzimɛ? À sùu kɛmao kɔn taari beeeo! ¹⁴ Tia sa ma soru kè mà mó a kiia à gèn aagɔdeeo, mé sɔ gɔ a gběkenɛ asoo ũro. Ámbe mée a wɛtɛɛ, è kɛ a pónɔn mée wɛtɛɛro.

Zaake denɔ bé wè auziki die ń nénɔnɛ, èe ke nénɔ bé wè dieńnero. ¹⁵ Mé fɔ mà pɔ kè má vĩ deare pínɡi, mà a zĩnda kpáawa kɔn pɔnnaao. Tó ma yeazina e kaara, a yemazina é lagon yó? ¹⁶ Baa kè a wezi kè mée gɔare asoo ũro, gbẽnɔ è be wéezẽrin ma ũ, ma pɔ siawa kɔn ɔndɔɔ. ¹⁷ Ma a ble gbẽ kè ma ń zĩawaanɔ ke gāzĩ? ¹⁸ Ma kúe kè Titunɛ à gá a kiia, ben ma wa gbẽndoo dānɛ. Titu a blen yó? Wa nòse dɔnkɔnloo? Wa tuuba dɔnkɔnloo?

¹⁹ Ée daa yā wée bɔkii wetɛn yó? Lenlo! Wée yā oo kɔn Luda dɔnao kuuna Kirisi guumɛ. Ma gbẽ yenzideenɔ, ma beee òare pínɡi a kāsāpɛna yānzimɛ. ²⁰ Vĩa e ma kũu kè tó ma mɔ a kiia, mé a le lán má yezi nàro, bensɔ é ma e lán ée kpákpa nàro. Mée vĩa kee swèenɛ kɔn nòsegɔaanɔ kɔn pɔfɛo kɔn aĩa pásĩo kɔn kɔyakanao kɔn kɔpenao kɔn ĩadānao kɔn zɔkakanao. ²¹ Vĩa e ma kũu kè tó ma ɛara ma mɔ a kiia, ma Luda é tó wí ma kũ a aezĩ. Gbẽ kè aɔ durun kè yā, aɔ gbāsĩ kè, aɔ pāpāa kè, aɔ wísaiyā kènɔ, tó aɔe nòse lie wà mì kè yā pínɔaro, mé pɔsiaa keńyo.

13

Lédamma zaa

¹ A gẽn aagɔdeen yè kè mé mó a gwa. Wè yā pínɡi yāpura a ma sèedade gɔɔn plaaa ke gɔɔn aagɔ lɛzĩ. ² Ma gĩake ma lé dà gbẽ kè aɔ durun kènɔa yā kɔn gbẽ kpaaanɔ dɔ ma mɔna a kiia gẽn plaadeeo, tia ma ɛara mée lé daamɛma dɔ baa kè má kúaoro, tó ma ɛara ma mɔ dɔ, mé ń gbẽke tóro yoo. ³ Ée sèeda wetɛ kè Kirisi e yā oo ma gāzĩn yó? Tò! Ée ke Kirisi gbāaa sainlo, à gbāa a té. ⁴ Baa kè à gà lía gbāasaikɛ guu, à kuu tia kɔn Luda gbāaaomɛ. Lemɛ kuuna à guu wá kú kɔn gbāasaikɛo le se, mɔde wégɔ kúo a té kɔn Luda gbāaa.

⁵ À a zĩnda tàasi ke à gwa, tó á kú Yesu Kirisi náanekɛna guu. À keke à a zĩnda gwa. Á dɔ kè Kirisi kú a guuroo? Tó lenlo, a funamɛ. ⁶ Má dɔ kè é e kè wée furo. ⁷ Wée wée kee Ludaa, le àton à zaa ke kero. Ée ke le gbẽnɔ wa zĩ sáabu kpá yānzinlo, le à à maaa ke yānzimɛ, baa tó wèe wa gwaa gbẽ funanɔ ũ. ⁸ Wé fɔ wà bɔ yāpura kpɛero, sé wà zéo. ⁹ Tó wá gbāa vĩro bensɔ á gbāa, wa pɔɔ ègɔ nname. Weè adua keare, le à keke à bɔ maa. ¹⁰ Ma yā beeenɔ kèare kè má kúaoro, le tó ma mɔ, mɔton keare pásĩ kɔn iko kè Dii kpàmaaoro. À kpàma a kāsāpɛna yānzimɛ, èe ke a lɛna yānzinlo.

¹¹ Tò, ma gbẽnɔ, à pɔnnaa ke. À yā keke à bɔ maa. À ma lédamma ma. À lédole ke àgɔ nna kɔo, Luda yenzide aafiadee gɔ kúao. ¹² À ì kpákɔa kɔn Luda gbẽnɔ lèpɛmanao. Luda gbẽnɔ ì kpàawa ń pínɡi. ¹³ Dii Yesu Kirisi gbẽke keare, Luda gɔ yeazi, kɔgbẽke gɔ kú a té kɔn Luda Ninio a pínɡi.

GALATIANŌ

Baaru nna pāndee kuuro

¹⁻² Mamoma Pɔlu Luda z̄iri kɔn ma Yesude daa kɛ wá lɛdoonɔ pínɡi, wámbe wa takada kɛ kɛ sɔsi kɛ kú Galatia b̄usu guunɔ deenɔnɛ. Ma z̄irikɛɛ e bɔ gb̄nɔ kiia ke gb̄ntee gāz̄iɔ, Yesu Kirisi kɔn De Luda kɛ à à fɛɛ bɔna gaan-o bé à ma z̄i. ³ Wa De Luda kɔn Dii Yesu Kirisio gb̄kɛɛ kɛare, à a gba aafia. ⁴ Kirisi gí a wèndizi wa De Luda pɔyezia, à wa durun kèwe, lɛ à wa bɔ anduna tia zaaa kèkiin. ⁵ Luda bé à gakui v̄i gurɔ pínɡi! Aami.

⁶ Kè ée kpɛɛ lii Luda kɛ à a sisi a gb̄kɛɛ guunɛ kpakpaa lɛ, à aɛ dɔ zé pāndea, yā pì bò ma saɛ maamaa. ⁷ Baaru nna pānde kee kuuro. Gb̄ kɛ aɔɔ yezi wà Kirisi baaru pì lienɔɔ e a liikɔamɛ. ⁸ Baa tó wapinɔ ke malaika kɛ bò ludambe baaru nnaa kɛ èe kɔ sé kɔn kɛ wá òareero waazi kɛare, Luda láari kɛa. ⁹ Wá òare yā bensɔ mée ooare dɔ, tó gb̄ke baaru nnaa kɛ èe kɔ sé kɔn kɛ á màoɔ waazi kɛare, Luda láari kɛa.

¹⁰ Mée sáabu wetɛɛ gb̄nteean yó, ke Luda? Mée wetɛɛ ma yā ká gb̄nteenɛn yó? Tó gb̄nteen má yezi à káínɛ ai tia, èndɛ Kirisi zòblierin ma ūro.

Yesu Pɔlu sɛna a z̄iri ũ

¹¹ Ma gb̄nɔ, má yezi à dɔ kɛ baaru nnaa kɛ mɛɛ kpáaree e bɔ gb̄ntee kiiaro.

¹² Mée ma gb̄ntee kiiaro, gb̄ke bé à dāmɛro, Yesu Kirisi bé à bò à mòmɛ.

¹³ Á mà lán má kuu nà yā Yudanɔ dɔnzizen. Ma wée tà Luda sɔsi gb̄nɔa pās̄ipās̄i, má wète mà n̄ kaatɛ. ¹⁴ Ma Yudanɔ dɔnzizɛ pì yā kù ɔplaplaa dɛ ma sáanɔla pari, ma aĩa dɛn̄la wa dezínɔ fɛɛakaarayā pì guu. ¹⁵ Mòde Luda ma die a pó ũ zaa ma da gb̄ɛɛn. Kɛ ma sisina a gb̄kɛɛ guu gurɔ kàmɛ, ¹⁶ ben à a Né gb̄àrema, lɛ mà à baaru nnaa kpá bori pāndenɔnɛ. Mée gá dada gb̄ke gāz̄iɔ, ¹⁷ mée gá Yerusalemu gb̄ kɛ aɔɔ kuu z̄irínɔ ũ ma āanɔ kiiaro, ma gaa Larubunɔ b̄usun ḡɔɔmɛ, ben ma ɛara ma su Damasiku.

¹⁸ Wè aaḡɔ gb̄ɛran ma gaa Yerusalemu, lɛ wà kɔ dɔ kɔn Pitao, ben ma kɛo gurɔ ḡɛro. ¹⁹ Mée z̄iri pānde ero, sé Dii dāaro Yemisi. ²⁰ Yā kɛ má kɛaree pì, má sì kɔn Ludao kɛ ɛgɛɛn má tòro. ²¹ Bee gb̄ɛran ma gaa Siria b̄usun kɔn Silisia b̄usuo. ²² Gurɔ beea Kirisi sɔsi gb̄ kɛ aɔɔ kú Yudeanɔɔ e wée simalɛro, ²³ mòde aɔɔ mà wà bè, gb̄ kɛ èe wée tām̄ma yā bé èe dɔnzizɛ kɛ à wète à kaatɛ pì waazi kɛ tia sa, ²⁴ ben aɔ Luda tó bò ma yā musu.

2

Pɔlu k̄yāmana kɔn z̄iri kpaaanɔ

¹ Wè ḡɛro dosai gb̄ɛra ma ɛara ma gaa Yerusalemu kɔn Banabao. Ma Titu sɛ, à gāawao se. ² Ma gaa gwe, kɛ Luda bé à bò à mòmazi à bè mà gá yānzimɛ. Ben ma baaru nnaa kɛ mɛɛ kpá bori pāndenɔnɛ bòkɔtɛ gb̄ kɛ aɔɔ dɛ gb̄nsi ũunɔnɛ n̄tɛɛ, lɛ z̄i kɛ má kɛ kɔn kɛ mée kɛɛo tón kɛ pāro. ³ Titu kɛ wá lɛdo, baa kɔn a Girikikɛɛo, aɔɔe gā naa à bāngu kɛro. ⁴ Yā pì fɛɛ Yesude ɛgɛɛ kɛ aɔ ḡɛwazi kpāinɔ musumɛ. Aɔ ḡɛwazi lɛ wà wa wɛɛnɛkena Kirisi Yesu guu asii gwa aɔ wa dà zòblenammɛ, ⁵ ben weè we wà mì sién̄nɛro baa féte, lɛ à è aḡɔ baaru nnaa pì yāpura kūna yānz̄i. ⁶ Gb̄ kɛ wèè n̄ gwaa gb̄nsi ũunɔɔ e yāke kaaramɛro. Lán aɔɔ dɛ nà e kemɛ yāke ũro, zaake Luda è gb̄ke wée gwaro. ⁷ Aɔɔ è Luda baaru nna kp̄ana bori pāndenɔnɛ nāmɛ ma ɔz̄i, lán à à kp̄ana Yudanɔnɛ nà Pitane a ɔz̄i nà. ⁸ Zaake lán Luda z̄i kɛ Pita gāz̄i nà a z̄irike yā musu Yudanɔ té, lɛn à z̄i

kè ma gāzĩ bori pāndenɔ té lɛ. ⁹ Yemisi kɔn Pitao kɔn Yohana kè wèe ń gwaa Luda sɔsi wesagba ũuno gbāa kè Ludaa dāmɛɛ dɔ, ben aɔɔ kpàwa, wamɔwa kɔn Banabao kɔgbɛkɛɛ sèeda ũ. Aɔɔ sì wà gá bori pāndenɔ kiia, aɔmɔnnɔ sɔ Yudanɔ kiia. ¹⁰ Yá kè aɔɔ yezin yè, ń takaasideenɔ yá gɔ dɔwagu. Gurɔ beee sɔ wa mè wà kɔn à kenao kò.

Yesu náanɛkɛna bé è wa mì sí

¹¹ Kè Pita mò Antiokku, ma ginɛ tètɛntɛ, kè à zà yāa yānzi. ¹² Zaakɛ ai Yemisi zĩrinɔ gɔ gá ká, è pɔ ble kɔn bori pāndenɔomɛ. Kè aɔ kà, ben à bɔru kpɛɛ à kèmmá, kè èe vĩa kɛɛ Yuda kè aɔ zè kɔn bāngukɛna yāonɔnɛ yānzi. ¹³ Yuda kpaaanɔ nāa mɔnafikikɛna pì guu. Baa Banaba se aɔ à gá wà nāmɛ. ¹⁴ Kè má è aɔ baaru nna yāpura kūna a zéaro, má ò Pitane aɔ pĩngi wáa: N Yuda ina ń kuu lán bori pānde bà, èe kɛ lán Yuda bānlo. À kè dia nɛè gá na bori pāndenɔa, lɛ aɔgɔ Yudanɔ yá kūna?

¹⁵ Yudanɔn wa ũ ina guu, bori pānde durunkɛrinɔn wa ũro. ¹⁶ Mɔde wá dɔ kè gbɛkɛ è bɔ maa doka pì kɛna yānzirɔ, séde Yesu Kirisi náanɛkɛna ado. Baa wapinɔ, wa Kirisi Yesu náanɛ kè, lɛ wà e wà bɔ maa wa Kirisi náanɛkɛna pì yānzimɛ, èe kɛ doka pì kɛna yānzinlo, zaakɛ gbɛkɛ è bɔ maa dokakūna yānzirɔ. ¹⁷ Gurɔ kè wée wetɛɛ wà bɔ maa Kirisi guu, tó wá è durunkɛrinɔn wa ũ se, beee bè Kirisi e durun gbāa zén yó? Auo! ¹⁸ Tó ma ɛara mée doka kè má gbòro kɛkɛɛ, doka pì taarideen ma ũ gwe. ¹⁹ Zaakɛ ma gɔ gè ũ doka pì musu, ben ma kpɛɛ lìnɛ, lɛ màgɔ kuu Luda pɔ ũ yānzi. Ma ga lía kɔn Kirisio. ²⁰ Mámbe má kuu dɔro, Kirisi bé à kú ma guu. Tia sa ma gbɛntɛekɛɛ guu má kú Luda Né kè yemazi à gí a wèndizi ma yānzi náanɛkɛna guumɛ. ²¹ Mée Luda gbɛkɛɛ da pāro. Tó gbɛ è bɔ maa doka pì yānzimɛ, èndɛ Kirisi gá pāmɛ.

3

Musa doka kɔn ludanaanɛkɛnao

¹ A Galatia mìsaideenɔ! Wà pɔ dàawan yó? Wa Yesu Kirisi gana lía òdɔaare à è sānsān. ² Má yezi mà yā mèn doo gbekaawa. A Luda Nini è dokakūna yānzin yó, ke yā kè á mà pì náanɛkɛna yānzimɛ? ³ À kè dia a gɔ mìsaideenɔ ũ lán kè bà? A naa kɔn Luda Nini gbāaa, ben ée mì dɛɛ kɔn a zĩnda gbāaaó? ⁴ A nawɛa bíta kè pān yó? Auo, èe kɛ pāro. ⁵ Luda a Ninii kpàawa, à dabuyānɔ kè a té a dokakūna yānzin yó, ke yā kè á mà pì náanɛkɛna yānzimɛ?

⁶ À gwa Ibraĩa. À Luda náanɛ kè, ben Ludaa tò yā bòo nna a náanɛ kè à kè yānzi. ⁷ Àgɔ dɔ kè gbɛ kè aɔɔe Luda náanɛ kɛnɔ bé Ibraĩ boriinɔ ũ. ⁸ Luda yā takada gĩakɛ à à baaru kpà Ibraĩnɛ à bè, Luda é aubarika da bori pĩngin à gāzĩ, zaakɛ Luda yā takada pì gĩakɛ à dɔ kè Luda é tó yā bɔ nna kɔn bori pāndenɔ a náanɛ kè aɔé kɛ yānzi. ⁹ Lɛn Luda é aubarika da gbɛ kè aɔɔe à náanɛ kɛnɔn lɛ, lán à kè a náanɛkɛri Ibraĩnɛ nà. ¹⁰ Gbɛ kè zè kɔn dokakūnao gɔ láari pɔ ũmɛ, zaakɛ à kɛna Luda yān wà bè, gbɛ kè yā kè aɔɔ kú doka takada guunɔ kūna pĩngi a zéaroo né láari pómɛ. ¹¹ Wá dɔ sānsān kè Luda é tó yā bònɔyɔ nna dokakūna yānzirɔ, zaakɛ wà bè, gbɛ kè Ludaa tò yā bòo nna a náanɛ kè èe kɛ yānzi bé eégɔ kuu. ¹² Doka e kɔ e kɔn ludanaanɛkɛnaoro, zaakɛ wà bè, gbɛ kè yā pì kè, adee é wèndi e à guu. ¹³ Kirisi gɔ láari pɔ ũ wa gɛɛ ũ, à wa bɔ doka láari guu, zaakɛ à kɛna Luda yān wà bè, gbɛ kè wà lògo lía né láari pómɛ. ¹⁴ Beee kè lɛ lɛ aubarika kè Ludaa dà Ibraĩn e à gɔ bori pāndenɔnɛ Kirisi Yesu gāzĩmɛ, lɛ wà Ninii kè Luda à lé gbɛ e à náanɛkɛna yānzi.

Musa doka kɔn Luda légbɛnao

¹⁵ Ma gběno, gběntee yākena takan mée ooare. Tó gbě légbē diē, bensō à sèedadeeno vī, weé fī wà gbororo, weé fī wà yāke kaaranlo. ¹⁶ Len Luda lé gbē Ibraīne le kōn à boriio. Luda yā takada e be kōn à boriino lán gbē pariino à témma bàro, à bè kōn à boriio. Gbē mèn don à téa, àmbe Kirisi ũ. ¹⁷ Yā kè má yezi mà oon yè: Luda gĩake à lé gbēne yā à bè a bà égō kúo. Wè wàa plaa kōn mèn baaakurio gberan doka mò. Doka pì é fī à légbēna pì gbororo, eé fī à à kē pāro. ¹⁸ Tó wè Luda aubarika e dokakūna guu, èndē èe bō à légbēna guu dōro. Mòde Luda gbēkē kē Ibraīne, kē à à lé gbēne yānzime. ¹⁹ Bóyānzi à doka diēzi dō? À doka kàara ai Ibraī bori kē Luda lé gbē à yā musu gō mómē, le gbēno e wà dō kē wà de taarideeno ũ Luda kiia yānzi. Luda a doka pì kpà malaikanā, aā nà yākekērine a zī, à diē gbēno. ²⁰ Luda légbēna sō, à yāme ado, à bà kú kōn yākekērioro.

²¹ Tò, doka pì bō Luda légbēna kpēen yó? Lenlo! Tó doka kē è wèndi kpámma kuu yā, le wa bō maa doka pì yānzi. ²² À kēna Luda yān wà bè, durun gbē sànda píngi kà kpén, le aubarika kē Luda à lé gbē pì e à gō Yesu Kirisi náanekerino pō ũ à náane kē aōe kē pì yānzi.

²³ Zaale Yesunaanekena e móro, doka wa ka kpén, à wa kūna pisinano ũ ai Yesunaanekena kē èe mōo gāa à bōo gupuraa. ²⁴ Len doka pì de wa gwàri ũ le yā ai Kirisi gō mó, le yā bōwao nna à náanekena yānzi. ²⁵ Lán Yesunaanekena sù nà sa, wa bō wa gwàri yān.

²⁶ Kuuna Kirisi Yesu guu á de Luda nēno ũ a píngi à náane kē ée kē yānzi, ²⁷ zaake amā kē a batisi kē Kirisi pō ũuno, a Kirisi dà sē. ²⁸ Yudanō kōn bori pāndenō, zōnō kōn wēenenō, gōgbēno kōn nōgbēno doodona kōnero, zaake a píngi pō dōnkōn a ũ kuuna Kirisi Yesu guu. ²⁹ Tó á de Kirisi pō ũ, á de Ibraī boriino ũme, bensō á de aubarika kē Luda à lé gbēne blèrino ũ.

4

¹ Mée ooare, gurō kē túbibleri de né ũ, baa tó à de auzikinō de à pō ũ píngi, à de zòlaro. ² È mì siē gwàrinōne kōn gbēnsino ai gurō kē à dee diēa. ³ Len wapino se, gurō kē wée kàsa kuro, wè zò ble anduna pō kē wè mì siēnenōne. ⁴ Kē gurō kē Ludaa diē kà, à a Né zī, wà à i gbēntee ina ũ Musa doka guu, ⁵ le à wamōwa kē wée zò blee Musa dokaneno bō, wà gō à nēno ũ. ⁶ Luda a Né Ninii dà wa swè guu, kē wá de à nēno ũ yānzi. Ninii pì è wii lé à be: Baa, ma De! ⁷ Beee yānzi zòn n ũ dōro, nēn n ũ. Lán Luda nēn n ũ nà, à n kē a túbibleri ũme.

Pɔlu bídikena Galatiano yāa

⁸ Gurō kē á Luda dōro, eé dō pō kē de Luda ũroonzi. ⁹ Lán á Luda dō nà tia sa, atēnsa kē Ludaa a dō, bóyānzi a εara ée ae dō pō gina futa gbāasai pinoazi dō? Bóyānzín a εara á yezi à dōnzi dōzi? ¹⁰ Èe gurō kenō kōn mō kenō kōn zībaa kenō kōn wè kenō tè bō. ¹¹ Vīa ma kū a yā musu. Ase zī pāan má kē a tés?

¹² Ma gbēno, ma wée kēawa, à gō lán ma bà, zaake ma gō lán a bà. Ée taari kemē yāro. ¹³ Á dō kē gyākena guun ma baaru nnaa kpàare káaku. ¹⁴ Baa kē ma gyākena kēare yāgwana ũ, ée kya kámaguro, ée lóu sumaro, a ma si lán Luda malaika kesō Kirisi Yesu bàme. ¹⁵ Aubarika kē ée kemē yāa kē diaa? Mé fī mà o a yā musu mà be, tó eé sí kē yā, le a a wée bōbō á kpàma. ¹⁶ Kē ma yāpuraa òare yānzín ma gō a zanguri ũzi saó? ¹⁷ Gbē mōno mè wà kōn a yāo, mōde à maaa yānzínlo. Aō yezi à kēwame, le à naríma. ¹⁸ Mèwāna kōn gbē yāo à maaa yānzi bé à nna. Ma mè wà kōn a yāo gurō píngime, èe kē gurō kē má kúao adonlo. ¹⁹ Ma né yenzideeno, mée a ina wāwāa kē dō ai Kirisi gō sò kē a guu. ²⁰ Má yezi màgō kúao tia, le mà a yā'ona liē, zaake ma bídi kē a yāame.

Agyara kɔn Sarao

²¹ À omɛ, amɔa kɛ á yezi doka gɔ iko vɪawaano, ée yá kɛ à kɛna Musa doka takada guu maroo? ²² Wà bè Ibraĩ nɛgɔgbɛno ò gɔon plaa. À doo ò kɔn zòomɛ, ben à doo ò kɔn wɛɛno. ²³ Zò pì nɛ ò gbɛnteeke guumɛ, ben wɛɛnɛ a pɔ ò Luda légbɛna yānzi. ²⁴ Nɔgbɛ pìno yā dɛwe yāasi taka ũ, Luda bà kuunaño yā leo plaaa ũ. À doo bɔ Sinai kpɪi kiiamɛ, è zòkɛ inɛ. Àmbe Agyara ũ. ²⁵ À dɛ Sinai kpɪi kɛ kú Larubuno bunsun yāasi taka ũ. Yerusalemu tiaa dɛ à ũ dɔ, zaakɛ èe zò ble kɔn a gbɛno ò pɪngimɛ. ²⁶ Yerusalemu kɛ kú musun wɛɛnɛ ũ. Àmbe wa da ũ. ²⁷ Zaakɛ à kɛna Luda yān wà bè:

N̄ pɔnnaa kɛ, n pāaa kɛ nɛ nɛ iro!

N̄ guda kɛ, mmɔn kɛ nɛ nɔwāwāa kero!

Zaakɛ mmɔn kɛ n zā pā kpānzi,

n nɛ parii dɛ nɔgbɛ kɛ a zā aɛ dɔa pɔla.

²⁸ Amɔano sɔ ma gbɛno, Luda légbɛna nɛno a ũ lán Isaaku bà. ²⁹ Nɛ kɛ wà ò gbɛnteeke guu ĩa dà nɛ kɛ wà ò kɔn Luda Nini gbāaa. Len à dɛ lɛ kɔn à tiaa.

³⁰ À kɛna Luda yān diamɛ? Wà bè: N̄ pɛ zò pɔa kɔn a nɛo, zaakɛ zò nɛ é túbi ble kɔn wɛɛnɛ nɛoro. ³¹ Bee yānzi ma gbɛno, zò nɛno wa ũro, wɛɛnɛ nɛno wa ũ.

5

Gɔna wɛɛnɛno ũ Kirisi guu

¹ Gɔna wɛɛnɛno ũ yānzin Kirisi wa bozi. À zɛo gínɡin, àton tó wà ɛara wà bà káare a yīn zòno ũ dɔro.

² Mamɔma Pɔlu mɛe ooare, tó á tò wà bāngu kɛare, Kirisi é kaarana kɛarero.

³ Ma ɛara má ò, ma kaaraare, gbɛ kɛ tò wà bāngu kɛare, sɛto à mì siɛ Musa dokanɛ pɪngi. ⁴ Amɔa kɛ ée wɛtɛ à bɔ maa doka guuno, a a zīnda kɛ Kirisia, a kɛ Luda gbɛkɛa. ⁵ Yesu náanɛkena guu wá bɔna maaa tāmaa vī, wa wɛe dɔzi kɔn à Ninii gbāaa. ⁶ Kirisi Yesu guu bāngukɛna ke bāngukɛnasai yāke vīro, séde Yesu náanɛkena kɛ è yenzi inɛ.

⁷ Ée gaa aɛ yā maamaa. Dé bé à tɛna yāpuraazi zé zòaree? ⁸ Yā kɛ a à zé è e bɔ Luda kɛ à a sisi à a sɛe kiiaro. ⁹ Buredi ēzē nɛngo è flawadɛna sɛsɛ pɪngi. ¹⁰ Má a náanɛ vī Dii guu, kɛ é nɔsɛ pānde daro. Gbɛ kɛ èe a liikɔa sɔ é a zī gbè e, baa déme. ¹¹ Mapi sɔ ma gbɛno, tó bāngukɛna waazin mɛe kɛ ai gbāa, bóyānzin wèe wɛe tāmazi dɔ? Tó lɛmɛ, lɛ Kirisi gana lía yā é ɔ gbɛkɛaro. ¹² Gbɛ kɛ aɔɔe a liikɔa kɔn bāngukɛyāono gá wà ò zīnda fɛe kɛ se.

¹³ Amɔano sɔ ma gbɛno, Luda a sisi à gɔ wɛɛnɛno ũmɛ, mɔde àton tó a gɔna wɛɛnɛno ũu pì gɔare pɔyezikɛna zé ũro. Àgɔ mì siɛkɔnɛ kɔn yenzio, ¹⁴ zaakɛ yā mèn doo kɛkiin Musa doka pɪngi mì ũ: N̄gɔ ye n gbɛdaaazi lán n zīnda wèndi bà. ¹⁵ Tó ée swaa tɛtɛkɔa ée kɔ sósóo, à làakari kɛ kɔkaatenazi.

Luda Nini dɔnnɛna aɛ

¹⁶ Mɛe ooare, à tó Luda Ninii dɔare aɛ, a gbɛnteekepɔyezi é mì dɛ. ¹⁷ A gbɛnteekepɔyezi è kɔ sé kɔn Luda Nini pɔoro, bensɔ Luda Nini pɔyezi è kɔ sé kɔn a gbɛnteekepɔoro. Aɔè gíkɔzimɛ, beee yānzi èe fɔ à yā kɛ á yezi kero. ¹⁸ Tó Luda Ninii e dɔare aɛ, doka iko vɪawaro.

¹⁹ Wá wa gbɛnteekeɔano dɔ sānsān: Pāpākɛna, gbāsīkɛna, wísaiyā, ²⁰ tāagbāgbāna, ēzēdekɛ, zangu, swèe, nɔsɛgɔaano, nɔsɛwāaa, dɛnlawɛtɛna, kɛkɛkɔana, kɔkpaatɛtɛna, ²¹ kɛna kɔo ĩi, wɛdɛna, kɔkɔpāpā'ona kɔn yā beee takano. Ma à lɛ dàawa lán má dàawa nà yā, yā beee taka kɛrino é kpata kɛ bɔ Luda kiia blero.

²² Luda Nini sɔ è yenzi ínne kɔn pɔnnaao kɔn aafiao kɔn menao kɔn gbẽkɛɛo kɔn maakɛnao kɔn náanɛo ²³ kɔn busɛkɛɛo kɔn zĩndakũnadɔɔ. Doka ke è gí yã beeenɔ takaziro. ²⁴ Gbẽ kè aɔɔ de Kirisi Yesu pɔ ũuno n gbẽnteekeɛda pà lía kɔn a pɔnidɛnanɔ kɔn a pɔyezino lɛdo. ²⁵ Lán wá kú Luda Nini gāzĩ nà, wà à dɔro sɛ. ²⁶ Wàtongɔ wada vĩro, wàton kɔ dɔkɔaro, wàton nɔsɛgɔaanɔ kpá kɔoro.

6

ɔdana kɔa

¹ Ma gbẽno, tó a gbẽke gà à sàsà à durun kè, amɔa kè Luda Ninii e dɔare aenɔ à gɔgɔo busɛbusɛ, à làakari ke le wàton a yɔ wà gwa sero. ² Àgae kɔ aso sɛ. Ée Kirisi doka papaan gwe. ³ Tó gbẽkee e a zĩnda gwaa pɔke ũ, bensɔ à kuu pɔke ũro, èe a zĩnda sāsāamɛ. ⁴ Baade a yākɛna tàasi ke, gbasa à ãa dā. Àton a yā lekɔzi kɔn gbẽ pānde pɔoro, ⁵ zaake baade é a zĩnda aso sémɛ.

⁶ Gbẽ kè wée Luda yā daanɛ, à a auziki li a dannerinɛ.

⁷ Àton a zĩnda kekero, Ludaa e sí faboro. Pɔ kè gbẽ tɔn è kè. ⁸ Tó gbẽ tɔ a gbẽnteekeɛdaa, eé kaatɛna inɛ. Tó gbẽ tɔ Luda Nini dɔnɛna aɛ guu sɔ, eé wèndi kè è yāaroo inɛ. ⁹ Wàton kpasa kɔn maakɛnaoro, zaake tó wée kámma booro, wé àre e a gurɔɔa. ¹⁰ Beee yānzi tó wa zé è, wàgae à maa ke baade pínginɛ, atɛnsa wa Yesu náanɛkɛri daanɔ.

Lézamma

¹¹ À wēzā gbèregbere kè má kè kɔn ma zĩnda ɔɔo gwa sa.

¹² Gbẽ kè aɔɔe yā keɛ gbẽno wée yānzino bé wée gā naaawa kɔn bāngukɛyāo, le wàton wée tāmɛma zena kɔn Kirisi gana lía yāoro yānzi. ¹³ Baa bāngukɛri pino see doka kũnaro. Aɔɔ yezi à bāngu ke, le wà e wà ãa dā a sèeda pì yā musu yānzimɛ. ¹⁴ Mé ãa dā pɔke yā musuro, séde wa Dii Yesu Kirisi gana lía yā baasiro, zaake beee yānzi anduna gòmɛ gè ũzi bensɔ ma gɔ gè ũ andunanɛ. ¹⁵ Bāngukɛna ke bāngukɛnasai yāke vĩro, séde gɔna gbẽ dufu ũu. ¹⁶ Luda gbẽkɛɛ ke gbẽ kè aɔ yā pì kũnanɔnɛ, à n gba aafia. Aɔmbe Isaraili yāpuraanɔ ũ.

¹⁷ Zaa gbāa gbẽke tón wée tāmɛma dɔro. Ìaa kè wà dàma Yesu yānzi bɔgbɛ kpé kú ma mèa.

¹⁸ Ma gbẽno, wa Dii Yesu Kirisi gbẽkɛɛ keare! Aami.

EFESUDEENŊ

Gbêkê kè Ludaa kèwe Kirisi guu

¹ Mamoma Pɔlu, Kirisi Yesu z̄iri Luda pɔyezina guu, mámbe ma takada kè kè Luda gbê kè aɔɔe Kirisi Yesu náane kɛɛ zaa Efesunɔne. ² Wa De Luda kɔn Dii Yesu Kirisio gbêkê kɛare, à a gba aafia.

³ Wà Luda wa Dii Yesu Kirisi De sáabu kpá! Wa kuuna Kirisi guu Luda a Ninii aubarika pínɡi dàwagu zaa musu. ⁴ À wa se a guu anduna kaena á, le wa kuuna gɔ denɛ adona see sai. Yenzi guu ⁵ à gĩake à wa diɛ a nénɔ ũ Yesu Kirisi gāzī lán èe wetɛɛ a pɔyezi guu nà, ⁶ le à tó bɔ a gbêkê gakuidee kè à kèwe a Né yenzidee guu yānzi. ⁷ À guu à wa bo kɔn a aruo. À wa taarinɔ kèwe a gbêkê bíta ⁸ kè à kèwe à gè ɔla yānzi. Ŋndɔ pínɡi kɔn wéɛzɛ pínɡio guu ⁹ à tò wa a pɔyezi asii dɔ lán à zèò à kɛ Kirisi gāzī nà. ¹⁰ Tó à pɔyezi pì kɛgurɔ kà, eé pɔ pínɡi kakɔa Kirisi n̄ Mideenɛ, pɔ kè kú musu kɔn tɔɔtɛo pínɡi. ¹¹ Luda kè è yā pínɡi kɛ lán à zèò a pɔyezi guu nà gĩake à wa diɛ lán èe wetɛɛ nà, à wa se a pɔ ũ Kirisi guu, ¹² le wamɔwa kè wa wéɛ dɔ Kirisizi zaa káakunɔ wàgɔ de à tó gakuide bòrinɔ ũ. ¹³ Apinɔ sɔ, a yāpura yā mà, a baaru nnaa kè à a mì sɔ pì sɔ. À guu Luda a zīnda sèeda kèawa à Ninii kè à à lé gbè ũ. ¹⁴ Àmbe túbi kè wé e kpégau ũ ai Luda gɔ gá a gbèno bo, le aɔ à tó gakuidee bɔ yānzi.

Pɔlu aduakɛna Efesudeenɔne

¹⁵ Bee yānzi zaa gurɔ kè ma a Dii Yesu náanekɛna mà kɔn yenzi kè á vī kɔn Luda gbèno n̄ pínɡi, ¹⁶ mée kámma bo kɔn Luda sáabukpanao a yā musuro. A yā ègɔ dɔmagu ma aduakɛna guu. ¹⁷ Mèè wéɛ kɛ kè De gakuide, wa Dii Yesu Kirisi Luda à a gba ŋndɔ à a wéɛ kɛare kɔn a Ninii gbāaa, le à e à à dɔ wásawasa. ¹⁸ Mèè wéɛ kɛa à a nòse wɛare, le à e à támara kè à a sisia dɔ, à túbi gakuidee auziki kè à diɛ a gbèno ¹⁹ kɔn a gbāa bíta bɔnsaɛ kè èe zīi kɛɛ wamɔwa kè weè à náane kɛenɔ guuo. Gbāa bíta pì zīi kè Kirisi guu ²⁰ gurɔ kè Luda à fèe gaan à à vèe a ɔplaazi zaa musu. ²¹ Gwen Kirisi den kpatablerinɔ kɔn ikodeenɔ kɔn gbāadeenɔ kɔn diinɔla n̄ pínɡi kɔn tó kè wè mì siɛnɛnɔ pínɡi. Èe kɛ anduna tiaa kèkii adonlo, kɔn à kè eé mómɛ dɔ. ²² Ludaa tò à iko vī pɔ pínɡia, ben à à diɛ baabɔ pínɡi mīdee ũ sɔsinɛ. ²³ Sɔsi pìn Kirisi mè ũ, à de Kirisi kè è pɔ pínɡi papa gu pínɡia papana ũ.

2

Fɛɛ bɔna gaan gēna wèndin

¹ Á de yā gèno ũ Ludanɛ a taarinɔ kɔn a durunno yānzi. ² Á té anduna kèki tubazi, a mì siɛ ãa gbāadeenɔ kɔn, Setān kè kpé dɔna ludayāmarisaideenɔne aɛ pì. ³ Wa pínɡi wá de lán n̄ bà yā se. Weè pɔ kè wa mè yezi kɔn yā kè wa pɔ gbào kɛ. Wa ina guu wá de gbê kè Luda é pɔfɛ pitańmanɔ ũ lán danɔ bà, ⁴ mɔde Luda sùu bíta, à yenzi vīwe maamaa. ⁵ Gurɔ kè wá de gèno ũ wa taarinɔ yānzi, à wa fɛɛ kɔn Kirisio lɛdo. À a mì sɔ a gbêkê guu. ⁶ Kirisi Yesu guu à wa se à wa vèe zaa musu, ⁷ le à e à a gbêkê bíta bɔnsaɛ ɔɔańne anduna kè eé mó guu yānzi yā maaa kè à kèwe kuuna Kirisi Yesu guu musu. ⁸ Luda a mì sɔ a gbêkê guu Yesu náane kè á kè yānzi. Bee e bɔ a kiianlo, Luda bé à a gba. ⁹ A mīsina e bɔ a yākenā gāzīnlo, le gbêkê tón ãa dāoro yānzi. ¹⁰ Luda ɔgben wa ũ. Kirisi Yesu guu à wa kɛ le wàgɔ kú kɔn yā maaa kè à gĩake à diɛwee kenao.

Gõna mè dñnkõ ù Kirisi guu

¹¹ Amɔa kè á de bori pāndenɔ ù ina guu, à laasuu lé a kuuna ziiia. Bångudeenɔ è beare gefɔɔdeenɔ, mɔde aɔ bångukɛna de gbẽntee ɔgbɛ ùmɛ. ¹² Gurɔ beeeá á kuu Kirisi sai, á de gbẽ zĩtɔnɔ ù Isarailinɔnɛ. A baka kú Luda bà kuunańyo kɔn à légbẽńnenao guuro. Á kú anduna guu támaa sai ludadɔsai. ¹³ Kirisi Yesu guu tia, amɔa kè á zà kɔn Ludao yāanɔ a sɔzi kii kɔn Kirisi aru gbāaaɔ. ¹⁴ Àmbe wa kuuna kɔo nnaa ù, à tò Yudanɔ kɔn bori pāndenɔ gò mè dñnkõ ù. À mè guu à íbete kè da n dagura bii ùu gbòro, ¹⁵ à Musa doka kpà guuzi kɔn à yādiɛnanɔ, le à tó aɔ plaa n pínɡi gɔao gbẽ dufu mèn doo ù. Len à n kè kɔo nna le. ¹⁶ À íbete yāa, à n plaa n pínɡi kè nna kɔn Ludao mè dñnkõ pì guu a gana lía yānzi. ¹⁷ À mò à kɛna nna kɔn Ludao baaru kpà amɔa kè á zà kɔn Ludaonɔnɛ kɔn gbẽ kè aɔo kiiɔnɔ dɔ. ¹⁸ Kirisi yānzi wa pínɡi wá zé vī wà sɔ De Ludazi kɔn à Nini dñnkõ gbāaaɔ.

¹⁹ Bee yānzi á de gbẽ zĩtɔnɔ ke bɔamɔnɔ ù dɔro, a gɔ bɛdeenɔ ù kɔn Luda gbẽnɔ, à uadeenɔ. ²⁰ Àmbe kpé kè Ludaa bò ɛɛ kè zĩrinɔ kɔn annabinɔɔ dàɛa ù, bensɔ Kirisi Yesun à ɛdaɛgbɛ ù. ²¹ À guun kpé pò pínɡi è kɔ kùn, ègɔ gbāa Luda kpé ù Dii guu. ²² À guu apinɔ se, á de kpé pì bobɔnɔ ù, àmbe Luda Nini kúkii ù.

3

Pɔlu zĩkɛna bori pāndenɔ té

¹ Bee bé à tò mamɔma Pɔlu má de pisina ù Kirisi Yesunɛ a bori pāndenɔ yānzi. ² Ée ma lán Luda a gbẽkɛkennɛna zĩi dàme mà ke a téroo? ³ Luda a asiiyā òdɔamɛ, má kèare féte kò. ⁴ Tó a à kyó kè, é fɔ à dɔ lán ma wée kè nà Kirisi asiiyā musu. ⁵ Luda e yā pì o gbẽkenɛ yāro, ben tia sa à òdɔa a zĩrinɔ kɔn a annabinɔnɛ kɔn a Ninii gbāaaɔ. ⁶ Yā kè utena yāa pìn yè: Kirisi Yesu guu baaru nna mana yānzi bori pāndenɔ gò Luda túbiberinɔ ù ledɔ kɔn Yudanɔ, aɔ gòńyo mèdñnkõdeenɔ ù. Aɔ baka kú lé kè Ludaa gbẽ guu. ⁷ Ma gɔ baaru nnaa pì kpàri ù gbāa kè Ludaa dàme yānzi kɔn à gbāaa kè èe zĩi kɛɛ ma guuo. ⁸ Mamɔma kè má kēsāna Luda gbẽnɔ té, Luda gbāa pì dàme, ben mée Kirisi auziki yāanasai baaru kpaa bori pāndenɔnɛ, ⁹ mée asiiyā kè Ludaa e wetɛɛ gbẽ sānda pínɡine bɔońne gupuraa. Asiiyā pì utena Luda kè pò pínɡi kè kiiia zaa káaku, ¹⁰ ben tia sa à tò kpatablerinɔ kɔn ikodee kè aɔo kú musunɔ a ɔndɔ bori pariinɔ dɔ sɔsi gāzĩ. ¹¹ Luda pɔyezi kè kuu zaa gurɔ pínɡi pì lé pàpa Kirisi Yesu wa Dii gāzĩ. ¹² À guu wá zé vī wà sɔ Ludazi kɔn swèo kpaɛna à náanɛkɛna yānzi. ¹³ Bee yānzi ma wée kèawa àton tó a nòse yaka nawēa kè mée kɛɛ a musu yānziro. A bɔna maaa yānzimɛ.

Kirisi yenzi

¹⁴ Bee yānzi mè kúɛ De Ludanɛ. ¹⁵ À kiiian à bɛdee kè aɔo kú musu kɔn tɔtɛonɔ n tó èn n pínɡi. ¹⁶ Mèè wée kea à a gba gbāaa a nòse guu kɔn a Ninii gbāaaɔ a auziki gakuide lén, ¹⁷ le Kirisi vɛɛ a swèn a náanɛ kè èe kɛɛ yānzi, a kāsāpɛɛna gɔ gbāa yenzi guu, ¹⁸ le à e à à yenzi yàasa kɔn à gbāao kɔn à lezĩo kɔn à lɔo gbázɛ dɔ kɔn Luda gbẽnɔ pínɡi, ¹⁹ le à e à à yenzi kè weé fɔ wà à lé dɔ pínɡiroo dɔ, Luda papana pínɡi pekɔrɛawa.

²⁰ Luda bíta! Éé fɔ à kɛwe de lán weè à wée kɛ ke weè à laasuu lé nàla maamaa kɔn gbāaa kè èe zĩi kɛɛ wa guuo. ²¹ Wàgɔ à tó bɔo sɔsi kɔn Kirisi Yesuo guu ai wa boriia gurɔ sānda pínɡi! Aami.

4

Mèdñnkōkena

¹ Mamoma kè má de pisina ũ Diine, ma wée kèawa a kuuna gō de lán Luda a sisi àgō de nà. ² À kō fō àgō yekōzi zīndabusana guu kōn nōseyīio kōn menao. ³ À wée tā àgō lédole kè bō Luda Nini kiia vī bà kè è a dōkōa ũ. ⁴ Mè mèn dome, bensō Ninii pì mèn dome. Len tāmaa kè Luda a sisia mèn do le se. ⁵ Dii mèn do bensō dōnzize mèn do kōn batisi mèn dooo. ⁶ Luda mèn dome wa pīngi De ũ. Àmbe à iko vī wa baadea, ègō zīi kēē wa baade pīngi guu, à kú kōn wa baade pīngio.

⁷ Kirisi gbēkēē kè wa baadenē, lán à gba dàwe nà lén. ⁸ Beeē yānzi à kēna Luda yān wà bè:

Kè à fēē à tà musu, à dò zīzōnōne aē,
à gba dà gbēnōne.

⁹ À fēē à tana musu beee de diamē? Beeē bè à pìta ai tōtē gīzī gīa. ¹⁰ Gbē kè pìta pīme gbē kè fēē à tà ludambē musumusū ũ, le à gu sānda pīngi pa. ¹¹ Àmbe à gbēkenō gbà zé aōgō de zīrino ũ, gbēkenō annabino, gbēkenō baarunnakparino, gbēkenō pasitōno ke yādannerino, ¹² le Luda gbēno gō kú à zī soru guu, le Kirisi mè gbāa kū, ¹³ ai wa pīngi wāgō gá ká Luda Né náane dōnkō kenaa à dōna dōnkō guu, le wà gō gbē papanano ũ Kirisi kè pō pīngi pēkōrea bíta lén. ¹⁴ Tó lēme wégō de né fēte kè wē òndō kōn mōnafikio kēñzi wà n sāsāno ũ dōro, kè yā dufu dannena è n sé lán ĩa ke ísō bà. ¹⁵ Auo, wé yāpuraa o kōn yenzio wà gbā yā pīngi musu Kirisi kè de à mì ũu guu. ¹⁶ À guun mēgu pīngi è kō kūn aō nakōa kōn tīino gbāaao, ben mēguuno è zīi kē a zéa, mè ègō gbāa àgō kaara kōn yenzio.

Kuuna zi kōn kuuna dufuo

¹⁷ Beeē yānzín mēē yā ooare kōn Dii tōo, mēē a gbāao làakari. Àtongō kuu lán kifi kè aō nōsefutakēē dōñne aēno bàro. ¹⁸ Aō laasuu n kē yōnko, aō zā kōn wēndi kè Luda è kpámmao, kè aō wée sia, bensō aō swā gbāaa yānzi. ¹⁹ Aō nōse vīro, aō n zīnda kpà wísaiyāa, aō dà zaa bori pīngi kēna nii vī. ²⁰ Amōano sō, ée Kirisi yā dada lero. ²¹ A à yā mà, ben Yesu guu a yāpuraa kè à vīi dàda. ²² Wà òare à o kpá a dà zii kè dōare aēzi, kè yàka a pōnidēna zaaano yānzi. ²³ Wà òare à a nōse lē a laasuu gō dufu, ²⁴ é dà dufu kè Ludaa kè lán a pō bà sé, a kuuna égō adona kuuna yāpuradee ũ yāzēdekēna guu.

²⁵ Beeē yānzi à o kpá mōnafiki yāzi, a baade gae yāpuraa o a gbēdaaane, zaake mèdñnkōdeenōn wa ũ. ²⁶ Tó a pō fē, àton durun kero. Àton tó ɔfāntē gē kpén àgō kpēē pōfēnaro, ²⁷ le àton Ibilisi gba zéro yānzi. ²⁸ Gbē kè è kpāi o yā kpāi tó. À wée tā à zī maaa kē kōn a ɔo, le à pō e à takaasideenō gba. ²⁹ Àton tó yā zaa ke bō a lénlo, séde à zédee kè eē gbē kaara, à kē àre ũ gbē kè aōe maanōne. ³⁰ Àton Luda Nini kè kú adona da pōsiaanlo. À de sēda kè Ludaa kèawa ai a bogurōzī ũ. ³¹ Àton kē ĩi kōn gbēkeoro. À pōfē tó kōn pētēo kōn patana gbāaao kōn gbēsōsōnao kōn pāsī bori sānda pīngio. ³² Àgō gbēkēē vī kōo. Àgō kō wēnda vī. À sūu kē kōo lán Luda sūu kēao nà Kirisi guu.

5

Kuuna gupuraan

¹ Lán á de Luda né yenzideenō ũ nà, à à zékpae sé. ² Lán Kirisi yewazi nà à gī a wēndizi wa yānzi sa'obo kè à gū nna Ludane ũ, à tó yekōzina dōare aē le se.

³ Lán á de Luda gbēno ũ nà, èe kō sío wà pāpākēna ke dà zaa bori pīngi ke wākū yā ma a té sero. ⁴ Wísaiyā'ona kōn yā dōrosai onao kōn fàadi zaa bonao

e kō síaoro dō, sé sáabukpana yā. ⁵ Àgō dō sānsān kē pāpākēri ke dàzaade ke wākūde ke é kpata kē bō Luda kiia ble lēdo kōn Kirisioro. Pó kē gbē è à wākū kēe gō à dii ūmē. ⁶ Àton tó gbēke a sāsā kōn yā pā korioro. Yā beee takano bé eé tó Luda pōfē pita a yāmarisaideenōa. ⁷ Àton tó a bà gō kúnyoro. ⁸ Á kú gusiaa yā, tia sa Dii guu á kú gupuraan. Àgō kuu gupura gbēnō ū, ⁹ zaake gupuraa è maa bori sānda píngi ínne kōn yāzēdeeo kōn yāpuraao. ¹⁰ À yā kē è ká Diine dada. ¹¹ A bà tóngō kú kōn gusia yākena kē à kaarana vīrooro. À yā beeenō bōbō gupuraa. ¹² Baa yā kē gbē pínō è ke asii guu ona né wíyāmē. ¹³ Tó wà bō kōn yāo gupuraa, wē à sānsān dō, ¹⁴ zaake gupuraa è tó wà pó píngi e. Beee yānzi wē be:

I'ori n̄ vu n̄ fēe bōna gēnō té,
Kirisí é guu punnē.

¹⁵ Àgō a táa'ona dō maamaa. Àtongō de yōnkōnō ūro, sé ɔ̀ndōrinō. ¹⁶ Àgae yā kē Luda à zé bōaree ke, zaake gurō kēkiinō zaa. ¹⁷ Beee yānzi àtongō mīsaideenō ūro, àgō dō lán Dii pōyezi de nà. ¹⁸ Àtongō kú kōn wēdenaoro, è pāpāa zīmame, mōde à tó Luda Nini gō zīi ke a guu papana, ¹⁹ gbasa à fāadi bo kōo kōn saamuō kōn Luda tókpanao kōn lē kē Luda Nini è daareeo. À lē sí à Dii tó kpá a swē guu, ²⁰ àgō De Luda sáabu kēe gurō píngi yā píngi guu kōn wa Dii Yesu Kirisí tóo. ²¹ À mī sīekōnē Kirisí vīa kē á vī yānzi.

Gōgbē kuuna kōn a naō

²² A nōgbēnō, a baade gae mī sīe a zāne lán Diin ée kēene bà. ²³ Zaake gōgbēnō nōgbē mī ū, lán Kirisí de sōsi kē de à mè ūu mī ū nà kōn à Mīsirio. ²⁴ Lán sōsi è mī sīe Kirisīne nà, lēme se nōgbēnō gae mī sīe n̄ zānōne lē yā píngi guu.

²⁵ A gōgbēnō sō, a baade gō ye a naōzi lán Kirisí ye sōsizi nà, à gī a wēndizi à yānzi. ²⁶ À à gbāsī bōn kōn ío a yā gāzī lē àgō de a pó ū, ²⁷ lē à à kpan'ae kē kōn gakuio pōgbē sai yitookūna sai see sai gbāsī sai taari sai. ²⁸ Lēn à kō sīo gōgbē píngi gō ye a naōzi lē lán a zīnda mè bà. Gbē kē ye a naōzi ye a zīndazimē. ²⁹ Gbēke è gī a zīnda mèziro. È pōblee kpāa è làakari dōa lán Kirisí è ke sōsīne nà, ³⁰ kē wā de à mèguunō ū yānzi. ³¹ Beee yānzi gōgbē è a de kōn a dao tó, aōé nakōa kōn a naō, aō gōn plaaa é gō mè doo ū. ³² Asii bíta kú yā pì guu, má è à de lē Kirisí dagura kōn a sōsio. ³³ Baa kōn beeeo à de a yā ū se dō. A baade gō ye a naōzi lán a zīnda bà. Nōgbē sō a zā yā da.

6

Nénō yā

¹ A nénō, Dii guu àgae a de kōn a dao yā ma, zaake beee bé à maa. ²⁻³ À bèe lí a de kōn a daone, lē àgō aafia à gī ke anduna guu. Yā kē Ludaa diē káaku kōn légbēnaon gwe.

⁴ A denō sō, àton a nénō nōse yakaro. À n̄ toto à lé darímma Yesude négwana ū.

Zònō yā

⁵ A zònō, àgae a anduna kē diinō yā ma kōn nōseō do kōn vīao kōn luganao, lán Kirisín ée kēene bà. ⁶ Àton zīi kēne n̄ wēe yānzīro. Àgae Luda pōyezi ke kōn yāpuraao kē ámbē Kirisí zònō ū yānzi. ⁷ Àgae zīi ke kōn aīao lán Diin ée kēene bà, èe ke gbēnteenlo. ⁸ Àgō dō kē Dii é baade maakēna fīa bonē, zò kesō wēene.

⁹ A diinō sō, àgae kēne lē se. À yā pāsī oónēna tó. Àgō dō kē aōpīnō kōn apīnō píngi, a Dii kú musu, è yā ke gbēke wēe yānzīro.

Gōkebo kē Ludaa kpàwaano

¹⁰ Yã kɛ gɔn yɛ: Àgɔ gbãa Dii guu kɔn à iko gbãa bítao. ¹¹ À gɔkebo kɛ Ludaa kpàawaano da pínɡi, lɛ à e à zɛ gínɡin à Ibilisi ɔndɔɔ fɔ. ¹² Zaake èe kɛ gbɛnteenɔn wée ɔsi kaańyoro, séde nini zaaa kɛ aɔɔ kú musuno. Aɔɔ de anduna kɛkii gusia kíblerino ũ kɔn nĩ mĩdeenɔ kɔn nĩ ikodeeno. ¹³ Beee yãnzɪ à gɔkebo pínɔ sɛɛ à da pínɡi, lɛ à fɔ à zɛ à gí guro zaa zĩ, gbasa à gɔ zɛna gínɡin à pínɡi kɛna gbera. ¹⁴ Àgɔ zɛna gbãa, à yãpuraa do a pii asaa ũ, à yãzɛdee da mò uta ũ. ¹⁵ À kɛna nna kɔn Ludao baaru nnaa kpá kyatee ũ, lɛ àgɔ kú kɔn soruo. ¹⁶ Àgɔ ludanaanekɛna kūna sɛngbango ũ guro pínɡi, lɛ à fɔ à Setãn kà tɛdeenɔ de pínɡi. ¹⁷ À mĩsina sɛ à kú mɔfura ũ, àgɔ Luda yã kɛ de à Ninii fɛɛdaa ũ kūna. ¹⁸ Àgaegɔ adua kɛɛ guro pínɡi, àgɔ Luda donlɛ gbekaa yã pínɡi guu kɔn à Ninii donnɛ'aeo. Àgae itɛ kɛ kɔn mɛna bítao, àgɔ adua kɛɛ Luda gbɛnɔnɛ nĩ pínɡi. ¹⁹ À adua kɛmɛ do, lɛ tó mɛɛ yã oo, Luda ma gba lé mà a baaru nnaa asii ońnɛ vĩa sai. ²⁰ Baaru nnaa pì yãnzɪ má de Luda wɛɛdee kɛ wà dà kpésiaan ũ. Àgɔ adua kɛmɛ, lɛ mà baaru nnaa kpá vĩa sai lán à kɔ sio mà kpá nà.

Lézammana

²¹ Wa gbɛndo yenzide Tikiku, Dii zĩkeri náanɛdee é ma baaru kpáare pínɡi, lɛ à e àgɔ ma kuuna dɔ kɔn pó kɛ mɛɛ kɛeo. ²² Ma à zĩawa, lɛ à wa kuuna oareme, a nòsɛ e à yĩi kũ.

²³ Wa gbɛno, De Luda kɔn Dii Yesu Kirisio a gba aafia, à a yekɔzina kaaraare kɔn a ludanaanekɛnao. ²⁴ Luda gbɛkɛɛ kɛ gbɛ kɛ aɔɔ ye wa Dii Yesu Kirisizi yãana sainɔnɛ nĩ pínɡi.

FILIPIDEENŌ

Pɔlu aduakɛna Filipideenɔne

¹ Mamɔma Pɔlu kɔn Timotio Kirisi Yesu zɔ̀blerino wámbe wa takada kè kè Luda gbɛ̀ kè aɔ̀ kú Filipinɔne kuuna Kirisi Yesu guu kɔn n gbɛ̀nsino kɔn n dɔ̀nlerino. ² Luda wa De kɔn Dii Yesu Kirisio gbɛ̀kɛɛ kɛare, à a gba aafia.

³ Gurɔ̀ kè a yā dɔ̀magu pínɡi, mɛ̀gɔ̀ ma Luda sáabu kpaame. ⁴ Ma aduakɛna guu pínɡi mɛ̀gɔ̀ adua kɛare a pínɡi kɔn pɔ̀nnaao, ⁵ kè a ɔ̀ kàkɔ́amao baaru nna kpana guu zaa gurɔ̀ kè á mà ai kɔn a gbàao yānzi. ⁶ Má dɔ̀ sànsàn, lán Luda zĩ maaa dàe a té nà, eéɡɔ̀ kɛ ai à gá mì dɛo Kirisi Yesu mógurɔ̀zĩ. ⁷ À maa kè má a yā kúna a pínɡi lɛ, zaake a yā kú ma swèn. Má da kpésiaann yoo, má zɛ kɔn baaru nnaa pìo a yāpura ona yānzin yoo, a pínɡi á baka vĩ zé kè Luda ma gbaa guu. ⁸ Ludaa dɔ̀ kè mée a bɛgɛ kɛ a pínɡi kɔn Kirisi Yesu yenzi borio. ⁹ Mɛ̀ adua kɛare, lɛ a yenzi gɔ̀ kaara àgɔ̀ gaa dɔ̀na guu kɔn wéekɛnao súusu, ¹⁰ lɛ à yā kè kɔ̀ sio à kɛ dɔ̀, àgɔ̀ kuu nɔ̀sepuradeenɔ ũ taari sai Kirisi mógurɔ̀zĩ. ¹¹ Àgɔ̀ pana kɔn yā maaa kè è bɔ Yesu Kirisi kiianɔ, lɛ wà Luda tó bɔ wà à sáabu kpá.

Kirisin Pɔlu wèndi ũ

¹² Ma gbɛ̀nɔ, má yezi àgɔ̀ dɔ̀ kè yā kè ma le té kà baaru nna gana aemme, ¹³ ben soza kíbe dogarino pínɡi kɔn gbɛ̀ kpaaanɔ dɔ̀ kè Kirisi yānzin wà ma dà kpésiaanzi. ¹⁴ Ma dana kpésiaan yānzi wa gbɛ̀ parideenɔ Dii náane kè dɛ yāala, ben aɔ̀ kùgbāaa kàara, aɔ̀e Luda yā oo gbɛ̀nɔne vĩa sai.

¹⁵ Yāpurame, aɔ̀ gbɛ̀kenɔ è Kirisi yā waazi kɛ dɛnlana yānzi kɔn nɔ̀segɔ́aanɔ, gbɛ̀kenɔ sɔ̀ kɔn nɔ̀se maaao. ¹⁶ Gbɛ̀ kèkiino è kɛ kɔn yenziome, zaake aɔ̀ dɔ̀ kè má zena kɔn Yesu baarunnakpanao yānzin má yina kèzi. ¹⁷ Nɔ̀segɔ́aanɔdee pino sɔ̀ è Kirisi yā waazi kɛ dɛnla'ɔ̀dɔ̀annena yānzime, è kɛ kɔn nɔ̀se puraaonlo. Aɔ̀e daa wèe ma kuuna kpésiaan nawēa kaaramɛ. ¹⁸ Yāken yó? Mɔ̀nafiki guun yoo, yāpuraa guun yoo, à pínɡi dé, wèe Kirisi yā waazi kɛeme. Ma pɔ̀ nna kɔn beeeo, bensɔ̀ eé ɛara à kɛ nna dɔ̀, ¹⁹ zaake má dɔ̀ kè adua kè ée kɛeme kɔn Yesu Kirisi Ninii dɔ̀nleó é tó mà bɔ. ²⁰ Ma wéɛ dɔ̀zi, bensɔ̀ má à náane vĩa maamaa, kè wí é ma kũ yāke guuro. Tia sa lán a zii bà kɔn kùgbāao mé Kirisi tó bɔ ma mè guu, má kuun yoo kesɔ̀ ma gan yoo. ²¹ Zaake Kirisi yānzin má kuuzi, gaa demɛ àre ũ. ²² Tó ma kuuna wèndio demɛ zĩ àredeɛ ũ, má dɔ̀ à kè mé séro, ²³ ma laasuu kpaatenamɛ. Má yezi mà tá, lɛ màgɔ̀ kú kɔn Kirisio. Gwee maame dɛ gura kèla zà. ²⁴ Mɔ̀de à maa màgɔ̀ kú wèndio a yānzi. ²⁵ Bee yā fɛena vĩro. Má dɔ̀ kè mé gɔ̀ kè màgɔ̀ kúao a pínɡi, lɛ à e à gá aɛ kɔn pɔ̀nnaao ludanaanekena guu.

²⁶ Len gurɔ̀ kè mé ɛara mà mó a gwa lɛ, é zé e à ĩa dā Kirisi Yesu guu maamaa ma yānzi. ²⁷ À pínɡi dé, tó ma mɔ̀ a gwa kɛ mée móro yoo, à tó a kuuna kɔ̀ sé kɔn Kirisi baaru nnaao, lɛ tó mée a baaru maa, mà ma kè á zena gínɡin kɔn lédoleó, ée ɔ̀si kaa kɔn nɔ̀se do baaru nnaa pì zé yānzi. ²⁸ Àton tó a ibɛenɔ yāke vĩa a kũro. Bee éɡɔ̀ dɛ́nne sèda ũ kè aɔ̀ mì pè kaatenaa, amɔ̀anɔ sɔ̀ é bɔ maa. Luda kenan gwe. ²⁹ Zaake Luda a gba zé à nawēa kɛ Kirisine, è kɛ à náanekena adonlo. ³⁰ ɔ̀sii kè á è mée kaa yā, bensɔ̀ á mà mée kaa ai tia, apino á kú ɔ̀si dɔ̀nkɔ̀ pì guume.

¹ Tó a kuuna Kirisi guu lédamma vī, tó à yenzi e té kaaagu, tó á lédole vī kōn à Niniiio, tó á kō wēnda vī kōn sùuo, ² à laasuu dōnkō kē, àgō yenzi dōnkō vī lédōnkōdeenō ũ, poyeziyādōnkōdeenō ũ, lē ma pōnnāa gō papana. ³ Àton yāke kē dēnlana ke yōkōkēna yānzīro. Zīndabusana guu à a gbēdaaa diē bēē vī dē a zīndala. ⁴ Gbēke tón laasuu lé a zīnda mēn do yāaro, à gbē pāndenō pō lé dō. ⁵ Àgō nōsē kē Kirisi Yesu vīi vī se. ⁶ À ludakēē guu èē a zīnda kēna sēnkpe kōn Ludao yā daro, ⁷ ben à a zīnda gwena tōn, à zīrikēē sē, à gō gbēntee ũ, à gbēnteekeē sē. ⁸ À a zīnda bùsa, à mī sīē ai à gāa à gāo, ai líkpangbāroo gaaa. ⁹ Bēēe yānzī Luda à sē lezī, à tó kē dē tó pīngilaa kpānē, ¹⁰ lē tó wā Yesu tó sī, gbē sānda pīngi é kúēnē ludambē kōn tōtēo kōn tōtē gīzīo, ¹¹ gbē sānda pīngi é o a léo kē Yesu Kirisi bé Dii ũ De Luda tóbōna yānzī.

À guu puñne anduna guu

¹² Bēēe yānzī ma gbē yenzideenō, lán èē ma yā ma gurō kē má kúao nā, atēnsa kē má kúao tia dōro, àgō a bōna maa lé paazi kōn vīao kōn luganao. ¹³ Zaakē Luda bé èē zīi kēē a guu, lē àgō ye à poyezizi gbasa à kē. ¹⁴ À yā pīngi kē wisō kōn leokpaakōao sai, ¹⁵ lē àgō taari sai, gbāsī sai, Luda né seesaideenō ũ tōrighē sāsāna nōsēpāsīdeenō té, kē éē guu puñne anduna guu lán sōsōnenō bà, ¹⁶ àgō wēndi yā kūna, lē mà e mà ĩa dāao Kirisi mógurōzī yānzī. Tó éē kēē lē, lē mēē bà pā léro bensō mēē zī pāa kēro. ¹⁷ Baa tó ma aru é kwēē a ludanaanēkēna sa'o'i ũ, ma pōō égō nna, mēē pōnnāa kēēao a pīngi. ¹⁸ Apīnō sō, à pōnnāa kē lē, wā kē ledō.

Timōti kōn Epafarōdituo

¹⁹ Kōn Dii Yesu aubarikao mé Timōti zīawa tia, lē mà e mà a baaru ma, ma làakari kpāē. ²⁰ Má gbēke vī kē à ye a yāzi kōn yāpuraao lán à bàro. ²¹ Baade pīngi zīnda yā bé è dōnē aē, èē kē Yesu Kirisi yānlo. ²² Á dō lán Timōti aīa kē nā, à baaru nna zīi kēmao lán né kōn a deo bà. ²³ Tó má a zēna dō sūusu, má yezi mà à zīawa gōō. ²⁴ Má Dii náanē vī kē mé mó tia ma zīnda.

²⁵ Ma gbē Epafarōditu, ma zīkeri daa, ma kōdekeri daa kē a à zī à dōmale kōn pō kē mēē à nī dēenō, má è à maa mà à gbareawamē. ²⁶ Èē a bēgē kēē a pīngi, bensō à nōsē yāka, kē a à gyākēna baaru mà yānzī. ²⁷ À gyāa kē yāpura ai à kà gana, ben Luda à wēnda gwà. Èē kē àpī adonlo, kōn mapiomē se, lē ma pōsiaa tón kaararo yānzī. ²⁸ Bēēe yānzīn mēē wāa mà à gbareawazi, lē a wēē sīkōlē, a pōō kē nna, ma làakari kpāē. ²⁹ À gbāake kpāzi Dii guu kōn pōnna bítao. À bēē lí gbē bēēe takanē. ³⁰ À gō fēte kē éē ga Kirisi zī yānzī. À a zīnda kpà gaaa, lē à e à dōnlē kē é fō à kēmēroo kēmē yānzī.

3

Kirisi dōna

¹ Ma gbēnŋ, yā kè gòn yè: À pɔnnaa kɛ Dii guu. Mé gí yā kè má òare yāa gbè sisiziro. Àmbe aafia ùare. ² À làakari kɛ lɛwan mònŋzi, zaakeri kè aṣè n kɛ gyáigyai pìnŋ! ³ Wamŋwa kè weè dɔnzi kɛ Ludanɛ kɔn à Ninii gbāaaŋ, weè ïa dā Kirisi Yesu guu, weè náanɛ kpá wa zĩnda yāaro wámbe bāngude yāpuraanŋ ũ. ⁴ Mapi, má zé vĩ mà náanɛ kpá ma zĩndaa. Tó gbē e daa á a zĩnda náanɛkena, ma pɔ dɛàla. ⁵ Ma bāngu kè ma gurŋ sɔraagɔdee zĩ. Isarailin ma ũ ina guu, Bɛyāmi bori, Eberu bori yāpuraa. Musa doka musu má kú Farisinŋ gāli guu. ⁶ Ma aĩa kè, ma wée tà sɔsi gbēnŋa. Yākena a zéa Musa doka guu, gbēkee e fɔ à ma taari èro. ⁷ Mɔde yā kè má kũna àrè ũ yāa pìnŋ gòmɛ àrè sai tia Kirisi yānzĩ. ⁸ À kè dɛnlaa ma yā pínɡi dɛ àrè sai ma Dii Kirisi Yesu dɔna kè dɛ à pínɡila yānzĩ. Kirisi pì yānzĩn ma ɔ gbàrɛ yā pínɡizi bùsa ũzi, lɛ mǎgɔ à vĩ, ⁹ mǎgɔ kú à guu kɔn yā kè è tó wà kɛ nna kɔn Ludao a náanɛkena yānzio. Luda è tó yā bɔńyo nna dokakũna yānzĩnlo, è tó yā bɔńyo nna Kirisi náanɛkena yānzimɛ. ¹⁰ Yā kè má yezi bé à dɛ mà Kirisi dɔ kɔn gbāaa kè à fɛɛo bɔna gaan-o, lɛ ma bà gɔ kú à nawɛakena guu, mà gɔ lán à bà à gaa guu ¹¹ gbasa mà gɔ gàafɛ ũ.

Pɔ kè nɛɛ pɛɛa lena

¹² Èe kɛ má lè pínɡinlo bensŋ má papana gĩaro. Mée pɛɛamɛ, lɛ mà yā kè Kirisi Yesu ma sɛ a pɔ ũ yānzĩ sí ma pɔ ũ. ¹³ Ma gbēnŋ, mée sé kè má lè má kù kòro. Yā mèn doon mée kɛɛ, mɛè nɔnɔ pɔ kè kú ma aɛzi, pɔ kè kú ma kpɛɛ laasuulɛna sai. ¹⁴ Mée pɛɛ pɔ kè ma wée dɔzia, lɛ mà àrè kè Luda wa sisia gana musu e Kirisi Yesu gāzĩ. ¹⁵ Wamŋwa gbē papananŋ, wǎgɔ laasuu beee vĩ. Tó á laasuu pānde vĩ, Luda é a wée kɛare yā beee musu. ¹⁶ À pínɡi dé, guu kè wa kan kè, wà gá aɛ zé dɔnkŋ pì guu.

¹⁷ Ma gbēnŋ, à ma zékpae sé, lán wa à taka kɛare nà, a wée gɔ té gbē kè aɔ kuuna kɔ sionŋzi. ¹⁸ Mɛègɔ ooare yā gèn baaagɔ, bensŋ ma ɛara mée ooare tia dɔ kɔn wée'io, gbēnŋ kuu pari kè aɔ yākena n kè Kirisi gana lía ibeenŋ ũ. ¹⁹ Aɔ mì pè kaatenaa. Aɔ gbɛɛn n dii ũ, wíyān n ïadābŋ ũ, anduna yān aɔ laasuu ègɔ kúa. ²⁰ Wapinŋ sŋ, ludambe gbēnŋ wa ũ, wa wée dɔ Mísiri kè eé bɔ gweezi, àmbe Dii Yesu Kirisi ũ. ²¹ Eé wa mɛ gbāasainŋ lí lán a mɛ gakuidee bà kɔn a gbāaa kè eé fɔ à tó pɔ pínɡi mì siɛareeo.

4

Lédammana

¹ Beee yānzĩ ma gbē yenzidee kè mée a bɛgɛ kɛenŋ, amŋa kè á dɛ ma ïadābŋ kè mɛè pɔnnaa kɛo ũunŋ, àgɔ zɛna gínɡin Dii guu lɛ, ma gbēnŋ.

² Ma agbaa kpá Yuodianɛ kɔn Sintisio aɔgɔ lédole vĩ Dii guu. ³ Mmɔn sŋ ma gbēndo náanɛde, ma wée kèmma, n dɔ nɔgbē pìnle, zaake aɔ ɔsi kàmao baaru nna kpana guu kɔn Kɛlɛmentio kɔn ma zĩkeri daanŋ. Aɔ tó kú wèndi takadan.

⁴ Àgɔ pɔnnaa kɛɛ Dii guu gurŋ pínɡi. Má òare dɔ, à pɔnnaa kɛ. ⁵ À a zĩnda busa baade pínɡinɛ. Dii mɔna kà kĩi. ⁶ Àton yāke kǎhān kero. Yā pínɡi guu à adua kɛ à yā gbeka Ludaa kɔn sáabukɛnao, à a yā'ɔammanŋ onɛ, ⁷ eé a nòsɛ kɔn a làakario kpáɛare Kirisi Yesu guu. Nòsɛkpaɛna pì bíta, à dɛ gbēntee dɔnala.

⁸ Ma gbēnŋ, yā kè gɔaren yè: Yā kè yāpuraa vĩ bensŋ à bèe vĩ, yā kè zé vĩ bensŋ à gbāsĩ vĩro, yā kè nna bensŋ à aubarika vĩ, yā kè maa bensŋ wè à sáabu kpá, àgae laasuu lé yā beeenŋ musu. ⁹ Yā kè má dàare á sì, yā kè á mà ma lɛzĩ bensŋ á ɛma, à yā beeenŋ kɛ, Luda Aafiade ègɔ kúa.

Pɔlu Filipideenŋ sáabukpana

¹⁰ Ma pɔɔ nna bíta Dii guu, zaake a laasuu èara à sù ma yãa sa. A bà kúmao zaa zi, mɔde zén ée ero. ¹¹ Mée o le kè mée takaasi kee yānzinlo, zaake má dà ma zĩndane màgɔ sáabu vĩ gwena píngi guu. ¹² Má takaasikena dɔ bensɔ má nnamana dɔ. Gurɔ píngi gu píngia kãna ke nɔaa, pódinzi ke pókēsāmmaana yáke vĩme dɔro. ¹³ Mé pɔ píngi fĩ Kirisi kè è ma gba gbãaa yānzi. ¹⁴ Baa kɔn beeeo kè a bà kú kɔn ma takaasikena, a yã maaa kè.

¹⁵ Filipideenɔ, á dɔ a zĩndane, ma baaru nna kpanaare káaku guu, kè ma bɔ Masedonia bɔsun, sɔsi kee kuu kè ɔ dàma kɔn ɔ bɔkɔtɔoro, sé apinɔ. ¹⁶ Baa gurɔ kè má kú Tesalonika, a pɔ kè mée à ni deenɔ kpàsāme de gɛn doola. ¹⁷ Èe ke gbaan mée wetɛero, a àre kaarana Luda kiian mée wetɛe. ¹⁸ Ma pɔ kè á kpàsāme è, à pàpa ai à dìzi. Epafarɔditu a gbaanɔ kpàma, pɔ mɔma sa. À de sa'obɔ kè à gũ nna Ludane bensɔ è káne à sí ũ. ¹⁹ Ma Luda é pɔ kè á à nii vĩinɔ kpàawa Kirisi Yesu guu à auziki gakuide lén. ²⁰ Wàgɔ wa Luda wa De tɔ bɔ gurɔ píngi! Aami.

Lézammana

²¹ Á ì kpá Luda gbẽnɔa ñ píngi kuuna Kirisi Yesu guu. Ma gbẽ kè wá kú lɛdoonɔ ì kpàawa. ²² Luda gbẽnɔ ì kpàawa ñ píngi, atēnsa gbẽ kè aɔ kú Siza beenɔ. ²³ Dii Yesu Kirisi gbẽke keare a niniin.

KOLOSEDEENŌ

Sáabukpana kǝn aduakɛnao

¹ Mamɔma Polu, Kirisi Yesu zǝri Luda pɔyezi guu kǝn wa gbɛ Timɔtio, wámbe wa takada kɛ kɛ ² wa gbɛ náanɛdee kɛ aɔɔ kú adona Kirisi guu zaa Kolɔsenɔnɛ. Luda wa De gbɛkɛɛ kɛare, à a gba aafia.

³ Gurɔ pǝngi tó wée adua kɛɛare, weègɔ Luda wa Dii Yesu Kirisi De sáabu kpaame, ⁴ zaake wa a Kirisi Yesu náanɛkɛna baaru mà kǝn yenzi kɛ á vǝ wa gbɛnɔnɛo nǝ pǝngi, ⁵ kɛ a wée dɔ pɔ kɛ dienaare ludambɛɛzi yǎnzi. A yǎpura yǎ mà zaa zi baaru nnaa kɛ wá kpàaree guu. ⁶ Baaru nnaa pǝ e né ii èe daagula anduna guu pǝngi, lán à kɛ a té nà zaa gurɔ kɛ á mà, ben a Luda gbɛkɛ sǎnsǎn dɔ. ⁷ Wa gbɛ yenzide wa zǝkɛri daa ɛpafara bé à yǎ pǝ dàare wa gɛɛ ũ. Kirisi zǝkɛri náanɛdeeme, ⁸ àmbe à yenzi kɛ Luda Nini a kaa òwe.

⁹ Beee yǎnzi zaa gurɔ kɛ wa a baaru mà, weègɔ wée kɛɛare Ludaa yǎana sai, lɛ à tó à a pɔyezi dɔ wásawasa, à Ninii a gba ɔndɔ kǝn wéezɛɛo pǝngi, ¹⁰ lɛ àgɔ kuu lán Dii yezi nà, a yǎ pǝngi kǎnɛ, lɛ a yǎ maa pǝngi kɛna gɔ daagula, a Luda dɔna gɔ kaara, ¹¹ lɛ àgɔ gbǎa yǎ pǝngi guu à gbǎa gakuide lén, lɛ à pɔ pǝngi fɔ kǝn mɛnao kǝn pɔnnaao, ¹² lɛ àgɔ De Luda sáabu kpaa, zaake à wa ka baka kɛ à diɛ a gbɛnɔnɛ gupuraa-a. ¹³ À wa bɔ gusia ikon, à wa kpa a Né mèn do yenzide kpatan. ¹⁴ À gǎzǝn wa gɔ wɛɛnɛnɔ ũ, wa durun kɛwa.

Kirisi de pɔ pǝngila

¹⁵ Kirisi né Luda kɛ wè e kǝn wéeoroo takame, àmbe daudu ũ Luda pɔkɛnanɔ té pǝngi.

¹⁶ Luda pɔ kɛ kú musu kǝn tɔtɛo kɛ pǝngi à gǎzǝ, pɔ kɛ wè eenɔ kǝn pɔ kɛ wè eroonɔ, kpatablerinɔn yoo ke diinɔ ke gbǎadeenɔ ke ikodeenɔ. Pɔ pǝngi bɔ à kiiame, bensɔ aɔɔ kuu à pɔ ũ.

¹⁷ À kuu pɔ pǝngi ǎ, pɔ pǝngi kuu à gǎzǝmɛ.

¹⁸ Àmbe sɔsi kɛ de à mè ũu mì ũ. Àmbe naana ũ, gǎafɛɛ kǎaku ũ, lɛ à gɔ pɔ pǝngi mǐdee ũ.

¹⁹ Zaake à kà Ludanɛ a kǐkɛ pǝngi pékɔrɛa. ²⁰ À tò pɔ pǝngi kɛao nna à gǎzǝ, pɔ kɛ kú tɔtɛ ke musunɔn yoo. À aru kɛ kwɛɛ lǐa bé à mò kǝn kɛna nnaa pǝo.

²¹ A kɛ Ludaa yǎ. À ibɛenɔn a ũ a laasuu kǝn a zaakenanɔ yǎnzi, ²² ben Ludaa tò a kɛao nna Kirisi gana a gbɛntɛekɛmɛ guu yǎnzi sa, lɛ à a kpan'aɛ kɛ gbǎsǝ sai, see sai, taari sai, ²³ tó á zɛna gbǎa a ludanaanɛkɛna guu degena sai gǝngin, tó ée kɛ tǎmaa kɛ á vǝ baaru nnaa kɛ á mà guuaro. Wà baaru nnaa pǝ kpà gbɛ kɛ Ludaa kɛ tɔtɛ kɛnɔnɛ pǝngi kɛ mamɔma Polu, ma gɔ à kpàri ũ.

Pɔlu sɔsi zǝkɛna

²⁴ Tia sa mée pɔnnaa kɛ kǝn nawɛa kɛ mée kɛ a yǎnzio. Nawɛa kɛ Kirisi kɛ sɔsi kɛ de à mè ũ yǎnzi, mée pɔ kɛ gɔ papaa ma mè guu. ²⁵ Luda zǝi dàme, ben ma gɔ sɔsi dɔnlerɛ ũ. À ma zǝ mà a yǎ oare papana. ²⁶ Asiiyǎ kɛ utɛna gbɛnɔnɛ zaa kǎaku zaale Ludaa e anduna kǎeroo bé à bɔ Luda gbɛnɔnɛ gupuraa sa.

²⁷ Ludaa yezi aɔɔ dɔ lán asiiyǎ pǝ gakui bíta nà bori pǎndenɔ kiia. Asii pǝn yè:

Kirisi kú a guu, ben a wée dɔ gakuizi. ²⁸ À waazin weè ke gbě pínɡine, weè lé daoríma, weè yá dao baade pínɡine kɔn ɔndɔ pínɡio, le wà gá kɔn baadeo papana Luda aezí Kirisi guu. ²⁹ Beee yánzi mée zĩ kee, mée aĩa kee kɔn à gbāaa kè èe zĩ kee ma guuo gbāngbān.

2

¹ Má yezi àgɔ aĩa bíta kè mée keereee dɔ, apino kɔn Laodiseadeenɔ kɔn gbě kè wée wée sikɔlɔroonɔ pínɡi, ² le aɔ swè e à kpáe, aɔ ledole ke kɔn yenzio, le aɔ wée kè wásawasa, aɔgɔ Luda asiiyá kè de Kirisi pì uu dɔ. ³ À kiián ɔndɔ kɔn dɔnao auziki pínɡi uten. ⁴ Mée beee ooare, le gběke tón a sāsá kɔn lénna leokpakɔaoro yánzi. ⁵ Baa tó má kúaoro, ma ninii kúao, má è ée yá kee a zéa, bensɔ a Kirisi náanekena gbāa, ben ma pɔɔ kè nna.

Pó pínɡi papammana Kirisi guu

⁶ Lán a Kirisi Yesu sì a Dii ũ nà, àgɔ kú à guu le, ⁷ a kāsáa gɔ pɛena à guu. À kaara à guu, àgɔ gbāa à náanekena guu lán wà dàare nà. Àgɔ kú kɔn sáabukpanao maamaa. ⁸ À làakari ke le gběke tón dɔna gbāaa kásaare à a sāsá kɔn gběntee ɔndɔ pā korioro. Yá beeenɔ è bɔ fɛɛakaarayānɔ kɔn anduna yākenanɔ kiiame, èe ke Kirisi kiiánlo. ⁹ Zaake Luda kíkè pínɡi pèkɔre Kirisia a gběnteekeeme guu. ¹⁰ Kuuna gbě kè de gbāa pínɡi kɔn iko pínɡio mĩdee uu pì guu, à pínɡi pèkɔreawa. ¹¹ À guun a bāngu kèn à bò a dà ziin ũ. Èe ke bāngu kè gběntee è keńnenlo, bāngu kè Kirisi è keńneme. ¹² Zaake batisikena guu wà a vĩio, ben a fɛeo, kè a gbāaa kè Luda à fɛeo bɔna gaan náane kè yánzi. ¹³ Á de gèno ũ yá Luda kiiá a taarinɔ kɔn a dà ziinɔ yánzi, ben Luda a gba wèndi dufu ledo kɔn Kirisio, à sùu kèwao kɔn wa taarinɔ pínɡi. ¹⁴ Luda wa taari takada kè wa da yān gògo, à sè à pà lía. ¹⁵ Kirisi gana lía gbāaa sì diinɔ kɔn gbāadeenɔa, à bònyo gupuraa à n kpe bò, à n kpan'ae kè zizɔno ũ.

¹⁶ Beee yánzi àton tó gběke a taari e póblena ke ímina ke zĩbaa ke mɔ dufu bɔna ke kámmabogurɔzĩ yá musuro. ¹⁷ Yá beeenɔ pínɡi né yá kè wà bè eé mó takame, yá pínɔ yápuraan Kirisi ũ. ¹⁸ Àton tó gbě kè è a zĩnda busa ege pò ũ kè è dɔnzi ke malaikanɔne a sāsá à a kè pò kè a wée péaaro. Wéegupu'ena yá bé ègɔ gbāa gbě beee takane, ben è a zĩnda sé lezĩ pā a gběnteekeeda laasuunɔ yánzi. ¹⁹ À pena Kirisi kè de mì uuaro. Kirisi guun mègu pínɡi è kɔ kũn, aɔ nakɔa kɔn tĩinɔ gbāaa, mè pì ègɔ gbāa lán Luda yezi à gbā nà.

²⁰ Zaake a ga kɔn Kirisio anduna yākenanɔ musu, bóyānzín eè n yādiennenanɔ ma lán anduna gběno bàzi? ²¹ Wè be, nton kèkii na n ɔzĩro, nton kèkii dāro, nton ɔ ke kèaro. ²² Pó beeenɔ pínɡi è yāa kɔn n aufānikenaome. Gběntee yādannenan beeenɔ ũ. ²³ Yá beeenɔ de lán ɔndɔ yá bàme, zaake aɔè dɔnzi yá tiasi dańne kɔn zĩndabusanao kɔn íadana n zĩnda mèao. Baa kɔn beeeo è kpá wa dānɔnero.

3

Kuuna wèndi dufu guu

¹ Lán a fɛe kɔn Kirisio nà, à tó ludambe yá dɔare ae, zaake gwen Kirisi vɛen Luda ɔplaazi. ² À tó a laasuu gɔ kú ludambe yānɔa, àtongɔ kú anduna póaro. ³ Zaake a ga, a wèndi utena kɔn Kirisio Luda guu.

⁴ Lán Kirisi de a wèndi ũ nà, tó à bò gupuraa, apino se é bɔo kɔn gakuio sa. ⁵ Beee yánzi à anduna yá kè aɔ kú a nòse guunɔ de: Pápākena, wíyā, mɛfɛena, yá zaa nidena kɔn wākũo. Pó kè gbě è à wākũ kee gòne à dii ũme. ⁶ Yá beeenɔ

yānzin Luda é pɔfɛ pita a yāmarisaideenɔ. ⁷ Apinɔ se, á kú yā pìnɔ guu yā, aɔ dɔare aɛ. ⁸ À ɔ kpá yā kè takanɔzi sa: Pɔfɛna, zɔkakana, nɔse pāsī, gbɛsɔsɔna kɔn yāpāpā'onaɔ. ⁹ Àtongae egɛ tokɔnɛro, zaake a a dà zii kɔn à yākenanɔ gòala, ¹⁰ a à dufu sè kè à kèkɛ èe dufu kuu dɔna guu lɛ à gɔ lán a Kèri pɔ bà. ¹¹ Gwe Yudanɔ kɔn bori pāndenɔ dɔnkɔmɛ kɔn bāngudeenɔ kɔn gɛfɔɔdeenɔ kɔn sɛtɛ gbɛnɔ kɔn wɛesiadeenɔ kɔn zònɔ kɔn wɛɛnɛnɔ. Kirisin ń pínɡi ũ, à kú ń guu ń pínɡi.

¹² Bee yānzi, lán Luda a se a gbɛ yenzideenɔ ũ nà, dà kè aɔ de à daalaanɔn yè: Wɛndaa, gbɛkɛɛ, zīndabusana, busɛkɛɛ kɔn mɛnaɔ. ¹³ À kɔ fɔ. Tó yāke gā à a ka kɔ, à sùu kɛ kɔ. Lán Dii sùu kèao nà, à kɛ kɔ lɛ se. ¹⁴ À pínɡi musu à yenzi kè è yā pìnɔ kakɔa wásawasa daala. ¹⁵ À tó aafia kè bò Kirisi kiia kí ble a swè guu, zaake kuuna kɔ aafian Luda a sisi mèdɔnkɔdeenɔ ũzi. Àgɔ Luda sáabu kpaa. ¹⁶ À tó Kirisi yā vɛekii e a nɔsen maamaa. À yā dakɔnɛ, à lé dakɔa kɔn ɔndɔ pínɡio. Sáabukpana guu à lè sí Ludanɛ a swè guu kɔn saamuɔ kɔn tɔkpanaɔ kɔn dɔnzi lènɔ. ¹⁷ Pɔ kè ée kɛ kè ée oo pínɡi, à kɛ kɔn Dii Yesu tó, à De Luda sáabu kpá à gāzī.

Luda gbɛnɔ kuuna kɔ

¹⁸ A nɔgbɛnɔ, a baade gae mì siɛ a zānɛ. Lɛn à kɔ sio à kɛ Dii guu lɛ. ¹⁹ Gɔgbɛnɔ, a baade gaegɔ ye a naɔzi. Àtongɔ pāsīnyoro. ²⁰ Nénɔ, à a de kɔn a dao yā ma yā pínɡi guu, zaake beee bé è ká Diinɛ. ²¹ Denɔ, àton a néno nɔse fɛɛ à ń pɔɔ yakaro. ²² Zònɔ sɔ à a anduna diinɔ yā ma yā pínɡi guu. Àton zīi kɛnɛ ń wɛɛ yānzirɔ. À zīi kɛnɛ kɔn nɔseɔ do, zaake Dii vīakerinɔn a ũ. ²³ Yā kè ée kɛ pínɡi, àgae kɛ kɔn yāpuraao, lándɔ Diin ée kɛnɛ bà, èe kɛ gbɛnteenlo. ²⁴ Àgɔ dɔ kè é Dii láada e a baka ũ. Dii Kirisin ée dɔɔzi. ²⁵ Zaakeri é a zaaa gbè e. Luda è gbɛke wɛɛ gwaro.

4

¹ A diinɔ, à a zònɔ gwa a zéa súusu. Àgɔ dɔ kè apinɔ se á Dii vī musu.

² À a zīnda kpá aduakɛnaa kɔn itɛkenao kɔn sáabukpanaɔ. ³ À wɛɛ kɛwe Ludaa dɔ, à zé bɔwe wà à yā waazi kɛ, wà Kirisi asiiyā oñnɛ. Bee yānzin wà ma da kpésiaanzi. ⁴ À wɛɛ kɛmɛ mà yā pì o wásawasa, lán à kɔ sio mà o nà. ⁵ Àgɔ a zīnda kūna dɔ Yesusaideenɔ té kɔn ɔndɔɔ. Àgae yā kè Luda à zé bɔaree kɛ a gurɔɔa. ⁶ À tó a légbe gɔ nna àgɔ kaarana vī, lɛ àgɔ dɔ lán é yā lí baadea nà.

Lézammana

⁷ Wa gbɛ yenzide Tikiku é ma baaru kpáare pínɡi. Àmbe zīkɛri náanɛdee ũ, wa zòbleri daamɛ Dii zīi guu. ⁸ Bee yānzin mɛɛ à zīiawa, lɛ à wa kuuna oare, à làakari e à kpáɛ.

⁹ A gbɛndo ɔnesimu, wa gbɛ yenzide náanɛdee e mɔɔɔ. Aɔé pɔ kè wá kú à guu gura kè oare pínɡi. ¹⁰ Arisitaku kè wá kú lɛdo kpésiaan i kpàawa kɔn Banaba dāaro Maakuo. Wà Maaku yā òare kò. Tó à mò a kiia, à gbāake kpázi. ¹¹ Yesu kè wè benɛ Yusutu i kpàawa dɔ. Yuda kè wɛɛ kpata kè bò Luda kiia zīi kɛ lɛdoonɔ lén gwe. Ma làakari kpaɛnañyo. ¹² A gbɛndo Epafara, Kirisi Yesu zòbleri i kpàawa. Ègɔ aña kɛ kɔn aduakɛnaareeo gurɔ pínɡi, lɛ à e à kàsara kú àgɔ papana Luda pɔyezi guu. ¹³ Mé fɔ mà à sèeda kɛ kè èe zīi kɛɛare maamaa, amɔanɔ kɔn Laodiseadeenɔ kɔn Iɛrapɔlideenɔ. ¹⁴ Wa likita yenzide Luku kɔn Demasio i kpàawa. ¹⁵ À i kpá wa gbɛ kè aɔ kú Laodiseanɔa kɔn Nimfao kɔn sɔsi gbɛ kè aɔ kè kakɔa à bɛɛnɔ. ¹⁶ Tó a takada kè kyó kè, à kpá Laodisea sɔsi gbɛnɔa aɔ à kyó kɛ, gbasa à ń pɔ kyó kɛ se. ¹⁷ À o Akipunɛ, à làakari dɔ Dii zīi kè

wà dānea, à à mì de. ¹⁸ Mamoma Pɔlu mámbe ma yā kè kè kɔn ma zĩnda ɔɔo, ma ì kpàawa. À tó ma kuuna kpésiaan yā gɔ ɔɔagu. Luda gbẽkẽe keare.

TESALONIKADEENŊ TAKADA KAAKU

Tesalonikadeenŋ zé'ɔɔɔannena

¹ Mamoma Pɔlu kɔn Silasio kɔn Timotio, wámbe wa takada kèkii kè Tesalonika sɔsi gbě kè aɔɔ kú De Luda kɔn Dii Yesu Kirisio guunɔne. Luda gběkeke keare, à a gba aafia. ² Wa aduakena guu a yā ègɔ dɔwagu gurɔ píngi, weègɔ Luda sáabu kpaa a píngi yā musu. ³ Lán èe zīi kee a ludanaanekena nà, èe aīa kee yenzi guu, bensɔ èe mena kee wéedɔna wa Dii Yesu Kirisizi yānzi, yā pìno ègɔ dɔwagu Luda wa De aezī. ⁴ Wa gbě Luda yenzideenɔ, wá dɔ kè Luda a se, ⁵ zaake kè wa baaru nnaa kpàare, wée mó kɔn yā'onaɔ adoro, wa mɔ kɔn Luda Nini gbāaaomɛ, yā pì wa kūna gbāa maamaa. Á dɔ lán wá kú a té nà a aafia yānzi, ⁶ ben a gɔ wapino kɔn Diio dàdarino ũ. Nawēa bíta guu a yā pì sɔ kɔn pɔnnaa kè Luda Nini dàaguuo, ⁷ ben a zé'ɔɔa Yesudee kè aɔɔ kú Masedonia bɔsu guunɔne kɔn Girisi bɔsuo píngi. ⁸ Dii yā bò a kiia, èe ze Masedonia kɔn Kirisio adoro, a Yesu náanekena yā dàgula píngi, à baarukpana vī dɔro. ⁹ Wée oo lán wa zé è a kiia nà, lán a kpɛɛ lì tāanɔne, a ae dɔ Ludaa nà, ben ée dɔɔ Luda Wèndide yāpuradeezi, ¹⁰ ée à Né Yesu kè à à fɛɛ bɔna gaan dāa ai à bɔ ludambɛ, à mó wa sí pɔfɛ kè Luda é bɔbɔrma.

2

Pɔlu zīkena Tesalonika

¹ Ma gběno, á dɔ a zīndanɛ, kè wa zé ena a kiia e ke pāro. ² Á dɔ lán wà wée tǎwa nà, wa nawēa kè káaku zaa Filipi, ben Luda wa gba kùgbāaa, wa à baaru nnaa kpàare ɔsi kɔn ɔsiio. ³ Wa nakɔrenaawaa de egɛ zé yā ũro. Wée kee laasuu zaaa ke a takiikena yānzino. ⁴ Lán Luda wa ka a baaru nna kpanaa nà, len weè kpánne le, èe ke gběntee poyezin wée wetɛero, sé Luda wa laasuu tàasikeri pɔ. ⁵ Á dɔ kè wée yā nnannaa o gběkenɛro, bensɔ wée yāke ke kɔn mɔnafikio wākū yānzino. Luda wa sèedadee ũ. ⁶ Wée sáabu wetɛ gběntee kiiaro, apino ke gbě pāndenɔ. ⁷ Baa kè wá à zé vī wà gɔare asoo ũ wa Kirisizi zīrike yānzi, wá kèao busɛbusɛ, lán nɔgbě nédandee è làakari dɔ a néa nà. ⁸ Kè wá yeazi maamaa yānzi, wée zeo wà baaru nnaa kè bɔ Luda kiia kpàare adoro, kɔn wa zīnda kpanaawaaomɛ dɔ, zaake a gɔ wa gbě yenzideenɔ ũ. ⁹ Ma gběno, à tó wa zīkena kɔn nawēao yā dɔagu. Gurɔ kè wée baaru nnaa kè bɔ Luda kiia pì kpaaare, weègɔ zīi kee fāantɛ kɔn gwāavīo, le wàton gɔ a gběkenɛ asoo ũro yānzi. ¹⁰ Ámbe wa sèedadeenɔ ũ, kɔn Ludao dɔ, kè wá kú amɔa kè a Yesu náane kèno té a zéa nɔɛpuradeenɔ ũ taari sai. ¹¹ Á dɔ kè wa yā kè a baadenɛ lán de è ke a nɛnɔne nà. ¹² Wa lé dàawa, wa a nɔɛ kpàare, wa nakɔreawa, le a kuuna ke sɛnkpe kɔn gbě kè Luda nì ká kpata gakuidee kè bɔ à kiianɔɔ.

¹³ Kè a Luda yā kè wá òaree pì mà, ée diɛ gběntee pɔ ũro, á sɔ lán à de nà, Luda yā yāpuraa ũ. Ámbe e zīi kee amɔa kè ée à náane keeno guu. Bee yānzi dɔ weègɔ Luda sáabu kpaa yāana sai. ¹⁴ Wa gběno, a yā kè sɛnkpe kɔn Luda gbě kè aɔɔ kú Kirisizi Yesu guu zaa Yudeanɔ, zaake a bɔsudeenɔ wée tǎawa se lán Yudanɔ tǎrma nà. ¹⁵ Yudanɔ Dii Yesu dè kɔn annabinɔ dɔ, bensɔ aɔ pèwa. Aɔ yā è ká Ludanero, aɔ ibetɛ kpà kɔn gbě sǎnda píngio. ¹⁶ Aɔ è kpáwe wà yā kè Luda è gbě mī sío o bori pāndenɔne. Len durun kè aɔègɔ kee gurɔ píngi ègɔ diiàle le. Luda pɔfɛ pítarima sa.

Timoti zīna Tesalonika

¹⁷ Wa gbẽno, kẹ wa kẹkõa gurɔ plaa, wée bé èe kɔ ero, mɔde wa laasuu kúawa. Wa a beɣee kẹ maamaa, wa mèn wà wà wée sikɔle. ¹⁸ Wá yezi wà mó a gwa dɔ. Mamɔma Pɔlu ma mɔna zé wète à de gènn do ke gènn plaaala, ben Setán kpàwe. ¹⁹ Tó wa Dii Yesu m̀, dé bé eégɔ de wa tãmaa kɔn wa pɔnnaao kɔn wa gàsazubɔ ũ à aε a baasii? ²⁰ Zaake ámbé wa gakui kɔn wa pɔnnaao ũ.

3

¹ Kẹ wée fɔ wà mɛna dɔro, wa zεo wà gɔ Atɛni wa tɛε, ² wa wa gbẽndo Timɔti, Luda zĩkeri daa Kirisi baarunnakpana guu zĩawa, le à a gba gbãaa, à a nɔse kpáεare a ludanaanekena guu, ³ le a gbẽke làakari tón fεe wétãmmaa pì yãnzio. Á dɔ a zĩndane kẹ Luda beee taka diεwe. ⁴ Gurɔ kẹ wá kú a kiia, wa gĩake wá òare kẹ weé wée tãwa, ben à kẹ le lán á dɔ nà. ⁵ Bee yãnzì kẹ mé fɔ mà mɛna dɔro, ma à zĩ à a ludanaanekena gwa. Ke Ibilisi a le à a gwa, wa zĩ kẹ pãn yoo, wá dɔro.

⁶ Kẹ Timɔti sù sa, à a ludanaanekena kɔn a yenzio baaru kpàwe. À bè wa yã ègɔ dɔagu kɔn laasuu maaao, bensɔ ée wa beɣe kεε lán wée a beɣe kεε nà. ⁷ Ma gbẽno, a ludanaanekena yã bé à tò wa làakari kpaena a yã musu wa wétãmmaa kɔn wa nawεao guu píngi. ⁸ Zaake á zena gíngin Dii guu, tia wa ñampà sa. ⁹ Wé fɔ wà Luda sáabu kpá a yã musu. Wa wa Luda sáabu kpà maamaa kɔn pɔnna bíta kẹ weé kε à aε a yãnzio. ¹⁰ Gwãavĩ kɔn fáantεo weégɔ wée kεε maamaa, le wà e wà wée sikɔle, wà pó kẹ kèsã a ludanaanekena guu papaare.

¹¹ Luda wa De kɔn wa Dii Yesuo zé bɔwe wà mó wà a gwa. ¹² Dii yenzi kẹ á vĩ kɔo kɔn baade píngio kaaraare, à dadaala lán yenzi kẹ wá vĩao bà, ¹³ à a swè gba gbãaa le àgɔ kuu gbāsĩ sai taarisaideenɔ ũ Luda wa De aε wa Dii Yesu kɔn a gbẽno píngi mógurɔ zĩ.

4

Kuuna lán Luda yezi nà

¹ Yã kẹ gɔnn yè, ma gbẽno, á mà wa lén lán à maa a kuuna ká Ludanε nà. Á kuuna de le kò, mɔde wée wée kεεawa, wée agbaa kpaaare wa Dii Yesu guu, àgɔ kuu le àgɔ gaao. ² Á yã kẹ wá dàare kɔn Dii Yesu tóo dɔ. ³ Luda yezi a kuuna gɔ adona, à mì kẹ pãpãkenaa. ⁴ A baade gɔ a zĩnda kũna dɔ kɔn bèεo gbāsĩ sai, ⁵ èe kε kɔn dà zaa nidεnao lán kifii kẹ aɔo Luda dɔroonɔ bànlo. ⁶ Yã pì musu gbẽke tón a gbẽdaaa takii kε ke à taari kenεro, zaake Dii é wée tã yã beee taka kèrinɔa lán wa gĩake wá òare nà, wa a swã gào. ⁷ Luda e wa sísi wàgɔ kú kɔn gbāsĩoro, séde wa kuuna gɔ adona. ⁸ Bee yãnzì gbẽ kẹ gí yãdannena kèzi, èe kε gbẽnteen à gĩziro, Luda kẹ è a Ninii kẹ kú adona dawaguun à gĩzi.

⁹ Wé e wà yekɔzina yã oarero, zaake a zĩndane Luda yekɔzina dàare. ¹⁰ Á kuuna de le kò, á ye wa gbẽ kẹ aɔo kú Masedonia bùsu guunɔzi n píngi. Ma gbẽno, wa lé dàawa, àgɔ kεε le àgɔ gaao, ¹¹ à zé wete àgɔ kuu yãkete sai, à a zĩnda yã kε à a zĩnda zĩ kε, lán wá diεare nà, ¹² le a kuuna e à ká bàazideenɔne, le àton fu a zĩndaa à da gbẽkeziro.

Dii mɔna

¹³ Ma gbẽno, wá yezi àgɔ yãpuraa dɔ gbẽ kẹ aɔ anduna tònɔ yã musu, le a pɔo tóngɔ sia lán gbẽ kẹ aɔ tãmaa vĩroonɔ bàro yãnzì. ¹⁴ Zaake wá sì kẹ Yesu gà à fεε, len dɔ Luda é tó gbẽ kẹ aɔ anduna tò Yesu guunɔ εara wà móo lɛdo.

¹⁵ Yã kẹ wée ooaree kèki né Dii yãdannenameε. Wamɔwa gbẽ kpaaa kẹ wégɔ kuu ai Dii mógurɔ zĩno, wé dɔ gbẽ kẹ aɔ anduna tò pìnɔne aεro. ¹⁶ Dii bé eé bɔ

ludambe, à pita kɔn yādiennenaon kɔn malaika gbēnsi kòtoo kɔn Luda kākāki ɔo, gbē kè aɔ gà Kirisi guunɔ é fɛɛ bɔna gaan káaku, ¹⁷ beee gbɛra wamɔwa gbē kpaaa kè wá kuunɔ, weé wa séɛnyo lɛdo ai ludambe luguun wà da Diilɛ ãa guu, gbasa wàgɔ kúo ari guro pínɡi. ¹⁸ Bee yānzi à kɔ làakari kpáɛ kɔn yā pìo.

5

¹ Ma gbēnɔ, yā pì kena ke à keguroɔ onaare zé vīro, ² zaake á dɔ sãnsãn lán kpāi è mó gwāavī nà. Lɛn eégɔ dɛ lɛ Dii móɡuroɔ zī. ³ Tó gbēnɔ e bee, wá aafia, wá kú wa làakaria, kaatena é mómmá kãndo lán né'iwāwāa è mó nòsindadeea nà, aɔé boro. ⁴ Apinɔ sɔ wa gbēnɔ, á kú gusiaanlo, guroɔ pì é suawa lán kpāi bàro, ⁵ zaake gupura gbēnɔn a ũ, fãantɛ gbēnɔn a ũ a pínɡi. Gwāavī ke gusia gbēnɔn wa ũro. ⁶ Beee yānzi wàton ii o lán danɔ bàro. Wà itɛ ke wàgɔ kú wa làakaria. ⁷ I'orinɔ è ii o gwāavī, wɛɛrinɔ sɔ è wɛɛ ke gwāavī. ⁸ Wapinɔ sɔ, zaake fãantɛ gbēnɔn wa ũ, wàgɔ kú kɔn làakario, wà ludanaanɛkena kɔn yenzio da mò uta ũ, wà m̀sina tãmaa kú m̀fura ũ. ⁹ Zaake Ludaa e wa diɛ à pɔfɛ pitawaro. À wa diɛ à wa m̀ sí wa Dii Yesu Kirisi gāzĩmɛ. ¹⁰ Àmbe à gà wa yānzi lɛ wàgɔ kúo, tó wá bɛɛ ke wa anduna tòn yoo. ¹¹ Beee yānzi à lé dakɔa, à kɔ gba gbāaa, lán ée kɛɛ nà.

Pɔlu yādiɛna Tɛsalonikadeenɔnɛ

¹² Ma gbēnɔ, wa wɛɛ kɛawa, à bɛɛ lí gbē kè aɔɛ zī ke a ténɔnɛ, kè aɔ iko vīawa Dii guu, aɔɛ a daa zéanɔ. ¹³ À n gakuí dɔ́nɛ maamaa yenzi guu zī kè aɔɛ kɛɛ yānzi. Àgɔ nna kɔo. ¹⁴ Ma gbēnɔ, wa lé dàawa, à faasaideenɔ da zéa, à gbē yīino gba swè, à làakari dɔ gbāasaideenɔa, à mɛna kɔn baade pínɡio. ¹⁵ À làakari ke, a gbɛke tón à zaaa fīa bo kɔn à zaaaoro. À zé wɛɛ àgɔ à maaa kɛɛkɔnɛ kɔn gbē pínɡio guro pínɡi.

¹⁶ Àgɔ kú pɔnnaa guu guro pínɡi. ¹⁷ Àgɔ adua kɛɛ yāana sai. ¹⁸ Àgɔ Luda sáabu kpaa yā pínɡi musu. Beee bé à dɛare à pɔyezi ũ Kirisi Yesu guu. ¹⁹ Àton Luda Nini té kè è kángu dɛɛro, ²⁰ àton kya ká annabikɛyānlo. ²¹ À yā pínɡi tàasi ke, àgɔ à maaa kūna, ²² à m̀ kɛ zaakɛna bori pínɡia.

²³ Luda Aafiade tó a kuuna gɔ kú adona yā sãnda pínɡi guu, à a nini kɔn a wɛndio kɔn a m̀ò dākpaare aafia taari sai ai wa Dii Yesu Kirisi móɡuroɔ zī. ²⁴ Luda kè à a sisi à a sɛ náanɛ vī, eé yā pì kɛare.

²⁵ Ma gbēnɔ, à adua kɛwe. ²⁶ À ì kpá wa gbēnɔa n pínɡi kɔn Luda gbēnɔ lɛpɛmmanao. ²⁷ Ma naare Diizi, à takada kè kyó ke wa gbēnɔnɛ n pínɡi. ²⁸ Wa Dii Yesu Kirisi gbɛkɛɛ kɛare.

TESALONIKADEENŌ TAKADA PLAADÉE

Yakpaεkena Kirisi mógurɔɔ zĩ

¹ Mamoma Polu kɔn Silasio kɔn Timotio, wámbe wa takada kèkii kè Tesalonika sɔsi gbě kè aɔɔ kú Luda wa De kɔn Dii Yesu Kirisio guunɔne. ² De Luda kɔn Dii Yesu Kirisio gběkeε keare, à a gba aafia.

³ Wa gběno, à kɔ sio wàgɔ Luda sáabu kpaa a yā musu gurɔ pínɡi, lán à maa nà, zaake a ludanaanekena e gaa aε maamaa, bensɔ yenzi kè a baade vĩ kɔo e kaara. ⁴ Beee yānzi weè lé gbě a yā musu Luda sɔsi kɔn sɔsio guu, lán ée wéetamma kɔn nawēa pínɡio fɔɔ nà kɔn menao kɔn ludanaanekena. ⁵ Beee òdɔa kè Luda è yā gɔgɔ kɔn gběno a zéame. Beee yānzi a ka à gě kpata kè bò Luda kiia guu kè ée nawēa keε à yānzi. ⁶ Luda è yā ke a zéame. Eé wée tā gbě kè aɔɔe wée tāaawaano, ⁷ eé amɔa kè wée wée tāaawaano gba ĩampakii kɔn wapino, tó Dii Yesu bò ludambe kɔn a malaika gbāaano ⁸ kɔn tévurao. Eé wée tā ludad̄risai kè aɔɔe wa Dii Yesu baaru nnaa síroono. ⁹ Kaatena yāana sain Luda é wée tāom̄ma. Weé n̄ kpake Dii aεzĩ kɔn à gbāa gakuideeo. ¹⁰ Tó à mò gurɔɔ pì zĩ, eé tó bɔ a gběno yā musu, gbasa à náanekeri pino é à maa bo n̄ pínɡi. Egɔ kú n̄ té, zaake a yā kè wá òaree sì.

¹¹ Beee yānzin weègɔ adua keεare kɔsɔkɔsɔzi, lε wa Luda tó a kuuna ká gwena kè à a sisia, à yā maaa kè a zε kɔn à kenaono kɔn zĩ kè ée keε à náanekena guuno pínɡi papaare kɔn a gbāaao. ¹² Dii Yesu é tó bɔ a musu, apino sɔ é tó bɔ à musu wa Luda kɔn Dii Yesu Kirisi pìo gběke yānzi.

2

Ludayādarisai

¹ Wa gběno, Yesu Kirisi mɔna kɔn wa kakɔanao lε wà daàlε yā musu, wa wée kèawa, ² àton tó a làakari fεε aagaro. Tó annabi yā ke waazi ke takada kè wà bè à bò wa kiia bè, Dii mógurɔɔ kà kò, àton bídi kero. ³ Àton tó gběke a sāsā kɔn yā beee takaoro, zaake gurɔ beee é mɔro, séto gběno bɔna Luda kpεε gurɔɔ kà gĩa kɔn ludayādarisai kè m̄ pè kaatezεa bɔna gupuraaao. ⁴ Eé gí pò kè wè n̄ diε dii ũunɔzi kɔn pò kè wè ònzi keńnenɔ pínɡi, eé a zĩnda sé lezĩ ðeńla, eé gá à vée Luda kpén, à a zĩnda diε Luda ũ se. ⁵ Gurɔɔ kè má kúao ma yā pì òare. Ée ònloo? ⁶ Á ðó pò kè èe à ðàðāa, lε àton bɔ a gurɔɔ āro? ⁷ Zaake ludayādasai e ɔ taa asii guu kò. Eé boro, séto gbě kè èe kpaane gù zén baasiro, ⁸ ludayādarisai pì é gbasa à bɔ sa. Dii Yesu é à ðε kɔn a lé'iao, à à kaate kɔn a mɔna gakuio. ⁹ Ludayādarisai pì é mó kɔn Setān gbāaao à dabuyāno kɔn yābɔnsaeno ke kɔn sèeda ege bori pínɡio. ¹⁰ Eé mɔnafiki bori pínɡi ke gbě kè aɔ m̄ pè kaatezεano, kè aɔ gĩ yāpura kè eé n̄ m̄ sízi yānzi. ¹¹ Beee yānzi Luda é likɔa pásĩ zĩm̄ma lε aɔ egeε náane ke. ¹² Yā é gbasa à vée gbě kè aɔɔe yāpura síroo kè aɔè pɔnnaa ke kɔn à zaaaono n̄ pínɡi.

Luda a se lε à a m̄ sí

¹³ Wa gbě Dii yenzideeno, à maa wàgɔ Luda sáabu kpaa gurɔ pínɡi a yā musu, zaake Luda a se zaa káaku, lε à bɔ kɔn à Ninii kè tò wa gɔ a pò ũ gbāaao a yāpura sina yānzi. ¹⁴ Luda a sisi à a se baaru nnaa kè wá kpàare yānzi, lε a baka gɔ kú wa Dii Yesu Kirisi gakui guu. ¹⁵ Beee yānzi wa gběno, à zε gbāa, àgɔ yā kè wá dàare kɔn léo ke takada guu kúna. ¹⁶ Wa Dii Yesu Kirisi kɔn Luda wa Deo yewazi, à gběkeε guu à wa làakari kpàewe ai gurɔ pínɡi, à tāmaa maaa dàwagu. ¹⁷ À a làakari kpàcare, à a gba gbāaa yāmaakena kɔn yāmaa'onaog guu pínɡi.

3

À adua kewe

¹ Yã kè gòn yè, wa gbẽnɔ, à adua kewe, le Dii yã e à dagula kpakpaa, àgõ bèe vĩĩnɛ lán à vĩ a kiia nà. ² À adua kewe, le à wa bɔ gbẽ zaa mĩsaideenɔ ɔzĩ, zaake èe kɛ gbẽ sãnda pĩngi bé à Luda yã sìro. ³ Dii náanɛ vĩ, eé a gba gbãaa, eé a sí à zaaaa. ⁴ Wa a náanɛ kè Dii guu kè ée yã kè wá òareenɔ kɛɛ, bensõ égõ kɛɛ. ⁵ Dii tó à Luda yenzi kɔn Kirisi mɛnao gbáze dõ a swèn.

Wàton mɛa kero

⁶ Wa gbẽnɔ, wa naare Dii Yesu Kirisizi, à kɛ wa gbẽ kè aɔɔ mɛa vĩinɔ, kè aɔè zĩi kɛ kɔn yã kè wá dànnɛoroonɔ. ⁷ Á dõ a zĩndanɛ, kè à maa àgõ té wa zékpɛzi, zaake wée mɛa kɛ gurɔɔ kè wá kú a téro. ⁸ Wée gbẽke póblee sí wá blè fiabona sairo, wa zĩi kè gwãavĩ kɔn fãantɛo, wa nawɛa kè ai í sìwa, le wàton gõ a gbẽkenɛ asoo ũro yãnzĩ. ⁹ Wá à zé vĩ à dɔwale, mɔde wá kè le, le à wa zékpɛ sé yãnzimɛ. ¹⁰ Gurɔɔ kè wá kúao, wá diɛ kè gbẽ kè ye zĩkenaziroo é pó blero. ¹¹ Wá mà kè a gbẽkenɔ mɛa vĩ, aɔè pókɛ kobiro, sé gudɛɛ. ¹² Wá diɛ gbẽ beee takanɔnɛ, wa nañnɛ Dii Yesu Kirisizi, aɔ vɛɛki kũ wà zĩi kɛ wà n zĩnda gwao.

¹³ Apinɔ sɔ wa gbẽnɔ, àton kpasa kɔn yãmaakɛnaoro. ¹⁴ Tó gbẽkee e yã kè wá òare takada kè guu daro, à à yã bɔ à diɛ. Àton kakɔa kɔn adeeoro, le wí e à à kũ yãnzĩ. ¹⁵ Mɔde àton íbete kpáoro, à lé daa a gbẽndoo ũ.

¹⁶ Dii Aafiade a gba aafia gurɔ pĩngi yã pĩngi guu. Dii gõ kúao a pĩngi. ¹⁷ Mamɔma Polu mámbe ma ikpammana kèkii kè kɔn ma zĩnda ɔɔo. Beeen ma takada pĩngi sèeda ũ, len mɛè kɛ le. ¹⁸ Wa Dii Yesu Kirisizi gbẽkɛɛ kɛare a pĩngi.

TIMŌTI TAKADA KAAKU

Yādannerinŋ gbana làakari

¹ Mamoma Pɔlu, Kirisi Yesu z̄iri, lán Luda wa Mísiri kŋn Kirisi Yesu kè wa wée dɔzio dieme nà, ² ma takada kè kènnɛ Timŋti, ma né'inaa Yesu zé guu. De Luda kŋn wa Dii Kirisi Yesuo gbēkɛɛ kenne kŋn sùuo, à n gba aafia.

³ Lán ma nakŋremma nà gurɔɔ kè mée gaa Masedonia b̄usun, n̄ gŋ Efesu, n̄ o gbēkenɔnɛ aŋton yā kè è kŋ sé kŋn Luda yāoro dañne d̄oro. ⁴ Aŋton làakari d̄o gara kŋn dezinɔ tó kŋwena kè lé v̄irooa d̄oro. Beee è mó kŋn leokpakŋaome. È tó Luda z̄ii kè è b̄o à náanekena guu gá aéro. ⁵ Ma yā pì diɛ lɛ aŋgŋ yenzi v̄i yānzime, yenzi kè è b̄o n̄sɛpura kŋn laasuu kena d̄ŋnkŋo kŋn ludanaanekena m̄nafiki saio guu. ⁶ Gbēkenɔ pā yā p̄inɔnɛ, aŋ gè yāpāpā'onan. ⁷ Aŋ yezi wāgŋ dɛ Musa doka yādannerinŋ ũ, m̄ode aŋ yā kè aŋe oo gbáze d̄oro ke yā kè aŋ z̄eanɔ.

⁸ Wá dŋ kè doka pì maa, tó gbē e z̄ii kɛɛa a z̄éa, ⁹ zaake wá dŋ kè Ludaa e doka diɛ gbē maaano yānz̄iro, séde dokadarisaideenɔnɛ kŋn swāgbāadeenɔ kŋn ludawɛɛkerisainɔ kŋn durunkerinɔ kŋn ludad̄orisainɔ kŋn d̄onzik̄erisaideenɔ kŋn de kŋn dao d̄erinɔ kŋn gbēderinɔ ¹⁰ kŋn zinakerinɔ kŋn pāpāb̄ɛɛkerinɔ kŋn gb̄sɛrikpāinɔ kŋn eḡdeenɔ kŋn yādm̄marinɔ kŋn gbē kè aŋe b̄o yādannena z̄édee kp̄eenɔ n̄ p̄ingi. ¹¹ Yāz̄edee pì kŋ sè kŋn baaru nnaa gakuidee kè Luda aubarikadee à kp̄ana n̄ame ma z̄iŋ.

Lán Luda gbēkɛɛ kè Pɔlunɛ nà

¹² Ma Kirisi Yesu wa Dii kè ma gba gbāaa sáabu kè, zaake à ma náane kè, à ma se mà z̄ii kɛare. ¹³ Ma à tó zaaa sì yā, ma wée tá à gb̄enɔa, ma gbāaa m̄ónne. Baa kŋn beeeo à sùu k̄emao, zaake má kè w̄esiakɛ kŋn à náanekenasaioguumɛ. ¹⁴ Ben wa Dii gbēkɛ b̄ita k̄emɛ, à tó ma a náane kè, ben má yenzi kè dɛ wa p̄o ũ kuuna Kirisi Yesu guu v̄i. ¹⁵ Yā k̄ekii né yāpuraame, à kŋ s̄io wà sí ɔplaplaa. Kirisi Yesu m̄o anduna guu durunkerinɔ m̄isina yānz̄i. Mapi, ma durun b̄e à dɛ danɔ p̄ola, ¹⁶ ben Luda ma w̄enda gwà, lɛ m̄ena b̄ita kè Kirisi Yesu kè kŋn mamoma durunkeri k̄asarao b̄o gupuraa, lɛ àgŋ dɛ s̄eda ũ gbē kè aŋe à náane kɛ, aŋ w̄endi kè è yāaroo eenɔnɛ. ¹⁷ Luda m̄en do léle, gurɔ p̄ingi Kína kè è garo bens̄o w̄e à e w̄éoroo gŋ b̄e v̄i kŋn gakuio gurɔ p̄ingi, aam̄i.

¹⁸ Ma né Timŋti, lán wà ḡiakɛ wà annabik̄eyā ò n yā musu nà, mée yā pì daanne, lɛ n̄gŋ k̄una, n̄ z̄i maaa káo ¹⁹ ludanaanekena guu kŋn n̄sɛkpaɛnao. Gbēkenɔ yā p̄inɔ kpà swākoto, ben aŋ ludanaanekena è lé kúɛ. ²⁰ Im̄enɛu kŋn Al̄esandao kú n̄ té. Ma n̄ kpà Setān-a, lɛ aŋgŋ dŋ kè w̄e d̄oke kŋn Ludaoro.

2

D̄onzik̄ena

¹ Káaku ḡia ma lé d̄amma, à adua kɛ baade p̄ingine, à zé gbekañne, à kúɛ kɛ Ludane n̄ yānz̄i kŋn s̄abukpanao. ² À adua kɛ k̄inanɔnɛ kŋn gbāadeenɔ n̄ p̄ingi, lɛ wà e wāgŋ kuu aafia yāketɛ sai ludayādarinɔ ũ, wa kuuna gŋ b̄e v̄i. ³ Beee b̄e à maa, è ká Luda wa Mísirine ⁴ kè à yezi baade p̄ingi m̄isina e, aŋgŋ yāpura dŋ.

⁵ Zaake Luda m̄en dome, bens̄o yākek̄eri kuu m̄en do Luda kŋn gb̄enteenɔ dagura, àmbe gb̄entee Kirisi Yesu ũ.

⁶ À a zĩnda kpà à baade pínɡi bò,
ben wà à sèeda kè a gurɔɔa.

⁷ Beee yānzín Luda ma diɛ à kpàakpakeri kɔn à zĩrio ũzi, lɛ mà à dɔnzi zé yāpuradee da bori pāndenɔnɛ. Yāpuraan mée oo, èe kɛ egɛɛnlo.

⁸ Má yezi gɔgbɛnɔ adua kɛ gu sānda pínɡi, aɔ ɔ sé musu gbāsĩ sai, pɔfɛ kɔn lɛokpakɔaoo sai. ⁹ Má yezi dɔ nɔgbɛnɔ n zĩnda kɛkɛ a zéa yɔkɔkɛna sai, zĩndamɔnnɛna baasi. Èe kɛ kɔn mì yɔkɔde tanao ke vura kɔn òso nɔmaablebɔnɔ ke bisa ɔɔdeenɔnlo. ¹⁰ Aɔ n zĩnda kɛkɛ kɔn maakɛnao, lán à kɔ sio nɔgbɛ dɔnzirinɔ kɛ nà. ¹¹ Nɔgbɛnɔ yā dada wàgɔ yĩtena, aɔ mì siɛ yā pínɡi guu. ¹² Mèè wezi nɔgbɛnɔ yā dada gɔgbɛnɔnɛ ke aɔgɔ iko vĩrmáro, séde aɔgɔ yĩtena kítikiti. ¹³ Zaakɛ Adamun Ludaa kè káaku, à gbera Awau. ¹⁴ Èe kɛ Adamun wà sāsáro, nɔgbɛn wà sāsá à gɔ taaride ũ. ¹⁵ Mɔde tó à mɛna fɛ kɔn ludanaanɛkɛnao kɔn yenzio kɔn kúadonao zĩndamɔnnɛna baasi, eé né i aafia.

3

Sɔsi gbɛnsinɔ

¹ Yā kèkii né yāpuraamɛ: Tó gbɛ yezi à kɛ gbɛnsi ũ, èe zĩ maaa nii dɛɛ. ² Gbɛnsi gɔ kuu taari sai, nɔmɛndodee ũ, làakaridee ũ. Àgɔ a zĩnda kũna dɔ gbɛ dɔrɔdee ũ, nibɔfɔri ũ, gbɛ kè eé fɛ à yā dańne ũ. ³ Àtongɔ dɛ wɛderi ke gbɛ pāsĩ ũro. Àgɔ dɛ nɔsɛdode yāketesaidée ũ. ɔ tón dɔnɛ aɛro. ⁴ Àgɔ a ua kũna dɔ, à nɛnɔ gae mì siɛnɛ, aɔgae à ɔɔɔkii gwa. ⁵ Zaakɛ tó gbɛ a ua kũna dɔro, eé kɛ dia à fɛ à Luda sɔsi gbɛnɔ gwaa? ⁶ Àtongɔ dɛ Yesude dufu ũro, lɛ àton ĩa dā, à a zĩnda da yān lán Ibilisi bàro yānzí. ⁷ Àgɔ tó nnaa vĩ Yesusaideenɔ kiia dɔ, lɛ wàton à tó zaaa sí, à gɛ Ibilisi takutɛnlo yānzí.

Sɔsi dɔnlerinɔ

⁸ Lɛmɛ dɔ dɔnlerinɔ gɔ dɛ gbɛ bèɛdeenɔ ũ. Aɔtongɔ dɛ léplaadeenɔ ũro. Wɛ yā tón dɔńne aɛro. Aɔtongɔ dɛ ɔɔzaawɛterinɔ ũro. ⁹ Aɔgɔ Yesu yā asiinɔ kũna kɔn nɔsɛpuraao. ¹⁰ Wà n yā gwa gĩa, tó wèe yāke emmaro, gbasa wà n diɛ dɔnlerinɔ ũ. ¹¹ Lɛmɛ dɔ n nɔnɔ gɔ dɛ nɔgbɛ bèɛdeenɔ ũ, làakarideenɔ ũ, aɔgɔ náane vĩ yā pínɡi guu. Aɔtongɔ dɛ kɔmɔɔdeenɔ ũro. ¹² Dɔnleri gɔ dɛ nɔmɛndodee ũ, àgɔ a ua kɔn a nɛnɔ kũna dɔ. ¹³ Gbɛ kè aɔ n zĩ kè a zéanɔ gwena égɔ maaa, n làakari égɔ kpaɛna n Kirisi Yesu náanɛkɛna guu maamaa.

Wa dɔnzizɛ asii bíta

¹⁴ Baa kè mée yā kènɔ oonɛ, má diɛ mé mó n gwa saa. ¹⁵ Tó ma mɔna gà à gí kè, má yezi nɔgɔ dɔ lán à kɔ sio wàgɔ kuu Luda uadeenɔ ũ nà. Wámbe Luda Wèndide sɔsi gbɛnɔ ũ, yāpurapɛekii ũ kɔn à gbāa'ekiio. ¹⁶ Wa dɔnzizɛ asii kè bò gupuraa bíta yāpuramɛ:

À bò à mò gbɛntee ũ,
Luda Nini yāpuraa kpàa,
malaikanɔ à è.
Wà à yā waazi kè boriinɔ té,
wà à náane kè anduna guu,
Luda à sè à tào gakui guu.

4

Tɛ ya

¹ Luda Ninii ò wásawasa kè gurɔ zāanɔ gbɛkenɔ é pā kpá Yesu zézi, aɔ té yā kè zĩnnɔ è egɛdeenɔ da à onanzi, aɔ n sāsā. ² Mɔnafikidee pìnɔɔ à maaa dɔkɔzi kɔn à zaaaoro, aɔ nɔsɛ gana lán wà be gɛ wāaan wà kèò bà. ³ Aɔè gbɛnɔ dādā

nɔsɛnazi kɔn zākɛnao, bɛnsɔ aɔ̀ɛ pɔ́ble tɛ̀bona da gbɛ̀nɔnɛ, pɔ́blee kɛ Luda kɛ a náanɛkɛri kɛ aɔ̀ yāpuraa dɔ̀nɔ yānzi, kɛ dɛ aɔ̀ ble kɔn sáabukpanao. ⁴ Pɔ́ kɛ Luda kɛ píngi maamɛ. Wàton à ke tɛ̀ boro, wà ble kɔn sáabukpanao, ⁵ zaakɛ Luda yā kɔn wa aduakɛnao gbāsī bòn.

Kirisi Yesu zīkɛri maaa

⁶ Tó n yā pìnɔ dà n gbɛ̀nɔnɛ, nɛ́gɔ dɛ Kirisi Yesu zīkɛri maaa ũ kɛ wà gwà kɔn wa dɔnzizɛ yānɔ kɔn yādanɛ maaa kɛ n tɛ́zio. ⁷ N mī kɛ fɛɛakaara gara kɛ è kɔ́ sɛ kɔn Luda yāorooa. N n zīnda tòto kɛ, lɛ nɛ́gɔ dɛ ludayādari ũ. ⁸ Mètotona àrɛ vī fɛ̀tɛ, mɔ̀dɛ dɛna ludayādari ũu àrɛ vī yā píngi guu, zaakɛ beee è mó kɔn wɛ̀ndio gbāa kɔn ziaao. ⁹ Yā kɛkii né yāpuraamɛ, à kà wà sí ɔ̀plaplaa. ¹⁰ Wee zīi kɛ, wee ɔ̀si ká à musu, zaakɛ wa wɛ́ɛ dɔ Luda Wɛ̀ndidezi. Àmbe gbɛ̀ sànda píngi Mìsiri ũ, atɛ́nsa à náanɛkɛrinɔ.

¹¹ N yā pìnɔ diɛ́nɛ n dàdaɛnɛ. ¹² Nton tó wà dɔkɛnyo kɛ n dɛ gɔ́kparɛ ũ yānzirɔ. N tó n kuuna zé ɔ̀dɔa Yesudeenɔnɛ yā'ona guu kɔn yākɛnao kɔn yenzio kɔn ludanaanɛkɛnao kɔn kuuna gbāsī saio. ¹³ Ai màgɔ́ mó, n aīa kɛ n Luda yā kyó kɛ gbɛ̀nɔnɛ, n daɛ́nɛ n lé daońma. ¹⁴ Gbaa kɛ Luda dānɛ gurɔ̀ kɛ wà annabikɛ kɛ n yā musu, bɛnsɔ gbɛ́nsinɔ ɔ̀ dīdimma, nton pā kpáziro. ¹⁵ N làakari dɔ yā pìnɔa n mè kpáa, lɛ baade píngi n gana aɛ e. ¹⁶ N n zīnda yā kɔn n yādannɛnao tàasi kɛ. Nɛ́gɔ gaa aɛ kɔn yā pìnɔ. Tó n kɛ lɛ, né n zīnda mī sí kɔn gbɛ̀ kɛ aɔ̀ɛ swā kpaa n yāzinɔomɛ.

5

Gyaanɔnɔ kɔn dɔn'aɛdeenɔ ya

¹ Nton kpākɛ mare isiziro. N lé daa lán n de bà. N lé da gɔ́kparenɔa lán n vīi kɔn n dāaronɔ bà. ² N lé da nɔgbɛ̀ isia lán n da bà, n lé da nɔ gbāaaa lán n dāre bà kɔn nɔsɛ puraa.

³ N dɔ gyaanɔ kɛ aɔ̀ gbɛ́kɛ vīroonɔ lɛ. ⁴ Tó gyaanɔ nɛ́nɔ ke dionɔ vī, aɔ̀ n danɛnɔ gwana dada gīa n dɔnzikɛna guu, aɔ̀ fīa bo n denɔnɛ kɔn n danɔ, zaakɛ beee è ká Ludanɛ. ⁵ Gyaanɔ kɛ gbɛ́kɛ vīro wɛ́ɛ dɔ Ludazi, àgɔ́ adua kɛ àgɔ́ dɔnle gbekaaa gwāavī kɔn fāantɛo. ⁶ Gyaanɔ kɛ à zīnda pɔ́yezi è dɔnɛ aɛ né gɛ̀mɛ, baa tó à bɛɛ. ⁷ N yā pìnɔ daɛ́nɛ lɛ gbɛ́kɛ tón n taari ero. ⁸ Tó gbɛ̀ e a danɛnɔ gwaaro, atɛ́nsa à uadeenɔ, à bò Luda yā kpɛɛmɛ, Yesusaidee dɛàla. ⁹ Nɔgbɛ̀ kɛ dɛ wà da gyaanɔnɔ tén yè: Nɔgbɛ̀ kɛ kà wɛ̀ baaagɔ́, bɛnsɔ à zā kɛ gɛ̀n do, ¹⁰ wà à dɔ maakeri ũ, nɛ́gwari maaa ũ, nibɔ́fɔ́ri Luda gbɛ́nɔ gbá pìpiri ũ, takaasidee dɔnlerɔ ũ, nɔgbɛ̀ kɛ mè kpà yāmaakɛna píngia ũ. ¹¹ Nton gyaanɔ nɔ gbāaano danlo, zaakɛ tó aɔ̀ gɔ́ nidɛna fɛ́ɛ, aɔ̀ nana Kirisia é busamɛ, aɔ̀ɛgɔ́ yezi wà zā kɛ, ¹² aɔ̀ n zīnda da yān, kɛ aɔ̀ lé kɛ aɔ̀ gbɛ́nɛ yā gbòro yānzi. ¹³ Beee gbera aɔ̀ mèa dada, aɔ̀ɛgɔ́ dɔdɔ ualɛzi. È kɛ mɛadeenɔn n ũ adoro, aɔ̀ gɔ́ gbɛ́peri gudɛrinɔ ũmɛ dɔ, aɔ̀ yā kɛ dɛ wà oroo o. ¹⁴ Beee yānzi má yezi gyaanɔ nɔ gbāaano zā kɛ, aɔ̀ né i, aɔ̀ làakari dɔ bɛɛa, lɛ wàton wa ibɛ́nɔ gba zé aɔ̀ wa tó zaaa síro yānzi. ¹⁵ Aɔ̀ gbɛ́kɛnɔ bò wà tɛ̀ Setānzi kò. ¹⁶ Tó Yesude nɔgbɛ̀ kɛ gyaanɔnɔ vī a bɛ, àgae dɔńlɛ. Àton tó aɔ̀ gɔ́ ɔ̀si gbɛ́nɔnɛ asoo ũro, lɛ aɔ̀ e wà dɔ gyaanɔ kɛ aɔ̀ gbɛ́kɛ vīroonɔ lé yānzi.

¹⁷ Gbɛ́nsi kɛ è dɔńnɛ aɛ a zéa kà wà fīa bonɛ leo plaa, atɛ́nsa gbɛ̀ kɛ waazikɛna kɔn yādannɛnao aīa vīi. ¹⁸ Luda yā bè: Àton lésɔ da zù kɛ è pɔ́ gbɛ́nɛro. À bè dɔ: Zīkɛri kà à a asaia e. ¹⁹ Nton gbɛ̀ kɛ mò kɔn gbɛ́nsi káarao yā síro, séto sèedadeenɔ kà gɔ́n plaa ke aagɔ́ baasiro. ²⁰ N kpākɛ gbɛ̀ kɛ aɔ̀ durun kɛnɔzi

baade píngi wáa, le vía e à gbě kpaaano kū. ²¹ Ma nanne Luda kōn Kirisi Yesuozi kōn malaika kè à n sēno, ngō yā pino kūna, nton gběke bà boro. Nton yāke ke gběkeno úbleme yānziro. ²² Nton wā n ɔ di gběa n à da Luda zīnlo. Nton tó n ɔ gō kú gběke durun guuro. Ngō n zīnda kūna gbāsī sai. ²³ Nton í pāa mi atēero. Ngae geepiwē gá fēte n nòse yānzi kōn n gyākēna gēn baaagōo.

²⁴ Gbēkeno durun è bɔ gupuraa ai wāgō gá à yā gōgōnyo, gbēkeno sō n pò è bɔ kpakpaaro. ²⁵ Leme dɔ yāmaakēna è bɔ gupuraa, baa à kè wèe ero eé e à gō utenaro.

6

¹ Gbē kè aō de zò ũuno n diino diē gbě bēdeeno ũ aō mī siēne à píngi guu, le waton Luda tó kōn yā kè weē dañneo zaa boro yānzi. ² Gbē kè aō diino de Yesudee ũuno tón dōkeño kè aō de kō gbēno ũ yānziro. Aō zīi kēne maamaa, zaake gbē kè aōe n zī àre bleeno né Yesudeenome, aō gbē yenzideenome. N yā pino dañne, n lé daoríma.

Yena ɔzi

³ Tó gběke e yā pānde dañne, bensō èe ze kōn wa Dii Yesu Kirisi yāzedeo kōn wa zé yādanneaoro, ⁴ wadadeeme, à yāke dōro, leokpakōa kori kōn yāgwana yāanasaio à kú gyāa ũ. Yā beeno è tó gbēno wēe dōkōne, aō swèe ke, aō kō sōsō, aō laasuu zaaa lékōzi, ⁵ aōgō īi kō. Gbē pino laasuu kotina, yāpura n kē, aōgō daa dōnzize né ɔwetezeme. ⁶ Dōnzikēna àre bíta yāpura, tó gbē zè kōn pò kè à vīo. ⁷ Zaake wēe mó kōn pòkeo anduna guu kēro, wé sō tá kōn pòkeoro. ⁸ Tó wá pòble kōn pòkāsāano vī, beee mò. ⁹ Gbē kè aō yezi wā gō auzikidee ũuno è n zīnda da yāgwana takuteen. Pónidēna mīsai kari è gēngu à n kpá mōnzi kōn kaatenaozi. ¹⁰ Yena ɔzi bé à de yā zaa píngi kāsāa ũ. Gbēkeno à kōde ke ai wā kē wa dōnzizea aō wāwā bíta kpà n zīndazi.

Nɔsi maaa ká

¹¹ Zaake Luda gbēn n ũ, n bàa sí yā pino, n tó yā maaa gaegō dōonne ae kōn yākeno a zéao kōn ludanaanēkenao kōn yenzio kōn menao kōn busēkeo. ¹² N wa dōnzize ɔsi maaa ká, n wēndi kè è yāaro sí, zaake been Luda n sisia gurɔ kè n lé maaa gbēne parii wáa. ¹³ Ma nanne Luda kè è wēndi kpá pò píngiazi kōn Kirisi Yesu kè yā maaa ò Pōntiu Pilatineo, ¹⁴ ngō yā kè wā dienne kūna gbāsī sai taari sai ai wa Dii Yesu Kirisi mógurɔ zī. ¹⁵ Gbāade mēn do Aubarikade, kīnāno Kína, diino Dii bé eé Kirisi pì bɔ gupuraa a gurɔa. ¹⁶ À mēn doo bé è garo, ègō kú gupuraa kè wè fō wā sōziroo guu. Gbēke e wēe siàlero, wēe fō sero. Àmbe à gakui kōn gbāaao vī gurɔ píngi, aami.

¹⁷ N o anduna tiaa kēkii auzikideenone, aōton īa dāro. Aōton gbāa e ɔda náanesaiaro, aō gbāa e Luda kè è pò píngi kpáwa bíta wā pōnnāa keoa. ¹⁸ N oñne aō à maaa ke, aō nnaa kēne, aō ɔ poroñne, aōgō gbēke vī. ¹⁹ Lán beee bà aōé kūsāe maaa di n zīdane auzenna pò ũ, aōé wēndi kè de wēndi ũ yāpura e.

²⁰ Timoti, n yā kè Ludaa nanne n ɔzī kú gbāa. N mī kē ludadōsai yā pāpā'ona kōn yālekpe'ona kè wè be dōnao. ²¹ Gbēkeno zèo, ben aō pā wa dōnzizene.

Luda gbēke keare.

TIMŌTI TAKADA PLAADDEE

Pɔlu tékana Timŏtin

¹ Mamɔma Pɔlu, Kirisi Yesu ziri Luda pɔyezi guu wɛndi kɛ à à lé gbɛ Kirisi Yesu guu yā musu, ² māmbe ma takada kɛ kɛnnɛ, ma né yenzide Timŏti. De Luda kɔn wa Dii Kirisi Yesuo gbɛkɛ kenne kɔn sùuo, à n gba aafia.

³ Ma sáabu kɛ ma dezino Ludanɛ kɛ mɛɛ dɔzi kɔn nɔsɛ puraaɔ, zaakɛ n yā ègɔ dɔmagu yāana sai ma aduakɛna gwāavĩ kɔn fāantɛo guu. ⁴ Tó wɛɛ'i kɛ bɔmma yā dɔmagu, mɛɛ n bɛgɛ kɛmɛ, mɛɛgɔ yezi wà wɛɛ sikɔlɛ, lɛ ma pɔnnaa kɛ bíta. ⁵ N ludanaanɛkɛna kɔn nɔsɛo do yā dɔmagu. N dazi Loisi kɔn n da Yunisio Luda náanɛ kɛ lɛ se, bensɔ má dɔ sãnsãn kɛ nɛɛ kɛ lɛ se.

⁶ Beeɛ yānzi mɛɛ dɔngɔ, n té ká gbaa kɛ Ludaa dānnɛn gurɔ kɛ ma ɔ dɔmma, ⁷ zaakɛ Ninii kɛ è wa gba gbāa kɔn yenzio kɔn zĩndakūnadɔɔon Ludaa kpàwa, è kɛ nini vīapɔnlo. ⁸ Beeɛ yānzi nton wí dɛ kɔn wa Dii yā onnɛnaoro. Nton wí dɛ ma yāoro, mamɔma kɛ wà ma da kpésiaan Kirisi yānzi. N nawɛa kɛ wɛ kɛ à baaru nna kpana yānzi kɛmao kɔn Luda gbāaaɔ. ⁹ Àmbe à wa mì sì, à wa sisi wa gɔ a pɔ ũ. È kɛ yā kɛ wá kɛ yānzinlo, à zĩnda pɔyezi yānzimɛ kɔn gbɛkɛ kɛ à kɛweo zaalɛ gurɔ e naaro. ¹⁰ Gbɛkɛ pì bɔ gupuraaɔ wa Mísiri Kirisi Yesu pì mɔna guu sa. À ga gbāaa kàatɛ, à wɛndi kɔn kuuna gurɔ píngio bɔwe gupuraaɔ a baaru nnaa kɛ wɛ kpá guu. ¹¹ Luda ma diɛ a ziri ũ, lɛ mà baaru pì kpàakpa kɛ mà à yā dañɛ. ¹² Beeɛ yānzin mɛɛ nawɛa kɛ kɛzi, mɔde wí è ma kũro, zaakɛ má gbɛ kɛ ma à náanɛ kɛ dɔ, bensɔ má dɔ sãnsãn kɛ eé fɔ à yā kɛ à nàme ma ɔzĩ dákpa ai a mógurɔ zĩ. ¹³ Ngɔ yā kɛ n mà ma lézĩ ai a lɔn pì kũna yāzɛdedannɛna zékpae ũ kɔn ludanaanɛkɛnao kɔn yenzi kɛ wá vī Kirisi Yesu guuo. ¹⁴ N yā maaa kɛ Ludaa nānnɛ n ɔzĩ kũ gbāa kɔn à Ninii kɛ kú wa guu gbāaaɔ.

¹⁵ N dɔ kɛ Asia būsudeeno ma zĩnna n píngi. Figelu kɔn Emɔgenɛo kú n té. ¹⁶ Dii wɛnda dɔ Onɛsifɔru bɛdeenɔnɛ! Zaakɛ à mò à ma nɔsɛ kpàemɛ à gɛn lé vīro, è wí dɛ kɔn ma dana kpésiaan yāoro. ¹⁷ Kɛ à mò Romu gɔɔ, à ma wɛtɛ ai à gāa à bɔma. ¹⁸ Dii wɛnda dɔnɛ yákpakɛgurɔ zĩ. N dɔnlɛ bíta kɛ à kɛmɛ zaa Efesu yā dɔ sãnsãn.

2

Kirisi Yesu zikari maaa

¹ Mpi sɔ ma né, ngɔ gbāa kɔn gbɛkɛ kɛ Ludaa vīwao Kirisi Yesu guuo. ² Yā kɛ n mà má ɔ parii wāa, n na gbɛ náanɛdeenɔnɛ n ɔzĩ, kɛ aɔé fɔ wà dada gbɛ pāndenɔnɛ. ³ N nawɛa fɔwao Kirisi Yesu zikari maaa ũ. ⁴ Anduna yā bɔkɔtɛ è dɔ zikari kɛ kú zĩlanɛ aɛro, lɛ à yā ká à diinɛ yānzi. ⁵ Bàkpakɔsɔri sɔ, tó è bāa lé a zéaro, eé zĩblɛna fura ero. ⁶ À kɔ sio búbari kɛ zĩ gbāaa kɛ a baka sé káaku. ⁷ N laasuu lé yā kɛ má ɔ pínɔzi, zaakɛ Dii é n gba ɔndɔɔ à píngi guu.

⁸ N dɔn kɛ Yesu Kirisi né Dauda boriimɛ, bensɔ à fɛɛ bɔna gaan. Baaru nnaa kɛ mɛɛ kpán gwe. ⁹ Beeɛ yānzin mɛɛ nawɛa kɛzi. Wà mò kàma lán dàkɛri bà, mɔde Luda yā e sí mò káaro. ¹⁰ Beeɛ yānzi mɛɛ yā píngi fɔ gbɛ kɛ Luda n sɛno yānzi, lɛ aɔpino se Luda n mì sí, aɔ gakui kɛ è yāaroo e kuuna Kirisi Yesu guu.

¹¹ Yā kɛkii né yāpuraamɛ:

Tó wa gao, wégɔ kúo.

¹² Tó wa mɛna fɔ, wé kí bleo.

Tó wa lé sèzi, eé séwazi se.

¹³ Tó wá náane vīro, à kpé náane vī, zaake eé we à lé sé a zīndaziro.

Dii zīkeri maa kōn leokpakōaoro

¹⁴ N yā pīno dō n gbēno, n nañne Ludazi aōton leokpakōa ke yāno musuro. À àre vīro, è gbē kè aōe maano yakame. ¹⁵ N aīa ke le Luda n sáabu kpá, zīkeri kè è yā yāpuraa wēkōañne súusu ũ, kè wí è à kũ à zī yā musuro. ¹⁶ N pā yābōena pāa kè è kō sé kōn Luda yāoroone. È gbēno ludayādasai kaarañneme, ¹⁷ ben yā kè aōe dañne è dañla lán fō bà. Imenēu kōn Filetuo kú n té. ¹⁸ Aō kè yāpuraa, aōe be wà fēe bōna gaan kò, aōe gbēkeno ludanaanekena yakañne. ¹⁹ Baa kōn beeeo ēe kè Ludaa dàe zena gbāa, wà yā kèkii kēa: Dii gbē kè aō de a pó ũuno dō. Gbē kè è Dii sīsī mī kē yā zaaaa.

²⁰ Ua daa ègō pōno vī pari. Wà à kenō kè kōn vurao kōn kondogio yātiisikebo ũ, bensō wà à kenō kè kōn lío kōn guō yānengokebo ũ. ²¹ Tó gbē o bōe yā bēesaidee guu, eé gō yātiisikebo ũ, eégō aufāni vī Diine, eégō kú adona maakena píngi soru guu. ²² N bàa sí gōkpare pōnidēnanone, n tó maakena kōn ludanaanekēnao kōn yenzio kōn kuuna kōo nnaao dōnne ae ledō kōn gbē kè aōe Dii sīsī kōn nōse puraaono. ²³ N o bōe mīsai leokpakōa kè dōna ke vīroon. N dō kè è swēe da. ²⁴ À maa Dii zōbleri gō swēe vīro. À nōse gō dō kōn baade píngio, yādanneri maaa kè è gbē fō ũ, ²⁵ à gbē kè aōe à yā síroono gba làakari busebuse. Wégō dōro ke Luda é fō à n gba zé aō nōse lie wà yāpura sí, ²⁶ aō bō Ibilisi kè à n kũ à n dá a pōyezi guu bàn, n làakari suríma.

3

Gbēnteenō yākena gurō zāano

¹ Ngō dō kè gurō zāano égō pāsī. ² Gbēno zīnda yā é dōñne ae, o é n swē ble. Aōégō de wadadeeno ũ, iadārinō, gbēsōsōrinō, de kōn dao yāmarisaideeno, guturunō, ludayādarisainō, ³ nōsesaideeno, agbaawerisaideeno, gbēyakarino, faasaideeno, aīapāsīdeeno, yā maa ibeenō, ⁴ bōnkpēdeeno, laasuusaideeno, yōkōdeeno. Aōégō ye pōnnakenazi de Luda yāla. ⁵ Aōe dōnzi ke, mōde aō ye à gbāaaziro. N kē gbē beee takano. ⁶ Aō gbēkeno è gē nōgbē kè aōe mī gbākenneroonzi, aō n fu kōn léo. Durun sō kè nōgbē pīno, dà zaaa bé à gōñne, ⁷ aōégō yā dadaa gurō píngi, mōde aōe fu yāpura kūnaa. ⁸ Lán Yane kōn Yamberesio bō Musa kpēe nà, len gbē pīno è bō yāpuraa kpēe le. Aō laasuu lekpeeme, wa dōnzize guu pó ginzinanome. ⁹ Aō gana ae vī dōro, zaake baade píngi n mīsaikē dō, lán wà Yane kōn Yamberesio pó dō nà.

Luda yā àre

¹⁰ Mpi sō, n tēhazi. N ma kuuna dō kōn ma yādannēnao kōn yā kè mēe pēeao kōn ma ludanaanekēnao kōn ma menakeeo kōn ma yenzio kōn ma zena gbāaao ¹¹ kōn wēe kè wà tāmāao kōn nawēa kè má kēo. N yā kè ma le Antioku kōn Ikōniuo kōn Lisitirao dō kōn wētāmmana bíta kè má fōo. Mōde Dii ma bō à píngi guu. ¹² Gbē kè aō yezi wāgō kuu ludayādarino ũ Kirisi Yesu guuno é wētāmmana e. ¹³ Gbē zaaano kōn mōnafikideeno zaake égō kaaramē. Aōe gbēno sāsā, aōpino égō sāsāna. ¹⁴ Mpi sō, n ze kōn yā kè n dàda n sì yāpuraa ũuo. N gbē kè aōe dàdannēeno dō, ¹⁵ zaake n Luda yā dō zaa n néngo zī. Eé fō à n gba ōndō à n ká Kirisi Yesu náanekena kè è n mī sía. ¹⁶ Yā kè kú Luda yān bō Luda kiia píngime. À àre vī, zaake è yāpuraa dañne, è n egēe káñne n ozi, è n gba làakari, è lé damíma yākena a zéa guu, ¹⁷ le Luda gbē sorumi ma yāmaakena píngi zé guu.

4

¹ Ma nanne Ludazi kōn Kirisi Yesu kè eé ɛara à mó à kpata ble à yākpae ke kōn gbē bēenō kōn gèwāadeenō, ² n Luda yā waazi ke. Tó à zé kè kesō èe zé kero, ngō kúo. N yā dieñne, n kpākēñzi, n lé daíma, n yā dañne kōn mena bitao. ³ Zaake gurōke é mó kè gbēnō é we wà swā kpá yāzēdedannenaziro. Ašé yādannerinō kakōañzi n zīnda poyeziamē, le aš yā kè kàñne dañne. ⁴ Ašé n mīkpēe zu yāpuraane wà ae dō garanōa. ⁵ Mpi sō, ngō làakari vī yā píngi musu. N nawēa fō, n baarunnakpari kena ke, n n zī lé papa.

Pɔlu kuuna gaa lézī zaa Romu

⁶ Ma gurō pàpa kò, weé ma aru kwéé sa'o'i ũ tia. ⁷ Ma ɔsi maaa kà, ma bàà lè ma bōezi. Má Yesu yā kūna ma à lé pàpa. ⁸ Kuuna maa fūra diena, èe ma dāa sa. Dii yākpækēri maaa bé eé kúme yākpækēgurō zī. Èe ke māmbee madoro, kōn gbē kè aš ye à mōnazinō n píngime.

⁹ N zé wete n mó ma kiia kpakpaa. ¹⁰ Demasi ma ton à tà Tesalonika, kè à ye andunazi yānzi. Kereseni tà Galatia būsun, bensō Titu tà Dalamatia būsun. ¹¹ Luku bé à gōmao ado. N Maaku sé à mó lèdo, zaake è dōmalē zī guu maamaa. ¹² Ma Tikiku gbàre Efesu. ¹³ Tó née mō, n ma utagyaba kè má tò Kaapu be zaa Toroasi sé n mōome kōn ma takadanō, atēnsa à kè wà kè kōn báaonō.

¹⁴ Alésanda sia yā zaaa kēme maamaa. Dii é yā kè à kè pī fīa bonē. ¹⁵ N làakari kezi, zaake à bō wa yā kpēe pāsīpāsī. ¹⁶ Yākpækēnamao káakupō guu gbēkee e zemaoro, aš ma ton n píngi. Luda tón n yā pī daro. ¹⁷ Dii zēmao à ma gba gbāaa, ben ma zé è ma waazi kè ma à lé pàpa, bori pāndenō mà n píngi. À ma bō mūsu lézī. ¹⁸ Dii é ma bō yā zaaa guu píngi, eé ma mī sí ai mà gá káo à kpatan musu. Àmbe à gakui vī gurō píngi, aami.

Lézammana

¹⁹ N i kpá Pirisila kōn Akilaoa kōn Ōnesiforu bēdeenō. ²⁰ Erasatu gō Kōrinti. Ma Torofimu tò kōn gyāao Miletu. ²¹ N zé wete n mó ai buusie gō ká. Yubulu kōn Pudēnio kōn Linuo kōn Kalaudioa kōn wa gbēnō píngi i kpamma. ²² Dii gō kúnyo. À gbēkēe keare.

TITU

Titu zĩkena Kereti bũsun

¹ Mamoma Pɔlu, Luda zòbleri, Yesu Kirisi zĩrin ma ũ. À ma zĩ mà gbẽ kè Luda n sɛno kaara a náanekenan mà tó aɔ à donzize yāpuraa dɔ, ² le aɔ wée gɔ dɔ wɛndi kè è yāaroozi, kè Luda à lé gbè zaale anduna e káero. Èè egɛ to sɔro. ³ Ben yā pì bò gupuraa a gurɔɔa waazi kè Luda wa Mìsiri dàmɛ ma kɛɛ guu lán à diɛ nà. ⁴ Mámbe ma takada kè kɛnnɛ Titu, ma né yāpuraa Yesu zé kè wá kún lɛdoo guu. De Luda kɔn Kirisi Yesu wa Mìsirio gbɛkɛɛ kɛnnɛ, à n gba aafia.

⁵ Ma n to Kereti, le n yā kè gò gweeno gɔgɔ, n gbɛnsino diɛ wéte kɔn wéteo lán má ònnɛ nà. ⁶ À maa gbɛnsi gɔ kuu taari sai nɔmɛndodee ũ. À nɛno gɔ de ludanaanekerino ũ, wàtongɔ n dɔ né zàzari swāgbāadeeno ũro. ⁷ Zaake gbɛnsi né Luda zĩ gwàrimɛ, àtongɔ de taaridee ke wadadee ke pɔfɛri ke wɛdɛri ke gbɛ pāsĩ ke ɔɔzaawɛteri ũro. ⁸ Sé àgɔ de nibɔfɛri ũ, làakaridee kè zè kɔn maakɛnao ũ, gbɛ súusu kè kú adona bensɔ à a zĩnda kúna dɔ ũ, ⁹ gbɛ kè zè gbāngbān kɔn yā náanɛdee kè wè dańɛo ũ, le à e à lé da gbɛ pāndenɔa kɔn yāzɛdedannɛna pìo, à gbɛ kè bò à yā kpɛɛno egɛ kánnɛ n ɔzĩ.

¹⁰ Zaake swāyāmarisaidee kè aɛè gbɛno likɔa kɔn n yā'onaonɔɔ pari, atɛnsa gbɛ kè aɔ zè kɔn bāngukɛna yāono. ¹¹ Aɛè ua lɛzii yaka. À maa wà lɛso dańɛ. Aɛè yā kè de wà dańɛeroo dańɛ ɔɔ zaa ena yānzi. ¹² Kereti bũsu annabi ke bè, Keretino né egɛdeenɔmɛ, nòbɔ pāsĩnɔmɛ, ye'uzi mɛadeenɔmɛ. ¹³ Yā pì né yāpuraamɛ. Beee yānzi n kpākɛńzi maamaa, le aɔgɔ donzize kúna gbāa. ¹⁴ Aɔton làakari dɔ Yudanɔ garaaro ke gbɛ kè aɔ kè yāpuraaa yādienano. ¹⁵ Póke ègɔ gbāsĩ gbāsĩsaideenɔnero, bensɔ póke ègɔ gbāsĩsai ludayādarisai gbāsĩdeenɔnero, kè aɔ laasuu kɔn n nòseo zaa yānzi. ¹⁶ Aɛè be wà Luda dɔ, ben aɔ yākenà è n egɛ bo. Bɛgizinɔmɛ, aɛè yā maro, aɛè fɔ wà yā maa ke kero.

2

Yādannɛna zédee

¹ Mmɔn sɔ, n yā kè è kɔ sé kɔn yāzɛdedannɛnao dańɛ. ² N da mare isinɔne aɔgɔ n zĩnda kúna dɔ gbɛ bèɛdeenɔ ũ làakarideenɔ ũ. Aɔgɔ donzize kúna gbāa kɔn yenzio kɔn mɛnao. ³ N da nɔgbɛnsinɔne dɔ aɔ kuuna gɔ de donziri maaano kuuna ũ. Aɔtongɔ de gudɛri ke wè zòno ũro. Aɔ yā maaa dańɛ, ⁴ le aɔ lé da nɔzāreenɔa aɔ baade gɔ ye a zāzi kɔn a nɛno, ⁵ aɔgɔ de làakarideenɔ ũ gbāsĩ sai, aɔ làakari dɔ n ua zĩia, aɔ baade mì sie a zānɛ le wàton Luda yā zaa boro yānzi.

⁶ N lé da gɔkparɛnɔa dɔ aɔgɔ làakari vĩ. ⁷ N yāmaakɛna zé ɔɔdańɛ à píngi guu. N yādannɛna gɔ bèɛ vĩ à kɔ sé kɔn n yākenao ⁸ kɔn yāzɛdee kè weé fɔ wà à egɛ boroo, le wĩ gbɛ kè aɔ bò n kpɛɛno kú, aɔton yā zaaa e wà o wa yā musuro yānzi.

⁹ N lé da zònoa aɔ mì sie n diinɔne yā píngi guu, aɔ yā kè eé kánnɛ kɛ. Aɔton yā sírlaro. ¹⁰ Aɔton kpāi orĩmaro. Aɔ tó wàgɔ n dɔ gbɛ náanɛdeenɔ ũ maamaa, le Luda wa Mìsiri yā kè weé dańɛ wée bɔ yā píngi guu.

¹¹ Zaake Luda gbɛkɛɛ kè mò kɔn mìninao baade píngine bò gupuraa. ¹² Gbɛkɛɛ pì e daawe wà kpɛɛ li yā kè èè kɔ sé kɔn Luda yāoroone kɔn anduna pónidenano, le wàgɔ wa zĩnda kúna dɔ gbɛ maaano ũ, ludayādarino ũ anduna tiaa kèkii guu, ¹³ wa wée gɔ dɔ gurɔ aubarikadee kè wée dāazi. Àmbe wa Luda bíta wa Mìsiri Yesu Kirisi mógurɔ gakuidee ũ. ¹⁴ À a zĩnda kpà wa yānzi, à wa bɔ zaa píngi

guu, à wa gbāsī gògo, le wà gō a zīnda gbē kè aōo maakena aīa vīno ũ. ¹⁵ N yā pīno dañne n lé daomma. N kpākēñzi kōn iko kè n vīo pīngi. Nton tó gbēke kya kánguro.

3

Wà làakari dō maakenaa

¹ N dō n gbēnoo aō mī sie gbāadeenone kōn ikodeeno, aō n yā ma, aōgō kú kōn maakena pīngi soruo. ² Aōton gbēke tó zaaa síro. Aōgō de nōsedode yāketesaideno ũ kè aōo busana baade pīngine. ³ Zaake wapino se, wá faa vī yāro, ludayādarisaino wa ũ. Wa sāsā, wá de pōnnakena kōn dà zaa pīngio zōno ũ. Weēgō kú kōn nōse zaaao kōn nōsegōaano. Wá de begizino ũ, wa zakōn. ⁴ Baa kōn beeeo kè Luda wa Mīsiri gbēke kōn à yenzio bō gupuraa, ⁵ ben à wa mī sì. Èe ke wa maakena yānzino, kè à wēnda dōwe yānzime. À wa zú ò à wa i dufu, à tò wa gō gbē dufuno ũ kōn a Ninii ⁶ kè à pīsiwa gbāao Yesu Kirisi wa Mīsiri gāzī. ⁷ Beee yānzi yā bōwao nna à gbēke yānzi, wa gō túbiblerino ũ, wá wēe dō auzennazi. ⁸ Yā pī né yāpurame.

Má yezi n gā na yā pīno onaa maamaa, le ludanaanekerino e wà mè kpá maakenaa. Beee maa, à kaarana vī gbēnoo.

⁹ N bàa lé mīsai yāgaganane kōn dezinō tó kōowenaō kōn swēeo kōn leokpakōakena Musa doka yā musuo, zaake yā pāanoome, aōo kaarana vīro. ¹⁰ N kpākē gbē kè è tó wà kēkōazi baa gēn plaa, gbasā n péa. ¹¹ Ngō dō kè gbē beee taka sāsā. Durunkerime, à a zīnda bōbo.

Lé zammana

¹² Tó ma Atema ke Tikiku zīmma, n zé wete n mó n ma le Nikopolī, zaake ma zeo mà buusie de gwe. ¹³ N aīa ke n kūsāe ke būsū dokadōri Zenasine kōn Apoloo le pōke tón kēsārmāro n tá guu. ¹⁴ À maa wa gbēnoo maakena dada aō n zīnda kpāa, aō yā kè kō siono bōkōte le wātongō kuu pāro. ¹⁵ Gbē kè wá kú ledoono i kpamma n pīngi. N i kpá gbē kè aōo yewazi Yesu zé guunōa. Luda gbēke keare a pīngi.

FILIMÓ

Pɔlu Filimó sáabukpana

¹ Mamoma Pɔlu kɛ wà ma da kpésiaan Kirisi Yesu yānzi kɔn wa Yesude daa Timotio, wámbe wa takada kèkii kɛnnɛ, wa zĩkɛri daa yenzide Filimó ² kɔn sɔsi gbɛ kɛ aɓɛ kɔ kakɔa n bɛɛnɔ kɔn wa nɔgbɛ yenzide Afiao kɔn wa zĩkari daa Akipuo. ³ Luda wa De kɔn Dii Yesu Kirisio gbɛkɛɛ kɛnnɛ, à n gba aafia.

⁴ N yā ègɔ dɔmagu gurɔ píngi ma aduakɛna guu, mɛègɔ ma Luda sáabu kpaa, ⁵ zaakɛ ma Dii Yesu náanɛ kɛ nɛɛ kɛɛ baaru mà kɔn yenzi kɛ n vī kɔn Luda gbɛnɔ n píngi. ⁶ Mɛègɔ wɛɛ kɛɛ, lɛ wa kuuna kɔo Yesu zén tó n wɛɛ kɛ à maaa kɛ wá vī kuuna Kirisi guu píngi musu. ⁷ Ma gbɛ, n yena Luda gbɛnɔzi ma pɔɔ kɛ nna maamaa, à ma làakari kpàɛmɛ, zaakɛ n n làakari kpàɛnɛ.

Pɔlu agbaakpana Filimónɛ Ɔnesimu yā musu

⁸ Beeɛ yānzi, baa kɛ ma zé kà Kirisi guu mà yā kɛ maa n kɛɛ diennɛ, ⁹ baa kɔn beeeo ma agbaa kpànnɛ kɔn yenzio. Mamoma Pɔlu, mare isi ina kɔn ma kuuna kpésiaan tia Kirisi Yesu yānzio, ¹⁰ ma agbaa kpànnɛ Ɔnesimu yā musu kɛ à gɔ ma né ũ Yesu zé guu kpésiaan kɛ yānzi. ¹¹ À aufāni vīnnɛ yāro, mɔde tia à aufāni vī mapi kɔn mpionɛ. ¹² Ma à gbàɛmma, àmbe ma swè ũ. ¹³ Ma kuuna kpésiaan baaru nna kpana yānzi, má yezi àgɔ kú ma saɛ, lɛ àgɔ dɔɔmale n gɛɛ ũ, ¹⁴ mɔde má yezi mà yāke kɛ n lé saɛro, lɛ nton yā maaa kɛmɛ tiasioro, séde kɔn pɔyezinao. ¹⁵ Eégɔ Ɔnesimu kɛmma yā gurɔ plaa lɛ à ɛara à summa àgɔ kúnyo gurɔ píngi yānzimɛ. ¹⁶ À kuu lán zò bà dɔro, zaakɛ à dɛ zòla, à dɛ n gbɛ yenzidee ũ kuuna Kirisi guu. Ma gbɛ yenzideemɛ. Weé mmɔn kɛ à dɛ n zò ũ, bensɔ à gɔ n gbɛ ũ Dii guu pɔ o dɔɔ?

¹⁷ Beeɛ yānzi tó n ma diɛ n gbɛndoo ũ, n gbàakɛ kpázi lán né kpámazi nà. ¹⁸ Tó à zànnɛ yākea ke tó à n fīa kūna, beee gɔ ma yā ũ. ¹⁹ Ma Pɔlu mámbe ma yā kèkii kɛ kɔn ma zĩnda ɔɔo, mé n fīa bonnɛ. Kɛ n ma fīa kūna n zĩnda wɛndi ũ, mé lé páaro. ²⁰ Tò, ma gbɛ, kuuna Dii guu n à maaa kɛmɛ, n ma làakari kpáɛmɛ wa kuuna Kirisi guu yānzi.

²¹ Ma takada kɛ kɛnnɛ, kɛ má dɔ kɛ né ma yā ma, bensɔ né kɛ dɛ yā kɛ má ònnɛla. ²² Beeɛ gbɛra n pitakii kɛkɛmɛ dɔ, zaakɛ má wɛɛ dɔzi Luda é ma bɔare wɛɛkɛɛ kɛ ée kɛɛa yānzi.

Lézammana

²³ Ɛpafara kɛ wá kú lɛdo kpésiaan Kirisi Yesu yānzi ì kpàmma ²⁴ kɔn ma zĩkɛri daanɔ Maaku kɔn Arisitakuo kɔn Demasio kɔn Lukuo. ²⁵ Dii Yesu Kirisi gbɛkɛɛ kɛare.

EBERUNO

Kirisi de malaikanola 1:1-2:18
 Kirisi de Musala 3:1-4:13
 Kirisi de Aruna bori sa'orinola 4:14-7:28
 Kirisi sa'orikere deñla 8:1-10:39
 Wà Luda náane ke 11:1-12:25
 Lédammana 13:1-13:25

Luda Né de malaikanola

¹ Luda yā ò wa dezinone yā káaku annabino gāzī gèn baaagō zénon pari,
² mode à yā òwe a Né gāzī guro zāa kènon sa. Né pì gāzīn Luda anduna kè,
 à diè kè àmbe eégō pò sānda píngi vī. ³ Àmbe Luda gakui tékena ũ, à de à
 kuuna sānsān ũ. Àmbe à pò sānda píngi kūna kōn a yā'ona gbāaao. Gbēno
 durunkēnnena gbera à vèe musu Luda bíta ɔplaazi. ⁴ Lán tó kè à blè pì de
 malaikanò pòla nà, len à bíta deñla le. ⁵ Luda yā kèkii ò malaika kené yāó?

Ma Né n ũ, gbàan ma n i,

Kesō:

Mégō de De ũ,

eégō de ma Né ũ.

⁶ Kè Ludaa tò a daudu mò anduna guu à bè:

A malaikanò donzi kené n píngi.

⁷ Malaikanò yā musu à bè:

Eè a zìrinò li ãa ũ,

a zīkerinò sōo tévura ũ.

⁸ À Né yā musu sō à bè:

Luda, négō vèena kiblekitaa ai guro píngime,

neégō n kíkègo kūna yāzede ũ.

⁹ N' ye maakenazi, n za zaakenan.

Bee yānzi Luda, n Luda, n ka kpatan,

à pōnnaa pìsimma de n gbēnola.

¹⁰ Wà bè dō:

Dii, n anduna kāsāa pèe zaa káaku,

musu né n ɔzīime.

¹¹ Aō píngi é gēte, mode négō kuu.

Aōé zī kū lán pókāsāa bà,

¹² né n koko lán uta bà,

né n liè lán pókāsāa bà.

Mpi sō, n kuuna ègō dōnkō,

n gurɔ yāana vīro.

¹³ À yā kèkii ò malaika kené yāó?

N vèe ma ɔplaazi

ai mágō n ibeenò kenne n tinti ũ.

¹⁴ Malaikanò né nini zīkerinome n píngi. Luda è n zī le aō dō gbē kè aōé mìnina enoleme.

2

Mìnina bíta

¹ Bee yānzi wà yāpuraa kè wá mà kū ɔplaplaa gínginzi, le wàton kē zéaro yānzi. ² Zaake yā kè Ludaa diè malaikanò gāzī né tiasime, ben wà fīa bò gbē kè aō gí mazi aō mīkpee zūnenone a zéa, ³ tó wée mìnina bíta pì yā da sōro, wé bōó?

Mìsina yā pì bò Dii kiiame, ben gbē kè aṣṣò mànṣò yāpuraā kpàa. ⁴ Luda èara à yāpuraā kpà yā pìà kṣṣn sèedano kṣṣn yābṣṣnsaṣṣn kṣṣn dabuyā pari kenano kṣṣn a Ninii gbaa kè à kpàateteńnenṣo a poyezia.

Yesu gṣṣna gbēntee ũ lán wa bà

⁵ Èe ke malaikanṣn Luda anduna ziaa kè wée à yā oo nàńne n ɔzĩro. ⁶ À kú Luda yān gukea wà bè:

Bón gbēntee ũ kè à yā ègṣṣ dṣṣnguu?

Bón à ũ kè neè làakari dṣṣa?

⁷ N à kè kṣṣsāna malaikanṣzi fète,

n à kpà kín kṣṣn gakuio kṣṣn bèeo,

⁸ n tó pò sānda pínɡi mì sṣene.

Kè Ludaa tò pò sānda pínɡi mì sṣene, èe à ke tó mìsienane sairo. Tia la, wée e kè pò sānda pínɡi mì sṣene gĩaro, ⁹ mṣṣde wá è kè Yesun wà téa. Luda à kṣṣsā malaikanṣzi ai gurṣṣ plaa, le Luda gbēkṣṣe guu à ga gbē pínɡi gṣṣe ũ, ben à à kpà kpatan kṣṣn gakuio kṣṣn bèeo ga nawēa kè à kè yānzì.

¹⁰ Lán pò sānda pínɡi bò Luda kiia nà, bensṣṣ pò sānda pínɡi de à pò ũ, kè à yezi à gṣṣ kṣṣn gbēṣṣo pari a gakui guu a nṣṣn ũ, à kṣṣ sṣo à gbē kè mìsina zé bṣṣńne ke papana nawēakṣṣna guu. ¹¹ Gbē kè aṣṣ gṣṣ Luda gbēṣṣo ũ kṣṣn gbē kè è n ke Luda gbēṣṣo ũuo, n pínɡi de dṣṣnkṣṣme. Beee yānzì n sisina a gbēṣṣo ũu è à wí kũro. ¹² À bè:

Mé n tó bṣṣ ma gbēṣṣo té,

mé n sáabu kpá kakṣṣana guu.

¹³ À bè dṣṣ:

Mé à náane ke.

À bè dṣṣ:

Máe kè kṣṣn né kè Ludaa kpàmaano.

¹⁴ Zaake né pṣṣn né gbēnteeṣṣme, àpi se gṣṣ gbēntee ũ lán n bà, le à ga à Ibilisi kè è mó gaao kaate, ¹⁵ à gbē kè aṣṣe vĩa kṣṣe gaane wée zṣṣ blee ai n wṣṣndi lṣṣnnṣo bo. ¹⁶ Yāpuraā guu malaikanṣn èe ɔ daańmaro, Ibraĩ boriinṣme. ¹⁷ À kṣṣ sṣo à gṣṣ lán a dāaronṣo bà yā sānda pínɡi guu, le à gṣṣ Sa'oriki sṣude náanṣdee ũ Luda zĩi guu, gbēṣṣo durun agbaakpabṣṣo ũ dṣṣ. ¹⁸ Zaake à nawēa kè à yṣṣagwana fṣṣ, eé fṣṣ à gbē kè wée n lṣṣe wà n gwaano faaba ke.

3

Yesu de Musala

¹ Beee yānzì ma gbēṣṣo, amṣṣa kè Luda a sisi a mṣṣ a kiiano, à laasuu lé Yesu kè Luda à zĩ Sa'oriki kè wa zeo ũua. ² Náanṣdeeme Luda kè à à diene lán Musa de nà Luda ua guu. ³ Lán uakaeri bèe ègṣṣ de uala nà, len Yesu gakui bíta de Musa pṣṣla le. ⁴ Ua sānda pínɡi a kaeri vĩ, bensṣṣ pò sānda pínɡi Kaerin Luda ũ. ⁵ Luda ua zĩkeri náanṣdeen Musa ũ, yā kè Luda é oo sèedadeeme. ⁶ Kirisi sṣṣ bṣṣdee pì nṣṣme. Luda a ua nàne à ɔzĩ. Wámbe ua pì ũ, tó wá kpé wée támaa kè wá vĩ lé gbē kṣṣn swṣṣo kpáena.

Luda gbēṣṣo kámmabokii

⁷ Beee yānzì lán Luda Ninii ò nà:

Tó a Luda kòto mà gbāa,

⁸ àton swāgbāaa ke lán a dezinṣo kè nàro,

kè aṣṣ ma le wà ma gwa gurṣṣo kè aṣṣ bò ma kpṣṣe gbáan.

⁹ Baa kè aṣṣ ma yākenano è wṣṣe baplaa,

aṣṣ ma le wà ma gwa gwe, aṣṣ ma gbāa lé gwà.

¹⁰ Ben ma pɔ fɛ gbɛ pìnɔzi,
ma bè gbɛ sāsānanɔn n̄ ũ,
aɔɔe ma zénɔ dōro.

¹¹ Ben ma la dà ma pɔfɛ guu ma bè,
aɔé gɛ ma kámmabokiinlo fá.

¹² Ma gbɛnɔ, à làakari kɛ a gbɛke tóngɔ swɛ zaa ludanaanekesai vī ai à gá kɛo Luda Wɛndidearo. ¹³ Guu kɛ è dɔ kɛ eè be Gbàamɛ pínɡi, àgɔ lé daakɔa, lɛ durun tón a gbɛke sāsà à swāgbāa kūro yānzi. ¹⁴ Kirisi gbɛnɔn wa ũ, tó wá náane kɛ wá vī zaa káaku kūna gbāngbān ai à léa. ¹⁵ Lán wà ò nà:

Tó a à kòto mà gbāa,
àton swāgbāaa kɛ lán a dezinɔ kɛ nà
gurɔ kɛ aɔ bò ma kpɛero.

¹⁶ Dénɔn gbɛ kɛ aɔ Luda kòto mà aɔ bò à kpɛenɔ ũ, tó èe kɛ gbɛ kɛ Musa n̄ bɔɛ Igipitinɔ baasiroo? ¹⁷ Dénɔn Luda pɔ fɛn̄zi ai wɛ baplaa, tó èe kɛ gbɛ kɛ aɔ durun kɛ, aɔ gɛ gɔ kaena gbāa guunɔ baasiroo? ¹⁸ Dénɔn à la dànnɛ kɛ aɔé gɛ a kámmabokiinlo, tó èe kɛ gbɛ kɛ aɔ gí à yā mazinɔ baasiroo? ¹⁹ Wá è kɛ aɔɔe e wá gɛnlo aɔ ludanaanekesai yānzi.

4

¹ Zaakɛ gɛna kámmabokiin kɛ Luda à lé gbɛ kpé kuu, wà làakari kɛ, lɛ wa gbɛke tón korazi. ² Zaakɛ wa baaru nnaa mà lán n̄ bàamɛ, mɔde yā kɛ aɔɔ mà pì àrɛ vīnnɛro, kɛ aɔɔe ma kɔn ludanaanekenaoro yānzi. ³ Wamɔwa kɛ wa yā pì sìnɔ, wɛè gɛ kámmabokii pìn. Aɔpinɔ sɔ Luda bè:

Ma la dà kɔn pɔfɛo ma bè,
aɔé gɛ ma kámmabokiinlo.

À yā beee ò, baa kɛ à a zīi mì dɛ zaa andunakaɛgurɔ, ⁴ zaakɛ wà gurɔ swɛɛplaade yā ò Luda yān gukea wà bè, gurɔ swɛɛplaadee zī Luda kámma bò kɔn zī kɛ à kɛnɔ pínɡi. ⁵ Wá mà tia à bè, aɔé gɛ a kámmabokiinlo. ⁶ Zaakɛ gbɛ kɛ aɔ baaru nnaa pì mà zaa káakunɔ e gɛnlo, kɛ aɔɔe síro yānzi, ben à gɛna gɔ gbɛ pāndenɔnɛ. ⁷ Ben Luda èara à gurɔ ke diɛ dɔ wɛ be Gbāa, beee gbɛra à gí kɛ ben à Dauda gbà lé, à ò lán wà ò nà tia:

Tó a à kòto mà gbāa,
àton swāgbāaa kɛro.

⁸ Tó Yɔsua gɛn̄yo kámmabokii pìn yā, lɛ Ludaa e gurɔ pānde yā o zāaro. ⁹ Àmbe à tò kámmabokii gɔ Luda gbɛnɔ pɔ ũ. ¹⁰ Zaakɛ gbɛ kɛ gɛ Luda kámmabokiin kámma bò kɔn a zīiome, lán Luda kámma bò kɔn a zīio nà. ¹¹ Tó lɛmɛ, wà wɛé tã wà gɛ kámmabokii pìn, lɛ wa gbɛke tón gí Luda yā mazi, à fu lán n̄ bàro yānzi. ¹² Luda yā bɛɛ bensɔ à gbāa, à lé nna dɛ fɛɛda kpa plaplāaala. È n̄ zɔ à gɛ n̄sɛ guu ai niniin, è gɛ mɛpɛpɛkɔrɛkiin ai wá ufun, è laasuu kɔn n̄sɛ yāo gwagwa. ¹³ Luda pókɛna kee utenanɛro, à ke kpánɛ guuzi. Luda kɛ wé wa yānɔ sɛé wá sinnɛ è pɔ sānda pínɡi e ai a biia.

Yesu dɛ sa'orikinɔla

¹⁴ Zaakɛ wá sa'oriki ìsi kɛ ludambɛɛ wɛkɔa ai Luda kiia vī Luda Né Yesu ũ, wāgɔ zé kɛ wá sɛ yā kūna gínɡin. ¹⁵ Zaakɛ wá sa'oriki vī kɛ eé fɔ à wa wɛnda dɔ wa gbāasaikɛ guu. Wá à yɔ wà gwà lán wa bà yā pínɡi guu, èe durun kɛro. ¹⁶ Beee yānzi wà sɔ Luda Gbɛkɛkɛnnɛri kíblekitazi kɔn swɛo kpaena, lɛ à wa wɛé gwa à gbɛkɛ kɛwe à gurɔa.

5

¹ Wè sa'oriki píngi sé gběno téme, wè à dié n wéede u Luda kiia, agō gba kpáa, agō à gbāgbāāne n durunno yānzi. ² Eé fō à ke kōn gbē kè aō sāsā aō dōnasaikē guunoo busēbusē, zaake àpi kú kōn gbāasaikēse. ³ Beee yānzi séde à saa o a zīnda durun yā musu, lán è o gbē kpaaano pō musu nà se dō. ⁴ Gbēke è a zīnda ká kpata pīnlo. Luda bé è à kán, lán à Aruna kàn nà.

⁵ Len se Kirisi e a zīnda ká sa'oriki kpatanlo, Luda bé à à kàn à bè:
Ma Nén n ũ,
gbāan ma n i.

⁶ À bè Luda yān gukea dō:

Négō de sa'ori ũ ai guro píngi Melekizēdeki zékpaēa.

⁷ Gurō kè Yesu kú anduna guu à adua kè kōn wii gbāaaao kōn wé'io, à kúe kè Luda kè eé fō à a sí gaaane, ben Luda à yā mà, kè è à yā da yānzi. ⁸ Baa kōn à Ludanekēo, à mīsiēna Ludanē dāda a nawēakēna guu. ⁹⁻¹⁰ Kè maaa pēkōrēa à yāa, Luda à ká sa'oriki ũ Melekizēdeki zékpaēa, ben à gō mīsiēna kè è yāaroo bōkii ũ gbē kè aō è à yā maanōne n píngi.

Làakarikēna funazi

¹¹ Yā beee musu wá yā vī pari wà oare, mōde à bōkōtēna zī'ūme, zaake eè yā dōro dō kpaaro. ¹² Amōa kè a gī ken lán kè bà, à maa agō de yādannerino ũme, mōde ai tia á kpé de wà ēara wà Luda yā kè wè dada gbē dufunōne dadaare dō. Yō'i bé à kō sīao, ée ká à ú blero. ¹³ Zaake yōmiri píngi né nēme, ée ká à oze dōkōzi kōn oplaaro. ¹⁴ Ú sō né gbē kāsara kè aō kō dōno pōme. Aō à maa kōn à zaaao dōkōzina dāda.

6

¹ Beee yānzi wà Kirisi yādannēna káakupōno kpá kpeē, wà gá ae ai wà gō gbē papanano ũ. Èe ke wé ēara wāgō yātākpaēna kēno gbē sīsi dōnlo: Kpēlīna yā gēnōne, ludanaanēkēna, ² batisi yādadana, onammana, gēno fēēna ke zia yākpāēkēna. ³ Tó Ludaa wè, wé yā beēno kpá kpado wà gá ae. ⁴ Zaake tó gbē wéē kē, à ludangbaa è, à baka kú Luda Nini guume, ⁵ tó à Luda yā kōn anduna kè èe mōo gbāaaao dā à gwà, à à nnaa dō ⁶ gbasa à fū, zé kuu kè à ēara à nōse liē dōro, zaake èe Luda Né paa lía dōme, èe wí daaa gupuraaame. ⁷ Tó lou e maa tōtēa gēn baaagō èe mōdo ee, ben à pō kè àre vī búbarinōne bōe, Luda è aubarika dan. ⁸ Tó à lè kōn lēkarao bōe sō, à giname, à zā kōn lēkēnaoro. Eé mī de kōn téome.

⁹ Apino sō ma gbē yenzideeno, baa kè wá ò le, wa làakari kpaēna a yā musu kè á kú kōn yā maaa kè bō mīsiēna zé guunō. ¹⁰ Luda è yā ke a zēa, a yākenano kōn yenzi kè á vīoo é sānlo, zaake a dōnlē kè à gbēnōne, bensō á kpé ée kēē. ¹¹ Wá yezi a baade gō aīa vī le ai à léa, le àton seka ke pō kè a wéē dōzi yā musuro. ¹² Àton mēa kero. À gbē kè aōe Luda náane kēē kōn mēnao aōe pō kè Luda à lé gbē eeno zékpaē sé.

Lé kè Ludaa gbē seka vīro

¹³ Gurō kè Ludaa e lé gbēē Ibraīne, kè gbēkee kuu deàla à síoro, beee yānzin à sì kōn a kuunaozi ¹⁴ à bène, é aubarika dan yāpura à tó à borii kaarane. ¹⁵ Ibraī mēna fō, ben à pō kè Luda à lé gbēne è. ¹⁶ Wè yā sí kōn gbē kè deñla tōome. Ladana bé è tó wà yā yāpura dō, bensō è leokpakōa kēkōāne. ¹⁷ Ludaa yezi à odo gbē kè à légbēna é gō n pō ũunōne wāsawasa kè à lé liēna vīro, ben à sì kōn a kuunao. ¹⁸ Leme yā mēn plaaa kuu kè liēna vīro, Luda é fō à egē to à musuro. Yā pīnōo e wamōwa kè wa nazino gbāa swē maamaa, le wà tāmaa kè wa wéē

dɔzi da seka sai. ¹⁹ Wá tãmaa beee vĩ wa wëndibadɔɔ ũ. À náanẽ vĩ, bensõ à gbãa, è gẽwao lábure kpɛɛ ai Luda kúkiia, ²⁰ guu kè Yesu gĩakɛ à gẽnwe à gò sa'oriki ũ ai guro pínɡi Mɛlɛkizɛdɛki zékpaɛa.

7

Sa'oriki Mɛlɛkizɛdɛki

¹ Mɛlɛkizɛdɛkin Salɛmu kína ũ yã, Luda Musude sa'orimɛ. Guro kè Ibraĩ zĩ blè kínanɔa èe suu, ben Mɛlɛkizɛdɛki gaa à dààlɛ, à sa maaa ònɛ, ² ben Ibraĩ auziki kè èe suuo pínɡi kuridee kpàa. Mɛlɛkizɛdɛki tó kè bè yãzɛde kí. Beee gbɛra Salɛmu kína beee bè, aafia kí. ³ À de kɔn dao kɔn dezinɔ vĩro, à wëndi naana ke mĩdɛna vĩro. À bò lán Luda Né bàɛ, sa'orin à ũ ai guro pínɡi.

⁴ À gwa lán à bíta dɛ nà. Wa dezi tontori Ibraĩ auziki kè à sɛɛ zĩlan kuridee kpàa. ⁵ Musa doka ḍiɛ Levi borii kè aɔɔ dɛ sa'ori ũunɔnɛ, aɔ pò kuridee sí n̄ Isaraili daanɔa, baa kɔn n̄ Ibraĩ borikɛɛo. ⁶ Mɛlɛkizɛdɛki né Levi boriinlo. Baa kɔn beeeo à Ibraĩ pónɔ kuridee sì, à sa maaa ò Ibraĩ kè Luda lé gbɛnɛnɛ. ⁷ Seka sai gbɛ kè sa maaa ò gbɛnɛ bíta dɛ gbɛ kè à sa maaa ònɛla. ⁸ Sa'ori kè aɔɛ pò kuridee sí pínɔ né gbɛ kè aɔɛ gaanɔmɛ. Mɛlɛkizɛdɛki sɔ, gbɛ kè wà bè ègɔ kuu ai guro pínɡin à ũ. ⁹⁻¹⁰ Guro kè Mɛlɛkizɛdɛki gaa à dà Ibraĩlɛ, wè Levi i kòro, à kú a dezi dɛ Ibraĩ plèmmɛ. Beee yãnẓi wéé f̣ɔ wà be sé, guro kè Ibraĩ pò kuridee pì kpà, Levi borii kè wè pò kuridee kpááṃanɔ bé wà kpà.

Yesu dɛ lán Mɛlɛkizɛdɛki bà

¹¹ Levi bori sa'ori pínɔn doka kè Musa kpà Isarailinɔa kāṣaa ũ. Tó aɔɛ f̣ɔ wà tó gbɛnɔ gɔ papana, wéég̣ɔ sa'ori pānde nii vĩ lán Mɛlɛkizɛdɛki bà ḍoro, sé Aruna bori sa'ori zékpaɛ. ¹² Tó sa'orinɔ ḷiɛ, séde doka ḷiɛ. ¹³ Gbɛ kè wà yã beeenɔ ò à musu né Isaraili borii kè à gbɛkee e sa'ona zĩ kɛ zikiroomɛ. ¹⁴ Zaakɛ wá ḍṣ ṣanṣaṇ kè wa Dii bò Yuda borii guumɛ. Wèe ma kè Musa sa'ona yã ò borii pì musuro. ¹⁵ Yã kè yã pì wéé bòṇ yè: Sa'ori pānde bò lán Mɛlɛkizɛdɛki bà. ¹⁶ À g̣ɔna sa'ori ũu né doka ke borikɛ yānlo. À wëndi kè è yāaro gbāaa yānzimɛ.

¹⁷ Zaakɛ wà bè:

Nég̣ɔ dɛ sa'ori ũ ai guro pínɡi Mɛlɛkizɛdɛki zékpaɛn.

¹⁸ Wà doka kè kuu yāa pì kpà kpado, kè à gbāaro, bensõ à kuu pókɛ ũro.

¹⁹ Zaakɛ doka pì e tó gbɛkɛ gò papanaro. Ben tãmaa kè ṣaɔ zé ḅòwɛ, kè wa ṣo Ludazi.

²⁰ Beee gbɛra Luda e beee kɛ ladana sairo. Gbɛ kpaaanɔ gò sa'orinɔ ũ ladana saimɛ, ²¹ ṃode Yesu gò sa'ori ũ kɔn ladanao, kè Luda bènɛ:

Dii la dà eé lé ṣokparo,

à bè eég̣ɔ dɛ sa'ori ũ ai guro pínɡi.

²² Ladana pì yānẓi Yesun kpég̣aaudee ũ kè tò Luda bà kuunaṇ̃yo dufu dɛ a ziila.

²³ Beee gbɛra sa'orinɔ pari yã, zaakɛ gaa è tó aɔg̣ɔ kú n̄ zĩ guu guro pínɡiro.

²⁴ Ṃode kè Yesu kuu ai guro pínɡi yānẓi, à sa'orikɛ g̣ɛɛblɛna vĩro. ²⁵ Beee yānẓi eé f̣ɔ à gbɛ kè aɔɛ ṣo Ludazi à g̣āẓiṇ ṃi sí ṃammam, zaakɛ à kuu ai guro pínɡimɛ, èg̣ɔ kúɛ kɛɛṇ̃nɛ Ludanɛ.

²⁶ Sa'oriki beee taka bé à ḳṣ sìwao. À kuuna adona. À yã zaaa ke gbāṣi vĩro. Luda à ḳḳṣa kɔn durunḳeriṇ, à à ṣɛ à ṭaò musu ai a kiia. ²⁷ À bà kú kɔn sa'ona lán guu e ḍɔ n̄a lán sa'oriki kpaaanɔ bàro. Gbɛ pínɔ è saa o n̄ zĩnda durunṇo yānẓi kɔn n̄ gbɛṇo póṇo ḍɔ. Àp̣i ṣo ò g̣ɛṇ domɛ, kè à a zĩnda kpà. ²⁸ Musa doka è gbɛṇo ká sa'orikiṇo ũ aɔ gbāasaikɛ guumɛ, ṃode kè Ludaa la dà doka pì ḍiɛna gbɛra, ben à a Né kè gò papana ai guro pínɡi kàn.

8

Yesun wa Sa'oriki ũ

¹ Yā kè wée oo mìn yè: Wá sa'oriki beee taka vī vëena kiblekitaa musu Luda Bítadee ɔplaazi. ² È zīi kè Ludakukiia, bisakuta yāpuraa kè Dii dòn, èe kè pò kè gbēnteenɔ dònlo. ³ Zaake gbadana kòn sa'onao yānzin wè sa'oriki pínɡi kázi, à maa àpi gō pò vī à kpá se. ⁴ Tó à kú anduna guu, eégō de sa'ori ũro, zaake sa'ori kè aǎe gbaano kpá lán doka diè nàno kuu kò. ⁵ Zīi kè aǎe kèe né pò kè kú musu takame, à niniime. Beee yānzi kè Musa yezi à bisakutaa dɔ, Luda bène à làakari kè à pò kè a à taka òdɔane kpīi musu kè lán à de nà pínɡi. ⁶ Yesu bé Luda bà kuunawao yākekəri ũ. Zaake Luda bà kuunawao pì de à bà kuunańyo ziila, zīi kè wà dāne de sa'oriki pìnɔ póla. Luda bà kuunawao pì légbēna de à ziila dɔ. ⁷ Tó Luda bà kuunańyo zii pì papaname yā, le à plaadee zé vīro. ⁸ Kè Dii Isarailino taari è à bè:

À gurɔ e mɔ kè mé ma bà kuuna
kòn Isarailino kòn Yudanɔ dufu kè.

⁹ Eégō de lán ma bà kuuna kòn n̄ dezinɔ

gurɔ kè ma n̄ kũ n̄ ɔa

ma n̄ b́e Igipiti bàro.

Zaake aǎe ze kòn ma bà kuunańyooro,

ben ma n̄ tón.

¹⁰ Ma bà kuuna kòn Isarailino gurɔ beeenɔ gbɛra yān yè:

Mé ma dokayānɔ dańne n̄ n̄sɛ guu,

mé kè n̄ swěa.

Mégō de n̄ Luda ũ,

aǎégō de ma gbēnɔ ũ.

¹¹ Aǎ gbēke é yā dada a daanero,

aǎ gbēke é ma dōna da a gbēnero,

zaake aǎ pínɡi égō ma dōme,

né fète gbēnsi n̄ pínɡi.

¹² Mé sùu keńyo kòn n̄ taarino,

mé n̄ durunno yā da dɔro.

¹³ Kè Luda bà kuunańyo dufu pì yā ò, à à káakupɔ zi bò. Pó kè zi kũ à b́usa, à kpana guuzi zāro.

9

Luda bà kuunańyo zi sa'ona

¹ Luda bà kuunańyo káaku dɔnzi zékpaenɔ vī kòn Ludakukii kè kú tɔtɛo. ² Fitia kòn teebu kè wè buredi káea Ludanɔ kú gānu kè wè be guu kè kú adonan. ³ Kpéne kè wè be Ludakukii pì kú lábure plaadee kpɛɛ. ⁴ À guun tuaetiti kpatakii kè wà pì kòn vura kún kòn Luda bà kuunańyo àkpati kè vura kúea mámmam-o. Vura loo kè mana kú à guu kú àkpati pì guu kòn Aruna gò kè lá b̀ro kùo kòn Luda yādiēna gbè walaano. ⁵ Àkpati pì musu kerubu gakuideenɔ kú durunkēnnēkiila. Pó pìnɔ b̀kɔtēna doodo gurɔn yèro.

⁶ Lán aǎ kaena le, sa'orino égō gēe gānun gēn baaagō aǎ n̄ sa'ona zīi kè.

⁷ Sa'oriki bé è gē kpétu gēn do wè doo guu, bensō è gē aru sairo. È aru pì fāfā a zīnda durun yānzi kòn a gbēnɔ pò kè aǎ kè dōnasaikɛ guuo. ⁸ Luda Ninii e ɔɔɔawe, gurɔ kè kpé káaku pì kuu, Ludakuki zé wēnaro. ⁹ Beee e yā lɛkōziwe kòn tia yāo à bè, pò kè dɔnziri è Luda gbaano kòn sa'opo kè è kpáano è f̄s à à kù kè gbāa mámmamlo. ¹⁰ Yā diēna pìnɔ né mèbaayāme. Póble kòn íminao kòn gbāsibona bori sānda pínɡio yāme. Wà diē ai zé dufu gurɔ gō káme.

Luda bà kuunaño dufu sa'ona

¹¹ Ben Kirisi mò yā maaa kè kà tiaa sa'oriki ũ. À gè bisakutaa kè bíta bensō à papana de à káakupɔlaa guu, kè gbēntee bé à dōro, anduna kèki pón sōro. ¹² Èe gē Ludakukiin kōn blè ke zù aruoro, à gè kōn a zīnda aruo gèn dome, à gbēno bōo ai gurɔ pínɡi. ¹³ Zaake wè blè aru kōn zùsware aruo kōn zùnunu kè wà kpàta túbuo fāfā gbē kè aō gbāsīnɔa wà gbāsī bɔónɡu, ¹⁴ weé Kirisi pó o dɔ́? À a zīnda kpà Ludaa see sai kōn Ninii kè ègɔ kuu ai gurɔ pínɡi gbāaa. À aru è wa swè pípiwe bɔna kekekɛna gè pínɔ guu, lɛ wà zīi kɛ Luda Wèndidenɛ.

¹⁵ Beee yānzi Kirisi bé Luda bà kuunaño dufu yākekɛri ũ, lɛ gbē kè Luda ní sísino auzenna kè à à lɛ gbē e yānzi. À gā lɛ à ní bo, à taari kè aō kè Luda bà kuunaño zi yā musunɔ kēnnɛ. ¹⁶ Tó wà yezi wà zīi kɛ gbē légbɛdienaa, sé wàgɔ dɔ sànsàn kè adee gā, ¹⁷ zaake gaa gberan légbɛ ègɔ gbāaa ví. Tó légbɛdieri kpé bēɛ, légbɛ ègɔ gbāaro. ¹⁸ Beee yānzín wèe Luda bà kuunaño káakupɔ pì kya kɛ aru sairo. ¹⁹ Kè Musa doka yādienanɔ ò baade pínɡi wáa, à sākā tēa zónzon kōn sēsɔvlāao sè à zò zùswarene bɔrɔ kōn blèkofii aru kè wà yākɔtɛ kōn íoa, à fāfā Musa dokaa kōn gbēno dɔ ní pínɡi ²⁰ à bè, Luda bà kuunaño arun gwe, kè à diɛare à kūna. ²¹ Lɛn Musa aru fāfā bisakutaaa kōn sa'ona zīkebɔnɔ dɔ pínɡi. ²² Doka guu aru bé è gbāsī bɔ pó paride pínɡin. Arukwɛɛna sai durunno kēnnɛna kuuro.

Kirisi a zīnda kpà sa'opo ũ durun mīdena yānzi

²³ Zaake à kō sio wà gbāsī bɔ pó kè kú ludambɛɛ taka pínɔn lán beee bà, sa'opo kè de beeelaa kō sɔ kōn ludambɛ pó pínɔ. ²⁴ Zaake Kirisi e gē Ludakukii taka kè gbēntee dɔnlo, à gè à yāpuradeen ludambɛmɛ, guu kè à kún tia wa Zenyodee ũ Luda aɛzī. ²⁵ Sa'oriki è gē Ludakukiin kōn pókāde aruo wè kōn wèo, mɔde Kirisi e gē lɛ à a zīnda kpà gèn baaagɔ yānziro. ²⁶ Tó èe kɛ lɛro, lɛ èe nawēa kɛɛ gèn baaagɔ zaa andunakaɛgurɔ. Yāpuraa guu à mò gèn dome gurɔ kè anduna kà a kákíia sa, à a zīnda kpà sa'opo ũ, lɛ à durun mī de. ²⁷ Ludaa diɛ gbēnteenɛ à ga gèn dɔ, gbasa à yākpae kɛo, ²⁸ lɛn Kirisi a zīnda kpà gèn dɔ lɛ, à gbē pariino durun dɔ a mīa. Eé ɛara à mó à gèn plaadeeo, èe kɛ durun yānzín dɔro, lɛ à gbē kè aō wéɛ dɔzinɔ mī sí yānzime.

10

¹ Musa doka né yā maaa kè èe mɔɔ takamɛ, èe kɛ yā pínlo. Beee yānzi sa dōnkɔ pì ona gèn baaagɔ wè kōn wèo è fɔ à gbē kè aōɛ sɔɔ Ludazinɔ kɛ papana zikiro. ² Tó saa pì ona gbāsī bɔ dɔnzirinɔn gèn dɔ ai gurɔ pínɡimɛ yā, lɛ aō kù kè gbāa, wà à ona tò. ³ Yāpuraa guu sa'ona pì bé è gbēno durun yā dɔ́nɡu wè kōn wèo. ⁴ Zaake zùsware kōn blèkofii aru è fɔ à durun kēm̃ma zikiro. ⁵ Beee yānzi kè Kirisi e mɔɔ anduna guu, à bè Ludanɛ:

Ní ye sa'opo ke gbaaziro,
ben n gbēntee mè kēmɛ.

⁶ Sa'pɔ kè wè ká tén à té kū
kōn sa'opo kè wè o durun yā musuo
è kénnero.

⁷ Ben ma bè: Maè kè!
Lán wà kè takadan ma yā musu nà,
ma mɔ n pɔyezi kɛmɛ, Luda.

⁸ Káaku gīa à bè, sa'ona kōn gbāao kōn saa kè wè ká tén à té kūo kōn saa kè wè o durun yā musuo è ká Ludanero, à yeziro, baa kè doka bé à diɛ. ⁹ Ben à bè, ɛɛ

kè, a mɔ à pɔyezi kemɛ. À à káakupɔ kpà kpadozi à plaade diena yānzi. ¹⁰ Luda pɔyezi pì kɛna guu Yesu Kirisi a zīnda kpà sa'opɔ ũ gɛn do, à tò wá kú adona Luda gbɛnɔ ũ.

¹¹ Gurɔ pínɡi sa'orinɔ ègɔ kú n zī guumɛ, aɔgɔ sa dɔnkɔ kè è fɔ à durun kɛ́nne zikiroo oo gɛn baaagɔ. ¹² Kirisi sɔ saa ò durun yānzi gɛn domɛ ai gurɔ pínɡi, ben à gàa à vɛɛ Luda ɔplaazi. ¹³ Zaa gurɔ beeean à kú gwe, èe dāa Luda a ibɛɛnɔ keare a tinti ũ. ¹⁴ Zaake sa'ona gɛn doo pì guu, à tò gbɛ kè à gbāsī bònɡunɔ gò papana ai gurɔ pínɡi. ¹⁵ Luda Nini ɛara èe yā pì oowe dɔ à bè:

¹⁶ Ma bà kuunańyo gurɔ beeenɔ gbɛra yān yè:

Mé ma dokayānɔ dańne n nòsɛ guu,

mé kɛ n swɛa.

¹⁷ Gbasa à bè:

Mé n durun kɔn n taarinɔ yā da dɔro.

¹⁸ Lán à n durun kɛ́nne nà, sa'ona n yānzi zé vī dɔro.

Wà sɔ Ludazi

¹⁹ Bee yānzi ma gbɛnɔ, kɔn Yesu aru gbāaa wá gɛna Ludakukiin zé vī kɔn swɛo kpaena, ²⁰ zaake à wɛndi zé dufu bòwe a mè gāzī à gɛwao lábure kpɛɛ.

²¹ Lán wá sa'ori isi vī nà Luda uakūri ũ, ²² wà sɔ Ludazi kɔn nòsɛo do kɔn à náanekena seka saio kɔn swɛ kè wà pìpi wà taari laasuu bò à guuo kɔn mè kè wà à zú ò kɔn í wásawasao. ²³ Wàgɔ tāmāa kè wa zɛo kūna gínɡin, zaake Luda à lé gbɛ, bensɔ à náane vī. ²⁴ Wà làakari dɔkɔa, wà té ká kɔn yenzi kɔn maakɛnao yā musu. ²⁵ Wàton pā kpá wa kakɔanazi lán gbɛkenɔ è ke nàro. Wà lé dakɔa, atɛnsa lán á è Dii sugurɔ e kaa kī nà.

²⁶ Tó wa yāpuraa mà wá dɔ, tó wá kpé wée durun kɛɛ gīanzi, sa'ona kè eé durun kɛwa kuu dɔro. ²⁷ Pó kè gɔwee bé à de wàgɔ wée dɔo yākpɛzi ũ kɔn swɛkɛnguo kɔn té gbāaa kè eé Luda ibɛɛnɔ kaatɛo. ²⁸ Wè gbɛ kè gī Musa doka dazi de à wée gwana sai gɔn plaa ke aagɔ sèedakɛna musu. ²⁹ Tó gbɛ kè sɛ pɛɛ Luda Néa, ben à kya kà Luda bà kuunańyo aru kè à gbāsī bòagun, ben à Nini Gbɛkɛkɛnnɛri sɔsɔ, àgɔ dɔ kè à wɛɛtāmāa égɔ bíta de beeela maamaa. ³⁰ Zaake wá yā kèkii òri dɔ à bè, ámbɛ é gɛɛ bońma, ámbɛ é fīa bońne. Wà bè dɔ, Dii é yākpɛ ke kɔn a gbɛnɔ. ³¹ Yā pāsīmɛ, tó n lɛɛ n da Luda Wɛndide ɔzī.

³² À laasuu lé a kuuna yāaa. A wɛɛkɛna gbɛra a nawɛa fɔ a ɔsi bíta kana guu. ³³ Zīkenɔa wè a sɔsɔ, wè wée tāawa parii guu. Zīkenɔa eè zɛ kɔn gbɛ kè wè wée tāańma lán beee bànɔ. ³⁴ A pisinanɔ wɛnda dɔ. Kè wà a pónɔ siawa, a wezi kɔn pónnaao, zaake á dɔ kè a auziki maaa kè eégɔ kuu ai gurɔ pínɡi vī. ³⁵ Bee yānzi àton tó a wórɔngɔ kè àre vīare bíta kɛawaro. ³⁶ Séde àgɔ mɛna vī, lɛ à pó kè Luda à lé gbɛ e à pɔyezi kɛna gbɛra.

³⁷ Zaake à gò fétɛmɛ, eé gī kɛro,

kè gbɛ kè èe mɔɔ é pita.

³⁸ Gbɛ maaa égɔ kuu ma náane kè èe kɛɛ yānzi,

mɔde tó à sòkpa kpɛɛ, ma pɔɔ égɔ nnaro.

³⁹ Gbɛ kè aɔɛ bɔru kpɛɛ aɔ n zīnda kaatenɔn wa ũro. Gbɛ kè aɔ Luda náane kè aɔ mīsina ènɔn wa ũ.

11

Gbɛ káakunɔ ludanaanɛkɛna

¹ Ludanaanɛkenan tāmāadɔnaa seka sai ũ, yā kè wè wée siàlɛro sina yāpuraa ũ. ² Gbɛ káakunɔ ludanaanɛkɛna bé à tò Luda n sáabu kpà.

³ Wa ludanaanekena bé à tò wá dō kè à yā'ona bé à anduna kàe. Pó kè wè wée siàleroon à pó kè wè wée siàlè kèo.

⁴ Abila ludanaanekena bé à tò à sa'ona Luda maaa dè Kaini póla. À ludanaanekena yānzin Luda à sáabu kpàzi, à à diè gbě maaa ũ, ben à à gbaa sì. Baa kè à gà, wá kpé wée à yā maa Luda náane kè à kè pì yānzi.

⁵ Enoku ludanaanekena bé à tò Luda à sè, lè àton garo yānzi. Wée à e dōro, kè Luda à sè bōna anduna guu yānzi. Ai Luda gō gá à sé, à à sáabu kpà, à bè à yā kàare. ⁶ Gbēke yā è ká Ludane à náanekena sairo. Séde gbē kè èe sōzi sí kè à kuu bensō è fīa bo a kii weterinone.

⁷ Kè Luda lé dà Nuua yā kè wée e yāroo musu, ben à Luda náane kè, à à yā mà, à goro'ite kè, à a uadeeno mì sio. À ludanaanekena bé à tò yā vèe andunaa, bensō Luda tò yā bōo nna a náane kè à kè pì yānzi.

⁸ Kè Luda Ibraĩ sìsi lè à gá būsū kè é kpáa āgō vīi guu, ben Ibraĩ Luda náane kè, à Luda yā pì mà. À bō bē, baa kè à guu kè èe gaan pì dōro. ⁹ À Luda náane kè, ben à bēe pēe bisakutaa ũ būsū kè Luda à lé gbēne pì guu nibō ũ. Leme dō Isaaku kōn Yakubuo, zaake Luda légbēna pì gō n pō ũme. ¹⁰ Zaake wéte kè Luda kàe à bō à kāsāpēenan Ibraĩ wée dōzi.

¹¹ Sara ludanaanekena bé à tò à zé è à nò sì, baa kè pāaame, bensō à zi kù, zaake à dō kè Luda kè lé gbēare náane vī. ¹² Baa kè à zi kù, gōgbē mèn doo pì borii kè pari lán sōsoneno ke ísiale būsū'āatē bà, weé fō wà à lé dōro.

¹³ Gbē pino gāga n pīngi n ludanaanekena guu, pó kè à à lé gbēnneno ena sai. Aō è kāaa wà gbāake kpàzi. Aō bè, nibō kōn bōamōnon n ũ anduna guu kè.

¹⁴ Gbē kè aōe o lēno e dōdōawe kè wée n zīnda būsū nīi dēme. ¹⁵ Tó būsū kè aō bōn begen aōe kēe yā, lè aō zé è aō èara wà tà gwe. ¹⁶ Mōde būsū kè maa de beelaan aōe à nīi dē, àmbé ludambé pō ũ. Bēe yānzi tó wà Luda sìsi n Luda ũ, è kēne wīyā ũro, zaake à wétēdaa kàe n pō ũ.

¹⁷⁻¹⁸ Kè Luda Ibraĩ yō à gwà, ben Ibraĩ Luda náane kè, à Isaaku kpà sa'opo ũ. Luda lé gbēne yā à bè, Isaaku boriinon weégae bené a boriino ũ. Baa kōn beeeo à zè kōn a né mèn doo pì kpanao. ¹⁹ À sì kè Luda gbāaa é fō à gēno fēe bōna gaan, ben à de lándō wà be à èara à Isaaku è bōna gaan bà. ²⁰ Isaaku Luda náane kè, ben à sa'ole kè Yakubu kōn Isauone. ²¹ Kè Yakubu kú gaa lézī, ben à Luda náane kè, à sa'ole kè Yusufu nēnōne, ben à gbāa è a gòà à dōnzi kè. ²² Kè Yusufu kà gana, ben à Luda náane kè, à Isarailino bōna Igipiti yā ò kōn lán aōe kē kōn à gèwao nà.

²³ Musa de kōn à dao Luda náane kè, ben aō à ùte ai mō aagō à ina gbera, kè aō è à àisi maa yānzi. Aōe vīa kē doka kè Fili'auna diēnero. ²⁴ Kè Musa bíta kù, ben à Luda náane kè, à gīzi wà à sísi Fili'auna nēnōgbē né ũ. ²⁵ À sì wà wée tāawa kōn Luda gbēno de kuuna kōn pōnnaao durun guu gurō plaaala. ²⁶ À diē kè wí kè wè daríma Kírísí yānzi de Igipiti auzikila, zaake ziaa zī láadan à wée kúa. ²⁷ À ludanaanekena bé à tò à bō Igipiti, èe vīa kē Fili'auna pōfēnero, à zè gíngin lándō à Luda kè wè e kōn wéoroo è bà. ²⁸ À ludanaanekena bé à tò à Banla zībaa diē kōn aru mámana kpēle gūao, lè malaika gbēdederi tón o kē n daudunaro yānzi. ²⁹ Isarailino Luda náane kè, aō bikù Isia Tēaaa lán tōte kori bà. Kè Igipitino yā lè, ben í dàníla. ³⁰ Isarailino Luda náane kè, aō táa ò wà līga Yērīkozi ai gurō swēplaa, ben à bīi kwè. ³¹ Kaarua Rahabu Luda náane kè, à gu'asiigwarino diē à n gwá maamaa, ben èe kaate kōn ludayādarisainoro.

³² Mé be dia dō? Mé zé e mà Gidion yā oro ke Baraki ke Samusí ke Yefeta ke Dauda ke Samuēli ke annabino. ³³ Aō Luda náane kè, ben aō zī blè kīnanōa, aō yā gōgō gbēnōne a zéa, aō lé kè Luda gbēnnē gbē è, aō músuno lé nākōa, ³⁴ aō té

pāsī dè, aǝ bò fēdaa lézī, aǝ gbāaa è n gbāasaikē guu, aǝ pāsī kù zī guu, aǝ pè bori pānde zīkpēēna, ³⁵ aǝ nǝgbēnǝ né gēnǝ fēē bǝna gaan aǝ kpām̃ma. Wà mè ò n gbēkenǝ, ben aǝ gīzi wà n gbare, lē wà fēē bǝna gaan wà bǝ maa yānzi. ³⁶ Wà n gbēkenǝ fabò, wà n gbē kǝn flāo. Wà mò kà n gbēkenǝ, wà n kà kpēsiaan. ³⁷ Wà n pápa gbèò wà n déde, wà n zōkōre plaa kǝn sagasigio, wà n déde kǝn fēdaao. Aǝ táa ò sǝ báa kǝn blè báao dana. Aǝ gǝ kori, wà wēē tǝm̃ma, wà ĩa dàmm̃a. ³⁸ Anduna kuuna e kǝ síñyoro. Aǝ likōaa zǝ sēn kǝn kpiii musunǝ, aǝ kú gbēwēēnǝ kǝn kokotēwēēnǝ guu. ³⁹ Baa kē Luda gbē pīnǝ sáabu kpà n pīngi a náane kē aǝ kē yānzi, aǝe pǝ kē à à lé gbēñne ero, ⁴⁰ Luda gīake à diē, wà gwena maaa e de n pǝlaa, lē aǝtongǝ papana wa sairo.

12

Luda a gbēnǝ totona

¹ Beee yānzi wapīnǝ se, lán sēedadeenǝ diwazi nà lē, wà ǝ kpá pǝ kē è kpáweenǝzi kǝn durun kē è wa kakūn aagao pīngi, wà bàkpakōsōna kē Ludaa diēwe lé kǝn menao. ² Wà wēē pé Yesua kē bǝ kǝn wa ludanaanekēna zéò bensō à zé pī kē papana. À gana lía fǝ, èe à wíyā daro pǝnnaa kē diēnane ena yānzi, ben à gāa à vēē Luda kiblekita ǝplazi. ³ À laasuu lé à yāa, lán à mena fǝ kǝn durunkeri kē aǝ íbetē beee taka kpàonǝ, lē àton kpasa a kǝ garo yānzi. ⁴ Zaake a ǝsikana kǝn durun-o guu, ée zē a gī ai a gaa a gaoro. ⁵ Nǝseyīikūyā kē wà òare lán nēnǝ bà sǝagun yǝ? Wà bè:

Ma né, tó Dii e n totoo, òton diē pāro.

Tó à kpākēnzi, òton tó n kǝ garo.

⁶ Zaake gbē kē Dii yezin è toto, è wēē tǝ gbē kē à sì a né ũua.

⁷ À wētām̃ma diē totona ũ. Luda bé èe beee kēare, kē à nēnǝn a ũ yānzi. Né kee kuu kē à de gī à à totozī? ⁸ Tó èe a toto lán a né kpaaanǝ bàro, ēndē à nēnǝn a ũro, gitasǝtǝnēnǝn a ũ. ⁹ Wá denǝ vī anduna kē aǝ wa toto, ben wa n yā mà. Lán à de lē nà, wà mì siē wa ninii Denē de beeela wǝgǝ kuu. ¹⁰ Wa denǝ wa toto gurǝplaapǝ ũ aǝ òndǝ lén. Luda è wa toto wa kaarana yānzimē, lē wa kuuna e àgǝ adona lán à bà. ¹¹ Totona kee pǝnnaa vī a gurǝarǝ, sé pǝsiaa, mǝde gbē kē totona pī n kēkēnǝ è à gbē e zāa bǝna maa kǝn aafiao ũ.

¹² Beee yānzi à a ǝ kē aǝ gǝ dǝazīnǝ kǝn a gbá kē aǝ gǝ teeenǝ gba gbāaa, ¹³ à zé sé súusu, lē amǝa kē ée tǝtēēnǝ tón kǝ kǝro, aǝ gǝ kǝn aafiao.

¹⁴ À wētē àgǝ nna kǝn baade pīngio, a kuuna gǝ adona, zaake tó gbē kuuna adonaro, eé Dii ero. ¹⁵ À làakari kē, a gbēke tón kora Luda gbēkēkēnnēnazi à gǝ fīndio'a ũ a té, à ĩa da gbēnǝ pari à n yakaro. ¹⁶ A gbēke tóngǝ de pǝpǝkeri ke ludayādarisai ũ lán Isau bàro. À a daudukēze yà pǝ gēn do blena yānzi. ¹⁷ Á dǝ kē à sa'olē wētē a dea zāa, ben Luda gīnē. Baa kē à wētē kǝn wēē'io, èe zé e à yā kē à kē liēro.

Luda bà kuunañyo zi kǝn à dufuo

¹⁸ Èe kē Sinai kpiii kē wēē fǝ wà ǝ kēan a sǝziro, kē èe té kǝu à gusiaa vī kǝn gu bǝgubuguo kǝn zàga'īao ¹⁹ kǝn kākāki'ǝo kǝn Luda kǝto gbāaa. Kē Isarailīnǝ kǝto pī mà, aǝ agbaa kpānē wà bè àton yāke oñnē dǝro, ²⁰ zaake aǝē yā kē à diēñnē kēkii fǝro à bè: Baa pǝkādee bé à nà kpiii pīa, wà pápa gbèò wà de. ²¹ Luda pitana pī né vīa yāmē maamaa ai Musa bè, vīa a kǝ, ée lugalugaa.

²² Mǝde a sǝ Zayǝn kpiizi kǝn Luda Wēndide wētē Yerusalemu kē kú musuo kǝn à malaika pariparii kē aǝ kakōana gweenǝ ²³ kǝn daudu kē aǝ tó kēna

gweeno kakṣanao kṣn Luda kè de gbē sānda píngi yākpækəri ũuo kṣn gèwāa gbē maaa kè aṣ gṣ papanano ²⁴ kṣn Yesu kè de Luda bà kuunaño dufu yākekəri ũuo kṣn à aru fāfāna kè èe yā maaa oo de Abila pólāao.

²⁵ À làakari ke àton gí yā'ori pì yā maziro. Lán gbē kè aṣ gí Luda lédamma mazi tṣṣte kènno e boro nà, wapino se, lán Ludaa e lé daawa zaa musu, tó wa kpée líné, weé wa pó o dṣṣ? ²⁶ À kòto tṣṣte lùgaluga yā, ben à lé gbē à bè, é guu lugaluga gèn do dṣ, èe ke tṣṣte adonlo, kṣn musuomé sa. ²⁷ Kè à bè, gèn do dṣ, beee e beewe Luda pókèna kè eé lugalugaa pino é gē zélamé, le pó kè è lugaroono e àgṣ kuu. ²⁸ Beee yānzi lán wée kpata kè è nigāroo blee nà, wà Luda sáabu kpá, wàgṣ donzi kéene lán à yezi nà, wàgṣ mì siéne vīakenané guu. ²⁹ Zaake wa Luda né té kè è kūrmmame.

13

Lédamma

¹ À wée tā àgṣ gbēkéé vī kṣo. ² À làakari do niboyaarikènaa, zaake len gbēkeno malaikanò yàari kè dṣna sai le. ³ À tó gbē kè wà n ká kpésiaa guuno yā dṣagu lán á kúnyo kpésiaan bà, kṣn gbē kè wée wée tāmmanò, lán ámbé wée wée taaawa bà. ⁴ Baade gae nṣsena da yā bèedee ũ. Aṣton n daekii gbāsī kpáro, zaake Luda é yākpae ke kṣn zinakerino kṣn pāpakerino. ⁵ Yena ṣṣzi tón dṣare aéro. À ze kṣn pó kè á vīio, zaake Luda bè:

Mé n tónlo,

mé pā kpanzi zikiro.

⁶ Beee yānzi weé kùgbāaa ke wà be:

Diin ma donléri ũ,

vīa é ma kūro.

Bón gbēntee é fṣ à keméé?

Sa yāpura ona

⁷ À tó a don'aedee kè aṣ Luda yā òareeno yā dṣagu. À n kuuna tàasi ke ai à léa à Luda náane ke lán n bà. ⁸ Yesu Kirisi dṣnkṣ gīa kṣn gbāao ai guro píngi. ⁹ Àton tó wà a sāsā kṣn yā nibo pari dannenanoro. À maa wa swègbāaa e Luda gbēkéé guu, èe ke sa'opoble yā kè è àre ke ke gbē kè aṣ zèononeronlo. ¹⁰ Bisakuta sa'orino zé vī wà sa'okii kè wá vī pṣblee blero. ¹¹ Sa'oriki é gē Ludakukiin kṣn tubo aruo durunno kēnnena yānzi, ben wè à gē kpata bùra kpée. ¹² Beee yānzi Yesu gà wéte kpée se, à gbāsī bṣ gbēnon kṣn a zīnda aruo. ¹³ Wà bṣ wà gá à kiia bùra kpée, wí wa kūo se. ¹⁴ Zaake wá wéte kè eégṣ kuu vī kéro, wéte kè èe mṣon wa wée dṣzi. ¹⁵ Beee yānzi wàgṣ Luda sáabu kpá yāana sai Yesu gāzī wa sa'ona ũ. Gbaa kè à sīsirino è mṣon gwe. ¹⁶ À làakari do maakèna kṣn kṣgbēkenaoa. Sa beee taka ona bé è ká Ludané. ¹⁷ À a don'aedeenò yā ma à mì siéne, le aṣ e wà zīi ke kṣn pṣnnaao, zaake aṣ de gbē kè aṣé n zī yā tṣkē Ludanenò ũ. Tó aṣe zīi kéé kṣn lésuuo, eé àre kearero.

Lézammana

¹⁸ À adua kéwe. Yākee e wa swè vīro, weégṣ yezi wàgṣ kú wa dṣroa yā píngi guu. ¹⁹ Má wée kéawa à adua kéme, atēnsa mà e mà mó a kiia kpakpaa.

²⁰ Luda Aafiade kè wa Dii Yesu fēe bṣna gaan sādāriki ũ a bà kuunawao guro píngi aru gāzī, ²¹ à a kéke kṣn maa píngio, le à à pṣyezi ke à yā kè kàné ke wa guu Yesu Kirisi gāzī. Àmbé à gakui vī guro píngi, aami.

²² Ma gbēno, ma wée kéawa àgṣ lédamma yā pì kūna kṣn mēnao, zaake takada kè má kéaree bítaro. ²³ Àgṣ dṣ kè wà wa gbēndo Timoti gbàré. Tó à kà kè

tia, wé mó a gwa lɛdo. ²⁴ À ì kpá a dɔn'adeenɔa ń pínɡi kɔn Luda gbẽnɔ pínɡi.
Itali búsudeenɔ ì kpàawa. ²⁵ Luda gbẽkɛɛ kɛare a pínɡi.

YEMISI

Yṣagwana

¹ Yemisi, Luda kṣn Dii Yesu Kirisio zḡbleri bé à ì kpà Isaraili bori kuri awεεplaaa kè aṣṣ fāakṣananṁa.

² Ma gbēnṁ, nawēa borii pari. À pṓ kè eé a lee diε pṁna yā ũ, ³ zaake á dṣ kè a ludanaanεkena yṣagwana é mēna iare. ⁴ À tó mēna papaawa, lε àgṣ dε gbē kāsaranṁ ũ wāsawasa yāke kēsānaawaa sai. ⁵ Tó ōndṣṣ e kēsāa a gbēkea, à wée kε Ludaa, eé à gba, zaake è baade pínɡi gba pṓ nṁseo do taari'ena sai. ⁶ Tó à wée kēa sṣ, à à náanε kε seka sai, zaake sekadee dε lán ko vlāa bàme. Guu kè ĩa kàkan, gwen è gbēen. ⁷ Gbē beee taka tóngṣ daa é pṓ e Diiaro, ⁸ zaake à nṁse kuu plaplaame, ben ègṣ seka kε yā kè èe kε guu pínɡi.

⁹ Takaasidee kè kú wa té pṁnaa kε, kè Luda à sè lezĩ yānzi. ¹⁰ Auzikidee pṁnaa kε, kè Luda à bùsa yānzi, zaake auzikideenṁ é gē zéla lán lávu kwena bàme. ¹¹ Ōfántē è fεε kṣn à puusu gbāaa, à lá è kori kũ à vú è kwé à maakεε è yāa. Lεn auzikidee é kpá guuzi a bṓkṣtenanṁ guu lε.

¹² Aubarikadeen gbē kè è yṣagwana fṣ ũ, zaake à bṁna maaa gberan Luda é auzenna kè à à lé gbē gbē kè aṣṣ yeazinṁne kenε yàari ũ. ¹³ Tó yṣagwana gbē lè, àton be Ludanlo, zaake weé fṣ wà Luda yṣ wà gwa kṣn à zaaaoro, bensṣ àpi è gbēke yṣ à gwa kṣn à zaaaoro. ¹⁴ Baade yṣagwana è bṓ à pṁnidεna kiiame, ben è à wée ble à à gáε. ¹⁵ Ben pṁnidεna pì è nṁ sí à né i durun ũ. Tó durun bíta kũ sṣ, è gaa ime.

¹⁶ Ma gbē yenzideenṁ, àton a zĩnda sāsāro. ¹⁷ Gba maa wāsawasa pínɡi è bṓ musu De Luda pṓ gupurinṁ Kèri kiiame. È liero, à gupura'i è lagoro. ¹⁸ À pṓyezi guu à wa i kṣn à yā yāpuradee, lε wà e wàgṣ aε à pṓkenanṁ té.

Yāmana kṣn à kenao

¹⁹ Ma gbē yenzideenṁ, à yā kè ma. Àgae yā ma kpakpaa a pínɡi, mṁde àton yā o kpakpaaro, àtongae pṓ fε kpakpaaro. ²⁰ Zaake gbēntee pṓfε è mó kṣn yā maaa kè Ludaa yezioro. ²¹ Bee yānzi à ṁ kpá dà zaaa kṣn yā pāsĩ kè dàgulaanṁzi pínɡi. À yā kè wà tṣ a swèn, kè eé fṣ à a mì sí sí kṣn zĩndabusanao.

²² Àton a zĩnda sāsāro, àton yā pì ma kṣn swāo pāro, à zĩi kea. ²³ Zaake gbē kè è yā ma, ben è zĩi keoroo dε lán gbē kè èe a zĩnda gwaa dígi guu bàme. ²⁴ À zĩnda gwana gbera, tó à gē zéla, lán à dε nà è sán gṣṁme. ²⁵ Gbē kè wée té Luda doka papanazi kè è tó wà gṣ wēenṁ ũ, ben ègṣ gaao aε, è ma à sánlo, è zĩi keame, Luda é aubarika da adeen à yākenan.

²⁶ Tó gbē a zĩnda diε dṁnziri ũ, ben è a lé fṣro, èe a zĩnda kekeεme, èe dṁnzi keε pāme. ²⁷ Dṁnzikεna wāsawasa kè taari vĩ De Ludaneroon yè: Wà tonεnṁ kṣn gyaanṁnṁ gwa aṣ wēndakεε guu, wàgṣ wa zĩnda kũna dṣ gbāsĩ sai anduna yā musu.

2

Gbē wée gwana

¹ Ma gbēnṁ, amṁa kè eé wa Dii Gakuide Yesu Kirisi náanε keεnṁ, àton gbē wée gwaro. ² Tó gbē gē a kakṣana guu vura tanga kṣn pṓkāsā tékenao dana, tó takaasidee kè bisa kāsā gbāsĩ dana gē se, ³ tó a wée té gbē kè pṓkāsā tékena danazi, tó a bène à mó à vée gumaaan, tó a bè takaasideene à gá à ze kāa, kesṣ à mó à vée a gbá saε, ⁴ ée kṣ tē boome, ée yā gwaa mṁnafikion gweroo?

⁵ À ma, ma gbě yenzideenɔ. Luda gbě kè aɔɔ de gbāasaideenɔ ũ anduna gběnnɔne sè aɔgɔ gbāa à náanekena guu, le wà kpata kè à à lé gbě gbě kè aɔɔ yezinɔne ble. ⁶ Apinɔ sɔ, ée gbāasaidee pìnɔ kpɛ bɔɔ. Auzikideenɔ bé wè gbāaa bleawaroo? Aɔmbe aɔè a gáe wà gáao yākpækékiiaroo? ⁷ Aɔmbe aɔè tó nnaa kè kúawaa yakaroo? ⁸ Luda doka mīdee bè àgɔ ye a gbědaaazi lán a zīnda wèndi bà. Tó á yā pì kūna yāpura, ée yā kɛɛ a zéame. ⁹ Tó ée kɔ wée gwaa sɔ, ée durun kɛɛmɛ. Doka pì vèɛawa a gɔ taarideenɔ ũn gwe. ¹⁰ Zaake tó gbě doka kūna píngi, tó à fù mèn dooa, à gɔ taaridee ũ à píngi guumɛ. ¹¹ Luda bè àton zina kero. À bè dɔ àton gbě dero. Baa tó née zina kero, tó n gbě dè, n gɔ dokadarisaidee ũmɛ. ¹² Amɔa kè Luda é yā gɔgɔao doka kè è tó wà gɔ wènnɛnɔ ũu musu, àgae yā o àgae yā kɛ lán à kɔ siao nà. ¹³ Luda é yākpae kɛ kɔn sùusaideenɔ sùu sai, mɔde yā é bɔ kɔn sùudeeo nna.

Ludanaanekena kɔn maakɛnao

¹⁴ Ma gběnnɔ, tó gbě bè ée Luda náanɛ kɛɛ, tó è pókɛ kero, bɔ yān gwee? Ludanaanekena beee taka é fɔ à à mī sís? ¹⁵ Tó a gbě mèn do, gɔgbě ke nɔgbě e pókāsāa kɔn pókbleeo takaasi kɛɛ, ¹⁶ tó a gběke bènnɛ: Luda n gba aafia! Nton tó ĩa n dero! N pók ble n ká! Tó èe wèndibadɔɔ kpáaro, bɔn beee ũu? ¹⁷ Lɛmɛ se ludanaanekena ado pókɛkesai né yā gèmmɛ.

¹⁸ Tó gbě n bè, née Luda náanɛ kɛɛ, bensɔ mée yā kɛɛ, mé benne, n n ludanaanekena pókɛkesai ɔɔamɛ, mé ma ludanaanekena ɔɔanne ma yākenaa guu. ¹⁹ N sī kè Luda mèn domɛ. À maa. Baa tāanɔ se, aɔɔ dɔ le, ben aɔègɔ lugalugaa. ²⁰ Misaidɛ! Pók kè tò ludanaanekena pókɛkesai pā, n yezi mà kánne n ɔzĩs? ²¹ Kè wa dezi káaku Ibraĩ a né Isaaku kpà sa'opɔ ũ, yā e bɔo nna à yākenaa yānzirɔo? ²² N éɔ? À ludanaanekena kɔn à yākenao kpákɔzime. À yākenaa bé à à ludanaanekena bɔezi. ²³ Ben Luda yā kèkii pàpa kè à bè, Ibraĩ Luda náanɛ kè, ben Ludaa tò yā bɔo nna a náanɛ kè à kè yānzɛ. Ben wà tó kpānɛ Luda gběnnɛ. ²⁴ Á éɔ? Yākenaa bé è tó yā bɔ gběo nna, èe kɛ ludanaanekena adonlo. ²⁵ Lɛmɛ dɔ kaarua Rahabu kè nna kɔn Ludao a yākenaa yānzɛ, gurɔ kè à gu'asiigwarinɔ diɛ à n gbarɛ zé kpāi guu. ²⁶ Lán mē ninisai de gè ũ nà, len ludanaanekena pókɛkesai de gè ũ le se.

3

Léfnɛ

¹ Ma gběnnɔ, àton kɛ yādannerinɔ ũ pariɔ, zaake á dɔ kè Luda é wée piti wa yādannerinɔa yākpækɛgurɔ zī de gbě kpaaanla. ² Wa píngi weègɔ zāa yāa baabɔrɛmɛ. Tó gbě lé è à ásarɔ kero, taarisaideemɛ, eé fɔ à a mē píngi gbāaa fɔ. ³ Weè aizi ká sɔnɛ, le à wa yā ma yānzime, ben weè à mīle ble. ⁴ Kesɔ à góro'ite gwa ísiaala. Baa kɔn à bítakɛɛo kɔn zàga'ĩa gbāaa kè è vuao, à fībɔ néngomɛ. Àmbe è à mīle ble, ben à fīri è a poyezi danɛ. ⁵ Lɛmɛ sɔ, nénnɛ né mēgu néngomɛ, ben è ĩa dā kɔn yā bítao.

À gwa lán té néngo è sè bíta kpáta nà. ⁶ Nénnɛ de lán té bàmmɛ, àmbe anduna zaaa ũ wa mē guu. È tó gbāsī gɔ kpá wa mēa píngi. Gèwāate bé è nakɔrɛ nénnɛa, ben nénnɛ è té kpá wa anduna kuunan. ⁷ Gběntee nɔbɔsɛtɛnɔ tòto kè píngi kɔn bāanɔ kɔn pótāa'onkuseanɔ kɔn kpònnɔ, à kpé èe kɛ ai tia, ⁸ mɔde gběke è fɔ à a nénnɛ tòto kero. Àmbe pók zaaa kè è zɛ tɛɛɛroo ũ. À pana sɛwɛɛtɛo. ⁹ Nénnɛn weè Dii wa De sáabu kpáo, ben weè ɛara wà gběntee kè à kè lán a bà káo dɔ. ¹⁰ Lé dɔnkɔ pìn sáabukpana kɔn gběkanao è bɔn. Ma gběnnɔ, àtongɔ de lero. ¹¹ Íbókii è í

nna kǝn í kyǎkyǎo bɔ wɛɛ dǝnkǝ guu? ¹² Ma gbɛnɔ, kǎkǎ lí é né i kù ũs? Geepi lí é né i kǎkǎ ũs? Lɛmɛ dɔ íbɔki í sùkusukudee é í nnaa bɔro.

Ɔndɔ kɛ è bɔ musu

¹³ A té, dén yǎdɔri ɔndɔdee ũu? À ɔɔaɲɛ a kuuna maaa guu kǝn a yǎkɛnɔnɔ kǝn zǝndabusana kɛ è bɔ ɔndɔ guuo. ¹⁴ Tó á nɔsɛgɔaɔnɔ pǎsǐ kǝn dɛnlawɛtɛnao vǐ a swɛ guu sɔ, àton ïa dǎro, àton gí yǎpuraaziro. ¹⁵ Ɔndɔ beee taka è bɔ musuro, anduna pómɛ, a dà pómɛ, Ìbilisi pómɛ. ¹⁶ Zaakɛ guu kɛ nɔsɛgɔaɔnɔ kǝn dɛnlawɛtɛnao kún, gwen kǝyǎmasai kǝn yǎ zaa pǐngio ègɔ kún. ¹⁷ Tó gbɛ ɔndɔ kɛ è bɔ musu vǐ, kǎaku ègɔ gbǎsǐ vǐro, à gbɛra ègɔ yǎkete vǐro, è a zǝnda busaɲɛ, è gbɛ yǎ ma, à sùu papana kǝn maakɛnao. È gbɛ tè boro, bensɔ ègɔ mɔnafiki vǐro. ¹⁸ Íbetɛmidɛri è kɛna kɔo nnaa tɔ, ben è yǎ maaa kɛ.

4

Gbɛnnakpana kǝn andunao

¹ Bó bé è swɛ kǝn lɛokpakɔao da a tɛɛ? Aɔè bɔ a pɔyezi kɛ aɔɔe kɔdɛɛ kɛɛ a mɛguunɔ kiianloo? ² Ègɔ ye pɔzi, mɔde eè ero, ben eè gbɛ dɛ. Eè pɔ ni dɛ, ben eè pɔ kɛ ée pɛɛa lero. Ben eè lɛokpakɔa kɛ, eè swɛ kɛ. Á vǐro, kɛ eè wɛɛ kɛ Ludaaro yǎnzimɛ. ³ Tó à wɛɛ kɛ, eè ero, kɛ eè wɛɛ kɛ nɔsɛ maaaoro yǎnzimɛ, zaakɛ eègɔ yezi à a bɔkɔtɛ kɛ a pónidɛnɔnɔ guumɛ. ⁴ Náanɛsaideenɔ, á dɔ kɛ gbɛnnakpana kǝn andunao né íbetɛkpana kǝn Ludaonloo? Gbɛ kɛ yezi à kɛ anduna gbɛ ũu gɔ Luda íbɛɛ ũmɛ. ⁵ Kɛ wà kɛ Luda yǎn wà bè, Ninii kɛ Ludaa dà wa guu nɔsɛgɔaɔnɔ vǐ, ée daa yǎ pǎamɛs? ⁶ Mɔde gbɛkɛ kɛ Ludaa vǐwao dɛ beeela, zaakɛ wà kɛ Luda yǎn wà bè: Luda è íbetɛ kpá kǝn ïadǎrinɔ, mɔde à gbɛkɛ vǐ kǝn zǝndabusarinɔ.

⁷ Beee yǎnzi à mì siɛ Ludanɛ. À gí Ìbilisinɛ, eé bàa síare. ⁸ À sɔ Ludazi, eé sɔazi. Durunkɛrinɔ, à ɔ bɔ durunn. Nɔsɛplaadeenɔ, à a swɛ pípi. ⁹ À ɔɔ dɔ kǝn pɔsiaao kǝn wɛndaao. À a yáadɔna liɛ ɔɔdɔna ũ, à a pɔnnaa liɛ nɔsɛyakana ũ. ¹⁰ À a zǝnda busa Dii aɛzǐ, eé a sé lezǐ.

¹¹ Ma gbɛnɔ, àton kɔ tó zaaa síro. Gbɛ kɛ à a Yesude daa tó zaaa sì ke à à zaa bò, à Luda doka sèeda zaaa kɛ à à zaa bò. Tó n Luda doka zaa bò sɔ, à mǎrin n ũro, à zaaborin n ũ. ¹² Ludan dokadiɛri ũ kǝn yǎkpakɛrio. Àmbe à gbɛ mǐsina kǝn à kaatɛnao gbǎa vǐ. Mpi sɔ, dén n ũ, kɛ nɛn n gbɛdaaa zaa boo?

Luda bà bɔna

¹³ À yǎ ma sa, amɔa kɛ eè be, gbǎa ke zia é gá mɛɛwi, é vɛɛ gwe wɛ do, é laa tá à àre e. ¹⁴ Á yǎ kɛ eé a le ziaa dɔs? Á dɔ lán a wɛndi dɛ nàs? Á dɛ lán sukaa bàɛ. Tó à kpà féte, ben è gɛ zɛla gɔɔ. ¹⁵ Yǎ kɛ dɛ à oon yè: Tó Dii wè, ben wá aafia, wé kɛ lán kɛ bà ke lán kɛ bà. ¹⁶ Tia sɔ ée ïa dǎa, a Luda bà bò. Ìadǎna beee taka borii maaro. ¹⁷ Gbɛ kɛ maakɛna dɔ ben è kɛroo durun kɛ.

5

Kpákɛna auzikideenɔzi

¹ Amɔa auzikideenɔ, à yǎ ma sa. À ɔɔ dɔ à wii lé mɔnzi kɛ eé a le yǎnzi. ² A auzikinɔ yǎka, kòkɔnɔ a pókásáanɔ blè. ³ A ɔɔ kɔtɛ kpà, ben à kɔtɛkpana pì é a da yǎn, eé a mè piti lán té bà. A auziki zi dì guro zǎanɔa. ⁴ À ma! A kpasekɛri kɛ aɔ a bura pónɔ kɛareenɔ blè, ben ɔɔ pì yǎ Luda kii lè. Pókɛri pìnɔ wiipɛna gɛ Dii Zìkpɛde swǎn. ⁵ A a mè nnaa mà tɔɔtɛ kɛ a pɔyeziyǎkɛna guu. A mè kpà kaatɛguro pɔ ũ. ⁶ A yǎ dà gbɛ maaanɔla a ní dɛdɛ, aɔɔe gíarero.

Mena

⁷ Beee yānzi ma gbēnɔ, àgɔ mēnaa ai Dii mógurɔɔ zĩ. À gwa lán búbari è a burapɔ bèede kēgurɔɔ dā nà. È mēna fɔ zaa pótɔtɔgurɔ ai kwεε. ⁸ Apinɔ sɔ, à mēna fɔ à ze gbāa, zaake Dii mógurɔɔ kà kīi. ⁹ Ma gbēnɔ, àton yāketε kákɔziro, le Luda tón yākpae keaoro yānzi. Yākpaekeɾi pì zena kpεεle fá! ¹⁰ Ma gbēnɔ, annabi kè aɔ yā ò yā kɔn Dii tónɔ, à mēna kè aɔ kè nawēakena guu zékpae sé. ¹¹ Weè be aɔ aubarika vī, kè aɔ mēna fɔ yānzimε. A Ayuba menakena baaru mà, á mà lán Dii kēnε nà zāa, zaake wēnda kɔn sùuo papana Diia.

¹² Atēnsa ma gbēnɔ, àton la daro. Àton be á sì kɔn ludambεεo ke tɔtεo kesɔ pɔ pāndeoro. À tó a eè gɔ eè. À tó a auo gɔ auo, le yā tón vēεawaro yānzi.

Aduakena ludanaanekena guu

¹³ A gbēkee e nawēa keεɔ? À adua ke. A gbēke pɔɔ nnaɔ? À Luda sáabu kpá. ¹⁴ A gbēkee e gyāa keεɔ? Adeε sɔsi gbēnsinɔ sísi aɔ adua kēnε aɔ nɔsi kúa kɔn Dii tóo. ¹⁵ Adua kè wà kè ludanaanekena guu é gyāree pì kēkɔa. Dii é à gba aafia. Tó à durun kè yā sɔ, eé kēnε. ¹⁶ Beee yānzi à a durunnɔ okɔnε à adua kēkɔnε, le à aafia e. Gbē maaa aduakena gbāa, è zĩi ke maamaa. ¹⁷ Iliá né gbēnteemε lán wa bà. À adua kè maamaa, le lou tón maro, ben lou e tɔ tɔtεaro ai wē aagɔ kɔn mɔ swεεdoo. ¹⁸ À èara à adua kè dɔ, ben lou'i bɔ maamaa, tɔtε pɔblee kè.

¹⁹ Ma gbēnɔ, tó a gbē mēn doo kè yāpura zéa, ben a gbēke èara à à dà zéa, ²⁰ àgɔ dɔ kè gbē kè tò durunkεri pì bɔ sāsāzen à èara à sù, à à sì gaaamε, bensɔ à lá kù durunnɔla pari.

PITA TAKADA KAAKU

Tãmaa kè è ñ neroo

¹ Mamɔma Pita, Yesu Kirisi ziri bé à takada kè kè Luda gbě kè aɔɔ de nibɔnɔ ũ anduna kè guu, kè aɔɔ fāakɔana bɔsu kèkiinɔ guunɔnɛ: Pɔntu, Galatia, Kapadosia, Asia kɔn Bitiniaɔ. ² De Luda gĩake à a dɔ, ben à a se, a gɔ à pɔ ũ kɔn à Ninii gbāaao, le à mi sie Yesu Kirisinɛ, à aru a gbāsĩ gogo. Luda gběke kɔn aafiao kaaraare.

³ Wà Luda wa Dii Yesu Kirisi De saábu kpá! À sùu bíta guu à wa i dufu kǝn Yesu Kirisi fɛɛna gaan gbáaao, ben wá tǎmaa kè è n nɛroo vĩ, ⁴ zaakɛ túbi kè dienaare ludambɛɛ pì è yakaro, è gbǎsĩ kpáro, à maaa è yǎaro. ⁵ Luda sorumi mà, lɛ à a mì sí a náanɛ kè ée kɛɛ yǎnzi, ben ée a dǎkpaa kǝn a gbáaao ai à gá bɔ mǐsina pìo gupuraa guro zǎanɔa. ⁶ Ée pɔnnaa kɛɛ kǝn yǎ pìo, baa kè é nawɛa kɛ gĩa féte yǎagwana bori sǎnda píngi yǎnzi. ⁷ Lán wè vura maaa dǔ té guu nà, lɛn yǎagwana pìnɔɔ e a ludanaanekena yǔò à gwa lɛ, zaakɛ a ludanaanekena pì bèe vĩ de vura kè à gakui è yǎala maamaa. Tó a bɔ maa, Luda é a saábu kpá Yesu Kirisi suguro zĩ, eé a kpe da kǝn gakuio. ⁸ Baa kè ée à ero, á yezi. Baa kè ée wée siǎle zikiro, ée à náanɛ kɛɛ, ben ée pɔnna bíta kè gè onalaa kɛɛ, ⁹ kè ée a ludanaanekena gbè ee a mǐsina ũ yǎnzi.

¹⁰ Annabinɔ ɡiake wà gbêkɛɛ kɛ Luda é kɛao yã ò, aɔ mɛsina pì yã gwà, aɔ à tãasi kɛ. ¹¹ Kirisi Ninii kɛ kú n̄ guu ɡiake à nawɛa kɛ Kirisi pì é kɛ ɔ́nɛ kɔ́n gakui kɛ eé e à gberaao, ben aɔ wɛtɛ wà yã pì zé d̄ɔ́ kɔ́n à gurɔɔ. ¹² Ben Luda a tɔ aɔ d̄ɔ́ kɛ yã kɛ aɔɛ oo pì dɛ n̄ gurɔ́ pɔ́ ũro, a pómɛ. Tia sa baarunnakparino yã pì ɔare kɔ́n Luda Nini kɛ Luda pì zì bɔna ludambɛ gbãaao. Baa malaikanɔ e ɔsi kaa yã pì d̄ɔ́nazi.

Kuuna adona

¹³ Beee yānzí à a laasuu vu iin, àgō a zīnda kūna dō, a wée gō dō gbēkēē kē Luda é kēare Yesu Kirisi sugurōō zīzi seka sai. ¹⁴ Lán á dē Luda né kē aōōe à yā maanō ū nà, àton tó dà zaaa kē á vī yā a wēesiagurōō dōare aēro. ¹⁵ Ludaa kú adoname. Lán à a sisi à a sē nà, àgō kú adona a yākena píngi guu. ¹⁶ Zaake wà kē Luda yān wà bè:

Àgĩ kú adona,

zaakε má kú adonamε.

¹⁷ Zaake Luda è yâkpae ke kôn baadeo a yâkenaa ní wée gwana sai, tó ée à sisii De, à vīa kenε a nibokeε guu kè. ¹⁸ Á dō lán Luda a bō kuuna kori kè de a fεεakaarayā ūu guu nà. Ludaa e a bo kôn pō kè à gakui è yāaoro lán vura ke kondogi bà, ¹⁹ à a bo kôn Kirisi aru gakuideeome, kè de lán sâne bōrō kè bōgbε vīro à gbāsī vīroo bà. ²⁰ Luda gīake à à diε zaale èe anduna káero, ben à bōoare gupuraa gūrō zāa kēnō zī. ²¹ Beee yānzin ée Luda náane keεzi. Luda à bō gaan à gakui kpàa, le à e à a náane ke, a wée gō dōzi.

²² Lán mìsiēna yāpuraanē a gbāsī gògo nà, ben á gbēkēē vī kōo mōnafiki sai, àgō yekōzi kōn nòsēo do. ²³ Luda a i dufu kōn a yā wèndidee kē ègō kuu gbāaa. Yā pì de póbōrii kē è gaa ũro, póbōrii kē è garoomē.

²⁴ Baade píngi de lán sê bàme,

aõ gakui de lán sêvu bàme píngi.

Sɛ̀ è gaga, à vú è kwé,

²⁵ mɔde Dii yã ègõ kuu guro sãnda píngi.

Yã pì bé à dε baaru nnaa kè wà kpàaree ũ.

2

Gbè wèndidee

¹ Beee yānzi à yā zaa píngi tó kǎn egetona píngio kǎn mǎnafikio kǎn nǎsɛgɔaano kǎn kǎyakanao. ² Lán nǎkpántɛnɔ ègɔ yɔ'i nǎ dɛɛ nà, àgɔ Luda yā kè dɛ lán zwi'ipu wásawasa bà nǎ dɛɛ lɛ se, lɛ à e à bíta kǔ a mǎsina zé guu, ³ tia sa kè á dǎ kè Dii maa. ⁴ À sɔzi, àmbe gbè wèndidee kè wà gizi ũ, mɔde Luda à sè bèɛdee ũ. ⁵ Apinɔ sɔ, àmbe gbè wèndidee kè Ludaa e a kpé ɛɛ booonɔ ũ. Àmbe à gbàgbàrinɔ ũ, èè saa kè è káɛ o kǎn à Ninii gbáaao Yesu Kirisi gǎzĩ. ⁶ Zaake wà kè Luda yān wà bè:

N̄ gwa, mée gbè diɛɛ Zayɔn,
 ɛdaɛgbɛ bèɛdee kè má sè ũ.
 Wí é gbɛ kè èè à náanɛ kɛɛ kǔro.

⁷ À dɛ gbè bèɛdee ũ amɔa kè éè à náanɛ kɛɛnɔnɛ, mɔde à dɛ lɛ gbɛ kè aɔɔɛ à náanɛ kɛɛroonɔnɛro.

Gbè kè kpéborinɔ pǎ kpàzi
 bé à gǎ kpé gooda gbè mǐdee ũ.

⁸ Lɛmɛ dɔ à dɛ:

Gbè kè wè gèn síá ũ,
 gbèsi kè wè kpáàla wà lɛɛ ũ.

Aɔ gèn síá, kè aɔɔɛ Luda yā daro yānzi. Lɛn Ludaa diɛ́nɛ lɛ.

⁹ Àmbe borii kè Luda n̄ sɛnɔ ũ, kǎnanɔ kǎn sa'orinɔ ũ, à gbɛ kè aɔɔ kú adonano ũ, lɛ àgae Luda kè à a sisi a bɔ gusiaan, à gɛao a gupura bɔnsaɛ guu sáabu kpá.

¹⁰ Á dɛ Luda gbɛnɔ ũ yāro,
 mɔde tia a gɔ n̄ ũ.

Ludaa e sùu kɛao yāro,
 mɔde tia à kɛao.

Kuuna ludanaanɛkerisainɔ té

¹¹ Ma gbɛ yenzideenɔ, lán á dɛ nibɔ kǎn bɔamɔnɔ ũ nà anduna kè guu, mée lɛ daaawamɛ, à mǐ kè a dà zaaa kè aɔɔ zĩ káaonɔa. ¹² Àgɔ kuu gbɛ bèɛdeenɔ ũ kifinɔ té. Lɛmɛ baa tó aɔ a diɛ zaakerinɔ ũ, tó aɔ yā maaa kè éè kɛɛnɔ è, aɔɛ Luda sáabu kpá gurɔ kè éé mɔ́nzi.

¹³ À mǐ siɛ ikodee kè gbɛntee diɛnɔnɛ n̄ píngi Dii yānzi, kína kè gbáa vĩ dɛ́nlaan yoo, ¹⁴ ke gbáadee kè à diɛ à wée tǎ zaakerinɔa à maakɛrinɔ sáabu kpá.

¹⁵ Luda pɔyezín yè: A yāmaakɛna sáabu é yǎnkɔ wéesiadeenɔ lɛ yĩtɛ́nɛ. ¹⁶ Àgɔ wɛɛnɛnɔ ũ, mɔde àton tó a gǎna wɛɛnɛnɔ ũu gǎare zaakɛna zé ũro. Àgɔ kuu Luda zòblerinɔ ũ. ¹⁷ À bèɛ lí gbɛ pínginɛ. Àgɔ ye a Yesude daanɔzi. À vĩa ke Ludanɛ. À bèɛ lí kǎnanɛ.

¹⁸ Zĩkɛrinɔ, à mǐ siɛ a diinɔnɛ, à bítakɛɛ dɔ́nɛ yā píngi guu. Èe kɛ dii maa nǎsɛdodeenɔnɛ n̄tɛɛnlo, mɔde kǎn n̄ gbɛ pǎsĩnɔomɛ se. ¹⁹ Tó wà wée tǎawa pǎ, tó a mɛna fĩ Luda yānzi, bee sáabu vĩare. ²⁰ Tó wà a gbɛ a taari yānzi, tó a mɛna fĩ, bee tó nnaa vĩ máa? Mɔde tó a nawɛa kè yā maaa kè á kè yānzi, tó a mɛna fĩ, Luda é a sáabu kpá. ²¹ Beee yānzín Luda a sisi à a sɛzi. Kirisi nawɛa kèare, à zé bɔɔaare, lɛ àgɔ té à kèsɛgbɛzi yānzi.

²² Èe durun kero,
 wèe ma à ɛgɛɛ tòro.

²³ Kè wà à sǎsɔ, èè yā sínlaro. Kè à nawɛa kè, èè yā pǎsĩ ke ońnɛro, à zè kǎn Luda yǎkpakɛri maaaomɛ. ²⁴ Àmbe à wa durunnɔ dì a mĩa à gào líá, lɛ wa bà tóngɔ

kú kǝn durunnɔ dɔro, wàgɔ kú maakɛna guu. À flàgbɛnɔ bé wà wa gba aafia.
²⁵ Zaakɛ a sàsà lán sǎanɔ bà yā, ben a aɛ dɔ a Dǎri kǝn a Dǎkparioa tia sa.

3

Kuuna kɔo

¹ Nɔgbɛnɔ sɔ, à a zĩnda kpá a zǎnɔ. Tó aɔ gbɛkenɔ e Luda yā daaro, a kuuna é n̄ liɛ. Baa tó ée yáke ońnɛro, ² aɛ é e kè á kuu gbāsĩ sai, bensɔ a a zĩnda kpámma. ³ Àton tó a nɔmaakɛɛ gɔ mɛbaa pɔ ũro, mĩtǎna ke nɔmaablebɔnɔ ke pókásǎdanan yoo. ⁴ Mɔde àgɔ de a nɔsɛ guu yā kè è yāaroo ũ, nɔsɛyĩ kǝn zĩndabusanao. Beee bé à bɛɛ vĩ Ludanɛ. ⁵ Zaakɛ lɛn nɔgbɛ dɔnziri kè aɔ wéɛ dɔ Ludazi yǎanɔ n̄ zĩnda kèkɛ lɛ, aɔ n̄ zĩnda kpá n̄ zǎnɔ. ⁶ Lɛn Sara de lɛ, è Ibraĩ yā ma, è à sísi Baa. Tó ée yā maaa kɛɛ, tó ée pɔ kè wè vĩa kɛnɛ yā daaro, a Sara dà sɛn gwe. ⁷ Gɔgbɛnɔ sɔ, àgɔ kúnyo nɔgbɛkɛɛ dǔnańnɛ guu, àgae yā mam̄ma, lɛ pɔke tón kpáare a aduakɛna guuro, zaakɛ á de wèndi gbablerinɔ ũ lɛdomɛ.

⁸ Beee gbɛra àgɔ lɛdole vĩ kɔo a píngi. Àgɔ kɔ wènda dɔ, àgɔ yekɔzi, àgɔ gbɛkɛɛ vĩ kɔo, à busakɔnɛ. ⁹ Àtongae à zaaa fĩa bo kǝn à zaaaoro. Àtongae gbɛ kè à a sɔsɔ sɔsɔro. À sa maaa onɛ, zaakɛ Luda a sisi, lɛ à aubarika daagu yǎnzimɛ.

¹⁰ Gbɛ kè yezi a wèndi gɔ maa,
 bensɔ à yezi a kuuna gɔ nna,
 à a lé kú kǝn yǎzaa'onao,
 àton tó egɛɛ bɔ a lénlo.

¹¹ Adeɛ kpɛɛ li à zaaanɛ, à à maaa kɛ,
 à aafia zé wɛtɛ, àgɔ tézi.

¹² Zaakɛ Dii ègɔ gbɛ maaanɔ tàasi kɛ,
 è swā kpá n̄ aduakɛnanɔzi,
 mɔde è mĩkpɛɛ zu zaakerinɔnɛ.

Nawɛakɛna maakɛna yǎnzi

¹³ Tó á aĩa vĩ kǝn maakɛnao, dé bé eé wéɛ tǎawaa? ¹⁴ Baa tó a nawɛa kè maakɛna yǎnzi, á aubarika vĩ. Àtongae vĩa kɛ aɔ wéetámmananɛro, àton tó a swè degero. ¹⁵ À Kirisi dɔ Dii ũ a swè guu. Àgɔ kú soru guu guro píngi, lɛ à e à yā we gbɛ kè èe a laa yā kè á wéɛ dɔzi mizila. ¹⁶ Àgae ońnɛ busebusɛ kǝn bèelinnɛnao. À ońnɛ kǝn nɔsɛpuraao dɔ, lɛ wí gbɛ kè aɔɔe a sɔsɔ a yāmaakɛna Yesu zén yǎnzinɔ kú. ¹⁷ Nawɛakɛna Luda pɔyezi guu yāmaakɛna yǎnzi maa de nawɛakɛna yǎzaakɛna yǎnzila.

¹⁸ Kirisi gà gɛn do durunkɛnnɛna yǎnzi. Taarisaideɛ gà wamɔwa taarideenɔ yǎnzi, lɛ à e à gáwao Luda kiia. Wà à dè mɛbaa guu, ben Luda à vù ninikɛɛ guu. ¹⁹ À ninikɛɛ pì guu à gàa à waazi kè gèwǎadeɛ kè wà n̄ ká kpésiaannɔnɛ. ²⁰ Aɔ bɔ Luda yā kpɛɛmɛ yā, gurɔ kè à mɛna ai Nu u gàa à góro'ite kè à yǎao. Gbɛ kè aɔ bɔ ín aafia góro pì gǎzĩnɔɔ pariɔ, gɔɔn sɔraagɔmɛ. ²¹ Í pì bé à de a batisikɛna kè è a mì sí tiaa taka ũ. Batisikɛna pì né mɛ gbāsĩgogona yǎnlo, légbɛna Ludanɛ kǝn nɔsɛpuraao mɛ. È n̄ mì sí, kè Yesu Kirisi bɔ gaan yǎnzi. ²² À gbāaa blè malaikanɔa kǝn tǎanɔo kǝn n̄ gbāadeenɔ kǝn n̄ ikodeenɔ, ben à tà ludambɛ, à kú Luda ɔplaazi.

4

Bɔna kuuna ziin

¹ Lán Kirisi nawɛa kè a mɛbaan nà, apinɔ se à nɔsɛ beee bori sé, zaakɛ gbɛ kè nawɛa kè a mɛbaan, adeɛ mì kè durun-amɛ. ² Gurɔ kè gòare a kuuna guu, a

dà zaaa tóngae d̄bare ae d̄bro, sé Luda p̄yezi. ³ A kuuna kifiin̄o yákena guu yāa m̄ò l̄e. Yā á kú wísaiyákena guu k̄ñ m̄èbaayā nid̄nao k̄ñ w̄d̄ek̄ena k̄ñ p̄āp̄ā k̄k̄ō k̄ñ w̄m̄ik̄ō k̄ b̄ēo k̄ñ tāagbāgbāna k̄ Luda z̄an-o. ⁴ K̄e ēe kak̄ānyo ās p̄āp̄ā b̄ita p̄i k̄ena guu d̄bro, è k̄ēñne yāb̄onsae ũ, ben ās̄e a t̄ó zaaa sí. ⁵ Ās̄é n̄i yákenan̄o t̄ōk̄ē Ludan̄e, k̄e à yákp̄aek̄ena k̄ñ gb̄ē b̄ēen̄o k̄ñ ḡewāadeen̄o sorumi m̄à. ⁶ W̄à baaru nnaa kp̄à baa ḡewāadee p̄in̄ne se, l̄e ās̄ e w̄aḡō kú ninik̄ē guu lán Luda bà, baa k̄e yā v̄ēēm̄ma m̄èbaa guu lán gb̄ē p̄ingi bà.

Ludayadarin̄o

⁷ P̄ó p̄ingi yāana k̄a k̄i. B̄ee yānzi àḡō kuu làakarideen̄o ũ, àḡō a z̄inda k̄ūna d̄ō, l̄e àḡō adua k̄ē yānzi. ⁸ Yā k̄e d̄e à p̄ingilaan̄ ȳē: Àḡō yek̄ōzi k̄ñ n̄ōs̄eo do, zaake yenzi è p̄ó k̄úe durunn̄o pari. ⁹ À k̄ō yāari k̄e yāketekana sai. ¹⁰ Lán Luda gba dà a baaden̄e n̄à, à d̄ok̄ōl̄e ludangba bori doodo z̄ik̄eri maaan̄o ũ. ¹¹ Gb̄ē k̄e d̄e waazik̄eri ũ, à Luda yā oñ̄ne. Gb̄ē k̄e d̄e d̄onl̄eri ũ, à d̄on̄l̄e k̄ñ gb̄āaa k̄e Luda à gb̄ào, l̄e à Luda t̄ó kp̄à yā p̄ingi guu Yesu Kirisi ḡāz̄i. Àm̄be à gakuì v̄i k̄ñ gb̄āaa guro p̄ingi! Aami.

Nawēak̄ena t̄ena Yesuzi yānzi

¹² Ma gb̄ē yenzideen̄o, àton t̄ó ȳagwana p̄ās̄i k̄e èe a lee b̄o a sae lán yā dufu b̄e à a lee bàro. ¹³ Lán a bà kú Kirisi nawēak̄ena guu n̄à, à p̄onnaa k̄eo, l̄e à e àḡō p̄onna b̄ita v̄i guro k̄e Kirisi p̄i é b̄o gupuraa k̄ñ gakuì. ¹⁴ T̄ó w̄à a s̄ōs̄ō Kirisi t̄ó k̄e k̄úawa yānzi, á aubarika v̄i, zaake Luda Nini Gakuidee k̄úawa. ¹⁵ A gb̄ēke t̄on nawēa k̄e gb̄ēden̄a ke kp̄āi'ona ke zaak̄ena ke gude yānziro. ¹⁶ T̄ó a nawēa k̄e a Yesudeke yānzi, àton k̄eare w̄iyā ũro. À Luda s̄ābu kp̄à k̄e Yesu t̄ó k̄úawa yānzi. ¹⁷ Zaake w̄ēt̄āmmaguro k̄a, Luda gb̄ēn̄on̄ à n̄àanyo. Lán w̄ám̄be à n̄àawao k̄áaku n̄à, ēe m̄i d̄e k̄ñ gb̄ē k̄e ās̄ ḡi Luda baaru nnaa mazin̄o diam̄e? ¹⁸ Zaake gb̄ē maaan̄o m̄isina k̄e z̄i'ũ, yā é b̄o k̄ñ ludayadarisain̄o k̄ñ durunk̄erin̄o diam̄e? ¹⁹ B̄ee yānzi gb̄ē k̄e ās̄ōe nawēa k̄ē Luda p̄yezi guun̄o n̄i z̄inda na n̄i K̄eri n̄āan̄ēdeen̄e a z̄i, ās̄ō ḡō yā maaa k̄ē.

5

Luda s̄a kp̄asa gwana

¹ M̄ēe l̄e daa a gb̄ēnsin̄o sa. Gb̄ēnsin̄ ma ũ se. Má d̄e nawēa k̄e Kirisi k̄e s̄ēdadee ũ, bens̄ō ma bà kú k̄ñ gakuì k̄e ēe b̄o gupuraa se. ² Àḡō d̄e kp̄asa k̄e Ludaa k̄āearee d̄arin̄o ũ. À ò ligazi k̄ñ p̄yezinao, èe k̄e tiasin̄lo, lán Ludaa yezi n̄à. Èe k̄e w̄wet̄ena yānzin̄lo. À k̄e k̄ñ n̄ōs̄eo do. ³ Àtongae gb̄āaa ble gb̄ē k̄e w̄à n̄i náare a z̄i p̄in̄aro. À t̄ó a kuuna ḡō a s̄āa p̄in̄o daa z̄éa, ⁴ é k̄ifura k̄e à gakuì è yāaroo e guro k̄e S̄ād̄ariki é m̄ó.

⁵ A ḡōk̄paren̄o s̄ō, à a z̄inda kp̄à gb̄ēnsin̄o. A p̄ingi à a z̄inda busak̄ōne, zaake: Luda è íb̄et̄e kp̄à k̄ñ ñad̄arin̄o, m̄ode à gb̄ēk̄ē v̄i k̄ñ z̄indabusarin̄o.

⁶ B̄ee yānzi à a z̄inda busa Luda gb̄āadeen̄e, ēe a sé lez̄i guro k̄e à d̄īea. ⁷ À a yā'āmm̄an̄o t̄on̄e p̄ingi, zaake è làakari d̄awa.

⁸ A w̄ēe ḡō d̄o, àḡō kú a làakaria. A íb̄ēe Ib̄ilisi d̄e lán m̄usu ód̄ori bàme. Èe kp̄āe k̄ēazi, èe gb̄ē w̄et̄e à k̄i. ⁹ À ḡine, à ze gb̄āa ludanaan̄ek̄ena guu, zaake á d̄ō k̄e a Yesude daa k̄e ās̄ō kú anduna guun̄o n̄i p̄ingi e nawēa d̄ōnk̄ō p̄i k̄ēme se. ¹⁰ Luda Aubarikapingide a sisi a gakuì k̄e è yāarooa Kirisi guu. T̄ó a nawēa k̄e f̄ete, ēe a b̄o maa, ēe a ze ḡingin, ēe a gba gb̄āaa, ēe a k̄ās̄āa p̄ēe. ¹¹ Àm̄be à gb̄āa v̄i ai guro p̄ingi! Aami.

Lézammana

¹² Wa gbẽndo Silasi bé à lá néngo kè kèmm̃are. À kuum̃ gbẽ náañdee ũ. Ma lé dàawa, má d̃e à sèedadee ũ kè yā kè má ò d̃e Luda gbẽk̃e yāpuraā ũ. À z̃e o gíñgin. ¹³ Babil̃nu gbẽ kè Luda ñ s̃é lán a bàñ ò k̃pàawa. Ma né Maaku ò k̃pàawa d̃o. ¹⁴ À ò k̃pák̃s̃a k̃ññ lépek̃s̃anao yenzi guu. Luda am̃a kè á kú Kirisi guuño gba aafia a píñgi.

PITA TAKADA PLAADDEE

Yāpurakpana sisina kè Luda wa sisia

¹ Ma Simo Pita, Yesu Kirisi zòbleri, à zìri, mámbe ma takada kè kè gbě kè wa Luda wa Mìsiri Yesu Kirisi n gbá zé aō a náane kè lán wa bà a maakεε gāzĩnɔnε.

² Gbēke kōn aafiao gō papanaawa Luda kōn wa Dii Yesuo dōna guu.

³ Luda wa se wàgō kú a gakui kōn a maakεεo guumε, à tò wá a dō, ben à ludakegbāaa wa gba pō kè kō sio wàgō vīi, le wa kuuna e à ke sēnkpe kōn à yāo.

⁴ Len à yā bíta bēdeε kè à à lé gbēweeno kēwe le, le à yānzi wà bō anduna dà zaaa kè è n yaka guu wà Luda kuuna taka sé. ⁵ Yā beee yānzi à aīa ke maamaa, à Luda náane ke maakεna guu, à yā maaa ke dōna guu, ⁶ àgō dōna vī a zīnda kūna guu, àgō a zīnda kūna dō mena guu, àgō mena vī nana Ludazi guu, ⁷ àgō nana Ludazi kōgbēkeε guu, àgō gbēkeε vī kōo yenzi guu. ⁸ Zaake tó á yā beeenō kūna, ben aōε kaara, égō kuu pā kaarana sairo wa Dii Yesu Kirisi dōna guu.

⁹ Gbē kè yā beeenō kūna sōro, à a wée kpàkōre, à gō vīa ūmε. À sán kè Luda durun kè à kè yāano kēare. ¹⁰ Beee yānzi ma gbēno, à aīa ke à yāpura kpá sisina kè Luda a sisi à a seεa. Tó ée yā beeenō keε, é fu zikiro. ¹¹ Len weé gbāake kpáazi maamaa le, égō kú kōn wa Dii wa Mìsiri Yesu Kirisio à kpata kè è yāaroo guu.

¹² Beee yānzi, baa kè á yā beeenō dō, bensō a kāsāpεena yāpura kè á kūna guu, mégō yā pīno dāgumε. ¹³ Gurō kè má kpé kú ma sō guu, mée daa à maa mágō té kaaagu yā pīno dāguna yānzi. ¹⁴ Má dō kè ma bōna ma sōn gurō é ká tia, lán wa Dii Yesu Kirisi gīake à òmε nà. ¹⁵ Mé aīa ke, le yā pīno e àgō dāgu guro pīngi ma gaa gbεra.

Kirisi gakui sèedadeenō

¹⁶ Kè wa wa Dii Yesu Kirisi suna kōn gbāaaò òare, wée té gara kè wà dà kōn ɔndɔɔziro. Wa wée sì à bítakeεlemε, ¹⁷ gurō kè De Luda bēε līne à à tó bō. À Luda bíta gakuide kòto mà à bè a Né mēn do léle yenzideen à ū, à yā è káare. ¹⁸ Wa kòto kè bō ludambεε pī mà gurō kè wá kúo kpīi kè à kú adona musu. ¹⁹ Beee òdāwe kè yā kè annabinō ò né yāpuramε. À maa à làakari dō yā pīa fitia kè èe gu bīgubugu puu ū ai gudōnao sōsōne gō gá fεε a swēn, le guu dāwa. ²⁰ À kè deńlaa sa àgō dō kè gbēke è fō à yā kè annabi kè Luda yān bōkōte a zīndaro. ²¹ Annabinō yāke è bō gbēntee poyezi guuro, aō Luda yā ò lán à Ninii dōńne aε nāmε.

2

Egeyādannεrinō

¹ Annabi εgeεno bō yā Isarailano té. Len egeyādannεrinō é bō a té le se. Aōé εgeε kè è tó wà kaate ká Luda yādannεn, aō lé sé Dii kè n bózi, aōé n zīnda kaate kāndo. ² Weé ténzi pari aō wísai yākeεna guu, weé yāpura zé zaa bo aō yānzi. ³ Aō wākūkeεna guu aōé a ble kōn εgeε kè aōé bleao. Yākpae vērĩma à gī kè, ii è na n Kaateri wēenlo.

⁴ Zaake Ludaa e malaika kè aō durun kēno tóro, à n ká kokotēwεε siaa kè kú gīzīgīzī guu, àgō n kūna ai yākpakeεgurō zī. ⁵ Èe anduna zi kōn a yādarisaidee kè aō kú à guuno tóro, à tò í dāńla. Mōde à Nuu kè è maakεna waazi keε bō kōn gōon swεεplaa pāndenō. ⁶ À yā dà Sōdōmu kōn Gōmōraola à n káate aō gō túbu ū, à n ké le yā kè eé ludayādarisainō lee sēeda ū. ⁷ Mōde à Lutu bō, gbē maaa kè à nōse yāka dokadarisaidee pīno wísaiyākeεna yānzi. ⁸ Gbē maaa pī kú n té, yā

zaaa kè èe ee bensõ èe maa lán guu e dɔɔ ná ɔ́a kè à nòsɛ maa yānzi. ⁹ Tó lɛmɛ, lɛ Dii gbɛ kè naaziino bɔna yɔagwana guu zé dɔ, bensõ à gbɛ zaaa kũna dɔ lɛ à wée taa yákpaekegurɔ zĩ. ¹⁰ À pāsĩn sa gbɛ kè aɔ̀e kya ká dokanno ũ, aɔ̀ mè dà zaaano bé è dɔ́nne aɛ gbāsĩkena guu.

Ɛgeyādanneri pino né kùgbāade wadadeenɔmɛ. Dɔkena kɔn malaika gakuideenɔ è nĩ vĩa kũro. ¹¹ Malaika kè aɔ̀ gbāa kɔn nĩ ikoo de ɛgeyādanneri pinolaano è we wà nĩ tó zaaa sí aɔ̀ yā dirĩma Dii aɛro. ¹² Gbɛ pino è yā kè aɔ̀ à gbá dɔroo zaa bomɛ. Gbɛntee báa bé à dańla, aɔ̀ laasuu vĩro. Wà nĩ í, lɛ wà nĩ kũkũ wà nĩ dede yānzime. Aɔ̀e kaate lán nòbɔno bà, ¹³ weé à zaaa kè aɔ̀ kè fĩa bońne. Dàzaakena fāantɛ è kɛńne nna. Gurɔ kè aɔ̀e pɔ bleeao, aɔ̀e pɔnnaa kɛ kɔn nĩ pónidenano. Aɔ̀ kuuna a té né seemɛ kɔn gbāsĩo. ¹⁴ Zinakena kú nĩ wéea, durunkena è móm̃maro. Aɔ̀e mɔnafiki kɛ gbɛ kè Luda yā e kāsāa pée nĩ guuroonɔnɛ. Wākũ nĩ swè blè. Luda lé kɛńnemɛ. ¹⁵ Aɔ̀ sāsā, aɔ̀ kè zé súusua, aɔ̀ zé dɔnkɔ sè kɔn Bɛɔ né Balamu kè ye ɔ zaaazio. ¹⁶ Zaaki pɔlegboo'ina yā òne lán gbɛntee bà, à kpàkɛzi à zaakena yā musu, à gine kɔn à mìsaiyākenao. ¹⁷ Gbɛ beenɔ de lán bia kè aɔ̀ í bàbano bàme, lán lousisina kè gè zéla kɔn ĩao bà. Gusia niginigin Ludaa diɛńne yàari ũ. ¹⁸ Aɔ̀e ĩa kori bíta dā, aɔ̀e ɔndɔ kɛ gbɛ kè aɔ̀ bò sāsāzen dufunɔnɛ kɔn dàzaayāo kɔn wísaiyāo. ¹⁹ Yā kè è nĩ yaka zònon nĩ ũ, ben aɔ̀e gɔna wɛnenɔ ũ lé gbɛńne. Zaake baade pिंगi né yā kè à à swè blè zòmɛ.

²⁰ Tó aɔ̀ bò anduna yāgbāsĩkenan wa Dii wa Mísiri Yesu Kirisi dɔna gāzĩ, ben aɔ̀ tò yā pì ɛara à nĩ kagura kè, à nĩ swè blè, aɔ̀ kuuna zāa zaa de à káakupɔla. ²¹ Tó aɔ̀e yāpura zé dɔ yāro, lɛ beee maańne de kè aɔ̀ dɔ gbasa wà kpɛɛ lì Luda yā kè wà dàńnenɛla. ²² Yáasi kè wà kè kɛno pāpa nĩ musu yāpura: Gbɛɛ è ɛara a pìsizi. Lɛmɛ dɔ: Alɛde kè wà à zú ò è ɛara à máemaɛ bɔtɔngammɛ.

3

Dii mógurɔ zĩ

¹ Ma gbɛ yenzideenɔ, lá plaadee kè má kɛareen yè. Lá mèn plaaa pino guu pिंगi ma yā dɔagu, lɛ à vu iin kɔn laasuu maaaomɛ. ² Má yezi yā kè Luda annabinɔ ò yāano dɔagu kɔn yā kè wa Dii wa Mísiri diɛ a zĩrinɔnɛ aɔ̀ òareeo. ³ Àgɔ dɔ zaa káaku kè gurɔ zāanɔa zĩndapɔyezikerino é mó wà a lalandi kɛ ⁴ wà be: Èe a mɔna lé gbɛroo? À kú máa? Wa denɔ gà, mɔde pɔ pिंगi kú a gbɛn zaa lán Luda anduna kàe nàme. ⁵ Kè Luda yā ò yā à musu kɔn andunao kè, aɔ̀ yā pì kpà swākoto. À tɔɔte bò ín, à à kè í pì gāzĩ, ⁶ í pì bé à dà anduna káakupɔla, à à kàate. ⁷ Luda yā'ona dɔnkɔ pì bé à tò musu kɔn anduna tiaa kèo diɛna té pɔ ũ ai gurɔ kè eé yákpae kɛ kɔn a yādarisaideenɔ, à nĩ kaate.

⁸ Ma gbɛ yenzideenɔ, àton tó yā kè sāaguro: Gurɔ doo de Diine lán wè wàa sɔɔroo bàme, wè wàa sɔɔro sɔɔ denɛ lán gurɔ doo bàme. ⁹ Dii mɛkpɛte vĩ kɔn yā kè à à lé gbɛ kenao lán gbɛkenɔ e daa nàro, èe mɛna kɛɛaomɛ. À yezi gbɛke kaatero, à yezi gbɛ sānda pिंगi nòsɛ liemɛ. ¹⁰ Dii mógurɔ zĩ égɔ de lán kpāi mɔna bàme. Zĩ beee musu é gè zéla biɔo, à pɔno é té kũ wà pia, tɔɔte kɔn pɔ kè kú à guuno égɔ kuu dɔro. ¹¹ Zaake pɔ pिंगi é kaate lɛ, gbɛ kparee boriin égɔ de à ũu? À tó a kuuna gɔ adona ludayādarino ũ ¹² wéedɔna à mógurɔzi, à aĩa kɛ gurɔ pì ká kpakpaa. Zĩ pia musu é kaate kɔn téo, à puusu wāaa é à pɔno yó. ¹³ Wapino sɔ, wa wée dɔ ludambɛ dufu kɔn tɔɔte dufuozi kè Luda à lé gbèwee. Gwen maakena égɔ kún.

¹⁴ Beee yānzi ma gbɛ yenzideenɔ, a wéedɔna gurɔ pizi guu à aĩa kɛ àgɔ kuu see sai taari sai, àgɔ nna kɔn Ludao. ¹⁵ À wa Dii mɛnakena diɛ m̀sina ũ, lán wa

gbẽ yenzide Pɔlu takada kɛ̀are nà kɔ̀n ɔ̀ndɔ̀ kɛ̀ Luda à gbàò. ¹⁶ Yã pìnɔ̀n Pɔlu ò takada kɛ̀ à kɛ̀nɔ̀ guu píngi. À lá pì gukenɔ̀ dɔ̀rɔ̀ dɔ̀na zĩ'ũ. Wéesiadeenɔ̀ kɔ̀n gbẽ kɛ̀ aɔ̀ zɛna gbãaroonɔ̀ è yã pìnɔ̀ lɛ̀ kpɛɛgãnda, lán aɔ̀è kɛ̀ nà kɔ̀n Luda yã takada kpaaanɔ̀. Lɛn aɔ̀è n zĩnda da kaatenan lɛ.

¹⁷ Apinɔ̀ sɔ̀ ma gbẽ yenzideenɔ̀, lán á yã pì dɔ̀ nà kò, à làakari kɛ̀, lɛ dokadarisaideenɔ̀ tón a sã̀sã̀ kɔ̀n n̄ egɛɛoro. Àton bɔ̀ a zɛna gbãaan à léero.

¹⁸ Àgɔ̀ gbãa wa Dii wa Mìsiri Yesu Kirisi gbẽkɛ̀ kɔ̀n à dɔ̀nao guu. Àmbe à gakui vĩ zaa tia ai gurɔ̀ píngi! Aami.

YOHANA TAKADA KAAKU

Yā wëndidee

¹ Yā kè kuu zaa káaku, kè wa à yā mà, ben wa à è kǝn wéεo, wa à gwà, wa ɔ kèa, Yā wëndidee pì baarun wée kpaaare. ² Wëndidee pì bò gupuraa, wa à è, wámbe à sèedadeenɔ ũ. Wëndidee pì kú De Luda kiiamε yā, ben à bò à mòwazi. À baarun wée kpaaare. ³ Yā kè wá mà bensɔ wá èn wée ooare, le apinɔ se à e àgɔ kúwao kɔ gbẽnɔ ũ, zaake wá kuu kɔ gbẽnɔ ũ kǝn De Ludaomε kǝn à Né Yesu Kirisi pìo. ⁴ Wée yā kènɔ ooare le wa pɔnnaa e àgɔ papana.

Luda né gupuraame

⁵ Baaru kè wá mà à kiia, wée kpaaareen yè: Luda né gupuraamε, gusiaa kú à kiiaro, baa féte. ⁶ Tó wa bè wá kúo kɔ gbẽnɔ ũ, ben wá kú gusiaan, εgεen wée too, wée zĩi kε yāpuraaro. ⁷ Tó wá kú gupuraan, lán Luda kú gupuraan nà, èndē wá kuu kɔ gbẽnɔ ũ, à Né Yesu aru è wa durun píngi kēwa.

⁸ Tó wa bè wá durun vīro, wée wa zĩnda kεkεemε, yāpuraa kúwaro. ⁹ Tó wa wa durunɔ ò Ludaε, à náanε vī è yā kε a zéa, eé wa durun pìnɔ kēwa, eé yā zaa píngi worowa. ¹⁰ Tó wa bè wée durun kero, wa Luda diε egεdee ũmε, à yā kú wa swè guuro.

2

¹ Ma né yenzideenɔ, mée yā beee ooare, le àton durun kero yānzimε. Mòde tó a gbēke durun kè, wá zenyodee vī De Luda kiia, àmbe taarisaiide Yesu Kirisi ũ. ² Àmbe wa durunɔ agbaakpabo ũ. Èe kε wa durunɔn adoro, kǝn anduna píngi gbẽnɔ pómε.

³ Tó wá yā kè à dienɔ kūna, beee òɔawe yāpura kè wá à dɔ. ⁴ Tó gbē bè á à dɔ, ben à à yā kè à dienɔ kūnaro, εgεdeemε, yāpuraa kú à swè guuro. ⁵ Gbē kè à à yā kūna sɔ, Luda yenzi papana à guu yāpura. Pó kè eé tó wá dɔ kè wá kú à guun yè: ⁶ Gbē kè bè á kú à guu, séde àgɔ kuu lán Kirisi kuu nà yā.

Yā dufu diena

⁷ Ma gbē yenzideenɔ, èe kε yā dufun mée ooarero, yā zii kè wá diεare zaa káakumε. Yā zii pìn yā kè á mà ũ. ⁸ Baa kǝn beeeo yā kè mée ooaree dufumε dɔ, wè à yāpuraa e à kiia kǝn a kiiaro, zaake gusiaa e gētεε, ben gupura yāpura e puu sa.

⁹ Gbē kè bè á kú gupuraan, ben à za a gbēdaaan, adee kú gusiaa guumε ai tia. ¹⁰ Gbē kè ye a gbēdaaazi kú gupuraan, à yāke è tó gbēke furo. ¹¹ Gbē kè za a gbēdaaan kú gusiaan, à té gusiaan, à dɔ guu kè èe gaanlo, kè gusiaa à vīa kú yānzì.

¹² Ma né yenzideenɔ, mée beee ooare kè a durunɔ kēawa à tó gāzĩ yānzimε.

¹³ Mareenɔ, mée beee ooare kè á gbē kè kuu zaa káaku dɔ yānzimε.

Gɔkparεnɔ, mée beee ooare

kè a zĩ blè Setān-a yānzimε.

Ma né yenzideenɔ, má òare

kè á De Luda dɔ yānzimε.

¹⁴ Mareenɔ, má òare

kè á gbē kè kuu zaa káaku dɔ yānzimε.

Gɔkparεnɔ, má òare

kè á gbãa vî, Luda yã kú a swè guu,
bensõ a zî blè Setân-a yãnzime.

¹⁵ Àtongõ ye andunaziro ke pò kè kú à guunõ. Tó gbẽ ye andunazi, à ye De Ludaziro. ¹⁶ Zaake yã kè kú anduna guu píngi, m̀e pónidena kôn sãnkaweeo kôn auziki ñadãnao e bõ De Luda kiiaro, à bõ anduna kiiame. ¹⁷ Anduna e gẽte kôn a pónidena, m̀de ludapoyezikeri égõ kuu gurõ píngime.

Kirisi ibee

¹⁸ Ma né yenzideenõ, gurõ zãan wá kún kè. Lán á mà kè Kirisi ibee e m̀õ nà, à ibeenõ gĩake wà kè pari. Beee òdawe kè wá kú gurõ zãanõ. ¹⁹ Gbẽ pìnõ bõ wa kiiame, m̀de wa gbẽnõlo. Tó wa gbẽnõme yã, le aõ kúwao. Aõ bõ, le wà dõ kè aõ gbẽkee kuu wa gbẽ ùro yãnzime.

²⁰ Apinõ sõ, Luda a Ninii òare, ben á yãpuraa dõ a píngi. ²¹ Ma beee òare, kè á yãpura dõ yãnzime, èe ke kè á dõro yãnzinlo. Á dõ kè egẽ ke e bõ yãpuraa guuro. ²² Dén egẽdee ù? Gbẽ kè gí Yesu mesayakeezime. Gbẽ been Kirisi ibee ù, à gí De Ludazi kôn à Néome. ²³ Gbẽ kè gí Luda Nézi De Luda vîro. Gbẽ kè zè kôn Luda Néó bé à De Luda vî.

²⁴ Á tó yã kè á mà zaa káaku gõ kú a swè guu. Tó yã kè á mà zaa káaku pì kú a swè guu, apinõ sõ, égõ kú Luda Né guu kôn à Deo. ²⁵ Pó kè Kirisi à lé gbèween wèndi kè è yãaroo ù.

²⁶ Ma yã beee òare gbẽ kè aõe a sãsãanõ yã musu. ²⁷ Amõanõ sõ, Ninii kè á è Kirisia kú a guu. A bà kú kôn gbẽke yãdadanaareero, zaake à Ninii e yã píngi dadaaare, à yãpuraa vî, egẽ kú à guuro. Lán èe dadaaare nà, àgõ kú Kirisi guu le.

²⁸ Tia sa ma né yenzideenõ, àgõ kú à guu, le gurõ kè à bõ gupuraaa, wa swè gõ òena, wí tón wa kú à sugurõro.

²⁹ Zaake á dõ kè Ludaa maa, àgõ dõ kè yãmaakeri píngi né à néme.

3

Luda nénõ

¹ Á gwa lán De Ludaa yewazi à kè bíta nà ai è wa sisi a nénõ. Wá sõ de à ù! Anduna wa dõro, kè èe à dõro yãnzì. ² Ma gbẽ yenzideenõ, Luda nénõn wa ù tia, dian wégõ de nà e bõ gupuraaa kòro. Wá dõ kè gurõ kè eé bõ gupuraaa, wégõ de lán à bà, zaake wé wé siàle wà e lán à de nà. ³ Gbẽ kè wé òzi le è a swè pípi, lán Kirisi swè pipina nà.

⁴ Gbẽ kè durun kè bõ doka kpeme, zaake durunkena né bõna doka kpeme. ⁵ Á dõ kè Kirisi mò durunkennena yãnzime, durun sõ kú à swè guuro. ⁶ Gbẽ kè kú à guu égõ kpẽ gõ durun keero. Durunkeri kee e à ero, èe à dõro.

⁷ Ma nénõ, àton tó gbẽke a sãsãro, yãmaakeri bé à maa, lán Kirisi maa nà. ⁸ Gbẽ kè è durun kee né Ibilisi pómẽ, zaake Ibilisi durun kè zaa káakumẽ. Ibilisi yã kaatena yãnzin Luda Né mòzi. ⁹ Gbẽ kè Ludaa ì égõ kpẽ gõ durun keero, zaake Luda borii bé à kú à guu. Eé fõ àgõ kpẽ gõ durun keero, kè Luda à ì yãnzì. ¹⁰ Dian wá Luda nénõ dõkõzi kôn Ibilisi nénõn yè: Gbẽ kè è yã maaa kero ke gbẽ kè ye a gbèdaaziroo né Luda nénlo.

Yekõzina

¹¹ Yã kè á mà zaa káakun yè: Wàgõ yekõzi. ¹² Àtongõ de lán Kaini bàro. À kuu Setân pò ùmẽ, ben à a dãaro dè. Bóyãnzin à à dèzi? Kè à yãkena zaa, bensõ à dãaro pò maa yãnzime. ¹³ Ma gbẽnõ, tó anduna zàagu, àton tó à bõ a saero. ¹⁴ Wá dõ kè wa bõ gaan wa gẽ wèndi guu, kè wá ye wa Yesude daanõzi yãnzì.

Gbẽ kè ye gbẽziroo né gèmɛ ai tia. ¹⁵ Gbẽ kè zà a gbẽdaaan né gbẽderimɛ. Á dɔ kè gbẽderi ke ègɔ wèndi kè è yāaroo vī a guuro.

¹⁶ Yā kè wá yenzi pì dɔan yè: Kirisi a zīnda kpà wa yānzi. Wapinɔ sɔ, séde wà wa zīnda kpà wa Yesude daanɔa. ¹⁷ Tó gbẽ anduna pɔ vī, ben à è a Yesude daa kú pónidɛna guu, tó èè à wènda dɔro, Luda yenzi kú à swè guu? ¹⁸ Ma né yenzideenɔ, wàtongɔ yekɔzi kɔn léoro. Wàgɔ yekɔzi yāpura guu kɔn wa yākenao. ¹⁹ Beee òdɔawe kè yāpura gbẽnɔn wa ũ, gbaswa wa swè e àgɔ diena Luda aɛ. ²⁰ Tó wá laasuu e wa kù vī sɔ, wá dɔ kè Luda bíta dɛ wa laasuula, à yā píngi dɔ.

²¹ Ma gbẽ yenzideenɔ, tó wá laasuu e wa kù vīro, wa swè égɔ diena Luda aɛ, ²² kè wá yā kè à dienɔ kūna, ben wée yā kè è káɛ kɛ yānzi, wé pɔ kè wá gbèkaa e. ²³ Yā kè à diɛween yè: Wà à Né Yesu Kirisi náanɛ kɛ, wégɔ yekɔzi lán à diɛwe nà. ²⁴ Gbẽ kè yā kè à dienɔ kūna kú à guu, Luda pì kú adee guu se. Wá dɔ kè à kú wa guu à Ninii kè à kpàwa yānzi.

4

Niniinɔ dɔkɔzina

¹ Ma gbẽ yenzideenɔ, àton nini píngi náanɛ kɛro. À niniinɔ tàasi kɛ à gwa, tó aɔ bɔ Luda kiiamɛ, zaakɛ annabi egɛɛnɔ pari kù anduna guu. ² Yā kè eé tó à Luda Nini dɔn yè: Ninii kè bè Yesu Kirisi mò gbẽntee ũu bɔ Luda kiiamɛ. ³ Ninii kè Yesu dɔ leroo e bɔ Luda kiiaro. Kirisi ibɛɛ kè á mà èè mɔn gwe. À sɔ kú anduna guu kò.

⁴ Ma né yenzideenɔ, Luda gbẽnɔn a ũ, a zì blè annabi egɛɛ pìnɔa, zaakɛ gbẽ kè kú a guu bíta dɛ gbẽ kè kú anduna guula. ⁵ Anduna gbẽnɔn n ũ. Beee yānzin aɔè yā o anduna zékpɛ guuzi, ben anduna gbẽnɔ è n yā ma. ⁶ Luda gbẽnɔn wa ũ. Gbẽ kè Luda dɔ è wa yā ma, gbẽ kè kú Luda pɔ ũroo è wa yā maro. Àmbe à tò wá Nini Yāpurade dɔkɔzi kɔn nini egɛdeeo.

Ludan yenzi ũ

⁷ Ma gbẽ yenzideenɔ, wàgɔ yekɔzi, zaakɛ yenzi è bɔ Luda kiiamɛ. Gbẽ kè yenzi vī né Luda néɛ, à Luda dɔ. ⁸ Gbẽ kè yenzi vīroo Luda dɔro, zaakɛ Ludan yenzi ũ. ⁹ Dian Luda a yenzi òdɔawe gupuraaa nán yè: À a Né mèn do léle zì anduna guu, lɛ wà wèndi e kɔn à gbāaa. ¹⁰ Yenzi pìn yè: Èe kɛ wámbe wá ye Ludaziro, Luda bé à yewazi, ben à a Né zì wa durunnɔ agbaakpapɔ ũ. ¹¹ Ma gbẽ yenzideenɔ, lán Ludaa yewazi lɛ nà, séde wàgɔ yekɔzi. ¹² Gbẽkee e wée si Ludalɛ zikiro, Mòde tó wá yekɔzi, Ludaa kú wa guu, ben à yenzi pì papana wa guu.

¹³ Wá dɔ kè wá kú à guu bensɔ à kú wa guu, kè à a Ninii kpàwa yānzi. ¹⁴ Wá è, ben à sèedadeenɔn wa ũ, kè De Luda a Né zì anduna Mísiri ũ. ¹⁵ Gbẽ kè ò gupuraan kè Yesu né Luda Néɛ, Ludaa kú à guu, bensɔ à kú Luda guu. ¹⁶ Wá Luda yenawazii dɔ, ben wá à náanɛ vī.

Ludan yenzi ũ. Gbẽ kè ègɔ yenzi vī kú Luda guu, ben Ludaa kú à guu. ¹⁷ Pɔ kè tò yenzi pì papana wa guun yè: Wa swè égɔ diena yākpɛkɛgurɔ zī. Zaakɛ lán Kirisi dɛ nà, wapinɔ se, lɛn wá dɛ lɛ anduna kè guu. ¹⁸ Yenzi pì ègɔ vīa vīro. Yenzi wásawasa è pé vīaa, zaakɛ vīa né wétamma yāɛ. Vīadee yenzi ègɔ wásawasaro.

¹⁹ Wapinɔ, wá yenzi vī, kè Luda gĩakɛ à yewazi yānzimɛ. ²⁰ Tó gbẽ bè á ye Ludazi, ben à zà a Yesude daaan, egɛdeemɛ. Zaakɛ gbẽ kè ye a Yesude daaa kè èè eeziro, eé fɔ àgɔ ye Luda kè èè à eroozí? ²¹ Yā kè à diɛween yè: Gbẽ kè ye Ludazi, séde àgɔ ye a Yesude daaazi.

5

Luda Né náanekena

¹ Gbē kè è Yesu náanɛ kɛ Mesaya ũ, Luda bé à adee ì. Gbē kè ye dezi ye à nézimɛ se. ² Tó wá ye Ludazi, ben wá yā kè à diɛnɔ kūna, beee bé à òɔawɛ kè wá ye Luda nɛnɔzi. ³ Zaakɛ yena Ludazi bé à dɛ yā kè à diɛnɔ kūna ũ. Yā kè à diɛ pìnɔ kuu asoo ũ sɔro. ⁴ Zaakɛ gbē kè Ludaa ì è zĩ ble andunaamɛ. Wa ludanaanekena bé è tó wá zĩ ble andunaa. ⁵ Dé bé è zĩ ble andunaa? Sé gbē kè sɪ kè Yesu né Luda Némɛ.

Yesu Kirisi sèedadeenɔ

⁶ Yesu Kirisi pìn gbē kè mò à batisi kè à a aru kwèɛ ũ. Èe kɛ batisimɛ adoro, à batisi kè à a aru kwèɛ se. Luda Ninin à sèedadee ũ, zaakɛ àmbɛ yāpuradee ũ. ⁷ Sèedadeenɔ kuu mèn aagɔmɛ. ⁸ Luda Nini kɔn í pìo kɔn aru pìo. Pó mèn aagɔ pìnɔ pínɡi dɔnkɔmɛ. ⁹ Lán weè gbɛntee sèedadekɛna sí nà, Luda sèedadekɛna dɛ beela, zaakɛ Luda yā pì ò a Né yā musu. ¹⁰ Gbē kè è Luda Né náanɛ kɛ sèeda pì vĩ a swè guu. Gbē kè èe Luda yā síroo Luda pì diɛ egɛdee ũmɛ, zaakɛ èe yā kè Ludaa ò a Né musu síro. ¹¹ Yā kè à òn yè: Luda wa gba wèndi kè è yāaroo, wèndi pì sɔ kú à Né kiiamɛ. ¹² Gbē kè Luda Né vĩi wèndi kè è yāaroo vĩ. Gbē kè Né pì vĩroo wèndi pì vĩro.

Wèndi kè è yāaroo

¹³ Mée yā beeenɔ ooare, amɔa kè ée Luda Né náanɛ kɛnɔ, lɛ àgɔ dɔ kè á wèndi kè è yāaroo vĩ. ¹⁴ Pó kè tò wa swè ègɔ diɛna Luda aɛn yè: Tó wa pó wée kèa lán à pɔɔ yezi nà, è síwe. ¹⁵ Lán wá dɔ kè è wa wéekɛ ma nà, wá dɔ kè pó kè wa wée kèa pì wa gĩakɛ wá è kò.

¹⁶ Tó gbē a Yesude daaa è, èe durun kè è n kaatɛroo kɛɛ, à wée kɛ lɛ Luda à gba wèndi. Durun kè è n kaatɛroon má téa. Durun kè è n kaatɛ kuu, èe kɛ beeen ma bè à wée kɛ à musuro. ¹⁷ Yāzaakɛna pínɡi né durumɛ, mɔde durun kè è n kaatɛroo kuu.

¹⁸ Wá dɔ kè gbē kè Ludaa ì ègɔ kpɛɛ gɔ durun kɛɛro, zaakɛ Luda Né è à dākpa, Setān è fɔ à ɔ kɛaro. ¹⁹ Wá dɔ kè Luda gbɛnɔn wa ũ, baa kè anduna pínɡi kú Setān ɔzĩmɛ. ²⁰ Wá dɔ kè Luda Né mò, ben à wa wée kè, lɛ wà e wà Yāpuradee dɔ. Wá kú Yāpuradee pì guu kɔn à Né Yesu Kirisio. Àmbɛ Luda yāpuradee pì ũ. Àmbɛ wèndi kè è yāaroo ũ.

²¹ Ma né yenzideenɔ, à làakari kɛ tãanɔzi.

YOHANA TAKADA PLAADÉE

Yāpura kōn yenzio

¹⁻² Mamoma gbēnsi, māmbe ma takada kè kè nōgbē kè Ludaa sènē kōn a nēno. Má yeazi yāpuraa guu, yāpuraa kè kú wa guu, bensō eégō kúwao gurō pīngi yānzi. Māmbe madoro, kōn gbē kè aō yāpuraa pì dōnōmē nī pīngi. ³ De Luda kōn a Né Yesu Kirisio gbēkēē kēare kōn sūuo, aō a tó aafiao yāpura kōn yenzio guu.

⁴ Kè má è a né kenō kú yāpuraa guu lán De Ludaa diēwe nà, ma pōō kè nna maamaa. ⁵ Tia sa nōgbē, mēē wēē kēemma. Èe kē dokayā dufun mēē oonnero, yā kè wā vī zaa káakumē. Wàgō yekōzi. ⁶ Yenzin yè: Wàgō dokayā kè Ludaa diēno kūna. Yā kè Ludaa diē pīn yè: Wàgō kú yenzi guu lán á mà zaa káaku nà.

⁷ Gbēkēkerino dāgula anduna guu pari, aōē be Yesu Kirisi e mó gbēntee ūro. Gbē beee takano né gbēkēkerinōmē, Kirisi ibēenōmē. ⁸ À làakari kē, àton tó zīi kè á kè kē pāro. À tó à a láada e papana. ⁹ Gbē kè vī Kirisi yādannelaa Luda dōro. Gbē kè zè kōn yā pìo De Luda vī kōn à Néno nī pīngi. ¹⁰ Tó gbē mò yā dadaare, tó à yā beee kūnaro, àton à síro. Àton gbāake kpá adeezi sero. ¹¹ Zaake gbē kè gbāake kpāzi bà kú kōn à zaakenanōmē.

Lézammana

¹² Má yā vī pari mà oare, mōde má yezi mà kēare takada guuro. Má tāmaa vī mà mó wēē kpāēazi, wà yā o kōo wēēdewe, lē wà pōnnaa e àgō papana. ¹³ N vīi kè Ludaa sè nēno ì kpāawa.

YOHANA TAKADA AAGɔDEE

Luda zĩkerinɔ sina

¹ Mamɔma gbɛnsi, mámbe ma takada kè kè ma gbɛ yenzide Gayusine. Má yenzi yāpuraa guu. ² Ma gbɛ yenzide, mɛɛgɔ adua kɛenne, le ngɔ aafia, yā pĩngi e à bɔnyo nna lán n kuuna maa ná. ³ Kè wa gbɛnɔ mò, aɔɔ òmɛ lán n yāpura kũna ná, bensɔ n kú à guu, ma pɔɔ kè nna maamaa. ⁴ Gurɔɔ kè má mà kè ma nénɔ kú yāpuraa guu pĩngi, pɔnna kee demɛ beeelaro.

⁵ Ma gbɛ yenzide, n náane vĩ zĩi kè nɛɛ kɛ wa gbɛnɔne guu, atɛnsa nibɔnɔ. ⁶ Aɔ n yenzi yā ò wa sɔsi gbɛnɔne. N kũsɛ kɛnne, lán à maa wà kɛ Luda zĩi guu ná. ⁷ Zaake aɔ dà zén kɔn Kirisi tóo, aɔɔɛ dɔnle e Yesusaideenɔ kiiaro. ⁸ À kɔ sio wàgɔ gbɛ beee takanɔ yàari kɛɛ, le wàgɔ de aɔ zĩkeri daanɔ ũ yāpura baarukpana guu.

⁹ Ma takada ke kè n sɔsi gbɛnɔne, mɔde Dioterefe denlawɛteri ye wa yāziro. ¹⁰ Bee yānzi tó ma mɔ, mé bɔ kɔn yā kè è kɛenɔ kɔn yā zaaa kè è diwaanɔ. Yā pì è káne pókɛ ũro, è wa gbɛnɔ síro, baa se è gí gbɛ kè aɔɔ yezi wà n sínɔne, è sɔsi zé zɔnne.

¹¹ Ma gbɛ yenzide, nton yā zaaa dadaro, sé yā maaa. Gbɛ kè è yā maaa kɛen Luda pɔ ũ, gbɛ kè è yā zaaa kɛɛ Luda dɔro. ¹² Baade pĩngi è Demɛteriu tó nnaa sí. Baa yāpura a zĩndandaa è à sáabu kpá se. Wapinɔ weè à sáabu kpá dɔ, ben n dɔ kè wa sɛɛdadeke náane vĩ.

Lézammana

¹³ Má yā vĩ pari mà onne, mɔde má yezi mà kɛenne takada guuro. ¹⁴ Má tãmaa vĩ wà wée sikɔle tia, wà yā o kɔo wéedewɛ.

¹⁵ Luda n tó aafiao. N gbɛnnanɔ ì kpàmma. N ì kpá wa gbɛnnanɔa doodo.

YUDA

Egeyadannerino

¹ Ma Yuda, Yesu Kirisi zòbleri, Yemisi dāaro, bé à takada kè kè De Luda gbē yenzidee kè à n sísí, à n kūna kuuna Yesu Kirisi guunɔnɛ. ² Luda sùu kɔn aafiao kɔn yenzio kaaraare.

³ Ma gbē yenzideenɔ, má yezi mà takada kēare yā wa píngi m̀sina yā musu, ben má è à kɔ sio kè tiasime mà kēare, mà lé daoawa à gí kɔn a zĩndao Yesu yā kè Ludaa nàare a ɔzĩ gènn do ai gurɔ píngi musu. ⁴ Zaake ludayādarisainɔ gè wa té kpāi, aṣègɔ wa Luda gbēkɛɛ ee n wísaiyākɛna zé ũmɛ, aṣè lé sé wa Dii m̀n do Yesu Kirisizi. Wéɛ kè Luda é tām̃ma kú Luda yān zaa gikɛna.

⁵ Kè Dii Isarailinɔ b̀ò Igipiti, à gberan à gbē kè aṣɔe a náanɛ keroonɔ dèdɛ. Má yezi mà yā pì dɔagu, baa kè á d̃ kò. ⁶ Malaika kè aṣɔe ze kɔn n gwenao, ben aṣ pā kpà n kúkiizinɔ s̃, Luda n ká gusiaan yiyina kɔn m̀ɔkyakoo kè d̃m̃ma gurɔ píngio ai a yākpakɛgurɔ bíta zĩ. ⁷ Lɛmɛ d̃ Sɔdɔmu kɔn Gɔmɔrao kɔn wéte kè aṣo ligañzi gbēnɔ yā beee taka kè lɛ se, aṣ n zĩnda kpà pāpākɛnaa kɔn yā d̃ɔrsaikɛnao. Aṣ kaatena né wétām̃ma kɔn té kè è garooo sèedamɛ.

⁸ Ludayādarisai nana'ori pìnɔ è kɛ lɛ se d̃. Aṣè n zĩnda da yāgbāsīkɛnan, aṣè gí dokazi, aṣè d̃kɛ kɔn malaika gakuideenɔ. ⁹ Baa malaikanɔ kina Mikaeli, gurɔ kè èe leokpakɔa kɛɛ kɔn Ibilisio Musa gè yā musu, èe we à à s̃s̃s̃ à yā dààlaro, m̀dɛ à bènɛ, ma n to Diinɛ. ¹⁰ Gbē pìnɔ s̃ è yā kè aṣo à gbá d̃roo zaa bo. Ɔnd̃ɔ kè wà n íon aṣo vĩ laasuu sai lán ǹbɔnɔ bà, ben è gēnyo kaatenan. ¹¹ Wāiyoo gbē pìnɔ, aṣ Kaini zé s̃. Aṣ s̃s̃s̃ lán Balamu bà ɔ yānz̃i. Aṣ b̀ò Luda kpɛ lán Kora bà, ben aṣ yāka lán à bà. ¹² Aṣ d̃e seedeenñ ũ a k̃gbēkɛ p̀blekiia. Aṣè p̀ bleao, wí è n kūro. Aṣ zĩnda gbɛɛ yān aṣo d̃. Aṣo d̃e lán lousisina kè è g̃tɛ kɔn ĩao mana sai bà. Aṣ g̃a gènn plaa lán lí né'isai kè biɛ bà. ¹³ Aṣo d̃e lán ís̃pɛɛna p̃ās̃i bà, aṣè futa zaaa b̃ aṣ wísaiyākɛnañ ũ. Aṣo d̃e lán s̃s̃s̃ne lili'orino bà, gusia níginigin Ludaa diɛñne yàari ũ gurɔ píngi.

¹⁴ Eñku kè d̃e Adamu nasio dio ũu g̃iake à n yā ò à bè, á è Dii e m̃ɔɔ kɔn a gbē kè aṣ parii lé ṽiroonɔ ¹⁵ lɛ à yākpae kɛ kɔn baade píngio, à yā da a yādarisai durunkerinɔla n píngi, yā kè aṣo kè a yādasaike guu yānz̃i kɔn a tó zaaa kè aṣo s̃inɔ píngi.

¹⁶ Gbē pìnɔ né yāketedeenñmɛ, yāke è káñguro. Aṣ pónidɛna bé è d̃ñne aɛ, aṣè n zĩnda s̃áabu kpà bíta, aṣè lénnaa kása gbēñne àrɛ'ena yānz̃i.

K̃s̃ gbana gbāaa

¹⁷ Apinɔ s̃ ma gbē yenzideenñ, à tó yā kè wa Dii Yesu Kirisi z̃irino g̃iake wà òaree d̃ɔagu. ¹⁸ Aṣ bèare, gurɔ zāanɔa gbē kè aṣ p̀ nidɛna ludayādasai è d̃ñne aenñ é a lalandi kɛ. ¹⁹ Gbē pìnɔ è tó à k̃k̃s̃amɛ, aṣ zĩnda p̃oyezi bé è d̃ñne aɛ, aṣo Luda Nini ṽiro. ²⁰ Apinɔ ma gbē yenzideenñ, à k̃s̃ gba gbāaa a d̃onzize guu, àg̃o adua kɛɛ kɔn à Ninii gbāaa. ²¹ Àg̃o zena Luda yenzi guu, àg̃o wéɛ d̃ɔɔ wa Dii Yesu Kirisi sùu kè eé wa ká w̃endi kè è yāaroozi.

²² À w̃enda d̃s̃ gbē kè aṣo kuu sekasekañnɛ. ²³ À gbēkenɔ sí téa à n m̀ sí. À w̃enda d̃s̃ gbē pāndeñnɛ kɔn làakario, baa aṣ pókās̃aa kè gbās̃i kpà aṣ zaakɛna guuñn, à zan.

S̃áabukpana

²⁴⁻²⁵ Luda m̀n do wa M̀siri é f̃s̃ à a d̃ákpa lɛ àton furo. Eé a kpan'aɛ kɛ a gakui guu see sai kɔn p̃onnao kɔn wa Dii Yesu Kirisi gbāaa. Àmbe à gakui ṽi

kõn bítakeεo kõn gbãaaο kõn ikoo zaale gurɔ e naaro kõn à tiaao ai gurɔ píngi.
Aami.

ZIA YĀ BIĪANA YOHANANĖ

Kirisi ena wéegupu guu 1:1-1:20

Lákēna sɔsi mèn swéplaaanɔnɛ 2:1-3:22

Takada kokona kɔn à kǎē'ɔ mèn swéplaaanɔ gogonao 4:1-8:1

Kākāki mèn swéplaaanɔ pɛna 8:2-11:19

Kwǎ òsi kɔn nòbɔ pāsī mèn plaaanɔ 12:1-14:20

Luda pɔfē zubɔ mèn swéplaaanɔ ɛna andunaa 15:1-19:5

Kirisi suna à kí ble andunaa 19:6-20:15

Musu dufu kɔn tɔɔtɛ dufuo 21:1-22:21

Takada kè bɔkii

¹ Luda yā kè èe mɔɔ kɛɛ dà Yesu Kirisinɛ, lɛ à biia a zɔblerinɔnɛ, ben à a malaika zì mamɔma Yohana a zɔbleria, à tò ma yā pì dǔ. ² Luda yā kè Yesu Kirisi à sèeda kèn má è, ben mée oo. ³ Aubarikadeen gbē kè zia yā kèki kyó kè ũ kɔn gbē kè aɔ à yā mà aɔ kūnanɔ, zaake à gurɔɔ kà kīi.

⁴ Ma Yohana mámbe ma takada kèkii kè sɔsi mèn swéplaaa kè aɔɔ kú Asia bɔsu guunɔnɛ. Luda kè kuu yā, à kuu ai tia, bensɔ èe suu kɔn à Nini mèn swéplaaa kè aɔɔ kú à kíta aɛnɔ ⁵ kɔn Yesu Kirisi kè dɛ sèeda yāpuradee ũuo gbēkɛ kɛare, aɔ a gba aafia. Yesu pìn gǎafɛ káaku ũ, àmbe anduna kínanɔ gbāadee ũ. À yewazi à wa bɔ wa durunnɔn kɔn à aru gbāaaɔ ⁶ à wa ka kpatan Luda a De gbāgbārínɔ ũ. Àmbe à gakui kɔn gbāaaɔ vī gurɔ pínɡi! Aami. ⁷ À gwa, èe mɔɔ ludambe luguun. Baade pínɡi é wée siàlɛ, baa gbē kè aɔ à zɔnɔ, anduna bori pínɡi é sósobi ɔɔ dɔ à yā musu. Lɛmɛ! Aami.

⁸ Dii Luda bè: Mámbe Alafa kɔn Omɛgao ũ, Gbāapingide kè má kuu yā, má kuu ai tia, bensɔ mée suu.

Yesu Kirisi bɔ à mɔna Yohanazi

⁹ Ma Yohana a gbɛndoo kuuna Yesu guu kɔ gbɛnɔn wá ũ nawēa guu, kíblena guu, mɛnakɛna guu. Má kú yā ísia luan kè wè be Patamɔ Luda yā kè Yesu à sèeda kè ona yānzì. ¹⁰ Dii gurɔɔ zī Luda Nini sùma, ben ma kòto gbāaa mà ma kpɛɛ lán kākāki'ɔ bà ¹¹ à bè: N pó kè n é kè takada guu n kpāsā sɔsi mèn swéplaaa kè aɔɔ kú wéte kènɔ guunɔnɛ: Efesu, Simina, Pɛgamumu, Tiatira, Saadi, Filadelfia kɔn Laodiseao.

¹² Ben ma liɛ lɛ mà gbē kè èe yā oomaɔ pì e. Kè ma liɛ lɛ, ma vura dabu è mèn swéplaa. ¹³ Ma gbēke è dabu pìnɔ té lán gbɛntee né bà. À utagyaba dana, èe gáɛzi, vura asaa dɔ à kùsɛa. ¹⁴ À mìkǎ dɛ pú fénfen lán sākǎ ke buu bà, à wée dɛ lán ténɛnɛ bà. ¹⁵ À gbá e té kɛɛ lán mǔgotɛ kè wée baasaa tévura guu bà. À kòto dɛ lán ísókana kīi bà. ¹⁶ À sɔsɔnɛnɔ kūna a ɔplaan mèn swéplaa, fɛɛda lé nna kpaplaplaaa e bɔɔ à lén. À uu e té kɛɛ lán ɔfántɛ gbāaa bà.

¹⁷ Kè ma à è, ma lɛɛ à gbá saɛ ma gɔ sǎii. Ben à a ɔplaa nàma à bè: Nton tó vīa n kūro. Mámbe Aɛde kɔn Zāadeeɔ ũ, ¹⁸ gbē kè ègɔ kuu ũ. Ma ga, má kuu, bensɔ mégɔ kuu ai gurɔ pínɡi. Má ga kɔn gèwāao mònɛnɔ kūna. ¹⁹ N pó kè n é kè, pó kè kuunɔ kɔn pó kè eé mó à kpɛɛnɔ pínɡi. ²⁰ Sɔsɔnɛ mèn swéplaaa kè n é ma ɔplaan pìnɔ kɔn vura dabu mèn swéplaaa pìnɔ asiin yè: Sɔsɔnɛ mèn swéplaaa pìnɔ né sɔsi mèn swéplaaa pìnɔ zìrinɔmɛ, dabu mèn swéplaaa pìnɔ né sɔsi mèn swéplaaa pìnɔmɛ.

2

Efesudeenɔ yā

¹ N̄ kē Efesu sɔsi z̄irine: Mamɔma kē má sɔsɔne mèn swēplaaanɔ kūna ma ɔplaan, kē mēe táa oo vura dabu mèn swēplaaanɔ té, mámbe ma yā kèkii ò. ² Má n yākenanɔ d̄s k̄n z̄i kē nēe kēe k̄n n menakenao. Nēe we n̄ gbē zaaanɔ diero. Gbē kē aṣē n̄ z̄inda diē Luda z̄irino ũ, bens̄ aṣo de à ũro, n̄ n̄ yō n̄ gwà n̄ è egeddeenɔn n̄ ũ. ³ N̄ mena f̄s, n̄ nawēa kē ma tó yānzi, nēe kpasaro. ⁴ M̄de má yā v̄inyo. Yenzi kē n̄ v̄ime káaku bùsa. ⁵ N̄ tó n̄ kuuna zi zaale nēe busaro yā d̄ongu. N̄ n̄sē lie nḡo yā kē nēe kē yāanɔ kēe. Tó nēe kē lero, mé m̄nzi mà n̄ dabu s̄oki kpá. ⁶ Baa k̄n beeeo n̄ yā kèkii v̄i, n̄ za Nikolaitānɔ yākenan lán ma zàn nà. ⁷ Gbē kē swā v̄i à yā kē Luda Ninii e oo s̄osinɔne ma: Mé gbē kē z̄i blè gba zé à lí wèndidee kē kú Luda swadako guu bēe ble.

Siminadeenɔ yā

⁸ N̄ kē Simina sɔsi z̄irine: Mamɔma kē má de Aede k̄n Zāadeeo ũ kē ma ga ma ɛara ma fēe, mámbe ma yā kèkii ò. ⁹ Má wētām̄ma kē wēe m̄ɔnnēe d̄s k̄n n̄ takaasikēe. Baa k̄n beeeo auzikideen n̄ ũ. Gbē kē aṣē be Yudanɔn n̄ ũ bens̄ aṣo de à ũroonɔ, kē aṣ aduakekpe de Setān p̄o ũ, má d̄s dian aṣē yā dimma nà. ¹⁰ N̄ton v̄ia kē nawēa kē né kēenero. N̄ ma, Ibilisi é a gbēkenɔ ká kp̄esiaa, lē à a yō à gwa, eé wēe tāawa ai gurɔ kuri. Nḡo náane v̄i ai n̄ gá gao, mé auzenna kenne yàari ũ. ¹¹ Gbē kē swā v̄i à yā kē Luda Ninii e oo s̄osinɔne ma: Ga plaade é ãa da gbē kē z̄i blèaro.

Pegamumudeenɔ yā

¹² N̄ kē Pegamumu sɔsi z̄irine: Mamɔma kē má fēeda lé nna k̄p̄aplaplaa v̄i, mámbe ma yā kèkii ò. ¹³ Má n̄ kúkii d̄s, guu kē Setān k̄iblekita k̄ummē. N̄ ma yā kūna, nēe lé sémaziro, baa gurɔ kē wà ma sēda yāpurade Antipa de n̄ wētēn, guu kē Setān k̄ún p̄i. ¹⁴ M̄de má yā v̄inyo fēte. N̄ gbēnɔ v̄i gwe kē aṣo Balamu yā kūna. Balamu p̄i bé à dà Balakinē à Isarailinɔ ḡaè à n̄ dá táa p̄obleen k̄n p̄āpākenao. ¹⁵ Leme d̄o n̄ gbēnɔ v̄i gwe, aṣo Nikolaitānɔ yā kūna. ¹⁶ Beee yānzi n̄ n̄sē lie. Tó nēe kē lero, mé m̄nzi tia mà z̄i kányo k̄n fēdaa kē kú ma lén-o. ¹⁷ Gbē kē swā v̄i à yā kē Luda Ninii e oo s̄osinɔne ma. Mé gbē kē z̄i blè gba mana kē utena, mé à gba gbē puraa kē wà tó dufu kēa d̄o. Gbēke tó p̄i d̄oro, séde gbē kē má kp̄aa p̄i.

Tiatiradeenɔ yā

¹⁸ N̄ kē Tiatira sɔsi z̄irine: Ma Luda Né kē ma wēe de lán ténene bà bens̄ ma gbá de lán m̄ogotē bà, mámbe ma yā kèkii ò. ¹⁹ Má n̄ yākenanɔ d̄s, n̄ yenzi, n̄ ludanaanekena, n̄ z̄ikena k̄n n̄ menakenao. Má d̄s d̄o kē yā kē nēe kēe z̄aa maa de à káakupola. ²⁰ M̄de má yā v̄inyo. N̄ n̄gbē Yezēbeli kē à a z̄inda diē annabi ũu gbà zé. Èe ma z̄b̄lerinɔ s̄āsāa èe daañne aṣ p̄āpāa kē aṣ táa p̄o ble. ²¹ Ma à gbà zé à n̄sē lie, m̄de à yezi à a n̄sē lie à p̄āpākena tóro. ²² N̄ ma, mé kp̄azi mé tó gbē kē aṣ p̄āpāa kēonɔ nawēa bíta e, tó aṣe n̄sē lie wà à yā tòro. ²³ Mé à ìbanɔ dede gagyāao, s̄osinɔ p̄ingi é d̄s kē mámbe mēe gbēnɔ laasuu k̄n n̄ swēo tàasi kē, mé f̄ia bo a baadene a yākenaa. ²⁴ A Tiatira gbē kp̄aaa kē á yā p̄i k̄unaro bens̄ á yā kē wē be Setān asii bíta d̄roonɔ, mé aso pānde diarero. ²⁵ À ɔ didi yā kē á kūnaa ai m̄aḡo gá su. ²⁶ Gbē kē z̄i blè bens̄ à yā kē má yezinɔ kūna ai a léa, mé à gba zé à iko v̄i boriinɔa. ²⁷ Eé kí b̄ler̄ma k̄n m̄o ḡo à n̄ w̄iwi lán wē ḡu oroo

wíwi nà, lán ma De ma gba zé nà. ²⁸ Mé à gba gudɔna sɔsɔnɛ dɔ. ²⁹ Gbɛ̀ kè swā vī à yā kè Luda Ninii e oo sɔsinɔnɛ ma.

3

Saadideenɔ yā

¹ Ñ kɛ Saadi sɔsi zĩrinɛ: Mamɔma kè má Luda Nini mèn swɛɛplaaanɔ kũna kɔn sɔsɔnɛ mèn swɛɛplaaanɔ, mámbe ma yā kèkii ò. Má n yākenanɔ dɔ. Kuuna bɛɛ tó bé à dɔmma, mɔde gèn n ũ. ² Ñ itɛ̀ kɛ n gbɛ̀ kè aɔ gònneenɔ gba gbāaa ai aɔgɔ́ gá ga, zaaké má è n yākee bɔezina ma Ludanero. ³ Beee yānzi yā kè n mà ben n sɔ n tó àgɔ́ dɔngu, ñgɔ́ kũna n nɔsɛ̀ lie. Tó nɛɛ itɛ̀ kero, mé mɔnzi lán kpāi bà, nɛgɔ́ gurɔ́ zaka kè mé mɔ́ dɔro. ⁴ Baa kɔn beeeo n gbɛ̀nɔ vī Saadi gwe fète kè aɔɔe n pókāsāanɔ gbāsī kpáro. Wé taa o lɛdo kɔn pɔ puraaɔ dana, zaaké aɔ kà à lɛzī. ⁵ Len gbɛ̀ kè zĩ blè égɔ́ pókāsā puraa dana lɛ. Mé à tó dɛdɛ wɛ̀ndi takadan zikiro. Mé zɛo ma De kɔn a malaikanɔ aɛ. ⁶ Gbɛ̀ kè swā vī à yā kè Luda Ninii e oo sɔsinɔnɛ ma.

Filadɛlɛfiadeenɔ yā

⁷ Ñ kɛ Filadɛlɛfia sɔsi zĩrinɛ: Mamɔma kè má kú madona yāpuradee ũ, kè má Dauda mɔnɛ kũna, kè mɛɛ zé wɛ̀ gbɛ̀ke è fɔ à tataro, kè mɛɛ zé tata gbɛ̀ke è fɔ à wɛ̀ro, mámbe ma yā kèkii ò. ⁸ Má n yākenanɔ dɔ. Ñ ma, ma zé wɛ̀nnɛ n aɛ, gbɛ̀ke é fɔ à tataro. Baa kè n gbāa bítaro, n ma yā kũna nɛɛ lé sémaziro. ⁹ Setān aduakɛkpe gbɛ̀ kè aɔɛ n zĩnda die Yudanɔ ũ bensɔ aɔɔ dɛ à ũroonɔ, mé tó egɛdee pìnɔ mɔ́ wà kúennɛ, aɔɛ dɔ kè má yenzi. ¹⁰ Zaaké n yā kè má diennɛ kũna n fɔ n mɛna, mé n bɔ nawɛa kè èe mɔɔ anduna pínɡia guu lɛ à gbɛ̀ kè aɔɔ kú tɔɔtanɔ lé à n gwa. ¹¹ Mé mɔ́ tia. Ñgɔ́ pɔ kè n vī kũna gbāa, lɛ gbɛ̀ke tón n láada símmaro yānzi. ¹² Mé gbɛ̀ kè zĩ blè kɛ ma Luda kpé wesagba ũ. Eé bɔ zikiro. Mé ma Luda tó kɛa kɔn ma Luda wéte Yerusalemu dufu kè eé pita bɔna à kiia zaa musu tóo kɔn ma tó dufuo. ¹³ Gbɛ̀ kè swā vī à yā kè Luda Ninii e oo sɔsinɔnɛ ma.

Laodiseadeenɔ yā

¹⁴ Ñ kɛ Laodisea sɔsi zĩrinɛ: Mamɔma Aami, sèeda náanɛde yāpuraa kè má dɛ pɔ kè Ludaa kènɔ mɛdee ũ, mámbe ma yā kèkii ò. ¹⁵ Má n yākenanɔ dɔ. N yĩro bensɔ n wāaro. Má yezi ñgɔ́ yĩ kesɔ́ wāa. ¹⁶ Lán n lógɔ́lógɔ́ nà, n wāaro, bensɔ n yĩro, mé n pisime. ¹⁷ Nɛɛ be ɔɔde auzikidee kè póke nii vīroon n ũ. Ñ dɔ kè gbɛ̀ pā būu baakeri wɛ̀ndade takaaside vīan n ũro. ¹⁸ Mɛɛ lé daamma n vura baasana lú ma kiia, lɛ n kɛ ɔɔdee ũ. Ñ pókāsā puraa lú n da, lɛ n n būukɛɛ ute n bɔ wín. Ñ wɛɛ ézɛ́ lú n ká n wɛɛn lɛ n guu e. ¹⁹ Mɛɛ kpākɛ gbɛ̀ kè má yeñzinɔzi mà n tóto kɛ. Beee yānzi, n aĩa kɛ n nɔsɛ̀ lie. ²⁰ À gwa, má zɛna kpɛɛlɛ mɛɛ gbá lɛɛ. Tó gbɛ̀ ma kòto mà, ben à zé wɛ̀mɛ, mé gɛ mà pɔ bleo eé blemao. ²¹ Mé gbɛ̀ kè zĩ blè gba zé à vɛɛmao ma kítaa, lán mapi ma zĩ blè ma vɛɛ kɔn ma Deo a kítaa nà. ²² Gbɛ̀ kè swā vī à yā kè Luda Ninii e oo sɔsinɔnɛ ma.

4

Dɔnzikɛna Ludanɛ zaa musu

¹ Beee gbɛra ma zé è wɛna ludambɛ. Ben ma kòto kè má mà káaku lán kākāki'ɔ̀ bà mà dɔ à bè: Ñ mɔ́ kè, mé yā kè eé mɔ́ beee gbɛraa ɔɔɔannɛ. ² Gwe gɔɔ Luda Nini mɔma, ben ma kiblekita è ludambɛ gwe, gbɛ̀keɛ vɛɛa. ³ Gbɛ̀ kè vɛɛna pì e té kɛɛ lán gbè bèɛdee kè wè be dayamɔ̀ bà kesɔ́ kaanelia. Ludambɛfɛɛdaa liga kíta pìzi, à í dɛ lán lá'i taka bà lán emɛradi bà. ⁴ Kiblekita mèn baro awɛɛsiigɔɔnɔ̀ ligazi, gbɛ̀nsi gɔɔn baro awɛɛsiigɔɔnɔ̀ vɛɛvɛɛna báa pìnɔa. Aɔ́ pɔ

puraa dadana, aɔ vura fura kukuna. ⁵ Lou e pii èe bɔɔ kita pì kiia, èe pūtāa èe vīi. Fitia nana kita pì aɛ mèn swɛɛplaa, aɔmbe Luda Nini mèn swɛɛplaaanɔ ũ.

⁶ Dígi kú kita pì aɛ lán ísiaa bà, èe té kɛɛ lán gbèdigi bà.

Pó bɛɛ mèn siigɔɔnɔɔ liga kita pìzi kīkīi. Wée fīfīmma kpɛɛ kɔn aɛo. ⁷ Pó bɛɛ pìnɔ káakupɔ de lán músu bà, à plaadeɛ de lán zùswaree bà, à aagɔdee uu de lán gbɛntee uu bà, à siigɔdee de lán kúu kè èe vīaa bà. ⁸ Pó bɛɛ mèn siigɔ pìnɔ baade dèbe vī mèn swɛɛdodo. Wée fīfī n dèbe pìnɔa à guu kɔn à kpɛɛo. Fāantē kɔn gwāavīo aɔègɔ bee yāana sai:

Kúadona, kúadona, kúadona,

Dii Luda Gbāapingide.

N kuu yā, n kuu tia, bensɔ néɛ suu.

⁹ Gurɔ kè pó bɛɛ mèn siigɔ pìnɔ gbɛ kè vɛɛna kítaa kè ègɔ kuu gurɔ píngi pì tó kpà, aɔ bèɛ līnɛ aɔ à sáabu kpà, ¹⁰ gbɛnsi gɔɔn baro awɛɛsiigɔ pìnɔ è daɛdaɛ à aɛ wà dɔnzi kɛnɛ, aɔè n fura gogo wà káɛ kita pì aɛ aɔ be:

¹¹ Dii wa Luda, n ka wà n tó kpà,

wà bèɛ kɔn gbāaaɔ dɔnnɛ,

zaake n pó píngi kè,

aɔ kɛna kɔn n kuunao né n pɔyezinaɛ.

5

Sānɛ Bɔrɔ kɔn takada kokonao

¹ Ben ma takada kokona è na gbɛ kè vɛɛna kítaa pì ɔplaan, wà yā kɛa aɛ kɔn kpɛɛo píngi, wà à lé kùkù kɔn káɛ'ɔ lɛo swɛɛplaaaɔ. ² Ben ma malaika gbāadeɛ è, èe kpàakpa kɛɛ kɔn kòto gbāaaɔ à bè: Dé bé à kà à káɛ'ɔ kènɔ gogo à takada kè poroo? ³ Mɔde gbɛkee kú ludamɛ ke tɔtɛa ke tɔtɛ gīzī kè eé fɔ à takada pì poro à gwaro. ⁴ Ma ɔɔ dɔ maamaa, zaake wèe gbɛke e kè kà à takada pì poro à gwaro. ⁵ Ben gbɛnsi pìnɔ doke bèmɛ: Nton ɔɔ dɔro. N gwa, Yuda bori Músú kè de Dauda kpata kè pìto pà Kína ũu zī blè. Àmbe eé fɔ à káɛ'ɔ mèn swɛɛplaaa pìnɔ gogo à takada pì poro. ⁶ Ben ma Sānɛ Bɔrɔ è zɛna kita pì saɛ kīkīi pó bɛɛ mèn siigɔ pìnɔ kɔn gbɛnsi pìnɔ té. À de lán wà à kòto kpà bà. À koba vī mèn swɛɛplaa kɔn wéɛo mèn swɛɛplaa. Luda Nini mèn swɛɛplaaa kè à n zī anduna gu píngianɔon gwe. ⁷ À gàa à takada pì sì gbɛ kè vɛɛna kítaa pì ɔzī. ⁸ Kè à takada pì sì, ben pó bɛɛ mèn siigɔ pìnɔ kɔn gbɛnsi gɔɔn baro awɛɛsiigɔ pìnɔ kùɛkuɛ Sānɛ Bɔrɔ pì aɛ. Aɔ baade mɔrɔ kúna kɔn vura zubɔ kè tuaetiti kán à pàò. Tuaetiti pì né Luda gbɛnɔ aduakɛnanɔmɛ. ⁹ Aɔ lè dufu sì wèe bee:

N ka n takada pì sí n káɛ'ɔ pìnɔ gogo,

zaake wà n de,

n gbɛnɔ bò Ludanɛ kɔn n aruo

bori píngi guu, boriyā píngi guu,

gbɛ píngi guu, bùsu píngi guu.

¹⁰ N n kpà kpatan,

aɔ gò wa Luda gbāgbārinɔ ũ,

aɔègɔ kí blee tɔtɛa.

¹¹ Ben ma malaikanɔ è ligana kita pìzi kɔn pó bɛɛ pìnɔ kɔn gbɛnsi pìnɔ paripari, aɔ parii kà bɔrɔ ũgbangba, weé fɔ wà n lé dɔro. Ma n kīi mà, ¹² aɔ bè kɔn kòto gbāaaɔ:

Sānɛ Bɔrɔ kè wà dè kà

wà iko dɔnɛ kɔn auzikio

kɔn ɔndɔɔ kɔn gbāaaɔ kɔn bèɛo,

wà à sáabu kpà, wà à tó kpà.

¹³ Ben pɔ̀ kɛ̀ Ludaa kɛ̀ musu kɔ̀n tɔ̀tɛo kɔ̀n tɔ̀tɛ gĩzĩo kɔ̀n ísɪaa guuo pĩngi, pɔ̀ kɛ̀ kú baama pĩnginɔ̀, má mà aɔ̀ bè:

Wàgɔ̀ bèɛ kɔ̀n gbāaaɔ̀ dɔ̀

gbɛ̀ kɛ̀ vɛɛna kítaane

kɔ̀n Sāne Bòrɔ̀,

wégɔ̀ n̄ sáabu kpaa,

wàgɔ̀ n̄ tɔ̀ kpaa guro pĩngi.

¹⁴ Pɔ̀ bɛɛ mèn siigɔ̀ pìnɔ̀ bè, aami. Ben gbɛ̀nsi pìnɔ̀ dàɛdaɛ wà donzi kènɛ.

6

Kāɛ'ogogona

¹ Má è Sāne Bòrɔ̀ kāɛ'ɔ̀ mèn swɛɛplaaa pìnɔ̀ káakupɔ̀ gò. Ben má mà pɔ̀ bɛɛ mèn siigɔ̀ pìnɔ̀ doke yā ò lán lapatana bà à bè: N̄ mɔ̀! ² Ben ma sɔ̀ puraa è, gbɛ̀ kɛ̀ dia sá kũna. Wà kífura kùnɛ, ben à bò zìbleri ũ, lɛ à gá zì ble.

³ Kɛ̀ Sāne Bòrɔ̀ kāɛ'ɔ̀ plaadee gò, má mà pɔ̀ bɛɛ plaadee bè: N̄ mɔ̀! ⁴ Sɔ̀ pānde bò dɔ̀, à dɛ tɛɛ zónzon. Wà gbɛ̀ kɛ̀ dia gbà zé à aafia sí andunaa, lɛ gbɛ̀nɔ̀ kɔ̀ dɛdɛ. Wà fɛɛda ìsi kpàa.

⁵ Kɛ̀ Sāne Bòrɔ̀ kāɛ'ɔ̀ aagɔ̀dee gò, má mà pɔ̀ bɛɛ aagɔ̀dee bè: N̄ mɔ̀! Ben ma sɔ̀ siaa è, gbɛ̀ kɛ̀ dia zaka kũna. ⁶ Ma kīi mà lán gbɛ̀ntee kòto bà, à bò pɔ̀ bɛɛ mèn siigɔ̀ pìnɔ̀ té à bè: Ése zaka lé don guro do zĩ ɔ̀ ũ. Gbado zaka lé aagɔ̀n guro do zĩ ɔ̀ ũ. Nton tó kù línɔ̀ kɔ̀n geepi línɔ̀ yakaro.

⁷ Kɛ̀ Sāne Bòrɔ̀ kāɛ'ɔ̀ siigɔ̀dee gò, ma pɔ̀ bɛɛ siigɔ̀dee kòto mà à bè: N̄ mɔ̀! ⁸ Ben ma sɔ̀ pufau è, gbɛ̀ kɛ̀ dia tón Gaa, Gèwāa tézi. Wà n̄ gbá zé aɔ̀gɔ̀ iko vī anduna gbɛ̀nɔ̀ leo siigɔ̀deea, aɔ̀ n̄ dɛdɛ kɔ̀n zìo kɔ̀n dekaaɔ̀ kɔ̀n gagyāaɔ̀ kɔ̀n nòbɔ̀ pāsĩnɔ̀.

⁹ Kɛ̀ Sāne Bòrɔ̀ kāɛ'ɔ̀ sɔ̀ɔ̀rodee gò, ma gbɛ̀ kɛ̀ wà n̄ dɛdɛ Luda yā ona kɔ̀n Yesu sèedakeɛnao yāanzi gèwāadeenɔ̀ è tuaetitikpatakii gĩzĩ. ¹⁰ Aɔ̀ wii gbāaa lè wà bè: Dii kɛ̀ kú adona yāpurade, bɔ̀ɛn né yākpae kɛ̀ kɔ̀n gbɛ̀ kɛ̀ aɔ̀ kú tɔ̀tɛanɔ̀ n̄ wa dɛna gɛɛ boɔ̀mmaa? ¹¹ Ben wà utagyaba puraa dàda n̄ baadenɛ, wà bènnɛ aɔ̀ mɛna fète ai n̄ Yesu zòbleri daaa kɛ̀ weé n̄ dɛdɛ lán n̄ bànɔ̀ lé gá káo.

¹² Kɛ̀ Sāne Bòrɔ̀ kāɛ'ɔ̀ swɛɛdodee gò, má è tɔ̀tɛ nìgānigā pāsĩpāsĩ, ɔ̀fāntɛ sia kù niginigi lán bisa kɛ̀ wà dà òsin bà, mɔ̀vura tɛa kù lán aru bà mámmam.

¹³ Sɔ̀sɔ̀nɛnɔ̀ bò ludambe aɔ̀ kwè tɔ̀tɛ lán zàga'ĩa è libe ísi woro nà. ¹⁴ Ludambɛɛ kèkɔ̀a à kòkokoko lán pè bà. Kpiiinɔ̀ kɔ̀n ísɪa luannɔ̀ sɔ̀ki kpà pĩngi. ¹⁵ Anduna kínanɔ̀ kɔ̀n kpatablerinɔ̀ kɔ̀n soza gbɛ̀nsinɔ̀ kɔ̀n auzikideenɔ̀ kɔ̀n gbāadeenɔ̀ kɔ̀n gbɛ̀ pĩngio zònɔ̀ ke wɛɛnɛnɔ̀ ùtɛ gbèwɛɛnɔ̀n kɔ̀n gbèkotoonɔ̀. ¹⁶ Aɔ̀ wiili gò dɔ̀:

Kpiiinɔ̀ kɔ̀n gbènnɔ̀ à dawala,

à wa utɛ gbɛ̀ kɛ̀ vɛɛna kítaane,

à wa sí Sāne Bòrɔ̀ pɔ̀fɛa.

¹⁷ Zaake aɔ̀ pɔ̀fɛpitammaguro ìsi kà. Dé bé eé fɔ̀ à bon?

7

Sèedakeɛna Luda zòblerinɔ̀

¹ Beee gbɛ̀ra ma malaika gɔ̀n siigɔ̀nɔ̀ è zɛzɛ anduna gooda siigɔ̀nɔ̀a, aɔ̀ baade a gooda ãa kũna, lɛ ãa tón vu tɔ̀tɛ ke ísɪaa ke lí kearo yāanzi. ² Ben ma malaika pānde è, à bò à fɛɛ ɔ̀fāntɛbɔ̀ɛ kpa, à Luda Wèndide sèedakebɔ̀ kũna. À lé gbāaa zù malaika gɔ̀n siigɔ̀ kɛ̀ wà n̄ gbá zé aɔ̀ tɔ̀tɛ kɔ̀n ísɪaa yaka pìnɔ̀zi

³ à bè: Àton tɔ̀tɛ ke ísɪaa ke línɔ̀ yakaro ai wà sèeda kɛ̀ wa Luda zòblerinɔ̀

mì'aenɔa. ⁴ Ben wà gbē kè wà sèeda pì kènm̃mano lé òmɛ, aɔ gɔɔn bɔrɔ baswɛɛplaa awɛɛsiigɔmɛ. Aɔ bò Isaraili bori píngi guu:

⁵ Yuda boriino gɔɔn bɔrɔ kuri awɛɛplaa,
Rubeni boriino gɔɔn bɔrɔ kuri awɛɛplaa,
Gada boriino gɔɔn bɔrɔ kuri awɛɛplaa,

⁶ Asa boriino gɔɔn bɔrɔ kuri awɛɛplaa,
Nafatali boriino gɔɔn bɔrɔ kuri awɛɛplaa,
Manase boriino gɔɔn bɔrɔ kuri awɛɛplaa,

⁷ Simɛɔ boriino gɔɔn bɔrɔ kuri awɛɛplaa,
Levi boriino gɔɔn bɔrɔ kuri awɛɛplaa,
Isaka boriino gɔɔn bɔrɔ kuri awɛɛplaa,

⁸ Zebuluni boriino gɔɔn bɔrɔ kuri awɛɛplaa,
Yusufu boriino gɔɔn bɔrɔ kuri awɛɛplaa,
Beyāmi boriino gɔɔn bɔrɔ kuri awɛɛplaa.

Bori píngi kakšana ludambɛ

⁹ Beee gbɛra ma gbɛnɔ è paripari, weé fɔ wà n lé dɔro. Aɔ bò bùsu píngi guu, bori píngi guu, gbē píngi guu, boriyā píngi guu. Aɔ zɛzɛna kiblekita kɔn Sānɛ Bòrɔ aɛ. Aɔ utagyaba puraa dadana, kpakpa lánɔ nana n̄ ɔzĩ. ¹⁰ Aɔ wii gbāaa lɛ wèe bee:

Misina è bɔ wa Luda kè vɛɛna kítaa
kɔn Sānɛ Bòrɔ kiiamɛ.

¹¹ Malaikanɔ zɛzɛna wà liga kíta kɔn gbɛnsino kɔn pɔ bɛɛ mèn siigɔɔnɔzi n̄ píngi, ben aɔ kùɛkue kíta pì aɛ wà dɔnzi kè Ludanɛ ¹² wà bè:

Aami! Wa Luda bé à tɔ vĩ kɔn gakuio
kɔn ɔndɔɔ kɔn sáabuo kɔn bèɛɔ
kɔn ikoo kɔn gbāaa gurɔ píngi. Aami!

¹³ Ben gbɛnsi pìnɔ doke ma la à bè: Dénɔn gyabapuradari kènɔ ũu? Aɔ bò mámɛ? ¹⁴ Ma bènɛ: Baa, mbe n̄ dɔ. Ben à bèmɛ: Gbē kè aɔ bò wéɛtamma bíta guunɔmɛ. Aɔ n̄ utagyaba pìnɔ pìpi Sānɛ Bòrɔ aru guu à pura kũ.

¹⁵ Beee yānzin aɔ kú Luda kíta aɛzĩzi,
aɔ dɔɔzi a kpén fāantɛ kɔn gwāavĩo.
Gbē kè vɛɛna kítaa pì é a kuta kúnla.

¹⁶ Nɔaa ke ímii é n̄ dɛ zikiro,
ɔfāntɛ é n̄ léro, guu é wānm̃maro,

¹⁷ zaake Sānɛ Bòrɔ kè kú kíta pì gura súusu é ke n̄ Dàri ũ,
eé dɔnnɛ aɛ ai í wèndide bɔkíia,
Luda é gbasa à n̄ wéɛ'i gogoñnɛ píngi.

8

Kāɛ'ɔ swɛɛplaade gona

¹ Kè Sānɛ Bòrɔ kāɛ'ɔ swɛɛplaadee gò, ludambɛ kè kítikiti lán minti baaakuri taka bà. ² Ben ma malaika gɔɔn swɛɛplaa kè aɔgɔ zɛzɛna Luda aenɔ è, wà kākāki kpamma mèn swɛɛplaa.

³ Ben malaika pānde mɔ à zè tuaetitikpatakii kè wà pì kɔn vurao saɛ, à tésibo kè wà pì kɔn vurao kũna. Wà tuaetiti kpāa bítabita, lɛ à kakɔa kɔn Luda gbɛnɔ píngi aduakɛnanɔ à kpata, ben à kpāta kiblekita aɛ tuaetitikpatakii pía. ⁴ Ben tuaetiti tésukpe kɔn Luda gbɛnɔ aduakɛnanɔ fɛɛ malaika ɔzĩ Luda aɛ. ⁵ Ben malaika pì tésibo sè, à té sio tuaetitikpatakíia à pà, ben à zù tɔɔtɛ. Lou e vĩ, èe pūtāa èe pii, ben tɔɔtɛ nìgānigā.

Kākāki mèn swēplaaanɔ pɛna

⁶ Malaika gɔɔn swēplaaa kɛ aɔ kākāki mèn swēplaa kūna pìnɔ à pɛna soru kɛ. ⁷ À kākāki pɛ, ben wà loughɛ kɔn téo kakōana kɔn aruo kù tɔɔtɛa. Tɔɔtɛ lɛo aagɔdee té kù, línɔ lɛo aagɔdee té kù, sɛ ísi té kù míomio.

⁸ Malaika plaadee a kākāki pɛ, ben pɔ tédee bɔ à sì ísiaan lán kpíi bíta bà. Ísia lɛo aagɔdee lì aru ũ, ⁹ ben ísia pɔ bɛenɔ lɛo aagɔdee gága, góro'itɛnɔ lɛo aagɔdee yàka.

¹⁰ Malaika aagɔdee a kākāki pɛ, ben sɔsɔnɛ bíta kɛ èe té kùu lán sɛtɛ bà bɔ ludambe à lɛɛ à dà swaanɔ kɔn bianɔ lɛo aagɔdeela. ¹¹ Sɔsɔnɛ pì tón sɛwɛɛ. Í lɛo aagɔdee lì sɛwɛɛ ũ, ben gbɛ kɛ aɔ í pì mìnɔ gága pari à kyàkyā yānzi.

¹² Malaika siigɔdee a kākāki pɛ, ben wà ɔfántɛ lɛo aagɔdee lɛ kɔn mɔvura lɛo aagɔdeeo kɔn sɔsɔnenɔ lɛo aagɔdeeo, lɛ aɔ lɛo aagɔde sia kū yānzi. Ben fāantɛ lɛo aagɔdee gɔ gupuraa sai, lɛn à dɛ lɛ gwāavĩ dɔ. ¹³ Ben ma kúu è èe vīaa musumusu. Má mà à wii gbāaa lɛ à bè: Wāiyoo, wāiyoo, wāiyoo gbɛ kɛ aɔ kù tɔɔtɛnɔ malaika gɔɔn aagɔ kɛ aɔ gɔ pìnɔ kākāki'ɔ kɛ eé bɔ yānzi.

9

¹ Malaika sɔɔrodee a kākāki pɛ, ben ma sɔsɔnɛ è à bɔ ludambe à lɛɛ tɔɔtɛ. Ben wà gèwāa wɛɛ zòoto mɔnɛ kpāa, ² ben sɔsɔnɛ pì Gèwāa wɛɛ zòoto pì zé wɛ. Tésukpɛ bɔn lán mɔdate bíta tésukpɛ bà, ben gèwāa wɛɛ pì tésukpɛ ɔfántɛ sia kù, guu kɛ sí níginigi. ³ Sutɛnɔ bɛ tésukpɛ pì guu aɔ dà tɔɔtɛla. Wà n gbá gbāaa lán anduna swínɔ gbāaa bà. ⁴ Wà bènnɛ aɔton ïa da sɛaro ke lá ke lí ke, séde gbɛ kɛ aɔ Luda sèeda vī n mī'aeeroonɔ. ⁵ Wɛɛ n gba zé aɔ gbɛnɔ dɛdɛro, mɔde aɛé wāwā kpánzi ai mɔ sɔɔromɛ. Aɔ wāwāa dɛ lán swí gbɛpana wāwāa bàɛ. ⁶ Gurɔ beeenɔa gbɛnɔ é gaa wɛtɛ, aɛé ero. Ga nii é n dɛ, mɔde gaa é bàa lénɛ.

⁷ Sutɛ pìnɔ dɛ lán sɔ kɛ n sorumi mà kɔn zìonɔ bà. Aɔ pɔke kukuna lán vura fùra bà, aɔ uu dɛ lán gbɛntee uu bà. ⁸ Aɔ mīkā vī gbāagbāa lán nɔgbɛ mīkā bà, aɔ swaanɔ vī lán músu swaa bà. ⁹ Aɔ kùsɛ dɛ lándɔ aɔ mɔ uta dadana bà, aɔ dɛbɛ kī dɔ lán góro parii kɛ sɔnɔ e gáɛ zì guu kī bà. ¹⁰ Aɔ vlāa vī kɔn kào lán swí pɔ bà. Aɔ gbāaa kù n vlāa pìnɔa, lɛ aɔ ïa dao gbɛnɔa ai mɔ sɔɔro. ¹¹ Gèwāa wɛɛ zòoto malaika pìn n kína ũ. Kɔn Eberu yāo à tón Abadɔ. Kɔn Giriki yāo sɔ Apolìs. ¹² Wāiyoo kākupɔ gɛtɛ, mèn plaaanɔ e mɔ à kpɛɛ dɔ.

¹³ Malaika swɛɛdodee a kākāki pɛ. Ma kòto mà à bɔ Luda aɛ tuaetitikpatakii kɛ wà pì kɔn vuraɔ koba siigɔnɔ kpa. ¹⁴ À bè malaika swɛɛdodee kɛ kākāki kūnanɛ: N malaika gɔɔn siigɔ kɛ aɔ yiyina swadaa kɛ wɛ be Yuflati saenɔ poro. ¹⁵ Ben à malaika gɔɔn siigɔ kɛ wà n soru kɛ wɛ beeeɛ mɔ beeeɛ gurɔ beeeɛ gurɔ zaka beee yānzínɔ pòro, lɛ aɔ gbɛnteenɔ lɛo aagɔdee dɛdɛ yānzi. ¹⁶ Wà soza sɔdeenɔ pari lé òmɛ, aɔ gɔɔn miliɔ wàa domɛ. ¹⁷ Wéegupu'ena pì guu lán ma sɔ pìnɔ kɔn n òrínɔ è nànyè: Aɔ mɔ utanɔ dadana tɛɛ lán té bà, búgu lán bulu bà, kpà'ikpa'i lán ɔfántɛgbɔ bà. Sɔ pìnɔ mī dɛ lán músu mī bà. Té kɔn tésukpɛo kɔn ɔfántɛgbɔ e bɔ n lén. ¹⁸ Kisia mèn aagɔ kɛnɔ, té kɔn tésukpɛo kɔn ɔfántɛgbɔ kɛ èe bɔ n lé guuo bé à gbɛnteenɔ lɛo aagɔdee dɛdɛ. ¹⁹ Zaake sɔ pìnɔ gbāaa kù n lé guu kɔn n vlāo dɔ. Aɔ vlāa dɛ lán mlɛ bà, aɔ mī vī kɛ aɛé ïa dao gbɛnɔa.

²⁰ Gbɛ kpāaa kɛ aɔ gaga kisia pìnɔ musuroonɔ e nòsɛ liɛ wà pɔ kɛ aɔ kɛ yāa tòro. Aɔ kpé wɛɛ kuɛɛ tãanɔnɛ kɔn pɔ kɛ aɔ kɛ kɔn vuraɔ kɔn kondogio kɔn mɔgotɛo kɔn gbɛo kɔn lío. Pɔ pìnɔ è guu ero, aɛé yā maro, aɛé taa o sɔro. ²¹ Aɔ nòsɛ liɛ wà n gbɛdɛna tòro ke aɔ pɔdammana ke aɔ pāpākɛna ke aɔ kpāi'ona.

10

Malaika kōn takada porona néngoo

¹ Ben ma malaika gbāade pānde è, à bò ludambɛ èe pitaa. Ludambɛ luguu ligazi, ludambɛfēdaa kú à míla. À uu de lán ɔfāntē bà, à gbánɔɔ de lán ténene bà. ² À takada néngoo kè porona kūna. À a gbá ɔplaa zè ísiaaa, à a gbá ɔzɛɛ zè tɔtɛa. ³ À wii gbāaa lè lán músu pūtāna bà. Kè à wii lè, lapatana mèn swɛɛplaaanɔ yā ò. ⁴ Kè lapatana mèn swɛɛplaaa pìnɔ yā ò lɛ, má yezi mà kē takada guu, ben ma kòto mà, à bò ludambɛ à bè: Ngō yā kè lapatana mèn swɛɛplaaa pìnɔ ò kūna asii guu, nton kēro. ⁵ Malaika kè má è zena ísia kōn tɔtɛoa pì a ɔplaa sè à dò musu, ⁶ ben à sì kōn Luda kè kuu gurɔ pínɡio kè musu kōn tɔtɛo kōn ísiaao kè kōn pò kè kú í guunɔ pínɡi à bè: Eé gí kɛ dɔro. ⁷ Malaika swɛɛplaade kākāki pégurɔ zī, tó èe mɔɔ pé, Luda pɔyezi kè utena é kɛ, lán à à baaru kpà a zòbleri annabinɔnɛ nà.

⁸ Ben ma kòto kè má mà à bò ludambɛ pì mà dɔ à bè: N̄ gá n̄ takada kè porona à na malaika kè zena ísia kōn tɔtɛoa ɔzī sí. ⁹ Ben ma gaa malaika pì kiia ma bène à takada néngoo pì kpāma, ben à bème: N̄ sí n̄ só. Eégō nna n lén lán zó bà, mɔde eé gí n sɔrɔɔzi. ¹⁰ Ben ma takada néngoo pì sì malaika pì ɔzī má sò. À kè nna ma lén lán zó bà. Kè má mɔ, à gí ma sɔrɔɔzi. ¹¹ Ben wà bème mà annabikɛyā o dɔ maamaa boriinɔ kōn bùsunɔ kōn boriyānɔ kōn kínanɔ yā musu.

11

Sèedade gōon plaaanɔ

¹ Ben wà kàba kpāma pýɔɔbɔ ũ wà bème: N̄ fɛɛ n̄ Luda kpé yō kōn à gbāgbākio, n̄ dɔnziri kè aɔɔ kú gweenɔ naro. ² N̄ à ua tó, nton yōro, zaake wà kpà boriinɔame. Aɔé kèse pépepe Luda wétedaaa ai mɔ baplaa awɛɛplaa. ³ Mé ma sèedade gōon plaaanɔ gba zé aɔ annabikɛyā o gurɔ wàa swɛɛdo kōn baaagōɔ pì guu pɔsia utanɔ dadana. ⁴ Gbē pìnɔn kù lí mèn plaa kōn dabu mèn plaaa kè zena anduna Dii aenɔ ũ. ⁵ Tó gbē e wetɛɛ à ĩa daríma, té é bɔ n̄ lén à n̄ ibɛɛ pìnɔ kpáta. Len gbē kè èe wetɛɛ à ĩa daríma é ga lɛ. ⁶ Aɔ ludambɛ zé tatana gbāa vī, lɛ lou tón ma gurɔ kè aɔɔ annabikɛyā ooro yānzì. Aɔ í liena aru ũ gbāa vī dɔ. Aɔé kisia bori sānda pínɡi kpà andunazi gurɔ kè aɔɔ yezia.

⁷ Tó aɔ n̄ sèedadekena yāa, nòbɔ pásī kè è bɔ gèwāa wèe zòoto guu é zī kányo à zī blemma à n̄ dede. ⁸ Aɔ gèno éɡō kaena wétedaa kè wà n̄ Dii pà lía zédaa guu. Yáasi guu wè wétedaa pì sísi Sɔdɔmu ke Igipiti. ⁹ Gbē pínɡi kōn bori pínɡio kōn boriyā pínɡio kōn bùsu pínɡi gbēno é n̄ gèno gwagwa ai gurɔ aagō kōn a kusuo, aɔé we wà n̄ vīiro. ¹⁰ Gbē kè aɔɔ kú tɔtɛanɔ é pɔnnaa ke aɔé zībaa ke aɔé gba dakōne, kè annabi gōon plaaa kè wāwāa kpānzì pìnɔ gāga yānzì. ¹¹ Gurɔ aagō kōn a kusuo pì gbɛra Ludaa tò wesa wèndidee gèngu, ben aɔ fɛɛ wà zè. Vīa gbē kè aɔ n̄ éno kù maamaa. ¹² Ben annabi pìnɔ kòto gbāaa mà à bò ludambɛ à bènnɛ: À fɛɛ à mó kè. Gurɔ kè aɔ ibɛenɔ wéé fīmma, ben aɔ fɛɛ wà tà musu ludambɛ luguu guu. ¹³ Zī beee tɔtɛ nìgānigā pásīpāsī, wétedaa pì lɛo kuridee gbòro, ben gōon bɔro swɛɛplaaanɔ gāga tɔtɛnigānigāna pì guu. Vīa gbē kpaaanɔ kù, ben aɔ bèe lì Luda Musudenɛ. ¹⁴ Wāiyoo plaadee gète, à aagōdee e kaa sa.

Kakaki swɛɛplaade pɛna

¹⁵ Malaika swɛɛplaadee a kākāki pè. Kòto gbāaanɔ bò ludambɛ wà bè: Anduna kpata gò wa Dii pò ũ kōn kína kè à kào, eégō kí blee gurɔ pínɡi.

¹⁶ Gbēnsi gɔ̃n̄ baro awɛɛsiigɔ̃ kɛ aɔ̃ vɛɛvɛɛna n̄ kɪtaa Luda aɛ pìnɔ kùɛkuɛ aɔ̃ dɔ̃nzi kɛnɛ ¹⁷ wà bè:

Dii Luda Gbāapingide

kɛ n̄ kuu yā bens̄ n̄ kuu ai tia,

wa n̄ sáabu kɛ,

zaake n̄ bɔ̃ kɔ̃n̄ n̄ gbāa bítaome,

gbasa n̄ na kíblenaa.

¹⁸ Boriino pɔ̃ fɛ̃,

ben n̄ pɔ̃fɛ̃ pítam̄ma.

N̄ yákpækɛna kɔ̃n̄ gèwāadeenɔ̃ gurɔ̃ kà.

Né fīa bo n̄ zɔ̃bleri annabinɔ̃nɛ

kɔ̃n̄ n̄ gbɛ̃ kɛ aɔ̃ɔ̃e vīa kɛɛnnɛɛnɔ̃,

né fète gbēnsi,

né andunaderinɔ̃ dɛɛɛ.

¹⁹ Ben wà Luda kpé kɛ kú musu wɛ̃, ben wà Luda bà kuunañyo àkpati è à guu.

Lou e pii, èe vīi, èe pūtāa. Tɔ̃tɛ nīgānigā, loughɛ pāsī kwè.

12

Nɔ̃gbɛ̃ kɔ̃n̄ kwā isio

¹ Ben ma wɛ̃ɛ sɪ sèeda bíta bɔ̃nsaɛɛ ludambɛ. Nɔ̃gbɛ̃ kee ɔ̃fāntɛ̃ yina bisa ũ, mɔ̃vura kú à gbá gīzī, à sɔ̃sɔ̃nɛ mèn kuri awɛɛplaaanɔ̃ kuna kífura ũ. ² À nòsina, ben nòwāwāa fɛ̃ɛa, èe né'iwāwā wii lɛɛ. ³ Ben ma wɛ̃ɛ sɪ pɔ̃ pāndelɛ ludambɛ sèeda ũ. Kwā is̄i tɛ̃a zónzon kú gwe, à m̄i mèn swɛɛplaa, à koba mèn kuri. À kífura mèn swɛɛplaaanɔ̃ kukuna. ⁴ À sɔ̃sɔ̃nɛnɔ̃ lɛo aagɔ̃dee wòro ludambɛ kɔ̃n̄ a vlāao à kwèe tɔ̃tɛ, ben à mò à zè nɔ̃gbɛ̃ kɛ yezi à né ii pì aɛ, lɛ à e à né kɛ eé ii pì só yānzi. ⁵ Ben nɔ̃gbɛ̃ pì nɛgɔ̃gbɛ̃ kɛ eé kí ble bori pínɡia kɔ̃n̄ mò gòo ì. Ben wà né pì sè wà tào Luda kɔ̃n̄ a kítao kiia. ⁶ Nɔ̃gbɛ̃ pì bàa lè à tà sɛ̃n, guu kɛ Ludaa kèkɛnɛ, lɛ wà à gwa gurɔ̃ wàa swɛɛdo kɔ̃n̄ baaagɔ̃ɔ̃ guu.

⁷ Ben z̄i fɛ̃ɛ ludambɛ, Mikaeli kɔ̃n̄ a malaikanɔ̃ z̄i kà kɔ̃n̄ kwā pìo, kwā kɔ̃n̄ a ìbanɔ̃ z̄i kànyo. ⁸ Ben aɔ̃ gbāaa kɛsā, aɔ̃ɔ̃e vɛ̃ɛkii e ludambɛ dɔ̃ro. ⁹ Wà pè kwā is̄i pì a wà à bò. Àmbe mlè zii kɛ wè be Ibilisi ke Setān, anduna pínɡi sàsāri ũ. Wà à bò wà zù tɔ̃tɛ kɔ̃n̄ a ìbanɔ̃ lɛdo. ¹⁰ Ben ma kòto gbāaa mà ludambɛ à bè:

Wa Luda z̄i blè sa,

à gbāa kɔ̃n̄ à kpatao bò gupuraa,

à iko kpà kí kɛ à kàa.

Zaake wà pè yādimmaria wà à bò.

Àmbe ègɔ̃ wa gbɛ̃nɔ̃ yakaa wa Ludanɛ fāantɛ̃ kɔ̃n̄ gwāavĩo.

¹¹ Wa gbɛ̃nɔ̃ z̄i blèa kɔ̃n̄ Sānɛ Bòro aru gbāaa

kɔ̃n̄ n̄ sèedadekeyāo.

Aɔ̃ ḡi n̄ wèndizi ai aɔ̃ gāa gāo.

¹² Beee yānzi amɔ̃a kɛ á kú ludambɛɛnɔ̃ à pɔ̃nnaa kɛ.

Wāiyoo tɔ̃tɛ kɔ̃n̄ ísiaao,

zaake Ibilisi pìtaawa kɔ̃n̄ pɔ̃fɛ̃ bítaome,

kɛ à dɔ̃ kɛ gurɔ̃ kɛ gɔ̃are kpáaro yānzi.

¹³ Kɛ kwā è wà a zu tɔ̃tɛa, ben à pè nɔ̃gbɛ̃ kɛ à nɛgɔ̃gbɛ̃ ì pìzi. ¹⁴ Ben wà kúu bíta dèbe mèn plaa kpà nɔ̃gbɛ̃ pì a, lɛ à vīa à kɛ zā kɔ̃n̄ mlè pìo, à tá guu kɛ wà kèkɛnɛ sɛ̃n, lɛ wà à gwa gwe wè aagɔ̃ kɔ̃n̄ a kusuo. ¹⁵ Mlè pì í pìsi nɔ̃gbɛ̃ pì kpɛɛ lán swaa bà, lɛ ísɔ̃ e à à sé, ¹⁶ ben tɔ̃tɛ nɔ̃gbɛ̃ pì m̄i s̄i, à a lɛ wè à í kɛ bò kwā lén

pì mì. ¹⁷ Ben kwā pì fě nɔgbē pizi, à gāa zǐ ká kǒn à borii kè aǎ gǔnɔ, gbē kè aǎ Luda yā kè Yesu à sèeda kè kūnanɔ. ¹⁸ Kwā pì zena ísia léa.

13

Nɔbɔ pāsī mèn plaaanɔ

¹ Ben ma nɔbɔ pāsī è èe bɔɔ ísiaa pì guu, à mì mèn swēplaa à koba mèn kuri. Koba mèn kuri pìnɔ kífura kukuna. Dɔkɛna kǒn Ludao tó kēna à mì pìnɔa.

² Nɔbɔ pāsī kè má è pì bò lán gbèka bà, à ɔɔ pāsī maamaa. À lé de lán músu lé bà. Kwā a gbāaa kpāa kǒn a kiblekitao kǒn a iko bítao. ³ À mì pìnɔ doke de lán wà à kari kè ai à kà gana bà, ben à bò pì yāa. À yā bò anduna gbē pínɡi sae, ben aǎ tēzi. ⁴ Ben aǎ dɔnzi kè kwā pìnɛ, kè à a iko kpà nɔbɔ pāsī pì yānzi. Aǎ dɔnzi kè nɔbɔ pāsī pìnɛ dɔ aǎ bē: Dé bé à kà nɔbɔ pāsī pì ũu? Dé bé eé fǐ à zǐ káo?

⁵ Wà wada yā'ona lé kpà nɔbɔ pāsī pì à Luda tó zaaa sío, ben wà à gbà zé à iko kè ai mɔ baplaa awēplaa. ⁶ Ben à nà dɔkɛnaa kǒn Ludao à à tó zaaa sì kǒn à kúkiiɔ kǒn gbē kè aǎ kú gweenɔ. ⁷ Wà à gbà zé à zǐ ká kǒn Luda gbēnɔ à zǐ blemma. Wà à gbà zé dɔ àgǔ iko vī bori pínɡia kǒn gbē pínɡio kǒn boriyā pínɡio kǒn būsɔ pínɡio. ⁸ Gbē kè aǎ kú tɔtɛnɔ é dɔnzi kè nɔbɔ pāsī pìnɛ n pínɡi, gbē kè aǎ tó kú wèndi takadanloonɔ. Takada pì né Sānɛ Bòrɔ kè wà dè lɛ Ludaa kpé à anduna káe póme. ⁹ Gbē kè swā vī à ma.

¹⁰ Gbē kè Ludaa diɛ wà à kú zǐzɔ ũu weé à kūme. Gbē kè Ludaa diɛ wà à de fēdaao fēdaan weé à deo. Bee e oo Luda gbēnɔnɛ aǎgǔ mēna vī, aǎgǔ náanɛ vī.

¹¹ Ben ma nɔbɔ pāsī pānde è èe bɔɔ tɔtɛn. À koba vī mèn plaa lán sānɛ bòrɔ pò bà, mɔde à yā ò lán kwā bàme. ¹² À nɔbɔ pāsī káakupɔ pì iko pínɡi kè à wáa. À tò tɔtɛ kǒn gbē kè aǎ kúnɔn dɔnzi kè nɔbɔ pāsī káakupɔ kè wà à kari kè ai à kà gana à bò yāa pìnɛ. ¹³ À dabuyā bítanɔ kè, baa se à tó té bò ludambe à lèe tɔtɛa gbēnɔ wáa. ¹⁴ À gbē kè aǎ kú tɔtɛanɔ sāsá kǒn dabuyā kè wà à gbà zé à kè nɔbɔ pāsī káaku pì wáanɔ. À bèrɛnɛ aǎ nɔbɔ pāsī kè wà à kari kè kǒn fēdaao, ben à kpé bēe taka kè. ¹⁵ Wà à gbà zé à wèndi kpà nɔbɔ pāsī taka pì, ben nɔbɔ pāsī taka pì yā ò à tó wà gbē kè aǎ gí dɔnzi kɛnɛzinɔ dèdɛ. ¹⁶ À tó wà sèeda kè n pì baade pínɡi ɔplaaa kè n pì mǐ'ae, né féte gbēnsi, auzikideenɔ kǒn takaasideenɔ, zònɔ kǒn wēenɛnɔ. ¹⁷ Gbē kè nɔbɔ pāsī pì tó sèeda vīro kesɔ à tó lamba, adee é fǐ à pò yá kesɔ à lúro. ¹⁸ ɔndɔyān yè. Gbē kè wéezɛe vī, à nɔbɔ pāsī pì lamba dɔdɔ, zaake gbēntee tó lambame. À lamba né wàa aǎgǔ kǒn baaagǔ awēeswēedomɛ. (666)

14

Sānɛ Bòrɔ kǒn gbē kè à n bónɔ

¹ Ben ma Sānɛ Bòrɔ pì è zena Zayɔn kpíiia. Gǔɔn bɔrɔ wàa swēplaa awēeaagǔ kúo. À tó kǒn à De tó kēna n pì mǐ'aenɔa. ² Ma kǐi mà à bò ludambe lán ísókana kǐi bà, lán lapatana gbāaa bà. Kǐi kè má mà pì de lán mɔrɔlɛrɛnɔ mɔrɔ'ɔ bà. ³ Gǔɔn bɔrɔ wàa swēplaa awēesiigǔ pìnɔ e lè dufu sii kíta kǒn pò bēe mèn siigǔɔnɔ kǒn gbēnsinɔ ae. Gbēkee e fǐ à lè pì dàdaro, sé gbē kè wà n bó anduna guu pìnɔ. ⁴ Aǎmbe gbē kè aǎ gbāsī kè kǒn nɔgbēnɔroonɔ ũ, kè aǎ kuu lɛzi. Aǎgǔ té Sānɛ Bòrɔzi guu kè è gán pínɡi. Wà n bó gbē káakunɔ ũ Ludanɛ kǒn Sānɛ Bòrɔ pìo. ⁵ Wèe ma ziki kè aǎ egɛe tòro, aǎ taari vīro.

Yakpaɛɛguro baarukpana

⁶ Ben ma malaika pānde è èe vīaa musumusu. À baaru nnaa kè kuu guro pínɡi kūna lɛ à kpá gbē kè aǎ kú tɔtɛnɔnɛ, būsɔ pínɡi, bori pínɡi, boriyā pínɡi

kōn gbē pīngio. ⁷ À ò gbāngbān à bè: À vīa ke Ludan è à bèe līn, zaake à yākpāekēna kōn gbēnɔ gurɔ kà. À dɔnzi ke Luda kè musu kōn tɔtɔeo kōn ísiaao kōn bianɔ kēn.

⁸ Malaika plaadee té à kpɛɛ à bè: Babilɔnu gbòro! Wétɛda bíta pì gbòro! À tò bori pīngi a pāpākēna wēe kè è mó Luda pɔfēo mī.

⁹ Malaika aagɔdee té à kpɛɛ, à ò gbāngbān à bè: Tó gbē dɔnzi kè nòbɔ pāsī pīnɛ kōn à takao à à sèeda sì a mī'aea kesɔ a ɔɔ, ¹⁰ àmbe eé Luda pētē wēe kè wà kà à pɔfē togoon atē mī, eé wāwāa ma té kōn ɔfāntēgbɔ guu zaa Luda malaikanɔ kōn Sānɛ Bòrɔo aezī. ¹¹ Aɔ wétāmma tésukpɛ éɔ dɔ gurɔ pīngi. Gbē kè aɔ dɔnzi kè nòbɔ pāsī pīnɛ kōn à takao aɔ à tó sèeda kēnɔ īampāna vīro fāantē kōn gwāavīo.

¹² Bee e oo Luda gbēnɔnɛ aɔɔ mēna vī, gbē kè aɔ yā kè à diēnɔ kūna aɔɔe Yesu náanɛ kēnɔ.

¹³ Ben ma kòto mà à bò ludambɛ à bè: N kèkii kē. Aubarikadenɔn gbē kè aɔé ga Dii guu zaa tiaanɔ ũ. Luda Nini bè: Leme! Aɔé kámma bo kōn nī zīio, zaake aɔ maakēna gbè ténzi.

Tɔtɔe pónɔ kēkēna

¹⁴ Ben ma ludambɛ lugu puraa è, pókee vēea lán gbēntee bà. À vura fūra kuna, à konto lénna kūna. ¹⁵ Ben malaika pānde bò Luda kpén à lé gbāaa zù gbē kè vēena ludambɛ luguuazi à bè: N konto ká pózi n kē, zaake tɔtɔe pónɔ mà, à kà kēna. ¹⁶ Ben gbē kè vēena ludambɛ luguua a konto màe tɔtɔe à tɔtɔe pónɔ kēkē.

¹⁷ Malaika pānde bò musu Luda kpén, à konto lénna kūna dɔ. ¹⁸ Ben malaika pānde kè té iko vīi bò sa'okiia. À lé gbāaa zù gbē kè konto lé nna kūna pizi à bè: N n konto lénnaa ká geepi kò kè aɔ kú tɔtɔeanɔzi n zɔzɔ, zaake à bēe mà.

¹⁹ Ben malaika pì a konto màe tɔtɔe à geepi kò nɔ zɔzɔ à kà geepi'ifēki bíta kè de Luda pɔfēpitabɔ ũu guu. ²⁰ Wà kèse pèpɛe geepi kò pìnɔa wéte kpɛɛ, ben aru bɔe geepi'ifēkii guu à dàgula ai kiloo wāa do kpé basɔro, à lezī kà sɔ aizi lén.

15

Kisia zāade mèn swēplaaanɔ kpánzina

¹ Ben ma sèeda pānde è ludambɛ, à bíta à bò ma sae. Malaika gɔɔn swēplaaanɔ kisia zāade mèn swēplaaanɔ kūna. Beeen Luda é a pɔfēpitammana mī deo.

² Ben ma póke è lán sèbe bà, à de lán dígi bà kakɔana kōn téo. Ma gbē kè aɔ zī blè nòbɔ pāsī pīa kōn à takao kōn à tó lambaonɔ è zena sèbe kè de lán dígi bà pì sae, aɔ mɔrɔ kè Ludaa kpàmmānɔ kùkūna. ³ Aɔɔe Luda zòbleri Musa lè sii kōn Sānɛ Bòrɔo lèo wà bè:

Dii Luda Gbāapingide,
n yākenanɔ bíta, aɔ bò wa sae.

Bori pīngi Kína,
nɛè yā ke a zéa kōn yāpuraao.

⁴ Dii, dé bé à n vīa vīroo?

Dé bé eé gí n tó kpázii?

Zaake n mèn do, mbe n kú adona.

Bori pīngi é mó dɔnzi kēnɛ,
zaake n maakenanɔ bò gupuraa.

⁵ Beee gbera ma Luda kpé è wēna musu, àmbe bisakutaa kè à doka kún ũ.

⁶ Ben malaika gɔɔn swēplaaa kè aɔ kisia mèn swēplaa kūnanɔ bɔe kpé pì guu. Aɔ táaru bisa pura fénfen kè èe té kɛ kùnla, vura asaa dɔdɔ n kùsɛa. ⁷ Ben pó bēe mèn siigɔɔnɔ doke vura zubɔ kpà malaika gɔɔn swēplaaa pìnɔ baadea,

Luda kè ègō kuu guro píngi pɔfē kán à pà. ⁸ Luda gakui kōn a gbāaa tésukpe kpé pì pà. Gbēke é fō à gēnlo ai malaika gōn swēplaaa kisia mēn swēplaaa pìno gāa à mì dèo.

16

Luda pɔfē pitana andunazi

¹ Ben ma kòto gbāaa mà bōna Luda kpén, à bè malaika gōn swēplaaa pìno: À gá à Luda pɔfē kè kú zubo mēn swēplaaa pìno guu ēē andunaa. ² À káakudee gāa à a zubo ēē andunaa. Ben bōgīi zaa pāsīno bō gbē kè aō nōbō pāsī sēda vī, kè aō dōnzi kè à takanēno.

³ À plaadee a zubo ēē ísīaaa. Ben ísīa'i gō lán gè aru bà, pò bēē kè aō kú à guuno gāga píngi.

⁴ À aagōdee a zubo ēē swaano kōn bianōa, ben í pìno lì aru ũ. ⁵ Ben má mà malaika kè í iko vīi bè:

Kuadonade, mmōn kè n kuu yāa,
bensō n kuu kōn a tiaao,
n yākpae kēnyo a zéame.

⁶ Aō n gbēno kōn n annabinō aru kwēē,
ben n aru kpārīma aō mì.

À kō sīnyo lē.

⁷ Ben ma kòto mà bōna sa'okiia à bè:
Lēmē, Dii Luda Gbāapingide,
n yākpae kēnyo a zéame,
bensō n yāpura vī.

⁸ À siigōdee a zubo ēē ɔfāntēa, à tò à té gbēnteenō kpàta. ⁹ À puusu gbāaa n pá, ben aō Luda kè kisia beeenō iko vī tó zaaa sì. Aōe nōse liē wà bēē līnēro.

¹⁰ À sōorodee a zubo ēē nōbō pāsī kiblekitaa, ben gusiaa dà à kpatala. Gbēno e n lé yāakōtē wāwāa guu, ¹¹ ben aō Luda Musude tó zaaa sì aō wāwā kōn n bōgīio yānzi. Aōe nōse liē wà kpēē lì n yākenanōnēro.

¹² À swēdodee a zubo ēē swadaa kè wè be Yuflatia, ben swaa pì í bàba, ben zé bō ɔfāntēbōe kpa kīnanōnē. ¹³ Ben ma zīnno è mēn aagō lán blōno bà aōe bōo kwā kōn nōbō pāsīo kōn annabi egēeo lén. ¹⁴ Zīn dabuyākerinōmē. Aōe gaa anduna píngi kīnāno kiia, lē wà n kakōa aō zī ká Luda Gbāapingide guro bíta zī yānzi. ¹⁵ À ma! Mé mó lán kpāi bàme. Aubarikadeen gbē kè a wēē gō dōo ũ, à a pókāsāano dana, lē àton bō būu wà à būukēē ero yānzi. ¹⁶ Ben zīn pìno kīna pìno kākōa guu kè wè be kōn Eberu yāo Amagēdō.

¹⁷ À swēplaadee a zubo ēē īaa. Ben kòto gbāaa bō kīta kiia Luda kpén à bè: À kēn gwe. ¹⁸ Lou e pii, èē vīi èē pūtāa. Tōtē nīgānigā pāsīpāsī. Zaa lán wà gbēntee kàe tōtē nà, à taka borii e kē zikiro, à pāsī kè bíta. ¹⁹ Wétēda tódee kpàatekōrē lēo aagō, ben bori píngi wétēdaano gbōro. Wétēda tóde Babilōnu yā dō Ludan, ben à a pɔfē pāsī wē togoo kpāa à mì. ²⁰ Ísīa luanno gē zēla píngi, wēē wēē si kpīiinōlē dōro. ²¹ Loughē bítano bō ludambē, aō kà kiloo baplaa. Aō sīsī gbēnteenōa, ben aō Luda tó zaaa sì loughē kisiadee pì yānzi, zaake kisia pì pāsī maamaa.

17

Kaarua kè di nōbō pāsīa

¹ Malaika gōn swēplaaa kè aō zubo mēn swēplaa kūna pìno doke bème: N mó mà yā kè eé wí kaarua tódee kè vēēna swaa pariinōa ɔdōanne. ² Anduna kīnāno pāpāa kēo, anduna gbēno à pāpākēna wēē mì wà kà. ³ Luda Nini

mɔnama guu malaika pì gàamao gbáan. Ben ma nɔgbě ke è dina nòbɔ pāsī tēaaa. Dɔkena kɔn Ludao tónɔ fīfīa, à mì mèn swēplaa, à koba mèn kuri. ⁴ Nɔgbě pì bisa gaarura'ide kɔn à wē tēadeeo yina, à zāblebɔ kè wà pì kɔn vuraonɔ dana kɔn gbè bēdeeno kɔn òsonɔ. À vura togo kūna, tē pónɔ kɔn à pāpākena gbāsīnɔ kán à pà. ⁵ Wà tó asiidee kè à mì'aea wà bè:

Wétēda tóde Babilonu,

kaaruanɔ kɔn anduna tē pónɔ da.

⁶ Má è nɔgbě pì Luda gbě kè wà n déde Yesu sēedakena yānzinɔ aru mì à kà èè à dēē.

Kè ma à è, à yā bɔ ma sae maamaa. ⁷ Ben malaika pì ma la à bè: Bóyānzin à yā bɔ n saezi? Mé nɔgbě pì asii onne kɔn nòbɔ pāsī kè à à sēna asiio, kè à mì mèn swēplaa à koba mèn kuri pì. ⁸ Nòbɔ pāsī kè n è pì kuu yā, ben à kuu tia dɔro, bensɔ eé bɔ gèwāa wē zòoto guu à mì pé kaatenaa. Gbē kè aɔ kú tɔtēa, kè aɔ tó kú wēndi takadan zaa anduna daegurɔaroonɔ, tó aɔ nòbɔ pāsī kè kuu yā, ben à kuu tia dɔro, mɔde eé sara à mɔ pì è, à yā é bɔ n sae. ⁹ Laasuudee kè ɔndɔ vī yān yē. Mì mèn swēplaaa pìnɔ né sīsī mèn swēplaaa kè nɔgbě pì vēēnaanɔmē. Kí gɔn swēplaaanɔmē dɔ. ¹⁰ Aɔ gɔn sɔroo lē, gbē doo kuu, gbē doo kpé. Tó à mò, eé gí kero. ¹¹ Nòbɔ pāsī kè kuu yā, ben à kuu tia dɔroo pì né kína sɔraagɔdeemē. Gɔn swēplaaa pìnɔ dokemē dɔ. Èe mì pē kaatenaa. ¹² Koba mèn kuri kè n è pìnɔ né kí gɔn kuri kè aɔ kpata ble kòroonɔmē. Mɔde aɔé kí ble gurɔ zaka fēte guu kɔn nòbɔ pāsīo lēdo. ¹³ Aɔ gɔn kuri pìnɔ lé dōnkōmē. Aɔé n gbāa kɔn n ikoo kpá nòbɔ pāsī pì. ¹⁴ Aɔé zì ká kɔn Sān Bòro, mɔde eé zì bléríma, zaakē diinɔ Diimē, kínanɔ Kínamē. À gbē náanēde kè à n sīsī à n sēnɔ kúo. ¹⁵ Ben malaika pì bèmē: Swaa kè n è kaarua vēēnámmanɔ né gbēnɔ kɔn pariinɔ kɔn boriinɔ kɔn boriyānɔmē. ¹⁶ Nòbɔ pāsī kɔn koba mèn kuri kè n è pìnɔ é za kaarua pìn. Aɔé à kaate aɔ à tó būu. Aɔé à só aɔé té sōa. ¹⁷ Zaakē Luda a poyezi dànnē n swēn aɔ lēdole kemē. Aɔé n kpata kpá nòbɔ pāsī pì ai Luda yā gá papao. ¹⁸ Nɔgbě kè n è pì né wétēda tódee kè iko vī anduna kínanɔmē.

18

Babilonu lēna

¹ Beee gbēra ma malaika pānde è bɔna ludambē. À iko bíta vī, à gakui anduna pù. ² À wii gbāaa lē à bè:

Babilonu lē, wétēda tódee pì lē.

À gò zīnnɔ kúkii ũ, tāa bori píngi tò ũ,

bāa kè wè n tē bo wà zaŋgunɔ bē ũ.

³ Zaakē bori píngi à pāpākena wē

kè è mɔ Luda pɔfēo mì.

Anduna kínanɔ pāpāa kēo,

ben anduna laatarinɔ kè auzikideenɔ ũ

à nnamana bíta guu.

⁴ Ben ma kòto pānde mà bɔna ludambē à bè:

À bɔe à guu ma gbēnɔ,

lè a ɔ tóngɔ kú à durunnɔ guu

yā kè weé mónenɔ tón a lero yānzi.

⁵ Zaakē à durunnɔ gbā à zò ludambēa,

ben à dàkenanɔ dò Ludan.

⁶ À fīa bonē yā kè à kēnnēa,

à kenē à yākenaa lēo plaa.

À pɔfɛ wɛ káɛ a togoon
de pɔ kɛ à kànnɛla leo plaa.

⁷ À wāwā kɔn wēndaaɔ kpázi,
lán à tɔ kɛ nnamana guu lén nà.

Zaake è be a swè guu,
kínan a ũ vēna a kítaa,
gyaano takaasideen a ũro,
é sósobi ke zikiro.

⁸ Beee yānzi kisia kèkiino é à le guro dozi,
gagyā kɔn wēndaaɔ kɔn noaao.

Té bé eé à kpáta,
zaake Dii Luda à yākpækɛri gbāa.

⁹ Anduna kína kè aɔ pāpāa kèò aɔ nnaa màono, tó aɔ à tékūna luguu è, aɔé ɔɔ
do aɔé kpāngeda ke. ¹⁰ Aɔé ze kāa vīa guu wāwāa kè wà kpāzi yānzi aɔ be:

Wāiyoo, wāiyoo, wétɛda bíta!

Wétɛda ikode Babilonu!

Yā mò à vēmma guro do gɔɔ?

¹¹ Anduna laatarino é ɔɔ do se, aɔé sósobi kɛɛ, kè gbɛke é n laa kèkiino lúmma
dɔro yānzi: ¹² Vura, kondogi, gbè bèɛdeenɔ, òsonɔ, bisa ɔɔdeenɔ, bisa tēa kɔn
à gaarura'ideenɔ, siliki, lí maa bori píngino, pɔ kè wè ke kɔn wesaswaaonɔ
kɔn lí bèɛdeenɔ kɔn m̀gotēnɔ kɔn m̀sinɔ kɔn gbè puraano píngi, ¹³ lítɛe gū
nnannaano, dò pónɔ, tuaetitinɔ, lí'ɔ gū nnannaano, geepiwɛɛ, ńosi, flawa,
pówɛenɔ, zùnɔ, sāano, sōnɔ kɔn ń góronɔ, zònɔ kɔn gbɛntee wèndino. ¹⁴ Weé
bene: Pɔ maaa kè nɛè à ni deeno yāamma píngi. N nnamana kɔn n gakuio
pítingu píngi, né e ziki dɔro.

¹⁵ Laatari kè aɔ kè auzikideenɔ ũ wétɛdaa pì gāzīnɔ é ze kāa vīa guu wāwāa
kè wà kpāzi yānzi. Aɔé ɔɔ do wà sósobi ke ¹⁶ aɔ be:

Wāiyoo, wāiyoo wétɛda tóde!

À táaru bisa yì yā
kɔn bisa gaarura'ideeo kɔn à wée tēadeeo.

À zāblebɔ kè wà pì kɔn vuraonɔ dà yā
kɔn gbè bèɛdeenɔ kɔn òsonɔ.

¹⁷ À auziki píngi kàate guro do gɔɔ.

Góro'ite diino kɔn táa'orino kɔn góro gbēnɔ kɔn gbē kè aɔé zīi ke ísiaalaano é ze
zāazā ń píngi. ¹⁸ Tó aɔ wétɛdaa pì tékūna luguu è, aɔé wii lé wà be: Wétɛda kee
kuu yā kè à bíta kà wétɛdaa kèkii ũro. ¹⁹ Aɔé ɔɔ do aɔé kpāngeda ke, aɔé sósobi
ke aɔé wii lé wà be:

Wāiyoo, wāiyoo wétɛda tóde!

Gbē kè aɔ góro'ite vī ísiaalaano píngi
kè auzikideenɔ ũ wétɛdaa pì auziki kè dìn sàabu,
ben à gò bezī ũ guro do gɔɔ.

²⁰ À pɔnnaa ke à yā musu ludambɛdeenɔ kɔn Luda gbēnɔ kɔn à zìrino kɔn à
annabino, zaake Luda bé à gēe bòaaare.

²¹ Ben malaika gbāadee gbè kè kà wísilgbɛ gbɛntē ũu sè à zù ísiaa guu à bè:
Lɛn weé wétɛda tóde Babilonu zun lɛ kɔn gbāaao,
weé wétɛdaa pì e ziki dɔro.

²² Weé mɔro ke gāgā'ɔ
ke kure ke kākāki'ɔ ma n guu ziki dɔro.
Weé ɔzíkɛri ke e n guu ziki dɔro.
Weé wísilgbɛ kīi ma n guu ziki dɔro.

²³ Weé fitia gupuraa e n guu ziki dōro.

Weé nɔsekĩi ma n guu ziki dōro.

N laatarinɔ né anduna gbɛnsinɔmɛ yā,
n pɔ dà bori pínɡia n ní mì liɛ.

²⁴ Wà annabinɔ kɔn Luda gbɛnɔ aru è à guu kɔn gbɛ kè wà ní déde anduna guunɔ ní pínɡi.

19

Pɔnnakɛna ludambɛ

¹ Beee gbera ma kòto gbāaa mà ludambɛ lán parii yā'ona bà à bè:
Aleluya!

Wà Luda bé à zĩ blè!

Àmbe gakui kɔn gbāaaɔ vĩ ado,

² zaakɛ è yākpae kɛ a zéa kɔn yāpuraaomɛ.

À yākpae kè kɔn kaarua tódee

kè anduna yàka kɔn a pāpākenao.

À a zòblerinɔ dɛdɛna gɛɛ bòa.

³ Aɔ bè dɔ:

Aleluya!

À tésukpɛ éɡɔ dɔ gurɔ pínɡimɛ.

⁴ Gbɛnsi gɔɔn baro awɛɛsiigɔɔnɔ kɔn pɔ bɛɛ mèn siigɔɔnɔ dàɛdaɛ wà dɔnzi kè
Luda kè vɛɛna a kítaanɛ aɔ bè:
Aami! Aleluya!

Sānɛ Bòrɔ nɔsɛpɔblee

⁵ Ben ma kòto mà bɔna kíta pì kiia à bè:

À wa Luda tó kpá amɔa à zòblerinɔ a pínɡi,
amɔa kè á à vĩa vĩinɔ né féte gbɛnsi.

⁶ Ben ma kòto mà lán pari yā'ona bà, lán ísòkana kĩ bà, lán lapatana gbāaa bà
à bè:

Aleluya!

Dii wa Luda Gbāapingide nà kíblena.

⁷ Wà pɔnnaa kɛ wà yáa dɔ wà à tó kpá,
zaakɛ Sānɛ Bòrɔ nɔsɛgurɔ kà,

à nɔɔ sorumi mà.

⁸ Wà táaru bisa pura fénfen kè èe té kɛɛ kpàa à yì.

Táaru bisa pì né Luda gbɛnɔ yāmaaakɛnanɔmɛ.

⁹ Malaika bèmɛ: N̄ kɛ. Aubarikadeenɔn gbɛ kè wà ní sísi Sānɛ Bòrɔ pì
nɔsɛpɔbleeanɔ ũ. À bèmɛ dɔ: Luda yā yāpuraan gwe. ¹⁰ Ma daɛ à aɛzĩ lɛ mà
dɔnzi kɛnɛ, ben à bèmɛ: N̄ beee tó. N̄ dɔnzi kɛ Ludanɛ. N zòbleri daan ma ũ
kɔn n gbɛ kè aɔ yā kè Yesu à sèeda kè kūnanɔ. Zaakɛ yā kè Yesu à sèeda kèn
annabikɛyā'ona mì ũ.

Kirisi mɔna dina sɔ puraaa

¹¹ Ben ma ludambɛ è wɛkɔana, ben sɔ puraa bò, gbɛ kè dia tón Náanɛde
Yāpurade. È yākpae kɛnyo, è zĩ kányo a zéa. ¹² À wɛɛ dɛ lán tévura bà, à kífura
kukuna pari. Tó ke kɛna à mì'aea, gbɛke tó pì yási dōro, séde àpì. ¹³ À uta kè
wà dà aru guu dana. À tón Luda Yā. ¹⁴ Ludambɛ zìkpɛɛnɔ tɛzi, aɔɔ didi sɔ
puraanɔa kɔn táaru bisa pura fénfen-o dadana. ¹⁵ Fɛɛda lɛ nnaa e bɔɔ à lén, lɛ à
boriinɔ léo. Eé kí blɛnma kɔn mò gòo eé kɛsɛ pɛɛ geepi bɛɛnɔa geepi'ifɛkii guu,
àmbe Luda Gbāapingide pɔfɛ pāsĩ ũ. ¹⁶ Wà tó kèkii kè à utaa kɔn à gbádaaɔ:

Kínano Kína, diino Dii.

¹⁷ Ben ma malaika è à zena ɔfántɛn. À lé gbāaa zù bāa kè aɔɔe vīaa musumusunɔzi píngi à bè: À mó à kakɔa à pɔble bíta kè Ludaa kèaree ble, ¹⁸ le à e à kínano gè só kɔn soza gbɛnsinɔ kɔn gbāadeenɔ kɔn sɔnɔ kɔn n̄ d̄irinɔ kɔn gbɛ píngio, wɛɛnɛnɔ kɔn zòno, né fète gbɛnsi. ¹⁹ Ben ma nòbo pásĩ è kɔn anduna kínano kɔn n̄ zìkpɛɛnɔ, aɔ kɔ kàkɔa wà zì ká kɔn gbɛ kè di sɔa pìo kɔn à zìkpɛɛnɔ. ²⁰ Wà nòbo pásĩ pì kù lɛdo kɔn annabi egɛɛ kè dabuyānɔ kè à aɛo. Dabuyā pìnɔn à gbɛ kè aɔɔ nòbo pásĩ sèeda vī aɔ dɔnzi kè à takanɛnɔ sàsāo. Wà n̄ zú té sèbɛ kè è kù kɔn ɔfántɛgbɔo guu bɛɛ aɔ pla a n̄ píngi. ²¹ Gbɛ kè di sɔa gbɛ kpaaanɔ dèdɛ kɔn fɛɛdaa kè bò à lé guuo, ben bāanɔ n̄ gènɔ blè aɔ kà píngi.

20

Kirisi kíblena anduna guu wè wàa sɔɔro

¹ Ben ma malaika è bɔna ludambɛ à gèwāa wè zòoto mònɛ kūna kɔn mòkyako gbèreo. ² À kwā kè dɛ mlè zii ũu kè wè be Ibilisi ke Setān kù, ben à mò kàa ai wè wàa sɔɔro. ³ Malaika pì à zù gèwāa wè zòoto pì guu, à gbà tàtaàlɛ à kwado sikɔrɛa, le àton boriino sàsāro ai wè wàa sɔɔroo pì gá papao. Beee gbera weé à gbarɛ fète.

⁴ Ben ma kítanɔ è kɔn gbɛ kè aɔɔ vɛɛnaanɔ. Wà n̄ gbá zé aɔ yākpae ke kɔn gbɛnɔ. Ma gbɛ kè wà n̄ m̄i zì Luda yā kè Yesu a sèeda kè ona yānzinɔ è. Aɔɔe dɔnzi ke nòbo pásĩ ke à takanɛro. Aɔɔe à sèeda ke n̄ m̄i'ae ke n̄ ɔɔaro. Aɔ fɛɛ bɔna gaan aɔ kí blè kɔn Kirisio wè wàa sɔɔro. ⁵ Gènɔ fɛɛna káakupɔn gwe. Gè kpaaanɔ e fɛero ai wè wàa sɔɔroo pì gāa à pàpao. ⁶ Aubarikadeenɔn gbɛ kè aɔ baka kú gènɔ fɛɛna káakupɔ guunɔ ũ, aɔ kú adona. Ga plaade iko vīmmaro. Aɔégɔ dɛ Luda kɔn Kirisio gbāgbārinɔ ũmɛ, aɔégɔ kí bleo ai wè wàa sɔɔro.

Setān zuna tén

⁷ Tó wè wàa sɔɔroo pì pàpa, weé Setān bɔ wà à gbarɛ. ⁸ Eé gá borii kè aɔɔ kú anduna gooda siigɔanɔ sāsā, Gɔgu kɔn Magɔguo, eé n̄ kakɔa le aɔ zì ká. Aɔɔ pari lán ísiale bùsu'aatɛ bà. ⁹ Aɔ dà andunala aɔ l̄iga Luda gbɛnɔ bùrazi kɔn wétɛdaa kè Ludaa yezio, mɔde té bò ludambɛ à n̄ kpáta. ¹⁰ Wà Ibilisi kè n̄ sāsā sè wà zù té sèbɛ kè è kù kɔn ɔfántɛgbɔo guu, guu kè wà nòbo pásĩ kɔn annabi egɛɛo zùn. Aɔégɔ wāwāa kee fāantɛ kɔn gwāav̄io gurɔ píngi.

Yākpae zāade kɛna

¹¹ Ben ma kiblekita pura bíta è kɔn gbɛ kè vɛɛao. Tɔɔtɛ kɔn musuo gusii lè à aɛ, guu kúínɛ dɔro. ¹² Ben ma gèwāadeenɔ è, né fète gbɛnsi, aɔ zena kíta pì aɛ. Wà takadanɔ wèwɛ, ben wà takada pānde wè dɔ wèndi takada ũ. Wà yākpae kè kɔn gèwāadeenɔ aɔ yākɛnaa lán à kɛna takada pìnɔ guu nà. ¹³ Ísīaa gèwāadee kè aɔɔ kú a guunɔ kpà. Ga kɔn gèwāao gèwāadee kè aɔɔ kú n̄ guunɔ kpà se. Ben wà yākpae kè kɔn baadeo a yākɛnaa. ¹⁴ Wà ga kɔn gèwāao zù té sèbɛ guu. Té sèbɛ pì né ga plaadeemɛ. ¹⁵ Gbɛ kè wè n̄ tó e wèndi takada guuroonɔn wà n̄ zú té sèbɛ pì guu.

21

Tɔɔtɛ dufu kɔn musu dufuo

¹ Ben ma tɔɔtɛ dufu kɔn musu dufuo è, zaake tɔɔtɛ káakupɔ kɔn musu káakupɔo gètɛ, bens̄ ísīaa kuu dɔro. ² Ben ma Luda wétɛda Yerusalemu dufu è bɔna musu Luda kiia èe pitaa. Wà kèkɛ lán nɔgbɛ kè à zākɛna sorumi mà bà.

³ Ben ma kòto gbāaa mà bɔna kiblekita kiia à bè: Luda vɛɛ kɔn gbɛnteenɔ sa, eégɔ kúnɔyɔ, aǎégɔ de à gbɛnɔ ũ. Luda pì éǎ kúnɔyɔ a zĩnda n Luda ũ. ⁴ Eé n wɛɛ'i gogoñne píngi. Gaa éǎ kuu dɔro ke sósobi ke ɔɔdɔna ke wāwāa, zaake yā ziino gɛɛ.

⁵ Ben gbɛ kè vɛɛna kítaa bè: N ma! Mɛɛ pɔ píngi keɛ dufu. Ben à bèmɛ: N kɛ, zaake yā kɛnɔ náanɛ vĩ, bensɔ yāpuraamɛ. ⁶ Ben à bèmɛ: À kɛn gwe. Mámbe Alafa kɔn Omɛgao ũ, Naana kɔn Midenao. Gbɛ kè ímii e à deɛ, mé à gba bia í wɛndidee. ⁷ Gbɛ kè zĩ blè bé eégɔ pɔ kɛnɔ vĩ píngi. Mɛǎ de à Luda ũ, eégɔ de ma né ũ. ⁸ Mɔde vĩadeenɔ kɔn náanɛsaideenɔ kɔn zaakerinɔ kɔn gbɛderinɔ kɔn zinakerinɔ kɔn ɛzɛdeenɔ kɔn tǎagbǎgbǎrinɔ kɔn mɔnafikideenɔ píngi, aǎ baka éǎ de té sɛbɛ kè è kũ kɔn ɔfǎntɛgbɔ ũmɛ. Ga plaadeen gwe.

Yerusalemu dufu

⁹ Malaika gɔɔn swɛɛplaaa kè aǎo zubo mɛn swɛɛplaa kũna, kisia zǎade mɛn swɛɛplaaa kǎn à pà pìnɔ doke mò à bèmɛ: N mó mà Sǎnɛ Bòrɔ nɔ dufu ɔɔbanne.

¹⁰ Luda Nini mɔnama guu malaika pì ma se à gàamao kpìi bíta lezĩa. À Luda wétɛda Yerusalemu ɔɔamɛ bɔna musu Luda kiia, èe pítáa. ¹¹ Èe té keɛ kɔn Luda gakuio èe pii lán gbè bèɛdee bà, lán dayamɔ bà. ¹² À bĩ bíta lezĩ vĩ. À gǎnu mɛn kuri awɛɛplaamɛ, malaika gɔɔn kuri awɛɛplaaanɔ zɛzɛnan. Isaraili bori mɛn kuri awɛɛplaaanɔ tɔ kɛna gǎnu pìnɔa. ¹³ Gǎnu mɛn aagɔ kú ɔfǎntɛbɔɛ kpa, mɛn aagɔ kú gu'igbāroo kpa, mɛn aagɔ kú sɔɔmɛtɛ kpa, mɛn aagɔ kú ɔfǎntɛgɛkpen kpa. ¹⁴ Wà bĩ pì ɛɛ dàe gbè mɛn kuri awɛɛplaaanɔa. Sǎnɛ Bòrɔ zĩri gɔɔn kuri awɛɛplaaanɔ tɔ kɛna gbè pìnɔa.

¹⁵ Malaika kè èe yā oomɛ pɔyɔbɔ kè wà pì kɔn vurao kũna, le à wétɛdaa pì yɔo kɔn à gǎnunɔ kɔn à bĩio. ¹⁶ Wétɛdaa pì gooda siigɔmɛ, à gbǎa kɔn à yàasao sáamɛ. Ben à wétɛdaa pì yɔ kɔn pɔyɔbɔ pìo. À gbǎa né kiloo wàa kuri awɛɛplaamɛ. À gbǎa kɔn à yàasao kɔn à lezĩo píngi sáamɛ. ¹⁷ À à bĩ yɔ dɔ, à lezĩ gǎsǎsuu baswɛɛplaa awɛɛsiigɔ. Malaika pì yɔ gbɛntee gǎsǎsuu gbǎa lémmɛ. ¹⁸ Wà bĩ pì kè kɔn dayamɔo. Wétɛdaa pì né vuramɛ atɛɛ wásawasa lán dígi bà. ¹⁹ Wà gbè kè wà wétɛdaa pì bĩ dàea kèkɛ kɔn gbè bèɛde bori sǎnda píngio.

Wà gbè káakupo kèkɛ kɔn dayamɔo,

à plaadee kɔn safiao,

à aagɔdee kɔn agatao,

à siigɔdee kɔn emɛradio,

²⁰ à sɔɔrodee kɔn onisio,

à swɛɛdodee kɔn kaaneliao,

à swɛɛplaadee kɔn kisolitio,

à sɔraagɔdee kɔn berilio,

à kɛndodee kɔn topazao,

à kuridee kɔn kisopazao,

à kuri awɛɛdodee kɔn yasintio,

à kuri awɛɛplaadee kɔn amɛtisio.

²¹ Gǎnu mɛn kuri awɛɛplaaa pìnɔ né òso mɛn kuri awɛɛplaaanɔmɛ. Wà n píngi kè kɔn òsoo mɛn doodo. Wétɛdaa pì zɛda né vuramɛ atɛɛ, wè guu en lán dígi bà.

²² Mɛɛ Luda kpé e wétɛdaa pì guuro, zaake Dii Luda Gbǎapingide kɔn Sǎnɛ Bòrɔon kpé pì ũ. ²³ Wétɛdaa pì bà kú kɔn ɔfǎntɛ ke mɔvura gupunaoro. Luda gakui bé è wétɛdaa pì pu, bensɔ Sǎnɛ Bòrɔ de à fitia ũ. ²⁴ Boriinɔ é táa o à gupuraazi, anduna kínanɔ é gɛn kɔn n auzikinɔ. ²⁵ À gǎnunɔ éǎ tatana fǎantɛ zikiro, gwǎavĩ éǎ kú gwe sɔro. ²⁶ Weé gɛn kɔn boriinɔ auzikinɔ kɔn n pɔ

ɔɔdeenɔ. ²⁷ Mɔde pɔ gbāsī ke é gēnlo ke wíyākɛri ke mɔnafikidee, séde gbē kè Sāne Bòrɔ n tó kè wēndi takada guuno.

22

¹ Ben malaika pì swa'i wēndidee kè èe bɔɔ Luda kɔn Sāne Bòrɔ kíta kiia òɔamɛ, èe té kɛɛ lán gbèdigi bà. ² Èe bàa lɛɛ wétɛda zédaa gura súusu. Lí wēndidee kú à baa káa kpa kɔn à baa kè kpaaɔ, è né i wè do gēn kuri awɛɛplaa, mɔ kɔn mɔɔɔ gēn doodo. Lí pì lánɔ né boriinɔ aafia'ekiime. ³ Pɔ kè Luda lé kène ke éǵ kuu dɔro. Luda kɔn Sāne Bòrɔ kíta éǵ kú wétɛdaa pì guu, à zòblerinɔ sɔ é dɔzi. ⁴ Aǵé à e wéedewɛ, bensɔ à tó éǵ kú n mǐ'aa. ⁵ Gwǎavǐ éǵ kuu dɔro, gbēke bà éǵ kú kɔn fitia ke ɔfántɛ gupuraaoro, kè Dii Luda é guu puñne yānzi. Aǵéǵ kí blee ai gurɔ píngi. ⁶ Ben à bèmɛ: Yǎ beeenɔ náane vǐ bensɔ yǎpuraamɛ. Dii Luda kè è dɔ annabinɔne aɛ bé à a malaika zǐ, lɛ à zòblerinɔ yǎ kè eé mó tiaa dɔ.

Yesu é mó tia

⁷ N gwa, mé mó tia. Aubarikadeen gbē kè takada kè annabikeyānɔ kūna ũ. ⁸ Ma Yohana mámbe ma yǎ beeenɔ mà má è. Kè má mà bensɔ má è, ma kue malaika kè yǎ pìnɔ òɔamɛ aɛzǐ mà dɔnzi kɛne. ⁹ Ben à bèmɛ: N beee tó. N dɔnzi kɛ Ludane. N zòbleri daan ma ũ kɔn n annabi gbēdaaanɔ kɔn gbē kè aɔ takada kè yānɔ kūnanɔ. ¹⁰ Ben à bèmɛ: Nton pɔ kúe takada kè annabikeyānɔaro, zaake à gurɔ kà kǐi. ¹¹ Gbē zaaa aǎa kè àǵ à zaaa kɛɛ. Gbāsīdee aǎa kè àǵ gbāsī. Gbē maaa aǎa kè àǵ à maaa kɛɛ. Gbē kè kú adona aǎa kè àǵ kú adona.

¹² N gwa, mé mó tia, méǵ láada kūna, lɛ mà fǐa boo baadenɛ a yākenaa. ¹³ Alafa kɔn Omɛgaon ma ũ, Aɛde kɔn Zāadeeo, Naana kɔn Midenao. ¹⁴ Aubarikadeenɔn gbē kè aɔ n utagyaba pìpinɔ ũ. Aǵéǵ zé vǐ aɔ gē wétɛdaa pì gānunɔ guu, aɔ lí wēndidee bɛɛ ble. ¹⁵ Mɔde lewanɔ éǵ kú gwero, ɛzēdeenɔ kɔn pāpākerinɔ kɔn gbēderinɔ kɔn tāagbāgbārɔnɔ kɔn gbē kè aɔ ye mɔnafiki yākenazinɔ.

¹⁶ Ma Yesu ma a malaika zǐ àǵ deare yǎ pìnɔ sèedadee ũ sɔsinɔne. Mámbe Dauda borii ũ, à kpata kè pìto pà kína ũ, gudɔna sɔsɔne i nnaa ũ. ¹⁷ Luda Nini kɔn Sāne Bòrɔ nɔ dufuo è be, n mó. Gbē kè yǎ pì mà sɔ, à be, n mó. Gbē kè ímii e à deɛ, à mó. Gbē kè ye í wēndideezi, à sí gbāa ũ.

¹⁸ Mée bee gbē kè aɔ takada kè annabikeyā mǎnɔne n píngi, tó gbē yāke kàara à guu, Luda é kisia kè à yǎ kú takada kè guuno kaara adeenɛ. ¹⁹ Tó gbē yāke bɔ takada kè guu sɔ, Luda é adee baka bɔ a wétɛdaan kɔn lí wēndidee kè à yǎ kú takada kè guuo.

²⁰ Gbē kè de yǎ pìnɔ sèedadee ũu bè: Yǎpuramɛ, mé mó tia.

Aami! Dii Yesu, n mó!

²¹ Dii Yesu gǵ gbēkɛɛ vǐ kɔn a gbēnɔ n píngi. Aami!